

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL

1900

HARMINCZÖTÖDIK ÉVFOLYAM.

FŐSZERKESZTŐ

Dr. DÁRDAY SÁNDOR

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dr. FAYER LÁSZLÓ

FŐMUNKATÁRS

Dr. BALOG ARNOLD

KIADÓ-TULAJDONOS

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1900

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1900. évfolyamához.

A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző cikke található.

- ALFÖLDY EDE nagybecskereki kir. járásbíró 360.
 Dr. ALMÁSI ANTAL, budapesti aljegyző. 171.
 Dr. ÁGOSTON PÉTER, ipolysági kir. aljárásbíró. 165, 285.
 Dr. BALOGH JENŐ, egyetemi tanár. 377.
 Dr. BALOGH ARTHUR, budapesti egyetemi m.-tanár. 17, 129, 357.
 Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd. 1, 11, 89, 97, 122, 145, 153, 241, 253, 277, 347, 359.
 Dr. BARACS MARCZEL, budapesti ügyvéd. 60.
 Dr. BARNA IGNÁ CZ, kir. táblai bíró
 BARRA KÁROLY, zilahi kir. törvényszéki bíró. 319.
 Dr. BAUMGARTEN NÁNDOR, budapesti ügyvéd. 62.
 Dr. BERCZELI ANTAL, budapesti ügyvéd
 Dr. BÁLINT LAJOS, budapesti ügyvéd. 67.
 Dr. BÁRDÓ FERENCZ, sümegi ügyvéd. 270, 352.
 Dr. BÁTASZÉKI LAJOS, budapesti ügyvéd. 100.
 Dr. BLEUER SAMU, budapesti ügyvéd 261.
 Dr. BODOR LÁSZLÓ, kolozsvári kir. törvényszéki bíró. 52.
 Dr. BORSITZKY IMRE, sásdi kir. járásbíró. 164.
 Dr. BOROS MÓR, újpesti ügyvéd. 196.
 BRANDT JÓZSEF GYULA, ügyvédjelölt. 227.
 CSENGEY KÁLMÁN, kir. albiró. 70.
 CSENKEY GÉZA, veszprémi törvényszéki elnök 272.
 Dr. DEGRÉ MIKLÓS, békési kir. járásbíró. 320.
 Dr. DOLESCHALL ALFRÉD, budapesti albiró. 130.
 ENYICZKEI GÁBOR, budapesti ügyvéd. 5, 76.
 Dr. FABINY FERENCZ, curiai bíró. 33.
 Dr. FAŔKAS GYULA, budapesti ügyvéd. 57.
 Dr. FAZEKAS OSZKÁR, ügyvédjelölt 19.
 Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyetemi tanár. 101, 137, 193, 277, 373.
 Dr. FINKEY FERENCZ, sárospataki jogtanár. 9.
 Dr. FODOR ÁRMIN, budapesti törvényszéki bíró. 14, 378.
 Dr. FRAENKEL SÁNDOR, budapesti ügyvéd. 20, 209.
 Dr. GAÁR VILMOS, budapesti törvényszéki bíró. 221.
 Dr. GALLIA BÉLA, budapesti törvényszéki albiró. 36.
 Dr. GÁSPÁR GYULA, halmi ügyvéd. 248.
 Dr. GOLD SIMON, budapesti ügyvéd. 345, 374.
 Dr. GOLDSCHMID MÓR, magy. kir. államvasuti fogalmazó. 109, 265.
 GÖLDNER KÁROLY, brassói törvényszéki bíró. 180, 210.
 Dr. GRUBER LAJOS, budapesti kir. alügyész 73, 81, 217, 237.
 Dr. GUTFREUND SÁMUEL. 21.
 HARMATH DOMOKOS, tordai kir. telekkönyvvezető. 125.
 Dr. HEIL FAUSZTIN, kir. közigazgatási bíró. 193, 301, 333.
 Dr. HERCZEGH MIHÁLY, egyetemi tanár. 342.
 Dr. HESSLEIN HENRIK, budapesti ügyvéd. 321.
 Dr. HEXNER GYULA, lipótszentmiklósi ügyvéd. 317.
 Dr. HIRSCHLER LEÓ, budapesti ügyvéd. 106.
 Dr. HOLLÓ JÓZSEF, budapesti ügyvéd. 223, 374.
 Dr. HORNYAI ÖDÖN, kassai törvényszéki bíró. 98.
 HUF JÓZSEF, soproni ügyvéd. 155, 197, 279.
 Dr. HUSZÁR KÁLMÁN, budapesti ügyvéd. 290.
 Dr. ILLÉS JÓZSEF, min. fogalmazó
 Dr. IMLING KONRÁD, kir. táblai tanácselnök. 2, 325
 Dr. JACOBI BÉLA, budapesti ügyvéd. 133, 250.
 Dr. KATONA MÓR, pozsonyi jogtanár. 343.
 Dr. KECSKEMÉTI EMIL, budapesti albiró
 Dr. KECSKEMÉTI LAJOS, kecskeméti ügyvéd. 53, 66.
 Dr. KISS ALBERT, kecskeméti jogakadémiai tanár. 90.
 Dr. KOMJÁTHY GYULA, nagy-bányai albiró. 4, 94, 312.
 Dr. KLEIN EDE, szepsii ügyvéd. 225.
 Dr. KÓNYI JÓZSEF, budapesti albiró
 Dr. KÖNIG VILMOS, budapesti ügyvéd. 105, 380.
 Dr. KÖPF JÁNOS, budapesti ügyvéd. 196.
 Dr. KRAMER EMIL, ügyvéd jelölt 161, 170, 179.
 KUNFALVY ISTVÁN, nyíregyházi törvényszéki bíró. 149.
 Dr. LÁDAY ISTVÁN, pestvidéki törvényszéki aljegyző.
 LENGYEL AURÉL, járásbírói joggyakornok. 78, 214.
 LENGYEL IMRE, hajduszoboszlói járásbíró. 383.
 Dr. LÖW TIBOR, budapesti aljegyző. 97.
 Dr. MAGYARY GÉZA, n.-várad kir. jogakad. tanár. 254, 263.
 Dr. MÁRKUS DEZSŐ, budapesti törvényszéki bíró.
 Dr. MENYHÁRTH GÁSPÁR, kolozsvári ügyvéd, egyetemi magántanár. 229, 238.
 Dr. MESZLÉNY ARTHUR, budapesti kir. tszéki aljegyző. 146, 286, 337, 350.
 Dr. MINICH KÁROLY, kir. törvényszéki orvos. 173.
 Dr. MOSKOVITZ IVÁN, törvényszéki jegyző. 311.
 Dr. MURÁNYI ERNŐ, budapesti ügyvéd. 27.
 Dr. MÜLLER FERENCZ, szegzárdi ügyvéd. 101, 206, 301.
 Dr. NAGY DEZSŐ, budapesti ügyvéd. kamarai titkár. 293, 338.
 Dr. NAGY ELEK, ügyvédjelölt 29, 61, 141, 234.
 Dr. NAGY ERNŐ, nagy-várad kir. jogakadémiai tanár. 49.
 Dr. NEUMANN ÁRMIN, egyetemi rk. tanár. 25.
 Dr. NEUSCHLOSS TIVADAR, budapesti ügyvéd. 353.
 Dr. NYULÁSZI JÁNOS, kassai ügyvéd. 148.
 Dr. PAP DÁVID, budapesti ügyvéd. 83.
 Dr. PAP JÓZSEF, budapesti ügyvéd, egyetemi magántanár. 74, 92, 123, 213, 218, 372, 380.
 Dr. POLLÁK BÉLA, budapesti ügyvéd. 280.
 Dr. POLNER ÖDÖN, miniszteri titkár. 310.
 Dr. POSONI GÁBOR, törvényszéki bíró. 85.
 Dr. RAFFAY FERENCZ, győri albiró. 6.
 Dr. RAICS LÁZÁR, mohácsi ügyvéd. 241.
 Dr. REICHARD ZSIGMOND, budapesti törvényszéki bíró. 341, 359.
 RÉV MÓR, nagybecskereki pénzügyi fogalmazó. 28, 45, 187.
 Dr. RÓSA FERENCZ, budapesti ügyvéd. 163.
 Dr. SCHWARZ GUSZTÁV, egyetemi tanár. 367.
 Dr. SÁNDOR ALADÁR, kassai ügyvéd. 201.
 Dr. SÁNDOR ALADÁR, budapesti büntetőtörvényszéki jegyző. 68, 186.
 Dr. SÁNTA ELEMÉR, budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró. 12, 82, 145, 314.
 Dr. SEBESTYÉN SAMU, budapesti ügyvéd. 215.
 Dr. SICHERMANN BERNÁT, kassai ügyvéd. 201.
 Dr. SCHREYER JAKAB, budapesti ügyvéd. 69.
 Dr. SOMOGYI MIKSA, budapesti ügyvéd. 38.
 Dr. SZAKOLCZAI ÁRPÁD, budapesti ügyvéd. 95.
 Dr. SZALAI EMIL, budapesti ügyvéd. 188, 274.
 Dr. SZLADITS KÁROLY, kir. aljárásbíró.
 Dr. SZENTMIKLÓSI (KAJUCH) MÁRTON, budapesti egyetemi tanár. 121, 349.
 Dr. SZIGETI GUSZTÁV, budapesti gyakorló orvos. 139, 189, 288.
 SZILY KÁLMÁN, a m. tud. Akadémia főtítkára.
 Dr. TARNAI JÁNOS, kir. curiai bíró. 335.
 Dr. TATICS PÉTER, budapesti büntetőtörvényszéki jegyző. 84.
 TÓTH GERŐ, curiai bíró. 115.
 Dr. VÁMBÉRY RUSZTEM, kir. albiró. 11, 15, 110, 177.
 VARGHA FERENCZ, kir. főügyész helyettes. 41, 50, 65, 205, 296, 309, 365.
 VÁSÁRHELYI ISTVÁN, kir. albiró. 108.
 Dr. VÉCSEY TAMÁS, egyetemi tanár. 328.
 Ifj. Dr. VUTKOVICH SÁNDOR pozsonyi jogakadémiai tanár. 245.
 UNGER GÉZA, szatmárnémeti albiró. 363.
 Dr. WEINMANN FÜLÖP, budapesti kir. közjegyző. 327, 369, 379.
 Dr. WEISZ ALADÁR, szabadkai kir. aljárásbíró. 44.
 Dr. WEISS IGNÁ CZ, brassói ügyvéd. 222, 330.
 Dr. WEISZ JENŐ ügyvédjelölt. 257.
 Dr. WERTHEIMER MANÓ. 23.
 Dr. ZACHÁR KÁLMÁN, aszódi ügyvéd. 14, 306.
 ZSITVAY LEÓ, bpesti büntetőtörvényszéki elnök. 95

TARTALOMMUTATÓ

a

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

1900. évfolyamához.

Magánjog.

Antichresis és a pozsonyi kir. ítélő tábla. ---	
Dr. KOMJÁTHY GYULA, nagybányai albirótól	
A házassági törvény 98., 101., 102., 103. és 118. §-ának alkalmazása külföldiekkel szemben. — Dr. RAFFAY FERENCZ, győri albirótól	
A nő visszakövetelési igénye és a közszerzemény. — Dr. GUTFREUND SÁMUEL-től	
A házassági törvény 95. §-ának kijátszása. — Dr. WERTHEIMER MANÓ-tól	
Külföldiek belföldön kötött házasságának felbontása. — Dr. NAGY ELEK-től	
Az engedélyezési ovadék jogi természetéhez. — Dr. GALLIA BÉLA budapesti törvényszéki albirótól	
A megajándékozottnak az ajándékozó elleni viszkereseti jogának kérdéséhez. — Dr. WEISZ ALADÁR, szabadkai kir. aljárásbirótól	
Az építőiparosok elsőbbségi jogai. — Dr. HIRSCHLER LEÓ, budapesti ügyvéd	
Néhány szó a bérbeadó szavatosságához. — SZENTMIKLÓSI (KAJUCH) MÁRTON, budapesti egyetemi tanártól	
A házasságjogi elévülésről. — Dr. JACOBI BÉLA budapesti ügyvéd	
Emelhető-e valamely jelzőjogilag biztosított követelés engedményesével szemben a kölcsönösszeg le nem olvasásának kifogása? — HUF JÓZSEF, soproni ügyvéd	
Ugyanerről. — GÖLDNER KÁROLY, brassói törvényszéki bírótól	
Ugyanerről. — HUF JÓZSEF, soproni ügyvéd	
Ugyanerről. — Dr. SEBESTYÉN SAMU, budapesti ügyvéd	
Felelet a pertári kezelés iránt felmerült nyílt kérdésre. I. — Dr. KÖFF JÁNOS, budapesti ügyvéd	
II. Dr. BOROS MÓR, ujbpesti ügyvéd	
A német polgári törvénykönyv 859. §-ának magyarázata, vonatkozással a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére. — Dr. KLEIN EDE, szepsi ügyvéd	
A törvénytelen kiskoru gyermek tartása és a m. kir. Curia gyakorlata. — Dr. RAICS LÁZÁR, mohácsi ügyvéd	
A házassági törvény 100. §-ához. — Dr. JACOBI BÉLA, budapesti ügyvéd	
A kezes és készfizető kezes közti különbség. Két ellenkező curiai határozat. — HUF JÓZSEF, soproni ügyvéd	
Erkölc és törvény. — Dr. ÁGOSTON PÉTER, ipolyási kir. aljárásbirótól	
A munkabéri szerződés speciál-törvényeinkben. Dr. MESZLÉNY ARTHUR, budapesti kir. törvényszéki aljegyzőtől	

Lap		Lap
	A polgári törvénykönyv tervezete ---	317
	A fides. — Dr. HEXNER GYULA, lipót-szentmikulsi ügyvéd	317
4	A házassági törvény 99. §-ához. — BARRA KÁROLY, zilahi kir. törvényszéki bírótól	319
6	A polgári törvénykönyv tervezetéről. — IMLING KONRÁD, kir. táblai tanácselnöktől	325
21	A köteles rész a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint. — Dr. WEINMANN FÜLÖP, budapesti kir. közjegyzőtől	327
23	A hitelező posztója a polgári törvénykönyv tervezetében. Dr. MESZLÉNY ARTHUR, budapesti kir. törvényszéki aljegyzőtől	337, 350
29	Balkezes házasság és a családi törvények (Fürstenrecht.) — Dr. HERCZEGH MIHÁLY, egyetemi tanártól	342
36	A lehetetlen és tilos feltétel hatása a végrendeletben. — Dr. KATONA MÓR, pozsonyi jogtanártól	343
44	Adalék a haszonbérbeadó vetojogához. — SZENTMIKLÓSI (KAJUCH) MÁRTON, budapesti egyetemi tanártól	349
121	A törvénytelen gyermekek jogviszonyai a polgári törvénykönyvben. — Dr. BARDÓ FERENCZ, sümegi ügyvéd	352
133	A teljeskorúságról. — ALFÖLDY EDE, nagyberekir. járásbirótól	360
	A tartozás átvállalás a polg. törvénykönyv tervezete szerint. — Dr. SCHWARZ GUSZTÁV egyetemi tanártól	367
	Az örökös jogi helyzete a hagyatéki hitelezővel szemben a polg. törvénykönyv tervezete szerint. — Dr. WEINMANN FÜLÖP, budapesti kir. közjegyzőtől	369, 379
215	A telekkönyvi előjegyzés a magyar polg. törvénykönyv tervezetében. — Dr. FODOR ÁRMIN törvényszéki bírótól	378
196	A polg. törvénykönyv tervezete és a határidő üzlet. — Dr. KÖNIG VILMOS, budapesti ügyvéd	380

Kereskedelmi, váltó- és csődjog.

	A kereskedelmi törvény revíziója. — Dr. NEUMANN ÁRMIN, egyetemi rk. tanártól	25
	A kereskedelmi törvény II. rész V. czim (fuvarozási ügylet) revíziójáról. — Dr. MURÁNYI ERNŐ, budapesti ügyvéd	27
	Észrevételek a biztosítási törvénytervezetéről. — Dr. FARKAS GYULA, budapesti ügyvéd	57
	A kereskedelmi törvény II. rész V. czimének (a fuvarozási ügylet) revíziójáról. — Dr. BAUMGARTEN NÁNDOR, budapesti ügyvéd	62
	A kereskedelmi törvény revíziója. — Dr. SCHREYER JAKAB, budapesti ügyvéd	69

Lap		Lap
	Meghatalmazott-e a hirdetési ügynök? — BATTASZÉKI LAJOS, budapesti ügyvéd	100
	Törvényjavaslat a kereskedelmi üzletek átruházásáról. — Dr. KÖNIG VILMOS, budapesti ügyvéd	105
	Miniszteri leirat a kereskedelmi törvény revíziójátárgyában	134
	A biztosító ügynök jogköre. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd	153
	A biztosítási ügynökök jogköre. — Dr. RÓSA FERENCZ, budapesti ügyvéd	163
	A kereskedelmi törvény büntető határozatai s a szövetkezetek. — Dr. ÁGOSTON PÉTER, veszprémi törvényszéki jegyzőtől	165
	A kereskedelmi üzletek átruházásáról szóló törvényjavaslat	182
	Cheque-jogunk szabályozásához. — Dr. SICHERMANN BERNÁT, kassai ügyvéd	201
	A megtámadási kereset jogi természetéhez. — Dr. MENYHÁRTH GÁSPÁR, kolozsvári ügyvéd, egyetemi magántanártól	229, 238
	Három törvényjavaslat. — Dr. BLEUER SAMU, budapesti ügyvéd	245
	Néhány szó a törvényszékek feladata és hatásköréről részvénytársaságok és szövetkezetekkel szemben. — GAUS-tól	247
	Lejárt utáni forgatmány. — Dr. GÁSPÁR GYULA, halmi ügyvéd	248
	Törvényjavaslat a tisztességtelen versenyről. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd	253
	A fuvardíjpótlékról. — Dr. GOLDSCHMID MÓR, m. kir. államvasuti fogalmazótól	265
	A biztosítási ügynök a biztosítási törvénytervezetében. Dr. GOLD SIMON, budapesti ügyvéd	345
	A tisztességtelen versenynek speciális törvény általi szabályozása célhoz vezet-e? — Dr. NEUSCHLOSZ TIVADAR, budapesti ügyvéd	353

Polgári törvénykezési rendtartás.

	Válaszok egy nyílt kérdésre. — 50 frton aluli ügyben felebbezési határidő elmulasztása miatt igazolás. I. Dr. FODOR ÁRMIN budapesti törvényszéki bírótól. — II. Dr. ZACHÁR KÁLMÁN aszódi ügyvéd	14
	A telekkönyvi előjegyzés igazolása. — Dr. NAGY ELEK-től	61
	Bírói hatáskör részkövetelések érvényesítésénél. — CSENGEY KÁLMÁN, kir. albirótól	70
	Tőzsdejáték mint illetékességi kifogás. Dr. BARACS MARCEL, budapesti ügyvéd	60
	Ugyanerről. — Dr. PAP JÓZSEF ügyvéd, egyetemi magántanártól	74, 92
	Az eskü alatti kihallgatás. — Dr. PAP DÁVID, budapesti ügyvéd	83

A pertárgy értéke a sommás eljárásban több per egyesítése esetében. — Dr. POSONI GÁBOR, törvényszéki bírótól	85
A Curia IX. sz. döntvénye. — Dr. KOMJÁTHY GYULA, nagybányai kir. albirótól	94
A végrehajtási törvény 95. §-ának hatálya a felebbezési eljárásban. — Dr. HORNYAI ÖDÖN, kassai törvényszéki bírótól	98
Bírói hatáskör részkövetelések érvényesítésénél. — Dr. PAP JÓZSEF, ügyvéd, egyetemi magántanártól	123
A telekkönyvi intézményről. — HARMATH DOMOKOS, kir. telekkönyvvezetőtől	125
Urbéri sequestrum. — Dr. NAGY ELEK-től	141
Ugyanerről. — Dr. NYULÁSI JÁNOS, kassai ügyvéd	148
A hágai nemzetközi egyezményhez. (1899. évi XIII. tcz.) — Dr. MESZLÉNY ARTHUR, budapesti törvényszéki aljegyzőtől	146
A megsegíztatási és határjárási peres eljárás tervezetéhez néhány szó. — Dr. BORSITZKY IMRE, sásdi kir. járásbíró	164
Eljegyzés. — Dr. ALMÁSI ANTAL, budapesti aljegyzőtől	171
Melyik járásbíró illetékes a fizetési meghagyás kibocsátására? — Dr. SZALAI EMIL, budapesti ügyvéd	188
A Curia legújabb döntvénye. — Dr. PAP JÓZSEF, budapesti ügyvéd, egyet. magántanártól	213, 218
A végrehajtási eljárás reformja. — Dr. GAÁR VILMOS, budapesti törvényszéki bírótól	221
A perbeli egyezségek. — Dr. MAGYARY GÉZA, nagyvárad kir. jogakadémiai tanártól	254, 263
A személyesen megjelent fél utazási és élelmezési költségeinek megállapítása. — Dr. POLIÁK BÉLA, budapesti ügyvéd	280
A fizetési meghagyás illetékessége 40 koronán aluli ügyekben. — Dr. SZALAI EMIL, budapesti ügyvéd	274
A csődmegtámadási kereset telekkönyvi feljegyezhetősége. — Dr. KOMJÁTHY GYULA, nagybányai albirótól	312
Rendezetlen jogállapot. — Dr. HESSLEIN HENRIK, budapesti ügyvéd	321
A mellékbeavatkozó perbeli állása az 1893. XVIII. tcz. alapján. — Dr. PAP JÓZSEF, ügyvéd, egyetemi m. tanártól	372, 380

Büntetőjog.

A bűnhalmazati szabályok revidiója. — Dr. FINKEY FERENCZ sárospataki jogtanártól	9
Liszt egyetemi programja. — Dr. VÁMBÉRY RUSZTEM, budapesti albirótól	15
Mentőegyesület a gyermekkinzások megakadályozása végett. — Dr. GRUBER LAJOS, budapesti alügyész	73
A «lex Heintze». — Dr. GRUBER LAJOS, budapesti kir. alügyész	81
Büntetőjogi magánjog (?) — Dr. KISS ALBERT, kecskeméti jogakadémiai tanártól	90
A gyermekvédelemről. — Dr. SZAKOLCZAI ÁRPÁD, budapesti ügyvéd	95
A viselt hivatal elvesztése, a Btk. 442 §-a és a novella. — Dr. GOLDSCHMID MÓR, magyar kir. államvasuti fogalmazótól	109
A Casier judiciaire. — Dr. VÁMBÉRY RUSZTEM, kir. albirótól	110
Adalék az orvoszakértői vélemények mérlegeléséhez. — Dr. SZIGETI GUSZTÁV, budapesti gyakorló orvostól	139, 189
Megjegyzések egy ellenőrző orvosszakértő cikkére. — Dr. MINICH KÁROLY, kir. törvényszéki orvostól	173
Negativ compensatio. — KUNFALVY ISTVÁN, nyiregyházi törvényszéki bírótól	194
A büntetőjogi határozatlan ítéletek. (indeterminate sentences) — Dr. KRAMER EMIL-től	161, 170, 179
A kényszernevelés. — Dr. VÁMBÉRY RUSZTEM, budapesti kir. albirótól	177
A reformok küszöbén. — Dr. SÁNDOR ALADÁR, budapesti büntetőtörvényszéki jegyzőtől	186
Kis novella vagy nagy novella? — Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyetemi tanártól	193
A magánlaksértés mint eszköz-cselekmény. — Dr. HEIL FAUSTIN, kir. közigazgatási bírótól	193
A franczia bűnügyi statisztika 1896-ban. — LENGYEL AURÉL-től	214
A rabsegélyezés Amerikában — Dr. GRUBER LAJOS, budapesti kir. alügyész	217

A kínai büntetőtörvény. — Dr. GRUBER LAJOS, budapesti kir. alügyész	237
Feltételes elítélés. — Dr. WEISZ JENŐ-től	245
A zálogjog védelme a büntető törvényben. — Dr. WEISZ JENŐ-től	257
Orvosi titoktartás és életbiztosítás. — Dr. SZIGETI GUSZTÁV, budapesti gyakorló orvostól	288
Az 1899. évi bűnügyi statisztikája. — Dr. REICHARD ZSIGMOND, törvényszéki bírótól	303
A halálbüntetés. — Dr. REICHARD ZSIGMOND, törvényszéki bírótól	341
A budapesti rendőrség 1899. évi jelentéséből Reflexiók az utolsó kivégzéshez. — UNGER GÉZA, szatmárnémeti albirótól	354
Küzdelem a hivatás szerint büntettes osztályokkal szemben. — Dr. BALOGH JENŐ, egyetemi tanártól	363

Bűnvádi perrendtartás.

A jogegység érdekében használható perorvoslat, a kijávitás, a kifogások az új magyar büntető perrendtartásban. — Dr. SÁNTA ELEMÉR, budapesti kir. büntető törvényszéki bírótól	12
Semmiségi panasz az esküdtbírószék ítélete ellen. — Dr. FABINY FERENCZ, curiai bírótól	33
Semmiségi panasz az esküdtbírószék ítélete ellen. VARGHA FERENCZ, kir. főügyész helyettesétől	41
Adalék a fő- s különkérdés feltételéhez. — VARGHA FERENCZ, kir. főügyész helyettesétől	50
Rendőri nyomozás. — BODOR LÁSZLÓ, kolozsvári kir. törvényszéki bírótól	52
A kecskeméti verdikt. — Dr. KECSKEMÉTI LAJOS, kecskeméti ügyvéd	66
Adalék a fő- és különkérdés feltételéhez. ZSITVAY LEÓ, budapesti büntetőtörvényszéki elnöktől	59
A kir. Curia s a jogegység. — VARGHA FERENCZ, budapesti főügyész helyettesétől	65
Indítvány előterjesztése külföldön elkövetett büntetendő cselekmény esetében. — LENGYEL AURÉL-től	78
«Bűnös-e?» — Dr. BÁLINT LAJOS, budapesti ügyvéd	67
A semmiségi panasz tarthatatlansága. — Dr. SÁNDOR ALADÁR, budapesti büntetőtörvényszéki jegyzőtől	68
Az új bűnvádi eljárás nehézségei és hiányai a gyakorlatban. — Dr. TATICS PÉTER, budapesti büntetőtörvényszéki jegyzőtől	84
Visszavonhatja-e a koronaügyész a semmiségi panaszt? — Dr. FAYER LÁSZLÓ, budapesti egyetemi tanártól	101
Visszavonhatja-e a koronaügyész a semmiségi panaszt? — TÓTH GERŐ, curiai bírótól	115
A bűnvádi perrendtartás 53. §-áról. — Dr. MÜLLER FERENCZ, szegszárdi ügyvéd	101
A vizsgálat elrendeléséről. — VÁSÁRHELYI ISTVÁN, kir. albirótól	108
Az ártatlanul elítéltek kártalanításáról. — Dr. DOLESCHALL ALFRÉD, budapesti albirótól	130
Két verdikt. — Dr. FAYER LÁSZLÓ, budapesti egyetemi tanártól	137, 373
Visszavonhatja-e a koronaügyész a semmiségi panaszt? — Dr. SÁNTA ELEMÉR, budapesti kir. büntetőtörvényszéki bírótól	145
A perorvoslat szabatos bejelentése. — VARGHA FERENCZ, főügyész helyettesétől	205
Az esküdtek szavazatának számaránya a beszámíthatóság kérdésében. — Dr. MÜLLER FERENCZ, szegszárdi ügyvéd	206
Az esküdtszéki intézmény ellen	209
A korlátozott védelem. — Dr. WEISZ IGNÁCZ, brassói ügyvéd	222
Idegen fogalom meghatározások a büntetőjogban. — BRANDT JÓZSEF, Gyula-tól	227
A B. P. 110. és 145. §-ai. Cs. G. — Dr. SÁNTA ELEMÉR, budapesti kir. főügyész helyettesétől	272
A sértett fél jogorvoslata. — VARGHA FERENCZ, főügyész helyettesétől	296
Ártatlanul elítéltek kártalanítása. — Dr. ZACHÁR KÁLMÁN, aszói ügyvéd	306
A felebbezés korlátozása. — VARGHA FERENCZ, főügyész helyettesétől	309
Ítélethirdetés a nyilvánosság kizárásával. — Dr. SÁNTA ELEMÉR, budapesti kir. büntetőtörvényszéki bírótól	314
Ugyanerről. — Dr. WEISZ IGNÁCZ, brassói ügyvéd	330
A bűnügyi költségekről. — Dr. DEGRÉ MIKLÓS, békési kir. járásbíró	320
A kérdések feltevéséhez az esküdtbírói eljárásban. — Dr. HEIL FAUSTIN, kir. közigazgatási bírótól	333
A koronaügyész hivatal. — TARNAI JÁNOS, kir. curiai bírótól	335
A sértett fél felebbezése. — Dr. MÜLLER FERENCZ, szegszárdi ügyvéd	361
Az új rend első évének tanulságai. — VARGHA FERENCZ, kir. főügyész helyettesétől	365

Bírószék, ügyvédség, közjegyzőség.

Az ügyvédi vizsga előfeltételei. — ENYICZKE GÁBOR, budapesti ügyvéd	76
Az ügyvédi vizsga előfeltételeiről. — Dr. SOMOGYI MIKSA, budapesti ügyvéd	38
A budapesti ügyvédi kamara évi jelentése. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd	89
Az osztrák ügyvédség köréből. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd	122
Igazságügyi administratio. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd	145
Egy törvényszék administratioja. — Dr. R. M. Központi járásbírószék, pestvidéki törvényszék, járásbírószék	154
A magyar kir. közigazgatási bíróság működése 1899-ben. — Dr. FRAENKEL SÁNDOR, budapesti ügyvéd	166
Pártfogó ügyvéd. — Dr. NAGY ELEK-től	209
Cseh-német és osztrák-magyar nyelvrendeletek. — Dr. HUSZÁR KÁLMÁN, budapesti ügyvéd	234
Az ügyvédi nyugdíj. — Dr. NAGY DEZSŐ, budapesti ügyvéd, kamarai titkártól	290
A tisztviselőkről. — AUDIAT-tól	293
Ügyvédnek közjegyzői jogosítvánnyal való felruházása. — NAGY DEZSŐ, inditványa	304
Ügyvédek elleni fegyelmi eljárás Németországban. — Dr. BALOG ARNOLD, budapesti ügyvéd	338

Közjog, közigazgatási jog, pénzügyi jog.

A curiai bíráskodás és a választókerület képviselőküldési jogának megvonása. — Dr. BALOG ARTHUR, budapesti egyetemi magántanártól	17
Igazolás az adóügyi eljárásban. — Dr. FRAENKEL SÁNDOR, budapesti ügyvéd	20
Ügyvédi felelősség illetékegyekben. — RÉV MÓR-tól	28
Jog és méltányosság bélyegilleték-ügyekben. — RÉV MÓR-tól	45
A «res judicata» és a törvényhozás. — Dr. BALOGH ARTHUR, egyetemi magántanártól	129
A közigazgatási kodifikációs osztály kérdéséhez. — RÉV MÓR-tól	187
Az árvaszékek jövője. — Dr. BARDÓ FERENCZ, sümegi ügyvéd	270
Viták kérdések a választási bíráskodás köréből. — Dr. POLNER ÖDÖN, miniszteri titkártól	310

Jogirodalom.

Jogirodalom: A német birodalmi polgári törvénykönyv. Fordította és bevezetéssel ellátta Dr. Szász Hugó. — Dr. IMLING KONRÁD, kir. táblai tanácselnöktől	2
Dr. Gonda Dezső: A polgár mint esküdt. Singer és Wolfner kiadása. Dr. Vámbéry Rusztem: Kézikönyv az esküdtek számára	11
Magyar anyagi büntetőjog. Irta Németh Péter, curiai bíró	44
A bűnvádi perrendtartás magyarázata. Irta Dr. Balogh Jenő, dr. Edvi Illés, Károly és Vargha Ferencz. IV. kötet. — Dr. SÁNTA ELEMÉR, budapesti kir. büntetőtörvényszéki bírótól	82
Treu und Glauben im Verkehr. Eine civilistische Studie von Dr. Emil Steinbach. — Dr. Lőw TIBOR, budapesti aljegyzőtől	97
A gyülekezeti jog. Irta dr. Rényi József. — Dr. MOSKOVITZ IVÁN, törvényszéki jegyzőtől	132
Akadémiai jelentés a Bródy-jutalomról	150
Az örökös főrendiség eredete Magyarországon. — Irta Schiller Bódog. Z. A.	231
A nemzetállam tankönyve Irta dr. Kuncz Ignác, kolozsvári ny. r. jogtanár. — Ifj. dr. VUTKOVICH SÁNDOR, pozsonyi akad. ny. r. jogtanártól	245
A személyes bűnpártolás. Irta dr. Angyal Pál, pécsi jogakadémiai tanár. — Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyetemi tanártól	277

Szerves társadalomtan elméletek és az állam személyiségének theoriája. Irta dr. Tegze Gyula kecskeméti jogakadémiai tanár. — Dr. BALOGH ARTHUR egyetemi magántanártól ...	311
A magyar közjog kézikönyve. Irta dr. Kmety Károly budapesti t. egyetemi tanár. — Dr. VÉCSEY TAMÁS egyetemi tanártól ...	328
Jellinek György: A modern állam joga. — Dr. BALOGH ARTHUR egyetemi magántanártól ...	357
Nemzetközi vasúti fuvarozási jog. Irta Dr. Baumgarten Nándor. — Dr. REICHARD ZSIGMOND keresk. és váltótörvényszéki bírótól ...	359

Vegyes tárgyú czikkek.

Az új korszak. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd ...	1
Schwarcz Gyula (1838—1900) — Dr. NAGY ERNŐ nagyvárdi jogakadémiai tanártól ...	49
Igazságügyi budgetvita. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd ...	97
Magyar jogászegylet. ...	169
Nagy Ferencz. ...	201
Magyar Jogászegyülés. — Dr. BALOG ARNOLD budapesti ügyvéd ...	241
Deák Ferencz egy ismeretlen levele. — Közli: SZILY KÁLMÁN, a m. tud. Akadémia főtitkára ...	261
Az igazságügyi adminisztráció reformja ...	277
Igaz ügyünk 1899. évben ...	294

Külföldi jogélet.

Külföldi jogirodalom. — Dr. FAZEKAS OSZKÁR-tól. ...	19
Magyar jogi szakértő véleménye Ausztriában ...	156
Revidált kereskedelmi törvény Romániában ...	156
Az egyéni szabadság Ausztriában ...	185
Külföldi judikatura. — Közli: Gold Simon budapesti ügyvéd ...	374
Külföldi judikatura. — Közli: Dr. HOLLÓ JÓZSEF budapesti ügyvéd ...	374, 223
A jogi oktatás és a közép-iskola ...	233
A huszonötödik német jogászegyülés ...	269
Jogszolgáltatás a Keleten ...	297
Az olasz bünvádi eljárás reformja. — Dr. HEIL FAUSZTIN kir. közigazgatási bírótól ...	301

Különfélék.

I. Belföldi szemle.

Sik Sándor halála. — Javító intézet kimondása a Curia által. — A kir. Curia ügyforgalma. — A budapesti kir. törvényszék ügyforgalma. — Birák és ügyészek előléptetése. — A nagyvárdi Jogászegyület megalakulása. — Pártfogó ügyvéd elküldött kirendelése. — Ötven forint aluli ügybeni igazolás ...	8
A büntető perrendtartás a gyakorlatban. — Fayer László büntetőjoga. — Irodalom ...	16
A budapesti büntető járásbíró eljárása vádlott fel nem találása esetén. — A budapesti igazságügyi palota. — A magyar kereskedelmi csarnok az árurészletügyletekről szóló törvényjavaslatról. — Irománygyűjtemény a bünvádi perrendtartáshoz. — Kiskorúak javító intézetbe való utalása. — A bizonyító fél ügyvédje a tanúk és szakértők díjainak előlegezésére kötelezhető. — Keresztkérdés. — A B. P. 552. §-ának értelmezése ...	24
Ügyvédi vizsgák statisztikája. — Orvosi tiszteltdíj illetékessége. — Az új bünvádi perrendtartás életbeléptetése. — Törvényjavaslat a megrendelések gyűjtéséről. — Irodalom. — Hatáskör megállapítása takarékpénztári könyvvezető által felmondási időre követelt fizetés iránti ügyben ...	31
A bűnügyekben hivatalból kirendelendő védők és közvédők jegyzéke. — A bűnügyi vizsgálati iratok megtekintése. — Morlin Imre. — Az ügyvédi kamarák alapításának 25 éves évfordulója. — A fővárosi kir. járásbírók összpontosítása ...	40
Büntetőbírói intézkedés a gyermekek erkölcsiségének veszélyeztetése esetében. — A budapesti ügyvédi kamara választmánya által kiküldött három bizottság. — Csendőrök előtt tett beismerő vallomás visszavonása. — A főtárgyalási jegyzőkönyvek helyesbítése és ki-	

egészítése kérhető. — Irodalom. — A pozsonyi és az eperjesi jogakadémiák specialcollégiumai A brüsszeli büntetőjogi kongresszusról szóló igazságügyminiszteri átirat. — A kir. Curia statisztikája 1899. évről. — Magyar Törvénytár. — Irodalom. — A székesfővárosi rendőrfőkapitány jelentéséből. — Nyomozási eljárás bűnügyekben ...	47
Ügyészségnek a nyomozást beszüntető határozata ellen jogorvoslatnak nincs helye. — A kecskeméti ügyvédi kamara jelentése. — A pénzbüntetés részleteiben való törlesztése. — A sommás eljárás ügykezelésének egyszerűsítése. — Csendőri kintzás. — Tényleges katonai szolgálat tartama alatt elkövetett bűncselekmény ...	55
Költségek megszüntetése korlátozottabb értelmiség esetében. — Végzés ellen beadott felfolyamodás a BP. életbeléptetése előtt. — Dárday Igazságügyi törvénytára. — Ingatlanok forgalmának közvetítésével foglalkozó ügynökök jogállása ...	64
Visszavonhatja-e a koronaügyész az ügyész semmiségi panaszát? — A kir. Curia ügyforgalma. — Váloperek szaporodása. — A kir. ügyészség megszüntető határozata elleni folyamodások. — A kartellügy tanulmányozásáról. — A budapesti V. ker. járásbíró egy reformja. — Tollhiba. — Visontai Soma a csendőri kintzásokról. — A budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságának ügyforgalma. — Bünvádi ítéletek szerkesztése. — Betűsoros utmutató a büntető perrendtartáshoz. — Bünvádi ítéletek szerkesztése. — Magánjogi viszony rendezése fegyelmi eljárásban. — Irodalom ...	80
Széll Kálmán a bünvádi perrendtartásról szóló törvény módosításáról. — A kir. Curia teljesülése. — A magyar Jogászegyület új tagjai. — A 20 forint alóli kereskedelmi követelések bírói illetékessége. — Családi tanács felállítás kiskorúak vagyonának kezelésére. — Rendőri rendeletek és utasítások gyűjteménye. — Temetési költség megítélése a Btk. 292. §-a alapján. — Irodalom ...	96
Visszavonhatja-e a koronaügyész a semmiségi panaszt? — A propaganda szükségessége a rabsegélyezés terén. — Az új Bp. hatásai a fővárosban. — Irodalom. — Makacs alperes. — Huzamosabb időn át folytatott éhezés az erkölcsös élet folytatásának bizonyítéka ...	104
Kereskedelmi üzletek átruházásáról szóló törvényjavaslat előadói tervezete. — A népfajok sorsa és más kérdések. — Történelmi emlékek a magyar börtönügy harmincz éves korszakából ...	120
A kir. Curia két teljes-ülési döntvénye. — A korona ügyész jogköréről. — Az alkotmányutcai fogház. — A kézbesítések alakításai. — A minimum. — A sommás eljárási törvény 206. §-ban megjelölt felülvizsgálati kérelem csak egy példányban nyújtandó be. — Jogirodalom ...	128
A kir. Curia ügyforgalma 1900. első negyedében. — A biztosítási ügynök szerepe az ügylet megkötésénél. — A budapesti rabsegélyező egyesület kimutatása. — A budapesti ügyvédi kamarából. — Az eskütétel formalitásai. — Törvénytárgyazat. — A nevelés és erkölcsi érzék kifejlődésének hiánya mint enyhítő körülmény. — A kereskedelmi jóhiszeműség vizsgálata. — Fegyelmi eljárással való fenyegetőzés nem ok a rendbírságra. — Késedelmes bíróságok. — Az ítélet kiegészítése. — Irodalom ...	136
A kegyelmes Curia. — A nagyvárdi ügyvédi kamara jelentéséből. — A semmiségi panasz visszavonása kérdéséhez. — Régi magyar feltehető ítélet. — A budapesti orsz. gyűjtőfogház. — Irodalom ...	144
A polgári perrendtartás tervezete. — Az igazságügyi administratio egyszerűsítése. — Reális alap nélküli házasságok közvetítésének hírlapi ajánlása csalást képez. — A község kihágást megállapító szabályrendeletet nem alkothat. — A csendőrségnél töltött öt heti előzetes letartóztatás alatt kivett beismerés. — Dr. Heil Fausztin a koronaügyész jogköréről ...	152
A tud. Akadémia Sztrókaj-díja. — A kir. Curia ügyforgalma. — Az új rend és a csendőrség. — Fogházi könyvtár. — A be-	160

jelentett. de visszavont szabadalmi felszólalás a szabadalmi hivatal által érdemlegesen tárgyalandó. — A részvénytársaság segédzemélyzetének a szolgálati viszony megszűnéséből keletkező kártérítési követelése ...	144
Corpus juris hungarici. — Irodalom. — Zugirászat. — A B. P. 321. §-a. — Drága végrehajtások Budapesten. — Iparkihágási ügyekben a pénzbüntetés részleteiben is lefizethető. — Lelki kényszer alatt álló tanu. — Szerzői jog megsértése ...	152
A koronaügyész a semmiségi panasz visszavonhatóságáról. — Szabályrendelet a kir. ügyészségek és bir. fogházak számvitele tárgyában. — A váci országos fegyintézet. — Nyílt kérdés. — Csendőri kintzás. — A kegyelmes Curia. — A bíró tárgyalási modora. — Irodalom ...	160
Az ügyészségi utasításról. — Büntető politikai követelések Vámbéry Rusztemtől. — A fehértemplomi esetről. — A szatmári esetről. — Örökösök kárára elkövetett sikkasztás. — Sikkasztásnak tekintendő bűncselekmény minősítésénél a követelés járulékai nem jönnek figyelembe ...	168
A magyar Jogászegyület évi rendes közgyűlése. — A Magyar Jogászegyület pénztári kimutatása. — A szegedi ügyvédi kamara jelentéséből. — A közvédő díja a budapesti kir. táblán. — Hátralékok szaporodása a budapesti kir. táblán. — A magyar polgári törvénykönyv tervezetének szövege. — A fegyházi fegyelmi bíráskodásról. — A kir. ügyészségi utasítás 38. §-a. — A kir. Curia felülvizsgálati tanácsa által hozott határozatok gyűjteménye. — A tud. Akadémia pályateteleiből. — A szabadalmi találmányok gyakorlatbavételének szigorubb ellenőrzése. — Hivatalszerzés és politikai jogok felfüggesztése kofánál. — A büntetőtörvénykönyv novellájának enquetejéről. — A k-ri kir. ügyészség egy vádja. — Zugirás kit megbüntettek. — Az ügyvédi felszólítás irállya. — Tizenhat éven alóli fiatal koruaknál anyagi halmozat esetében sem emelhető fel a Btk. 85. §-ában meghatározott büntetés leghosszabb tartama ...	176
Az iparszerű culpa egy esete. — Irodalom. — A javító intézetbe való utalásnak mellőzése ifjúkori bűnösöknél. — Javító intézetben töltendő két heti fogházra történt elítélés. — Az ügyvédi közérdek védelme az alacsony költségmegállapítás ellen. — Hatáskör magántulajdonos telken keresztyülvezető átjárás elzárása ügyében ...	184
Párbajozó kir. ügyész. — Irodalom. — A bírósági végrehajtói vizsgarendszerről. — Az előleges letartóztatásnak a fogházbüntetésbe való kötelező beszámítása. — Adalék a kiadattási eljárás elrendeléséhez. — Ügyvédi czimtábla helytelen használata ...	193
A kir. Curia egy teljes-ülési határozata. — Szerencsétlenségek. — Sanatorium tüdőbajos letartóztatottak részére. — Sajtótörvény tervezete. — Irodalom. — A kegyelmes Curia. — Adalék a családi állás elleni büntett elévülésének kérdéséhez. — Közokirathamítás büntetése ...	200
A budapesti egyetem jogi karának egy intézkedése. — Habent sua fata. — Dárday Közigazgatási törvénytár pótkötetei. — Ügyvéd nem lehet törzsetag. — Gyermekeketlenéget vagy a gyermekek számát igazoló bizonyítványok szállítása körüli eljárás ...	208
Csemegi-utca eszméje. — Egy igazságügyministeri rendelet. — A kir. Curiahoz felterjesztendő iratok felszerelése. — Az új bünvádi perrendtartás a gyakorlatban. — Irodalom. — A budapesti egyetem jog-és állam-tudományi karának pályatetelei. — Csalás? ...	212
A börtönbüntetés megszüntetése. — A kir. Curia ügyforgalma. — Dr. Králik Lajos nyugalomba vonulása. — Irodalom ...	216
Szeged története Reizner Jánostól. — Irodalom. — A felületesség. — Felfolyamodás költségeiben elmarasztalt bíró. — Irodalom ...	220
Az országos ügyvédi gyám- és nyugdíjintézet létesítése. — Az ügyvéd megbízhatósága. — A közvetlenség és szóbeliség az ügyvédi kamara előtti fegyelmi eljárásnál. — Megsemmisített törvényszéki és táblai ítélet. — Közigazgatási hatóságok határozatai alapján a	

Lap		Lap
	végrehajtás elrendelésére a kir. bíróság illetékes. — A törvénytelen gyermek elismerése	
224	Kézbesítő ki sem írni, sem olvasni nem tud. — A budapesti törvényszéki fogház könyvtárjegyzéke. — Alkalmatlan eszközzel elkövetett gyilkossági kísérlet büntetlensége. — Adalék a Btk. 416. §-a 4. pontjának alkalmazásához. — Postatakarékpénztári sorrendi számjegy elvétele	228
	Családi állás elleni büntett kísérlet vagy bevégzett bűncselekménye. — Azon körülmény, hogy a magánindítványra jogosult káros fél ebbeli jogával nem él, nem érinti a tőle ellopott tárgyakhoz való tulajdonjogát	232
	Postatakarékpénztári befizetési lap útján teljesített fizetés. — Irodalom. — A kecskeméti jogakadémia special collegiumai	236
	A tárgyalás helyiségének pontos megjelölése. — A védőügyvéd helye a tárgyalóteremben. — Irodalom	240
	Körözvények visszavonása. — Hatáskör megállapítása, ha súlyos testi sértés összefüggésben áll közrend elleni kihágással. — Az egri jogakadémia special collegiumai	244
	A kir. Curia ügyforgalma. — Irodalom. — A budapesti tud. egyetem hallgatóinak száma. — A biztosítási magánvállalatokról szóló törvényjavaslat. — A magyar jogászgűlés állandó bizottsága	252
	A nemzetközi büntetőjogi egyesület. — A kereskedelmi törvény revidiója. — Irodalom. — Ügyvédjelölt nem helyettesítheti főnökét bünyű végtárgyaláson	260
	Az új kegyelmezési eljárás. — A Magyar Jogászegylet őszi programja. — Irodalom. — A totalisateur áldozatai. — Indolentia az esküdtzékekkel szemben. — Ügyvédi iratok leltározása. — Irodalom. — A jogalapváltoztatás fogalmához. — A Mitrovicza melletti fogház	268
	A fumei kir. törvényszéki fogház. — A magyar polgári perrendtartás 35. §-a osztrák bíróságok előtt. — Új rabsegélyző egyet. — Javítóintézetbe való elhelyezésre való ítélet. — Irodalom. — Biztosítási hivatalnok nem sorolható a kereskedelmi segédszemélyzet közé. — Mezőrendőrt kihágás	276
	Az orsz. ügyvédi gyám- és nyugdíjintézet létesítéséhez. — Lajstromrendszer az igazságügyminiszteriumban. — Irodalom. — Ügyvéd ki kamarai végzés ellen a kir. Curianál adja be a felelbevezést. — Egy szövegkezet perrei. — Kamat tőkésítése. — Hatáskör megállapítása, munkára közösen vállalkozó napszámások közt e jogviszonyból támadt ügyekben. — 20 frton aluli követelés sommas peruton	284
	A postai kézbesítés behozataláról — A kir. Curia ügyforgalma. — A kiadvány félívre irandó. — Az esküdtekhez intézett kérdések a Muzsik-féle bűnygyben. — Irodalom	292
	Halálbüntetés és erkölcsi büntetések. — A polgári törvénykönyv előkészítése. — Az igazságügyi tárca 1900. évi költségelőirányzata. — A kir. Curia egy ítélete. — Irodalom. — Jogi vizsgálatok statisztikája 1899-ről. — A Magyar Jogászegylet igazgató választmányának ülése. — Országos elmeorvosi értekezlet	300
	A magyar polgári törvénykönyv tervezetének közrebecsátása. — A Magy. Jogászegyletből. — A jogászgűlés összehívásáról. — Magántanári buzgalom. — Irodalom. — Ha az ügyvéd saját nevében perel, ellenjegyzése nem elegendő. — Házasági felmentések. — Törvényjavaslat belvízi hajók lajstromozásáról és zálogjogáról. — Külföldi honos külföldön nemzett törvénytelen gyermekének tartása iránti keresete. — A koronaügyész előterjesztésének magyarázatához. — Félülvizsgálati ügyben van-e halasztásnak helye? — A nélkülözhetetlen szén drágasága lopás esetében enyhítő körülményt képez	308
	A képviselőház igazságügyi bizottsága. — Büntetőtörvényünk módosításához. — Irodalom. — Szaktanácsok a felsőbíróságoknál. — Tanu utazási költsége és időmulasztási díja	316
	A polgári törvénykönyv tervezetének előszava. — A bűnperek előkészítése. — Jogirodalom. — A szerencsi járásbírósg aktáiból. — A bűnvádi perrendtartás vázlata. — Képviselőválasztói névjegyzékbe való felvétel	324
	A kőbányai országos gyűjtőfogház. — Bűnygyi védelem és a kir. Curia. — Irodalom.	

Lap		Lap
	A budapesti kir. büntető járásbírósgáról. — Az ismeretlen örökös. — A kelet és lejárati tekintetében kitöltetlen váltók. — Közjegyzői kamara és bíróság közti illetékességi összeközés	332
	Zsögöd Benő: Magánjogi tanulmányok. — A Magyar Jogászegyletből. — Letartóztatási intézeteink. — Nemzetközi jogsegély — Irodalom. — Tanácskozási jegyzőkönyvek a felsőbíróságoknál	340
	A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete. — A budapesti ügyvédi kör évi jelentéséből. — Propositók a biztosítási ügynök jogkörének szabályozására nézve. — Az új aera. — Ügyész felfolyamodása esküdtbírósgai határozat ellen. — Fegyelmi eljárás elvéülése. — Adalékok a pénzügyi közigazgatáshoz. — Bulgária törvényhozása a külföldiek perbeli biztosítéka és szegényjoga kérdésében	348
	Miniszeri leirat a Magyar Jogászegylethez. — A fegyelmi bíráskodás joga. — Pénzbüntetés párviadal vétségeért. — Két esztendei fegyház. — Bíróságok. — A szegedi kir. tábla egy határozata	356
	A kir. közjegyzők jubileuma. — A fiatal koru büntevők statisztikája. — Magyar jogi Lexikon. — Irodalom	364
	Az igazságügyminiszterium törvényelőkészítő munkássága. — Reformatio in pejus. — A csendőrség visszaélései. — A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság elnöke. — A kegyelmes Curia. — Dárday Igazságügyi törvénytára. — Ügyvédi reklám. — A nemzetközi leánykereskedés ellen. — Irodalom	376
	Törvénytervezet a visszaesőkről. — A polgári törvénykönyv tervezetének indoklása. — Az ügyvitel egyszerűsítése. — Irodalom. — Tartozik-e a fél a kézbesítendő iratot lakásán vagy üzlethelyiségén kívül elfogadni	384

II. Nemzetközi szemle.

Ausztria.

Lap		Lap
	Gyermekek védelme. — A kereskedelmi és iparkamara felelőssége	8
	Hivatalból kirendelt védő helyettesítése	16
	Gyermekevédelem	40
	Egy halálos ítéletről	47
	Rendelet a csődeljárás egyszerűsítéséről	64
	Kérdés feltevés az esküdtzéki eljárásban	72
	Kegyelmezés	88
	Az osztrák ügyvédgűlés. — Ügyvéd képviselők egylete	96
	Törvényjavaslat az ügynökök és házalók iparáról	136
	Játekidifferencia fedezetére letett összeg vissza nem perelhető. — Ügyvédi iroda eladása	152
	Rendelet a bírósági ügyvitelről	160
	Adalék az irázzakértői vélemények megbízhatóságához	168
	A bécsi ügyvédi kamarából. — Kartellek ellen	192
	Bocsáthatók-e nők jogi tanulmányokra	228
	A bűnygyi költségek viseléséről	232
	Ügyvédek száma Ausztriában. — Kártérítési igény tanoncz-szerződésből	236
	A bécsi egyetemről	260
	Az utazó feljegyzései — Ijedtségnek baleset gyanánt való minősítése. — Beperesíthető-e a borralaló. — Kuruzslás tisztességtelen verseny	268, 284
	A perköltségek alacsony megállapítása	284
	Az új osztrák perrendtartás hatásai	292
	Irodalom. — Ügyvédi hirdetés. — Tisztességtelen verseny	308
	Rabsegélyző egyletek	316
	A törvényszéki fogházakról	332
	Rendelet a bírói vizsgáról. — Fej, vagy irás?	340
	A vasut felelőssége a vasutépítés által magántulajdonban előidézett értécsökkenésért. — Osztrák ügyvédek elleni fegyelmi judicaturából	384

Németország.

Lap		Lap
	Szinházi fogság	8
	Seuffert: Anarchismus und Strafrecht	16
	Villamosság lopása	32
	Távirat hamisítása közokirathamisítás	56
	Sohm a német polgári törvénykönyvről	64
	Felelősség a cégvezető tényeért	64
	A végrehajtók megreformálása	80

Lap		Lap
	A szabadságvesztési intézetek a tüdővész melegágyai	80
	Liszt berlini előadása. — A közvetlenség. — Das Recht című folyóirat	88
	A német birodalmi gűlés és a botbüntetés	104
	Intellektuális közokirathamisítás. — A bertillonage Németországban	112
	A pertörles joga	120
	Törvényjavaslat a magánbiztosítási vállalatokról. — A tanuszkodási köteleesség terjedelme	136
	Okirathamisítás. — Csavargók és koldusok pszichikai habitusa	144
	Egy német esküdtbírósgáról	152
	A subjectivismus terjedése a német büntetőjogban. — A kilenczven éves Berner.	168
	Rabok karácsonya. — Az új lex Heintze	176
	A porosz kamarából. — A nemzetközi büntetőjogi egyesület	184
	Szerzői jogi kérdés. — A Reichsgericht egy határozata. — A hitbizományokról szóló törvény	192
	A villamosság lopása. — A kerítésről	200
	Felek eskü alatti kihallgatása Németországban. — Meg nem engedett reklám. — Képes levelezőlapok. — Irodalom	208
	Szerzetes pap adhat-e valamit ajándékba? — A személyazonosság megállapításának új módja	212
	A német jogászgűlés. — Milyen tulajdonságra van szüksége jó védőnek. — A porosz államvizsgálat. — A védőügyvéd jogáról	216
	Hamis eskü	202
	A kiadói jogról. — Nemzetközi jog a bur háboruban	224
	Törvényjavaslat a magánbiztosító vállalatokról	232
	Tisztességtelen verseny. — Népszerű jogi könyvekről	236
	A porosz igazságügyminiszter egy rendelete. — A részletügyletekkel való visszaélések	240
	A német polgári törvénykönyv szelleméről	260
	A német kereskedelmi és váltójogi irodalma. — Magánjogi fogalmak a közjogban. — A botbüntetés	276
	A német házassági jogról. — A német polgári törvénykönyv. — A nemzetközi büntetőjogi egyesület. — Irodalom	284
	A német ügyvédek segítő pénztára. — Az új katonai bűnvádi perrendtartás. — Irodalom	292
	Érdekes kártérítési per. — A halálbüntetés elleneseinek érvei	300
	Irodalom. — Goldtammer Archiv	316
	Dernburg jubileuma. — Szabad-e vasuti kocsi-ban állni? — Az elsőbírói személyzet elégtelensége	324
	Jogi klinikák. — Az ügynök provisiója	332
	Hogyan kellene betölteni a közigazgatási bírósági állásokat	348
	Bűnygyi statisztika. — Tisztességtelen verseny. — Irodalom	376
	A boszorkányperek. — Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft	384

Franciaország.

Lap		Lap
	A párisi egyetem statisztikája. — Végrendelet értelmezése	48
	Az orvosi titoktartás kötelezettsége	64
	A hódítás joga	72
	Biztosítási szerződés érvényesíthetése. — Az örökösödési illeték. — A hivatalos titok. — A Theatre Français leégése — Az építési követelések biztosítása	88
	A francia képviselőház igazságügyi bizottsága. — A «Société de Legislation Comparée»	96
	A Congrès International d'assistance publique.	104
	A francia képviselőház bűnygyi bizottsága.	104
	A gyógyszerés felelőssége. — Francia törvény az értékpapír-részletügyletről. — A fogak a törvényszéki orvosi gyakorlatban	112
	Szavazás levél útján. — Ingyenes jogvédelem.	120
	A Cyrano de Bergerac diszletei és jelenetei	128
	Bűnös vagy elmebeteg?	136
	Az orvosi levélutok	136
	Patronage familial. — A francia ügyvédek hatásköre	144
	Nemzetközi kongresszus Párisban a patronage de libérés tárgyában	144
	A francia semmitőszék gyakorlatából	152
	Feltételes szabadlábrahelyezés. — A béka res nullius. — Malthus ellen	160
	A felelet joga. — Az anthropologikus kongresszus	168

	Lap		Lap		Lap
Az alkoholizmus ellen	176	Jules Bara halála	112	<i>Oroszország.</i>	
Védők kirendelése. — A nyomdász magánjogi felelőssége	184	A feltételes szabadságra helyezés. — Bünyügyi statisztika. — Szakbiróságok	276	Gondatlanság sebészi operáció közben	48
Casier judiciaire. — Union des Sociétés du patronage de France	200	<i>Hollandia.</i>		A törvénytelen gyermekek helyzetének szabályozása	88
A francia senatusból. — A nemzetközi katolikus congresszus	208	Értekeztet a nemzetközi magánjog tárgyában	192	A deportatio eltörlése. — Az állampolgárság megváltoztatása	174
Könyv a csalásról. — Törvényjavaslat a halálbüntetés eltörléséről. — A francia szenatus előtt	268	<i>Olaszország.</i>		A finnlandi alkotmány teljes szövege	284
A kleptománia egy esete	276	Ártatlanul elítélve	80	A szibériai transportatio	364
A Bertillonage tökéletesítése	300	A monzai királygyilkos. — A bíróság kitűzött határidő pontos megtartása érdekében	228	<i>Svéd- és Norvégország.</i>	
Általános sztrájk: vis major	308	Ferrioni munkája	260	A rablőgyilkosságok nagy száma	260
Kivégzés. — A francia semmitőszék tanácsai	316	Az olasz képviselőházból	348	Nő mint jogtanár	340
Nemzetközi kereskedelmi törvénykezés	324	<i>Monaco.</i>		<i>Bulgária.</i>	
Nőknek ügyvédi pályára léphetése. — A párisi kiállítás	340	A bűnvádi eljárás kodifikációja	340	Érdekes választott bíróság	356
A Code pénal módosítása. — A Dreyfus ügyből folyó perek	348	<i>Schweiz.</i>		<i>Észak-amerikai Egyesült-Államok.</i>	
Az igazságügyi költségvetés. — Költségek polgári ügyekben	376	A genfi fegyházzól	112	Polgári perben eskü kivétele közjegyzők által	
A francia senatusból. — Az iskola igazgatójának felelőssége	384	A nő és a polgári törvénykönyv	192	New-York államban	31
<i>Belgium.</i>		A katonai bíróság egy ítélete. — Lopás kísérlete	252	A jury Amerikában	56
A szerzői jog védelme	47	Az ipari tulajdon	260	Michigan államnak törvénye a házasságkötésről	128
Esküdt a bíróság egy tagjának lenet-e rokona vagy sógora?	136	Az évszázad tordulóján	268	New-York állam törvénye a kiszabadult rabok ellátásáról	176
Elítélések plakatirozása	160	A polgári és büntetőjog egységessé tétele	382	A nemzetközi jog az igazságszolgáltatásban	284
A tettlegesség a parlamentben	176	A házasság közvetítői szerződés perelhetősége	356	A kiszabadult foglyok segélyezése	356
Az orvos tiszteletdíja	200	<i>Anglia.</i>		A kriminalitás költségei Amerikában	384
		Képzelt házasságtörés	120	<i>China.</i>	
		Az ujj-lenyomatok kriminalisztikus jelentősége	252	A chinai házassági jog	244
		Egy angol jury ítélete	268	Chinai alaptörvények	252
				<i>Japán.</i>	
				Patronage	340

A melléklapon megjelent közel 800 jogeset és ezen kívül:

	Lap		Lap		Lap
A budapesti egyetem jog- és államtudományi karának 1899—1900 második félévi tanrendje	23	A budapesti ügyvédi kamara 1899. évi jelentéséből	77	A budapesti királyi főügyész utasítása a BP. 110. §-a második bekezdésének alkalmazása tárgyában	275
		A budapesti kir. főügyész körrendelete a felebbvezések bejelentése tárgyában	195		

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor.
negyedévre 6

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az új korszak — *Jogirodalom:* A német birodalmi polgári törvénykönyv. Fordította és bevezetéssel ellátta dr. Szász Hugó. *Dr. Impling Konrád* kir. táblai tanácselnöktől. — *Törvénykezési Szemle:* Antrichésis és a pozsonyi kir. ítélő tábla. *Dr. Komjáthy Gyulától.* — Az ügyvédi vizsga előfeltételeiről. *Enyiczkey Gábor* budapesti ügyvédtől. — A házassági törvény 98., 101., 102., 103. és 118. §-ainak alkalmazása külföldiekkel szemben. *Dr. Raffay Ferencz* győri albirótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Az új korszak.

Vitáznak tudósok és tudatlanok, történészek és matematikusok, írók és olvasók arról, hogy mikor kezdődik az új évszázad.

Jelentőség nélküli, meddő vita.

Mit lendít a történelmen, mit a közművelődésen, a közgazdaságon, mit a tudomány bármely ágán, ha a most következő esztendő akármelyik századhoz számítjuk is.

A korszakokat nem a matematikusok *csinálják*, az események nem alkalmazkodnak a tizedes számítás kerek-számaihoz és fordulóihoz.

A jogászra nézve nem is azért kezdődik *új korszak* az 1900-ik esztendő első napjával, mert ezen nappal megszűnünk tizenhatszázad irni és elkezdjük a tizenkilencz száz irását, sem azért, mert egyházi és világi fejedelmek huszadik századnak jelentették ki azt, amit közönséges időszámítással még a tizenkilenczedikhez számítanak.

A jogtudomány történetében nevezetes dátum 1900. évi január elseje, mert a tizenkilenczedik századnak mondhatni legnagyobb jelentőségű, legkiválóbb törvényalkotása: a német polgári törvénykönyv lép e napon életbe, átalakítva nem csupán a nagy német nemzet egész jogrendszerét, de lényeges befolyást gyakorolva az egész világ jogi törvényhozására.

Nekünk magyar jogászoknak pedig új ærát nyitott meg a beköszöntött új esztendő főleg azért, mert a folyó év első napján lépett életbe a magyar bünvádi eljárási törvény, — garanciája a személyes szabadságnak, kiegészítője a jogrendnek, követelménye a jogállamnak.

Az első magyar bünvádi eljárási kodextől sokat remél az egész nemzet, de különösen a magyar jogászság. Régen vártuk, sokáig nélkülöztük, nagy ideje előkészítettük a nehéz feladatot.

Hosszu előzmények, tudományos viták és politikai küzdelmek után törvénybe van iktatva azon közszabadsági garancia, mely világsszerte annyi támadásnak volt és van állandóan kitéve, de melyet nem volt képes nélkülözni egyetlen modern kodex sem: az esküdtszék intézménye.

Részint az elméletből, részint a praktikus életből merített érvek egész hosszú láncolata kötetekbe sorakoztatva vonult fel a jury ellen: s az eredmény az lett, hogy amely államban nem volt esküdtszék, az behozta, de egyetlen egy állam sem törölte el azok közül, amelyekben egyszer az intézmény meghonosodott.

A saját kodifikacionális vergődéseink tükröztetik legtanulságosabban vissza az institutio elkerülhetlen voltát.

Mindaddig, amíg el nem határoztuk magunkat az esküdtszék behozatalára, nem tudtuk bünvádi eljárásunkat

megalkotni, mindaddig próbálgattunk, kísérleteztünk, mindenféle garanciákkal iparkodva pótolni a pótolhatatlant, a nélkülözhetlent.

Nem szakbiróságaink iránti bizalmatlanság oka és rugója az esküdtszéki biráskodás meghonosításának, amint hogy senki sem kívánja az esküdtet tenni a szakbíró helyére. Az új intézmény célja nem más, mint a felelősség megosztása a hivatásbeli és laikus bíró között. A tényállás megállapítására alkalmasabb az esküdt, ki nem bizonyos egyoldalú szempontból ismeri az életet és nem ezen szempontból ítéli meg az elébe terjesztett jogesetet. A jogban járatlan, de az életviszonyokat annál jobban ismerő esküdt ezen életviszonyok egymással szembeállítására és mérlegelésére és mérlegelésére alkalmasabb.

Három ember eldöntésére bízni — a bizonyítékok szabad mérlegelése mellett — a legkétesebb és legsúlyosabb eseteket: alig lehet. Ha a vélemények megoszlanak, ma is elég gyakori eset: hogy az elnök szavazata dönt, tehát egy ember magatartásától függ az egész per sorsa.

Nélkülözhetlen az esküdtszék azért is, mert ténykérdésben kötelező teljes reproductio felsőfokon alig keresztülvihető. A tényállásnak az actákból való megállapítása pedig a lehető legveszélyesebb. A fő tárgyaláson történeteket papíron hűen visszaadni teljesen lehetetlen. Még a gyorsírói betűszerinti feljegyzés sem tökéletes, ennél is elvesz minden nuance, mert nem reprodukálható a kihallgatottak magatartása, a szembesítések hatása, egyszóval az esetnek minden pszichológiai momentuma.

«Nem fog-e a legtöbb esetben a jegyzőtől és annak ügyességétől függni, hogy a felebbviteli bíróság eleibe minő alakban kerüljön az elsőbíró előtt az eljárás? Miképpen fogja a felebbviteli bíróság elhatározni, hogy igazságos volt-e az elsőbírósnak az ítélete, ha tudva nincsenek előtte mindazon körülmények, melyeket az elsőbírósnak tekintetbe vett, a törvény értelmében tekintetbe vehetett, s mindazon okok, melyekből az, különösen a vádlottnak felmentésére nézve, kiindult, de ítéletében éppen azért, mert egyéni meggyőződés volt az ítéletnek alapja, el nem sorolhatott. El fog-e enyészni a szóbeli eljárásnak jó következményei, ha végre mégis a felebbvitel útján oly bíróságtól függ a vádlottnak elmarasztalása, mely előtt az eljárás éppen nem szóbeli, mely a vádlottat és a tanukat nem is látja, mely a szóbeli eljárásnak csak töredékei után ítél.» *

Általános meggyőződés ebből folyólag, hogy a jogorvoslati rendszer konstrukcióját úgy kell felépíteni, hogy a felsőfoku bíróság legalább a legsúlyosabb esetekben a tényállás megállapításához (kivéve az eljárási szabályok megsértését) hozzá ne nyuljon.

Ily erős elsőfokot három bíróval el nem képzelhetünk, ezt csak a 10—12 tagból álló esküdtszékben találhatjuk fel.

Utalunk még itt arra, hogy a szakbírósnak az esküdtszék ténymegállapítását a verdict felfüggesztése által korrigálhatja és hogy az esküdtbíráskodás azon sajátossága, miszerint a behívott 36 polgár közül ugyyszólván a felek által kijelölt 12 tagból alakul az esküdtszék, semmiképp sem pótolható a szakbeli bíráskodás keretén belül.

* Az 1843-iki javaslat elleni kisebbségi vélemény.

De nem folytatjuk tovább, jobban mondva, nem kezdjük elülről az esküdszék szükségességének indokolását; ami köteteket foglal el a jogirodalomban.

Az általános szempontok mellett azonban nem tudjuk mellőzni annak kiemelését, hogy egész alkotmányos államszervezetünk csonka volt eddig az esküdszék nélkül.

Az abszolút kormányzat jellege: kizárni a nemzetet a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalomból. Az alkotmányos állam postulatuma: részvétet biztosítani a nemzetnek úgy a törvényhozó, mint a végrehajtó és bírói hatalom gyakorlásában.

A törvényhozó és a végrehajtó hatalomban részes ma is a nemzet. Régi alkotmányunk szerint a bírói hatalom gyakorlásába is befolyt. De e befolyás intézésének módja: a szakbírák választása, elavult. A negyvennyolczat megelőző kor a nemesek monopoliumaként tekintette a bíraskodást, tehát a nemesi kiváltságok megszüntetésével a régi rendszernek is meg kellett dőlni, annál inkább, mert hazánkban a jogszolgáltatás, legalább alsófokon, nem volt elválasztva a közigazgatástól.

Annyi azonban mindenképpen bizonyos, hogy Magyarországon az esküdszéknek történelmi jogosultsága is van, mert a nemzet részvétele a bírói hatalom gyakorlásában nemzeti alkotmányunkban gyökerezett.

Mai alkotmányos rendszerünk mellett e részvétel másként, mint esküdszékek felállítása által nem képzelhető. A ki-nevezett királyi bíróságok a szervezésüktől eltelt 30 esztendőn át kiválóan betöltötték hivatásukat, de nem tették nélkülözhetővé az esküdszék intézményét.

Jogirodalom.

A német birodalmi polgári törvénykönyv. Fordította és bevezetéssel ellátta dr. Szász Hugó. Budapest. Singer és Wolfner bizománya.

A német polgári törvénykönyv, melynek szentesítése több mint három év előtt történt és mely immár életbe lépett, talán a letűnő századnak, de bizonyára az utolsó évtizedeknek legnagyobb szerű, belső értékénél fogva éppen úgy, mint politikai jelentőségénél és az egész művelt világ jogfejlődésére való kihatásánál fogva legfontosabb törvényhozási alkotása.

A német polgári törvénykönyv hosszú időn át irányítani, befolyásolni és termékenyíteni fogja a jogtudományt; a német birodalmon kívül is éreztetni fogja a szabályok meggyőző helyességében és célszerűségében rejlő erejét a gyakorlattal; és hosszú időn át nem fog keletkezhetni magánjogi — akár általános, akár speciális — törvény, mely a német polgári törvénykönyvtől teljesen emancipálná magát, amivel nem azt akarom mondani, hogy annak szabályait mindenben, vagy csak nagy részben is vakon kellene követni, hanem azt, hogyha valamely törvényhozás azoktól a szabályoktól eltér, tudatosan tegye ezt és számot adhasson magának az eltérés okairól.

A német birodalmon kívüli országok közül pedig Magyarországon az, amelyet a szóbanforgó törvénykönyv leginkább kell hogy érdekelje; mert itt az általános polgári törvénykönyv előmunkálatai éppen most vannak folyamatban és — ha mind a jelek nem csalnak — valahára eredményre is fognak vezetni; ily körülmények között pedig a német polgári törvénykönyv alapos ismerete nagyban mozdíthatja elő azt a törvényhozási munkát, mely egész jogéletünket regenerálni van hivatva.

A német polgári törvénykönyvet nemcsak a magyar törvény tervezetét készítő és a készítésnél közreműködő bizottsági tagoknak kell minél alaposabban ismerniök, hanem annak széles körben való ismerete is kívánatos a végett, hogy minél többen és minél alaposabban szóljanak hozzá a magyar tervezethez, előmozdítván ezáltal a nagy törvény-

hozási munkát és sikerének biztosításához hozzájárulván. Ezért fölötté hasznos munkára vállalkozik és nagy hálára kötelezi a jogászközönséget az, aki jogirodalmunkat a német polgári törvénykönyv magyar fordításával gazdagítja.

Ezek tekintetbe vételével, miután a Magyar Jogászegyletből már több mint egy év előtt kiindult hasonirányú mozgalom teljes eredményre nem vezetett, örömmel üdvözöltem dr. Szász Hugó munkáját.

De örömöm csak addig tartott, amíg a fordításban lapozgattam és némely részeit elolvastam. Ennek utána arra a meggyőződésre kellet jutnom, hogy a vállalatnál «laudanda est voluntas», de... az eredmény messze, de nagyon messze utána maradt a jó akaratnak.

A német polgári törvénykönyv a lehető leggondosabb szerkezettel bír. Alaposan meggondolták, megfontolták annak minden mondatát, minden szavát. Semmi sem történetes abban, okadatulva van minden egyes kifejezés, a szavak és mondatok elhelyezése s egymáshoz való viszonya. Azonos szavak mindig ugyanazt a fogalmat jelzik és egy fogalom megjelölésére mindig ugyanazt a szót használja a törvény.

Ezeket tudni s megfontolnia kell annak, aki a német polgári törvénykönyv fordítására vállalkozik; és ha tudja, s ha e mellett még figyelembe vette a törvény irányának rendkívüli tömör voltát, mely minden fejtegetést, indokolást, magyarázatot perhorreskál, akkor előbb alapos tanulmány tárgyává fogja tenni a törvény egészét és csak azután fog hozzálatni a tényleges szerkesztéshez.

Ezt a nélkülözhetetlen előmunkálatot mellőzte dr. Szász Hugó és e mellett magánál a fordításnál is nem a kellő gondossággal járt el. Így lett azután munkája olyan, amelyet — legnagyobb sajnálatomra — nem tudok másnak, mint éppen nem sikerültnek kijelenteni.

Természetesen, szó sincs róla, hogy a fordításon végighaladva, annak összes hibáira, vagy csak azok nagy részére is rámutassak. De már azok is, amelyeket majd felsorolok és amelyek a könyvnek csupán felületes forgatása közben tűntek fel nekem, elég bizonyosságul fognak szolgálni ítéletem igazságos voltának.

Dr. Szász azt a kifejezést «den Kaufpreis *stunden*» így fordítja: «a vételár fizetésére» vagy «a vételárra nézve *haldéket adni*» (454., 568. §§.). Pedig azt jelenti, hogy: «a vételárt *hitelezni*» szerződésileg és nem a fizetés határidejének utólagos elhalasztásával.

«*Eintragung*» a fordítónál majd «*bejegyzés*» (874., 879., 885. §§.), majd «*bevezetés*» (873., 880., 881., 882., 885., 890. §§.). Holott «*Eintragung*» a német polgári törvénykönyvben mindig ugyanazt jelenti, míg a «*bejegyzésnek*» és a «*bevezetésnek*» a jogi műnyelvben különböző az értelme.

«*Finderlohn*» ő nála egyszerűen «*jutalom*» (971. §.) és nem *találódíj*.

«*Rosszhiszem*»-nek vagy «*rosszhiszemü*»-nek megfelelő szó nem fordul elő a törvénykönyvben. Daczára ennek azt «*nicht im guten Glauben sein*», így fordítja: «*rosszhiszemben lenni*» (932., 990., 1007., stb. §§.). Pedig a kettő között a minőség fokozata tekintetében különbség van: ami nem jó, az nem szükségképpen rossz, éppen úgy, mint ahogy az, ami nem kicsiny, még azért nem nagy.

A «*Hypothek*»-et a fordító «*jelzálog*» névvel illeti (1113., 1114., 1115., 1116., stb. §§.), holott «*Hypothek*» a törvénykönyvben annyi, mint *jelzálogjog*, a jelzálog pedig ennek a jognak a *tárgya*, a telekkönyvezett ingatlan. «*Jelzálogjog*» a fordítónál egyáltalában nincsen. De így az ember azt várna, hogy a «*Pfandrecht*»-et is, a kézi zálog jogát is egyszerűen «*zálog*»-nak nevezze. Pedig ez a fordításban már «*zálogjog*» (1204., 1205., stb. §§.) és a «*Pfand*» nem «*zálog*» (amint lennie kellene), hanem «*zálogtárgy*» (1219., 1220., stb. §§.). Amott csak «*jelzálog*» van és nincs «*jelzálogjog*», itt csak «*zálogjog*»-ot találunk és hiába keressük a «*zálog*»-ot.

«*Einziehung der Forderung*» tudvalevően annyi, mint a követelés *beszedése*, akár az önként szolgáltatott dolog átvétele, akár per vagy végrehajtás útján. A fordító azonban szűkebbre szorítja a fogalmat, elnevezvén azt «a követelés *behajtásának*» (1074., 1083., 1282. §§.); a 2361. §-ban pedig már nagyon is hiven a német eredetihez határozott germanizmussal a követelés «*bevondásáról*» szól.

A 925. §. fordításában az áll: «Az elidegenítő és a megszerző félnek (*Auflassung*)»... Hát «*Auflassung*» annyi, mint elidegenítő és szerző fél és nem annyi, mint ezeknek az ingatlan tulajdonának átruházására vonatkozó *megegyezése*? A lapsus a fogalom nem ismerése mellett nyilván onnan van, hogy a németben (a magyartól eltérő szórendnél fogva) az «*Auflassung*» szó csakugyan közvetlenül a «szerző» után következik.

A 927. §. 1. bekezdése «a telekkönyvi bejegyzésről» beszél «*oly telekkönyvi bejegyzés*» («*eine Eintragung*») helyett, ami által a mondat értelmetlenné válik.

«*Gewähren*» a 159. §. szerint annyit tenne, mint «*szolgáltatni*», holott a 459., 482., stb. §§. tanúsága szerint azt teszi, hogy «*szavatolni*».

A törvénykönyv 90. §-a szerint «*Sachen sind nur körperliche Gegenstände*». A fordító ellenben azt mondja, hogy «dolgoknak csak testi dolgok *tekintendők*». Hogy e mellett a fictio mellett mik volnának hát *tulajdonképpen* a dolgok, ezt elhallgatja.

Az 518. §-ban a fordító a «*Schuldversprechen*» szóra ráfogja a «tartozás-*elvallalás*» értelmét.

A 291. §-ban a «*Rechtshängigkeit*» szót elkereszteli «*jó-függőség*» nek. Mit értett ez alatt, ezt talán a fordító maga sem tudná megmondani. Tudvalevő dolog, hogy «*Rechtshängigkeit*» annyi, mint *perindítás* = a keresetnek az alperes részére történt kézbesítése. Különös e mellett az, hogy a 989. §. fordításánál ezt már dr. Szász is tudta. Itt a «*Rechtshängigkeit*» fogalmát «a per megindításával» adja vissza.

«*Streitverkündung*» dr. Szász szerint «*perbejelentés*». Minő percselekményt kellene az alatt érteni, azt nem tudom; de tudom, hogy «*Streitverkündung*» az alperesnek azt a cselekményt jelenti, amelylyel harmadik személyt a perről és ennék állásáról *értesíti*, esetleg a szavatossági jog érvényesítése végett.

De mindezeket a baklövéseket messze túlhaladják azok a képtelenségek, amelyekkel a birtokról szóló fejezet fordításában találkozunk.

A német polgári törvénykönyv elejti a birtokakaratot, az «animus rem sibi habendi»-t és a birtok s birtolás (detentio, Innehabung) arra alapított bifurcatióját. Birtalót és birtalást nem ismer; a birtokot a vonatkozó fejezetben egyedül a birtokvédelem szempontjából tárgyalja és birtokosnak (ennek akaratára s a jogalapra való tekintet nélkül elismeri) mindenkit, aki a dolog feletti tényleges hatalomra szert tett.

Birtokos tehát (és nem birtaló) a haszonélvező, a záloghitelező, a letéteményes, a bérlő is; ellenben *nem* birtokos az ezekkel való jogviszonyban a tulajdonos, az elzálogító, a letevő, a bérbeadó, mert ezek mindegyike elvesztette a dolog feletti tényleges hatalmat az által, hogy a dolgot a haszonbérlőnek, záloghitelezőnek, letéteményesnek vagy bérlőnek átadta.

Minthogy azonban az utóbbiak is élveznek némi jogot, amely csak a birtokosnak mint ilyennek van megadva; minthogy különösen a birtokvédelemre harmadik személyek (de nem a birtokos) ellenében nekik is van igényök: a törvény őket is elnevezi birtokosoknak, de megkülönböztetésül a haszonbérlőtől, bérlőtől, letéteményestől, stb. mint valóságos birtokosoktól: «*közvetett birtokosoknak* = «*mittelbare Besitzer*» (868. §.).

És mit tesz a törvénykönyv magyar fordítója? Ő a 868. §-ban a közvetett birtokossal æquiparálja a «*birtalót*»;

tehát azzal a névvel, a német polgári törvénykönyvben elő sem fordul, de amelylyel az ezen a törvénykönyvön kívüli minden más jogrendszer azt a személyt jelzi, akinek *pusztán* tényleges hatalma van a dolog felett, jogalap és animus rem sibi habendi nélkül, ő megfordítva azt illeti, akinek a dolog felett *nincs* tényleges hatalma és aki tulajdona alapján csupán visszakövetelheti a dolgot attól, akit — ha nem a *német* polgári törvénykönyv fordításáról volna szó — a *helyes* nomenclatura szerint birtalónak neveznék!

A 986. és 1205. §§-ban visszatér ugyan a helyes elnevezésre és a «*mittelbarer Besitzer*»-t «közvetett birtokos»-sal fordítja; de közben ezt az elnevezést egészen mellőzi és ahol a törvénykönyv «*mittelbarer Besitzer*»-ről szól, ott *csak* «birtalót» említ.

Igy azután cifrábbnál cifrább jogszabályok kerülnek a felszínre. Például: «Ha a birtokos nem akar vagy nem képes a birtokba visszamenni, a birtaló követelheti, hogy ő maga helyezzessék a birtokba» (869. §.). «A birtolás oly módon ruházható át másra, hogy neki a dolog kiadására irányuló igény átengedtetik» (870. §.). «Ha a tulajdonos a dolog birtokában volt, az átadás (tulajdonszerzés céljára) az által pótolható, hogy közte és a szerző között oly jogviszony jön létre, melynek következtében a szerző a birtalást elnyeri» (930. §. és ez volna a constitutum possessorium!). «Ugyanez áll arra az esetre is, ha a tulajdonos birtaló volt...» (935. §., a tulajdonos a possessio és detentio rendszerében sohasem lehet birtaló!).

De abban, amit a 872. §-ba belefordít, dr. Szász már önönmagát is felülmuta.

Amint említettem, a német polgári törvénykönyv a birtokvédelem szempontjából nem veszi tekintetbe a birtokakaratot. Minthogy azonban egyébként, különösen a elbirtoklás és a termények tulajdonának megszerzése szempontjából nem lehet ignorálni a különbséget a közt, hogy valaki a dolgot saját tulajdonául és a között, hogy mint másnak tulajdonát tartja birtokában; minthogy pl. az, aki a dolgot bármi hosszú időig tényleges hatalmában tartja, mégsem fogja azt elbirtokolni, ha haszonbért fizet és ez által jelét adja annak, hogy *másnak* tulajdonául tartja birtokában a dolgot: a törvénykönyv a 872. §-ban, a birtokról szóló fejezet végén mégis külön kategoriát állapít meg az oly birtokosok számára, akik a dolgot *mint sajátjukat* birtokolják, mondván: «Wer eine Sache als ihm gehörend besitzt, ist *Eigenbesitzer*».

Ezt a mondatot dr. Szász így fordítja: «Aki valamely dolgot mint sajátját bírja, az *tulajdonos*!»

A fordító tehát ráfogja a német polgári törvénykönyvre azt a badarságot, hogy aki a dolgot bármi uton tényleges hatalmába kerítette, annak csak úgy kell viselkednie, mintha a dolog az ő sajátja volna és akkor ennek következtében csakugyan tulajdonos, akkor már megszerezte a tulajdont!

Ugyancsak *tulajdonosnak* nevezi az «*Eigenbesitzer*»-t a 836. §-ban. De mintha utóbb a 872. §-ban tett kijelentéstől maga is megijedt volna, a 927. §-ban az «*Eigenbesitzer*»-et már «*kizárólagos birtokosnak*», a 941. és 958. §§-ban «*tényleges birtokosnak*», a 937., 938. és 940. §§-ban egyszerűen «*birtokosnak*», a 941. §-ban «*birtalásnak*», a 955. §-ban pedig egy lélekzet alatt «*saját nevében való birtoklásnak*» és *tényleges birtoklásnak* fordítja. Tehát egy szónak *hatféle* fordítása, amelyek közül *egy sem* helyes, de amelyeknek egyike rosszabb a másiknál.

Igy azután oly rémmondásokat olvasunk a fordításban, hogy: «Aki valamely ingó dolgot tíz évig *birtokol*, elnyeri ennek tulajdonát» (937. §.). Tehát a záloghitelező, a letéteményes is elbirtokolná a dolgot.

Aki a dolgot mint sajátját zálogba, letétbe, haszonkölcsönbe *adta*, az *birtaló* (941. §.).

A termények tulajdonát az elválasztással csak úgy lehet megszerezni, ha valaki a dolgot «saját nevében birtokolja»

(955. §.). Ha *más* nevében birja, az elválasztott termény alkalmasint gazdátlan dologgá válnék?

«Aki valamely uratlan dolgot *tényleges* birtokába vesz, megszerzi a dolog tulajdonát.» E szerint az, akit megbizunk azzal, hogy az uratlan dolgot hatalmunkba kerítse, nem a megbízó, hanem saját részére szerzi meg a tulajdont, stb.

De beérem ezekkel a szemelvényekkel és azzal a jóakaró tanácsccsal fejezem be ismertetésemet, hogy aki a német polgári törvénykönyvet tanulmányozni vagy csak némileg is megismerni kívánja, a viláért se kísérelje azt megtenni dr. Szász Hugó fordításának segélyével.

Dr. Imling Konrád.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Antichrēsis és a pozsonyi kir. ítélő tábla.

«Oly kötelező okirat alapján, melynek tartalma kölcsönügyletről szól, és amelyben az adós a kölcsönvett összegnek jelzálogi biztosítását megengedte ugyan, azonban kamat fejében ingatlan haszonélvezetét engedi át a hitelezőnek, a zálogjog bekebelezése vagy előjegyzése el nem rendelhető.» (Pozsonyi kir. ítélő tábla 4. sz. polgári döntvénye.)

A pozsonyi ítélő táblának e kérdésben elfoglalt álláspontja nem új keletű. A most idézett döntvény csak ismétlése a határozattárba felvett 10. számú régebbi keletű (1896. évi) határozatnak. Hogy a nevezett tábla mennyire kétségtelennek tartja álláspontját, érveit pedig mennyire meggyőzőknek, kitűnik abból, hogy a győri kir. ítélő táblának 6. számú és a marosvásárhelyi kir. ítélő táblának 4. számú ellentétes döntvényei nem voltak képesek őt az ellenkező nézet helyességéről meggyőzni.

Részünkről nem tudjuk elfogadni a pozsonyi 4. számú döntvény álláspontját s érdeklél várjuk a Curia döntését.

Az ellenargumentumok tekintetében utalok a győri és marosvásárhelyi idézett döntvények indoklására. Ott fel vannak sorolva az okok, amelyek alapján megállapíthatjuk, hogy a kérdésbe tett nyilvánkönyvi biztosításnak igenis helye van, az megengedhető.

Legyen szabad itt a pozsonyi 10. sz. határozat és 4. sz. döntvény indoklásához néhány megjegyzést fűznünk.

Az elvi felfogás úgy a határozatban, mint a döntvényben közös, mindkettő ugyanis a kölcsönügyletnek és az antichresisnek elválaszthatatlanságát (10. sz. határozat indoklás 5. bekezdése, és 4. sz. döntvény indoklás 4. bekezdés) hirdeti. A győri és marosvásárhelyi döntvények pedig már rámutattak az osztrák polgári törvénykönyv 1371. és 1372. §§-ra, melyek a tilos zálogszerződés elválasztását megszabják. A 4. sz. pozsonyi döntvény az antichresisre nézve, miután azt szembe állította és indokolatlanul subordinálta a kamatra s a «kölcsön biztosítására vonatkozó zálogszerződés»-nek, ez utóbbi jelzett két szerződéssel szemben azt tartja (indoklás 3. bekezdés), hogy az mellékszerződés; ellenben annak magával a kölcsönszerződéssel szemben való pactum adjectum minőségét nem ismeri el, hanem a zálogszerződést a kamatszerződéssel együtt magának a kölcsönszerződésnek «részé» és «feltétele»-ül tekinti. Egy a terminológiája is a 10. sz. határozatnak és a 4. sz. döntvénynek. A feltétel kifejezést nyilván az érvényességi feltétel és nem a felüggesztő vagy felbontó feltétel értelmében használja. A 4. sz. döntvény annyiból mégis haladás a 10. sz. határozattal szemben, mert az utóbbi még az ősiségi nyiltparancs grammatikai értelmezésében is téved, legalább annak olyan szövegértelmezést ad, mintha az idézett §. «egyaláltalában» maga tiltaná és jogérvénytelennek nyilvánítaná (4. bekezdés) a pactum antichreticummal kötött kölcsönügyletet is, míg a 4. számú döntvény már igyekszik megfejteti és kiterjesztő magyarázat

utján megállapítani, hogy bár a 19. §. csak a tilos zálogszerződés érvénytelenségéről szól, az mégis magára a kölcsönügylet érvényére is vonatkozik; amott hallgatással volt melőzve, hogy a törvény szava szűkebb a határozat által annak adott értelmezésnél, holott ez ellentétet ki kellett volna emelnie, emitt — ha nem is kifejezetten, de legalább érvelésével — reflectál a törvény szószerinti értelmére.

A kérdés röviden csakugyan az, hogy az ősiségi nyiltparancs 19. §. szavát kiterjesztőleg lehet-e s szabad-e magyaráznunk?

A 4. sz. döntvény kettővel érvel. Először, hogy a tilos zálogszerződés (antichresis), melytől a «kölcsön biztosítására vonatkozó zálogszerződést (nyilván jelzálog alapítására vonatkozó szerződést ért alatta) mint főszerződést az indoklás 3. bekezdésében megkülönbözteti — nem pactum adjectum, hanem a kölcsönszerződés integrans része és «feltétele», s másodsor, a törvény céljával. A 10. sz. határozat csak az elsővel. Szerény nézetem szerint egyik argumentum sem állhat meg.

1. Mert az tisztára csak suppositio s nem valóság, mit a döntvény mond, hogy t. i. a felek akarata nyilván (?) arra irányul, hogy «a kölcsön biztosítása nem a zálogjog nyilvánkönyvi bejegyzésével, hanem az ingatlan birtokának átengedésével történjék s hogy a kamat nem bizonyos (pontosabban: összeg szerint bizonyos) évi szolgáltatással, hanem a haszonélvezettel rovassék le», s hogy «a felek akarata szerint ilyen esetben a nyilvánkönyvi zálogjoggal biztosítandó kölcsön létesítése teljesen (?) ki van zárva, s szándékuk ilyenkor csakis (?) a fent jelzett természetű kölcsön létesítésére terjed ki».

Más szóval a nevezett tábla szerint a felek mindannyiszor a kölcsönügylet hatályossága (vagy ha úgy tetszik: érvényessége) feltételeül tűzik ki az antichresis érvényességét, jogi megengedettségét. Ez azonban minden egyes esetben külön ténykérdés, mely bebizonyításra vár.

Az élet nem azt mondja. Az esetek nagy részében a felek kötnek hasonló zálogszerződéssel elegyes kölcsönszerződést, anélkül, hogy eszükbe is jutott volna az utóbbi hatályát a zálogszerződés érvényességétől függővé tenni.

A döntvény szerinti akarat-értelmezés példáján buzdulva mondhatnók azt is, hogy 8%-on felüli kamatra adott kölcsönnél a kölcsönügylet érvényességi feltétele, hogy 8%-on felüli kamat jogilag követelhető legyen, s ha még kisül, hogy 8%-on felüli kamatát «követelni» nem lehet, bontsuk fel magát a kölcsönügyletet s követeljük nyomban az egész kölcsöntőkét vissza. Az 1877. évi VIII. tcz. 4. §-ával elégedetten hitelező a döntvény szerint könnyen felbonthatná a kölcsönügyletet még akkor is, ha adósa a 8%-os lejárt kamattal őt idejekorán megkínálta, mert hisz a felek, vagy legalább is a hitelező, csakis ilyen magas kamatlábu kölcsön létesítését szándékozták.

E példára való hivatkozás a legközelebb fekvő volt, mert hisz az antichresis tilalma is eredetileg uzsoratilalom volt Rómában is, s uzsorának tekintette azt a Hármaskönyv I. 81. is.

2. Helytelen továbbá a döntvényben a nyiltparancs céljára való hivatkozás is. Mert az osztrák polgári törvénykönyv rendszerén alapuló nyiltparancs — mint a győri tábla idézett ellentétes döntvényében helyesen mondja — nem akarhatta a kölcsönszerződést magát pusztán tilos zálogszerződéssel való kapcsolata alapján — érvénytelennek nyilvánítani akkor, midőn maga az osztrák polgári törvénykönyv 1371. 1372. §§-aiban az ilyen tilos zálogszerződéseknek a kölcsönszerződéstől való különválasztását rendeli, s az utóbbinak függetlenségét declarálja.

Nem áll tehát, mit a döntvény indoklása mond, hogy t. i. az ősiségi nyiltparancs célja azt hozza magával, hogy az ilyen módon létrejött jogügyletektől a birói oltalom

egészen megtagadtassék. Ellenkezőleg annak célja csak annyi lehetett, hogy az a bizonyos oltalom csak részben, t. i. magától a tilos zálogszerződéstől legyen megvonva.

Az indokolás utolsó bekezdése pedig el nem fogadható indokolása az utolsó előtti bekezdés «egészen» szavának. Az utolsó bekezdés hódolása annak az elvnek, hogy aki a célzott akarja, az eszközöket is kell akarnia. Csakhogy ez érvel, mint minden jogi szólammal, csinyján kell bánni. Hogy a törvénytelen gyermekek szaporodását megakadályozzuk, nem kell mindjárt az áldott anyát is kivégeznünk. Azért, hogy az ösiségi nyiltparancs a jelzett zálogszerződések létrejöttét nem akarja, még nem következés, hogy minden eszközt fel akar használni akarata megvalósítására. Az ösiségi nyiltparancs a tilalomfa felállításánál alkalmazkodott az osztrák polgári törvénykönyv korlátaival s tilalma csak a jelzett zálogszerződés határára belül marad. Ha gyökerestől akarta volna az antichresist kiirtani, akkor mindenekelőtt gondoskodnia kellett volna az osztrák polgári törvénykönyv 1371. 1372. §§-nak megváltoztatásáról.

Az, amit az utolsó bekezdés mond, hogy t. i. a hitelező az ingatlan birtokában és ezenfelül a nyilvankönyvi zálogjog biztosítékában is részesülhet, csak ténybeli, s olyan lehetőség, melyet az ingatlan birtokának elvonásával könnyen meg is lehet szüntetni, s a hitelezőnek akkor csak a nyilvankönyvi biztosíték marad meg. Magával azzal a ténnyel, hogy nyilvankönyvi biztosítást engedünk, az antichresis tilalma kijátszva nincsen.

Az 1371—1372. §§-ban bölcsesség rejlik. Ha azokat nem alkalmazzuk, s a döntvény álláspontját elfogadjuk, akkor azt a helyzetet teremtik meg, hogy a megszorult — s tilos zálogszerződést kötött — adós a zálogszerződést megtámadni nem is merészné, mert keresetére a hitelező kölcsön-szerződés érvénytelenítése és a tőke visszafizetése iránti viszonzkeresettel válaszolna. Tilos zálogszerződés akkor sem lenne kevesebb, csak mélyebben hallgatnának vele a felek. Rossz pénzügyi viszonyok között pedig éppen a döntvény álláspontja mozdítaná elő indirecte azok szaporodását.

Dr. Komjáthy Gyula.

Az ügyvédi vizsga előfeltételeiről.

Ezeket a törvényt, jelesen az 1874. évi XXXIV. tcz. 5. §-a oly határozottan megszabja, hogy fen- vagy fen nem forgásuk megállapítása s ehhez képest az ügyvédi vizsgára való bocsátás meg- vagy meg nem engedése a lehető legegyszerűbb feladat.

A törvényt megköveteli a) a jogtudorság elnyerésének, b) a három évi joggyakorlatnak kimutatását s a joggyakorlat kitölthetetésének és számításának módját körülményesen s világosan előírja.

Ugyancsak a törvény a megszabott előfeltételek kimutatását oly szigorú szabálylá teszi, hogy a «*meghatározott kellékek alól felmentésnek nincs helye.*» Ezek a törvény saját szavai.

Ilyen minden kétséget kizáró törvénytől azt lehetett s kellett várni, hogy annak alkalmazása minden ingadozástól menten legkisebb nehézségbe sem fog ütközni. S most még is azt kell tapasztalnunk, hogy a törvény szigorú határozottsága a gyakorlatban nem érvényesül azzal a feltétlen bizonyossággal, amelyre méltán számot lehetne tartani.

Éppen legújában oly esetek merültek fel, melyekben a követett eljárást egyenesen a törvénybe ütközőnek, tehát jogellenesnek, törvénytelennek kell tekintenünk.

A törvényhozás az ügyvédi vizsgára bocsátás meg vagy meg nem engedése feletti döntést az ügyvédvizsgáló bizottság ötös, illetőleg hetes bizottsága hatáskörébe utalta s nem régen a héttagu felebezési bizottság az ötös bizottság megtagadó határozatát megváltoztatva, ügyvédi vizsgára bocsátott

oly jelöltet, aki a törvény által követelt kellékek fenforgását nem volt képes kimutatni. Tudniillik a hetes bizottság a törvényes kellékekből egy részt elengedett, szelidebben szólva: elnézett.

Készségesen megengedjük, hogy a bizottságot határozata meghozatalában a legméltányosabb szempontok vezérelték. De mindennek dacára ezen eljárás nemcsak kihívja a bírálatot, hanem teljességgel és semmi körülmények közt sem menthető.

A törvény éppen s különösen azon kijelentése által, hogy «a meghatározott kellékek alól felmentésnek nincs helye», jó előre egyenesen azt akarta elérni, hogy bárminemű mellékes méltányossági tekintetek a törvény szigora fölé ne kerülhessenek.

De a törvény ilyen enyhítése nemcsak jogellenes, hanem még csak nem is méltányos, mert a hetes bizottság, midőn ma egy jelölttel szemben a vizsga törvényszerű feltételeiből egy részt elenged, nem sok időre azután egy másik jelölt hasonló vagy talán még méltányosabb kérelmét a törvény szigorára való hivatkozással elutasítja. Ily eljárás sem nem törvényes, sem nem igazságos, de sőt még a méltányosság szempontjai által sem igazolható. Az elfogulatlan szemlélő nem lát abban mást mint, pusztán merő kedvezést. Már pedig a törvényhozás éppen ezt kívánta kiküszöbölni s lehetetlenné tenni.

Ezen eljárás káros következményei elmaradhatlanok s e tekintetben, hogy a veszedelmes példa mire vezet, egy még különösebb esetre hivatkozhatunk.

Nem sokkal a hetes bizottság fentérintett határozata után egy ügyvédjelölt, kinek az ügyvédi vizsgához szükséges minősítési előfeltételeiből szintén hiányzott valami, már bizonyos okból jónak vélte az ügyvédvizsgáló bizottság megkerülésével akkép próbálni szerencsét, hogy a vizsgai kellékek valamelyike alól leendő felmentése iránt Ő Felségéhez felségfolyamodványt nyújtott be, mely felségfolyamodvány véleményezés végett az igazságügyminisztériumhoz jött le s a minisztérium szintén véleményadás végett a folyamodványt a budapesti ügyvédi kamarához áttette.

Az eset eddig is elég sajtáságos. De feltűnővé főleg azon a ponton lesz, midőn az ügyvédi kamarai választmány a folyamodvány tárgyalásába nemcsak belement, hanem a minisztériumhoz egyenesen azt a véleményt terjesztette fel, hogy a kérdéses jelölt irányában oly méltányossági okok forognak fen, melyek alapján az ügyvédi vizsga törvényes előfeltételeinek szigora alól a felmentés indokolt lehet.

Az eset további fejleményéről nincs tudomásunk. De elég abból ennyit tudni arra nézve, hogy a felett való csudálkozásunkat s megütközésünket el ne hallgathassuk. *Itt már nem egyszerű, hanem minősített törvénysértéssel állunk szemben, mely is a következőben áll:*

Előrebocsátott felfogásunk szerint az 1874: XXXIV. tcz. 5. §-a annyira világos, hogy a szerint az ügyvédi vizsgára bocsátás törvényes kellékei mind feltétlenül s elengedhetlenül szükségesek s azok alól még felmentésnek sincs helye. A felmentést a törvény egyenesen tiltja. Ily félremagyarázást nem tűrő törvénytől szemben ki van zárva az, hogy ezen törvény határozmányai alól bárki bármily formában felmentést adhasson s így természetesen ki van zárva a királyi kegy útján való felmentés is, mert hisz a törvényt kivétel nélkül mindenki megtartozik tartani. Ha a törvényhozás azt célozta volna, hogy az 1874: XXXIV. tcz. 5. §-a törvény legyen, de úgy, hogy az alól egy vagy más hatóság egyes esetekben felmentést adhasson, akkor ezt a törvényben világosan megmondotta volna éppen úgy, mint ezt a házassági törvény teszi, mely hemzseg a felmentési esetektől.

E szerint csak sajnálnunk lehet, hogy igazságügyi kormányunk a helyett, hogy a törvényes álláspontra helyezkedve illetékes helyen egyszerűen a törvénybe ütköző folyamod-

vány visszautasítását javasolta volna, a folyamodvány érdemleges tárgyalására utat nyitott. De még inkább csodálkozunk a felett, hogy az ügyvédi kamarai választmány a kísértésnek ellentállni nem tudva, a folyamodvány érdemszerű tárgyalásába belebocsátkozott s ehhez még világos törvénybe ütköző véleményt adott. Ennek nem lett volna szabad megtörténnie, nem pedig már csak azért sem, mert az ügyvédi kamarai választmány az ügyvédi vizsgára bocsáthatás kellékei alól való felmentés kérdésében véleményt adni még csak hatáskörrel sem bír.

A törvény annak elbírálását, hogy valaki az ügyvédi vizsgára bocsátható-e vagy sem, minden más hatóság kizárásával egyedül az ügyvédvizsgáló bizottság hatáskörébe utalta. Ebbe tehát más s így az ügyvédi kamara is bele nem avatkozhatik. Nem bír ebbe beavatkozási joggal még maga az igazságügyi kormány sem. Ha az ügyvédvizsgáló bizottság héttagú felelősségi tanácsa egy ügyvédjelöltet ügyvédi vizsgára bocsát vagy annak kérvényét elutasítja, ezen határozatát a bizottság minden más hatóság vagy hatalom befolyásától s beleszólásától teljesen függetlenül hozza s a *bizottságot határozathozatalában a törvényen kívül semmi sem vezetheti.*

Végzetes hiba lenne tehát a hatáskörök összezavarásával az ügyvédvizsgáló bizottságot abba a kinos helyzetbe hozni, hogy abban az esetben, ha valaki az ügyvédi vizsga törvényes előfeltételei alól felségfolyamodvány útján királyi kegy által felmentést nyernek, *az ügyvédvizsgáló bizottság a királyi kegy által való felmentést csak úgy respectálhatná, ha a törvényt megtagadná.*

Az igazságügyi kormány közvetve befolyást gyakorol az ügyvédvizsgáló bizottság működésére általános szempontból az által, hogy tőle függ, miszerint a bizottság elnökeiül s fele részbeni tagjaiul évről évre kiket nevezzen ki. De hatásköre e tekintetben a kinevezés gyakorlása által ki van merítve. Nem hallgathattuk el véleményünk nyilvánítását, mert reméljük, hogy legalább némi részben hozzá fog járulni ahhoz, miszerint a törvényvel homlokegyenest ellenkező gyakorlat lábra ne kaphasson s a törvények sérthetlenségébe vetett bizalom meg ne ingattassék.

Enyiczkey Gábor.

A házassági törvény 98., 101., 102., 103. és 118. §-ainak alkalmazása külföldiekkel szemben.

A házassági törvény javaslatának miniszteri indokolása minden tekintetben kitünő és az alapvető kérdések mélyére ható tudományos mű, amely még mindig bő forrásul szolgál a legtöbb vitás kérdés megoldására nézve. Tagadhatatlan továbbá, hogy a házassági törvénynek helyes alkalmazását és értelmezését, valamint a benne foglalt új intézmények kiépítését nagyban előmozdította ez a jeles indoklás, amelyhez hasonló kevés törvényünkhöz készült.

Ennek dacára merül azonban fel a bírói gyakorlatban több olyan kérdés, amelyre a törvény alkotói nem gondoltak s amelyről az indoklás nem emlékezett meg. Mert a gyakorlati életnek ezernyi változatát s az új törvény folytán előálló helyzeteket és az annak alapján fejlődő bírói gyakorlatot előre tudni, de még csak sejteni sem lehet.

A judikatura és szakirodalom feladata azután ezekre az új kérdésekre megadni a törvény szellemében a feleletet.

Ezuttal csupán a házassági törvénynek ama §-aival ohajtók foglalkozni, amelyeknek alkalmazása a külföldiekkel szemben vitára adhat okot s amelyeknek helyes értelmezésére nézve a bírói gyakorlat eddigelé meg nem állapodott. Mellőzöm ennél fogva a 77. §. alkalmazása körül e tekintetben felmerült vitának s a judikatura fejlődésének ismertetését, mivel ma már véglegesen elfogadott szabály, hogy az esetben, ha a külföldi bíróság által kölcsönös beleegyezés alapján ágytól és asztaltól elválasztott külföldi házastársak egyike magyar állampolgárságot nyert, joga van a magyar hon-

polgárnak az életközösség visszaállítását követelni, de ebbeli szándékát közölni tartozik házastársával s csak ha ettől a közléstől (amely leghelyesebben kir. közjegyző útján történik), hat hó letelik, kérheti a 77. §. a) pontjában meghatározott bírói felhívás kibocsátását.

Foglalkozni kell azonban először is a 118. §-al, amely §. arra jogosítja fel a belföldi bíróságokat, hogy külföldi házasságoknak a belföldön tartózkodása esetében, ha a házassági per hatóságuk alá nem is tartozik, a magyar házassági törvény értelmében ideiglenes intézkedéseket tehessenek a különélés, továbbá a nő- és gyermektartás kérdéseiben. A 118. §. utal e tekintetben a 98. és 101-103. §-okra, amelyek egyébként mind csak akkor alkalmazhatók, ha bontó per van a felek közt folyamatban.

Kérdés már most, vajon a 118. §. alkalmazásához megkívántatik-e, hogy a külföldi házastárs, aki a magyar bírósághoz fordul, igazolja, miszerint köztük folyik már a bontó per az arra illetékes bíróság előtt? Hivatkozik továbbá a 118. §. és 103. §-ra is. Kérdés, rendelkezhetik-e ennek folytán a bíróság a szülőknek gyermekeikkel való érintkezéséről is, holott ezt a 103. §. második bekezdése kifejezetten a gyámhatóság elé utalta; és ha igen, miképp feleljen meg a bíróság eme köteletségének? És ha külföldön folyik a felek közt bontó per s a külföldi bíróság ezeket az ideiglenes rendelkezéseket éppen ellenkező értelemben teszi meg, mint a magyar bíróság a 118. §. alapján: melyik határozat kötelezi a feleket? Kimondhatja pl. a külföldi bíróság, hogy az anyának adja át a közös kiskoru gyermekeket és hogy a nőt tartás nem illeti, a magyar bíróság pedig éppen az ellenkezőjét rendelheti. Mit tesz a bíróság ezzel a külföldi határozat alapján hozzá intézett ellentétes megkereséssel. Az 1881. évi I.X. tcz. 5. §-a ugyan, amely szerint valamely honosnak személyállapotát (status) tárgyzó kérdésekben, külföldi bíróságok által hozott bírói határozatok a magyar honos ellen belföldön végre nem hajthatók, nem vonatkozik a belföldön tartózkodó külföldiekre s így a külföldi bíróságnak a külföldi gyermek statusára vonatkozó határozata Magyarországon végrehajtható.

Vezethet-e továbbá a nő a 118. §. alapján megállapított tartás erejéig végrehajtást a férje ellen, holott hazájuk bírósága a tartás alól a férjet felmentette? Tehet-e a férj sikerrel lépéseket ezen végrehajtás megszüntetése iránt?

A 118. §. tehát hiányosan rendelkezik s ezekre a kérdésekre nem ad semmiféle felvilágosítást. Az indoklás is mindössze a rendezést igénylő jogviszonyoknak halasztást nem tűrő sürgős természetére hivatkozik (II. köt. 241. lap), a 118. §-ban felsorolt §-oknál pedig egyáltalán nem tesz kivételt a külföldiekkel szemben, amennyiben róluk egyáltalán meg sem emlékezik.

Szerintem ezekre a kérdésekre mégis meg lehet adni a helyes feleletet, ha tekintetbe vesszük azt az indokot, amelynek alapján a 118. §-t meghozták.

A megfajtás pedig a következő volna.

Ha a belföldön tartózkodó külföldiek közt hazájuk bírósága előtt bontó per folyik s az jogerős ítélettel befejezést is nyer, természetesen ez lesz hatályos a magyar bíróság által a házassági törvény 118. §-a alapján tett rendelkezésekkel szemben. Ezek a rendelkezések ugyanis ideiglenes jellegűek s magyar honosok közt folyó házassági bontó perben is csak addig bírnak érvénnyel a 98., 101-103. §-ok alapján hozott határozatok, amíg jogerős ítélet nincs.

Azonban az ítélet előtt kelt külföldi ellentétes határozattal szemben más álláspontot kell elfoglalni. Nekem az a nézetem, hogy míg az arra illetékes külföldi bíróság jogerősen fel nem bontotta a házasságot, addig a magyar bíróság rendelkezése kötelezi a feleket ezen ideiglenes kérdésekre nézve s nem a külföldi bíróságot.

És szerintem a 118. §. alkalmazásához a bontó per

folyamatban lételének előfeltétele meg nem kívántatik. Ha ugyanis csak akkor léphetne fel a magyar bíróság, ha bontó per folyik a felek közt, ezt a törvény bizonyára kifejezetten rendelte volna. Ezen rendelkezés hiányából tehát arra kell következtetnünk, hogy a magyar bírónak nem kell keresnie, vajon folyik bontó per a felek közt, hanem joga van intézkedni enélkül is. Helyes ez a felfogás emellett azért is, mert a sürgősség és a halasztás meg nem engedése egyenesen követelik, hogy a magyar bíróság bővebb vizsgálódás és mellékkérdések kutatása vagy bizonyíttatása nélkül azonnal határozzon, különben mit sem ér a törvény kivételes rendelkezése. Ebből a kivételes rendelkezésből pedig az egész vonalon le kell vonni a következtetéseket a törvény szellemében és még akkor is, ha a magyar bíróság határozata az egyik félre annyiban sérelmes, hogy reá nézve kedvezőbb közben-szóló bírói határozatot is tud esetleg produkálni. Azzal ugyanis, hogy valaki Magyarországon tartózkodik, köteles magát alávetni bizonyos, hogy úgy mondjam: praeventiv, rendőri rendelkezéseknek addig, amíg azt a jogviszonyát, amelyre a magyar bíróság nem illetékes, saját bírósága előtt végérvényesen nem rendeztetí. Ilyen jogviszony a házasság és ilyenek azok a tagadhatatlanul praeventiv jellegű rendelkezések, amelyek a 118. §. alapján megtehetők.

Mindebből következik még, hogy a 118. §. kivételt képez a 103. §. 2. bekezdése alól is és a külföldiek gyermekeire nézve elvette az érintkezés felől való rendelkezés jogát a gyámhatóságoktól és a törvényszékekre bízta. Helyes ez a rendelkezés, mert két hatóság előtt, nevezetesen a gyermekek tartására nézve a törvényszéknél, a velük való érintkezésre nézve pedig a gyámhatóságnál keresni jogvédelmet, körülményes és terhes dolog lenne a magyar viszonyokkal annyira amugy sem ismerős külföldieknek. Az érintkezés módját pedig az 1877: XX. tcz. analog alkalmazásával határozhatja meg a törvényszék.

A 118. §. nem mondja meg határozottan, hogy a törvényszék vagy a járásbíróság járhat-e el ilyen esetben? Nézetem szerint az illetékesség kétfelé választandó. Ha ugyanis a Magyarországon tartózkodó külföldi nő férjétől csak ingóinak a kiadását kéri s ha ezen ingók értéke 500 frtot meg nem halad, az ügy a járásbíróság elé nem tartozik. Minden más kérdés azonban a törvényszék elé. Jársbíróság ugyanis nem rendelhet a házassági törvény 98. és 118. §-a alapján különélést. Továbbá a 98. és 102. §-ok értelmében a nőtartás felől a vétkesség vizsgálata nélkül csak a törvényszék intézkedhetik, míg a járásbíróság csupán a férj vétkességének bebizonyítása után ítélhet meg a vétlen nőnek tartásdíjat. Végül a 102. §. alapján szintén csak törvényszék határozhat a közös kiskorú gyermekek elhelyezése és tartása felől.

De elvette a 118. §. az árvaszéktől azt a jogot is, hogy ez esetben a gyermektartás felől határozzon, jöllehet az 1877. évi XX. tcz. 13. §-a értelmében, ha bontó per nincs folyamatban, ez is a gyámhatóság elé tartozik.

Ez szerintem a 118. §. alapján tehető intézkedések helyes magyarázata.

Kérdés merült továbbá arra nézve is, vajon a 92. és 102. §. alkalmazható-e abban az esetben, ha külföldiből honosítás folytán magyarrá lett nő indít bontó pert külföldinek maradt férje ellen? Rendelkezhetik-e a magyar bíróság a női tartásdíj és a szükséges tárgyak kiadása felől? Nézetem szerint kétségtelenül: igen. Mert a házassági perben hozott hazai ítélet a külföldi házastársat csak a kötelék szempontjából nem kötelezi, ellenben a vagyoni jogi igényekre vonatkozó rendelkezések ellene külföldön is hatályosak és végrehajthatók. Annál inkább végrehajthatók, ha a külföldi férjnek Magyarországon vagyona van, mert erre a megállapított női tartás erejéig feltétlenül vezethető végrehajtás.

Egyedüli kivétel, ha a nő előzetesen lemondott a tartás-

ról, vagy ha a külföldön kölcsönös beleegyezés alapján hozott ágytól és asztaltól elválasztó határozat vagy más bírói rendelkezés a nőt elutasította tartás iránti keresetével.

Ezzel ellenkező nézetet val dr. Virág Gyula (*Ügyvédek Lapja* 1899. 49.), aki azt állítja, hogy házassági perben a magyar bíróságnak egyetlen határozata sem kötelezi a külföldi házastársat s így a női tartás felől hozott magyar bírói ítélet vele szemben sem külföldön, sem Magyarországon végre nem hajtható. Minélfogva a 102. §. ily bontó perben nem alkalmazható, mert a magyar bíróság a külföldi házastársak vagyoni viszonyaiba sikerrel nem avatkozhatik. Téves az a kijelentése is, hogy a külföldi nő csak akkor szerezhethet magyar állampolgárságot, ha férjétől ágytól és asztaltól el van választva. Az 1879. évi L. tcz. ilyen feltételt nem ír elő a honosításnál. Nem fogadható el az a kijelentése sem, hogy ha a külföldi elválasztó határozat nem rendelkezik a női tartásról, a magyar bíróság a 102. §. alapján tartást meg nem ítélhet, mivel az elválasztó ítélet folytán a férjnek minden kötelezettsége megszűnt nejével szemben. Feledi azonban, hogy a kölcsönös beleegyezés alapján kelt ilyen határozat az utóbb magyar állampolgárrá lett nőre törvényeink szerint nem tekinthető kötelezőnek s azzal szemben a nő érvényesítheti a magyar bíróság előtt összes vagyoni jogi igényeit, tehát tartást is követelhet, mert a 90. és 102. §. ettől nem zárja el, hacsak le nem mondott róla vagy jogérvényesen el nem utasították.

Dr. Raffay Ferencz.

SIK SÁNDOR.

Sik Sándorban a magyar jogászság sokat veszített.

Az esküdtzékeknek volt mindig lelkes híve. Ezen eszméért harczolt nemes idealizmussal. S épp azon napon halt meg, melyen ez intézmény Magyarországon életbelépett.

A büntető-törvény javaslatának kritikájában is nagy előtanulmányokkal vett részt. Nem egyszer megakasztotta a tárgyalásokat czikkeivel.

Minden dolgozatában jellemzetesen élénk, mondhatni agitatorius karaktere nyilatkozott meg.

E tekintetben sok rokonság volt közte és a szintén korán elhunyt genialis Dell'Adami Rezső közt.

Abban is megegyez sorsuk, hogy mindkettőjüket a politika ragadta forgatagába s a politika vesződségei tették tönkre egészségüket és pusztították el életerejüket.

Őszinte részvételt bucsuzunk el Sik Sándortól, ki annyi esztendőn át volt lapunk oszlopos dolgozó társa és a jogásztestületek rendkívül tevékeny tagja.

— **Ritka** esetben mondja ki a Curia a javító-intézetet és ezen ritka esetek egyike a következő. Figyelemreméltó az indoklás is, mely egy eddig vitás kérdésre vonatkozik és kriminálpolitikai elemeket is foglal magában.

Debreczeni kir. törvényszék: Sz. Kálmánt (14 éves) a büntető-törvénykönyv 336. §-ának 1. pontja szerint minősülő lopás miatt két hónapi elzárásra ítéli.

Debreczeni kir. tábla: A büntetést magánelzárásban töltendő egy hónapi fogházban állapítja meg.

Kir. Curia: Vádlottnak javító-intézetben eltöltendő fogházbüntetése hat óra felemeltetik.

Indokok: Vádlott nevelő atyjának vallomásából, de vádlott saját beismeréséből is, mely szerint őt az iskolából kicsapták, végre abból a tényből, hogy lopásért e bünpernek folyamán is büntetve volt: bizonyítottan veendő, hogy vádlott egy elzűlésnek induló egyéniség, kinek javító-intézetben való elhelyezését nevelő atyja már sikertelenül kérte

és most is kéri és kire nézve ennek szükségét az elsőbíróság is elismerte. Minthogy azonban két havi időtartamra való elhelyezéstől sikeres eredmény nem várható, erre és a jelzett súlyosító körülményekre való tekintettel vádlott fogházbüntetését a Btk. 42. §-ának korlátain belül alkalmazható javítóintézetbe való elhelyezés legmagasabb tartamára, hat óra, felemelni kellett (11,654/99. sz. 1899 december 19.).

A m. kir. Curiához 1899. év folyamán beérkezett 7189 polgári, 1457 váltó-, 114 urbéri, 680 felülvizsgálati, 13,034 büntető-, 664 fegyelmi, 218 felszólamlási, összesen 23,356 ügy. Az 1898. évről maradt 7029 hátralékkal együtt elintézendő volt 30,385, elintéztetett 23,708, hátralékban maradt 6677 ügy. A hátralékokból 2329 polgári, 280 váltó- és kereskedelmi, 3831 bűnügy. Az 1898. év adataival összehasonlítva, beérkezett 106-tal kevesebb polgári, 156-tal több váltó-, 5-tel több urbéri, 13-mal kevesebb felülvizsgálati, 574-gyel több büntető-, 17-tel kevesebb fegyelmi és 66-tal több felszólamlási ügy. Az előző évi hátralékokat is számításba véve, 1899-ben 176-tal több volt elintézendő, mint 1898-ban. Az elintéztett ügyek összege 528 czal haladja meg az 1898-iki eredményt s a hátralék 372-vel kevesebb, mint 1898. évi december 31-én volt.

A budapesti kir. büntetőtörvényszék ügyforgalma 1899. évben a következő volt: az iktatószám 101,555, az új ügyek lajstromszáma 13,153. Az 1898. évi ügyforgalomhoz képest az iktatószám 3483-vel szaporodott; a lajstromszámnál 312-vel esés mutatkozik.

A budapesti kir. büntetőtörvényszék ügyforgalmát az utolsó 10 évben a következő számok tüntetik fel:

1890. évben az iktatószám	---	---	---	---	47,194
1891. " " "	---	---	---	---	44,713
1892. " " "	---	---	---	---	53,887
1893. " " "	---	---	---	---	62,190
1894. " " "	---	---	---	---	70,642
1895. " " "	---	---	---	---	75,428
1896. " " "	---	---	---	---	84,818
1897. " " "	---	---	---	---	93,048
1898. " " "	---	---	---	---	98,073
1899. " " "	---	---	---	---	101,555

E számokból látható, hogy az ügyforgalom emelkedése nyolcz év óta állandó és az utóbbi évben a forgalom az 1892. évhez — tehát hét évvel korábbi időhöz — viszonyítva, megkétszereződött.

A bírói és ügyészi kar egyes tagjainak az 1891. évi XVII. tcz. 27. §-a értelmében fontos közszolgálati érdekből eddigi szolgálati minőségükben való meghagyása mellett egy fokkal magasabb czim és jellegadóományozható, ha eddigi szolgálatukban *magukat kitüntették*. Nem bolygatjuk ezuttal az „eddigi szolgálati minőség” szavaknak az értelmét és kétségbe sem vonjuk, hogy a törvényhozó ez intézkedése — mint a jutalomrendszer meghonosítása — jogpolitikai szempontból is igen üdvös, de csakis az esetben, ha szorosban a törvényhozó intentiója és a törvény rendelkezéseinek megfelelőleg végrehajtatik; mert — az érem másik oldala — ily adományozások nagyon sok keserűséget is szülhetnek, ha olyanokat érnek, kikről a közeli szemlélők nem tudják, hogy tulajdonképpen *miben tüntették ki* magukat. Dr. H. Gy.

A nagyváradai Jogászegylet megalakulása. Nagyváradon jogászegylet alakult meg a napokban. A közgyűlés a tisztikart és választmányt következőképp alakította meg: Elnök: Ritoók Zsigmond, a kir. tábla alelnöke. — Alelnökök: dr. Nagy Ernő, kir. jogakadémiai tanár, Hlatky Endre, az ügyvédi kamara elnöke. — Titkárok: dr. Ritoók Géza, ügyvéd, dr. Magyary Géza, kir. jogakadémiai tanár. — Pénztáros: Baróthy Pál. — Ügyész: dr. Fodor Gyula, ügyvéd. — Könyvtáros: dr. Perczel Adolf, kir. aljárásbíró. — A választmány tagjaiul választottak: dr. Tassy Pál, Gedeon László, Bary József, Kurovsky Ferencz, Kepes László, dr. Móre Pál, Nizsalovszky Endre, Velyáczy Gyula, dr. Perjéssy Mihály, dr. Berkovits Ferencz, Hegyessy Márton, Rádl Ödön, dr. Várady Zsigmond, dr. Bozóky Alajos, dr. Hoványi Gyula,

dr. Sipos Árpád, Wallner Ödön, Nagy Lajos, Gerő Armin, Papp Miklós, K. Nagy Endre, Schöpflin Ágoston, Tóth Imre.

— Pártfogó ügyvéd elkésett kirendelése. A m. kir. Curia végzett: Mindkét alsóbíróság ítélete megsemmisítették és utasítatják az elsőbíróság, hogy újabb perfelvételi határnapot tűzzön ki; mert az 1881. évi LIX. tcz. 39. §. o) pontja rendelkezése alá eső alaki jogsérelem forog fen annak következtében, hogy az elsőbíróság akkor, midőn az 1898. évi július hó 28-án 7887. sz. a. hozott végzésével az ügyvédi kamarát az iránt megkerestetni rendelte, hogy alperes részére védő ügyvédet nevezzen, az 1898 aug. 4-ére kitűzve volt perfelvételi határnapot fel nem függesztette, és hogy a másodbíróság felpereseknek felebbezésére, az alperesnek az említett határnapon meg nem jelenése folytán, az 1868. évi LIV. tcz. 111. §. alapján elintéztett pert, alperes hátrányára érdemileg elintézte, noha ennek érdekében nem állott, a reá kedvező elsőbírósági ítélet ellen jogorvoslattal élni. (1899 nov. 30. 1671. P. sz. a.)

— Nyílt kérdés. Ötven forint aluli ügyben a felebbviteli határidő elmulasztása miatt beadott igazolási kérelem felett melyik bíróság dönt? A sommás eljárási törvény 163. §-a szerint a felebbezési határidő elmulasztása miatti igazolási kérelem felett a felebbezési bíróság határoz. Egyebekben az 1881. évi LX. tcz. 61—68. §§-ban foglalt szabályok megfelelően alkalmazandók. Az 1881. LIX. tcz. 64. §-a szerint az igazolási kérelem felett járásbíróknál szóbeli, törvényszékeknél jegyzőkönyvi tárgyalás tartatik. A sommás törvény 208. §-a értelmében a felülvizsgálati eljárásban a felebbezési eljárásra vonatkozó szabályok megfelelően alkalmazandók. Minthogy pedig a felebbezési bíróság előtt 50 frton aluli ügyben szóbeli tárgyalásnak nincs helye, jegyzőkönyvi tárgyalás pedig a sommás eljárási törvény értelmében nem tartható: kérdés már most, hogy ily ügyben melyik bíróság és milyen eljárási szabályok szerint bíraskodik?

Nemzetközi Szemle.

— A gyermekek védelme. Az osztrák igazságügy-miniszter a következő rendeletet bocsátotta ki. Egy legutóbb tárgyalat gyermekkinzási bűnügy alkalmat szolgáltatott arra, hogy a bíróságok figyelme a gyermekvédő törvények megfelelő alkalmazására felhívassék. Törvény tiltja az atyai hatalommal való visszaélést és az apa, ki gyermekei nevelését elhanyagolja, atyai hatalmától megfosztható és a bíróság kimondhatja, hogy a gyermek szülőtől elvételessék és nevelőintézetbe adassék. Ez intézeti költségek természetesen a szülőt terhelik. A bíróságok hivatalból intézkedhetnek és nyomozhatnak, ha valamely módon ily eljárás tudomásukra jut. Ezért a büntetőbíróságok hivatalból tegyék át az iratokat az illetékes gyám-bírósághoz, sürgős intézkedés végett. Különösen akkor is átteendő az iratok, ha gyermekeknek koldulásra való felhasználása tűnik ki. Végül a miniszter a bíróságok lelkére köti, hogy a közjótékonyaságnak társadalmi uton való szervezését minél hatályosabban támogassák.

— A kereskedelmi és iparkamara felelőssége. Az olmtüzi kereskedelmi és iparkamara egy alaptalan és helytelen szakvéleményt adott ki. Ugyanis egy védjegyügyben hozzáforduló kereskedő kérelmére a bemutatott árut egy szövőintézeti igazgató által megvizsgáltatta és ennek véleményét szóról-szóra mint a kamara véleményét kiadta a folyamodónak. A folyamodó e véleményét konkurrens ellen használta fel, aki most a kamarát kártérítés iránt beperelte. A bíróságok a keresetet elutasították, mivel közhatóságokra az általános kártérítési felelősségi szabályok ki nem terjednek, azok felelősségére nézve külön jogszabályok érvényesek.

— Színházi fogság. Németország egyes államaiban ma is oly, a mult századból fenmaradt színházi rendtartások vannak érvényben, amelyek a fegyelmi büntetések között szabadságvesztés-büntetést is ismernek. Legutóbb a berlini udvari színház fegyelmi bírósága két napi fogházra ítelt egy ballerínát, mert egy társnőjét pofon ütötte. A büntetést végre is hajtották. A tánczosnő bezárták a színházi ruhátárba, amelyet ez alkalomra „királyi udvari színházi fogház”-nak neveztek el. Ha nem oly komoly lapban olvasnánk, mint a Frankfurter Zeitung és a közlemény szerzője nem Felisch törvényszéki elnök volna, nem is tudnók elhinni e hihetetlen dolgot.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév-re 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre 6 .

Tartalom: A bűnhalmazati szabályok revisiója *Dr. Finkey Ferencz* sárospataki jogtanártól. — *Jogirodalom:* *Dr. Gonda Dezső:* A polgár mint esküdt. *Singer és Wolfner* kiadása. — *Dr. Vámbéry Rusztem:* Kézikönyv az esküdtek számára. — *Törvénykezési Szemle:* A jogegység érdekében használható perorvoslat, a kijavítás, a kifogások az új magyar büntető perrendtartásban. *Dr. Sánta Elemér* budapesti kir. büntető törvényszéki bírótól. — Válaszok egy nyílt kérdésre. I. *Dr. Fodor Ármin* budapesti törvényszéki bírótól. — II. *Dr. Zachár Kálmántól.* — Liszt egyetemi programja. *Dr. Vámbéry Rusztem* budapesti törvényszéki jegyzőtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A bűnhalmazati szabályok revisiója.

Bűnvádi eljárásunk kodifikációja be van fejezve, az új kodex életbelépése is teljesen előkészítve, figyelmünket tehát ismét az anyagi büntetőjogra fordíthatjuk. Az új bűnvádi perrendtartási törvények ugyan az életbelépés után is jó ideig sok dolgot fognak még adni úgy az elméleti, mint a gyakorlati jogászságnak, mert a törvény homályos helyei vagy hézagai most a gyakorlatban fognak kipattanni, de mindez már csak a joghermeneutika feladata lesz, amelynek valódi munkája most fog megkezdődni. A törvényhozás azonban hozzáfoghat immár ismét az anyagi büntetőjog novellájához s a büntető-törvénykönyvnek a 20 évi gyakorlat alatt kitűnt fogyatkozásait kijavíthatja s a tudomány és a gyakorlat újabb megállapodásait kodifikálhatja.

Ugy halljuk, hogy a novella-javaslat, mely már 10 éve készül az igazságügyminiszteriumban, harmadik átdolgozásában a jövő tavasszal az országgyűlés elé kerül s így az irodalomnak és a törvényhozóknak ismét az anyagi joggal fog kelleni foglalkozniok. A novella kétségtelenül a büntetési rendszer reformjára fog legbővebben kiterjeszkedni, mert az utolsó két évtized tanulságai, irodalmi és kodifikatorius mozgalmi ezt a kérdést jelölték ki a leggyökeresebb reformra, azonban bizonyára egyéb, a bűncselekmények tanába vágó lényeges kérdések is fel lesznek véve, melyeket az irodalom és a judikatura reformálandóknak jelölt ki.

Egy ilyen, az irodalom és judikatura által régóta revideálni kívánt pont a bűnhalmazat tana.

Elméleti és gyakorlati büntető-jogászaink előtt ismeretes, hogy a Btk. általános részének VIII. fejezete mennyi kontroversiát szült a gyakorlatban s mennyi támadásnak volt kitéve 20 évi élete alatt s ismeretes Csemegi azon mondása is, hogy «mint a földrengés által megrázott és felhányt tér szakadásai között, úgy érzi magát a jogász, valahányszor a halmazat dult területére lép». (Magy. Igazságügy XIV. k. 494. l.) Ismeretes az is, hogy a legtöbb vita és ellenmondás az *eszmei* és *anyagi* halmazat közötti különbségre s kivált az előbbi bünfogalom lételére, alakjára és eseteire nézve merült fel s jogirodalmunk legnagyobb része, igen kevés kivétellel, évek óta sürgeti a 95. §. eltörlését.

Azt is felesleges lenne bizonyítgatnom, hogy e kíváncsi teljesen jogosult, hiszen már communis opiniónak mondható, miszerint az *eszmei halmazat* egy oly erőszakolt és költött fogalom, melynek az anyagi igazságot kereső büntetőjogban nem lehet helye, mert vagy több bűncselekményt követett el a tettes vagy egyet, tehát vagy többséget (bűnhalmazatot) kell megállapítani vagy egységet, oly monstrum azonban,

mely nem egység, de nem is többség, vagyis bűnhalmazat, de mégse valóságos bűnhalmazat, egyenesen képtelenség. A Btk. 95. §-a pedig (akár sikerült, akár nem) az eszmei halmazat fogalmát akarta meghatározni, tehát egy valósággal nem létező, mesterséges fogalmat s így a gyakorlatban egészen természetes, hogy nem vált be, hanem arra kényszerítette bíróságainkat, hogy a 95. §-t lassanként mellőzzék. Ma már tényleg csak egynéhány esetben alkalmazzák bíróságaink e §-t s a régebben eszmei halmazatnak nevezett eseteket vagy *egységnek* vagy valódi többségnek, *anyagi* halmazatnak minősítik. Ugy, hogy csaknem el lehet mondanunk, hogy a 95. §. desvetudine abiit.

Liszt azon felfogása, hogy az eszmei halmazatot egységnek és pedig *törvényhalmazatnak* nevezzük és tekintjük, az irodalomban sem tudott nagyobb tért hódítani, gyakorlatunkban pedig egyáltalán nem lett elfogadva. A német irodalomban *Wachenfeld* és *Heineman*, nálunk *Heil Fausztin* támogatják ez álláspontot, a nagy többség azonban nem osztja felfogásukat. Kétségtelen, hogy az u. n. eszmei halmazat némely esetei az egység körébe sorozandók, de a tulnyomó nagy rész, mondhatni a legtöbb eset nem egységet, hanem valóságos többséget, anyagi halmazatot képez. A «*törvényhalmazat*» pedig teljesen felesleges, sőt zavarra vezető fogalom, amivel a halmazati kérdések tisztázása csak megnehezíttetné. Vajon az egy lövéssel előidézett két emberölés, az egy kifejezéssel okozott két becsületsértés, az egy hálással okozott erőszakos nemi közöszlész és súlyos testi sértés miért nevezhetők csak törvényhalmazatnak, mi alapon tekinthetők csak egységnek és nem valóságos többségnek?

Buri s utána a legújabb büntetőjogi írók többsége nagyon helyesen a halmazati tanok kiindulás pontjául és kulcsául nem az eszmei és anyagi halmazat közötti különbséget, hanem a bűncselekmény, illetőleg a tényálladék egységének vagy többségének megállapítását veszik fel. *Binding* és követői pedig, *Burinál* is tovább menve, az eszmei halmazatot egyenesen elvetik s csak egyféle, t. i. anyagi halmazatot ismernek el, vagyis mindig azt kell a bírónak megállapítania, valóságos egység (egy tényálladék) vagy valóságos többség (több tényálladék) forog-e fen? Ez az utóbbi álláspont az, mely egyedül képes tisztázni és kétségtelenül megoldani a halmazat vitás kérdéseit. Ahol egy bűncselekmény, egy tényálladék, azaz egyetlen jogsérelem van, ott se bűnhalmazat, se törvényhalmazat meg nem állapítható. Ahol ellenben több oly jogsérelem forog fen, melyeket a törvény nem fogott össze egy tényálladékba, u. n. törvényes egységbe, ahol tehát több tényálladék világosan megállapítható, ott kétségtelenül anyagi halmazat, vagy miután az osztályozás elejtésével az «anyagi» jelzőre nincs szükség, egyszerűen *bűnhalmazat*, azaz *többség* forog fen.

Eszmei halmazat és törvényhalmazat e szerint (ugy egyik, mint a másik) a doctrina erőszakos teremtményei, melyektől meg kell szabadítani a gyakorlatot s ez másként nem történhet meg, mint a 95. §. egyszerű eltörlésével. Ez a reform minden akadály vagy zavarkeltés nélkül keresztül is lenne vihető, mert felsőbb bíróságaink az utóbbi években következetesen mellőzték az eszmei halmazat felvételét. Így a legutóbbi curiai ítéletek közül idézhetnék olyat, melyben a biztosítási

csalás kísérlete és a gyújtogatás többé nem eszmei halmazatnak, hanem határozottan egységnek van minősítve, ugyancsak a postatakarékpénztári könyvecske meghamisítását s a hamisított összegekről szóló érték felvételét a kir. Curia csak közokirathamisításnak, az erőszakos nemi közösülés közben okozott testi sértést csak súlyosító körülménynak tekinti s így mindkét esetben egységet állapít meg. A több személyen egy ütéssel elkövetett testi sértést, egy kifejezéssel okozott több becsületsértést, több ember reábirását hamis tanúzásra, a magzatelhajtás által okozott gondatlan emberölést, hamisított váltóval eszközölt kölcsönszerzést ellenben a kir. Curia állandó gyakorlata anyagi halmazatnak minősíti. A magánokirathamisítás és csalás még azon cselekmények, melyek közt a kir. Curia legtöbbször eszmei halmazatot vesz fel ma is, bár e tekintetben is vannak ítéletek, melyekben vagy egység vagy anyagi halmazat állapittatik meg.

A 95. §. eltörlésével a 96. §. meghatározása az összes halmazati esetekre alkalmazást nyerne s azon nem is kellene egy betű változtatást sem tenni. A judikatura is egységesebb fejlődést vehetne, mert ez esetben nem három, hanem csak két minősítés közt kellene választani s határozottan azt dönteni el mindig: *egy büntetendő cselekmény van-e vagy több*, s nem maradna kibuvó ajtó a kategorikus döntés előtt. A Btk. általános részének VIII. fejezete tehát intézkednék ezután tisztán a bűnhalmazatról, mint czime is kívánja.

Ugyde éppen ezzel kapcsolatban merül fel az egység körének két legvitásabb alakja: a *folymatlagos cselekmény* és a *kollektiv delictum* kérdése. Az irodalom e két fogalom iránt is nagy háboruságban van s különösen az előbbire nézve gyakorlatunkban is sok ingadozás és ellenmondás található manapság is.

Egyáltalán nem szándékozom a folytmatlagos cselekmény fogalmának jogosultsága, avagy annak ismérvei iránt fenforgó nagy vitát ismertetni; csak azt akarom konstatálni, hogy felsőbbiróságaink gyakorlata a folytmatlagos cselekményt állandóan elismerte és elismeri, tehát azt helyesnek és szükségesnek tartja. A folytmatlagos cselekmény kétségtelenül nem törvényes egység, hanem a birói gyakorlat teremtménye, tehát jogi vagy practikus egység, amelynek felvételét a humanismus és méltányosság elvei s a minősítés természetessége és egyszerűsítése iránti törekvés hozták létre és igazolják. *Buri, Dietz, Lilienthal, Lukács* Adolf, kik a folytmatlagos cselekmény fogalmát elvetik s annak eseteit az anyagi halmazat körébe utasítják, a szigorú igazságnak és a logikai következetességnek ugyan megfelelően járnak el, de másrészt feledik, hogy a büntetőjog sem zárkozhatik el a méltányossági eszmék előtt s a gyakorlati élet helyes megállapodásait nem ignorálhatja. S ha a 96. §. szövege, mely az anyagi halmazatot határozza meg, látszólag azon nézetet támogatja is, hogy a folytmatlagos cselekmény esetén anyagi halmazat állapítandó meg, de lerontja ezt az érvet az a körülmény, hogy a folytmatlagos cselekménynél az egyes folytmatlagos cselekvések egy eredményt, egy jogsérelmet hoznak létre s így a bíróság a törvény lényegének és igazi értelmének megfelelően éppen akkor jár el, ha az egy jogsérelmet *egy bűncselekménynek* minősíti.

Birói gyakorlatunk ezen álláspontja, mely szerint a folytmatlagos cselekményt egységnek tekinti, elméletileg is teljesen igazolt s miután az irodalom tulnyomó többsége is általában meg van győződve ennek helyességéről, kíváncsok és szükséges lenne, ha a novella a birói gyakorlat és a doctrina ezen megállapodását törvényerőre emelné. Igaz, hogy eldöntetlen elméleti vitás kérdésekbe a törvényhozásnak nem tanácsos beleavatkoznia, — éppen az eszmei halmazat fogalma kitűnő példa erre, — valamint az is igaz, hogy omnis definitio periculosa, de a folytmatlagos cselekménynél e két kifogásnak nincs alapja. A folytmatlagos cselekmény ugyanis, mint jogi egység, nem a doctrina erőszakos teremtménye, hanem

a birói gyakorlat, a tapasztalati szükségstől indítva, teremtette meg azt s annak felállítása minden fictio nélkül történt. A folytmatlagos cselekmény egységgé minősítése tehát nem eldöntetlen elméleti vita, mert azt birói gyakorlatunk 20 év óta eldöntötte s ehhez ma is állandóan ragaszkodik. Ami pedig a meghatározás nehézségét illeti, ez egyszerűen kikerülhető, ha a törvény nem elméleti meghatározást ad, hanem egyszerűen azt jelenti ki, hogy *valamely bűncselekmény folytmatlagos elkövetése, ha az egyes folytmatlagos cselekvések egy jogsérelmet okoztak, nem képez bűnhalmazatot, hanem egy büntetendő cselekménynek tekintendő*.

Ily negatív formában ez a practikus kijelentés megférhet a bűnhalmazatról szóló fejezetben s habár a folytmatlagos cselekmény ismérvei tekintetében részletes felvilágosítást nem adna is, mert azok általános szabályba alig foglalhatók, de a gyakorlat egyes ingadozásainak megszüntetésére mégis jótékony hatással lenne s megnyugtatóná az egyes, még ma is kételkedő bíróságokat, hogy a folytmatlagos cselekményt egységnek kell minősíteniök. A judikatura egységét tehát ez a rövid §. is kétségtelenül előmozdítaná.

Ami a *kollektiv delictum*ot illeti, ez iránt az általános részben, azt hiszem, nem leendő szükség intőzkedni. Kriminálpolitikai szempontból ugyan kíváncsok lenne, ha az üzletszerű lopás, rablás, zsarolás és csalás elkövetői nem annyira az általuk elkövetett cselekmények száma, hanem közveszélyességük és javíthatatlanságuk mérve szerint, egészen eltérő, sajátos szabályok szerint büntetnének meg, ez azonban a büntetési és a börtönrendszer reformjával áll a legszorosabb összefüggésben s ezért ott oldandó meg. Hogy az üzletszerű elkövetés époly egyesítő erővel ruháztassék fel, mint a folytmatlagosság, ez iránt az irodalomban sincs oly egyetértés, sem a birói gyakorlat nem foglalt oly határozott állást, mint a folytmatlagos cselekményre nézve s ezen okból a kollektiv delictum fogalmának kifejtését vagy elvetését egyelőre az irodalomra és a gyakorlatra kell bízni. Azt hiszem azonban, hogy ugy elméleti, mint gyakorlati részről csak helyesléssel találkozunk, ha a különös részben legalább is a lopásnál az üzletszerű elkövetés minősítő körülményül vétetnék fel s megfelelő magas büntetési tétel alá helyeztetnék.

A halmazat büntetési rendszerére nézve csupán a *pénzbüntetések halmozásáról* szóló 102. §. szorul revisióra, valamint az iránt lehet szó, vajon a *mellékbüntetések*, különösen a politikai jogok felfüggesztésének halmozásáról nem kellene-e törvényhozásilag intézkedni.

A *pénzbüntetéseket* a Btk. szerint a bűnhalmazatot képező egyes cselekményekre mindig külön kell kiszabni s azokat egyszerűen összeadni, cumulálni. A cumulatio elvében rejlő tulszigor azonban nemcsak a szabadságbüntetéseknél, de a pénzbüntetéseknél is igazságtalan és helytelen s azért indítványozzák *Buri* és *Fayer* s más criminalisták, hogy az össz-büntetés humanus elve a pénzbüntetéseknél is behozandó lenne s ezen indítványt az 1896. évi *norvégiai* büntetőtörvényjavaslat el is fogadja s 63. §-ában a pénzbüntetésekre is a súlyosítás, illetőleg az össz-büntetés elvét állítja fel szabályul. Azt hiszem, komoly megfontolás alá vehető, nem lenne-e szükséges ami Btk.-ünk 102. §-át is ily értelemben átalakítani, s részemről azt hiszem, hogy a méltányosság és humanismus eszméinek itt is jobban megfelelne az össz-büntetés, mint a cumulatio. Kivált szegény embereknek, akiket pedig a pénzbüntetés legtöbbször ér, a pénzbüntetés súlya is aránytalanul nő a büntetési pénzüsszeg emelkedésével; 5—10 forint még csak elviselhető lesz, de 20—30 forint már óriási súly leendő arra, aki napi keresményéből él.

Ugyancsak helyes lenne eldönteni azon vitás kérdést, hogy a pénzbüntetések általános maximuma (4000 frt) áthágható-e a 102. §. alapján? Legczélszerűbb lenne itt is fix összegben állapítani meg a végső maximumot.

A Btk. 103. §-a, mely a *mellékbüntetések* alkalmazását

azon esetre is előírja, ha a törvény a halmazatot képező cselekményeknek csak egyikére rendeli azokat alkalmazni, szintén kiegészítendő lenne annak világos kijelentésével, hogy a politikai jogok felfüggesztésének és a hivatalvesztésnek tartama a halmozás vagy az összbüntetés elvei szerint szabandó-e ki. S itt is világosan ki kellene jelenteni, áthághatja-e összbüntetés vagy cumulatio esetén a bíróság az 57. §. végső korlátát, a 10 évet, s ha igen, mennyivel?

Hogy mindezen kívánalmak nem merő doctrinális okoskodások, hanem a gyakorlati jogélet szükségletei, erre nézve hogyan szabad a legújabb törvényhozási munkálatokból csak a következőket megemlítenem:

A büntetőjogi reformtörekvések gyakorlati érvényesítése tekintetében utörököül elismert *schweizi* és *norvégiai* javaslatok (mindkettő 1896-ból) egyaránt nem ismerik az eszmei halmazatot, hanem bűnhalmazatot vesznek fel, ha *valaki* «egy vagy több cselekvés által» több büntetendő cselekményt létesített, illetőleg több szabadságvesztés-büntetést érdemelt ki. Tehát ketté vágják a halmazati tanok eddigi gordiusi csomóját az által, hogy *eltörlik* a famosus *eszmei halmazatot*.

Az 1881-iki *hollandiai*, az 1889-iki *finn*, az ugyanazon évi *olasz* törvények és az 1899-iki *japáni* javaslat a *folytatólagos cselekményt* világosan *egységnek* jelentik ki. Mig azonban a finn törvény csak súlyosító körülményül engedi beszámítani a több cselekvést, a büntetés azonban a törvényes maximumon nem emelkedhetik túl, az olasz törvény az alkalmazott büntetési tétel maximumát a büntetés $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{2}$ -vel megengedi feljebb emelni. A japáni javaslat és az 1881-iki hollandiai büntetőtörvény a folytatólagos elkövetést még mint súlyosító körülményt sem írják elő, hanem a törvényes maximum keretében teljesen a bíróra bizzák a büntetés nagyságának megállapítását. A norvég és schweizi javaslatok a folytatólagos cselekményről nem intézkednek. A meghatározás, illetőleg a fogalomkörülírás tekintetében a hollandi és a finn törvények a legszerencsésebbek. A hollandi btv. 56. §-a így szól: «Ha több cselekvés, jóllehet mindenik magában is egy büntetett vagy kihágást képez, *oly összefüggésben van, hogy azok mint egy folytatólagos cselekvés tekintendők*, ez esetben csak egy büntetési szabvány alkalmazandó; ha több törvény sértetett meg, az, mely a legsúlyosabb főbüntetést állapítja meg». A finn büntetőtörvény 7. fejezetének 2. §-a pedig: «Ha ismételt bűnös cselekvések ugyanazon büntetendő cselekmény folytatását képezik, akkor a bűnös csak egy bűncselekményért büntetendő, de az a körülmény, hogy a cselekmény folytatólagos volt, mint *súlyosító körülmény* számítandó be.» Ez utóbbi körülírás felel meg legjobban a folytatólagos cselekmény általunk vázolt jellegének s ez illik legjobban a büntetőtörvénybe.

Az olasz törvény 79. §-a a cselekvések időbeli meggátoltságát s az elhatározás azonosságát is hangoztatja s ennyiben elméleti vitákra szolgáltat okot. A japáni javaslat pedig «az összefüggő cselekvések sorozatát» érti a folytatólagos cselekmény alatt.

A *kollektív delictum*ról az általános részben a legújabb büntetőtörvények és javaslatok közül csak az 1896-iki *bolgár* büntetőtörvény intézkedik, melynek 67. §-a így szól: «Ha két vagy több büntetendő cselekmény, mely a bűnhalmazati szabályok szerint büntetendő, *hasonnemű és szokásszerűleg vagy iparszerűleg követtetett el*, a törvényszék a legsúlyosabb büntetést megkettőzetheti», stb. A bolgár törvény is tehát az üzletszerű vagy szokásszerű cselekményeket sem tekinti egységnek s így az elméleti értelemben vett kollektív delictumot nem ismeri. A *schweizi* javaslat a különös részben a lopás büntetését 10 évi fegyházban állapítja meg, ha a tolvaj *hivatásszerűleg* követte el a lopást. (70 Art.)

A halmazat büntetési rendszeréül mindezen új törvények és javaslatok az *összbüntetési rendszert* fogadják el, vagyis időleges szabadságvesztés-büntetéseknel a konkurráló leg-

súlyosabb cselekmény büntetését bizonyos mértékben fel-emelik.

A konkurráló *pénzbüntetések* tekintetében csak a *norvég* javaslat az (63. §.), mely az összbüntetési reduciót megengedi, a többiek a cumulatiót alkalmazzák. A pénzbüntetés általános maximuma a norvég javaslat szerint 20,000 korona, az olasz törvény szerint halmazat esetén 15,000 lira.

A *mellékbüntetések* kiszabásánál az összbüntetési összevonás iránt az új törvények világosan nem intézkednek. Az *olasz* és a *hollandiai* törvények elvileg a cumulatio mellett nyilatkoznak, az olasz törvény szerint azonban a határozott idejű hivatalvesztés halmazat esetén is csak 10 évig szabható ki. A *bolgár* törvény a mellékbüntetések nagyságát az összbüntetés után rendeli kiszabandónak.

A magyar Btk. VIII. fejezetének revisióját tehát röviden a következő pontokba foglalhatnám össze:

1. A 95. §. abrogálandó.

2. A 95. §. helyére jöhetne a folytatólagos cselekményre vonatkozó azon rendelkezés, hogy valamely bűncselekmény folytatólagos elkövetése, ha az egyes cselekvések egy jogsérelmet okoztak, nem képez bűnhalmazatot, hanem egységnek tekintendő.

3. A 102. §. 1. bekezdése abrogálandó s a helyett az lenne kijelentendő, hogy a több büntetendő cselekmény által kiérdemelt pénzbüntetések szintén összbüntetésekbe foglalhatók össze. Ez az összbüntetés 8000 frtot meg nem haladhat.

4. A 104. §-hoz pótlólag hozzátétnék, hogy a hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlata felfüggesztésének időtartama bűnhalmazat esetén szintén az összbüntetés szabályai szerint állapítandó meg s ennek legvégső tartama 10 évet ily esetben sem haladhat meg.

5. A különös részben a lopásról szóló fejezetbe beillesztetnék egy új §., mely szerint a lopás *üzletszerű* elkövetése 10 évig terjedhető fegyházzal büntetendő.

Dr. Finkey Ferencz,
sárospataki jogtanár.

Jogirodalom.

Dr. Gonda Dezső: A polgár mint esküdt. Singer és Wolfner kiadása.
Dr. Vámbéry Rusztem: Kézikönyv esküdtek számára.

Az eddigi sajtóesküdtszékek esküdtei előtt megfordult cselekmények nem nagy változatosságot mutattak. Rágalmazás és becsületsértés, izgatás és lázítás delictumain kívül alig került esküdtszék elé más vád. Egyrészt e cselekmények egyszerű tényálladéakai, másrészt az alkalmazásba jöhető aránylag alacsony büntetési tételek az esküdtek feladatát megkönnyítették. A felelősséget is mintha nem egy esetben könnyedebben fogták volna fel esküdteink, aminek következtében elég gyakran találoztunk a vád és védelem álláspontja közti megalkuvással.

Az új æra esküdtje komplikáltabb tényállást kap; a bizonyítás ehhez képest ugyancsak szövevényesebb lesz; egész existenciák függenek a verdicttől; halálbüntetést, sok évi fegyházbüntetést jelenthet a bűnösség kimondása.

Az eljárási és anyagi törvény ismerete az esküdtnak e nehéz és komoly feladatok mellett feltétlenül szükséges. Nemcsak azt kell tudnia, hogy minő jogokat élvez, minő köteleességek terhelik, ha esküdti tisztségre meghívatik, de azt is, hogy minő értéke van mindegyik percselekménynek, mi súlya pl. az ügyész és védő szavának vagy az elnöki resumének, és főleg mit jelent az ő szavazata.

Az esküdt is a törvény szerint ítél, tehát meg kell ismernie a törvényt, melyre ítéletét alapítja. Az anyagi büntetőjognak alkalmazandó rendelkezése felől a vád és védelem részéről nyert merőben egyoldalú felvilágosításban nem bizik az esküdt. Nem igen mer mindig bizni az elnöki resumében sem, mely — akármily tárgyilagos és abstract lesz

is, — mégis kitetszik majd belőle a konkrét esetben a bíróság elnökének véleménye. Fontos, hogy az esküdt e bírói véleményt *ellenőrizni* tudja, nehogy mint csálhatatlan dogmát vakon kövesse azt, amit szájába ad a szakbíró.

Ezen szempontból is igen hasznos, sőt szükséges oly rövidre szabott kis káté, mely mindazt tartalmazza, amire az esküdtnak szüksége lehet, hogy hivatását lelkiismeretesen betölthesse.

A törvény kihirdetése óta több ily könyv jelent meg. Vargha Ferencz rövidre szabott művéről* már megemlékeztünk. Az új bünvádi perrendtartás életbeléptével egyidejűleg újabban két ily irányú munka jelent meg: dr. Gonda Dezső 280 oldalra terjedő műve: A polgár mint esküdt, és dr. Vámbéry Ruzstemnek 180 oldalra terjedő műve: Kézikönyv esküdtek számára.

Gonda könyve négy részből áll. Az első részben röviden összefoglalja szerző az esküdtszék létjogosultságának indokait, azután felfeji az esküdtszék jelentőségét és az intézmény vázlatos történeti fejlődését adja. Kiemeljük e részben Az eskü és annak magyarázata című fejezetet, melyben a törvény megtartásáról és a bizonyítékok szabad mérlegeléséről szól.

A második rész az esküdtbíróág alakulásával és szervezésével foglalkozik.

Kiválóan érdekes a harmadik rész, mely amellet, hogy az egész bünvádi per vázlatos képét adja, a fősúlyt — igen helyesen — a bizonyító eljárásra helyezi. Röviden, jellemzetesen foglalkozik minden bizonyítási eszközzel, mindenütt alaposágra és óvatosságra intve. Szakbeli tekintetben kiemelem a ténykérdés és jogkérdés közti különbség, valamint a kérdések feltevésének fejtegetését.

A negyedik rész az anyagi büntetőjogot ismerteti dióhéjba szorítva, de tartalmasan. Husz oldalra terjedő betűrendes tartalommutató zárja be az okos beosztású, ügyes könyvet, melyhez dr. Katona Béla főügyési helyettes írt lendületes, szép előszót.

Vámbéry Ruzstem munkája is négy részből áll.

Az első részben kifejti szerző: mi az esküdtbíróág, ki az esküdt, hogy állítatik össze az esküdtek lajstroma, mik az esküdtek jogai és kötelességei.

A második rész az esküdtbíróág hatáskörét tárgyalja, beleolvasztván az anyagi jog megfelelő intézkedéseit a hatásköri felsorolás keretébe, igen tömören, helyes érzékkel választva meg a lényeges és szükséges anyagot.

A harmadik rész az esküdtbíróági eljárást tartalmazza. Vámbéry is előre bocsátja a bünvádi eljárás előkészítő részének ismertetését. A főtárgyalásról szóló fejezetnek Vámbérynél is kiválóan jeles része a kérdések feltevéséről szóló 12 oldal.

Mintha mindkét szerző érezte volna, hogy itt komoly nehézségek lehetnek a gyakorlatban, mindketten iparkodtak a kérdések szerkesztéséről minél világosabb képet adni, a gyakorlatban felmerülhető controversiák tekintetében állást foglalni.

Végül a negyedik részben 33 oldalon Vámbéry lexikális betűrendes módon az összes büntetőjogi fogalmak rövid ismertetését adja, törvényeink alapján. Ezen függelékben főleg a büntetőjog általános részének fogalmai vannak ismertetve.

Mindkét mű igen jó szolgálatot teend az ügynek: bevezetni az esküdteket az új eljárásba. Örülünk, hogy a szakférfiak részére rendelkezésre álló szorosán szakszerű művek mellett a laikus közönség is megbízható és helyes rendszert, világos irányú munkákból tájékozhatja magát a nagy fontossága új intézmények felől.

B. A.

* Grill K. kiadása.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A jogegység érdekében használható perorvoslat, a kijavítás, a kifogások az új magyar büntető perrendtartásban.*

I. A perorvoslat a jogegység érdekében.

A BP. 441. §-a szerint a koronaügyész bármely büntetőbírósnak jogerős határozata vagy egyéb intézkedése ellen, mely a törvényt megsértette, a jogegység érdekében közvetlenül a kir. Curianál perorvoslattal élhet.

Ez a perorvoslat nincs határidőhöz kötve és nem bír felfüggesztő hatálylyal.

Olyan bünvádi ügyben, melyben a kir. Curia már érdemileg határozott, a jogegység érdekében perorvoslatnak nincs helye.

A kir. Curia a jogegység érdekében használt perorvoslatot tárgyaláson intézi el, melyre a koronaügyészen kívül más fél nem idézendő. Az ülés nyilvános. A Curia, ha a perorvoslatot alaposnak találja, kimondja, hogy a megtámadott határozat vagy intézkedés a törvényt megsértette, ellenkező esetben a perorvoslatot elutasítja. A kir. Curianak a törvény megsértését kimondó határozata a felekre nézve rendszerint nem bír hatálylyal, ha azonban a vádlott a törvény megsértésével volt elítélve, a kir. Curia őt felmentheti, vagy büntetését enyhítheti, hatáskör hiánya esetében pedig az ítéletet megsemmisíti és az ügyet az illetékes hatósághoz utasítja. (442. §.)

Ez a perorvoslat eddigi bünvádi eljárásunkban ismeretlen.

Meg van a francia és olasz jogban, valamint az osztrák büntető perrendtartásban.

Ez utóbbi nyomán szabályozza ezt a perorvoslatot a mi törvényünk. Míg azonban az osztrák BP. 292. §-a szerint a semmitőszék új eljárást rendelhet, addig a BP. szerint új eljárásnak és újrafelvételnek helye nincs.

A jogegység érdekében használható perorvoslatot egyedül a koronaügyész érvényesítheti és pedig akár saját kezdeményezéséből, akár az igazságügyminiszter utasítására.

Célja a perorvoslatnak az, hogy egy jogerősen befejezett hibás határozat (ítélet) vagy intézkedés ezen jellege kimondható legyen; további célja az, hogy a judikatura egyöntetűsége a Curia hozzászólása által biztosíttassék vagy fokoztassék.

Oly ügyben, melyben a Curia már eljárt, e perorvoslat azért van kizárva, nehogy esetleg a legfőbb bíróság önmagával ellenkezésbe jöjjön.

A törvény szerint a Curia csak jogositva van, de nem kötelezve, hogy a törvény megsértésével elítélt vádlottat felmentse vagy büntetését enyhítse. Ez abban leli indokát, hogy a koronaügyész a miniszter utasítására is érvényesítheti a perorvoslatot; nehogy tehát a bíróság ily esetben bármi irányban feszélyeztessék, a törvény a megsemmisítés következményeként kötelező utasítást nem akart adni.

Természetesen a Curia, ha az elítéltet ártatlannak fogja találni, fel is fogja menteni s ha súlyosnak találta a bűntetést, azt mérsékelni fogja.

Hogy a szóban forgó perorvoslatnak járásbíróági ügyben is helye van, a BP. 441. §-ából kitűnik; de ugyanezt kimondja a BP. 547. §-a is. Az 556. §. pedig ugyancsak a járásbíróági ügyekre vonatkozólag azt mondja, hogy «Felebbezett ügyben kelt törvényszéki ítélet ellen, ha az elbírálás tárgya mind a vád, mind az ítéletek szerint csak kihágás vagy csupán pén/büntetéssel büntethető vétség

* Kivonatos közlemény a budapesti kir. büntetőtörvényszék értekezletein tartott előadás után.

volt, csak a jogegység érdekében használható perorvoslatnak van helye».

II. A kijavítás.

Ezt voltaképpen nem lehet jogorvoslatnak nevezni, miután ezzel nem valamely határozat megváltoztatása, czéloztatik.

Miután azonban valamelyes kiadmányozási, név vagy szám, ugynevezett tollhiba sérelmes lehet a felekre, és a kijavítás ezen sérelem orvoslását eszközli, — a kijavítást is a perorvoslatok keretében szokás tárgyalni.

A BP. 443. §-a megengedi, hogy a bírói határozatokban esetleg előforduló név, szám és más efféle nyilvánvaló hibákat az a bíróság, melynél a hiba történt, bármely érdekelt kérelmére, sőt hivatalból is kijavíthatja.

Ugyanez áll akkor is, ha a határozat kiadványa eltér az eredeti szövegtől.

A kijavítás minden hiányos kiadványra reávezetendő.

Önként értetik, hogy ahol a határozat maga hibás, azaz téves alaphól indult ki, vagy a helyes alaphól téves következtetést vont, meg nem engedhető a kijavítás.

Ha a határozatot hibásan írták le s így adták ki, a hibás kiadmány kijavítható.

Mint hogy pedig a határozatot hozó bíróság képes leginkább megítélni, hogy a határozat szerkesztése, szövegezése helyes-e és a kiadvány hibás, — amennyiben a kijavítást megtagadja, a kérelem visszautasítása ellen perorvoslatnak helye nincs.

Kijavítás válhatik szükségessé egyik felsőbbbíróság határozatánál. A kérelem ez iránt az illető felsőbbbírósághoz intézendő. De beadható ez az ügyben eljáró elsőfoku bíróságnál is, mely aztán felterjeszti a kérelmet.

Itt eszembe jut a törvénynek egy synonym rendelkezése, melyet — nem ugyan, mivel a kijavítással egyértelmű volna, de mert azonos jelentőségű — czélszerűnek tartok felemlíteni.

Ez a BP. 495. §-a, mely így szól: «Ha valamely büntető határozat értelmezéséhez, különösen a megállapított büntetés számításához kétség fér: ama bíróság határozata kérendő ki, melynek ítélete a kétségre okot adott».

E §. rendelkezése főleg az elítélt vádlottat és a kir. ügyészséget érdekli. A kir. ügyészség, amennyiben bármi kétely merül fel, a bíróság határozatát tartozik provokálni, mert az ítélet hiteles értelmezése nem bizható az ügyfelekre, — ezek közt tehát a kir. ügyészségre sem — hanem arra a bíróságra hivatott.

III. A kifogások.

Azon bűnperekben, melyekben vádiratot kell beadni (XV. fejezet), a terhelt kifogást tehet a vádiratnak minden pontja ellen.

Ha a terhelt kellő időben kifogásokat adott be, a vádtanács tárgyaláson határoz.

A vádtanács nyomozást, kiegészítést rendelhet, az ügyet az illetékes bírósághoz vagy hatósághoz átteheti, az eljárást megszünteti avagy azt felfüggeszti, illetőleg ha nem ily határozatot hoz, a terheltet vád alá helyezi.

Látjuk tehát, hogy a vádtanács a kifogás folytán perdöntő határozatot hozhat és amennyiben az jogerőssé vált, az eljárás befejezést nyert.

A kifogás tehát jogorvoslat a terhelt részéről a vádirat ellen.

Nem hibázok tehát, ha a kifogásokat a perorvoslatok körében felemlitem.

És hogy ez helyes, kitűnik a BP. 256. §-ából is, mely egyebek közt ezeket mondja: a fogva levő terhelttel a vádirat 24 óra alatt közlendő; ha pedig az előzetes letartóztatást, illetőleg a vizsgálati fogságot a vádirat alapján ren-

delték el, akkor a vádirat a terheltnek csak elfogatásakor kézbesítendő. Ez esetben az előzetes letartóztatás vágy a vizsgálati fogság elrendelése miatt csak a vádirat ellen beadott kifogással kereshető orvoslás. Ezt a kihirdetésekor azonnal be kell jelenteni; indokolni nyolcz nap alatt.

Az idézett §. még más rendelkezései is azt mutatják, hogy a kifogás oly tekintet alá esik, mint más perorvoslat, nevezetesen a felfolyamodás.

A vádtanácsról, a kifogások és ezekre vonatkozó eljárásról előttem már más előadást tartván, ide tartozólag bővebben hozzászólnom felesleges.

Szándékom csak az volt, hogy a kifogást mint perorvoslatot feltüntessem.

A kifogások ezen természeté a contrario kitűnik a BP. 281. §-ából is, mely szerint a közvetlen idézés a kifogásokat — tehát az orvoslást — kizárja és pedig úgy a vádirat ellen érvényesíthető, mint az illetékességből tehető kifogásokat.

A 283. §. értelmében a közvetlen idézés miatt az ítélet ellen használható felebbezéssel lehet orvoslást kérni.

Hasonló ez az eddigi eljáráshoz, amely a közvetlen idézés ellen külön jogorvoslatot nem engedett.

A büntető perréndtartásban azonban nemcsak a vádirat elleni kifogásról van szó. A törvény többször használja a «kifogás» megnevezést és mindannyiszor az orvoslás valamely intézkedés ellen. Tehát a *kifogás* csakugyan egy néme a perorvoslatnak. Megjegyzem, hogy itt véleményem szerint nem tehet különbséget az, hogy a *kifogás* érvényesítése nem mindenkor perdöntő (miként esetleg a vádirat elleni kifogásoknál az lehet).

A BP. szerint *kifogás tehető* a bíróság tagjai, a jegyzőkönyvvezető ellen és bizonyos esetekben ezek az ügy elintézéséből ki vannak zárva. A kifogás oly jelentős, hogy eshetőleg semmiségi okot provokál. (Ha t. i. a törvény szerint kizárt bíró tagja volt az ítélő bíróságnak. BP. 384. §. 2. pont.)

A BP. 69 §-a használja a «*kifogásolt* bíró vagy jegyzőkönyvvezető» megjelölést.

A BP. 230. §-a szerint a felek a szakértők ellen «*kifogásaikat*» a szemle megkezdése előtt előterjeszthetik. A szemle megkezdése után csakis a kizáró okok (BP. 229. §.) alapján van *kifogásnak* helye. Ha tehát a kifogás a szemle előtt azonnal meg nem tetetik, utóbb már csak oly kifogásnak van helye, mely a 229. §. szerint semmiség esetét képezi.

A főtárgyalás elhalasztására ok a terheltnek a vádirat felolvasásáig előterjesztett az a *kifogása*, hogy a főtárgyalásra az idéző levél kézbesítésétől számított nyolcz napnál rövidebb idő lefolyása előtt idézték. (V. ö. BP. 286. §.)

Az esküdtszék megalakítása előtt az esküdtek ellen *kifogás* tehető; ez iránt a bíróság a BP. 343. §-a rendelkezéséhez képest dönt.

A vádirat elleni *kifogásokban igazolási kérelem is* foglalható, vagyis helyesebben kifejezve a törvény szavai szerint, a terhelt a vádirat elleni kifogásban előterjesztheti kérelmét a nyomozat és vizsgálat folyamán elmulasztott azon cselekmény teljesítése vagy az elkésztett beadvány benyújtása iránt, amely a nyomozat és a vizsgálat során elmulasztatott és amelyet igazolás útján — annak megtagadása folytán — felfolyamodással nem orvosolhatott. (V. ö. BP. 467. §.)

Ezen példákbl látható, hogy a *kifogás* éppoly alapon sorolható a perorvoslatok közé, mint a felfolyamodás.

Végül itt reámutatok arra, hogy a BP. 38. és 535. §-ai közt egy kis ellentét van; amaz említi a járásbíróági eljárásban érvényesíthető kifogást, míg ilyen az 535. §. szerint nincs. Utóbbi §-nak javaslati szövege módosult.

Dr. Santa Elemér,

budapesti kir. büntetőtörvényszéki bíró.

Válaszok egy nyílt kérdésre.

I.

A *Jogtudományi Közlöny* ez évi 1. számában felvetett arra a kérdésre, hogy 50 frton aluli ügyben a felebbviteli határidő elmulasztása miatt beadott igazolási kérelem felett melyik bíróság és milyen eljárási szabályok szerint jár el, válaszom a következő: Miután 50 frt értéket meg nem haladó ügyekben az 1893. XVIII. tcz. 126. §-a és 180. §-ának b) pontja értelmében a kir. járásbíróság ítélete ellen felülvizsgálatnak van helye, amely felülvizsgálati kérelem felett ugyane törvény 209. §-a értelmében a kir. törvényszék határoz; miután továbbá e törvény 189. §-a értelmében a felülvizsgálati határidő elmulasztása miatti igazolási kérelem magával a felülvizsgálati kérelemmel összekapcsolandó, amely szabály a 213. §. értelmében a járásbíróság ítélete elleni felülvizsgálat esetében is megfelelően alkalmazandó:

ennélfogva kétségtelen, hogy a szóban forgó ügyben a felülvizsgálati határidő elmulasztása miatti igazolás kérdésében is a felülvizsgálati bírósággént eljáró kir. törvényszék dönt.

Ami az eljárás módját illeti, azt a jelen esetben a sommás eljárás 210—213. §-ai határozzák meg. Ezek szerint a felülvizsgálatot kérő fél ellenfele felülvizsgálati válasziratában az igazolás kérdésében is nyilatkozhatik és a bíróság nyilvános előadás alapján határoz, amelynél a feleket felszólalási jog nem illeti. Ha az igazolás kérdésében bizonyításfelvételre van szükség, azt a felülvizsgálati bíróság a 200. §. második bekezdése értelmében az arra hivatott járásbíróság által eszközölteti.

Az 1881. évi LIX. tcz. 64. §. első bekezdésének a felszólaló által idézett az a rendelkezése, hogy «az igazolási kérelem felett járásbíróságoknál szóbeli, törvényszékeknél jegyzőkönyvi tárgyalás tartatik», — a kir. törvényszékek felebbviteli eljárására egyáltalában nem nyerhet alkalmazást, mert e törvényben csak a kir. törvényszékek mint elsőfoku bíróságok előtti rendes perekben követendő eljárásról volt és lehetett szó. A kir. törvényszékek, mint felebbviteli bíróságok előtti eljárást az 1893. évi XVIII. tcz. egészen önállóan szabályozza, ez pedig jegyzőkönyvi tárgyalást egyáltalában nem ismer.

Dr. Fodor Ármin.

II.

A f. évi első számban feltett nyílt kérdés csak az olyan esetben lehet vitás, midőn a pertárgy értéke 50 frtot meg nem halad s az ítélet ellen jogorvoslat gyanánt csak felülvizsgálati kérelem vehető igénybe. Akkor ugyanis, ha 50 frton alul van a per tárgyának értéke, azonban ennek daczára felebbezéssel támadható meg az ítélet, (sommás eljárási törvény 126. §-a értelmében a sommás eljárási törvény 1. §. 2. és 3. pontjában említett perekben) a kérdés nem lehet vitás, mert az ilyen perekben kétségkívül a felebbezésben lesz előterjesztendő az igazolási kérelem a felebbezési határidő elmulasztása miatt s a fölött a felebbezési bíróság fog és pedig minden esetben szóbeli tárgyalás után (sommás eljárási törvény 178. §.) dönteni. A nyílt kérdés szövegezése tehát e részben helytelen, de hát voltaképpen nem is erre akart irányítani a kérdés, hanem arra az esetre, midőn olyan perben mulasztják el a felebbviteli határidőt, ahol a pertárgy értéke nem haladja meg az 50 frtot s ahol az ítélet ellen nem felebbezéssel, hanem csakis — eltekintve az u. n. rendkívüli perorvoslatoktól — felülvizsgálati kérelemmel kereshető orvoslás.

Nézetem szerint az ilyen perekben a felebbviteli határidő elmulasztása miatt használandó igazolási kérelmet a felülvizsgálati kérelemben kell előterjesztetni s a felett a törvényszék, mint felülvizsgálati bíróság nyilvános előadás útján s az esetleg szükséges bizonyításfelvételnek (pl. tanuhallga-

tásnak) megkeresés útján történt foganatosítása után fog dönteni.

Felfogásom helyességének igazolására felhozom, hogy a sommás eljárási törvény a felülvizsgálatot lényegileg azonosan szabályozza akár a felebbezési bíróság, akár pedig a járásbíróság ítélete ellen intéztetik a felülvizsgálati kérelem s hogy a törvény 213. §-a értelmében — amennyiben a 209—212. §-okból más nem következik — a felebbezési bíróság ítélete elleni felülvizsgálatra vonatkozó szabályokat a járásbíróság ítélete elleni felülvizsgálat esetében is megfelelően kell alkalmazni s így miután a sommás eljárási törvény 189. §-a értelmében a felülvizsgálati kérelemmel összekapcsolandó az igazolási kérelem, e részében a nyílt kérdés eldöntöttnek tekinthető, mert a sommás eljárási törvény 209—212. §-ai ellenkező intézkedést nem tartalmaznak.

A sommás eljárási törvény 213. §-ában foglalt rendelkezés alapján az sem lehet kétséges, hogy a felülvizsgálati kérelem kapcsán előterjesztett igazolási kérelem felett a törvényszék, mint felülvizsgálati forumnak kell dönteni. Nem állja útját ennek az a körülmény, hogy a törvényszék mint felülvizsgálati bíróságnak nyilvános előadás útján kell határozni a felülvizsgálati s így az igazolási kérelem felett is, holott a novella érvényben hagyott 64. §-a értelmében sommás perben szóbeli tárgyalás tartandó az igazolási kérelem felett és pedig nem azért, mert a novella 64. §-át nézetem szerint e részében hallgatag hatályon kívül helyezte a sommás eljárási törvény. A sommás eljárási törvény 195. §-a szerint tartandó felülvizsgálati tárgyalás ugyanis a felek részéről kérelmeik indokolásán túl nem terjedhet s így az olyan tárgyalásnak — minőt a novella 64. §-a ért — nem tekinthető. Kitűnik ez a sommás eljárási törvény 200. §-ából is, mely igazolás kérdésében a bizonyításfelvételt megkeresés útján rendeli foganatosítani, amennyiben erre szükség van s a 201. §-ból, mely szerint a felülvizsgálati tárgyalás elmulasztása nemcsak hogy nem akadályozza a felülvizsgálati kérelem elintézését, de amiatt még az igazolást is kizárja. Ha tehát a fél meg nem jelenése s ez okból a tárgyalásba be nem folytatása daczára elintézendő a felülvizsgálati kérelem, ugy ebből az következik, hogy a felülvizsgálati kérelemmel összekapcsolt igazolási kérelem felett is dönteni kell a féllel való tárgyalás nélkül, mert különben a sommás eljárási törvény 201. §-a ellenére fog eljárni a felülvizsgálati bíróság. A fél vagy felek meg nem jelenése pedig a felülvizsgálati tárgyaláson annál kevésbé állja útját annak, hogy a bíróság döntsön az igazolási kérelem felett, mert az esetben, ha az igazolási kérelem mellett produkált vagy felhozott bizonyítékok nem valószínűsítik a mulasztás véltenségét, a 200. §. módot nyújt a bíróságnak a bizonyításfelvétel foganatosítására, az igazolást kérő ellenfele pedig a válaszban nyilatkozhatik s így a bíróság minden körülmények közt abban a helyzetben lesz, hogy a felek jelenléte, tehát szóbeli tárgyalás nélkül is határozhat az igazolási kérelem felett s kell is határoznia. Már pedig ha a dolog így áll, a kir. táblák és kir. Curia mint felülvizsgálati bíróságokra nézve, a sommás eljárási törvény 213. §-a értelmében a törvényszék mint felülvizsgálati forumra sem lehet a kérdés vitás, mert semmi törvényes akadálya nincs annak, hogy ez a forum is a fentebb kifejtettek szerint járjon el, tehát esetleg bizonyításfelvételt is foganatosíthasson megkeresés útján.

Végül megjegyzem, hogy a tárgyalás vitás kérdés a lakbér, felmondás és lakkiürítés iránti ügyekben a 4873/94. sz. igazságügyminiszteri rendelet 14. §-a értelmében az olyan perekben is felmerülhet, melyekben a pertárgy értéke az 50 frtot meghaladja. A felülvizsgálati határidő elmulasztása miatt használt igazolási kérelem felett a fent kifejtettek szerint ekkor is a törvényszék mint felülvizsgálati bíróság lesz hivatalosan dönteni.

Dr. Zachár Kálmán.

Liszt egyetemi programja.

Még tíz esztendő előtt úgy beszéltünk Lisztől, mint a fiatalok vezéréről, de ma a secessionista pártból klasszikus iskola lett, mely a német kriminalisták legjobbjait zászlója alá gyűjtötte. Igaz, hogy Binding, a tudományos teuton még két év előtt így írt: «Zu ebenso bedenklischen, als bedauerlichen Modeströmungen sah ich mich genöthigt schärfer als bisher Stellung zu nehmen. Ob man den Verbrecher, wie einen tollen Hund totschiagen, oder wie einen tollen Menschen im Irrenhaus klinisch behandeln will — das ist nur eine verschiedene Form der Fehde gegen das Verbrechen in seiner geschichtlich begründeten Auffassung. Dieser Fehde könnte man lächelnd zusehen, denn jeder radikale Angriff auf die geschichtlichen Mächte zerschellt schliesslich an diesem rocher de bronze. Aber unserer akademischen Jugend droht sie doch die Gefahr der Irrung und Verwirrung, und diese Gefahr würde sich vergrössern, erführe der lebhafteste Angriff nicht auch eine lebhafteste Zurückweisung» (Grundriss, előszó). És íme, mégis azt látjuk, hogy a német birodalom első egyetemének büntetőjogi tanszékébe, Berner örökébe, a «bedauerliche Modeströmung» szervezőjét ültették és hogy abban a harcban, mely régi mintára «Hie Leipzig, hie Berlin» jelszó alatt bizonyára még tovább folyik, egyelőre nem a joghistoria bronzsirtjén álló dogmatika, hanem az ingatag sociologikus alapra támaszkodó radikális támadás aratott diadalt.

Nálunk, ahol ugyis féltünk, hogy az életbelépett bünvádi perrendtartásra koncentrált érdeklődés jó időre visszahozhatja a forrongó anyagi jog felszínre dobott problémáit, talán nem indokolatlan, ha Liszt ama proclamációját, melyet e tanév megnyitásakor a berlini egyetem auditorium maximumában az egyetemi ifjúsághoz székfoglalóképp intézett, kissé szemügyre vesszük. Három feladatot tűzött a büntetőjogtudományok elé: pædagogiait, tudományos és jogpolitikait. Az első a klasszikus büntetőjog és bünvádi eljárás jog-logikai tanítása, kapcsolatban a kriminalistikával, melyet Hans Gross inaugurált a tudományban, s amelynek célja a tényállás megállapításának gyakorlati technikus iskolázása. Tudtommal ez az első alkalom, hogy a büntetőjogi realitásnak fontosságát, melyet mult évi jogászegyleti felolvasásomban (A bűnügyi muzeumokról) bátorkodtam hangsúlyozni, ex cathedra elismerték. A második feladat a bűncselekmény és a büntetés causalis magyarázata (kriminologia és poenologia), a harmadik a törvényhozás céltudatos továbbfejlesztése a bűnözés ellen folytatott céltudatos küzdelem érdekében (büntetőpolitika). De e világosan körvonalozott pozitív munkaprogram még nem meríti ki a tudomány feladatait. Hogy annak megismerését, ami ma előttünk áll, csak a mult gondos átkutatása teszi lehetővé s hogy a jelennek a jövőhöz kell átvezetnie, azt talán felesleges külön kiemelni. A történeti áttekintés nem önálló ága a jogtudománynak, hanem nélkülözhetlen segédeszköz annak minden ágában. Az a bölcsészeti irány azonban, mely nem elégszik meg azzal, hogy a büntetés jogosságát a társadalmi jogrend fentartásának szükségében találja, mely államon és jogon túl az abszolút létezőben keresi szilárd támaszpontját, nem tartozik a büntetőjog, a jog és egyáltalán a tudomány területére.

Nem akarom, hogy félreértsenek — mondja Liszt. A tudomány területén túl fekszik a hit területe. Aki a Kant-féle Erkenntniskritik értelmében arra törekszik, hogy a két területet egymástól elválassza, az még nem tagadja azoknak egymástól független létét. És ha lehetetlen az, hogy a tudomány ismeretei hitünket megrendítsék, úgy éppoly hihetetlennek kell lenni, hogy a tudományos kutatásokat a hit előmozdítsa vagy hátráltassa. Ami tér és idő mögött korlátolt tekintetünk elől el van rejtve, azt hihetjük,

de tudományosan meg nem ismerhetjük. Arról a területről a tudományos megismerés területére irányuló minden tulkapást a legerélyesebben vissza kell utasítanunk. Mistikus spekulációnak, még ha kedvelt absolut elméletek egyikének köntösét ölti is magára, a büntetőjog tudományában semmi keresni valója sincs. Hisz a jelenségek világában is elég nehéz, de sikerrel kecsegtető munka vár reánk. Az új irány a büntetőjognak az «új látóhatarak» egész sorát tárta fel nem ugyan új dogmák alakjában, melyek hivatva volnának a régié helyébe lépni, mint azt ellenfeleink talán hiszik, de mindenesetre állították. Mert a dogma a tudományon kívül áll, de az új látóhatár új tudományos munkateret jelent. Semmi sem helytelenebb annál az állításnál, hogy a büntetőjogra az epigonok korszaka virradt fel. Ellenkezőleg még a hanyatló régi században új ösvények nyitak meg előttünk. «Amire most szükségünk van — így folytatja Liszt — az a munkavágyó pionirok serege, mely az ujonnan felfedezett mezőket gyümölcsöző munkával megműveli. E munkához hívom meg önöket uraim, mindegyiköket, mert a modern büntetőjogtudomány az életet a maga egészében karolja át és a saját hatáskörében mindegyikük megfigyelhet és gyakorlatilag tevékeny lehet. Ha mint azt nyilvános előadásaimon be fogom bizonyítani, a kriminalitás a német birodalomban aggodalmat keltő alakot öltött, ha fejlődésének éppen patológikus oldala domborodik ki mindinkább: akkor az előidéző okok megismerésén s azok eltávolításán való munkálkodás kötelessége mindenkinek, aki tettere kész szeretettel hazáján csügg.»

Dr. Vámbéry Rusztem.

Különfélék.

— **A BP. gyakorlatban.** Magánlak megsértésének vétsége forgott fen, a terhelt távozni nem akart. A rendőrséghez fordultam és ez megtagadta a beavatkozást. A BP. határozmányai nyomán joggal. Mert jelen esetben, ahol a sértett fél mint főmagánvádló lép fel, a járásbiróság hatáskörébe utalt vétségről volt szó és így a BP. 525. §-a szerint a rendőri hatóság mindössze annyit tehet, hogy a feljelentést vagy vádindítványt az illetékes járásbirósághoz átküldi. A járásbirósági eljárásra nézve pedig nyomozásnak szüksége nem forog fen (BP. 528. §-a) és így az előzetes letartóztatás sem volna elrendelhető (BP. 536. §. 3. bek.). A járásbiróság tehát csak tárgyalást tűzhet és így kilátásom van, hogy a törvénybe ütköző állapot hónapok mulva fog megszűnni, hacsak felem nem provokál közbotrányt, ami a rendőrségi beavatkozást majd legitimálja. Hiba volt a járásbiróságok hatásköréhez utalt vétségek tekintetében a rendőrséget egyszerűen kizárni.

Dr. König Vilmos, ügyvéd.

— **Fayer Lászlónak a Magyar Büntetőjog Kézi Könyve** című két kötetes műve új kiadásban legközelebb elhagyja a sajtót. Az új kiadáshoz írt előszó leginkább alkalmas fel-tüntetni, hogy a munka mily irányu átdolgozásban részesült s ezért ideiglatjuk az előszót:

A kriminál-politikai kérdések tárgyalása tekintetében az új kiadásban egy lépéssel előbbre mentünk. Ezt úgy értjük, hogy a dogmatika és a kriminál-politika közti összeolvadási processus most még jobban kifejezésre van juttatva, mint az első kiadásban történt.

Bizonyos, hogy a dogmatikusok e könyvet nagyon is legislatorius és jogpolitikai szelleműnek, a kriminologusok nagyon is dogmatikusnak fogják mondani. De ha sikerült ez elemeket egyensúlyba hoznunk és organikus egészzé alakítanunk, úgy igen érezhető szükségnek feleltünk meg. A kérdések egyoldalú felfogása mindkét iskola tanait hátrányosan befolyásolja.

Az első kötet tetemesen megnőtt, mivel némely általános jellegű kérdést, mely az előbbi kiadásban csak érintve volt, jobban ki kellett dolgozni. Ily kibővítés leginkább az u. n. rendszeri kérdéseknél történt. Ezen kívül kiegészítést nyertek az elméleti alapokról és a büntetések tanáról szóló fejezetek s némi részben az első kötet egyéb materiái is.

Pótlást igényeltek azok a részek is, melyek kapcsolatban vannak a bünvádi eljárással. Ezeknél természetesen az új törvényt vettük mindenütt alapul. Az anyagi és alaki jog közti szoros kapcsolatot már az első kiadás is jobban figyelembe vette, mint szokásos. A büntetőjog közjogi jellegének feltüntetése végett mutatkozott ez tanácsosnak.

A Curia újabb gyakorlatával és az újabb irodalommal kiegészítettük mind a két kötetet. A pótlásokból kivehető, hogy jelenleg mily irányban fejlődik nálunk a gyakorlat és az elmélet. Kitűnnek ugyan az ingadozások is, de mégis az mutatkozik egészen véve, hogy a *consolidatio* munkája az, mely a magyar büntetőjog terén folyamatosan van.

Az 1843-iki javaslat mellett most már az 1792-iki javaslat határozmányait is figyelembe vettük. Ha a jelek nem csalnak, ez a javaslat rövid idő múlva úgy a bel- mint a külföldön még inkább meg fogja hódítani a közérdeklődést, mint annak idején az 1843-iki javaslat tette.

A *Btk.* szövegét most sem véltük nélkülözhetni a kézikönyvből. Megerősített ebbeli álláspontunkban az, hogy *Iwerner Reszö*, kolozsvári egyetemi tanár, a magyar dogmatikai iskolának egyik oszlopos tagja, legújabbán kibocsátott kézikönyve végére szintén odaigatja a *Btk.* szövegét; Németországban pedig *Frank*, a hallei egyetemen Liszt utódja, kommentárt irt hallgatói számára. Mindakét könyv mutatja, hogy hódít az a felfogás, miszerint közelebb kell hozni a büntetőjog művelését és az egyetemi előadásokat a törvénybeli pozitív alapokhoz; oly messzire azonban, mint *Frank*, mi nem mennénk.

Jól fejezi ki a helyes álláspontot *Prins*, a nemzetközi büntetőjogi kongresszus elnöke, a következő szavakkal (s ez a mi mottónk is):

«Il n'est plus possible d'enseigner le droit pénal sans tirer profit du puissant essor de la science moderne; et il n'est pas possible non plus d'exposer les doctrines novatrices, sans montrer leurs liens avec le droit positif et les conséquences à en tirer au point de vue des réformes pratiques». (Science pénale et droit positif. 1899.)

— **Dolgozatok az angol és francia közigazgatási jog köréből** írta *dr. Rényi József*. 112 l. Szerző a magyar jogi lexikonban megjelent nagyobb értekezéseit gyűjtötte össze e közös czim alatt. A cikkek a közigazgatás három legfontosabb tagosulatával (kormány — megye — község) foglalkoznak és lexikális természetűknél fogva a témákat a maguk egészében ölelik fel. Vajudó közigazgatási reformunk hajnalán jó szolgálatot tett Rényi, hogy oly beható s egyszersmind áttekinthető módon ismert meg bennünket az angol county 1888 és 1894-iki reformjával. A füzet legterjedelmesebb része a département-ról szól, melynek fejlődését összehasonlítja a magyar vármegyének alakulásával, aminthogy minden kérdésnél különös gondot fordít az angol és francia jogintézményeknek a megfelelő magyar intézményekkel való egybevetésére.

— **A budapesti büntető járásbíró** a tárgyalás meg nem tartását hetekkel előbb tudja, ha a vádlott nem volt feltalálható, de azért a feleket nem értesíti, úgy hogy 8—10 ügyfél és tanu csak hosszas ácsorgás után tudja meg, hogy hiába jött.

— **A budapesti igazságügyi palota.** Csak nemrég, néhány esztendeje épült az alkotmány-utcai igazságügyi palota szép termeivel, széles folyosóival, tágas előszobáival. Nem régi épület és mégis egy tekintetben oly kevésbé modern, mondhatni szegény, mintha a legutolsó kis falusi járásbírószobát fogadná be. Ugyanis e nagyszerű, több millióba került épület legtöbb termébe sem villamos, sem gázvilágítás nincs bevezetve, úgy hogy a bírák és ügyfelek egy-egy gyertya halavány világításánál kénytelenek a szemüket rontani. Nem oly költséges dolog, hogy még most is nem lehetne e hiányt pótolni.

— **Szabadalomügyi tanulmányainak I. füzetét** adja ki Reiss József.

— **Az árurészletügyletekről szóló törvényjavaslatra** nézve a Magyar Kereskedelmi Csarnok a kereskedelemügyi miniszter felhívására terjedelmes memorandumban fejti ki észrevételeit a kereskedelem érdekei szempontjából. A javaslatot általán örömmel üdvözli az említett testület, mert bár a kereskedelem éltető eleme a szabad mozgás, a kormány és törvényhozás nem maradhat tétlenül akkor, ha e szabad-

ság visszaélésekre és károsításokra használtatik ki. A törvény alul kivenni ohajtja a Csarnok a könyvkereskedés körében kötött, továbbá mindazon részletügyleteket, amelyek a vevő részéről kereskedelmi ügyleteket képeznek. Az ügynök a vélemény szerint feljogosítottnak tekintendő az ügylet megkötésére és a foglaló átvételére, ha az árut magával hozza és át is adja. Ezen esettől eltekintve az ügynök csak az ügylet szerzésével volna megbízottnak tekintendő. A vételár nagyságának korlátozása teljesen elejtendő. Az okirattal való bizonyításra nézve a tervezetben foglalt intézkedéseket a memorandum feleslegeseknek és sok perre okot szolgáltatónak mondja. Az okiratnak aláírása a vevő részéről az ügylet érvényéhez elegendő legyen, az irni vagy olvasni nem tudó vevővel szemben azonban a javaslat intézkedései fentartandók. A váltó vételének tilalmazása szerfelett káros volna egyes üzletágakra. Az illetékességi szabályok megszorítása csaknem egyértelmű a részletüzletág lehetlenné tételével. A pactum reservati dominii megengedését a véleményező testület szükségesnek tartja, kapcsolatban megfelelő büntetőjogi sanctióval.

— **A budapesti kir. ítélő tábla** alapítványi bizottsága a felügyelete és rendelkezése alatt álló Jeszenák János-féle alapítvány jövedelméből az alapítvány feltételeinek, valamint a vonatkozó előbbi bizottsági határozatoknak megfelelően két római katolikus, továbbá egy ágostai evangélikus és egy evangélikus református budapesti lakos szegénysorsu kezdő gyakorló ügyvédnek 1900. évi január hó 1-től számított három évre való adományozással és minden év június és december hó 1. napján esedékessé vállandó 100—100 frtos részletekben kiutalványozandó 200 frttal való segélyezését elhatározván, felhívja mindazokat a Budapesten ügyvédi gyakorlatot folytató szegénysorsu kezdő ügyvédek, kik az említett segélyezést elnyerni ohajtják, hogy ez iránt vallásuk, szegénysorsuk, ügyvédi minőségük, végre a Budapesten való megtelepedésük kimutatására alkalmas okmányokkal felszerelt kérvényeiket 1900 február 20-ig a budapesti kir. ítélő tábla elnöki iktató hivatalába nyújtsák be.

A Lisóvényi László-féle alapítvány jövedelméből egy budapesti lakos, szegénysorsu kezdő gyakorló ügyvédnek 1900. évi január hó 1-től 1905. évi december hó 31-ig terjedő hat évre évi 100 frttal való segélyezést határozatván el, mindazok a kezdő ügyvédek, kik az említett segélyezést elnyerni ohajtják, szegénysorsuk, ügyvédi minőségük, végre a Budapesten való megtelepedésük kimutatására alkalmas okmányokkal felszerelt kérvényeiket 1900 február 20-ig a budapesti kir. ítélő tábla elnöki iktató hivatalába nyújtsák be.

Nemzetközi Szemle.

— **Hivatalból kirendelt védő helyettesítése.** Az osztrák bíróságok a legutóbbi időig szigoruan megkivánták, hogy a hivatalból kirendelt védő személyesen teljesítse a védelmet. Akadályoztatás esetén tehát mindig a kamarához kellett fordulni a védelem alóli felmentés és új védő kirendelése iránt. A legfőbb ítélőszék legutóbbi határozata szerint elegendő, ha a kirendelt ügyvéd helyettesítési meghatalmazást ad egy ügyvédtársának és ezen okiratra a személyváltozás jóváhagyását a kamara reávezeti.

— **Seuffert**, bonni tanár, rendkívül érdekes könyvet adott ki ily czim alatt: *Anarchismus und Strafrecht*. Tárgyalja azon kérdést, hogy mily büntetőjogi intézkedések volnának teendők az anarchistikus mozgalommal szemben.

— **Hibaigazítás.** A f. évi 1. szám 7. oldalán *dr. Raffay Ferencz* cikkében a 16. sorban «szóló bírói» szavak közé «külföldi» helyezendő; a 41. sorban pedig «a járásbírószobát el nem tartozik» kifejezésből a «nem» szó törlendő.

A Magyar Jogászegyletben december 13 án (szombaton) este 6 órakor Vargha Ferencz tart előadást a semmiségi panaszról a bünvádi perrendtartásban. Az egyleti helyiség: V., Szemere-utca 10. (Ügyvédi kamara.) Vendégeket szívesen lát az egylet.

A Magyar Jogászegylet tagjainak legközelebb megküldetik Illés Károly előadása a járásbírószobai eljárásról és Nagy Ferencz előadása a kereskedelmi kodex reviziójáról. Vargha Ferencz három előadása együttesen egy füzetben jelen meg pár hét múlva.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A curiai bíraskodás és a választókerület képviselőküldési jogának megvonása. *Dr. Balogh Arthur* budapesti egyetemi magántanártól. — Külföldi jogirodalom. *Dr. Fazekas Oszkár*tól. — *Törvénykezési Szemle:* Igazolás az adóügyi eljárásban. *Dr. Fraenkel Sándor* budapesti ügyvédől. — A nő visszakövetelési igénye és a közszeremény *Dr. Gutfreund Sámuel*től. — A házassági törvény 95. §-ának kijátszása. *Dr. Wertheimer Manó*tól. — Különlélek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti egyetem jog- és államtudományi karának 1899/1900. II. félévi tanrendje. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A curiai bíraskodás és a választókerület képviselőküldési jogának megvonása.

A közviszonyok tárgyilagossá szemlélőjének sajnálattal kell konstatálni, hogy nálunk az államjogi kérdések, hacsák azok a nemzeti közszabadságok veszélyeztetésével nem kapcsolatosak, csupán abban az esetben részesülnek megérdemelt figyelemben, ha a napi, pártpolitika szövevényeibe beletámaszkodnak.

Csakis így történhetett meg, hogy újabban a képviselőválasztási ügyekben a Curia bíraskodását megállapító 1899. évi XV. tczikket is pusztán arról az oldaláról tekintette s világította meg a közérdeklődés, hogy általa a parlament elveszíti azon eddig gyakorolt jogát, melynél fogva a kérvénnyel megtámadott képviselőválasztások ügyében ítélt, tehát az igazolás kérdése kisiklik a párturalom kezei közül, mely azt eddig természetesen nálunk is — kisebb-nagyobb mértékben ugyan az, időnkint változó kormányok erkölcsi felfogása szerint, — de tényleg mégis mindig a pártérdek szempontjából gyakorolta. Tehát a törvényben csak azt látták, hogy ezentul az igazolás nem a pártérdek szerint eljáró parlamenti többségnek lesz kezében, hanem átadatik a független bíróságnak. De ugyszólván teljesen figyelmen kívül maradt a fentidézett törvénycikknek azon igen lényeges, mondhatjuk, az állami élet alapelveit, alapperendezéseit érintő, tehát alkotmánymódosító jellegű rendelkezése, mely a választókerület képviselőküldési jogának bizonyos esetekben való felfüggesztése által egy egészen új közjogi állapot megteremtője. Míg ugyanis egyfelől elveszti a képviselőház az igazolás jogát, melyet a törvény hatályba léptéig gyakorolt, másfelől oly jogot, felhatalmazást nyer, mely alkotmányunkban mindaddig teljesen ismeretlen volt: a választókerület képviselőküldési jogának felfüggesztését.

Az 1899. évi XV. tcz. 137. §-a szerint ugyanis, ha a képviselőház a Curia ítélete vagy a ház bizottságának jelentése folytán tudomására jutott annak, hogy valamely érvénytelennek kimondott választás alkalmával a választókerületben nagy mértékű vesztegetés, vagy etetés és itatás gyakoroltatott, ennek kinyomozására házszabályaiban megállapított módon vizsgálatot rendelhet el.

A 140. §. szerint a vizsgálat eredménye a háznak szabályaiban megjelölt bíráló bizottsága elé terjesztendő, mely ha a vizsgálat kiderítettnek találja azt, hogy a választókerületben vesztegetés, vagy etetés és itatás nagy mérvben üzemelt, a választókerület képviselőjének a folyó országgyűlés tartamára való felfüggesztését véleményes jelentésében indítványozza. A vizsgáló-bizottság indítványa felett a képviselő-

ház a többség és a neta'áni kisebbségi vélemények előadójának meghallgatása után minden további vita kizárásával határoz. Érvényes határozat hozatalához a képviselőház igazolt tagjai általános többségének (a horvát-szlavon képviselőket nem számítva) jelenléte szükséges.

Ugyanezen határozmányokat ismétli a revideálandó házszabályok tervezete, megállapítván még a 130. §-ban, hogy a képviselőház határozata a hivatalos lapban közzéteendő s ezenfelül a választókerület minden községében kifüggesztendő s harmincz napig kifüggesztve hagyandó.

Az igazolás, amennyiben egyesek törvényhozói jogosultsága vitássá tétetik, külső jelenségeiben is valóságos bírói eljárás, a megtámadottaknak, tanuknak kihallgatásával, meghiteltetésével, esetleg helyszíni vizsgálattal és védőbeszédekkel. Mint valóságos bírói eljárás tehát méltán utaltatik a pártszempontoktól teljesen független bíróság hatáskörébe.

A kérdésnek ez oldalával bővebben foglalkozni ezuttal kitűzött tárgyunknál fogva nem akarunk. De rá kell mutatnunk mégis arra, hogy az által, ha a választások érvényességének kérdésében való döntés joga a parlamentnél hagyatik, beáll a lehetősége annak, hogy az állam életében egyes szervek egymással ellenmondásba keverednek, a souverain akarat a kellő egység hiányának, a joguralom pedig az egyenlőtlen érvényesülésnek színében tűnik elő, amennyiben ugyanis lehetséges, hogy a parlament érvényesnek, kifogás alá nem vonhatónak tekint oly választást, melyre nézve egy másik állami szerv: a bíróság a választási visszaéléseknek vétségeinek és büntetteknek talán egész sorozatát állapítja meg, vagy amelynél a szavazók mérvadó részére a szavazatjog hiánya bíróilag kimondatik. Ha pedig egyszer a pártszempont egyoldalú érvényesülése nagyobb mérvben foglal helyet, ha az uralmon levő párt nem képes a párthatalmat az állam eszméje, az egész, a közjó tekintetei által követelt módon kezelni, mérsékelni, mellőzhetlenné válik, hogy a választások feletti bíraskodás a teljesen független, tárgyilagossá szempontok szerint ítéltő bíróságra ruháztassék. Igaz, hogy ez ismét annak nyílt elismerése, hogy a parlament nem képes bizalmat kelteni, e működésnek visszaélés nélküli végzése róla fel nem tehető, nem képes ama magaslatra emelkedni, hogy e feladatnak minden ellenőrzés nélkül, a közérdekben megfelelni tudna. Tudjuk, hogy nálunk is a választási visszaélések nagymérvű térfoglalása vezetett a tiszta választások meghonosítására főgarancziaként tekintett curiai bíraskodás követelésére, bár a parlament igazolási jogát csak időleg (mintegy számítva a tiszta választások meggyökeredzéséhez szükséges időre) engedte át a független bíróságnak.

A választási bíraskodás jogának időleges átengedése mellett azonban, mint említők, a parlament egy lényeges jogositvánnyal szaporítá kiváltságait: azzal, hogy a kerület képviselőküldési jogát a folyó országgyűlés tartamára felfüggesztheti.

A képviselőháznak ama joga, melynél fogva valamely választókerület képviselőküldési jogának időleges felfüggesztését határozhatja el, mindenesetre igen lényeges, új felhatalmazás. Sokkal lényegesebb ama jognál, mely szerint a képviselőház egy tagját a képviselői tisztre való méltatlansága okából egyszersmindenkorra kizárhatja kebeléből, amely

jog különben a mi képviselőházunkat ma sem illeti meg (mert legfeljebb makacs rendzavarás esetén lehet szó egy képviselőnek bizonyos számú ülésből való kizárásáról) s ez némileg disharmoniát képez a ház jogositványai között.

Mert amíg az egyes tagnak fenti okból való kizárása a választók jogát nem semmisíti meg, csak azt érinti, mert szabadságukat korlátozza abban a tekintetben, hogy a képviselői tisztelet a nekik tetsző egy bizonyos egyénre nem ruházhatják s mindenesetre nem csekély ellentétek szülője lehet a parlament és a választók között, addig a választókerület képviselőküldési jogának megvonása teljesen kizárja a kerület választóit a közügyekre való befolyás gyakorlásából s bár a parlament, tehát a souverain akarata egyik organuma, által alkalmazott megtorló rendszabály, mindenesetre rés ütés amaz alapelven, hogy a közjó eszméje az egyesek közreműködésével domborodjon ki az állam életében.

A képviselőválasztási ügyekben való bíráskodás jogának a parlamentnél hagyásához az angol minta nyomán ragaszkodott az egész európai közfelfogás, mert egész 1868-ig a legrégebbi időktől fogva gyakorolta az angol parlament a jogot, hogy tagjainak igazolása kérdésében ítélkezzen. Azonban már a XVIII. század közepe óta mindinkább nyilvánvaló lett, hogy a parlament e kérdésekben nem képes a pártpolitikai szempontokon felülemelkedni. A IV. György uralkodásának kilencedik évéből származó végzés egy választások feletti bíráskodást egy tizenhárom tagból álló speciális bizottságra ruházta, melynek tagjai sorshuzás útján kijelölt negyvenkilenc képviselő közül voltak választandók a ház és a kérvényezők által s ezen bíróság ítélete végleges volt. A Victoria uralkodásának második és harmadik évéből származó végzések módosították ezen bíróság összetételét, de a kívánt cél, a kérvénnyel megtámadott képviselőválasztások ügyében a pártatlan ítélkezés, még mindig nem volt elérhető, míg végre az 1868-iki és 1879-iki törvények szerint minden kérvénnyel megtámadott választás felett az ország három főtörvényszéke ítél.

Nem érintette azonban a jogfejlődés az angol képviselőháznak azt a jogát, hogy egyes választókerületeket, ha azokban nagymértékű választási visszaélések, korruptio (corrupt practica) állapittatik meg, ideiglenesen megfoszthatja a képviselőtől, illetve a képviselőküldési jogtól.

A választási visszaéléseket kisebb-nagyobb szigorúsággal igyekeznek az egyes államok büntetőtörvényei megtorlásnak alávetni. Hazai büntetőtörvényünk is elég szigorú intézkedéseket tartalmaz e tekintetben a választások szabadságának biztosítására, a különféle választási visszaélések kizárására; alkalmazásuk azonban a legritkább esetekben foglalt helyet. Az 1899. XV. tcz. rendelkezései még részletesebben szabályozzák a választási visszaélések egyes eseteit, megállapítván azon eseteket, melyekben a képviselőválasztás megsemmisítését kell kimondani.

A választási korruptio lehető meggátolására hozott törvényeknek is az európai kontinensen jobbra ama rendelkezések szolgáltak mintául, melyeket az idevonatkozó 1883-iki és 1884-iki angol törvényekben felfalunk. Az 1883-iki «Corrupt practices act» szerint mindenki, aki korumpálási célzattal a választás előtt, az alatt, vagy az után, akár saját maga, akár megbízottai által, akár közvetlenül, akár közvetve enni vagy inni ad egy más személynek, a végből, hogy azt szavazásra bírja vagy attól visszatartsa, választási visszaélést követ el. Nem szabad semmiféle fizetést teljesíteni, semmiféle szerződést kötni a végből, hogy valamely jelölt megválasztása az alábbi eszközökkel elősegíttessék, nevezetesen: tilos a választóknak a szavazás helyére akár vasuton, akár kocsin való szállítása, nem szabad épületeket vagy területeket bérelni arra a célra, hogy azokon választási hirdetések alkalmaztassanak, nem szabad több párhelyiséget bérelni, mint amennyit a törvény megenged. (A kibérelhető

párhelyiségek — committee room — száma a választókerület választóinak számához aránylagosan van megállapítva.) Minde szabályok megszegése tiltott cselekményt (illegal practice) képez és száz fontig terjedhető büntetéssel büntethető.

Az 1883-iki törvény szerint a korrupt cselekmények, ha a képviselőjelölt tudtával és beleegyezésével követték el, az illetőnek ama választókerületben hét éven át megválasztatlanságát vonják maguk után. Ha csak a képviselőjelölt ügynökei (election agent) követték el ama cselekményeket, a képviselőjelölt csak azon ülésszakra lesz megválasztatlanná az illető kerületben. Az 1884-iki törvény még szigorubb intézkedéseket tartalmaz a választási visszaélések megtorlására, mert annak 3. szakasza szerint az a képviselőjelölt, ki választási visszaélést követ el, vagy illet tudva tür, egyszersmindenkorra képtelenné válik mindennemű közfunctio teljesítésére ama kerületben.

Mint a nagyfoku választási korruptio megtorlására szolgáló rendszabály jelenkezik végül a kerület képviselőküldési jogának megvonása. A képviselőház, midőn e jogát gyakorolja, úgy jár el, hogy az illető kerületet, vagy kerületeket más kerületekbe osztja be és az ekként felosztott választókerület polgárai az új beosztás mellett sem gyakorolhatják választói jogukat. Az impulsust e jog gyakorlására a képviselőháznak a főtörvényszék adja, mely valamely választás megsemmisítését kimondó ítéletében választási visszaéléseket állapít meg. De egyébként a jog kizárólag a képviselőházat illeti, amint hogy tulajdonképpen a választás megsemmisítését kimondó ítélethez is a ház járul hozzá, bár a bíróság álláspontját rendszerint elfogadja. Példaként említhetjük az újabb időből az 1881. évi augusztus 22-iki bill-t, melyben kimondja a parlament: tekintve, hogy a parlament két háza által Ő Felségéhez intézett, a képviselőválasztásokra vonatkozó feliratok következtében az 1880. évi szeptember 9-iki határozat által biztosok rendeltettek ki a végből, hogy felderítsék a választás ellen felhozott korrupt ténykedések mibenlétét; tekintve, hogy ezek a megbízottak csakugyan választási büntetéseket állapítottak meg: ennél fogva a jelen törvényben felsorolt kerületekben nem fog választás tartatni csak nyolcz napra a parlamentnek az 1882-iki ülésszakra való összejövele után.

Amily utánzásra találtak általában az angol parlamenti élet berendezései egyéb, kontinentális államokban, éppoly kevésbé fogadta be az egyes államok alkotmánya az angol parlament ezen lényeges felhatalmazását, melynél fogva egyes választókerületeket egészen megfoszthat képviselőküldési joguktól, ha nagy mértékű választási visszaélések lesznek nyilvánvalók.

Hogy a népsuverénitási alapon álló államjogok el nem fogadhatták a választókerület ezen jogmegvonását, az természetes. E tan nem türhetné, bármily nagy fokban jelentkezzenek is korrupt választási cselekmények valamely választókerületben, hogy e miatt maga a képviselőküldési jog vonassék meg a kerülettől. A francia államjog is elment addig, hogy ha egy igazolási eset kapcsán nagyobb foku választási üzemek állapittatnak meg a parlamenti vizsgálóbizottság által, a képviselőház rosszalását fejezi ki mindamaz immoralitások felett, melyek tudomására jutottak. Sőt előfordult az is (az 1877. évi október 14-iki választások alkalmából), hogy a hivatalosan felléptetett képviselőjelöltek igazolását a vizsgálóbizottságok csak azzal a megfélemlítéssel javasolták, hogy a ház rosszalása az illető választókerületekben hirdetmények által közzététessék. A képviselőház még ha nem is semmisít meg egy választást, elhatározhatja az ügynek az igazságügyminiszterhez való áttételét a végből, hogy az tegye meg a szükséges lépéseket a választási visszaélések megtartására, vagy megkeresheti a belügyminisztert a választások szabadságára nézve szükségesnek mutakozó intézkedések megtételére. Nincs azonban a képviselőháznak

az a joga, hogy a választókerület képviselőküldési jogát felfüggeszse a nagyfoku választási korrupció megállapítása indokából.

A curiai biráskodásról szóló törvény fentidézett szakaszai mindenesetre oly felhatalmazással bővítik ezek szerint a képviselőház jogkörét, mely ritkítja párját a kontinentális államjogok sorában s alkotmányunkba egy teljesen új intézmény beékelése. A jog gyakorlására, mint Angliában, nálunk is a bírósági ítélet adja az impulzust, de a megfosztás a képviselőküldési jogtól egyedül a képviselőházat illeti. Hogy a képviselőház, mint a souverénitás egyik organuma, a joggal felruházható, hogy az állami hatalmak összhangjának veszélyeztetése nélkül ez helyet foglalhat, nem is szorul bővebb bizonyításra. Mert amint érvénytelennek tekintheti az egyes képviselő megválasztását, amennyiben a positiv jogi szabványok megsértése vagy a közmorálba ütköző, súlyosabb beszámítás alá eső cselekmények állapíthatók meg a választással kapcsolatban, amint helyesen megilleti a jog, hogy maga ítéljen egyes alkatelemeinek el vagy el nem fogadása kérdésében (ami általában, mint említők, az európai kontinentális államok alkotmányainak is álláspontja), úgy megadható neki a jog is, hogy teljességgel vonakodjék elfogadni választottat az olyan kerületből, mely a képviselőt alapelvét képező közerkölcsi erők működtetésére magát egyáltalán képtelennek mutatta.

Valószínűnek tartjuk egyébiránt, hogy nálunk e jog tényleges alkalmazását a parlamenti gyakorlat kevésbé fogja igénybenni, miután a választási visszaélések megakadályozására, az ujabban jelszóként kimondott u. n. tiszta választások biztosítására most már a részletes jogi határozmányok egész sorozatával rendelkezünk s inkább csak mint végső sorban alkalmazandó, leghatályosabb sanctióját az országos képviselőválasztásnál tiltott cselekményeknek kell e jogot tekintenünk.

Dr. Balogh Arthur,
egyet. magántanár.

Külföldi jogirodalom.

«Uj korszak az angol *sociális törvényhozásban*» — ez a czime *Bielefeld* legújabb tanulmányának,* melyet a helyszínén a *Workmen's Compensation Act* (munkás-kártalanítási törvény) parlamenti tárgyalásain és az irányadó parlamenti személyiségekkel való érintkezésben szerzett impressiók hatása alatt irt meg.

E hatás élénken megérzik a tanulmányon: a közvetlenség, amely a szerző impressióiból fakad, a vonzó, mert élénk és személtető előadás érdekessé, néha érdekfeszítővé teszi a könyvet, de nem mindig a kutatás mélységének előnyére. Ott, ahol *Mr. Joseph Chamberlain* szerepét méltatja az említett törvény létrejötte körül s ez alkalomból a népszerű «Joé» egész életrajzát adja, élvezettel mélyedve bele hőse parlamenti sikereinek titkába: a szellemes pletykázóban igazán nem ismerni rá a száraz német tudósra.

A *Workmen's C. Act* új korszakot jelent az angol *sociális törvényhozásban*, mert eddig a munkást ért baleset tekintetében a *munkaadót a közönséges magánjogi felelősségnél is kevesebb terhelte*, míg az 1897-iki törvény a veszélyviselés terhét a közönséges jog elveit meghaladó mérvben vette le a munkásosztály vállairól és háritotta át a társadalomra. Ennek bizonyítása képezi *Bielefeld* könyvének feladatát és ezért nevezi az új törvényt korszakalkotónak a *sociális törvényhozás* terén.

Bielefeld ugyanis *sociális törvényhozás* alatt nem minden, a munkásosztály érdekében hozott legislatív rendszabályt ért, hanem csakis azt, amely ez osztály támogatásában tulmegy

a közönséges magánjog határain. Ily értelemben a munkásvédelmi és a munkások szervezését tárgyzó törvények egész sora nem *sociális* törvény. Ezek felett tartott rövid szemle után tulajdonképpen tárgyra tér át. Ismerteti a munka közben beállott baleset veszélyviselésének tanulságos történetét és csakugyan igazolni tudja szinte hihetetlenül hangzó állítását, hogy a munkásokkal szemben még akkora sem volt a munkaadó felelőssége, mint annak a «*common law*» szerint lennie kellett volna.

Ugyanis a birói gyakorlat 1837 óta oda gravitált, hogy azért a balesetért, melyet az üzemben az egyik munkás culpája a másiknak okoz, a munkaadó nem felelős. Ez az u. n. *common employment* kifogása, melynek constructiv alapja az a *præsumptio*, hogy a szolgálati szerződéssel ily esetre a munkás magára vállalja a munka veszélyét. Az 1846. évi *Fatal Accident Act*, mely a szándékos és gondatlan emberölésért kártérítési kötelezettséget állapít meg, ezen a jogállapoton nem javított, mert hallgatólag törvényesítette a fenálló gyakorlatot. Az 1880. évi *Employers Siability Act* nyilván a munkások érdekének előmozdítását célozza; kifejezetten tartalmazza, hogy a munkaadóval szemben a munkás jogai ugyanazok, *mint lennének, ha nem volna munkás!* A *common employment* kifogását azonban még ez sem szünteti meg; hat hétre szorítja az igénybejelentés idejét, a kártérítési összeget pedig az átlagos munkabérnek három évi összegére. Szóval az általános magánjog követelményein alul marad.

Ezután messzemenő részletességgel ismerteti szerző az egymást követő tervezetek és javaslatok parlamenti történetét és bizonyítani igyekszik, hogy ez a kérdés juttatott hatalomra és buktatott el kormányokat, miben annak látja félreérthetetlen jelét, hogy Angliában ma a munkásosztály uralkodik.

Annak a processusnak mélységeit, amely a termelési tényezők erőmegoszlásának arányát a munka javára ily rövid idő alatt ennyire megváltoztatta, sajnos, megvilágítatlanul hagyja s ez annál nagyobb hibája művének, mert meg sem kísérelte e kérdésbe belemélyedni.

«Nehéz megmondani, — szól egy helyen, — vajon a bíróságok római jogi fogalmakon való nyargalása («*Begriffs-jurisprudenz*») vagy az iparosok növekedő befolyása okozta-e az 1837—1880. években mutatkozó visszaesést!» (tudniillik a *common employment* kifogását stb.) Pedig ezt nem nehéz megmondani: egyik sem. Az elavult fogalmakhoz ragaszkodó iparososztály befolyásának az eredménye s magában csak *symptoma*, nem *factor*; az iparosok befolyása azonban szintén nem erő, hanem — mint a mozgás, — csupán érzékelhető hatása az erőnek, amely előidézte. Ezt az ősokot, az erőt, *Bielefeld* nem kutatta: a gazdasági exigentiákat az általános jólét emelkedésének, a versenyz viszonyok alakulásának befolyását, de elsősorban és kiválólag a műszaki haladást, t. i. az ipari munkával járó veszély csökkentését, nem méltatta figyelmére.

★

Maga a törvény, mely 1898 július 1-ével lépett hatályba, csak bizonyos ipari üzemekre vonatkozik, melyek tüzetesen vannak (részben utalások útján felsorolva; földmivesek, hajósok és kézművesekre a törvény nem vonatkozik. Alapelve az 1. §-ban van lefektetve; eszerint az *üzemben* előforduló balesetért a felelősség a *munkaadót* terheli. Vagyis a törvény a magánjogi felelősséget «*ex lege*» kiterjesztette, homlokegyenest ellenkezőleg a német *Reichs-unfallversicherungsgesetz*szel, amelynek alapelve a munkásoknak közjogilag elrendelt biztosítása szövetkezeti alapon. A munkaadó felelőssége csak két hétnél hosszabb ideig tartó munkaképtelenséget okozó balesetre terjed ki, amely az üzem alatt és folytán következett be, feltéve, hogy azt a munkás szándékosan maga nem okozta (*serious and wilful misconduct*).

★

* Dr. Otto Bielefeld (Karlsruhe): Eine neue Ära englischer sozialer Gesetzgebung. Leipzig. Duncker & Humblot. 1898. 107 l. Ára 2'20 M.

A kártérítés halál esetén az utolsó három évben tényleg huzott munkabér összege, de legalább 150, legfeljebb 300 £. Ha azonban az elhunytak családja nem kizárólag erre van utalva: biróilag megállapítandó méltányos összeg.

Munkaképtelenség esetén a sérült munkás heti járadékot huz, melynek maximuma bérének 50%-a, de nem több 1 £-nél; nem teljes munkaképtelenség esetén az a különbözet irányadó, amely a balesetet megelőző és azt követő keresetképesége közt van. A baleset után két héttel a járadék esedékessé válik és egy félév elteltével végkielégítéssel helyettesíthető. Harmadik személyek sem a járadékra, sem az annak helyébe lépő váltságösszegre jogokat nem szerezhetnek. Az igény az általános magánjogban gyökerező igényeket érintetlenül hagyja s egy félév alatt elévül.

Könyve befejező részében *Bielefeld* a *lex Chamberlain* rendelkezéseit a német törvénynyel veti egybe s alapos kritikával az utóbbi fölényét törekszik kimutatni.

Végül az új törvénynek az angol ipar világgazdasági szerepét gyakorlandó hatását mérlegeli és azt a fogadtatást ecseteli, amelyet egyrészt a conservatív, másrészt a munkáspárti közvélemény részéről nyert. Véleménye szerint a törvény a gyakorlatban nem fog beválni és Anglia kénytelen lesz a német — kényszerbiztosítási — rendszerre áttérni.

Dr. Fazekas Oszkár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Igazolás az adóügyi eljárásban.

Az ismételten kilátásba helyezett adóreformok tárgya és terjedelme tekintetében és különösen az iránt, hogy a reform az adójog alaki részére is ki fog-e terjedni, eddigelé alig tudtunk meg valami tájékoztatót. Sőt, a nálunk szokásos törvénykészítési módszer mellett féltő, hogy az «anyagi jog» reformálását az államkincstár érdekeire való tekintettel sokkal sürgősebbnek és fontosabbnak fogják tartani, mintsem az eljárási szabályoknak olyatén megállapításával sietnének, amely az adókiivetés igazságos és méltányos voltának a modern államélet jogrendszere által megkövetelt garanciáit is magában foglalja. Felesleges bővebben bizonyítani, hogy a bármilyen helyes anyagi jogi szabályok a rossz és rosszul alkalmazott eljárási szabályok mellett ugyszólván elkallódnak. Tapasztalhatni ezt a jogélet minden ágazatában és — sit venia verbo — az anyagi adójog alkalmazásánál is.

Adójogunk — merő ellentétben illetékjogunkkal, amely utóbbi a kötelezettség substantiális megállapítása tekintetében az egyéni értesítés rendszerén alapul, — az egyéni értesítésnek majdnem tökéletes meg- és elkerülése mellett tengődik és ezzel igen tetemes károkat okoz az «adó alanyoknak». Hogy adójogi eljárásunknak ezen majdnem középkori jellege mellett a jogegységbe vetett bizalom, a jogbiztonság érzete mindinkább meginog; hogy adóügyek tekintetében a közöniséget mind általánosabban bizonyos fatalistikusan önmegadás kezdti eltölteni, ami az állam pénzügyeinek és az általános vagy akár csak az «adómorál»-nak nagyon is rovására megyen, azt mindenki tudja, akinek adóügyekben némi tapasztalatai vannak. Ennek a törvény az oka, az a törvény, amely szerint 1884 óta a magyar korona területén az adókat megállapítják és kiivetik. Ez a törvény: az 1883. évi XLIV. tcz., amelyet az 1889. évi XXVIII. tcz. az itt szóban forgó kérdés tekintetében nem módosított.

Az adójavaslatok «kitétetnek», az adózó polgár évenként, kivételesen három-három évenként általános hirdetések nyomán, amelyeket nem mindenki olvas, betekinteni, észrevételezni, tárgyalásra megjelenni köteles, amit ha elmulaszt, nincsen orvosság, csak felelősezt anélkül, hogy a meg-

hallgatása iránt táplált reménye mindig teljesülne. Szóval az egyenesadó kivető bizottságok tárgyalásáról való elmaradás címén igazolást a törvény kifejezetten meg nem enged, sőt ha az adófelszólamlási bizottság határozata elleni felelősezt elmulasztatik, szintén nincsen helye igazolásnak, legalább a törvény nem tesz róla említést, és csak a panasz beadásának elmulasztása esetében lehet szó igazolásról.

S itt pénzügyi törvényeinknek egy nevezetes antinomiáját észlelhetni. Míg t. i. az 1881. évi XXXIV. tcz. 31. §-a az illetéki fizetési meghagyás elleni felelősezt és a vonatkozó panasz beadásának elmulasztása esetében, ha a fél «tőle független és általa el nem háriható akadály miatt» felelősezt «be nem adhatta» igazolási jogorvoslattal élhet, sőt az 1883. évi XLIV. tcz. 5. §. és illetőleg az 1889. évi XXVIII. tcz. 13. §-a szerint az esetben, ha az adófelügyelőnek, illetőleg a pénzügyigazgatónak a földadó, IV. oszt. keresetadó, tőkekamat- és járadékadó és a hadmentességi díj kivetésére vonatkozó határozata elleni felelősezt beadását a fél elmulasztja, ugyanazon feltétel mellett igazolásnak van helye, addig az egyenesadó kivető bizottság határozata elleni felelősezt beadásának elmulasztása esetére a törvény az igazolás jogorvoslatát kifejezetten nem engedi meg. S vajon miért? Mivel lehet indokolni azt, hogy a földadó, IV. oszt. kereseti adó, tőkekamatadó stb. megállapítására vonatkozó határozat elleni felelősezt beadásának elmulasztása esetében van helye igazolásnak és a III. osztályu kereseti adónál nincsen? Hiszen adónak mindegyik adó és az, hogy amazokat a pénzügyigazgató (Budapesten az adófelügyelő) kiveti, emezt pedig az adókiivető bizottság megállapítja, nem szolgálhat indokul a jogorvoslat rendszerében való ilyen mélyre ható különbségre. Érezte ezt a m. kir. közigazgatási bíróság (pénzügyi osztálya), midőn 1898. évi 125. sorszámu elvi jelentőségű határozatában kimondotta azt, hogy az egyenes adókiivető bizottság határozata ellen a felszólamlási bizottságnál nemcsak felelőseztnek van helye, hanem igazolási kérelmet is érvényesíthetni, indokul pedig azt hozta fel, hogy ha a közigazgatási bizottságnál tárgyalandó felelősezt elmulasztása esetében a törvény igazolásnak tért enged, attól a jogtól, hogy a felszólamlási bizottságnál tárgyalás és elintézés alá kerülő felelősezt vétlen elmulasztása esetében szintén igazolás engedtesse meg, «a felet megfosztani sem a méltányossággal sem az igazsággal megegyeztethető nem volna.»

Nem az első eset ez, amelyben a közigazgatási bíróság a fiscalitás tulzásai által felállított korlátokat ledöntötte; teljes-ülési döntvényei és elvi jelentőségű határozatai nagy számmal tartalmazzák fényes példáit annak a szabadelvűségnek, mely döntéseiben — a törvény iránti tisztelet sérelme nélkül vezérli. Ámde az említett 125. sz. határozat nem meríti ki a kérdést, nem pótolja teljesen a törvény hézagait. Ha ezen határozat kétségtelenül nem contra legem, hanem extra legem állít fel és pótol szabályt, akkor egy lépéssel tovább kell menni és a birói gyakorlat nevelő- és kitanító hatásával az egyenes adókiivető bizottság tárgyalásának vétlen elmulasztása esetében is helyt kell adni az igazolás jogorvoslatának használatának, ami által az adójogi eljárás új szabályozásáig igazságtalan és ezért terhes állapot lenne megszüntetve és egyuttal a közigazgatási bíróság kijelentéseinek nagy fajsúlya révén irányadó utmutatás statuáltatnék a törvényhozó részére de lege ferenda.

Eljárást szabályozó törvényeink legnagyobb része az igazolás jogorvoslatát bizonyos konkrét esetekben kifejezetten kizárja (pl. 1871: VIII. tcz. 55. §., 1881: XLI. tcz. 36., 46. §., 1881: LIX. tcz. 61., 62. §., 1881: LX. tcz., 97. §., 1888: XIX. tcz. 6. §. stb.), s ezért minden erőltetett okoskodás nélkül és különösen ott, ahol az egyéni értesítés elvileg ki van zárva és csak kivételesen foghat helyet, a vétlen mulasztás miatti igazolásnak minden olyan esetben tért kell engedni, ahol az a jogrend és a jogbiztonság veszé-

lyeztetése nélkül, de a felek életbevágó érdekeinek megóvása szempontjából kívánatosnak látszik.

Az 1883. évi XLIV. tcz. által szabályozott eljárás keretén belül sok felesleges nyilvános felhívás (pl. 55. §.), de olyan is előfordul, amely a kötelezettség keletkezését érinti s így a felek érdekeinek fokozottabb kiméletét igényli. Így a házadót, a földadót, az I. II. és IV. oszt. kereseti adót, az általános jövedelmi pótdadót, a fegyveradót a községi közegek, illetőleg a pénzügyigazgatóságok, a III. oszt. kereseti adót, a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adóját, a bányaadót az egyenes adókiadó bizottságok vetik ki; amazok részben kitett lajstromok útján, utóbbiak a javaslatok kitétele és ezután a bizottságok előtt való tárgyalás révén állapíttatnak meg és vettetnek ki. Látni való ebből, hogy az első helyen felsorolt adónemek a felek meghallgatása nélkül vettetnek ki s az ez elleni felebbezés elmulasztása miatt, amint már fentebb említettük, az 1883: XLIV. tcz. 5. §. és illetőleg az 1889: XXVIII. tcz. 13. §. értelmében igazolásnak van helye; míg az adókiadó bizottság tárgyalni akar a féllel, ezen bizottság előtt tárgyalni minden félnek joga van, a bizottságok a közönséget hirdapok útján eleve értesítik a legközelebb tárgyalandó adótételek felől (a házszámok megjelölésével, sőt az elmaradt és magát kimentő fél adóját egy-két nappal később is újra szokták tárgyalni, de igazolásról vétkes elmaradás esetében a törvény említést nem tesz. Pedig a törvény 24. §-a szerint a bizottság előtt valóságos tárgyalás folyik, a határozat ellen nemcsak a fél és az előadó, hanem «a jelenlévő adókötelesek bármelyike (27. §.) is felebbezhet stb., és éppen az erről a tárgyalásról való vétkes elmaradás esetében ne legyen igazolásnak helye?! Lehet-e ezt indokolni? A közigazgatási jog országában az adót is ugyiszlóan contradictorius eljárás során állapítják meg, feleknek tekintetvén egyrészt az állam, másrészt az adóköteles polgár. S ezen eljárást, bár elég kezdetlegesen, az 1883: XI. IV. tcz. nálunk is így szándékolta. Ha pedig ez áll, ha a tárgyalás eredménye ellen a törvény 27. §-ának utolsó bekezdése szerint csak kivételesen lehet birtokon belül felebbezni, ha figyelembe vesszük azt, hogy a kivetőbizottságok tagjai jobbára községbeliek, akik az adóköteleseket s azok kereseti viszonyait közelebbről ismerik, míg a felszólamlási bizottságok tagjai már csak a bizottság területi illetékességi körének nagyobb volta miatt is ezeket az ismereteket tulnyomóan nélkülözik, akkor könnyű belátni, hogy az egyenes adó kiadó bizottság tárgyalásáról való vétkes elmaradás esetében végrehajtható, de gyakran igazságtalan határozat hatályának felfüggesztése szempontjából, az igazolás jogorvoslatának helyt kell adni. Az állami élet, mint a jog és erkölcs emanációjának összoglalata nem zárkozhatik el az igazság és a méltányosság követelményei elől; az állam nem szorult arra, hogy alkotórészeit, polgárait életbevágó fontos érdekeik védelmétől formalismus vagy sőt a fiscalitás révén megfoszssa és lehetetlenné tegye azon jogorvoslat használatát, amely jogorvoslatot a jogélet egyéb ágazataiban ő maga mindenkinek megad.

Erős bizalmunk az iránt, hogy a birói gyakorlat ebben a kérdésben helyes irányt fog mutatni. *Dr. Fraenkel Sándor,*

ügyvéd.

A nő visszakövetelési igénye és a közszerzemény.

Első pillanatra is kétségtelennek látszik, hogy ha általában véve szükséges, hogy a nő visszakövetelési joga megkülönböztettség mások visszakövetelési igényétől és arra külön törvényes rendelkezések állapíttassanak meg, hogy ez — mondom — csupán a férj és feleség között fenálló vagyonközösség és az ezzel kapcsolatos közszerzeményre való tekintettel és ennek figyelembevételével történhetik. Csődtörvényünk is nyilván ezen szempontból indult ki, midőn a csődeljárás

során a nő részéről érvényesíthető visszakövetelési igény tekintetében megszorító rendelkezéseket állapított meg és az azelőtti állapothoz képest szűkebb határok közé szorította a feleség visszakövetelési jogát. És mégis alig találunk egész jogrendszerünkben egyetlenegy törvényes rendelkezést, melynek létesítésénél oly kevésbé vétetett volna figyelembe az alapul szolgáló jogviszony, mint éppen a nő visszakövetelési jogának megállapításánál.

A csődtörvény 46. §-a szerint «a közadós neje, valamely dolognak, mint tulajdonának visszaadását csak az esetben követelheti, ha bebizonyítja, hogy a visszakövetelt dolgot ... a házasság megkötése után, de *nem a közadós pénzén szerezte*». Köztudomású dolog, hogy újabb időben alkotott törvényeink között a csődtörvény terminológiája talán a legrosszabb és hogy — például — a megtámadás tekintetében a gyakorlat csak széles körű kiterjesztő magyarázattal tudta áthidalni azt az ürt, mely a rossz terminologia folytán a törvény rendelkezései és a szabályozni kívánt jogviszonyok között tátongott. A törvény általában a közadós jogcselekményét, positiv irányú ténykedéseit tartotta szem előtt és nem gondolt az esetek legnagyobb részére, hol a közadós nem fejtett ki positiv irányú tevékenységet, hanem csak passiv magatartást tanusított, türte, hogy más cselekedjék. A gyakorlat ugyiszlóan fictio útján korrigálta meg a törvényt és magyarázta ki a passiv magatartásból a megtámadható jogcselekményt. Ilyen fogyatékos a törvény terminológiája akkor is, mikor a «közadós pénzéről» beszél; mert beüszterinti értelmében véve a törvényt, ha a közadós neje nem a közadós pénzén, hanem vagyonának valamely más darabjájért csere szerzett valamely dolgot, ezt feltétlenül visszakövetelhetné. A gyakorlat természetesen a legis ratiót tartva szem előtt, ismét kiterjesztő magyarázattal segített a dolgon és a közadós *pénze* helyett a közadós *vagyonát* fogadta el kriteriumul. Ezzel azonban az esetek nagy részében még nem tudunk eligazodni. Még mindig nyílt kérdés marad, vajon visszakövetelheti-e a nő a házasság tartama alatt szerzett azon dolgokat, melyeket ő nem a közadós, hanem a maga külön vagyonából szerzett és másodszor bevonható-e a csődtömegbe a közszerzeményi vagyonnak azon része, mely kizárólag a nő nevének áll?

Ezekre a kérdésekre csődtörvényünk nem ad kielégítő választ. Mert ha csak a 46. §-ban kifejezésre jutó jogszabályt vennők figyelembe, azt kellene mondanunk, hogy mivel a nő külön vagyona nem a közadós vagyona, még kevésbé annak pénze és mivel a törvény csak az ezen vagyonból szerzett dolgokra mondja ki, hogy a nő ezeket nem követelheti vissza, a külön vagyonból szerzett dolgok visszakövetelhetők. Csakhogy ebből az a felette sajátságos helyzet támadhatna, hogy a férj adósságot adósságra halmoz, költelezik, uri módon él, míg végre elköltvén úgy saját, mint mások vagyonát, csődbe jut, a nő ellenben, ki részt vesz férje költelezésében, uri passióiban, ez idő alatt a maga külön vagyona révén folyton gyarapszik és mikor a csőd megnyílt, visszaköveteli a csődtömeghez leltározott dolgokat, azt mondván, hogy azok a dolgok az ő külön vagyonából szerezettek, tehát azokhoz a csődtömegnek semmi köze.

Nyilvánvaló, hogy már a hitel és a forgalom biztonsága szempontjából sem lehetne ezt elismerni és így nem elég csupán a csődtörvény 46. §-át figyelembe venni, hanem bele kell vonnunk vizsgálódásaink keretébe a férj és feleség közti vagyonjogi viszonyt is és ennek szem előtt való tartásával oldani meg a kérdést.

Családi vagyonjogunk szerint mindaz, mit a házaspár a házasság tartama alatt szereznek, közszerzeményt képez, ha csak az egyik fél külön vagyonának nem tekintendő. Külön vagyonnak pedig az a vagyon tekintendő, melyet a házastárs a házasság megkötésekor magával hoz, vagy a házasság megkötése előtt már fenállott jogczim alapján, habár

később is jogkörébe von, melyet továbbá a házasság tartama alatt viszteher nélkül szerez és végül mindaz, mi ezen vagyon helyébe lép. Ezen vagyonnak természetes szaporulata ellenben és az, mit a házastárs külön vagyonának szaporulatából, jövedelméből szerez, ami tehát nem lép a külön vagyon helyébe, az már nem lesz a házastárs külön vagyona, az már közszerzemény, melyre nézve a férj lévén törvényeink szerint főszerzőnek tekintendő, arra a csődnyitás hatálya is kiterjed és ez — nézetem szerint — feltétlenül a csődtömeghez tartozik.

Erre a vagyontöbbletre pedig a nő nem támaszthat visszakövetelési igényt; mert a Curia-nak 41. sz. döntvénye szerint is a házasság tartama alatt egyik házastársnak sincs joga a másik házastárs ellenében a közszerzemény megosztását, avagy biztosítását követelni. Azon a czimen tehát, hogy ez a vagyonszaporulat, mint közszerzemény, fele részben az övé, a nő a házasság tartama alatt nem követelheti ennek egyes tárgyait vissza. De nem követelheti vissza azért sem, mert a közszerzemény nem egyes dolgokra, hanem azon vagyontöbbletre vonatkozik, melylyel a házasság megszűnésekor létező vagyon a házastársak külön vagyonát meghaladja. Mivel pedig csőd esetében a tartozások rendszerint meghaladják a vagyont, tehát szerzeményi vagyon nincs és mivel ott, hol szerzeményi vagyon nincs, közszerzeményi vagyon sem létezhetik, ennek alapján visszakövetelési igényt támasztani nem lehet.

Látni való ebből, hogy a csődtörvény 46. §-a magában véve nem szolgálhat a visszakövetelési igény elbírálásánál irányadóul és hogy lehetnek esetek, mikor a nő nem léphet fel visszakövetelési igénynyel, daczára annak, hogy a leltározott dolgokat nem a közadós pénzen szerezte.

De most előáll a második kérdés. Mi történik abban az esetben, ha a nő külön vagyonának jövedelméből szerzett vagyon az ő nevében áll, tehát annyira el van különítve férjének vagyonától, hogy azt leltározás után a csődtömeg vagyonába belevonni nem lehet? Egy konkrét esetben a kir. Curia kimondotta, hogy a csődtörvény 46. §-a alapján a csődtömeg nem léphet fel perrel a közadós neje ellen a nevében álló vagyon átengedése végett; mert — ugymond — «ez a törvény nem arról intézkedik, hogy mely esetben van joga a csődtömegnek igényelni a közadós vagyonát, hanem csupán a közadós neje által a tömeg ellen emelhető visszakövetelési igényeket szabályozza. Abból tehát a felperesi kereset jogosultságát nem lehet megállapítani, hogy az idézett törvény a közadós nejének visszakövetelési jogát meghatározott esetekre korlátozza; mert a dolog természetéből következik, hogy ez a megszorítás csak oly vagyonra vonatkozik, mely a férj vagyonától lényegesen és láthatólag nem lett elkülönítve és éppen azért a tömeghez leltározatott; de viszont a közadós nejének ténylegesen is felismerhetőleg elkülönített vagyonát pusztán azon az alapon, mert a nő a közadóssal házastársi viszonyban élt, a csődtömegbe bevonni nem lehet». Ha már a törvényhozás nem vette figyelembe a csődtörvény megalkotásánál a házastársak közötti vagyonjogi viszonyt, a Curia ezen határozatával még tovább ment és figyelmen kívül hagyta még azt a keveset is, mi a csődtörvény 46. §-ában is benne van. A logikai magyarázat azt mondaná, hogy ha a nő csak azon tárgyakat követelheti vissza, melyeket már a házasság megkötése előtt birt, vagy a házasság megkötése után, de nem a közadós pénzen szerzett, úgy — a contrario következtetve — mindaz, mit a házasság tartama alatt, de bebizonyíthatóan a közadós pénzen szerzett, belevonható a csődtömegbe, daczára annak, hogy a közadós vagyonától teljesen el van különítve; mert ha csak az az övé, mit nem a közadós pénzen szerzett, úgy annak, mit a közadós pénzen szerzett, szükségképpen a csődtömeghez kell tartoznia. Ha pedig ez annyira el van különítve, hogy egyszerűen beleltározni nem lehet, a csődtömeg joga-

sitva van perrel is fellépni és ez uton belevonni a nő nevében álló vagyont a csődtömegbe. A Curia azonban figyelmen kívül hagyta a csődtörvény 46. §-ának ezen logikai folyományát és olyan elvi kijelentést tett, mely ha a gyakorlatban általánosan elfogadtatnék, alkalmas volna arra, hogy a közadós vagyona akár egészben, akár részben elvonassék a csődhitelezők elől, mert ha a közadós pénzen szerzett vagyont sem lehet a csődtömegbe belevonni, csupán csak azért, mert láthatóan el van különítve, miképpen lehessen a láthatóan elkülönített közszerzeményi vagyont belevonni? És ha ezt nem lehet belevonni, akkor mire való, hogy a csődtörvény a nő visszakövetelési igényét bizonyos korlátok közé szorítja, mit ér az a vélelem, hogy a főszerző a férj, mi haszna van a 41. számú döntvényben kifejezett jogszabálynak és mikor hivatkozhatni arra, hogy szerzeményi vagyon nem lévén, közszerzeményi vagyon sincs? Az előrelátó közadós egyszerűen úgy rendezkedik be, hogy a nő külön vagyona lényegesen és láthatóan el legyen különítve, gondosan elkülöníti ennek jövedelmét is és mikor csődbe jut, visszavonul nejének gondosan elkülönített birtokára, a hitelezők pedig nézik az eget, mely mindezt tétlenül türi, de tenni nem tehetnek semmit.

Jól tudom, mit válaszolnának erre. Azt mondanák: est modus in rebus. Ott van a csődtörvény 28. és 29. §-ai. Tessék megtámadási pert indítani. Igen ám. Csakhogy a megtámadási pernek időbeli korlátai vannak. A csődnyitás napjától számított hat hónap alatt a megtámadási jog elévül. Mi történik már most, ha a tömeggondnok csak hat hónappal a csődnyitás után jön rá, hogy a nő külön vagyona absorbeálta a csődtömeghez tartozó vagyont? Megtámadási pert ekkor már nem indíthat és ha nem adunk neki jogot a csődtörvény 46. §-a alapján egy önálló actióhoz, kénytelen lesz megnyugodni a változhatatlanban és összetett kézzel nézni a világ folyását.

Másrésről pedig nincs is oly pontja a csődtörvény most említett §-ának, melynek alapján megtámadási perrel fellépni lehetne. A 28. §. 1. pontja az örökségről vagy hagyományról való lemondásra és a viszteher nélküli jogügyletekre vonatkozik. A 2. pont a károsító szerződésekről szól, tehát szintén nem nyerhet itt alkalmazást, mert a vagyonekülönítésnek nem kell szükségképp szerződés formájában történnie. Maradna tehát a 3. pont, mely a házastárs részére történt ajándékozás és a férj kezelése alá került vagyon biztosításának vagy kiadásának megtámadásáról szól. Csakhogy ha a nő külön vagyona nem is volt a férj kezelése alatt, ez a pont sem alkalmazható és így a megtámadási per alig vezetne eredményre. Azonkívül pedig a 28. §. is csak akkor engedi meg a megtámadást, ha az abban említett esetek valamelyike a csődnyitást megelőző két éven belül történt. De ha a cselekmény két évnél régebben történt, a 29. §. szerint már bizonyítani kellene, hogy a nő tudta, hogy vagyonának elkülönítése a hitelezők megkárosítására irányult. Hosszabb időre visszamenőleg azonban ennek a bizonyítása már óriási nehézségekkel jár, sőt majdnem lehetetlen, mert vajmi nehéz olyan körülményeket kihámozni, melyek a megkárosításra irányuló szándékot és ennek tudását igazolnák. Azt ellenben, hogy mennyi volt a nő külön vagyona férjhezmenetele alkalmával, már sokkal könnyebb bizonyítani, sőt mivel a vélelem a szerzeményi vagyon mellett szól, szigorúan véve, még bizonyítani sem kellene. Nézetem szerint tehát a csődtörvény 46. §-a alapján a csődtömeg a nő nevében álló közszerzeményi vagyon átengedése iránt igenis megindíthatja a pert és ha a vagyon közszerzeményi minősége igazolva van, ez a vagyon per útján bevonható a csődtömegbe. Ezt követeli meg a forgalom biztonsága és ezt diktálja az a szabály is, hogy főszerző a férj és a házasság tartama alatt közszerzeményi igényt érvényesíteni nem lehet. Mindenesetre azonban kívánatos volna, ha a csődtörvény

módosítása alkalmával a törvényhozás figyelme kiterjedne ezen körülményre is és úgy módosítaná a törvényt, hogy a házassági vagyoni jog érvényben levő tételei a csődeljárás során is megfelelő alkalmazást nyernének.

Dr. Gutfreund Sámuel.

A házassági törvény 95. §-ának kijátszása.

A házassági törvény erkölcsi motivumoknál fogva a 95. §-ban rendelkezik az elválasztott házastársak gyermekeinek neveléséről és tartásáról, s így tulajdonképpen feladatát túlhaladva, bizonyos tekintetben a szülők és gyermekek jogviszonyát is szabályozza, ami magábanvéve nem volna helytelen, de azon nagy mulasztással van egybefűzve, hogy nem alkotja meg egyidejűleg saját szabálya és a gyámi törvény között a kellő összhangot.

A 95. §. ugyanis arról intézkedik, hogy mi történjék az elválasztott házastársak közös gyermekeivel. A kérdést szerencsésen oldja meg az említett törvényszakasz, mert a megoldásnál erkölcsi tekintetek lévén főfontosságuk, teljesen szabad kezet enged a bíróságnak, belátván azt, hogy általános szabályt alkotni oly kérdésben, melynél csupa individuális körülmények a mérvadók, lehetetlen. S noha első helyre van állítva a szülői megegyezés s a vétlen fél joga, mégis csak subsidiáriusnak tekinthetők e jogok, mert a bíróságnak mindig fen van tartva a jog, hogy szükség esetében másként intézkedjék. Nyilvánvaló tehát, hogy a törvény a gyermekek sorsát bírói ítélettől akarja függővé tenni, s mindig az ítélet szabja meg, hogy kire bízható rá a gyermek, kinél van annak jövője, boldogulása biztosítva. S ez helyes is így. Mert nagyfontosságú, hogy kiskorúak jövője felett, minden tekintetben elfogulatlan, teljesen objectiv emberek döntsének.

Ez lenne az ideális állapot általában a gyermekekre nézve. De az a baj, hogy a házassági törvény a bírói ítélet végrehajthatóságát mivel sem biztosítja s a bíróság ítéletét az atya bármikor illusoriussá teheti.

Vegyünk csak egy példát. A bíróság felbontja a házasságot a férj vétkeiséből s az anyának odaitéli a gyermekeket. Tudjuk, hogy házassági bontó pereknél milyen fontossággal bír ez, s hogy a felek összes vitája a vétkeiség kérdésénél, nem annyira az anyagi haszon, mint inkább a szülői szeretet viaskodása. A nő boldog, hogy gyermekeit megkaphatja s örömmel fogadja az ítéletet. Ekkor előáll a férj s örökbeadja a gyermekeket egy nőnek. Teheti, hiszen a bírói ítélet, mely elvette tőle gyermekeit, nem vette el az atyai hatalmat, az megmarad csorbitatlanul, s mint gyermekeinek törvényes képviselője, az 1884 január hó 22-én kelt igazságügyminiszteri rendelet alapján teljes joggal kötheti meg az örökbefogadási szerződést. Igaz, hogy a szerződés gyámhatósági jóváhagyással válik érvényessé. De tegyük fel, hogy az örökbefogadó nő tisztességes, gazdag s az örökbefogadás a gyermekek érdekében állónak látszik. A gyámhatóság megadja a jóváhagyást s az anya az atya akarata folytán meg van fosztva gyermekeitől. De tovább megyek. Az atya nőül veszi az örökbefogadó nőt s akkor a gyermekek épp ahhoz kerülnek, akitől őket a bíróság elvette azért, mert nem talált benne garantiát arra nézve, hogy gyermekeit jól fogja nevelni.

Nyilvánvaló tehát, hogy ellenmondás van a házassági törvény 95. §-a és a gyámi törvény között, s hogy az élet ez ellenmondást gyakran felszínre fogja hozni. Mert az elvált férj nemcsak szülői szeretetből, de igen gyakran volt hitvese iránti bosszúból is keresztül fogja vinni az örökbefogadási komédiát, hogy a gyermekeket anyjuktól elvehesse.

De magában véve, a fentiekől eltekintve is, igen különös, visszás, hogy midőn a törvény nem bizza a gyermeket az atyára, mégis meghagyja nála az atyai hatalmat. Hiszen éppen az volna a cél, hogy a bizalomra érdemetlen atya

ne gyakorolhassa ama jogokat, amelyek az atyai hatalomból folynak, s melyek döntenek a gyermek sorsa felett.

Szerintem e visszás állapot megszüntetendő s a gyámi törvény 23. §-a kiegészítendő azzal, hogy az atyai hatalom gyakorlata akkor is felfüggesztendő, ha az atya a házassági bontó perben vétkesnek ítéltetett.

Dr. Wertheimer Manó.

Különfélék.

— **Vargha Ferencz** a bűnvádi eljárásról tartott legutóbbi előadásában a 437. §-t illetőleg csaknem teljesen azon álláspontra helyezkedett, melyet mi e lapokban és utóbb a Bűnvádi Perrendtartás Vezérfonalában kifejtettünk. Előadási ciklusát a következő epilógussal zárta be:

Mielőtt előadásomat befejezném, a tisztelt hallgatóság szíves engedelmeivel egy rövid prognosist kísérték meg arra nézve, hogy büntető igazságszolgáltatásunk terén mit várhatunk a BP. életbeléptetésétől.

A BP. legfőbb feladata az igazságszolgáltatást gyorsabbá, jobbá s megbízhatóbbá tenni. Minél gyorsabban követi a büntető a megtorlás; minél jobban ki van zárva a bírói tévedés az igazságszolgáltatásban: annál jobb az az eljárás, mely e követelmények megvalósulását garantirozza.

Vajon törvényünkben ezekre nézve meg van-e a biztosíték?

A joggyakorlat által szabályozott eljárásunkban, mely január elseje óta már a történelemé, az eljárás gyors mozgására valósággal békókat rakott az előzetes eljárás s a felsőfoku eljárás technikája s írásbelisége. A terjengős s csaknem kivétel nélküli kötelező vizsgálat helyére lép a gyors ütemekben dolgozó nyomozás. Eddigélé mindig vizsgálat volt tartva, mely a legjobb esetekben hetekig, sőt hónapokig tartott; ezt követte a vád alá helyező eljárás a vég nélküli perorvoslatokkal; s a főtárgyalást követte a két foku felebbezés. Ezt a nehézkes eljárást még nehézkesebbé tette az, hogy a vizsgálat célját és feladatát teljesen félreismerték. Tulajdonképpen a vizsgálat volt a per tengelye s nehézkedési pontja, mert a vizsgáló bíró nem a keretet rajzolta meg; nem csupán a tájékoztató adatokat szerezte meg, hanem minden mellékkörülményt a legnagyobb részletességgel egybegyűjtött, úgy hogy a főtárgyalás nem volt más, mint a vizsgálatnak összezugorodott viszhangja; s miután a főtárgyalás lépten nyomon a vizsgálatra támaszkodott, a felsőbíró, mely kizárólag az írásbeliségre volt utalva, a vizsgálat anyagát is kénytelen volt felhasználni. Így azután könnyen érthető, ha a vizsgálat anyaga uralkodott az egész eljárásban.

A BP. szerint ez megváltozik; azaz, ha az igazságszolgáltatás organumai jól felfogják a törvény intencióját és rendszerét: ennek *meg kell változni*. És itt, a per előkészítésénél legnagyobb felelősség az ügyési karra nehezedik; ha az ügyészek félreteszik a kényelmi szempontokat s *vezetik* a nyomozást; s ha lépten nyomon nem indítványoznak vizsgálatot, hanem csak akkor, ha azt mellőzni nem lehet, úgy nyugodtak lehetünk, BP. előzetes eljárási rendszere úgy lép életbe, a mint azt a törvény tervezi.

Hasonlóképp nagy feladat hárul az ítélő tanácsra is. Ez előtt bármily új adat merült is fel, azonnal visszaadták az ügyet a vizsgálóbírónak, ami annyit jelentett, hogy az ügy az elposványosodás állapotába jutott. A törvény is megadja ugyan a jogot arra, hogy az ítélő tanács az ügyet a vizsgálóbíróhoz küldje; de a jogot csak akkor szabad gyakorolni, ha a bizonyító anyag a főtárgyaláson nem egészíthető ki. Eddigélé szabály volt az, hogy a bizonyítást a vizsgáló bíróval kell kiegészíttetni; ezentúl az lesz a szabály, hogy ezt az ítélő tanácsnak kell tennie; s a vizsgáló bíróhoz csak akkor szabad fordulnia, ha e bizonyítást a tanács technikai okokból nem egészítheti ki.

A felsőbírósnak az eljárás, mint azt kimutattam, lényegesen meg fog változni. Az a kérdés azonban, hogy miután a közvetlenség elvére fektetett felülvizsgálatnak a dolog természeténél fogva jobbnak kell lenni az eddigi eljárásnál, vajon egyben gyorsabb lehet-e az, mint ez előtt. Ha abból indulunk ki, hogy a felek közreműködése folytán a felebbviteli eljárásokkal nehézkesebb lesz, valami vérmes reményt a perorvoslati rendszerhez nem fűzhetünk. Ámde ne téveszszük szemelőt, hogy a kir. táblák az összes járásbírói ügyektől megszabadulnak, hogy a törvényszéki perek ezer

sámra apadni fognak, mert a leggyakrabban előforduló vétések a járásbirósághoz utaltattak, melyek a kir. táblákhoz ezentul nem kerülhetnek, s hogy a felebbezés bizonyos mértékben korlátozva van. Ha e tényeket fontolóra vesszük, bizton remélhetjük, hogy a kir. táblák ügyforgalma annyira apadni fog, hogy a közvetlenséggel bátran megbirkózhatnak a nélkül, hogy ez az eljárás menetére zsidbasztólag hatna.

Ami a Curiát illeti, első sorban azt kell szem előtt tartani, hogy talán az egész világon nincs még egy legfőbb bíróság, mely annyira túl volna terhelve s melynek tagjai úgy roskadoznak a munkatehertől, mint a kir. Curia s annak bírái. Akármint hoz is magával BP., a Curia agyonterheltsége már nem szaporodhatik. Én azonban, — lehet hogy optimista vagyok, — azt hiszem, hogy a Curia munkaterhe jelentéke nyen apadni fog. Fontoljuk meg, hogy a semmiségi panasz csak a törvény helytelen alkalmazása miatt használható, holott ma a felebbezések legnagyobb része a bizonyításra van alapítva; ehhez járul az, hogy a semmiségi panasz használhatása több, korlátozó feltételtől függ, s ha ezek valamelyike hiányzik, az elsőbíróság a semmiségi panaszt visszautasítja.

Azt beismerem, hogy perczentekben nem lehetne kimutatni a munkamennyiség várható csökkenését. Miután azonban a BP.-nak említett intézkedései letagadhatatlanul alapot nyújtanak ama föltevésre, hogy a Curia munkaterhe apadni fog, higgyük a jobbat, s reméljük, hogy a m. kir. Curia ítéleteiben nemcsak az igazság szava nyilatkozik meg, hanem legfőbb bíróságunk az óriási tehertől szabadulva, a jogtudományban is vezérszerepet fog vinni.

A budapesti kir. tábla január 17-iki teljes-ülésében kimondotta, hogy rendes perekben, igazolt szegénység esetét kivéve, a bizonyító fél ügyvéde a tanúk és szakértők járandóságának előlegezésére kötelezhető.

— A következő sorokat vettük: Kérem, kegyeskedjék az alább előadott jogi esetre nagybecsű véleményét b. lapjában velem tudatni.

Az egri kir. törvényszék 1894 december 3-án 5636/94. B. sz. ítéletével egy gyöngyösi lakost, annak védője és a kir. ügyésznek megnyugvása folytán jogerőre emelkedett, ítéletével a Btk. 416. §-ának 4. pontjába ütköző vétkes bukás vétségében bűnösnek mondotta ki és a 416. §. alapján 10 frt azaz tíz forint pénzbüntetésre ítélte. Ezen ítélet indoka az volt, hogy «elmulasztotta önmaga ellen a csődöt megkérni, mely mulasztás által már előbb fellépett s végrehajtást eszközöl egyes hitelezői zálogjogot vezettek ellene». Az ítéletben a bíróság nyomatékos enyhítő körülménynek vette, hogy az illető «az üzlet körében járatlan és tapasztalatlan volt s hogy a hitelezők utóbb kielégítettén, károsodás nem történt». A kérdés tehát az, hogy nyereségvágyból elkövetett vétség miatt ítéltetett-e el az illető vagy nem? és alkalmazható-e ellene az 1886. évi XXII. tcz. 34. §-a?

Gyöngyös, 1900 január 15.

Vaddsz Lajos,

a Hevesmegyei Lapok felelős szerkesztője.

Szerintünk ez esetben «nyereségvágyból elkövetett» vétség nem forog fen, minthogy egyszerű culposus mulasztásról van szó. A culpa és a vágy kizárják egymást, lévén a vágy a dolussal hason irányzatú.

— Irománygyűjtemény a bűnvádi perrendtartáshoz. A magyar kir. igazságügyminiszter megbízásából összeállította dr. Baumgarten Izidor. (Ára 10 korona.) A 370 oldalra terjedő folio kötet a gyanúsítottaknak a nyomozás során elrendelt megidézésétől a kir. törvényszék előtt tartott felelőviteli tárgyalásig végigvezet bennünket a bűnvádi perrendtartás egész anyagán, mely a járásbiróság, kir. törvényszék és esküdtbíróság előtt végbemenő eljárásra vonatkozik. A 165 iratminta közül 82 a járásbiróságok, 83 a törvényszékek részére szól. Minden egyes minta cursiv betűkkel szedett konkrét példával van kitöltve, mely e gyűjtemény alapján a bíróságoknak megküldött nyomtatványokból természetesen kihagyatott, az iratminták használatánál azonban igen jó szolgálatot fog tenni. Ennyit a munka formai olda-

laról. Ami a tartalmat illeti, úgy a szerző nemcsak nagy és fáradságos munkát végzett, hanem egyszersmind becses segéd-eszközt nyújtott a bűnvádi perrendtartás lényeges intézkedéseinek elsajátítására. A mintákhoz adott jegyzetekben ugyanis a szerző megjelöli és idézi BP. ama rendelkezéseit, melyek a minta használatánál szem előtt tartandók, a mintában üresen hagyott helyeken pedig a legnagyobb részletességgel és pontossággal megadja az utmutatást azok kitöltésére. A szerzőnek figyelme a legminutiosusabb részletekre is kiterjedt; így pl., hogy mást ne emlitsünk, az eljárás megindításának megtagadására nézve a járásbirósági eljárásban a BP. 527. §-ának első bekezdésében foglalt esetek különbözősége szerint öt külön mintát szerkesztett. Különösen ki kell emelnünk a 152. és 159. sz. mintákat, melyek mintegy kinematografikus hű képet tárnak elénk arról, hogy egy mintaszerűen vezetett főtárgyalás hogyan fog lefolyni. Talán felesleges is megemlítenünk, hogy a stilus kifogástalan és hogy sok helyütt megszünteti azt az erőszakot, melyet a bírósági iratminták eddigelé a magyar nyelv törvényein nem egyszer elkövettek; a szenvedő alak folytonos használatát azonban sajnos szerző sem kerülte ki. A munkát a váci fegyház nyomdája állította ki s noha formailag elég csinos, sajtóhibákban mégis elég gazdag. Mindenesetre kíváncsok, hogy a BP.-nek blankettákba szedett magyarázatát az illetők mentől gondosabban tanulmányozzák s így szerző fáradságának jutalmát művének eredményességében találhassa.

V. R.

— A kereszt-kérdezés. Minap, január 15-én, tartották meg a budapesti kir. büntetőtörvényszéknél az első főtárgyalást, amelyenél az új BP. alkalmaztatott. Ezen tárgyalásnál úgy a védő, valamint a vádló is egyetértőleg nem kívánták a kereszt-kérdezést. Felteszszük, hogy ez a kényelmes felfogás nem fog szabálylává válni.

— A B. P. 552. §-ának értelmezése. A járásbiróságtól a kir. törvényszékhez felebbezett ügy felelőviteli tárgyalásán a B. P. 552. §-a értelmében «jelen kell lenni a kir. ügyésznek» is. Kérdés: jogosítva van-e ez esetben a kir. alügyész is a kir. ügyészség képviselőjére, avagy ezen képviselői jogot a törvény expressis verbis kizárólag csakis a kir. ügyész személyéhez fűzte-e? (Természetes, hogy átvetheti a functiót az alügyész is. Szerk.)

— A kiskorúaknak javító-intézetbe való utalását bíróságaink ujabban gyakrabban kezdik már alkalmazni. Így pl. legutóbb a budapesti kir. büntetőtörvényszék felelősségre vont egy jó házból való fiatal vádlottat, ki a szülői házból megszökött s csavargó életre adta magát; nagyban kezdett kártyázni, egy lapra öt forintot is tett és az ehhez szükséges pénzt lopások útján szerezte. V. S. vádlott egy hónappal élete 12. évének betöltése után gyors egymásutánban, alig néhány hét leforgása alatt a legvakmerőbb módon harminczhárom rendbeli lopást követett el, melyek közül néhány a Büntető-törvénykönyv 336. §-ának 3. pontjába ütközött. A budapesti kir. büntetőtörvényszék a f. évi január 15-én 2748. sz. a. hozott jogerős ítéletével a vádlottat a Btk. 42., illetve 96. és 97. §-ai alapján összbüntetésül a törvényben megengedett legnagyobb büntetésre, tudniillik a javító-intézetben töltendő három évi fogházra ítélte, mely büntetésből a vizsgálati fogság által négy hó vétetik kitöltöttnek. A közvádló indítványára a bíróság az ítéletet egyidejűleg a gyámhatósággal is közölni rendelte.

A Magyar Fogászegyletben folyó hó 20-án (szombaton) este 6 órakor dr. Baumgarten Nándor tart előadást a kereskedelmi törvénykönyv II. R. 5. címének revíziójáról (a fuvarozási ügylet). Az egyleti helyiség: V., Szemere-utca 10. (Ügyvédi kamara.) — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor.
negyedévre 6

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kereskedelmi törvény revisiója. *Dr. Neumann Armin* rk. egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A kereskedelmi törvény II. rész V. czim (fuvarozási ügylet) revisiójáról. *Dr. Murányi Ernő* budapesti ügyvéd. — Ügyvédi felelősség illetékügyekben. *Rév Mór*tól. — Külföldiek belföldön kötött házasságának felbontása. *Dr. Nagy Elektől.* — Különfélék. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1899. évi folyamának II. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

A kereskedelmi törvény revisiója.

A kereskedelmi jog tudós tanárának, dr. Nagy Ferencznek, fenti czim alatt tartott jogászegyleti előadása egy épp oly fontos, mint actualis kérdést tett diskussio tárgyává, mert bármily gondnal és körültekintéssel készült légyen kereskedelmi törvényünk és bármennyire korszakot alkotó munkálatnak jelentkezett annak idején és jeles törvényhozási alkotásnak bizonyul a jelenben is, mégis érvényességének 25 éves ideje alatt a gyakorlati élet annak annyi egyes hézagára és hiányaira mutatott reá, hogy már rég általánossá vált azon meggyőződés, hogy nemcsak tatarozásra, hanem forgalmi életünknek folytonos expansivitása folytán kibővítésre is szorul.

Nagy Ferencz ugyszólván gyorsvonati sebességgel haladt át a kereskedelmi törvényt virányain és csak rövid perczekig tartózkodott egyes intézményeinek állomásain; előadása inkább egy emlékirat, semmint egy kodifikacionális feldolgozásra alkalmas munkálat jellegével bir; mindamellett készséggel kell elismernünk, hogy nagyban és egészben rámutatott azon intézkedésekre és intézményekre, melyeknél a törvényhozási gépezetet mozgásba hozni kellene. Felolvasó tartózkodott ugyan az általa szükségesnek tartott reform mikéntjének közelebbi elemzésétől és csak egyes mérkőveket állított fel; ezekkel jelezni kívánván az utat, amelyen a törvényhozásnak haladni kell és éppen ezen lapidárisan odavetett jelzők egynémelyike olyan, melyet kritikai megjegyzés nélkül hagyni nem lehet.

Figyelmünket Nagy Ferencznek azon állítása ragadja meg elsősorban, hogy kereskedelmi törvényünk tulzott liberalizmusnak hódol, amely lehetővé teszi, hogy a gyengébb társadalmi elemek az erősebbek által kizsákmányoltassanak.

Politikai jelzők, különösen olyanok, melyek körül a különböző politikai pártok tömörülnek, nem alkalmasak egyáltalán arra, hogy tisztán jogtörvény alkotási kérdésekbe belevitessenek. A jogintézményeknek nem abstract fogalma, hanem az életviszonyok követelményei szerint kell irányulniok és tartalmuk gazdasági értékük szerint bírálendő meg. Mihelyt a törvényalkotás eme terén, nem ezen, hanem politikai szempontok mérvadók, nemcsak az intézmény jósága van veszélyeztetve, hanem annak szilárdságához és állandóságához is kételyek férnek. A politikai pártok változásával maga a pártpolitikai szempontból alkotott törvény is megváltozik. Legkevésbé pedig alkalmas a kereskedelmi jog arra, hogy annak kodifikációjába antiliberális velleitások vegyüljenek. A kereskedelmi forgalom folytonosan fluctuál. Ujabb és újabb intézményeket hoz felszínre és igazi szükségleteinek kielégítésénél számos esetben törvényhozási sanctióra nem is szorul, de a törvényhozás működése által nem is

engedi magát feszélyeztetni. Története bizonyítja, hogy hódító hadjáratában sokszor oly magaslatokra tud felkapaszkodni amelyeken a törvényhozás csak későn tudja utolérni. Innét van az, hogy egyetlen jogágban sem bir a szokásjog azon jelentőséggel és nincs oly erővel felruházva, mint a kereskedelmi jog terén, ahol a jogautonomiának oly kiváló szerep jutott. Hiszen igaz és tagadhatatlan, hogy a kereskedelmi törvény egyes intézményeinél kinövések mutatkoznak és hogy azoknak subjectiv alkalmazásánál az ethikai szempontok gyakran egészen szemén kívül hagyattak. De ezek nem a liberalismus vagy konservativismus kérdései és csakis hasznossági okok és indokok alapján sanálándók.

A gyengébb társadalmi elemeknek az erősebbek által «való kizsákmányoltatásának» czime és örve alatt intra és extra muros sokat vétkeztek. A gazdasági téren kedvelt jelszó, melylyel számos virágzó iparágat a tönk szélére vittek és az egyes társadalmi osztályokat egymás ellen elkeseredett harcra állítottak. Németország az ő nagy világkereskedelmével és iparával még megengedhette magának azon luxust, hogy a törvény revisiójánál az agrárius tendenciáknak itt-ott befolyást engedett; a mi fejletlen kereskedelmi és ipari viszonyaink közepette az ily velleitások könnyen végzetessé válhatnak.

Teljesen osztjuk Nagy Ferencznek azon állítását, hogy kereskedelmi törvényünk bár nem volt eredeti alkotás és nem fakadt a nemzet saját jogi öntudatából, hanem idegen mintákon épült fel, mégis oly gyorsan assimiláltuk az új joganyagot, hogy az idegen származás tudata mindinkább háttérbe szorul, ami bizonyítja, hogy a törvénykönyv tartalmilag is megfelel hazai viszonyainknak és hogy az nagyban és egészben a kereskedelmi forgalom érdekeivel és a közhitel követelményeivel összhangban áll. Ezekkel szemben azonban nem tudjuk felfogni, miért volna magába véve azon tény, hogy a németek is revisio alá vették kereskedelmi törvényüket, elegendő ok arra, hogy mi is módosítsuk a mi kereskedelmi törvényünket. Ha igaz az, hogy a kereskedelmi törvény hajlékában csakhamar otthon éreztük magunkat és feldolgozásában annyi önállóságra tettünk szert, akkor nem lehet itt többé oly épületről szólni, melynek alapköve a német törvény revisiója által megingattatott volna. Nem lehetne erről még akkor sem szó, ha a németek a revisio által tényleg a német kereskedelmi törvényt alapjaiban megmozgatták volna. De ezt nem tették; a német revisio az eddigi törvény alapjait fentartja és ott is, ahol reformál, az újat a régihez fűzi és a régi törvénykönyv szellemével egyeztetni össze, míg a törvénykönyv kereteinek kitégítésénél is igen takarékosan jár el; azt mindössze új joganyaggal bőviti, t. i. a kereskedelmi ügynökökre és a raktározási ügyletre vonatkozó új intézkedések felvételével.

Már a revisio főintentiójából is kitűnik, hogy a fenálló törvény alapjait érintetlenül kívánta hagyni. Midőn Németországban az 50-es évek végén a kereskedelmi törvény alkotásához hozzáfogtak, főleg német egységi igyekvésekből indultak ki. A német vám, posta-, érem- és vasuti egyezmény mellett egy egységes kereskedelmi törvénnyel akarták a német egységet előmozdítani. A német kereskedelmi törvény akkor azon hivatással is birt, hogy a német közönséges

magánjogba is alkotásszerűen belenyuljon, hogy egy közös jogalapot teremtsen a különböző, részben elavult jogoknak. Innét van az, hogy számos oly intézkedéssel birt, melyek általános magánjogi és nem éppen speciális kereskedelmi jogi jellegűek. Az egységes német polgári törvénykönyv teremtésével ezen változtatni kellett. A magánjog visszanyerte dominiumát és saját területébe helyezte vissza a kereskedelmi törvénynek politikai okokból kölcsönzött joganyagot. Ezen körülmény tette elsősorban szükségessé a német kereskedelmi törvény revisióját. A kereskedelmi törvénynek kellett a magánjogi törvényhez simulnia, nem pedig megfordítva.

Egészen másképp áll a dolog nálunk. Nálunk is, mint Nagy Ferencz helyesen kiemeli, a kereskedelmi törvény általános magánjogi missiót teljesített. Tette ezt ugyancsak azért, hogy a szorosan vett kereskedelmi jogtételeken kívül is egynémely általános magánjogi intézkedésekkel jogegységet teremtsen a magyar korona összes országai között. A kereskedelmi törvénynek ezen birtokállományát fontos közjogi érdekek megsértése nélkül megrövidíteni nem szabad. Az alkotandó magyar polgári törvénykönyv a kereskedelmi törvénynek gyakorlatilag helyesnek bizonyult általános érvényű intézkedéseit a maga körében is érvényre juttathatja ugyan, amint a szükséges összhang folytán kell hogy érvényre juttassa, de Horvát-Szlavonországra való tekintettel, mely a magánjog terén teljes autonómiával bír, mindez nem kisajátítás útján, nem a kereskedelmi törvény idevonatkozó joganyagának apasztásával fog történni! Sőt az említett közjogi szempont oda fog utalni, hogy ha csak lehet, a revisiónál ezen anyagot még szaporítsuk. Ebből látni tehát, hogy egészen más indokból kellett Németországban a revisióhoz hozzáfogni, mint amely bennünket unszol arra, hogy a revisióhoz hozzálássunk; és azért egészen más alapon is kell azt nekünk végezni.

Ami a jelenlegi törvény rendszerét illeti, melyet tudvalevőleg a fenállott német törvényből vettünk át és mely az ugynevezett vegyes rendszeren épül fel, Nagy Ferencz azon kérdést veti fel, vajon azon ténynyel szemben, hogy az új német kereskedelmi törvény ezen rendszert megváltoztatta, képesek leszünk mi azt revisiónk alkalmával fentartani? És habár a német kereskedelmi jog e gyökeres rendszerváltozása felett még végleges ítéletet mondani nem mer, mégis oda konkludál, hogy ha a jelenlegi rendszert a német példa ellenére is meg fogjuk tarthatni, azt leginkább annak a körülménynek fogjuk köszönni, hogy a szóban forgó rendszerváltozás esetében a magyar kereskedelmi jog kiterjedési köre nemcsak alanyilag, hanem területileg is szűkebbé válnék, vagyis ezt főleg Horvát-Szlavonországra való tekintetből nem fogjuk tenni.

Mi e tekintetben egészen más nézetben vagyunk és azt hisszük, hogy kereskedelmi törvényünknek alapvető rendszerét nem csupán külső okok, hanem belső értékénél fogva is kell, hogy revisio esetén fentartsuk. Nem tartjuk ugyanis helyesnek a német kereskedelmi törvényben foglalt rendszerváltozást, habár ott mérsékelve van azon már említett körülmény által, hogy a kereskedelmi törvénynek számos oly tételei, amelyek eddig csupán kereskedőkre és nem kereskedőkre vonatkoztak, a polgári törvénykönyvbe lettek átültetve.

Az új német kereskedelmi törvény elejtette az abszolút vagy objectiv kereskedelmi ügyleteket, vagyis azokat, amelyek tekintet nélkül arra, vajon mint egyesek, vagy iparszerűek, a kereskedői tevékenység körében, vagy azonkívül köttetnek, kereskedelmi ügyletet képeznek. Tudjuk, hogy már a nürnbergi konferentiában beható vitára adott alkalmat azon kérdés, vajon valamely ügyletnek kereskedelmi ügyletté való minősítéseinél csakis tárgyi vagy alanyi, vagy pedig vegyes szempontokból kell kiindulni és ez utóbbi esetben a vegyes rendszernek alanyi, vagy pedig a code de commerce példá-

jára tárgyi oldalát kell-e inkább érvényre juttatni? A konfrentia a vegyes rendszer, még pedig subjectiv oldalának kidomborítása mellett foglalt állást és ezen irányt követte a magyar kereskedelmi törvény is. *Rieszer*, aki már évek óta és beható módon foglalkozott a német kereskedelmi törvény revisiójának kérdésével, mindig ezen rendszer fentartása mellett nyilatkozott azon érveléssel, hogy kereskedői körökben ellenvetéssel alig találkozott és mert azt valamely más, kielégítőbb rendszerrel helyettesíteni alig lehetne. Sőt ajánlatosnak tartotta a revisiónál, a code de commerce példájára, mindinkább objectiv szempontokból kiindulni, mert nincs ok pl. egy nem kereskedő által kötött egyes kiadói, vagy pénzváltói üzletet más szabályoknak alávetni, mintha ezen üzletet egy kereskedő, kiadó, vagy egy bankár köti meg. Ezen felfogásnak a kereskedelmi jog nagymestere, Goldschmied is szószólója. «Es gilt nicht: weil Handelsmann, darum Handelsgeschäft, denn kein Geschäft ist darum allein Handelsgeschäft, weil es mit vielen gleichen ein Gewerbe bildet, oder weil es von Handelsleuten geschlossen ist, sondern es gilt: weil «Handelsgeschäft (als Gewerbe), darum Handelsmann», továbbá «immer zahlreicher werden zwischen Kaufleuten, aber ausserhalb ihres Gewerbes, zwischen Kaufleuten und Nichtkaufleuten, von Nichtkaufleuten untereinander Vermittlungsgeschäfte Gewinnes halber geschlossen, u. zw. in dem Sinne, welchen sie im Gewerbsverkehr der Kaufleute haben. Sie wollen nach Handelsrecht beurtheilt sein. So steht das Handelsgeschäft von seinen kaufmännischen Erzeugern losgelöst, auf sich, auf seinen innern Kriterien». Az új német kereskedelmi törvény tervezetének indokai ezen igazságokat megdönteni nem bírták. Elejtette ugyanis a tárgyi kereskedelmi ügyleteket, mert a díj melletti biztosítási, valamint a tengeri hajózási, kereskedelmi ügyletek fentartása tekintetében gyakorlati szükség alig mutatkozik és mert ellentmondást lát abban, hogy a vételi és szállítási ügyleteknél csupán a speculationális ügylet, nem pedig egyszersmind a realizálási ügylet kereskedelmi ügyletnek tekintessék. Mindkét érv meggyőző erővel nem bír. Az első esetben nincs értelme, hogy egy nem kereskedő által elvállalt biztosítás nem a kereskedelmi törvény szabályai szerint vétessék elbírálás alá, a másik esetben pedig, melynél tudtunkkal alig merültek fel nehézségek, a következetesség nem az említett ügyletek eltörléséhez, hanem csakis azoknak kitágításához vezethet. Ezen rendszerváltozás különben is több esetben nehézségeket gördített a törvényben bizonyos fogalmak helyes megállapításánál és némely intézmények megalakításánál. E tekintetben elég a kereskedelmi alkuszokra és a bizományi ügyletekre vonatkozó intézkedésekre utalni. Mindez nem kecsegtető arra, hogy a német törvény példáját kövessük és egy rendszert elejtsünk, mely ellen gyakorlati alkalmazásában panasz alig merült fel.

Gierke, aki az új német kereskedelmi törvény szószólója, ezen subjectiv irányt is csak azzal védi: «Sie entspricht der geschichtlichen Entwicklung des Handelsrechts und wird dessen heutigem Wesen mindestens von dem Augenblicke an gerecht, in dem die Fülle allgemeiner verkehrsrechtlicher Normen, die das Handelsrecht als Pionier der modernen Rechtsbildung hervorgebracht hat, in das gemeine Privatrecht übergeht.» Ami — mondja továbbá — ezenfelül a kereskedelmi jogból megmarad, az már eleve is csak hivatásszerű külön jogra alkalmas. De ezen változott rendszer konsequentíáját maga az új német törvény sem akarta, vagy nem merte levonni. A kereskedelmi jogból még sem akart kereskedői jogot csinálni: sőt sok tekintetben a kereskedelmi jog hatalmi körét kitágította. Különösen tette ezt a kereskedő fogalmánál, mely ma sokkal tágabb mint eddig volt. Az új törvény ugyanis a kereskedők három kategóriáját ismeri.

1. Olyanokat, kik kereskedők, tekintet nélkül arra, vajon a cégjegyzékbe be vannak-e jegyezve.

2. Olyanokat, kik cégbejegyzésre kötelesek, de bejegyzés nélkül kereskedői minőséggel nem bírnak, és végre

3. Olyanokat, kik cégbejegyzésre jogosultak ugyan, de ha ezen bejegyzést önkényt nem eszközlik, nem kereskedők.

Ezen fölötté komplikált fogalommegállapítás ellen több oldalról alapos kifogások merültek fel, melyekre mi is a revisio részletesebb tárgyalásánál vissza fogunk térni, itt csak annak igazolására említjük fel, hogy a német törvény is szükségét látta annak, hogy amit érvényességi területéből feladott, magának más irányban ismét visszahódítsa.

Ezeket kívántuk dr. Nagy Ferencz előadására általánosságban megjegyezni. Részletekre máskor fogunk visszatérni.

Dr. Neuman Ármin,

r. k. egyetemi tanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A keresk. törvény II. rész V. czim (fuvarozási ügylet) revisiójáról.

A fenti czim alatt dr. Baumgarten Nándor a Magyar Jogászegyletben előadást tartott, melynek különös érdemeül kell felrónom azt, hogy egy eleddig irodalmilag nálunk alig tárgyalt részét a keresk. törvénynek választotta dolgozta tárgyául. Pedig a mai forgalmi viszonyok közt a kereskedelmi ügyleteknek az a faja, melyet fuvarozási ügyletek neve alatt foglalunk össze, hovatovább oly kiterjedést nyer, hogy a jog, mely ez ügyleteket szabályozza, egy speciális joggá növi ki magát s a törvényhozás sem fog az elől elzárkózhatni, hogy mint külön jogintézményt egy speciális törvény keretében szabályozza azokat. Az első lépés erre nézve megtörtént, mert hiszen a fuvarozási ügyletek közül főleg fontos szerepet a vasuti áru-fuvarozás játszik s midőn az 1892. évi XXV. tcz. 2. §-ában adott felhatalmazás alapján a ministerium a berni egyezmény intézkedéseit a belföldi forgalomra nézve is életbe léptette azokban a részeiben is, melyek a keresk. törvénnyel ellenkeznek, ezt már a kodifikációnak ily irányban való uttörő munkájának kell tekintenünk.

S e tekintetben egyet kell értenem Baumgarten előadó urral, ki a revisiót a keresk. törvény szempontjából tárgyalva, annak de lege ferenda irányát olyképp határozza meg, hogy az csakis a vasuti áru-fuvarozás internacionális jellegének szem előtt tartásával eszközölhető. Ugyane szempontból azonban a revisio feladatai tekintetében általa előadottakat teljes mérvükben el nem fogadhatom.

E lap olvasói a Magyar Jogászegylet kiadásában megjelenő értekezésből meg fogják ismerni annak teljes tartalmát, melyet — sajnálatunkra — a felolvasás alkalmából teljes mérvben mi — a hallgatók — a felolvasónak az idő előrehaladására való tekintettel tett rövidítései folytán nem élvezhattunk. Mégis megismertük azt a főelvet, melyet az értekezés tartalma érvekkel támogatni volt hivatva s ez az, hogy az internacionális jelleg lehető megóvásával bizonyos intézkedései a keresk. törvénynek megváltoztatandók a felolvasásban vázolt módon.

Nem zárkozhatom el egyes érvek helyessége elől s különösen el kell fogadnom azt az érvelést, mely az üzl. szab. 80. és 83. §-ában meghatározott kártérítési kötelezettség mérve szempontjából helyteleníti azt, hogy a feladás helyén és idejében megvolt kereskedelmi, ilyennek nem létében közönséges érték volna megtérítendő, szemben a keresk. törvény 399. §-ában megadott helyes utmutatással, amely magyarázatot bírói gyakorlatunk sem fogadja el az üzl. szab. 83. §-ában érintett értékcsökkenés elbírálása esetében. Ez s több ily fejtegetés igen szép és helyes, én azonban a revisio szempontjából másképp — vagy talán helyesebben kifejezve, szigorubban — ítélem meg a kérdést.

A vasuti áru-fuvarozás szabályainak kodifikációja esetében én a főszólyt ezen ügyletek nemzetközi jellegére fektetem. Magyarország a berni egyezményhez hozzájárult. Igaz, ez az egyezmény csakis a nemzetközi fuvarozást szabályozza, ott is egyes kérdéseket nyitva hagyva az egyes államok végrehajtási határozmányainak. De egyfelől az áru-fuvarozásnak általában nemzetközi jellege, másfelől pedig a jogi és administratív egyöntetűség megkívánják azt, hogy az egész jogintézmény egységes legyen. Nem lehet érdekünkben jogi szempontból az áru-fuvarozás szabályait kétféleképp megállapítani, t. i. a szerint, amint a fuvarozás csakis belföldön végeztetett, avagy külföldet is érintett. S e szempontból két dolgot nem szabad elfelednünk. Először azt, hogy a berni egyezményben s az ugyanazon uton később létrejött és létrejövendő pótegyezményekben foglalt intézkedéseken egyoldalulag mit sem változtathatunk. Van tehát egy kényszertörvényünk, melyet vagy elfogadunk egészében vagy egyáltalában nem; miután pedig a berni egyezményhez hozzájárultunk, tehát el kell azt fogadnunk még pedig azon államokkal való nemzetközi fuvarozásaink tekintetében, melyek a berni egyezményhez hozzájárultak. S ez hívja fel a másik szempontot, t. i. azt, hogy vannak oly államok is, melyek a berni egyezményhez hozzájárultak. Ezekkel való nemzetközi fuvarozásaink már most kétfélék, vannak u. n. kötelek s vannak vagy legalább lehetnek olyanok is, hol ily kötelek nem léteznek. Az előbbieken lehetségesek a közvetlen szállítások, az utóbbiakban nem, amott fenállnak külön díjszabások s ezek keretén belül az u. n. üzletszabályzatok, ami nem egyéb, mint a díjszabás általános része, a különös része pedig a tulajdonképeni tarifa, míg az utóbbiakban mindez nincs, hanem van a mi részünkről belföldi forgalom, mely a határállomáson megszakad s onnét a kötelekben nem álló állam területén egy külön belföldi vagy talán — ha annak határain a fuvarozás ismét tulmegy — egy annak részéről köteleki vagy ismét megszakított forgalom, illetve fuvarozás.

Ezen érvek mellett az administratív szempont sem kicsinylendő, mert az bizonyos, hogy a vasutak forgalmának lebonyolításában, az üzemben óriási nehézségeket okozna, ha a vasuti közeg más-más üzletszabályzat avagy díjszabás szerint volna kénytelen dolgozni a szerint, amint a fuvarozás alá eső szállítmány csak belföldön marad, avagy külföldre is megy és itt ismét különbség volna a szerint, amint a fuvarozás a berni egyezményhez járult vagy nem járult és ezen belül kötelekben álló vagy nem álló országban fog lebonyolittatni.

Épp ezért a revisio szempontjából én a mellett fogllok állást, aminek az 1892: XXV. tcz. is kifejezést ad, hogy a belföldi áru-fuvarozás szorososan a berni egyezményben megállapított elvek alapján szabályoztassék. Sőt tovább is megyek ezen a téren, odáig, hogy ennek ily alakban a revideált törvény is kifejezést adjon. Utalt erre — a német törvényről szólva — Baumgarten Nándor is, de természetesen ezalatt nem azt értem, hogy a keresk. törvény hivatkozzék a berni egyezményre, hanem sokkal inkább azt, hogy a keresk. törvénynek a vasuti áru-fuvarozást szabályozó külön része ne legyen, hanem az áru-fuvarozásról szóló rész általánosságban azt az egy szabályt tartalmazza, hogy arra a vasuti áru-fuvarozásról intézkedő külön törvény vagy törvényes intézkedéseknek — még pedig mindenkor — szabályai alkalmazandók, ezt a vasuti áru-fuvarozást pedig mindenkor külön törvény fogja szabályozni. Ma teszi ezt az 1892: XXV. tcz., mely a berni egyezményt becikkelyezve jogot ad ez egyezmény intézkedéseinek a belforgalomra való kiterjesztéséhez s egyuttal ezen üzl. szab. bevezető határozmányainak I. rész 2. pontjában annak kiegészítésére feljogosítja a vasutigazgatóságokat, kikötve a felügyeleti hatóságok jóváhagyását s azt, hogy e kiegészítés s netáni eltérő határozmányok a kihirdetett díjszabásokba felvéssenek. A jövőben lehet ily külön törvényt alkotni — ha szükséges volna — mely az egyez

ményt felölve (hisz lehetséges, hogy más egyezmény léte-sül) jogot ad a pótlásoknak, melyek a megszabott módon keletkeznek, rendeleti uton életbeléptetésére.

Az ily törvény alkotása egységessé teszi a jogot s hozzá-férhetőbbé, mert bizony ma alig van, ki azzal foglalkozzék, megijedve a borzasztó sok szabálytól, melyekről ma már általánosságban az a hit, hogy mindenre található lenne szabály, pro is contra is. Tekintve pedig, hogy kétségtelenül mindig több és több állam csatlakozik ez egyezményhez, a díjszabás általános része általános nemzetközi joggá válik s mint ilyen csak hazai forgalmunk előnye, ha ugyanazon jogszabályok szerint intéztetik. A jogintézmény tudományos kifejtése is könnyebb lesz, ha karöltve haladhat a külfölddel, a bírasko-kodás is több támpontot nyer és egygyel több kapocs fog létesülni, mely a nemzetek összetartását erősíti, mert az egy-séges jog a jogbiztonság érzetét fogja a külföldiben növelni, kit ma főleg anyagi előnyök elérhetése vezet ide közénk.

Szabadjon most már még egy néhány kérdést is érinte-nem, melyre a felolvasó kartársam is utalt. Megjegyzéseimet rövidre fogom fogni.

A vasutak tekintetében a felolvasó csakis felvételi kény-szert lát megállapítva, t. i. azt, hogy csakis a felvevő vasut tartozik az árut átvenni, más nem. Nézetem szerint ez téves. Már a keresk. törvény 423. §-a kimondja, hogy «a vaspályák a fuvarozást saját pályáikon meg nem tagadhatják, feltéve, hogy az áruk erre alkalmasak, a feladó az üzletszabályok-nak magát aláveti s a fuvarozási eszközök elegendők». Ezt az üzl. szab. 49. §-a még hatályosabban fejezi ki: «a vasut árúk fuvarozását az áruforgalomra beszerzett bármely állomásra s állomásról elvállalni köteles, anélkül, hogy az egyik vasut-ról a másikra való átmenetnél közvetítőre volna szükség».

Kétségtelen tehát, hogy az első pálya az árut nemcsak felvenni, hanem, ha taxative felsorolt akadályok nem állnak ennek útjában, bárhova, hol e célra berendezett állomás van, el is fuvarozni tartozik.

Hasonlóképp nem osztozhatom abban a nézetben, mely a fuvarlevél-másodpéldány és feladási vevény közt oly hely-különböztetést tesz, mintha a feladási vevény az annak bir-tokosának rendelkezési jogát positive óvná meg, míg a fuvarlevél-másodpéldány csak negatív oltalmat ad, t. i. oly-képp, hogy feladási vevény kiállítása esetén csakis az rendel-kezhetik az áru felett, ki annak birtokában van, míg fuvar-levél-másodpéldány kiállítása esetén az, ki ezt fel nem mutatja, nem rendelkezhetik. E megkülönböztetés nem áll meg, mert mint a felolvasó helyesen jegyezte meg, szabály-szerint az utban levő áru felett (míg az a címzettnek át nem adatott, illetve ez az áru megérkezte után igényt nem támasztott) a feladó rendelkezik, azonban e jog őt az üzl. szab. 64. §. 2. pontja szerint fuvarlevél-másodpéldány vagy feladási vevény kiállítása esetén csak úgy illeti meg, ha ezeket előmutatja. Ez egy egyértelmű — szöveg szerint is egységes — határozat s az üzl. szab. 54. §. 5. és 7. pontja csakis azt a különbséget állapítja meg a kettő között, hogy fuvarlevél-másodpéldány kocsirakományu áruk feladásánál állittatik ki, míg feladási vevény oly áruknál, melyek nem teljes kocsirakományokban adatnak fel, vagyis az idevágó III. póthatározmány szerint oly küldeményeknél, melyekért a díjszámítás nem kocsirakományi osztálydíjszabás alapján legalább 10,000 kgnyi súly alapul vételével, vagy ha a koci raksulya ennél csekélyebb, a teljes raksuly után eszközöltetik.

Végül csak még az elévülés kérdésében megjegyezni kívánom, hogy az az intézkedés, melyre a felolvasó hivatkozott, mint olyanra, mely az üzletszabályzatba fel fog vétetni, s amely szerint az egy éves elévülési időbe a reclamatio benyújtásától annak elintézéséig terjedő idő be nem számítatik, most is benne van abban, amennyiben annak 61. §-ának 4. pontjához tartozó VII. póthatározmány ezt a kedvezményt megadja.

A határozmány így szól: «A díjvisszatérítési igények érvényesítésére megállapított egy évi elévülési határidőbe nem számítatik be a felszólamló fél által igazolandó azon idő, mely a vasutigazgatósághoz írásbelileg intézett, kellően felszerelt felszólamlás benyújtása napjától a vasut első érdem-leges határozatának kézbesítése napjáig eltelt».

Ez egy rendkívül érdekes szövegű határozmány, csakhogy messze elvezetne most ennek taglalása: e cikk keretében az helyén nincs, talán a t. szerkesztő ur engedelmével erről máskor, mert bizony magáról erről több az írni s mondani való, mint a mostani egész elmefuttatás.

Dr. Murányi Ernő.

Ügyvédi felelősség illetékügyekben.

Az 1874. évi XXXIV. tcz. 38. §-a szerint az ügyvéd jogositva van a feleknek az ország valamennyi bírósága és hatósága előtti képviselésére, és így az kétséget nem szen-vedhet, hogy e törvényszakasz jogot ad az ügyvédnek arra is, hogy az összes pénzügyi közigazgatási hatóságok előtt képviselhesse a feleket, azok nevében beadványokat szer-keszsen, azok érdekében személyesen közbejárjon, és olyan irányu intézkedéseket tegyen, amelyeket kliense érdekében szükségesnek és célravezetőnek tart. Az 1874: XXXIV. tcz. 54. §-a értelmében az ügyvéd a reája bizott tevékenységből kifolyó idővesztésének és kiadásainak megtérítésén kívül illő jutalomdíjat kívánhat a féltől, sőt azt is követelheti, hogy ezek fedezésére aránylagos előlegben részesüljön.

Ezek előre bocsajtása után ide igtatunk néhány jogesetet, amelyekből a jogi következtetések mintegy önkénytelenül folynak. A fent idézett törvényszakaszban körülírt jogokkal vértezett ügyvédhez beállit egy parasztgazda, előadja ügyes-bajos dolgát és megbizza az ügyvédet azzal, hogy 100 frtnyi követelését telekkönyvileg kebeleztesse be egy harmadik személy terhére. Az ügyvéd elvállalja a megbizást, és az összes költségek és kiadások fedezésére előleget kér. A pa-rasztgazda a kért előleget megadja, és nyugodt lélekkel távozik. Az ügyvéd ezek után megszerkeszti a telekkönyvi hatósághoz intézett beadványát és benyújtja azt a bírósághoz. Azonban elfelejt a kérvényre beadványi bélyeget illeszteni. Pótolni akarja utólag mulasztását, de a beadványi bélyeg a benyújtáskor volt esedékes, a hivatalos leletet már felvették, és így az utólagos illetéklerovás meg nem engedhető. A hivatalos lelet megjárja hivatalos útját, míg végre újra fel-merül a parasztgazdához címzett fizetési meghagyás formá-jában, amely szerint a parasztgazda négyszeres bírságot köteles végrehajtás terhe alatt fizetni. A szerencsétlen ember elmondja felebbezéseiben, panaszában, hogy ő az ügyvédnek oda adta a bélyegilleték árát, az ügyvédnek adott meghatal-mazást, az ügyvéd szerkesztette meg a kérvényt, az ügyvéd signálta sajátkezü aláírásával és az ügyvéd is nyújtotta azt be. Ő — mint egyszerű földmives — nem is tud írni, nem is tudja, hogy a kérvényre bélyeg kellett és így méltatlanul sujtja őt a bírság. Védekezése azonban nem használ sem a pénzügyigazgatóság, sem pedig a közigazgatási bíróság előtt, mert a bélyegtörvény 89. §-ának d) pontja értelmében a parasztgazda érdekében adták be a kérvényt és így ezért a bélyegrövidítésért ő felelős elsősorban, nem pedig az ügyvéd.

De fordítsuk meg a kérdést.

X. Y. ügyvéd igen előkelő felet képvisel, akitől előleget nem kér. Valamely fontos közigazgatási ügyben felebbezést nyújtott be ezen ügyfele képviselésében, amely felebbezésre tévedésből 2 koronás bélyeg helyett 12 koronás bélyeg-jegyet illesztett. Észreveszi (természetesen benyújtás után) a tévedést és igen szépen megokolt beadványban kéri vissza a pénzügyigazgatóságtól a fölösön lerótt illetéket. A pénzügy-igazgatóság felhívja erre az ügyvédet, hogy ügyfelétől szár-mazó speciális meghatalmazással igazolja, miszerint ő az

ügyvéd) jogosítva van a bélyegtöbbslet visszakérésére, illetve az esetleg kiutalandó bélyegérték átvételére. Az ügyvéd erre beadvánnyal értesíti a pénzügyigazgatóságot, hogy ügyfele most külföldön van, tőle meghatalmazást erre nézve nem kérhet, de nem is akar kérni, mert a pénzügyigazgatóság kezei közt levő kérvényből kitűnik, hogy ő a bélyegtöbbsletet ügyvédi képviselő minőségben rotta le, a szóban forgó kérvényt ő mint ügyvéd signálta, annak szerkesztésébe ügyfele be nem folyt, a bélyegilletéket ő, mint jogi képviselő a saját zsebéből fedezte és így feltétlenül neki jár vissza a bélyegtöbbslet. Még szebben kifejti panaszában jogi álláspontját. Mindez azonban nem segíti elő ügyét, mert a fent idézett törvényszakasz alapján elutasítják kérelmével, mert hiszen ügyfele érdekében adta be azt a kérvényt, amelyen a bélyegtöbbsletet lerotta, tehát ügyfele felelős elsősorban az illetéért, minek folytán ügyfelét is illeti meg a fölös bélyeg. És az ügyvéd zsebéből eredő bélyegtöbbsletet tényleg megkapja a kliens.

Lehetne e tételt még egyéb alakokban is variálni. Érdekes példák volnának felhozhatók arra, milyen következmények származnak a bélyegtörvényen alapuló azon joggyakorlatból, amely szerint az összes közigazgatási és perenkívüli ügyekben a bírói hatóságoknál is ügyvédi képviselet és signatura mellett benyújtott beadványok bélyegilletékeért nem az ügyvédre hárulnak azok a jogok és köteleességek, amelyek ügyvédi közvetlen tevékenységéből, illetve mulasztásából erednek. Az ügyvédi felelősségnek ilyen értelmezése mellett nemcsak az igazság szenved, hanem az az összhang is, amely a közigazgatási törvények, és az igazságszolgáltatást szabályozó egyéb törvények között szükségszerűleg lenni kell hogy álljon. Hogy milyen sajátságos helyzetbe juthat az ügyvédi felelősség a fent ismertetett elv joghatálya alatt, álljon itt példaképpen a következő eset:

Valamely ügyvéd egyik felének jogi képviseletében erélyes hangú bélyegtelen beadványokat intéz valamely közigazgatási hatósághoz. Beadványában a közigazgatási hatóság közege ellen sértő és gyalázó kifejezéseket használ. A hatósági közeg beidézi az ügyvédet, s az idézésre megjelenő ügyvéd a hatósági közeggel gorombáskodik (természetesen az ügyvéd, mint felének jogi képviselője jelentkezik), és olyan hangon kel a rábizott ügy védelmére, amely a büntetőtörvénykönyv megfelelő §-aival is vonatkozásba hozható.

Már most miféle retorsiót érvényesíthet a közigazgatási hatóság?

Az 1887. évi XXVIII. tcz. 2. §-a következőképp hangzik: «A bíróságok, közigazgatási hatóságok vagy közegek 10 frttól 100 frtig terjedő pénzbírsággal fenytethetik a valamely fél képviseletében megjelenő ügyvédet: a) ha üléseikben vagy előttük folyamatban levő tárgyalásnál sértő kifejezést használna stb.» Az 1887. évi XXVIII. tcz. 3. §. szerint: «azon ügyvéd, aki meghatalmazotti minőségében a bírósághoz vagy közigazgatási hatósághoz intézett beadványában sértő kifejezéseket használ, vagy abban a bírói és közigazgatási hatóságok közegeit sértő kifejezésekkel illeti — amennyiben a sértés súlyosabb beszámítás alá nem esik, — az 1879. évi XL. tcz. 46. §-a alkalmazásának kizárásával fegyelmi vétség miatt illetékes fegyelmi bírósága által fenytendő».

Az előadott tényállás, és most idézett törvényszakaszokból következik:

1. hogy az ügyvéd mint jogi képviselő ha bélyegtelen beadványban kihágást vagy vétséget követ el, a bélyegtelen beadvány illetékeért az általa képviselt ügyfél felelős, az az ügyfél, aki a bélyegilleték értékét esetleg előlegezte, aki a beadvány benyújtásáról mit sem tud, akinek a bőrére az ügyvéd esetleg teljesen felesleges és tárgytalan bélyegtelen kérvényeket nyújt be, amiért azután a kliens igazságtalanul izzadja ki a bírságot; és

2. hogy a bélyegtelen kérvény tartalmaért már nem a

felet terheli a felelősség, hanem az ügyvédet, akit a sértő kifejezésekért 100 frtig bírságozhat meg a közigazgatási hatóság, esetleg — amennyiben a sértés nem esik súlyosabb beszámítás alá, — fegyelmi eljárás alá vonathatja.

Ezekből önkéntelenül következik, milyen nagy eltérés van azon felfogásban, amely egyrészt az ügyvédi rendtartás, a sommás, kereskedelmi, váltótörvények, másrészt pedig a bélyegtörvény megfelelő rendelkezéseiben kifejezésre jut! Az ügyvédi rendtartás (1881: XXVIII. tcz. 2. és 3. §§.) az ügyvédi felelősség, jog és kötelesség tekintetében nem úgy distingvál, mint a bélyegtörvény. Az 1874: XXXIV. tcz. 1. §-a szerint az ügyvéd jogosítva van Magyarország összes bíróságainál és összes hatóságainál jogi képviselőként szerepelni. Az ügyvédi rendtartás szerint teljesen egyformán felelős a jogi képviselő ügyvédi ténykedéseiért, akár a per-bírósnál, akár a közigazgatási hatóságnál követte el azokat. És jóllehet az összes igazságügyi törvények csak ezen egyedül helyes álláspont megerősítésére nyújthatnak támpontot, a bélyegtörvénynek teljesen téves rendelkezése folytán illeték-ügyekben az ügyvédi felelősség kétféle elbírálás, illetve értelmezés alá esik.

Peres ügyben ugyanis a bélyegtörvény 90. §-ának b) pontja értelmében az ügyvéd által képviselt fél részére felmerülendő minden bélyegilletékre nézve az ügyvéd felelős, és nincs az a földi hatalom, amely válláról leemelné az illetékügyi felelősség ezen terhét, viszont perenkívüli ügyekben benyújtott beadványok után (intéztessenek azok akár a bíróságokhoz, akár pedig közigazgatási hatóságokhoz) járó bélyegilleték, illetve bírság súlya mindig azt a felet nyomja, akit az ügyvéd képvisel.

Hogy nagyon gyöngye argumentummal támogatható ez az álláspont, az kétségtelen. Mert nem tekinthető elég nyomatókos indoknak az az érvelés, mely szerint azért felelős a fél az ügyvéd által közigazgatási ügyben elkövetett bélyegrövidítésért, mert a beadványok az ügyfél érdekében nyújtattak be. Hát a sommás kereset, a váltókereset, a rendes kereset nem az ügyfél érdekében adtak be? És a pereket, azoknak aktusait nem az ügyfelek érdekében tartják folyamatban? Miért fekete akkor az ügyvédi felelősség a peres ügyekben, és miért fehér perenkívüli ügyekben? Miért szakítják az ügyvédi felelősséget kétfelé, amikor az 1887. évi XXVIII. tcz. 2. és 3. §§. az 1874. évi XXXIV. tcz., valamint az összes fenálló tételes törvények (kivéven a bélyegtörvényt) végül az egészséges logika szerint is az egységes, egyforma, szerepeljen az akár a közigazgatási hatóság, akár a bíróság előtt! Vajon akadna-e magyar bíró, aki e tárgyban való ítélkezéskor másképp gondolkodnék?

Ha a pénzügyi közigazgatás által követett ezen gyakorlatnak csak problematikus jelentősége volna, nem érdemelné meg e kérdés a körültekintő figyelmet, de miután ez irányban a törvény által biztosított rendellenességek az illetékkötelezettek sok esetben méltatlanul sujtják, érdemes volna a bélyeg és illetékek vonatkozó törvények revisiója alkalomával (aminek előbb utóbb be kell következni) e kérdést is beható tanulmány tárgyává tenni.

Rév Mór.

Külföldiek belföldön kötött házasságának felbontása.

A házassági törvény sok érdekes kérdés megoldásához ad anyagot. E kérdések közé tartozik a külföldiek belföldön kötött házasságának felbontása.

A házassági törvény 116. §-a szerint külföldiek házassági perében a magyar bíróság csak az esetben járhat el, ha ítélete hatályos azon államban, amelynek a házasfelek polgárai. Ezzel hatályon kívül helyezett a kir. Curia gyakorlata (*Dtár* II. 83.), mely kimondotta, hogy a külföldieknek házassága a magyar bíróság és magyar jog szerint érvényes válási ok miatt felbontandó, hacsak a házasfelek

utolsó állandó együtt lakása az ország területén volt. Vagyis régi gyakorlatunk szerint a magyar bíróság nem szállíthatta le illetékességét amiatt, hogy a magyar állampolgári minőség, vagy pedig azon körülmény fenforgása nem igazoltatott, hogy a magyar állam ítélete hatályos volna abban az államban, amelynek a házasság felek polgárai. Itélni kellett azon általános, Angliában és az északamerikai Egyesült-Államokban házasságkötés érvényességének megítélésénél uralkodó elvnel fogva, hogy locus regit actum. A Curiának fentidézett döntvénye is ezen állásponton állott és ezt változtatta meg az 1894. évi XXXI. tcz. 116. §-a, mert különben valamely kis állam törvényhozása uralkodhatnék a többi államok joga felett és tág tér nyílnék a hazai törvények kijátszására, mert ha valamely esetben bizonyos akadályok mellett érvénytelen lenne a házasság, akkor a felek elmennének azon államba, mely azt érvényesnek elismeri és így a hazai törvények szerint érvénytelen házasságot érvényesen megköthetnék valamely kis állam területén, amelynek törvényhozása azt érvényesnek tekinti.

E tekintetben tehát az anyagi igazsághoz közelebb jutottunk volna, mint régi joggyakorlatunk szerint, de ha az új törvény szerinti eljárást vesszük szemügyre, akkor be kell látnunk a régi jog praktikusabb voltát.

Vegyünk egy esetet.

Magyar nő osztrák állampolgárhoz megy nőül. Megkötik a házasságot Magyarországon. A nő az 1879: L. tcz. 20., illetve 34. §-ai szerint ipso facto elveszti a magyar állampolgárságot és osztrák állampolgár lesz.

Ha már most egy ilyen nő válni akar, daczára annak, hogy soha külföldön nem volt, mégsem bonthatja fel a házassági köteléket Magyarországon, hanem a bécsi Landesgericht előtt kell megindítani a válópert.

Ausztriában azonban a katolikus egyház hiveit csupán ágytól és asztaltól választják el. Ha tehát a fentemlitett nő házassága végleges felbontását akarja, akkor még előbb vissza kell magát honosíttatni és kezdheti ügyét ott, ahol tulajdonképpen kezdeni kellett volna, t. i. most meg Magyarországon kérni a házasság felbontását, mely kérelem a 115. §. alapján elbírázható.

E §. ugyanis azt mondja, hogy a magyar állampolgárság elnyerése előtt létrejött oly tények alapján, melyek a házastársak korábbi joga szerint bontó vagy ágytól és asztaltól való elválasztó okot képeznek, a magyar állampolgárságot nyert házastársnak házasságát magyar bíróság felbonthatja, ha azon tények a jelen törvények szerint bontó okul szolgálnak. Ha az ágytól és asztaltól való elválasztást a külföldi bíróság a magyar állampolgárság elnyerése előtt kimondotta, a magyar bíróság felbonthatja a házasságot, ha az elválasztás oly tény miatt történt, melynek alapján a házasság a jelen törvény szerint is felbontható.

Ahelyett tehát, hogy a locus regit actum elvét megtartottuk volna és az egyszerű és praktikusabb régi gyakorlatnál maradtunk volna azon esetben, ha magyar nő idegen állampolgárhoz megy nőül, a házasság felbontását ily hosszadalmas eljáráshoz kötöttük. Ezzel ugyan az anyagi jogi igazság jobban meg van közelítve, de egyszersmind a napjainkban mind gyakrabban és gyakrabban előforduló külföldiek belföldön kötött házasságának felbontása elé óriási akadályt gördítettünk.

A házassági törvény 116. §-a egyenlő azon negatív imperatív jogszabállyal, hogy a magyar bíróság ítélete külföldiek belföldön kötött házassági bontó perében nem hatályos.

A contrario következik a végrehajtási törvény 5. §-ából, mely szerint valamely magyar honosnak személyállapotát (status) tárgyzó kérdésekben külföldi bíróságok által hozott határozatok a magyar honos ellen belföldön végre nem hajthatók. Így intézkednek más államok is.

A személyállapotok megbírálására két vagy több állam törvényeit alkalmazni, ellenkezik a személy egységével és azonosságával.

Reiner János Zlinszky átdolgozott magánjogának 6. oldalán (jegyz. 5. pont) azt mondja, hogy az itt tartózkodó külföldiek felbontási perében, amelyet oly nő indít külföldi férje ellen, aki a házasság kötése előtt magyar állampolgár volt, s aki a férjét külföldre nem követte, a magyar bíróság mondhat hatályos ítéletet. Ez azonban helytelen, mert a 117. §. csak azt mondja, hogy a nő, ki Magyarország területén külföldivel kötött házasságát közvetlenül megelőzőleg magyar állampolgár volt, férje ellen a magyar bíróság előtt indíthat *érvénytelenségi pert*, ha férjét a házasság megkötése után külföldre nem követte. De nincs a törvényben szó a felbontási perről, amit helytelen volna az érvénytelenségi perrel össze-zavarni.

Már a 664. lapon egészen jól distinguál s megmagyarázza, hogy a két eset különbségének lényege abban fekszik, hogy érvénytelenségi per esetén oly házasságról van szó, amely ugyan érvényesnek tekintendő, de talán tényleg nem érvényes s így szorosan véve nem kell a nőre külföldi férje állampolgárságának minden konsekvenciáit alkalmazni, amidőn ő az esetleg fenforgó érvénytelenség miatt még ugyan tényleg is fen kívánja tartani eredeti hazájával való kapcsolatát; azért lehet itt azon külföldi férj ellen is kereseti jogot adni magyar bíró előtt azon magyar nőnek, kit éppen az érvénytelenként megtámadott házasság visz csak férje állampolgárságához.

Ellenben bontó per esetén teljesen és véglegesen érvényes házasságról van szó, ahol a magyar bíró nem járhatna el az eredetileg is külföldi férj ellen, mert a férj is, nő is (1879: L. tcz.) minden tekintetben külföldiek; s ezért járhat el itt a magyar bíró csak oly férj ellen, aki a bontó ok felmerülése idején magyar állampolgár volt s csak azután lett idegen állam polgárává, s akinek neje a magyar állammal való kapcsolatot tényleg fentartotta.

A házassági törvény az anyagi igazság elérését tartotta szem előtt, midőn a külföldieknek belföldön kötött házasságát szabályozta, mi által az ily házasságok felbontása körüli eljárást szerfelett megnehezítette.

Másrészt azonban azt látjuk, hogy a fentebb részletezett kerülő uton ma is érvényre lehet juttatni idegen állam törvényeit.

A fenti esetben ugyanis az a nő, kit mondjuk a Landesgericht ágytól és asztaltól elválaszt, az 1879: L. tcz. 41. §-a alapján visszahonosíttatja magát és itt az országban a házassági törvény 115. §-ának 2. bekezdése alapján végleg felbontathatja házasságát. A régi és új rend közötti különbség tehát abban áll, hogy míg a házassági törvény előtt külföldiek belföldön kötött házasságának felbontása kérdésében közvetlenül ítélkezett a magyar bíróság, a mai törvények szerint azt csak a fentebb leírt kerülő uton teheti.

Dr. Nagy Elek.

Különfélék.

— A budapesti ügyvédvizsgáló-bizottság előtt 1899. évben vizsgára jelentkezett 214, (1898-ban 226), sikerrel vizsgázott 190, megbukott 24 jelölt. A vizsgázók közt ismétlődő volt 19 és mindannyinak vizsgálata elfogadtatott.

— Orvosi tiszteletdíj illetékessége. *Budapesti kir. törvényszék I. felelősségi tanácsa:* Az elsőbíróság végzése megváltoztatik, alperes pergátló kifogásának hely nem adatik, s az eljáró kir. járásbíróság a per tárgyalására utasítat. Indokok: A kereset *orvosi látogatások tiszteletdíja* megítélésére irányul. Általában a szerződés s különösen a munkaszerződés teljesítésére irányuló perek az 1868. évi LIV. tcz. 35. §. első bekezdése értelmében azon bíróság előtt is indíthatók, melynek területén a szerződés létrejött

Mint hogy alperes nem is állítja, hogy felperes felhívás nélkül jelentkezett nála, s ajánlotta fel orvosi tudományát, az az általános és köztudomású gyakorlat volt szem előtt tartandó, hogy a gyógykezelésre szorult egyén vagy hozzátartozója hozta fel az orvos felperest a tudományánál fogva munkakörébe eső cselekmény teljesítésére, — tehát a szerződés a felkérés elfogadása által létesült. (1899. II. k. 180. sz.)

— **Az új bünvádi perrendtartás életbeléptetése.**

I. *A m. kir. Curia:* A felebbezés visszautasítottatik, mert: a bünvádi perrendtartás életbelépése előtt még jogerőre nem emelkedett közvetlen idézést vagy vád alá helyezést rendelő végzésekre nézve az 1880. évi XXXVII. tcz.-nek az 1897. évi XXXIV. tcz. 4. §-a által hatályban fentartott 45. §. szerint a vád alá helyezés helybenhagyása miatt további felebbvitelen nincsen helye. (1900 január 4. 12,778/99. sz. a.)

II. *A m. kir. Curia:* A felebbezés visszautasítottatik, mert az 1897. XXXIV. tcz. 4. §-a értelmében alkalmazandó BP. 378. §-ának 1. és 274. §-ának 1. bekezdései szerint a kir. ítélő tábla végzése ellen felfolyamodásnak vagy felebbezésnek nincsen helye. (1900 január 4. 11,563. sz. a.)

III. *A m. kir. Curia:* Az 1897. XXXIV. tcz. 4. szakaszának 1. bek. szerint a már megindított eljárást és a folyó évi január 1-én életbeléptetett bünvádi perrendtartás szabályai szerint kell folytatni s ezzel szemben a kivételeket ugyanannak a §-nak 2. és 3. bekezdése állapítja meg. Minthogy pedig a büntető perrendtartás életbeléptetése előtt másodfokban hozott ez a végzés a kivételek közé nem tartozik: ennél fogva a használt perorvoslatot a büntető perrendtartás 378. §-ában foglalt ama rendelkezésnél fogva, hogy a végzés ellen egyfoku felfolyamodásnak van helye, a büntető perrendtartás 379. §-ának 3. bekezdése értelmében vissza kellett utasítani. (1900 január 5. 11,484. sz. a.)

— **Törvényjavaslat a megrendelések gyűjtéséről.**

A kereskedelmi miniszter az 1884. évi XVII. tcz. 50. §-ának a megrendelések gyűjtésére vonatkozó rendelkezései módosításáról a következő törvénytervezetet küldte le véleményezés végett a kereskedelmi és iparkamarához:

1. §. Az 1884. évi XVII. tcz. 50. §-ának azon rendelkezése, melynél fogva minden iparosnak joga van úgy saját, mint mások készítményeire nemcsak lakhelyén, hanem azonkívül bárhol és bármikor, minták előmutatásával is, megrendeléseket gyűjteni vagy gyűjtetni, oda módosítottatik, hogy iparosok, kereskedők vagy ezek megbízottjai az iparos vagy kereskedő telephelyén kívül — mintával vagy minta nélkül — megrendelések gyűjtése végett egyenes, arra irányuló előzetes felhívás hiányában csak oly iparost vagy kereskedőt kereshetnek fel, kik üzletkörükben az illető áru eladásával vagy felhasználásával foglalkoznak.

2. §. Mennyiben engedhető meg előzetes felhívás nélkül megrendelést gyűjteni az 1. §-ban jelzett személyeken kívül másoknál is, azt bizonyos üzletágak és iparcikkek tekintetében a kereskedelmi és iparkamarák meghallgatása után a kereskedelemügyi miniszter állapíthatja meg, ki e részben Horvát-Szlavonországokra nézve a horvát-szlavon-dalmátországi bállal egyetértőleg jár el.

3. §. Aki a jelen törvény 1. §-ában foglalt rendelkezést megszegi, kihágást követ el s ezért az 1884. évi XVII. tcz. VII. fejezetében említett iparhatóságok által 20 koronától 60 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

A jelen törvény 1. §-ában tilalom ellenére létrejött ügylet a megrendelővel szemben hatálytalan.

— **A bizományos belépési joga** címén 50 oldalra terjedő tanulmány jelent meg *Brachfeld Dezsőtől*. Ezen, a budapesti tudomány-egyetemen díjat nyert pályamunka a kereskedelmi törvénynek a bizományos önszerződő jogára vonatkozó szakaszait veszi alapul, kifejti e szakaszok jogosultságát, helyes értelmét és viszonyát a bizományt tárgyazó általános jogszabályokhoz. A nagy gondval készült tanulmány a magyar irodalom és joggyakorlat mellett kiváló gondot fordított a külföldi judikaturára és monografikus irodalomra.

— **Hatáskör megállapítása, takarékpénztári könyvvezető által felmondási időre követelt fizetés iránt indított ügyben.** A kir. miniszterium következőleg határozott: Ebben az ügyben az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

Indokok: Sz. Géza a dunavecsei járás főszolgabírája előtt azt a panaszt emelte, hogy őt a d—i takarékpénztár részvénytársaság, melynek szolgálatában mint könyvvezető volt alkalmazva, felmondás nélkül elbocsátotta; mivel azonban a takarékpénztárnak jogos oka arra nem volt, hogy őt felmondás nélkül elbocsássa, azt a kérelmet terjesztette elő, hogy a takarékpénztár a három havi felmondási időre járó 300 frtnyi fizetés megtérítésére köteleztessék. A dunavecsei járás főszolgabírája 1899 márczius 2-án 2323. sz. a. kelt határozatával a panaszt illetékesség hiányából elutasította, mert az 1875. évi XXXVII. tcz. 193. §-a szerint a részvénytársaságok szolgálatában álló hivatalnokokra a kereskedelmi törvénynek a meghatalmazottakra vonatkozó intézkedései lévén alkalmazandók, s mert a részvénytársaságok alkalmazottjai a kereskedelmi törvény I. R. 6. címében említettek közé nem tartozván, az ily hivatalnokok által fizetéseik megtérítésére indított kereseteik a kereskedelmi törvény értelmében bírálandók el. Erre Sz. Géza keresetét 1899. Sp. I. 106. sz. a. a kalocsai kir. járásbíróhoz nyújtotta be, mely azonban 1899 április hó 2-án a most idézett sz. a. hozott végzéssel a keresetet hatáskör hiányából hivatalból visszautasította, mert a részvénytársaság, mint kereskedő és alkalmazottjai közt fenálló viszonyból keletkező és a kölcsönös kötelezettségek teljesítésére vonatkozó vitás kérdések eldöntése a kereskedelmi törvény I. R. 6. címe értelmében az 1872: VIII. tcz. helyébe lépett 1884: XVII. tcz.-ben szabályozott iparhatóság hatáskörébe tartozik.

Ilyformán hatásköri összeütközés esete merült fel a dunavecsei járás főszolgabírája és a kalocsai kir. járásbíró között, melynek elintézéséül a közigazgatási hatóság hatásköre volt megállapítandó; mert a kereskedelmi törvény 4. §-a értelmében e törvénynek a kereskedőkre vonatkozó határozatai a kereskedelmi társaságokra is alkalmazandók és ehhez képest a részvénytársaság és kereskedelmi segédszemélyzete közötti viszonyok is a kereskedelmi törvény 55. és következő §-ai, valamint az 1884: XVII. tcz.-ben foglalt ipartörvénynek idevonatkozó határozatai szerint ítélandók meg, tehát a részvénytársaság segédszemélyzetének a szolgálati viszony megszüntetéséből keletkező kártérítési követelése a törvény rendes útjának fentartása mellett az 1884: XVII. tcz. 176. §-ában körülírt közigazgatási eljárás alá tartoznak; mert továbbá a könyvvezető a kereskedelmi törvény 57. §-a, valamint az 1884. évi XVII. tcz. 92. §-a szerint is kereskedősegédnek tekintendő és végre mert Sz. Géza, mint a d—i takarékpénztár részvénytársaság könyvvezetője, tehát mint segéd emelt a szolgálati viszony megszüntetéséből eredt kárkövetelést, amelynek megítélésénél az a körülmény, hogy ő segédi minősége mellett egyúttal a részvénytársaság meghatalmazottjának is tekinthető-e és hogy így reá nézve a kereskedelmi törvény 193. §-ának rendelkezése is alkalmazható-e, jelentőséggel nem bír. (24,094/99. I. M. sz. a.)

— **Polgári perben megítélt eskü vagy esküvel megerősített vallomások kivétele közjegyzők által New-York államban.** Az északamerikai Egyesült-Államok egyes államaiban tartózkodó tanúk kihallgatása és az ugyanott tartózkodó felek részére megítélt eskü kivételére polgári ügyekben némely államok törvényei szerint közjegyző is fel van jogositva. Azon államokat, melyekben közjegyző tanúkihallgatást rendszerint csupán polgári ügyekben eszközölhet, a 46,330/94. I. M. számú közlemény sorolja fel (I. *Igazságügyi Közlöny* III. évfolyam 14. sz. 427. lap) s ugyanott megemlíttetett, hogy a felek részére megítélt eskü kivételére csakis Illinois állambeli megbízott közjegyző van feljogosítva. E közlemény kiegészítéseképpen közöltetik, hogy a cs. és kir. közös külügyminiszterium értesítése szerint New-York állam törvényei feljogosítják a nyilvános közjegyzőket (Notary Public), hogy polgári perekben bíróság megítélt esküt és esküvel megerősített vallomásokat (Affidavits), vegyenek ki azon kerületben, illetőleg grófságban, melynek területére kinevezettek, és hogy ily eskü alatt tett vallomások az említett állam bíróságai előtt bizonyítékul használhatók. (70,533/899. I. M. sz. a.)

— **A Gerichtssaalban** terjedelmes tudósítás jelent meg Gruber Lajostól a Budapesten tartott nemzetközi büntetőjogi és gyermekvédő kongresszusok tárgyalásairól.

Nemzetközi Szemle.

— **A villamosság lopása.** A német birodalmi gyűlés elé a kormány a következő törvényjavaslatot készül terjeszteni:

1. Aki valamely villamos telepből vagy berendezésből idegen villamos erőt von el az által, hogy átvezeti olyan készülékbe, amely a villamos erőnek a telepből vagy berendezésből való rendeltetésszerű elvezetésére nem szolgál,

abban az esetben, ha cselekményét azzal a szándékkal követi el, hogy a villanyos munkát a maga részére jogtalanul megszerezze, fogházzal és 1500 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel, vagy ezeknek a büntetéseknek egyikével sújtatik.

2. Ha az 1. §-ban megjelölt cselekmény azzal a szándékkal követtetik el, hogy másnak jogtalan kár okoztassék, 1000 márkáig terjedhető pénzbüntetés, vagy két évig terjedhető fogházbüntetés szabandó ki.

A kísérlet mindakét esetben büntetendő.

— **A francia igazságügyminiszter** bizalmas körrendeletet bocsátott ki, melyben megtiltja a vizsgálóbíráknak, hogy a jövőben a sajtónak értesítéseket adjanak.

Ezzel a rendelettel azonban a francia igazságügyminiszter aligha érte célját, mert éppen úgy, mint nálunk, ahol éppen a múlt napokban tett közzé egy ügyvéd egy senszációs bűnügyben felvett vizsgálati jegyzőkönyvet, Franciaországban is módjában van az ügyvédeknek a hírlapokkal a vizsgálat adatait közölni.

— **A Sassariiban (Sicilia) jelenleg tárgyalt maffia-pör** méreteinél fogva unicum az igazságszolgáltatásban. *Négyszáz vádlottat és ezerkilencszáz tanut* kell a bíróságnak kihallgatni. A tárgyalás céljára egy óriási fabódét építettek a város legnagyobb terén.

A Magyar Jogászegyletben folyó hó 27-én (szombaton) este 6 órakor dr. Vámbéry Rusztem tart előadást az új felvételtől az új bűnvádi perrendtartásban. Az előadás után eshetőleg vita a semmiségi panaszról. Az egyleti helyiség: V., Szemere-utca 10. (Ügyvédi kamara.) Vendégeket szívesen lát az egylet.

A Magyar Jogászegylet vidéki tagjai felkértek, hogy az 1900. évi tagsági díjat beküldeni szíveskedjenek.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Febr. 10-ikétől febr. 15-ikéig): *Febr. 13.*: Brinšek Dragutin e. a fiumei tsz. (290). — Mikuska és Braniczky e. a rózsahegy tsz. (291). — *Febr. 14.*: Magyar festékgár részvénytársaság e. a budapesti keresk. és vtsz. (5).

Csődök: Wolf szászvárosi czég e. a dévai tsz.; csb. Hidegh István, t. Moldován Szilviusz; bh. febr. 28., felsz. t. márcz. 9. (8). — Neumann Jakab gyomai keresk. e. a gyulai tsz.; csb. Nyisztor Adorján, t. Kiss István; bh. febr. 27., felsz. t. márcz. 10. (8). — Kertész Izidor szombathelyi keresk. e. e. tsz.; csb. Prugberger Vincze, t. Schleiffer Ede; bh. febr. 23., felsz. t. márcz. 6. (9). — Popovchich Sándor Ferencz csenei keresk. e. a nagyikind ai tsz.; csb. Kovách Gusztáv, t. Kisfaludy Péter; bh. febr. 15., felsz. t. febr. 24. (9). — Wimmer Katalin pécsi szabó e. e. tsz.; csb. Göbel Gyula, t. Vessel Manó; bh. febr. 19., felsz. t. márcz. 12. (9). — Rohoska Pál bpesti építőmester e. e. keresk. és vtsz.; csb. Tomcsányi László, t. Török Gyula; bh. febr. 22., felsz. t. márcz. 22. (12). — Fodor Lipót bpesti keresk. e. e. keresk. és vtsz.; csb. Beck Károly, t. Hartmann Élek; bh. febr. 15., felsz. t. márcz. 15. (13). — Ifj. Szalay Sándor beregszászi keresk. e. e. tsz.; csb. Szűk Lajos, t. Szopó József; bh. jan. 29., felsz. t. febr. 12. (13). — Dják János fehértemplomi keresk. e. e. tsz.; csb. Horváth Géza, t. Greiner Ferencz; bh. márcz. 12., felsz. t. márcz. 26. (13). — Berger Adolf nagyvárad keresk. e. e. tsz.; csb. Geleta Géza, t. Sonnenfeld Zsigmond; bh. febr. 26., felsz. t. márcz. 26. (13). — Stern Jakab zágrábi keresk. e. e. tsz.; csb. Welicskovics János, t. Sztárcevic Mile; bh. márcz. 12., felsz. t. márcz. 26. (13). — Weisz E. nyiregyházi keresk. e. e. tsz.; csb. Báthory István, t. Tulács István; bh. márcz. 15., felsz. t. márcz. 28. (14). — Kohn F. galánthai czég e. a pozsonyi tsz.; csb. Würtzler Ödön, t. Krascevic Ferencz; bh. febr. 19., felsz. t. febr. 26. (15). — Szabadfy Nep. János vepi keresk. e. a szombathelyi tsz.; csb. Prugberger Vincze, t. Porlitz Tivadar; bh. febr. 24., felsz. t. márcz. 12. (15). — Ádám József bpesti keresk. e. a bpesti tsz.; csb. Lauffer Gyula, t. Fromm Lajos; bh. márcz. 12., felsz. t. ápr. 2. (15). — Héger Nándor szabadkai keresk. e. e. tsz.; csb. Oláh Ferencz, t. Csillag Károly; bh. febr. 20., felsz. t. márcz. 12. (15). — Peller Rudolf újvidéki keresk. e. e. tsz.; csb. Longauer Ferencz, t. Oppenheim Ármin; bh. márcz. 8., felsz. t. márcz. 22. (16). — A. Francz németpalánkai czég e. az újvidéki tsz.; csb. Longauer Ferencz, t. Nagy István; bh. márcz. 1., felsz. t. márcz. 8. (16).

Csődmegszüntetések: Guthy László hagyatéka e. a bereg-

szási tsz. (12). — Ifj. Orth Mihály e. a zombori tsz. (13). — Adler József e. a beregszászi tsz. (13). — Krizsák Mihály e. a nyitrai tsz. (13). — Lehner Dávidné e. a komáromi tsz. (14). — Hammang József hagyatéka e. a nagyikindai tsz. (14). — Buchwald Jakab e. a pécsi tsz. (14). — Schatz M. fia e. a szegedi tsz. (14). — Braun Adolf e. a bpesti keresk. és vtsz. (16).

Pályázatok: A sajszentpéteri jbságnál aljegyző; bh. febr. 2. a miskolci tsz. elnökéhez (12). — A győri tsz. aljegyző; bh. febr. 2. e. tsz. elnökéhez (12). — A gyergyószentmiklósi jbságnál albiro; bh. febr. 3. a csikszeredi tsz. elnökéhez (13). — A szigetvári jbságnál aljegyző; bh. febr. 3. a kaposvári tsz. elnökéhez (13). — A csurgói jbságnál aljegyző; bh. febr. 3. a kaposvári tsz. elnökéhez (13). — A kaposvári tsz. elnökének aljegyző; bh. febr. 3. e. tsz. elnökéhez (13). — A nyitrai tsz. aljegyző; bh. febr. 3. e. tsz. elnökéhez (13). — Az aranyosmaróthi kir. ügyész-ségnél alügyész; bh. febr. 3. a pozsonyi kir. főügyészhez (13). — A nagyvárad kir. tábla kerületében három joggyakornok; bh. febr. 3. e. tábla elnökéhez (13). — A zombori kir. ügyészségnél ügyész; bh. febr. 4. a szegedi kir. főügyészhez (14). — A fehértemplomi tsz. aljegyző; bh. febr. 6. e. tsz. elnökéhez (15). — Az aranyosmaróthi tsz. aljegyző; bh. febr. 6. e. tsz. elnökéhez (15). — A győri jbságnál albiro; bh. febr. 6. e. tsz. elnökéhez (15). — A pozsonyi jbságnál aljegyző; bh. febr. 6. e. tsz. elnökéhez (15). — A marosvásárhelyi tsz. aljegyző; bh. febr. 7. e. tsz. elnökéhez (16). — A szolnoki tsz. aljegyző; bh. febr. 7. e. tsz. elnökéhez (16). — A szentendrei jbságnál aljegyző; bh. febr. 7. a pestvidéki tsz. elnökéhez (16).

Megjelent!

Megjelent!

Irománygyűjtemény a bűnvádi perrendtartáshoz

a kir. járásbírók és kir. törvényszékek számára.

A m. kir. igazságügyminiszter megbízásából

összeállította

Dr. Baumgarten Izidor.

A nagy alaku könyv tartalmaz 165 formulariumot eredeti iv nagyságban.

Ára bekötve 10 korona.

Megrendelhető:

SINGER ÉS WOLFNER könyvkereskedésében

Budapest, Andrassy-ut 10.

8560

ÚJ JOGI KÖNYVEK!

POLITZER ZSIGMOND kiadóhivatalából.

Finkey Ferencz dr. A magyar büntető eljárás tan-
könyve. 1899 4 frt

Fráter Béla dr. Gazdasági és ipari szövetkezetekre
vonatkozó törvények rendszeres egybeállítása és
magyarázata. 2 frt

Huf J. A magyar telekkönyvi rendtartás gyakorlati
használatra 3 frt 20 kr.

Illés József dr. Az Anjou-kori társadalom és az
adózás. 1 frt 20 kr.

Kmety Károly dr. A magyar közigazgatási jog kézi-
könyve. II. kiadás 7 frt 60 kr.

Raffay Ferencz dr. Házassági perrendtartás. 1 frt 20 kr.

Schwarz Gusztáv dr. előadásai után *Besnyő Béla.*
Institutiók és pandekták. 5 frt 60 kr.

Fenti czég **antiquari osztálya INGYEN** küldi bárkinek:
„Joghallgatók egyetemi utmutatóját” és „Utmutató az
ügyvédi vizsgálatra” című könyvecskéket. Bármely könyv
beszerzését, úgy a hazai, mint a külföldi irodalom köréből el-
vállalja és pontosan teljesíti. Ugyanott **egyes könyvek, egy-
szintén egész könyvtárak igen jó áron vétetnek.** (Cím:
IV., Kecskeméti-utca 4. sz.) 8321

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31=ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4=ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre 6

Tartalom: Semmiségi panasz az esküdtbiróság ítéletei ellen. *Dr. Fabiny Ferencz* curiai bírótól. — *Törvénykezési Szemle:* Az engedélyezési ovadék jogi természetéhez. *Dr. Gallia Béla* budapesti albirótól. — Az ügyvédi vizsga előfeltételeiről. — Különfélék.
Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a »Budapesti Közlöny«-ből.

Semmiségi panasz az esküdtbiróság ítéletei ellen.

— Dr. Fabiny Ferencz curiai bírónak jogászegyleti előadása. —

A büntetőbiróságoknak nem felelbezhető ítéletei ellen a BP. törvény értelmében utolsó fokban érvényesíthető semmiségi panasz céljának és rendeltetésének felismerése feltételezi a törvény helyes értelmezése alapján annak a megállapítását, hogy egyfelől a semmiségi panasz elintézésére hivatott felülvizsgálati bíróság az ügyet mely irányban és terjedelemben bírálhatja meg, másfelől pedig, hogy semmiségi panasszal az ítélet milyen alapon támadható meg?

Előbbi irányban mérvadó a BP. 437. §., az utóbbi irányban a BP. 384. és 427. §§. valamint a 385. §.

A BP. 437. §. rendelkezéseinél fogva a kir. Curia a semmiségi panasz megbirálásánál nincs ugyan korlátozva azon tényálláshoz, amelyet az eljáró bíróság ítéletében megállapítani szükségesnek tartott, de ennek ítélete keretében megállapított tényállás előtte irányadó, mert határozatát az abban valóknak elfogadott tényekre köteles alapítani (BP. 437. §. 1. b.).

Ebből következik a törvénynek az a további rendelkezése, hogy amidőn a Curianak megadja a jogot a semmiségi panasz alapossága esetén az ítélet megsemmisítésén túl, az érdemben való ítélkezéshez is, ezt a jogot kizárja az alaki semmiségi okok esetén általában, mert ezek minden esetben érintik és befolyásolják magát a tényállást, valamint az anyagi semmiségi okoknál azon esetekben, amidőn a törvény helyes alkalmazása oly ténykörülményeknek a megállapítását teszi szükségessé, amelyeket az eljáró bíróság ítéleti tényállásában nem állapított meg akár azért, mert a törvény alkalmazása céljából nem tartotta döntőkné, akár mert azokat fel nem ismerte. (BP. 437. §. 5. b.)

Érdemben a Curia a semmiségi panasz alapján tehát csakis anyagi semmiségi ok fenforgása esetén van hivatva ítélkezni, és pedig akkor, ha a törvényt helyesen képes alkalmazni a megtámadott ítéletben foglalt tényállás keretén belül, azon ténybeli körülmények alapján, amelyek mint ilyenek az ítéletben meg vannak állapítva.

A megtámadott ítélet tényállását, ha az hiányos, az ügyiratok alapján ki nem egészítheti, még ha ennek a lehetősége fenforogna is, és a már megállapított tényálláshoz csak úgy férhet hozzá, ha az ítélet megsemmisítésével új eljárást rendel el, amidőn is az eljáró bíróság a 438. §. szerint a Curia megállapításait eljárása és ítélete alapjául elfogadni lévén köteles, ehhez képest tartozik tényállását is kiegészíteni.

A Curia felülvizsgálati jogkörénél az a kiindulási alap azonban, hogy a Curia a ténybeli körülményeknek mérlegelésére és méltatására nincs hivatva, a gyakorlatban egyedül az anyagi semmiségi okoknál állhat fen a maga valóságában, mert alaki semmiségi okoknál az ezeknek alapjául szolgáló tényeket, amelyekből egyedül állapítható meg az, hogy lényeges eljárási jogszabály megsértésének esete

fenforog-e vagy sem, az ügyiratok esetleg a bíróság jelentése alapján mérlegelheti és méltathatja, de itt is csak amennyiben ily tények megállapítása nem foglaltatik bent a megtámadott ítéletben, mert az ítéletben foglalt tényállás alaki semmiségi ok felülvizsgálatánál is feltétlenül irányadó.

Ezek szerint tehát miután a kifejtettek alapján nézetem szerint nem lehet kétséges az, hogy a BP. 437. §. rendelkezéseinek fogva a Curia felülvizsgálati jogkörének gyakorlatában a megtámadott ítéletben megállapított tényállást a semmiségi panasz elintézésénél irányadóul elfogadni köteles és anyagi semmiségi okra alapított panasz esetén ki van zárva az, hogy akár a bizonyítékok mérlegelésébe, akár a körülményeknek ténybeli méltatásába bele mehessen, az sem lehet előttem kétséges, hogy a BP. 385. §-a, amely azt az alapot, amelyen az ítélet az anyagi jog szempontjából megtámadható, az anyagi semmiségi okoknak taxatív felsorolásával megjelöli, gyakorlati alkalmazásában helyesen értelmezve csak úgy lesz, ha az abban az anyagi büntető törvény jogszabályaira fektetett megtámadási alap nem terjesztetik ki azon a jogkörön túl, amelyen belül a semmiségi panasz elintézésére hivatott bíróság a 437. §. rendelkezése értelmében magában az ügyben bíraskodni hivatva van.

Az ellenkező következtetésre a törvénynek csakis kifejezett ily irányú rendelkezése szolgáltatna anyagot, de nem esetleg az eléggé nem szabatos szövegezése a törvénynek, amit a törvény intentiójával megfelelő értelmezése mellett csupán erre döntő befolyást nem gyakorolható redactionalis hibának kell tekinteni.

A BP. 385. §. 1. pontjában *a)* *b)* és *c)* pontok alatt megjelölt és felsorolt anyagi semmiségi okok tekintetében a törvény világos szövege nem engedhet kétséget az iránt, hogy ezekben a törvény az ítélet megtámadhatására olyan alapot állított fel, amely a bünesetnek kizárólag a büntető anyagi törvény alá való helyes subsumatióját biztosítja és tartja szem előtt.

A büntetés helyes kiszabása szempontjából a BP. 437. §. 2. pontjában megjelölt anyagi semmiségi oknál sem lehet kétséges az, hogy itten is a törvény nem általában a büntetésnek a bűnösség fokának megfelelő helyes mértékben való törvényszerű alkalmazása céljából engedi meg a semmiségi panaszt, hanem csupán a törvényben meghatározott büntetési tétel esetleges tulmenése ellen nyújt biztosítékot annyiban, amennyiben a bíróság nem tartotta meg a büntetés kiszabásánál a törvényben akár általában, akár a törvény alapján megengedett enyhítésnél, átváltoztatásnál vagy súlyosbításnál felállított büntetési tétel határát.

Nem olyan világos azonban a kérdés eldöntése a BP. 385. §. 3. pontjában a BT. 92. illetve a Kbt. 21. §. helyes alkalmazása céljából engedett semmiségi okra nézve.

Már e helyen is kifejezés adatott olyan irányu felfogásnak, hogy e pont alapján a Curianak módjában és jogában áll, a BT. 92. §-ban meghatározott rendkívüli enyhítési jogot a súlyosító és enyhítő körülmények mérlegelésével és azoknak megállapításával akként gyakorolni, hogy ha azt találja, hogy az eljáró bíróság ítéletében az enyhítő körülményeket tulnyomóan megállapította, ámde azok vagy azok egyrésze a Curia nézete szerint enyhítő körülményekül el

nem fogadhatók vagy ha a bíróság nem állapított meg enyhítő körülményekül olyanokat, amelyek ilyenekül tekintendők, a büntetést a BT. 92. §. feltételei alapján saját belátása szerint a törvény keretén belül felemelheti vagy leszállíthatja.

Nézetem szerint ily felfogás a törvénynek nem megfelelő értelmezéséből ered.

Annak a megállapítása, hogy mi vehető fel enyhítő vagy súlyosító körülményül a büntetés kiszabásánál, tisztán a ténybeli megállapítások körébe tartozik, s feltételezi a konkrét körülményeknek egybevetését, és így az a szabad mérlegelésnek lehet csak a tárgya. Az erre irányuló megállapítás pedig a BP. 437. §. szerint nem tartozhatik a Curia mint semmitő bíróság felülvizsgálati jogkörébe. Az anyagi büntető törvénykönyv, a különös súlyosító és enyhítő körülményektől eltekintve, olyan irányban jogszabályt nem tartalmaz, hogy a konkrét esetben mi tekinthető akár súlyosító akár enyhítő körülményül? Már pedig a BT. 92. §-ának téves alkalmazása vagy alkalmazásának mellőzése a büntető törvény helyes alkalmazása érdekében felállított anyagi semmiségi okok között van ilyenül felsorolva.

Ezek szerint a BP. 385. §. 3. pontja sem képezheti más irányban az anyagi semmiségi oknak alapját, mint magának a büntető törvénynek helyes alkalmazása tekintetéből.

Minthogy pedig a Curia előtt a megtámadott ítéletben foglalt tényállás az irányadó, a BP. 385. §. 3. pontja értelmében is anyagi semmiség alapjául szolgáló okról csak akkor lehet szó, ha az eljáró bíróság ítéletében tulnyomó enyhítő körülményeket megállapított, de a BT. 92. §-át tévesen értelmezvén, ennek rendkívüli enyhítési jogát még sem alkalmazta vagy ezt a jogot szintén téves jogi felfogásból kiindulva alkalmazta, holott ítélete szerint nem látott fenforogni tulnyomó enyhítő körülményeket.

Nem az enyhítő és súlyosító körülmények mérlegelésénél esetleg fenforgó téves nézet tehát, hanem csakis a BT. 92. §. alkalmazása körül fenforgó esetleges téves jogi felfogás képezheti az anyagi semmiségi oknak az alapját.

E felfogásnak a helyességét támogatja a BP. 385. §. 3. pontjának szövege is, mert annak tartalma szerint a BT. 92. és a Kbt. 21. §. alkalmazására van helyezve a súlypont, s amidőn ezeknek téves alkalmazását vagy feltételeiknek fenforgása dacára nem alkalmazását jelöli meg anyagi semmiségi okul, nem az alkalmazhatásuknak alapul szolgáló ténybeli, hanem a jogi feltételeket tartja szem előtt.

Miután tehát a BT. 92. és Kbt. 21. §-nak csak jogi szempontból való téves alkalmazása vagy mellőzése képezheti az anyagi semmiségi panasz alapját, e szakaszok pedig sem azt, hogy mi tekintendő egyáltalán enyhítő körülménynek, vagy mikor tekinthetők ezek nyomatékosaknak vagy tulnyomó számban levőknek, nem tárgyalja, az sem képezhet anyagi semmiségi okot, ha az eljáró bíróság olyan körülményt fogadott el enyhítő, esetleg nyomatékos enyhítő körülményül, mint p. o. a vádlott büntetlen előéletét, amit a Curia eddigi gyakorlata szerint rendszerint még enyhítő körülményül sem szokott elfogadni.

Mindezekből kifolyólag a BP. által felállított semmiségi panasz céljánál, természeténél és rendeltetésénél fogva, az anyagi semmiségi panasz úgy a bűnösség, illetőleg a büntetethetőség mint a büntetés kiszabása tekintetében csak az alapon érvényesíthető és a Curia mint semmitő bíróság az anyagi semmiségi ok miatt az ítéletet kizárólag annak vizsgálata céljából bírálhatja felül, hogy a megtámadott ítéletben foglalt tényállás igazolja-e a bíróság által úgy a bűnösségre, büntetethetőségre és a büntetésre alkalmazott jogszabálynak alkalmazását vagy hogy a vádbeli tettek a büntető törvény alá vonásánál vagy a büntetés kimérésénél mellőzte-e a bíróság a büntető törvénynek oly rendelkezését, amely arra alkalmazandó lett volna?

A kizárólag a jogkérdés felülvizsgálatára irányulható

semmiségi panaszban a törvény a büntető ügyekbe a sommás eljárási törvénynek felülvizsgálati intézményével azonos természetű jogorvoslatot hozott be, de ennél még szűkebb körben, mert míg a sommás eljárás 185. §. a) pontja értelmében bármely anyagi jogszabálynak megsértése az ítéletben a felülvizsgálatnak alapját képezheti, addig a BP. 385. §. első bekezdése szerint az anyagi semmiségi ok kizárólag a büntető törvény helyes alkalmazására van korlátozva, úgy, hogy ha a büntető bíróság ítéletében, a büntető törvény szerint egyes büntetendő cselekmény tényálladékanak alkotó eleméül elfogadott magánjogi fogalmak megalkotásánál, az anyagi magánjog szabályait esetleg tévesen fogta fel, nem a büntető törvény alkalmazásától eredő ez a jogi tévedése, nem szolgálhat alapul az anyagi semmiségi panasznak. A sommás eljárásban a felülvizsgálat jogköre másfelől tágabb annak következtében is, hogy e törvény 204. §. értelmében a felülvizsgáló bíró, a felebbezési bíróság ítéletében megállapított tényálláson felül, a felülvizsgálati eljárásban általa is megállapítható tényállás alapján, ami anyagi semmiségi oknál a BP. 437. §. szerint kizártnak veendő, ítélezhetik, de a sommás törvény e rendelkezésének is a 197. §. első bekezdésénél fogva ott sem igen lehet gyakorlati jelentősége.

A semmiségi panasz alapján a ténybeli körülmények csak jogi szempontból tétethetvén felülvizsgálat tárgyává, a bűnösség is kizárólag jogi elemére nézve eshetik a felülvizsgálat körébe.

Ha rablás iránti vádnál a bíróság ítélete szerint azt, hogy a vádlott magatartása vagy ténykedése alkalmas volt-e arra, hogy fenyegető vagy erőszakos, a becsületsértési vádnál, hogy a kifejezés a becsületet sértő legyen, ténybeli okokból állapította meg, ez a nézete, még ha téves-is, nem bírálható felül, de igenis felülbírálható az akkor, ha annak az alapját, a vádbeli tetteknél, ennek a büntető törvény alá vonása céljából, magának a büntető törvény rendelkezésének helytelen jogi felfogása volt, aminek következménye a büntető törvény téves alkalmazása volt.

Ez a megkülönböztetés, amely fenáll a felülvizsgálat körébe nem tartozó ténybeli és az az alá tartozó jogi megállapítások között könnyen felismerhető a rendes bíróságok ítéleteinél, mert ezek az indokolásban a tényállás szabatos megállapításánál a vádbeli tettekre vonatkozó konkrét tény-körülményeket önállóan és azoknak a büntető törvény alá vonásától elkülönítetten foglalják magukban, s így az is felismerhető, hogy e ténybeli körülményeknek a büntető-törvény által büntetendőnek nyilvánított bűncselekmény tényálladéka alá vonásánál a büntető törvény rendelkezései helyesen lettek-e alkalmazva?

Nem így áll a dolog az esküdbíróság ítéleténél.

Az esküdbíróság ítélete a BP. 375. §. rendelkezése szerint az esküdtek által hozott határozat tartalmán alapszik. Az esküdtek határozata pedig a hozzájuk intézett kérdéseknek igenleges vagy nemleges alakban adott válasszal történt döntést tartalmazza.

A BP. által elfogadott esküdtszéki eljárási rendszer szerint azonban az esküdtek nem egyedül a ténybeli körülmények eldöntésére vannak hivatva, hanem a bűnösség kérdésének megoldására is, amiként hogy azt a BP. törvényjavaslatának az indokolása kifejezi: «nemcsak a ténykérdést kell szem előtt tartaniok, hanem a jogkérdésre is figyelemmel kell lenniök, nemcsak azt kell vizsgálniok, hogy mely tények tekinthetők bebizonyítottaknak, hanem a bebizonyított tényeket össze kell hasonlítaniok a büntető törvényben büntetendőnek nyilvánítottal, vagyis más szóval a bebizonyított tényeket a bűncselekmény fogalma alá kell vonniok».

Ezek szerint az esküdtek határozatukkal a bűnösséget a maga teljességében, ténybeli és jogi tekintetből döntenek el s nemcsak a bizonyítás eredménye felett határoznak, hanem a felett is, hogy az általuk bizonyítottak elfogadott tények

subsumálható-e a büntető törvény rendelkezése alá? Arról határoznak, hogy a vádlott a törvény előtt bűnösnek tartandó-e vagy sem?

Maga a bíróság az esküdszéki eljárásban a bűnösség megállapítása kérdésénél csak annyiban vesz részt, amennyiben a bűnösségre szóló verdict esetén a BP. 374. §-a értelmében azt vizsgálhatja, hogy a törvény állapítja-e meg büntetést a tette, amelyet a vádlott a verdict szerint elkövetett — a BP. 355. §-ának rendelkezésénél fogva helyesebben kifejezve, amelyre nézve bűnösnek kimondatott és hogy nem forog-e fen a verdict tartalmát képező kérdések és az azokra adott válaszok szerint valónak elfogadott olyan ok, amely a törvény szerint a büntethetőséget kizárja, illetőleg megszünteti, de ha ezen eseteket jogi szempontból vizsgálva fenforogni nem látja, a bűnösségre szóló verdict alapján a vádlottat elítélni köteles, mert az a további joga, hogy a BP. 370. §-a szerint a verdict homályossága, érthetlensége vagy ellentmondása esetén a helyesbitési eljárást rendelheti el s eredménytelenség esetén az ügyet más esküdszéki ülészak elé utalhatja, valamint hogy a 371. §. szerint valamennyi tagjának abbéli egybehangzó meggyőződése következtében, hogy az esküdtek az ügy lényegében a vádlott sérelmére tévedtek, amikor szintén az ügynek csakis más ülészak esküdtbírósága elé utalásnak van helye, kizárólag felfüggesztő hatályu, mert az új esküdszéki eljárásban az esküdteknek esetleg ismételt bűnösségre szóló verdictje alapján a BP. 371. §-a végtételének kifejezett rendelkezése szerint már köteles annak alapján ítéletet hozni s az előbbi verdict egyedül a büntetésre birhat korlátozó hatályal.

A törvénynek azok a rendelkezései már, amelyek az esküdtekhez intézendő kérdések tartalmát szabályozzák, kétséget kizáróan tanujelét adják annak, hogy a törvény a verdict által a vádbeli tette vonatkozóan nemcsak a tényeknek elkövetését, hanem ezeknek a büntetőtörvény alá subsumálhatóságát is eldöntöttnek tekinti, mert a BP. 355. §-a szerint a főkérdésnek a bűnösségre kell irányulni s abban a vád alapjául szolgáló tett nemcsak a megkülönböztetésére alkalmas ténykörülményeknek, hanem a vád szerint alkalmazandó törvényben meghatározott alkotó elemeknek elősorolásával is körülírandó, ebből pedig következik, hogy az esküdtek a kérdésekre a válasz megadhatása céljából a tettet nemcsak individualisálják, hanem a büntető törvényben büntethetőnek nyilvánított tényálladékkal identifikálják is, amire nézve a törvény a garantiát a bíróság elnökének a BP. 363. §-ában kötelezően szabályozott jogi fejtegetésében adja meg.

Nem áll be változás ebben az irányban akkor sem, ha az esküdtekhez a főkérdés mellett, amelynek feltevése abban az alakban, amint az a 355. §-ban szabályozva van, mindég kötelező, külön kérdés feltevésének szüksége forog fen.

Nem hagyhatom megemlítés nélkül, hogy a külön kérdéseknek feltevése egyedül a 359., 360. §§. eseteiben kötelező, míg a beszámítást kizáró okok, amelyekre vonatkozó kérdés tulajdonképpen szintén a főkérdés jellegével és természetével bir, a 358. §. értelmében rendszerint magába a főkérdésbe foglalandók be, amire irányáló indítvány a 361. §. szerint csak a törvényből meritett ok alapján utasítható el és a bűnösségre irányuló főkérdésre adott válaszban döntendő el, úgy hogy azok iránt külön ugynevezett pótló kérdés, csak kivételes esetben a szövegezés technikai nehézsége esetében teendő fel.

De ha intéztetik is külön kérdés az esküdtekhez az iránt, hogy a vádbeli tethetnél forognak-e fen a büntető törvény kifejezett rendelkezéseire képest a beszámíthatóságot kizáró és a büntethetőséget megszüntető, súlyosbító vagy enyhítő okok, az ily kérdésre adott válaszukban az esküdtek szintén nemcsak az ezen okok fenforgásának alapját képező ténybeli körülményeket, hanem éppen úgy, mint a főkérdésnél fentebb

kiemeltem, azt is vizsgálják, hogy a konkrét esetről az ily okok azonosíthatók-e a büntető törvény által olyanokul megjelöltekkel, tehát szintén jogi szempontból subsumálják a tényeket a törvény rendelkezése alá. Ugy hogy az esküdtek a külön kérdésre adott válaszukban a beszámítást kizáró és egyéb okok fen vagy fen nem forgása iránt jogi kérdést is eldöntenek.

De másfelől ha a külön kérdések feltevése esetében még megállapítottak lehetne is venni, hogy a főkérdésre adott igenleges válasz, ami különben a bűnösségre kell hogy irányuljon, a vádbeli tett elkövetését bizonyítja be, még ez esetben is a felülvizsgálati bíróságnak a beszámítást kizáró vagy a büntethetőséget megszüntető okok fen vagy fen nem forgása iránt az esküdtek részéről adott válasz tartalmával ellenkező jogi meggyőződésére semmi ténybeli alap sem állhat rendelkezésére olyankor, amikor a külön kérdések, az ezeknek tárgyát képező okokat a büntető törvény rendelkezéseinek megfelelően magukban foglalták, vagyis ha a külön kérdések úgy ténybeli, mint jogi szempontból helyes tartalommal lettek feltéve, mert hisz az esküdtbírósági ítélet még ha az elítélő is, a büntetés kimérésénél alapul szolgáló körülményeken kívül, nem foglal és nem is foglalhat egyebet, mint az esküdszékhez intézett kérdéseket s az arra adott válaszokat, amelyekből a bíróság a további konsekvenciákat levonja, de a bíróság az ítéletében a büntethetőségre kiható ténybeli körülményeket nem állapít meg.

Ami már most azt a kérdést illeti, hogy az esküdtbíróság ítéletei ellen a Curia mint semmisítő bíróság, felülvizsgálati jogkörét mily terjedelemben és módok mellett érvényesítheti, ez a kérdés az alaki semmiségi okokra nézve alig tehető vitássá és ezeknek alapossága esetén a Curia a BP. 437. §-ának 2. bekezdése szerint mindenkoron a megsemmisítés mellett csak új eljárást rendelhet el.

Az anyagi semmiségi okokra alapított panasz esetén azonban a kérdés megoldása, amiként azt Vargha Ferencz t. bíró társam nagybecsű előadásából is tapasztalhattuk, nem ilyen egyszerű.

Ebben az irányban nézetem a következő:

Az esküdtbíróság ítéletei ellen az anyagi semmiségi okok már igen korlátozott mértékben érvényesíthetők, mert az arra alapított panasz érvényesíthetőségének, vagyis hogy a felülvizsgálat sikerre vezethessen, alapfeltétele, hogy a megtámadott bíróság ítélete törvénysértésen alapuljon, azaz, hogy a törvény megsértése nélkül az ítélet ne akként hozatott volna, mint a hogy az valóban meghozva lett, ha tehát az a bíróság, amelynek ítélete megtámadva van, a törvény alapján más ítéletet nem hozhatott, az anyagi semmiségi oknak is kizárva kell lenni.

Minthogy pedig a BP. 375. §-a szerint az esküdtbíróság ítéletének a verdict tartalmára kell támaszkodnia, a 373. §. szerint pedig, ha az esküdtek a vádlottat nem bűnösnek mondták ki, vagy a beszámítást kizáró ok fenforgása iránt tett kérdésre igenlő választ adtak, a bíróság, a helyesbitési eljárástól eltekintve, a vádlottat minden további megfontolás vagy bírálat nélkül azonnal felmenteni tartozik, következésképpen a nem bűnösre szóló, vagy a beszámíthatósági okok fenforgását kimondó verdict alapján az esküdtbíróságnak felmentő ítélete anyagi semmiségi ok alapján egyáltalán nem támadható meg.

Ilyen ítélet a büntető törvény szempontjából csak az esetben jöhetett létre a törvény megsértésével, ha a vádiratban foglalt cselekmény alapjául szolgáló tett körülményei és a vád szerint alkalmazandó törvényben meghatározott alkotó elemek, vagy az érvényesített beszámítási s egyéb okok szintén a büntető törvényben ezekre vonatkozó elemekre tekintettel, az esküdtekhez intézett kérdésekben nem szabatosan és nem megfelelően lettek körülírva. Ez esetben a felmentő ítélet, amennyiben a kérdések feltevésénél a BP.

354—361. §-ainak parancsoló rendelkezései megsértettek, a BP. 427. §-ának 4. pontja értelmében alaki semmiségi ok miatt megtámadható lesz.

Másként bírálendő meg a kérdés, ha az esküdteknek verdictje bűnösségre szól.

Ez esetben a bíróság a BP. 374. §-a alapján, amiként azt fentebb kifejtettem, a verdict ellenére is felmentő ítéletet hozhat, vagyis a bíróság e §. korlátai között a vádlott érdekében az anyagi büntető törvényt a verdicttel szemben alkalmazni és helyesen alkalmazni köteles. Ha tehát a bíróság a 374. §. alapján abban a kérdésben, hogy a vádlott által a verdict szerint elkövetett tette a törvény szab-e büntetést, vagy hogy olyan okot fogadtak-e el valóknak az esküdtek, amely a büntethetőséget megszünteti vagy kizárja, a büntető-törvényt tévesen alkalmazva a vádlottat felmentette, ezen felmentő ítélet ellen, ha pedig a törvénynek alkalmazását mellőzve elítélte, holott annak alkalmazása esetén az elítélés be nem állhatott volna, a vádlottat elítélő esküdtbírói ítélet anyagi semmiségi ok miatt a BP. 384. §-ának a) és e) pontjai alapján meg lesz támadható.

A minősítés tekintetében bűnösségre szóló ítéletnél a BP. b) pontja alapján semmiségi okról csak akkor lehet szó, ha a bűnösségre szóló verdict alapjául szolgáló kérdések minden irányban megfelelő tartalomban lettek feltéve s a bíróság ennek dacára más minősítést állapított meg, ennek esete azonban, azt hiszem, alig fog előfordulni.

Ha pedig a minősítést befolyásoló alkotó elemek már a kérdésekben törvényellenesen lettek megjelölve, úgy a fentiek szerint csak a BP. 427. §-ának 4. pontja szerinti alaki semmiségi ok foroghat fen.

A büntetés tekintetében a BP. 384. §-ának 2. és 3. pontja alapján anyagi semmiségi panasz az esküdtbírói ítélet ellen, abban a keretben, amelylyel a büntetés kiszabása miatt általában fenforogható anyagi semmiségi okra nézve előbb kiemelt, éppen úgy használható, mint a rendes bíróság ítélete ellen, s az ítéletben foglalt tényállásban, amelyet a bíróság a büntetésre nézve az esküdtek verdict-jétől teljesen függetlenül és önállóan állapít meg, az enyhítő és súlyosító körülmények fenforgása a Curia előtt irányadó.

Annak a további kérdésnek a megoldása pedig, hogy a Curia az esküdtbírói ítéletében anyagi semmiségi ok fenforgása esetén érdemben maga határozhat-e és mily irányban, vagyis hogy felmentheti-e az elítélt és elítélheti-e a felmentett vádlottat, az általam elfoglalt álláspontból önként következik.

A felmentő ítéletnél meg kell különböztetni azt az esetet, amikor a felmentés oly verdict alapján történt, amely a nem bűnös vagy a beszámítást kizáró okok fenforgását kimondta, attól az esettől, amikor a verdict bűnösségre szólott.

Első esetben anyagi semmiségi ok nem is foroghatván fen s a felmentő ítéletnek kizárólagos indokát a verdict és az abból a felmentésre levont következtetés képezvén s a verdict konstataciója mint ténybeli megállapítás a BP. 437. §-a szerint a felülvizsgálati bíróság előtt irányadó lévén, érdemleges ítélezés lehetőségéről szó nem lehet.

Ha pedig az esküdtek verdictje bűnösségre szól s a bíróság a vádlottat a BP. 374. §-a értelmében mégis felmentette, mert büntetendő cselekmény tényálladékát a tetteben fenforogni nem látott, vagy mert a tettet be nem számíthatónak tekintette, úgy a kir. Curia, ha a bíróság a büntető törvényt megsértette, a verdict alapján elítélhetné ugyan a vádlottat a törvény helyes alkalmazásával, de a büntetést nem állapíthatja meg, mert az esküdtbírói ítélet felmentő ítélete a büntetés kimérésére befolyással bíró súlyosító és enyhítő körülményekre nézve ténymegállapítás nem tartalmaz s ilyen irányban a tényállást a Curia nem egészítheti ki. E szerint ily esetben a megsemmisítés mellett, miután a büntethetőség kérdésében részítélet hozatalának

nincs helye, új eljárás rendelendő el. De ekkor nézetem szerint mi sem állhat az utjában annak, hogy habár az egész ítélet semmisítettik is meg, a verdict épségben fentartásával a bíróság csupán a verdict alapján újabb ítélet hozatalára utasíttassék, amikor is a Curia a törvény alkalmazására vonatkozó megállapítása az eljáró bíróságra a 438. §. szerint irányadó, mert az egész eljárás és a verdict hozatala is szabályszerű lehet és a büntetés kimérése, valamint a tényállásnak a büntetés kimérése tekintetéből leendő kiegészítése kizárólag bírósági teendő.

Ha azonban a bíróság a vádlottat bűnösségre szóló verdict alapján elítélte s ítélete ellen anyagi semmiségi ok érvényesíthető s az alapos, akkor a kir. Curia a törvénynek helyes alkalmazása alapján érdemben ítéltet s felmentheti a vádlottat.

Összegezve az előadottakat, nézetem az, hogy az esküdtbírói ítélet ellen, ha az felmentő s az a nem bűnösségre szóló verdicten alapul, semmiségi panasznak anyagi semmiségi ok alapján egyáltalán nincs helye. Ha a felmentő ítélet a bűnösségre szóló verdict ellenére hozott, anyagi semmiségi panasznak helye van, de még ha az alapos is, a Curia érdemben nem ítélezhetik. A vádlottat a bűnösségre szóló verdict alapján elítélő ítélet ellen van helye anyagi semmiségi panasznak, s ha az alapos, a kir. Curia érdemlegesen elintézheti az ügyet s felmentheti a vádlottat.

A most előadottakból előtűnő nézetem szerint tehát, t. bíró társam előadásában tulbecsülte a Curia az esküdtbírói ítélet ellen anyagi semmiségi panasz esetén érvényesíthető felülvizsgálati jogkörének terjedelmét, s én azt hiszem, hogy ennek a kérdésnek a gyakorlatban leendő megoldása csakis a BP.-nak olyan értelmezése alapján lehet kielégítő és megnyugtató, amely egyfelől a semmiségi panasz jogintézményének lényegét nem érinti, másfelől az esküdtbírói intézmény természetével is összeegyeztethető, s én is vele tartok, amikor bizalommal tekintek legfőbb bíróságunk elé, hogy ítélezésénél a törvény intenciójának megfelelően meg fogja találni az összeegyeztetésre alkalmas utat és irányt.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az engedélyezési ovadék jogi természetéhez.

A helyi érdekű vasut engedélyokiratának kiállítása előtt a kereskedelemügyi m. kir. miniszter engedélyezési ovadék letételére kötelezte az engedélyest. Ezt az ovadékot az engedélyes helyett egy harmadik személy a sajátjából tette le az állampénztárnál, tulajdonjogának határozott kifejezésre juttatásával. Az engedélyes a vasut kiépítésére és üzemben tartására részvénytársaságot alakított, melyre az engedélyokiraton alapuló jogai és kötelezettsége, tehát a vasut kiépítésének kötelezettsége is átszállottak. Ezzel a részvénytársasággal szemben aztán ő vállalta el a vasut kiépítését, mint építési vállalkozó, és szerződéses kötelezettségei biztosítására lekötötte az állampénztárnál letett azt az engedélyezési ovadékot, mely nem volt az ő tulajdona.

Kérdés, joga van-e a részvénytársaságnak ahhoz, hogy az ekként lekötött ovadékot a vállalkozó szerződésszegése esetében igénybe vehesse?

Az engedélyezési ovadék a vasut kellő módon és időben való kiépítése tekintetében az engedélyokiratban előírt kötelezettségeknek biztosítására szolgál az állammal szemben.

Ha ezek a kötelezettségek nem teljesítettek: joga nyílik az államnak az ovadékot vagy egyszerűen lefoglalni vagy a vasutat kiépíttetni és annak költségeit az ovadék-összegeből fedezni. Közömbös reá nézve, hogy az ovadék kinek a tulajdona, mert az kétségtelen, hogy az az állammal

szemben joghatályosan le van kötve, és az állam ki is elégítheti magát belőle.

Ha ellenben a vasut az engedélyokiratban kikötött módon és időben kiépült, és ekként azok a feltételek, melyeket az állam a közérdek szempontjából előírt, teljesítették: az ezeknek biztosítására szolgáló engedélyezési ovadék elérte célját, és ennél fogva kiadandó annak, kinek arra jogos igénye van. Az államot nem érdekli az, hogy az engedélyes helyébe lépett részvénytársaság minő uton jutott abba a helyzetbe, hogy kötelezettségeinek megfelelhessen, hogy t. i. az építési vállalkozó az építési szerződésnek megfelelően teljesítette-e a vasut kiépítését, vagy pedig a részvénytársaság maga, vagy más vállalkozóval építtette-e ki a vasutat; ő csak azt követelte, hogy a vasut kellő módon és időben ki legyen épülve, és ha ez megtörtént, kiadja az ovadékat; éppugy, amint visszatartaná, ha akár az építési vállalkozónak, akár magának a részvénytársaságnak mulasztása folytán nem teljesültek volna az engedélyokiratban előírt kötelezettségek.

Ezek szerint a részvénytársaság kétféle alakban tarthat igényt a részére lekötött ovadékra, ha az építési vállalkozó megszegi a szerződést:

a) magát az államnál felszabaduló ovadékat igényli, ha ő maga teljesítette az engedélyokiratban előírt kötelezettségeket;

b) a vállalkozó szerződésszegése folytán a részvénytársaság maga sem felelvén meg az engedélyokiratnak, az állam által az ovadékból kiépített vasutat továbbra is tulajdonát tartja, anélkül, hogy a beépített ovadékat tulajdonosának megtérítene.

Mind a két jog megilleti az építési szerződés alapján a részvénytársaságot abban az esetben, ha az ovadék vele szemben joghatályosan leköthető.

De éppen ez a kérdés.

Lekötheti-e az engedélyes, ki jogutódának, a részvénytársaságnak építési vállalkozója lett, a nem az ő tulajdonát képező ovadékat a részvénytársasággal szemben?

Erre természetesen csak az ovadék tulajdonosa és az eredeti engedélyes között fenálló jogviszony ismerete alapján lehet felelni.

A felsőbb bíróságok két ízben foglalkoztak ezzel a kérdéssel. Az első eset a *Dtár* harmadik folyam VIII. kötetében. (LXXVI. f.) 72. sz. a. (160. lapon); a másik e lapok mai mellékletén 92. sz. a. közöltetett. A közölt két esetben a tényállás csekély módosításokkal azonos.

Az első esetben az ovadék tulajdonosának tulajdonjoga a kincstárnál bejelentetett és az a letét-naplóban feljegyzetett. A közte és az engedélyes között létrejött szerződés nem produkáltatott. A vasut nem épült ki kellő időben, ennél fogva a miniszter a lefoglalt ovadékból kiépíttette a vasutat és kiépítve átadta a helyi érdekű vasut részvénytársaságnak.

Az ovadék tulajdonosa most már az ovadék megfizetését követelte a vállalkozótól, mivel közvetlen jogviszonyban állott és a helyi érdekű vasut részvénytársaságtól, mert ez az engedélyes helyébe lépett, továbbá, mert mulasztásával adott okot arra, hogy az állam az ovadékat lefoglalja és mert nevezett részvénytársaság az ő kárával gazdagodott.

Az első bíróság el is ismerte ezt a jogát mindkét alperessel szemben, ellenben az első bíróság határozatától eltérően a másod- és harmadbíróság kimondta, hogy a felperesnek nincs joga a részvénytársaságtól az ovadékat követelni, mert a felperes által letett ovadék a helyi érdekű vasut részvénytársaság javára joghatályosan leköttetett, és minthogy az azt lekötött építési vállalkozó nem tett eleget szerződéses kötelezettségének, nem állott be az ovadék visszaadásának esete.

Kifejtették ez ítéletek, hogy felperes azzal a tényével, hogy az engedélyezési ovadékat az eredeti engedélyes

(I. r. alperes) helyett letette, beleegyezett abba, hogy az mindazon kötelezettségek biztosítására szolgáljon, melyek ezt az engedélyokmány alapján terhelték, és minthogy az engedélyezési ovadék célja a vasut kiépítésének biztosítása, a letétel tényével felhatalmazta I. rendű alperest arra, hogy az alakítandó részvénytársasággal szemben vállalt építési kötelezettsége biztosítására is leköttesse az államnál letett ovadékat, mert az a részvénytársasággal szemben is csak arra a célra szolgált, melyre adatott, t. i. a vasut kiépítésének biztosítására.

Kimondták, hogy a letevő és a helyi érdekű vasut részvénytársaság között semmiféle kötelmi jogviszony létre nem jött, továbbá, hogy nem igényelheti a biztosítékot a részvénytársaságtól felperes még azért sem, mert az ovadék lefoglalására az építési vállalkozó I. rendű alperes mulasztása adott okot, miért is a helyi érdekű vasut részvénytársaságnak akkor is igénye volna kiadásainak kielégítése céljából a részére lekötött ovadékra, ha az I. rendű alperes által félben hagyott építkezést máshonnan szerzett pénzen önmaga fejezte volna is be. Végül nem vették figyelembe a felsőbb bíróságok a jogtalan gazdagodás jogalapját sem, mert az ovadék arra a célra fordított, amelyre adva volt.

A másik esetben a tényállás annyiban módosult, hogy a letevő pénzintézet (a Pesti hazai első takarékpénztár) a szerződésben a „helyi érdekű vasut építési ovadéka” czéljaira adta az ovadékat letett értékpapirokat, de azokat az engedélyezési ovadék letételére felhívó miniszteri rendeletre hivatkozva tette le; tulajdonjogát kifejezetten fentartotta a kincstáron kívül minden más harmadik személylyel szemben, a letéti elismervényt magánál tartotta és ugyanazon papiroknak visszaadását kötötte ki.

További eltérés az volt, hogy az építési vállalkozó csődbe jutván, a helyi érdekű vasut részvénytársaság maga építtette ki a vasutat. A felek perbeli szerepe tehát változott; mert itt a részvénytársaság indított praedjudiciális pert a letevő takarékpénztár ellen annak bírói kimondása iránt, hogy a kincstárnál felszabaduló ovadék a vasut építésének befejezésére szükséges, és az engedélyokmány s alapszabályok szerint rendelkezésére álló összegekkel nem fedezhető költség-többlet biztosítására az ő javára szolgál.

Mind a három bíróság elutasította felperest keresetével, kimondván, hogy az időközben csődbe jutott vállalkozónak nem volt joga a helyi érdekű vasut részvénytársasággal szemben vállalt kötelezettségei biztosítására lekötni az államnál helyette letett ovadékat, mert a letevő takarékpénztár tulajdonjogát a kincstáron kívül minden más harmadik személylyel szemben fentartván, a vállalkozót a rendelkezéstől egyenesen el is tiltotta és a letéti elismervénynek magánál tartása által őt a rendelkezés jogától és lehetőségétől is megfosztotta; és ekként az ovadék egyedül az állammal szemben szolgált biztosítékkal.

Nyilvánvaló az előadottakból, hogy nem a két eset tényállásában kifejezésre jutó jogviszonyban van az eltérés, hanem a felsőbb bíróság ítéleteiben kifejezésre jutó jogi álláspontban.

Hiszen mind a két esetben másnak a tulajdona volt az ovadék; mind a két esetben engedélyezési biztosítékkal tetetett az le az államnál, mind a két esetben határozott kifejezésre jutott a letevőnek az ovadékat szolgáló értékpapirokra vonatkozó tulajdonjoga, és mégis az első esetben a részvénytársasággal szemben joghatályosan leköthetőnek mondatott ki az ovadék, a második esetben pedig nem.

Véleményem szerint mind a két esetben az a jogi elv irányadó, hogy senki sem rendelkezhetik a más tulajdonával anélkül, hogy erre feljogosított volna. A tulajdonjogot korlátozó ez a felhatalmazás pedig, mint minden jogfosztó tény, szorosan értelmezendő. Már pedig az kétségtelen, hogy

ha valaki az engedélyokirat kiállítása céljából engedélyezési ovadékokat tesz le, ebből a tényből csak arra a szándékára lehet következtetni, hogy az ovadék az állammal szemben szolgáljon biztosítékkal az engedélyokiratban foglalt kötelezettségek biztosítására, ami az engedélyezési ovadéknak célja és rendeltetése is, és ezért, ha tudja is a letevő, hogy az engedélyes részvénytársaságot fog alakítani, és ezzel szemben ő maga fogja a vasut kiépítését elvállalni; ha tudja is, hogy szokás az engedélyezési ovadékok lekötött biztosítékot e részvénytársasággal szemben építési ovadékok is lekötni: ebből még nem következik az, hogy erre vonatkozó kifejezett akaratnyilvánítása nélkül belenyugodott abba, hogy az, aki helyett ő az engedélyezési ovadékokat letette, azt más irányban, tehát az építési szerződésben vállalt kötelezettségeinek biztosítására is lekötötte. Az igaz, hogy ha az ovadék tulajdonosa minderről tudomással bírva, a részvénytársaság alakulása után nem kényszeríti az engedélyest arra, hogy gondoskodjék új ovadékokról, az ő ovadékát pedig adja vissza: ebből az következik, hogy beleegyezett abba, hogy az általa letett ovadék a helyi érdekű vasut részvénytársaság engedélyezési ovadéka gyanánt is szolgáljon az állammal szemben. Természetes, hogy ekként az ovadék abban az értelemben a részvénytársaság javára is szolgál, hogy ha ő nem teljesítené az állammal szemben kötelezettségét, a kormány az ovadékokat a pálya kiépítésére fordíthatja.

Csak hogy ebből éppen az ellenkezője folyik annak, amit mind a két curiai ítélet megállapít. Ha ugyanis a letett ovadék egyúttal a helyi érdekű vasut részvénytársaság engedélyezési ovadékaul is szolgál: ezzel igenis létesült költelmi jogviszony a letevő és a helyi érdekű vasut részvénytársaság között, és ha ez utóbbi nem tévén eleget kötelezettségeinek, az ovadékból a miniszter a vasutat kiépítteti, — feltéve, hogy a kifejtettek szerint nem lehetett a részvénytársaság részére az ovadékok joghatályosan lekötni, — kétségtelenül felelőssé válik az ovadék tulajdonosával szemben, mert az ő mulasztása adott okot az ovadék lefoglalására, amelyet elkerülhetett volna, ha vállalkozója szerződésszegése folytán a vasutat maga építteti ki; és mert a nem az őt illető ovadék az ő tulajdonát képező vasut kiépítésére fordítván, ez által a részvénytársaság az ovadék tulajdonosának kárával gazdagodnék.

A 841/1899. számú curiai ítélet kiemeli, hogy a jogi helyzet az ismertetett két esetben eltérő, mert az elsőbb előadott esetben «a vasut kiépítése a kikötött időre be nem fejeztetvén, a kereskedelemügyi m. kir. miniszter az illető helyi érdekű vasutnak zár alá vételét és a hátralékos építkezésnek az engedélyezési biztosíték terhére való foganatosítását, illetve a biztosítéknak e célra felhasználását rendelte el, holott a jelen esetben felperes társulat, saját előadása szerint a vasut építését teljesítette és az ovadék a miniszter által az építésre fel nem használtatott».

Szerény nézetem szerint ez a különbség nem lehet ok a két esetben különböző módon való elbírálására. Mert a döntő kérdés mindig az marad, hogy lekötötte-e az eredeti engedélyes a helyette letett ovadékokat a helyi érdekű vasut-részvénytársasággal szemben? Ha igen, akkor természetes, hogy az ovadék tulajdonosának vele szemben nincs igénye akkor, ha az állam az ovadékokat a vasut kiépítésének elmulasztása miatt lefoglalta, valamint hogy a helyi érdekű vasut részvénytársaság is jogosan igényelheti az államnál felszabaduló ovadékokat, ha építési vállalkozójának szerződésszegése folytán maga volt kénytelen a vasutat kiépíttetni.

De ha nem volt az ovadék az ő részére joghatályosan lekötendő, és ha ennél fogva a vállalkozó fizetéseképtelensége folytán a vasut kiépítését maga teljesítő részvénytársaság az ovadékokat nem igényelheti, mint azt a 841/1899. B. sz. curiai ítélet helyesen kifejtette, nincs semmi jogi alapja annak, hogy az ovadéknak az állam által történt lefoglalása esetén

joga legyen a részvénytársaságnak a más tulajdonát képező ovadékból felépült vasutat megtartani, anélkül, hogy a részére le nem köthető ovadékok tulajdonosának megtéríteni tartoznának.

De gyakorlatilag is veszélyes következményekre vezethet ez az álláspont.

Ha a helyi érdekű vasut részvénytársaság azt látja, hogy ha a szerződésszegő vállalkozója helyett ő építteti ki a vasutat: ezért az ovadékból nem nyer kárpótlást, ha ellenben maga is szerződésszegő lesz, ezért præmiumként megkapja a más ovadékból kiépítve vasutját: félő, hogy a helyi érdekű vasut részvénytársaságok majd rendszerint ezt a kényelmesebb, olcsóbb és jövedelmezőbb alternatívát fogják választani.

Már pedig a jognak nem lehet feladata, hogy a szerződésszegésre jutalmat biztosítson. *Dr. Gallia Béla.*

Az ügyvédi vizsga előfeltételeiről.

Az ügyvédi vizsga előfeltételeiről értekezik e lapok f. évi 1. számában Enyiczkey Gábor két konkrét esetből indulva ki. Az első esetben az ügyvédvizsgáló bizottság hetes bizottsága mint felebbviteli hatóság megváltoztatta az ötös bizottság határozatát és a folyamodó ügyvédjelöltet az ügyvédi vizsgára bocsátotta, jóllehet, hogy annak a törvény szerint megkövetelt gyakorlati időből még egy jelentékeny rész hiányzott. Ezen esettel nem kívánunk foglalkozni.

Az értekezésben felemlített második eset azonban oly alakban lett ismertetve és abból oly következtetések lettek levonva, hogy az értekezésnek eme részéhez néhány megjegyzést fűzni a t. szerkesztőség engedelmet igénybe vesszük.

1898 június havában kívánta egy ügyvédjelölt az ügyvédi vizsgát letenni, aki ugyan már hat esztendő óta folytonosan egy helyen ügyvédi gyakorlaton volt, de akinek a törvényesen beszámítható három évi gyakorlati ideje csak azon év július hó közepe táján járt le.

A királyi kegyelemhez fordult és a folyamodvány oly alakban érkezett a kir. igazságügyminiszteriumhoz a kabinet-irodából, hogy annak tárgyalása elől az ki nem térhetett.

Az igazságügyminiszterium felhívta a budapesti ügyvédi kamara választmányát véleményadásra, vajon a fenforgó eset körülményei a királyi kegyelem gyakorlását indokolhatják-e vagy sem.

A kamara választmánya kötelezettnek érezte magát a felügyeleti hatósága által bekívánt vélemény adására és azt oly értelemben terjesztette fel, hogy a fenforgó eset körülményei a királyi kegyelem gyakorlását indokolhatják.

Bár meggyőződésünk szerint a királyi kegyelem gyakorlása, amennyiben az vagyoni jogi magánérdekeket nem sért, a felségjogok közé tartozik és csak a törvény világos rendelkezése alapján nyerhet megszorítást, mint például az 1848: III. tcz. 35. §-ában és hogy az 1874: XXXIV. tcz. 5. §-ának végpontjában foglalt tilalom a törvényt alkalmazó közegeket, tehát az ügyvédvizsgáló bizottság ötös és hetes bizottságát, de nem a felségjogot és annak gyakorlóját korlátozza; és hogy a tárgyalt esetben a királyi kegyelem mint felségjog gyakorlása nem ellenkezik a törvénytől, hogy tehát a budapesti ügyvédi kamara választmánya korántsem járhatott el törvény ellenére, ha ez irányban felhívás folytán az igazságügyminiszternek véleményt ad; mégis minthogy megengedjük, hogy számosan ellenkező felfogásból indulnak ki, nem kívánjuk a budapesti ügyvédi kamara választmányának eljárására vonatkozó erős bírálatot ezen szempontból csáfolni.

De ez nem is szükséges, mert hiszen sem az igazságügyminiszter nem kért a kamara választmányától arra vonatkozó véleményt, vajon a királyi kegyelem gyakorlásának joga fenforog-e általában az 1874: XXXIV. tcz. 5. §-ának végpontjával szemben, sem a kamara választmánya erre vonat-

kozólag véleményt nem is adott; amire véleményét kérték és amire azt a választmány meg is adta, az egyedül arra terjedt, vajon a vele közölt adatok alapján fenforognak-e oly méltányossági okok, amelyek a királyi kegyelem gyakorlását indokolhatják.

Ezen véleményadással azonban a kamara választmánya sem egyszerű, sem minősített törvénysértést nem követett el; mert az igazságügyi kormány felhívására a választmány köteles volt véleményt adni, maga a vélemény pedig, ha a tételes törvénnyel ellentétben is állana, nem lehet törvénysértés.

Nekünk sincsen tudomásunk az eset további fejlődéséről, de ha az igazságügyi kormány a kérdésben forgó kegyelmi kérvényt pártoló értelemben terjesztette vissza legfelsőbb helyre és ha itt a még hiányzó gyakorlati időt kegyelemből elengedték, az 1874: XXXIV. tcz. 5. §-ának végpontja meg nem lett sértve sem az ügyvédi kamara választmánya által, amely nem disponált, de a kegyelmet gyakorló király részéről sem, mert az ő jogát az ügyvédi rendtartás nem érinthette.

Az idézett értekezés azon látszatnak ad jogosultságot, mintha az értekező úgy az igazságügyminiszterium, mint az ügyvédi kamara választmányának ténykedését olyannak tekintené, amely az ügyvédvizsgáló bizottság hatáskörébe tartoznék. Pedig éppen az ügyvédvizsgáló bizottságnak nem tartozik hatáskörébe véleményeket adni, mert neki nincsen közgyűlése, nincsen oly képvisellete, mely erre alkalmas lenne; az ötös és hetes bizottságának körülírt hatásköre ezt szintén kizárja; amidőn tehát a budapesti ügyvédi kamara választmánya az igazságügyminiszterium, mint felügyeleti hatóságának felhívása folytán egy adott esetre vonatkozólag véleményt nyilvánított, az ügyvédvizsgáló bizottság hatáskörébe bele sem nyulhatott.

Következtetéseiben az értekező azon nevezetes eredményhez jut, hogy az ügyvédvizsgáló bizottság ötös, illetve hetes bizottsága a királyi kegyelem útján történt elengedését valamely kelléknek csak úgy vehetné tekintetbe, ha a törvényt megtagadná.

Értekezőnek ezen súlyos aggodalmait nem oszthatjuk. Nem akarjuk érvényesíteni azon tényt, hogy az illető bizottságok, nem ugyan a királyi kegyelem, hanem csak a miniszterium által elengedett kellékek alapján már több egyént bocsátottak minden aggodalom és törvénysértés nélkül ügyvédi vizsgára, amidőn olyanokat, kik a közoktatásügyi miniszter engedélye folytán minden előzetes tanulmány és iskolalátogatás nélkül az elméleti vizsgákra bocsátva lettek, később ügyvédi vizsgára is bocsátottak pedig az 1874: XXXIV. tcz. 5. §-ának 2. pontjában a jogi és államtudományok befejezése, azaz az illető egyetemek és akadémiák látogatása szintén oly kellék, mely alól a §. végpontja szerint felmentésnek helye nincsen. De nem oszthatjuk értekezőnek ezen aggodalmát azért, mert miután az ügyvédvizsgáló bizottság csak arra van hivatva, hogy megállapítsa, vajon az ügyvédi vizsgára való bocsátáshoz megkívánt kellékek fenforognak-e, de nem egyuttal arra is, hogy megállapítsa, miként jöhetnek létre a fenforgó kellékek, ennél fogva olyan esetben, midőn a királyi kegyelem betöltöttnek jelenti ki az ügyvédjelöltnek gyakorlati idejét, az ügyvédvizsgáló bizottság épp úgy fogja minden törvénysértés nélkül ezen feltétel fenforgását megállapítani és a jelöltet vizsgára bocsátani, sőt köteles is lesz azt vizsgára bocsátani, amint az államkincstár kifizeti és köteles kifizetni a teljes nyugdíjat azon hivatalnoknak, akinek szolgálati ideje csak királyi kegyelem alapján lett teljesen betöltöttnek kijelentve.

Egyet csak a tekintetben értünk a czikk írójával, hogy a kegyelem joga az ügyvédvizsgáló bizottságot semmi esetre sem illeti meg, és hogy ha azt mégis gyakorolná, valóban törvényt sértene.

x.

Különfélék.

— **A bűnügyekben hivatalból kirendelendő védők és közvédők** kijelölése tárgyában a budapesti ügyvédi kamara választmánya a következő szabályzatot állapította meg:

I. A védők hivatalból való kirendelése.

1. §. A kamara két védői névsort vezet: egyet a kalocsai kir. törvényszékhez s egy másikat a budapesti kir. büntető és a pestvidéki kir. törvényszékhez eszközendő kirendeléseknek céljaira.

2. §. A kamara tagjai újból felhivandók, hogy záros határidő alatt a védők névsorába való bejegyeztetés végett a kamaránál jelentkezzenek.

Ezen felhívás a kamara tagjaihoz lehetőleg még f. évi november havában történjék.

3. §. Bűnügyekkel foglalkozó kartársak, ha a védők névsorába való bejegyzés végett a kamaránál nem is jelentkeznének, hivatalból veendő fel a védők névsorába.

4. §. A védő kirendelése a kamara titkára vagy ennek helyettese által történik a kamaránál vezetett védői névsor sorrendjében és pedig haladéktalanul, mihielyt a törvényszék elnökének e részben való megkeresése a kamarához beérkezik. (BP. 58. §.)

Akik a védői évi névsor lezárása után jelentkeznek, azok jelentkezésük sorrendjében rendeltetnek ki.

5. §. A hivatalból kirendelt védőnek ezen védelem körül való ténykedése pártfogó ügyvédi kirendelés gyanánt tudatik be.

6. §. Nem rendelhető ki hivatalból védőnek az az ügyvéd, ki az 1874: XXXIV. tcz. 68. §. b) pontjába ütköző fegyelmi vétség miatt jogerősen vád alá van helyezve, vagy aki fegyelmi büntetés hatálya alatt áll.

7. §. A védők helyesbített névsorát a kamara minden év december hó végén a kamara területén levő büntető-törvényszékek, továbbá a budapesti kir. ítélő tábla és a kir. Curia elnökeihez teszi át. (BP. 58. §. utolsó bek.)

8. §. Felkéretnek a bíróságok elnökei, hogy általuk a BP. 58. §. utolsó bekezdése szerint sürgős esetekben eszközölt hivatalból való védői kirendeléseket nyilvántartás végett az ügyvédi kamarával esetről-esetre közöljék. A bíróság elnökei által való ily kirendelések az ügyvédnek beszámítandók.

9. §. A kirendelt védőknek köteleességükké tétetik, hogy amennyiben a BP. 61. §-ának esete forogna fen, ugyszintén ha kirendelésük az 57. §. 3. bekezdése alapján hatályát veszti, erről a kamarának nyomban jelentést tegyenek.

Felkérendők a törvényszékek elnökei, hogy saját hatáskörükben elrendeljék, miképp ezen eseteknek felmerülte felől a bíróságok az ügyvédi kamarát hivatalosan értesítsék.

A 61. §., illetve az 57. §. 3. harmadik bekezdése alapján, valamint az 59. §-ban szabályozott felmentés folytán tárgytalanná lett kirendelések olyanokul tekintendők, mintha meg sem történtek volna.

II. Közvédők kirendelése.

10. §. Közvédőknek a kir. ítélő tábla büntető tanácsaihoz csak olyan ügyvédek rendelhetők ki, akik a védői névsorba be vannak jegyezve.

11. §. A közvédők kirendelése a kamara választmányának teljes-ülésében választás után történik.

12. §. A közvédők az első alkalommal három óra, azután pedig havonként, de mindig három hóval előre rendelve ki akképpen, hogy a kir. ítélő tábla mindegyik büntető tanácsához egy hétre külön-külön három közvédő jelöltetik ki.

III. Egyéb intézkedések.

Tekintve, hogy a BP. 53. §-a értelmében a terhelt minden bűnügyben az eljárás bármely szakában élhet a védő közreműködésével, és minthogy a törvény az illető helyeken

külön szabályozza, hogy minő jogok illetik meg a védőt az eljárás egyik vagy másik szakában, minthogy végül a védő ingerentiaja már a nyomozásra is kiterjed: szükségessé válik oly irányú intézkedés, hogy a vizsgáló bírónál az iratok betekintetésére naponként legalább egy óra állapittassék meg a természetüknél fogva nem sürgős esetekre, mikor a védő az iratok betekintését vagy a felvilágosítást bármikor amugy is követelheti.

Ezen állandó egy órai hivatalos idő megállapítása végett a büntető törvényszék elnökeihez külön megkeresés intézendő.

Kelt Budapesten, 1899. december 28-án.

Dr. Nagy Dezső, s. k., titkár.

— **A bűnügyi vizsgálati iratok megtekintése tárgyában** a budapesti ügyvédi kamara átiratára a budapesti kir. büntető törvényszék elnöke a vizsgáló bírák meghallgatása után akképpen rendelkezett, hogy a védő ügyvédek a vizsgáló bírónál levő iratokat déli 12—1 óra közti időben tekinthetik meg és ugyanakkor tehetik meg náluk előterjesztéseiket. E beosztásnál az elnököt az a helyes czélszerűségi ok vezette, hogy az ügyvédek déli 12 órára a napi határidőkhöz kötött tennivalókat már nagyobb részt elvégezték s a vizsgáló bírák is az az napi kihallgatások javarészét már befejezték. Ezen kívül sürgős esetekben ezen az időponton kívül is érintkezhetnek a védő ügyvédek a vizsgáló bírákkal. *A pestvidéki kir. törvényszék elnöke* a fenti célra a délelőtti 11—12 óra közti időközöt állapította meg.

— **Morlin Imre**, budapesti ügyvéd, a pesti hazai első takarékpénztár igazgatója, 52 évi ügyvédkedés után megvált e hivatásától és töröltette magát az ügyvédi kamarából. A budapesti ügyvédi kamara válaszmánya ebből az alkalomból meleg hangú átiratban bucsuzott el a budapesti ügyvédi kar ezen kiváló és közbecsülésben álló tagjától. Morlin Imre hosszú éveken át pénztárnoka volt az ügyvédi kamarának, egyik megalapítója volt a ma már szépen virágzó ügyvédi segélyalapnak, széleskörű intensív tevékenységet fejtett ki a főváros társadalmi életének és különösen közjótékonsági intézeteinek fejlesztésénél. Most, midőn félszázados áldásos működése után nyugalomba vonul, kartársainak becsülését és igaz tiszteletét viszi oda magával.

— **Az ügyvédi kamarák megalapításának** 25 éves évfordulóját szándékoznak az ország ügyvédi kamarái ebben az évben megünnepelni. A kezdeményezés a brassói ügyvédi kamarából indult ki, mely e tárgyban átiratot intézett a budapesti ügyvédi kamarához. Ez utóbbi egyik közelebbi válaszmányi ülésén elhatározta, hogy annak a felhívásnak eleget tesz és a jubileumot akképen üli meg, hogy az 1900 márczius végén tartandó közgyűlés napirendjére tűzi ki és ebből az alkalomból megíratja a budapesti ügyvédi kamara 25 éves történetét, annak szerkesztésével pedig *dr. Nagy Dezső* kamarai titkárt bizza meg. Az ünnep legkiemelkedőbb pontja azonban az lenne, ha ugyanazon a napon életbe lehetne léptetni az országos ügyvédi gyám- és nyugdíjintézetet. Remélhető, hogy addig az igazságügyminiszter is elintézi ezen oly várva-várt intézet ügyét.

— **A fővárosi kir. járásbírók összpontosítása** tárgyában a budapesti ügyvédi kamara válaszmánya felterjesztést intézett az igazságügyminiszterhez, amelyben a már számtalanszor ismételt érveken kívül különösen utal arra is, hogy ennek megvalósítása az idő haladtával hovatovább nehezebb lesz, mert az alkalmas telkek más célokra jelöltetnek ki. Utal az ügyvédi kamara felterjesztésében arra is, hogy az építkezés most volna legidősebb, midőn az építkezési ipar pang és midőn az állam közgazdasági okokból amugy is kénytelen az ipart nagyobb középítkezésekkel

foglalkoztatni. Végül figyelembe veendő az is, hogy az V. ker. járásbírók is rövid időn ki fog szorulni a törvényszéki palotából és így az építkezés ebből a szempontból is elkerülhetetlen.

Nemzetközi Szemle.

— **Gyermekvédelem.** A Hummel és a Kutschera-féle gyermekkinzás ügye nagy hullámokat vert fel nemrég Ausztriában.

Az osztrák igazságügyminiszter rendeletet bocsátott ki a bíróságokhoz, hogy amennyiben gyermekekkel rosszul való bánásnak valamely esete jut tudomásukra, azonnal és a legszigorubbán járjanak el, esetleg a fenálló törvények értelmében az atyai hatalmat vonják meg a lelketlen szülőktől, és a gyermeket az ő költségén helyezték el másutt. Ez alkalomból Benedikt Mór a bécsi egyetemen a pszichiatria tanára a gyermekvédelemről cikket írt, melyben konstatálja, hogy Ausztriában a törvényhozás és a törvényalkalmazás értelmetlensége hány gyermeket nevelt a bűnösök seregének újonczává. Benedikt véleménye szerint azonnal és hivatalból képviselő nevezendő ki részökre, a felnőtt vádlottaktól és elítéltektől elkülönítendő, gondoskodni kell a még el nem romlottak kiegészítő és erősítő neveléséről, a megmenthetők külön reform-iskolákba, a meg nem menthetők javító-házakba küldendő. A francia hatóságok azonnal hivatalos vizsgálatot indítanak, hogy megmaradhat-e a kiskorú csak ideiglenesen is az eddigi környezetben?

Oroszországban az 1897-iki törvény értelmében szakértők vizsgálják meg a kompromittált gyermeket, vajon tudatában volt-e annak, hogy mit cselekedett. Ez a kiskorúaknál elengedhetetlen rendelkezés, akiknél a csavargás és lopás teljesen ösztönszerűen fejlődik, s csak később válik tudatos perverzitássá. Ha az orosz törvényben foglalthoz hasonló elvet alkalmazhatna az osztrák igazságszolgáltatás, sok szörnyű eset nem fordulhatna elő. Ha egy fiú cseresznyét szed egy fáról, félve pillant körül azzal a tudattal, hogy rosszat tesz. Igazságosnak tartja, ha a paraszt megcsipi őt és elpáholja. De éppen oly kevéssé van annak tudatában, hogy lop és hogy meggyalázó cselekményt követ el, mint mikor a szülei házában titkon egy darab cukrot csen el a szelencéből. És az a fiú, aki a tizórára kapott krajczárral fej vagy írást játszik, bizonyára nem gondol arra, hogy ő hazárdjátékot játsván, szüleinek illetősége helyére, Magyarországra tolonczolható.

Végre reményének ad kifejezést, hogy a gyermekek védelmére alakult új mentő társaság társadalmi téren is sok jót fog hivatása teljesítésében tenni.

Ugyancsak a gyermekvédelemről szól a párisi Figaro egy cikke.

Abból az esetből kiindulva, hogy egy nyolcz éves fiú, anyjának kinzásai következtében felakasztotta magát, s hogy a szomszédok csak ennek az eseménynek bekövetkezése után kezdtek a kegyetlen kinzásokról beszélni, de előzőleg eszökbé sem jutott a rendőrséget kellő időben értesíteni, azt az eszmét veti fel, nem kellene-e a törvénybe intézkedést felvenni, amely az ily iszonyu bűnökkel szemben való közönyösséget bűnrészségnek minősítené?

— **Főnökök évi jelentése a náluk gyakorlaton levő ügyvédjelöltek magaviseletéről.** Az 1874. évi XXXIV. tcz. 13. §-a értelmében, a főnök a nála gyakorlaton levő ügyvédjelölt magaviseletéről az ügyvédi kamarát évenként értesíteni köteles. Ezen jelentés mindenkor az év január hónapjában adandó be. Minthogy azonban eddig, ezen jelentés csak igen kevés főnök részéről érkezett be, a bejelentés kötelezettségének teljesítése, az érdekelteknek ez uton is emlékeztetése hozatik.

A Magyar Fogászegyletben febr. hó 3-án (szombaton) este 6 órakor a semmiségi panaszról szóló vita fog folytattni. Szólásra fel vannak jegyezve Illés Károly és Vargha Ferencz. Az egyleti helyiség: V., Szemere-utca 10. (Ügyvédi kamara.) — Vendégeket szívesen lát az egylet.

A Magyar Fogászegylet vidéki tagjai felkéretnek, hogy az 1900. évi tagsági díjat beküldeni szíveskedjenek.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Semmiségi panasz az esküdtbiróság ítéletei ellen. *Vargha Ferencz* kit. táblai bírótól. — *Jogirodalom:* Magyar anyagi büntetőjog. Irta Németh Péter curiai bíró. — *Törvénykezési Szemle:* A megajándékozottnak az ajándékozó elleni viszkereseti jogának kérdéséhez. *Dr. Weisz Aladár* szabadkai kir. aljárásbírótól. — Jog és méltányosság bélyegilleték-ügyekben. *Rév Mór*tól. — Különfélék. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Melléklet: A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő állandó bizottság jegyzőkönyvei.

Semmiségi panasz az esküdtbiróság ítéletei ellen.*

Fabiny Ferencz curiai bíró második tétele így szól: «Ha a felmentés bűnösségre szóló verdict ellenére történt, anyagi semmiségi panasznak helye van, de megsemmisítés esetében a Curia érdemben nem határozhat, hanem a bíróságot új ítélethozatalra utasítja».

Ezt a tételt így mereven felállítani nem lehet, mert ebből az tűnnék ki, amit a tudós felolvasó bizonyára nem akart állítani, mintha a bíróságnak joga volna a vádlottat bűnösséget megállapító verdict alapján is bármikor felmenteni. Ilyen joga a bíróságnak csak a BP. 374. §-ának esetében van. Ezen eseten kívül bizonyos irányban ellenőrizheti ugyan az elmarasztaló verdictet, de ez az ellenőrzés annyira nem megy, mint ahogy azt felolvasó állítja. A BP. 371. §-a ugyanis kijelenti, hogy ha a bíróság valamennyi tagja arról van meggyőződve, hogy az esküdtek az ügy lényegében a vádlott sérelmére tévedtek, a bíróság a további eljárást felfüggeszti s az ügyet az esküdtbiróságnak új ülészsaka elé utalja; az új esküdszéki tárgyaláson pedig köteles a jury verdictje alapján ítéletet hozni; de nincs joga a bűnösségre szóló verdict alapján a vádlottat felmenteni.

Joga van a bíróságnak, mint említém, bűnösségre szóló verdict alapján felmenteni a vádlottat, ha a törvény ama tette, melyet a vádlott az esküdtek kijelentése szerint elkövetett, nem állapít meg büntetést, vagy ha az esküdtek olyan okot fogadtak el valónak, amely a büntethetőséget kizárja, illetőleg megszünteti (374. §. 3. bek.). Ez az egyedüli eset, midőn bűnösséget megállapító verdict alapján felmentő ítéletet hozhat a bíróság.

Kétségtelenül ez lebeghetett igen tisztelt ellenfelem szemei előtt is; s csakis erre az esetre mondhatta, — mert más ilyen természetű nem létezik — hogy helye van ugyan a semmiségi panasznak, de a Curia nem hozhat érdemben ítéletet, hanem új eljárást rendel el.

Nagyon megkönnyíti helyzetemet az a körülmény, hogy felszólaló is ugyanabból a tételből indult ki, amiből én, hogy t. i. a Curia köteles az alsófok megállapításait elfogadni s azt sem vonta kétségbe, hogy a ténymegállapítások csak az ítéletben találhatók fel, akár szakbiróság, akár esküdtbiróság hozta is az ítéletet. Sajnos azonban, hogy ezen ponton az egyensúly megbillent s szerény nézetem szerint a továbbiakban nem a helyes ösvényen haladt.

Nézzünk csak farkasszemmel ezel a 374. §-al, vajon mit állapít meg itt a jury?

* Részlet Vargha Ferencznek Fabiny Ferencz előadása alkalmából tartott újabb előadásából.

Itt három ily esetről van szó, midőn a bíróság a bűnösség megállapítása daczára felmentő ítéletet hoz; s pedig:

1. midőn a törvény ama tette, melyet a vádlott az esküdtek kijelentése szerint elkövetett, nem állapít meg büntetést;

2. midőn az esküdtek olyan okot fogadtak el valónak, amely a büntethetőséget kizárja; végül

3. midőn a jury által valónak elfogadott ok a büntethetőséget megszünteti.

Ad 1. Az első eset akkor fordul elő, midőn a jury a hozzá intézett kérdésre részben igennel, részben nemmel felel; pl. személyes szabadság megsértésére irányzott vádnál az esküdtek így határozhatnak: «Igen», de a letartóztatás nem volt törvényellenes.

Vajon hogy kell a személyes szabadság megsértésére irányzott vádnál a főkérdést szövegezni? A BP. 355. §-a szerint úgy, mint más esetben, vagyis a tett megkülönböztetésére alkalmas ténybeli körülményeket s a vád szerint alkalmazandó törvényben meghatározott alkotó elemeket is fel kell venni a főkérdésbe. Már most, ha az esküdtek úgy határoztak, amint jeleztem, megállapították a tényeket és csupán azt jelentették ki, hogy a megállapított tényre a «törvényellenes» mint jogi fogalom nem alkalmazható. Mi gátolja hát abban a Curia, hogy az ítéletet felülbírálja, s ha egyéb akadály nem forog fen, — amire alább utalni fogok — nyomban ítéletet hozzon?

Össze ne zavarjuk azonban az eszméket; sietek e végből kijelenteni, hogy a Curia ilyen s ehhez hasonló esetekben csakis akkor hozhat ítéletet, ha a főkérdésnek oly részére határoztak az esküdtek «nem»-mel, mely jogi fogalom; ha azonban az ennek megfelelő tényre is ekképp határoztak, magától értetődik, hogy a Curia ítéletet nem hozhat, sőt új eljárást sem rendelhet, mert a juryt nem kötelezheti arra, hogy bizonyos tényeket valóknak fogadjon el.

Ad 2., 3. A 374. §-ban említett többi két eset arról szól, midőn az esküdtek oly okot fogadtak el valónak, amely a büntethetőséget kizárja, illetőleg megszünteti. Ilyen esetek pl. a kísérlettől való önkéntes elállás; a jogos védelemnek nem büntethető tulhágása; a felségsértésre irányzott szövetség arra nézve, aki a szövetségből kilépett, ezt a szövetségnek tudomására hozta és azokat a merénylet felhagyására bírni törekedett, vagy pedig a szövetséget a hatóságnak jelenteti, stb.

Ilyen esetben a büntethetőséget kizáró ok tárgyában külön kérdést kell feltenni (359. §.). Már most, hogy a bíróság a 374. §. alapján felmentő ítéletet hozhasson, szükséges, hogy az esküdtek a büntetést kizáró okot megállapítsák. Hogy történik ez meg? Ugy, hogy a főkérdésre is, a külön kérdésre is «igen»-nel határoznak; vagyis a főkérdésre a vádbeli cselekmény, a külön kérdésre pedig a büntethetőséget kizáró ok tárgyában megállapítják a tényeket s így anyagi semmiségi ok szempontjából fenforognak a felülvizsgálat ténybeli feltételei.

Miért nem hozhat tehát mégsem ítéletet a Curia? Van ennek a kérdésnek egy Achilles-sarka, amelyet a német jogi írók behatóan tárgyalnak, s melyet a t. felszólaló is érintett ugyan, de oly mellékesen, hogy az nagybecsű előadásában

egészen elmosódott, holott — midőn ellenkező következtetést vont le abból a kiindulási pontból, mely az enyémmel közös — az egész előadásában ennek az argumentumnak kellett volna dominálni.

Hangsúlyozom, hogy ez az érv nem új, azt a németek már alaposan megtárgyalták; s hogy én nem hivatkoztam rá, az azért történt, mert részletkérdés s főképp azért mellőztem, mert azt a tételt, hogy a Curia felmentő esküdt-bíróági ítélettel szemben büntető ítéletet hozhat, elvileg meg nem dönti, csak az elítélési esetek számát csökkentheti.

Ez az érv a Btk.-ben gyökerezik, melynek 89. §-a így szól:

«A büntetések kiszabásánál figyelembe veendők a bűnösség fokára befolyással bíró súlyosító és enyhítő körülmények.»

Már most, ha a bíróság akár a 358. §. 2. bekezdése esetében, akár a 374. §. 3. bekezdése esetében fe'mentő ítéletet hoz, az ítéletben semmi oly körülményt nem állapított meg, mely enyhítő vagy súlyosító körülmény, tehát a Curia a Btk. 89. §-a értelmében nem mérlegelhetvén azokat, büntető ítéletet sem hozhat. Ez elvileg igaz, ámde a gyakorlatban korántsem lesz a Curia mindig a büntetésre befolyással bíró ténykörülményektől megfosztva.

Nem tartom ugyan a vita keretébe valónak, most, midőn a perrendtartást tárgyzó előadásokban csakis a perrendtartás helyes értelmezését akarjuk elérni, a külföldi jogforrásokat a vita keretébe bevonni, mindazonáltal, miután az osztrák és német törvény a BP. 437. §-ának megalkotásánál előképül szolgált, meg méltóztatnak nekem engedni, ha ezuttal e két törvényre röviden utalok. Előre bocsátom, hogy úgy az osztrák, mint a német törvény az anyagi semmiségi okok keretét szűkebbre vonta, mint azt BP.-unk tette; pláne a német törvény kijelenti, hogy a Reichsgericht az alsófoku ítélet megsemmisítésével csak akkor hozhat a törvénynek megfelelő, anyagijogilag helyes ítéletet, ha az eljárás megszüntetését vagy felmentést kell megállapítani, vagy ha abszolút büntetés alkalmazandó, végül ha a revisionális bíróság a közvádoló indítványának megfelelőleg a törvényben meghatározott legkisebb büntetést tartja alkalmazandónak. Látjuk a törvény technikájából, hogy itt az enyhítő és súlyosító körülmények mérlegelése a három első esetben ki van zárva s arról csak akkor lehet szó, midőn a semmitőszék a minimumot tartja alkalmazandónak; itt is korlátozva van ebben, mert ily tartalmu ítéletet is csak akkor hozhat, ha a törvényben meghatározott legkisebb büntetést az ügyész indítványának megfelelőleg véli alkalmazandónak. A minimum megállapítása pedig kétségtelenül az enyhítő körülmények mérlegelésén alapszik. Jól jegyezzük meg, hogy itt nem az elsőfokban eljáró ügyésznek ott előterjesztett, hanem a Reichsgerichtnél előadott indítványa a mértékadó, tehát a revisionális bíróság az elsőfok által megállapított tényeket mérlegeli s azok alapján állapítja meg, hogy az elsőfok által fixirozott tények enyhítő körülmények-e, s ha igen, azok indokoltá teszik-e a minimum kiszabását. Ha ezek mérlegelésénél, így szól a kiváló processualista: Schwarze: a Reichsgericht arról győződik meg, hogy oly körülmények, melyek enyhítőkül jöhetnek számba s a minimum kiszabását indokolják, nem forognak fen, nem hozhat ítéletet, hanem új eljárást rendel.*

Vajon mit jelent ez a felfogás; nem kevesebbet, mint azt, hogy az enyhítő és súlyosító körülmény jogi fogalom, amit a megállapított tényekre a semmitőszék alkalmaz, ha a tények az enyhítő körülmény fogalma alá esnek; ellenkező esetben pedig ha a megállapított tényekre tévesen alkalmazta az alsófok az enyhítő körülmény fogalmát, ezt az eljárást korrigálja.

Ez a német törvény álláspontja, mely pedig sokkal szűkebb területre szorította a legfőbb bíróságnak a meg-

semmisítéssel egybekötött ítélkezési jogát, mint azt a mi törvényünk tette.

Az osztrák törvény már szélesebb jogkört ad a semmitőszéknek, mint a német, de azért még itt is szűkebb körben mozog a revisionális bíróság, mint nálunk, mindazáltal azt tapasztalom, hogy ha a tényállás meg van állapítva, a semmitőszék arra a törvényt alkalmazza, büntetést szab ki s az ennek kiszabásához szükséges mellékkörülményeket a megállapított tényekből meríti.* Ettől eltekintve, a bíró rendkívüli enyhítés jogánál szertelen különbség van az osztrák és magyar BP. közt. Az osztrákoknál ugyanis anyagi semmiségi ok csak akkor forog fen, ha a bíró a büntetés rendkívüli enyhítési vagy súlyosítási jogának gyakorlatánál a törvényben megállapított határokat átlépte; ha azonban a törvényt sértés abban nyilvánul, hogy a büntetés rendkívüli enyhítés jogát a bíró nem gyakorolta, felebbezésnek van helye, vagyis ebben a vonatkozásban a semmitőszék hatásköre megszűnik,** míg BP.-unk szerint az is anyagi semmiségi ok, ha a bíróság a Btk. 92. §-át nem alkalmazta, midőn azt alkalmazni kellett volna s megfordítva. Ami kétségtelenül azt bizonyítja, hogy annak megbirálása, vajon valamely ténykörülmény enyhítő körülmény-e vagy nem, szintén a Curia jogkörébe utaltatott.

Hogy áll már most a kérdés részleteiben a mi törvényünk szerint, mely a revisio tekintetében a legfőbb bíróságnak valamennyi kontinentális törvéynél szélesebb hatáskört ad.

Igen tisztelt ellenfelem a Curiának e téren még annyi jogot sem ad, mint amennyivel a német törvény a Reichsgerichtet felruházta; mert azt mondja, hogy «annak megállapítása, mi vehető fel enyhítő vagy súlyosító körülményül... a ténybeli megállapítások körébe tartozik...; e szerint a 385. §. 3. pontja alapján semmiségi okról csak akkor lehet szó, ha az eljáró bíróság ítéletében tulnyomó enyhítő körülményeket állapított meg s a 92. §-t mégsem alkalmazta; vagy ezt a szakaszt alkalmazta, holott ítélete szerint nem látott tulnyomó enyhítő körülményeket».

Az igen tisztelt felszólaló gondolatmenetét folytatom, s azt a kérdést vetem fel, vajon minek alapján állapítja meg a revisionális bíróság azt, hogy az alsófok helyesen vette-e fel a tulnyomó enyhítő körülményeket? Ha az ő álláspontjára helyezkedünk, vagyis, ha azt mondjuk, hogy a Curiának nincs joga azt vizsgálni, vajon valamely ténymegállapítás enyhítő körülmény-e vagy nem, akkor a Curia üres szavakhoz lesz kötve, mert csak azt vizsgálhatja, hogy az ítéletben benne van-e az a két szó: «nyomatékos» és «nagyszámu» enyhítő körülmény, vagy nincs; mert hiszen az enyhítő körülmény fogalmát — szerinte — a megállapított tényekkel összefüggésbe nem hozhatja, s legjobb esetben azt vizsgálhatja, hogy számszerűleg nagyszámu-e az enyhítő körülmény. Hogy az ilyen felfogás hova vezet, felhozok egy példát. Nem régiben egy ítéletet olvastam, ahol a vádlottak pénzhamisításra irányzott szövetség miatt a 92. §. alkalmazásával lettek elítélve azért, mert: «pénzt még nem is hamisítottak»!! Ez sajnos, megtörtént dolog! Már most, ha a Curiának nem volna joga az enyhítő körülmények fogalmát a tényekkel összefüggésbe hozva vizsgálni, akkor az ilyen csodabogarakat agyonütni nem lehetne; mert ha ítélethozatalnál nincs joga a Curiának azt mondani, hogy ez absurdum, tehát a 92. §-t nem alkalmazom, akkor nincs joga új eljárást sem rendelni, mert ez a tény meg van állapítva, azt pótolni nem lehet, s csak a jog alkalmazása volt helytelen, aminél a Curia a megállapított tényeket köteles elfogadni.

Miután álláspontom az, hogy a Curia felmentő ítélet esetében is hozhat ítéletet, s ha a megállapított tények közt feltalálja azokat, melyek a büntetés kiszabására vezethetnek, s melyek mérlegelését a Btk. 89. §-a előírja: be kell bizo-

* Mayer: Kommentár II. k. 282. §. 94. jegyz.

** Mayer: Kommentár II. 571. l. 383. jegyz.

* Heltendorff Handbuch II. 318.

nyitanom azt, hogy a Curia nemcsak azt veheti enyhítő vagy súlyosító körülménynek, amit az alsófok annak vett, hanem — s ezt hangsúlyozom — a megállapított tényállás keretében az alsófokkal ellenkező jogi felfogásra is juthat, vagyis amit az enyhítő körülménynek vett, azt súlyosító körülménynek veheti, s megfordítva; sőt ebbe a körbe oly tény is belevonhat, amely meg van állapítva, de amelyet az alsófok sem enyhítő sem súlyosító körülménynek nem vett.

Ezen tétel kifejtése végett vegyük szemügyre a BP. 385. §-ának 3-ik pontját. Ez így szól: anyagi semmiségi ok:

«Ha a bíróság az 1878: V. tcz. 92. §-át, illetőleg az 1879. évi XL. tcz. 21. §-át tévesen alkalmazta, vagy feltételeinek fenforgása daczára nem alkalmazta.»

Itt két esetről van szó, t. i. midőn a bíró rendkívüli büntetés enyhítési jogát ott alkalmazta, ahol azt — törvény szerint — nem állott jogában alkalmazni, vagy midőn e jogát nem alkalmazta, midőn azt alkalmazni kellett volna.

Lássuk már most, hogy a bíró mikor követi a Btk. 92. §-ának szabályait. Elsősorban is kiemelem, hogy BP.-unk idevágó most idézett rendelkezése szertelenül kiterjeszti a Curia cassatorius jogkörét, mert a semmiségi okok parancsoló vagy tiltó jogszabály megsértésére vannak mindenütt, tehát törvényünkben is, alapítva; s ez természetes, mert hiszen ahol az alsófok belátására s judiciumára van bízva, hogy valamely szabályt alkalmazzon-e vagy mellőzzön, ott a törvénysértés fenforgását kizárja a bírói cognitio. Ilyen jogszabály foglalt magában a Btk. 92. §-a, mely nem azt mondja, hogy a bíró nyomatékos vagy nagyszámu enyhítő körülmény fenforgása esetében köteles rendkívüli enyhe büntetést megállapítani, hanem azt jelenti ki, hogy a bíró a büntetést a büntetési nem legkisebb mértékéig leszállíthatja; sőt, ha ez is súlyos lenne, enyhébb büntetési nemre is átmehet, s ennek legkisebb mértékét is alkalmazhatja.

Ekként megvilágítva a tételt, lássuk mikor *nem* alkalmazta az alsófok tévesen a Btk. 92. §-át: akkor, ha az enyhítő körülmények annyira nyomatékosak vagy oly nagy számmal vannak, hogy a büntetési tétel legkisebb mértéke is túlszigorú lenne. Mily törvényes feltételei vannak tehát a 92. §-nak? Szükséges, hogy az enyhítő körülmények *a)* nyomatékosak; *b)* nagy számuak és *c)* olyanok legyenek, hogy azokra tekintettel a büntetési tétel minimuma is aránytalanul súlyos lenne.

Már most, ha a Curia a 385. §. 3. pontjára alapított anyagi semmiségi okot vizsgálja felül, mit vizsgál, s határozata mire terjed ki, annak eldöntésénél, hogy törvénysértés forog-e fen vagy nem? Mint említém, ez a semmiségi ok két irányu, az egyik eset az, midőn az alsófok a 92. §-t alkalmazta, mikor arra jogalap nem volt, a másik pedig az, midőn nem alkalmazta, midőn feltételei fenforogtak. Kiemelem, hogy tisztelt ellenfelem e tekintetben a Curia revisionális jogát a konklusionál igen szűkre szabta, mert szerinte «a semmiségi ok nem a súlyosító és enyhítő körülmények mérlegelése alapján állapítható meg, hanem csakis a Btk. 92. § alkalmazása körül fenforgó téves jogi felfogás képezheti az anyagi semmiségi oknak alapját.»

Vajon miben áll itt a jogi felfogás? Csakis azoknak az elemeknek jogi méltatásában, melyek a 92. §-ban foglaltatnak, ez elemek pedig csak azok lehetnek, melyekre imént volt szerencsém utalni, t. i. hogy az enyhítő körülmények nyomatékosak-e, számosak-e, s ha igen, ezekre tekintettel a minimális büntetési tétel súlyos-e vagy nem.

Tehát joga van a Curiának az alsófok által valónak elfogadott tényeket a Btk. 92. §-ának szempontjából vizsgálni; s kijelenteni, hogy a megállapított körülmények sem nem számosak, sem nem nyomatékosak, tehát helytelenül alkalmazta az alsófok a 92. §-t, s megfordítva, kijelentheti a Curia, hogy a fenforgó enyhítő körülmények nyomatékosak s számosak, tehát alkalmazni kell a 92. §-t.

Az a kérdés azonban, hogy ez utóbbi esetben honnan veheti az enyhítő körülményeket? Első sorban természetesen ama csoportból, melyre az alsófok kijelentette, hogy azok enyhítő körülmények. De keresheti-e azokat egyebütt is? Kétségtelenül igen; s pedig az ítéletben, mert csakis ott találhatók fel a valónak elfogadott tények.

Igen ám, de joga van-e a Curiának valamely oly tényre azt mondani, hogy az enyhítő körülmény, amit az alsófok nem vett annak; vagy megfordítva. Kétségtelenül, mert midőn törvényünk, eltérőleg a többi perjogoktól; a bíró rendkívüli büntetés enyhítés jogát oly alakban helyezte a revisio ellenőrzése alá, mint az a 385. §. 3. pontjában olvasható, ugyanakkor a következmények megfontolásával-e vagy a nélkül, nem kutatom, de tény, hogy implicite e joggal is felruházta a Curiát. Mert, midőn a 385. §. 3. pontja kimondja, hogy a 92. §. helytelen alkalmazása vagy nem alkalmazása anyagi semmiségi ok; s midőn a 437. §. első bekezdése általánosságban kijelenti, hogy a Curia köteles határozatát az alsófok által valóknak elfogadott tényekre alapítani, akkor feljogosította a Curiát arra, hogy bárminő legyen is az anyagi jogsértés, s bárminő legyen is a törvény helytelen alkalmazása, a Curia köteles ugyan azon határok közt mozogni, mely határokat az alsófoku bíróság által valónak elfogadott tények állítanak föl, ámde ezen határon belől az anyagi törvényt úgy alkalmazza, a hogy azt helyesen alkalmazandónak tartja.

Tehát, amire az alsófok kijelentette, hogy rendkívüli enyhítő körülmény, azt a Curia tényálladáki ismérvek veheti és megfordítva. Ennek illusztrálására lássunk egy példát. Az esküdtszék megállapította X. ellen a gyújtogatás büntetést, de megállapította azt is, hogy mielőtt nagyobb kár okoztatott volna, a tűz a vádlott intézkedése folytán eloltatott. A bíróság ennek folytán a 374. §-a alapján felmentő ítéletet hozott. A mellékkérdésre adott verdicttel meg lett állapítva, hogy a gyújtogatás folytán a ház tetejének egy része leégett. A közvádló semmiségi panaszszal él, a Curia a valóként megállapított tény alapján úgy találja, hogy a kár nagyobb volt; miután pedig ez a fogalom a gyújtogatás büntetlenségének (Btk. 427. §.) egyik jogi ismérve, kétségtelen, hogy fenforog a BP. 385. §. c) pontjában meghatározott anyagi semmiségi ok. A Curia az ügy tanulmányozásából azt látja, hogy csak az az enyhítő körülmény állapítható meg, mely szerint a vádlott a tűz eloltása körül nagy szerepet vitt; ámde a jury már ezt valónak fogadta el, következésképp mi sem áll utjában annak, hogy nyomban ítéletet hozzon.

Számtalan hasonló eset fordulhat elő, midőn az esküdt-bíróság beszámíthatóságot vagy büntetlenséget kizáró ok alapján hozott felmentő ítéletet, s a Curia azt helytelennek találván, mindig jogában lesz azt a tényt, amit az alsófok beszámítást vagy büntetlenséget kizáró oknak vett, enyhítő körülményként felhasználni.

Mert ismét hangsúlyozom, ha a Curia a valónak elfogadott tények alapján szabályszerű ítéletet hozhat: a törvénynek egy rendelkezése sem tiltja, hogy ezen körön belül a büntetés kimérésére alkalmas körülményeket is felhasználja. A törvény csak azt írja elő, hogy a Curia kizárólag az alsófok által valónak elfogadott tényeket használhatja fel, de abban már nem korlátozza, hogy azt miképpen használja fel.

A tisztelt felszólaló ur harmadik eventualitására igen röviden reflectálok. E szerint a Curia akkor is csak felmentő ítéletet hozhat, ha a bíróság a vádlottat bűnösségre szóló verdict alapján ítélte el. Miért? Erre nagybecsű előadásában semmi támpontot sem találunk. Itt még az az aggály sem forog fen, hogy az enyhítő és súlyosító körülmények, ily névre keresztezve, nem állapítottak meg, mert hiszen a bűnösségre szóló és szabályszerűleg szerkesztett ítélet ezeket magában foglalja.

És most, mielőtt az immár teljesen agyoncsépett 437. §-ra vonatkozó fejtegetésemet a tisztelt teljes-ülés előtt, legalább a magam részéről, végleg befejezném; annak igazolására, hogy ezzel a nem valami érdekes témával miért untattam két ízben is a tisztelt hallgatóságot, kijelentem, hogy ezt tisztán azért tettem, hogy az irányadó körök figyelmét felhívjam arra, ami — szerintem — ebben a híres 437. §-ban benne van. Ne méltóztassanak félre érteni. Ezt nem satirikusan mondom; mert magam részéről is szükségesnek tartom a jury hathatós ellenőrzését. Ha a szakbírák ítéletét, kik pedig a jog alkalmazásában nőttek fel, s öregedtek meg, szükséges revisio alá engedni, s pedig anyagi jogi szempontból kétfoku revisio alá s ha a ténymegállapításukat is felülbíráltatjuk a kir. táblával, micsoda vak bizalom volna az, mely a jurt nemcsak a tény-, hanem a jogkérdésnek is végleg döntő urává tenné.

Az elmélet terén leszámoltunk a 437. §-al; én azt állítom, hogy az eset körülményeihez képest, felmentő ítélettel szemben büntető ítéletet hozhat a Curia; az igen tisztelt ellenfelem ezt kétségbe vonja.

Ha súlyt helyezek arra, amit már többször hangoztattam, hogy a Curianál a perfelek egyenlősége nincs meg; s hogy a koronaügyész nagy tekintélyével, tudásával s hatalmával szembenáll a némaságra kárhóztatott vádlott; hogyszem egy parányi mértékben is hozzájáruljak ehhez a siralmas küzdelemhez, melyben előfordulhat, hogy nem mindig a hatalom mellett lesz az igazság: félretéve minden jogász ambíciót, azt kívánom, hogy a Curia ne az én meggyőződésemet ösvényén járjon, hanem kövesse azt az utat, amit Fabinyi curiai bíró ur megjelölt. Az én álláspontom mellett szól a rideg jogszabály; az övé mellett a humanismus; s az bizonyos, hogy mindig ennek kell előljárni.

Jogirodalom.

Magyar anyagi büntetőjog. Irta: *Németh Péter*, curiai bíró.

Büntetőtörvényeink hiányainak pótlására, célszerűtlennek bizonyult határozmányainak, elavult rendelkezéseinek megváltoztatására évről-évre szaporodnak a magyar törvényhozásnak büntetteket, vétségeket és kihágásokat statuáló alkotásai. Másrészt divergentia mutatkozik a törvényalkalmazás terén nemcsak az alsóbíróságok felfogásában, de még felsőbb bíróságaink praxisában sincsen egység és határozott irány s nem egy kérdésben igen rövid idő alatt homlok-egyenest ellenkező döntéseket hoz a Curia.

Ily körülmények között élénken érzett hiányt pótolni és fontos szükségletet elégített ki szerző, midőn a tételes jogot s felsőbb bíróságainknak ennek alapján kifejlődött gyakorlatát rendszeres összeállításba foglalta s ekként az élő magyar büntetőjogot a gyakorlat embereinek megfelelő s célszerű elrendezéssel egybeállította.

A gyűjtemény szószerint közli a Btk., Kbt. s a delictumokat statuáló egyéb törvényeket, ideértve még az 1899. évnél idevágó alkotásait is, s a curiai judikatura §-onként csoportosítva követi a törvény szövegét. Négyezer jogesetet, melyek annak idején kritikával kísértén s megbeszélve jelentek meg a Büntető Jog Tárában, ölel fel a dolgozat, amely, időrendben tartalmazván a határozatokat, mint történeti jelentőségű mű is számot tesz, amennyiben a jelenlegi felfogások kialakulásának, az uralkodó nézőpontok kifejeződésének folyamatába is bepillantást enged. Híven vázolja azt a szellemet, mely a Curianál a kodex életbelépte óta uralkodott, élénken megvilágítja azt a hatást és mozgalmat, melyet egyes kriminalistáink működése a Curia irányzatára gyakorolt és az anyagi igazság kívánalmainak megfelelő döntések mellett súlyt helyez ama téves felfogások kitüntetésére is, melyek egy-egy teljes-ülési határozatban s egyes ítéletekben kifejezésre jutottak. Nagyban megkönnyíti a könyv használhatóságát az, hogy

szerző a gyakorlat ingadozásának kiemelésére az elhagyott nézőpontokat külön is megjelezte. Sorozatosan egybeállítván a kir. Curia s a kir. táblák büntető tanácsainak döntvényei, annyiban pedig a bünvádi eljárási jog anyagával érintkezik, hogy a bizonyítás kérdésének a Curia évtizedes gyakorlatában kidomborodó vezérelveit, melyek practikus jellegüket ma sem veszítették el, továbbá az egyes büntetendő cselekmények fölött ítélkezni illetékes ítélő bíróság megjelölését szintén tartalmazza.

Végül megjegyezzük, hogy a mű egyszersmind mutatoul is szolgál a Büntető Jog Tárának eddig megjelent 38 kötetéhez.

Ki élő büntetőjogunkat megösmerni és tanulmányozni kívánja, annak Németh Péter könyve, mint biztos és alapos forrásmű, kiváló szolgálatot tehet. L.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A megajándékozottnak az ajándékozó elleni viszereseti jogának kérdéséhez.

A jog az egyén rendelkezési szabadságának feltételeit és korlátait, a gyakorlás módjait és alakját s cselekményei joghatályát a tisztán vagyoni jogi természetű jogviszonyok terén és nem csupán a jogviszonyban álló felek: a jogosított és kötelezett szempontjából, hanem akként szabályozza, hogy harmadik személyek jogos vagyoni érdekének sérelme lehetőleg elkerültesse.

A szabályozás ezen szempontja szembe-ütően fenforog azon jogelv felállításánál, mely szerint a megajándékozott felelős az ajándékozónak az ajándékozás időpontjában fennállott tartozásaiért az ettől való behajthatatlanság esetére az ajándék értéke erejéig.

Ez a szabály tehát az elérni szándékolt cél és alkalmazásának terét tekintve első pillanatra, a megajándékozott viszonyát kifelé az ajándékozó hitelezőivel szemben határozza meg s nyitva látszik hagyni a jogviszony ama másik oldalának elbírálását: tartozik-e felelősséggel az ajándékozó valamely tartozásának kifizetése folytán a megajándékozotttal szemben, vagyis a megajándékozott viszereseti jogosultságának kérdését.

Nem lehet vitás ez abban az esetben, ha a megajándékozott felelőssége feltételének: az ajándékozótól való behajthatatlanságnak, bekövetkezését be nem várva, teljesít ennek érdekében fizetést; mert ez esetben olyant teljesített, amire az ajándékozásra vonatkozó jogszabályoknál, tehát törvénynél fogva, sem a teljesítéssel megszüntetett kötelem-ből folyólag — kötelezve nem volt. Vagyis, mint megbízás nélküli ügyvivő járt el s így az ajándékozó vele szemben a negotiorum gestio szabályai szerint felelős: amennyiben a teljesített fizetés javára szolgált, azt megtéríteni tartozik.

De nem vonható a megbízás nélküli ügyvitel szabályai alá a megajándékozott eljárása akkor, amidőn felelősségének feltétele bekövetkezett; akár a bírói marasztalást s az ajándékozó elleni végrehajtás sikertelen megkísérlését be nem várva, akár ennek folytán teljesített, mert a marasztalás s a követelésnek a megajándékozótól való behajthatatlan volta-nak hatósági megállapítása: a sikertelen végrehajtás, csak declarativ jellegű, kétségtelenné teszi a feltétel beálltát, de nem azonos azzal.

Itt egyik esetben sincs negotiorum gestio, mert a teljesítést eszközölő megajándékozott cselekményében annak fő jellemvonása: az *önkéntesség* hiányzik. Amit ez tesz, arra bírólág kényszeríthető, vagy bírói kényszer folytán teszi.

Gyakorlati jelentősége van ilyen teljesítés esetében a megajándékozott viszereseti jogosultsága kérdésének akkor, ha az ajándékozó utóbb vagyonhoz jut s így a megajándé-

kozott részére a javára szolgált fizetést megtéríteni képes, vagyis — más irányban meghatározva — abban a helyzetben van, hogy ha a hitelezője addig várt s csak most lépett volna fel, tőle nyerhet vala kielégítést.

Támogatja a viszkereseti jogosultság megállapításának helyességét azon körülmény is, mely szerint a más helyett való teljesítés nemcsak önkéntes lehet, hanem erre a teljesítő fél a törvénynél avagy a kötelmi viszonynál fogva kötelezve van a nélkül, hogy ez regressushoz való jogát érintené. Például a munkaadó felelőssége az alkalmazott által okozott kárért.

A indokolás jogi konstruálása felette egyszerű:

A tulajdonképpeni adós nem a megajándékozott, hanem az ajándékozó. A megajándékozott csak feltételesen köteles ennek tartozását kifizetni, ha t. i. az az ajándékozón behajthatatlan. De a fizetést nem maga, hanem az ajándékozó helyett teszi. Csakis azért, hogy az ajándékozás ne lehessen sérelmes másnak korábban szerzett jogára. Másrészt az animus donandi az átadott értékre irányult s a megajándékozott azt a csorbitatlan értéket vette ajándékba. Az ajándékozó helyett teljesített fizetés tehát csakis a kötelezettség indokára nézve függ össze, egyébként azonban független az ajándékozási jogügylettől. Amiből a megtérítési kötelezettség az ajándékozó részéről és a regressio joga a megajándékozott javára éppugy következik, mintha a fizetést az ajándékozás nem is előzte volna meg. Azt lehetne mondani, hogy a törvény az ajándékozó mellé odaállítja kezesként a megajándékozottat, a kezes kötelezettségeivel és jogaival.

Véleményem szerint azonban ezen megoldás téves.

Szerintem a megajándékozottnak az ajándékozó tartozásaiért való felelősségét megállapító jogszabály, nemcsak kifelé: az ajándékozó hitelezőivel szemben, hanem befelé: az ajándékozó és a megajándékozott közötti vonatkozásban is szabályozza a jogviszonyt.

A törvény (jogszabály) bizonyos terhet ró az ajándék értéke erejéig a megajándékozottra: az ajándékozónak az ajándékozás időpontjában fenálló tartozásai kifizetésének kötelezettségét. De csak korlátozottan és feltételesen, amennyiben és ha t. i. azok az ajándékozón behajthatatlanok. Az egyik irányadó időpont tehát az ajándékozás időpontja. Ez és az ajándék értéke határozzák meg a maximális felelősség mértékét, vagyis a teher maximális nagyságát. A felelősség (az a megajándékozott teljesítési kötelezettségének) feltétele a tartozások az ajándékozón egészben vagy részben való behajthatatlansága. A behajthatatlanság fenforgásával a megajándékozott teljesítési kötelezettsége feltétlenné válik s a behajthatatlanság terjedelme a törvénynél fogva az ajándékkal járó teher magasságát is kétségtelenné teszi.

Az ajándékozás (akár az egész vagyonnak, akár annak egy részének elajándékozása) tehát a törvény, illetve jogszabálynál fogva egy az ajándékozótól való behajthatatlanság terjedelme és az ajándék értéke által korlátozott és az ajándékozótól (részben vagy egészben) való behajthatatlanság által feltételezett tartozás átszállással járó, ingyenes vagyonátruházás. Ennyiben minden ajándékozás elfogadásával kötelezettség van egybekötve; a mely kötelezettség, mint minden felfüggesztő feltételhez kötött kötelezettség, ha egyszer a hatályt kitoló feltétel beállott, akként bírálendő el, mintha az a kötelezettség mindjárt eredetileg feltétlenül egybe lett volna kapcsolva az ajándékozással. A feltételes jogutódlás esete forog fen a kötelezett személyében. A feltétel (az ajándékozótól való behajthatatlanság) beálltával a tartozás-átszállás feltétlenné vált; a megajándékozott tehát nem más helyett a más tartozását, hanem maga helyett a maga tartozását fizeti ki, és az, hogy az ajándékozó azzal tartozott legyen, csak oly előfeltétel, mint minden más tartozás-átszállásnál a követelés fenállása.

Ezek szerint a behajthatatlanság nem az ajándékozó

helyett való fizetésnek, hanem a tartozás, a kötelezettség át-zállásának feltétele; s így a jelen fejtegetéseknek kiindulásul szolgáló jogszabály nemcsak az ajándékozó hitelezőinek, hanem magának az ajándékozónak érdekeire is igazságos figyelemmel van. Az ajándékozás lucratív jellege egyedül ezen megszorító magyarázatot indokolja, mely az ajándékozó irányában valóságos benigna interpretatio.

Az animus donandi és accipiendi tehát a törvény rendelkezése által feltételesen tartozás-átszállással terhelt ajándékértékre terjed csupán s ekként a fizetési kötelezettség integrans része az ajándékozási jogügyletnek. A megajándékozott nem kezes; nincs is olyan helyzetben, mint a kezes; hanem a kötelezett maga, aki törvénynél fogva az eredeti kötelezett, az ajándékozó, helyébe lépett.

Az ajándékérték csorbitásának kifogása nem azonos azzal, hogy az ajándékozó az ajándék tárgyához való jogosultságát vagy annak hiányait elhallgatta, amely esetekben a német polgári törvénykönyv 523. és 524. §§-ai kártérítési jogot adnak a megajándékozottnak.

Ellenkezőleg az ajándékozó adósságaiért való feltételes és korlátozott felelősség szempontjából a kifejtettek szerint minden ajándékozás egy — habár feltételes — meghagyással terhelt jogügylet; azonban ma a német polgári törvénykönyv 525. §-ában szabályozott «Schenkung unter einer Auflage»-re vonatkozó rendelkezés értelmében, mely szerint a teljesítést csakis az ajándékozó, s ennek halála után, de csak közérdekből, az illetékes hatóság, szorgalmazhatja; hanem inkább a római jogi «donatio sub modo» értelmében, mely szerint a harmadik javára szolgáló meghagyás teljesítésének követelésére a jogosítottat is (l. Arndts: Pandekten III. kiad. 83. §.) megilleti a keresetjog. Egyuttal, amennyiben a tartozás-átszállás megtörténik, az ajándékozás nem tiszta (mixtum negotium) s csak az átszállott tartozást meghaladó ajándékértékre nézve valóságos ajándékozás.

A megajándékozott viszkereseti jogosultságát a fentiek szerint az ajándékozó gazdagodásának jogcímével sem lehet megalapítani.

Mindezekből következőleg a felvetett kérdés helyes megoldása nemleges: A megajándékozott azon a czimen, hogy az ajándékozónak az ajándékozás időpontjában fenállott tartozását az ettől való behajthatatlanság folytán az ajándék értékhatárán belül kifizette, a megajándékozó ellen viszkereseti joggal nem bír.

Magától értetődik, hogy a fentiekben arról az esetről volt szó, midőn a felek az ajándékozást nem az ajándékozó hitelezői kijátszása czélzatával ezek elől a fedezeti alap elvonása végett létesítették, mert ez esetben már a fenforgó turpis causa kizárja a viszkereseti jogot. Ob turpem causam possessor potior. Itt az ajándékozó, kinek javára a megajándékozott fizetése szolgált, a possessorral egy tekintet alá esik.

Dr. Weisz Aladár,
szabadkai kir. aljárásbíró.

Jog és méltányosság bélyegilleték-ügyekben.

Jog és méltányosság! Mindkettő átvonul a közigazgatási életnek csaknem minden vonalán, de talán sehol sem érvényesül olyan sokféle változatban, mint a pénzügyi közigazgatásnál, különösen annak illetékügyi részénél.

Már mult alkalommal kifejtettük, hogy a bélyeg- és illetékügyi törvények hivatalos összeállítása az illetékek elbírálásánál a beadványokat és hatósági actusokat két nagy csoportba osztályozza, ugymint a peres és perenkívüli eljárás osztályába. Ezen csoportosítás szerint változik az egyszeres illeték mérve, a bírság összege, a bírság mérséklésének és elengedésének joga, stb.

A mult alkalommal kimutattuk azt is, hogy a peres és perenkívüli ügyek olyatén elkülönítése, amint az a fenálló

illetéki törvényekben érvényesül, milyen furcsa helyzetbe sodorja az ügyvédi felelősséget; milyen sajátságos színben tünteti fel az anyagi igazságot; és hebizonyítottuk azt is, hogy milyen ellentmondásokat teremt az érvényben levő egyéb törvényekkel szemben.

Ezuttal (anélkül, hogy a perenkívüli illetékköteles okiratok és beadványoknak a bélyegtörvény 103—109. §-aiban meghatározott bírságösszegek mértékére most kiterjeszkednénk) általános formában azon kérdéssel foglalkozunk, milyen hatással van az illetékköteles beadványoknak peres és nem peres eljárásra való osztályozása a társadalmi szükség, az igazság, a logika és főképp a *törvény intenciója* szempontjából.

Valószínűnek látszik, hogy a törvény a bírságolás tekintetében azzal a határozott intencióval különítette el a peres és perenkívüli ügyeket, hogy a peres ügyekben elkövetett bélyegrövidítéseknél a szigorú jogot, a summum just, emelje érvényre, és hogy a perenkívüli ügyekben tág teret nyisson a pénzügyigazgatóságok azon *discretionális hatalmának*, melylyel ezen utóbbi bélyegrövidítéseknél a szükséges méltányosságot gyakorolhatja. Innen van, hogy a bélyegtörvény 109. §-a szerint a peres ügyekben elkövetett bélyegrövidítéseknél a felemelt illetéket sem mérsékelni, sem elengedni nem szabad, tehát a *teljes bírságot* feltétlenül meg kell fizetni, míg a perenkívüli ügyekben a bírság mérsékelhető, illetve el is engedhető. Azt csaknem teljes bizonyossággal állíthatjuk, hogy a gyakorlati életben nagyobbára a társadalomnak kevésbé művelt rétege szolgáltatja a perenkívüli beadványok nagyobb tömegét. Hány tönkre jutott ember fordul bélyegtelen levéllel vagy folyamodvánnyal a különböző hatóságokhoz valamely állásért! Természetes, hogy állás helyett fizetési meghagyást kap. És hány szerencsétlen ember kér a Felséghez vagy a kormányhoz intézett bélyegtelen folyamodványában segílyt vagy egyéb támogatást és kérelmét nyomon követi a fizetési meghagyás. Ilyen körülmények között teljesen érthető, hogy a törvény a méltányosság gyakorlásának a biztosításával akar enyhíteni, egyébként szigorú rendelkezésén.

Tagadhatatlan ugyan, hogy a gyakorlati életben a legszegényebb és legtudatlanabb elem él a legkevésbé a felelősség jogával, vagy a bírság elengedésére, illetve mérséklésére irányuló esetleges igényével, egyrészt azért, mert nem is tudja, hogy a fizetési meghagyásokban foglalt felhívásokkal szemben még jogorvoslatot is kereshet, vagy a bírság mérséklését kérheti, másrészt pedig azért sem, mert ha a pénzügyi hatóságnak joga van is a méltányosság gyakorlására, de nem kötelessége; és így az esetleges kedvezményre fordított fáradság kárba vész. De hát az a jogkereső fél baja, hogy a törvényt nem ismeri. Nem is akarunk értekezésünkben csorbát ejteni azon az általános jogi elven, hogy a törvény nem tudásával védekezni nem lehet, jóllehet sokszor magunk sem tudunk eligazodni a bélyegtörvénynek kanyargó labirintusaiban, pedig folyton annak légkörében élünk és hozzá jogvégtzettséggel szabályozott elménk is segítségünkre van. Csak konstatálni akarjuk, hogy a bankok, részvénytársaságok, pénzemberek, ügyvédek és az intellektuális elemhez tartozó egyének sokkal nagyobb számban juttatják a pénzügyigazgatóságokhoz a perenkívüli ügyekből származó bélyegrövidítéseknél a felelősségeket és kérvényeket, mint a kevésbé művelt, de annál szegényebb osztály, jóllehet ez utóbbi sokkal nagyobb számot képvisel.

Ezek előrebocsátása után ujólag hangsúlyozzuk, hogy a bélyegtörvényen végig vonuló azon elv, mely szerint a pénzügyi hatóság perenkívüli ügyekben a bírságot méltányosságból mérsékelheti, úgy a humanizmus, mint a pénzügyi adminisztráció tekintetéből a legmesszebb menő elismerést és dicséretet érdemli meg. Azonban...

És itt következik az a fatális azonban.

Az 1893. évi XVIII. tcz. megalkotásával kapcsolatban megszületett az 1894. évi XXVI. tcz. Ezen törvény nem

változtat ugyan azon klasszifikáción, amely szerint a bélyegilletékek peres és perenkívüli osztályba sorozódnak, de 31. §-ában expressis verbis kimondja, *hogy peres ügyekben joga van az illetékköteles félnek a megrövidített illeték kétszeresét a fizetési meghagyás kézbesítésétől számított nyolcz nap alatt befizetni, amely esetben a többlet (a megrövidített illeték háromszorosa) hivatalból törlésbe jön.*

Már most hogy áll a dolog? A törvény intenciója határozottan az, hogy a perenkívüli ügyekben enyhébb eljárás kövessék, a törvény *igényt* is ad a félnek arra, hogy a bírság méltányosságból esetleg mérsékeltesse, illetve elengedtesse, de a törvény a mérséklésre, illetve elengedésére a félnek *jogot* nem ad és ez irányban a hatóság elé kötelességet sem szab. A pénzügyi közeg egyéni belátásától, érzületétől, szívéitől függ, hogy méltányosságot gyakoroljon-e vagy sem, és ha a pénzügyi közeg a méltányosság enyhítő hatását nem alkalmazza (amire nem köteles), akkor perenkívüli ügyben a *teljes bírság áll fen.* Ellenben a peres ügyekben — amelynek szigora a törvény határozott célzatánál fogva messze meghaladja a perenkívüli ügyekét — *joga van* a félnek a megrövidített illeték kétszeresét nyolcz nap alatt befizetni. És kövesse el bár a bélyegcsontitást a kincstár megrövidítésének *legrutább szándékával*, fent ismertetett jogának hatályát megtörni semmi sem képes.

Már most lehetne vitatkozni a felett, mi nyom többlet a becsérték mérlegén, az esetleges igény vagy a feltétlen jog? Mi ér többlet, a peres ügynek azon feltétlen és semmi által meg nem győzhető joga, hogy a mulasztást (legyen az akár vétkes, akár vétlen) nyolcz nap alatt a megrövidített illeték kétszeresével egálisálhatja, vagy a perenkívüli ügynek méltányosságra való igénye, amely mérséklést eredményezhet is, meg nem is!

Mai közigazgatási rendszerünk mellett sokkal nagyobb biztosítékot nyújt nekünk, ha a feltétlen jog érczbástyája véd meg bennünket, mintha azt az esetleges igény papírvárára bizzuk azt. Már csak azért is, mert a gyakorlati életben az illetékügyi méltányosságot ritkán fokozzák oly magasra, hogy a teljes bírságot elengedjék, a legtöbb esetben csak a mérsékelt felemelt illetékig szállnak alá. Azért helyes volna talán, ha ezen «mérsékelt felemelt illeték»-nek is feltétlen jogot biztosítanánk és kimondanánk, hogy perenkívüli ügyekben is joga van az illetékköteles félnek a megrövidített illetéket és annak felét vagy harmadát, negyedét, nyolczadát, esetleg kétszeresét nyolcz nap alatt befizetni, már aszerint, amilyen méltányosak akarunk lenni. Ezenfelül természetesen megmaradhatna a pénzügyi hatóságoknak általános discretionális hatalma, amely még több engedményre, esetleg az illeték teljes törlésére is jogot ad. De a perenkívüli illetékköteles felek javára is biztosítandó volna bizonyos mértékű feltétlen jog záros határidőn belül. Ezzel legalább — ha már elkülönítettük a peres ügyeket a nem peres ügyektől — a logikai és célszerűségi kapcsolaton kívül némi összhangot és egységet is létesítenénk a peres és perenkívüli ügyek között, ami szintén érne valamit.

Rév Mór.

Külömfélék.

— **Büntetőbírósi intézkedés a gyermekek erkölcsiségének veszélyeztetése esetében.** A budapesti kir. büntető törvényszék 47.150/99. B. sz. ítéletéből. Ezen ítélet megfelelő további intézkedés végett Budapest székesfőváros árvaszékének megküldetik. *Indokok:* Minthogy a vizsgálat és végtárgyalás adataiból nyilvánvaló, hogy idősebb R. József vádlott gyermekeinek nevelését elhanyagolja és azoknak erkölcsiségét veszélyezteti, ennél fogva az 1877. évi XX. tcz. 22. §-ának megfelelően eszközözendő további eljárás végett ezen ítéletnek Budapest fő- és szék város árvaszékével való közlését elrendelni kellett.

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** által kiküldött három bizottság, mely hivatva van a m. é. június hó 29—30-iki közgyűlés által elfogadott választmányi határozati javaslatban részletezett közérdekű kérdéseket megvitatni, 1900. évi január hó 31-én tartotta alakuló ülését. Az egyes bizottságokba a következő választmányon kívül álló tagok választottak meg: *Az I. bizottságba.* Altmann Ignác, dr. Szilágyi Arthur Károly, dr. Bihari Mór, dr. Rakovszky Géza, dr. Gráber Károly, dr. Csukássy Jenő, dr. Darányi Gyula, dr. Fürst Mátyás, dr. König Ferencz, dr. Schreyer Samu, dr. Wolf Vilmos, dr. Sgalitzer Gyula, dr. Weisz Sándor, dr. Tóth Kálmán, dr. Neuschlosz Tivadar, Schmidl Ignác, dr. Fraenkel Sándor, Lovrich István. *A II. bizottságba.* Árkay Kálmán, Pick Jenő, Balog Arnold, Glücklich Emil, Gyöngyösi József, Fried Vilmos, Berger Miksa, Keresztessy József, Ödöfői Miksa, Huszár Kálmán, Török Emil, Szabó József, Okolicsányi Géza, Parall Ferencz, Löwenfeld Albert, Eulenberg Salamon, Karácsonyi Jenő, Oesterreicher Mór. *A III. bizottságba.* Stiller Mór, Kenedi Géza, Tetétleni Ármán, Gráner Ernő, Enyiczkei Gábor, Vázsonyi Vilmos, Vesei István, Horváth Zoltán, dr. Kégl János, Monor, Guthi Soma, Komlós Ágost, Hirschler Henrik, Kiss Károly, Gosztanyi Mihály, Enessey Pál, Czigler Ármán, Krausz Mihály, Mangold Ármán. A bizottságok felhívják azon kamarai tagokat, akik nem tagjai a bizottságnak, hogy amennyiben indítványuk volna, hogy egyik vagy másik tárgyban, azokat a kamara irodájában írásban nyújtsák be. Az ily indítványozók a bizottsági üléseken részt vehetnek, tanácskozási joggal bírnak, de nem szavazhatnak. Reméljük, hogy e bizottságok kellő buzgósággal fognak közreműkölni e nagy fontosságú közérdekű tárgyak megvitatásánál és működésüknek meg lesz a várt sikere.

— **Csendőrök előtt tett beismerő vallomás visszavonása.** *A m. kir. Curia:* Grahovszki Antal vádlott az ellene emelt vád és következményei terhe alól felmentetik.

Indokok: A 4. §. a jegyzőkönyv szerint G. A. bekísértetése alkalmával amiatt panaszkodott, hogy bal karján, hátulján és czombján sérülései vannak, amelyek a csendőrségtől való bántalmaztatásából származnak. Ennek a körülménynek szakértő orvos által leendő megvizsgálása iránt az eljáró kir. bíróság a fenálló rendelet dacára semmi intézkedést sem téve, vádlottnak e panasza czáfolatot nem nyerve, sőt támogatattik azon tény által, hogy a csendőrség vádlottat 1897 október 7-én tartóztatta le s csak október 12-én szolgáltatta át a bíróságnak és ő ez időközben Szárcsáról Nagy-Becskerekre, majd ismét Rohusra, innen vissza Szárcsára kísértetett. Szabó Sándor csendőrőrmester maga vallja, hogy vádlott kezdetben tagadásban volt s csak később tett beismerést. Ily körülmények mellett a vádlottnak a csendőrség előtt tett beismerő vallomását és mindazon nyilatkozatokat, amelyeket vádlott azon időben tett, midőn még a csendőrség hatalmának volt alávetve, bizonyítékul venni nem lehet. S. Zs. sértettnek vallomása is aggályos, mert ő az irányában Verseczen elkövetett büntetendő cselekmény miatt az ottani helyi hatóság előtt nyomban panaszt tett, sőt a csendőrség is az ő panaszához vizsgálatához csak közvetve, t. i. K. J. és társai által szolgáltatott nyomon jutott el. S. Zs. sértett szerint ő a pénzt nem G.-nak, hanem özv. Szabó Györgyné kezébe szolgáltatta át. G. A. tagadása ellenében tehát csak azon nyomatékos gyanúk marad fen, mely szerint a neje tulajdonát képező telken elásva 420 frt találtatott s a pénz közt 3 drb gyanús 10 frtos volt, mik a csalásnak a bepanaszolt módon való véghezvitelére alkalmas eszköznek látszanak. Minthogy azonban a pénznemek sem azonosak a S. Zs. által átadottnak állított pénzzel (100 frtos nem találtatott), mint-hogy vádlott, illetve neje olaj gyártással iparszerűleg foglalkoznak s az általuk felhitt tanukkal is bizonyítást nyert, hogy ők 420 frtnak birtokához jogos uton is juthattak: a fent jelzett ezen egyetlen gyanús körülmény még kapcsolatban a többi — bár kifogásolható adatokkal — nem szolgálhat G. A. bűnösségére megnyugtató bizonyítékot. Özv. Sz. Gy.-né irányában a kir. tábla ítélete az abban felhívott indokok alapján volt helybenhagyandó.

— **A főtárgyalási jegyzőkönyvnek helyesbítését és kiegészítését** a BP. 331. §. végpontja értelmében a felek az elnökkel kérhetik, de hogy meddig és mily eljárás követendő általában és különösen egy elnapolt főtárgyalás esetében, erről sem a perrendtartás sem az ügyviteli szabályok nem rendelkeznek.

Dr. H. Gy.

— **Az igazságügyi igazgatás szabályait** állította össze Alföldy Ede kir. járásbíró. Az április hó folyamán megjelenendő terjedelmes mű előfizetési ára 14 korona.

Büntetőjog és eljárás a kir. járásbírók előtt cz. szakmunkára hirdet előfizetést Juraszek János székesfehérvári kir. alügyész és dr. Schlamadinger Jenő székesfehérvári ügyvéd. A mű körülbelül 35—40 nyomtatott ivre terjed, ára körülbelül 8 korona lesz.

— **Törvények gyűjteménye.** Az 1899. évi törvények kis kiadása jelent meg Lampel R. kiadásában. Ugyanitt megjelentek a bünvádi perrendtartásra vonatkozó törvények és rendeletek, valamint a cukor- és söradó-törvények és utasítások.

— **A pozsonyi kir. jogakadémián** a folyó félévben következő special-collegiumok tartanak: Államszámviteltan. Fésüs György. — Római örökösödési jog. Rentmeister Antal. — Csődtörvénykezés. Révffy László. — A kereskedelmi törvény. Ugyanazon tanár. — A bányajog alapelvei. Katona Mór. — Urbériség. Ugyanazon tanár. — A telekkönyvi rendszer ismertetése jogesetekkel. Ugyanazon tanár. — Östermelés és műipar. Virozsil Tivadar. — A nemzetgazdaságtan különös része. Ugyanazon tanár. — Iparügyi közigazgatás. Kosutány Ignác. — Gazdasági közigazgatás. Ugyanazon tanár. — Katonai közigazgatás. Ugyanazon tanár. — A közhivatalnokok joga. Ugyanazon tanár. — Parlamentáris kormányrendszer. Vutkovich Sándor. — Bünvádi eljárás. Oberschall Pál. — Bünygyek szemléltetve. Ugyanazon tanár. — Szemelvények a jog- és állambölcseletről. Ugyanazon tanár. — Közigazgatási közegészségtan. Lendvay Benő. — Törvényeségi orvosi vélemények elmebetegségekről. Fischer Jakab. — Aristoteles politikája. Vutkovich Sándor. — A visszaesésről. Oberschall Pál. — Magyar jogi műnyelv. Id. Vutkovich Sándor.

— **Az eperjesi jogakadémián** a folyó félévben következő special-collegiumok tartanak: Művelődéstörténet. Horváth Ödön. — Magyar közigazgatási jog. Sarudy Vilmos. — Európai államok legújabb története. Szilávik Mátyás. — Bölcséleti etika. Szilávik Mátyás. — Bölcsészettörténet. Szilávik Mátyás. — Közegészségtan. Horovitz Imre. — Bányajog. Schulek Gusztáv. — Államszámviteltan. Sarudy Vilmos. — A magyar protestantizmus története. Szilávik Mátyás. — A magyarországi ág. hitv. ev. ker. egyház alkotmánya. Mikler Károly. — Alkotmányunk biztosítékai. Meliorisz Béla. — Váltó- és kereskedelmi jogi gyakorlatok. Sarudy Vilmos. — Az 1866. évi XXI., XXII. és XXIII. czikkek magyarázata. Mariássy Béla. — Jogbölcséleti nemzetközi jog. Horváth Ödön.

Nemzetközi Szemle.

— **Egy halálos ítélet.** Az osztrák Rudolfswerthben a múlt év márczius 10-én tartott esküdtszéki tárgyaláson Held Simon napszámost gyilkosság miatt kötél által való halálra ítélték. Márczius 18-án értesítették, hogy kegyelmi kérvényét elutasították. Helden tehát a reá következő napon az ítéletet végre kellett volna hajtani. Éjjel azonban védője kérvénnyel állott elő a büntető eljárás újra felvétele tárgyában új bizonyítékok alapján. Az ítélet végrehajtása ennek következtében elmaradt, és néhány nappal reá az eljárás Held ellen újra megindult. November 25-én az esküdtek Heldet ismét bűnösnek mondták a gyilkosságban, és ő újra halálra ítéltetett. Ezen ítélet ellen semmiségi panaszt jelentett be, amelyet a napokban jogi képviselője azzal okolt meg, hogy Held, aki előtt a halálos ítéletet már kihirdették, több napon át, amíg t. i. a per újra felvétele tárgyában döntöttek, halálos aggodalomban volt. Ebben a halálbüntetés súlyosbítása van, amelyet a törvény nem enged meg. A törvényszéknek másodszor nem lett volna szabad halálos ítéletet hoznia. Erre a vád képviselője kifejtette, hogy a halálos félelem subjectív érzés, nem a bírótól kiszabott ítéletsúlyosbítás, amely egyedül van kizárva a halálos ítéletnél. Ekként a halálbüntetés tényleges végrehajtását ki lehetne játszani, mert minden elítélt egyszerűen perének újra főlvetelét kívánná, és ennek tekintettel a bíróság döntéséig szenvedett halálos félelemre, az lenne a következtetés, hogy az ítéletet sohasem lehetne végrehajtani. Az élet és halál felett való döntés ez által pusztán az elítélt kényétől függne. A semmitőszék a panaszt az ügyész által felhozott okokból mint alaptalant elvetette.

— **A szerzői jog védelme.** A brüsseli törvényszék kimondotta, hogy a zenemű szerzőjének jogát sérti egy oly helyiség megnyitása, amelyben a közönség belépti díj ellenében, a szerző beleegyezése nélkül, telefon, grafon vagy fonograf utján hallgathatja végig a zeneművet, amelyet a szerző engedelmével más helyiségben és más közönség előtt más személy adat elő; a szerzői jog megsértése ez akkor is,

ha a telefon, grafon vagy fonograf útján rendezett előadás célja pusztán ezeknek a találmányoknak ismertté tétele és nem az, hogy általa a szerzői jog bitorlásával vagyoni haszon szereztessék.

Gondatlanság sebészi operatio közben. Kosinski varsói sebésztanár és assistense, Sohman ülte nemrég a vádlottak padján, mert laparatomisált betegük hasában két ütércsipőt felejtettek ben. Ez alkalomból Neugebauer az irodalomból 100 hasonló esetet gyűjtött egybe és az érdekelte műtők sorában a legkiválóbb nevek szerepelnek. A 100 ily módon járt beteg közül 58 meggyógyult, 42 meghalt és ez utóbbiak egy része a műtétet követő sepsisben. A hasban felejtett tárgyak között 19-szer szivacs, 28-szor watta vagy gaze-tampon, 4 szer drainső, egyszer egy Richelot csipő, egyszer jegygyűrű, egyszer egy darab üveg eltörött irrigatorból, 19-szer ütércsipő, 17-szer nincs közelebből megnevezve az idegen test, háromszor pedig két-két idegen test maradt ben. Hogy a vádlottaknak mi lett a sorsuk, arról a *Gyógyászat*, melyből ez esetet veszszük, nem emlékezik meg.

A párisi egyetemi tanács a napokban tett jelentést a közoktatásügyi miniszteriumnak a mult tanévről. E jelentés szerint az orvosi karra beiratkozott 129, és a philosophiai karra beiratkozott 298 tanulónövel szemben jogi tanulmányokat a párisi egyetemen csupán 4 nő végzett, két francia és két orosz. A többi francia egyetemen a mult tanévben 3 nő iratkozott be a jogra.

Végrendelet értelmezése. Trouvé Lajos francia polgár végrendeletében határozott kifejezést adott annak az akarátának, hogy hagyatékából családja tagjainak semmi se jusson, egyben örökös nevezése nélkül 45,000 frcot hagyományozott a szent-pétervári állatvédő egyletnek. Halála után egyetlen természetes örököse, nővére, a hagyomány érvényességét nem támadta meg, de pert indított az államkinestár szajnamegyei igazgatója ellen, aki a Code civil 768. §-a alapján a hagyatékot mint az államra szállót birtokba vette. Felperest, aki azzal érvelt, hogy ha az örökhagyó természetes örököseit az örökségből kizárja, de helyettük más örököst nem rendel, az örökhagyó rendelkezése semmis: a szajnai törvényszék keresetével elutasította, kimondván, hogy az örökség az államra szállott.

A Magyar Jogászegyletben folyó hó 10-én (szombaton) este 6 órakor dr. Balogh Jenő tart előadást: a kir. ügyészség és a magánvádlo perjogi hatásköréről bünvádi perrendtartásunkban. Az egyleti helyiség: V., Szemere-utca 10. (Ügyvédi kamara.) -- Vendégeket szívesen lát az egylet.

A jelen számhoz a rendes melléklet helyett a kodifikációsális jegyzőkönyvek 21 ivnyi hatodik kötete van csatolva.

Legközelebbi csödbjelentési határidők: (Febr. 22-ikétől márcz. 1-éig): **Febr. 22.:** Rohoska Pál e. bpesti keresk. és vtsz. (12). — **Feldmann I. e.** a bpesti keresk. és vtsz. (18). — **Steiner Lipót és fia e.** a bpesti keresk. és vtsz. (20). — **Schwarcz Jakab e.** a bpesti keresk. és vtsz. — **Febr. 23.:** Kertész Izidor e. a szombathelyi tsz. (9). — **Bruck Samu e.** a nyitrai tsz. (23). — **Febr. 24.:** Szabadfi János e. a szombathelyi tsz. (15). — **Färber Salamon e.** a temesvári tsz. (17). — **Giczi Mór e.** a győri tsz. (17). — **Febr. 25.:** Hirschler Mátyásné e. a zalaegerszegi tsz. (291). — **Podesva Károly e.** a zágrábi tsz. (23). — **Febr. 26.:** Berger Adolf e. a nagyváradi tsz. (13). — **Özv. Pollák Józsefné e.** a budapesti keresk. és vtsz. (22). — **Weil József e.** a győri tsz. (23). — **Adler Náthán e.** a pozsonyi tsz. (23). — **Febr. 27.:** Neumann Jakab e. a gyulai tsz. (18). — **Febr. 28.:** Mandel és Deutsch e. a rimaszombati tsz. (11). — **Wolf e.** a dévai tsz. (8). — **Hörcher és Ilinger e.** a bpesti keresk. és vtsz. (23). — **Bauer I. e.** a budapesti keresk. és vtsz. (23).

Csődök: Dekker Sándor törökbecsei keresk. e. a n. becskerekai tsz.; csb. Selymes Sándor, t. Szamek Gusztáv; bh. apr. 5., felsz. t. apr. 19. (25). — Zenke Lajos h.-m.-vásárhelyi keresk. e. a szegedi tsz.; csb. Kechkemény Dániel, t. Baksa Lajos; bh. március 31., felsz. t. apr. 21. (25). — Hörcher János, Hörcher József és Ilgner Ferencz bpesti keresk. e. a keresk. és vtsz.; csb. Lukács Jenő, t. Török Gyula; bh. febr. 18., felsz. t. márcz. 29. (26). — Färber Sándor temesvári zsbáros e. e tsz.; csb. Haller Gábor, t. Lázár Ernő; bh. március 13., felsz. t. április 10. (26). — Kovács Pál kecskeméti keresk. e. e tsz.; csb. Kiss Ferencz, t. Diószeghy József; bh. márcz. 31., felsz. t. apr. 26. (26). — Mendelsohn I. Gyula

bpesti keresk. e. a keresk. és vtsz.; csb. Lauffer Gyula, t. Fraenkel Sándor; bh. apr. 7., felsz. t. máj. 1. (26). — **Preis Mór eperjesi keresk. e. e tsz.; csb. Demien Zoltán, t. Szamek Gusztáv; bh. apr. 5., felsz. t. apr. 19. (27).** — **Friedmann Mayer bártfai lakos e. az eperjesi tsz.; csb. Demien Zoltán, t. Uhlig Leo; bh. márcz. 29., felsz. t. apr. 26. (27).** — **Klein Gyula komló keresk. e. a pécsi tsz.; csb. Göbel Gyula, t. Kerese Kálmán; bh. márcz. 5., felsz. t. márcz. 24. (28).** — **Stern B. József bpesti keresk. e. e tsz.; csb. Hajdu Imre, t. Kiss Károly; bh. márcz. 19., felsz. t. apr. 6. (28).** — **Weisz József újvidéki keresk. e. e tsz.; csb. Longauer Ferencz, t. Zombori László; bh. márcz. 1., felsz. t. márcz. 15. (29).**

Pályázatok: A verseczi jbságnál aljegyző; bh. febr. 18. a fehértemplomi tsz. elnökéhez (25). — A n.-becskerekai tsz. aljegyző; bh. febr. 18. e tsz. elnökéhez (25). — A miskolczi tsz. aljegyző; bh. febr. 18. e tsz. elnökéhez (25). — A gyulai tsz. aljegyző; bh. febr. 18. e tsz. elnökéhez (25). — A szamosújvári tsz. albiró; bh. febr. 18. a deési tsz. elnökéhez (25). — A n.-röczei jbságnál albiró; bh. febr. 19. a rimaszombati tsz. elnökéhez (26). — A temesvári jbiróságnál albiró; bh. február 19. e tsz. elnökéhez (26). — A b.-hunyadi jbságnál aljegyző; bh. február 19. a kolozsvári tsz. elnökéhez (26). — A kolozsvári törvényszéknél aljegyző; bh. február 19. e törvényszék elnökéhez (26). — A battonyai járásbiróságnál aljegyző; bh. febr. 19. a szegedi törvényszék elnökéhez (26). — A besztercei törvényszéknél aljegyző; bh. febr. 19. e tsz. elnökéhez (26). — A szombathelyi tsz. aljegyző; bh. febr. 9. e tsz. elnökéhez (26). — A székesfehérvári jbságnál albiró; bh. febr. 19. e tsz. elnökéhez (26). — Az ógyallai jbságnál aljegyző; bh. febr. 20. a komáromi tsz. elnökéhez (27). — A komáromi tsz. aljegyző; bh. febr. 20. e tsz. elnökéhez (27). — A budapesti keresk. és vtsz. aljegyző; bh. febr. 21. e tsz. elnökéhez (28). — A temesvári kir. táblánál két joggyakornok; bh. febr. 15. temesvári kir. tábla elnökéhez (29). — A n.-bereznai jbságnál albiró; bh. febr. 22. beregszászi tsz. elnökéhez (29). — A fehértemplomi tsz. aljegyző; bh. febr. 22. e tsz. elnökéhez (29).

Egy gyakorlott ügyvédjelöltet keresek, akár azonnali belépésre. Czim a kiadóhivatalban. 8577

Fiatall ügyvéd fővárosi ügyvédi irodában alkalmazást keres. Czim a kiadóhivatalba. 8585

ÚJ JOGI KÖNYVEK!

POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA kiadóhivatalából.

Angyal Pál dr. A személyi bünpártolás. Tanulmány 5 K.
Brachfeld Dezső. A bizományos belépési joga (Keresked. törv. 381., 382. §-ai.) 1 K 20 f.

Finkey Ferencz dr. A magyar büntető eljárás tankönyve. 1899 8 K.

Huf J. A magyar telekkönyvi rendtartás gyakorlati használatra 6 K 40 f.

Illés József dr. Az Anjou-kori társadalom és az adózás. 2 K 40 f.

Késmárky István dr. Katholikus egyházi vagyonjog. 4 K

Kmety Károly dr. A magyar közigazgatási jog kézikönyve. II. kiadás 7 frt 60 kr.

Raffay Ferencz dr. Házassági perrendtartás 2 K 40 f.

Schwarz Gusztáv dr. előadásai után *Besnyő Béla* Intitutiók és pandekták. 5 frt 60 kr.

Fenti czég antiquari osztálya INGYEN küldi bárkinek: „Joghallgatók egyetemi utmutatóját” és „Utmutató az ügyvédi vizsgálatra” című könyvecskéket. Bármely könyv beszerzését, úgy a hazai, mint a külföldi irodalom köréből elvállalja és pontosan teljesíti. Ugyanott egyes könyvek, ugyszintén egész könyvtárak igen jó áron vétetnek. (Czim: IV., Kecskeméti-utca 4. sz.) 8321

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent:

A MAGYAR BÜNVÁDI PERRENDTARTÁS VEZÉRFONALA.

IRTA

DE FAYER LÁSZLÓ

Teljesen átalakított harmadik kiadás, az 1896. évi XXXIII. tczikk alapul vételével.

Ára füzve 7 K 20 f.

Főszerkesztő: Dr. Dárday Sándor.
(Főh. Sándor-utca 6. sz.)

Felelős szerkesztő: Dr. Fayer László. (Zöldfa-utca 31.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (Egyetem-utca 4.)

Főmunkatárs: Dr. Balog Arnold.
(Arany János-utca 10. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 12 kor. negyedévre 6 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Schvarcz Gyula. (1838—1900.) *Dr. Nagy Ernő* nagyváradai jogakadémiai tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Adalék a fő- s külön-kérdés feltételéhez. *Vargha Ferencz* kit. táblai bírótól. — Rendőri nyomozás. *Bodor László* kolozsvári kir. törvényszéki bírótól. — A kecskeméti verdict. *Dr. Kecskeméti Lajos* kecskeméti ügyvédtől. — Külföldiek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Schvarcz Gyula.

1838 1900.

A természet Schvarcz Gyulát abból az anyagból alkotta, amelyből a nagy embereket gyurja. A rendkívüli szellemi erő, mely nála úgy az ismeretek átvételében és megtartásában, mint a feldolgozás erélyében nyilvánult, még a munka csodálatos szeretetével, a gondolkodás és ítélet mélységével is párosult. Az igazi siker ez előfeltételeinek ilyen összetalálkozása, a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. És valóban phänomen, egy rendkívüli jelenség volt ő egész élete folyamán. Az az örökké kutató, buvárkodó, alkotó szellem, mely gyermekkorától halála pillanatáig munkában van; sohasem csügged, sohasem fárad el. Azért nem is lehet őt a közönséges mértékkel mérni; ha valaki mégis így járna el, bizony a lángész ellen vétkeznék. Ismereteinek köre szinte beláthatatlan volt. A történelem, az államtudományok, valamint a bölcsészeti és philologiai tudományok terén elsőrendű nagyság, sőt az elsőben munkálkodása epochális jelentőségű lesz. Az angol tudományos körök pedig mint természettudóst ünnepték és a magyar tudományos Akadémia természettudományi osztálya 1864-ben tagjául választotta.

Az a tétel, hogy a gyermek a férfi atyja, Schvarcz Gyulánál teljesen bevált. A német katonatiszti családból származott atyja korán elhalálozván, neveltetése egészen édes anyja, Horhy Katalin és anyai nagyatyja, a tudományosan képzett Horhy Mihály kezébe volt letéve, akik e feladatot nagy szeretettel és sok okossággal teljesítették. A kis árva csakhamar egész mondakörnek központjává lesz. Tanárai, tanuló társai kifogyhatatlanok az esetek elősorolásában, melyek az ő rendkívüli emlékező tehetségét, tudását és nagy szívjóságát bizonyították. Középiskoláit befejezve, külföldi egyetemeken tanult s a göttingai egyetemen a tudori fokot is elnyerte. Ezután még nagy utazásokat tett és hosszabb időt töltött Angliában, nagy ismereteivel mindenütt méltó feltűnést keltve. Ugy hogy a haza térő ifjut, abban a korban, midőn mások még nevelésüket sem fejezték be, már a tudós híre és tekintélye vette körül a hazában, mint annak háttárain tul.

Ez időben nálunk nagy változások következtek be. Az alkotmányosság helyreálltával újra kezdődik a politikai élet és a nemzet fokozott reménységgel néz egy jobb jövő elé. A viszonyok ilyen átalakulása hogyan ragadta volna el a fogékony és lelkes természetű fiatal embert. Ő is, mint annyi más, a hazát szolgálni a politikai pályára lép, amelyre nagy műveltségén kívül, még a nem közönséges szónoki tehetség és akkori nagy népszerűsége egyenesen praedestinálni látszott. Először is szülővárosa, Székesfehérvár, majd Budapest

terézvárosi kerülete küldte a parlamentbe, amelynek csekély megszakitással majdnem három évtizedig tagja maradt.

De benne a tudós sohasem tagadta meg magát. A gyakorlati politika kérdéseivel komoly tanulmányokban foglalkozik. Ezek között különösen feltűnést keltettek: A közoktatásügyi reform, mint politikai szükséglet Magyarországon (1868), Államintézményeink és a kor igényei (1873), Magyarország helyzete a reálunióban (1869), stb. stb.

A napokban többször olvastam, hogy Schvarcz Gyulának jelentősebb politikai sikerei nem voltak. Ez állítás helyessége attól függ, hogy mit nevezünk politikai sikernek? Pártvezér nem volt; miniszter nem lett. De ha azt is politikai sikernek tartjuk, hogy ha valakinek eszméi az intézményekben realizálódva hasznosakká válnak, akkor ő igen komoly sikereket mutathat fel. Hisz alig van nevezetesebb tanügyi reform, mely ne Schvarcz Gyulát vallaná szellemi atyjának; valamint a közjogi reformoknál is hányszor penditette ő meg az eszmét, vagy azok legalább az ő hathatós támogatásával jöttek létre.

De másrészt meg nem tagadható, hogy igazi hivatása a szaktudós munkaköre volt. Lehet ugyan, hogy hosszas szereplése a politikai életben tudományos munkálkodásának irányára is befolyással volt, de csak olyan értelemben, hogy azt az eszményt, amelyet a gyakorlati politikai életben maga elé tűzött, később műveiben is szolgálta, midőn óriási tudásával annak mibenlétét és igazságait kifejtette, bizonyította.

«Die Demokratie». E címet viseli az a mű, mely a magyar tudós nevét világhírűvé tette és mely azt az utókornak átadja. A mű compositiója valóban nagyszerű és teljesen megfelel Schvarcz Gyula ama tanának, hogy valamely politikai elmélet csak akkor nyugszik biztos alapokon, ha az emberiség multjának tanúságaira, tehát történelmi, politikai, társadalmi, közgazdasági viszonyainak ismeretére támaszkodik. Eredetileg hat kötetre volt tervezve, amelyből, sajnos, azonban csak két kötet: I. kötet Die Demokratie von Athen, II. kötet: Die römische Massenherrschaft látott napvilágot. A harmadik az olasz városokról, a következők pedig az ujabbkori demokrátiákról, az irodalom és intézmények történelmi fejtegetésével, a demokrátiák történelmének tanulságairól, a demokratia általános elveiről és a demokratikus államforma organisatióról szóltak volna. Sokan már az első kötet megjelenésénél e programot, melyet itt csak rövidre összevonva közöltünk, olyan nagy igényűnek mondták, hogy keresztülvitelére egy ember ereje elégtelen. És nem is valósulhatott meg, pedig most a munka gyorsabban folyt volna. A harmadik kötet egy része kéziratban már készen volt, sőt a következő kötetekből is több részlet már megjelent. Az a rapsodikusnak látszó munkálkodás, hogy a nagynevű szerző a legkülönbébb és néha egymástól igen távol eső tárgyakról irt, ezt a célzt szolgálta; az így közzétett értekezések összevonva, vagy kiegészítve a nagy mű részeit alkották volna. Azután nem szabad elfelejteni a szerző rendkívüli munkaképességét, melylyel az utolsó években is átlag mintegy ezer-ezer lapot publikált.

A Demokratia első füzetének megjelenése külföldön azonnal általános feltűnést keltett. Élénken emlékszem még arra a jelenetre, midőn 1878-ban, Roscher, a híres nemzet-

gazda egyik estélyén, a ma is élő Walcker tanár e művet felemlítette, megjegyezvén, hogy ő nem tudja, ki lett volna képes azt Németországban megírni, hogy ki bírná hasonló mértékben az ógörög literatura ismeretét egyesítve a legteljesebb államtudományi ismeretekkel. És bizony senki sem adott felvilágosítást. Berlinben is Gneist különös elismeréssel szólott a műről és mindig sajnálkozott, hogy az ilyen nagy tudásu ember tanszéket nem vállal. A midőn pedig e könyv teljesen megjelent, maga Schaffle irt róla bírálatot, a többi között ezeket mondván: «... der Leser wird den ganzen Band mit grosser Befriedigung aus der Hand legen. Auf umfassender philologischer Gelehrsamkeit fussend, ist das Buch eine hervorragende staatswissenschaftliche und eine staatsmännisch gedachte Leistung, schön in der Darstellung, unbefangen, aber bestimmt in der Kritik, scharf in der Zeichnung der Charactere, furchtlos in der Abweichung der hergebrachten Würdigungen berühmter Personen... etc. etc.

A Demokratie von Ahten tulajdonképp széles történelmi alapokon megírt politikai mű. A szerző benne a történelmi anyagot politikai szempontokból kritika alá veszi és éppen e kritikai elemzésekkel hámozza ki a történelmi valóságot a mesék burkából. De ezzel azután meg is indult a küzdelem közte és a régi történelmi felfogás hívei között és azóta szakadatlanul tart. Hogy mi lesz a végeredmény? Ma megmondani még alig lehet. De azt már most is tudjuk, hogy ellenfelei is elismerik, miszerint egyes intézmények, történelmi alakok és események helyes megvilágításával nagy szolgálatot tett a tudománynak; továbbá, hogy Schvarcz Gyula külön iskolát alapított külföldön, mely a mester rendszerét továbbfejleszti. Dr. Schmeding szerint egész tudásunkat az ógörög történelemről reformálni kell Schvarcz Gyula tanítása szerint. A berlini tanár Nerrlich, valamint Lange a magyar tudóst e század szellemóriásai közé sorozzák, akinek műve ama nagy tettek közé tartozik, melyre büszke lehet az emberiség. Azt is bizonyosra vehetjük, hogy tanulmányai-ból levont ama tétele, mely szerint az ókort nem lehet mintául állítani a mai kulturnépek elé akár a politikai, akár a társadalmi életet, avagy a humanismust tekintsük — mind szélesebb körben elfogadásra talál.

Ennyi siker is elég már arra, hogy belássuk, hogy magyar tudós hasonló eredményre a külföldi tudományos világban még alig jutott.

A demokráciáról kifejtett elmélete méltó a bölcselőhöz és a nagy szívű emberhez. Ő szabadnak és egyenlőnek ohajtja látni az embert, hogy ura lehessen sorsának. De jól tudja, hogy ezt az állapotot a jogok inkább külső, alaki kiterjesztésével a nagy tömegre, elérni nem lehet. A bárdolatlan nyers tömeg uralma sem az igazságnak sem a méltanyosságnak megfelelni nem képes, és nem is állandó, rendszerint csak zsarnok utját egyengeti. Azért az ő eszménye a *culturdemokratia*. A kulturális intézmények kifejlesztésével emelni a népet és megfelelő politikai szervezettel lehetővé tenni, hogy mindenki a maga belső értéke szerint érvényesülhessen. Szerinte «a demokratia a XIX. század eszmekörében az az államalkat, amely teljesen megfelelően a jogállam és a kulturállam követelményeinek, intézményei által lehetővé teszi, az állampolgárság alapján a születésre, vagyona-ra való minden tekintet nélkül, magának az értelmi és erkölcsi erőknek lehető legjobb érvényesülését úgy az államban, mint a társadalomban, jelenti tehát alkotmánypolitikai megoldását azon nagy problémának, hogy miként lehetne az állam határain belül létező összes értelmi, erkölcsi és anyagi értékek legjobb kifejtését biztosítani. A demokratia ebben az értelemben nem jut, sőt nem is juthat összeütközésbe a haza, az államalkotó nemzet létérdekével, sőt inkább a nemzet csak oly államban virulhat igazán, amely államban az intézmények nem gátolják, hanem előmozdítják az egyéni érték legjobb kifejtését, amire minden képzelhető államformák

között csakis a demokratia törekedhetik teljes erővel, legjobban lévén a demokráciának követelménye az állampolgári jogegyenlőség alapján éppen úgy az egyéni szabadság, mint az igazságosság mindenki irányában az állam kötelékén belől».

Schvarcz Gyula egyike volt a legtermékenyebb tudományos íróknak is, munkái egész könyvtárt tesznek ki. Akinek majd feladata lesz ezekről a lajstromot elkészíteni, nem végez könnyű munkát. Hány és hány dolgozata jelent meg álnév alatt vagy éppen névtelenül, pedig mindezekben megtalálhatni a gyöngyszemet, a gondolatot, mely marandó életre jogosult.

Ez alábbiakban megkísértjük azokat a főmunkákat elősorolni, melyek a politika tudományára, mint szaktudományra és a magyar jogra (közjogra, jogtörténetre) vonatkoznak és amelyek a nagy tudós álláspontját leginkább feltüntetni képesek:

Az államformákról szóló elmélete legteljesebb: Kritik der Staatsformen des Aristoteles (1891.) és Elemente der Politik (1895.) című művekben, az utóbbi egyszersmind a szoros tudományos alapon nyugvó államtan tervezetét, illetve vázlatát is magában foglalja. Montesquieuról szólnak: Montesquieu elmélete a monarchiái államformáról (1885.), Montesquieu Erziehung zum Verfassungspolitiker (a tübingia Zeitschrift 1884—1886. évf.) című értekezések és Montesquieu und die Verantwortlichkeit der Räte des Monarchen in Aragonien, England, Ungarn, Siebenbürgen und Schweden (1892.) című nagyobb dolgozata, melyben külföldi figyelmét is felhívja a magyar alkotmányos élet korai kifejlődésére. A magyar és az aragoniai alkotmányok hasonlóságát vizsgálja a felelős kormányzás keletkezésének történeti magyarázásával, a legutoljára említetten kívül, még a A király tanácsosainak felelőssége Aragoniában és Magyarországon (1889.) és A miniszteri felelősség eredete az európai alkotmánytörténelemben (1882.) cz. dolgozatokban.

Kiváló értékűek; Az európai monarchiák rendszeres alaptörvényeiről (1887.); Tudomány és társadalom (1888.); A magyar polgári társadalom egysége (1889.); Tanulmány a magyar államjogi irodalomról (1887.); A tudományos és irodalmi kitünőségek jogcíme a felsőházi tagságra (1890); Magyarország alkotmányjogi átalakulása modern állammá (1892.) stb. stb.

Nagy Ernő.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Adalék a fő- és különkérdés feltételéhez.

(BP. 355., 356., 358. §§.)

Február 6-án tartották meg a budapesti esküdtbíró-ság előtt az első főtárgyalást. Azóta — a lapok tudósításai szerint — már több helyen megkezdte a jury működését. Éppen nem lehet csodálkozni azon, ha ez az új intézmény (legalább közönséges bűnügyekben az) itt-ott zökkenéssel megy át az életbe.

Ha nehéz az esküdtek helyzete, bátran elmondhatjuk, hogy még nehezebb a bíróságé s legsúlyosabb kötelességek nehezedenek az elnök vállaira. Ő neki kell ügyelni arra, hogy az alaki semmiségi okok Scylla s Charibdisán veszély nélkül átvezesse az ügyet. Éppen nem lehet csodálkozni azon, ha a kezdet kezdetén azt tapasztaljuk, hogy egyik-másik bíróságnál formahibák történnek.

Legnehezebb azonban a kérdések helyes szövegezése, mert a kérdésekben van a vád viszonya az ítélethez letéve. Nagy gondot kell tehát arra fordítani, hogy ez a viszony a BP. 325. §-a értelmében kellőleg ki legyen fejezve; mert e §-nak ama rendelkezése, mely szerint «sem a tett minősítése,

sem a büntetés kiszabása tekintetében nincs a törvényszék a vádló indítványához kötve», esküdtbíróági ügyekben is áll. Miután pedig a jury csak akkor alkalmazhatja e szabályt, ha a bíróság minden plausibilis minősítésre felteszi a kérdést, nagyon helyesen járt el a budapesti esküdtbíróág, hogy Golen József bűnügyében mindazon eshetőségekre kérdést tett fel, melyek szempontjából a vádbeli cselekmény elbíráható volt.

Mindazáltal a kérdések szövegezésére egy pár megjegyzésem van.

A feltett kérdések a következők:

I. Bűnös-e Golen József abban, hogy Plavák Antalt 1899 november 12-én a Haggenmacher-féle gőzmalom fűtőházában egy az ő mellén ejtett késdőfessel szándékosan megölte? Igen vagy nem?

Ha nem:

II. Bűnös-e Golen József abban, hogy Plavák Antalt 1899 november 12-én a Haggenmacher-féle gőzmalom fűtőházában egy az ő mellén ejtett késdőfessel szándékosan megölte, amely szándékát erős felindulása okozta és ezen fölindulásában tettét rögtön végre is hajtotta? Igen vagy nem?

Ha nem:

III Bűnös-e Golen József abban, hogy Plavák Antalt 1899 november 12-én a Haggenmacher-féle gőzmalom fűtőházában egy az ő mellén ejtett késdőfessel szándékosan megölte, amely szándékát erős fölindulása okozta és ezen fölindulásban tettét rögtön végre is hajtotta, ámde ezen erős fölindulását a Plavák Antaltól szenvedett jogtalan súlyos bántalmazása idézte elő. Igen vagy nem?

Ha nem:

IV. Bűnös-e Golen József abban, hogy Plavák Antalt 1899 november 12-én a Haggenmacher-féle gőzmalom fűtőházában egy az ő mellén ejtett késdőfessel szándékosan, de ölési szándék nélkül oly súlyosan bántalmazta, hogy ez által Plavák Antal halála következett be. Igen vagy nem?

Ha nem:

V. Bűnös-e Golen József abban, hogy Plavák Antalt 1899 november 12-én a Haggenmacher-féle gőzmalom fűtőházában egy az ő mellén ejtett késdőfessel szándékosan, de ölési szándék nélkül oly súlyosan bántalmazta, hogy ez által Plavák Antal halála következett be, de a testi sértést erős fölindulásban követte el és tettét rögtön végre is hajtotta. Igen vagy nem?

Ha nem:

VI. Bűnös-e Golen József abban, hogy Plavák Antalt 1899 november 12-én a Haggenmacher-féle gőzmalom fűtőházában egy, az ő mellén ejtett késdőfessel szándékosan, de ölési szándék nélkül oly súlyosan bántalmazta, hogy ezáltal Plavák Antal halála következett be, de a testi sértést erős fölindulásában követte el és tettét rögtön végre is hajtotta, ámde ezen fölindulását a Plavák Antaltól szenvedett súlyos bántalmazása okozta. Igen vagy nem?

VII. Kiegészítő kérdés.

A fentebb I—VI. alatt felsorolt kérdésekben leírt cselekménynél vádlott Golen József volt-e abban az önvédelmi helyzetben, hogy tette a személye ellen intézett vagy azt fenyegető jogtalan és közvetlen megtámadásának elhárítására szükséges volt? Igen vagy nem?

Az esküdtek az I., II., III., IV., V. és VII. kérdésekre nem-mel feleltek. Egyedül a VI-ik kérdésre vonatkozólag hoztak 7-nél több szóval marasztaló verdiktet.

Mint látjuk, a közvádló egy kérdést tett fel, tudniillik a szándékos emberölés büntetése. A közvádló szempontjából ez a leghelyesebb felfogás, mert a közvádlónak egy meggyőződéssel kell birnia, mert ha kétféle álláspontja van, egyrészt ez a vádat határozatlanná teszi, másrészt megnehezíti a védelem helyzetét.

Más a helyzete a védőnek; ez ugyanis, midőn a vádló

erősségeit támadja, ugyanakkor mindazon, a vádlottra kedvezőbb eshetőségekre utalnia kell, melyek a konkrét esetben felvehetők.

Eltekintve a bizonyítás anyagából levezetett felmentéstől, a védőnek mindazon anyagjogi eshetőségekre is reá kell mutatni, melyek szempontjából a vádbeli cselekmény elbíráható. Ezt a helyes felfogást látjuk kidomborodva a védő által javaslatba hozott kérdésekben, mely szerint az egyszerű erős felindulástól le egész a jogos védelemig, minden eshetőségre utalás történt; s ez a kérdésekben kifejezésre is jutott.

Sajnos azonban, hogy a kérdések szövegezése, melyet végleg mindig a bíróság állapít meg (353. §. utolsóelőtti bekezdés; 363. §.), több tekintetben kifogás alá esik.

Elsősorban legyünk tisztában azzal, hogy itt mily kérdéseket kellett volna feltenni.

A főkérdés, mely a közvádló álláspontját tünteti fel, helyesen lett a BP. 355. §-ának megfelelőleg szövegezve, igen ám, de a védő a közvádló álláspontjától eltérőleg erős felindulásban elkövetett szándékos emberölést, halált okozó testi sértést s végül jogos védelmet vett fel.

Ami az első eshetőséget illeti, az bizonyos, hogy itt oly okról volt szó (erős felindulás), mely enyhébb büntetési nemnek, illetőleg büntetési tételnek alkalmazását vonja maga után; vagyis fenforgott a BP. 359. §-ának esete, mely előírja, hogy ilyenkor különkérdést kell feltenni.

A különkérdés fel is lett téve, de az nem volt helyesen szövegezve. A BP. 359. §-a ugyanis előírja, hogy az ilyen «okra nézve» különkérdést kell feltenni; tehát a mellék kérdésnek csakis az említett okot az annak megfelelő tényekkel kell tartalmazni, mert a mellékkérdés a főkérdéssel egy egészet alkot s a mellékkérdés kiegészítő része a főkérdésnek, de önálló egészet nem képezhet, mert a 359. §. esetében, mely itt mérvadó, nem más bűncselekményről, hanem a főkérdésben meghatározott bűncselekménynek enyhébben büntetendő esetéről van szó.

Következésképp a mellékkérdés a Btk. 281. §-ának 1. bekezdésére így szólt volna:

2. sz. kérdés: Ha az 1. számú főkérdést az esküdtek «igen»-nel oldották meg (BP. 354. §. utolsó bek.):

«Vádlott szándéka az 1. sz. főkérdésben körülírt büntettnél erős felindulásban keletkezett s rögtön végrehajtott-e?»

3. sz. kérdés: Ha az 1. számú főkérdést az esküdtek «igen»-nel, a 2. sz. kérdést pedig «nem»-mel oldották meg:

«Vádlott szándéka az 1. sz. főkérdésben körülírt büntettnél erős felindulásban keletkezett-e, s az erős felindulást az okozta e, hogy a megölt személy a tettest X. módon jogtalanul súlyosan bántalmazta vagy megsértette és az emberölés ezen felindulásban N. N. körülmények közt rögtön végrehajtatott-e?»

A kérdések ezen szövegezéséből következik, hogy a 2. és 3. számú kérdésnél nem lett volna szabad az emberölés tényálladékát, melyet a főkérdés tartalmaz, ismételni, mert a 359. §. világosan mondja, hogy a mellékkérdésnek csak az okot szabad tartalmazni, ami az enyhébb vagy súlyosabb minősítést maga után vonja.

Ez korántsem szörszálhasogatás s a törvény e rendelkezése azt akarja elérni, hogy a verdict önmagának ellenmondó ne legyen.

Ugyanis, ha a mellékkérdésbe is — mint a főkérdésbe — bevezesszük a tényálladékot, akkor előáll az a helyzet, hogy a jury a főkérdésbe «nem»-mel, a mellékkérdésre «igen»-nel válaszol, vagyis egy és ugyanazon tényálladékra van egy felmentő s egy bűnösséget megállapító verdictünk, tehát a verdict önmagának ellenmondó, amit a bíróságnak helyesbiteni kellett volna (BP. 370. §.), miután azonban az ellenmondásba a jury a kérdések helytelen szövegezése miatt jutott, az semmiségi ok (427. §. 6. pont).

Ugyanigy kellett volna eljárni a halált okozó súlyos testi sértés büntetése feltett kérdés szövegezésével is; mert az esküdtek a halált okozó testi sértésre irányzott kérdést, t. i. a IV. sz. kérdést «nem»-mel oldották meg, a VI. számura pedig «igen»-nel feleltek. Miután azonban a VI. sz. kérdésben is ugyanazon tény- s jogi elemek foglaltatnak, mint a IV. számuban, világos, hogy egy s ugyanazon bűncselekményre van egy felmentő s egy marasztaló verdictünk. Ez ellen azt lehetne felhozni, hogy a VI. számú kérdésben a súlyos bántalmazás folytán keletkezett erős felindulás is ben van; ez igaz, az is való, hogy ez egy oly többlet, mely a IV. számú kérdésben nincsen; igen ám, de ez a többlet nem önálló bűncselekmény, ez magában semmiféle önálló értékkel nem bír; ami pedig a VI. számú kérdésben megalkotja a bűncselekmény fogalmát, t. i. a halált okozó súlyos testi sértés büntetést, arra nézve a IV. sz. kérdésre már felmentő verdictet kaptunk; s így az esküdtek határozata önmagának ellenmondó, amire ítéletet alapítani nem lehet.

Látható ezekből, hogy a főkérdést s a kisegítő kérdést a mellékkérdéssel összezavarni nem szabad. Soha ne téveszszük tehát szem elől, hogy a bűncselekmény ténybeli s jogi ismérveit csak a főkérdés (BP. 355. §.) s a kisegítő kérdés (BP. 356. §.) tartalmazza, vagyis jelen esetben az I. és IV. kérdés; a mellékkérdés pedig (BP. 558. §. 2. bek., 359. §.) csak azokat a körülményeket foglalja magában, melyek a BP. 358. és 359. §-aiban foglaltatnak. Egyebekben pedig utalni kell a főkérdésre; tehát a jelen esetben a II., III., V., VI. kérdésnél utalni kellett volna az I., illetőleg IV. sz. kérdésre, amint azt fentebb előadtam.

Eltekintve a kifejtettektől, a kérdésfeltevésnél még más hiba is merült fel. A VI. sz. kérdésnél ugyanis, melynek alapján az esküdtek a bűnösséget megállapították, az is el lett döntve, hogy vádlott a vádbeli cselekményt erős felindulásban követte el, s azt az okozta, hogy a megölt a vádlottat súlyosan bántalmazta.

Ha már most a közzvádó a BP. 385. §-ának 2. b) pontja alapján semmiségi panaszszal él az anyagi törvény helytelen alkalmazása miatt, lássuk, hogy a Curia miképp revideálhatja az ítéletet? Szándékos emberölést nem állapíthat meg, mert az esküdtek az ennek megfelelő tényeket nem fogadták el valóknak (BP. 437. §. 1. bek.).

De igenis megállapíthatja — az erős felindulás kizárásával — a Btk. 306. §-ában meghatározott halált okozó súlyos testi sértés büntetést. A revisiónál azonban köteles határozatát az esküdtbíróóság által valóknak elfogadott tényekre alapítani. Vagyis, miután itt az a vitás, hogy az erős felindulás fenforog-e vagy sem, a Curia azt vizsgálja, hogy ez megállapítható-e vagy sem. Ámde a kérdésbe csak az van felvéve, hogy vádlott a büntetést erős felindulásban követte-e el s azt a megölt súlyos bántalmazása okozta-e? Hogy in concreto mi az a súlyos bántalmazás, az a kérdésből nem derül ki, miután pedig a «súlyos bántalmazás», mint jogi ismerv, az annak megfelelő ténykörülmény nélkül felül nem bírálható: kénytelen a Curia az ítéletet azon az alapon, hogy a Btk. megfelelő rendelkezésének alkalmazhatása olyan lényeges körülménynek megállapítását teszi szükségessé, melyet az eljáró bíróság mellőzött (BP. 437. §. 5. bek.) megsemmisíteni, s utasítani a bíróságot, hogy a súlyos bántalmazásnak megfelelő ténykörülményt is vegye fel a kérdésbe.

A bíróság a jogos védelemre külön tett fel kérdést. Ámbár a törvény azt írja elő, hogy a beszámíthatóságot kizáró ok tárgyában a kérdést rendszerint a főkérdésbe kell olvasztani s különkérdést csak akkor kell erre nézve feltenni, ha az egybeolvasztás a főkérdést nehezen érthetővé tenné (358. §.), mindazáltal kívánatos, hogy a két kérdés külön tétessék fel, mert az egybeolvasztás folytán a főkérdés mindig túltömött lesz, ami a világosság rovására esik.

Ha a beszámíthatóság kizárása tárgyában feltett kérdést

úgy szövegezzük, mint azt a budapesti esküdtbíróóság tette a VII. számú kérdésnél, az egybeolvasztás nem volna nehéz; mert ebben a kérdésben a jogos védelemnek csak törvényes ismérvei vannak felvéve, de az ezeknek megfelelő ténykörülmények hiányoznak abból. Az bizonyos, hogy a kérdés szövegezése így könnyebb, ámde ily szövegezéssel a jogos védelem anyagi jogi felülbírási lehetetlenné van téve. A kir. Curia ugyanis a revisiónál köteles határozatát az esküdtbíróóság által valóknak elfogadott tényekre alapítani. Esküdtbíróósági ügyekben a tények a verdictben vannak megállapítva, a VII. számú kérdésben azonban a tények nincsenek felvéve, ha tehát a jury a VII. sz. kérdésre igennel felel, a Curia kénytelen a verdictet megsemmisíteni, mert nincs megállapítva az, hogy a jury mily tényekre alkalmazta a jogtalan, közvetlen stb. megtámadás jogi fogalmát.

Mielőtt észrevételeimet befejezném, még egy megjegyzést vagyok kénytelen tenni a kérdések feltevése körüli vitára. Az eddig megtartott esküdtbíróósági tárgyalások némelyikén* a közzvádó arra helyezte a súlyt, hogy a védő kisegítő s mellékkérdéseitől elúttassék. Nagyon téved az a kir. ügyész, a ki azt hiszi, hogy a kérdés feltételével ily irányban kell álláspontját érvényre juttatni. Ha az a gondolat vezérli az ügyészt, hogy az enyhébb minősítésre szóló kisegítő kérdés elejtésével álláspontja erősebb lesz, mert ily módon az esküdtek az enyhébb minősítést nem állapíthatják meg, mert arra nincs kérdés feltéve, nagyon téved, mert hiszen a kérdés feltételét az esküdtek is kívánhatják, a bíróság hivatalból is elrendelheti azt, sőt ha a kérdésfeltétel törvényes ok nélkül mellőztetett volna: a Curia megsemmisíti az eljárást (427. §. 4. p.). A közzvádó kar tehát ne ilyen módon gyakoroljon befolyást a kérdésfeltételre, hanem pozitív irányban, vagyis jogászai képzettségét arra használja fel, hogy a kérdések feltétele szabatosan történjék; s hogy ha már valamely kérdés feltételét el kell utasítani, használja fel a BP.-ből folyó jogait arra, hogy csak az oly kérdés feltétele utasíttassék el, a melyeknek feltételét a törvény kizárja (BP. 361. §.).

Vargha Ferencz.

Rendőri nyomozás.

A BP. 84. §-a rendelkezése szerint a kir. ügyészség az egész nyomozással, vagy egyes nyomozati cselekmények teljesítésével megbízza a *rendőri hatóságokat és rendőri közegeket*; tehát a 85. §. rendelkezéséhez képest, a rendőri közegek, ezek között a csendőrség altisztjei és *legénysége* is hivatva vannak arra, hogy *egész nyomozást teljesítsenek*.

Ezzel szemben, a BP. 96. §-a akképp rendelkezik, hogy csak a *rendőri hatóság* teljesíthet *kihallgatást*, és csak a *rendőri hatóság* van arra jogosítva, hogy *jegyzőkönyvet* vegyen fel. A belügyministernek 130,000/899. számú rendelete 180. §-a szintén és ugyanebben az értelemben ad utasítást a rendőri közegek teendőjére nézve.

A BP. 84. és 96. §. rendelkezései ellentéteseknek tűnnek föl. Mert a rendőri közegek hogyan teljesíthetnek *egész nyomozást*, vagyis olyat, amelyet a kir. ügyész, a nyomozat megszüntetése, vagy a vizsgálat elrendelése iránt teendő indítványa alapjául elfogadhat, ha a kihallgatásokról *jegyzőkönyvet nem szabad fölvenniök*?

Kétségtelen, hogy a törvényhozó a BP. 84. §-ában nem ruházhatott több teendőt a rendőri közegekre, mint annyit, hogy a tudomásukra jutott büntetendő cselekmény esetén a tény körülményei és a tettes kilétére vonatkozó összes adatokat összegyűjtsék, akik azt szó, vagy írásbeli jelentésben tudomására juttatják felettes hatóságuknak, ezek pedig írásba foglalva közlik a vádhatósággal.

Ez a gyakorlatban is így érvényesült eddig és másként

* Nem a Golen-féle tárgyalást értem.

nem is lehetett; hiszen a törvényben említett rendőri közegek jó része — kivéven a csendőrség kötelékébe tartozó egyéneket — az írás mesterségének tudásával sem dicsekedhetik. A csendőrség kötelékébe tartozó legénységnek, sőt általában az őrsparancsnokoknak sincs meg az a qualificatioja, hogy szabályos jegyzőkönyvi kihallgatásokat teljesítsen, szemléket vegyen fel stb., hanem az őrsparancsnok a járőrök szóbeli jelentéseit az őrsön írásba foglalja, és az ekképp készített *«tényvázlatot»* közli a vádhatósággal.

Az a kérdés, hogy a vádhatóság elfogadhatja-e a vizsgálat elrendelése, vagy megszüntetése iránti indítványa alapjául a rendőri közegek jelentései nyomán szerkesztett, előbb ösmertetett tényvázlatokat?

Ha a BP. 1. §-ában foglalt ama sarkalatos elvet fogadja el a vádhatóság elhatározása alapjául, hogy bírói eljárást csak az ellen szabad indítani, akit valamely büntetendő cselekmény *«nyomatékos gyanuja»* terhel, véleményem szerint, a rendőri közegek tényvázlatai alapján, rendszerint sem a vizsgálat megindítása, sem a nyomozat megszüntetése iránt nem tehet indítványt.

Tapasztalás bizonyítja, hogy a rendőri közegek részéről közölt *terhelő* adatok számtalan esetben eredményezték *ártatlanok meghurcolását*. A törvényhozónak is bizonyára az volt az intentiója az 1. §. szerkesztésénél, hogy védelmet nyújtson a polgári becsületnek a méltatlan meghurcolás ellen. Hol találjuk meg arra nézve a garanciákat, ha pusztán a rendőri közegek közléseit elfogadjuk bírói eljárás alapjául?

De a jelenlegi közigazgatási szervezetünk mellett megtaláljuk-e a biztosítékot arra, hogy a rendőri közegek részéről felvett és befejezett nyomozás eredménytelensége nem mult a nyomozó közegek *tehetetlenségén* és szakértő kezekben nem sikerült volna-e *nyomatékos gyanuokokat*, vagy éppen *bizonyítékokat* szolgáltatni a vizsgálóbíró kezébe?

Az volna a vádhatóság feladata, hogy a rendőri közegek (csendőrök) tényvázlata alapján csak ama *ritka* és *sürgős* esetekben indítványozzák a vizsgálat elrendelését, mikor a jelentésből biztos meggyőződést meríthetnek arra nézve, hogy a BP. 1. §-ában ily feltételek csakugyan léteznek.

Hol találjuk azonban azokat a nyomozó hatóságokat, amelyekhez megnyugvással fordulhat a kir. ügyész, ki megkeresvényeit a büntető igazságszolgáltatás fontos érdekeinek megfelelőleg fogja elintézni?

A járásbírákat csak *egyes nyomozati cselekmények* teljesítésével bizhatja meg (86. §.).

A szolgabírói hivatalok nincsenek úgy szervezve, hogy egyéb teendők mellett a bűnyomozás fontos feladatát is teljesíthessék. A körjegyző nem cserélhet helyet a rendőri közeggel; a községi előljárókat pedig, azt hiszem, átlag csak paródia gyanánt lehetne a bűnyomozások élére állítani.

A kir. ügyészeknek nem áll tehát más nyomozó hatóság rendelkezéseikre, mint rendezett tanácsu városokban a rendőrkapitányság, a megyében pedig a szolgabírói hivatalok.

Minden kir. ügyész tisztában van és van az iránt, hogy mit várhat ezektől a nyomozó hatóságoktól s mennyiben számíthat arra, hogy az adott viszonyok között elkerülhetlen munka-torlódás mellett (ami máris bekövetkezett) az igazságszolgáltatás érdekei elsőséggben részesüljenek az adóvégrehajtás, katonaaállítás, stb. ügyek felett?

Az is figyelembe veendő ennél a kérdésnél, hogy az állam igazságszolgáltatási tevékenységével szorosabb kapcsolatba hozott eme hatóságok nem a *felelős igazságügyminiszter*, hanem a törvényhatóság ellenőrzése alatt állanak.

Azt hiszem, minden ügyész és bíró jól ismeri azokat a bajokat, amelyek a szervezeti fogyatékoságok mellett éppen *erre* vezethetők vissza.

Csak a bírósági megkeresvényekre teljesített kézbesítések körüli késedelmes eljárást említem fel.

A megkereső bíróság székhelyétől egy-két órai távol-

ságra fekvő községekből a kézbesítés megtörténtét tanúsító vevény néha a *sürgetések dacára* is, csak *hetek múlva* érkezik vissza. Pedig igen sokszor fontos igazságszolgáltatási érdekek igénylik a sürgős eljárást és a késedelem miatt *helyrehozhatlan* károk származnak. Ez a baj meg volt már a bíróságok szervezése alkalmával és meg van *ma* is, habár az orvoslásra *«illetékes»* hatóságoknak bőségesen van alkalmuk arra, hogy a panaszokból tudomást szerezzen a kézbesítő közegek pontatlanságáról, esetleg megbízhatlanságáról is.

De eme sajnálatos situatio mellett is meg kell védekezni a büntető igazságszolgáltatás mindenekfelett való fontos érdekeit. A büntető hatóságok erélyes és határozott mozgási képességének a csökkenése: a bomlási processus kezdetét jelentené.

Némely vádhatóság úgy oldotta meg eddig nehéz feladatát, hogy a rendőri közegek részéről hozzá érkezett tényvázlatot a vizsgálat megindítása iránti indítvánnyal tette át a vizsgálóbíróhoz, anélkül, hogy előzetesen nyomozati lépéseket teljesített volna. Álláspontját azzal indokolta, hogy a BP. 105. §-a értelmében a vizsgálóbíró *mindig* köteles elrendelni a vizsgálatot, valahányszor az ügyész indítványozza; csak akkor tagadhatja meg, *ha bűnvádi eljárásnak nincs helye*.

E §. logikája szerint, természetesen romba dől az 1. §-ba foglalt ama, különben magasztos perjogi elv, hogy vizsgálatot csak az ellen szabad indítani, akit a büntetendő cselekmény *nyomatékos gyanuja* terhel.

Több esetben a vádhatóság a hozzá érkezett bűnvádi panaszt azzal az indítvánnyal tette át a vizsgálóbíróhoz, járásbíróshoz, hogy a sértettet és tanuit, stb. hallgassa ki.

A BP. nem tiltja, sőt kötelességévé teszi, hogy a megkeresett bíróságok egyes nyomozati cselekményeket végezzenek. A végeredmény az volt, hogy a vizsgálóbíró, járásbíró a főbb nyomozati intézkedéseket megtette, s mikor a vizsgálóbíróhoz ismét visszakérült az ügy, hogy a vizsgálatot rendelje el, már csak a határozat kihirdetése, vagy kiadványozása volt a teendője.

Mind a két eljárás ellenkezik azzal az elvvel, melyre BP.-unk fel van építve, s habár *perjogi szempontból* kifogásolható is, az igazságügyi politika szempontjából ítélve, mégis jobb minden inquisitorius jellege mellett is, annál a rendszeretlenségnél, mely a büntetéseknél asilumot biztosít.

Szolgabírói hivataloknál, rendőrkapitányságoknál eszkaláló személyszaporítás esetén sem várhatnánk a helyzet lényeges javulását, mindaddig, míg a közigazgatás nem lesz *államosítva*. Addig pedig véleményem szerint az *ügyészi szervezet* kellene oda fejleszteni, hogy a BP. 84. §-a értelmében, a nyomozások körül érvényesíthesse a közbíró jogait. Ebből a célból elkerülhetetlen a megfelelő *személyszaporítás* és kívánatos, hogy az ügyészek lehetőleg mentessenek föl az adminisztratív teendők alól, melyek most idejük nagy részét igénybe veszik. Az ügyészi létszám szaporítása esetén remélhetjük, hogy a nyomozás az büntető igazságszolgáltatás érdekeinek megfelelő gyorsasággal fog megtörténni és a helyes irányítás mellett legalább a fontosabb ügyekben, melyekben a kir. ügyész személyesen is közreműködött, az eredmény nem lesz kockára téve a nyomozó közegeknek szakértelem hiánya miatt. A nyomozás ebben az esetben sem lesz sokkal költségesebb mint most, mert jó része megtakarítható a közigazgatási hatóságok nyomozási költségeire előirányzott összegeknek, e mellett a szolgabírói hivataloknál a személyszaporítás felesleges lesz.

Bodor László.

A kecskeméti verdict.

Február hó 5-én volt Kecskeméten az első esküdtszéki tárgyalás s ez alkalomból úgy az esküdtekhez intézett kérdések, mint magoknak az esküdteknek verdictje a szakkörökben és a napi sajtóban több irányban kifogásoltatott. Nem

tartjuk ennél fogva feleslegesnek röviden ismertetni az esetet, a feltett kérdéseket és a verdictet.

Özv. Tóth Lajosné új-kécskei lakosnő ellen azon vád emeltetett, hogy Sáfrán László az ő felbujtása folytán férjét, id. Tóth Lajost, 1898. évi október hó 20-án előre megfontolt szándékból megölte. A főtárgyaláson meg a vizsgálat során is Tóthné beismerte a felbujtás tényét, de beismerte azt is, hogy másokkal is beszélt és alkudozott, hogy férjét megöljék; valamint beismerte, hogy a tett elkövetése után körülbelül 40 frtot adott Sáfránnak a «munkáért». Mentségeül azt hozta fel, — ami aztán beigazolást is nyert — hogy férje rendkívül brutálisan bánt vele, többször életére tört s egy rossz hírű nővel élt közös háztartásban, elprédálva a vagyont. Sáfrán határozottan tagadta, hogy a vádbeli cselekményt elkövette volna és özv. Tóthné vallomásán kívül ellene semmi bizonyíték fel nem merült.

A kérdések feltevésénél a kir. ügyész kérdése akként szólt, hogy bűnös-e Tóth Lajosné abban, hogy férjének 1898 október 20-án éjjeli 10 óra tájban történt megölésére mást reá birt?

A védelem részéről, de meg az esküdtek sorából is indítványoztatott, hogy tekintettel arra, hogy vádlottnő férje durva bánásmódja folytán olyan izgatott lelki állapotban lehetett, hogy e miatt akaratának szabad elhatározási képességével nem birt, tétessék a beszámíthatóságra nézve is kérdés.

A törvényszék ennek folytán a következőképpen fogalmazta meg a kérdéseket:

I. Bűnös-e Tóth Lajosné szül. Szekeres Juliánna abban, hogy férjének Tóth Lajosnak Ó-Kécskén Karsai András korcsmája előtt 1898 október 20-án éjjeli 10 óra tájban történt megölésére mást előre megfontolt szándékból reábirt, anélkül, hogy ezen cselekménye azért, mert férjének vele szemben tanusított bánásmódja miatt öntudatlan állapotban volt, neki be nem számítható.

Ha nem:

II. Bűnös-e özv. Tóth Lajosné szül. Szekeres Juliánna abban, hogy férjének id. Tóth Lajosnak Ó-Kécskén Karsai András korcsmája előtt 1898 október 20-án éjjeli 10 óra tájban történt megölésére mást szándékosan, de szándékát nem előre megfontolva reábirt, anélkül, hogy ezen cselekménye azért, mert férjének vele szemben tanusított bánásmódja miatt öntudatlan állapotban volt, neki be nem számítható.

Az esküdtek a második kérdésre hétnél több igennel válaszoltak, a Sáfránra vonatkozólag feltett kérdésre azonban, hogy bűnös-e Tóth Lajos megölésében, nem-mel.

A verdict kihirdetettvén, az esküdttörzs elnöke felhívta az esküdtek figyelmét azon látszólagos ellenmondásra, mely a két vádlottra vonatkozó kérdésekre adott feleletekben van, amennyiben a tettesre Sáfrán Lászlóra nem bűnöst mondtak ki, a felbujtóra pedig bűnöst. Kijelentette azonban az esküdttörzs elnöke, hogy azon esetre, ha az esküdtek arról vannak meggyőződve, hogy igenis Tóth Lajos Tóth Lajosné felbujtása folytán öletett meg, de nem Sáfrán által, hanem egy ezuttal még ismeretlen tettes által, ez esetre a verdict megállhat, ennél fogva a kérdés újbóli megvitatására és megfontolására hívta fel az esküdteket. Az esküdtszék főnöke rövid tanácskozás után kihirdette a verdictet, mely szerint az esküdtek a Tóthnéra vonatkozó második kérdésre is nem-mel feleltek.

Kétségtelen előttünk az, hogy a kérdések helyesen lettek feltéve, csak a kérdés szerkezete nehézkes s nyelvezete magyartalan. Ilyen kérdés intézése veszedelmes következményekkel járhat, ha oly esküdtszékhez intéztetik, melynek tagjai nem bírnak kellő műveltséggel és intelligenciával, de oly esküdtszéknek, mint az adott esetben volt, — az esküdtszék ügyvédek, tanárok, orvosok, mérnökök és gyógy-

szerezésekből volt összeállítva, — fel lehetett tenni a kérdéseket jelen alakjukban. S nem is a kérdés érthetlensége volt oka a kétféle verdictnek, hanem inkább az, hogy az esküdtek a felbujtás fogalmával csak a második kitanítás után lettek teljesen tisztában.

Hogy a kérdések ilyen nehézkesek, ennek kizárólag a törvény két elhibázott intézkedése az oka.

Az egyik ok az, hogy a Curia az esküdttörzsági ítéletet megváltoztathatja, a másik pedig az, hogy a kérdéseket a vádhatóság indítványozza.

Az esküdttörzs mindenképp arra törekszik, hogy ítélete megdönthetetlen és hozzáférhetetlen legyen s ezt annál inkább eléri, minél kevesebb a kérdés és a feltett kérdésben minél több tényálladási elem foglaltatik.

A kir. ügyész indítványozási joga a kérdésekre nézve szintén hátrányosan befolyásolja a rövid és tiszta kérdések feltételét. Az ügyész ugyanis természetszerűleg a vád álláspontját védi s kérdéseit lehetőleg a vád érdekében fogalmazza, még pedig napokkal a főtárgyalás előtt. A védő tekintettel az idő rövidségére, az esküdtszéki főtárgyalással járó izgalmakra, a maga álláspontját az ügyési kérdések megváltoztatására vonatkozólag kellőképpen érvényre juttatni nem tudja s esetleges indítványával az ügyési kérdéseket még inkább komplikálja. A bíróság viszont némileg kötve érzi magát a már indítványozott kérdésekhez s a helyett, hogy egy fehér lapot venne elő s az indítványoktól eltekintve, teljesen önállólag s legjobb belátása szerint fogalmazná meg a kérdéseket, inkább a már indítványozott kérdések átdolgozására és revideálására szorítkozik, úgy, hogy az esküdtekhez intézett kérdéseknek nincs is tulajdonképpeni gazdája.

Mig a törvénynek ezen két elhibázott intézkedése nem reparáltatik, addig mindig fogunk téves verdictekről hallani.

Dr. Kecskeméti Lajos.

Kérdések Sáfrán László és társai bűnügyében.

I. Sáfrán Lászlóra vonatkozólag:

1. Bűnös-e Sáfrán László abban, hogy 1898. évi október hó 20-án éjjeli tíz óra tájban Ó-Kécskén Karsai András korcsmája előtt Tóth Lajost előre megfontolt szándékból megölte, a nélkül, hogy ezen cselekménye, — a miatt, hogy ennek elkövetésekor öntudatlan részeg állapotban volt, — neki be nem számítható?

Ha nem:

2. Bűnös-e Sáfrán László abban, hogy 1898. évi október hó 20-án éjjeli tíz óra tájban Ó-Kécskén Karsai András korcsmája előtt Tóth Lajost szándékosan, de szándékát nem előre megfontolva, megölte, a nélkül, hogy ezen cselekménye a miatt, — hogy ennek elkövetésekor öntudatlan részeg állapotban volt, — be nem számítható?

3. Bűnös-e Sáfrán László abban, hogy 1899. évi október 20-án reggel 6 óra tájban Ó-Kécskén Nagy Lajost az által, hogy többször megütötte, szándékosan bántalmazta és ez által annak 20 napnál hosszabb ideig tartott sérüléseket okozott, a nélkül, hogy Sáfrán László ezen cselekménye a a miatt, — hogy elkövetésekor öntudatlan részeg állapotban volt, — be nem számítható?

4. Bűnös-e Sáfrán László abban, hogy 1899. évi október 20-án az Ó-kécskei szőlők között Szürszabó Balázst előre megfontolt szándékból megölte a nélkül, hogy ezen cselekménye azért, — hogy annak elkövetésekor öntudatlan részeg állapotban volt, — neki be nem számítható?

Ha nem:

5. Bűnös-e Sáfrán László abban, hogy 1899. évi október hó 20-án az Ó-kécskei szőlők között Szürszabó Balázst szándékosan, de szándékát nem előre megfontolva, megölte a nélkül, hogy ezen cselekménye azért, — hogy annak elkövetésekor öntudatlan részeg állapotban volt, — neki be nem számítható?

II. Özv. Tóth Lajosné született Szekeres Juliánna-ra vonatkozólag:

1. Bűnös-e özv. Tóth Lajosné Szekeres Juliánna abban, hogy férjének Tóth Lajosnak Ó-Kécskén Karsai András

korcsmája előtt 1898. évi október hó 20-án éjjeli 10 óra tájon történt megölésére mást előre megfontolt szándékból reá birt a nélkül, hogy ezen cselekménye azért, mert férjének vele szemben tanusított kegyetlen bánásmódja miatt öntudatlan állapotban volt, — neki be nem számítható?

Ha nem:

2. Bünös-e özv. Tóth Lajosné szül. Szekeres Juliánna abban, hogy férjének Tóth Lajosnak Ó-Kécskén Karsai András korcsmája előtt 1898. évi október 20-án éjjeli 10 óra tájon történt megölésére mást szándékosan, de szándékát nem előre megfontolva, reábirt a nélkül, hogy ezen cselekménye azért, mert férjének vele szemben tanusított kegyetlen bánásmódja miatt öntudatlan állapotban volt, — neki be nem számítható?

III. Fekecs Bénire vonatkozólag:

1. Bünös-e Fekecs Béni abban, hogy Szürszabó Baláznak 1899. évi október hó 20-án az ó-kécskei szőlők között történt megölésére mást előre megfontolt szándékból reábirt?

Ha nem:

2. Bünös-e Fekecs Béni abban, hogy Szürszabó Baláznak 1899. évi október hó 20-án az ó-kécskei szőlők között történt megölésére mást szándékosan, de szándékát nem előre megfontolva, reábirt?

Különfélék.

— Az igazságügyminiszter a Magyar Jogászegylet elnökéhez a következő átiratot küldte:

A cs. és kir. közös külügyminiszter ur, a bécsi belga kir. követség vonatkozó jegyzéke másolatának megküldése mellett tudatta a vezetésem alatt álló miniszteriummal, hogy a büntetőjog, továbbá a büntető törvényhozás, börtönügy és ezekkel rokon tudománysszakok körébe tartozó kérdések tudományos megvitatásával foglalkozó «Commission penitentiaire internationale» 1895. évben Párisban tartott V. nagygyűlésén a belga kir. kormány meghívására a legközelebbi nagygyűlés helyéül a belga főváros, Brüsszel jelöltetett ki.

Ezen VI. kongresszus megnyitása a szervező bizottság körözüvénye szerint Brüsszelbe folyó 1900. évi július hó 14. napjára tűzetett ki.

A bécsi belga kir. követség említett jegyzékében kormányának azon ohaját is kifejezván, hogy a szóban levő kongresszusra az osztrák és a magyar kormányok magukat hivatalos kiküldöttekkel képviseltessék; a cs. és kir. külügyminiszterium e helyről már a 37263/898. szám alatt értesített, hogy a magyar kir. kormány az említett kongresszusra hivatalos képviselőt fog küldeni. Az ausztriai kormány ide intézett 33932/898. sz. átirata szerint a meghívást hasonlóképp elfogadta és szintén fog a kongresszusra kivatalos képviselőket küldeni.

Miután az említett nemzetközi kongresszus nemcsak az egyes államok hivatalos kiküldötteiből fog megalakulni, hanem azon a tárgyalat szakkérdéseknek tudományos művelésével foglalkozó társaságok és szakkörök is részt vesznek: a VI. kongresszus napirendjére kitűzött kérdéseket felölölő s ide egy példányban érkezett programmagyar fordítását a. alatt oly tiszteletteljes kérelemmel küldöm meg Méltóságodnak: méltóztassék azokat a Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottságával mielőbb közölni s lehetőleg gyorsan tudomásomra hozni, hogy e bizottság kívánja-e magát az említett kongresszuson kiküldött által képviseltetni s annak tagjai a kongresszus napirendjére kitűzött kérdéseknek egyikére vagy másikára nézve fognak-e véleményt adni?

A kitűzött kérdésekre vonatkozó vélemények, francia szövegben Brüsszelbe a nemzetközi börtönügyi bizottság elnökéhez de Latour belga kir. igazságügyminiszteri államtitkárhoz, vagy Bernbe dr. Guillaume kongresszusi főtitkárhoz mielőbb beküldendőek lesznek.

A brüsszeli kongresszus napirendjére kitűzött kérdések:

I. Szakosztály.

Büntetőügyi törvényhozás.

1. A párisi kongresszus eszmemenete szerint, mely eszközök lennének legalkalmasabbak arra, hogy a büntetett áldozatának a tettes által adandó kárpótlás biztosítottassék?

2. Engedélyeztessék-e a belföldiek kiadatása?

3. Mily elvek alkalmaztassanak a külföldön elkövetett, vagy a külföldön lakó belföldi, vagy idegen egyének közreműködésével elkövetett bűncselekményekre nézve, a büntető bírói hatáskör határainak megállapításánál?

4. Van-e oly fajtája a gonosztevőknek, melyre a határozatlan tartamu elítélés alkalmazható s mikép lenne e rendszabály megvalósítható?

5. Mily intézkedések volnának ajánlhatók a nyomtatvány vagy levél útján elkövetett bűncselekmények elnyomására? Határozottan indokolva van-e, hogy az e nemű bűncselekmények üldözésére különleges eljárás létesíttessék?

II. Szakosztály.

Büntetés-végrehajtás.

1. a) A letartóztatási intézetekben mely elvek szerint kellene szervezni az egészségügyi és orvosi szolgálatot?

b) Hogyan kell a letartóztatottak testi és lelki épségének rendszeres orvosi ellenőrzését biztosítani?

c) Meddig terjedjen az orvos hatásköre a letartóztatott élelmezésére, ruházatára, munkáltatására s a rájuk rótt fegyelmi büntetésre vonatkozó s több e természetű kérdés megoldásánál?

2. Indokolt-e a fiatalok bűnösökkel szemben a «Reformatories» rendszerét alkalmazni, úgy mint ez az amerikai egyesült államokban szervezve van?

3. A magánelzárás — akár alkalmaztatik valamennyi szabadságvesztés-büntetésnél, vagy csak bizonyos szabadságvesztés-büntetésnél, mint egyedüli büntetés végrehajtási mód, akár a büntetési idő egész tartama, vagy ennek csak egyrésze alatt — mutat-e fel az ez ideig tett tapasztalatok szerint oly eredményeket, melyek alkalmasak arra, hogy e büntetésnek s különböző alkalmazási módjainak értékét megállapítsák, nevezetesen:

a) a bűnözés és a visszaesés tekintetében, azon országokban, hol az egészben, vagy részben alkalmaztatik;

b) azon letartóztatottak testi és lelki javára nézve, kik a magán elzárásnak hosszabb vagy rövidebb időre alávetettek?

4. A visszaesők szigorubb fegyelemnek vettessenek-e alá, mint az első ízben büntetettek, s miben álljon a szigorítás?

III. Szakosztály.

Megelőző intézkedések.

1. Felvétessék-e a büntetett elleni megelőző intézkedések közé a kivándorlás, vagy a gyarmatbirtokon való elhelyezés bizonyos esetekben oly kiskorúakra nézve, kik kényszernevelésre, vagy hasonló büntetésre ítéltettek?

Ha igen, hogyan történjék az?

2. A különböző országokban mily ismert befolyása van az alkoholizmusnak a bűnözésre?

Mily különös módszerek vétessenek igénybe általában az elítéltekre vonatkozólag, hogy az alkoholizmus legyőzessék?

3. Mily mértékben és mily feltételek alatt támogassák a gyámolító egyesületek tevékenységét oly hivatalok, melyek magukat tudósítások szolgáltatására s helyszerzésre díjtalanul kötelezik?

IV. Szakosztály.

Gyermekekre és kiskorúakra vonatkozó kérdések.

1. A kiskorúakkal szemben mily feltételekhez kell kötni a visszaesés megállapítását és mi következménye legyen náluk a visszaesésnek?

2. A fiatakoru bünösökre nézve kötelezővé tétessék-e a védő felügyelete és miként szerveztessék a gyámolító bizottság közvetítése azok részére közülök, kik ellen ideiglenes ítélet hozatott, vagy kiknek a büntetés végrehajtása feltélesen elengedtetett?

3. A fiatakoruak intézeteiben mely szabályok szerint szerveztessék a hivatásszerű tanítás?

4. Nem kellene-e a fiatakoru büntetések, gonosz indultu, vagy a csak erkölcsi elzúllásnak kitett gyermekek intézeti nevelését — észszerű nevelés biztosítása végett — oly rendszerrel egyesíteni, hogy azok valamely hivatás elsajátítása céljából elhelyeztessenek, vagy ellátásra családdhoz adassanak?

— **A kir. Curia** által 1899. évben elintéztett ügyek közül 13,908 helybenhagyólag, 4746 visszautasítólag, 3081 megváltoztatólag, 176 feloldólag, 127 megsemmisítőleg, 483 rendkívényileg, 2582 egyéb módon intéztetett el. Össz-ülés 5, szakosztályi teljes-ülés 9, nyilvános ülés 2106 tartatott. 59 esetben szabott ki bíróság összesen 1555 frt értékben.

— **Magyar Törvénytár. (Corpus Juris Hungarici.)** A magyar törvényeknek eme becses gyűjteményéből, amelyet a Franklin-Társulat kiadásában dr. Márkus Dezső törvényszéki bíró szerkeszt, már megjelent az 1899. évi törvényzikket tartalmazó kötet is, a már megszokott diszes kiállításban. A szerkesztő ezt a kötetet is azzal a gondossággal látta el számtalan, tömör stílusban irt jegyzettel és magyarázattal, a mely a Márkus-féle törvénytár jellemző sajátossága; a mellett ebből a kötetből sem hiányoznak az utalások a korábbi évek törvényhozására, hogy a törvény alkalmazója rögtön tisztában legyen annak összes vonatkozásaival s nem maradtak el a megfelelő rendeletekre való utalások sem, a melyek annyira megkönnyítik a vonatkozó joganyagnak a maga teljességében megismerését. Ehhez a kötethez is mellékelvük az évenként megjelenő pótlások az 1836 óta alkotott törvényekhez (ezuttal 1836–1898.), a melyek kitűnően bevált módszerrel foglalják magukban az egy év folyamán a korábbi évek törvényeire vonatkozóan keletkezett kiegészítéseket, módosításokat és rendeleteket, úgy hogy az egyes évek törvényhozási anyaga mindenkor teljes és valóságos érvényességében van föltüntetve, a mi által elkerülhető, hogy bárki is valamely hatályát veszített vagy módosult törvényes jogszabályt eredeti alakjában alkalmazzon. Egyébként a közönség annyira ismeri e törvénykiadásnak előnyeit, a melyekhez az is tartozik, hogy a legolcsóbb valamennyi közt, noha a legdiszesebb külsőben jelenik meg, hogy fölösleges azokat újból és részletesen kiemelni. Az 1899-es kötet ára fűzve 7 korona, diszes félbőr-kötésben 9 korona. Ebből az alkalomból megemlítjük azt is, hogy a Corpus Juris eme kiadásából a legközelebbi hetekben megjelenik az 1608–1657. évi törvényeket és Erdélynek 1540–1848. évi külön törvényeit tartalmazó két kötet, új magyar fordítással és az eddigi kötetek rendszerének megfelelő bő magyarázatokkal és jegyzetekkel, a gyűjteményt befejező, az 1657–1830. évi törvényeket tartalmazó két kötet ez év husvétjára okvetlenül megjelenik.

— **A Huszadik Század** második száma a következő tartalommal jelent meg: A sociologia problémája. Dr. Simmel Györgytől. — Világpolitikai fejlemények. Dr. Gratz Gusztávtól. — Egyén és társadalom. Dr. Hajós Lajostól. — Svédországi tapasztalataim. Schwarcz Gyulától. — Zola és Tolstoi. E. O.-tól és G. G.-tól. — A németországi nemzeti socialismus. Dr. Lessner Richárdtól. — Tudományos szemlék: A magyar magánjog kodifikációja. — Hitelügyi törvényhozásunk reformja. — Munkaközvetítő intézet Budapesten. — John Ruskin. — «Problémák». — Az egyenlőségi eszmék. — Körösi József a nemzetközi statisztikai intézet krisztianiai üléséről. — Kortörténeti szemle.

— **Új Század** cím alatt igen élénken szerkesztett hetilap indult meg, mely a társadalmi és politikai kérdések-

kel összefüggő jogi témákat is tárgyalja. A lap főszerkesztője Vázsonyi Vilmos. Felelős szerkesztő Báttaszéki Lajos.

— **A budapesti rendőrfőkapitány havi jelentéséből** kiemeljük a következőket: A kir. bíróságok hatáskörébe tartozó bűncselekmények tettesei közül január havában 92 egyént tartóztatott le a rendőrség, ezek közül 78-at illetékes kir. bíróságokhoz kísértetett, 12-öt a nyomozás során szabad lábra helyezett, egy közigazgatási elbánás alá, s egy kórházba került. Figyelmet érdemel az a körülmény, hogy a január havi 92 letartóztatással szemben a múlt év november havában 354, december havában 248 egyént tartóztatott le ugyanily bűncselekmények miatt a rendőrség. Ez a január havi feltűnő apadás abban leli magyarázatát, hogy a f. évi január hó 1-én életbe lépett új bűnvádi perrendtartás kevesebb esetben engedi meg a büntetést, vagy vétséggel gyanúsítottak és rovott múltuak előzetes letartóztatását, mint a korábbi időben érvényben volt jogszabályok.

— **Nyomozási eljárás bűnügyekben** cím alatt hasznos kézikönyvet adott ki Rédey Miklós budapesti rendőrfőkapitány. A nyomozási eljárásra vonatkozólag kiadott belügyminiszteri utasítást utbaigazításokkal látta el, a BP. hivatkozott szakaszait az Utasításba beleillesztette. A függelékül szolgáló Példatárban a különféle eljárást igénylő esetek mindegyikéből találunk részletesen kidolgozott példákat, még pedig a budapesti állami rendőrség által ez idő szerint használt iratmintákon. A kézikönyv használatát felette megkönnyíti még a terjedelmes, betűrendes tárgymutató. Külön jelentési mintákat is készített a szerző rendőri közegek számára a 175,210. sz. alatt kelt utasítás szerint. Ezek a könyvhöz vannak mellékelve. A már *második kiadásban* megjelent mű ára két korona.

— **A Döntvénytár** III. folyamának XV. kötete '83. sz., a Franklin-Társulat kiadásában megjelent.

— **A Revue pénitentiaire**-ben Bailliére Pál lefordította Gruber Lajosnak a Gerichtssaalban megjelent tudósítását a Budapesten tartott nemzetközi gyermekvédő kongresszus tárgyalásairól. Az említett francia folyóirat továbbá Lévy József tollából «le patronage des libérés en Hongrie» című közleményt is tartalmazza.

Nemzetközi Szemle.

— **Távirat meghamisítása.** A német Reichsgericht kimondotta, hogy valamely távirat érkezési idejének és helyének megváltoztatása közokirathamisítást képez.

— **Az eskü kivételének formája.** A francia semmitőszék kimondotta, hogy nincs törvényes rendelkezés, amely megtiltana a tanuknak, hogy az esküdszék előtt keztyűs kézzel tegyenek vallomásukra esküt.

A jury Amerikában éppen nagy hatalmánál fogva számos ellenzőre talált. Egy ügyvéd az «American Lawyer»-ben azt javasolja, hogy a bűnösség kérdésében a bíró határozzon és csak az adott eset büntethetősége, valamint a büntetés kiszabása kérdésében döntsének az esküdtek. Hogy a bűnösség kérdéséről a jury sentimentalitása távol tartassék, a bíró következő nyilatkozatot tegye: «Uraim! A vádlott bűnös. Vegyék ezt kiinduló pontul és a bizonyítás eredménye szerint döntsék el, hogy a beszámíthatóság és a bűnösség mértékéhez képest minő büntetés szabandó ki.» Az európai esküdtbírósi eljárásokkal homlokegyenest ellenkező ez álláspontot főleg az eredményezte, hogy az subjectiv bűnösség kérdésének az objectiv bűnösségtől való különválasztása, mint az nálunk a kisegítő és mellékkérdések segítségével keresztülvihető, ott nem lehetséges. V.

— **Illinois állam** 1899 augusztus havában törvényt hozott, mely külön bíróságot (juvenile court) állít fel oly delictumok számára, melyeket fiatal koruak vagy fiatal koruakon követtek el. A 12 éven aluli gyermek bíróság elé egyáltalán nem idézhető, de helyette szülője vagy gyámja, akit meg nem jelenéseért büntetés ér. A speciális bíróságot Zucker is indítványozta «Über Schuld und Strafe der jugendlicher Verbrecher» című műve 104. lapján. V.

A Magyar Jogászegylet folyó hó 17-én (szombaton) este 6 órakor teljes ülést tart, melynek tárgya: Vita a kereskedelmi törvény revisiójáról. Első felszólaló: Dr. Schreyer Jakab. Az egyleti helyiség: V., Szemere-utca 10. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre 6 .

Tartalom: Észrevételek a biztosítási törvénytervezethez. *Dr. Farkas Gyula* budapesti ügyvéd. — *Törvénykezési Szemle:* Adalék a fő- és különkérdés feltételéhez. *Zsitvay Leó* budapesti büntetőtörvényszéki elnöktől. — Tőzsdejáték mint illetékességi kifogás. *Dr. Baracs Marczel* budapesti ügyvéd. — A telekkönyvi előjegyzés igazolása. *Nagy Elektől.* — A kereskedelmi törvény II. rész 5. címének (a fuvarozási ügylet) revisiójáról. *Dr. Baumgarten Nándor* budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Észrevételek a biztosítási törvénytervezethez.

A biztosítási törvénytervezet teljes szövegét eddigelé még nem publikálták ugyan, hanem csupán vázlatos ismeretéseket közöltek eddig a lapok. Az ügy kiváló fontossága azonban megokolttá teszi, hogy már most foglalkozunk a tervezettel, ha nem is minden részletre kiterjedőleg, hanem szintén csak vázlatosan. Legyen szabad azonban annak a reményemnek kifejezést adni, hogy az intéző körök bizonyára fognak még alkalmat adni a szakköröknek arra, hogy a javaslattal minden irányban és a részletekre is kiterjedőleg behatóan foglalkozzanak, ami bizonyára nem fog a törvény gyakorlati értékének hátrányára szolgálni.

Az első, ami az ismertetésből szembeötlök, az, hogy a javaslat mellőzi azt a már több ízben felmerült tervet, hogy az állami biztosítási hivatal felállításáról és az ezzel kapcsolatos felügyeleti, ellenőrzési és egyéb hasonló garantiális intézkedésekről hozandó törvény keretében vagy azzal egyidejűleg a kereskedelmi törvénynek a biztosítási ügyletre vonatkozó anyagi rendelkezései is revisio alá vétessenek, ami pedig fölötte kívánatos és szükséges volna. Egyrészt azért, mert a kereskedelmi törvény anyagi intézkedései több oly hiányt és hibát tartalmaznak, melyek orvoslása sokkal sürgetőbb, mint a közigazgatási természetű intézkedések életbeléptetése, hiszen míg évtizedek óta nem volt rá eset hazánkban, hogy a biztosított felek valamely biztosító tartálékainak helytelen kezelése, vagy más ily természetű okok folytán károsodtak volna, addig a mindennapi tapasztalat tömegesen tárja fel az esetek egész tömegét, melyekben éppen a törvény anyagi rendelkezéseinek hibái és az e rendelkezések hiányosságából eredő ingatag birói gyakorlat folytán úgy a biztosítottak, mint a biztosítók is érzékenyen károsodtak. Másrészt pedig azért, mert ha már oly szigorú intézkedések hozatnak be a biztosítottak érdekében a biztosítók terhére, akkor jogos és méltányos lenne a biztosítók szempontjából is revideálni az anyagi törvényt s gyakorlati érzékkel orvosolni a biztosítók számos sérelmét is.

E két kérdés között igen szoros «junctim» forog fen.

Mert készséggel elismerem ugyan, hogy a biztosítási intézménynek sok milliárdnyi nemzeti vagyona kiterjedő fontosságánál fogva teljesen megokolt az állami felügyelet foganatba vétele, de épp ezért videant consules, nehogy a biztosítottak érdekében tervezett fölötte szigorú intézkedések átmenet és fokozat nélküli életbeléptetése oly rázkódtatásokat idézzon elő, melyek éppen a biztosítottak ezreinek érdekeit komolyan veszélyeztethetnék! A mi tökeszegény országunkban, melynek százados mulasztások pótlására eddig csak alig néhány évtized állott rendelkezésére s melynek

ezen rövid idő alatt is folyton élet-halál harcot kellett vívnia a zsákmányra szomjas idegen molochokkal, még nem erősödtek meg annyira a biztosító intézetek, hogy kellő előkészület és átmenet nélkül súlyos új terhekkel lennének megróhatók, anélkül, hogy ennek fejében legalább némi egyenértéket kapjanak az anyagi jog igazságos helyesbítése által.

Csak néhány fájó pontot akarok ezuttal röviden érinteni.

A kereskedelmi törvény 469. §-ának 5. pontja szerint a biztosítási kötvényben kiteendő a biztosítás kezdete és vége. Ha tehát írásbeli szerződés köttetik, ebben határozható meg a biztosítás kezdete. Ezenkívül a 485. §. 1. pontjából világosan kitűnik, hogy a törvény igenis akart különbséget tenni a szerződés megkötésének időpontja és azon időpont között, «melytől kezdve a biztosító a veszélyt viselni tartozik». De mert a 468. §. azt statuálja, hogy írásbeli szerződés nemlétében az ajánlat elfogadottnak tekintetik, ha az 48 óra alatt vissza nem utasított, a bíróságok ezt teljesen alap nélkül minden esetre kiterjedő imperatív intézkedésnek mondták ki s nem veszik figyelembe, ha maga az ajánlattevő magában az ajánlatban 48 óránál hosszabb időt enged az elfogadási nyilatkozatra vagy ha kikötetik, hogy a biztosítás csak az első díjfizetés tényleges megtörténtével lépjen életbe. Pedig tudvalevő, hogy pl. az életbiztosítási ajánlat jóformán soha sem intézhető el 48 óra alatt, mert hiszen előbb az orvosi vizsgálatot kell megejteni és az is tudvalevő, hogy a már kiállított kötvények bizonyos nem éppen jelentéktelen részét nem honorálják s a biztosító mégis viselje a kockázatot minden ellenérték nélkül! S e mellett még az sincs kimondva, hogy voltaképpen mely időhatárig terjedjen ily esetben a risiko-viselés?

Hosszu küzdelmekbe került, míg a bíróságok legalább az első évi díj perelhetőségét concedálták. Azóta mindjobban terjed a negyedévi és havi díjrészletek engedélyezése s most megújult a bizonytalan harc az iránt, hogy ily esetekben is perelhetők-e az egész első évre járó összes díjrészletek, avagy csak az első havi vagy negyedévi díj?

Minden más szerződés, hacsak erkölcstelenséget vagy a büntetőtörvénybe ütköző kikötést nem tartalmaz, egész terjedelmében érvényesíthető. Csak a biztosítási szerződés képez kivételt. A biztosító van örökké a legnagyobb bizonytalanságban. Soha sem tudhatja, miye van, mit várhat, mit követelhet. Adassék meg tehát legalább a létminimum: az egész első évi díj követelhetése. Haszna ugy sincs belőle a biztosítónak; legfeljebb csak a szerzési (életbiztosításnál ezenfelül az orvosi) költségek és a vonatkozó központi költségek s ezek is gyakran csak részben térülnének meg!

A «közlési köteleesség» iránt intézkedő határozmányok is több irányban szorulnak kiegészítésre és határozottabb formulázásra. Itt is főleg a gyakran téves joggyakorlatnak helyes irányba való terelése szempontjából. Hiszen, hogy egyebet ne említsek, volt már sok oly eset is, melyben az érvénytelenítés kimondása, habár bebizonyult, hogy a biztosított pl. nagymérvű szivbaját elhallgatta, mégis mellőztetett, csak azért, mert nem ebben a bajban, hanem tudólobban halt meg a biztosított. Pedig hát a törvény szerint a megtámadási jog gyakorlása teljesen független az esemény

bekövetkeztenek közvetlen okától nemcsak, hanem az eseménytől magától is, mert hiszen még annak bekövetkezte előtt is megtámadható az ügylet érvényessége.

A kereskedelmi törvény 479. §-a körül a kir. tábla és a Curia közt évek során át fenforgott ellentét élénk emlékezetében van még a mai jogásznemzedék nem éppen legrégibb tagjainak is. A tábla éveken át minden oly kárbiztosítási kötvényt, melyben biztosítási összeg volt kitéve, taksált kötvénynek tekintett s rendre marasztalta a biztosítókat, ha a kár nagyságára nézve semmi bizonyítékot sem nyújtottak is, mert hiszen minden kötvényben ki volt téve a biztosítási összeg mint ilyen, habár egy szóval sem volt mondván, hogy az a közösen megállapított értéket képezné. S még mikor a Curia már ismételtén megváltoztatta az ily táblai ítéleteket, még akkor is hosszú ideig ragaszkodott a tábla saját felfogásához, midőn pedig a legcsekélyebb alappal sem birt ezen felfogás. E küzdelem felett az akták ma már lezárva, de a controversia lehetséges volta nagyon is alapos okulásul szolgál arra, hogy úgy ez a pont, valamint sok más pontban is néhány világos szóval oszlassa el a törvényhozó a kételynek még lehetőségét is.

Egyike a legkülönbébb módon kommentált szakaszoknak a 471. §. Fölötte szükséges volna itt is világosan meghatározni az együttes és az újbóli biztosítás elhatároló vonalát.

De legyen elég az anyagi jog tekintetében nem kimerítően, hanem csak példaképen felhozott kifogásokból s térjünk át magára az új tervezetre.

Egészen véve, a fenforgó eminens fontosságu közgazdasági érdek szempontjából, a tervezett felügyeleti és ellenőrzési intézkedések létesítését szükségesnek, hasznosnak és célirányosnak tartom. De az életbeléptetésnél a legnagyobb ovatosságot kellend alkalmazni s a törvény meghozatala és életbeléptetése közt annyi idő lesz hagyandó, hogy a biztosító intézetek a kellő előkészületeket megtehessék és minden rázkódtatás elkerülhető legyen.

Másrészt pedig a szerzett jogok a legliberálisabb módon tiszteletben tartandók. Részemről teljesen kizártnak tartom, hogy a már működő hazai intézetek, pl. biztosítéki tőkéjüknek felemelésére lennének kényszeríthetők. Ilyesmit nem lehet, nem szabad elhatározni. A törvényhozás nem akarhat kényszerliquidálásokat teremteni. Ez mélyen érintené sőt veszélyeztetné a biztosítottak érdekeit is. Az eddigi biztosítéki tőke- és díjtartalék letéteményezése sem követelhető egész ridegen, mert a biztosítéki tőke eddig az üzletbe beruházható volt, s honnét teremtsék azt elő azok az intézetek, a melyek teljes jóhiszeműséggel éltek e jogukkal?

A díjtartalékra nézve pedig elérkezett annak ideje, hogy kimondassék, hogy az ingatlanok vételére is fordítható legalább a tényleges érték $\frac{2}{3}$ -a vagy $\frac{3}{4}$ -e erejéig. Eddig az az anomália forgott fen, hogy ingatlanokra lehetett az érték fele erejéig a rezervából kölcsönt adni, de ingatlanok vételére még az érték tizedrésze erejéig sem volt szabad a tartalékból egy fillért sem fordítani. Eddig azonban nem volt forum, mely az ingatlanok értékének megállapítását kellően ellenőrizhette volna (ámbar hiszen ez a jelzálogkölcsönök ellen is felhozható lett volna). De most, miután lesz forum, mely e tárgyban is gyakorolhatja az ellenőrzést, nincs ok reá, hogy a tartalékból ne lehessen ingatlant is venni s ezzel valahogy egy kis plusra szert tenni a gyümölcsötetésnél.

A szerzési költségek felosztása az életbiztosításnál legalább 10 évre okvetlen megengedendő. Kevesebb évre való felosztás tulságosan terhes volna és szükségtelen is.

Fusio esetén a biztosítottak kötelező csatlakozása egészen bátran meg lenne engedhető, a fusiónak a biztosítási hivatal ellenőrzése alá helyezése teljesen elég garantiát nyújtván a biztosítottaknak, kiknek végre is csak érdekekben állhat, ha egy gyengébb biztosító helyett két vagy több, a fusio által

erősödött társaságból alakult életképes vállalat ügyfeleivé válnak.

S miért lenne esetleg néhány, talán csak szeszélyből akadékoskodó biztosított fél tetszésétől függővé tehető valamely a biztosítottak összességére nézve fölötte kívánatos transactio létesítése?!

Nem kimerítően, hanem — miként már előrebocsátottam — ezuttal csupán vázlatosan kívántam a fentiekben a tervezettel foglalkozni. A tervezet legéletbevágóbb intézkedését azonban e szerény cikkelyem végére tartottam fen.

Ez a legvitálisabb jelentőségű intézkedés az, a mely a biztosítási ügynököket kereskedelmi meghatalmazottaknak kívánja declarálni.

Nem foghatok e kérdés tárgyalásába bizonyos emotio nélkül. Ugy azért, mert nem képzelhető nagyobb horderejű és messzebb kiható ujtás egy intézmény lételében, mint az, a mi most ezzel tervbe vétetik. És ezenkívül még azért is, mert saját szerény és fölötte igénytelen munkálkodásom kevés eredményeinek egyike az, melyet ezúttal bonczkés alá kellennem.

Az 1891. évben a biztosítási ügynökök ugynevezett «megrendszabályozása» képezte egy akkor a lapokban is közzétett törvénytervezet tárgyát, melyre vonatkozólag egy jogi folyóiratban és egy napilapban tettem meg szerény megjegyzéseimet, melyek oda concludáltak, hogy minden más helyett e legczélravezetőbb az volna, ha a biztosító ügynökök (valamint a kárfelvételi közegek is) pure et simple kereskedelmi meghatalmazottaknak nyilváníttatnának. Az említett napilap pár nappal cikkelyem megjelenése után egy entrefiletben azt a reám nézve épp oly megtisztelő, mint meglepő hirt hozta, hogy a kereskedelmi minister az én fejtegetéseim folytán a tervezetet egyelőre levette a napirendről. Hogy ily okozati összefüggés csakugyan létezett-e, arról mai napig sem állott módomban hiteles tudomást szereznem.

De azóta többen, talán tudomással sem birva az én igénytelen kezdeményezésemről, lancirozták ugyanezen eszmét a szaklapokban és a jogászygyűlésen s ime az eredmény a mostani tervezetbe szűrődött le! Engem pedig — őszintén megvallom — a kezdeményező büszkesége helyett a legmélyebb kétség és aggodalom tölt el e pillanatban: nem rejt-e magában a legnagyobb veszélyeket ez a tervezett lépés?!

Egy évtized előtt a theoria szemüvegén át talán nagyon is egyszerűnek fogtam fel ezt a dolgot. S aztán tíz évvel fiatalabb és radikálisabb voltam. Ma a gyakorlati élet tapasztalatai másra tanítottak meg.

Elméletileg ma is ezt a módot kell a legalkalmasabbnak hinnem. De a gyakorlat ez esetben éppen nem fedi az elméletet. Ha a «fiat justitia, pereat mundus» szempontjából foghatnók fel a kérdést, akkor egyetlen alapos érvet sem lehetne a megoldás e módja ellen felhozni. De hát foghat-e helyet a jogpolitika terén a «pereat mundus» elve? — Nem kell-e minden törvényhozási aktusnál az exigenciákkal számolni, nem kell-e gondosan mérlegelni a következmények horderejét ott, a hol alkotni akarunk és nem rombolni!?

Vizsgáljuk tehát a kérdést erről az oldalról.

Mindenekelőtt az kell, hogy figyelmünket lekösse, hogy a tervbe vett intézkedéssel — váratlan sok ezer existentia menne tönkre. A sok ezernyi ma működő biztosítási ügynök közt nagyon sok a kivetni való, de nagyon sok a tisztességes egyének száma is. Azonban áll ugyan itt is, de nem alkalmazható az a szabály, hogy mindenki tisztességes, míg az ellenkező nincsen bebizonyítva. Mert a kit meghatalmazottjának nevez ki valamely társaság, arról nem elég, ha vélelmezheti a correctnességet, hanem ezt bebizonyítva kell látnia. S mily nehéz ez a bizonyíték! A társaságok alig fogják ügynökeik tizedrészét megtarthatni, s az elbocsátott kilencztizedrészben mennyi jobb sorsra érdemes egyén lesz,

csak azért, mert talán nem volt még alkalma és ideje a tűzpróbán átmenni. Pedig a társaságok még sem járhatnak el másképp, mert nagy dolog ám az, valakinek kezébe letenni egész sorsát.

Ez az intézkedés, valamint az a feltétlenül tulszigoru és indokolatlan másik is, mely szerint a biztosító ajánlatot a feleknek maguknak kelljen kitölteniök, egy csapásra nagyon, de nagyon megapasztaná a biztosítások számát. Ez az utóbbi is tulradikális, hiszen bármely fontos okmány lehet idegen kézírásu, még ha egész vagyonáról is rendelkezik benne a kiállító. Miért kelljen tehát éppen csak a biztosító ajánlatnak okvetlen egész terjedelmében sajátkezüleg irotnak lennie, midőn pedig ez nem is tartalmaz más kötelezést, mint éppen csak az első évi díj megfizetésére szólott! Még ha tíz vagy husz évre kihatólag vállalt kötelezés érvénynyel bírna! De hát hiszen csak egyévi díjról van szó. Az összes intézetek okmánytárában elfekvő sok millió biztosítási ajánlat közt alig hiszem, hogy ezerre csak egy sajátkezüleg kitöltött ajánlat esne s most egyszerre feltétlen conditio sine qua non legyen a sajátkezü kiállítás! Erre vajmi nehezen fog lehetni a közönséget szoktatni s nagyon sok ajánlat lesz érvénytelen ez okból, és sok lesz a meglepetés a felekre nézve is, a kik azt hiszik, hogy biztosítva vannak és egyszerre csak visszakapják ajánlataikat, a mikor közbe egy kis tüzeset vagy jégverés érte őket.

Ez az intézkedés, valamint az ügynökök meghatalmazotti minőségének statuálása tehát nem is sejtett mérvben fogja megapasztani a biztosításokat, a mi pedig a nemzeti vagyon conserválása és gyarapítása szempontjából általában is felette káros, mert hiszen a biztosítás közgazdasági fontossága már csakugyan kérdés tárgyát sem képezheti, nem is szólva arról, hogy a biztosító vállalatok adója és illeték-behozama is nagyon érezhető hiányt fogna az állampénztárnál felmutatni.

A biztosító társaságok üzleteiben pedig nemcsak a jövődelem hirtelen csökkenése fogna beállni, hanem — különösen kezdetben — igen érezhető veszteség veszélye is forog fenn, ha tekintetbe vesszük, hogy az intézetek nagy üzletre számító regiejét a csekélyebb üzlet nem fogja elbirni, már pedig az üzemkiadásokat hirtelen leszállítani nem lehet.

Oly megrázkódtatások állhatnának be, melyek megrendíthetnék a legszilárdabban fundált vállalatokat is s megint csak a biztosítottak érdekei forognának veszélyben.

S még hagyján, ha ily mélyreható intézkedéssel egyidejűleg — miként fentebb jeleztem — legalább némi æquivalenst nyújtó egyéb módosítások is tétetnének! De e nélkül és akkor léptetni életbe, ily óriási változással járó intézkedést, a midőn az egész intézmény a közigazgatási tekintetű rendszerváltozás folytán úgy is minden ízében erős megpróbáltatásnak lesz alávetve, — az teljesen időszerűtlen, teljesen elhibázott volna.

Ha már okvetlen meg kellene tenni ezt a lépést, akkor legalább későbbre lenne hagyandó, a mikor már a többi intézkedések vérré váltak és áthatották a biztosítási intézmény egész organismusát és a mikor a kereskedelmi törvény anyagi rendelkezései is revisio alá fognak vétetni.

Ezeket általánosságban felhozva, még a külföldi intézetekkel kívánok néhány szóban foglalkozni. Ezekre nézve a tervezetben már felvett intézkedéseken kívül még a következőket tartom felveendőknék.

Mondassék ki, hogy külföldi biztosító társaságok képviselete csak akkor jegyezhető be, ha a társaság hiteles alakban kimutatja, hogy Magyarországon az illető társaság ellen hozandó marasztaló ítéletek az illető társaság hazájának bíróságai által feltétlenül végrehajthatni fognak.

Továbbá, hogy a képviselet czége addig nem törölhető, míg ki nem mutatja, hogy összes kötelezettségeinek, a biztosítottak kellő hírlapi felhívása után mindenben teljesen

eleget tett és hogy ezen időpontig állandóan itt lakó képviselőjének kell lennie, ellenesetben, vagy ha a képviselő bejelentett lakását valamely bírói idézés vagy határozat nem lenne kézbesíthető, az a bíróság (vagy a biztosítási hivatal) által kirendelt ügygondnok kezéhez legyen jogérvényesen kézbesíthető.

Dr. Farkas Gyula,
ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Adalék a fő- és különkérdés feltételéhez.

(Válasz Vargha Ferencnek a 7. számban közölt cikkére.)

A budapesti esküdtbíróóság előtt lefolyt első főtárgyalásnál feltett kérdésekhez tisztelt barátom, Vargha Ferenc, igen becses kritikai fejtegetéseket fűz, melyeket azonban más szempontokból is megvilágítani nem lesz felesleges.

A legerősebb ellenvetés az: hogy ime a kérdések egyetlen sorozatánál és szövegezésénél mindig lesz ugyanazon tényállásra egy felmentő és egy bűnösséget megállapító verdictünk. Talán mégsem, mert hiszen az eventuais kérdések sorozatában mindenütt a tényállás egész terjedelmében befoglaltatik esetről-esetre a kiegészítő adatokkal, mely a cselekményt büntetési tételei szerint lefokozza, és így az esküdtek szabadon és biztosan választhatnak és kifejezhetik, melyik eset az, melyre meggyőződésük szerint igennel válaszolni akarnak. A feladat így tiszta és egyszerű, a laikus által legott megérthető, és a szakbíró által azonnal felismerhető, hogy az előző kérdés «nem» szavazata a bűnösségi kérdésre szól csupán, a következő kérdés «igen» szavazata pedig az egész kérdést dönti el.

Ez tehát csak látszólagos ellenmondás, mely épp úgy beáll, és talán már a laikusra nézve zavaróan is hat, a t. barátom által ugynevezett «mellékkérdés» formulázásánál. Ugyanis szerinte a főkérdés igenlő eldöntése esetén volna az első mellékkérdés: az erős felindulás és rögtönös végrehajtás, ha pedig az első mellékkérdésre nem-mel felelnek, volna a második mellékkérdés: erős felindulás, és az erős felindulás oka, és a rögtönös végrehajtás. Ime az első mellékkérdésben az esküdtek tagadják az erős felindulást és rögtönös végrehajtást, melyre azután a második mellékkérdésben mégis csak igennel felelnek. Ez is csak ellenmondás, épp oly látszólagos ellenmondás, mint az eventuais formában tartott főkérdéseknél.*

A másik ellenvetés az, hogy a főkérdésben foglalt tényállást nem lett volna szabad ismételni,** mert a BP. 359. §. világosan mondja, hogy «a mellékkérdésnek csak azt az okot szabad tartalmazni, ami az enyhébb vagy súlyosabb minősítést maga után vonja». Az idézett szakasz ilyen tilalmat nem mond ki, lehet, hogy akarta kimondani; csak annyi bizonyos, hogy *külön* kérdést kell feltenni; a 361. §-sal való egybevetése pedig inkább előmozdítja azt az állítást, hogy a külön kérdés a kifogásolt formában is megállhat.

A BP. 355. §. szerint *főkérdés* az, melyben azt kell eldönteni, bűnös-e vádlott vagy sem? E mellett a törvény csak még *külön* kérdéseket említ, míg t. barátom *kisegítő* és *mellékkérdéseket* is felhoz. Nyilvánvaló, hogy ezek csak elméleti kifejezések, szerintem pedig nem éppen szerencsével megválasztottak, mert a kisegítő kérdések*** a főkérdésnek minden tulajdonságával kell birniok, és igazában csakugyan főkérdések, a mellékkérdések pedig éppen nem mellékdolgok, hanem lényeges dolgok, melyek a főkérdés feladatát kiegészítik, tehát tulajdonképpen *kiegészítő kérdések*.

* Ilyen látszólagos ellentmondást mindig fognak termelni a kérdések, mihielyt komplikáltabb alakban és tartalomban tétetnek fel.

** Ezt a most idézett második mellékkérdés is megteszi a maga szűkebb körében.

*** Ilyenek kétségtelenül az eventuais kérdések.

Ha mindezt figyelembe vesszük,* alig fogjuk azt találni, hogy a budapesti esküdteknek első verdictjére az a szomorú sors várt volna, amit t. barátom jóslott, azt meg igenis fel-fogjuk ismerni, hogy a kérdések feltevésénél iparkodjunk mennél jobban és közelebb hozzáférközni az esküdtek fel-fogási képességéhez, végre a kérdések osztályozásánál a megjelölő elnevezéseket is megfelelőbben válaszszuk és honosítsuk meg.

Zsitvay Leo.

Tőzsdejáték mint illetékességi kifogás.

Lex cogens: hogy a merőben különbözeti ügyletekből kereseti jog nem származtatható. Ismeretes, hogy e jogszabály hatályossága a gyakorlatban rendszerint akként került meg, hogy a felek magokat amaz ügyletekből eredő pereik tekintetében a tőzsdei választott bíróság illetékességének vetik alá és minthogy ezen bíróság következetes abban, hogy a játék kifogását figyelembe nem veszi, viszont ítéletei ellen az anyagi jogszabályok megsértésére alapított jogorvoslat kizárva van, az államhatalom összefont karokkal kénytelen a bírói jogsegélyt megadni oly követeléseknek végrehajtás útján való behajtására, melyek rendes bíróságok előtt megítélésnek tárgyát nem képezhetnék.

Kétségtelen, hogy az ebben rejlő gazdasági veszélyen kívül orvoslást követel azon erkölcsi tekintet is, mely nem tűrheti, hogy míg a bírói oltalom a közvetlen hozzá fordulóktól megtagadtatik, abban épp azok részesíttessenek, kik azt a kellő formák megtartásával megkerülni tudják.

Perrendtartásunknak hiánya ez irányban szembeszökő.

Bármely erkölcstelen ügyletből (pl. a szülő lánya becsületét adja el, — tolvajszövegség a zsákmány felosztása iránt szerződik, stb.) eredő igény, — ha a felek a perrendtartás IX. cím III. fejezetbeli választott bíróságban kompromittáltak s ha bírakat kerestek s találtak, kik az erkölcsi érzés hiányának hasonló fokán állanak, — ezen bíróságnak végrehajtható közokiratot képező marasztaló határozata alapján az állam patronátusa alatt, állami kényszereszközökkel nyerhet érvényesülést.

Fogalmilag teljesen azonos tekintet alá esik az elbánás, melyben a tőzsdejátéknak kifogása a tőzsde választott bírósága előtt részesül.

De lege ferenda nem is lesz elkerülhető, hogy megalkotandó új perrendünk ezen éppoly szégyenletes, mint a közerkölcsre veszélyes lehetőségnek akként vegye elejét, hogy a választott bírósági intézménynek szabályozása alkalmával semmisségi ok gyanánt deklarálja, ha az ítélet kötelező jogszabályt sért, avagy a marasztalást valamely meg nem engedett szolgáltatásra irányítja (osztrák polgári perrendtartás 595. §. 6. és 7. pontjai).

Hasonló megszorítások lesznek megállapítandók a tőzsdei választott bíróság ítéleteire nézve is és különösen kiemelendő lesz ama körülmény, ha a játékkifogás egyáltalán nem lett figyelembe véve, avagy nem helyesen lett eldöntve, (életbelptetési törvény az osztrák polgári perrendtartáshoz XXV. szakasz).

Mindezen intézményeknek a jövőben leendő gondos kiépítése azonban orvosolatlanul hagyja az actualis bajt és így annak, ki nem huny szemet a tény előtt, hogy a tőzsdejáték szenvedélye társadalmunknak középosztályát mélyen megmértelyezte s a tőzsdebíróság gyakorlata nyújtotta sanctioval sokakat a tönk szélére juttat, keresnie kell *de lege lata* a módot s eszközöket, melyek az anyagi jogszabályba s jó erkölcsbe ütköző gyakorlatnak helyes irányba telerelése alkalmasak volnának.

Az 1881: LIX. tcz. 94. §-ának d) bekezdése megadja erre az archimedesi pontot.

* A kritizált kérdéseknek némely formai hibáit magam is látom.

Ezen törvényt a tőzsdebíróságnak hatáskörét egyfel kereskedők, másfelől nem kereskedők között felmerült perkérdésekben az alávetés formái kellékein felül azon object előfeltételhez köti, hogy ama peres kérdések oly ügyletekből merültek fel legyen, melyek a kereskedelmi törvény 258. 1., 2. és 3., vagy 259. §. 1., 3., 6. és 7. pontjai értelmében képeznek valamelyik szerződő félre nézve kereskedelmi ügyletet. Az ügyletek felsorolása taxativ.

Nem szenved tehát kétséget, hogy ott, hol a kereskedő és nemkereskedő közt létesült ügylet külső formájában is leplezetlenül a «fogadás és játék» ügyletének képében jelen meg és kísérlet sem történik arra, hogy ezen ügylet a 94. § d) pontjában taxative felsorolt valamely ügyletnek mezébe burkoltassék, a tőzsdebíróság hatáskörének való alávetése hatályosan eszközölhető nem lesz.

Ha a törvényből s az adott példából levonjuk azoi helyes következtetést, hogy a tőzsdebírósági kikötés alapjául szolgáló ügyletnek jogi természete az illetékességi kérdésnek keretébe tartozik és hogy továbbá játékgüyletek tekintetében kereskedő s nemkereskedő a tőzsdebíróságot érvényesen k nem köthetik, könnyen megoldhatóvá válik azon kényesebb kérdés is, vajon a játékgüylet — tehát az alávetésre inhabilis ügylet — kifogása, mint illetékességi kifogás felvethető-e és elbírálnak-e azon esetekben is, melyekben a szerencseszerződés legitim adásvételnek vagy bizománynak formájába burkoltatott.

Semmiféle joggyakorlat nem terelhető helyesen oly irányba, hogy az in fraudem legis eljárók közvetlenül, vagy közvetve præmiumban részesíttessenek azok felett, kik ügyleteiket a maguk valóságában, lényegüknek megfelelően tárják fel. De még ezen jogszolgáltatási politikai elvet figyelmen kívül is hagyva sem találhatunk nyomós érvet, mely a bíróságot akkor, midőn az ügyletnek jogi természete a hatáskörnek elengedhetlen feltételül van minősítve, visszatarthatná attól, hogy azt lényegében vegye vizsgálódás alá s ennek eredményéhez képest állapítsa meg ama törvényes előfeltételnek fen vagy fen nem forgását.

Általánosan elfogadott jogszabály, hogy a jogügyletek nem a felek által történt elnevezésük, hanem belső tartalmuk szerint bírálandók el. A 94. §. d) pontjára alapított tőzsdebírósági illetékességnek esetében tehát ezen belső tartalomról kell a bíróságnak megállapítania, vajon az azon szakaszban és pontban felsorolt valamely jogügyletből merült-e fel a peres kérdés. Controversia tárgyát ez nem képezheti, — képezhetné csupán azon további tekintet, vajon az illetékességnek szempontjából a jogügylet mibenlétének kutatása merőben a kereseti tényelőadásra s ennek integráló részét képező kötlevekre támaszkodhatik-e s nem-e terjeszkedhetik ki az alperes által felhozandó és igazolandó oly körülményekre, melyek az ügylet látszólagos jelentkezési formáját lerontva, annak valóságos lényegét felderíteni képesek.

Jogszabályt, mely ezt tiltaná, perrendtartásunk nem ismer.

Az exceptio fori declinatoria nem szorítkozik merőben az illetékességre irányuló kereseti tényadatoknak tagadására, hanem kifogások útján is törekedhetik az illetékességnek alapul szolgáló körülményeknek reprobálására. Hogy a törvényből merített példával illusztráljuk a kérdést: ha a szerződő felek a részletfizetések mellett létrejött adásvételt bérleti szerződés alakjába akként burkolják el, hogy a vételári részleteket bérnek minősítik, de egyidejűleg akár párhuzamos írásos, akár szóbeli szerződéssel az adásvételnek perfect jogügyletét statuálják, úgy semmi kétség, hogy a bér (igazában vételárnak) megfizetése végett a sommás bíróságnál, mint a bérleti viszony ügybíróságánál megperelt vevő azon körülményt, hogy nem bérletnek, hanem adásvételnek jogviszonya forog fen, az illetékességi kifogásnak keretében előadhatni s igazolhatni fogja.

Addig, míg az ügybíróság hatásköre ellen, az ügyletnek csak színleg oda, de valójában nem odatartozása okából emelt kifogás a kereseti igénynek érdemét nem érinti, hanem egy merőben dilatorius kifogásnak jellegével bír csupán, nehézség az ellen alig is merülhet fel; de bonyolódik a kérdés, mihelyest a kifogás peremtorikus vagyis oly jellegűt ölt, mely a kereseti igénynek lerontására, érdemben való elutasítására alkalmas.

Elterjedt, de téves az a felfogás, mintha oly exceptiók, melyek a kereseti igény elutasításának elemeit rejtik magukban s így a pernek érdemére is tartoznak, az illetékességi kifogásoknak keretében nem tárgyalhatók. E tekintetben csakis egy nézpont a döntő: vajon a kifogás oly valamely körülmény megerősítésére van-e irányítva, melyet a törvény a perbíróság hatáskörének, illetékességének elengedhetlen feltétele gyanánt megszab és melynek hiányában a perbírósnak procedálási joga sincsen. Az a körülmény tehát, mely a perbíróság illetékességének leszállítására alkalmas, nem lesz mellőzhető csupán azért, mert az ügynek érdembeli eldöntésénél is figyelembe volna veendő. Valamely ténykörülménynek a per érdemére való kihatása nem azon nagyobb kör, mely a hatáskörre való kihatásnak kisebb vagy kevésbé lényeges körét consumálja; perjogi kihatásai párhuzamosak s az illetékességnek s a per érdemének megosztott tárgyalásánál megosztva s egymástól függetlenül érvényesítendő.

Szemléltető példák:

A tőzsdeügyletet, melyből a per felmerült, gondnokság alatt levő személy kötötte, a tőzsdebírósági kikötést tartalmazó kötlevelet ez irta alá. E körülmény a kereseti igénynek érdemben való elutasítását is megindokolná, alperes azonban az illetékesség leszállítását is kérheti a perrendtartás 53. §. és perrendt. nov. 96. §. a) pontja értelmében.

A tőzsdeügyletet s a tőzsdebírósági kikötést tartalmazó kötlevelet falsus procurator kötötte meg s irta alá. A meghatalmazási viszony hiánya az állítólagos megbízót az érdemben leendő marasztalás ellen is megvédené, alperes azonban az illetékességi kifogást is megteheti. (Budapesti tábla 3916/1886. sz.)

Következetlenséget tanusít tehát a budapesti tábla, midőn a kötleveletben szövegezett ügylet valódi természetének felderítését s így annak bizonyítását, hogy az ügylet a 94. §. d) pontban taxative felsorolt ügyletek közé nem tartozik, az illetékességi kifogásnak keretéből kizárja. (Budapesti tábla 7226/88. és 8893/88.). A strucczpolitikának joggyakorlata ez; a theoretikus feltevésnek, hogy a játékra vonatkozó anyagi jogszabályok a végítéletben fognak alkalmazást nyerhetni s ha kell, alkalmazást nyerni, feláldozza azt a tapasztalati tényt, hogy a játékkifogás a tőzsdebíróság előtt — kiáltás a pusztaságba, mely viszhangra nem talál; valószínűségi privilégiumot ad a tőzsdebírósnak arra, hogy immorális s a rendes bíróságok által következetesen megtagadott igények végrehajthatólag megítéltesse.

Minden jogszolgáltatásnak végcélja: az anyagi jogszabályoknak érvényre juttatása. A kir. táblának mai joggyakorlata utolsó következtetéseiben az anyagi jogszabályok megsértésének patronálására vezet. Nem nyugodhatik meg abban az sem, ki a polgári perjogi szabványoknak pontos betartásában a közszabadságnak biztosítékát tekinti, melynek ha kell, inkább az egyesnek java essék áldozatul. Perjogi törvényünk nem tiltja, de sőt annak szelleme megengedi, az anyagi igazság tekintete pedig egyenesen megköveteli, hogy a tőzsdejáték mint kifogás a tőzsdebíróság hatáskörének ellene vettethessék.

A budapesti tábla kulturális — az ország gazdasági és közérkölcsei viszonyaira mélyen kiható — cselekedetet fog végezni, ha eddigi joggyakorlatát megváltoztatja.

Dr. Baracs Marcel.

A telekkönyvi előjegyzés igazolása.

A magánjogilag jogozottak jogainak megóvására, biztosítására szolgáló jogintézmények között, a telekkönyvi előjegyzés nagyfontosságú szerepet játszik. Qui prior tempore, potior jure ősi jogelv sehol se érvényesül oly vaskövetkezetességgel, mint éppen a telekkönyvi bejegyzéseknél, melyek a jogfentartási cselekmények idő- és sorrendjét közhitelességgel és személyválogatás nélküli egymásutánban tüntetik fel. S miután a magánjogilag jogozottak jogaik fentartására eszközölt telekkönyvi előjegyzések igazolásának bekebelezése által oly helyzetbe jutnak, mintha már eredetileg is jogaik bekebelezését kérték volna, mi sem természetesebb, mint az, hogy az előjegyzések igazolása a jogosultak igényeit meg ne nyirbálja, azok jogait lehetőleg minden irányban biztosítsa, a kijátszásoknak és hitelezési csalásoknak elejét vegye, egy szóval a jogosított érdekét szolgálja mindaddig, míg csak a jog kielégítést nem nyer.

A telekkönyvi rendtartás 87—91. §-aiban felsorolt telekkönyvi előjegyzések igazolásának fejtegetését nem érintem s csupán a 92. §. alapján eszközölt előjegyzések joghatályára és az ezen §. alapján előjegyzett jogok igazolásának speciális és privilegisált természetére kívánok néhány észrevételt tenni.

Általános elvül szolgál, hogy minden előjegyzés csak azon esetben lehet a dologbani jog szerzése, átváltoztatása, vagy megszüntetésének alapja, ha igazoltatik s csak azon terjedelemben, melyben az igazolás megtörtént. Az igazolás visszahat az előjegyzési kérvény benyújtása időpontjára. Ha az igazolás meg nem történt, az előjegyzés törültezik. (94. §.)

Igazoltatik pedig az előjegyzés a 87—91. §-ok esetében *peren kívül*, vagy *per útján*.

Peren kívül annak, ki ellen az előjegyzés kieszközöltetett vagy jogutódjának bekebelezésre alkalmas nyilatkozata alapján az előjegyzés igazolása bármikor történhetik, de perrel csakis az előjegyzést megengedő végzés kézbesítésének napjától 14 nap alatt megindított igazolási vagy jogérvényesítési keresettel.

Nem így áll azonban a dolog a 92. §. alapján előjegyzett jogra nézve, mert hiszen itt már a telekkönyvi előjegyzés érvényesítése előtt per volt folyamatban s a pernek bizonyos stádiumában (feltétlenül marasztaló elsőbírósági ítélet, kifogásolt sommás végzés stb.) születik meg felperesnek az előjegyzés iránti joga. Ezen esetben tehát mi szüksége sincs felperesnek arra, hogy a pert feljegyeztesse s ezáltal az időközben beálló tulajdonosváltozás ellen ily módon való biztosítási intézkedést vegyen igénybe. Ez teljesen felesleges volna, mert a bírói határozat alapján való előjegyzés maga is már a pernek hajtása lévén, úgy megragadja azt az ingatlant, hogy az hármiként is forog, az előjegyzett jogtól semmitéle forgási sebességgel sem szabadulhat meg.

Előfordul azonban a gyakorlatban mégis egy furcsaság. Az tudniillik, hogy ha a fent körülírt szívós természetű előjegyzett jogom érvényesítése folyamán az ingatlan egy jóhiszemű harmadikra forog s midőn az előjegyzésre alapul szolgáló határozat jogerőre emelkedik s a kielégítési végrehajtási kérvényben az 1881: LX. tcz. 137. §. utolsó bek. alapján kérem az előjegyzett jog igazolásának bekebelezését, akkor a telekkönyvi hatóság a bírósági megkeresésnek nem tesz eleget azon indokolatlan indoklással, hogy az előjegyzés igazolásának bekebelezése foganatosítható nem volt, mert időközben az ingatlan harmadik jóhiszemű személyre ruházott s a per feljegyezve nem volt.

Igy határozott a pestvidéki törvényszék 12161/99 tkvi számú végzésében és még sok más helyen. A budapesti kir. ítélőtábla azonban 6934/99 p. sz. végzésével a fenti határozatot megváltoztatta, az előjegyzett zálogjog igazolásának bekebelezését rendelte el, mert az *iratokból* az előjegyzett s a végrehajtást rendelő budapesti VII. kerületi kir. járásbíróság

megkeresésében körülírt követelés és járulékaiknak azonossága minden kétséget kizárólag megállapítható s annak dacára, hogy az ingatlan időközben harmadik nevére átiratott, az előjegyzett zálogjog igazoltnak kimondása és a végrehajtási jog feltétlen feljegyzése az 1881. LX. tcz. 137. §-ának végső bekezdésében foglalt rendelkezésnél fogva meg nem tagadható. A törvényszék helytelen végzésének oka egyedül azon körülménynek tulajdonítandó, hogy a telekkönyvi bíró nem vizsgálta az előjegyzés jogalapját, nem nézte át az *iratokat*, mint a kir. tábla, nem vette tekintetbe a 92. §. alapján való előjegyzés különöszerűségét, sajátosságát, hanem a gyakoribb esetek mintájára, pusztán elnézésből elutasító végzést hozott, melylyel szemben azonban felfolyamodással segíthettünk. De vegyük azt az esetet, hogy felfolyamodással élni elmulasztottuk. Ilyen eset is fordult elő a pestvidéki törvényszéknél 12839/99. sz. a.

Vajon be van-e ezzel jogunk érvényesítésének útja vágva? Vajon egy téves telekkönyvi végzés, melyet jogorvoslattal megreperálni elmulasztottunk, megfoszthat-e minket a telekkönyv világában előjegyzett dologi, kötelmi vagy más jogaink érvényesítésétől?

Nyujt-e nekünk a telekkönyvi rendtartás a felfolyamodáson kívül saját, külön expedienst?

Nézetem szerint igen.

A 101. §. ugyan csupán a 92. §. alapján való előjegyzés igazolásának mibenlétét írja elő s nem szól azon módról és eljárásról, amely szerint az előjegyzés alapjául szolgáló bírói határozat jogerőre lépése kimutatható, de a legfelső bíróságunk által kijelölt gyakorlat szerint a 92. §. alapján kieszközölt előjegyzés igazolása az illető bírói határozat jogerőre léptének kimutatásával *«kérvény útján»* eszközölendő s az ez iránti kérelem *tárgyalás nélkül* intézendő el.

Csak egyet nem kell szem elől tévesztenünk, tudniillik azt, hogy a 92. §. alapján való előjegyzés esetében szó sincs az igazolás elmulasztásáról, mivel itt a jog érvényesítési per már az előjegyzést *megelőzőleg* folyamatban volt, bírói határozat másként nem is hozatható és ki is mondotta a Curia *Dtár* u. f. VII. 89., hogy az előjegyzés fentartása végett a per feljegyzése nem szükséges, elegendő lévén, ha felperes a pernek folyamatban létét annak idején, ha az előjegyzés törlése kéretnék, kimutatja. Azonos: Curia: 1883. évi 98. sz. döntvényében is.

Vagyis a mondottakból azt következtetem, hogy aki bírói határozat alapján jegyeztette elő tulajdon, zálog, vagy nyilvánkönyvi jog megadására vagy elenyészésére való jogát, az saját akarata, vagy a jog kielégítése nélkül ezen előjegyzett jogától *soha* meg nem fosztható és a jogerejű bírói határozat felmutatásával, a jog fenállásának kimutatásával, előjegyzett jogának bekebelezését még a terhelt törlési keresete kapcsán is kérheti s a járásbíró, illetőleg 200 frton felül a törvényszék a bekebelezést el is rendeli. *Dr. Nagy Elek.*

A kereskedelmi törvény II. rész 5. czimének (a fuvarozási ügylet) revisiójáról.

A *Jagt. Közl.* folyó évi 4. számában dr. Murányi Ernő szíves volt értekezésemmel, melyet a Magyar Jogászegyletben felolvastam és pedig különösen azzal a részével foglalkozni, melyben a berni nemzetközi egyezmény és belföldi vasut-fuvarozási jogunk közötti viszonyt tárgyaltam. Bár ezen kérdésben kiindulási pontunk ugyanaz, mégis bizonyos tekintetben ellentétes eredményekre jutunk és ezért legyen szabad álláspontomat a cikkíró nézetével szemben præcisíroznom.

Mindketten azt valljuk, hogy a vasúti fuvarozás nemzetközi jellege folytán a berni egyezménynek vasut-fuvarozási jogunkra döntő befolyást kell gyakorolnia és hogy ennek az alapelvnek e joganyag revisiójánál okvetlenül érvényre kell jutnia.

Dr. Murányi azonban még tovább megy és azt kívánja, hogy úgy a belföldi, mint a nemzetközi áru-fuvarozást egy és ugyanazon törvényes intézkedés szabályozza. Ezen óhajt ily alakban megvalósíthatatlannak tartom, mert valamely nemzetközi egyezményt becikkelyező törvény felhatalmazhatja ugyan a miniszteriumot rendeleti intézkedésekre, de a nemzetközi szerződés becikkelyezésén felül ennek körén kívül eső jogszabályt nem szokott tartalmazni. De eltekintve ezen formális, technikai nehézségtől, fenforog az a materiális akadály is, hogy egyrészt a berni egyezmény — mint felolvasásomban bővebben kifejtettem — az áru-fuvarozásnak anyagát nem öleli fel *teljesen*, hanem utal az egyes nemzeti jogok által való kiegészítésre, másrészt, hogy az üzletszabályzat nem csupán az áru-fuvarozást szabályozza.

Ezeket szem előtt tartva, dr. Murányi kartársam nézetének szükségszerű consequentiája az, hogy a vasut-fuvarozási jog terén meg kell maradnunk a mostani jogállapothnál, mely szerint a nemzetközi fuvarozást törvény szabályozza, a belföldi fuvarozást pedig (az ugyanazon törvényben nyert felhatalmazás alapján) miniszteri rendelet.

Ily viszonyok mellett teljesen eltekintve a törvényszerkesztés alakításaitól, a lényeges kérdés, amely azután nagy horderejű és elvi jelentőségű, nézetem szerint az, hogy vajon czélszerű-e a belföldi vasut-fuvarozást *kizárólag* rendeleti uton szabályozni, amint azt jelenlegi üzletszabályzatunk teszi. Ezen rendezés ellen két fontos és nyomós érv szól. Az egyik az, hogy az üzletszabályzatok rendeletileg bármikor megváltoztathatók, a másik pedig azon megfontolás, hogy magánjogi viszonyoknak rendeletben való szabályozása lehetőleg kerülendő, mert a jogalkotás a törvényhozó és nem a végrehajtó hatalom feladata. Azt hiszem tehát, hogy a jogalkotás lényegének megfelelőbb és a jog állandóságának biztosítására hatályosabb, ha a belfuvarozás szabályozásánál a berni egyezmény alapelvei törvénybe foglaltatnak; ezen esetben a végrehajtási határozmányokat tartalmazó üzletszabályzat csak mint törvénytől rendelet fog szerepelhetni, mely a törvény intézkedéseivel ellentétben nem állhat.

Hogy az alkotandó üzletszabályzatok fundamentumát képező ez a törvény a kereskedelmi kodex keretében alkotassék-e meg, vagy a vasútjog külön kodifikációjával, avagy pedig speciális törvény alakjában, ez pusztán formai kérdés és értekezésemben részletesen kifejtettem azon indokokat, melyek a kereskedelmi törvényben való szabályozás mellett szólnak.

Áttérek végül azon részletkérdésekre, melyeket a t. cikkíró különösen kiemelt.

A *fuvarlevél-másodlat* és a feladási vevény közötti megkülönböztetést nem üzletszabályzatunk alapján tettem meg, hanem olyképp, hogy a különböző rendszereket ismertetve, a Németországban kifejlődött fuvarlevél-másodlatot a Franciaországban kifejlődött feladási vevénnyel (recepissé) állítottam szembe. Erre vonatkozólag mutattam ki, hogy a feladási vevény, mely kereskedelmi törvényünk 404. §-a szerint teljesen azonos a francia recepissével,* inkább közelíti meg az értékpapir e dologiasított kötelmi ismervét, mint a fuvarlevél-másodlat. Utaltam arra, hogy a forgalom tagadhatlanul az árut helyettesítő értékpapir kívánalma felé halad; ez irányban első lépés a fuvarlevél-másodlat intézménye, határozott közeledés ennek forgatható papír jellegével való telruháza (olasz kereskedelmi törvény) és a feladási vevény megalkotása, teljes megvalósítása pedig a rakjegy kötelező alkalmazása volna.

A *felvételi kényszer* kérdését, mint azt értekezésemben is határozottan kiemelttem, kereskedelmi törvényünk szempontjából tárgyaltam; e szerint pedig a felvételt a vasut

* Az üzletszabályzat 54. és 64. §-aiban szabályozott «feladási vevény» hatásában a fuvarlevél-másodlattal egyenlő. A berni egyezmény a feladási vevényt nem említi.

csak «saját pályáján nem tagadhatja meg». E szakaszt a kereskedelmi törvény kommentátorai általában úgy értelmezik, hogy e kötelezettség a más vasuti pályán való továbbításra nem vonatkozik.* Ezért tehát az üzletszabályzat 49. §-a nem fejezi ki *hatályosabban* kereskedelmi törvényünk szabályát, amint a cikkkiró állítja, hanem *megváltoztatja*, illetőleg kiterjeszti azt az 1892: XXV. tcz. 2. §-ában nyert felhatalmazás alapján.

Ugyanez áll az *elévülés szünetelésére* vonatkozólag, melyről nem mint az üzletszabályzatba, hanem mint a törvénybe felveendő intézkedésről szóltam. Megjegyzem azonban, hogy az 1898 június 16-iki pótegyezmény és az új német kereskedelmi törvény ennek megfelelő 470. §-ának 2. bekezdése *nemcsak a díjvisszatérítési igényekről* szól, hanem azon követelésekről is, melyek a fuvarozó ellen elveszés, sérülés vagy szállítási késedelem miatt érvényesíttetnek. Így tehát ezen intézkedés nemcsak törvényünkkel és a berni egyezményével szemben újítás, hanem az üzletszabályzat 61. §-ának 4. pontjához tartozó VII. póthatározmánnyal szemben is, melyet dr. Murányi cikkében szószerint idézett.

Dr. Baumgarten Nándor,
ügyvéd.

Különfélék.

— **Quid juris?** Máshol rendszerint azon gyanu terheli az ügyészi kart, hogy a hivatásával járó egyoldalú mérlegelésnél fogva mindenben csak a vádat támogató adatot és bizonyítékot lát és gyűjt. Szóval, hogy az ügyészség mai nap is csak titkos letéteményese az inquisitorius eljárásnak.

A mi ügyészségeinket — főleg Kozma irányítása folytán — már a múltban is a liberalismus nimbusa vette körül, most pedig, hogy az új BP. életbelépett, már attól is kell tartanunk, hogy ezen irányában tulásba fog esni, és nemcsak, hogy az u. n. főbenjáró ügyekben versenyre fog kelni az esküdtszékek liberális szárnycsapásaival, hanem a mindennapi élet kisebb gazságainál is, a sértett jog kárára, a védelem terére fog átcsapongani és pedig nem azáltal amit tesz, hanem azzal, amit abban hagy.

Ezen túlásnak egy jelenségét a budapesti főügyészségnek a következőkben körülírt eljárásában is észlelhetjük.

A BP. 101. §-ának 3. bekezdése értelmében az ügyészségnek a nyomozást beszüntető vagy befejező határozata ellen jogorvoslatnak nincs helye. A főügyészség most ezen szakaszra való hivatkozással utasítja vissza hivatalból az oly folyamódásokat is, melyek az ügyészségnek a vád emelését vagy képviselétét megtagadó határozatai ellen adatnak be.

Ezen gyakorlat sérelmes voltáról a BP. 42. §-a és a 101. §. utolsó bekezdése első olvasásra bárkit is meggyőzhet. De egyáltalában érthetetlen is, hogy a vád emelésének, vagy a vád képviselétének megtagadása tekintetében minden jogorvoslat kizárásával az ügyészség döntsön.

Hisszük, hogy mire e sorok megjelennek, a főügyészség már visszatért a törvény betűjének és szellemének egyedül s egyaránt megfelelő azon gyakorlathoz, melytől csak a legutóbbi napokban tért el.

Dr. G. E.

— **A kecskeméti ügyvédi kamara évi jelentéséből** átvesszük a következő részletet:

Az esküdtszéki intézmény előnyei mindjárt az első tárgyalásokon hatalmasan domborultak ki. A nyilvánosság, mely a jogszolgáltatás legjobb ellenőrzője és a vádlott jogi állásának egyik garanciája, eddig nálunk soha nem ismert mértékben nyilatkozott meg, a tárgyalóterem mindig tele volt hallgatósággal. A nyilvánosság másik következménye, hogy tudniillik bíróság, ügyész és védő fokozottabban igyeke-

* Az új német kereskedelmi törvény indokolása is kiemeli, hogy a 453. §. a régi törvény 422. §-ával szemben (mely kereskedelmi törvény-könyvünk 423. §-ának felel meg) újítást tartalmaz.

nek köteles-ségeiket teljesíteni, szintén mindjárt az első tárgyalásokon konstatálható volt. A tárgyalások a legapróbb részletekre kiterjeszkedtek, a bizonyítékok a legszorgosabban kutattak, a vád és védelem pedig álláspontjának érvényesítésében nemes versenyt fejtett ki. Az alakiságok szigorú betartása, az ünnepélyes formák az igazságszolgáltatás méltóságát nem is remélt mértékben emelték. Az esküdtek verdiktjei pedig úgy a jogász-, mint a nagyközönségben a legnagyobb megnyugvást keltették. Életbe lépve az BP., immár el nem odázható szükségképpé vált a Büntető törvénykönyvnek módosítása. Kodexünk túlzott szigora, mely különösen a büntetési tételek minimumának magasságában nyilatkozik meg, az esküdtszéki intézménnyel össze nem fér. A magyar nép évszázados tradícióját képezi az enyhe büntető jogszolgáltatás s a jogszolgáltatás átmenvén ismét a nép kezébe, a nép hajlamainak, egyéniségének és tradícióinak megfelelőleg kell a törvényt is átalakítani.

— **A pénzbüntetés részletekben való törlesztése** érdekében mindennél ékebben szól az a megtörtént eset, melyet Székács Ferencz legutóbb az Ügyvédi Körben elbeszél.

Egy szegény asztalos-iparost kihágásért öt forint pénzbüntetésre, behajthatatlanság esetén hat órai elzárásra ítélték. Nem tudván egyszerre fizetni, felajánlotta, hogy rögtön leüli a hat órai elzárás-büntetést. Nem fogadták el, hanem előbb végrehajtást vezettek ellene és lefoglalták egy 30 frt értékű szekrényét. Megtartották az árverést is, de mielőtt az árverési vevő elvitette volna a szekrényt, az elkeseredett végrehajtást szenvedett azt dühében baltával megrongálta. Most idegen vagyon megrongálása miatt a minimális büntetésre, 50 frt pénzbüntetésre ítéltetett. Ismét kijött a végrehajtó foglalni, mi ellen emberünk erőszakkal ellenállott és így hatóság elleni erőszak miatt állíttatott a bíróság elé.

Az ügykezelés egyszerűsítése. A sommás eljárásról szóló törvény szerint az 50 frton felüli ügyekben a felülvizsgálati kérelem nem az elsőbíróságnál, hanem a felebbezési bíróságnál adandó be. Közvetlenül innen terjesztetnek fel az összes ügyiratok a felülvizsgálati bíróságokhoz.

A rendes perekben a régi rendszer maradt fenn. A kir. tábla határozatát leiratja egy példányban, azt leküldi a törvényszékhez, mely azt ismét annyi példányban iratja le, ahány példány a feleknek szükséges.

Mennyivel egyszerűbb volna, ha a kir. tábla határozatát sokszorosítva, postán kézbesítené a feleknek. A jogerő evidenciában tartatván, ha jogorvoslatot használ a felek valamelyike, az iratok felterjesztendők a Curiához, ha nem, úgy a határidő elteltével visszaküldetnék az ügy az elsőbírósághoz.

Mennyivel rövidebb időt és munkát kimélő volna ez az eljárás, mint a mai czopfos rendszer. (*Bírói körökből.*)

— **Szivák Imre** a Magyar Jogászegylet pénztárnoki tisztéről lemondott. A választmány mély sajnálattal volt kénytelen a lemondást tudomásul venni. Szivák Imre az egylet megalapítása óta viselte a sok fáradtsággal járó tisztelet — rendkívül sokoldalú elfoglaltsága mellett is mindig a legnagyobb pontossággal és ügyszeretettel. A legközelebbi közgyűlésig helyettesül a választmány dr. Vámosy Károly ügyvédet kérte fel.

— **Ismét csendőri kinzás.** A m. kir. Curia ítél: L. Gy. a vád és következményeinek terhe alól felmentetvén, azonnal szabadlábra helyeztetni rendeltetik. *Indokok:* Tekintve, hogy M. F. községi bíró vallomása szerint a vádlottak az ő jelenlétében nem tettek beismerő vallomást. L. Gy. vádlottnak tettessége tárgyában semmi részben sem forog fenn legkisebb bizonyító adat sem, a csendőri jelentésen kívül, mely szerint a csendőrség előtt ez a vádlott is tett beismerő vallomást. Ámde a vádlott előadása, hogy a csendőrség által kizsárgatott, a törvényszéki orvos által kiadott lelettel is támogatván, a csendőrség előtti eme beismerés, minden egyéb terhelő adat hiányában, bizonyítékul el nem fogadható. A K. L. től az ablak betörése és bemászás mellett elkövetett lopás alkalmával elvitt dolgok L. T. A. birtokában találtattak, s ő azoknak jogos szerzését igazolni nem képes. E lopást H. I., B. P. és V. I. tanúk vallomásaikban nem sorolták fel azok közé, melyekre nézve

L. M. és P. tettességüket előttük beismerték, ez utóbbi két vádlott ellenében tehát a csendőri jelentés szerint tett beismerésükön kívül semmi adat sem hozott fel. Ezeknél fogva eme lopás tekintetében, mely ugy az értéknél fogva, mint a Btk. 336. §. 3. p. szerinti büntetést képez, egyedül L. T. A. volt tettesnek kimondandó; ellenben az alól a többi vádlottakat fel kellett menteni. (1900 jan. 5. 12,708/99. sz. a.)

— **Tényleges katonai szolgálat tartama alatt elkövetett bűncselekmény** elbírálása a szolgálatból való kilépés után, mely bíróság hatásköréhez tartozik? A budapesti kir. büntető törvényszék 58,856/99. B. sz. végzése: Igaz, hogy C. K. hadapród tiszt a terhére rótt sikkasztást még tényleges szolgálati ideje alatt követte el, azóta azonban már a tényleges szolgálatból kilépett, ennél fogva a katonai büntetőbíróság hatásköre alá nem tartozik, mert a katonai bíróság kivételes bíróság lévén, hatásköre csak oly egyénekre terjed ki, akik tényleges katonai szolgálatban állanak s a büntetendő cselekményt tényleges katonai szolgálatuk tartama alatt követték el.

Nemzetközi Szemle.

— **A csődeljárás egyszerűsítése.** Az osztrák igazságügyminiszter 1900 január 5-ikén rendeletet bocsátott ki a törvényszékekhez, amely a csődügyekben követendő eljárásra nézve kiadott régebbi rendeletek egyes rendelkezéseit kiegészíti, illetőleg módosítja.

A rendelet többek között figyelmezteti a bíróságokat, hogy a felszámolási jegyzőkönyv lehetőleg világos legyen, egyszerűbb esetekben pedig jegyzőkönyv felvétele nem szükséges, elég, ha a táblás kimutatásba a csődbiztos feljegyi a felszámolási tárgyalás napját, a megjelent hitelezők nevét, s a megfelelő rovatban feltünteti a tömeggondnok és a közadós nyilatkozatát. A táblás kimutatásból készítendő az egyes hitelezők kérelmére a hiteles kivonat is, amelybe a felszámolási tárgyalás határnapja, s a közadósok a tárgyaláson való jelenléte is feljegyzendő.

A tömeggondnok díját a csődválasztmány és a csődbiztos javaslatára a csődhitelezők állapítják meg. E tekintetben a rendelet természetesebbnek azt tartja, hogy a csődválasztmány a csődbiztos elnöklete alatt tartson ülést a tömeggondnok jelenléte nélkül, s ez ülésben lelkiismeretesen megfontoltassék a tömeggondnoki díjak javaslatba hozandó összege. A tömeggondnok csak akkor hívassék meg erre az ülésre, ha felvilágosításokat kell adnia.

Sokan ajánlják, mondja a rendelet, a tömeggondnoki díjnak az actívákhoz vagy a befolyt brutto összeghez mért általában való megállapítását a csődeljárás gyorsabbá és olcsóbbá tétele végett. A díj megállapításának ez a módja egyes esetekben akként alkalmazandó, hogy mielőtt a csőd lebonyolítására szükséges munka megközelíthetőleg áttekinthető, a csődbiztos és a csődválasztmány a tömeggondnokkal megállapítani iparkodnak, milyen átalánytétel veendő a tömeggondnok működésének terjedelmére és fontosságára való tekintettel a javaslat alapjául.

— **A német polgári törvénykönyv jellemzése.** A lipcsei jogászegyletnek a múlt év végén tartott teljes ülésében dr. Sohm egyetemi tanár az új jogrendszer rendkívül érdekes beszédében üdvözli. E beszédéből közöljük a következő részleteket:

Jövendőbeli magánjogunkat nem csupán a polgári törvénykönyv szabályozza. A polgári törvénykönyv mellett az életbeléptetési törvény fenállónak mondja más birodalmi törvények magánjogát, és az országok törvényhozása részére fentartott magánjogot is. Más birodalmi magánjog különösen a kereskedelmi és ipari magánjog. Az országok törvényhozása részére főképen az agrárius magánjog tartott fenn, a német gazdának, a parasztnak, a nemesnek külön magánjoga. A polgári törvénykönyv az iparosnak és a gazdának külön magánjoga között középen áll; sem az iparost, sem a gazdát nem tartja szemé előtt, hanem az elvont magán-személyt, az embert, a ius gentium, a forgalmi élet magán-személyét.

Ehhez képest a polgári törvénykönyv sajátos tartalma a jövőnek forgalmi magánjoga. Életre ezt a német kereskedő hozta. Ez okozza a polgári törvénykönyv nagy rokonságát a kereskedelmi joggal. A polgári törvénykönyv szelleme a kereskedő szelleme. Soha nem felelt még így meg egy törvénykönyv a forgalom követelményeinek. A polgári törvénykönyv főgondolata: a forgalom biztossága; főszemélye: a jóhiszemű harmadik, a becsületes szerző. «Oltalmat a jóhiszemű szerző-

nek» ez a jelszava. A jognál erősebb a forgalom érdeke. A tulajdon elenyészik, hogy a forgalom életre keljen.

A polgári törvénykönyv szakaszai aczélből vannak: élesek és ruganyosak. Alakilag a törvénykönyv nem oly népszerű, mint például a Code Civil. Szakértő magyarázót kívá meg; csak a beavatott érti meg teljesen. A jelen törvénykönyve csak elvontan beszélhet, hogy ne csak meghatározott hanem az összes eseteket felölelje. A polgári törvénykönyv elvontabb bármely eddigi törvénykönyvnél, úgy hogy nehezebb annak, a ki nem ért hozzá, de gazdagabb — s ebben leli igazolását — a hozzáértőnek.

A miben azonban a polgári törvénykönyv minden más törvénykönyv közül kiválik, az az egésznek szoros összefüggése, egységes volta. Az összes szakaszokat vaskapocs fűzi egybe elválaszthatatlanul. Minden egyes rendelkezésnél tudni kell az összes többi rendelkezést is, sohasem alkalmazható csupán egy törvényszakasz. Minden egyes esetben az összes szakaszokat kell alkalmazni, mindig az egész polgári törvénykönyv lép életbe. Ez adja meg a tudománynak és a gyakorlatnak az utlevelet. Szakaszra alapított jogtudomány a polgári törvénykönyvnél csak in fraudem legis lehet. Mindig az egész törvénykönyv alkalmazandó. Az egyes szakasz talán nem egészen sikerült, törvény mint egész mindig jó. Nem a talán nem sikerült szakasz, nem az írott szó érvényes, mint olyan. Első sorban mindig a polgári törvénykönyvben rejlő, minden egyes szakaszt kiegészítő és kiigazító jog az érvényes. Ezt kell megismerni és napfényre hozni.

E nagy feladat megoldásában való bizalmat a német tudomány és jogalkalmazás életerejéből meritjük.

A törvénykönyvet a törvényhozó csinálja, a jogot azonban mi, és a törvénykönyv a német tudomány és gyakorlat erős keze alatt életerős és életadó német joggá válik.

— **Felelősség a cégvezető tényeért.** Egy kereskedő egy vele összeköttetésben álló kereskedőhöz fordult valakinek hitelképessége iránt tudakozódni. A választ a cégvezető adta meg, tudatosan félrevezetve az információt kérőt. A német Reichsgericht a kártérítési keresetnek helyt adott, mert a kereskedelmi információ a rendes üzlet folytatásához tartozik és így a cégvezető hatáskörében járt el, mikor az értesítést megadta. Oly cselekmények pedig, amelyek a meghatalmazási viszonyból folynak, kötelezik a főnököt akkor is, ha a meghatalmazott jogellenes szándékkal járt el.

— **Az orvosi titoktartás kötelezettsége.** A francia semmitőszék a következő elvi kijelentést tette:

Az életbiztosító társaság által tanuként felhívott orvosnak nem szabad vallomást tennie egy természeténél fogva titkos tényről, amelyről pusztán a beteg kezelése következtében van tudomása. E tekintetben tett nyilatkozata büntetendő cselekmény jellegével bír, s így nem szolgálhat a bírói döntésnél alapul arra, hogy a biztosítási szerződés érvénytelennek mondassék ki azon czimen, hogy a biztosított egy fontos körülményt az ügylet megkötésekor elhallgatott.

— **Konfliktus ügyész és ügyvéd közt.** A marseille-i törvényszék ügyésze nem tett eleget az odaváló ügyvédek bizonyos kívánságainak. Az ügyvédek erre elhatározták, hogy nem tárgyalnak előtte. Minthogy a főügyész az ügyésznek adott igazat, az ügyvédi kamara pedig az ügyvédeknek, a marseille-i törvényszéknél a tárgyalások jelenleg szünetelnek.

— **A chicagói «Tribune»** egy cikke szerint 1899. év folyamán az Egyesült-Államokban 107 lynchelés történt, még pedig — Kansas kivételével — a déli államokban. A meglynchelték közül 84 néger volt. A nép ezekben az esetekben nem pusztán gyilkosság, rablás, erőszakos nemi közösülés, bűnösök megszökítése miatt szolgáltatott igazságot. A lynchelés okai között egy esetben izgató beszéd tartása, öt esetben faji elfogultság (fehérek és négeresek között kötött házassággal szemben) öt esetben rossz hírnév, egy esetben pedig a bűnös személyében való tévedés szerepel.

A Magyar Jogászegyletben február hó 24-én (szombaton) este 6 órakor dr. Lévi Béla tart előadást: a kereskedelmi ügyekről a kereskedelmi törvény reviziója szempontjából. Az egyleti helyiség: V., Szemere-utca 10. (Ügyvédi kamara.) Vendégeket szívesen lát az egylet.

A polgári törvénykönyv előkészítő bizottságának előbbi jegyzőkönyveit lapunk azon előfizetői, a kik folyó évben lépnek előfizetők sorába, a bolti árt 40 százalékos árengedménnyel kapják.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kir. Curia s a jogegység. *Vargha Ferencz* budapesti ügyész helyettől. — Még egy pár szó a kecskeméti verdict alkalmából. *Dr. Kecskeméti Lajos* kecskeméti ügyvéd. — «Bűnös-e?» *Dr. Bálint Lajos* szegedi ügyvéd. — A semmiségi panasz tarthatlansága. *Dr. Sándor Aladár* budapesti büntetőtörvényszéki jegyzőtől. — A kereskedelmi törvény revíziója. *Dr. Schreyer Jakab* budapesti ügyvéd. — Birói hatáskör részkövetelések érvényesítésénél. *Csegey Kálmán* kir. albirótól. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kir. Curia s a jogegység.

A büntetőjog maholnap universalis tudomány lesz a segédtudományok dolgában. A mily mértékben távolodik a spekuláció forrásától, ép oly arányban szélesedik az a mező, ahonnan fegyvertárát a gonosztevők elleni küzdelemben felszereli. És mindennek e nagy fegyverkezésnek, a megtorlás területén egyetlen célja van: az anyagi igazság.

Attól a pillanattól kezdve, midőn megmozdul az igazságszolgáltatás még mindig nehézkes gépezete, addig, a míg az körforgását be nem végezi: egyetlen egy célnak, az igazságnak tesz szolgálatot.

Az elkövetett büntett nyomán életre kel a társadalom követelése, mely a büntető igény leszámítását szorgalmazza. És valahányszor megbillen a mérleg, valahányszor tulsúly mutatkozik az egyik vagy a másik részen: a társadalom követelésének leszámításánál hamisan mért az igazságszolgáltató hatalom; akár a társadalom, akár a büntetett felé billenjen is le a serpenyő: az igazságban megbomlik az egyensúly, s vagy többet vagy kevesebbet kapott a hitelező; egy dolog azonban bizonyos, az, hogy az igazságnak hamis mértékkel mértek.

Ha végig pillantunk az igazságszolgáltatásnak örökkön örökké primitív működésén, s látjuk, hogy a hamis mérték használásában a jogegység teljesen soha el nem érhető tökélyének hiánya miatt mily ledér könnyelműséggel jár ez el: szinte szentté avatjuk Shylockot, ezt az emberi szörnyeteget, a ki, mert nem tudott egy font hust kívágni, inkább elkoródott az igazságszolgáltatás színe elől. Mert az bizonyos, hogy egy és ugyanazon jogesetet a bűnösség megállapításától le a büntetés kiszabásáig két bíró teljesen egyöntetűen eldönteni képtelen. Ha egyidőben ugyanazt az esetet X. és Y. törvényszék tárgyalná, csaknem oly foku volna a két ítélet teljes egyöntetűségének valószínűsége, mint az, hogy az urnába dobott ezer szám közül három számot három egymásutáni húzásra ki fogok húzni.

Sajnos, bármennyire tökéletesítsük is az igazságszolgáltatást, matematikai bizonyosságot el nem érhetünk, mert a büntető bíró immensurábilis tényezőkkel vet számot.

De ha az igazságszolgáltatásban az absolut igazságot nem is érhetjük el, arra kell törekedni, hogy a disharmonia csökkentessék. Sajnos, a három tényező közül, melylyel a bírónak minden egyes esetben foglalkoznia kell; (bűnösség, minősítés, büntetés) csak egyet lehet, úgy a hogy ellenőrzés alá vetni az egységes jogalkalmazás szempontjából. Hogy mikor van a bűnösség bebizonyítva, vagy mikor nincs, azt a ténykérdésben ítélő bíró állapítja meg; hasonlóképen ez szabja ki a büntetést is. Az előbbi a legfőbb bíróság reví-

siója alól kiesik; az utóbbi szempontból is csak akkor semmisíthető meg az ítélet, ha a büntetési kereteket túllépte az alsófok, vagy ha a rendkívüli enyhe büntetés kiszabása körül volt valamelyes törvénytelenység elkövetve. Ellenben az ellenőrzésnek tág mezeje nyílik a minősítés dolgában. Ez az a terület, ahol ingatag igazságszolgáltatásunk szilárd talajra talál; tehát a bizonytalanság hullámzó tengerében ez az a maroknyi szárazföld, ahol a jogi igazság kicsiny, de szilárd épülete felépíthető. És az építőmester nehéz, de dusan kamatozó munkáját a koronaügyész támogatása mellett a Curianak kell elvégezni.

Szükszavu a törvény a koronaügyész hatáskörének megszabásában, de abban a kevés szóban a helyes és egységes igazságszolgáltatás magva van elrejtve, amit ha egészséges talajba helyezve, gondosan ápolunk, terebélyes, egészséges fa lesz belőle; de ha sivár talajba ültetjük, s a fattyuhajtást is elhanyagoljuk, kivesz mielőtt kifejlődött volna.

Nincs szebb, nincs magasztosabb állás a koronaügyésznél; de tegyük hozzá, ha kötelességének lelkiösmeretesen meg akar felelni: nincs is nehezebb feladata, s felelősségteresebb állása senkinek a justiciában.

Habár a döntés joga a Curiaé, a kezdeményezés a koronaügyész kezében van; s elsősorban ő áll résen egységes szervezetében, hogy a tanácsokra szétagolt Curia a jogegységet megóvja, s ami legmegbotránkoztatóbb, saját kebelében egy és ugyanazon ténymegállapítás különböző jogi elbírálásban ne részesüljön.

A nyugaltság érzete fog el, mert a koronaügyészi állás jó kezekben van.

És vajon mit tehet a Curia, hogy a törvény alkalmazásában a jogegység megóvassék. Nagyon sokat. Nem időszertlenül ezt a kérdést éppen most szellőztetni, a mikor még a Curia egyetlen semmiségi panaszt sem tárgyalt. Sőt a jogegység szempontjából actualisabb kérdést nem is lehetne felvetni, mert legfőbb bíróságunk, mely a multban a modern perjogi elveket minden kötelező jogszabály nélkül felkutatta s annak csiráit a gyakorlat lüktető életébe elplántálva, a törvény kereteit kiépítette, még nem vallott szint abban, hogy a semmiségi panasz elintézésében mily módot fog követni.

Mint minden kötelességteljesítésben, úgy itt is kétféle módzat szerint lehet eljárni. Az egyik gyors és kényelmes, a másik nehezkesebb ugyan, de alapos és egyedül törvényes, s egyedül nyújt biztosítékot arra, hogy az igazságszolgáltatásban a jogegység — amennyire emberileg lehetséges — biztosítva lesz.

A semmiségi panasz folytán ugyanis a Curia kétféle határozatot hozhat, t. i. vagy helyt ad a semmiségi panasznak, vagy elutasítja azt.

És itt domborodik ki a Curia nivelláló hatásköre. A legfőbb bíróság ugyanis a jogegység érdekében par excellence kétféleképpen járhat közre. Az egyik a teljes-ülési megállapodás, a másik a BP. 441. §-a értelmében a jogegység érdekében való határozás. Ámde tudjuk, hogy a Curia nehézkes gépezetét nem könnyű mozgásba hozni; igen ritkán ül össze plenáris ülésre a végből, hogy valamely vitás kérdést eldöntsön. A jogegység érdekében pedig nem használható

perorvoslat, ha a Curia az ügyben már érdemileg határozott, s így ezen rendkívüli jogorvoslat éppen ott nem segít a bajon, ahol legkiáltóbb a jogegység megbomlása, ahol a Curia tanácsai állanak egymással szemközt a jog alkalmazása szempontjából.

De a decisionális jognak s a jogegység érdekében használható perorvoslatnak van még egy nagy hátránya, az t. i., hogy a mindennapi élet szükségleteinek kielégítésére nem alkalmas. Ha egy-két törvénytelenység ezen a réven meg is szüntethető, ezer meg ezer jogesetben marad meg e mellett a bizonytalanság. És az ilyen esetek mindegyike vádlóképpen lép fel az igazságszolgáltatás gyarlósága miatt.

Az igazságszolgáltatás disharmoniájának csökkentésére egyedül alkalmas az egységes joggyakorlat. Ennek megteremtésére pedig egyedül a Curia van hivatva; s pedig két irányban. Egyrészt, hogy hasonló jogesetet mindig egyformán bíráljon el maga a Curia; e végből szükséges a tanácsok joggyakorlatának az elvi kérdésekben való nyilvántartása; másrészt utmutatást kell adni az alsóbíróknak abban az irányban, hogy bizonyos jogi kérdést miként kell elbírálni.

Eddiglen a Curia a ténykérdést is felülbírált, s ez — főképp az utóbbi időkben — annyira tultengésbe ment, hogy e mellett a jog alkalmazásának kérdése egészen alárendelt jelentőségűvé törpült össze. Szinte hallani vélem egyik-másik ugynevezett «tisztá eszü», «praktikus jogász» felszisszenését, midőn kijelentem, hogy az igazságszolgáltatásban is szükséges a jogtudomány, sőt az csakis arra való, hogy hasznát az igazságszolgáltatásban vegyük. Hiszen a büntetőjog elsőrendű társadalmi tudomány, tehát az életnek tudománya; miként lehetne azt mondani, hogy ezt a jog gyakorlati alkalmazásából ki kell küszöbölni? A praktikusok tudakosságnak bélyegzik a jogtudománynak az ítéletbe való belevitelét. Önkénytelenül is a tollam hegyére tolatodik a kérdés, hogy vajon büntető jogtudományunk büszkesége: Csemegi Károly, az ő lelkes bírálóival át tudta volna-e alakítani a csaknem közép-kori állapotban levő perjogunkat, hacsak a «praktikus ész» primitív eszközeivel dolgozik? A vályogvető cigány legnagyobb tökélye a putriban csucsosodik ki, de az architectura remekeit csak a műépítész tudja előállítani.

Ha valaha módjában volt a Curiának a többi európai állam legfőbb bíróságának tekintélyével versenyre kelni, úgy most elérkezett ennek az ideje. A törvény kidobálta a léghajóból a ballasztokat, mi sem akadályozza most már annak magas röptét; mert hiszen a Curia immár nem fog a bizonyítás kérdésével bibelődni, tehát összes tudását és erejét a törvény alkalmazására fordíthatja. S ebben látom én a legfőbb biztosítékát annak, hogy ezentul a joggyakorlatban nem lesz észlelhető az a szertelen bizonytalanság, amely eddiglen itt-ott oly bántó durvasággal volt észlelhető. A Curiának vezetni kell a törvény helyes alkalmazásának nehéz munkájában; s hogy a vezetésben tényleg elől legyen, a határozatok jogászai indokolására kell sulyt fektetnie.

És itt elém tolatodik egy röpke hir sötét árnya; mely ma itt, holnap ott bukkanik fel. Ez a hir azt mondja, hogy ha a semmiségi panaszt el kell utasítani, ez azzal a chablonszerű kijelentéssel történik, hogy «miután semmiségi ok nem forog fen, a semmiségi panaszt a Curia elutasítja». Hát az igaz, hogy a 437. §. negyedik bekezdése szerint a Curia ezt a kijelentést teszi; ámde ez a határozat rendelkező része; s az indokolásban kell számot adni arról, hogy a Curia ezt a kijelentést mily okokból tette. Amint hogy a semmiségi panasznál tüzetesen meg kell jelölni minden egyes semmiségi okot, mely miatt az használva van, azonképpen meg kell indokolni a határozatot minden egyes okra nézve, akár fenforog a semmiségi ok, akár nem.

A semmiségi panaszt nem lehet oly kényelmesen kezelni, mint az 1883. évi VI. tcz. 7. §-át, mert minden határozatot indokolni kell (77. §.); s mert a határozat indokolásában

felsorolandók azok az okok, melyek a jogkérdésnek eldöntésénél irányadók voltak. (328., 439. §§.)

Nem lehet tehát elzárkózni a határozat tüzetes indokolásától; s ez nem is volna kívánatos, sőt a chablonszerű elintézés a jogegység legnagyobb veszedelme volna. Vajon miért indokolja határozatait a német birodalmi törvényszék, a bécsi semmitőszék, vagy a párisi cour de cassation oly nagy tudással, s annyi alaposággal? Bizonyára nem lelki gyönyörűségből s nem is azért, hogy szellemi saltó mortálekát rendezzen, hanem azért, hogy az egyes esetekben a törvény helyes alkalmazására nézve az alsófoknak utmutatást adjon. Csakis az így fejlődő joggyakorlat lépteti életbe egységesen a törvényt, csakis ez nyújt biztosítékot az iránt, hogy az alsófok szertelen eltérésekbe nem fog belegabalyodni, mert a legfelsőbb bíróság egységes joggyakorlata utját állja annak. Ez azonban csak akkor fog megtörténni, ha a Curia, — amint a törvény előírja, — minden semmiségi okra kijelenti, — akár helyt adó, akár elutasító a határozat, — hogy az adott esetben a törvényt hogy kell alkalmazni és miért kell úgy alkalmazni, amint azt a Curia alkalmazta. Ha a Curia ezt az irányt követi, akkor megfelel azoknak a követelményeknek, melyekkel a BP. vele szemben fellép, s egyben emberi lehetőség szerint redukálja a jogi bizonytalanság eseteit, amelyek pedig mindig az igazságtalanság koronatanui az igazságszolgáltatásban.

Vargha Ferencz,
főügyész helyettes.

Még pár szó a kecskeméti verdict alkalmából.

Bűnvádi perrendtartásunk összes fény- és árnyoldalai az első tárgyaláson éles körvonalakban domborodtak ki. Mig más törvéynél évek, sőt évtizedek szükségesek ahhoz, hogy azok a gyakorlati és a nép jogi öntudatára átmenjenek és csak hosszas gyakorlat és megfigyelés után állapíthatók meg a törvény hézagai, téves intézkedései és ellentmondásai, addig a BP. elhibázott intézkedései már az első tárgyaláson észlelhetők voltak.

Multkori cikkünkben érintettük, hogy a Curia hatáskörének azon kiterjesztése, hogy a verdictet érdemben is elbírálhatja, valamint hogy az esküdtekhez intézendő kérdéseket elsősorban a vádhatóság formulázza, a BP.-nek igen szerencsétlen ujitásai. Fájdalom, még több ilyen ujitásra mutathatunk rá, melyek egy esküdtszéki eljárásban sem találhatók, de melyek a mi eljárásunk «eredetiségét» és értékét éppen nem emelik.

A már említett özv. Tóth Lajosné ügyének tárgyalásakor megtörtént, hogy egyik esküdt kérte a bíróságot, hogy tegyenek fel nekik aziránt is kérdést, hogy vajon az a fő-tárgyaláson megállapított tény, hogy vádlott asszonynyal férje brutálisan bánt, nem képez-e enyhítő körülményt? Természetesen az esküdtszéki elnök azonnal megmagyarázta az indítványozó esküdtnak, hogy az enyhítő és súlyosító körülmények megállapítása a büntetést kiszabó szakbíróság hatáskörébe tartozik. Az esküdt indítványa elárulta, hogy a bűnösség esetleges kimondásánál attól félnek az esküdtek, hogy a vádlottat kiszolgáltatják a szakbíróságnak, melynek felfogása, büntetési gyakorlata előttük ismeretlen s vádlott az ő verdictjük alapján esetleg oly büntetést kaphat, mely az ő nézetök szerint túl magas, sőt igazságtalan.

Épp a mi törvényünk, mely a büntetési tételek minimumának magassága miatt oly szigorú és a mely a mi enyhe, humanus büntető igazságszolgáltatáshoz szokott népünk jellemével, tradícióival és felfogásaival jelen alakjában soha összeformni nem fog, tette volna feltétlenül szükségessé, hogy az esküdteknek a büntetés kérdésében is adjunk befolyást, mert különben el lehetünk készülve a legmeglepőbb verdictekre.

A kérdések feletti kétszeres és terjedelmes vitának is megvannak a maga hátrányai. Az esküdszéki főtárgyalás, a sok formalitás miatt, de meg a nagy nyilvánosságnál fogva is sokkal körülményesebb, mint az egyéb főtárgyalások. Ez rendén való dolog is. Ámde az esküdteket a hosszadalmas, rendszerint egész nap, bonyodalmasabb esetekben napokig eltartó tárgyalás kimeríti s ép mikor a legtöbb higgadtság és megfontoltságra lenne szükség, a tanácskozásnál az esküdt testileg és szellemileg ki van merülve. Épp ez okból a törvényhozónak kiváló figyelmet kell fordítani arra, hogy az esküdtet lehetőleg kímélje, felesleges procedurákkal ne terhelje, a kimerüléstől megóvja. A mi törvényünk az ellenkezőjét cselekszi és beilleszt az eljárás keretébe egy olyan sok időt igénybe vevő disputát, a melynek szükségessége semmiképp nem indokolható. A bizonyítási eljárás berekesztése után ügyész a kérdések formulázhatása végett a tárgyalás felfüggesztését indítványozza. Az újból megnyitott tárgyaláson az ügyész előterjesztvén kérdéseit, a védő kérelmezi a tárgyalás felfüggesztését az ügyészi kérdések áttanulmányozása, esetleg saját kérdéseinek megfogalmazása végett. Igen méltányos kívánság, a mit a bíróság meg nem tagadhat. A szünet után megkezdődik a harc a kérdések felett, s ismét következik a szünet, hogy a bíróság is tanácskozhasson. Ez ismét sok időt vesz igénybe s az így agyoncsigázott esküdt elkeseredve látja, hogy a sok indítvány, vita és szünet mind hiábavaló volt, mert végeredményében mégis a bíróság állapítja meg a kérdéseket.

Hogy miért kellett a főtárgyalás természetes lefolyását mesterséges és felesleges akadályok elébe gördítésével megnehezíteni, azt az esküdt soha megérteni nem fogja, de azt hiszszük, maga a szerencsétlen «ujítás» megalkotója sem tudná megindokolni.

Ezek benyomásaink az első esküdszéki tárgyalásról. Láttuk, hogy az egész intézmény kulcsát a kérdések feltevése képezi, láttuk, hogy épp ebben a pontban tér el a BP. a külföldi törvényektől — és jegyezzük meg jól: eddigi sajtóügyi eljárásunktól is — és sajnálattal láttuk, hogy ezen ujítások nagyon alkalmasak arra, hogy az egész esküdszéki intézményt még leglelkesebb hivei előtt is kompromittálják.

Dr. Kecskeméti Lajos.

«Bűnös-e?»

«A szegedi esküdszék felmentett egy apát, aki gyermekét megölte.» «A természet törvényei szerint ehhez nem volt joga, az emberi igazság értelmében a gyilkosság jogos és szükséges volt. Ez volt a szegedi esküdtek meggyőződése.» Így ír a Szegedi Napló azon esetre vonatkozólag, amelyet a múlt héten tárgyalt a szegedi esküdszék, Mihajlovits Istvánról ítélkezvén, aki puskával agyonlőtte a fiát. A közbíró elfogadta, hogy a tettes nem előre megfontolt szándékkal cselekedett s csak azt kérdezte: «Bűnös-e Mihajlovits István abban, hogy Gyula nevű fiát szándékosan agyonlőtte, anélkül, hogy szándékát előre megfontolta volna?» Az esküdtek azt mondták: «nem».

«A nagyváradi esküdszék felmentett egy legényt, aki az apját megölte.» Uri Zsigmond egy bottal úgy vágta fejbe «ép, erős» apját, hogy az meghalt. A főkérdést a bíróság állította össze, tökéletes precízióval. «Bűnös-e Uri Zsigmond abban, hogy ... apjának testét szándékosan, de ölési szándék nélkül oly súlyosan sérelmezte, hogy ennek folytán annak halálát okozta». Az esküdtek erre a kérdésre «nem»-mel feleltek.

Aki csak ezt a kivonatos közlést olvassa, az is, azt hiszem, rögtön tisztába jön azzal, hogy az esküdtek félre értették, vagy félre magyarázták a kérdést. Ugy vélem, félre értették. A nagy magyar városokban, az igazi, jó magyar emberek, helyes magyar nyelvérzéssel úgy fogták

fel ezt a szót: «bűnös», ahogy az a szó grammatikailag, logikailag és psychologice hangzik.

Más helyütt volt már alkalmam erről szólani, s akkor kifejeztem aggodalmamat, hogy ezt a szót nem úgy fogják majd érteni, ahogy a törvény hozója vagy a törvény szerkesztője értetni akarta, hanem úgy, ahogy kimondta. Ugy látom, bekövetkezett az eset. Az esküdtek összefogták a tettességet a bűnösséggel. A törvény intentiója szerint a főkérdésre azzal kellett volna válaszolni: tettes-e a vádlott, igen vagy nem? Az esküdtek nem erre válaszoltak, hanem a törvény szavára: bűnös-e.

Szegeden is, Váradon nem volt csipetnyi kétség sem az iránt, hogy a vádlottak cselekménye közvetlenül okozta a halált. Megjegyzem, hogy mind a két helyen volt a beszámításra, jogos védelemre vonatkozó külön kérdés, de nem került rájuk a sor, mert az esküdtek a főkérdésre már «nem»-mel feleltek. Pedig kétségtelen, hogy a vádlott valamit csak mégis elkövetett! A szegedi és pláne a váradi esküdtek szerint semmit. Megengedem, hogy Szegeden a kérdés rosszul volt feltéve, vagy legalább is nem volt kimerítő a főkérdések sorozata. Ott egyszerűen, mereven emberölésre, és pedig szándékos emberölésre irányult a kérdés, más főkérdés nem volt.

Pedig minden közvetlenül halált előidéző szándékos bűncselekménynél a halált okozó testi sértés kérdését fel kell tenni. Ha nem teszi a vádló, tegye a védelem, vagy a bíróság, esküdt. Szegeden ezt nem kérdezték az esküdtektől, sem ők önmaguktól s így még meglehet, bár nem hiszem, hogy a gyermekét megölő apát talán a halált okozó testi sértésben találták volna bűnösnek.

Hanem Nagyváradon, ahol a bíróság formulázta a kérdést, ahol a vádlott beismerte, hogy bottal fejbe vágta az apját, nem is önvédelemből, nem is részegen: ott már a főkérdés csak arra irányult, hogy «ilyen testi sértést követett-e el a vádlott, mely apjának halálát okozta?» Erre mondotta az esküdszék, hogy «nem.» De mi «nem?» Nem követte el vádlott a halált okozó testi sértést? Erre felelték talán az esküdtek, hogy «nem»? Vajon, ha így kérdezték volna: «Igaz-e, hogy Uri Zsigmond ... apját bottal úgy ütötte fejbe» vagy illetőleg: «igaz-e, hogy ... apjának testét szándékosan, de ölési szándék nélkül oly súlyosan sérelmezte, hogy ez által annak halálát okozta, igen vagy nem?» vajon ez esetben is «nem»-mel feleltek volna az esküdtek? Azt hiszem, a jó magyar emberek azt felelték volna, biz' azt elkövette; hanem akkor aztán átmentek volna a külön kérdésre és igennel válaszoltak volna a jogos védelem határainak túlhágását kérdező szavakra. De ők «nem»-mel feleltek a főkérdésre is. Miért?

Mert arra feleltek, «bűnös-e?» A megölt apa rossz házsártos, veszekedő, egész családját folyton gyötrő, k inzó ember volt. A fiu megunta, leütötte. Bűnös-e? Ugy érezték, hogy nem bűnös. Ugy érezték: akár elkövette, akár nem, ha tette, jól tette; nem bűnös.

És fel kellett menteni az apagyilkost.

Mert, ismét és ismét állítom: rossz a terminologia. A magyarban ez a szó: «bűnös» soha sem lehet azonos fogalom a «büntettes»-sel. A most megjelenő «Jogi lexicon» ugyan a «bűnös» szónál egyszerűen utal a «büntettes»-re; elég hiba, mert a kettő nem egy; de annyit mindenesetre bizonyít, hogy a jogi terminológiában nem lehet a «bűnös» szót használni.)

A «bűnös», nem ténykérdésre felelet; az egy kvalifikáló kifejezés és mindig csak a nézetet, véleményt, érzést fejezi ki.

Kétségtelen, hogy a görbe vonalak közt legszebb a kör. Mindenki azt mondja: a kör szép, jól esik látni a szemnek, kellemes. Szóval szép.

Már most felteszem a kérdéseket: «Kör-e ez az előttünk fekvő vonal, az által, hogy görbe, hogy önmagába visszatér

és hogy minden pontja egyenlő távol van a középponttól? igen vagy nem?»

Bizonyos, hogy a kérdezett meg fogja vizsgálni az előtte fekvő «tárgyi tényálladékot» s ha az egyes momentumok teljesen bele illenek a definitio keretébe, akkor kénytelen lesz azt felelni, hogy «igen».

De ha azt kérdezem: «Szép-e az előttünk fekvő vonal az által, hogy görbe, hogy önmagába visszatér és hogy minden pontja egyenlő távol van a középponttól? igen vagy nem?»

Bizonyos, hogy a kérdezett megint meg fogja vizsgálni a tárgyi tényálladékot, s lehet, hogy magában már megállapítja, hogy az kör; de tovább megy, mert nem ezt kérdezték tőle, hanem azt, hogy szépnek tartja-e? S meglehet, hogy a külön okok, a színe, a nagysága arra indítják, hogy kimondja: az igaz, hogy kör ez a görbe, de azért mégis: nem szép.

Fordítva még jobb. Meglehet, hogy nem is görbe az a vonal, de tőle azt kérdezték, hogy szép-e, nem azt, hogy kör-e? tehát kimondja, hogy igenis, szép. Miért? Mert neki úgy tetszik.

A Code d'instruction criminelle, a honnan, úgy látszik, az a kifejezés átvétetett, használja ugyan a «coupable» szót, de a kérdést így formulázza: «Est-il — t. i. «l'accusé» — «coupable d'avoir commis tel ou tel crime?» Tehát «coupable d'avoir commis», «bűnös-e abban, hogy elkövette». És aztán, más a «coupable» és más a «bűnös». A «coupable» egyenesen is jelenti a «tettes»-t, mindig «valamiben coupable». A «bűnös» az inkább «pécheur».

És valószínűnek tartom, hogy a nagyváradi esküdtek, akik jól látták, hogy a vádlott elkövette a bűncselekményt, a külön kérdésekre (önvédelem, beszámíthatóság) csak azért feleltek «nem»-mel, mert úgy fogták fel a «bűnös-e» értelmét, amint az hangzik; t. i. ha már «bűnös»-nek mondják, akkor elintézték a beszámíthatóságra vonatkozó kérdést is. Vagy bűnös vagy nem bűnös a vádlott. Ha bűnös, akkor azért bűnös, mert neki a cselekmény beszámítható. Ha pedig a cselekmény neki be nem számítható, akkor nem bűnös, még ha elkövette is a cselekményt; vagyis a főkérdésre adott nemleges felelettel eldöntöttnek vélték a külön kérdéseket is.

A tévedés nyilvánvaló. A «bűnös» azzal æquale, hogy: «tettes»; ezt akarja a törvény az esküdtektől kérdezni, nem az ő véleményüket arra, hogy milyennek *érzik* a vádlottat; hanem arra kér feleletet, hogy *bebizonyított*nak látják-e a vádbeli cselekmény elkövetését. Az esküdtek azt tartották az ő feladatuknak, hogy feleljenek, vajon méltó-e a büntetésre a vádlott és nem törődtek azzal, vajon igazán elkövette-e a cselekményt.

Már most, miképp kell ezt a homályt eloszlatni? A törvényt megváltoztatni kissé korai volna.

Azt hiszem, az elnöki résumé hivatott volna ennek a hibának a korrigálására. Az elnök fejtegetései közben megmagyarázhatja az esküdteknek, hogy tulajdonképpen mi az ő feladatuk; megmagyarázhatja a kérdések értelmét, kioktathatja őket arra, hogy a főkérdésre adott feleletükkel ne azt döntsék el, vajon bűnös-e a vádlott, hanem azt, hogy elkövette-e a vádlott a vád tárgyává tett s a főkérdésbe foglalt cselekményt.

Dr. Bálint Lajos.

A semmiségi panasz tarthatatlansága.

Büntetőjogásaink közül néhányan már a BP. életbelépése előtt megfújták a harcriadót és pereatot kiáltottak a BP. 437. §-ára, amely tarthatatlan és nagy sérelmeket involvál magában. Kritikájuk nagyon enyhe volt és csak szűk térre szorult.

Én tovább megyek, s nemcsak a 437. §-ra, hanem az

anyagi semmiségi okokra illetve ez irányban a semmiségi panaszra vonatkozólag is a BP. intézkedéseit tarthatatlannak állítom.

Kívánom, hogy a Curia joggyakorlata megcáfolja állításomat, de félek, hogy számtalan eclatáns eset fogja meg erősíteni állításaim igazságát.

Miről is van tulajdonképpen szó?

Az új BP. hatályon kívül helyezte a gyakorlatban volt két foku felebbezést (megjegyzem, hogy ezuttal az esküdtszékekhez nem utalt bűncselekményekről szólok), s helyébe az egész vonalon néhány speciális esetet kivéve, az egyfoku felebbezést juttatta érvényre.

Tehát a kir. Curia megszűnt felebbezési forum lenni s csak semmiségi panasz esetén terjesztik fel hozzá az ügyeket.

Semmiségi panasz esetén, mint a törvény kimondja, a kir. Curia van hivatva határozni. A BP. 426. §-a félre nem magyarázható módon előadja, hogy mely ítéletek ellen használható semmiségi panasz.

És mi ez a semmiségi panasz? Egy perorvoslat, melyet a felek alaki vagy anyagi semmiségi ok fenforogása esetén használhatnak. A BP. 384. és 383. §-ai körülményesen előírják, hogy mi szolgálhat egy-egy bűnperben alaki vagy anyagi semmiségi okul.

Az alaki semmiségi okokat nem érintem ezuttal; csak az anyagi semmiségi okokat akarom egy kicsit megbolygatni. Keresve keresem, vajon találom-e a felebbezési okok között olyanokat, amelyeket a törvényhozók a BP.-ba felvett anyagi semmiségi okok közül kihagytak volna, s bizony nem igen találom olyanokat. Ha visszatekintünk az eddigi gyakorlatra s azután a BP. 385. §-ában előírt anyagi semmiségi okokat vizsgáljuk, arra a meggyőződésre jutunk, hogy amely okok miatt eddig az ítéletek ellen a kir. Curiaig felebbezni lehetett, ezután ugyanott semmiségi panasszal lehet élni.

Ezért mondja Fayer is,* hogy «a semmiségi panasz, amely a Curiahoz megy, csakis ugyanazon semmiségi okokra alapítható, amelyek a kir. táblához menő felebbezésben érvényesíthetők. Ezzel a két jogorvoslat annyira összeolvad, hogy a felebbezés nem más, hanem csak több mint a semmiségi panasz. És pedig (mint látni fogjuk) nem sokkal több».

Mindenki most már önkéntelenül azt fogja kérdeni, hogy ha a semmiségi panasz csakis ugyanazon semmiségi okokra alapítható, amelyek a kir. táblához menő felebbezésben, és pedig mint felebbezési okok érvényesíthetők, miért helyezte a BP. hatályon kívül az eddigi joggyakorlatot? Miért nem lehet a kir. Curiahoz is ezentul semmiségi panasz helyett felebbezéssel élni?

A jogászok nagy része erre azt feleli, hogy a Curia ezentul csak a revisio in jure fogja megilletni, vagyis csak a jogkérdésben dönthet a semmiségi panasz alapján, míg a ténykérdést figyelmen kívül kell hagynia. Például semmiségi panasz alapján kimondja, hogy X. vádlott a kir. ítélő tábla ítéletében megállapított tények alapul vétele mellett a sikkasztás vádjá alól felmentendő volt.

Míg a felebbezésnél egészen eltérő tényállásra alapíthatta ítéletét, ezentul az alsófoku bíróság által bizonyítottnak vett tényállást lesz köteles kiindulási pontul, sőt nemcsak kiindulási pontul, hanem alapul elfogadni.

Én a magam részéről a törvénynek ezen, a jogászok nagy része által elfogadott intentióját kétkedőleg fogadom s ingadozónak tartom. Számtalan esetben lesz kénytelen a Curia a tényállást — hacsak némileg is — módosítani, azt hiszem, nagyon gyakran előfordul majd ez pl. a 385. §. b) pontja esetén, a mikor a Curia nem fogadja el az alsóbírók minősítését, és lopás helyett pl. sikkasztást lát fenforogni. Az alsófoku bíróság, amely A. vádlott cselek-

* Dr. Fayer László: A magyar bünvádi perrendtartás vezérfonala. (294. l.)

ményét lopásnak minősíti, mindenesetre azokra a ténykörül-ményekre fog súlyt fektetni, azokat fogja leginkább kidomborítani, amelyekből a lopás deliktuma megkonstruálható, s akarva nem akarva több minutiosusnak látszó ténykörül-ményt figyelmen kívül hagy, amelyek a sikkasztás megállapíthatását illetőleg bírnak inkább csak fontossággal. Megjegyzem, hogy ez esetet nem szabad összetévesztenünk a BP. 437. §-ának 5. bekezdésében foglaltakkal, amely szerint ha a Btk. megfelelő rendelkezésének alkalmazhatása olyan lényeges körülmények megállapítását teszi szükségessé, melyet az eljárás bíróság nem ismert fel, vagy mellőzött: a kir. Curia az eljárás megsemmisítésével új eljárást rendel el stb.

Az általam felhozott esetről az eljárás bíróság felismerte és nem mellőzte azon körülmény megállapítását, amely a sikkasztás konstruálásához szükséges, de az általa konstruált lopás megállapításához nem tartván szükségesnek, nem vette fel az ítélet indokolásába, mint igazolt ténykörül-ményt. Mikor tehát a Curia a lopás helyett ez esetben sikkasztást állapít meg, hivatva lesz a ténykérdésben dönteni.

Hivatva lesz a ténykérdésben dönteni egy oly esetben, a mikor a BP. 435. §-ának 5. bekezdése szerint vádlott a tárgyaláson megjelenhetik ugyan, de csakis ügyvédje emelhet szót, s ahol az esetleg fogva levő vádlott ugyanezen szakasz 6. bekezdése szerint jelen sem lehet.

Tehát a Curia ugyanazt fogja tenni, amit az alsófoku bíróság felebbezés folytán nyilvános tárgyaláson a vádlott jelenlétében ennek és a tanuknak kihallgatása mellett tesz meg.

De nemcsak a BP. 385. §-ának b) pontja esetén, hanem az esetek nagy részében, a mikor anyagi semmiségi ok mint semmiségi panasz használható, tapasztalni fogjuk ezt.

Az anyagi semmiségi okok felsorolása annyira kimerítő, hogy alig képzelhető bűnper, amelyeknél egyik vagy másik anyagi semmiségi ok megállapítható nem volna, s a Curia törvényadta hatalmánál fogva nemcsak eltérőleg minősítheti a bűncselekményeket, hanem a kir. ügyész semmiségi panasza folytán a Btk. 92. §-át, amelyet az alsóbíróság alkalmazott, mellőzheti s a büntetést fel is emelheti.

Mi következik mindebből? Nem más, mint hogy a kir. Curia ezentúl is de facto felebbezési forum marad; felebbezési forum, amelyhez látszólag csak semmiségi panasszal, de tényleg felebbezéssel lehet élni.

Ez egy megcsorbitott felebbezési jog, amelynek talán csak azért adták a «semmiségi panasz» nevet, mert a Curiától már száműzték a közvetlenséget és szóbeliséget.

Sokan talán azzal érvelnek ellenem, hogy nem a takarékosági szempont, hanem a külföldi törvényhozók utánzása tekinthető a mi «semmiségi panaszunk» kutforrásának.

Az igaz, hogy pl. a német bünvádi perrendtartás is másodfoku felebbezés helyett semmiségi panaszról beszél. De nem úgy, mint a mienk. Az anyagi semmiségi okokat a német bünvádi perrendtartás nem sorolja fel részletesen. A 376. §-ában érinti e semmiségi okokat, amely szakasz így szól: «Die Revision kann nur darauf gestützt werden, dass das Urtheil auf einer Verletzung des Gesetzes beruhe. Das Gesetz ist verletzt, wenn eine Rechtsnorm nicht oder nicht richtig angewendet worden ist. Tehát nem sorolja fel semmiségi okok gyanánt az összes felebbezési okokat, mint a mi törvényünk.

E mellett a 391. §. szerint megadta legalább a vádlott-nak is a jogot, hogy a semmiségi panasz tárgyalásán is védekezhessen és indítványokat terjeszthet elő. És mégis Németországban egész vonalon a felebbezési jog érvényesíthetőségét követelik, mert érzik a semmiségi panasz tarthatatlanságát.

A francia semmitőszék jogköre pedig teljesen elűt a mi Curiánk jogkörétől. Tisztán semmisítő jogköre van. Ha semmiségi okot lát fenforogni, az ítéletet megsemmisíti s az

eljárás bíróságot új eljárásra utasítja. El nem ítéltet, s a büntetést fel nem emelheti. Ezzel a jogkörrel kellett volna a kir. Curiát is felruházni, ha már a közvetlenséget és szóbeliséget az egész vonalon keresztül nem vittük.

Dr. Sándor Aladár,
bpesti büntető tszéki jegyző.

A kereskedelmi törvény revisiója.*

... Az ügynöki kérdést előadó ur is megpendítette. Én az «ügynök» alatt nem azon ügynököket értem, kiket felolvasó ur látszik szem előtt tartani, hanem értem azon önálló keresk. foglalkozási ágat, amely 1875 óta, amidőn tehát keresk. törvényünk már meg volt alkotva fejlődött ki és amire kereskedelmi törvényünk azon oknál fogva nem lehetett tekintettel, mert ezen önálló keresk. foglalkozási ág azon alakjában, amint ma fenáll, kifejlődve tényleg nem volt. Én nem azt az ügynököt gondolom, aki biztosítási ügyletet ajánl vagy elmegy egy képet egy gépet vagy egy könyvet stb. vételre offerálni, hanem értem azon önállóan működő kereskedőt, aki egy vagy több gyáros részére annak termékei eladását állandóan közvetíti. Ezen, mint nem tudom eléggé hangoztatni, önálló kereskedelmi foglalkozás nálunk jobban van kifejlődve, mint bárhol másutt. Ennek oka azon körülmény, hogy nálunk sajnos, kifejlődött gyáripar nincs. Ausztriából kell behoznunk a gyáripar termékeit. Osztrák és külföldi gyárak tehát itt Magyarországon állandóan letelepedett ügynökökre bizzák gyártmányaik eladásának a közvetítését. Az ilyen ügynökök önálló iparjeggyel bírnak s ilyen minőségükben be vannak jegyezve és évente 100,000-ekre és milliókra menő forgalmat csinálnak. Az ezen értelemben vett ügynöki foglalkozás lényegesen különbözik a bizománytól, mert nem saját nevében, hanem a gyáros nevében ad el, vagy közvetít, a szerint, a mint szerződési viszonya van. Ezek jogköre törvényes megállapításának a hiányát a gyakorlat naponta érzi és ezen hiány számos pernek a kutforrása. Hogy sem az alkalmazási viszonyban levő nagyobbára darabárúkat közvetítő, sem pedig az általam jelzett önálló ügynöki foglalkozás a kereskedelmi törvényben szabályozva nincs, ezt annál nagyobb hiánynak kell tekintenünk, mert nem csupán egy, hanem több speciális törvényben és előkészítés alatt álló tervezetben az ügynök kifejezés és ügynöki foglalkozás előfordul a nélkül, hogy ezen foglalkozási ág terjedelme és általános jogköre iránt egyáltalán rendelkezések állanak fenn. Elegendő e tekintetben az igazságügyi és kereskedelemügyi miniszter urak által közösen kidolgozott, a részletügyletekről szóló törvénytervezetre hivatkoznom, ahol minduntalan van ugyan ügynökről szó, anélkül, hogy valahol az ügynökök tekintetében meghatározások volnának.

A kereskedelmi cégekről is szólt a felolvasó. A kereskedelmi törvénynek a cégek tekintetében való rendelkezései nézetem szerint nemcsak oly irányban szorulnak kiegészítésre és módosításra, és sok tekintetben újításra, mint azt előadó feltűntette, hanem elsősorban a tekintetben, hogy a cégbejegyzési kötelezettség, amely nálunk még ez időszert, majdnem 25 év múlva sincsen a gyakorlatban megvalósítva és keresztül vive, végre-valahára megvalósíttassék. Hogy ez mily hátrányokkal jár, azt e teremben bővebben ecsetelnem bizonyára nem szükséges. Elegendő e tekintetben hivatkoznom judikaturánk azon álláspontjára, amely szerint az ugynevezett kereskedelmi csőd csak bejegyzett kereskedő ellen nyitható meg és hogy büntetőjogi beszámítás szempontjából is a be nem jegyzett kereskedő, tehát az, aki bejegyzési kötelezettségeit törvény ellenére nem teljesítette, praemiumban részesül. A kereskedőre és iparosra nézve pedig egyenesen csapás az, különösen köve-

* Részlet dr. Schreyer Jakab jogászegyleti előadásából.

telései veszélyeztetése alkalmával, hogy erre kötelezett adósa bejegyezve nincs. Kereskedelmi törvényünk e tekintetbeni rendelkezései értelmében a gyakorlat naponta azt mutatja, hogy a be nem jegyzett minőség rendszerint csak akkor tűnik ki és csak akkor konstatáltatik, amidőn a különben bejegyzésre kötelezett fizetését beszünteti avagy csődbe jut, tehát oly időben, amidőn pénzbírságok már mit sem használnak. Mindez határozottan baj a jóhiszemű forgalomra és nagy baj akkor, ha megfontolni méltóztatik, hogy — statisztika hiányában — hozzávetőleges számítás szerint Budapesten az erre kötelezett cégeknek legalább 35—40%-a, vidéken pedig 60—70%-a bejegyezve tényleg nincs. Különösen a kereskedelmi minisztériumnak két évtized óta folyton kifejtett abbéli törekvése, hogy a cégbejegyzési kötelezettség a gyakorlatban megvalósíttassék, eddigelé — sajnos — eredményre nem vezetett. A kereskedelmi törvény revíziója esetére tehát e tekintetben, még pedig a hazai viszonyok tekintetbe vételével különös intézkedések fognának szükségessé lenni, amely intézkedéseknél német minták után annál kevésbé indulhatunk, mert nálunk a köteleességtudás sajnos nincs úgy kifejlődve, mint Németországban, ahol a közönség fegyelmezve van a törvény rendelkezéseihez azonnal simulni.

Ezzel kapcsolatosan nem hagyhatom említés nélkül azt a mindenesetre különös jelenséget, hogy pl. még ma, midőn a kereskedelmi törvény már majdnem egynegyed évszázad óta van gyakorlatban, annak több, igen jelentékeny rendelkezése iránt a judikatura még eddigelé sem tudott tisztába jönni. Hivatkozom e tekintetben a cégvezetők jogkörére. A törvény értelmében a cégvezetői minőség a cégvezetőt a kereskedelmi üzlet folytatásával járó, bíróság előtti és bíróságon kívüli minden ügyletre és jogcselekményre feljogosítja, minden különös, a köztörvény szerint szükséges felhatalmazást pótol. Az iránt a gyakorlatban nincs kétség, hogy a cégvezető váltónyilatkozatokat joghatálylyal tehet, váltókat kibocsáthat, elfogadhat és forgathat. De az iránt már az újabb judikatura alapján kételyek merültek fel, hogy vajon a cégvezető, mint olyan, jogosítva van-e kezességi okmányok aláírására. Én ismerek bírósági határozatokat, amelyek kimondják, hogy nem. Hogy helyes-e ezen felfogás azzal szemben, hogy a cégvezető per procura a legszigorubb kötelezettségeket, t. i. a váltókötelezettségeket elvállalhatja, vagy nem, az nem tartozik ide. De az az egy kétségtelen, hogy ezen állapot nem alkalmas a kereskedelmi forgalomban annyira szükséges jogbiztonság megszilárdítására.

Itt van a kereskedelmi törvény 304. §-a. Ezen §. szerint «kereskedelmi könyveken alapuló követeléseknél a zálogjog megszerzettetik, ha az elzálogosítási nyilatkozattal ellátott könyvkivonat a hitelezőnek átadatik s maga az elzálogosítás a kereskedelmi könyvben, a zálogba adott követelésnél feljegyeztetik». A judikatura ezen szakasz rendelkezését még szűkebb térre szorította, amennyiben kimondotta a kir. Curia egy konkrét eset alkalmával, hogy ezen törvényszakasz követelések átengedményezésére nem alkalmazható és hogy erre nézve az általános magánjog szabványai irányadók. Gyakorlatilag a dolog úgy áll t. teljes-ülés, hogy a kereskedőre és iparosra nézve oly módon, amely nem mozgósítható, csak fél értékkel bír. Minden kereskedő és iparos, bármily nagy saját vagyon felett rendelkezik, hitelre szorul és hitel nélkül nem boldogul. A kereskedőnek és iparosnak részben hitelben kell venni és hitelben kell eladni. A legegészségesebb hitel, amit kereskedő és iparos igénybe vesz, az, amidőn hitelezése alapján egy oly értéket vesz, amelyre viszont ő adott értéket. Tehát legegészségesebb azon hitel, amelyet a kereskedő és iparos saját követelése alapján vesz igénybe, így pl., amidőn tovább adja a tárczájában fekvő azon váltókat, amelyek alapján az elfogadó ellen neki van követelése. Ez igen szép és helyes akkor, ha a kereskedőnek vagy iparosnak külevősége váltón alapszik, avagy akkor, ha az ő saját adósa

neki elfogadványt ad. Ámde ez a gyakorlatban csak részben van így, mert azon kereskedő és iparos, aki közvetlenül a fogyasztóval, tehát nem kereskedővel dolgozik, váltóelfogadványt a hitelben való eladás esetén éppen nem kap; Magyarországon pedig még a kereskedők egymás között is csak ritkán fedezik tartozásaikat váltóelfogadvánnyal, úgy, hogy bizvást merem állítani, miként Magyarországon a külevőségeknek legalább is 70%-a nyílt tételeken alapszik és a kereskedő vagy iparos csakis legjobb esetben, külevőségei 30%-ra nézve bír váltóelfogadványt, amelyet továbbítás útján folyóvá tehet.

Külevőségeinek 70%-a ott fekszik holtan a könyvben, azt nem mozgósíthatja. Ugyanazért megtörtént már akárhányszor, hogy a kereskedőnek vagy iparosnak jelentékeny vagyona van például nagy összegű külevőségei — könyvei alapján, de nem lévén készpénze, megakad. Ezen eset nem állana elő, ha reális külevőségeit, ha nem is alapulnak váltón, mozgósíthatná és illetve, ha azokat ép úgy, mint váltóbeli követeléseit a banknál, továbbíthatná és escomptiroztathatná. Ezen gondolat az alapja annak, hogy mindenütt, még ott is, ahol a dolog megfordítva áll, hogy t. i. a külevőségek 70%-a van váltóval fedezve és csak 30%-a nyílt tétel, mint például Ausztriában, jelentékeny pénzintézetek alakultak csupán a célból, hogy nyílt tételek leszámítolásával foglalkozzanak. Miután e kérdés nálunk a mondott oknál fogva sokkal nagyobb jelentőséggel és fontossággal bír, mint akár Ausztriában, akár Németországban, a K. T. kívánatos revíziója alkalmával utakat és módokat kell találni arra nézve, hogy a könyveken alapuló követelésnek mozgósítása lehetővé tétessék, a mi ez idő szerint K. T.-ünk 304. §-a és különösen a judikatura magyarázata alapján vajmi nehéz.

Bírói hatáskör részkövetelések érvényesítésénél.

A *Jogt. Közl.* 1899. évi 51. számában e cím alatt megjelent cikkekre kívánom észrevételeimet megtenni.

A cikk első részében foglalt fejtegetésekhez hozzájárulok.

A cikk második részének veleje az, hogy részkövetelések érvényesítésénél nem az egész igénynek, hanem a részkövetelésnek tárgya képezi a «per tárgyát» (tehát a bírói hatáskör szempontjából a részkövetelés értéke az irányadó), mert a perjog a bíróságok hatáskörét az előterjesztett petitum szerint határozza meg, nem pedig az igények szerint, melyek a keresetből kiviláglanak ugyan, melyek azonban keresetileg nem érvényesítettek vagy nem teljesen érvényesítettek.

Nézetem szerint a perjog (ez alatt a mi perrendtartásunkat értem) a bíróságok hatáskörét nem az előterjesztett petitum szerint határozza meg, hanem — eltekintve az örökösödési perekől, hol a *hagyatékek értéke* az irányadó, eltekintve továbbá oly természetű perekől, melyekben az érték a hatáskör szempontjából közömbös — a per tárgyának értéke szerint. Ennek megállapításánál pedig irányadó:

ingatlan birtoka vagy tulajdona iránti perekben a *vitás* ingatlannak (tehát ha a vitás ingatlannak csak hányada követeltetik — nem ennek) értéke;

jaradék iránti perekben az *évi szolgáltatás*,

számadási kötelezettség iránti perekben az az összeg, melyet felperes a számadás elő nem terjesztése esetére *fel-számít* (tehát nem az az összeg, melyben alperest elmarasztalni kívánja — 1881: LIX. tcz. 81. §.), stb.

A perfüggőség hatályával való érvelés sem talál. Vegyük a cikkíró által felhozott példát:

Felperes 600 frt követeléséből 200 frt megfizetésére kéri alperest kötelezni. Felperesnek a kereset előadásakor szükségképpen ki kell jelenteni, hogy a 200 frtot, mint 600 frt erejéig fenálló követelésének részét kívánja érvényesíteni, ezt el sem hallgathatja, mert különben követelésének többi részéről lemondottnak tekintetik, de különben is a bírónak azon körülményt, hogy a 200 frt részkövetésként vagy hátralékként követeltetik-e, az 1893. évi XVIII. tcz. 37. §-a szerint hivatalból kell kiderítenie. Felperes kereseti kérelmének tehát szabatosan akképp kell szólnia, hogy alperes 600 frt erejéig fenálló követelésének része fejében 200 frt megfizetésére köteleztessék.

Tegyük fel, hogy alperes a követelés jogalapját is meg-

támadja (tagadja, hogy a követelés megszületett volna, hogy pl. a kötelezvény valódi). Ekkor a bírónak mindenekelőtt a követelés jogalapjának fen- vagy fen nem állására kell a vitát szorítania, sőt ezen előzetes kérdésben az 1893. évi XVIII. tcz. 105. §-a szerint közbenszóló ítélettel is dönthet, tehát az egész követelés fenállását vagy fen nem állását (például: a kötelezvény valódiságát vagy valótlanágát) megállapíthatja, tehát a közbenszóló ítélettel, mely a praepjudiciális kereset felett hozott ítélet természetével bir, az egész követelés felett dönthet.

De az egész jogigény felett dönt a bíróság akkor is, ha alperes a követelés jogalapját nem is támadja meg, hanem csak azzal védekezik, hogy a 600 frtból a keresetileg követelt 200 frtot már kifizette, vagy ha a követelést elismeri. A bíróság ítéletének ezen esetekben is, ha szabatoságra igényt tart, akként kell szövegezve lennie, hogy felperes 600 frt követelésének 200 frt megfizetésére irányuló részével elutasítatik, vagy: alperes köteles felperes részére 600 frt követelésének része fejében 200 frtot fizetni.

Tehát felperes keresetében ha nem is kifejezetten, de implicite benfoglaltatik a 600 frt követelés megállapítása iránti kérelem is, épp úgy a bíróság ítéletében, ha kimondja, hogy mily követelés egy részének fizetésére köteles az alperes, benne foglaltatik az egész jogigény fenállása feletti döntés is.

Ugy áll tehát a dolog, hogy részkövetelésének érvényesítésénél a kereseti kérelemnek *szükségképpen* kettőre kell irányulnia: 1. hogy az egész követelés megállapíttassék; 2. hogy alperes e követelés egy részének megfizetésére köteleztessék. Ez másképp el sem képzelhető. A felek azért viszik ügyüket a bíró elé, hogy az a köztük vitás jogviszonyt eldöntse, s amint egyrészt a perjog elveivel ellenkeznék, hogy ugyanazon jogviszony felett a bíró annyiszor határozzon, ahány részletben felperes követelését érvényesíti, másrészt a bíró sem dönthet egy jogviszony hányada felett; már pedig ilyes valami történnék, ha a cikkíró nézete helyes.

A cikkíró által felállított elvből folyólag felperes 1500 forintos követeléséből 500 frtot a járásbíró, 1000 frtot a törvényszék előtt perelhetne (mi ellen még az 1893. évi XVIII. tcz. 27. §-ának 3. pontjára alapított pergátló kifogással sem lehetne élni), tehát két különböző bíróság ugyanazon jogviszony felett döntene (talán éppen ellenkezőleg); felperes 10,000 frtos követelését a járásbíró előtt perelheti, ha — akár egyidejűleg is — 20 db 500 frt iránti keresetet ad be; az ingatlan is osztható, tehát bármekkora értékű ingatlan tulajdona vagy birtoka iránti per sommás utra terelhető, ha felperes ezen igényét felosztva, olyképp érvényesíti, hogy az egy-egy keresetben követelt ingatlan hányad értéke a 200 frtot meg nem haladja. Látni való, hogy ez illusoriussá tenné a bírói hatáskörre vonatkozó jogszabályokat.

Fejtegetésem resultatuma tehát ez: Minthogy részkövetelés érvényesítése szükségképp az egész jogigény feletti döntést involválja, a részkövetelés iránti per azon bíróság hatáskörébe tartozik, mely a vitás jogigény megállapítása felett dönteni hivatva van, vagyis a hatáskör kérdésében irányadó a sommás eljárás 1. §-ának 4. pontja.

Ily felfogás mellett azután meg van szüntetve azon a cikkíró által megengedett — de nézetem szerint visszás — helyzet, hogy az egyik bíróság a részkövetelés felett már határoz akkor, mikor azon előzetes kérdésben, hogy a részkövetelés alapját képező jogviszony fenáll-e vagy sem — egy más bíróságnál per van folyamatban. *Csengey Kálmán,*
kir. albiró.

Különfélék.

Költségek megszüntetése korlátozottabb értelmiség esetében. A budapesti kir. ítélő tábla 2234/1899. P. sz. a. ügyvéd elleni panaszügyben a következő határozatot hozta: A költségekre vonatkozó részében azonban az elsőbírósi határozatot meg kellett változtatni s azokat a felek között kölcsönösen meg kellett szüntetni, mert a jelen panaszügy körülményei azt indokolják; jelesül: — habár a fentebbiek szerint a panaszt el kellett is utasítani, — a panaszlottnak a panaszügy adataiból kivilágó egész eljárása a korlátozottabb értelmiséggel felruházottnak látszó panaszosban nem alaptalanul támaszthatta annak a feltevését, hogy szenvedett károsodását ez uton is orvosoltathatja s így egészen alaptalanul fellépő panaszkodónak nem tekinthető.

— **Végzés ellen beadott felfolyamodás a BP. életbe léptetése előtt.** A másodbírósnak egy hűnygyben hozott

megszüntető végzése ellen a panaszos még a múlt évben felebbezést adott be, minek folytán a m. kir. Curia f. évi január hó 23-án 311.1900. B. sz. a. következően végzett: Minthogy az 1897. évi XXXIV. tcz. 4. §-ának első bekezdése szerint a már megindított eljárást is a f. é. január 1-én életbe léptetett bünvádi perrendtartás szabályai szerint kell folytatni, a bünvádi perrendtartás 378. §-a szerint pedig végzés ellen általában csak egyfoku felfolyamodásnak van helye: ennél fogva a kir. ítélő táblának másodfokban hozott végzése ellen használt perorvoslat visszautasítottatik.

Dárday Igazságügyi Törvénytár Pótkötete. Dárday Sándor «Igazságügyi Törvénytárának» negyedik (utolsó) kiadása ezelőtt öt évvel jelent meg. Ez a kiadás közkezen forog az egész országban. Mindenki iparkodott azt megszerezni, mert abban a legfrissebb jogot, az eleven, érvényben levő jogszabályokat találja fel. Nem hiányzik ez a törvénygyűjtemény a bíró, az ügyvéd, az uradalmi intézőség, a pénzüntézet, az igazgatóság, a közigazgatási hatóságok stb. dolgozóasztaláról. Erre a segédkönyvre szüksége van mindenkinek, a ki jogi tanácsra sürűen rászorul. Ennek a negyedik kiadásnak kelendőségét biztosította, hogy az könnyen kezelhető öt kötetre van felosztva és a legpontosabban összeállítva ez a rengeteg anyagghalmaz. Éppen azért, az Athenaeum r. társaság siet egy pótkötettel kiegészíteni és így továbbra is használhatóvá tenni ezt a negyedik kiadást. Ebben a most megjelent pótkötetben foglaltatnak az igazságügyre és törvénykezésre vonatkozólag 1895 óta hozott törvények és rendeletek. Nevezetesen a bírói hatáskörre, a bírói ügyvitelre és a telekkönyvekre vonatkozó jogszabályok; továbbá a bányajogra, a szerzői jogra és az örökösödési eljárásra vonatkozó újabb törvények és szabályrendeletek. A gazdasági és ipari hitelszövetkezetekről szóló törvény és végrehajtási utasítás egész terjedelmében közölve van ebben a pótkötetben. De legbecseesebb részét képezi a könyvnek a negyedik rész, melyben az egész bünvádi perrendtartás foglaltatik. Ebben a részben közölve vannak az új bünvádi eljárásra vonatkozó három alaptörvény, mint az 1896. évi XXXIII. tcz. az 1897. évi XXXIII. tcz. és az 1897: XXXIV. tcz., valamint az új bünvádi eljárás életbeléptetésére vonatkozó ügyviteli szabályok, az ügyészség és a rendőrség részére kiadott utasítások. Ugy, hogy ez a pótkötet igen becses kézikönyve a büntető perrendtartásnak. A könyv ötödik része a bírói szervezetre vonatkozó törvényeket és szabályokat tartalmazza. Ára kötve 10 korona.

— **Az ingatlanok forgalmának közvetítésével foglalkozó ügynökök** jogállása kérdésében a kereskedelemügyi miniszter 1899. évi december hó 12-én 70619. sz. a. valamennyi kereskedelmi és iparkamarához a következő rendeletet intézte:

Az ingatlanok forgalmának és kereskedelmi ügyleteknek közvetítésével foglalkozó ügynökök együletének elnöksége folyó évi május hó 9-én felterjesztést intézett hozzám, melyben annak szövegéből kivehetőleg, következő törvényes intézkedéseket kéri: 1. Az állandó ügynöki foglalkozáshoz iparendély legyen szükséges. 2. Állapíttassék meg az «ügynök» cím használatának jogosultsága. 3. Szabályoztassék az ügynöki működés és díjazás abban az irányban, hogy mi tekintendő ügynöki működésnek, mikor tekintendő az ügynöki közvetítési működés befejezettnek és tariffaszerűen állapíttassék meg az ügynöki közvetítési díj összege. E mellett az ügynöki díj tekintetében ne korlátoztassék a felek szerződési szabadsága.

Az 1. pont alatti kívánság, hogy az állandó ügynöki működés iparendélyhez legyen kötve, csak az ipartörvényt tartalmazó 1884: XVII. tcz. 10. §-ának módosításával volna elérhető. A 2. és 3. pont alatti kívánságok pedig az ipartörvény, a kereskedelmi törvény és az általános magánjog körébe vágnak.

A szóban levő kívánalmak tárgyalásánál megfontolást igényel az is, vajjon a vonatkozólag szükségesnek mutakozó intézkedések tételére külön speciális törvények alkotása szükséges-e, avagy elodázható-e a szóban levő jogviszonyoknak szabályozása az ipartörvény, továbbá a kereskedelmi és általános magánjog reformjáig; hogy továbbá a szóban forgó

ügynökökkel szemben az iparszabadság korlátozásával az állami engedélyezés rendszere hozzák-e be; mi természetesen attól függ, mily mértékben merültek fel a gyakorlati életben oly nehézségek és bajok, melyek az ügynökök jelzett kategóriáira nézve sürgős orvoslást igényelnék.

Megfontolást igényel továbbá, vajjon az ügynöki díjak az egész országra terjedő tariffaszerű megállapítása célszerűen eszközölhető-e.

A kamara tájékoztatására a szóban levő kérdésnek a belső, továbbá Németországban és Ausztriában való mai állására vonatkozólag következőket jegyzem meg.

Hazánkban az ügynöki intézmény tudvalevőleg általában nincs szabályozva és az ügynökök legnagyobb része nem is jelenti be az iparhatóságnál, hogy ilyenmő foglalkozást akar iparszerűleg üzni.

Németországban és Ausztriában (l. dr. Zirndorfer cikket a Deutsche Juristen Zeitung III. folyam 276., skl. Tezner és Burchard véleményét a XXIII. német jogászgyűlés részére) iparendélyhez van fűzve e foglalkozás, azonban az engedélyvel nem bíró közvetítőket is megtűrik, a míg viselkedésük nem ad okot panaszra. A «Verein Deutscher Immobilienmakler» indította meg a mozgalmat az ingatlanok forgalmát közvetítő ügynökök ügyének törvényhozási szabályozása iránt. A porosz kereskedelemügyi miniszterhez 1894-ben emlékiratot terjesztett be, a melyben egyrészt a tisztességtelen elemek térfoglalása ellen intézkedéseket kért (iparendélyt, biztosíték letételét, naplóvezetési kötelezettséget), másrészt a közvetítési díjak biztosítását célzó intézkedéseket is kért (díjszabás megállapítását, megállapodás hiányában intézkedést.). Az ügynök iparszabadságát korlátozó óhajok ellen s különösen a biztosíték letétele ellen már ekkor számos hang emelkedett. Maga a fentemlített egylet az új német kereskedelmi törvénykönyv tárgyalásakor a szövetség-tanácshoz és a birodalmi gyűléshez intézett beadványában teljes iparszabadságot kért, azonban csak a kereskedői minőséggel bíró azon ügynökök részére, a kik ingatlanok forgalmának közvetítésével foglalkoznak.

Ezen mozgalom eredménye a következő volt: 1. A német polgári törvénykönyv 652—656. §-aiban «Maklervertrag» cím alatt szabályozza az ügynökök magánjogi igényeit. 2. Az új német kereskedelmi törvény 2. §-a megadja az ingatlanok forgalmát közvetítő ügynökségnek a többi feltételek fenforgása esetén a kereskedői minőséget.

Ily viszonyok közt került a kérdés a XXIV. német jogászgyűlés elé, a melyhez e tárgyban két vélemény érkezett be. Az egyik véleményező, dr. Tezner Bécsből, osztrák szempontból világította meg a kérdést s arra az eredményre jutott, hogy az ingatlanok forgalmát közvetítő ügynökök jogviszonyait egyáltalában nem kell külön törvény útján szabályozni. A másik véleményező, dr. Burchard Berlinből, arra az eredményre jutott, hogy ezeknek az ügynököknek helyzetét és jogviszonyait különlegesen külön törvény útján kell szabályozni és erre vonatkozólag tervezetet is terjesztett elő. E tervezet alapszméi: az engedélyezési elv, bizonyos meghatározott okokból az engedély kötelező megtagadása, egyebekben az engedélyező iparhatóság szabad mérlegelése, az engedély localisatioja, ügynöki kamarák felügyeleti és fegyelmi hatáskörrel, kötlevel és naplóvezetés kötelezettsége. A jogászgyűlés dr. Goldschmidt előadó indítványára kimondta, hogy a szóban forgó kérdés törvényhozási szabályozást nem igényel.

Az «Innungs-Verband deutscher Baugewerksmeister» részéről folyó évben érkezett be a német birodalmi gyűléshez kérvény az ingatlan- és jelzálog ügynökök körében felmerült vizátságok tárgyában. Utalás történt ezen kérvényben arra, hogy ezen iparágat számosan minden ügyismeret és személyes qualificatio nélkül üzik; kívánják, hogy ezen ügynökök működése oly hatósági approbatiótól tétessék függővé, minőt a német ipartörvény 29. §-a a gyógyszerészek és orvosokra nézve előir; hogy a telekügynökök köteleztesenek minden hozzájuk jutó megbízás átvételére, miután ma csekélyebb értékű tárgyak forgalmának közvetítését, az illető ügylet szerényebb hozadékánál fogva, elutasítják; szükségesnek jelzik hivatalos díjjegyzék megállapítását és az ingatlan- és jelzálog-közvetítőket egyesítő kamarák felállítását.

A birodalmi gyűlés, kérvénybizottságának javaslatára, f. évi április hó 11-én tartott ülésének jegyzőkönyve szerint, ezen követelményeket tulságosan messzemenőknek találta,

tekintettel azonban a tényleg felmerült vizátságokra, a kérvényt törvényhozási anyag gyanánt való felhasználás végett a birodalmi kancellárhoz utasította.

Felhivom ezek után a kamarát, hogy a szóban levő ügyben valamennyi elől jelzett kérdésre kiterjeszkedőleg alapos véleményes jelentést terjeszsen elem.

Nemzetközi Szemle.

— **Az alsó-ausztriai ügyvédi kamara** február 26-án tartott ülésében a kamarai alelnök örömmel jelentette, hogy sikerült kivívni, hogy az ideiglenes tömeggondnoki kirendelések előre meghatározott turnusban történjenek. Előadta, hogy e vívmány értéknélküli volna, ha az ügyvédek a végleges választásnál a kirendelt tömeggondnokot mellőzni engednék. Az előadó indítványára kimondta a választmány, hogy az ügyvédnek ideiglenes tömeggondnokká kirendelt kollégájának mellőzésére irányuló mindennemű agitációja sérti a kari becsületet és tekintélyt. Bármi más közreműködés a mellőzésben vagy a választás elfogadása a mellőzött kartárs helyébe csakis akkor indokolt, ha különösen fontos objectív momentumok forognak fen, melyek az ideiglenesen kirendelt tömeggondnoknak a hitelezők érdekében való kizárását szükségessé teszik, vagy ezenkívül ha a vonatkozó indítvány kétségtelenül a hitelezőknek minden befolyástól mentes kezdeményezéséből ered. A választmányt megbízta a közgyűlés, hogy minden egyes ilyen esetet vizsgálat tárgyává tegyen és ha szükséges, a kamarai ügyészt a vád emelésére utasítsa.

— **A kérdésfeltevés az esküdtszéki eljárásban.** Olszovsky Zsófia cselédleány gyermekgyilkosság miatt az újszandeczi esküdtszék elé állított. A védő azt indítványozta, hogy a főkérdésen felül az esküdtekhez pillanatnyi elme-zavarra vonatkozólag mellékkérdés intéztesse. Az ügyész indítványához képest a törvényszék e kérdést nem intézte az esküdtekhez. Az esküdtek a gyilkosság kérdésében igennel döntöttek anélkül, hogy a mellékkérdés kitűzését kívánták volna. A verdict alapján a vádlott halálra ítéltetett.

A védő a semmiségi panaszhoz a verdict hozatalában résztvett kilenc esküdtnak két nappal az esküdtszéki tárgyalás után kelt beadványát mellékelte, amelyben kijelentik, hogy csupán főnökük által előidézett tévedés következtében nem kívánták a mellékkérdés kitűzését és utalt arra, hogy e beadványból kitűnőleg az esküdteknek tényleg kétségük volt a vádlott beszámíthatóságában, és hogy ennél fogva a verdict ellentmond belső meggyőződésüknek.

A semmitőszék a semmiségi panaszt ügyésze indítványára elvetette; azután azonban zárt-ülésben a megkegyelmezés kérdésében tanácskozott.

— **A porosz igazságügyminiszter** budget-beszédében kijelentette, hogy a feltételes elítélés behozatalát nem tervezi a kormány, mivel a feltételes megkegyelmezés kitűnően bevált. A költségvetési vita folyamán kijelentette a miniszter, hogy az egyetemeken igen szükségesek a gyakorlati tanfolyamok, melyek a tanárt a hallgatókkal szorosabb viszonyba hozzák.

— **A hódítás joga.** A Velenczében 1676-ban elhunyt Thiery János végrendeletében két nagybátyjának gyermekeit nevezte ki örököséivé. A hagyaték a velencei bankban kamatozó betétként kezelt 800,000 keresztes tallérból állott. 1797-ben, mikor e betét kamataival együtt már 20 millió francnál nagyobb összegre rugott, a serege élén Velenczébe bevonult Napoleon az egész összeget elkobozta.

Az örökösöknek közvetlen leszármazója keresetet indított a francia állami kincstár ellen a hagyatéki tőke iránt.

A szajnai polgári törvényszék illetékességét leszállította, mert Napoleon erőszakkal vette el a Velencei Bank összes betéteit, úgy azt, amely az ellenséges hatalmat, mint azt, amely Thiery örökösét illette meg, és ekként a hódítás jogával élve saját akarata érdekei szerint rendelkezett a kezébe jutott összes betétekkel; és mert ennél fogva a végrehajtó és bírói hatalmat különválasztó törvények értelmében a polgári bíróság nem állapíthatja meg, hogy a hadvezér cselekedete minő felelősséget ró az államra.

A felelősségi bíróság e végzést a múlt héten helybenhagyta.

A Magyar Jogászegylet tagjai a napokban négy füzetet kapnak. Különösen figyelmükbe ajánljuk a mellékelt aláírási ívet. A Magyar Jogászegyletben e héten nem lesz előadás.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor. negyedévre 8. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Mentőegyesület a gyermekkinzások megakadályozása végett. *G. L. — Törvénykezési Szemle:* Tözsdejáték mint illetékességi kifogás. *Dr. Pap József* ügyvéd, egyetemi magántanártól. — Az ügyvédi vizsga előfeltételeiről. *Enyiczkey Gábor* budapesti ügyvédtől. — Indítvány előterjesztése külföldön elkövetett büntetendő cselekmény esetében. *L. A. — Különfélék.*

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Mentőegyesület a gyermekkinzások megakadályozása végett.

Minap postán a következő című, 24 oldalra terjedő füzetet kaptam: «Wie schützen wir Kinder vor Miss-handlung und Verbrechen?»* A füzet egy előadás lenyomatát képezi, amelyet *Wolfring Lydia* tartott minap Bécsben. Az író elmondja, hogy a múlt évben *Ferriani Lino*, como-i köztisztviselőnek: «elfajult anyák» című műve került kezébe, melynek tanulmányozása rendkívül felizgatta és összes gondolatai arra irányultak, hogy segínyt nyújtson azon szegény szerencsétlen lényeknek, akiknek természetes oltalmazóik titkos és kegyetlen martýriumot okoznak. Ezen cél elérését tűzte a szerző élete feladatául és Como-ba utazott a végett, hogy *Ferriani*-val személyesen megismerkedjék és hogy e kérdésben dolgozzék. A szerző az egész létező irodalmat gyűjtötte nyolcz hónapon keresztül és személyesen a helyszínen tanulmányozta számos város jótékonyági intézményeit Felső-Olaszországban, Schweizban és Franciaországban. A szerző személyesen érintkezett az elfajult szülőkkel és ezek természetellenes eljárásának lélektani indokait kutatta. Ijesztően nagy a száma azoknak a kinzott gyermekeknek, akiket elfajult szülők és lelkiismeretlen nevelők éhség és elhanyagolás útján gonosz szándékból tönkretesznek. Ezeken nem segítenek az erélytelen szomszédok, kiknél az erkölcsi felelősség érzete hiányzik.

Ez idő szerint Angliában, Franciaországban, Belgiumban, Hollandiában, Oroszországban és Schweiz néhány kantonjában léteznek gyermekvédő egyesületek. Mindezek közül az angol nemzeti társaság a gyermekek elleni kegyetlenségek megakadályozása végett a legnagyobb tevékenységet fejtette ki. Tizennégy évi fenállásának ideje alatt 281,000 gyermek ügyével foglalkozott; ezek közül volt: 198,101 elzúllott és éhező, 45,756 sebesült és kegyetlenül kinzott és 8557 férfitársaságok által erkölcsileg tönkretett gyermek; 1423 esetben a kinzás halált okozott.

Egy év folyamában — 1897/1898 — a társasághoz a nagy közönség, a rendőrség és ügynökei révén 25,170 gyermekkinzási esetre vonatkozó feljelentés érkezett. Ugyanezen évben 68,000 gyermeket mentettek meg a biztos elpusztulástól. 204 esetben az egylet elkésztetten lépett közbe; időközben a gyermekek a kinzások és éhség folytán odavesztek.

Az angol társaság jelenleg egész Angliára terjeszti ki működését; egységes központosított kezelése van, évi bevétele 40,000 font sterlingre rug és 100,000 embernek önkényt felajánlt szolgálatai felett rendelkezik. Legfontosabb

eredménye azon változásban áll, mely a gyermekekre vonatkozó jogi nézet terén bekövetkezett. Arra tanították az embereket — ugymond *Wolfring Lydia*, kinek érdekes és tanulságos előadását itt vázlatosan ismertetjük, — hogy a gyermeket is állampolgárnak tekintsék és minden egyes embernél kötelességeinek érzetét neveljék a társaságnak ezen még gyenge és segélyre szoruló tagjával szemben. Tíz év óta a társaság a propaganda összes eszközeivel küzdött eme legfőbb elve érdekében, 1889-ben egy Statut-ot terjesztett a parlament elé és 30 város egyesülése által «National Society» alakult belőle, melynek élén Victoria királynő áll mint védnöknő. A társaság szabályai értelmében az, aki valamely gyermeket kinez, jogsértést követ el. Az egylet tevékenységét, mely a bíróságok erélyes eljárásával egyesült, a legjobb siker koronázta. Kezdetben a bírói üldözés egy esetére a társaság közegei részéről történt intézés három esete jutott és a következő években a viszony ugy változott, mint 6 az 1-hez. A szülőket pénz- és fogház-büntetésre ítélték.

Az egylet 10 évi statisztikájából a következő tanulságok merithetők. A család nagysága, a csekély jövedelem, a nevelés hiánya, a gyermekek tulajdonságai: nem függnék össze az elkövetett kegyetlenségekkel. Ezen bűncselekmények valamennyi társadalmi rétegnél előfordulnak és különösen az izákoság fokozza és az önző számítás táplálja azokat. Öt év alatt a társaság kezén 19,000 oly gyermek fordult meg, kiknek halála a szülőknek 95,000 font sterling biztosítási összeget jövedelmezett volna.

Amerikában a New-York-i társaság 23 évi fenállása alatt 338,277 gyermeket oltalmazott. 1897-ben 8172 eset foglalkoztatta a társaságot, amelyek közül 3017 került bíróság elé. 2934 elítélés történt és 5263 gyermeket elvettek szülőiktől vagy tápszüloiktől.

Amerikában néhány állatvédő-egyesület agastyánokra és gyermekekre is kiterjeszti oltalmát; ezen társaságok egyike nyugati Pennsylvaniában következő tevékenységet fejtette ki: 183 agastyánt, 1075 gyermeket és 2154 állatot oltalmazott.

A brooklyn-i gyermekvédő egyesület 1880 óta 21,461 esetet vizsgált meg és 56,160 gyermeknek nyújtott segélyt.

Kegyetlen szülők minden országban, valamennyi társadalmi rétegben találhatók: műveltség, gazdagság, magas társadalmi állás: nem nyújt biztosítékot ezen természetellenes bűncselekmény ellen.

A kinzott gyermekek nyomora annyira növekedett, hogy a társadalom köteles annak határt szabni és ez okból szükséges egyletet alapítani, mely megmenti a gyermekeket a kinzásoktól. Ily egylet közreműködése nélkül, mely a kinzott gyermekeknek rendszeres kinyomozását teszi feladatául, csak a büntettek legkisebb része tudódik ki és csak egy minimális százaléktétel kerül büntetés alá.

Austriában ma még nem létezik oly szervezet, mely kielégítő módon keresztülvinné azon gyermekek megmentését, akik erkölcsi tekintetben elzúllott környezetben nőnek fel; mely elvenné a kisdedeket az elfajult szülőktől, hogy azokat egészséges viszonyok között a társadalom hasznos tagjaivá nevelje. Vannak ugyan javító-intézetek olyanok

* Vortrag, gehalten am 14. Dezember 1899, im Saale des niederösterreich. Gewerbevereines zu Wien. Wien 1899. Im Commissionsverlag von Franz Deuticke.

számára, akik összeütközésbe kerültek a bírósággal. Ezek a 10-dik életév betöltésével fogházba kerülnek, hogy rövid időközökben ismét mindig abba visszakerüljenek, úgy, hogy mindinkább tökéletes bűnösökké képzik ki magukat. Ezek a békés polgár réme, a rendőrség boszúsága, a bíróság terhe és az állam anyagi kára. Mi előnyösebb pénzügyi szempontból — kérde a szerző: — áldozatokat hozni a végett, hogy valamely gyermeket idejekorán elfajult szülőitől oltalmazunk, avagy ezen gyermeket vigasz nélküli környezetében zülleni engedni, utóbb azonban ezen életét eltévesztett egyénnel foglalkozni és arról közvetlenül vagy közvetve élte fogytáig gondoskodni?

A gyermekoltalom terén Angliát illeti a vezető szerep dicsősége. Ennek eredményei nem is maradtak el. Büszkén utalhat Anglia azon tényre, hogy valamennyi nagyhatalom között ő az egyedüli, ahol a kiskorúak bűnössége csökken, jöllehet roppant nagy és iparválságoknak alávetett munkásosztálya van és hogy rendezett viszonyok között élő, földműveléssel foglalkozó lakossága mindinkább fogy.

Wolfring Lydia abban látja a mindenütt alapítandó gyermekmentő-egyesületnek feladatát, hogy az a gyermeknek testi és erkölcsi lényét minden korban és minden életviszony között oltalmazza. Az egyesületnek küzdeni kell: a gyermekkinzás, kizsákmányolás, bűnös nevelés, erkölcstelen életmód és az elzüllésnek minden neme ellen. Ezen feladat keresztülvitele két főcsoportban történik: mindazon esetek megállapítása, amelyekben a gyermek természetes oltalmazói által súlyos sérelmet szenved, a gyermeknek kinzói kezéből való megszabadítása és annak kedvező feltételek között való nevelése.

Wolfring Lydia részletesen ki is dolgozta ezen egyesület szervezetét, mely azon eszmén alapszik: decentralisatio a tevékenység és központosítás a kezelés és végrehajtás tekintetében. Az elfajult szülők vagyoni erejükhöz képest nevelési járulék fizetésére kötelezendők.

Az I. függelékben a szerző közli: «Grundzüge eines Projectes einer landwirtschaftlichen Colonie für schutzbefürchtete Kinder, auch für Industrie-Colonien geeignet.»

A II. függelékben a szerző közli *dr. Kindinger* osztrák igazságügyminiszternek múlt évi december hó 3-ról keltezett figyelemre és utánzásra méltó rendeletét a bírói gyermekvédelem foganatosítása tárgyában. A miniszter arra figyelmezteti a bíróságokat, hogy a gyermek súlyos bántalmazása és fenyegető elzüllése miatt az atyai hatalom elvesztését kimondhatják és elrendelhetik a gyermeknek más családnál vagy valamely nevelő- vagy javító-intézetben elhelyezését; egyidejűleg azonban a bűnös szülők ezen elhelyezés költségeinek fizetésében is marasztalhatók. «Die Gerichte — ugymond a miniszteri rendelet — sind aber auch verpflichtet, die Wahrnehmungen, die sie bei der Verwaltung der Strafrechtspflege machen, oder die ihnen.... zukommen, zum Anlasse gerichtlicher Fürsorge massregeln zu nehmen, wie sie das bürgerliche Recht gestattet.

Zu diesem Behufe sollen von den Strafgerichten die Acten über Misshandlung oder Verwahrlosung von Kindern, und insbesondere auch die Acten, aus denen die Verleitung oder Verwendung von Kindern zum Betteln hervorgeht, jedesmal dem zuständigen Pflugschaftsgerichte übermittelt werden.

Die Pflugschaftsgerichte haben.... für die Verwirklichung des den Kindern und Pflegebefohlenen zugedachten gesetzlichen Schutzes einzutreten.

Da Organisationen der Privat-Wohlthätigkeit, die sich den Kinderschutz zum Ziele gesetzt haben, das Gericht bei Lösung seiner Aufgabe aufs wirksamste unterstützen können, sollen die Gerichte derartigen Vereinen dienstlich in jeder Weise entgegenkommen und ihre Thätigkeit und Entwicklung möglichst zu fördern suchen.»

G. L.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Tőzsdejáték mint illetékességi kifogás.

Perjogi kérdés megvitatása mindig öröndetes jelenség, mert a jogtudománynak talán egy tere sincs nálunk az irodalomban annyira elhanyagolva, mint a perjogé; ma azonban, midőn a polgári perrendtartás kodifikációjának előmunkálatai folyamatban vannak, kötelessége mindenkinek, aki akár elméletileg, akár gyakorlatilag foglalkozik a perjoggal, illetve annak alkalmazásával, a felvetett kérdéseket mentül behatóbban s mentül több oldalról megvilágítani. Ezen szempontok által vezéreltetve fogok néhány megjegyzést tenni *dr. Baracs Marczel* t. kartársamnak a *Jogt. Közl.* 8. számában a fenti czim alatt megjelent figyelmet érdemlő cikkére.

A cikk kettős feladatot tűzött ki:

1. kimutatni, hogy a választott bíróságok és a tőzsde külön bírósága előtti eljárás de lege ferenda hogyan szabályoztassék azon szempontból, hogy a törvény által tiltott turpis causák ezen peres eljárások keretén belül ne érvényesíthessenek és

2. kimutatni, hogy bíróságaink a ma fenálló törvények daczára is — de lege lata — az 1881. évi LIX. tcz. 94. §-a d) pontjának helyes értelmezése mellett a kitűzött célt elérhetik, amennyiben a tőzsde külön bírósága előtt a most hivatkozott szakaszban említett ügyleteknél a játék kifogásnak, mint illetékességi kifogásnak érvényesítése megengedett, habár a szerencse-szerződés legitim szerződés alakjába burkoltatott is.

De lege lata, tehát a mai törvények alapján, ohajtok először a kérdéssel foglalkozni és csak másodsorban közölni nézeteimet a jövőben elfoglalandó álláspont tekintetében.

Nézetem szerint a kérdés helyesen csak akkor bírálható meg, ha helyes alapokból indulunk ki, ha helyesen konstruáljuk azon feladatokat, amelyek a per keretén belül megoldandók.

Fejtegetéseim során talán ismétlésekbe is fogok bocsátkozni, amennyiben talán oly érveléseket fogok felhozni, amelyeket már ezen lap hasábjain vagy más helyütt kifejtettem, a tárgy fontossága azonban szolgáljon e tekintetben mentősegemül.

Hogy perrel operálhassunk, a pert mindenekelőtt létre kell hozni. Hogy a per érvényesen létesülhessen, szükséges, hogy az összes u. n. *perbeli előfeltételek* fenforogjanak, azaz azon jogi és tényleges feltételek, amelyekből a perbeli eljárásnak megengedettsége és hatályossága függ. A perben álló feleknek és illetve a peres tárgynak oly tulajdonságokkal kell birni, amelyek alkalmasak előidézni azt, hogy a szóban forgó per mint ilyen a per megindítása idejében létrejött legyen és amelyek megakadályozzák a pernek «egyáltalán nem», «még nem» vagy «már nem» való létrejöttének lehetőségét.¹

A perbeli előfeltételek fenforgása esetén az állam bírói hatalma köteles a peres feleknek elébe vitt jogigényét ki-
elégíteni, ha pedig hiányoznak eme perbeli előfeltételek, a bíróság a peres felek ügyét a felhívott perben nem intézheti el, mert nincs per, mert a per nem jött létre.

A bíróság ez esetben is fog határozatot hozni, de csak a felett, hogy létrejött-e a per vagy sem, nem azonban az ügy érdemében.

Alperes védekezése perbeli jogi cselekmény. Ennek jogi jelentősége fontos két szempontból:

¹ *Dr. Nagy Ferencz*: A polgári törvénykezés reformja. Magyar Igazságügy XXV. 445. l. — *Dr. Schmidt*: Lehrbuch des deutschen Civilprozessrechtes. 794. l. — *Plósz*: Tervezet a magyar polgári perrendtartásról. Indokok 152. lap.

1. a per tárgyát képező materiális jogviszony szempontjából (res de qua agitur) és

2. a perfél perjogi helyzete szempontjából (judicium).¹

Ha alperesnek védekezése csupán magára a per jogviszonyra, a 2. pont alatt említett perjogi alakulatra vonatkozik, ennek peralapító és pergátló tényeire, akkor a materiális jogviszony (merita causa), ennek jogalkotó, joggátló és jogmegszüntető tényei nem is érintetnek. Ebből látjuk tehát, hogy vannak oly perbeli cselekmények, védekezések, amelyek csupán a perre magára, a per jogviszonyra vonatkoznak, de nem a peresített materiális jogviszonyra is.

Fordítva azonban, oly perbeli védekezés, amely csupán materiális szempontból releváns, nincs, mert a tisztán civilis és nem perjogi természetű s védelmül allegált jogügyleteket (fizetés, egyezség, beszámítás, stb.) be kell illeszteni a perbe, okozati kapcsolatba kell hozni a per által elérni ohajtott czéllal, vagyis úgy kell velük operálni, hogy hatályuk perjogi szempontból is érvényesüljön.

A communis opinio szerint a perbeli előfeltételek három csoportba osztályozhatók:²

a) olyanok, melyek magára a bíróságra vonatkoznak (ide tartoznak pl. a bíróság hatásköre, illetékessége);

b) olyanok, melyek a peres felekre vonatkoznak (ide tartoznak például perképesség hiánya, illetve hogy a törvényes képviselő mellőzve van vagy nincs igazolva);

c) olyanok, melyek magára a peres tárgyra vonatkoznak (ide tartoznak pl., hogy a kereset érvényesítése egyáltalán nem tartozik polgári peruttra, hogy törvény szerint a polgári pert más hatóság előtti eljárásnak kellett megelőznie, a perfüggőség kifogása, a megelőző eljárás költségei viselésének megtérítése, perköltségbiztosíték).

A fent a), b) és c) alatt felsorolt perbeli előfeltételek valamelyikének hiánya az 1893. évi sommás törvény;³ a német birodalmi perrend;⁴ az új osztrák perrend⁵ és a Plósz-féle magyar polgári perrendtartási tervezet⁶ szerint a pernek létre nem jöttét idézte elő. Ezen hiány pergátló kifogással érvényesíthető.

Ha ezen a), b) és c) alatt felsorolt perbeli hiányok daczára a keresetet felperes mégis beadja, perről nem lehet szó. A kereset nem eredményezhet az ügy érdemében ítéletet, mert maga a kereset és ezzel együtt minden egyéb perbeli cselekmény hatálytalanná válik, sőt a mig bizonytalan fenforog-e a perbeli hiány vagy sem, az ügy érdemében nem is lehet tárgyalni. (Judicium nullum).⁷ Így áll a dolog lényegileg. Külsőleg, formailag azonban más a kép, mert kereset létezik, sőt esetről-esetre vitás lehet, vajon nem-e érvényesen létrejött perrel van-e dolgunk? hiszen az egyes pergátló körülmények fen- vagy fen nem forgásának meghatározása sokszor kétséges, nehézségekbe ütközik, sokszor az alperes nem is él pergátló kifogással, habár élhetne ilyenekkel, hivatalból figyelembe veendő perakadályok pedig nem mindig forognak fen.

Minden pernél szükséges tehát először az anyagot gyűjteni és tárgyalni azon czélból, hogy megállapíttassék, fenforog-e a pergátló akadály vagy sem.

A régi perrendtartásokban is az alapelv ugyanez volt, csak hogy az új perrendekben a cæsura intézménye ezen eszmét jobban kidomborította és előtérbe tolta. A pergátló

kifogások fenforgása esetén felperes keresetével el lesz mozditva, de természetesen nem jogerejüleg, ez nem absolutio ab actione, csupán absolutio ab instantia.

Az előre bocsátottak szem előtt tartásával vizsgálunk kell most már, vajon a fent a), b) és c) alatt felsorolt perbeli előfeltételek közül hiányzik-e valamelyik, ha felperes az 1881: LIX. tcz. 94. §. d) pontja alapján látszólag legitimnek mutakozó adásvételi szerződésből, tényleg azonban szerencseszerződésből kifolyólag árkülönbözetet perel, vajon létrejött-e érvényesen a perjogviszony, megszülemlik-e a per? Kétségtelen, hogy igennel kell válaszolni. A per létrejött, s ezen válasz magában hordja annak kijelentését is, hogy a játékügylet kifogása pergátló kifogásként vagy régi perrendünk terminológiájával élve — illetékességi kifogásul fel nem hozható. A játék kifogása sem a bíróság, sem a peres felek, sem pedig a peres tárgy szempontjából nem alkalmas arra, hogy pergátló akadályként szerepeljen, nem alkalmas a judicium perjogi alakulata keletkezését megakadályozni. Ismétlem, a peres tárgy szempontjából sem.

Tagadhatatlan tény, hogy a perbeli előfeltételek fen, vagy fen nem forgásának bebizonyítása tekintetében sokszor oly tényeket is kell bizonyítani, amelyek magával a peresített igénynyel összefüggnek, pl: milyen alperes elmebeli állapota, mert ez kihat és befolyással bír nemcsak a perképességre, de magára a kötött szerződésre is; vagy a forum contractus esetén a teljesítési hely megállapíthatása végett magának a szerződésnek vizsgálata és megbírlása. Hogy azonban a per létrejöttének kérdésénél mily határig kell itt magának az igénynek alapját s alkotó elemeit vizsgálódás tárgyává tenni, az mindig a konkrét esettől fog függni. A bíró azon határnál fog megállni, a hol megszülemlettnek tartja a per létrejöttét, habár a materiális igény helyes megbírlásának a kérdése még nem is lesz teljesen kifejtve. Mert a vizsgálódás czélja, keresni, vajon van-e perviszony vagy sem, nem pedig fenáll-e a materiális jogigény vagy sem.

Tévedés lenne azonban azt hinni, hogy az a), b) és c) alatt felsorolt perbeli hiányok kimerítik az összes perbeli hiányok számát. Ezekon felül perbeli hiányokként szerepelnek még:

a kereset megváltoztatása, a kereset halmozottsága és egyéb alaki szabálytalansága;

a megállapítási kereset megindításához szükséges jogi előfeltételek hiánya;

az ítélt dolog kifogása;

a falsus procurator által eszközölt jogosulatlan képviselés;

az a tény, hogy nem az összes érdekeltek állanak perben s így a peres ügy érdemileg el nem bírálható, stb.

Ezen most felsorolt hiányokat perrendtartásunk nem tekinti exceptio fori declinatoriáknak, ezek szintén perbeli hiányok, de nem pergátló hiányok.

Ezekre vonatkozólag nem írja elő a törvény, hogy ezek a kereset előadása után együttesen adandók elő és hogy az érdemleges kérelem előterjesztése után csak annyiban érvényesíthetők, amennyiben alperes valószínűvé teszi, hogy hibáján kívül korábban nem érvényesíthette ezeket, illetve hogy oly természetűek, hogy az eljárás bármely szakában hivatalból figyelembe veendők. Ezen pergátló hatással fel nem ruházott perakadályoknál kezdettől fogva a feleknek és a bíróságnak tevékenysége úgy az ügy érdemét, mint a per létrejöttét illető kifogások kérdésében összefolyik. Ezek az ítélet hozataláig successive is érvényesíthetők.

Ha ezen perakadályok a bíróság által létezőknek ismerettek fel, felperes keresetével szintén el lesz mozditva, de nem ad hoc, hanem véglegesen és jogérvényesen az ügy érdemében. Ellenben ha konstatáltatott, hogy az allegált perakadályok nem léteznek, a bíróság az ügy érdemében hoz ítéletet, az emelt kifogás közbeszólólag nem lesz elutasítva, csupán az ítélet indokaiban lesz érdemileg méltatva.

¹ Wach: Handbuch des deutschen Civilprozessrechts. 25. lap.

² Schmidt u. o. 801. l. — Bülow: Die Rede von den Prozess-Einreden und die Prozess-Voraussetzungen.

³ 1893. évi XVIII. tcz. 27. §.

⁴ 1898 május 17-iki törvény 274. §. (ezenfelül azon kifogást is pergátlónak tekinti, hogy az ügy választott bírósága elé tartozik, hogy felperes nem szerepelhet «peres félként» Partheifähigkeit.)

⁵ 1895 augusztus 1-ről szóló törvény 239. §. (ezenfelül pergátló kifogásnak tekinti az ítélt dolog kifogását továbbá az előd megnevezését.)

⁶ Törvényjavaslat 185. §

⁷ Schmidt u. o. 803. l.

Látjuk tehát, hogy vannak egyes pergátló kifogások, amelyeknek eldöntésével egyuttal a materiális jogra vonatkozó kérdések is eldöntendők, ezeknél a per létrejöttének és a per érdemének kérdése egy csapással dől el. A fősúly azonban azon fekszik, hogy ezek pergátló kifogások és nem azon, hogy a pernek érdemére is tartoznak.

De ha a per létrejöttét semmi sem gátolja, ha a perbeli előfeltételek egyike sem hiányzik, — pergátló kifogásoknak nincs helye — *tisztán a materiális jogviszonyt érintő kifogások, mint illetékességi kifogások, nem érvényesíthetők.*

Hogy bíróságaink a cikk intentiója szerint eljárhassanak, ahhoz tételes törvényünknek, a perrendtartásnak a pergátló kifogásokat szabályozó szakaszai volnának módosítandók. Nem az 1881. LIX. tcz. 94. §-ának d) bekezdése adja meg tehát ezen kérdés nyitjához az archimedesi pontot, de a pergátló kifogásokat taxative felsoroló törvényszakasz rendeli a tilalmat. Épp oly joggal — mint a játék kifogásától — követelhetünk az egyéb peremtorikus kifogásoktól is, hogy azok is illetékességi kifogásokképp szerepeljenek s a per megszüntét idézzék elő *érdemileg, még mielőtt a per létrejött.* A fizetés, a novatio, az egyezség, az elengedés, lemondás, stb. kifogásait csak nem ohajtja t. kartársam szintén illetékességi kifogásoknak feltüntetni? Hiszen akkor mindazon előny, amely a pernek cæsurájában fekszik, amely az érdemnek a per létrejöttétől való elkülönített tárgyalásában mutatkozik s melyet vivmánynak tekintünk a régi eljárásokkal szemben, egy tollvonással elkoboztatnék, semmivé tétetnék.

Tisztelt kartársam azt sem hozhatja fel érvül maga mellett, hogy az 1893. évi sommás törvénynek a pergátló kifogásokról szóló szakaszai a rendes eljárásban nem alkalmazandók s így a tőzsde külön bírósága előtti eljárásban sem vehetők figyelembe.

Az 1893. évi sommás törvény tágitotta a pergátló kifogások fogalmát, növelte azok számát a régi perrendünk által ismert, a birói hatáskör elleni és a bíróság illetékessége elleni kifogásokkal szemben.

Amit a pergátló kifogásokról, azok jogi természetéről és hatályáról a pergátló hatással felruházott és pergátló hatással fel nem ruházott perakadályok közötti megkülönböztetésről irtunk és mondtunk, az a perjogon, mint tudományon alapszik. Ezen elveket azonban nemcsak az elmélet vallja és hirdeti helyeseknek, de ugy a külföldi judikatura, mint a mi *hazai törvénykezésünk is.*

Csak pár példát a sok közül.

Az a kérdés, hogy a kereset alapját képező ügylet *csupán tőzsdei árkülönbözetek kiegyenlítésére irányuló fogadás-szerű játéknak* tekinthető-e vagy sem, *az illetékesség megállapításánál figyelembe nem vehető* (kir. tábla 8833/1888.)¹

A kereseti kötlevel, melyben a tőzsdebíróság hatásköre kikötöttet, felperesre engedményeztetett. A kir. Curia, a kir. ítélő tábla ellentétes határozatával szemben, mely arra az álláspontra hivatkozott, hogy a prorogatio folytán csakis a közvetlenül szerződött felek vannak a tőzsdebíróság hatáskörének alávetve — kimondotta, hogy *az engedmény érvényességének elbírálása az ügy érdeméhez tartozik*, a választott bíróság illetékessége le nem szállítható. (Curia 875/1891.)²

Hasonló határozat kir. ítélő tábla (6230/91.³ és 7192/86.).

Annak a kérdésnek az eldöntése, hogy valóban *meghatalmazás nélkül járt-e el alperes*, s hogy ennél fogva az A. alatti alapján a kötelezettség őt személyesen terheli-e, *nem az illetékesség tárgyában hozott határozatba*, hanem a per érdemére tartozik (Curia 1040/1891.) és (kir. ítélő tábla 116/1885.)⁴

Ezen most idézett curiai s illetve táblai határozat ellen-

tétben áll a cikkkiró által közölt a budapesti táblának 3916/1886. számú határozatával. Kétségtelen, hogy a Curia-nak van igaza, mert a *falsus procurator jogtalan képviselte oly perbeli hiányra vonatkozik, mely nem pergátló akadály, hanem csak az ügy érdemét érinti.*

Alperesnek az 1881. évi LIX. tcz. 94. d) pontjára alapított panasza, tekintve, hogy azon kérdés, vajon *felperes bir-e általában kereseti joggal és különösen bir-e azzal már most*, és követelése, *mint szerencsejátékból eredő*, érvényesíthető-e vagy sem, a *per érdeméhez* tartozik. (Curia 617/1886.)¹

Azon kifogás, hogy felperes jogutódi minőségét és *kereseti jogát nem igazolta*, a *per érdemére* tartozik (kir. ítélő tábla 6275/1884.)²

Az a kérdés, hogy a kereseti követelés tekintetében peres felek közt *jött-e ujítás létre*, és hogy e szerint az érintett szerződések, melyekre felperes kereseti követelését alapítja, a kereset szerint származtatott jogoknak és kötelezettségeknek képezheti-e elfogadható jogalapját vagy sem, *a per érdeméhez* tartozván, *az illetékesség kérdésénél el nem dönthető.* (Bpesti tábla 6005/91., azonos 1875/91.)³

Az a kérdés, hogy az A. alatti *szerződés érvényesen jött-e létre*, mint az *ügy érdemére tartozó kérdés*, a birói hatáskör elbírálásánál eldöntés tárgyát nem képezheti. (Budapesti tábla 4076/1888.)⁴

Azon kérdés, létrejöttek-e *a kereseti kötlevelek szerint kötött ügyletek*, a per érdeméhez tartozik s illetékességi tárgyalás során elbírálás alá nem vehető, (Bpesti tábla. 8265/88.)⁵

Az a kérdés, hogy a kereset tárgyát képező követelés *valóságos vagy szinlelt bizományi eladási ügyletből* származik-e, *az illetékesség megállapítására befolyással nem bir.* (Bpesti tábla 7226/1888.)⁶

Az, hogy a kereset alapját képező *kötlevél érvényét időközben elvesztette-e vagy még most is érvényben fenáll*, s hogy az abban körülírt ügylet létesítendő-e vagy sem, kötlevelekből kifolyó peres kérdést képez, ugyanazért alperes arra fektetett illetékességi kifogásának, hogy a kötlevelben az ebből eredő peres kérdésekre nézve kikötött birói illetőség a kötlevel érvényben létének kimondására irányuló keresetre ki nem terjed, helyt adni nem lehet. (Budapesti tábla 2998/85.)⁷

.... Egyébiránt pedig az a kifogás, hogy a *szerződés storno vagy ujítás folytán hatályát veszítette*, mint a *kereseti jog ellen irányuló kifogás* nem tartozik az illetékesség körüli tárgyalás keretébe s így még ha maga a tény nem is vitás, e helyütt figyelembe nem vehető. (Bpesti tábla 31/98.)⁸

Bírósági gyakorlatunk számtalan határozatban mutatta tehát ki, hogy perrendtartásunk nem ismer oly jogszabályt, mely megengedné az illetékesség kérdésében a jogügyletek természetének felkutatását akkor, ha erre a pergátló kifogás eldöntése szempontjából nincs szükség.

Alig hiszszük tehát, hogy a budapesti tábla eddigi joggyakorlatát a jövőben megváltoztathatná. Dr. Pap József, ügyvéd, egyet. magántanár.

Az ügyvédi vizsga előfeltételeiről.

A kérdés közjogi fontossága — úgy vélem — mintegy kötelességemmé teszi, hogy azon czáfolatot, melyben fel-szólalásomat e lapok folyó évi február hó 2-iki számának közleménye részesíti, észrevétel nélkül ne hagyjam.

A czáfolat egész tartalma a tévedések s félremagyarázások szakadatlan láncolata.

¹ Félégyházy u. o. 252. l.

² Félégyházy u. o. 252. l.

³ Márkus Dezső: Felsőbíróságaink elvi határozatai IV. 391. l.

⁴ Márkus u. o. 391. l.

⁵ Márkus u. o. 391. l.

⁶ Márkus u. o. 391. l.

⁷ Márkus u. o. 391. l.

⁸ Márkus u. o. X. 400. l.

¹ Félégyházy: Tőzsdebíróság hatásköre és eljárása 78.

² Félégyházy u. o. 104. l.

³ Félégyházy u. o. 105. l.

⁴ Félégyházy u. o. 120. l.

Kezdjük az apróbbakon.

Czáfoló cikkíró felszólalásom irányát alaposan félreértette, midőn abból azt véli kiolvashatni, hogy én az ügyvédi vizsga előfeltételei alól való felmentés kérdésében való véleményadást nem az igazságügyminiszterium és ügyvédi kamarai választmány, hanem az ügyvédvizsgáló bizottság hatáskörébe tartozónak tekinteném. Vitázó ellenfelem ezen feltevésének jogosultságát felszólalásomnak úgy szavai, mint észmenete teljesen kizárják.

Én egyedül s éppen csak annak hangoztatása céljából szóltam fel, hogy meggyőződéseim szerint a felől: vajon az ügyvédi vizsga előfeltételei alól valamely esetben lehet-e felmentést adni, véleménynyilvánításra s határozathozatalra semmiféle hatóság, testület vagy bizottság sem jogosult, nem pedig egyszerűen azért, mert a felmentést a törvény világosan kizárja.

Az ügyvédvizsgáló bizottság egy vizsgai kérvény felett csak abban az irányban határozhat, hogy a jelölt a törvényes kellékek fenforgását kimutatta-e vagy sem. A felmentés, vagy a tekintetben való véleménynyilvánítás szóba sem jöhet.

Az is tévedés a czáfoló részéről, hogy a felmentés kérdésében az ügyvédvizsgáló bizottság csak azért nem adhat véleményt, mivel nincs erre, t. i. a véleményadásra alkalmas képviselte. A képviselő hiánya a vizsgáló bizottságot egy vagy más kérdésben, például az ügyvédi vizsga módosztási kérdésében való véleménynyilvánításában éppenséggel nem gátolhatná, mert semmi akadályja sincs annak, hogy a bizottság együttes ülést tartson s abban egy vagy más irányban megállapodást létesítsen s megállapodását, véleményét elnöke útján kifejezésre juttassa.

Téves uton jár a cikkíró akkor is, midőn a kamarai választmány eljárását abban a világitásban igyekszik feltüntetni, mintha az azt a kérdést, hogy az 1874: XXXIV. tcz. 5. §-a végpontjával szemben általában véve lehet-e helye a királyi kegyelem gyakorlásának, legkevésbé sem érintené.

Készséggel elfogadom, hogy a kamarai választmány csak a felől mondott véleményt, hogy az adott esetben fenforognak olyan méltányossági okok, melyek az illető jelölttel szemben a királyi kegyelem gyakorlását indokolhatják.

De egy ilyen vélemény hallgatólag, sőt nyíltan nem foglalja-e magában azt is, hogy az 1874. évi XXXIV. tcz. 5. §-a végső pontjával szemben igenis helye lehet a királyi kegyelem gyakorlásának? Kérdem: ha a választmány abban a meggyőződésben lett volna, hogy a jelzett törvénnyel szemben a királyi kegyelem egyáltalában semmi esetben sem gyakorolható, ezen elvi álláspontból kiindulva adhatott volna-e következetesen olyan véleményt, hogy a fenforgó esetben indokolt lehet a királyi kegyelem gyakorlata?

A kamarai választmány, mihelyt a hozzá intézett kérdés érdemleges elintézésébe, t. i. érdemleges válaszadásba belement, ezzel saját részéről az elvi kérdésben is állást foglalt, amennyiben — legalább a maga részéről — hallgatólag, sőt nyíltan megengedte, hogy az 1874. évi XXXIV. tcz. 5. §-a végpontjával szemben a királyi kegyelem gyakorlásának helye lehet. Pedig éppen ez az, amihez a kamarai választmánynak semmi szín és ürügy alatt nem lett volna szabad hozzájárulnia. A választmány törvényellenes eljárását lehet takargatni, de nem lehet menteni.

Czáfoló cikkíró tévedéseit azonban azon érvelésével koronázza meg, melylyel azt vitatja, hogy az 1874. évi XXXIV. tcz. 5. §-a végpontjában foglalt azon rendelkezés, miszerint az ügyvédi vizsga letehetésének előfeltételei alól felmentésnek nincs helye, csak az ügyvédvizsgáló bizottságot korlátozza; ellenben a királyi kegyelmezési jogának gyakorlását mint felségjogot ki nem zárja.

Ez a felvetett kérdés elvi sarkpontja. Ha czáfolóm felfogása e pontban helyes, akkor az én felszólalásom tárgyaltan s eltévesztett, sőt igazságtalan volt.

De vitázó ellenfelem álláspontjának helyességéről engem egyáltalában nem volt képes meggyőzni, mert az az elmélet, melyet a felségjogról felállít, közjogunk alapján a bírálatot ki nem állja, sőt azt egyenesen kihívja.

Ellenfelem nézete szerint a királyi kegyelem gyakorlása mint felségjog — amennyiben magánjogokat nem sért — korlátlan, ha csak azt a törvény világosan meg nem szorítja. Ezen meghatározást a magyar alkotmányjog szempontjából szabatosnak s helyesnek elfogadni nem lehet, mert ez — az 1848. évi III. tcz. 35. szakaszában foglalt megszorítástól eltekintve — állhat ugyan a szorosan vett (büntetőjogi) kegyelmezési jogra nézve, de nem alkalmazható az általános, vagyis tágabb értelemben vett királyi kegyelmi jogra mint felségjogra.

A tágabb értelemben vett királyi kegyelmi jog gyakorlása anélkül, hogy azt a törvény esetenként világosan, azaz kifejezetten kizárná vagy megszorítaná, nemcsak magánjogi, hanem közjogi korlátokat is ismer; azt az egy, de rendkívül hatalmas korlátot mindenesetre ismeri, hogy törvényellenes nem lehet.

Példával is könnyű szolgálni.

Vegyük az 1869: IV. tcz. (a bírói hatalom gyakorlásáról) 6. §-át, mely kimondja, hogy bírói hivatalt oly magyarországi honpolgár viselhet, aki a) életének 26. évét betöltötte, stb. Ezen törvény egyetlen szóval sem rendeli azt, hogy a törvény által megkívánt kellékeket még királyi kegyelem útján sem lehet elengedni; sőt még csak annyit sem mond, hogy a kellékek alól felmentésnek nincs helye. És mégis e törvény harminczéves fenállása óta jutott-e valakinek még csak gondolatába is az, hogy a törvényben előszabott bírói minőségi kellékek egyike vagy másika alól királyi kegyelem útján bárki felmentést nyerhetne, hogy pl. valaki 21 éves korában bírói állást elfoglalhatna.

De czáfolómnak az 1874. évi XXXIV. tcz. 5. §-a végpontjával szemben vallott nézete még saját álláspontja szempontjából sem állhat meg, mert abból kiindulva, hogy a királyi kegyelmi jog gyakorlása ki van zárva vagy megvan szorítva, ha azt a törvény világosan kizárja vagy korlátozza, legyen szabad kérdenem, hogy az 1874: XXXIV. tcz. 5. §-a végpontjában foglalt kizárás nem elég világos-e? Midőn a törvény határozottan kijelenti, hogy az ügyvédi vizsgára a vizsgáló bizottság *csak* azt bocsáthatja, ki kimutatja, stb. s midőn záradékul hozzá teszi, hogy az «ezen szakaszban meghatározott kellékek alól felmentésnek nincs helye», ezáltal a felmentés lehetőségét *általában*, tehát a királyi kegyelem útján való felmentést is kizárta.

Egészen önkényes és közjogilag veszedelmes okoskodás az czáfoló ellenfelem részéről, hogy nézete szerint az 1874. évi XXXIV. tcz. 5. §-a végpontjában foglalt tilalom csak az ügyvédi vizsgáló bizottságot mint törvényt alkalmazó közeget korlátozná, de a felségjogot nem érintené. Ily dualismus felfételére semmiféle ok és alap nem létezik.

Czáfolóm nézetének erősítésére egy hasonlathoz folyamodik; nevezetesen azt hozza fel, hogy az ügyvédvizsgáló bizottság éppen úgy köteles lenne azon ügyvédjelöltet vizsgára bocsátani, akinek hiányos gyakorlati idejét a királyi kegyelem betöltöttnek mondaná ki, mint az államkincstár köteles a teljes nyugdíjat kifizetni azon köztisztviselőnek, akinek szolgálati ideje csak királyi kegyelem alapján lett teljesen betöltöttnek kijelentve. Ez a hasonlat a lehető legyszerencsétlenebb s egyenesen vitázó ellenfelem felfogása ellen szól.

Igenis az államkincstár a felhozott esetben köteles a teljes nyugdíjat kifizetni, de miért? Azért, mert az állami tisztviselők nyugdíjazásáról intézkedő 1885. évi XI. tcz. zárhatózatai közt levő 62. §. világosan kimondja, hogy a törvénytől «eltérő vagy nem szorosan azon alapuló nyug- és kegydíjak, valamint nevelési járulékok és végkielégítések

csakis a minisztertanács hozzájárulásával és az illető miniszter felelősségére *kegyelmi uton* engedélyezhetők». Itt tehát éppen azt látjuk, hogy a királyi kegyelem mint felségjog csakis azon az alapon gyakorolható, hogy arra a törvényhozás egy egyenesen erre célzó különös törvényintézkedéssel tért *engedett*. Vagyis az áll, hogy abban az esetben, ha az 1885. évi XI. tcz. 62. §-a a kegyelmi jog gyakorlásának a köztisztviselők nyugdíjazásánál kifejezetten helyet nem adott volna, a felség kegyelmi jogát a törvény szorosán veendő rendelkezéseivel szemben éppenséggel nem gyakorolhatná.

Kicsinyes érv, amelynek felemlítését épp azért utolsó helyre tettem, midőn a czáfolat arra hivatkozik, hogy az ügyvédvizsgáló bizottságok csak a miniszterium által elengedett kellékek alapján már több egyént törvénysértés nélkül vizsgára bocsátottak, akik a közoktatási miniszter engedélye folytán minden előzetes tanulmány és iskolalátogatás nélkül elméleti vizsgára bocsátattak; pedig az 1874: XXXIV. tcz. 5. §-ának 2. pontja szerint a jog- és államtudományok befejezése s egyetem látogatása szintén oly kellék, amely alól felmentésnek nincs helye.

Czikkiró ellenfelem ezen utolsó érve is jókora tévedésre épült. Abban megegyezünk, hogy felmentésnek sem az elméleti, sem a gyakorlati előfeltételek alól nincs helye. De az elméleti kelléket illetőleg először is a törvény egyetem látogatását teljességgel nem kívánja meg s így nyitva hagyja a tért annak, hogy valaki a jog- és államtudományokat a fennálló tanulmányi rend keretében magánuton is elsajátíthassa. A törvény csak a jogtudorság elnyerését s annak kimutatását követeli, hogy a jelölt a jogi és államtudományok befejezése és az elméleti államvizsgák vagy egy szigorlat letétele után három évig joggyakorlaton volt.

Arra nézve, hogy a jogi és államtudományok befejezése alatt mit kell érteni, törvényünk nincs. A felsőbb közoktatás rendszerét a közoktatási kormány rendelete szabályozza. Ha tehát valaki a közoktatási miniszter engedélye alapján anélkül fejezi be a jogi és államtudományokat (helyesebben: tanulmányokat), hogy az egyetemet látogatná, ennek vizsgálatába az ügyvédvizsgáló bizottság már csakugyan nem avatkozhatik. Itt törvénysértésről szó sem lehet. E szerint a czáfolat ezzel a hasonlattal sem érte el azt a célt, hogy súlyos aggodalmamat eloszlassa.

Ami aggodalmamat legalább némileg enyhítheti, nem lehet más, mint az abba vetett bizalom, hogy mindazon törvényes tényezők, melyek kezébe az 1874. évi XXXIV. tcz. érvényesítése le van téve, ezen törvény alkalmazása körül a jövőben el fogják kerülni azon következtetlenségeket s ingadozásokat, melyek felszólalásomra okot szolgáltattak.

Enyiczkei Gábor.

Indítvány előterjesztése külföldön elkövetett büntetendő cselekmény esetében.

Egy oly eset merült fel a gyakorlatban, melyhez hasonló tényállású ügy a hazai bíróságok előtt eddigelő elő nem fordult.

Vádlt magyar honos, Franciaországban a Code Pénal 405. §-ába ütköző csalás büntettét követte el. (A csalás ott is indítványi deliktum.) Sértett 1899. évi május hó 29-én, törvényes határidőben, feljelentést tett a párisi rendőrségnél az ösmeretlen tartózkodású tettes ellen, minek alapján az ottani bíróság vádlottat a Code d'Instr. Crim. 471. 472. §§. értelmében — in contumaciam — három évi fogházra ítélte. Ugyanaz év szeptember 11-én megismételte sértett a feljelentést a Magyarországon tartózkodó vádlott ellen, most már magyar hatóságnál, mely az indítványt elfogadta s az iratokat a büntetőtörvényszékhez áttette. A törvényszék vádtanácsa kimondotta a vádaláthelyezést, «mert az indítvány a francia hatóságnál kellő időben lőn előterjesztve.»

A vádtanács ezen határozatát, melyben kimondotta, hogy a külföldi bíróság előtt tett indítvány a magyar bíróságra nézve joghatályos, aggályosnak tartjuk.

Ellenkező véleményünket a következőkben összegezzük.

1. Sértett választhatott a francia s a magyar bíróságok között a tettes megbüntetése céljából. Czélszerűségi tekintetből megkísérelte a csalót a hazai (francia) bíróságnál megbüntetetni. Ez nem sikerült. Most a magyar bírósághoz fordult.

A magyar bíróság a Btk. 8. §-a értelmében a külföldön bűnöző magyar honosra a magyar büntetőtörvényt köteles alkalmazni.

(E törvény 379. és 389. §§-ai szerint a fenforgó deliktum indítványi jellegű, s az indítványi határidő a Btk. 112. §-a értelmében három hó alatt szakadatlanul lefolyik attól a naptól számítva, melyen a cselekmény s annak elkövetője a sértett tudomására jutott.)

Az iránt nincs kétség, hogy belföldön elkövetett büntetendő cselekménynél csak magyar hatóságnál előterjesztett indítvány joghatályos. Minthogy pedig a Btk. 8. §-a expressis verbis egyenlősíti a két esetet, (akár bel- akár külföldön követte el a magyar honos a delictumot), a sértett által külföldi hatóságnál teljesített jogcselekményt a magyar bíróság nem tekintheti joghatályosnak.

2. Fordítsuk meg az esetet. Tegyük fel, hogy egy német polgár csalást követ el nálunk s visszamegy Németországba. Sértett feljelentést tesz a magyar hatóságnál. El fogja ezt joghatályosnak ösmerni a német bíróság?

Communis opinio a német kommentátoroknál, hogy nem lévén különbség a bel- vagy külföldön elkövetett büntetendő cselekmények között, a német bíróság mindkét esetben a saját hazája törvényét fogja alkalmazni (St. P. O. § 156.), melyet p. o. *Binding* úgy értelmez: «Der Antrag kann... bei jeder deutschen Staatsanwaltschaft, jedem deutschen Strafgericht..., sowie bei jeder deutschen Polizeibehörde erhoben werden». (Handbuch des Strafrechts I. 657. l.)

Ha pedig a német bíróságok nem ösmerik el a nálunk tett indítvány hatályát, mi nem részesíthetjük előnyben s fokozottabb védelemben a (külföldön indítványt tevő) külföldit.

3. Hogy a külföldi hatóság intézkedése nem irányadó a hazaira nézve, igazolja a következő analogia is.

Szó lehet egy hivatalból üldözendő büntetendő cselekményről, melyet vádlott magyar polgár külföldön követett el, s melynek büntethetősége — súlyánál fogva — pl. 5 év alatt évül el. Vádlt itthon tartózkodik s a magyar hatóság a delictumról mit sem tudván, azt nem üldözi.

Megszakad-e itt az elévülés olyan intézkedések vagy határozatok által, melyek a vádlott ellen a külföldi bíróságok által hoztak?

«... Es kann nicht zweifelhaft sein, dass der *inländische* und nicht der *ausländische* Richter gemeint sei», t. i. a német Btk. 68. §-ának 1. bekezdésében említett bíró, kinek cselekménye az elévülést félbeszakíthatja, mondja *Olshausen* (Kommentár, 1890. I. 360. l.) és lehetetlennek tartja *Binding* is (i. m. 849. l.), «... dass die Verjährung eines *deutschen* Straflagerechts durch Handlungen des *auswärtigen* Staatsanwaltes oder Gerichtes... unterbrochen werde».

A külföldi hatóság intézkedései joghatálylyal itt sem bírnak.

* *

Ezek szerint igénytelen nézetünk az, hogy vádlott a sértett fél késedelme folytán szabadult a büntetés alól. A bűnvádi eljárást a vádtanácsnak a BP. 264. §. 4. pontja alapján meg kellett volna szüntetnie. Csak természetes azonban, hogy az ügynek ily befejezése nem zárja ki, hogy a sértett magánjogi igényét polgári peres uton érvényesítse. L. A.

Különfélék.

— **A koronaügyészség** visszavont egy ügyészi semmisségi panaszt — így írják a lapok. Mi azt tartjuk, hogy a koronaügyészség nincs jogosítva a semmisségi panaszt visszavonni, mert nem hierarchikus főnöke sem az ügyészségnek, sem a főügyészségnek. Az ügyészségi testületnek főnöke az igazságügyminiszter, kinek joga van utasítani a főügyészséget, hogy bizonyos ügyben az ítélet ellen semmisségi panasz használtassék, vagyis hogy a Curia elé vitessék az illető ügy. Ha azonban a koronaügyészség a semmisségi panaszt visszavonhatná, megakadályozhatná az igazságügyminiszter intencióját. Tagadhatlan, hogy a koronaügyészség a maga álláspontját a Curia előtt szabadon érvényesítheti, sőt indítványozhat enyhítést vagy felmentést is, de a Curiától az ügy eldöntését nincs jogosítva elvonni.

— **A kir. Curiához** a folyó év első két havában érkezett 4008, a múlt évi hátralékkal együtt elintézendő volt 10,685, elintéztetett 4669, hátralékban maradt 6016 ügy. A múlt év megfelelő szakához viszonyítva 333-al több érkezett, 19-el kevesebb volt elintézendő, 557-el több intéztetett el, s a hátralék csökkent 576-al. Bünvádi ügy 71-el kevesebb érkezett, 249-el több intéztetett el, de azért még most is 3309 a hátralék.

— **Váloperek szaporodása.** A kir. Curiához 1898. évben körülbelül 1700, 1899. évben 2200 válopér érkezett fel. Egy tanács — a III. polgári — csaknem kizárólag váloperek elintézésével foglalkozik.

— **A kir. ügyészség megszüntető határozatai** elleni folyamodásokat — mint lapunk múlt heti számában megírtuk — a budapesti kir. főügyészség visszautasította azon indokolással, hogy a BP. 101. §-a szerint a nyomozás megszüntetése tárgyában hozott határozatok ellen perorvoslatnak nincs helye. Az utóbbi időben a budapesti kir. főügyész már nem utasítja el a folyamodásokat, hanem azokat elfogadja és a vizsgálat indítványozása tekintetében érdemleges határozatot hoz.

— **A kartellügy tanulmányozásával** a kereskedelemügyi miniszter dr. Ráth Zoltán kassai jogakadémiai tanárt bízta meg, kifejtvén a megbízó levélben a következőket:

«Azon jelenség, hogy önálló ipari vállalatok oly célból egyesíttetnek, miszerint a szabad verseny elvén alapuló gazdasági rend megkerülésével, közös eljárás által bizonyos árúk termelését, árképződését vagy kelendőségi viszonyait szabályozzák, mindinkább nagyobb arányokat vesz. Ezen kartellszerű egyesülések Magyarországon tudvalevőleg ez idő szerint korlátozásoknak alávetve nincsenek. Bár az ily egyesüléseket főleg a termelés rendszeressége, a munkáskéz rendszeres foglalkoztatása stb. s így sociálpolitikai szempontokból néha kellően megokoltaknak is találom, mégis az említett jelenségnek az ország termelésére és fogyasztására való hatását minden oldalról megvilágítva látni ohajtanám azon célból, hogy a netalán szükségeseknek mutatózó intézkedések irányát megállapíthassam. Ez ügy tanulmányozásával főleg a kül- és belföldi jelenségek a külföldön már befejezett, vagy folyamatban levő törvényhozási munkálatok, nemkülönben a külföldi judikaturának rendszeres megfigyelésével, megfigyelési eredményének időközönként leendő előterjesztésével s ezek kapcsán a kérdés megoldására vonatkozó javaslat tételével a tanár urat ohajtván megbízni, felkérem a tanár urat, hogy ezen megbízást elvállalni szíveskedjék.»

Dr. Ráth Zoltán ezen megbízatásnak megfelelően, tanulmánya eredményének első részét, mely a kartellek mibenléte, fajtái és szervezete, fejlődése, célja, jellege, hatása és kartellpolitika vezérelveivel foglalkozik, már beterjesztette.

— **A budapesti V. ker. kir. járásbiróság** nagyszabású «reformot» valósított meg. Az osztrák példa csábította e

biróságunkat és most a végrehajtásoknál való közbenjárásért, ha végrehajtató képviselőjének helyettese ügyvédi vagy bejegyzett ügyvédjelölti minőségét nem igazolja, ügyvédi közbenjárási díj helyett csupán időmulasztási díjat állapít meg. Hogy erről az időmulasztási díjról fogalmat alkothasson magának az olvasó, példaképpen közlöm, hogy 6000 korona iránti ügyben öt korona díj lett javamra megállapítva. (*Ügyvédi körökből.*)

— **A budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságához** 1899. évben beérkezett 1983 kereset, (1896-ban 2021, 1897-ben 1716, 1898-ban 1708, 1899-ben 1983). Az év végén elintézetlenül maradt 425 ügy. A kir. tábláról leérkezett 27 helybenhagyó, négy megváltoztató, kilencz megsemmisítő határozat. A Curia egy esetben a tőzsdebíró, négy esetben a kir. tábla határozatát hagyta helyben.

— **A marosvásárhelyi kir. ítélő tábla** felülvizsgálati tanácsának 1899. évi november hó 14-én 1899. G. 68. sz. a. kelt, ugyanazon hó 21-én hitelesített, s a határozattárba felvett polgári határozatának kiadásánál a határozat tollhibából 11. szám helyett 5. számot kapta.

— **A csendőri kinzásokat** szóba hozta Visontai Soma a képviselőházban a belügyi tárca költségvetésének tárgyalása alkalmából. Visontai benyújtott határozati javaslata így hangzik:

«A képviselőház utasítja a belügyministert, hogy a honvédelmi és igazságügyi miniszterekkel egyetértőleg mielőbb oly törvényjavaslatot nyújtson be, melynek alapján a bünvádi per során nyomozási cselekedetet teljesítő csendőrségi tisztek, altisztek és legények az eme működésük közben az anyagi büntető törvények, a bünvádi perrendtartás vagy a hatósági rendeletek és szabályzatok megszegésével elkövetett bűncselekményeik vagy fegyelmi természetű vétségeik miatt nem a katonai, hanem a polgári büntetőbiróságok és hatóságok által vonatnak felelősségre.»

Az indítványt a ház nem fogadta el.

— **Betűsoros utmutató a büntető perrendtartáshoz** kiegészítve az 1897. évi XXXIV. törvénnyel című könyvre hirdet előfizetést *Bodor László* kolozsvári törvényszéki bíró. A magyar büntető perrendtartás nagy terjedelme, valamint az a körülmény, hogy a törvény számos helyén, egyes cikkek különböző rendelkezéseket tartalmaznak: a törvény alkalmazásánál, vagy egyes esetekre vonatkozó rendelkezések megismerésénél, megnehezíti a gyakorlati jogász feladatát. A törvény egyes rendelkezéseit úgy állította szerző össze betűsorba, hogy annak, aki a törvényt alkalmazza, vagy, aki valamely adott esetben a teendők iránt tájékozást akar szerezni: nem kell hosszas kereséssel töltenie az időt, mert a megfelelő betű alatt megtalálja a törvénynek ama rendelkezését, amelyre szüksége van; még pedig olyképpen, hogy ott, ahol kivonatolni nem lehetett szórul-szóra, más helyen pedig tömör kivonatban, mindenütt idézve a törvény megfelelő cikkelyét s ahol szükséges volt, az indokolásból vett jegyzetekkel is megtoldotta.

— **A bünvádi ítéletek szerkesztése** cím alatt dolgozta fel dr. Balás Elemér budapesti kir. alügyész az új bünvádi perrendtartásnak idevonatkozó szakaszait. A munka, amely a Franklin-Társulat kiadásában nyomtatott, megfelelő példák kíséretében részletesen ismerteti mindazokat a törvényes szabályokat és gyakorlati elveket, amelyek a kir. törvényszéki, kir. járásbírói és az esküdtbírói eljárás során hozott bünvádi ítéletek írásbafoglalásánál szem előtt tartandók. Az ítéletek fejének, rendelkező részének és indokolásának szabályszerű megszerkesztésére vonatkozólag nyújt gyakorlati utmutatást a 137. oldalra terjedő kézikönyv, amely az ítéletek külalakja és belső tartalma szempontjából fontos tudnivalókat minden egyes ítéletfaj tárgyalásánál a szerint foglalja rendszeres egészbe, amint bűnösre szóló avagy felmentő ítélet megszerkesztéséről van szó. Kiterjed végül az újrafelvételi, az összbüntetést kiszabó s a büntetőtörvény 62. §-a alapján hozott ítéletek és a megszüntető végzések szerkesztésére, valamint az írásbafoglalás határidejére nézve fenálló törvényes rendelkezésekre is.

— **Megjelentek:** Az új magyar esküdtszék és az esküdtbírói eljárás népszerű ismertetését adja *dr. Finkegy Ferencz*nek egy imént megjelent, 80 oldalra terjedő füzet. A mű három részből áll. Az első az esküdtszéki bíraskodás lényegét, jelentőségét, hasznát és történelmét ismerteti; a második az esküdtbíró és esküdtszék szervezetét; a harmadik az esküdtbírók előtti bünvádi eljárást tárgyalja. — A bünvádi perrendtartás rövid vezérfonalát állította

össze *iffi Makk József* komáromi törvényszéki bíró. A mű az új törvény rövidre szabott, áttekinthető kivonata. — Felebbviteli főtárgyalás a kir. ítélő tábla előtt. Ily című gyakorlati vezérfontat képez egy névtelenül megjelent füzet. — Dr. Schlamadinger Jenő székesfehérvári keresk. akadémiai tanár a felső kereskedelmi iskolák használatára a jogi ismeretek tankönyvét írta meg.

— **A Huszadik Század** folyóirat a következő tartalommal jelent meg:

A szellemi erők átvitelének törvényszerűsége. Weisz Jenőtől. — Fiume. Dr. Jászi Viktortól. — Igény és társadalom. Dr. Hajós Lajostól. — Törvény és prostitutio. Bridel Louis-tól. — A modern politikai tudomány. Dr. Balogh Arthurtól. — Lex Heinze. Dr. Vámbéry Rusztemtől. — Adalékok a *pragmatica sanctio* értelmezéséhez. Dr. Horváth Jánostól. — Tudományos szemlék: Schvarcz Gyula. — A magyar magánjog kodifikációja. — Egy londoni szakiskola. — Kép a jövőről. — Ujabb *aesthetikai* és *erkölcsphilosophiai* kutatások. — Agrárpolitika. — A gazdag és a szegény gyermek. — Egy társadalmi veszély. — Kortörténeti szemle.

— **Magánjogi viszony rendezése fegyelmi eljárásban nem történhetik.** *A m. kir. Curia:* Az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának határozata helybenhagyatik. Mert az ügyvédnek ügyfelével szemben fenálló s a meghatalmazási ügyletből folyó magánjogi viszonyának rendezése a fegyelmi eljárás körén kívül esik, s ennek célja s tárgya csakis a fegyelmi vétség fenforgása esetének kiderítése s esetleg megállapítása, ami a magánjogi viszony rendezése, s erre való tekintet nélkül önállóan is eszközölhető; és minthogy panaszolt ellen a fegyelmi vétség megállapítására az ügyvédi kamara fegyelmi bírósága határozatának indokaiban kifejtettek szerint elegendő adat lát-zik fenforogni, ugyanőt az elsőbírósg helyesen helyezte vád alá. (1900 január 20. 596. sz. a.)

Nemzetközi Szemle.

— **Bismarck holttemének fényképe.** Bismarck holtteme a ravatalon volt, midőn két hamburgi fényképész ravaszsgal behatolt a halottas szobába, ahol a halottról több felvételt sikerült készíteniök. Bismarck Herbert gr. az örökösök nevében pert indított annak kimondása iránt, hogy a lemezek megsemmisíttessenek és az elkészített fényképek terjesztése megtiltassék. Mindhárom bíróság helyt adott a keresetnek. A Reichsgericht ítélete kifejti, hogy a fényképészek büntetendő cselekmény: magánlaksértés által jutottak abba a helyzetbe, hogy felvételeket készíthessenek. A jogérzettel ellenkezik, hogy valaki megtarthassa azt, amihez tiltott cselekmény után jutott.

— **Papi ruha jogosulatlan viselését** a müncheni Oberlandesgericht *grober Unfug*-ként büntette.

— **A végrehajtók megreformálása.** A porosz igazságügyi kormány rendeleti uton több irányban reformálni akarja a végrehajtók jelenlegi jogállását. A kidolgozott hivatalos tervezet indokolása elmondja, hogy minő vizsás a mai helyzet, midőn a nagyobb városok végrehajtói ezeket keresnek, a kisebb helyeken működők pedig megélni sem képesek a jövedelmükből. Minthogy pedig a porosz rendszer szerint kiki maga választja a végrehajtót, akit igénybe akar venni, az is igen visszás, hogy némely végrehajtó, csak hogy minél több hitelező vegye igénybe szolgálatait, embertelenül rideg az alperessel szemben és tulkapásokra is hajlandó. A költségeket is feleslegesen és törvényellenesen szaporítják, egyes ügyvédek irodaszemélyzetével meg nem engedett összeköttetésben állanak, teljesen felelőtlen és hivatali titoktartásra nem is kötelezett magánalkalmazottak segélyét veszik igénybe, stb. A tervezet szerint a végrehajtó a díjnak csak 24%-át kapja; 76%-ot az állampénztárba fizet be. Ebből a 24%-ból 14% kezelési költségre számíttatik, 10% a végrehajtó tiszta munkadíjának tekintetik. Természetesen egy bizonyos minimális jövedelmet biztosít az állam minden végrehajtónak és az eddigi jövedelmért akként kárpótolja azokat, kik a jövedelő helyzet által károsodnak, hogy ha a legutóbbi három esztendő átlagát jövedelmük el nem éri, öt éven át a differentiát 4500 márka maximális összegig az állam pótolja, feltéve, hogy ennyi jövedelmet a végrehajtó az állampénztárba beszállít. Minden végrehajtó köteles lesz 600 márka ovadékot tenni. Ahol több végrehajtó alkalmaztatik, műkö-

désüket a bíróság vezetője meghatározott kerületre korlátozhatja, illetőleg területi munkabeosztást állapíthat meg.

— **A szabadságvesztési intézetek a tüdővész melegágyai.** Ily cím alatt dr. Büdingen Tivadar heidelbergi orvos igen érdekes tanulmányt tesz közzé *Liszt Zeitschrift*-jében. Kimutatja, hogy a szabadságvesztésbüntetés a tüdővész lefolyását gyorsítja, a szabad állapotban gyakori gyógyulást megakadályozza, a betegség terjedését előmozdítja. Ezenfelül a szabad népesség is inficiáltatik a sok ezer, évenként szabaduló egyén által, akik a betegség csiráját magukkal hozzák és terjesztik.

A megbetegedési viszonyok az egyes intézetekben igen különbözök. Némely intézetben 117%, másokban csak 07% tüdőbeteg találtatott. A plötzensee-i fogházból feltételes szabadlábra helyezett 329 egyén közül 88 tüdőbeteg volt. Egy másik példa szerint Bajorországban 1890-től 1894-ig 1696 tüdőbeteg szabadult. A porosz fogházakban 1883/84. évben 10,000 rab közül 126 tüdőbeteg volt, 1897/98-ban pedig 10,000 közül 473 belehalt a betegségbe.

Javasolja szerző, hogy a tüdőbetegek megkegyelmezésre gyakrabban ajánltassanak, szükség esetén a büntetés végrehajtása felfüggesztessék, az intézetben teljes elkülönítésük végrehajtsassék, a szabaduló betegek lakóhelyük hatósága figyelemessé tétessék.

Azzal végzi szerző tanulmányát, hogy ha nagyobb gondot fordítunk a szabadságvesztésbüntetési intézetekben tartóztatottak betegségére és az egészségesek megóvására, ez lényegesen kedvező hatással leend a szabad népesség egészségi viszonyaira is.

— **Ártatlanul elítélve.** Olaszország ki sem fogy az igazságügyi szenzációkból. Legújabbban egy a római törvényszék előtt lefolytatott perújítás kelt kinos feltűnést. Az eset előzményei a következők: 1891-ben Suci város polgármesterét ismeretlen tettes agyonlőtte. Eleinte egy Ausnini nevű briganti ellen, majd később Fantini nevű földmives ellen fordult a gyanu. Ez utóbbinak adósa volt Gaetano pap, a meggyilkolt fia 3000 lírával, mely összeg a megölt apa halála után volt fizetendő. A gyanúsítottakat letartóztatták, de mivel ki tudták mutatni ártatlanságukat, nemsokára szabadlábra helyezték. Gaetano most egy Renui nevű munkás ellen fordította a vizsgálatot, de ez is tisztázta magát a gyanu alól. A rendőrség ezután Gaetano és egy bátyja ellen gyűjtött bizonyítékokat, de csakhamar őket is kénytelen volt a vizsgálati fogságból kiereszteni. Gaetano erre rettenetes bosszútervet eszelt ki. Egy Valle nevű parasztra fogta a bünt és mint felbujtókat Benedetti volt polgármestert és Pellegrini községi jegyzőt vádolta. Vádját sikerült is bizonyítékokkal támogatnia és így történt, hogy e három terhelt fejenként 30 évi fegyházra ítéltetett. Ez ítélet következményei rettenetesek voltak. Valle anyja bánatában meghalt. A vádlottak két mentő tanuját hamis tanuskodás miatt elítélték, mire azok a fogházban öngyilkosságot követtek el, az esküdtek főnökét azzal vádolták, hogy a verdictet a vádlottak javára meg akarta hamisítani és e miatt fegyházra ítélték. Az ítélet hozatala után hat évvel a terhelt tanuk egyike halálos ágyán megvallotta, hogy vallomása hamis volt; egy szerzetes, aki szintén tanu volt a bünperben, beismerte, hogy ő is hamisan vallott. A megindult új vizsgálat azután teljesen tisztázta az ügyet. Kitűnt, hogy Gaetano és testvérei tették el apjukat láb alól. A napokban megtartandó végtárgyalásra 200 vádlott és 280 tanu van megidézve.

— **A budapesti ügyvédi kamara** 25 éves fenállása alkalmából *Máyer Lajos*, (a kamarának keletkezése óta tisztviselője), kiadta harmadik bővített kiadásban a kamara területén fenállása óta kitörölt ügyvédek irodái részére kinevezett gondnokok betűsoros névjegyzékét.

A Magyar Jogászegylet folyó hó 10-én (szombaton) este 6 órakor teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Gaár Vilmos előadása: A bizonyítási teherről a polgári perben. Az egyleti helyiség: V., Szemere-utca 10. (Ügyvédi kamara.) — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre — 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A «lex Heintze.» G. L. — *Fogirodalom:* A bünvádi perrendtartás magyarázata. Írták dr. Balogh Jenő, dr. Edvi Illés Károly és Vargha Ferencz. IV. kötet. *Dr. Sánta Elemér* budapesti kir. büntetőtörvényszéki bírótól. — *Törvénykezési Szemle:* Az eskü alatti kihallgatás. *Dr. Pap Dávid* budapesti ügyvédől. — Az új bünvádi eljárás nehézségei és hiányai a gyakorlatban. *Dr. Tatics Péter* budapesti büntetőtörvényszéki jegyzőtől. — A per-tárgy értéke a sommás eljárásban több per egyesítése esetében. *Dr. Posoni Gábor* törvényszéki bírótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A «lex Heintze».

A következőkben ismertetjük a «lex Heintze» név alatt ismert és a német birodalmi büntetőtörvénykönyv módosítására és kiegészítésére vonatkozó törvényjavaslatot, amelyet a német birodalmi gyűlés második olvasásban az alábbi szövegezéssel fogadott el.

A német birodalmi Btk. 180. §-a a kerítést fogházzal bünteti. A fogházbüntetés legkisebb tartama egy nap (16. §.). A javaslat kimondja, hogy a fogházbüntetés egy hónapnál kisebb rendszerint nem lehet és új az az intézkedés is, mely szerint a bíró egyidejűleg 150-től 6000 márkáig terjedhető pénzbüntetést is kiszabhat. Enyhítő körülmények fenforgása esetében a fogházbüntetés egy napra leszállítható.

A 181. §-ba, t. i. a minősített kerítés esetei közé felvették azt is, ha a férj saját nevével szemben követi el a kerítést.

A minősített kerítés eseteiben a javaslat azt az újítást tartalmazza, hogy ilyenkor 150-től 6000 márkáig terjedhető pénzbüntetés is alkalmazható.

Az eddigi törvény a minősített kerítés eseteit öt évig terjedhető fegyházzal rendeli büntetni. A javaslat szerint ez esetekben enyhítő körülmények fenforgásakor fogházbüntetés alkalmazandó, amelyen kívül azonban pénzbüntetés is alkalmazható.

Új a következő 181. a) §.:

«Eine männliche Person, welche von einer Frauensperson, die gewerbmässig Unzucht treibt, unter Ausbeutung ihres unsittlichen Erwerbes ganz oder theilweise den Lebensunterhalt bezieht, oder welche einer solchen Frauensperson gewohnheitsmässig oder aus Eigennutz in Bezug auf die Ausübung des unzuchtigen Gewerbes Schutz gewährt oder sonst förderlich ist (Zuhälter), wird mit Gefängniss nicht unter einem Monat bestraft.

Ist der Zuhälter der Ehemann der Frauensperson, oder hat der Zuhälter die Frauensperson unter Anwendung von Gewalt oder Drohungen zur Ausübung des unzuchtigen Gewerbes angehalten, so tritt Gefängnisstrafe nicht unter einem Jahre ein.

Neben der Gefängnisstrafe kann auf Verlust der bürgerlichen Ehrenrechte, auf Zulässigkeit von Polizeiaufsicht, sowie auf Ueberweisung an die Landespolizeibehörde mit den im § 362, Absatz 3 und 4 vorgesehenen Folgen* erkannt werden.»

* Ezek a következők: Durch die Ueberweisung erhält die Landespolizeibehörde die Befugnis, die verurtheilte Person bis zu zwei Jahren

Új a 181. b) §. is, melynek értelmében a 180. (t. i. a kerítésről szóló) §. rendelkezései nem alkalmazandók lakásoknak oly nőszemélyek részére való bérbeadása esetében, kik üzletszerűleg fajtalanoknak, amennyiben ez nem áll kapcsolatban a bérlő erkölcsstelen keresetének kizsákmányolásával.

A megfertőztetés bűncselekményénél a jelenleg érvényben levő törvény szerint a leánynak védett kora életének tizenhatodik éve. *Arenberg* herczeg képviselő és társának javaslata folytán a 182. §-ban a törvény által védett korhatár a *tizennyolcadik évig* felemeltetett.

Új a következő 182. a) §.:

«Arbeitgeber oder Dienstherrn und deren Vertreter, welche unter Missbrauch einer durch das Arbeits- oder Dienstverhältniss begründeten wirthschaftlichen Abhängigkeit, durch Androhung oder Verhängung von Entlassung, von Lohnverkürzung oder von anderen mit den Arbeits- oder Dienstverhältniss zusammenhängenden Nachtheilen, oder durch Zusage oder Gewährung von Beschäftigung, von Lohnerhöhung oder von anderen aus den Arbeits- oder Dienstverhältniss sich ergebenden Vortheilen ihre Arbeiterinnen oder sonstigen weiblichen Dienstverpflichteten zur Duldung oder Verübung unzüchtiger Handlungen bestimmen, werden mit Gefängniss bis zu einem Jahre bestraft. Sind mildernde Umstände vorhanden, so kann auf Geldstrafe bis zu sechshundert Mark erkannt werden.

Die Verfolgung tritt nur auf Antrag ein.»

A 184. §. a szemérem elleni vétségől rendelkezik. A magyar Btk. 248. §-a szerint ezen vétség három hónapig terjedhető fogházzal és 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. A német törvény szerint ezen vétség 300 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel vagy hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő. A német novella szerint ezen vétség büntetése: egy évig terjedhető fogház és 1000 márkáig terjedhető pénzbüntetés vagy ezen büntetések egyike.

Újítás az, hogy ugyanazon büntetés éri azt is, aki fajtalan-ságot tartalmazó iratot, nyomtatványt vagy képes ábrázolatot terjesztés céljából készít vagy azt ugyanazon célból készletben tartja, hirdeti vagy dicséri («anpreist.»).

A 184. §. új második bekezdése szerint ugyanazon büntetéssel sújtandó az, aki az említett fajtalan-ságot tartalmazó iratot, nyomtatványt stb. egy *tizennyolcz éven alóli személynek* eladja vagy (megvételre) ajánlja.

A 184. §. új harmadik bekezdése szerint büntetendő, aki fajtalan használatra rendelt tárgyakat a közönségnek nyitva álló helyeken kiállít vagy ily tárgyakat nyilvánosan hirdet vagy dicsér («anpreist.»).

Végül ezen §. új negyedik bekezdése szerint büntetendő, aki fajtalan összeköttetés létesítése céljából nyilvános hirdetéseket tesz közzé («war öffentliche Ankündigungen erlässt, welche dazu bestimmt sind, unzuchtigen Verkehr hereinzuführen.»).

Az új 184. a) §. szerint hat hónapig terjedhető fog-

entweder in ein Arbeitshaus unterzubringen, oder zu gemeinnützigen Arbeiten zu verwenden.

Külföldi ezenkívül e helyett a szövetségi területről ki is utasítható.

házzal vagy 600 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, aki iratokat, képeket vagy ábrázolatokat, amelyek anélkül, hogy fajtalanúságot tartalmaznának, a szeméremérzetet durván sértik, 18 éven alóli személynek elad vagy (megvételre) ajánl [«gegen Entgelt überlässt oder anbietet»], vagy aki azokat üzleti célból vagy a szeméremérzet sértése céljából nyilvános utakon stb. vagy a közforgalomnak szolgáló más helyeken botrányt okozó módon kiállítja vagy hirdeti («anschlägt»).

Uj a következő 184. b) §.: «Mit Gefängnisstrafe bis zu einem Jahre oder mit Geldstrafe bis zu eintausend Mark wird bestraft, wer öffentlich theatralische Vorstellungen, Singspiele, Gesangs- oder deklamatorische Vorträge, Schaulustellungen von Personen oder ähnliche Aufführungen veranstaltet oder leitet, welche durch gröbliche Verletzung des Scham- und Sittlichkeitsgefühls Aergerniss zu erregen geeignet sind.

Gleiche Strafe trifft denjenigen, welcher in öffentlichen theatralischen Vorstellungen, Singspielen, Gesangs- oder deklamatorischen Vorträgen, Schaulustellungen von Personen oder ähnlichen Aufführungen durch die Art seines Vortrages oder Auftretens das Scham- und Sittlichkeitsgefühl gröblich verletzt.»

A 184. c) §. szerint 300 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel vagy hat hónapig terjedhető fogházzal büntetendő, aki oly bírósági tárgyalásokat, amelyeknél az erkölcsiség veszélyeztetése miatt a nyilvánosság ki van zárva, vagy az ezen tárgyalások alapjául szolgáló hivatalos iratokat nyilvánosan közzéteszi, amelyek alkalmasak közbotrányt okozni («Aergerniss zu erregen.»).

A XXVII. fejezetnél *Arenberg* herczeg képviselő és társai a következő uj 327. a) §. felvételét indítványozták: «Aki valamely személynek egészségét az által veszélyezteti, hogy — tudva, hogy ragályos nemi betegségben szenved — azzal házasságon kívül nemileg közösül: egy évig terjedhető fogházzal vagy 1000 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő». Ezen javaslatot a német birodalmi gyűlés nem fogadta el.

A 362. §. új rendelkezése szerint a rendőrség azokat a kéjnéket, akik a reájuk vonatkozó hatósági szabályokat meg nem tartják [361. §. b) bekezdés], az elzárás büntetés kiállása után dologház helyett javító- vagy nevelőintézetbe szállíthatja vagy menhelyben elhelyezheti; a dologházban való elhelyezés nem foglalhat helyet, ha az elítélt az ítélethozatal idejében életének 18. évét még be nem töltötte.

Ezen javaslat tárgyalásakor egyebek között azon eszmét is megpendítették, hogy a Btk. módosításakor megfontolás tárgyává tétessék, vajon nem lenne-e ajánlatos a szemérem elleni büntettek büntetéseit szigorítani, ezek közül különösen azonban azokat, amelyek gyermekekkel szemben elkövetettek. Továbbá ajánlták, hogy a nemi betegségek elleni küzdelem és azok korlátozása tárgyában minél előbb törvényjavaslat terjesztessék a birodalmi gyűlés elé.

G. L.

Jogirodalom.

A bűnvádi perrendtartás magyarázata. Írták dr. Balogh Jenő, dr. Edvi Illés Károly és Vargha Ferencz. IV. kötet. Budapest, 1900. Grill Károly cs. és kir. udvari könyvkereskedése I—VIII. és 406. lap.

Az 1896. évi XXXIII. tczikket, a bűnvádi perrendtartást magyarázó nagyszabású kommentár IV-ik, befejező kötete a múlt héten került ki a sajtó alól.

E kötet a BP. XX—XXXII. fejezeteinek (a 378—592. §§.) magyarázatát nyújtja.

A IV. kötetben a három szerző közül ketten dolgoztak: Vargha Ferencz, ki a XX—XXV. fejezetekhez, és dr. Edvi Illés Károly, aki a XXVI. és következő fejezetekhez írta meg a kommentárt.

E kötetben a BP. 592. szakaszából álló kodexnek igen tekintélyes része, még pedig nemcsak számszerint, de jelentőségre nézve is igen fontos része van feldolgozva, amennyiben ezen utolsó kötet tartalmazza a perorvoslatok magyarázatát.

Nem vélünk tévedni, ha állítjuk, hogy a terjedelmes törvénynek legszövevényesebb és legtöbb tanulmányt követelő részei a perorvoslatról rendelkező részek.

Az előttünk fekvő kötetben a törvénynek ugyanazzal a lelkiismeretes feldolgozásával találkozunk, amit az előző kötetnél is tapasztaltunk.

A törvényt tudásuk bő forrásából meritve magyarázzák a szerzők, világosan, könnyen érthetőleg. Az egyes helyeken a fejtegetéseket példákkal illusztrálják. A vitás kérdéseket nem kerülnek meg, de behatóan tárgyalják. Álláspontjukat, felfogásukat nem titkolják el, hanem kifejtik; érveléseikben meggyőzők. Az elméleti szempontokat épp úgy figyelembe veszik, mint a törvény akaratát és a gyakorlati élet megnyilatkozásait. Kiindulnak magából a törvényből és azt teljes világításban kívánják elélni. A magyarázatok nem önkényesek és nem is abban a modorban írvák, melyek a szabad gondolkodást és önálló kritikai magyarázatot eleve kizárnák. Ellenkezőleg. A szerzők tárgyilagosak; minden szempontot kidomborítanak. Munkájuk ezért elsőrangú tekintély, amit kivívtak objektivitásuk és meggyőző érveléseik révén.

A bűnvádi perrendtartás magyarázatának IV. kötete a feldolgozásban ugyanazt a rendszert követi, amit a munka előző kötetei követtek.

Minden egyes fejezetét a törvénynek egy-egy bevezetés kezd be. Ebben a bevezetésben foglaltatik az illető fejezet rendelkezéseinek átnézete; továbbá az egyes rendelkezések kritikai méltatása röviden a büntető jogtudomány szempontjából, több helyütt az összehasonlító tételes jog és a hazai eddigi joggyakorlat feltűntetésével. De még egyebek is foglaltatnak a bevezető részekben. Találkozunk abban a törvény hézagának, vagy kétséget megengedő részeinek kiemelésével. Mindenütt a szerzők kifejtik a maguk álláspontját és a törvényből iparkodnak kiegyenlíteni a hézagot vagy eloszlatni a mutatkozó kétséget.

Ezeknek előrebocsátása után ismertetésül fejezetenként álljanak itt a következők:

A XX. fejezet a kötet legterjedelmesebb része. (144. l.) E fejezet a perorvoslatokról szól. A részletes tárgyalás folyamán számos vitás kérdés gyakorlati megoldást nyer. A BP. 378. §. magyarázatánál össze vannak foglalva a törvény amaz esetei, melyekben a felfolyamodás ki van zárva. A fő tárgyalás folyamán felmerülhetők semmisségi okokat a 382. §. kapcsán csoportosítva találjuk. Az alaki és anyagi semmisségi okok köréhez írt magyarázatok (21—40 old.) a gyakorlati jogászra igen becsesek. A sajtóban és a Magyar Jogászegyletben már eddig is élénk vita fejlődött ki a BP. 437. §-a körül; Vargha Ferencznek fejtegetései igen érdekesek. Mily irányban dől el a 437. §. magyarázata, a gyakorlat fogja megmutatni.

A BP. XXI. fejezete az újrafelvételről intézkedik. Az egyes szakaszokhoz írt magyarázatok értékét növeli az a körülmény, hogy az újrafelvétel a BP. szerint teljesen új intézmény az eddigi joggyakorlat megállapításaival szemben.

A XXII. fejezet (Igazolás) bevezetése utal arra, hogy joggyakorlatunk az igazolást nem ismerte. Az eddigi hiányos és meglehetősen elhibázott joggyakorlattal szemben a BP. XXIII. fejezete rendelkezik amaz eljárásról, mely az ismeretlenek, távollevők és szökevények ellen folytatandó. Ezt megfelelően állítja szemünk elé a XXIII. fejezet bevezetése. A XXIV. fejezet (kikérés, kiadatás) és a XXV. fejezet (objektív eljárás) tárgyak kisebb köréhez képest rövidebb terjedelmet foglalnak el a kommentárban.

A BP. XXVI. fejezete (a bűnügyi költségek) bevezetése

a bűnügyi költségek fogalmát írja körül és a törvény intézkedéseinek áttekintését nyújtja. A részletekben ugye ezen, mint a további fejezetek magyarázatánál azzal az áttekintő és bonczoló feldolgozással találkozunk, melyet a szerzőnek (dr. Edvi Illés Károly) egyéb munkáiból mindenki eléggé ismer.

A BP. XXVII. fejezetének (a magánjogi igények érvényesítése és biztosítása) magyarázatánál az összehasonlító jog és a volt gyakorlat eredményei kellően méltatvák.

A büntetések végrehajtásáról intézkedő XXVIII. fejezet bevezetése s az egyes szakaszokhoz irt magyarázatok sok érdekes dolgot tartalmaznak. Ilyenek — hogy csak kettőre mutassunk rá — a kegyelmezés körüli eljárás, továbbá az összbüntetés kiszabása iránt való eljárás, melyek tekintetében a törvény az eddigi joggyakorlattal szemben egészen új rendelkezéseket tartalmaz.

A IV. kötetnek a XX. fejezeten kívül, második igen tekintélyes részét a XXIX. fejezet foglalja el, (272-363. old.) mely a járásbírók előtt való eljárásról szól. A bevezetés reámutat a külföldi jogból az angol, németalföldi, német birodalmi s az osztrák törvények vonatkozó részeire; továbbá leírja a hazai jogfejlődést és ezek után áttér az új törvény rendelkezéseinek összefoglalására. A részletekben a szerző a legnagyobb pontossággal csoportosítja a törvény kapcsolatos intézkedéseit. A magyarázatok világosak és gyakorlatiasok.

A sajtóügyekről intézkedő XXX. fejezethez irt magyarázatokban igen sok érdekes kérdés van megvilágítva s az eljárásnak több tekintetben különleges alakja kidomborítva.

A XXXI. fejezet (kártalanítási eljárás) bevezetése az intézmény egészen új és sajátos voltának megfelelő ismeretést nyújt a külföldi jogok idézésével. A részletekben megfelelő felvilágosításokkal találkozunk.

A kommentár utolsó lapjain (XXXII. fej.) csoportosítva vannak azok a rendeletek, melyeket az új BP. folytán kibocsájtottak. Ezek száma: 14.

Midőn ezekben a kommentár tartalmára reámutattunk, ezzel csak azt akartuk elérni, hogy kidomborítsuk a feldolgozás irányát.

E részben tüzetesebben kiterjeszkedni terünk nincs, de czéltalan is volna. A szerzők már a munka első három kötetjével is megmutatták, hogy urai voltak a tárgynak. Munkájuk a magyar büntető perjognak jeles kommentárja.

Dr. Balogh Jenő, dr. Edvi Illés Károly és Vargha Ferencz a négy kötetes munkát befejezték.

A magyar jogászság kiváló munkát várt a szerzőktől és ők meg is feleltek a várakozásnak.

A ki büntető perjogunkat kívánja tanulmányozni, — akit az összehasonlító jog érdekel, — a ki kérdésekre mélyebben kíván behatolni s a külföldi irodalom iránt tájékozást akar szerezni, vagy aki a kérdéseket gyakorlati megoldásban ohajtja ismerni: haszonnal tanulmányozhatja e munkát.

Dr. Sánta Elemér,

bpesti kir. büntető törvényszéki bíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Az eskü alatti kihallgatás.

A sommás eljárásról szóló törvénnyel szemben kivételesen kedvező a kritika helyzete. Mindnyájan tudjuk, hogy — szerencsére — a törvény rendszere számára biztosítva van a fenmaradás s az állandóság, de szinte naptárszerű pontossággal előre lehet tudni azt is, hogy mikor fog bekövetkezni a törvény revíziója, akkor, midőn a nagy perrendtartás megalkotására kerül a sor, ennek keretébe kell majd beleilleszteni a sommás eljárás rendelkezéseit. Ily módon a sommás eljárásról szóló törvény most próbaidőt szolgál s

aki annak egy s más fogatkozását bírálja, abban a hitben foghat a kritikához, hogy megvan a lehetőség javaslatainak keresztülvitelére, ha propositiói egyébként egészségesek.

Ebből a szempontból kiindulva, kívánok néhány megjegyzést tenni a fél eskü alatti kihallgatására — előre is kijelentvén, hogy az intézménynek csak egy-két részletkérdését kívánom érinteni.

Nem szólok arról, hogy maga az intézmény bevált-e. Azt hiszem, ma már a gyakorlat alapján is szívesen koncedálja minden jogászember, hogy az eskü alatti kihallgatás becsületesebb, igazságosabb bizonyítási eszköz, mint a rendes eljárás fő- és pótesküje. A gyakorlat megmutatta, hogy valók és igazak mindazok az argumentumok, amelyeket a sommás eljárásról szóló törvény indokolása a félnek eskü alatti kihallgatása mellett és a régi eskü ellen felhozott. Nem szólok arról a jelenségről sem, hogy bizony ügyvédek és bírák egyaránt meg lehetőséget pongyolással járnak el a bizonyítási eszköznek egyfelől felajánlása, másfelől foganatosítása körül.

Csak éppen arról az egy kérdésről akarok szólni, ki legyen jogosítva a félnek eskü alatti kihallgatása esetén az eskü kivételére.

Ugy hiszem, súlyos hibája ez intézmény mai rendszerének, hogy az eskü kivétele az elsőbíróra van bízva. Súlyos hiba ez egyfelől gyakorlati szempontból, másfelől theoretice a sommás eljárás felülviteli rendszere szempontjából is.

Mindennapos dolog, hogy a két fél — habár a leteendő eskü nyomása alatt áll mind a kettő — homlokegyenest ellenkező vallomást tesz. Épp ily gyakori az is, hogy mindkettőnek vallomását valószínűsíti valami. Melyik fél bocsátassék esküre? A bírónak döntenie kell, tehát valamelyik felet megesketti — bizonyosan legjobb hite és meggyőződése szerint. A bíró aztán a letett eskü értelmében meghozza az ítéletet.

Az ítélet ellen felebbezel, mert az a meggyőződésed, hogy a te feledet kellett volna esküre bocsátani, mert a te feled állításainak igaz volta mellett szól több valószínűség, vagy mert azt hiszed, hogy az esküre bocsátott bizonyító fél semmit sem valószínűsített, vagy mert úgy látod, hogy — te lévén a bizonyító fél — szinte bebizonyítottál mindent s az elsőbíró tévesen mégis az ellenfeledet bocsátotta esküre. Felebbezel s még szerencsés ember vagy, ha a törvényszéki ítélet indokolásából azt látod, hogy a felebbezési bíróság teljesen magáévá tette a járásbíró felfogását, ha azt látod, hogy a törvényszék ugyanugy járt volna el az eskü kivétele körül, mint az elsőbíró. Akkor legalább megnyugszol. De mi történik akkor, ha a törvényszék szinte kiírja a maga ítéletébe, hogy bizony helytelenül vagy felületesen járt el a kir. járásbíró, de azért az ítélete helybenhagyatik, mert a felebbezési bíróság nem akar hamis esküket gyártani, mert a felebbezési bíróság nem akarja a hamis — habár csak öntudatlanul is hamis — eskü elvetésével stigmatizálni azt a felet, aki az elsőbíró előtt már letette az esküt. Ha a járásbíró az ily eskü alapján konstataált ténykérdésre a jogszabályt helyesen alkalmazta, akkor bizony az elsőbíró végérvényesen eldöntötte a vitát s azon többé nem lehet változtatni.

Hiába engedi meg a sommás eljárási törvény a felebbezési eljárásban a novumok felhozatalát: ha az eskü letétele után hetvenkét klasszikus tanut és százhetvenhét feltétlenül bizonyító okiratot talál is a pervesztes fél, hiába terjeszti azokat a törvényszék elé, a felebbezési bíróság nem tud szabadulni a már letett eskü hatása alól, nem tud szabadulni attól az aggodalomtól, hogy az elsőbírótól eltérő tényállás megállapításával hamis eskü letételét fogja konstatálni.

Ily módon az eskü alatti meghallgatással eldöntött perekben tulajdonképp nincs is felebbezés, hanem csak egy vagy két revízió van a jogkérdésben s az elsőbíró oly hatal-

mat kaphat, amilyen nem jár neki s amilyent a törvényhozás nem is szánt a járásbírósnak. Másfelől a sommás ügyekben való felelősségi rendszert tekintve — az eskü alatti kihallgatás majdnem elvesztette a bizonyítási eszköz karakterét és eldöntési eszközzé lett, amilyen a főeskü is, de azzal súlyosbítva, hogy az eldöntési eszköz alkalmazása felett nem a Curia, hanem a járásbírósnak rendelkezik.

S mindezen felül rendszerbeli inconsequentia, a mikor az 1893. évi XVIII. tcz. az elsőbíróra bizza annak megállapítását, hogy melyik fél bocsáttassék esküre, de e mellett megenged a felelősségi eljárásban új tényállásokat és új bizonyítékokat, s azonfelül kimondja azt az elvet, hogy a tényállást a felelősségi bíróság állapítja meg véglegesen. Amint most már a tapasztalat bizonyítja: ezek az elvek egymás mellett nem állhatnak meg.

Hozza meg a járásbírósnak a maga ítéletét annak szupponálása mellett, mintha megeskett volna azt a felet, akinek ő az esküt szánta — de magának az eskünek a kivétele bizassék a felelősségi bíróságra. Ha a felek így is megnyugszanak az ítéletben, annál jobb, akkor nem fog megesküdni egyik fél sem. De ha nem nyugsznak meg, akkor legalább a törvényszéket nem köti semmi tekintet a való tényállás kiderítésében.

Hogy ily módosítás mellett el kellene maradnia pl. a 117. §. 3. pontjának, mely a 100 frtot meg nem haladó ítéletek végrehajthatóságáról intézkedik: az az eddig elmondottakkal szemben nagyon keveset nyom. Azt hiszem, alaptalan az az ellenvetés is, hogy ily módon a perek mind feljutnának a törvényszékhez. Feljutnak azok ma is, a mai rendszer mellett is, a mikor az igazság kiderítése szinte lehetetlen a felelősségi bíróságnál.

Dr. Pap Dávid.

Az új bünvádi eljárás nehézségei és hiányai a gyakorlatban.

Oly elvi jelentőségű kérdésekről, amelyek az új bünvádi eljárás egyes fontosabb intézményeinek a praxisban való bevalását vagy be nem valását tárgyalnák, már csak azért sem kívánok ezuttal szólni, mert e törvény életbelépése óta oly kevés idő mult el, hogy ezeknek a jelentősebb intézményeknek a gyakorlat szempontjából való megbírálása kellő alaposítással most még sikerrel meg nem kísérelhető. Mert ami első pillanatra esetleg helytelennek, kifogásolhatónak tűnnék fel, a huzamosabb gyakorlat folyamán talán helyesnek fog bizonyulni és viszont. Hiszen emlékezhetünk az új sommás eljárás életbelépése alkalmával a szaklapok hasábjain támadt nagy eszmecserére. Mennyit kifogásoltak az új törvényen, pedig a praxis utóbb lerombolta igen nagy részét a gáncsoknak. A bünvádi eljárásnak gyakorlat szempontjából való kritikai bonczolgatásánál is ovakodnunk kell még ez idő szerint a kést nagyon is belemélyeszteni a testbe. Ehhez képest tehát ama kisebb kontroversiákról fogok szólni, amelyek a praxisban eddig is felmerültek s amelyeknek következtében egy kis döcögés észlelhető az annyira komplikált, nagyszabású gépezet működésében.

Jelen cikkemben oly intézmények megbírálását fogom érinteni, amelyek az eljárásnak fő tárgyalási s a tárgyalást előkészítő szakában merültek fel.

1. Tapasztalható, hogy a közvetlen tárgyalás elrendelése körül a jelenlegi eljárás sokkal bonyolódottabb a réginél s nem jobb annál. A régi gyakorlat szerint a közvetlen tárgyalás elrendelése ekként ment végbe: A kir. ügyész közvetlen tárgyalás elrendelése iránt tett indítványával kapcsolatban áttette az iratokat a kir. törvényszékhez. A kir. törvényszék meghozta a végzést, amelyben egy füst alatt a közvetlen végtárgyalást is elrendelte, meg a határnapot is kitűzte s a feleket is megidézte, a végzés indokolásában pedig az egész tényállást rövidesen előadta. Ezt a határozatot azután

megkapták a felek. A vádlott ekkor csak egy darab iratot kapott a kezéhez s ebből tisztába jöhetett a helyzettel. Most ez a procedura a törvényhez képest a következőleg megyen végbe: A kir. ügyész a vádiratot az iratokkal a törvényszékhez teszi át, amely zárt ülésben meghozza az I. számú indokolt végzést, amelyben a közvetlen tárgyalást elrendeli, megjelöli a beidézendő feleket s azután az iratokat áttesszi a fő tárgyalási elnökhöz. Ez azután meghozza az indokok nélküli II. számú *kitűző* végzést. A vádlott pedig ezek megtörténte után a következő iratokat veszi kézhez: Az ügyészi indokolt vádirat II-od példányát, a tanúk névjegyzékének (amit az ügyész készített el) II-od példányát, az I. számú indokokkal ellátott törvényszéki és a II. számú kitűzött végzést (melyet a tárgyalási elnök bocsát ki) s végül az idéző levelet zárt borítékban. A vádlott tehát ötféle iratot kap, amittől ugyancsak megzavarodhatik. Látható tehát ebben a tekintetben az előbbi eljárás rövidebb és célszerűbb volta. Igazán csodálatos, hogy ezek a modern törvények, amelyeknek az irányelve a szóbeliség, komplikáltságuknál fogva mennyi sok írásbeliséget hoznak be a gyakorlatba, mennyivel többet, mint a régiek. Ott van például a szóbeliség elvén alapuló új sommás eljárás. Micsoda sok felesleges írka-firkával jár ez. Hiszen valódi tortura csak egy közönséges makacssági ítélet blanquettájának a kitöltése is. Az új bünvádi eljárásban is rengeteg a blanquetták meg a rubrikák száma, és töménytelen a firkálás.

2. Ami a fő tárgyaláson történeteket illeti, erre nézve első sorban felemlitem ama helytelennek látszó intézményt, hogy az elnökön kívül a vádlotthoz senki, még csak közvetve sem intézhet kérdést. Ez már eddig is meglehetősen kellemtelen helyzeteket szült. Igaz, egy nagy előnye van a dolognak. Mert tény az, hogy a tárgyaló elnök most a legaprólékosabb részletekig kénytelen az ügyet megtanulni, hogy a vádlotthoz intézendő kérdésekből valami lényegeset esetleg ki ne hagyjon, el ne felejtessen. De több szem többet lát. A régi tárgyalások igazolták, hogy igen sokszor az ügyésznek, a védőnek s a szavazó bírának a vádlotthoz intézett helyes kérdései egész más világítás felé fordították az ügyet. Erről a fontos kérdésről azonban már több szó folyt eddig is a szaksajtóban s az igazi helyes megoldást csak a huzamosabb praxis fogja megadni. Bővebben tehát ezt nem fejtegetem. Egyet azonban meg akarok jegyezni. Miután elkerülhetetlenné fog válni több esetben, hogy az ügyész, a védő és a bírák a vádlottól egyet-mást elnöki kihallgatása után is megtudjanak, a kérdezők a tanukat fogják faggatni arra nézve, amit tulajdonképpen a vádlottól óhajtanának megtudni. Az elnök pedig elérte a tendenciát, maga fogja intézni a vádlotthoz a szószerint ugyan nem, de értelem szerint ugyanazonos kérdést. Ez ugyan nem lesz törvényellenes, mert nem lesz mondható még csak közvetett kérdezősködésnek sem. Hanem azért csak mégis az lesz.

3. Egy további nehézséget, amely lassúvá teszi a tárgyalási ügyek elintézését, a törvény ama rendelkezése okozza, mely szerint a befejezett tárgyalás után a tanács-ülésben az ítélet egész rendelkező része írásba foglalandó s csak egy hirdetendő ki. Már most aki tudja, hogy a legrövidebb, de kimerítő, præcis rendelkezés is legalább egy kutyanyelvet foglal el, az elképzelheti, hogy a komplikáltabb ügyeknél mily sok időt rabol a rendelkező résznek elkészítése. A rendelkezésnek korrektnek és teljesnek kell lennie, mert az ügyviteli szabályok értelmében a jegyzőkönyvhöz varrandó. Most, hogy kevés az ügy, még csak valahogyan megjárja a törvénynek ez a szószerint való alkalmazása, de később oda fog fejlődni a praxis, hogy a rendelkezést csak pár rövid sorral fogják megjelölni s az elnök azt úgy fogja felolvasni, mintha részletesen lenne megírva. Előre látható az is, hogy a törvény eme rendelkezésének a szószerinti betartása a praxisban idővel el fog kallódni, annál is inkább, mert az esetleges

teljes mellőzése sem képez semmiségi okot. Lesznek tehát írás nélkül kihirdetett ítéletek.

4. Magyartalanságot támaszt jogi nyelvünkben a törvény, amidőn akként intézkedik, hogy az ítélet rendelkezésében nem elég csupán a bűnösséget megállapítani s a büntetés mértékét kiszabni, hanem meg kell jelölni vázlatosan magát a cselekményt is, amely által a crimen elkövetetett.

Tehát most már ítéleteink nem ekként hangzanak: N. N. bűnösnek mondatik ki a Btk. 333. §-ba ütköző s a Btk. 334. §-a szerint minősülő lopás vétségében s ezért stb. . . , hanem effélekép: N. N. a G. S. kárára ez évi január 9-én 5 koronának nyílt helyről való eltulajdonítása által elkövetett s a Btk. 333. §-ába ütköző, a Btk. 344. §-a szerint minősülő lopás vétségében mondatik ki bűnösnek s ezért . . . stb. Az említett esetről még simán megy, de a gyakorlatban már eddigelé is előfordult a komplikált eseteknél, különösen ott, ahol többrendbeli cselekményről van szó, hogy egész stylusgyakorlatra volt szükség a helyes rendelkező rész megszerkesztése céljából. A Baumgarten-féle példatárban ezt a sémát találjuk: bűnösnek mondatik ki ebben és ebben a cselekményben «elkövetve az által, hogy» stb. Hát ez is nagy magyartalanság. Így is lehetne mondani: X. Y. bűnösnek mondatik ki az ebben és ebben a szakaszban meghatározott s az által elkövetett közokirathamisítás büntetésében, hogy . . . stb. Azonban ez sem egészen helyes. Leghelyesebben hangzik ez: Bűnös ebben és ebben és a cselekményben, a melyet akként követett el, hogy stb. Igen ám, csak hogy e helyett akár csak azt is mondhatnók: «mert» —, ez pedig a mi stylus curialisunk szerint már ugyancsak az indokolás hangja, — nem a rendelkezésé. Az új törvény, amint látható, belevegyített a rendelkező részbe indokolási motívumot is. A miniszteri indokolás azt mondja, hogy ez az intézkedés a «non bis in idem» elvénél fogva történt. De hiszen ott az indokolás, abban minden mindennek félreismerhetlenül precizizozva kell lenni, a rendelkező rész pedig csak tisztán rendelkezék. Ez a német minta szerint van. Gondoljunk csak a német Landesgerichte rettentő ítéleteire, amelyeknek hosszu körvonalaiban elvész az olvasó!

5. Végül rámutatok a törvény ama intézkedésére, mely az ítélet rendelkező részében megtiltja annak a fölemlítését, vajon volt-e büntetve a vádlott vagy sem. Szép és humanus intézkedés. De jogi szempontból kérdéses a helyessége s legalább is kivételt kellett volna tenni némely esetben. Mit szólunk ugyanis hozzá a Btk. 338. §-a esetében? Most, amikor a cselekményt magát is körvonalozni kell az ítélet rendelkezésében, ebben az esetben ki kell tüntetni azt, hogy vádlott visszaeső. Tehát több közül egy sémát véve példának, a rendelkezés körülbelül így fog hangzani: X. Y. bűnös a Btk. 333. §-ába ütköző, a Btk. 334. §-a szerint ugyan vétséget képező, de tekintettel arra, hogy vádlott már két ízben volt lopás miatt megbüntetve s legutóbbi büntetése óta 10 év még el nem telt, a Btk. 338. §-a szerint minősült lopás büntetésében «elkövetve az által, hogy» . . . stb. Vagy pedig egy másik séma szerint: « . . . a 338. §. szerint minősülő lopás büntetésében, elkövetve az által, hogy mint kétszeri visszaeső, ekkor és ekkor, ezt és ezt követte el. Szóval a rendelkező részben, ha azt nem akarjuk megcsonkítani, bent kell foglaltatnia a visszaesés megjelölésének. Ha pedig a rendelkező résznek egy bizonyos sorában kitüntethető, mért ne lehetne 3—4 sorral följebb a nationáléban is ezt kitüntetni. Sőt az eddig hozott ítéletekben már alkalmazzák is a bíróságok a 338. §. esetében a nationáléban a visszaesés megjelölését. Ha azonban már egyszer megjelölhetjük azt, hogy vádlott visszaeső, akkor ilyen esetben azt is ki lehetne tenni, hogy mikor, hol és hogyan volt büntetve. Amint tehát látható, a törvénynek ez a most említett intézkedése is kontroverziákat szül.

Ezzel befejeztem egyelőre cikkelyemet, melyben teljes objektivitással igyekeztem a dolgokat úgy előadni, amint

azok az eddigi gyakorlat folyamán jelentkeztek. Ismétlem azonban, hogy célom inkább a kezdet nehézségeinek merő ismertetése, mint az új eljárási szabályok rendszeres bírálata irányult, sőt szívesen koncedálom, hogy a felsorolt fogyatékok némelyikét a gyakorlat idővel enyhítheti vagy meg is szüntetheti. Annyi tény azonban, hogy ma még ezek az apró bajok nemcsak léteznek, hanem hátráltatólag, zavarólag is hatnak a nagy perjogi reform életbe léptetésének nehéz munkájában.

Dr. Tatics Péter,

budapesti kir. büntetőtörvényszéki jegyző.

A per-tárgy értéke a sommás eljárásban több per egyesítése esetében.

Egy curiosum fekszik előttem, az 1893. évi XVIII. tczikk alkalmazásának hatodik évében.

A . . . i kir. járásbiróság az ugyanazon felperes által ugyanazon alperes ellen különböző ingóságok kiadása iránt indított tíz sommás pert egyesíti, s a nyomban kihirdetett végzéssel hatáskörét leszállítva, a pert megszünteti. Ugy véli az a bíróság, hogy ha több per egyesítése esetén a felülvizsgálat megengedhetőségét az egyesített perek összértéke irányozza (Curia 1895 ápril 17. G. 10.); s ha a per-tárgy értékében a felebbezési bíróság ítélkezéséig beállott változások (leszállítás, fölemelés) azt a hatályt kölcsönzik, mintha a kereset eredetileg e változott érték iránt lett volna indítva (budapesti tábla G. 115—895.), akkor nem lehet neki hatásköre az ez esetben is eredetileg 500 frtnál magasabb értékért indítottnak tekintendő kereset elbírálására.

Ha zúg a jogkereső fél, a bíróság az «állandó joggyakorlat»-tal takarózik. S valóban arra a kérdésre, hogy több per egyesítése esetében mi a per-tárgy értéke, a felülvizsgálati bíróságok között csaknem egyértelmű a megállapodás; t. i. az egyesített perek összesített értéke (pl. Curia G. 10—895. G. 375—896. G. 304—897. Győri tábla 18. sz. polg. határozat.)

E megállapodástól a debreczeni kir. ítélő tábla 6. sz. polgári határozata tér el; mert e szerint: «a felülvizsgálati hatáskör megbirálásánál nem az egyesített érték, hanem a két vagy több kereset tárgya és elkülönített értéke az irányadó». Ehhez hasonlít, de nem teljesen azonos azzal a m.-vásárhelyi kir. ítélő tábla egy határozata, mely szerint a különböző alperesek ellen, egyenként 200 frtért indított, de egyesített, s egy ítélettel eldöntött két perben egyik alperes nem élhet felülvizsgálattal, mert vele szemben a 200 frton felüli érték független.

De a Curia és kir. táblák állandó gyakorlata dacára több törvényszéknél szintén állandó gyakorlattá fejlődött az a nézet, hogy a perek egyesítése a pertárgy értékének meghatározására befolyással nincsen.

Különös is az, hogy midőn a Curia az 1890. évi XXV. tcz. alapján hozott V. sz. döntvényében oly kimerítően, s jogi érvelés tekintetében is teljesen elfogadhatóan indokolja, hogy a viszonykereset perjogi szempontból mennyire összefügg a keresettel; úgy, hogy törvény szerint egy ítélettel döntendők el, mert a megengedett részítelet csak részét képezi a végítéletnek; s habár a döntvény arra a végeredményre jut, hogy a felebbevitelre nem a kereset és viszonykereset tárgyának együttes értéke, hanem a kereseti vagy a viszonykereseti érték az irányadó, aszerint, hogy melyiknek értéke nagyobb: mégis a több per egyesítése esetére vonatkozó érték meghatározásnál megmaradt a már jelzett álláspontja mellett. Már pedig — azt hiszem — fölösleges hosszasan fejtegetni azt, hogy a csupán bírói határozattal egyesített, s bármikor elkülöníthető több per nincs oly connexióban egymással, mint a kereset és viszonykereset. Érthetetlen tehát, hogy miért tér el éppen a Curia a döntvényben kifejezésre juttatott alapelvtől.

Az általános gyakorlat helyességéről annak indokai meg nem győznek. Mert bár tagadni nem lehet, hogy az 1893. évi XVIII. tcz. 43. §-a több per egyesítésének perjogi hatását akként körvonalozza, hogy az egyesített pereknek közös tárgyalásban és eldöntésben kell részesülniök, e körülményből még nem következik, hogy az egyesített perek «egy per tekintete alá» legyenek vonandók. (Győri tábla 18. sz. polg. határozat); annál kevésbé, mert a több külön keresetből, ha elkülönítés nélkül, processuális szempontból egy ítéletben is nyernek elintézés, soha sem lesz egy kereset, s ok sincs reá, hogy miért tekintsük azokat egy keresetnek. Ezt már az egyesítés módja is kizárja. A külön kereseteket ugyanis a szóbeli tárgyaláson előadni kell, mindenikben külön jogvita támad, s csak azután történhetik az egyesítés.

Nem indokolhatja az általános joggyakorlatot az a — szerintem — hibás érvelés, mely szerint a perek egyik-másikában részítélet hozható; ez pedig csak az egy keresetben érvényesített követelésre történhetik (törv. 103. §.), tehát a törvény az ily pereket egy keresettel folyamatba tetteknek tekinti (ugyanaz a tábla).

Téved a kir. tábla, mert az egyesített perekben részítélet hozatalának lehetősége csak a törvény 43. §-ának miniszteri indokolásából merithető. Ámde nem vette a tábla figyelembe azt, hogy tekintettel a 102. §-nak az igazságügyi bizottság javaslatára fölvetett második bekezdésében foglaltakra, egyesített perekben részítéletnek egyáltalán nincs, s csakis elkülönített végítéletnek van helye az esetben, ha az egyesített és el nem különített perek közül valamelyik a végeldöntésre alkalmas.

Nem indokolja a táblai határozat helyességét az az érv sem, mely szerint nem engedhető meg, hogy pl. az elsőfoku bíróság által egyesített 25 ftért és 56 ftért folyó két perben hozott közös ítéletnek egyik részére nézve felülvizsgálatnak, másik részére pedig felebbezésnek legyen helye. Hiszen ez természetes, de ebből nem a perértékek összesítése, hanem csak az következik, hogy a nagyobb értékű per magával viszi a kisebb pert a felebbezési bírósághoz is, mint ahogy történik ez — hasonlóan processuális okokból — a kereset és viszonykereset esetében, amit az V. sz. curiai döntvény indokai is meggyőzően és világosan kifejeznek.

Nem lehet — szerintem — helyesen érvelni az általános nézet mellett azzal sem, hogy a kereset az első, sőt a II-od foku bíróság előtti tárgyalás során is főlebb emelhető (törvény 31. 148. §§.), mely esetben a per-tárgy értéke ez a magasabb összeg; s ez az eset akkor is, ha a külön pereket a törvény 43. §-a alapján a bíróság egyesítette. (Curia G. 304-897.) Nem, egyfelől azért, mert a főlebbezés a peres fél, az egyesítés pedig a bíróság ténye; másfelől míg az egyesítés az azt elrendelő bíróság tetszésétől függő, ugyyszólván korlátlanul gyakorolható, mert az ellen főlebbevitelnek helye nincsen (törv. 45. §.), s az egyesített perek összértéke bármily magas összegre rughat: addig a kereset-főlebbezés korlátozva van, és pedig a sommás eljárás értékhatára által (törvény 31. §. 2. p.). Már ezekből, de azokból az elvekből is, melyek a főlebbezés, s melyek az egyesítés megengedését indokolják, nyilvánvaló, hogy azok között az elvi azonosság teljesen hiányzik. Nem lehet tehát azokat egy kaptafára huzni.

Ha elfogadható lenne az, hogy az egyesített perek összértéke tekintendő a pertárgy értékének, minthogy a törvény 45. §-a szerint a bíróság az egyesítést bármikor megszüntetheti: ebből szükségszerűen következik az, hogy elkülönítés esetében az eredeti értékek foglalják el helyüket. Minthogy pedig az elkülönítést a felebbezési bíróság is kimondhatja; s ha tiz, egyenként 25 ftos, de egyesített perben hozott ítélet elleni felebbezés folytán kitűnik, hogy e perek nem összefüggők, miért is a felebbezési bíróság azokat elkülöníti: e bíróságnak vagy tárgyalnia kell a kizáró-

lag 25 ftos perekben, ami a sommás eljárás elveivel és rendelkezéseivel ellenkezik, vagy az a lehetetlenség áll elő, hogy mint felülvizsgálati bíróságnak kell eljárni, felülvizsgálati kérelmek hiányában is.

Ha pedig a járásbíró sok érdemleges ítéletet akar kimutatni, s ezért az egyesítést megszünteti, és a felebbezések folytán így terjeszti fel az ügyeket a felebbezési bírósághoz, ez pedig azokat ismét egyesíti, azt kérdelem, miért változik meg a per tárgyának értéke? Azért, hogy felülvizsgálatot lehessen beadni? Elfogadható indok-e az akkor, midőn a sommás eljárás 1. §. 2. és 3. pontjában említett perek egyesítése esetében az állandó gyakorlat (I. pl. Térfi II. 92. Budapesti tábla; — 269. Debreczeni tábla) kizárja a felülvizsgálatot? pedig ez esetben is megtörténhetik, hogy a törvényszék a sommás értékhatárt is jóval meghaladó összeg fölött jogorvoslat kizárásával dönt.

Ha összehasonlítjuk a törvény 102. és 103. §-ait (győri tábla id. hat.), látjuk, hogy az utóbb idézett törvényszakaszban egy keresetben érvényesített több követelésről van szó, melyek közül egy fölött, mint az egész kereset része fölött, részítélet hozandó; a 102. §. ellenben több pert említ, melyek közül a végeldöntésre alkalmas perben a bíróság elkülönített végítéletet, s nem részítéletet hoz; annak dacára, hogy az előtte folyó eljárásnak csak egy része nyer befejezést, de mert az ítélet az illető per egész tárgyát eldönti. Ha mindezekhez hozzávesszük azt, hogy az ily elkülönített végítélet jogorvoslat szempontjából úgy tekintendő, mintha egyesítés nem történt volna: nyilvánvaló, hogy az egy keresetben érvényesített több követelés, valamint a több egyesített perben kereset tárgyává tett követelések fölötti peres eljárást azonos szempontok nem vezérlik.

De vegyük a kérdést bírálat alá a maga teljes egyszerűségében, megtisztítva a pusztán következtetésekre alapított sallangoktól.

Felperes hat különböző adósa ellen egyenként 100 ft iránt hat keresetet kíván beadni. Elemi szabály, hogy azokat, mint amelyekben a per tárgya 500 ft értéket meg nem halad, járásbírósnak kell beadnia, s teszi ezt a hitelező annál inkább, mert sommás uton vár ítéletet. Számít arra, hogy a sommás eljárás 117. §-ának 3. pontja alapján rövid idő alatt végrehajtható ítéletet nyer; számít arra, hogy perében a kir. törvényszék végső forumként ítélvén, a végrehajtás ellen akadályok nem gördülnek. A törvényes alapokra fektetett reményeket azonban eloszlatja az «állandó gyakorlat». Mert a bíróság a hat pert egyesíti, marasztaló ítéletet hoz ugyan, de a végrehajthatóságot ki nem mondja, mert a 117. §. eseteit főforogni nem látja. S midőn a kir. törvényszék is esetleg hosszas tárgyalások után végre ítélkezik, a peres félnek még egy harmadik forum jogi fejtegetéseit kell végig szenvednie. Mire a hitelező az utolsó fok ítéletéhez jut: már a «jóhiszemű harmadik személyek» is tudtak az adós vagyonán.

Még inkább előáll ez az eset, midőn ugyanaz az adós van több hitelező által megtámadva, mert ez esetben az adós sürgeti az egyesítést, mint amely reá nézve a főtebb megjelölt előnyökkel jár. De gondoljunk az 50 frton és a 20 frton aluli perekre, mert különösen — s ezt főléles is hosszasan indokolni — ezekben a perekben az állandó gyakorlat szerinti nézet tarthatatlan, s a sommás eljárás rendszerét megtámadó állapotokat teremt. Van tehát egy törvényünk, mely a perek elhuzását némileg megnehezíti, s ezt is ki lehet játszani.

A sommás eljárás alkotói nem tűzhetek ily czélt maguk elé.

Ha követelésem fölött én disponálok, ami nem kétséges; ha tilalmazó törvény hiányában jogom van több követelésmet több külön keresettel érvényesíteni: akkor a bíróságnak kötelessége ezt a jogomat respectálni azzal is, hogy

tartózkodjék az én több keresetemet egybeolvasztani. Ha a peres fél tiszteli a bíró jogait, a félnek is meg kell adni azt, ami az övé. Ha a peres fél megnyugszik a bíró ama jogán, melynél fogva «közös tárgyalás és eldöntés végett» több pert egyesít: elvárja, hogy oly módon és oly időben jusson minden perbeli követeléséhez, miként ezt a törvény alapján minden perében külön-külön követelheti; s joggal és a törvény alapján elvárja azt, hogy az ítélő bíróság törvény ellenére nem teremtsen felelősségi fórumokat, s nem teremtsen oly állapotot, mely a követelés behajtását megakadályozza.

Mindezek után — azt hiszem — nem indokolatlan az a nézet, mely szerint a per tárgyának értéke több per egyesítése esetén is az egyes keresetekkel követelt érték; ez szolgál alapul mindarra, amire az érték befolyást gyakorol.

Felelősségi elvén így is előállhat az az eset, hogy a felelősségi bíróság elé oly perek is kerülnek, melyekben a felelősségi kizárva van, de ez nem lehet másként az együttes eldöntés miatt, s hogy az ilyen ügyben is ítélni kell, ez abból a célszerűségből foly, mely az egyesítést, s az együttes elbírálást indokolja; mert ha az a per, melyben, tárgyának értékére tekintettel, felülvizsgálatnak is helye van, felterjesztődik, természetes, hogy vele megy az azzal egyesített kisebb értékű per is; s törvényesnek tartom, hogy a csekély értékű per fölött az a bíróság ítéljen, mely az azzal összefüggő egyesített legmagasabb értékű perben ítélkezni hivatva van. A feltüntetett, s felsőbb bírói határozatokban is nyilvánult ellentétekre tekintettel ideje volna már, hogy a Curia ebben a kérdésben is döntvénnyel mutasson irányt, mert azzal legalább az egyöntetűség biztosítva lenne.

Dr. Posoni Gábor.

Különfélék.

— **A bűnvádi perrendtartásról szóló törvény novelláris módosításának** szükségét érintette Széll Kálmán a belügyi költségvetés tárgyalása alkalmával. Beszédének ez a része így szól:

A bűnvádi eljárás behozta a bűnyomozásnak feladatai és előzetes intézkedései körébe azt, hogy a rendőrségnek és a rendőri tisztviselőknak van abban részük. Ez igen jelentékeny és nagy munkatöbblettel terheli meg a fővárosi rendőrséget, valamint a vidéki adminisztrációt is, és csak mellékesen jegyzem meg, hogy a vidéki adminisztratio, vagyis az ország adminisztrációja ezen bajának sanálása érdekében most folytatam a tárgyalásokat az igazságügyminiszterrel, hogy segítsünk a bajon, mert nem vagyok hajlandó a főszolgabírákat és szolgabírákat ilyen nagy mértékben terhelni. Ha ezt megengedjük, akkor az adminisztratio vállalja kárát, amit én megengedni nem akarok. Ami eddig történt, az csak kísérlet, és ha arról fogok meggyőződni, hogy ebben az irányban az adminisztratio kárára haladunk tovább, akkor kész vagyok inkább novelláris intézkedést javasolni e tekintetben. Méltóztatnak ebből a költségvetésből látni, hogy ezen célból személyszaporítást vettem fel.

— **A kir. Curia** polgári és büntető szakosztályai márczius hó 16 ik napján teljes(össz-)ülést tartanak. *Tárgy: Megvitatása és eldöntése* a kir. Curia ellentétes határozatainak fenforgása alkalmából felmerült következő *vitás elvi kérdések*: «Az 1868. évi LIV. tcz. 255. §-a ama rendelkezésének alkalmazásánál, amely szerint akkor, ha a törvénykezési rendtartásban megszabott határidő végnapja az 1840. évi XV. tcz. II. része 201. §-ban törvényes szünnapul nyilvánított valamely napra esik, az a legközelebbi köznapig terjed, az 1898. évi V. tczikben nemzeti ünnepnek nyilvánított április 11-ike szintén törvényes szünnapnak tekintendő-e?» *Előadó: Major Kálmán*, a kir. Curiahoz beosztott kir. ítélő táblai bíró. Az ellentétes határozatok számai: I. G. 231/99. és 9444/99. B.

A Magyar Jogászegyletbe belépett a közigazgatási bíróság tíz tagja, köztük e bíróság elnöke Werle Sándor is. Az egylet utolsó ülésén összesen új 50 tag lépett be.

— **A 20 frton alóli kereskedelmi követelések bírói illetékessége.** A budapesti kereskedelmi s iparkamara még a múlt évben előterjesztést tett a kereskedelemügyi miniszternek, azzal a kérelemmel, hogy a m. kir. Curia ama döntvénye, mely szerint a 20 frton alóli kereskedelmi követelések érvényesítésére irányuló keresetek a községi bírósági eljárás elé utaltattak, törvénynovella útján hatályon kívül helyezzék és a 20 frton alóli kereskedelmi követelések ezentúl is az eddig fenállott gyakorlat szerint a járásbírók előtt legyenek érvényesíthetők.

A kereskedelemügyi miniszter erre f. évi 14,432. sz. a. a következő leiratót intézte a jelzett kamarához:

A 20 frton alóli kereskedelmi követelések érvényesítése tárgyában múlt évi május 29-én 8437. sz. a. kelt felterjesztésre értesitem a czimet, hogy az igazságügyminiszterrel e kérdésben újabb tárgyalásokat folytatván, nevezett minisztertől azt a felvilágosítást nyertem, hogy a szóban levő kérdés más illetékességi kérdésekkel együtt, minő különösen a községi bíráskodási, a polgári perrendtartásról szóló törvényben fog megoldást nyerni.

A polgári perrendtartásról szóló javaslat pedig az előkészítésnek oly stádiumában van már, hogy az a javaslat szövegének némi átdolgozása és az életbeéptetési törvény tervezetének elkészítése után, szaktanácskozmány elé lesz terjeszthető. E szaktanácskozmányt a szakkörök véleményének és kívánalmának megismerése végett kereskedelmi körök bevonásával fogja megtartani az igazságügyminiszter és kilátásba helyezte azt is, hogy az e körökből felmerülő kívánalmakat, amennyiben az más jogos érdekekkel összeegyeztethető, figyelembe veendi. Kilátásba helyezi továbbá, hogy az így előkészített törvényjavaslatot talán még a jelen, de mindenesetre még a jövő év folyamán törvényhozás elé óhajtja terjesztetni.

Az ügy ilyen állása mellett nem szükséges, de nem is volna célszerű az illetékességnek szóban levő részletkérdését az egészről kiszakítva, külön törvénynovella útján szabályozni, annál kevésbbé, mert e kérdés összefüggésben áll az illetékességnek az egész vonalon való szabályozásával, melyeknél a külfölddel való viszonyossági tekintetek és egyéb érdekeink is figyelembe veendők.

— **A «Jogvédő egyesület»** márczius 25-én tartja évi rendes közgyűlését.

— **Családi tanács.** A «Budapesti Közlöny» márczius hó 9-iki számában a belügyminiszternek egy érdekes rendelete jelent meg. Ugyanis a belügyminiszter f. é. márcz. 6-án 8663. szám alatt kelt rendeletével kiskoru gróf Almásy Pál vagyona kezelésének az ellenőrzésére családi tanács felállítását engedélyezte és ennek tagjaiul dr. gróf Almásy Imre nagybirtokost, gróf Zichy Jakab országgyűlési képviselőt, báró Trautenberg Frigyesné szül. Almásy Emilia grófnét és dr. Keller István budapesti ügyvédet nevezte ki. Érdekes ezen rendelet azért, mert a gyámügyi törvényünk csak kivételes, vagyis oly esetekben engedi meg a családi tanács felállítását, amidőn a kiskorura terjedelmes és kezelésének felügyeletére nézve gyors és szakszerű eljárást kívánó vagyon háramlott. Jelenleg csak ezen egy családi tanács van az országban.

— **Rendőri rendeletek és utasítások gyűjteményéből,** mely Rédey Miklós budapesti ker. kapitány szerkesztésében jelenik meg, a IV. évfolyam most került ki a sajtó alól. A két füzetből álló kötet azokat a miniszteri és főkapitányi rendeleteket és utasításokat, valamint fővárosi szabályrendeleteket tartalmazza, amelyek a rendőrség eljárása körébe tartoznak s az 1899. évfolyamán adattak ki. Az első füzetben vannak az új bűnvádi perrendtartáshoz kiadott rendeletek (két miniszteri és kilencz főkapitányi), a második füzetben pedig a közrendészetre és rendőri szolgálatra vonatkozók, számszerint mintegy 60 rendelet és utasítás. A gyakorlati használatban nélkülözhetetlen segédkönyvet képez a gyűjtemény minden kötete s a szerkesztő igen jó szolgálatot tesz ezen gyűjteményével a rendőrségnek.

— **Tóth Lőrincz emlékbeszéde Horváth Boldizsár felett** megjelent az Akadémia kiadványai közt.

— **Temetési költség megítélése a Btk. 292. §-a alapján.** Gondatlanság által embernek halála okoztatott. (Btk. 290. §.) A meghalt egyén nyomorék volt, kit testvére tartott el és ő gondoskodott annak eltemettetéséről is.

A végtárgyalásnál kérte a temetési költségek megítélését, amit a budapesti kir. büntetőtörvényszék a következő indokolással neki meg is ítelt: A 48 korona kártérítés gyanánt ítélte meg özv. N. Károlyné részére, mert elnyomordott testvérét özv. F. Imrénét ő tartotta el és így eltemettetéséről is ő gondoskodván, e kiadását vádlott köteles megtéríteni (8430/1900. B.) — A Btk. 311. §-ának szó szerinti értelmezése alapján csakis a *sértett* kívánhatja, hogy neki megfelelő kártérítés ítéltesse meg, mely tartós betegség vagy munkaképtelenség esetében egyszersmindenkorra megállapítandó tőke vagy évi járadék lehet. Különben ez esetben helyesnek tartjuk a törvény értelmezését.

Nemzetközi Szemle.

— **Kegyelmezés.** Ő Felsége 1900. évi február hó 24-én kelt legfelsőbb határozatával az osztrák birodalom különböző büntető intézeteiben elzárt 16 rabnak a rájuk kiszabott büntetés hátralevő idejét elengedte.

— **Liszt berlini megnyitó előadása,** melyről már megemlékeztünk, szószerinti szövegben megjelent a Zeitschrift legutóbbi számában. Liszt rendszerében mindinkább háttérbe szorul a deterministikus jelleg s e tekintetben ezen előadás ismét egy etappe-t jelent. Erősebben hangsúlyozza, mint bármikor, hogy azt a rendszert, melyet tanít, deterministák és indeterministák is elfogadják.

— **A közvetlenség.** Egy német bíróság elnöke a fő-tárgyalás megkezdése előtt az iratok alapján röviden ismertette a tárgyalandó ügy tényállását. A Reichsgericht az egész fő-tárgyalást megsemmisítette, mivel az elnök bevezető ismertetéséhez az anyagot csakis az előkészítő eljárás adataiból merithette; ez adatok közlése pedig tilos, mert a fő-tárgyaláson csakis a közvetlenül felvett bizonyítékok vehetők figyelembe.

— **Das Recht** czim alatt folyóirat jelen meg Németországban. Ezen folyóirat most kibővíti tartalmát és általános áttekintést ígér az egész német jogi irodalom felett. A lap kétszer havonként jelenik meg Hannoverben.

— **Biztosítási szerződés érvénytelenítése.** A francia semmitőszék kimondotta: Ha a biztosító társaság nem is jut csődbe, de a fizetése képtelensége köztudomású, a biztosítottnak jogában áll ezen az alapon a szerződés érvénytelenítését kívánni.

— **Az örökösödési illeték Franciaországban.** A francia állam kincstárába 1899. évben befolyt örökösödési illeték 200 millió francot tett ki. Folyó év január havában ily czímen 17 millió folyt be, vagyis négy millióval több, mint 1899. évnek januárjában.

— **A hivatalos titok.** A Haute Cour de justice 1899. évi december hó 6-iki ülésében kimondotta, hogy ha a tanuként kihallgatott rendőrközeg, aki hivatalos minőségében és csak bizalmasan való felhasználás végett kapott adatokat, megtagadja a választ a védelemnek arra a kérdésére, hogy kik azok a személyek, akikről értesüléseit kapta, teljes joggal hivatkozhat titoktartási kötelezettségére, s ez alól a bíróság őt fel nem mentheti, minél fogva a rendőrbiztos a hivatásának gyakorlása közben titok pecsétje alatt szerzett adatok eredetéről való vallomástételre nem kötelezhető.

— **A párisi Théâtre Français** leégése alkalmából érdekesnek tartjuk annak megemléztetését, hogy a színház igazgatósága és a biztosító társaság között létrejött biztosítási szerződéssel nem csupán a színház épülete és a benne levő ingók biztosítottak, hanem a színház által a szomszédoknak esetleg megtérítendő kár is külön 100,000 franc erejéig.

— **Az építési követelések biztosítása külföldön.** Franciaországban a középítkezésekre vonatkozó különös szabályoktól eltekintve, melyek azonban az építőiparosnak csak annyiban nyújtanak kedvezményt, hogy megtiltják az utóbbi magánhitelezőinek amaz összegek lefoglalását, melyeket valamely nyilvános vállalatban való részvétel alapján utaltak ki neki: a magánépítkezések tekintetében a code civile 2103. szakaszának 4. §-a bizonyos feltételek mellett kedvezményben részesíti az építkezésből származó követeléseket, amennyiben t. i. az építkezés megkezdése előtt a bíróság által kiküldött szakértő megállapította az építési telek értékét és amennyi-

ben a munkálatok befejezése után legkésőbb hat hónap alatt ismét bírósági szakértő útján megállapították az építkezés eredményét. Az iparosok elsőbbsége az ingatlanok az építésből származó értéktöbbletére szorítkozik. (Ugyanezt az elvet érvényesíti az új német törvényjavaslat is.)

Oroszországban a kereskedelmi perrendtartás 599. §. 8. pontja szerint a szóban levő követelések azon előnyös követelések közé tartoznak, melyek az adós fizetése képtelensége esetén a csődtömegből előbb teljesen kielégítettnek.

Az új német polgári törvénykönyv 648. §-a szerint az építési vállalkozó, vagy részvállalkozó, azaz az iparos a szerződésből származó követeléseit fejében biztosítási jelzalogot kérhet a megrendelő telkén. Ha a munka nincs is még befejezve, a már teljesített munka arányában is kérheti a jelzalogbiztosítást. Az a körülmény azonban, hogy addig, míg az iparos munkájával, vagy annak egy részével elkészül és jelzalogbiztosítást kérhet, az ingatlan többnyire tulterhelhetett már és az iparos jelzalogi biztosítását illusoriussá teszi, indokoltá tette az építési követelések hatályosabb biztosítására irányuló speciális törvényjavaslat előterjesztését is.

E javaslatnak alapelve az, hogy az építőiparosnak korlátozott dologjogi elsőbbséget enged az épületnek közreműködése következtében beállott értéktöbbletére.

Ez alapelveket következő rendelkezésekkel kívánja elérni.

A törvény hatálya nem terjed ki a birodalom egész területére, hanem az országos kormányokra bizza azon kerületek megállapítását, melyekre a törvény kiterjesztése szükségesnek mutatkozik. (1. §.) Más kerületekben, nevezetesen a vidéken, a telekkönyvi jog érintetlenül marad. Azonkívül az építés következtében beálló értéktöbblet megállapítására irányuló eljárás lehető egyszerűsítése végett is, a törvény hatálya, az átalakítások kizárásával csupán a teljes új építkezésekre szorítkozik, mint a melyeknél a visszaélések különben is szembetűnőbbek. (1. és 2. §§.)

A törvény hatálya alá vont területeken a hatóság az építési engedélyt csak úgy adja meg, ha az építési engedélyért folyamodó igazolja, hogy a telekkönyvi hatóságnál az építésről telekkönyvi bejegyzvényt eszközölt ki (Bauvermerk). E bejegyzvénynek tartalmazni kell a beépítendő telek hatósági közbenjárással megállapítandó értékét is (2. §.). Az építés befejezése után 6 hónapig jogukban áll az építőiparosoknak és munkásoknak az ingatlanra vonatkozólag jelzalogbiztosítást (Bauhypothek) kérni (10. §.), mely építési zálogjogban valamennyi kézműves és iparos egyenlőképpen részesül (14. §.). A telekre vonatkozó más jogokkal szemben a fentjelzett 6 havi határidő alatt bejelentett építési jelzalogjog (Bauhypothek) rangsorozata akként alakul, hogy megelőz az minden oly jogot, melyet, bár az építés megkezdése előtt, de az építési bejegyzvény után jegyeznek be, sőt előbb bejegyzett jogokkal szemben is van bizonyos korlátozott elsőbbsége, amennyiben t. i. az árverés alkalmával befolyó összeg a teleknek az építési bejegyzvényvel (Bauvermerk) feljegyzendő értékét felül mulja.

Különös tekintettel van a javaslat arra a viszonyra, melyben az építési jelzalogjog (Bauhypothek) az építés folytatásához adott pénzüsség utáni jelzaloghoz (Baugeldhypothek) áll (16. §.), amennyiben az építési telek értékén kívül, arra az összegre, melyet az építési költségül felvett összegből építési követelések kifizetésére tényleg felhasználtak, az építőiparosok és munkások elsőbbsége ki nem terjed.

— **Az orosz kormány** a birodalmi tanács elé törvényjavaslatot terjesztett a törvénytelen gyermekek helyzetének szabályozására nézve. A javaslat szerint a szülők kötelessége nem egyforma. Az atya nem köteles a gyermek fentartásáról gondoskodni; mind a mellett bizonyos törvényes alkyszerűségek mellett megjavíthatja a gyermek jogi helyzetét, és vagyonának egy részét reá hagyhatja. Az anyát a törvénytelen gyermekkel szemben ugyanazok a kötelességek terhelik, mint a törvényesekkel szemben; de a törvénytelenek nem örökösödnek anyai rokonaik hagyatékában.

A Magyar Jogászegyletben, folyó hó 17-én (szombaton) este 6 órakor dr. Szokolczay Árpád tart előadást a gyermekvédelemről Magyarországon, különös tekintettel az 1898. évi XXI. tcz.-re. Az egyleti helyiség: V., Szemere-utca 10. sz. (Ügyvédi kamara.) — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor. negyedévre 6 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A budapesti ügyvédi kamara évi jelentése. B. — Büntető-jogi magánjog (?). Dr. Kiss Albert kecskeméti jogakadémiai tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Tözsdejáték mint illetékességi kifogás. Dr. Pap József ügyvéd, egyetemi magántanártól. — A Curia IX. sz. döntvénye. Dr. Komjáthy Gyula nagybányai kir. albiróról. — A gyermekvédelemről. Dr. Szatolczay Árpád budapesti ügyvédtől. — Külföldiek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A budapesti ügyvédi kamara 1899. évi jelentése. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A budapesti ügyvédi kamara évi jelentése.

Ismét szaporodott a budapesti ügyvédi kamara tagjainak száma. 1892-ben még csak 987 tag volt, az 1899. év végén már 1205-re ment fel a létszám. A szaporodás hét esztendő alatt 218-at tett ki.

A vidéken alig mutatkozik lényeges emelkedés, amennyiben 1892-ben 89, 1899-ben 95 vidéki kamarai tag működött. A gyarapodás majdnem egészen a fővárosra szorítkozik; itt 1892-ben 898, 1899-ben 1110 ügyvéd volt.

Ami pedig a jövőt illeti, az előjelek azt mutatják, hogy csökkenésre éppen nincs kilátás, de sőt a közeli esztendőben ismét jelentékeny létszámszaporodásra számíthatunk, mert az ügyvédjelöltek száma, mely 1892-ben 520-at és 1898-ban 674-et tett ki, az 1899. év folyamán 742-re szökött fel, úgy, hogy csak az utóbbi esztendőben 10'09 százalékkal emelkedett.

Csoda-e, ha ily körülmények közt az ügyvédség némely részében munkahiány miatt panaszkodnak, csoda-e, ha a kenyérkérdés minduntalan felszínre kerül.

Bécsben a lakossághoz viszonyítva 50 százalékkal, Berlinben 100 százalékkal kevesebb ügyvéd van, holott a gazdasági viszonyok legalábbis ugyanilyen százalékkal kedvezőbbek ezen metropolisokban, mint a mi kezdetleges ipari és kereskedelmi életünk központjában.

A kamara évi jelentése is kiemeli ezen aránytalan szaporulatot, keresi a jelen viszonyok orvosságát és konstatálja, hogy a mai állapot összefüggésben van a kedvezőtlen általános gazdasági viszonyokkal.

Kétségtelen, hogy gazdasági helyzetünk még rosszabbá teszi az ügyvédség helyzetét, csak hogy az is bizonyos, hogy a két-három esztendeje tartó gazdasági válság előtt is épp oly aránytalan volt ugy az ügyvédi kar létszámának emelkedése, mint a concurrentiális állapot nyomasztó volta, miként ma.

A baj másik okának a jelentés a 20 frton aluli kereskedelmi ügyeknek a bagatel-utra terelését tartja. Igen csekély jelentőségű tényező ez a nagy létszám mellett s nem változtatna semmit sem a helyzeten, ha újból megnyitná is a törvényhozás a sorompót ezen ügyekben az ügyvédi képviselőnek.

Mint gyógyszer ajánlja a kamarai jelentés az ügyvédi képesítés színvonalának emelését és az ügyvédi karnak a birói karba való minél tömegesebb bevonását.

Az utóbbi panaceának megvalósítását — sajnos — egyelőre hiába reméljük, mert egész birói szervezetünk elűt az angol szervezettől, amelyben *csakis* az ügyvédi karból egészítik ki a birói statust és mert a meggyökeresedett rendszert mellőzni és máról holnapra új rendszerrel felváltani nem is lehet, nem is kívánatos. A természetes fejlődés —

reméljük — idők multán az ügyvédi kar jelesebb elemeinek érvényesülését fogja meghozni, de ez a távol jövő zenéje.

Az ügyvédi minősítés színvonalának emelését a jelentés «a proletariátus terjedésének megakadályozása» céljából tartja szükségesnek.

Ezen minden kifejtés nélkül odavetett pár szó látszólag következtetlenséget rejt magában. A proletariátus terjedése kétségtelenül nem annak okozata, hogy a minősítés színvonala alacsony, de másrészt bizonyos, hogy az alacsony minősítés vonz e pályára annyi existenciát.

Ha eltekintünk is attól a céltól, hogy a proletariátus terjedésének meggátlását előmozdító eszközöket keressünk, bizonyos az, hogy a minősítés jelenlegi színvonala nem megfelelő. Nyolcz, illetőleg hét félévi egyetemi vagy akadémiai tanulmány után az ifju ügyvédjelöltté válik, tehát már kenyérkereső.* Három esztendei gyakorlati idő alatt teszi le a szigorlatokat és készül el az ügyvédi vizsgára a jelölt, ami nem történhetik másként, mint a gyakorlatra rendelt idő megrövidítésével. Egész Európában nem lehet ily könnyű szerrel ügyvédi diplomához jutni és sehol sem hanyagolják el ennyire a gyakorlati kiképzést.

Az ügyvédi vizsgán akárhányszor lehet tapasztalni, hogy elméletileg képzett jelöltek gyakorlatilag teljesen járatlanok, ami csak abból magyarázható meg, hogy az ügyvédjelöltek jó része a gyakorlati időből vonja el a vizsgálatra való előkészület idejét.

A gyakorlati idő lényeges meghosszabbítása ezek szerint egyik elmaradhatlan követelménye a reformnak.

Igen nagy hibája az ügyvédi rendtartási törvénynek, hogy a másodszor bukott jelöltnek nem engedi meg az ismétlést, ami oda vezet, hogy a vizsgálóbizottságok csak a legkritkább, legkivételesebb esetekben buktatnak a második vizsgánál, nehogy végleg elzárjanak egy existenciát az ügyvédi pályától.

Vizsgákról szólván, nem hallgathatjuk el, hogy a középiskola alsó osztályaiban a tanári kar nem eléggé gondosan szemeli ki a tudományos pályára bocsáthatókat s nem selejtezi ki a teljesen képteleneket, úgy, hogy ezen elnézés folytán a felsőbb intézetek anyaga gyengül, vizsgáinak színvonala hanyatlik, mert a felsőbb fokokon nem igen szívesen utasítják vissza a kitorló ismétlődőket, mivel ebben a korban már bajos pályát változtatni.

Igy jut be az ügyvédi karba is, hosszú éveken át sok részletben kiállott vizsgák után nem egy olyan, aki nincs arra kvalifikálva, hogy ügyvéd legyen.

A kvalifikatio megszerzésének nehezítése ezek szerint nem csupán «a proletariátus terjedésének meggátlására» volna szükséges, de ettől el is tekintve, az ügyvédség értelmi színvonalának szükséges felemelését is eredményezné.

De a minősítés niveaujának emelésén felül ugy a kar reputációja érdekében, valamint a megélhetési viszonyok javítása szempontjából szükséges az ügyvédség erkölcsi kvalifikációjának emelése is.

* A mai rendszer mellett már az egyetemi tanulmányok alatt ügyvédi irodában dolgoznak a joghallgatók. Ily rendszeres kenyérkeresetre sem az orvostanhallgatók, sem a bölcsészeti kar hallgatói, sem a műegyetemi hallgatók nem számíthatnak.

Igaza van a jelentésnek, midőn mély sajnálattal konstatálja azt a fájó sérelmet, hogy a kir. Curia gyakorlata folytán az ügyvédi kar a tisztviselői és bírói korból oly egyéneket kénytelen kebelébe befogadni, akik a tisztviselői pályát erkölcsi és szellemi fogyatkozásaik miatt kénytelenek elhagyni.

A kir. Curia eme állandó gyakorlata az ügyvédségbe való felvételnél, valamint kegyelmes magatartása a fegyelmi esetek megtorlásánál valósággal demoralizálólag hat a karban és befolyásolja a fegyelmi bíróságok ítélkezését is, mely a felülről jövő nyomás folytán kénytelen elnézni nem egy incorrectséget vagy jelentéktelen pénzbüntetéssel csak gyengéden legyinteni olyan ügyvédet, aki minden tisztességes ember felfogása szerint megérdemelné, hogy egyszerűen kizárassék a korból, melyre szégyent hozott. Természetesen nem a kisebb kötelességszegések, mulasztások, botlások szigorubb elbírálását sürgetjük, hanem a haszonlesésből elkövetett tisztességtelen esetekét.

A tudományos és gyakorlati képzettség s az erkölcsi megítélés niveaujának emelése egyfelől gátat emelne az ügyvédi karba nem való elemek bejutása elé, megfékezné a a jövedelmi viszonyokat nagy mértékben befolyásoló tisztességtelen versenyt, másrészt pedig visszatartana számos, kevésbé képes és kevésbé hivatott egyént az ezen pályára való előkészülettől.

B.

Büntetőjogi magánjog (?)

Dr. Fayer László egyetemi tanár a *Jogt. Közl.* 1899. évi 51. számában »Idegen fogalommeghatározások a büntetőjogban« című cikkében felveti a kérdést, »mennyiben használhatja a büntetőjog ama fogalmi meghatározásokat, melyeket más tudományos szakok a maguk számára szerkesztettek« s először is a magánjogról szólva azon eredményre jut, hogy »e tudományág definitióit és rendelkezéseit revisio nélkül nem fogadhatja el a büntetőjog«.

Szabadjon ez eredményt s annak indokolását az alábbiakban néhány kritikai megjegyzés tárgyává tenni.

E nézet nem először jelenik meg a nyilvánosság színe előtt. Ugyanezen állásponton van szerző büntetőjogi kézi könyvében, ugyancsak Edvi Illés Károlylyal hasontárgyról folytatott polemijában, ki az ellennézetet képviselte.

Tudtunkkal Csemegi Károly is mindig a szigorú magánjogi alapon állott. Legalább a büntető-törvénykönyv javaslatának indokolásán alapeszme gyanánt vonul a magánjogi jogszabályok és tanok legteljesebb respectálása a büntetőjog által. (Például a lopásnál azon kérdésre, mi értendő dolog alatt: idézve van Unger tanítása, szemben az osztrák polg. törvénykönyv helytelen teoriájával. Ama kérdésre pedig, mi értendő birtok és birlalat alatt: lakonikus rövidséggel mondja az indokolás; »e kérdésekre a polgári törvényeket illeti a felelet«.)

Ezenkívül Csemegi e nézetének a Magyar Jogászegyletben a meghatalmazotti csalásról tartott nagyszabású értekezésében is kifejezést adott.

Álláspontunk mindenben egyezik Csemegiével: ellenkezője a dr. Fayer Lászlóénak.

Korántsem akarjuk ezzel elvitatni a törvényhozónak ama jogát, hogy a büntetőjog törvényhozási szabályozása alkalmával bizonyos magánjogi fogalmak jelzésére használt kifejezéseket esetleg a magánjogban elfogadott értelemnél szűkebb vagy tágabb jelentésben szerepeltessen.

Elvégre is minden önálló jogkörnek szabályai megállapításával — bizonyos mértékig — szabad keze van s elvéte képzelhetők esetek, hol ily eltérés indokolt lehet. A törvény direct támpontjait felhasználva, a jogalkalmazás terén a törvény-magyarázatnak lesz feladata rámutatni arra, hogy ott az illető fogalom a rendestől eltérő (sui generis) jelentésben fordul elő.

A törvényhozónak e joga azonban oly annyira vitán kívül álló s magától értetődő, hogy az igazság konstatálására valóban kár lett volna tollat ragadni.

Dr. Fayer László nem is ily irányban teszi vizsgálódás tárgyává a kérdést; gondolatmenete a következő:

A büntetőjog gyakran használ magánjogi kifejezéseket (birtok, birlalat, stb. — a mi természetes is, hiszen részben a magánjog által védett jogi érdekeket részesít intensivebb jogvédelemben); a büntető bíró tehát gyakran jut oly helyzetbe, hogy az illető magánjogi fogalmak mibenléte felett dönteni hivatva van. Dr. Fayer László szerint a büntető bírónak ilyenkor feltétlenül meg van a revideálási joga a magánjog szabályai felett. Mint souverain kény ur mondja ki ítéletét, hogy a magánjogi fogalom a büntetőjog terén mást jelent, mint a magánjogban. Szigoruan értésére adatik az »alantas« jogi érdekeket védő magánjognak, hogy kiki ur a maga portáján s az életnek, a valóságnak valamely atomját jelentő szerény magánjogi fogalom a büntetőjog saját külön laboratóriumában vegyelemeztesse, praeparáltatja és esetleg lényegétől megfosztva vétetik a büntetőjog használatába: a köntös a régi marad, de új testet takar.

A büntető bírónak e széles medrű revideálási jogát, mely a törvény direct vagy indirect utmutatása nélkül is cenzurát gyakorol a magánjog fogalmai s intézményei felett: el nem ismerhetjük.

Elvégre is azon esetekben, amidőn egy magánjogi intézményt jelölő fogalom szerepel a büntetőjog szabályaiban, honnan vegye a büntető bíró az illető fogalom jelentését, ha nem a magánjogból, mely azt megteremtette, jogilag kiképezte? Honnan vegye a váltó fogalmát, ha nem a váltójogból; honnan a közhivatalnok fogalmát, ha nem a közjog, illetve közigazgatási jogból? Arra a kérdésre, mit értünk pénz alatt, vajon nem a pénzügyi törvények adják-e meg a feleletet?, stb.

Ma, amidőn a természettudományok egyes ágai közti szoros összefüggés ugyszólván nap-nap után dokumentáltatik új törvények felállítása, találmányok, stb. terén: s ma, amidőn a positiv módszer elfogadása után rohamos fejlődésnek induló társadalmi tudományok egyes ágai közti szoros összefüggés józanul kétségbe nem vonható: miért tagadnók meg elegendő ok nélkül a tételes jogi szakok különböző ágainak szoros egymásra utaltságát.

Dr. Fayer László mint büntető jogász bizonynyal nem vonakodik értékesíteni saját szakmájában a statisztika, az anthropologia, biologia, az elmekörtan, stb. kutatásait és eredményeit; miért akkor a vonakodás a büntetőjoghoz oly közel álló egyéb tételes jogok fogalmai iránt? Hiszen a tételes jogoknak ugyszólván minden ága rászorul a másakra szabályai megállapításánál s egyiknek sem jut eszébe külön felülbírási jogokat gyakorolni a másikkal nem teoriái, hanem élő intézményei felett.

Honnan vehetné a büntetőjog eme kivételes privilegiumot?

Erre is megfelel dr. Fayer László: »a büntetőjog a leg-súlyosabb sanctiókat tartalmazó jogi szak s ezen sanctiók bekövetkezését nem rendelheti alá oly definitióknak és rendelkezéseknek, melyek csekélyebb súlyu sanctiókra való tekintettel jöttek létre«.

Különös okoskodás! Először is nem a definitiók és rendelkezések (!) jönnek létre bizonyos sanctiókra való tekintettel, hanem a sanctiók alkalmaztatnak bizonyos jogi érdekeket szolgáló jogintézmények védelmére.

Másodszor nem szorul magyarázatra, hogy büntetőjog sanctióinak egy nagy része a létező magánjogi intézmények védelmét czélozza — más irányu — súlyosabb sanctiók felállítása által. Pl. a magánjog a birtok védelmét czélozza a birtokkeresetekkel, az önsegélynek bizonyos mérvű megengedésével, az elbirtoklással, stb., míg a büntetőjog a bir-

tokot, illetve birlalást a jogrend fenttarthatásának magasabb szempontjából a lopásra megállapított sanctiókkal veszi védelmébe.

Épöly helytelen — mondhatnám érthetetlen — dr. Fayer Lászlónak következő érve a büntetőjog képzelt supremáciája mellett: «a büntetőjog az individualisációt sokkal jobban kifejlesztette, mint a magánjog...; a magánjog ugyanis *általánosítva osztályoz*, vagyis azonosoknak tekint eseteket, melyek csak hasonlóak, stb.»

Kérdem, lehet-e tudomány általánosítás nélkül; lehet-e törvényhozás, kodifikáció a hasonló esetek azonos szabály alá vonása nélkül s a büntetőjog nem épöly általánosítva osztályoz-e, mint bármely tudománykör?

Hiszen minden jogrendezés compromissum az egyes eset igazságossága s az általánosság követelménye közt. Teljesen igazságos csak az individuális jogszabály lehet, pedig minden jogszabálynak közelfekvő okokból mentül általánosabban kell szólni.

S a jogalkalmazás legfontosabb feladata az általános szabály keretében az eset individualitásának lehető legmegfelelőbb mérlegelése. Ez épp úgy kötelessége a büntető, mint a polgári bírónak.

És most térjünk át dr. Fayer László példáira, melyekkel kimutatni igyekszik azon inconvenientiákat, melyek előállanak a magánjogi fogalmaknak a büntetőjogban elfogadása által.

Mi nehézségbe sem kerül annak bebizonyítása, hogy a felhozott példákban a magánjogi intézményeknek a magánjog értelmében való elfogadása esetén is helyes eredményekre jutunk, illetőleg csakis így juthatunk az egyedül helyes eredményekre.

1. a) Dr. Fayer László példáinak elseje a következő: A vételár lefizetése előtt a tulajdonjog fentartása mellett vett varrógépet eladó varróleányt a «magánjogi felfogás» alapján minden esetben büntetni kell, tekintet nélkül arra, hogy fenforog-e a dolus vagy sem.

Feleletünk: Ama kérdésnek megállapítása, vajon konkrét esetben fenforog-e a dolus vagy sem, a büntetőjog belügye, minek eldöntésébe a magánjognak semmi beleszólása nincs; s a magánjogi felfogás sohase akarhatja a büntető jogászt arra csábítani, hogy elfeledje a lopás kellékei közül a dolust.

Kétségtelen ugyan előttünk, hogy a felhozott példához hasonló esetek legnagyobb részében a pactum reservati dominii ellen történő eladás vagy elzálogosítás, mint factum concludens magában véve megállapítja a dolus fenforgását; hiszen a pactum reservati dominii kikötése épp abban leli indokolását, hogy az eladó biztosítva legyen az áru tulajdonjogának a vevő általi átruházása vagy dologbeli megterhelése ellen; s ha a vevő, dacára, hogy tudja e cselekményeinek jogtalanságát, mégis elköveti azokat, nem háríthatja el magát a dolus fenforgását.

Szóval a pactum reservati dominii-nak a büntetőjog általi elismerése semmi inconvenientiát nem okoz.

b) Épp úgy vagyunk a másik példával is: «a sorsjegytulajdonost, ki a sorsjegyet a pactum reservati dominii mellett eladván, azt magánál tartja s néhány részlet felvétele után másnak eladja vagy zálogba teszi, nem büntethetnők, mert a magáét adta el?»

A felhozott példában helytelen a pactum reservati dominii melletti adásvételt látni. Az árurészletügylettől fogalmilag különbözik az értékpapír-részletügylet; épp ellentéte annak, mert itt a vevő mindaddig nem kap értékpapírt, míg az összes részleteket le nem fizette. S mivel itt traditio nem történt: a tulajdon át sem mehetett a vevőre, s így a tulajdonjog fentartásának semmi értelme sem volna.

Az eladó tehát, — ha a kérdéses sorsjegyet eladja — megsérti a vevő jus ad rem-jét; s ennek folytán a magánjog szempontjából kártérítéssel tartozik; hogy cselekménye büntető-

jogi sanctio alá esik-e: döntsék el a nálamnál hivatottabb büntetőjogászok.

Ezzel szemben dr. Fayer László constructiója egészen más. Dr. Fayer László megállapítja ab ovo, hogy itt sikkasztás forog fen, és e szerint, ennek értelmében és a sikkasztás megállapíthatása végett dönti el a tulajdonjog kérdését. «A helyes értelemben vett büntetőjog (?) itt azt veszi irányadóul, ami tényleg történt, t. i. a sorsjegy eladott és a vevő a vételár lefizetésének biztosítékául zálogba adta a sorsjegyet az eladónak; az eladó tehát zálogot adott el jogosulatlanul, vagyis sikkasztott. Hogy ők egymás közt a zálogot tulajdonnak *nevezték*: azt a büntetőjog irányadónak nem tekintheti.»

Bátor vagyok ezen okoskodással szemben az 1883. évi XXXI. tcznek — a részletügyletről — 7. §-át szószerint idézni.

7. §.: «A részletfizetés mellett eladott értékpapiroknak a részletügylet megkötésekor és annak egész tartama alatt az *eladó tulajdonában* és az illetékes iparhatóság területén tényleges birtokában kell lenni.»

Dr. Fayer László constructiója a törvény világos szavaival szemben «kissé» liberális; de mindenesetre érdekes! Hová jutnánk, ha a büntetőjogszolgáltatás megengedhetne oly eljárást, hogy a büntetőbíró ab ovo, — mondhatnám — az esetről nyert első impressio szerint előre megállapítsa, minek fogandja a jogellenes cselekményt minősíteni, és csak azután fogna hozzá, a kedvencz minősítés lehetségesítése végett a konkrét esetnek a tételes jogszabály elcsavarásával az illető §-ba való erőszakos beszorításához. Szerencsére, eme patriarchális jogszolgáltatás ideje már lejárt s dr. Fayer László nézete hivekre nem fog találni.

Eszünk ágában sincs a magánjognak a traditio körüli vitáit a büntetőjog terére átvinni; de elvégre is az, hogy az adás-vétel esetén a tulajdonjog átruházásához traditio szükséges, tételes jogi szabály, épp úgy mint a fentidézett törvénycikk 7. §-a, melyeket a büntetőbíró éppugy nem ignorálhat, mint saját kodexe rendelkezéseit.

2. «Magánjogi felfogás szerint — mondja tovább dr. Fayer László, — ablaknak, ajtónak, tenyészállatnak vagy szárnyasnak ellopása bizonyos körülmények közt szigoruan véve nem képezne lopást, amennyiben a tárgy ingatlan tartozékát képezi.»

E példa sejtetni engedi velünk, hogy dr. Fayer László magánjogi tudománya még mindig az osztrák polgári törvénykönyv helytelen terminológiáját vallja. Azóta pedig nagyot haladt a magánjog dogmatikája.

Tisztázta az ingó és ingatlan fogalmát; e megkülönböztetést objectiv ismérvekre alapította, ingatlan alatt értvén a telket, s ingó alatt minden egyebet.

Megvonta a határt az alkatrész és tartozék között; tanítja, hogy a tartozék mindig ingó; s tisztában van azzal, hogy ha az ingatlan alkatrészeit elválasztatásukig ingatlanoknak nevezi is; az csak fictióval történik: úgy tekint azokat, mintha ingatlanok volnának, mert az ingatlan a legszorosabb összefüggésben állnak s az ingatlanokra vonatkozó jogszabályok alá esnek; ami azonban a fogalmi különbséget el nem enyésztheti.

De feltéve, hogy a magánjogi felfogás belekapaszkodik az alkatrészeire használni szokott «ingatlan» kifejezésbe: még akkor sincs semmi inconvenientia sem. Hiszen az alkatrész is elválasztása után ingóvá válik; már pedig egy alkatrészt — pl. beépített ablakot, vagy beültetett fát — az ingatlantól való elválasztás s így ingóvátétel nélkül ellopni nem lehet.

Szóval itt is azon eredményre jutunk, hogy a magánjog tanításának — az ingó és ingatlan, az alkatrész és tartozék fogalmáról — elfogadása a büntetőjog terén mi akadály sem okoz a lopás megállapításánál.

3. «A magánjogi felfogás alapján — így szól a további példa — a büntetőjog rablóként volna kénytelen büntetni azt a kártyajátékost, ki a megnyert pénzt erőszakkal veszi el partnerétől vagy tolvajként, aki ily vagy a turpis causa jellegét magánviselő hasonló körülmények közt u. n. zálogolást visz véghez és eshetőleg talán a zálogot értékesíti is.»

Ismét egy sajtószerű felfogás dr. Fayer László részéről! Mintha valamely magánjogi szabály áthágása mindig egyuttal büntetőjogi sanctiót is vonna maga után, és fordítva.

Abból, hogy a magánjog nem ad keresetet az u. n. naturális kötelek érvényesítésére: még semmi következtetés nem vonható az irányban, hogy a büntetőjog ne büntesse a kártyajátékost, ki a megnyert pénzt erőszakkal veszi el partnerétől.

Különben kétségbe vonom, hogy gyakorlatunk a fenti esetekben ne állapítaná meg pl. a rablást, zsarolást vagy lopást; hiszen ismeretes a kir. Curia ama gyakorlata, hogy az önbíráskodási eseteket is — ha fenforognak a többi kellek — a lopás, rablás vagy zsarolás szakaszai alá vonja.

Ha pedig jogos igénynek (pl. követelési jognak) érvényesítését se engedi meg a gyakorlat önszegély útján, mennyivel kevésbé tehetné oly igénynyel szemben, mely még a magánjogi kikényszeríthetőség sanctiójában sem részesül.

De feltéve, meg nem engedve, hogy az önbíráskodási hasonló esetek nem volnának a fent idézett rendelkezések alá vonhatók s így büntetlen maradnának: büntető törvényhozásunkkal szálljon perbe a szerző, hogy miért nem bünteti sui generis delictum alakjában az önbíráskodást; s ne vonjon a büntetőkodeznek dr. Fayer László felfogása szerint kétségtelen hiányából a magánjogi álláspont helytelenségére nézve következtetést.

4. Dr. Fayer László következő példája — az előbbihez hasonlóan a büntetőjogi minősítés szempontjából is helytelen. Szerinte ugyanis a bizományost — ki elköltvén a beszedett pénzeket — a megbízóval szemben compensatiót akar érvényesíteni pl. kártyaadósság címén nem lehetne büntetőjogi felelősség alá vonni: «mivel a büntetőbíró nem ignorálhatja, hogy egyik követeléssel szemben állott a másik követelés».

Igen, csak hogy e követelés nem oly erejű, mint a megbízó követelése, s nem részesül a magánjogi védelem teljességében sem. Ha tehát a két követelés közt compensatióknak nincs helye; egyéb kellek fenforgása esetén a sikkasztás megállapítandó.

5. «És — amint az előbbi esetben — felmentést mond ki a bíró — mondja a következő példa: ugyanazon alapon menti fel, a vitrioldráma hősnőjét is. A meggyalázott leánynak a magánjog nem adván kereseti jogot, maga szerez magának elégtételt... s a bűnügyi bíró figyelembe veszi az előzményeket stb.»

Hogy miként okozható a magánjog büntetőbíráóságaink ama gyakorlataért, hogy a szerencsétlen elcsábítottat, ki hűtlen kedvesét megöli vagy «levitriolozza», vagy a házastársat, ki házasságtörésen ért hitvesét vagy annak büntársát megöli — felmenteni hajlandó; valóban eddig el sem tudtam volna képzelni.

A curiai gyakorlat döntéseit a Btk. 76. §-ra alapítja, amint ezt a *Büntetőjog Tára* III. k. 185., X. k. 26. lapon közölt esetek tanúsítják; s a felmentés indoka a tettesnek erős lelki felindulása, feldult lelkiállapota, elmetehetségének bár ideiglenes megzavarodása.

Mihelyt pedig előre megfontolt szándékról van szó — ha a tettes pl. neje hűtlenségéről már előbb tudomást szerezvén, nejét meglesve követi el a tettet (*Büntetőjog Tára* XII. k. 373. l.): a Curia elítél.

Elvégre lehet sociális és jogpolitikai indokokkal igazolni ama törekvést, hogy a magánjog a csábításért kártérítési sanctiót adjon, de ily szabály létéből ama következtetést vonni le, hogy akkor a büntetőbíró nem volna kénytelen

felmenteni «a vitrioldráma hősnőjét», ki erős felindulásában, pillanatnyi elmezavarásban követi el a tettet: valóban kissé messzemenő okoskodás.

Dr. Fayer László okoskodását már azon körülmény is megdönti, hogy hasonló körülmények közt a «vitrioldráma» hősnő is felmenti a bíróság; már pedig tán csak nem akar annyira humánus lenni dr. Fayer László, hogy a férfinak is magánjogi kártérítést adjon az őt hűtlenül elhagyó leány ellen?

Dr. Fayer Lászlónak felhozott példái tehát egytől-egyig szerencsétlenül vannak megválasztva. Helytelenek mind a magánjog, s jórészt a büntetőjog szempontjából is. Concedálok, hogy ebben nem dr. Fayer László a hibás, hanem az a szempont, melyből a dolgokat nézi; s az ő álláspontján helyes megoldás nem is lehetséges.

Dr. Fayer László álláspontja, mint felhozott példái világosan mutatják: a büntetőjogi magánjog bármint tiltakozik is ellene. A felhozott példák megczáfolása mutatja, hogy ily tudományra (?) semmi szükség sincs; csak ok nélkül megnehezítenők azzal a jogalkalmazó bíró szerepét, megzavarnók a különböző jogkörök harmoniájának elvét, s ami fő, veszélyeztetnők a konkrét esetek helyes büntetőjogi elbírálását.

Igaz, hogy dr. Fayer László mintegy kárpótlásul megengedni kegyeskedik a magánjognak is egy külön tudományágát: a magánjogi büntetőjog felállíthatását. Csakhogy példáival még szerencsétlenebb; mert míg előbbi tétele bizonyítására szerepeltetett példái legalább némi látszatot tartalmaznak: addig itt már elemi helytelenségekkel találkozunk. A Curianak a házasságtörés körébeni gyakorlatából vont analogiája pedig, saját beismerése szerint, is olyannyira «drasticus», hogy czáfolatával foglalkozni felesleges. Utalok itt a cikk vonatkozó részére.

Ezzel be is fejezhetjük bírálatunkat. Álláspontunk világos; nincs szükség se büntetőjogi magánjogra, se magánjogi büntetőjogra. Valamely jogkör fogalmainak a másik terrenumon való szereplésénél előforduló inconvenientiák inkább csak látszólagosak, s az illető jogi szak alapos ismerete mellett alig fordulnak elő. S ha mégis felmerülnek itt-ott: oka az egyes jogi szakok közti határvonal labilis volta, az u. n. uszóhatárok létezése, és a tökéletes kodifikációnak óriási nehézségei.

Dr. Kiss Albert,

kecskeméti jogakadémiai tanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Tőzsdejáték mint illetékességi kifogás.*

A mult alkalommal iparkodtam kimutatni, hogy az uralkodó perjogi elvek szerint a tőzsdejáték nem tekinthető illetékességi kifogásnak. E kérdésben nem értettem egyet Baracs tisztelt kartársammal.

Teljesen osztom azonban azon nézetét, hogy a választott bíróságok és a tőzsde külön bíróságának ítéletei, amelyek fenálló tételes törvényeink szerint végrehajtható közokiratok, oly jogügyletekből kifolyólag is, melyek az állami bíráskodás oltalmára nem számíthatnak, állapíthatnak meg jogigényeket s ezeknek érvény szereztek az állam közbenjötté mellett a végrehajtás során. Ez egy anomalia, amely orvoslandó.

Nézetem szerint a baj főoka abban rejlik, hogy a választott bírósági ítéletek feltétlenül s minden körülmények között végrehajtható közokiratok, hogy az államhatalom jogsegélyt nyújt esetleg meg nem engedett igényeknek végrehajtási kényszer melletti érvényesítéséhez, nem pedig azon körülményben, hogy a választott bíróság ilyen — a törvény által tiltott — igényt esetleg megítél, létezőnek megállapít.

Az 1868. évi perrendtartásunk, illetve az 1881. évi

* Az előbbi közl. I. a. 10. számban.

novella a választott bírósági eljárást, *«az eljárás némely eltérő módjáról»* szóló IX. czim alatt tárgyalja. A törvény már külső beosztása és a vonatkozó törvényhelyek elhelyezése által is azt akarja kifejezni, hogy a választott bíróság előtti eljárás sem nem rendes, sem nem sommás eljárás. A választott bíróság előtti eljárás nem tulajdonképpeni perbeli eljárás.* Annyiban hasonlít ugyan a peres eljáráshoz, hogy ítéletei meg nem változtathatók és meg nem támadhatók. Még sem tekinthető ezen eljárás pernek, mert nem a jogoltalom kielégítésére rendelt intézmény, csupán a felek akarata alapján.

A választott bíró bírói hatalmának forrása a felek nyilvánított akarata és nem az állam hatalma. A választott bíró tevékenysége nem jogalkalmazás, de a konkrét vitás ügynek arbitrarius, szabad belátása szerinti kiegyenlítése. Más nézetet vall e tekintetben Plósz** és Nagy Ferencz.***

A választott bírósági szerződés a magánjog szabályai alatt áll. Ez tisztán civilis megállapodás. Ezen szerződés nem perjogi, de magánjogi ügylet és csak annyiban tulajdonítható neki publicistikus hatás is, amennyiben kizárja az állambíráskodás lehetőségét az illető konkrét esetben, amennyiben az állami bíróságok előtt érvényesített jogoltalmi igénynyel szemben a választott bíróság előtti eljárás kifogásilag érvényesíthető.

Nagy különbség van tehát a közjogi jellegű állami bíráskodás és a magánjogi jellegű választott bírósági bíráskodás között.

Az 1868. évi LIV. tcz. 495. §. szerint a felek választott bíróságra ruházhatják peres ügyeik eldöntését azok kivételével, melyekben az 53. §. szerint a rendes bírói illetőségtől eltérésnek helye nincs.

Ezen szakasz azt akarja kifejezni, hogy a választott bíróság elé a felek csak meghatározott jogviszonyból eredt vitás ügyet vihetnek; *«a peres ügy fogalmából»* folyik, hogy itt egy konkrét jogviszonyból eredő vitás kérdéstről lehet csak szó, továbbá, hogy a feleknek a szerződés tárgyáról szabadon kell rendelkezniök. Ami iránt tehát a felek nem köthetnek szerződést, ami felett nem rendelkezhetnek, arra vonatkozólag a választott bíróságot sem köthetik ki (pl. status perek, házassági ügyek stb.).

Hogy mi felett rendelkezhetnek a felek és miként, minő feltételek mellett, ez tisztán magánjogi kérdés, melyet a civiljog szabályoz.

Midőn a törvény oly behatóan körvonalozza, hogy mi képezheti a választott bírósági eljárás tárgyát, nézetem szerint egyuttal garantiát nyújt az iránt, hogy a tisztelt kollegám által említett, vagy pedig ahhoz hasonló erkölcselen ügyletekből eredő igények a választott bíróság által meg nem ítéltetők.

Az 1881. évi LIX. tcz. 77. §. a) pontja alapján a választott bíróság ítélete ellen felebbezésnek van helye, *«ha a választott bírósági eljárás megindításának nem volt helye»* és ugyanezen szakasz f) pontja alapján, *«ha az ítélet rendelkező része érthetetlen, vagy végre nem hajtható»*.

Azt hiszem, hogy nem fog késni magyar bíró megsemmisítő határozatot hozni ezen most hivatkozott rendelkezések alapján, ha a választott bíróság például oly szerződés felett ítélt volna, melyet tolvajszövetség kötött a zsákmány tekintetében, mert ez nem képezhet alkalmas peres ügyet,

* Wach: Handbuch des deutschen Civilprocessrechtes 64. I. «das schiedsrichterliche Verfahren ist processähnlich.»

** Plósz: Klagerecht 82. I. Szerinte a választott bíró is tulajdonképpeni bíró, ezt a választott bírósági ítélet jogerejéből következteti és abból, hogy a választott bírakra is a felek akarata folytán a nyilvános közjogi jellegű bíráskodási hatalom lesz átruházva.

*** Nagy Ferencz: Polgári törvénykezés rendje 167. I. Nemcsak a felekkel keletkezik a választott bírósági szerződés elfogadási nyilatkozata folytán szerződés, hanem miután maga a választott bíróság közhatalmú jelleggel bír, a választott bíró az ő nyilatkozatával valóságos közhatalmú vállal, köztisztviselővé lesz.

amennyiben választott bírósági szerződés nem köthető ezen causa tekintetében, mert civilis jogunk nem ergedi, hogy ily igények iránt szerződhezzünk, rendelkezhezzünk. Tolvajszövetségnek a zsákmány tekintetében kötött szerződésből eredő vitás igényei elbírálásánál «a választott bírósági eljárás megindításának nem volt helye», illetve ezen ítélet «végre nem hajtható».

Ilyen és ehhez hasonló turpis causákból eredő igények meg nem ítéltethetnek, perrendünk — amint láttuk — nyújt is ez iránt remediumot.

Ha azonban daczára a most kifejtetteknek, ilyen igények a választott bíróság által mégis megítéltetnek, ezáltal sem esik csorba az állam jogszolgáltatási fenhatóságán, hiszen ezen ítéletek nem az állam nevében, nem állami bírák által hozattak, nem a megzavart jogrendnek állami beavatkozás melletti helyreállítását célozzák, de a felek magánjellegű szerződéseiben találják létük alapját, tehát csupán magán-szerződésbeli megállapodásnak tekinthetők. A sérelem ott kezdődik, ha ezen választott bírósági ítéletek végrehajthatók és pláne, ha az állam patronatusa mellett hajttnak végre.

Ezen visszasságok megszüntetése iránt tisztelt kartársam de lege ferenda azt kívánja, hogy a választott bíróság intézményének szabályozásánál semmiségi oknak deklaráltassék, ha az ítélet kötelező jogszabályt sért vagy a marasztalást valamely meg nem engedett szolgáltatásra irányítja. Hasonló megszorításokat kíván megállapítani a tőzsdei választott bíróságok ítéleteire vonatkozólag is és különösen kiemelendőnek tartja, hogy amennyiben a játékkifogás nem lett figyelembe véve, illetve helyesen eldöntve, az ítélet megsemmisítendő.

Ezen propositiókhoz nem járulhatok hozzá, mert ezen tervezett ujtások ellenkeznek a választott bíróság jogi természetével és a választott bíróságot kivetköztetnék eredeti jellegéből.

Megengedem, hogy az 1881. évi LIX. tcz. 77. §-ában említett alaki sérelmek esetén használható felebbezésen felül képzelhetők erősebb garantiák is a turpis causákból eredő igények megítélése ellen. A német bírodalmi perrend 1046. §-a szerint kereset adható be a választott bírósági eljárás meg nem engedettségének vagy a választott bírósági ítélet érvénytelenítésének bírói kimondása iránt. Az új osztrák perrendtartás 595., 596. §-ai és az erre vonatkozó életbeléptetési törvény XXV. art. is ehhez hasonló intézkedéseket tartalmaznak. A Plósz-féle perrendtartási tervezet* szerint a választott bírósági ítélet a leglényegesebb alaki és anyagi jogszabályok megsértése esetén az állami bíróságok előtt megtámadható. Ilyen megtámadási okot képez például a 617. §. b) pontja, ha az ítélet a törvény szerint meg nem engedett cselekményre kötelez.

A most idézett törvények, illetve a tervezet, abból indulnak ki, hogy a választott bíróság ítéletének megtámadására szolgáló okok hasonlóak a perujtáshoz és ennél fogva nem felebbvitel, hanem kereset folytán érvényesítendő.

Merőben ellenkezik azonban a választott bírósági eljárás természetével nemcsak a felebbvitel, de épp úgy az állami bíróságok előtti érvénytelenítési kereset is, mert ezzel az ügy eldöntése a választott bíróságtól a rendes bíróságra menne át, amely egészen más eljárási szabályok szerint vizsgálhatná csak felül az ügyet, mint aminők alapján azt a választott bíróság eldöntötte. *A felebbvitel is jogorvoslat, az érvénytelenítési kereset is az, csak hogy az egyiknek van devolutív hatálya, a másiknak pedig nem.*

Minthogy a felek, ha választott bíróságra bizzák ügyüket, nem azt akarják, hogy a választott bírák a szigorú jogot alkalmazzák, de várják tőlük az ellentétes érdekeknek méltányos kiegyenlítését, s minthogy állami és magasabb érdekek

* Plósz: Törvényjavaslat a magyar polgári perrendtartásról 670., 671., 672. §§.

épp úgy nem szenvednek csorbát, ha a választott bíraskodás anyagi kvalitása éppenséggel az államhatalom részéről felügyelet nélkül marad, valamint az esetben sem, ha magánjogaik tekintetében bármiképp rendelkeznek, minthogy a választott bíróság kikötése esetén a felek akarata az, hogy a vitás kérdés sem közvetve, sem közvetlenül — tehát sem az első fokon, de a felső fokban sem — ne az állam bíraskodása által, de a választott bírák lauduma által rendeztessék, nem ajánlatos a hozandó törvénybe bevenni oly intézkedéseket, hogy a választott bírói ítéletek *akár felebbvitel, akár pedig új kereset útján anyagi szempontból az állami bíróságok által megreformálhatók legyenek.*

Szükségesnek tartanám azonban azt, hogy a választott bíróságok és így a tőzsde külön bíróságának ítéletei *ne tekintessenek végrehajtható közokiratoknak.*

A választott bírósági ítélet alapján a végrehajtást továbbra is az állami bíróság rendelje el azonban nem ex primo decreto, de contradictorius eljárás után.

Az állami bíróság tartoznék ezen eljárás keretében vizsgálódása körébe vonni mindama anyagi semmiségi okokat, amelyek miatt úgy az általam hivatkozott törvények, mint a tisztelt cikkiró is a választott bírósági ítéletek anyagi reformációját megengedik, figyelemmel kellene tehát lenni mindenestre a játék kifogására is és minden egyéb, a magánjog által tiltott jogcímre.

Ha bíróságaink a külföldi bíróságoknak végrehajtási megkereséseit nem teljesítik feltétlenül, de az 1881. évi I.X. tcz. 3. és 4. §-ai alapján először arról szereznek önmagoknak meggyőződést, vajon nem szenved-e a külföldi bírósági ítélet valamely oly defectusban, amely kötelességévé teszi az állami bíróságnak azt, hogy a tőle kért assistentiát megtagadja, mennyivel is inkább indokolt ezen óvó intézkedés és gondoskodás, ha még nincs végrehajtható jogcímünk sem s az államtól azt kívánjuk, hogy ő választott bírósági ítélet alapján, mint állami bíróság rendelje el a végrehajtást.

Dr. Pap József,
ügyvéd, egyet. magántanár.

A Curia IX. számú döntvénye.

A *Jogt. Közl.* folyó évi első számában néhány megjegyzést fűztünk a pozsonyi kir. ítélő táblának 4. számú polgári döntvénye indokolásához. Mint a kir. Curianak azóta közzétett IX. számú döntvénye keltezéséből kitűnik, a Curia azon kérdés felett, hogy: olyan kötelezvény alapján, melyben az adós a kölcsönösszeg jelzálogi biztosítását megengedi, azonban kamat fejében ingatlan haszonvételét bocsátja át a hitelezőnek, a zálogjognak a tőke erejéig való bekebelezése vagy előjegyzése elrendelhető-e, még mult évi december 15-én döntött, még pedig a pozsonyi tábla hivatkozott határozatával egyetértőleg, kimondván, hogy a jelzett okirat alapján a bekebelezés vagy előjegyzés nem teljesíthető.

Ha már a vita fonalát felvettük, legyen szabad a Curia ezen döntvényéhez is hozzászólunk.

Előrebocsátjuk, hogy sem a döntvény indokolásában kiindulási alapul szolgáló Legalitátsprincip-ből, sem az ősiségi nyiltparancs 19. §-ából — legalább annak szó szerinti szövegéből — még nem következik az, hogy olyan okirat alapján, melyben antichresis foglaltatik, *semmiféle* bejegyzés el nem rendelhető (indokok 5. bekezdése). A kérdés lényege még mindig az, hogy maga a kölcsönre s annak jelzálogi biztosítására vonatkozó szerződés mennyiben folytat az antichretikus szerződéstől különálló életet. Ha azok szétválaszthatatlan együttélésre kárhozhatóvá nincsenek, akkor a Legalitátsprincip jelszava nem akadályozza annak, hogy az okirat alapján — természetesen a telekkönyvi rendtartás 69. §-ában irt, egyéb fajta akadályok fen nem forgása esetén, — legalább a jelzálogi biztosítás megtörténhessék. Annak

eldöntése pedig, hogy az ősiségi nyiltparancs 19. §-a az antichresis mellett — mely mellesleg szólva nemcsak korábbi jogunk (3. bekezdés), hanem mai jogunk szerint is zálogbirtokot (csak hogy érvényteleníthető) létesít — kiterjed-e magára a kölcsönszerződésre is, törvénytárgyazati kérdés, mely az indoklás 5. bekezdéséig még megoldva, a telekkönyvi rendtartás 69. §-ára és az ősiségi nyiltparancs 19 §-ára való hivatkozással még megfejtve nincs, az ötödik bekezdés e szavai tehát: «Ezek szerint kétséget nem szenved» a jelzett helyen, hogy úgy mondjam, időelőttiek.

Az indoklás sulypontja tényleg csak a következő bekezdés. Ennek veleje az, hogy a kölcsönügylet nem függetleníthető el az ingatlannak jelzett módon való zálogbirtokba való adásától, mert a felek nem kamat nélküli kölcsön iránt szerződtek, s hogy a hitelezőnek átengedni kívánt az a jog, hogy kamat fejében az ingatlant haszonélvezze, nem mellékjog, nem mellékes kikötés, hanem a szerződés lényeges alkateleme, amelynek elestével megdőlni a kölcsönszerződés is.

Ha az ősiségi nyiltparancs 19. §-a nem állott volna az osztrák polgári törvénykönyv alapján (ősiségi nyiltparancs bevezetése szerint azzal egybefüggőleg) s jelesül annak 1371. és 1372. §§. alapján, akkor elfogadhatnók a döntvény álláspontját, bár nézetem szerint az de lege ferenda sem czélszerű.

Az osztrák polgári törvénykönyv az antichresist «mellékszerződés»-nek tekinti, mely a kölcsönszerződéstől elválasztható s elválasztandó, mely mint ilyen csak magában véve érvénytelen. Nincs ok annak feltevésére, hogy az osztrák polgári törvénykönyvnek ettől a felfogásától a 19. §. — mely csak «eddigelé szokásban volt zálogszerződések»-ről beszél — el akart volna térni.

Nem is lehet másképp a 19. §-nak a kiterjesztő magyarázatot megadni, mintha az osztrák polgári törvénykönyvben rejlő korlátot eltávolítani megkíséréljük, vagyis, mint az indoklás teszi, az antichresisnek ugynevezett mellékszerződés jellegét elvenni próbáljuk. Az indoklás e célból az antichresisnek a hitelezőre való nagy gazdasági jelentőségét domborítja ki. Csak hogy a szerződő felek gazdasági érdekét, az üzleti szempontot szemlélve és véve alapul, akkor alig beszélhetünk egyáltalán mellékszerződésekről. Az osztrák polgári törvénykönyv 1371. és 1372. §§-ban irt mellékszerződések mindegyike képviselhet nagy érdeket s lehet lényeges a felekre. A mellékszerződéseknek (mellesleg megjegyezve, hogy mellékjog, az alanyi jog existenciáját tekintve, nincs is) fogalmi meghatározásánál a gazdasági jelentőség fogalmi jegyül nem szerepel. (L. Krainz: System II. kiad. §. 315, 4.)

Abból a helyes tételből, hogy felek nem kamat nélküli kölcsön iránt szerződtek, nézetem szerint nem logikai kényszerűség oda concludálnunk, hogy a kölcsönszerződést bontsuk fel, elegendő és helyesebb úgy érvelnünk, hogy ha az antichresist bíróilag megsemmisítjük, kapja meg a hitelező a törvényes kamatláb szerinti pénzkamatot s érje be azzal. Az uzsora elleni ellenszenv törvényeinkben úgy is benne van. Ratio juris arra kényszeríteni a hitelezőt, hogy a földnek használata helyett elégedjék meg a törvényes kamatláb szerinti kamattal. Azt megtette a Curia 24. sz. döntvényében, hogy a hitelező javára alászorította az antichresist az 1877. évi VIII. tcz. 5. §-ának, a hitelező kárára azonban — midőn az elvi szempontot se kell feladni — nem alkalmazza az idézett törvénycikket.

Nem oszthatjuk Zsögödnök — ki egyébiránt a IX. sz. curiai döntvénytellen ellenkező nézetet van — azt az érvelését sem, hogy «az ily szerződés nem fő- és mellék- (kölcsön- és zálog-)szerződés egymás mellett, hanem válhatlanul egy és ugyanaz a szerződés, t. i. amelynek lényege a haszoncsere s amelyet mint ilyent tilt a törvény ő. ny. p. 19. §». (Fejezetek II. kötet 643. XX.) Ezt a válhatlanságot ő sem veszi stricte; szerinte is a «kölcsön» alapjának megdőlése csak félig következik be, csakis a zálogbavevő fél érdekében, ki viszont

ragaszkodhatik ahhoz, azaz még mindig fentarthatja önálló hatályában a «kölcson», ha neki úgy tetszik. A zálogszerződés ekként mégis csak elválasztható. A «haszoncsere» pedig megmarad akkor is, ha a viszonyhasznát termény helyett pénzkamattá fordítja át a törvény. S a kérdés ezen alakjában már nem is az ösiségi patens 19. §-ának, hanem a ratio juris kérdése. Ezt az átfordítást csak kivételes esetekben, például menthető tévedés esetén lehetne kizárni.

Dr. Komjáthy Gyula,
nagybányai kir. albiró.

A gyermekvédelemről.*

... A gyermekvédelem tisztán és kizárólag az állam feladata, épp úgy, mint a véderő intézménye az iskoláztatás stb. Ezen feladatok keresztülvitelére az 1898. évi XXI. tcz. által teremtett országos alap mintájára és elvei szerint a gyermekvédelem ügyének keresztülvitelére egy külön országos alap volna létesítendő és a vallás- és közoktatásügyi minisztérium kezelése alá bocsátandó, ahol a gyermekvédelem ügyére külön szakosztály szerveztetnék.

Az alap jövedelmei egyrészt a kereseti adó után progressíve kivetendő pótdadók, másrészt az örökségi adók utáni pótdadók, a büntetéspénzek, valamint a társadalom önkényes adományai volnának. Azonfelül meg volna engedve egyes társadalmi köröknek, felekezeteknek, hogy állami felügyelet alatt az állam actióját támogassák.

Hogy pedig hozzávetőleges képét adjuk ezen alap terjedelmének, megjegyezzük, hogy az 1898. évi XXI. tcz. indoklása és az ehhez csatolt kimutatása szerint 72 millió forint egyenes adó után 3% állott az országos alap rendelkezésére, tehát 2.160.000 forint állott rendelkezésre.

Ebből azonban csak 2½% pótdadó lett kivetve, mihez hozzá adva a hét éven aluli gyermekek részére kihasítandó összeget, már ezen törvény rendelkezései szerint néhány százezer forint állna a létesítendő külön alap rendelkezésére.

Pedig ez az adóztatás egyáltalában nem nehezedik tulajdonosok az adózók vállaira. Hogy ad oculos demonstráljam ezen adóterhet, tapasztalatból mondhatom, hogy 250 forint egyenes adó után ezen pótdadó jelenleg 6 forint 39 krt tesz ki.

Vajon ki remonstrálna ezen 6 forint 39 krt, mely persze alacsonyabb egyenes adónál sokkal kisebb, ha ezen címen ezen összegnek kétszeresét, háromszorosát fizetné. Hiszen ezer és ezer munkaerőnek megmentéséről a személy- és vagyonbiztonság fokozásáról van szó, és amellet azon összegek, melyek bár jóhiszeműen, jótékonyság címen elharcoltatnak, sokkal nagyobb összeget tesznek ki. A hagyatékokra kivetendő progressív pótdadó pedig megfelel az igazság és méltányosságnak. Azok, akik ingyenesen jutnak javakhoz, csak megnyugvást találhatnak abban, ha kis részben részesülnek azokat, akik ezektől egészen meg vannak fosztva.

Nem tartozik a felolvasás keretébe, hogy részletezzem a rendelkezésre álló eszközöket.

Már az eddigiekből látható, hogy különösebb megterhelés nélkül tetemes összegek állanak ezen országos alap céljaira.

A gyermekvédelem intézkedései hivatalból történnek.

Ha a halálesetet felvevő közeg a haláleset felvételénél konstatálna, hogy ellátásra szoruló gyermekek vannak, a szükséges intézkedést megteszi. Hasonlóképp jár el az állam az esetben, ha a családfenntartó fogságba jut vagy tartós betegségbe esik, vagy ha a szülők rosszakaratból vagy anyagi eszközök hiányán a gyermekeket kellő ellátásban és nevelésben nem részesítik. Előbbi esetben a szülők tartásdíj fizetésére kötelezendők és azonfelül bünvádilag is üldöztetnek.

A csecsemők lelelczházakban gondoztatnak, lehetőleg az anya táplálása és gondozása mellett, a természetes apa a tartás díjait az állampénztárba beszolgáltatni köteles.

Hat éves korában a gyermek állami nevelő-intézetbe jut, ahol rendes iskoláztatásban részesül. Tehetségeihez képest folyik azután a további nevelés oly formában, amint az az árvaházakban történik, ahol a növendékek ellátásban részesülnek, folytonos felügyelet alatt vannak, de kiképzésük az intézet falain kívül, középiskolákban, ipari iskolákban vagy műhelyekben eszközöltetik.

Az ellátás és nevelés mindaddig tart, míg a gyermek magát eltartani képes. Ezen túl is azonban az ifju további

pályafutása ellenőrzendő és megérdemlett támogatásban részesítendő. A nevelő-intézetek tanári kara dönt a felett, vajon a gyermek hajlamai oly rosszak-e, hogy rendes nevelésben nem tartható. Ha ilyen eset beáll, szigorubb fegyelmi iskolában helyezendő el, s ha ez sem fog rajta, oly kényszernevelő-intézetbe helyeztetik el, ahol a jelenlegi javító-intézetek szigorú szabályai alkalmaztatnak.

Legvégsőbb esetben pedig a tanári kar meghallgatása után az e célra az intézetbe delegált bíróság ítéletben határozza meg szabadságvesztés büntetésének tartamát, mely külön e célra épült intézetben töltendő ki.

Mielőtt ezen értekezésemet befejezném, reá kell mutatnom, hogy mily veszteséget képez az államra azon tényezők elvesztése, akik a nevelésre, a gyermekek gondozására legalkalmasabbak. Értem a nőket. Az ellátás végett családhoz adásnak eredménye, mint előadtam, hajótörést szenved azon, hogy a családok, kikhez a gyermekek adatnak, maguk is a legnagyobb nyomorban sanyalódnak, és mennél több hasznat kívánnak huzni a fizetett csekély tartási összegből. A nő hivatása ezen térre utalja.

Ha azok a nők, kik most a társadalom proletárjai, akik egy kis állásért valóságos élet-halál harcot folytatnak, államilag alkalmaztatnának, hogy kellő pädagogiai előképzettség után életüket az elhagyott gyermekeknek szenteljék, úgy a fizetett tartásdíj százszorosán meghozná kamatját, és a nők nagy száma keresethez jutna.

Látjuk a nő heroismusát, önfeláldozását a kórházakban, nem vétkes mulasztás-e ezeket a nagy tulajdonságokat paragon hevertetni?

Különfélék.

Visszavonhatja-e a koronaügyészség a semmi-ségi panaszt? Ezen kérdésről a Curián értekezlet tartott és a többség azon vélemény felé hajolt, hogy megvan ezen joga a koronaügyészségnek. Formális határozat a Curián eddig nem hozott. Mi részünkről megmaradunk azon álláspont mellett, melyet egyik utóbbi számunkban jeleztünk és kíváncsian várjuk a többségi vélemény indokolását. Ugy halljuk, hogy a napokban egy szaklap közölni fog egy kifejtést, mely a többség álláspontját támogatja.

— **A propaganda szükségessége a rabsegélyezés terén.** Minap a budapesti büntető-törvényszék előtt lopással vádolva állott egy egyén, aki korábban ugyanezen bűncselekmény miatt már kilencszer volt büntetve. Feleleteiből kitént, hogy soha életében nem hallott semmit sem arról, hogy rabsegélyező-egylet is létezik és hogy ennek Kőbányán menhelye is van. Számos visszaesést meg lehet az által akadályozni, ha a munkára szorult embernek foglalkozást vagy kenyeret és hajlékot nyújtunk. Meglepetéssel látjuk a fentebbi esetből, amilyen pedig tudtunkkal nem ritkán fordul elő, hogy éppen azok, akiknek számára a rabsegélyező egylet rendelve van, mit sem tudnak ilyen egylet működéséről. E tekintetben mellőzhetetlenül szükségesnek tartjuk, hogy a patronage működése terén az eddiginél sokkal nagyobb propaganda fejtsék ki. Nézetünk szerint a rabsegélyező-egyletnek legfőbb kötelessége oda hatni, hogy természet-szerű kliensei értesüljenek az egylet létezéséről. E célból a fogházak és fegyházak minden zárkájában hirdetményt kellene kifüggeszteni, mely az elzártakat felvilágosítaná arról, hogy mily módon lehet az említett egylet segélyét igénybe venni. Az analphabet letartóztatottak e tekintetben elbocsáttatásuk előtt az igazgató, illetve fogházfelügyelő által lennének kitanítandók. De ennél sokkal többre becsülnénk, ha állandó contactus létesülne a patronage és a letartóztatási intézetek igazgatóságai között és ha már a szabadulást megelőzőleg történnék gondoskodás az irányban, hogy az egylet útján a szabadulónak jövő becsületes megélhetése biztosíttassék. A jelenleg divó indifferens eljárás mellett a szabadulók — mondhatni a természeti törvény kényszerével — egyenesen a visszaesés felé sodortatnak.

— **Az új BP. hatásköre a fővárosban.** A budapesti büntető-törvényszéknél feloszlatták az egyik vizsgálóbírói

* Részlet dr. Szokolczay Árpád jogászegyleti előadásából.

csoportot és az ily módon rendelkezésre álló bírói erőkkel szaporítják a főtárgyalási tanácsok számát. Aki ezen tényből arra következtetne, hogy az új törvény életbelépése óta a bűnügyek száma csökkent, az alaposan tévedne, mert az említett jelenség csakis azt tanúsítja, hogy a vizsgálatok száma feltűnően apad. A vizsgálatok elrendelése ugyanis mindinkább háttérbe szorul és a bűnügyek zöménél a rendőrségi nyomozás lépett a bírói vizsgálat helyébe. A fővárosi közigazgatási bizottságnak folyó évi február havában tartott üléséből figyelemreméltó a rendőrségi főkapitánynak havi jelentésének azon megjegyzése, hogy az új BP. életbelépése óta — a korábbi évhez viszonyítva — feltűnő a rendőrségi letartóztatások számának csökkenése.

— **Az örökös főrendiség eredete Magyarországon.** Schiller Bódog a budapesti tudományegyetemen pályadíjjal jutalmazott ily című jogtörténeti tanulmányát bocsátotta közre. A 336 oldalra terjedő mű első részében az előkelő örökös jogi állás kifejlődésének jogi alapjairól és menetéről, második részében az előkelő örökös jogi állás külső feltételeinek, az örökös főrendi címeknek eredetéről szól. A függelékben szerző azt bizonyítja, hogy az 1608. Kr. u. I. tcz.-ben «magnates» alatt csakis az örökös főrendi címekkel felruházottakat értették, közül továbbá 13 oklevelet. A legnagyobb élvezettel lapoztuk át e munkát, melynek minden része széleskörű tanulmányra vall és tanúsítja, mily komoly szorgalommal látott e művéhez a fiatal szerző. «A kezdet nehézségeivel és az előmunkálatok hiányával küzdő fiatal szerző beható forrástanulmányok alapján derék munkát végzett és a magyar alkotmányfejlődés ezen intézményének eredetét több tekintetben az eddiginél nagyobb világosságba helyezte. A jeles dolgozat szerzője méltó elismerésben részesült már a pályadíj elnyerése alkalmával, melyet most, midőn munkáját nagyobb mértékben kibővítette és mélyítette, még fokozottabb mértékben megérdemel.» Így ír a munkáról az ajánló előszóban *Timon Ákos* és a nagy reményekre jogosító első munkát mi sem üdvözölhetjük méltóbban, mint nevezett tanár teszi.

— **Makacs alperes.** Egy ügyvéd ellen a szombathelyi kir. járásbíró előtt 44 frt iránt indított perben az ügyvéd alperes a törvényszék mint felülvizsgálati bíróság marasztaló ítélete ellen felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, majd a győri ítélő tábla visszautasító végzése ellen újabb felülvizsgálati kérelemmel élt, melyet természetesen a Curia szintén visszautasított. (1900. H. 7. sz. a.)

A dunaszerdahelyi járásbíróshoz 1899 november hó 28-án végrehajtási iratok kiadása iránti kérvény december hó 12-én elintéztetett s a végzés a végrehajtató ügyvédének 1900 márczius 15-én kézbesített.

— **Büntető jog és eljárás a kir. járásbírók előtt.** Ily című, 30 ivre terjedő munkát szerkesztettek Juratsek János székesfehérvári kir. alügyész és Schlamadinger J. elő ugyanottani ügyvéd. Tartalmazza az egész Btk.-t, a Kbt.-t, a bűnvádi perrendtartásról és az ennek életbeléptetéséről szóló törvényeket és rendeleteket, a büntető ügyviteli szabályokat és az ügyészégi megbízottak utasítását jegyzetekkel és magyarázatokkal. A könyv ára 6 korona.

— **Az új bűnvádi perrendtartás.** Az új bűnvádi perrendtartásra vonatkozólag az Athenaeum kiadásában ujabban a következő könyvecskék jelentek meg: 1. Törvények a bűnvádi perrendtartásról (1896: XXXIII. és 1897: XXXIV. tcz.) kiegészítve az idézett törvényekkel és kimerítő betűrendes tárgymutatóval. Ára 2 korona 80 fillér. 2. Az esküdt-bíróságokról (1897: XXIII. tcz.); a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről (1897: XXXIV. tcz.); a büntetőtörvények módosításáról (1897: XXXVII. tcz.) Ára 60 fillér. 3. Rendeletek a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről (3200/99. eln. sz.) és a büntető ügyviteli szabályokról (3700/99. eln. sz.) kiegészítve a vonatkozó rendeletekkel. Ára 1 korona 20 fillér. 4. Rendeletek az ügyészégek és rendőri hatóságok részére. Kiegészítve az idézett törvényekkel és rendeletekkel. Ára 2 korona 80 fillér. 5. Büntető ügyviteli szabályok a fumei

kir. törvényszék és egyes bíróság részére (3900/99. I. M. E. sz.) kiegészítve az idézett törvényekkel és rendeletekkel. Ára 1 korona 20 fillér.

Curiai határozatok. A m. kir. Curianak kereskedelmi-, váltó és csődügyekben hozott elvi jelentőségű határozatait 3 évről egybegyűjtve az elmúlt esztendőben adta ki Grecsák Károly, a Curia kereskedelmi-, váltó- és csőd-tanácsának tagja. Az 1899. évben hozott elvi jelentőségű határozatokat most adta ki. A terjedelmes 360 oldalas kötet a kereskedelmi-, váltó- és csőd-törvény fejezeteinek rendszerét követve közli az elvi jelentőségű határozatokat kiemelve, majd kisebb betűkkel szedve magát a megfelelő curiai ítéletnek indokolását szószerint. A kötet végén 45 oldalas bő tárgymutató van, amely a könyv használhatóságát nagy mértékben fokozza.

— **Huzamosabb időn át folytatott éhezés az erkölcsös élet folytatásának bizonyítéka.** Szemérem elleni büntetett miatt a budapesti kir. büntető törvényszéknél lefolytatott bűnperben a vádlott leginkább panaszos terhelő vallomása alapján ítéltetett el. Voltak ugyan egyéb indíciók is, ezek nem birtak azonban valami nagy bizonyító erővel. Ily körülmények között a bíróság kiváló súlyt fektetett a panaszos egyéniségére. Az ítéletet a felsőbb bíróságok is helybenhagyták és a nak indokolásából érdekesnek tartjuk a következő résznek reprodukálását: a panaszos vallomásának igaz voltát megerősíti azon körülmény is, hogy lakásadónője igazolja, hogy a hét héten keresztül szolgálathán nem állott sértett nő többet éhezett, mint evett, pedig ha a fejlett és csinos kinézésű sértett nő erkölcstelen életet folytatott volna, bizonyára minden szükségletét könnyű szerrel kielégithette volna és nem kellett volna éheznie. (87,147/1898. B. sz. a.)

— **Kérem, kihez van szerencsém?** Ezen kérdéssel fordult minap egy tanu a főtárgyalás alkalmával a közbíróhoz éppen akkor, midőn utóbbi ezen tanuval szemben kérdéses jogát gyakorolni kezdte. Ha az igazságszolgáltatás közegei hivatalos egyenruhában jelennének meg a nyilvános tárgyalások alkalmával nálunk is, ehhez hasonló jelenetek aligha fordulhatnának elő.

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák ügyvédgyűlés** e hó 26-án tartja üléseit Bécsben. Mindenik kamara kiküldöttjei által képviselteti magát a gyűlésen. A tárgysorozat egyik pontja egy központi választmány alakítása. E választmány áll az összes kamarai elnökökből és minden 200 kamarai tag után választandó egy-egy megbízottból. Ezen központi választmány feladata minden, a kart érdeklő kérdésben állást foglalni és a szükséges lépéseket megtenni, az ügyvédelles áramlatokkal szembeszállni, a polgári perendtartás és végrehajtási törvény magyarázatában az ügyvédi érdekeket sértő felfogás ellen küzdeni, az ügyvédség hatáskörének fentartására és bővítésére törekedni.

Ügyvéd-képviselők egylete. Az osztrák képviselőház ügyvéd tagjai — számszerint 49-en — egyesületet alkottak az ügyvédség érdekeinek előmozdítására.

— **A francia képviselőház igazságügyi bizottsága** Magnaud törvényszéki elnök kérvényileg előterjesztett egy javaslatát a következő szövegezésben fogadta el: «*Elsőrendű szükségleti cikk eltulajdonítójának végső nyomorát a bíróságok úgy tekinthetik, mint amely a tettes büntetőjogi felelősségét megszünteti.*» A javaslat előadásával Périllier képviselő bizatott meg. A francia judikatura különben is hajlik azon felfogáshoz, mely ezen javaslatban tükröződik vissza. Emlékezhetnek még olvasóink arra az esetre, midőn egy leányt, aki éhező anyja számára a péktől zsemlét lopott, felmentettek.

— **A «Société de Législation Comparée» nemzetközi kongressust rendez Párisban a kiállítás alkalmából.** A kongressus f. é. július hó 31-étől augusztus hó 4-éig fog tartani. A kongressus tárgya az összehasonlító jogtudomány kérdéseinek megvitatása.

— **A párisi avouék testülete** folyó hó 18-án ülte meg alapításának százéves jubileumát.

— **A francia képviselőház összeférhetlenségi bizottsága** törvényjavaslatot készít elő az összeférhetlenség szabályozásáról, különös tekintettel az anyagi érdekekből való összeférhetlenségre.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Igazságügyi budgetvita. — *Jogirodalom:* A tisztesség a jogban. Treu und Glauben im Verkehr. Eine civilistische Studie von Dr. Emil Steinbach. Dr. Löw Tibortól. — *Törvénykezési Szemle:* A végrehajtási törvény 95. §-ának hatálya a felebbezési eljárásban. Dr. Hornyay Ödön kassai törvényszéki bírótól. — Meghatalmazott-e a hirdetési ügynök? Dr. Báttaszéki Lajos budapesti ügyvédtől. — A bünvádi perrendtartás 53. §-áról. Dr. Müller Ferencz szegzárdi ügyvédtől. — Visszavonhatja-e a koronaügyész a semmiségi panaszt? — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — A kir. törvényszékek felebbezési tanácsai köréből. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Igazságügyi budgetvita.

Az utóbbi esztendőben a politikai élet kiszorította az igazságügyi alkotásokat a törvényhozásból. A bünvádi perrendtartásról, ennek életbeléptetéséről és az esküdtszékekről szóló törvénycikknek óta jelentékenyebb szorosan igazságügyi törvény nem cikkelyeztetett be a törvénytárba, pedig égető sürgősségű s nagyfontosságú feladatok egész sora vár megoldásra.

A törvényhozás érdeklődése mintha megcsökkent volna a jogi problémák iránt, amit mutat az is, hogy az idei költségvetési vita rövid 4—5 óra alatt lefolyt.

Az igazságügyminiszter beszédéből megnyugvással vesszük tudomásul, hogy az idei nyár folyamán a polgári törvénykönyv első tervezete közzétehető lesz. Reméljük, hogy e határidő nem fog meghosszabbítást szenvedni és azontul gyorsabb ütemben közeledünk az oly régóta kitűzött végcél felé.

Az általános polgári perrendtartás törvényjavaslatának benyújtását is nem távoli időre kilátásba helyezte a miniszter. Mi lehetne Plósz Sándornak ambíciója, ha nem az, hogy a saját nagyszabású és kiváló alkotását födél alá hozza és ezáltal az ország egész igazságszolgáltatását átalakítsa?

Azok a keserű igazságok, amelyeket a miniszter telekkönyveink állapotáról elmondott, indokolják, hogy az egész telekkönyvi ügy gyökeres és egységes reformja napirendre tűzessék, félretevén a foltozásnak eddigi rendszerét.

A büntető törvény novelláját is programjába felvette a miniszter, azt a törvényt, melyre a legsürgősebb szüksége van az országnak és amely nélkül a bünvádi perjog egész reformja csak fél munka marad. Nem említette ugyan a beszéd, hogy mikorra remélhető ezen legelső sorban szükséges törvényjavaslatnak előterjesztése, de úgy vagyunk meggyőződve, hogy a bünvádi perrendtartásról szóló törvény életbeléptetése elodázhatatlanul magával hozza az anyagi jog reformját is, mivel a hatáskörök arányos szétoszlása és a munkateher egyensúlyba helyezkedése mindaddig célszerűen és jól meg nem történhetik, amíg oly nagy mennyiségben foglalkoznak a kir. törvényszékek a hozzájuk semmikép nem tartozó bagatell-bűnügyekkel. Remélhető, hogy a tíz év óta vajudó novella-javaslat most törvényerőre emelkedik.

A biztosítási novellát, a gabonauzsoráról, a részletügyletekről, a végrehajtási törvény módosításáról és az üzletátruházásokról szóló törvényeket az élet szintén sürgeti. Nem tudjuk azonban itt elhallgatni azon meggyőződésünket, hogy a joggyakorlat az ezen tárgyaknál mutatkozó nehézségeket

leküzdhetné és csakis a judikaturának merev és formalistikus volta teszi szükségessé a törvényhozás közbelépését.

A miniszter kilátásba helyezte az ügyvédrendtartás reformját is, kapcsolatban a jogi képesítés egységes szabályozásával. Szükséges itt is a reform, de olyatén módon, hogy a képesítés jelenlegi színvonalát semmi esetre sem szabad sülyeszteni, hanem ellenkezőleg emelni.

Kiemelkedő fontosságu a miniszter beszédének azon része, mely a bünvádi perrendtartás életbeléptetésével kapcsolatban a büntető perrendtartás 437. §-ának vitás magyarázatáról szól.

«Ha előállana az a nem várt eset — mondja a miniszter, — hogy a Curia kényszerítve érezné magát a törvény szavai által a 437. §-t úgy értelmezni, hogy az esküdtszék verdiktjét megváltoztathassa és ott, ahol az esküdtszék felmentett, marasztaló ítéletet hozzon, nem fog habozni és azonnal a törvényhozás elé lép, hogy a törvénynek az az értelme, amelyet a törvényhozó szem előtt tartott, érvényre jusson.»

Nagyon örvendünk annak, hogy ily kompetens helyről hangsúlyozták a «törvény értelmét», de mi ebben a válaszban megnyugodni nem tudunk, mert ha a mai kir. Curia és a mai igazságügyi kormány a törvény értelmét és szellemét tekinti is, nem jöhet-e oly áramlat, oly birói felfogás, amely nem a szellemet nézi, hanem a betűt, amely pedig — mint az eddigi nagyérdékű viták mutatják — nem zárja ki a miniszter magyarázatával ellenkező felfogást. Nem vagyunk bizonyosak abban, hogy Plósz Sándorhoz hasonló egyéniség ül-e majd akkoron, ha ez a változás esetleg bekövetkeznék, a miniszteri széken.

Minél előbb törvénynyel kellene e lehetőségnek elejét venni. — — —

Plósz Sándor igazságügyi budget-beszédjéből megnyugvással látjuk, hogy a fontosságban és sürgősségben egymással konkuráló jogreformok gondosan előkészítettnek és megvalósulás felé haladnak.

A miniszter kiváló egyénisége garancia arra, hogy jó törvények kerülnek a törvényhozás elé, mely, reméljük az eddiginél több időt és nagyobb teret enged a jogreformoknak.

Jogirodalom.

A tisztesség a jogban. (Treu und Glauben im Verkehr. Eine civilistische Studie von dr. Emil Steinbach.)

Ha tudományos dolgozatnak nemcsak az eszmék sokasága és újdonsága ad értéket, hanem a logikus csoportosítás és világos előadás gondolatkelő ereje is: akkor az osztrák legfőbb törvényszék másodelnökének ez a tanulmánya igen jeles kis munka. Valóban elsősorban az előadás művészete teszi becsessé e fejtegetéseket, amelyek a német polgári törvénykönyv 157. és 242. szakaszaihoz fűződnek. Ennek a törvénykönyvnek a tanulmánya foglalkoztatja ma a német jogtudományt, sőt nagy mértékben uralmának területi határain túl is a jogászai gondolkodást, hiszen Steinbach sem a német birodalmi jog munkása.

A törvénykönyv 157. és 242. szakaszai egyazon törvényhozói gondolatot tartalmazzák, amit a kötelmi jogban

álló 242. §. általánosabban fejez ki, mint az általános rész 157. §-a azzal, hogy az adós a forgalmi szokásra való tekintettel a bona fides követelményeinek megfelelőleg tartozik teljesíteni. A jogügyletek értelmezésének ez a szabálya a törvény 133. §-ával kapcsolatban, amely a mi kereskedelmi törvényünk 265. §-a értelmében a valódi akarat kiderítését követeli, tulajdonképpen csak a bírónak adott szabadság. Tág keret ez, amelyet az egyes konkrét esetben a bíró, általánosságban pedig a törvényt magyarázó elmélet tölt ki. Steinbachnak is ez a célja.

Stammlernek, a hallei egyetem kitűnő professzorának, a polgári törvénykönyv kötelmi jogáról írt könyve idevonatkozó előadásából indul ki. Polemiája Stammler azon felfogása ellen irányul, hogy a törvény a forgalmi szokást nem helyesen említi egy sorban a bona fidessele, mert az lehet a kötelezettség tartalmának egyik meghatározója, vagyis valamely szerződés anyagának egyik momentuma, de nem szabálya a teljesítésnek. A szellemes professzor ez okoskodásával szemben Steinbach a római jogra és az ennek alapján kifejlődött általános német magánjogra (gemeines Recht) támaszkodva, annak a bizonyítására törekszik, hogy a törvény szövege helyes, mert a bona fides és a forgalmi szokás egyaránt normái a szerződések magyarázatának. De mindkettő csak erre szolgál, mert Stammler, aki a forgalmi szokásnak ezt a jelentőségét is megtagadja, a bona fidesnek ezen túlmenő oly erőt tulajdonít, amelynél fogva az a szerződő felek akaratát leigázó, a szerződés tartalmát kényszerrel megállapító jogszabályvá válik. Steinbach is elfogadja ugyan Stammlernek azt a magyarázatát, hogy a bona fides (Treu und Glauben) az a socialis ideál, amely az ellentétes egyéni érdekek közt a közérdekre, objectivitásra, szóval igazságra törekszik, de azt állítja, hogy ez az ideál nem egységes, hanem az egyéni érdekek és azon emberi társulások különbözősége szerint, amelyen belül ezek érvényesülnek, változó.

A kérdés tulajdonképpen a szerződési szabadság kérdése. Mert a perjogi szempont itt tekintetbe nem jön. Stammler álláspontja korlátlan, önkényszerű hatalmat ad a bírónak, hiszen még Steinbaché is tán túl nagy tért enged discretiójának. Az anyagi jog szempontjából meg Stammler felfogása zsarnoki, megsemmisíti a szerződési szabadságot és a socialis ideálból socialista ideált alkot. Mert ha a bona fides nemcsak a magyarázat egyik szabálya, hanem egyeduralgó meghatározója a jogügyletek tartalmának, az mindig az emberi társulás valamely igen általános formájának, pl. államnak közérdekét tartja szem előtt s objectivitása megszüntet minden egyéni ügyleti akaratot, tehát a szerződési szabadságot, az adás-vevésnél az ármegegyezés, a munkabérszerződésnél a munkabér megállapítása, a végrendekezés lehetősége, mind megszűnik, Steinbach rendszerében korlátozó elem a forgalmi szokás (Verkehrssitte) és habár a bona fides ő is a socialis ideál megtestesítőjének nevezi, nála a törvényhozóból szerényebb törvényt magyarázó lesz. Szerinte az emberi társulás legszélesebb körű alakulatain, különösen az államon belül számtalan szűkebb körű társulás jön létre, amelyek mindegyike más és más socialis célra törekszik s így más is socialis ideálja, más az a bona fides, amelyet tagjaitól a körében előforduló jogügyletekre nézve megkövetel. Így nem egy egységes socialis ideál adja meg a bírónak azt a mértéket, amelylyel a jogügyletek megítélésében el kell járni, hanem a forgalomnak tartalmát tulajdonképpen az egyes ilyen társulási körök felfogása ad, a törvény említette forgalmi szokás.

Steinbach további fejtegetései során éppen a bona fidesnek a különböző mértékeivel foglalkozik s elsősorban az államot, mint a legnagyobb emberi közösséget és a legáltalánosabb és legtermékenyebb jogszabály-alkotót vizsgálja. Ez érdekes szemlével, amely a római jogból indul ki s a modern jogokat sorra veszi, arra az eredményre jut, hogy

az egyes magánjogokban igen különböző a bona fidesből folyó korlátozás s hogy azt a különbözőséget itt is éppen a felfogások, a forgalmi szokások eltérése okozza. De az egyes államok törvényhozása is más mértékkel mér az ügyletek és az ügyletet kötő személyek különbözősége szerint; pl. uzsoratilalmat állít fel általában, de a kamatvételre nézve másképp intézkedik közpolgári és másképp a kereskedelmi ügyleteket illetően. A legáltalánosabb forgalmi ügyletnél, az adás-vételnél követelményeiben igen szerény; szigorubb a munkabérszerződéseknél s esetleg egészen atyáskodóvá lesz s igen követelő a bona fides tekintetében, amint a szerződési szabadság korlátozásának számos példája mutatja.

Még nagyobb mértékben korlátozzák ezt a szabadságot más kisebb körű és egységesebb érdekű emberi társulások, amelyek esetleg tiltottak, vagy legalább a nagyobb közszel szemben nem éppen bona fidessele eljárók is lehetnek. Például szolgálhat a kartell, amelynek tagjai egymás iránt a legnagyobb mértékű bona fidesre kötelezve, ha jogi sanctiója nincs is, sőt esetleg szövetségük célja tiltott.

A német polgári törvénykönyv azzal, hogy a bona fides tekintetbe vételét oly határozottan hangsúlyozza, nem változtat az eddigi jogállapoton. Másutt is, a német jogban is megvolt ez a követelmény eddig is, most csak élesebben formulázva jelenik meg. Nem változott az a tény sem, hogy a bona fides az általános forgalomban igen csekély szerepet játszik, nagyobb csak a társadalmi fejlődés adhat majd neki, amelynek reményét nyújtja legfeljebb az, hogy a modern törvényhozó e szabály előtérbe helyezését szükségesnek tartotta.

A bona fides és a socialis ideál fogalmának azonosítása, amint ezt Stammler teszi és Steinbach is elfogadja, nem egészen helyes. Sem törvényeknek, sem egyes jogszabályoknak nem célja valamely socialis ideál megvalósítása, hanem a tényleges gazdasági viszonyokra nézve vezető szabályok felállítása. A szerződésértelmezés sem kívánja a bírótól, hogy socialis ideálokat tartson szem előtt; aminek tekintetbe vételét követeli, azt találóan fejezi ki a német: Treu und Glauben és a latin: bona fides s talán nem helytelenül a magyar azzal, hogy: *tiszteesség*. Dr. Löw Tibor.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A végrehajtási törvény 95. §-ának hatálya a felebbezési eljárásban.

X... kir. törvényszék egy, a kir. járásbírósg által felterjesztett igényperben, az 1881. évi LX. tcz. 95. §., illetve az 1893. évi XVIII. tcz. 229. §-át oly módon értelmezte, amely értelmezés nem teljesen megnyugtató s így kívánatos, hogy az eset szakszerű fejtegetés tárgyává tétessék.

A tényállás a következő. F. igénylő felperes, a neje ellen vezetett végrehajtás alkalmával lefoglalt s állítólag az igénylő tulajdonát képező ingók zár alól leendő feloldása iránt indított a kir. járásbírósg előtt Sz. végrehajtató hitelező ellen keresetet.

Igénye alapos voltának bizonyítása végett a járásbírósg székhelyén kívül lakó tanukra hivatkozván: a járásbírósg az ügy folytatálagos tárgyalására — a felpereshez intézett azzal a meghagyással tűzött határidőt, hogy arra a felhívott tanuk előálltassanak.

Minthogy pedig az ujabban kitűzött határnapon a felperes a tanukat előállítani (mulasztás avagy a tanuk ellenkezése miatt) nem volt képes: a járásbírósg a keresetet mint bizonyítatlant elutasította. A felperes ezen ítélet ellen felebbezéssel élt s tanui kihallgatását kérte. És habár a kitűzött szóbeli tárgyalásra a tanukat magával hozta, illetve előállította is, a kir. törvényszék — az alperes ellenzése

folytán — a tanuk kihallgatását mellőzve az elsőbíróság ítéletét azzal az indokolással hagyta helyben, hogy az 1893. évi XVIII. tcz. 229. §-a az 1881. évi LX. tcz. 95. §-át hatályában fentartván, az elsőbíróság előtt előállíttatni elmulasztott tanuk kihallgatásának a felebbezési eljárás során már nem lehet helye.

Szerény nézetem szerint e határozat megnyugtató alapot az 1893. évi XVIII. tcz. 229. §-nak rendelkezésében nem talál, és akármily szempontból is vizsgáljuk az esetet, kételeyinket a döntés el nem oszlathatja.

Előtérbe tolul itt mindenekelőtt az a kérdés is, hogy maga a döntés formája, illetve a szóbeli tárgyalásnak kitézése nem-e eljárási tévedés a 229. §. illetően való értelmezése mellett. Mert ha az elsőbíróság előtt meg nem jelent tanuk kihallgatását az elsőbíróság az 1881. évi LX. tcz. 95. §-a, illetve éppen az alperes ellenzése miatt mellőzte: úgy feltételezni sem lehet, hogy az alperes az idézett §., vagyis az elsőbíróság által e §-ból folyólag neki juttatott előnytől elálljon a felebbezési eljárás folyamán.

Igy tehát végeredményében a 229. §. fentebbi értelmezése mellett — a tanuk elő nem állítása esetén — ugyanolyan hatályúnak kellene minősíteni e mulasztást, mint az érdemleges tárgyalás elmulasztását; s ekként amennyiben a felebbezésben felhívott tanuknak kihallgatása már eleve kizártnak lenne tekintendő, tulajdonképp az 1893: XVIII. tcz. 128. §., illetve a 173. §. analog alkalmazásának volna helye. Vagyis amennyiben a 128. §. az első érdemleges tárgyalás elmulasztása alapján hozott ítéletek ellen a felebbezést csak e §. 1—3. pontjaiban előírt esetekben engedi meg, a 173. §. pedig az ily ítélet elleni felebbezésnek szóbeli tárgyalás mellőzésével való elintézését rendeli el: szóbeli tárgyalás kitézésének helye sem lehetne.

Ellenvethető, hogy a törvény által felhozott eseteken kívül analog eljárásról szó nem lehet, és hogy a szóbeli tárgyalás kitézését, azaz megtartását indokolja az ellenfél beleegyezésének lehetősége is. Azonban véleményem szerint ez utóbbi ellenvetés komoly méltatásra nem tarthat számot, mert mint fentebb kimutattam, az esetre, ha a 229. §. csakugyan kizárná az elsőbíróság előtt meg nem jelent tanuknak a felebbezési eljárás során való kihallgatását, úgy az ellenfélről észszerűleg feltételezni sem lehet, hogy a részére biztosított előnyt magától eldobja, éppen úgy, mint nem tételezhető ez fel a rendes észmüvelet szabályai szerint az első érdemleges tárgyalás elmulasztásából eredett előnyökről sem, mely lélektani szabály a törvény 128. §-ában kifejezést is nyer, mivel különben megengedné az utóbbi esetben is az ügynek újból való tárgyalását. Amidőn pedig ezt nem teszi, s a 128. §. korlátait csakis az ugynevezett makacssági ítéletekre alkalmazza; és amidőn a szóbeli tárgyalásnak a törvény értelmében csakis az ügyek újabb érdemleges tárgyalásának szüksége esetén van helye és értelme, ellenben a megszorított vagy alaki szempontból való felülbírálás, nem a szóbeli tárgyalás, hanem a dolog természetéből folyólag is, a nyilvános előadás keretébe tartozik; és amidőn a törvény világosan megjelöli az eseteket, amelyekben megszorított felebbezési eljárásnak van helye, s a vita tárgyát képező esetet azok között fel nem sorolja: úgy nyilvánvaló, hogy a megszorítást arra alkalmazni egyáltalán nem kívánta, s hogy a tanuhallgatás ellen a felebbezési eljárás folyamán korlátokat a 229. §-al sem állított fel, mivel különben mint láttuk, képtelen konsequentíáknak nyitna utat.

Az igazságszolgáltatásnak, a bírósági törvény értelmezésnek egyébként legszebb feladata a törvényhozó akaratának helyes felismerése, s így nem az célja, hogy az esetleg fenforgó hézagokat tátongóvá tegye, de ha tényleg megvolnának is, azokat lehetőleg áthidalja.

Véleményem szerint azonban a felvetett ügyben ily áthidalásra sincs szükség. Az 1893: XVIII. tcz. 229. §-ának

első bekezdése ugyanis világosan meghagyja, hogy azon esetekben, amelyekben az 1881. évi LX. tcz. sommás eljárást rendel — mint az igényperekben is — a végrehajtási eljárásban is az 1893. évi XVIII. tcz. alkalmazandó.

Habár tehát a 229. §. második bekezdése a végrehajtási eljárás folyamán felmerülő perekre nézve az 1881: LX. tcz. hatályát fen is tartotta, ez első bekezdés értelmében az 1893: XVIII. tcz. rendelkezéseivel összhangzásba hozandó.

Vagyis az igényper a 229. §. értelmében a felebbezési eljárás során is a sommás eljárás szabályai szerint tárgyalandók, s így kétségtelen, hogy a 152. §. rendelkezéséhez képest az ügy a felebbezési kérelem és ellenkérelem korlátai között újból tárgyalandó; hogy tehát a 156: §. alapján az eljárás kiegészítése és ismétlése is elrendelhető; s hogy a felek a 142. §. értelme szerint a felebbezés előkészítő tartalmához sincsenek kötve, s hogy előbbi bizonyítékaiknak ismétlését kérhetik s egészen új bizonyítékokra hivatkozhatnak.

Ha a hivatkozás tárgyát képező ítélet értelmében volna a 229. §. magyarázandó, az esetben mindeme §§-ok hatályon kívül állóknak volnának tekintendők az igényperekben. Mert ha az elsőbíróság előtt felhívott, de elő nem állíthatott tanuk kihallgatásának nem volna helye, ugyan mily kiereszszakolt okoskodással adathatnék mégis hely, más újabb tanuk kihallgatása iránti kérelemnek? Vajon indokolható volna-e ez az eljárás gyorsítása szempontjából vagy más, általam még elképzelni sem tudott szempontokból? Ha azonban mégis helyt adna a bíróság az egészen új, bizonyítékok alkalmazása iránti kérelemnek, mi elől a hivatkozott ítélet el nem zárkózott, úgy ezzel elismerné egyszersmind a fent idézett §§-ok hatályát is, amelyek pedig meg nem tűrnek oly értelmezést, mintha az elsőbíróság előtt fel nem használható bizonyítékok, a felebbezési eljárás során érvényesíthetők nem volnának.

Talán csak egy s csakis az az egy kétséges itt, hogy a 229. §. értelmezése mellett a tanuk a felebbezési szóbeli tárgyalásra is előállítandók-e az 1881. évi LX. tcz. 95. §-a alapján, de az, hogy ha előállították — mint ez a fenforgó esetben történt — hogy kihallgathatók nem lennének, az semminemű rendelkezésből ki nem magyarázható.

Az előállítási kötelezettség a 229. §. első és második bekezdésének összhangzásba hozatalával, a czélszerűségi elvekkel, az eljárás gyorsításával már megindokolható a felebbezési eljárás során is, habár a fentebb idézett 142., 152., 156. §§-ok ez irányban intézkedést nem is tartalmaznak. Itt lehet nézeteltérés, amelyet meg is lehet indokolni, de az előállított tanu kihallgatásának mellőzését nem.

Eltekintve ugyanis az idézett törvényhelyek világos rendelkezéseitől, el azon ferde helyzetektől, amelyek beálltát kellőleg világításba helyezni iparkodtam: a czélszerűség s az anyagi igazság szempontjai sem javasolják az ítéletben érvényre jutott magyarázatot.

A czélszerűségi szempontok nem. Mert ha a halasztó hatályu igényperben a felebbezés megvan engedve, úgy már idővesztés kérdéséről szó többé nem lehet. S egy időbe kerül, akár kihallgatja a törvényszék az előállított tanukat, akár pedig azok kihallgatása nélkül határoz. Ugyanezen okból azt sem lehet mondani, hogy az elsőbíróság által ki nem hallgatott tanuk kihallgatása iránti kérelem az 1881. évi LX. tcz. 95. §-ának megkerülése volna. E tanuk időnyerés szempontjából, a végrehajtató érdekeire való tekintettel, nem hallgattattak ki az elsőbíróság által, ez érdek azonban akkor, amidőn a felebbezés megvan engedve s az ügy szóbelileg újból tárgyalandó, ezen időközben már szerepet vinni megszűnt s így az előállított tanuk kihallgatásának okvetlen hely adandó.

Az anyagi igazság szempontjaiból pedig éppenséggel nem merithet támogató érveket az ellentétes vélemény.

Vajon nem ütközik-e az anyagi igazságba, hogy a tanu

kihallgatása iránti kérelemtől s az esetleg életbe vágó bizonyítéktól az igénylő csak azért üttetett el, mert a tanu beteg volt, mert utazási akadály gátolta a megjelenésben, stb. Ez okok fenforgása daczára igaz, hogy az elsőbíró a 95. §-t mégis alkalmazni kénytelen. Ámde a felebbezési eljárásnak nem-e éppen legszebb hivatása az új törvény értelmében az anyagi igazság érvényre jutásának elősegítése; és amidőn az általam idézett törvényszakaszok egyike sem zárja el az előállított tanuk kihallgatásának lehetőségét, mily ok szól a mellett, hogy az elsőbíró az előtti tanuelmaradás helyrehozhatlan s még az első tárgyalás elmulasztásából eredő következményeknél is szigorubb elbírálás alá vétessék?

Van-e abban az anyagi igazságnak egy paránya is, hogy az igénylő a legjogosabb követelésével elbukjék s esetleg összes ezeket érő vagyonának elvesztésével bűnhődjék csak azért, mert tanui az elsőbíró előtt meg nem jelentek?

S amennyiben az igényperben igazolásnak s perujításnak helye az 1881. LX. tcz. 97. §-a szerint nincs, s amennyiben a törvényszék helybenhagyó ítélete ellen felülvizsgálattal sem lehet élni: az igénylő a kivüle fekvő ok miatt oly drakói szigorral sújtatnék az anyagi igazság érvénye idejében, minő őt az írásbeliség szakában sem érte, mert praxisból tudom, hogy a felsőbíró, ha a felebbezésben plausibilissé lett téve az igény alapossága, mindig talált arra módot, hogy az elsőbíró ítéletét feloldja s a tanuk kihallgatását elrendelje.

Minthogy a fentiek szerint életbe vágó s a gyakran orvosolhatlan érdekek foroghatnak koczán: kíváncs voltam, hogy a felvetett kérdésben a legfőbb ítélőszék is állást foglalna.

A kezemben megfordult határozatgyűjtemények között az esetre alkalmazható curiai határozatot nem találtam, ugy emlékszem azonban, hogy a budapesti kir. ítélő táblának egy az általam kifejtett nézethez hasonló döntése röviden közölve volt.

Dr. Hornyay Odön,
klr. tszéki bíró.

Meghatalmazott-e a hirdetési ügynök?

A napokban a budapesti kir. büntető törvényszék egy hirdetési ügynököt nyilvánított a Btk. 381. §-ának 2. pontja alapján a minősített csalás büntetében bűnösnek, habár a feljelentő magánindítványát még a főtárgyalás előtt visszavonta, mert a hirdetési ügynököt meghatalmazottnak, ügyvivőnek tekintette. Természetesen a vádhatóság terjesztette elő ez irányban a vádat és a bíróság e szerint ítél.

A rövid tényállás az volt, hogy a hirdetési ügynök egy lap kiadójának hirdetéseket rendelő bárczákat adott át különféle felek nevében, akiknek azonban aláírásuk hamisnak bizonyult, tehát a kiadótól ez uton jutalékot csalt ki.

Semmi tekintetben nem lévén ez ügyben érdekelt, mert csak mint hallgató voltam jelen a főtárgyaláson: egész tárgyalásgosan bírálhatom el, vajon az itt közölt esetben a magánvád visszavonása után helye volt-e a hivatalból való üldözésnek és a bűnösség kimondásának?

Az elbírálendő kérdés csak az, vajon a jelen esetben a hirdetési ügynök csakugyan meghatalmazottnak vagy ügyvivőnek volt-e tekinthető?

Á legghatározottabban azt lehet állítani, hogy a hirdetési és biztosítási ügynök, ha az előbbenek hatásköre csak arra terjed ki, hogy hirdetéseket, az utóbbinak hogy biztosításokat *szerez*: a legprimitivabb magánjogi fogalmak szerint nem tekinthető meghatalmazottnak, annál kevésbbé ügyvivőnek. (A kettő között a gyakorlat szerint az a különbség, hogy a meghatalmazott egyes ügyben jár el, az ügyvivő pedig megbízójának minden, vagy legalább több üzleti ügyét viszi.)

A hirdetési ügynök, hogy a fent érintett ítéletre alkalmat adott speciális esetről maradjak, azon egyszerű okból nem

tekinthető semmi körülmények között meghatalmazottnak, mert arra, hogy bárki részére hirdetéseket gyűjtsön, egyáltalában nincsen is szüksége meghatalmazásra.

Anélkül, hogy az illető lap kiadó-hivatalával előre csak valaha érintkezett volna is; anélkül, hogy csak valaha látták volna is, hozhat oda hirdetésekre megrendeléseket. Ha elfogadják tőle, fizetnek nekie bizonyos perczentekeket a hirdetési díjból. Akár az utczáról mehet be bárki valamely laphoz, ha egy ismert jó czégtől hoz hirdetést, melyre az illető cég egy megrendelési bárczát aláírt, azt szívesen fogadja bármelyik lap. Legfeljebb, ha nagyon ovatos, mielőtt az ügynöknek kifizeti a provisiót, kérdést intéz a megrendelőhöz, való-e a rendelés? Legtöbbszörre még azt sem teszi, mert ritkán gondol arra, hogy az illető gázságon törí a fejét.

Már most, ha ahhoz, amit az illető cselekszik, meghatalmazás sem kell, hogy megcselekedhesse: akkor bizonyos, hogy ő nem volt abban a cselekvésében senkinek sem meghatalmazottja, vagy pláne ügyvivője, hanem éppen csak ügynök, azaz közbenjáró a hirdetést feladó fél és az azt közzétevő lap között.

Nem jár el akár általános, akár speciális meghatalmazás alapján az ily hirdetési ügynök, a hirdetők és kiadók között, nem azok kedvéért vagy érdekében, hanem azért, ha sikerül neki rábeszélni valakit egy hirdetés feladására, hogy *provisiót kapjon*.

Szóval, nem célja, nem intentiója neki, hogy eljárjon akár a hirdető, akár a lap megbízásából, hanem hogy minél több hirdetést szerezzen *megbízás nélkül is*, mert minél többet hoz, minden megbízás nélkül is, annál több jutalékra tesz szert.

Szakasztottan ugy van a biztosítási ügynökkel is, mert ha felvisz bármelyik társulathoz, amelynek addig küszöbét sem lépte át, egy egyént, aki biztosít, megkapja a maga provisióját, habár sem előlegesen, sem utólagosan nem hatalmazták fel az ügylet létrehozatalára.

A törvényszék a fentérintett esetben ítéletét azzal okolta meg, hogy az aláírás teljesítésével és a hirdetés átvételével és közzétételével a hirdetési ügylet perfectté vált, de hogy miért lenne azért *meghatalmazott* az ügynök ez esetben, arra nem hozott fel semmit, pedig száz meg száz ügylet válik *perfectté*, anélkül, hogy azért *meghatalmazott* viszony merülne fel.

A tanulság ebből az, hogy a büntető bírónak és ügyésznek nemcsak a büntető törvény paragrafusait kell ismernie, hanem általános jogi műveltségűnek, a magánjogban jártasnak kell lennie, különben lépten-nyomon, legjobb meggyőződése szerint ugyan, de mégis tévesen, tehát igazságtalanul is ítél.

Az ismertetett esetben az illető vádlott tényleg csalt, de a fenálló törvény szerint, miután visszavonták a vádat, nem lehetett volna megbüntetni, mert nem volt meghatalmazott, tehát reá nem lehetett alkalmazni a Btk. 381. §-ának 2. pontját. A törvényszék ugyan igen enyhe büntetést szabott reá, mert a 92. §. alkalmazásával, a tulnyomó enyhítő körülmények tekintetbevételével, habár 700 frtnál nagyobb összegről volt szó, vétségé fokozta le a cselekedetet és négy havi fogházbüntetést szabott csak reá és mivel véletlenül már öt hónapig vizsgálati fogságban volt, a büntetést egészen letöltöttnek is vette. A vádlott és az ügyész bele is nyugodott, az ítélet jogerőre emelkedett, de ez nem változtat azon, hogy a magánvád visszavonatván, egy napra sem lehetett volna elítélni, mert absolute nem forgott fen közte és a sértett fél között meghatalmazotti viszony, tehát hivatalból nem volt ellene vád sem emelhető.

És hány ily eset történik, hány ily eseteknek voltam már csak magam is szem- és fültanuja!

Dr. Báttaszéki Lajos,
budapesti ügyvéd.

A bűnvádi perrendtartás 53. §-áról.

A czimben idézett szakasz 2. bekezdése szerint, ha a terhelt nem élt az első bekezdésben biztosított védőválasztási jogával, helyette törvényes képviselője, házastársa, illetőleg fel vagy lemenő ágbeli rokonai önállóan választhatnak védőt.

A harmadik bekezdés megállapítja a terheltnek azon jogát, hogy az akár általa, akár más védő választásra jogosított által választott védőtől a megbízást bármikor elvonhatja.

Kérdés az, hogy élhet-e a terhelt a 3. bekezdésben biztosított jogával a 2. bekezdésben felsoroltak valamelyike által választott védővel szemben akként, hogy *nem* választ más védőt, avagy pedig ezen védőtől a megbízást csak más egyidejű választásával vonhatja meg.

Dr. Barna Ignác szerint (*Jogt. Közl.* 1899. évi 20. sz.) az utóbbi nézet helyes, mert az ellenkező nézet odavezetne, hogy a terhelt a hozzátartozók részére az ő morális érdekeik szempontjából statuált jogot, mely szerint ők akaratelhatározásukkal meggátolhatják, hogy a terhelt védelem nélkül maradjon, a megbízás megvonásával annyiszor a mennyiszer, illusoriussá tehetné.

Ez a magyarázat nézetem szerint meg nem állhat. A törvénynek nemcsak szó szerinti, de valóságos értelme nem lehet más, mint a mit szavai világosan kifejtene: a terhelt megvonhatja a megbízást a hozzátartozója által választott védőtől.

Semmi hozzáadás, semmi feltétel. És hogy szövegezési hibáról nem lehet szó, azt mutatja az 57. §. 3. bekezdése, melyből kitűnik, hogy a hol a törvény a nem a terhelt által választott védővel szemben a védelem elvonásához való jogát terheltnek más védő választásához akarta kötni, ezt világosan ki is fejezte. Nem lehet szó tehát arról, hogy — mint dr. Barna vélekedik — ezen 57. §. rendelkezése analogice terjesztessék ki az itt tárgyalt esetre, mert ezen analogia útján való magyarázat csak akkor volna helyes, ha a törvény egyáltalában nem rendelkezne a terheltnek azon jogával, hogy a maga vagy hozzátartozója által választott védőtől a megbízást visszavonhatná, hanem erről hallgatna.

Azon érveléssel szemben, hogy ekként a hozzátartozók részére biztosított jogot a terhelt meghiusíthatja, ki kell emelnem, hogy a törvény az 53. §-ban nem is szándékozott a hozzátartozók részére olyat statuálni, melyet ezek a vádlott *akarata ellenére* gyakorolhatnak. Ezt bizonyítja legalább a 2. bekezdés szövege: «ha a terhelt e jogával nem élt». Hogy ez uton kivételes esetekben, mikor a terhelt morális vagy szellemi eltompultságában vagy makacsságában egyáltalában nem akar védőt s a hozzátartozók akaratával szembe helyezkedik, ne vezessen ezek jogának meghiusítására, erről a törvény az 56. §. 2. és 4. pontjában és az 57. §. utolsó bekezdésében gondoskodott. Az 56. §. 2. pontja szerint ugyanis ugyanazon hozzátartozók, kiknek az 53. §. védőválasztási jogot biztosított, a bírósághoz fordulhatnak védő kirendelése iránt, a 4. p. szerint pedig a bíróság azon körülményt, hogy a hozzátartozók által választott védőtől a terhelt a meghatalmazást megvonta, anélkül, hogy más védőt választott volna, akként mérlegelheti, hogy a hozzátartozók kifejezett kívánsága hiányában is védőt talál kirendelendőnek. Igaz ugyan, hogy az 56. §-ban megjelölt esetekben csak a főtárgyalásra rendelő védő, azonban az 57. §. szerint a bíróság belátása szerint az eljárás bármely szakában rendelhet védőt. Azt pedig bizvást a bíróság mérlegelésére bízhatta a törvény, hogy a terhelt és hozzátartozója közti controversia esetén a védelem szükségessége a főtárgyalás előtti stádiumban fenforog-e.

Dr. Müller Ferencz,
szegárdi ügyvéd.

Visszavonhatja-e a koronaügyész a semmiségi panaszt?

A koronaügyész ur a Curia ülésében hosszabban nyilatkozott azon kérdéssel, melyet egyik utóbbi számunkban felvetettünk. Ideiglatjuk vonatkozó érvelését — az audiatur et altera pars elve alapján — szószerint:

.... A koronaügyésznek a BP. által kijelölt hatásköre is már vita tárgyává tétetvén, legyen szabad erre nézve is ma, amidőn a kir. Curia hivatva lesz a tárgyalás alatt levő ügyben hozandó határozatával e tekintetben is állást foglalni, nézetemet s álláspontomat lehető rövidséggel kifejtetni.

Vitássá tétetett ugyanis jogászközönségünk körében az: jogosítva van-e a koronaügyész arra, hogy a kir. ügyészség vagy a kir. főügyész által bűnügyben bejelentett semmiségi panaszt visszavonja?

Akik abban a nézetben vannak, hogy a koronaügyészt törvényeink szerint e jog nem illeti meg, a kir. ügyészség szervezetéből indulnak ki, mely a kir. ügyész felügyeleti és felelősségi felsőbb hatóságává a kir. főügyészt, ennek közvetlen felsőbb hatóságává pedig az igazságügyi minisztert teszi, ellenben a koronaügyésznek sem adminisztratív rendelkezési, sem pedig egyes bűnügyekben a vád mikénti kezelésére vonatkozó utasítási jogot nem ad a kir. ügyészekkel és főügyészekkel szemben.

Felhozzák továbbá, hogy a BP. sem említi a koronaügyésznek a visszavonási jogát, holott a kir. főügyésznek expressis verbis megadja a jogot, hogy a kir. ügyészek által bejelentett jogorvoslatokat visszavonhassa s a törvény indokolása, mely pedig kimerítően foglalkozik a kir. főügyész visszavonási jogával, sem tesz említést arról, hogy a koronaügyészt hasonló jog illetné. De a törvény indokolásában az is ki van mondva, hogy a semmiségi panaszt csak az vonhatja vissza, aki azt bejelentette, már pedig a koronaügyész a törvény 430. §-a szerint semmiségi panaszt nem jelenthet be.

Érvül használják ezenfelül a BP. 431. és 432. §-ainak azt a rendelkezését is, mely szerint semmiségi panasz esetében az iratok közvetlenül a kir. Curiahoz terjesztendőek fel s mely szerintök kizárja a 396. §. 2. bekezdésének megfelelő alkalmazását a semmiségi panaszoknál.

Mindezekből, valamint abból, hogy az igazságügy-miniszter közvetlenül a kir. főügyészeknek adja meg a közvádra vonatkozó utasításait: azt következtetik, hogy a koronaügyész a bűnügyekben nem bír a vádhatóság jogaival, a kir. Curia előtt nem a közvédat, hanem a közérdeket képviseli s így a közvád részéről bejelentett semmiségi panasz felett nem rendelkezhetik, azt a kir. Curia döntése alól el nem vonhatja, csakis véleményt nyilváníthat felette. Ebből aztán az is következhetné, hogy a koronaügyész indítványt sem tehetne, csak véleményt nyilváníthatna.

Részemről nem ismerhetem el e nézetnek s érveléseknek törvényes jogosultságát. Habár a koronaügyész jogköre nincs is törvényeinkben részletesen körülírva és szabályozva, kétségtelennek és elvitathatlannak találok, hogy a koronaügyészt ugy a BP., mint a kir. ügyészséget szervező 1871. évi XXXIII. tcz. a bűnügyekben is a vádhatóság tagjának, a kir. Curia előtt a közvád képviselőjének tekintik, aki e minőségében az igazságügyi miniszter rendelkezési jogának épp ugy alá van vetve, mint a kir. ügyészség többi tagjai.

Az 1871. XXXIII. tcz. 2. §-a a koronaügyészt kifejezetten a kir. ügyészség tagjának, még pedig a kir. Curia mellé kinevezett tagjának mondja; ugyane törvény 17. §-a pedig kimondja, hogy a kir. ügyészek a bűnvádi ügyekben azon bíróság előtt, amely mellé rendeltettek, közvádlói teendőket végzik. E törvény rendelkezéseivel egyezően s azok értelmének pontosabb meghatározásul az 1891. XVII. tcz. 64. §-a is kifejezetten megállapítja, hogy ügyészek vagy ügyészség alatt a koronaügyész és helyettesei értendőek.

Ezek a szervezeti törvények tehát a koronaügyészt, habár a kir. ügyészi hierarchiában adminisztratív felügyeleti hatáskörrel, utasítás adási joggal nem ruházzák is fel, világosan és határozottan vádhatóságnak, azon a fokon, amelyre rendelve van, a közvád képviselőjének jelentik ki; amely minőségtől elválaszthatlan az a jog, hogy a közvéddel abban a terjedelemben, amelyben az eléje kerül, nem érintve az igazságügyi miniszter utasítási jogát, rendelkezhetik, vagyis jogában áll az alsóbb foku vádhatóság által bejelentett semmiségi panaszt, már amint azt törvényesen helyesnek vagy helyt nem foghatónak találja, belátása szerint fentartani avagy elejteni, visszavonni.

E szervezeti törvények rendelkezésein a koronaügyésznek ezekben meghatározott állásán s jogkörén az új BP. mit sem változtatott. Nem tartalmaz ez az újabb törvény egyetlen rendelkezést sem, mely a koronaügyész közzéadói jogkörét korlátozná: ellenkezőleg, tágítja e jogkört, amidőn a koronaügyészt a jogegység érdekében perorvoslat használatára jogosítja fel. Sőt a 436. §-ában, mely azt mondja, hogy a tárgyalás a koronaügyész jelenléte nélkül meg nem tartható, más félnek vagy képviselőjének elmaradása azonban a tárgyalás megtartását nem gátolja, valamint a 442. §-ában, amidőn azt rendeli, hogy a jogegység érdekében használt perorvoslat folytán tartott tárgyalásra a koronaügyészen kívül más fél nem idézendő, világosan elismeri a koronaügyészt a perben álló félnek, tehát a közzéadói képviselőjének.

De világosan és határozottan megadja a koronaügyésznek a jogot a kir. ügyész részéről bejelentett semmisségi panasz visszavonására a BP. 430. §-ának 3. bekezdése, amely a 396. §-nak rendelkezéseit, tehát e §. 2. bekezdésének azt a rendelkezését is, mely a kir. főügyészt feljogosítja a kir. ügyesség felebbezésének visszavonására s mely szerint abban az esetben, ha csak a kir. ügyesség jelentett be felebbezést, az ügyiratok nem a kir. ítélő táblához, hanem a kir. főügyészhez terjesztendők fel, a semmisségi panaszokra nézve is «megfelelően alkalmazandó»-nak rendeli. Ha a törvény meg akarta volna vonni a koronaügyésztől a jogot a semmisségi panasz visszavonására, úgy bizonyára kizárta volna a 430. §-ban a 396. §. 2. bekezdését s csak az 1., 3. és 4. bekezdések rendelkezéseinek megfelelő alkalmazását rendelte volna el. Minthogy azonban a 2. bekezdést is alkalmazandó-nak rendeli, feltétlenül érvénynyel bír ez is a semmisségi panaszokra nézve is és a «megfelelően» kifejezés csakis azt jelenti, hogy ahol a 396. §-ban felebbezést, kir. ítélő táblát, kir. főügyészt mond, ezek helyett semmisségi panasz, kir. Curia, koronaügyész értendő.

A törvények e határozott rendelkezéseivel szemben annak, hogy a BP. indokolása a koronaügyész visszavonási jogával nem foglalkozik, suly nem tulajdonítható, de az sem zárja ki a koronaügyész visszavonási jogát, hogy a törvény indokolása szerint csak az vonhatja vissza a semmisségi panaszt, aki azt bejelentette; mert a koronaügyész, mint a közzéadói képviselő kir. ügyességi intézmény tagja, a bűnperben a bejelentő kir. ügyességi taggal azonos perfelet képvisel s vele azonos jogi személynek tekintendő; valamint a BP. 431. és 432. §-ainak rendelkezéséből sem vonható következtetés arra, hogy a koronaügyészt a 396. §-ban megállapított visszavonási jog nem illetné meg, mert e §-okban csak annak akart kifejezést adni, hogy az iratokat az ott meghatározott esetekben a kir. törvényszékektől nem a kir. ítélő táblák útján, illetve a kir. ítélő tábláktól nem az első-bíró útján, hanem közvetlenül kell felterjeszteni, önként értetvén, hogy a 396. §. 2. bekezdése esetében azok a koronaügyészhez terjesztendők.

Ezen törvényes indokok alapján részemről abban a meggyőződésben vagyok, hogy a koronaügyészt az a jog, hogy a kir. ügyesség részéről bejelentett semmisségi panaszt, ha azt nem találja a törvényen alapulónak, akár a tárgyalás kitűzése előtt, akár a tárgyaláson visszavonhassa, kétségtelenül megilleti s e meggyőződésemnek már a gyakorlatban is kifejezést adtam, amennyiben már több esetben visszavontam a kir. ügyész által bejelentett semmisségi panaszokat; s az, hogy a kir. Curia néhány oly bűnügyben, amelyben egyedül a kir. ügyesség részéről bejelentett semmisségi panasz folytán az iratok a kir. Curiahoz terjesztettek fel, az iratokat velem nyilatkozat végett előzetesen közölte, azt következtetem, hogy a kir. Curia is osztja és helyesli e nézetemet és álláspontomat.

Minthogy azonban e kérdés jogászköreinkben és irodalmunkban ujabban vitássá tétetett s minthogy a kir. Curia a tárgyalás alatt álló bűnügyben hozandó határozatában is hivatva lesz e kérdésben álláspontjának, autentikus törvénymagyarázatának implicite kifejezést adni: szükségesnek találtam e kérdést itt felvetni, s az eltérő jogász felfogások érveit felhozni, hogy a kir. Curianak a jövőre nézve irányadó elvi döntése annál nagyobb sulylyal birjon.

A koronaügyész ur e szerint a leghatározottabban megköveteli magának a visszavonhatás jogát és a Curia egyik tanácsa — mint a lapok írják — ezen jogot el is ismeri.

A koronaügyész érvelését nem tartjuk meggyőzőnek.

Egyrészt hivatkozik két régebbi ügyességi törvényünkre,

melyek az ügyesség két alsó fokát szervezték és a koronaügyesség *processualis* viszonyait éppen nem tartották szem előtt.

Támaszkodik továbbá a bűnvádi perrendtartás ismert helytelen kifejezéseire, melyekben a mondat szerkezet «könynyebbsége» végett itt-ott a koronaügyességet besorozza a «felek» közé.

Végül a bűnvádi perrendtartás kodifikátorainak azon szintén már több oldalról kifogásolt eljárását, hogy számos helyen egy előző fejezet szabályait alkalmaztatják «megfelelően»: kihasználja arra, hogy a főügyességet tárgyzó határozmányokat a koronaügyességre is alkalmazza. Megfelelő alkalmazás alatt szerintünk itt nem a «főügyész» szónak a «koronaügyész» szóval való felcserélését kell érteni, hanem az illető szabvány alkalmazását annyiban, amennyiben a koronaügyesség külön állásával összefér. Hacsak a szabványoknak más ügykörbe egyszerű átvitelét akarta volna meghagyni a törvényhozó, elegendő lenne, ha az alkalmazást hagyja meg s nem volna szükséges *megfelelő* alkalmazásról beszélnie.

A koronaügyészi deductio tehát tisztán technikai törvénymagyarázaton alapul.

S az érvelésben sehol sem találkozunk a koronaügyesség közzéadói állásának figyelembe vételével.

A koronaügyesség az igazságszolgáltatásnak egészen külön szervezete, mely arra szolgál, hogy a legfelső bíróság mellett a törvények helyes alkalmazása felett őrködjék. Az ügyességgel csak annyi kapcsolata van, hogy mindkét testület az igazságügyminiszter alárendeltje és hogy a bűnügyi bíróságok mellett működnek. De mindkét testület más szempontból tekinti feladatát. Az ügyesség és a főügyesség kiválólag a vádat képviselik, a koronaügyesség az anyagi igazságot keresi és alig hajlik el némi tekintetben a bíróság álláspontjától. A perben nem mint peres fél szerepel, hanem mint a törvény hivatott őre, mint a bírósági tévedések korrektora. Kétségtelen, hogy a kir. ügyesség és a főügyesség hivatáskörében is benne foglaltatik az ártatlan ember eshetőleges megoltalmazása, de a koronaügyesség functiójában ez a tevékenység mint *elsőrendű* jelentkezik. A koronaügyész rendkívüli semmisségi panasz, melyet a törvény — szintén helytelenül — a jogegység érdekében használt jogorvoslatnak nevez, tulajdonképp kizárólag az ártatlanul elítélt egyén rehabilitációjára szolgál.

Ha ily körülmények közt a magyar koronaügyész besorozza magát az ügyészi testületbe, lemond azon domináló állásponttól, melyre őt az igazságügyi szervezet alapelvei helyezik. Leszáll a küzdők porondjára.

És ennek első következménye lesz: hogy a Curia a védelmet is meg kell szervezni. Mert ha van kötelező vád, mint a kir. táblákon, ez magával hozza a közzéadói intézménynek a Curia-ra való kiterjesztését is. Már a valódi koronaügyész mellett is nagyon kívánatos a védelem: százszorosan inkább a kir. ügyességgel azonos koronaügyességgel szemben.

Mert a besoroztatás nemcsak a semmisségi panasz visszavonásában, hanem a vád egyöntetű képviselésében is nyilatkozik. Ha a koronaügyesség visszavonhatja a vádat és még sem vonja vissza, akkor, ha *egységes* a testület, a koronaügyész *solidáris* válik a váddal és kötelességének fogja tartani, hogy helyt álljon mellette. A vád bírójából a vád ügyvédje lesz — éppugy mint a főügyesség a kir. táblákon a közzéadóval szemben. Mikor a törvényhozás a curiai védelemről ugyszólván éppen nem rendelkezett, aligha gondolt arra, hogy a koronaügyességből harmadfoku kir. ügyesség lesz.

Nem terjeszkedhetünk ki ezuttal a kérdés számos processualis gyakorlati kiágazásaira. Csak feltüntetjük még a német és az osztrák bűnvádi eljárás álláspontját.

A német bűnvádi eljárás legjelesebb kommentátora, *Löwe*, ezt írja (627. l.): Die Reichsanwaltschaft ist den Staatsan

waltschaften der Bundesstaaten nicht vorgesetzt, und somit zur Zurücknahme einer Revision nicht befugt.

Az osztrák bünvádi eljárásnak *Mitterbacher-Neumayer*-féle kommentárja ezt írja (94. l.): Der Generalprocurator am Cassationshofe übt keinerlei Rechte der Anklage aus, sondern tritt lediglich für die Wahrung des Gesetzes in Action.

Ugyanilyen értelemben nyilatkozik *Mayer* (Kommentar II. 102. l.): Der Generalprocurator steht dem Angeklagten nie als Gegner gegenüber; seine Thätigkeit ist vielmehr eine durchaus objective, lediglich die Wahrung der richtigen Gesetzanwendung bezweckende, welche äusserlich der eines Co-referenten ohne Stimmrecht verglichen werden kann.

Az urakházának bizottsága pedig ezt írta annak idején: Der Generalprocurator ist keineswegs die oberste Spitze der mit der Function der Anklage betrauten obersten Behörde; er hat keine wie immer geartete Sequens auf die Führung oder Unterlassung von Anklagen zu nehmen. (U. o.)

Legjobban megvilágítja azonban az osztrák felfogást és a gyakorlatot *Zucker*, a prágai egyetem nagyhirű tanára, aki az osztrák praxis iránti kérdésünkre a következőket írja nekünk:

«Der Generalprocurator hat *nicht* das Recht die vom Staatsanwalte eingereichte Nichtigkeitsbeschwerde zurückzunehmen und demnach die Sache dem Cassationshofe zu entziehen.

Die Sache erklärt sich daraus, dass der Staatsanwalt in keinerlei organischer Unterordnung unter dem Generalprocurator steht, dieser — der Generalprocurator — daher den Act des Staatsanwaltes nicht zurücknehmen kann und ihm — dem Staatsanwalte — auch nicht die Zurücknahme der Beschwerde auftragen darf.

Der Generalprocurator kann aber bei dem Cassationshofe die Verwerfung der Beschwerde des Staatsanwaltes beantragen und begründen, womit in der Regel das Schicksal einer solchen Beschwerde besiegelt wird.

Auch kann der Generalprocurator die Zurücknahme der Beschwerde des Staatsanwaltes dadurch *bewirken*, dass er sich an den Justizminister wendet, worauf dieser entweder direct, oder durch Vermittlung des Oberstaatsanwaltes den Staatsanwalt beauftragen kann, die bereits angemeldete und selbst durchgeführte (d. h. begründete) Beschwerde zurückzuziehen — was auch praktisch — wenn auch selten vorzukommen pflegt.

Es ist endlich nicht ausgeschlossen, dass der Staatsanwalt die Beschwerde selbst zurückzieht, wenn er auf «privatem» Wege erfährt, dass seine Beschwerde auf die Unterstützung der Generalprocuratur nicht rechnen kann und die Überreichung und Durchführung derselben vom Generalprocurator missbilligt wird.»

Bécsből pedig ezt írják lapunk egyik barátjának:

«Unter dem Minister Ruber ist dieses Verfahren durch einen internen Erlass in der Weise vereinfacht worden, dass dem Generalprocurator die Befugnis eingeräumt wurde, sich in einem solchen Falle *direct* an den Oberstaatsanwalt zu wenden, doch ist auch in diesem Falle der Oberstaatsanwalt nicht gebunden, dem Wunsche des Generalprocurators zu willfahren, sondern er kann, wenn er persönlich die Nichtigkeitsbeschwerde begründet findet, oder aus politischen Gründen, infolge der vom Ministerium erhaltenen Instructionen, eine derartige Nichtigkeitsbeschwerde nicht zurückziehen darf, die Zurückziehung ablehnen, und wenn er sie zurückzieht, thut er es nicht nomine der Generalprocuratur, sondern proprio nomine.»

Mindez mutatja, hogy szükség esetére lehetséges a gyakorlati igényeknek eleget tenni, anélkül hogy össze kellene olvasztani a külön hatásköröket.

Különfélék.

— A kereskedelmi üzletek átruházásáról szóló törvényjavaslat előadói tervezete. Az igazságügyminiszterium törvénytervezetet dolgozott ki a kereskedelmi üzletek átruházásáról, melynek szövege következő:

1. §. Aki szerződés útján kereskedelmi üzletet átvész és akár az addigi, akár más cég alatt folytatja, felelős az átruházónak az üzletből eredő tartozásaiért, azokon kívül, amelyekre nézve kimutatja, hogy az átvétel idején sem az átruházónak kötelezettségét, sem a jogügyleteket vagy egyéb tényeket, amelyekből az keletkezett, nem ismerte s a rendes kereskedő gondosságával meg sem tudhatta.

2. §. Az átvevőnek felelőssége az átvett vagyon értékére szorítkozik, ha az üzlet átruházása nyolcz nap alatt bejelentetik a cégjegyzéket vezető bíróságnak bejegyzés és közzététel végett. E végből a szerződést, az utolsó mérleget és az átruházott vagyon leltárát eredetiben vagy hitelesített másolatban be kell mutatni. A bíróság az átruházást a cégjegyzék jegyzet rovatában kitünteti s a «Központi Értesítő»-ben közzéteszi.

3. §. Az átruházónak üzleti hitelezője követelheti, hogy az átvevő, aki a 2. §. alapján felelősségének korlátozását érvényesíti, az átvett vagyont fedezze fel. (1868: LIV. tcz. 238. §. és 1893: XVIII. tcz. 1. §.)

4. §. Az átvevő levonhatja az átvett vagyon értékéből a fizetéseket, amelyeket elődjének üzleti tartozásaira már teljesített, ha a fizetés idején az átvett vagyont a reá hárult tartozások kielégítésére elegendőnek tarthatta.

5. §. Az üzlet átruházása nem változtat az átruházónak kötelezettségén.

6. §. Az előző §-ok alkalmazandók akkor is, ha a szerződés nem tárgyalja az üzlethez tartozó egész vagyont, azonban a felek szándéka üzlet átruházására s átvételére irányult.

7. §. A 2—4. §-ok nem alkalmazandók, ha az átvevő az üzletet házastársától, saját vagy házastársának fel- vagy lemenő ági rokonától, testvérétől vagy féltestvérétől vagy e személyek valamelyikének házastársától vette át.

8. §. Ha egyes kereskedő mással társaságba lép, a társaság felelős az addigi üzletből folyó tartozásokért, akár az előbbi, akár új cég alatt folytatja az üzletet.

9. §. E törvény szerinti felelősséget korlátozó egyezménynek nincs joghatálya oly személyek irányában, akik nem járultak hozzá.

10. §. E törvény nem alkalmazható: a) a csőd folyamán eladott, b) a kereskedelmi törvény 5. §-ában említett üzletekre.

— A népfajok sorsa és más kérdések. Irta *Bodnár Zsigmond*. 1900. Legeredetibb és legtermékenyebb filosofirónk, sokoldalú tudományos készültséggel, a töle megszokott vonzó és érdekes előadásban számos érdekes s többé-kevésbbé actualis kérdéstről nyilatkozik e művében.

Kiemeljük a kötetből a «népfajok sorsát» tárgyzó fejezetet, mint amely leginkább feltűnteti szerző tudományos törekvéseit, az «erkölcsi törvény» alkalmazhatóságát s annak a történelmi jelenségek felderítésére való alkalmas voltát.

Ennek gondolatmenete a következő:

A jövő századok: a realizmus korszaka, az ideális fajok hanyatlásának és pusztulásának színtere. Gyengül a franczia, spanyol, olasz, nem versenyezhet sikerrel a magyar, vigasztalan a kínai nép jövője, tehetetlennek mutatkozik India népe s szemünk előtt pusztul a török, mindmegannyi ideálista fajok. De emelkednek a reális gondolkodásuk. Gyarapodnak az angol, német, szláv fajok, s különösen rohamosan növekszik az orosz nemzet, szemlátomást közeledve ahhoz az időponthoz, melyben az uralkodó eszmével harmóniába jut. És e faji jelleget, mely ama népeknél a kérlel-

hetlen enyészetnek, emezeknél a boldogulásnak, a hatalomnak és tekintélynek a forrása, megváltoztatni nem lehet. A nemzetek kölcsönhatása folytán egy kis simulás ugyan el nem fog maradni, de lehetetlen, hogy egy népfaj kivetközzék eredeti sajátosságából, (pl. a magyar ideális tulajdonságaiból), csak azért, hogy továbbra is konvenáljon az időknek más, ellentétes irányu árjával. Ezért bukik a latin faj, ezért semmisül meg az angolszász, ez lesz a németek hanyatlásának is az oka, (mert még bennük is hiába keresnők a realismust a kellő mérvben) s így előreláthatólag az orosz a jövő. A kriminalitás is annál a népnél nagyobb, amelyik az uralkodó eszméhez nem tud alkalmazkodni. Bomlást mutat az olasz, spanyol, magyar, szerb; konsolidáció jelentkezik a reális fajoknál. Még az egyén gazdasági érvényesülése is más az ideálista népeknél, mint amazoknál. Itt háttérbe szorul az erkölcsi elem, ott többet adnak a fenkölt gondolkodásra. Ott nem igen érzik a pénz szagát, itt becses a család tiszta multja. Amazok a hasznosság morál hívei, ezek az önzetlen hazafiságnak s vitézségnek megbecsülői és tisztelői. L. A.

— **Történelmi emlékek** cím alatt *Török Kálmán* nyugalm. fegyintézeti igazgató érdekes adalékokat közöl a magyar börtönügy utolsó harmincz éves korszakából. Hivatott ismertetője szerző a hazai büntető-intézetek ezen kori fejlődésének, melynek nemcsak közvetlen szemlélője, de részese is volt. Elismeréssel adózik Horváth Boldizsár, Csillagh László s az igazságügyminisztériumban a börtönügyet vezető többi hivatalnokok képzettségének s buzgalmának, mely azonban börtönügyünket mégis csak kevésbé vitte előre, mert a valódi, a hivatása magaslatán állott szakemberek csekély mérvű elismerésben és támogatásban részesültek. Pusztá elfogultságból a legéletrevalóbb ideákat ölte meg a hivatalos apparátus és igen becses reformterveket hagyott meddön a személyes ellenszenv. Elkedvetlenítették azt a férfit, ki életét szentelte a börtönügynek, s idegenbe üldözték, kinek nyomatékos véleményét a külföld is gyakran kikérte. Szerző *Tauffer Emilt* érti, kit tanulmányai, külföldi utazásai, bő gyakorlati tapasztalatai mintegy praedestináltak volna a felállítandó központi felügyelői (General-Inspector) állásra, de aki félreismerve és elkeserítve, a hazai börtönügy nagy kárára, félrevonulni kényszerült. Hosszu időn szerzett tapasztalataiból szerző azt a tanuságot vonja le, hogy elodáztatlanul szükséges a börtönügynek egy bizonyos fokig önálló központi szervben való egyesítése, s hogy a büntetés-végrehajtásnak a Btk.-ben elfogadott — általa is helyesnek felismert — rendszere szigorú következetességgel keresszül vitessék. L. A.

Nemzetközi Szemle.

— **A német birodalmi gyűlés és a botbüntetés.** Németországban visszasírják a vesszőzés idejét. Petitiót intéztek a Reichstaghoz, amely a botbüntetés behozatalát kívánja. A kérvény elvetetett s így a német birodalomban ezután se fogják a bűnösöket megkorbácsolni. A kérvény mögött a conservatívek állottak és annak szükségességét az erőszakos bűncselekmények (Roheitsverbrechen) felszaporodásával indokolták. Limburg képviselő a következőket mondotta:

„Die Zunahme der Roheiten ist unleugbar. Es giebt Strafthaten, bei denen weder dem Verletzten selbst, noch dem verletzten Rechtsgefühl der Allgemeinheit anders Genugthuung geschehen kann, als durch Prügel; und es giebt eine Anzahl Individuen, auf die eine andere Strafe keinen Eindruck macht. Man sagt, die Prügelstrafe sei unwürdig. Wir wollen doch aber nur die Personen strafen, die die Menschenwürde abgelegt haben. Die Vollziehung der Prügelstrafe durch eine Maschine ist nicht so von der Hand zu weisen. Der Hinweis darauf, dass im Ausland die Einführung der Prügelstrafe einen schlechten Eindruck machen würde, lässt mich kalt; wir nehmen es in der

Kultur mit jedem anderen Staate auf. Für nothwendig halte ich, dass die Strafe unmittelbar auf die That folge. Ich bin überzeugt, die Prügelstrafe wird kommen. Ich hoffe aber, dass sie bald kommt. Denn mit jedem Tage, wo sie früher kommt, wird eine Menge Unheil vermieden.»

Bebel socialista képviselő elismeri, hogy az erőszakos bűncselekmények felszaporodtak, de ezen nem a botbüntetéssel, hanem a bűncselekmények okainak kiirtásával kellene segíteni. Ezek alatt az okok alatt a létérti küzdelem nehézségeit, a nő és gyermekmunka emelkedő mérveit érti. A szabadságvesztést elég súlyosnak tartja.

A botbüntetés behozatalát több amerikai napilap is kívánta 1895-ben. Csakhogy itt a kívánság éle inkább a «collegiate and hotel prisons» ellen irányult. Tallack* azt mondja, hogy ha a csavargó vagy a verekedő bekerül egy amerikai fogházba: «he will there find comforts of dietary, recreation, music, newspapers, novels, gymnastics, and professorial teaching even in the higher branches of education, wih the honest worker can never hope to obtain.» A sportot, a zenét meg az ujságokat kellene itt megszüntetni s akkor talán a kriminalitás is más arányokat mutatna.

Schwarze, Tallack a botbüntetés mellett nyilatkoznak, Krohne is hive fiatalok bűnösökkel szemben, de ez más elbírálás alá tartozik.

Különben a felvetett kérdés nem a botbüntetésnek meg a szabadságvesztésbüntetésnek a problémája, ez csak egy járuléka annak a kérdésnek, hogy hogyan küzdünk a kriminalitás ellen. De mielőtt erre a kérdésre feleletet fogunk kapni, addig számos dolog vár még megoldásra. A bűncselekmények okainak a feltárása a modern büntetőjogtudomány feladata, de ott, ahol a bűncselekmények aetiológiájával többé-kevésbé tisztában vagyunk, ott egy céltudatos socialpolitika erősebb orvosszer mint a botbüntetés. R. J.

— **A Congrès International d'assistance publique et de bienfaisance privée** 1900 július 30-tól augusztus 5-ig fogja üléseit Párisban tartani. A kongressusnak négy osztálya van. Az első osztály, melynek munkaköre: a gyermekek és serdülők védelme, a következő kérdést tűzte ki a kongressus teljes ülésének napirendjére: Miként kell bänni és nevelni a szegényügyi kormányzat és a magánjótékonyosság által magukhoz vett azokkal a gyermekekkel, akiket valamely erkölcsi okból nem lehet családokban elhelyezni (reform-, óvó- s javítóiskolák). Magában az osztályban következő főkérdések fognak tárgyalatni: 1. A gyermekek védelme a csavargás és koldulás ellen; iskola utján való segítség; az igazságszolgáltatásnak átadott gyermekek. A gyermekek segítése a betegségeik ellen való védekezésre irányuló rendszabályok végrehajtásában. A serdülőknek az iskolából való kilépésüktől 21 éves korukig való védelme. A gyermekek ideiglenes oltalma az alatt az idő alatt, míg szüleik valamely okból nem képesek fentartásukról gondoskodni. — A kongressus vezértitkársága Párisban rue Cambacérès 7. sz. a. van.

— **A francia képviselőház** bűnügyi bizottsága jelenleg Muteau képviselőnek törvényjavaslatát tárgyalja, amely szerint azok a kiskorúak, akiket a bíróság azért mentett fel, mert cselekményük bűnösségének felismerésére szükséges belátással nem bírtak, nem a büntetőügyi, hanem a szegényügyi (assistance publique) kormányzat alá tartozó, külön nevelőintézetekben helyezendők el.

— **Kérelem.** Az «Otthon» írók és hírlapírók köre egy bizottságot küldött ki, mely a szerzői jogról szóló, 1884. évi XVI. tcz.-nek novelláris uton való módosítását van hivatva kezdeményezni. E bizottság nevében felkérem mindazokat az igen t. ügyvéd és bíró urakat, kik gyakorlatból ismerik az idézett törvény egyik-másik fogyatkozását, legyenek szívesek ez irányban való tapasztalataikat az alólírottal közölni és így a nagyfotosságu munkát támogatásukkal előmozdítani. Tisztelettel *Radó Antal*, az «Otthon» főtítkára. (Budapest, VII. Károly-körut 15.)

A Magyar Jogászegyletben folyó hó 31-én (szombaton) este 6 órakor folytattni fog dr. Gaár Vilmosnak a bizonyítási teherről szóló előadása feletti vita. Szólásra fel vannak jegyezve: dr. Pap József és dr. Kobler Ferencz. Az egyleti helyiség: V., Szemere-utca 10. (Ügyvédi kamara.) — Vendégeket szívesen lát az egylet.

* Penological and preventive principles, 109. l.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Törvényjavaslat a kereskedelmi üzletek átruházásáról. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd. — Az építő iparosok elsőbbségi jogai. *Dr. Hirschler Leo* budapesti ügyvéd. — *Törvénykezési Szemle:* A vizsgálat elrendeléséről. *Vásárhelyi István* kir. albirótól. — A viselt hivatal elvesztése, a Btk. 442. §-a és a novella. *Dr. Goldschmied Mór* magyar kir. államvasuti fogalmazótól. — A Casier judiciaire. *Dr. Vámbéry Rusztem* kir. albirótól. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Törvényjavaslat a kereskedelmi üzletek átruházásáról.

E javaslat a visszaélések egész sorozatát volna hiv tva megszüntetni. A csalások változatos skáláját leplezte sok esetben az üzletátruházás és a polgári bíró tehetetlenül állott egy jogügylettel szemben, melynek hatályát törvényeink megvédték. Az üzletnek vakmerő átruházása mellett a vagyon-évonás kedvelt formájaként a társas viszony fictiv megállapítása szerepelt és a civilis alakszerűségek szerencsés megválasztásától függött, vajon a büntetőbíró utólag egyáltalában megállapíthatta-e a bűnösséget. A hitelező maga csak ritkán részesülhetett már a büntető védelemben, mert amíg ez bekövetkezett, abbeli félelmében, hogy teljesen elesik követelésétől, réges régen kapitulált az adós által dictált feltételek mellett.

Az a kérdés most már, vajon az előttünk fekvő 10 szakaszból álló javaslat véget fog-e vetni eme visszaéléseknek. Erre a kérdésre sajnálattal kell kijelentenünk, hogy nem. A javaslat mindössze azt fogja elérni, de azt sem minden esetben, hogy az üzlet átvevőjének civilis felelőssége korlátlanul vagy az átvett vagyon értéke erejéig megállapítható lesz. Ez értékkel bir akkor, ha az üzlet átvevője vagyonos ember, de ha, amint ez rendszeren tapasztalható, ez utóbbi más, mint a reá átruházott vagyonnal nem bir, egymagában az, hogy a törvény követelési jogot statuál, élénken emlékeztet arra az emberre, akinek ellopták börtöndjét és aki kinevette az ügyetlen tolvajt, mert a börtönd kulcsa az ő kezében volt. Mit ér a követelési jog, ha az üzlet egy dolosus vevő háborittatlan birtokában van, akár csak egy-két hóig? Avagy mit jelentsen a követelés, ha az üzletet egy oly személy szerzi meg, akinek adósságai vannak, aki hozzátartozóinak tartozik és akinek személyében most kétféle adósság egyesül. Mily gyönyörű perspectiva nyílik itt a kibontakozás lehetetlenségére és mily hatalmas posztója ez egy adósnak, ha egyezségi feltételeket szab.

A civiljogi felelősség oly személyekkel szemben, akik hitelezőiket ki akarják játszani, tehát legfeljebb egy kellemtelen factor, melylyel azután az ilyen egyéneknek számolniok kell, de a hitelező hathatós védelmére nem szolgálhat. Az új német kereskedelmi törvény 25. §-ának eme szigorított kiadása a mi viszonyainkba nem illik bele. Ami ezen javaslatban terhes, az legfeljebb a jóhiszemű szerzőt fogja sújtani, de azoknál, akik ellen e törvény készül, e teher kellemtelenségeit jóval ellensúlyozza az a nagy előny, hogy mindaz, ami eddigelé lopva a büntető törvény sulya alatt történt, ezután szabadon a jog által megvédve a büntetőbíró szemelátára fog végbe mehetni.

A javaslat 2. §-a módot nyújt arra, hogy az üzlet átvevője felelősségét az átvett vagyon értékére szorítsa. Az átvett vagyon értéke! Mintha az átvett vagyon értéke azonos volna az üzlet értékével! A hitel az üzlet összes viszonyain alapul, fenállásának ideje, összeköttetései, esetleg egy szerződésileg biztosított helyiség oly értéket képviselnek, melyek nem ritkán felülmúlják az üzletben levő vagyon értékét. Eme nagy értékek intact félretételére törvényes alapot ad a javaslat. A hitelező pedig tartozik megelégedni az átvett vagyon értékével és ennek megállapítása végett néhány évig perlekedni. Hogy mit jelent pedig az ilyen per, azt az örökösök ellen alkalmazandó procedurából tudjuk.

Ha tehát a javaslat törvényerőre emelkedik, annak az lesz a hatása, hogy az üzletátruházások óriási mérvben szaporodni fognak. A javaslat törvényes és biztos eszközt nyújt arra, hogy az adós évekre kitolja a végrehajtást és hogy vagyonát egészben vagy részben eltüntesse.

Nézetünk szerint a kérdés szabályozása más alapra fektetendő. A hitelezőnek feltétlenül jogában áll követelni, hogy az az üzlet, mely követelésének fedezéseül szolgál, változatlanul fentartassék, amíg követelése kielégítve vagy biztosítva nincs. Az üzlet nem kereskedelmi cikk és azért a szabad forgalom elvei józan határok közt korlátozhatók. Eme szempontból kiindulva, törvényileg meg kellene teremteni ama garanciákat, melyek az üzletnek a hitelező akarata ellenére való átruházását lehetetlenné tennék. Ezt el is érhetjük következő módon: Aki kereskedelmi üzletét szerződés útján valakire átruházni akarja, tartozik ebbeli szándékát a kereskedelmi bíróságnak bejelenteni. A kereskedelmi bíróság eme bejelentést és az átruházás feltételeit a hivatalos lapban háromszor közzététeti és felhívja a hitelezőket, hogy amennyiben az üzlet átruházását ellenzik, ezt 30 nap alatt a kereskedelmi bíróságnak jelentsék be, mert különben az átruházásba beleegyezőknek fognak tekintetni. A hitelezők ellenzése esetére azok követeléseit biztosítandók. A törvényes feltételek be nem tartása esetén az üzletátruházás semmis és az üzlet volt tulajdonosa ellen elrendelt végrehajtás úgy fogatosítható, mintha az üzletátruházás meg sem történt volna. E mellett szabadságában áll bármely hitelezőnek, akinek követelése nem lett biztosítva, zárlatot kérni. Az üzletnek azon átvevője pedig, aki a törvényes feltételeket be nem tartotta, az átruházó fél összes üzleti tartozásait egész vagyonával felel. Végül a törvényt meg kellene erősíteni oly büntető határozattal, hogy az a kereskedő, aki a törvény határozmányainak mellőzésével kereskedelmi üzletet átruház vagy átvesz, három hónapig terjedhető fogsággal, mint rendbűntetéssel, sújtandó, amennyiben a cselekmény nem esik a büntető törvény sulya alá. Ugyanezek a szabályok alkalmazandók volnának akkor, ha egyes kereskedő mással társaságba lép.

Ily intézkedések által elérjük, hogy az üzletátruházások csakis nyilvánosan fognak végbe mehetni. Ez már önmagában véve is hathatós eszköz a csalók visszariasztására. Érdekeik megvédését pedig minden egyes esetben a hitelezőkre kell bízunk, mert általános formulák akármilyen ovatosan is legyenek azok szerkesztve, a kijátszás meghiusítására alkalmasak sohasem lesznek. Itt van pl. az a gyakori eset,

amikor az egyik hitelező követelése fejében veszi át az üzletet. Jogositva lesz-e ily esetben az üzlet átvevője követelését az átvett vagyontól levonni? A javaslat nem provideál és kétségtelenül még számtalan hasonló esetet is teremthet a javaslat által nem korlátozott szerződési szabadság.

Ha így célját téveszti a javaslat a fraudulosus üzletátruházások eseteiben, úgy másrésztől igazságtalanul bánik a jóhiszemű szerződő felekkel. Ez utóbbiakra nézve rendkívüli terhes az a kötelezettség, hogy még évek múltán érvényesített, rejtett vagy fictiv üzleti tartozásokkal szemben is igazolja, hogy rendes kereskedői gondossággal járt el. Az ilyen felekkel szemben súlyos és igazságtalan követelés még az is, hogy az átvett vagyontól esetleg esküvel is fedezzék fel, ha valakinek eszébe jut 32 éven belül fellépni. Ilyen körülmények és ilyen veszélyek közt tisztességes ember nem lesz hajlandó üzletet átvenni. *Dr. König Vilmos.*

Az építő iparosok elsőbbségi jogai.

A legutóbbi események, melyek az építő ipart nemcsak megrendítették, de egyúttal beláthatatlan időre megszüntették, jogászközönségünket azon kényszerhelyzetbe hozzák, hogy ezen már-már haldokló ipart újra feléleszszék oly törvényhozási intézkedések javaslatba hozatalával, melyek szabályozni hivatják az építetők, vállalkozók és alvállalkozók jogait és kötelezettségeit, melyek meghatározzák és körvonalozzák az egyiknek a másikhoz való viszonyát, de pro primo biztosítsák az alvállalkozót vállalkozójával és mindkettőjüket az építetővel szemben.

Az összes európai nagyobb államok között egy sincs, melynek törvényhozása az építő iparosok védelmére többé-kevésbé hatályos intézkedést ne tartalmazna, még Oroszországot sem véve ki. Nálunk, hol minden egyéb iparnak, de különösen a gyáriparnak rég időktől fogva nyújtottak kedvezményeket, minő a subventio, az adóelengedés, a vasuti refectia, a vámkedvezmények stb. az építő iparnak bármily irányu gondoskodás osztályrészül nem juttatott, sőt még annak védelme sem képezte discussio vagy enquête tárgyát.

Be kell ismernem, hogy polgári törvénykönyvünk sincs még, minélfogva ezen határozottan annak keretébe tartozó ügynek a polgári törvénykönyv keretén kívül való elintézése az illető kodexnek egységességét parcellázná, mégis ezen ellenvetés figyelmen kívül hagyandó azon indokból, mert a polgári törvénykönyv megalkotása előreláthatólag még igen hosszú időt vesz igénybe, az építő iparnak nyújtandó védelem pedig noha speciális ügy, mégis a fenforgó körülmények között rendkívül sürgős. Hisz azt látjuk, hogy a polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő bizottság gyakran még ténykérdések felett sincs egy nézet, annyival kevésbé jogi kérdések eldöntésénél.

Ily körülmények között — nézetem szerint — célszerű és üdvös volna, hogy függetlenül a magyar általános polgári törvénykönyv létrehozatalától, a németek példáját követve speciális törvényjavaslat alkottassék az építő iparosok védelmére, annyival is inkább, mert ezen pangásban lévő és intern nemzetgazdasági szempontból rendkívül nagy szerepet játszó iparág elzüllesztését megakadályozni kötelességünk.

A prioritásra, többnyire a vételárral arányban nem álló foglalóért vásárolt telek tulajdonosa az építkezés folytán keletkezendő értéktöbbletet is meghaladó u. n. építési kölcsönhöz juthatott, mely kölcsön főbiztosítékát egyrészt a telekben rejlő érték, másrészt a folyósítás mikéntje képezte, amennyiben a kölcsön az építkezés előrehaladásához mértén meghatározott részletekben fiztetett ki. Egyik elsőrangú hitelintézetünk váltóhitel alakjában rendszerint a telek és az építkezés együttes értékének 70—75%-át hitelezte. Időközben devalválódván az ingatlanok értéke, egy fenforgó esetben megtette azt is, hogy a megszavazott, bekebelezett

és részben már folyósított kölcsönt 10%-nak megfelelő összeggel leszállította. Ez az eljárás önvédelemből talán indokolható, de az építési vállalkozó szempontjából sérelmes, mindenesetre pedig igazolja a hitelezés körüli könnyelműséget. A szóbanforgó esetben a vállalkozó munkáját kénytelen volt beszüntetni és alvállalkozóival együtt úgy az építkezésben, mint fizetési kötelezettségei teljesítésében megakadt.

Ezek előrebocsátásával csak egynémely okát szándékoztam felemlíteni az építési ipar nyomorának. Ily okok tehát a pénzintézetek és magánosok hitelezési viszonyai, a könnyelmű vállalkozások, a hirtelen kijózanodás okozta tulerős reactio stb., melyek azonban valamennyien megszűnnének, sőt létre sem jöttek volna, ha a code Napoleon majdnem egy évszázad előtt statuált, egynémely viszonyainkhoz illő szakaszát törvénnyel, vagy akárcsak rendelettel nostrifikáltuk volna, néhány modern jogvédelmi eszközt pedig létesítettünk volna.

A Code idevágó határozmányai azon elvből indulnak ki, hogy a kötelezettséget vállaló fél vagyona hitelezőinek közös záloga és annak értéke, ára közöttük osztandó szét, kivéve, ha törvényes elsőbbségi joggal bírók is volnának. Eddig ezen elv nálunk is megvan, de csak a végrehajtási és csőd-eljárásban az ingóságok, és a telekkönyvi rendtartásban az ingatlanok tekintetében. Ugy az ingók, mint az ingatlanoknál divergál azonban a levont konsequentia. Míg a francia törvény még csőd és végrehajtás esetében is úgy az ingókra, mint az ingatlanokra, ez utóbbiakra a jelzálogos hitelezők követeléseit gyakran megelőzően a 2099. §. értelmében privilegisáltakat ismer, addig a mi törvényeink ilyeneket csak a fentjelzett és még néhány kivételes esetben statuálnak, minők pl. a retentionális jog gyakorlása, vagy a kézi záloghoz való jog érvényesítése ingóságoknál, az egyszeri átíratási díj ingatlanoknál.

A francia privilegisáltak a 2095. §. szerint még a jelzálogos hitelezőket is megelőzik, a következő §§-ok szerint pedig egymáshoz viszonyítva qualitative bíráltatnak el és ennek megfelelőleg soroztatnak, egyenlő kvalitásuk pedig egyenlő arányban részesülnek.

Ezuttal csak az ingatlanok kiváltságos hitelezőivel ohajtván foglalkozni, mellőzöm az ingóságok privilegisáltjait. De még sem hagyhatom említés nélkül, hogy a 2102. §. 4. pontja az ingóságok hátralékos vételárára annak erejéig a vétel tárgyát képező ingókra bizonyos korlátozással, mely az adós bírlalását és természetesen előnyösebb privilegium hiányát feltételezi, egy a pactum reservati dominii intézményéhez hasonló jogot külön kikötés nélkül biztosít az eladónak.

Az ingatlanok privilegisáltjait a 2103. §. sorolja fel és pedig nemcsak taxative, hanem egyúttal a kielégítéshez való jog rangsorában is. Első az eladó vételárhátraléka, mely intézmény nálunk az adásvételi szerződésben kitüntetett vételárhátralék külön kérelem előterjesztése nélkül, tehát hivatalból való bekebelezése alakjában van meg. Ezután következik azon hitelező, ki az ingatlan megvásárlásának céljaira kölcsönt adott, de ezen hitelezőnek bizonyos autentikus bizonyítékok felett kell rendelkeznie. Ily hitelezők védelmére törvényes intézkedés nálunk nem szükséges, mert ezek más módon jogaikat önmaguk védelmezik. Ezek után következnek a társörökösök, akiknek biztosítására reflektálni e helyütt nem kívánok, de semmi esetre sem tartom őket privilegisált minőségűeknek.

Nunc veniam ad fortissimum! Az építésszek, vállalkozók, kőmivesek és más az építkezésnél alkalmazott munkások következnek negyedik sorban, kik előleges bírói szakértői szemlével konstatáltatják az előbbeni, és a munka befejezésétől számított hat hónapon belül, a jelenlegi állapotot. Az utóbb felsoroltak természetesen igényük tekintetében azon összérték által korlátoztatnak, mely az építkezés által előidézett értéktöbbletnek megfelel.

Még egy osztályát a kiváltságosoknak képezik azon

hitelezők is, akik kölcsönt nyújtottak a munkások fizetése céljából, amely cselekményük által mintegy a munkások jogaiba lépnek és szabályszerű nyugtájuk a cessionális okirattal egyenlően bíraltatik el.

A francia törvény ezen 100 éves intézkedéseinek hatása alatt készült azon német törvényjavaslat, melynek értelmében az építési követelések biztosítottassanak, anélkül, hogy elismertetett volna, hogy a sarkpontok, az alapelvek francia származásúak. De bármiként legyen is, annyi mindenesetre megállapítható, hogy a német törvényjavaslat az építő ipar anyagi biztonságát előmozdítja, noha nem egészen anélkül, hogy az ingatlanok forgalmát és az építési hiteleket meg ne nehezítené, és kizárja annak lehetőségeit, hogy az építő ipar oly romlásnak tévessék ki, mint a minő a legutóbbi időben nálunk bekövetkezett.

A német polgári törvénykönyv 648. §-a jelzálogi biztosítékot nyújt az illető vállalkozónak, ez a jelzálogi biztosíték azonban tapasztalat szerint mit sem ér. A speciális törvényjavaslat már tovább megy és az építő iparosoknak francia módon privilegiumokat ad, ha nem is ugyanazokat. A törvényjavaslat abból indul ki, hogy azon értéktöbblet, mely az építkezés által előáll, az azt létesítők követeléseinek nemfizetése esetén elsősorban tehát bizonyos jelzálogos hitelezőket is megelőzőleg az épületet létesítők követeléseinek fedezetéül esetleg kielégítéséül szolgáljon. Ez ugyanaz az intentio, melyet a Code 2103. §-a tendál, csak keresztülvitelében azon különbséggel, hogy az ez utóbbinál előforduló nehézségek elkerültnének és egyszerűsítettnek, amennyiben az egyiknél előleges és utólagos szakértői szemle szükséges, míg a német törvényjavaslatnál a telek értéke a tulajdonos által az illetékes telekkönyvi hatóságnál az építkezés megkezdése előtt bejelentendő, igazolandó s az által feljegyzendő, miáltal el van érve azon rendkívül nehéz kérdés megoldása, melyhez a német jogászok négy évi tanácskozása volt szükséges, hogy az építkezést előállítók elsőbbségi jogainak keletkezési időpontja telekkönyvileg kitüntetve lévén, a szükséges gondossággal eljáró jelzálogos hitelező meg ne károsíttassék; egyszóval eléretik a részben ellentétes érdekek kiegyenlítése.

Határozottan kimondja a 2. §., hogy építési engedély csak az esetre adható, ha igazoltatik, hogy az építkezési feljegyzés telekkönyvileg keresztülvittetett, amely feljegyzés magában foglalja az építkezési szándékot s egyuttal kitünteti a telek értékét. A 6. §. meghatározza, hogy az építkezés befejezésétől számított hat hónapon belül minden, az építkezésből kifolyó követeléssel bíró hitelező jogosítva van követelését a telekkönyvi hatóságnál bejelenteni; ily hitelezők a vállalkozók és nézetem szerint az alvállalkozók is, mert noha a 7. §. 2. pontjában csak a szolgálati szerződésben állók vannak ilyenekül feltüntetve, mégis a részletezésnél ezen kifejezés használtatik: «Werk oder Dienstverträge», de az anyagszállítók határozottan nem bírnak elsőbbségi joggal.

Az anyagok, minő a téglá, mész, habarcs, állványfa stb. rendszerint oly cégek által szállíttatnak, melyek a netán hitelben szállított áru ellenértékét speciális védelem nélkül is biztosítani képesek és nem felelne meg a javaslat intencióinak, ha ezeket is pártfogásába venné, mert azokat kell védelmeznie, kik az ügylet természeténél fogva az építetőnek vagy vállalkozónak ki vannak szolgáltatva. Érdekes a megkülönböztetés a szállító és a vállalkozó között, ha vesszük, hogy pl. az asztalos kész ajtókat szállít, vagy az építési vállalkozó régi ajtókat vásárol, mely esetekben kérdés, hogy az asztalos, vagy a régi ajtók eladója szállítók-e? A javaslat indokolása e kérdést akként dönti el, hogy az asztalos csak az esetre építési hitelező, ha ő maga helyezi el az épületen az ajtókat, miből következik, hogy a régi ajtók eladója semmi esetre sem tekinthető annak.

Az eljárás bejelentések fenforgása esetén az, hogy az összes bejelentések egy összegben, egy rangsorozatban építési

jelzálog (Bauhypothek) címén kebeleztetnek be hivatalból. Az ezen bekebelezésben jogosítottak egyenlő rangsorozatban részesülnek.

Ez utóbbi intézkedés rendkívül méltányos, mert ha nem így volna és a bejelentések időrendje határozná meg a rangsort, úgy azon iparosok, kik már az építkezés befejezéséhez közel álló munkát kötelesek végezni és követelésüket csak később jelenthetnék ez okból be, saját iparostársaik által megelőztetnének.

Az ilyképpen hivatalból létesített zálogjog már az építkezési szándék időpontjában, illetve annak feljegyzésekor nyeri el rangsorozatát.

Amint az a rövid kivonatban közölt törvényjavaslatból kitűnik, az építő iparosok követelése teljesen megvédetnek, csak félt, hogy nem lesz követelésük, mert az ingatlanok, különösen a beépítendő telkek forgalma és az építési kölcsönök engedélyezése rendkívül megnehezítették. Ezen nehézségek megoldása a törvényjavaslatnak nem sikerült.

Ha a vételárhátralék elsőbbséggel bír is, az de facto sohasem érvényesülhet, mert a vételárhátralékos hitelezőnek érdekében állván a telek beépítése, mindig kényszerhelyzetben van és már a telek eladása alkalmával szerződésileg kötelezi magát a felveendő építési kölcsönnek az elsőbbséget megadni. Az ilyképpen prioritásra vásárolt telek eladója érdektársa marad a vevőnek az építkezés létesítése tekintetében, mert ha az építkezés megakad, az ő vételárhátralék követelése legalább is dubiosussá válik. Ezen hitelező azonban kevésbé védelmezendő, mert ő már az eladás alkalmával ismeri ezt a helyzetét és a spekulációban részes, sőt risicóját meg is fizetteti a vevővel. Mégis a prioritásra való eladás megnehezítése feltétlenül csökkenteni fogja az ily adásvételek létesítésének mennyiségét és ezzel az ingatlanok forgalmát.

Nagyobb hiba azonban a javaslat 16. §-ának azon határozománya, hogy az építési kölcsön csak annyiban előzi meg az építő iparosok zálogjogát, amennyiben a kölcsön összege az építkezés céljaira fordított. Ehhez az szükségeltetnék, hogy minden intézet új osztályt létesítsen a pénz hováfordításának ellenőrzésére. Ki van zárva, hogy ily intézmény életbeléphessen, mert akkor a bankoknak, figyelembe véve alaposságukat és scrupulositásukat a pénzfolyósítás körül, minden egyes építkezést külön tanulmány tárgyává kellene tenni, az összes szerződéseket felülbíráltatni és közvetlenül az egyes vállalkozóknak fizetni s mindezen cselekményeik alaposságáért szavatolni. Ez lehetetlen, keresztülvihetetlen. Ez okozta a törvényjavaslat ellen felhozott legfőbb aggályokat már az enquête idejében és az indoklás csak azt tudja felhozni enyhítő körülményül, hogy a kölcsönadó intézet felelősségét a jóhiszeműséggel gyöngíti, vagyis ha bona fide vélelmezhetette, hogy a folyósított összeg az építkezés céljaira fordított, úgy az építő iparos zálogjoga az építési kölcsönt nyújtóét meg nem előzi. Ezen intézmény keresztülviteléhez az szükségeltetnék, hogy az építető minden egyes iparosnak utalványt adjon a pénzüntézethez és ezen utalvány alapján történjék a fizetés, tehát sohasem az építető, de mindig az iparos kezéhez, miáltal az anyagszállítók fizetése elmaradna.

Az a kérdés most már, hogy a mi fővárosi viszonyainkat tekintetbe véve, miképpen volna a törvényjavaslat átültetésének esetében ezen akadály elhárítható?

Nálunk, különösen a főváros területén a telektulajdonosok legnagyobb része igénybe veszi valamely pénzüntézet hitelét, mihelyt építeni szándékozik. Az eljárás abban áll, hogy befolyamodik az igazgatósághoz s ezen folyamodványához csak a telekkönyvi kivonat, a kidolgozott építési költségvetést és a terveket tartozik csatolni. Erre azután szakértőileg megbecsültetnek a mellékletek, megállapítatik a telekérték s meghatározzatik a kölcsön összege. A gya-

korlat bizonyítja, hogy a benyújtott költségvetés sohasem reális, a terv leggyakrabban szintén nem az, úgy hogy a tényleges kivitel költségei nem felelnek meg az illető intézethez benyújtott előirányzatnak. Hogy tehát e tekintetben a hitelező-intézet kellőképpen biztosítottassék az építkezést előállító hitelezőknek a törvényjavaslat által biztosított elsőbbségi jogával szemben, illetve, hogy a pénzintézet jóhiszeműsége a kifizetett összegek hovaforrítása tekintetében igazolva legyen, a megoldást egyedül úgy találhatná, ha az építető, mielőtt folyamodványát benyújtja, az illető munkák elvégzésére hivatott összes iparosokkal írásbeli szerződéseket köt, azokat folyamodványához csatolja és jelentse ki, hogy a folyósításnál minden egyes iparosnak közvetlenül mikor és mennyi fizetessék ki. Egyszóval, ha a telektulajdonos építési hitelből szándékozik építeni és pedig akár csak egy fővállalkozóval szerződik, akár saját regijeiben épít, nemcsak a fővállalkozó, de ennek összes alvállalkozói szerződéseit is megfelelő alakban bemutatni tartozik. Ha valamelyik vállalkozó szerződéses kötelezettségének nem felel meg, úgy módjában áll az építetőnek ezen körülményt a pénzfelvétel előtt a hitelezőnek bejelenteni s megakadályozni a nem teljesített vagy hiányosan végzett munka honorálását, mely esetben azon összeg letételeg kezelendő.

A törvényjavaslat csak bizonyos nagyobb és több építkezést igénylő kerületekre hatályos, ami nagyon helyes, mert kisebb építkezéseknél csak kivételesen fordul elő az iparos kijátszása.

Bizonyára vannak még a törvényjavaslatnak oly pontjai, melyek az életbeléptetés után a gyakorlat követelményeinek megfelelően módosítandók lesznek, de meggyőződésem szerint annak nagy vonásaiban való mielőbbi átvétele és meghonosítása rendkívül kedvező, éltető hatással volna végelgyengülésben szenvedő építő iparunkra.

Dr. Hirschler Leo.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A vizsgálat elrendeléséről.

Egy előfordult eset alapján, minthogy nem kizárólag arról van szó, vajon helyesen vagy helytelenül fogott-e fel egy a hatáskört is érintő intézkedést az eljáró bíró vagy vádló, hanem lényegesen a vizsgálati eljárás alapját képező és a vonatkozó törvényben első tekintetre nem minden kétséget kizáró olyan rendelkezések helyes vagy helytelen, a törvénynek meg- vagy meg nem felelő értelmezéséről, összehasonlítás útján a törvény szavainak magyarázásáról: mi ha helytelenül menne át a gyakorlatba, azonfelül, hogy a törvény szellemének meg nem felelne, semmiféle gyakorlati értékkel sem bírna: nélkülözhetlennek tartom a jogászközönség figyelmét felhívni arra, vajon a bünvádi perrendtartás szem előtt tartásával a vizsgálatot olyan esetekben, midőn a vádtanács a vizsgálat teljesítését a székhelyén kívül levő járásbírószágra bizza, a vizsgálóbíró, avagy a járásbírósnál a vizsgálóbírói teendők végzésével megbízott bíró rendeli-e el? (B. Ü. Sz. 16. §.)

* *

Ha összehasonlítjuk a BP. 105. és 110. §-át, e kérdés felett gondolkozóba esünk, sőt a 110. §. 2. bekezdése sem oszlatja el teljesen kétségeinket.

Ha azonban az egész bünvádi perrendtartás szellemét és kifejezett rendelkezéseit tekintjük és ezután teszünk szakaszok és fejezetek közt összehasonlítást és ezen összehasonlítás folytán értelmezzük a törvény vonatkozó szavait, meg kell győződnünk arról, hogy a kérdésre adandó felelet magában a törvényben — hallgatólag — kifejezve van és ami megtehető, ez csak a régi, szabadon értelmezett eljárásból a

gyakorlatba átvitt és egyesek által kizárólag a vizsgálóbíró elnevezést ilyenné történt kinevezése folytán viselő személyhez kötött, de megszorítással és nem kiterjesztőleg vett értelmezéséből merítették, ami pedig a bünvádi perrendtartás szellemének nem felel meg.

A bünvádi perrendtartás 110 §-ának 2. bekezdése határozottan kifejezi, hogy a perrendtartásnak a vizsgálóbíróra vonatkozó intézkedései a járásbírósnak arra a bírására is értendők, aki a vádtanács megbízásából eljár.

Ezen rendelkezés tehát általánosságban kimondja, hogy a vádtanács által megbízott járásbírósnak bírójának a vizsgálatok vezetése körül olyan jog- és hatásköre van, mint a törvényszék vizsgálóbírójának, mégis a törvényben kifejezett azzal a megszorítással, hogy a vádtanács a megbízást a járásbíróstól bármikor visszavonhatja.

Ha pedig a vádtanács által megbízott járásbírósnak bírójának egyenlő jogköre van a megbízás nélkül eljáró vizsgálóbíróval: ezen jogkör nemcsak a vizsgálat levezetésére vonatkozhatik, hanem vonatkoznia kell annak a vizsgálat elrendelésére is.

Következik pedig ez először abból, hogy a bünvádi perrendtartás IX. fejezete, mely a vizsgálatról rendelkezik, mindenütt csak vizsgálóbíró említ s nem egyuttal vagy kivételképpen járásbírósnak, mint a vizsgálat levezetésével megbízott bíróságot is. Vizsgálóbíró rendeli el, vezeti le a vizsgálatot, ő szünteti azt meg vagy ő nyilvánítja azt befejezettnek (BP. 105., 117., 128. és 129. §.).

A BP. 110. §-a szerint a vizsgálat teljesítésével a járásbírósnak is megbízható. Következik ebből, hogy a vizsgálatot megbízott járásbírósnak bírójának a vizsgálatot levezeti, megszünteti vagy befejezettnek nyilvánítja. Ha pedig joga van a megbízott járásbírósnak bírójának a vizsgálatot befejezettnek nyilvánítani, sőt megszüntetni is: annival inkább joga van azt elrendelni is, mert sokkal nagyobb jogkör van biztosítva az eljáró bírónak egy ügy, egy eljárás megszüntetésének elrendelésénél, mint ugyanazon ügy, eljárás megkezdésének elrendelésénél.

Következik ez másodszor abból is, hogy az előzetes eltartóztatást, a vizsgálati fogságot rendszerint és legtöbb esetben szintén a vizsgálóbíró rendeli el. (BP. 143. és 150. §.).

A bünvádi perrendtartás 145. §-ának utolsó bekezdése szerint a járásbírósnak, amennyiben törvényszék hatásköréhez utalt bűncselekmény tényálladékát látja fenforogni, az eléje állított vagy kivételesen általa letartóztatott egyén letartóztatásáról és további fogvatartásáról 24 óra alatt köteles a vizsgálóbíró értesíteni azért, hogy ez a BP. 146. §-ának utolsó bekezdése szerint eljárasson. És mit rendel a BP. 146. §-ának utolsó bekezdése? Azt, hogy a vizsgálóbíró a letartóztatást elrendeli, vagy az elrendelt letartóztatást hatályában fentartja, vagy a 110. §. szerint adható megbízás tárgyában a vádtanács határozatát eszközli ki. És mi következik abból, ha a kieszközölt megbízás folytán a vádtanács a további teendők teljesítésével a járásbírósnak bizza meg? Az, hogy a megbízott járásbírósnak bírójának az előzetes letartóztatást elrendeli vagy az elrendeltet hatályában továbbra is fentertja. Nem ugyanazon jogkör-e ez, mint a vizsgálóbíróé?

A vizsgálati fogságot a BP. 150. §-a szerint a vizsgálóbíró rendeli el. Ha a vizsgálat levezetésével a járásbírósnak van megbízva és csak a vizsgálat folyama alatt válik szükségessé a terhelt letartóztatása: ki rendeli el a letartóztatást vagy a vizsgálati fogságot? Megfelel erre a BP. 151. §-ának 1. bekezdése, mely szerint az előzetes letartóztatás, illetőleg vizsgálati fogság elrendelése ellen használt felfolyamodás esetén a járásbírósnál fogva levő terhelt meghallgatása végett csak akkor kísérhető a vádtanács elé, ha a vádtanács székhelyén nincs védője: a járásbírósnál pedig fogva más nem lehet, mint akinek előzetes letartóztatását vagy vizsgálati fogságát a járásbírósnak megbízott bírójának rendelte el

Következik ez harmadszor a BP. 378. §-ának 3. bekezdéséből is, ahol ismét csak vizsgálóbíróról tétetik említés.

Tudjuk és láttuk a fentiek szerint, hogy a vizsgálat során több olyan végzést hoz a vizsgálat teljesítésével megbízott járásbíró bírja is (előzetes letartóztatás, vizsgálati fogság), amely felfolyamodással támadható meg és hogy még sem intézkednék — a különben minden kicsinyszerűeknek látszó teendők és jogokról intézkedő törvény — egy ilyen lényeges kérdésekről: ez lehetetlen. Igenis intézkedik, mert a vizsgálóbíró elnevezése alatt érti a járásbíró azon bírját is, ki a vizsgálatok levezetését megbízásból teljesíti és így az ő végzése is, mint vizsgálóbíró végzése a vádtanácshoz, stb. felfolyamodható.

És következik végül abból, hogy a BP. XXX. fejezetében kifejezetten külön választva van a törvényszék vizsgálóbírója a járásbíróától.

* *

Iha tehát a törvény szelleme az volna, hogy a IX. fejezetben irt vizsgálat elrendelésére a megbízott járásbíró felett kizárólag a törvényszék vizsgálóbírója volna jogosított: azt határozottan itt is kifejezte volna, mint kifejezte a XXX. fejezetben; vagy megbízás esetén ezen intézkedés megtételét kifejezetten a vádtanácsra ruházta volna és mert nem tette, éppen ebből következik, — a fent előadottak szerint — hogy a BP. I—XXVIII. fejezeteiben előforduló vizsgálóbíró elnevezés alatt nem mindig és nem minden esetben a törvényszékekhez kinevezett vizsgálóbírokat érti, hanem érti a járásbírók azon bírját is, kik a vádtanács megbízása folytán vizsgálatokat — annak elrendelésétől megszüntetéséig, illetőleg befejezettnek nyilvánításáig — teljesítenek, mert nem lehet sem a törvény 105. §-ából, sem egyéb rendelkezéseiből kivenni azt, hogy éppen a vizsgálat elrendelésénél tenni akart volna a vizsgálóbíró, mint bírói személy és a vizsgálóbíró, mint gyűsző közt különbséget és ha mégis tenni akart volna, hogy azt kifejezés nélkül hagyta volna, az éppen a szó és hivatalos személy közti különbségnél fogva hihetetlen.

Vásárhelyi István,

kir. albiró.

A viselt hivatal elvesztése a Btk. 442. §-a szerint és a novella.

Büntető törvényünk a hivatalvesztésnek, mint mellék-büntetésnek kétféle alakját ismeri és pedig: 1. melyet közönségesen hivatalvesztésnek; 2. melyet a viselt hivatal elvesztésének vagy pedig az állástól való elmozdításnak nevez.

Lényeges különbséget a mellék-büntetésnek ezen két alakja közt csak az képez, hogy míg a hivatalvesztésre ítélt nemcsak a Btk. 55. §-ának 1—3. pontjaiban megjelölt hivatalát veszti el, hanem ugyane §. 5. pontja alapján az ítéletben meghatározott időre ezen hivatalok elnyerésére való képességet is elveszti, addig a viselt hivatal elvesztésére ítélt csakis az általa tényleg viselt hivatalt veszti el, anélkül, hogy ez által hivatalviselési képessége egyébként érintve lenne; s ennyivel enyhébb ezen utóbbi, súlyosbitja azonban ezt az, hogy míg a hivatalvesztésnél a bírónak meg van adva a jog arra nézve, hogy ezt a Btk. 54. §-ának 2. pontja alapján mellőzhesse, addig a viselt hivatal elvesztését a 42. számú döntvény értelmében mindig ki kell mondani.

Ezen súlyosbitás abban találja indokát, hogy a viselt hivatal elvesztésére ítélt már visszaélt hivatalával vagy pedig megbízhatatlannak mutatkozott ezen állásra.

Megegyezik azonban ezen kétféle büntetés abban, hogy végrehajtásukat a Btk. semmiféle sanctióval nem látja el, kivéve a Btk. 442. §-a alapján kimondott állástól való elmozdítást, amely rendelkezésnek végre nem hajtását a Btk. 443. §-a 100 frttól 1000 frtig terjedő pénzbüntetéssel sujtható vétségnek minősíti.

Ezen eltérésnek kettős indoka van és pedig:

1. hogy azon vasuti hivatalnok vagy szolga,* aki a Btk. XXXIX. fejezetében meghatározott bűncselekmények miatt egy ízben már elítéltetett, megbízhatatlanságának tanujelét adta, ezen fontos szolgálatra ne alkalmaztassék és ne veszélyeztesse a vasutat igénybe vevő közönség és a vasut által szállított áruk biztonságát;

2. hogy a magánvasutak is kényszerítve legyenek az ítélet ezen rendelkezését fogadosítani.

Vizsgáljuk azonban, vajon eléri-e a törvény az 1. célját és szükséges-e ily szigorú intézkedés, hogy a cél elérhesék.

Mindkét kérdésre nem-mel felelhetünk.

Nem éri el a célját, mert a törvény csak az elbocsátást teszi kötelezővé, azonban nem tilalmazza az így elbocsátott hivatalnok visszavételét. A büntető törvény javaslata célját azon intézkedéssel, hogy nemcsak az elbocsátás elmulasztását, hanem a már elbocsátott hivatalnok vagy szolga visszavételét is vétségnek minősítette, elérte, azonban az igazságügyi bizottság ezt tulszigorúnak találta és törölte a visszavétel eltiltását tartalmazó rendelkezést, indokul hozva fel, hogy alig képzelhető oly vasutigazgatóság, amely az ilyen hivatalnokot vagy szolgát újból alkalmazná, nem gondolván arra, hogy a vasutigazgatóság azon alkalmazottját, kit a saját fegyelmi bírósága nem talált oly hibásnak, hogy elbocsássa, vissza fogja venni és hogy erre a módot a vasut üzleti rendtartás is megadja, amennyiben ennek 84. §-a alapján ily egyénnek újbóli alkalmaztatása a kereskedelemügyi m. kir. minisztertől előzetesen kikérendő engedélyhez van kötve.

Minthogy a törvény nem éri el a célját, nem is szükséges ezen intézkedésnek fentartása, mert ezen büntetéssel ugyszólván csak vagyoni hátránnyal sujta az illető hivatalnokot, amennyiben az elbocsátástól a visszavételig az illető rendszerint foglalkozás és így keresettel sem bír; ez pedig nem volt a törvényhozó célja; ezért a Btk. novellájának ezen §-ra is ki kell terjeszkednie.

A novelláris módosításnál különös gond fordítandó arra, hogy a törvény célját elérje anélkül, hogy oly vagyoni és sociális hátránnyal sujtsa az illetőt, melyet a törvény célja nem követel már meg.

Ezen okból nem lehet visszatérni a büntető törvény javaslatának álláspontjára, mert egyrészt azon mulasztások, melyeket az illető hivatalnokok elkövetnek és azoknak következményei a legtöbb esetben nem oly súlyosak, hogy ily szigorú büntetéssel kellene sujtan; másrészt pedig ugyszólván az összes vasutaknál az egyes szolgálati ágak annyira el vannak különítve, hogy az oly hivatalnok, kinek mulasztása oly súlyos természetű, hogy a forgalom biztonságának veszélyeztetése nélkül ennél a fontos szolgálatnál nem hagyható meg, még mindig alkalmazható a pénztári, raktári vagy más szolgálatnál, anélkül, hogy ez által az utazó közönség és a szállított áruk biztonságát veszélyeztethetné.

Ezen cél elérésére két mód kínálkozik.

Az egyik mód a büntető törvénykönyvből a mellék-büntetést törölni és egyuttal a vasuti és hajózási főfelügyelőségnek hatáskörét a magánvasutakra is annyira kiterjeszteni, mint amilyen az államvasutaknál bir, ugyanis kimondhatná a büntetésből való elbocsátást is.

A másik mód pedig elfogadni a német Btk. rendszerét, mely szerint a bíróság kimondhatja, hogy az illető a vasuti szolgálatban egyáltalában vagy pedig bizonyos szolgálati ágakban ne legyen alkalmazható** és pénz- s fogházbüntetés-

* Habár a Btk. 413. §-a vaspálya és gőzhajózási intézetről szól, mégis a szigorítás csak a vasuti alkalmazottakra szól, mert a 442. §. nem terjed ki a hajózási alkalmazottakra.

** Német Btk. 319. §.: „Wird einer der in den §§ 316 und 318 erwähnten Angestellten wegen einer der in den §§ 315 bis 318 bezeichneten Handlungen verurtheilt, so kann derselbe zugleich für unfähig zu einer Beschäftigung im Eisenbahn- oder Telegraphendienste oder in bestimmten Zweige dieser Dienste erklärt werden.“

sel sujtja úgy azt, aki ily egyént el nem bocsát vagy pedig oly szolgálatra oszt be, amelytől eltiltatott, mint azt, aki ezen körülményt elhallgatva magát alkalmaztatja.

Ezen változtatásnak előnye a mostani állapottal szemben az, hogy a törvény eléri célját anélkül, hogy az alkalmazott eszközök túlhaladnák azon határt, amely szükséges, hogy a törvény célját elérje.

Dr. Goldschmied Mór.

Casier judiciaire.¹

Franciaországban a Bonneville de Marsangy főügyész kezdeményezésére 1851. január 1. től kezdve hatályban lévő Casier judiciaire-t, annak alakját és szerkesztésének módjait a törvények hosszú sora állapítja meg, melyek tartalmát Balogh Jenő kimerítően ismerteti a Jogi Lexikonban (II. 502. l.). Ugyanő konstatálja, hogy minden részletre kiterjedő és kimerítő szabályozás mindeddig nem történt. Most, midőn Magyarországon az 1897. évi XXXIV. tcz. 26. §-a bűnvádi uton jogerősen elítéltekről nyilvántartó lajstrom vezetését kötelezővé teszi s az erre vonatkozó miniszteri rendelet legközelebb megjelen, talán nem lesz érdektelen megismernünk az 1899. augusztus 5-iki francia törvényt, mely a Balogh Jenő által jelzett hiányt részben pótolja. A törvény fordítását a következőkben adjuk:

«A senatus és a képviselői kamara elfogadta, a köztársasága elnöke kibocsátotta a törvényt, melynek szövege a következő.

1. §. Minden elsőfokú bíróság jegyzői irodája (greffe) azon egyénekre nézve, akik a bíróság kerületében születtek, a személyazonosságuknak az anyakönyv alapján történt megállapítása után megkapja az első számú lajstromoknak (bulletins nro 1) nevezett lajstromokat, melyek megállapítják a) a kontradiktórus eljárás vagy makacsság alapján történt elítéléseket, és a meg nem jelenés alapján hozott s kifejezett ellenmondással meg nem támadott ítéleteket, melyeket büntett vagy vétség miatt repressiv igazságügyi hatóság mondott ki; b) a Btk. 66. §-ának alkalmazásával kimondott határozatokat; c) igazságügyi vagy közigazgatási hatóság által kimondott fegyelmi határozatokat, melyek nem-képességeket vonnak maguk után vagy nyilvánítanak ki; d) csődöt vagy bírói felszámolást kimondó határozatokat; e) az idegenek ellen hozott kiutasító végzéseket.

2. §. Az első számú lajstromban meg vannak említve a kegyelmezések, a büntetések átváltoztatása vagy leszállítása, az első ízben hozott ítélet végrehajtását felfüggesztő határozatok, a feltételes szabadlábra helyezés elrendelő és visszavonó végzések, a rehabilitációk, a relegatio alól felmentő ítéletek az 1885. évi május hó 27-iki törvény 16. §-ával egyezően,³ a kiutasító határozatokat tartalmazó végzések, valamint a büntetés kitöltésének és a pénzbüntetés lefizetésének napja. Oly első számú lajstromok, melyek amnesztia által eltörölt elítélésekre vonatkoznak, a Casier judiciaire-ből kiveendők vagy a Casier helyesbítésére irányuló határozattal egyezően kiigazítandók.

3. §. Az igazságügyminiszteriumban szervezett központi Casier judiciaire az oly egyénekre vonatkozó első számú lajstromokat gyűjti, kik a külföldön, a gyarmatokban születtek vagy akinek születési bizonyítványa fel nem található.

4. §. Az ugyanazon személyre vonatkozó első számú lajstromok teljes kivonata (relevé intégral), a második számú lajstromnak nevezett lajstromba vezetendő. Utóbbi kiadatik az ügyészeknek és vizsgálóbíráknak a katonai és tengerészeti hivataloknak a sorozás alá kerülőkre, a tengerészeti beiratkozásra, valamint azon fiatal emberekre vonatkozólag, akik alkalmazásba ohajtanak lépni. Kiadatik továbbá az állami közigazgatási hatóságoknak, melyekhez közhivatalra való alkalmazásért pályáztak vagy tekintettel valamely fegyelmi eljárásra vagy magániskola megnyitására, egyezően az 1886. október 30-iki törvénnyel.⁴ Az állami közigazgatási hatóságok által a politikai jogok gyakorlása szempontjából

bekívánt második számú lajstrom csak azon határozatokat foglalja magába, melyek a politikai jogok gyakorlására vonatkozó törvényekben előírt nem-képességeket (incapacités) vonják maguk után. Amennyiben a Casier judiciaire-ben nincs első számú lajstrom, a második számú lajstrom csak annyit tesz említést, hogy: nincs.

5. §. Az esetben, ha elítélést, bírói felszámolást vagy csődöt vagy ministeriális hivatalból való elmozdítást oly egyén ellen mondanak ki, aki katonai vagy tengerészeti szolgálatra köteles, az első számú lajstrom másodlatának megküldése által e körülmény a katonai vagy tengerészeti hatóságoknak tudomására hozandó. Minden oly első számú lajstromnak másodlata, mely a választói jogoktól való megfosztást maga után vonó határozatot foglal magában, megküldendő minden francia vagy honosságot nyert idegen lakóhelye közigazgatási hatóságának.

6. §. Egy harmadik számú lajstromot kívánhat az, akire vonatkozik. Ezt azonban harmadik személynek semmi esetben sem szabad kiadni.

7. §. Nem jegyzendő fel a harmadik számú lajstromra: a) a Btk. 66. §-ának alkalmazásával kimondott határozatok; b) a rehabilitáció vagy a büntetések enyhítéséről és sulyosításáról szóló 1891. évi márczius 26-iki törvény 4. §-ának alkalmazásával eltörölt elítélések; c) a külföldön oly cselekmények miatt történt elítélések, melyekre nézve a francia büntető törvények nem intézkednek; d) a sajtóvétségek miatt történt elítélések, kivéve azokat, melyek rágalmozás, a jó erkölcsök megsértése vagy az 1881. évi július hó 29-iki törvény 23., 24. és 25. §§-³ értelmében történtek; e) három havi vagy ennél rövidebb tartamu fogházra történt első elítélés, a Btk. 67., 68. és 69. §§-nak alkalmazásával; f) az egy vagy havi egy hónál rövidebb tartamu fogházbüntetés, melynek végrehajtása felfüggesztett, akár pénzbüntetéssel együtt, akár anélkül szabott ki; g) a csődnyitási végzések, ha a bíróság a vagyonbukottat menthetőnek nyilvánította, vagy ha ez bíróilag jóváhagyott egységre lépett, végül nem jegyzendő fel a bírói felszámolásra vonatkozó határozatok.

8. §. A magánügyének részére kiadott 3. számú lajstromra megszűnik feljegyezhető lenni: a) a szabadságvesztés-büntetés kiállása vagy pénzbüntetés lefizetése után egy évvel a hat napi fogháznál rövidebb tartamra vagy a 25 francot meg nem haladó pénzbüntetésre szóló és egyedül álló elítélés, vagy e két büntetést egyesítve magában foglaló elítélés, kivéve azt az esetet, melyben ez elítélés polgári vagy politikai nem-képességet vonnak maguk után; b) a szabadságvesztés-büntetés kiállása vagy a pénzbüntetés lefizetése után öt évvel a hat havi vagy hat hónapnál rövidebb tartamu fogházra vagy pénzbüntetésre vagy e két büntetésre együtt szóló és magában álló elítélés; c) a büntetés kiállása után 10 évvel a két évi vagy két évnél rövidebb tartamu büntetésre szóló és egyedül álló elítélés vagy a többszöri elítélések, melyek összege nem halad tul egy évet; d) a büntetés kiállása után 15 évvel a két évi fogháznál hosszabb tartamra szóló egyedül álló elítélés. E rendelkezések azonban nem derogálnak a büntetések enyhítéséről és sulyosításáról szóló 1891. márcz. 26-iki törvény 4. §-ának. Az esetben, ha e testi büntetés és a pénzbüntetés halmozottan volnának kimondva, a jelen szakaszban előírt különböző időtartamok e két büntetés teljes végrehajtásának napjától veszik kezdetüket. E büntetések egyikének vagy másikának kegyelem után való teljes vagy részleges elengedése egyenértékű annak teljes vagy részleges végrehajtásával. A pénzbüntetésnek végrehajtás után való behajtása egyenértékű annak lefizetésével.

9. §. Büntett vagy vétség miatt más, mint pénzbüntetésre való újabb elítélés esetén a harmadik számú lajstrom

¹ Az elemi oktatás szervezéséről szóló törvény 35—43. §§: Lásd Tripiér: Les codes français 1176. old.

² 1891. évi márczius 26-iki törvény 4. §. Az elítélés a bűnlajstromba bevezetendő, de a büntetés felfüggesztése kifejezetten megjegyzendő. Ha az öt évi haladék alatt nem indított oly eljárás, mely az 1. §. második bekezdésében foglalt elítélésre vezetett; az első elítélés a magánfeleknek adott kivonatokba be nem jegyzendő.

³ Az 1881. évi július 29-iki sajtótörvény 23. §-a büntett vagy vétség elkövetésére irányuló eredménye felhívást bünteti, a 24. §. a gyilkosság, fosztogatás, gyújtogatás, vagy az állam biztonsága ellen irányuló bűncselekményre vonatkozó eredménytelen felhívást, valamint a lázító kiáltásokat és éneket, a 25. §. pedig a katonákhoz intézett nyilvános felhívást az engedelmisség megtagadására.

⁴ A Cod Pénal 67., 68. és 69. §§. arról a redukált büntetési skáláról intézkednek, melynek a 16 éven alóli büntetett ellen helye van, ha az kellő belátással birt a cselekmény elkövetésekor.

¹ L. Jogi. Közl. 1899. évf. 39. és 42. sz. is.

² Code Penal 66. §. Ha a vádlott 16-ik életévét be nem töltötte és be van bizonyítva, hogy belátás (discernement) nélkül cselekedett felmentendő, de a körülményekhez képest szülőinek átadható vagy javítóintézetbe utalható, ahol az ítéletben meghatározott ideig, mely azonban 20-ik életévének betöltése tul nem terjedhet, tartandó és nevelendő.

³ Az 1885. évi május 27-iki törvény 16. §.: a relegált felszabadításának 6. éve után a relegatio helyének bírósága előtt kérelmet terjeszthet elő a relegatio megszüntetése iránt, ha jó magaviseletét a gyarmatosításnak tett szolgálatokat és életfentartásának eszközeit igazolja.

teljesen ismétli az első számú lajstromokat, kivéve a 7. §. a), b), c) és d) pontjaiban körülírt eseteket.

10. §. Amennyiben a 8. §. a) és b) pontjaiban körülírt esetekben 10 év elmúlt, anélkül, hogy az elítéltet időközben másra, mint pénzbüntetésre ítélték, ez a teljes jogú rehabilitációt megszerezte. A 8. §. c) pontjának esetében az időtartam 15 év, a 8. §-nak d) pontja esetében pedig 20 év. Ha a rehabilitáció vitás, az azt kérő lakóhelyének bíróságához fordulhat a 14. §-ban előírt módozatok és eljárás segítségével. Az ítélet ellen felebbezés és semmisségi panasz használható.

11. §. Aki másnak nevét használva előidézi, hogy annak lajstromába elítélés vezetessék be, 6 hónaptól 5 évig terjedhető fogházzal büntetendő, anélkül, hogy ez adott esetben hamisítás büntette miatt az üldözést kizárná. Ugyanezen büntetéssel büntetendő az, aki valamely vádlott személyadataira vonatkozólag tett hamis nyilatkozatok által oka lett annak, hogy egy elítélés e vádlottól különböző egyén lajstromába vezetessék be. Aki hamis név vagy hamis jogcím segítségével magának egy harmadik személy harmadik számú lajstromát kiszolgáltatattja, egy hónaptól egy évig terjedhető fogházzal büntetendő. A Btk. 463. §-a minden esetben alkalmazható.*

12. §. Külföldi egyén csak akkor van a második számú lajstromba való bevezetés alól felmentve, ha saját államában törvény vagy szerződés francia elítélteknek hasonló előnyöket biztosít.

13. §. A miniszterium által kiadandó szabályzat fogja megállapítani a jelen törvény végrehajtására szükséges rendelkezéseket és különösen a feltételeket, melyek mellett a második és harmadik számú lajstromok kérhetők és kiadhatók, továbbá a jegyzőnek (greffier) engedélyezett jogokat, valamint a jelen törvény alkalmazásának feltételeit a gyarmatokban és a pártfogás alatt álló országokban.

14. §. Aki a Casier judiciairejében foglalt valamely adatot kiigazítani kívánja, a bíróság elnökéhez fordulhat kérelmével, mely ez ügyben határozatot hoz. Az elnök a kérelmet az ügyészszéssel közli és a jelentéstétellel egy bírót biz meg. A bíróság nyilvános ülésben a bíró véleménye és az ügyész indítványa alapján határoz. A bíróság elrendelheti annak a megidőzését, kinek elítélése szóban forog. A kérelem visszavetése esetén a kérelmező a költségekben marasztalendő. Ha a kérelemnek hely adatik, a költségeket az viseli, aki a tévesnek elismert bejegyzés oka volt, amennyiben ez a kérvényben nem lett említve. Az ügyész ugyanezen alakban felléphet a Casier judiciaire kiigazítása érdekében. A hozott határozat azon ítélet vagy végzésen, melyre a kiigazítási kérelem irányul, széljegyzetben megemlítendő. Az ide vonatkozó iratok, ítéletek és végzések a bélyegilletékek alól fel vannak mentve és díjmentesen lajstromoztatnak. A jelen törvény, melyet a senatus és a képviselői kamara tárgyalt és elfogadott, mint az állam törvénye hajtandó végre.»

Dr. Vámbéry Ruzsem.

Különfélék.

— A kir. Curia a következő két teljes-ülési döntvényt hozta:

I. Abban az esetben, ha a végrehajtás az elmarasztalt félre örökség, vagy hagyomány útján szállott, de még a marasztalt fél tulajdonául be nem kebelezett és nem is előjegyzett ingatlanra vezetettik, annak a kérdésnek megbirálása, hogy a marasztalt félnek a végrehajtás alá vonni kívánt ingatlan telekkönyvi tulajdonosa után örökség, vagy hagyomány iránti joga kellően ki van-e mutatva: a végrehajtást elrendelő bíróság hatáskörébe tartozik.

II. Ha még el nem évült közadótartozást a kötelezett helyett más fizet ki, a fizetőnek viszkeresete a kötelezett ellen nem évül el az 1883. évi XLIV. tcz. 90. §-ában meghatározott öt évi elévülési idő alatt.

— A koronaügyési jogkört illetőleg többen levélileg felkértek, hogy amint jeleztük az utóbbi számban a német és az osztrák jog felfogását, jeleznők a francia bűnvádi eljárás álláspontját is. Franciaországban a Procureur

Général près la Cour de Cassation közelebb viszonyban van ugyan az ügyészszéssel és az igazságügyminiszteriummal mint az illető személyiség nálunk, Ausztriában és Németországban: de még sem tekintik a vád képviselőjének. Elég lesz *Garraud* idézése, ki ezt mondja a kérdésről (Précis 286. l.):

En effet, sauf dans des cas exceptionnels où il procède à des actes directs de poursuite ou d'instruction (C. instr. cr., art. 441., 442., 444., 486., 491., 532., 542.), le procureur général près la Cour de cassation, n'a pas, devant cette juridiction, l'exercice de l'action publique. Il prend, sans doute, par lui-même ou par ses avocats généraux, des conclusions dans toutes les affaires criminelles portées devant la Cour suprême. Mais, dans ces affaires mêmes, il n'est entendu que comme partie jointe; car le pourvoi, qui saisit la Cour, est formé et dirigé par la partie qui a attaqué la décision, c'est-à-dire le condamné, le ministère public, la partie civile.

— Az alkotmány-utczai fogház. Alkalmunk volt a közelmúltban a budapesti kir. törvényszék fogházát megtekinteni. A letartóztatottak száma azon napon 226 volt, köztük előzetesen letartóztatott és vizsgálati fogoly 116. Ez a szám határozott javulást jelent a BP. előtti állapottal szemben, amidőn a jogerősen el nem ítélték száma mindig 200—230 közt ingadozott. Jelentékenyen apadott az elítéltek száma is, ami annál megfontolandóbb, mert a válságos gazdasági viszonyok nyomasztó hatása alatt a kriminalitás növekvését várhatnók. Fiatalkorúak csekély számmal vannak. Ezek kettesével-hármasával helyezvük el s a felnőttektől szorosan elkülönítve tartatnak. A foglyok csupán könnyű munkával (papirzacskó, gyufaskatulya készítésével) foglalkoznak, mit azon körülmény magyaráz, hogy az ezen fogházban töltött rövid idő alatt valamely nagyobb kézműügyességet igénylő munkanem el nem sajátítható, de nehezebb s fokozottabb testi erőt kívánó munkát — minthogy munkára általán nem kényszeríthetők — nem is volnának hajlandók a foglyok végezni. Legnagyobb része a letartóztatottaknak örömmel veszi igénybe a fogház könyvtárát, mely Kisfaludy László fogházgondnok agitációja útján adományokból gyűlt össze.

Többszöri kifogást lehetne emelni az intézet szervezete és igazgatása ellen:

1. A BP. annyira megnöveszti, kiszélesíti az ügyészszék jogkörét az előzetes eljárás folyamán (BP. 157., 158., 160., 164., 282., 418. s más §§.), hogy az ügyészi administratio éppen nem látszik megnyugtatónak. Indokoltnak mutatkozik legalább azon fogháznak közvetlen a miniszter alárendelése, mely kizárólag előzetes letartóztatottak és vizsgálati foglyok befogadására szolgál.

2. Visszás dolog, hogy vizsgálati foglyok felett a fegyelmi fenyték hatalmát a kir. ügyész gyakorolja. (Fogházrendtartás: 223. §.) A porosz 1898-iki fogházrendtartás 95. §-a értelmében: die Verhängung von Disciplinarstrafen gegen Untersuchungsgefangene steht nur dem Richter oder Gerichte zu, welche in dem jeweiligen Abschmitt des Strafverfahrens zur Entscheidung der Untersuchungshaft zuständig sind.

3. Helytelen, hogy a foglyoknak a vizsgálóbíróhoz, vádtanácsához ítélőbíróshoz átkísérése nem egy a közönségtől elzárt folyosón történik, hanem gyakran nagy tömegben kell fogolynak és kísérlőjének átverődniök, és ez utóbbi ilyenkor a legéberebb örködés mellett sem veszi észre és akadályozhatja meg a csempészést.

4. A kollusio lehetősége fenyeget onnét is, hogy a sétaudvarok a bírósági épületnek idegenek számára nyílt folyosóitól vannak körülvéve, mert ez a titkos érintkezés, jeltadás és összeköttetés meggátlását mód felett megnehezíti.

5. Érthetetlen eljárás, hogy vizsgálati foglyokat kihelyeznek a kőbányai gyűjtőfogházba s valahányszor kihallgatásuk válik szükségessé, be- és ismét visszazárlítják őket, noha

* A Code Penal 463. §-át pótló 1863. évi május 13-iki törvény az enyhítő körülmények esetén a Codex különös részében meghatározott büntetések helyébe lépő büntetéseket állapítja meg.

idebent is volna hely részükre; viszont elitéltekkel ezen, már eredetileg is vizsgálati foglyok befogadására rendelt intézetben töltetik ki büntetésüket. Nem akarjuk állítani, hogy amaz eljárás hosszabbítaná a vizsgálati fogságot, annyi azonban bizonyos, hogy a vizsgálat sikerének éppen nem áll érdekében az, hogy a terhelt ne legyen kéznél a vizsgálatot vezető közegek.

6. Felesleges és könnyen kikerülhető megszegyenítése a foglyoknak, hogy az imént említett szállításkor nem a fogház udvarában, hanem az utcán, ezen alkalomból összecsdült publikum előtt kell a tolonczkocsiba és onnét ki szállaniok.

7. Az élelmezésnek bérleti kezelése felett is rég pálczát tört a börtönügyi tudomány. Nálunk azonban szívosan ragaszkodnak hozzá, s innen van, hogy vizsgálati foglyaink mennyiségileg sokkalta kevesebb, minőségileg aránytalanul silányabb eledelt kapnak mint fegyenczeink.

8. A rabsegélyző egyesület láthatatlanul «működik». Mit sem hallat magáról. Menházáról a foglyok semmit nem tudnak. Nem lehetne-e kapcsolatba hozni működését az új munkaközvetítő-intézettel?

L. A.

— **A kézbesítések alakiságai.** Hogy a budapesti kir. ítélő tábla milyen szigorúan megkivánja a bírói határozatok kézbesítésének szabályszerűségét, mutatja a következő eset: A két alperest egyetemleg marasztaló ítélet ellen 2. r. alperes élt felebbezéssel. Az ítéletnek 1. r. alperes részére történt kézbesítéséről szóló vevény IV. rovatát mint átvevő «Füzessy» irta alá minden egyéb megjelölés nélkül. A kir. ítélő tábla a következő határozatot hozta: A kir. ítélő tábla az összes iratokat azzal a felhívással küldi a kir. törvényszékhez, hogy az illető kézbesítő közeget nyilatkozatának jegyzőkönyvbe foglalása mellett hallgassa meg az iránt, hogy a 22359/98. számú elsőbíróági ítéletnek S. Ö. ügyvéd mint 1. r. alperes képviselője részére kiadmányozott példányát kinek a kezéhez kézbesítette, s hogyan szerzett magának meggyőződést arról, hogy az illető a S. Ö. ügyvédnek szóló kézbesítések átvételére jogosult; s amennyiben ezen utóbbi körülmény megállapítható nem volna, ez esetre a fentebbi ítéletnek egy példányát S. Ö. ügyvéd kezéhez kézbesíttesse, s a felebbezési határidő lejártával az iratokat ezen kézbesítést tanúsító vétív, esetleg az 1. r. alperes részéről benyújtandó felebbezés csatolásával ismét és haladéktalanul terjeszse fel. (1900 márczius hó 13. 1394/1899.)

— **A minimum.** Egy néhány krajczárnyi értékű ócska kalap ellopásáért visszaesés címén hat havi börtönt szabott ki a pestvidéki törvényszék.

— **Dr. Finkey Ferencz** sárospataki jogtanártól «Büntügyi esetek» címen seminariumok használatára szolgáló gyűjtemény jelent meg, mely kiterjeszkedik úgy anyagi jogi mint eljárási kérdésekre, s vitázatra alkalmas kérdőpontok kitűzésével a büntetőjogi reformtörekvéseket is felöleli.

— **Mikor elégséges a felülvizsgálati kérelemnek egy példányban való beadása?** A felebbezési bíróság az ítéletét csupán a perköltségre vonatkozó részében megtámadó felülvizsgálati kérelem összes példányait felterjeszti a felülvizsgálati bírósághoz. A budapesti kir. ítélő tábla I. polg. felülvizsgálati tanácsának és a kir. Curának állandó gyakorlata pedig az, hogy az ilyen felülvizsgálati kérelem II. példányát nem kézbesített az ellenfélnek, hanem a kérelem összes példányai az iratokhoz csatoltatnak s az előadónak az ügy ekként kiosztatik, anélkül, hogy az ellenfél a felülvizsgálati kérelemről tudomást szerzett volna. Ilyen körülmények között nyilvánvaló, hogy a sommás eljárási törvény 206. §-ában megjelölt felülvizsgálati kérelmet nem kell egynél több példányban benyújtani.

• Nemzetközi Szemle.

— **Intellektuális közokirathamisítás** miatt ítélte el a Reichsgericht valakit, aki házasságkötés alkalmával az anyakönyvvezető előtt államhivatalnoknak adta ki magát. A törvény előírja, hogy az azonosság konstatálása céljából bizonyos adatok az anyakönyvbe bevezetessenek és így az adat, amelyet törvény előír, lényeges adat s így e valótlán adat bemondása büntetendő.

— **A berlini Landgericht** ugyancsak erélyesen jár el az igazolatlanul mulasztó esküdtekkel szemben. Egy esküdtet a bíróság az ülészak első két napján való elmaradásáért 600 márka pénzbüntetésre ítélte.

— **A bertillonage Németországban.** A berlini kir. rendőrfőnökség IV. osztályának múlt évről szóló jelentése szerint 1899-ben Berlinben 2242 embert, a német birodalom többi városában levő mérőintézetekben 1031 embert mértek meg, e között a 6273 személy között 355 nőt. A központ lajstromával, melyben jelenleg 14,953 leírás van, a múlt évben 149 férfinak és 3 nőnek, a külföldi mérőintézetekkel folytatott levelezés útján pedig további 7 személynek azonossága állapított meg.

— **A fogak a törvényszéki orvosi gyakorlatban.** Dr. Amoëdo, orvos, e címen: «l'Art dentaire en médecine légale» könyvet irt, melyben azt fejtegeti, hogy mily fontos szerepe van a fogászatnak a törvényszéki orvostanban. Egyebek között kimutatja, hogy hány meg hány esetben volt a halottak azonossága csupán a fogak tüzetes megvizsgálása útján megállapítható.

— **A gyógyszerész felelőssége.** Boudeau párisi orvos meg akarván nyugtatni egy betegét, maga is ivott a betegnek rendelt orvosságból. A gyógyszer azonban, amely más volt, mint amit az orvos rendelt, megártott az orvosnak, s több napi rosszulletet okozott. Az orvos által ez alapon indított kártérítési perben a gyógyszerészt, aki azzal védekezett, hogy ő csak a beteggel szemben felelős, de nem az orvossal szemben, aki minden szükség nélkül vette be az orvosságot, a szajnai törvényszék 500 franc kártérítés fizetésére kötelezte, megjegyezvén, hogy az orvos sem minden hiba nélkül való, «mert írónnal irta a rendelvényt, s írása meglehetősen olvashatatlan».

— **Francia törvény az értékpapír-részletügyletről.** Folyó évi márczius 19-én közölte a francia hivatalos lap a tőzsdei értékek hitelbe való elárúsítása körül felmerülő visszaélések megakadályozására szolgáló törvényt, melynek szövege a következő:

1. §. Semmisnek nyilvánítandó a vevő kérelmére, kártérítési ellenigény elismerése nélkül, még ha a végrehajtás is megnyílt már, a tőzsdén jegyzett értékpapíroknak vagy ezek részleteinek minden bármily magánjellegű eladása, amennyiben a vételár csak bizonyos határidő múlva fizetendő akár egészben, akár részletekben — ha az eladás az alábbi 2. és 3. §§. rendelkezéseinek meg nem felel.

2. §. A szerződés két eredeti példányban állítandó ki és e körülményre mindkét eredeti példányban utalni kell. Mindkét eredeti példánynak világosan, betűkkel és fel-tűnő módon tartalmazni kell: 1. a párisi tőzsdén az eladást megelőző négy nap valamelyikén jelzett árfolyamot, ennek hiányában, a legutóbb jelzett árfolyamot; 2. az eladott értékpapírok mindegyikének számát; 3. az eladott értékpapírok mindegyikének teljes eladási árát, beleértve a bélyeg-, postai és egyéb költségeket; 4. a kamatlábat, határidőket és fizetési feltételeket.

3. §. A részletfizetések két évnél hosszabb időre be nem oszthatók.

4. §. Az eladó köteles megőrizni az eladott papírt, nem adhatja azt ki birtokából, s el nem zálogosíthatja. A vevő minden megkeresésére köteles azt előmutatni.

5. §. Az eladó, ki a vevő kárára elidegenítette, megsemmisítette vagy elzálogosította az eladott értékpapírt, a büntető törvény 406. § a szerint büntetetik. A 463. §. is alkalmazható.

6. §. Tilos a vállalatoknak, melyek tőzsdei értékeknek hitelbe való eladásával foglalkoznak, elnevezésükbe e szót felvenni: «takarékpénztár»; igazgatóik, e tilalom megszegése esetében 25—3000 frankig terjedhető pénzbírság alá esnek.

7. §. Jelen törvény rendelkezései nem alkalmazhatók tőzsdei ügyleteknél.

— **A genfi fegyházban,** melyben Luccheni is el van zárva, a fegyőrök egy része 60 éven tuli korban van, sőt az őrszemélyzet egy tagja a 75-ik életévet is meghaladta. Ugyanezen intézet viszonyaira jellemző, hogy az igazgató minden felsőbb engedély nélkül ott hagyta az intézetet napokra.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév e 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Visszavonhatja-e a koronaügyész a semmiségi panaszt? *Tóth Gerő* curiai bírótól. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Visszavonhatja-e a koronaügyész a semmiségi panaszt?

Tisztelt szerkesztő ur!

Szóra késztet a *Jogt. Közl.* folyó évi 13. számában a fenti cím alatt megjelent közlemény.

A törvények szerint: a koronaügyész mostani állása, a kir. Curia hivatása, a czélszerűség ellene szól annak, hogy a koronaügyészt a semmiségi panasz visszavonására a jog megillessen.

A koronaügyészi közlött érvelés a szervezeti törvényre (1871: XXXIII. tcz.) támaszkodott.

Ez a tényszerűség nincs szerencsésen kiválasztva. A szervezeti törvénynek nem a 17. §-át, hanem a 2. mellett az 1. §-át kellett volna említeni. Ugyanis: az 1. §. tartalmazza, hogy: «Az igazságszolgáltatás körül az állam közérdekeit a jelen törvény által meghatározott ügyekben a kir. ügyészség képviseli». A 2. §. arról szól azután, hogy kik tartoznak a kir. ügyészséghez. Egyetlen §. se szól azonban arról, hogy mit fog tenni a bünvádi ügyekben a kir. Curia mellé kinevezendő koronaügyész; ellenben a 26., 27. §§. szabályozzák a kir. főügyész hatáskörét, a II. fejezetben levő 17—25. §§. szabályozzák: «A kir. ügyészek hatáskörét az első folyamodásu bíróságoknál». «A koronaügyész»-ről szóló IV. fejezetben pedig csupán egy §. van, a 28., mely ezt mondja: «A szóbeli büntető és polgári eljárás behozataláig a koronaügyészi állomás nem töltetik be.» Ha tehát olvasom a koronaügyészi érvelés ekként hangzó egyik tételét: «ugyane törvény 17. §-a pedig kimondja, hogy a kir. ügyészek a bünvádi ügyekben azon bíróság előtt, mely mellé rendeltettek, közzádlói teendőket végzik», kénytelen vagyok sajnálni, hogy ez nem komoly beszéd, mert: «A kir. ügyészek hatásköre az első folyamodásu bíróságoknál» című II. fejezetben levő 17. §. így szól:

«Az ügyészek mindazon bünvádi ügyekben, melyek azon törvényszék hatásköre és illetősége alá tartoznak, amely mellé rendeltettek, a közzádlói teendőket végzik.»

Ehhez képest tréfa számba veendő az az érvelés, amely a koronaügyész visszavonási jogának bizonyítására van szánva és elhallgatja a törvényből «A koronaügyész» című fejezetben levő 28. §-t, hanem «A kir. ügyészek hatásköre az első folyamodásu bíróságoknál» című fejezetből a fentebb szösz szerint idézett 17. §-ra támaszkodik, ennek a §-nak tartalmát azonban a «törvényszék» szónak a «bíróság» szó által helyettesítésével akként álarcozza, mintha a 17. §-ba a koronaügyész is bele volna foglalható s mintha abban a §-ban a «törvényszék» elnevezés alatt a «kir. Curia» is értethetnék.

Támaszkodik a koronaügyészi érvelés az 1891. évi XVII. tcz. 64. §-ára is.

Az itt említett 64. §. ezekkel a szókkal kezdődik: «A jelen törvény értelmében», folytatódik azután a 2. bekezdés szerint így: «ügyészek» vagy «ügyészség» elnevezés alatt a «koronaügyész, a kir. főügyész és ezek helyettese, a kir. ügyész és alügyész» értetnek; az egész törvénycikk czime

pedig ez: «A birói és ügyészi szervezet módosításáról». Ebben a törvénycikkben sincs azonban egy szó se arról, hogy a koronaügyész bünvádi ügyekben mi hivatást tölt be, hanem a 2. és ezt követő §§. szerint illetik őt, mint főnököt, a koronaügyészség vezetése és közvetlen felügyelete, valamint az ezzel kapcsolatos jogok; de nem illetik ám a kir. főügyészség vagy a kir. ügyészség vezetésének és felügyeletének jogai, mert ezek a jogok másra vannak ruházva; ebből következik, hogy az országban lehet főügyész, ügyész, alügyész a koronaügyésznek az apja, fia, testvére, sógora, stb. (41—43., 45. §§.). A 46—52. §§. az összlétszámról és a rangsorról, az 53., 54. §§. az ügyészek áthelyezéséről és megbízásuk visszavonásáról, az 55—71. §§. vegyes, átmeneti és hatálybaléptető intézkedésekről szólnak. Azon a réven, amelyen a 64. §. a kérdésbe belevitetett, ott vagyunk, ahol az 1871: XXXIII. tcz. 2. §-ával voltunk, ha csak nem hívjuk segítségül a 17. §-t oly módon, amint ezt a koronaügyészi érvelés tette; az 1891. évi XVII. tcz.-ből se tudunk többet, mint az 1871: XXXIII. tcz.-ből, abban a kérdésben, hogy bünvádi ügyekben miféle tennivalóval akarták felruházni a majdan megteremtendő koronaügyészt? A törvény ennek a megmondását a szóbeli büntető eljárás behozatalának az idejére tartotta fen (28. §.). Az eme 28. §. szerint előrelátott az az idő, melyben a szóbeli büntető eljárás behozatott, 1900. évi január 1-én az 1896. évi XXXIII. tcz.-ben foglalt «Bünvádi Perrendtartás» életbeléptével következvén be s a koronaügyészi állomás is betöltetvén, időközben pedig oly törvény, melyből a koronaügyésznek a bünvádi ügyekben mivoltáról tudomást szerezhethetnénk, nem hozatván: természetes, hogy abban a kérdésben: mi a koronaügyész a bünvádi eljárás körül? csupán a BP.-ből kell tájékozódunk.

A koronaügyészi érvelés ezt mondja — vonatkozással az 1871: XXXIII. és 1891: XVII. tcz. cikkekre —: «E szervezeti törvények rendelkezésein a koronaügyésznek ezekben meghatározott állásán és jogkörén az új BP. mit sem változtatott.»

Pedig dehogy nem! Bünvádi ügyekben a semmiből a BP. által lett a koronaügyészi állás és jogkör, valami, sőt eme törvény folytán vált egyáltalában szükségessé, hogy koronaügyész legyen!

Ki látott 1900 január 1-ső napja előtt koronaügyészt vagy egyáltalában valakit, aki bünvádi ügyekben a koronaügyészi állásból vagy jogkörből kifolyó valami tennivalót végezett?

Midőn tehát a koronaügyészi érvelés azt is mondja, hogy «nem tartalmaz a BP. egyetlen rendelkezést sem, mely a koronaügyész közzádlói jogkörét korlátozná: ellenkezőleg, tágitja e jogkört a jogegység érdekében való perorvoslat használatára jogosítás által», valójában azt mondja, hogy a BP. a semmit tágitotta. Ugy tünteti ugyanis fel az érvelés, mintha a koronaügyész bünvádi ügyekben 1900 január 1-je előtt is töltött volna be valami közzádlói jogkört. Tudja azonban mindenki, hogy ez megközelítőleg se való.

Mi a koronaügyész a BP. szerint?

I. A 26. §. által megjelölt esetben (ha t. i. a külföldi hatóság magyar hatóságot valamely büncselekménnyel terheltnek a kiadásával kínál meg, vagy ha enélkül is ily egyén

kiadását kérni kell és az illetékesség kétséges): az illetékességet, a *koronaügyész meghallgatása után, a kir. Curia* határozza meg.

Ily esetben azelőtt nem is a kir. Curia határozott, a *nem is létezett «koronaügyész meghallgatása után»* pedig senki se határozott.

II. A 28. §. szerint: a *koronaügyész meghallgatása után a kir. Curia* határoz, ha az összeütközés különböző kir. ítélőtáblák területén lévő kir. bíróságok vagy több kir. ítélőtábla között merült fel.

Ilyen esetben azelőtt a kir. Curia határozott ugymond, de semmiféle ügyészt nem hallgatott meg, a nem is létezett koronaügyész pedig meghallgatható se lett volna.

III. A 29. §. szerint körülírt esetben: a *felek* bármelyikének indítványa alapján vagy a bíróság előterjesztésére a *koronaügyész meghallgatása után* az illetékes helyett hasonló hatáskörű más bíróságot küld ki a *kir. Curia* és más bíróságot küldhet ki a *koronaügyész* indítványa alapján akkor is, ha ezt a közbéke vagy a közbiztonság érdekében szükségesnek látja.

Ilyen esetben azelőtt a minisztérium rendelkezett, a nem is létezett koronaügyészt azonban nem hallgathatta meg.

A 69. §. harmadik bekezdésének egyik esetében: a kir. ítélőtábla elnökének, egész tanácsának vagy tagjai többségének mellőzése tekintetében, a *koronaügyész meghallgatása után, a kir. Curia* határoz.

Ilyen esetben azelőtt nem a kir. Curia határozott volna, a nem is létezett koronaügyésznek pedig szava nem lehetett.

V. A 435. §. szerint: a koronaügyész a kir. Curia elé kitűzött tárgyalásra meghívandó. A 436. §. szerint: az a tárgyalás a koronaügyésznek vagy helyettesének *jelenléte* nélkül nem tartható meg; ugyane §. szerint: a felek előterjesztései tekintetében a 418. és 421. §-ok megfelelően lévén alkalmazandók: a 418. §. értelmében a koronaügyész is kívánhatja a tárgyaláson egyes pontok felvilágosítását és egyes iratok felolvasását, a 421. §. értelmében pedig: annak *képviselőjét*, aki semmiségi panaszt használt, felhívja az elnök a semmiségi panasz okának kifejtésére, mire az ellenfél képviselője válaszolhat, ha azonban a magánvádló élt semmiségi panasszal, a koronaügyész a magánvádló ellenfelének válasza után előterjesztést tehet.

Bűnvádi ügyekben a kir. Curián azelőtt ilyen eljárásról vagy arról, hogy oda bárki meghívassék, szó nem lehetett; a BP. szerint pedig most arról nem lehet szó, hogy a koronaügyésznek vagy helyettesének a jelenléte nélkül tárgyalást tartsanak. Gondolom azonban: arról se lehet szó, hogy a kir. Curia elé kitűzött tárgyaláson a meghívott koronaügyész vagy helyettese nem jelenik meg. De hát mi a tennivalója ott, ha egyedül a magánvádló, vagy egyedül a vádlott vagy csak ez a kettő használt semmiségi panaszt?

Minthogy a kir. Curia előtt tartott tárgyaláson már nem a *vád* a beszéd tárgya, hanem elsősorban arról beszélnek, hogy mi történjék a vádat már az alsóbíróságoknál elintéző határozat ellen használt semmiségi panasszal, és minthogy (hacsak a semmiségi panaszt az erre jogosított vissza nem vonta) beszélni kell ott erről a kérdéstről abban az esetben is, ha a semmiségi panaszt használnak a képviseletében senki se jelent meg: ezekből én azt látom, hogy a jelenlenni köteles koronaügyész *nem peres fél, nem közvádló* a kir. Curia tárgyalásán és pedig akkor sem az, ha oly semmiségi panasz forog fen, melyet a kir. ügyészség használt; hanem bölcs tanácsadó ő, aki a törvény által meghatározott egyéb esetekben is, a kir. Curia tárgyalásán is megmondhatja vagy megmondani köteles, hogy a fenforgó kérdésben mi a véleménye. P. o. a törvény szerint csupán tőle függ, hogy akar-e vagy nem akar válaszolni vagy előterjesztést tenni; a kir. ügyészség részéről használt semmiségi panasz esetében azonban az elnök felhívására köteles nyilatkozni, de szerintem a

panasz okainak kifejtése nem azt jelenti ám, hogy a koronaügyész a kir. ügyészség *semmiségi* panaszát magáévá tette, ellenkezőleg kifejtethetők a semmiségi panasz okai úgy is, hogy azokat a Curia általában alaptalanoknak tekintse, és kifejtethetők ugyis, hogy részben alaptalanok, részben alaposak, sőt kifejtethetők ugyis, hogy a semmiségi panasz egyáltalában alaptalan ugyan, de hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok vagy okok miatt kell a kir. Curiának határozni.

Meggyőződésem tehát, hogy abból, ami a kir. Curiánál a tárgyaláson történik vagy történhet, a koronaügyész közvádlói minőségét konstruálni nem lehet, a semmiségi panasz visszavonására pedig fel nem jogosítható. Nem is nevezi a koronaügyészt a törvény közvádlónak sehol, se arra nem jogosítja őt fel, hogy a kir. ügyészség részéről használt semmiségi panasz esetén a kir. ügyészség képviseletét magától elutasíthassa, vagy hogy a kir. Curiát a határozathozás kötelességétől megmenthesse.

Nem fogy csodám, miképpen mondhatja a koronaügyészi érvelés, hogy a BP. 436. §-a szerint a koronaügyész a kir. Curia tárgyalásán perben álló félként mint a közvád képviselője van jelen. Arra nézve, hogy a koronaügyészi érvelés milyen tévedésben van a koronaügyész *«fél»* minősége iránt, visszaalakok innen a 29. §-ra is, melynek esetében a bíróküldést kérhető *felek* közt a *kir. ügyészség* is kétségtelenül értendő, a *koronaügyész* a kérdésben mégis meghallgatandó. Mindenki láthatja tehát, hogy a koronaügyész a törvény szerint nem perben álló fél, nem közvádló, hanem egészen más valami.

VI. A 441. §. szerint: A koronaügyész bármely büntetőbíróságnak (a kir. Curiát kivéve) jogerős határozata vagy egyéb intézkedése ellen, mely a törvényt sértette, a jogegység érdekében közvetlenül a kir. Curiánál perorvoslattal élhet.

Azelőtt ilyen perorvoslatot nem ismertünk, de koronaügyész se volt hozzá. A koronaügyészi érvelés azonban a 442. §-ra utalással a jogegység érdekében használható perorvoslatot is oly jelleggel ruházta fel, mintha azt a koronaügyész perben álló fél gyanánt a közvád képviseletében használná. Aki azonban a 441. és 442. §-t és a törvényjavaslatnak ezekre vonatkozó indokolását elolvassa, arra a véleményre juthat, hogy a koronaügyész akkor, mikor azt a perorvoslatot használja és képviseli, inkább mondható *«perenkívül álló közvédőnek»*. Hiszen a bíróságnak jogerős határozata vagy intézkedése ellen, mely a törvényt megsértette, lép fel. Éppen azért használhatja tehát egyedül a koronaügyész azt a perorvoslatot és éppen azért kell a törvény szerint annak a perorvoslatnak tárgyalására egyedül a koronaügyészt idézni, mert ő nem peres fél, nem közvádló, neki ellenfele nem is lehet.

Ezt a perorvoslatot a koronaügyész visszavonhatja, mert használatára ő van jogosítva; de abból, hogy a perorvoslat tárgyalására egyedül őt kell idézni vagy abból, hogy azt a perorvoslatot ő használhatja, bizony nem következik, hogy a *bűnvádi eljárásban* használt kir. ügyészségi semmiségi panaszt visszavonhassa.

VII. A 499. §. 3. bekezdése szerint a koronaügyész a kegyelmi kérvény iránt a kir. Curia tanácsülésén nyilatkozik.

Azelőtt a kir. Curia ilyen dologban nem nyilatkozott, a nem is létezett koronaügyész pedig nem nyilatkozhatott.

A törvény szerint a koronaügyészt bűnvádi ügyek körül a kir. Curián más esetekben szó nem illeti.

Miért nincs szava a 69. §. első bekezdése szerint megjelölt esetben, ha t. i. a kir. Curia egyes bírójának vagy bírójának vagy jegyzőjének a mellőzését kéri?

Miért nincs szava a 69. §. harmadik bekezdése szerint megjelölt abban az esetben, ha a kir. Curia elnökének, egész tanácsának vagy tagjai többségének mellőzése tekintetében kell határozni?

Miért nincs szava, ha a kir. Curián az ügy előadója és

a tanácselnök ülésen kívül intézkednek (433. §.), vagy a kir. Curia a 434. §. szerint megjelölt valamely irányban tanácsülésben határoz?

Miért nincs szava, ha a kir. Curia a 465., 466. §-ok értelmében az igazolás kérdésében, vagy az 518. §. szerint az összbüntetés vagy büntetés-egyesítés kérdésében használt semmiségi panasz felett, vagy az 587. §. esetében a kártalanítási igény fenforgása kérdésében határoz?

Mert a törvény úgy rendelkezett, hogy ne minden kérdésbe szóljon bele a koronaügyész, ami a kir. Curia előtt felmerülhet.

Hát akkor, miért nincs szava a koronaügyésznek, mikor az illetékességi összeütközés több főügyészség közt vagy több főügyészség területéhez tartozó kir. ügyészségek közt merül fel?

Mert a 37. §. másként rendelkezett.

Miért nincsenek alárendelve a koronaügyésznek a kir. főügyészségek, a kir. ügyészségek és miért nem avatkozhatik ő ezeknek a dolgaiba?

Azért, mert a törvény mást rendel, s a kir. ügyészségek részére kiadott igazságügyminiszteri utasítás se mond mást (55., 56. §§.) mint a törvény.

Illesse-e tehát a koronaügyészt az a jog, hogy a királyi ügyészség vagy főügyészség részéről használt semmiség panaszt visszavonhassa?

Ennek a kérdésnek hordereje a BP. alapján a következőkből ítélhető meg. Ugyanis:

Eme törvény értelmében a vádat rendszerint a királyi ügyészség képviseli (2. §.), minek folyománya az, hogy a sértett, akinek jogát sértette, vagy veszélyeztette a bűncselekmény (134. §. 6. bek.), a vádemeléshez vagy fentartáshoz mint pótmagánvádló nem férhet egész addig, míg a kir. ügyészség a vád képviselőt meg nem tagadta (34., 35. §§.), vagy magától el nem utasította (42. §.), vagy a vádat el nem ejtette. (38., 275. §§., 286. §. 4. bekezdés, 315. §. 2. bekezdés, 323. §., 336. §. 5. pont.)

Nem következhet be szemetszuró sérelem, akármit csinál a kir. ügyészség a váddal, mert ha ezt nem vállalja el, vagy elutasítja, vagy elejti, a pótmagánvád intézménye biztosítékot nyújt; a sértett a vád képviselőt átveheti.

Mi történik azonban, ha perorvoslattal megtámadható oly határozat ellen, mely valóban sérti a törvényt, a királyi ügyészség a szükséges perorvoslatot nem jelenti be akár azért, mert a sérelmet nem látja be, akár azért, mert belátja ugyan, de akármi ok miatt nem teljesíti a köteleességét? Még mindig van orvoslás a törvény 383. §. III. 2. b) pontja, a 378. §. 4. bek. szerint, mert a sértett is használhat perorvoslatot; a 430. §. szerint azonban már nincs orvoslás, mert ennek a §-nak eseteiben a sértettet mint illetet nem illeti a semmiségi panasz joga, sőt mint magánvádlót is csak abban a kivételes esetben, ha már a másodfoku bíróság ítéletének meghozása előtt képviselte a vádat.

De mi történhet, ha a kir. ügyészség a vád képviselőtől kiszorított sértettnek érdekeit, sőt a törvényt is megsértő oly határozat ellen, mely perorvoslattal megtámadható, a kellő perorvoslatot használja abba a hiedelembé helyezve a sértettet, hogy a felülvizsgáló bíróság a kir. ügyészség részéről is belátott sérelmet orvosolja, vagy orvosolhatja?

A sérelem megvizsgálása végett az ügy eljuthat a felsőbírósághoz, feltéve, hogy a perorvoslatot nem vonják vissza. De vissza is vonhatják; mert a sértett tudomása nélkül visszavonhatja azt a bejelentő (394. §.) és visszavonhatja azt a bejelentő kir. ügyészségnek is a tudomása nélkül, sőt akarata ellenére a *főügyész*. Ugyanis a 396. §. a kir. *főügyészt* a visszavonásra feljogosítja.

Előállhat tehát a törvény szerint az a helyzet, hogy a valóban sérelmes határozattal elintézett ügy, az elámitott sértett bámulatára, esetleg a törvény rovására, nem kerül a

felsőbíróság felülvizsgálata alá, mert a kir. ügyészség perorvoslatát vagy maga a bejelentő, vagy annak felelőse, vagy t. i. a főügyész, valami meg se mondott oknál fogva visszavonta, mely esetben az ügyet a felsőbíróságtól is még akkor is felülvizsgálat nélkül kell visszaküldeni, ha hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok forog fen, miként ez a 430. §-ban is megfelelően alkalmazandónak felhitt 394. §. utolsó bekezdéséből látható. A törvény még azt se rendeli, hogy a sértettet az így beállott furcsa helyzetről legalább értesítsék.

Arról felesleges szólni, hogy ez így nincsen jól, mert gyanúsításra szolgálhat, de visszaélés is történhet.

Talán nincs senki, aki a BP. idevonatkozó rendelkezéseit előnyös színben akarja feltüntetni, mert az már mégse járja, hogy a kir. ügyészség szemén csaphatja a sértettet és mindenkit, aki azt hiszi és tudja is, hogy a perorvoslatnak helye volt és ha vissza nem vonatik, eredményes lett vagy lehetett volna.

Ehhez a kérdéshez azonban többé se a sértett se senki nem szólhat, mert ujrafelvétel se rendelhető el azon az okon, hogy a kir. ügyészség szegte meg a hivatali köteleességét. (449. §.)

Feltehető, hogy a kir. ügyészség, vagy a főügyész, ha visszavonja, kellő okból vonja vissza a használt perorvoslatot.

Azonban a törvényjavaslat miniszteri indokolása éppen a kérdésben forgó 396. §-ra vonatkozóan erre az esetre ezeket mondja: (623. lap.)

«A királyi ügyészség hivatalos állása követeli, hogy meg gondolatlan felelőselet vagy annak helyes ok nélkül való visszavonása, lehetőleg megakadályozva legyen. Ezt *biztosítja a főügyészségnek fentartott visszavonás joga* és a javaslatnak az az intézkedése, hogy ama bűnügyek, melyekben egyedül a *kir. ügyész* felelőselet és pedig a vádlott terhére, a felülvizsgálat előtt a felelőselet visszavonhatása végett a *főügyészhez* kerüljenek (394. §. és 396. §. *második bekezdés*.)»

A koronaügyészi érveléssel szemben itt hangsúlyozom, hogy az indokolás szerint, utalással éppen a 396. §. *második bekezdésére*, melyre az érvelés is támaszkodik, a *főügyészségnek* (nem pedig a koronaügyésznek vagy más valami hatóságnak is) *fentartott* jogról beszéltek és kapcsolatba hozták a fentartott jogot a *királyi ügyész* felelőseletével, de nem mondták ám sehol, hogy a koronaügyész is visszavonhatja a királyi ügyész felelőseletét, annál kevésbbé mondták, hogy a *korona-ügyész* a *főügyész* által *használt* vagy *helyesnek talált* perorvoslatot is visszavonhatja.

Én azt kívánám, hogy a kir. ügyészség csak égető szükség esetében használjon perorvoslatot; hiszem, hogy nem is használ meg gondolatlanul. Kívánám azonban azt is, hogy a kir. ügyészség részéről használt perorvoslatot sohase vonják vissza, kívánám pedig egyrésztől azért, mert én is felteszem, hogy oktanul nem használja azt a bejelentő; másrésztől azért, mert nem tartom se okosabbnak se becsülete-sebbnek a kir. ügyészt a bejelentő alügyésznél, a főügyészt a bejelentő kir. ügyésznél, az alügyészt, a kir. ügyészt, a főügyészt önmagánál; ismét más részről azért, mert a bejelentett alaptalan perorvoslat eredménytelen marad, ha fentartják is; de különösen azért, mert a visszavonás, miután okát adni se kötelesek, nem is adják, gyanúsításra szolgálhat; pedig követelni kell, hogy a gyanúsítástól megóva tartsák a kir. ügyészséget.

Mentesek-e a mi bíróságaink a hibától, vagy van-e a föld kerektségén bíróság, mely attól mentes?

Bármilyen hiba folytán hoz tehát a bíróság a vádlott javára valamely határozatot, mely perorvoslattal megtámadható és a kir. ügyészség meg is támadja azt, a főügyész is szükségnek találja a perorvoslatot, esetleg ő maga jelentette azt be, aki t. i. a 396. §. szerint az alája rendelt perorvoslatát is visszavonhatná.

A most lábra kapott nézet szerint a kir. Curiahoz tar-

tozó ügyekben a koronaügyész visszavonhatja azt a perorvoslatot, melyet a kir. ügyészség jogosított oly tagja jelentett be, tartott fen, aki a szervezeti törvény szerint semmivel se kevésbé tagja a kir. ügyészségnek, mint a koronaügyész, a ki azonban semmiféle alárendeltségben vagy összeköttetésben nincs a koronaügyésszel.

Az igazságügyminiszter, aki a kir. ügyészségeknek, a főügyészségeknek, a koronaügyésznek egyaránt felettes hatósága, nem vonhatja vissza a perorvoslatot, ellenben a koronaügyész, aki a kir. ügyészség szervezetében nem felettes hatóság, visszavonhatja azt.

Szerintem a törvények értelmében a visszavonásra a miniszter se jogosíthatja a koronaügyészt; nem is jogosította, miként ez a kir. ügyészségek részére kiadott utasításból világos, mert ennek 32., 55. és 56. §-aiból látható, hogy a koronaügyészt a miniszter is mire valónak tekintette; főntebb pedig én mutattam ki, hogy a BP. szerint bünvádi ügyekben mi az ő tennivalója.

Ne bizzák az intézmény sorsát egy emberre.

Ha nem dicsekedhetünk azzal, hogy a perorvoslat szakában a törvény szerint is kijátszható a vád képviselétől lezorított sértett, a bejelentő kir. ügyésznek és a felettes főügyésznek, illetve a kir. ítélő táblán másodfokban elintézt ügyeknél a főügyésznek adott visszavonási jog használása által (nem mondom, hogy ilyes megtörténik, de mondom, hogy ilyen is megtörténhet) ne tódítsák a hibát, mikor már ismerjük azt.

A koronaügyész tiszteletre méltó, törvénytudó, hozzáférhetlen. Senki se tartja inkább annak, mint én. De az intézményre csak kár hárulhat, haszon semmi esetre se, ha a koronaügyész, a kit a perorvoslat használatának joga nem illet, a perorvoslatot joggal használók perorvoslatának visszavonására feljogosítatik, mert már az se lehet az intézmény szempontjából közönyös dolog, hogy a kir. ügyészség és a főügyész egy a hivatali összeköttetésben felette se álló hatóság belátása vagy tetszése szerint működésében kockázatnak legyen kitéve. A koronaügyészt se tegyék ki, még ha akarja is, az állásával összegyeztetetlen befolyások eshetőségeinek. Elég lesz egyetlen eset is. Képzeli pl., hogy a bíróság hibát követett el, a sértettel együtt belátja ezt mindenki, a perorvoslatot a kir. ügyészség használja is, a főügyész is szükségesnek tekinti azt: a koronaügyész meg esetleg visszavonja. Nem kell, hogy befolyásnak engedett legyen. Ki menti meg a gyanúsítástól őt, s miben van meg a garancia, hogy a sértett, meg más is az egész ügyészséget gyanuval ne nézze? Hát az jól lesz, ha a koronaügyész a jogosított részéről használt, illetve fentartott perorvoslat visszavonásával a kir. ügyészt és a főügyészt arczon legyinti? Avagy bele lehet-e nyugodni abba a feltevésbe, hogy a koronaügyész bölcsőbb, tudósabb stb., és az ügyet, meg az eset körülményeit is jobban ismeri, mint a kir. ügyész és a főügyész?

A visszavonási jog érdekében utal a koronaügyészi érvelés a BP. 430. §-ának 3. bekezdésében említett 396. §-ra; miért nem utal azonban az ugyanama bekezdésben szintén megfelelően alkalmazandónak felhívott 387. §-ra?

Ennek a 387. §-nak 2. bekezdése a 430. §. alapján megfelelően szerkesztve így szól:

«A vádló részéről, habár a vádlott terhére használt semmiségi panasz (felebbezés) mindig a vádlott javára is használnak tekintendő.»

Aki tudja, hogy mit jelent a törvénynek ez a rendelkezése és tudja azt is, hogy ez a rendelkezés a kir. Curia, nem pedig a koronaügyészre vonatkozik; tisztában van azzal, hogy a törvény szerint nem a koronaügyész van hivatva annak a megbíráására: mi szolgál a vádlott javára. Ha tehát a koronaügyész a vádlott terhére használt kir. ügyészségi panaszt visszavonhatja, ez a 387. §. szempontjából azt jelenti, hogy megfoszthatja a kir. Curia a kötelessége

teljesítésének lehetőségétől és megfoszthatja a vádlottat a törvény jótéteményétől.

A magát perben álló félnek, közvádlónak tekintő koronaügyészt, sem senkit a törvény ellenére ily joggal felruházni nem lehet.

Megfelelően alkalmazandónak nyilvánítja a 430. §. 3. bekezdése a 394. §-t is, melynek első bekezdése így szól:

«A bejelentő a másodfoku ítélet hozása céljából tartott zárt ülés megkezdéséig visszavonhatja felebbezését.»

Ebből pedig talán csak nem az következik, hogy a koronaügyész a nem részéről használt semmiségi panaszt visszavonhatja?

Azonban a 434. §. 4. bekezdése szerint: «Ha a semmiségi panaszt az *erre* jogosított visszavonta» — akkor küldi vissza a kir. Curia az ügy iratait felülvizsgálat nélkül. Az itt idéző jel közé fogott mondatban használt «*erre*» szót, mely köztudomás szerint az «ez» szóból származott, a nyelvtan szerint mutató szónak nevezik; az «*erre* jogosított» egymás melletti két szó értelme tehát úgy fejthető meg, ha felelünk eme kérdésre: «*mire* jogosított?» Az ész törvényeivel egyező nyelvtan szerint a feltett kérdésre csak *főnévvel* lehet felelni, mert nem mondhatom, hogy a «semmiségi»-re vagy a «visszavonta»-ra jogosított; minthogy pedig a mondatban csak egy főnév van, t. i. a «panasz», felelek a kérdésre így: «a *panasz*»-ra jogosított.

Igy voltam kénytelen megértetni, hogy magyarul is aligha tud az, aki a koronaügyészt a semmiségi panasz *visszavonására* jogosítottnak tartja, mert ha tudna, kiolvasná a 434. §. 4. bekezdéséből is, hogy a törvény szerint az vonhatja vissza a semmiségi panaszt, aki erre a panaszra jogosított.

Igy függ össze a 434. §. 4. bekezdése a 394. §. első bekezdésével, melyben a «*bejelentő*» szót használja a törvény.

Hogy pedig a 434. §. 4. bekezdésében az «*erre* jogosított» szavak a «panasz» főnévvel állnak kapcsolatban: erről való meggyőzés végett utalok magának a 434. §-nak 3. bekezdésére, melyben szintén előfordul a «jogosított» szó a «panasz» szóval kapcsolatosan és utalok a közelben lévő 432. §. első és harmadik bekezdésére, ahol a «jogosult» szót használja ugyan a törvény, de a vonatkozásban világos a «panasz» szóval való kapcsolat.

Tudomásom szerint nem is jutott eszébe senkinek, hogy az itt feltüntetettől eltérő értelmet tulajdonítson a törvénynek egész addig, míg Balogh Jenő, Edvi Illés Károly és Vargha Ferencz nagyjértékű «Magyarázata» a bünvádi perrendtartásról meg nem jelent. Ebben olvasható a IV. kötet 117. lapján 1) pont alatt a meglepő magyarázat. Ugy hiszem: ennek a magyarázatnak kell tulajdonítani a koronaügyész visszavonási jogát, mert a magyarázó Vargha Ferencz előtt ilyen jogot a koronaügyésznek senki se adott.

Nevezetesen: nem adott ilyen jogot a koronaügyésznek a törvény miniszteri indokolása se, melynek 623 lapjáról egy tételt fentebb már idéztem, most pedig a 617. és 618. lapjaira, valamint arra a tényre utalok, hogy az egész indokolás szerint a kir. ügyészség szervezetében a dolog természetével egyezően annak adandó meg a perorvoslat visszavonására a jog, aki a perorvoslatot használhatja, a koronaügyészt azonban, a jogegység érdekében használható más természetű perorvoslattól eltekintve, a perorvoslat használatának joga nem illeti, a használatra jogosított részéről érvényesített perorvoslatot tehát vissza se vonhatja.

De nem is a perorvoslat visszavonása a koronaügyész tennivalója. Igen helyesen szól erre nézve a miniszteri indokolás a 649. lapon:

«... a felvetett jogkérdések helyes megoldását nem csekély mértékben mozdítja elő, ha azokhoz az ország legkiválóbb kriminalistáinak egyike, kik közül a koronaügyész és helyettesei kétségtelenül választatni fognak, *hozzászól.*»

Ha a fentebb elmondottak után igaz az, amit a koronaügyési érvelés is annak tart, hogy a 430. §. szerint a koronaügyész nincs jogosítva a semmiségi panaszra: akkor igaz az is, hogy a 430. §. 3. bekezdésében felhívott 394. §. szerint mint nem bejelentő, a bejelentésre jogosított perorvoslatának visszavonására se jogosított, de nem jogosított erre a 434. §. szerint se, mert az ő töle, mint a semmiségi panasz használatára nem jogosítottól származó visszavonást a törvény nem köti össze azzal a következménnyel, hogy a kir. Curia az ügy iratait felülvizsgálat nélkül visszaküldje.

Lássuk már a 396. §-t közelebbről.

Ezt a §-t nemcsak a 430. §-ban, hanem a 380-ban, az 549-ben (kétszer), az 557-ben (a 429—439. §-ok közt lévő 430. §-ra is utalás által) is megfelelően alkalmazandónak mondja a törvény.

Aki ezt figyelembe veszi és olvassa a törvényt, látni fogja a következőket:

A 380. §. nem semmiségi panasz esetére, hanem *végzés ellen* használható *felfolyamodás* esetére vonatkozik.

A 378. §. 3. bek. szerint a kir. ítélő tábla végzéseit a kir. Curia vizsgálja felül: a 379. §. 2. bek. szerint a kir. Curia a felfolyamodást végzéssel intézi el, ugyane §. 4. bekezdése szerint: «Ha a felfolyamodás az érdemben elbíráható, a felülvizsgáló bíróság a megtámadott végzést, amennyiben erre törvényes alap van, megváltoztatja, illetőleg megsemmisíti és a törvénynek megfelelően határoz. Ellenkező esetben a felfolyamodást elutasítja.» Mit tehet tehát a koronaügyész, ha a kir. főügyész a kir. ítélő tábla megtámadható végzése ellen felfolyamodást használ a kir. Curiahoz? A koronaügyész csak azzal a móddal támaszkodhatnék a 430. §. 3. bekezdésére, amelylyel az eme fejtegetés elején feltűntettek szerint az 1871. évi XXXIII. tcz. 17. §-ára és az 1891. évi XVII. tcz. 64. §-ára a koronaügyési érvelés támaszkodott, t. i. ráfoghatná a BP. 380. §-ára azt, hogy semmiségi panaszról beszél, mert benne van a 396. §-ra az utalás. De ez a ráfogás nem változtatna azon a tényen, hogy a 380. §. nem függ össze a 430. §-al. Visszavonhatja e tehát a koronaügyész a főügyész felfolyamodását, ha mindjárt igaz is az, hogy a 380. §. éppen úgy mondja, megfelelően alkalmazandónak a 396. §-t, nem véve ki eme §. 2. bekezdését se, mint ahogy mondja a 430. §.?

Szerintem nem vonhatja vissza; gondolom a koronaügyész is és mindenki helyesnek tartja ezt a véleményt. De ha ez helyes: akkor rá kell jönnünk, hogy a 396. §. a törvény értelmében nem alkalmazható ám megfelelően úgy, amint a koronaügyési érvelés és a lábra kapott nézet tartja. Miért? Mert a 396. §. megfelelő alkalmazásának a törvényben történt kimondása nem azt teszi, hogy a koronaügyész jogot kapott.

A kir. Curia tehát el fogja intézni a főügyész felfolyamodását a koronaügyész tudta nélkül; ha pedig a koronaügyész ebbe a dologba a visszavonási joggal beleavatkoznék is: a kir. Curia teljesíteni fogja köteleességét.

Az 549. §. a járásbírósg elotti eljárásban arról az esetről szól, melyben az ítélet ellen használt felebbezés kezelendő a 396. §. megfelelő alkalmazásával, minek folytán, ha az ügyészégi megbízott felebbezett a vádlott terhére, a járásbírósg az iratokat a törvényszék mellé rendelt kir. ügyésznek küldi meg, aki a 396. §. 2. bekezdése értelmében jár el. Ebben az alakjában a koronaügyész nem férhet az ügysz, mert a járásbírósgai ügyeket a törvényszék vizsgálja felül, tehát a kir. Curiahoz nem mehetnek, egyetlen egy eset kivételével és ez az eset az, ha a járásbírósg az 547. §. első bekezdésében felhívott 518. §-nak 9. pontja szerint csak semmiségi panasszal megtámadható ítéletet hoz az össz-büntetés vagy büntetésegysítés kérdésében.

Használja tehát az ügyészégi megbízott a semmiségi panaszt, minek folytán a járásbírósg az iratokat a 396. §.

megfelelő alkalmazásával a törvényszék mellé rendelt kir. ügyésznek küldi meg (549. §.). Tegyük fel, hogy a kir. ügyész a 396. §. direktívájával hozzájárul az ügyészégi megbízott semmiségi panaszához; ekkor a járásbírósg felterjeszti az iratokat szintén a 396. §. első bekezdésének direktívájával a semmiségi panasz felülvizsgálatára hivatott kir. Curiahoz (518. §.), ahol az ügy felett a most említett 518. §. utolsó bekezdése szerint *tanácsülésben* határoznak. Látható tehát, hogy ily esetben a 396. §. megfelelő alkalmazásával az iratok a *főügyészhez* se küldetnek, mert ami teendőt törvényszéki ügyekben a főügyész végez, járásbírósgai ügyekben a kir. ügyész végezi azt. Így rendelvén a törvény.

Hol rendeli vagy engedi azonban azt, hogy a koronaügyész ily esetben az ügysz hozzászóljon; hiszen a kir. Curia tanácsülésben határoz; hát nem határozhat az ügy felérkezte után a kellő közzététellel 4—5 nap alatt, hanem előbb valami uton-módon meg kell tudnia, hogy a koronaügyész fentartja-e vagy visszavonja a semmiségi panaszt; amiben valljuk meg: az a kérdés foglaltatik, hogy a koronaügyész nem menti-e meg a kir. Curia az érdemleges elintézés köteleességétől. Komoly beszéd az, hogy a kir. Curia az utóbb jelzett értelemben kell eljárni azért, mert a 430. §. 3. bekezdése szerint a 396. §. a semmiségi panaszra nézve is megfelelően alkalmazandó? Hiszen alkalmazta már megfelelően a járásbírósg, eljárta megfelelően a kir. ügyész. Hát még egyszer, a kir. Curia is utjában van az ügy elintézésének a 396. §.?

Az 557. §-ban a 430. §-ra utalás által felhívott 396. §. megfelelő alkalmazása a törvényszék másodfoku ítélete ellen használt semmiségi panaszra s az ennek folytán tennivalókra vonatkozik. E tekintetben felesleges mást mondani, mint azt, hogy amennyit ér a 430. §-ra fektetett okoskodás, annyit ér az 557. §-ra fektetett okoskodás.

Van azonban rendelkezés a 433. §-ban arra nézve, hogy mi tárgyban intézkedik a kir. Curia «*ülésen kívül*», a 434. §-ban arra nézve, hogy mi tárgyban intézkedik «*tanácsülésben*» és a 435. §-ban arra nézve, hogy mi tárgyban intézkedik «*tárgyaláson*».

Ha a 435. §-t olvassuk, világos, hogy a koronaügyész a tárgyalásra meghívandó. A meghívás a 433. §. 3. bekezdéséből és a 435. §. 2. bekezdéséből láthatólag rendszerint «*ülésen kívül*» történik, mert az ügyek tárgyalásra utasítása rendszerint így történik; történhet azonban «*tanácsülésből*» is, mert a 433. §. utolsó bekezdése szerint, ha a tanácselnök és az előadó eltérő nézetten vannak, az ügy «*tanácsülésben*» intézendő el, a 434. §. utolsó bekezdése szerint pedig «ha a kir. Curia a tanácsülésbe jelentett ügyet nem odatartozónak találja, azt tárgyalásra utasítja».

A tárgyalásra tehát igen is meghívandó a koronaügyész; de az a tárgyalás, melyre őt meghívják, gondolom, *ki is van már tűzve*; ebből pedig én azt látom, hogy nem kérdezik meg előbb a koronaügyészt: vajon kitűzzék-e a tárgyalást? vajon nem vonja-e vissza a semmiségi panaszt? A 435. §. utolsó bekezdése mondja is, hogy a *felek az ügy iratait a kir. Curia hivatalos helyiségeiben*, a határnap kitűzése után, a tárgyalást megelőző második napig, *megtekinthetik*.

Nem hogy szót vagy jegyzéket nem váltanak tehát a koronaügyésszel abban a kérdésben: visszavonja-e vagy fentartja a semmiségi panaszt, hanem a törvény szerint az történhet meg, hogy amely napon az ügy a kir. Curiahoz érkezik, azon a napon a tanácselnök és a vele egyetértő előadó «*ülésen kívül*» tárgyalásra utasítja azt, a tanácselnök kitűzi a tárgyalás határnapját (435. §. 3. bekezd.), meghívja a koronaügyészt és idézi azokat, akiket idézni kell.

Mi alapon kellene vagy lehetne az ügy kezelésének ilyes vagy ezt a módját lehetetlenné tenni és elintézetlenül hagyni az elintézendő kérdést, t. i. a tárgyalásra utasítás kérdését napokig vagy hetekig vagy a meddig a koronaügyész akarja,

azon a réven, hogy hadd nyilatkozzék a koronaügyész: fentartja-e vagy visszavonja a semmiségi panaszt?

A 434. §. sorolja fel azokat a kérdéseket, amelyekben a kir. Curia tanácsülésben határoz. Miért ne jelenthetné be az előadó az ügyet eme kérdések elintéztetése végett az ügy beérkezését követő 4—5. napra, és miért kellene levelezni vagy várakozni a koronaügyész nyilatkozata tárgyában, holott a koronaügyésznek a 434. §. szerint a tanácsülésben elintézendő kérdésekhez semmi köze (mert hiszen ő is éppen úgy, mint bárki más csak a tanácsülés tárgyainak kifüggesztése folytán értesül az előadandó ügyről), a kir. Curiaának a kötelessége pedig azokra a kérdésekre nézve az, hogy határozzon.

Például: mi köze a koronaügyésznek ahhoz a kérdéshez, hogy elkésett-e a kir. ügyészség a semmiségi panasz bejelentésével? Ki van e a törvényben zárva az a semmiségi panasz, melyet a kir. ügyészség használt stb.?

Annyira nincs ezekhez a kérdésekhez a koronaügyésznek köze, hogy legnagyobb részt még a kir. Curiaához is csak abban az esetben mennek, ha azokban az alsófoku bíróság nem határozott. (434 §. 3. bekezdés.)

A kir. Curiaa vonatkozóan *nem* rendelte a törvény azt, hogy a 398. §. *megfelelően alkalmazandó*. Pedig rendelnie kellett volna, ha azt akarja, hogy a kir. Curia valamiféle ügyésszel a semmiségi panasz fentartásának vagy visszavonásának kérdésében levelezzen vagy szót váltson. Ugyan miért nem rendelte tehát a 430. §-ban vagy máshol a 398. §. megfelelő alkalmazását, mikor éppen ennek a §-nak az első pontja szól arról, hogy a *kir. ítélő táblán* az előadó a tanácselnök hozzájárulásával ülésen kívül *intézkedik*, ha az iratoknak kiegészítése vagy a *főügyészhez való áttétele* (396. §.) *szükséges*. Nem én tettem itt zárójelek közé a 396. §-t. A törvényben van az így.

Azt jelenti-e tehát a 430. §-ban a kir. Curiaa nézve a 398. §-ra utalásnak a hiánya, hogy a kir. Curia meg a koronaügyészhez tegye ám át az iratokat?

Szerintem nem ezt jelenti; hanem éppen azért, mert a kir. Curia a 398. §. nem irányítja, és a 398. §-ban foglalt-hoz hasonló intézkedés a kir. Curiaa vonatkozóan a törvényben nincsen: a 398. §-ra utalás hiánya azt jelenti, hogy az iratok a kir. Curiaától semmiféle ügyészhez nem küldözgethetők és jelenti azt, hogy a kir. Curia nem kérdez meg semmiféle ügyészt abban az értelemben, amelyben a kir. *ítélő tábla a főügyészt* a 398. §. szerint a 396. §. értelmében megkérdezi és megkérdezi a *törvényszék* ugyancsak a *főügyészt* az 557. §-ban felhítt 430. §. által megjelölt 396. §. értelmében akkor, ha a törvényszék másodfoku ítélete ellen használta a kir. ügyészség a semmiségi panaszt, a *járásbíró* pedig megkérdezi a *kir. ügyészt* szintén a 396. §. értelmében az 549. §. szerint.

Ide igtatom szóról-szóra a 430. §. 3. bekezdését:

„A 386—390., 392., 394—396. §§-ok rendelkezései a semmiségi panaszra is megfelelően alkalmazandók »

Jegyezzük meg, hogy csupán a *kir. törvényszéknél elsőfokban hozott ítéletre* s az ez ellen használható *felebbezésre* vonatkozik a 430. §. most leírt 3. bekezdésében felsorolt valamennyi §.

A 3. bekezdés szerint beszélő törvény tehát, amint én értem, ezt mondja:

Bíróságok! Ha előttetek a kir. Curia elintéztetése alá tartozó *semmiségi panasz forog fen*, úgy cselekedjete, amint cselekednetek kell, ha a *«Perorvoslatok»* című XX. fejezetben *«Felebbezés»* alcím alatt előforduló 386—390., 392., 394—396. §§. szerint megjelölt eset felebbezésre nézve fordul elő. Főügyész! Te azt teszed azzal a *semmiségi panasszal*, melyet egyedül a kir. ügyészség használt a vádlott terhére, amit az ítélet elleni *felebbezéssel* tennél, ha egyedül a kir. ügyészség részéről a vádlott terhére használt felebbezés volna előttem.

Miért kell már most a 430. §. 3. bekezdését a 396. §-sal való kapcsolatában az én értelmem szerint érteni? Azért, mert a 396. §. a semmiségi panaszra is alkalmazhatóvá szövegezve így hangzik:

„Ha a *felebbezésnek* (semmiségi panasz) és indokolásának határideje valamennyi jogosultra nézve letelt, a *felebbezés* (semmiségi panasz) és indokolása az ügy többi irataival együtt felterjesztendő a *kir. táblához* (a *kir. Curiahoz*).

Ha azonban az ítélet egyedül a kir. ügyészség részéről van a vádlott terhére felebbezve (semmiségi panasszal megtámadva), az ügy iratai a kir. ítélő tábla mellett működő *főügyésznek küldendők* meg. Hasonlóan jár el a *kir. ítélő tábla*, ha az ítélet a többi felebbezéseknek a *felterjesztés után* történt visszavonása folytán a vádlott terhére egyedül a kir. ügyészség részéről maradt felebbezve. A *főügyész* az iratokat, amennyiben a felebbezéshez (semmiségi panaszhoz) hozzájárul, ennek felemlítésével, haladék nélkül a kir. táblához (törvényszékhez) teszi át, ellenkező esetben pedig annak kijelentésével, hogy a *kir. ügyész* felebbezését (semmiségi panaszát) visszavonja, visszaküldi a *törvényszékhez*, illetőleg a kir. ítélő táblához.

Ha a felebbezés (semmiségi panasz) az eljárásra vonatkozó olyan sérelmi pontokat foglal magában, melyekről az iratok nem nyújtanak kellő felvilágosítást, a bíróság köteles azokra nézve a felterjesztésben nyilatkozni.

A felterjesztést a felek megtekinthetik és költségekre másolatban kivehetik.

Ezek után mindenki világosan láthatja, hogy abban az esetben, ha a *kir. ítélő tábla másod- vagy első-* (333. §.) *fokban hozott ítélete* vagy *elsőfokban hozott végzése* (378. §.) ellen egyedül a főügyész (aki t. i. a kir. táblán a kir. ügyészség tennivalóit ellátja) használt a vádlott terhére semmiségi panaszt (430. §.), illetve felfolyamodást (380. §.), nem kell az iratokat semmiféle ügyésznek megküldeni, mert hiszen a főügyész perorvoslatát senki sincs jogosítva hozzájárulással megerősíteni vagy hozzá nem járulással visszavonni; az iratok tehát a főügyész perorvoslata folytán *közvetlenül a kir. Curiahoz küldendők* (431. §. utolsó bekezdés); abban az esetben azonban, ha egyedül a kir. ügyészség használt a vádlott terhére a *kir. törvényszéknél* semmiségi panaszt vagy felfolyamodást, a kir. ítélő tábla mellett működő *főügyészhez* küldendők az iratok, mert azt illeti meg a jog, hogy a *kir. ügyész* semmiségi panaszát, illetve felfolyamodását visszavonhassa. A 431. és 432. §§. igazít el abban a kérdésben, hogy melyik bíróság tegyen eleget a perorvoslat körüli kötelességnek, eme kötelességek közt azonban nincs olyan, mely a kir. Curia terhelné, de olyan sincs, amelyből az iratoknak a koronaügyésszel való közlésére lehetne következtetést vonni.

A lábra kapott az a nézet, hogy a koronaügyészt a semmiségi panasz visszavonásának joga megilleti, mindezek ellenére azon sarkal, hogy illeti a koronaügyészt az említett jog azért, mert a 430. §. szerint a 396. §. a semmiségi panaszra is megfelelően alkalmazandó.

Mintha bizony nem megfelelően volna alkalmazva a 396. §., ha nem alkalmaztatik a koronaügyészre, akiről se ez a §., se az alkalmazásának alapjául szolgáló 430. §., se általában a törvénynek azok a rendelkezései, amelyek a semmiségi panasz használatáról szólnak, vagy visszavonásával összefüggésbe hozhatók, nem emlékeznek meg.

Jogot a törvény nem csempészve ad.

A koronaügyészi érvelésben vitatott jog nagyfontossága. Ha vele fel akarta volna ruházni valaki a koronaügyészt, megmondta volna ezt egyenesen, úgy, amint azok megmondják, akik őt most utólagosan felakarják a joggal ruházni. A törvény mást mondott.

Még egyet! A 465., 466. §§. szerint az igazolásban az eljárás akként van szabályozva, hogy a kir. ügyészségnek

vagy a főügyésznek igazolási kérelme elintézés végett esetleg a kir. Curiahoz mehet. Csak nem tartjuk talán a koronaügyészt jogosultnak, hogy az igazolás kéréséhez hozzászóljon, vagy hogy azt a kérést éppen visszavonja. Tehát elintézi a kérést a kir. Curia úgy, hogy helyt ad az igazolásnak és olyan az eset, hogy a 466. §. második bekezdése szerint azonnal határozhat akár úgy, hogy intézkedik az igazolási kérelemmel együtt előtte lévő semmiségi panasz vagy felfolyamodás alapján, akár úgy, hogy elutasítja a *perorvoslatot*.

Miként férhetne a koronaügyész, a kir. ügyészség vagy főügyész perorvoslatához, a fentartás vagy visszavonás céljából?

Talán úgy járjon el a kir. Curia, hogy mikor elfogadja az igazolást, habár határozhatna, sőt kötelessége volna határozni a perorvoslat felett: ne határozzon, hanem közölje az iratokat a koronaügyésszel a végből: vajon fentartja-e vagy visszavonja azt a perorvoslatot, melyet a kir. Curia, az igazolásnak helyt adva, már elfogadott.

A törvény tanulmányában arra az eredményre jutottam, hogy a koronaügyész a kir. Curia részéről csupán azokban az esetekben hallgatandó meg, amelyekben a törvény világosan rendeli.

A kir. Curiát nem lehet, a törvény szerint nem is kell, tudakozódó intézmény tennivalójába belekeverni.

A koronaügyészség nem abból a végből teremtett intézmény, hogy a kir. ügyészséget vagy a kir. Curiát az igazságszolgáltatás körüli kötelességének teljesítésében akadályozza, vagy terhétől oltalmazza.

Csatlakozom a tisztelt szerkesztő ur részéről kifejtett nézethez.

Tóth Gerő.

Különfélék.

— **A kir. Curiához** a folyó év első negyedében 6495 ügy érkezett, a múlt évről maradt hátralékkal együtt 13,172 volt elintézendő. Elintéztetett 7068, elintézetlen 6104 ügydarab. Az előző év megfelelő szakához viszonyítva 602-vel több ügy érkezett, 250-nel több volt elintézendő, 569 czel több intéztetett el s a hátralék kisebb 319-czel.

— **A biztosítási ügynök szerepe az ügylet megkötésénél.** Hogy a biztosítottakat Ausztriában minő jogvédelemben részesítik, annak példájaként figyelmébe ajánljuk bíróságainknak az osztrák legfőbb bíróságnak egy legutóbbi ítéletét, melyben kimondatott, hogy nem jött létre a biztosítási szerződés, ha az ajánlat más feltételek alatt fogadtatik el, mint ahogyan az ajánlattevő az ügynökkel megbeszélte, habár e megbeszélés az ajánlat tartalmával ellenkezik is.

— **A budapesti rabsegélyző egyesület** a múlt 1899. évben 19 kiszabadult fogolynak szerzett alkalmazást, 456 egyént 605 alkalommal 4199 frt 08 krnyi segélyben részesített, menedékházában 104 egyénnek mindössze 5577 napon át nyújtott szállást és ételmet, s azoknak munkajuttatás fejében 415 frtot osztott ki. A letartóztatottak családjai közül 73 családot a szükséghez képest, 5 családot állandó havi segélyben részesített, s 7 elzárt szülő 16 gyermekének el-tartásáról gondoskodott. A menedékházat felkereste 103 férfi és 1 nő; kor szerint 16 éven aluli 1, 16—25 éves 8, 15—60 éves 86, 60 éven felüli 1; foglalkozás szerint 12 értelmiségi keresethez tartozó, 47 iparos, 40 napszámos, 5 egyéb foglalkozású volt köztük. Legsűrűbb volt a forgalom december és január hónapokban, a legritkább áprilisban. Megszökött a menházból 5, kiutasított 12, elmenetelét bejelentette 53, elfogatott 2, kórházba szállított 9 egyén, az év végén benmaradt 22 férfi és 1 nő. Mikor a napokban meglátogattuk az intézetet, 21 férfi benlakója volt, nő egy sem. Ezeket jobbára szalmatokkésítéssel és szecskavágással foglalkoztatják, egy részük házi munkát végez, néhányan pedig magánosnál dolgoznak. A menházi ellátás tartama, amennyiben

előbb munkát nem szerez az illető, rendszerint egy hónap, azonban kivételes esetekben ez a határidő meghosszabbíthatik; van például egy olyan egyén, ki több mint egy éve tartózkodik a menedékházban.

L. A.

A budapesti ügyvédi kamara közgyűlése által elfogadott javaslatok tárgyalására kiküldött I-ső bizottság folyó hó 4-én dr. Friedmann Bernát elnöke alatt tartott ülésén magáévá tette dr. Weisz Sándor azon véleményét, hogy a közjegyzők ügyvédi ténykedésének korlátozását az ügyvédség reformja szempontjából sem elég fontosnak, sem méltányosnak nem tartja. Ezután tárgyalás alá vette a bizottság dr. Bihari Mórnak az ügyvédi képviselő kiterjesztése tárgyában kidolgozott terjedelmes véleményét és indítványát, amelynek kapcsán dr. Rakovszky Géza behatóan ismertette e kérdésre vonatkozó saját álláspontját. A bizottság a kamara választmánya elé terjesztendő javaslatok tárgyalását legközelebb folytatja.

— **Az eskütétel formalitásai.** A beregszászi kir. törvényszék elnöke egy bűnügy végtárgyalása alkalmával két zsidó tanut a vallomásnak esküvel való megerősítése alatt kalapjuknak fejükön való tartására kényszerített s ily helyzetben esketett meg,

— **Törvénytárgyalás.** Egyik vidéki járásbíró egy becsületsértéssel vádolt 15 éves egyént «rendőri büntetés» címén (Btk. 85. §.) *elzárásra* ítélte. Ha tehát a becsületsértést egy, a redukált büntetési tétel kedvezményében nem részesülő ember követi el, akkor pénzbüntetéssel sújtják; kövesse el azonban egy privilegiumot «élvező» fiatakoru, úgy egy súlyosabb büntetési nem fog reá alkalmaztatni.

— **Dr. Edvi Illés Károly** a «Büntető járásbírók zsebkönyve» cím alatt gyakorlati és hézagpótló művet bocsát közre, mely mindazon anyagi jogi, bűnvádi eljárási s büntetés-végrehajtási szabályokat tartalmazza, miket a büntető járásbírónak a hatáskörébe utalt vétségek és kihágások körüli eljárás tárgyában tudnia kell. Szerző *Vargha Ferencz*szel együtt később a «Bűnvádi perrendtartás zsebkönyvét» írja meg, ugyanoly külső alakban és berendezéssel, mint az anyagi büntetőjogra vonatkozó közelterjedtségű zsebkönyvé.

— **Sociálpolitikai tanulmányok** cím alatt dr. Somogyi Manó 17 kisebb-nagyobb esszét gyűjtött össze. A kötetben a szerző a főbb társadalmi mozgalmak irányát, az alsóbb társadalmi osztályok helyzetét s a reformtörekvéseket ismerteti. A tanulmányok első csoportjában foglalkozik a szerző az államregényekkel, Platótól Bellamy-ig, vázolja az anarchizmus elméletét, leírja az Internationále történetét s a kapitalizmus fogalmát világítja meg. A tanulmányok egy másik csoportjában a szerző a kartellek és a társadalmi bajok közti összefüggést tárgyalja, gyári munkásaink helyzetét ismerteti s az iparfelügyelők működését bírálja. A gyári balesetek, a munkás-egyletek, a bojkott s a munkanélküliség kérdései beható méltatásban részesülnek. Igen érdekes «Az óbudai hajógyár munkásainak helyzete» című tanulmány, melyben Somogyi, ezen óriási ipartelep munkásvizonyait a legnagyobb részletességgel bonczolgatja. A könyv utolsó része foglalkozik a munkás-statisztikával s a munkahivatalokkal, a munkanélküliség elleni biztosítással, a munkásválasztmányokkal, a békéltetéssel, a munkáscsalád monographiájával, végül a társadalompolitikai muzeummal. A 20 ivre terjedő kötet ára 5 korona. Kiadja Kilián Frigyes.

— **A nevelés és az erkölcsi érzék kifejlődésének hiánya, mint tulnyomó enyhítő körülmény ifjúkoru bűnösöknél.** A budapesti kir. büntető törvényszék 87,716/98. számú ítéletében: Mindkét vádlott azzal védekezik, hogy beismert bűntetteiket az éhség által indítatva követték el, s mivel ennek ellenkezője ellenükben bizonyítható nem volt, s tekintettel arra, hogy mint szülőtlen, zsenge koru árvák semmiféle nevelésben nem részesülvén, erkölcsi érzékük ki nem fejlődhetett, s hogy a mindennapi élelem megszerzésénél teljesen önmagukra lévén utalva, hiányos erkölcsi érzékük s nevelésüknél fogva, könnyen ragadtathatták magukat bűnös utra, a kir. törvényszék mindezen enyhítő körülmények figyelembevétele mellett a 85. §. 3. illetve 4. pontjának alkalmazásával, csupán mérsékelt tartamu fogház, illetve elzárás büntetést mért rájuk s mellőzte javítóintézetbe leendő utalásukat, mert náluk a vizsgálat s a végtárgyalás alkalmával tanúsított töredelmes beismerésükkel szemben oly nagy foku negátalkodottságot fenforogni nem látott.

— **A kereskedelmi jóhiszeműség vizsgálata.** A budapesti árú- és értéktörzsde választott bírósága: Felperest keresé-

tével elutasítja. *Indokok:* Alperes azzal védekezik, hogy az ügylet Berlinben jött létre, és hogy ennél fogva a német tőzsdetörvény 66. §-a értelmében ellenében, mint a tőzslajstromba (Börsenregister) fel nem vett és tőzsdei ügyletekben különben is teljesen járatlan egyén ellen határidő-ügylet alapján követelés nem érvényesíthető. De elutasítani kéri felperest azért is, mert felperes, aki provisiót igényel, tehát aki bizományosa volt, nem létező árfolyamot és nem létező díjat számított fel. Előadja különben, hogy ő, mikor erről meggyőződött, 1898 július 24-én az ügylettől visszalépett, kijelentvén, hogy ő annak alapján igényeket sem érvényesíteni, sem elismerni nem fog.

Jóllehet a bíróság alperesnek azt az érvelését, hogy a német tőzsdetörvény 66. §-a volna alkalmazandó, már azért sem teheti magáévá, mert alperes a köteleveket Budapesten irta alá, közte mint megbízó és felperes, mint bizományosa között az ügylet tehát Budapesten tekintendő létrejöttnek, mindazonáltal a kereseti követelést megítélhetőnek nem találta: mert a hivatalból beszerzett berlini hivatalos értesítések szerint felperes úgy az árfolyam, mint a díj (Dont) számításánál alperes hátrányára annyira eltért a tényleg létezett árfolyamtól és díjtételtől és ezáltal már az ügylet megkötésekor annyira megkárosította megbízóját, hogy ezen szerződéseket a kereskedői jóhiszeműséggel összeegyeztetni és reális kereskedelmi ügyleteknek tekinteni nem lehet. Ezért felperest keresetével elutasítani és az összes felmerült perköltségek viselésére kötelezni kellett.

Fegyelmi eljárással való fenyegetőzés nem ok a rendbirságra. A *budapesti kir. törvényszék* következő végzést hozott: Az elsőbíróság végzése megváltoztattatik és felperes a kiszabott bírság fizetése alól felmentetik.

Indokok: Az 1893. évi XVIII. tcz. 36. §-a az ügyvédre nézve az 1897. évi XXXVIII. tcz. intézkedését fentartván, ennek a törvénynek 2. §. a) pontja értelmében, ha az ügyvéd a tárgyaláson sértő kifejezést használ, előzetes rendreutasítás nélkül is bírsággal sújtható; a törvény ezen intézkedése kétségtelenül akkor is alkalmazandó az ügyvéddel szemben, ha nem mint képviselő, de a saját ügyében jár el; a jelen esetben tehát az a körülmény, hogy a bíróság részéről a bírság kiszabását rendreutasítás meg nem előzte, azt szabálytalanná nem teszi. Tekintettel azonban arra, hogy a felvett jegyzőkönyv tartalma szerint, felperes a bíró által tiltakozása ellenére jegyzőkönyvbe vett nyilatkozat miatt csak azt a kijelentést tette, hogy e miatt a bíró ellen fegyelmi eljárást fog kérni, ami komoly fenyegetésnek vagy a bíróság méltóságát és tekintélyét sértő kifejezésnek annál kevésbé tekinthető, mivel felperes a jegyzőkönyv tartalma szerint további nyilatkozatra felszólíttatván, azt módosította, ennél fogva nem is forog fen oly sérelem, amely a bírság alkalmazhatását maga után vonhatná, miért is az elsőbíróság végzését megváltoztatni és felperest a bírság alól felmenteni kellett.

A késedelmes bíróságok. Tekintetes Szerkesztőség! Irigység fog el bennünket, midőn látjuk, hogy más vidékeken azért panaszkodnak, hogy végrehajtási ügyük 2—3 hónap alatt nyer elintézését. Mit szólnak akkor azon panaszkodók ehhez: A borosjenői (Aradmegye) kir. járásbíróság egy 1899. évi márczius hó 11-én beadott ingatlan árverési kérvényre 1900. évi márczius hó 3-án kézbesített végzéssel az árverést 1900 május 15-re tűzte ki, bizonyára tekintettel arra, hogy a végrehajtási ügyek soronkívül intézendők el. A többi beadott ügyet majd 1901-ben intézi el. X.

Az ítélet kiegészítése. A budapesti kir. ítélő tábla II. polgári felülvizsgálati tanácsa a következő végzést hozta: A kir. ítélő tábla a felülvizsgálati kérelmet visszautasítja, mert az a sérelem, hogy az ügygondnok elsőbírósági eljárásában kiérdemelt díjainak a felperes által előlegezése kérdésében a felebbezési bíróság nem határozott, minthogy a sommás eljárási törvény 124. §-a szerint, mely a 130. §. értelmében a felebbezési eljárásban is alkalmazandó, ily sérelem az ítélet kiegészítése iránt előterjeszthető kérelem útján orvosolható, nem képezheti felülvizsgálat tárgyát. (1900 márczius 29. II. G. 24. sz. a.)

Nemzetközi Szemle.

A pertörlesztés joga. Koburg hercege egy becsület-sértéssel vádolt országgyűlési képviselő perét annak harmadfokon való elbírálása előtt pertörlesztés által beszüntette.

A Reichsgericht egy előző ügyben foglalt álláspontja ellenében kimondotta, hogy a hercegnek joga van a birodalmi bíróság elé kerülő ügyben is pertörlesztést elrendelni.

A kerékpár a kriminalitásban. Lombroso a Nuova Antologia legutóbbi számában rámutat arra, hogy Olaszországban a lopások és rablások nem jelentéktelen részénél az elkövetés indoka az volt, hogy a fiatal tettes kerékpárt iparkodott magának szerezni. Pedig ma még csak Olaszország felső részeiben van a kerékpározás elterjedve. Hát még ha a különben is jeles tolvajok és rablók hírében álló szicíliai és kalábriai lakosság közt is kedvelik majd e közlekedési eszközt, vagy éppen, ha általánosan elterjednek a motorkocsik, amelyek már értéküknél fogva még a kerékpárnál is inkább csábítanak a lopásra.

Szavazás levél útján. Berton képviselő a francia képviselőház elé javaslatot terjesztett, amely szerint a választó szavazati jogát levél útján is gyakorolhatja. Javaslatát támogatására Berton felhívta, hogy a jelenlegi választási törvény következtében körülbelül egy millió polgár sohasem szavaz.

Ingyenes jogvédelem. Jacobson ügyvéd Bérenger senátor támogatásával javaslatot nyújtott be Páris város tanácsához, hogy a város valamennyi kerületében hivatalok állíttassanak fel, amelyekben az e feladatra önként vállalkozó szakemberek ingyen adjanak a jelentkezőknek jogi tanácsot.

A Cyrano de Bergerac diszletei és jelenetei.

A párisi felebbezési bíróság a következő ítéletet hozta: «Egy előadott színmű diszletei épp úgy művészi alkotásnak tekintendők, mint valamely kép, és tulajdonuk a festőt vagy mint ennek engedményesét, a színház igazgatóját illeti meg. Ugyanez áll a jeleneteknek a színpadon történő megvalósításáról (mise en scène), amely felöleli a jelmezeket és a személyek csoportosítását is. Ennek a mise en scène-nek a legtöbb esetben kéziratban vagy nyomtatott könyvecskéiben foglalt általános terve és kidolgozása a törvény által védett szellemi művet alkot. Ennél fogva úgy a diszleteknek, mint a jeleneteknek képe (különösen újságban, photographia után készült kép) csak a szerző beleegyezésével tehető közzé. Az a körülmény, hogy a kép nem hű és kivitele nem művészi, a szerzői jog bitorlásán mit sem változtat.

Képzelt házasságtörés. A londoni Divorce Court előtt a következő érdekes váloper tárgyalatott: Nyolcz évi boldog házasság után Crook nevű orvost azzal a nyilatkozással lepte meg felesége, hogy már régebben viszonyt folytat Horrodes nevű nőgyógyászszal, ki őt kezelte és akitől gyermeke is született. Crook dr. nem akarta elhinni a dolgot, mert ugyan Crookné asszony a gyermek keresztaójául az említett orvost választotta, s ez meg is jelent a keresztlelőn, de aztán vége volt minden érintkezésnek.

Crookné asszony azonban oly meggyőzően adta elő a dolgot, hogy a férj beadta a válókeresetet.

A tárgyaláson Horrodes dr. tagadta, hogy neki valaha is viszonya lett volna Crooknéval és állította, hogy az orvosi kezelés végével megszűnt közöttük minden érintkezés.

Crookné a házasságtörés miatt megindított bűnperben kihallgattatván, elmondta, hogy egy év előtt egy jósnőnél volt, ki azt jósolta neki, hogy férj nélküli asszony lesz, de nem a férje halála által; egy nagy botrányt fog ő okozni és a születendő gyermekének apja nem férje lesz.

Sokat gondolkozott ezen Crookné és miután Horrodes volt az egyetlen férfi, kivel férjén kívül találkozott, annyira a fejébe vette azt a gondolatot, hogy ő Horrodes-sel megcsalta férjét, hogy mikor férjének, Crooknak elmondta a dolgot, ő maga biztosan hitte és meg volt győződve, hogy mindazt, amit elmondott, át is élte.

Férje elhagyása után testileg és lelkileg annyira meg volt törve, hogy orvossal kezeltette magát. Most, midőn meggyógyult, tudja, hogy önmagával hitette el a dolgot, és hogy nem igaz, hogy neki viszonya lett volna Horrodes-sel, vagy bárki mással, ő hű maradt férjéhez.

A kezelő ideg orvos is kihallgattatott és előadta, hogy Crookné nagyon ideges, hysteriára hajló és ő biztosra veszi, hogy Crookné állításai a Horrodes-sel való viszonyáról csakis ezen betegség következményei és hogy most, a mikor meggyógyult, ő maga is belátja, hogy ártatlan.

Az esküdtszék úgy dr. Horrodest mint Crooknét felmentette a házasságtörés vádjá alól.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Nehány szó a bérbeadó szavatosságához. *Szentmiklósi (Kajuch) Márton* budapesti egyetemi tanártól. — Az osztrák ügyvédség köréből. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle*: Birói hatáskör részkövetelések érvényesítésénél. *Dr. Pap József*, ügyvéd, egyetemi magántanártól. — A telekkönyvi intézményről. *Harmath Domokos* kir. telekkönyvvezetőtől. — Különfélék. *Melléklet*: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Nehány szó a bérbeadó szavatosságához.

Kétségtelen az, hogy a bérbeadó kártérítéssel tartozik, ha a bérlőt egy harmadik, erősebb jogánál fogva, elüzi. De kérdés, felelősségre vonhatja-e a bérlő a bérbeadót már azon a czimen, hogy (jóhiszeműen) idegen dolgot adott bérbe, vagy bármi okból a dolgot bérbeadni, vagy úgy bérbeadni jogosítva nem volt, avagy meg kell-e várnia, míg a harmadik, erősebb jogon, kimozdítja őt? Oly téma, melyen az írók legtöbbje átsurran, csak egy-kettő... pendíti meg.

A római jogászok a bérbeadó obligatióját tudvalevőleg így jelölik meg: *praestare uti frui licere* (pl. Dig. XIX. 2. 9. l. pr.). «Szabadjon a bérlőnek hasznélvezni a dolgot» volna a szó szerinti fordítás. Ez kettőt jelenthet. Értelmezhető úgy, hogy a bérbeadó megtette kötelességét, ha a bérlőt tényleg abba a helyzetbe juttatta, hogy hasznélvezheti a dolgot. De értelmezhető úgy is, hogy a *jogos* hasznélvezetet köteles biztosítani a bérlőnek; azaz felelősségre vonható, mihielyt kiderül, hogy a bérlő hasznélvezete a más jogába ütközik.

Az első értelmezés felel meg a forrásoknak. A Dig. XIX. 2. 15. l. 1. §-ában azt olvassuk, hogy a bérlő keresetet indíthat a bérbeadó ellen, ha neki «re, quam conduxit, frui non licet», például, ugymond a jogász, ha a bérbeadó nem adja át a dolgot, vagy ha a lakóházat vagy istállót ki nem javíttatja. Ime a *frui licere* abban az értelemben használva, amelyben az a hasznélvezet *tényleges* lehetőségét jelenti. Néhol a *frui licere*-t a *frui posse* helyettesíti, ami nyilván a *tényleges* hasznélvezetet jelenti, mint pl. a h. t. 35. l. pr.-ában. Az eladó csak akkor vonható felelősségre, ha a dolgot elperlik a vevőtől, ez kétségtelen; már pedig adásvevés és bérlet két rokon-ügylet (l. alább). Maga a *praestare uti frui licere* is az eladó felelősségét jelölő *praestare rem emptori habere licere* utánzata. És valóban mindannyiszor, valahányszor a Corpus juris civilis idegen dolog bérbeadásáról szól, azt a további mozzanatot említi, hogy a tulajdonos elüzi, nem türi a bérlőt; csak e feltétel alatt látszik megadni a bérlőnek a *conducti actiót*. Így a h. t. 7. l.: et Titius a domino prohibitus fuerit habitare; a 9. l. pr.: si dominus non patitur (habitare); a 15. l. 8. §.: si dominus frui non patitur; a 35. l. pr.: nec (locator) resistere domino possit, quominus is colonum frui prohibeat; és az utólagos lehetetlenülésre nézve a 25. l. 1. §. kimondja, hogy ha a bérbeadó a házat vagy a telket eladja, a bérlő *conducti actiót* indíthat ellene, de csak «prohibitus (ab emptore) is aget ex conducto», hasonlóan a 32. l.: si (colonus) ab eo, cui legatus esset fundus, prohiberetur. Holott a Dig. XIII. 7. 9. l. pr., 32. l. és 36. l. 1. §. (s más fragmentumok) minden további hozzátétel nélkül megadják a záloghitelezőnek a *contraria pignoratitia actiót*, ha

adása idegen dolgot adott zálogba; sőt a Dig. XIX. 4. 1. l. 3. §. a cserét semmisnek nyilvánítja, ha az egyik fél idegen dolgot szolgáltatott.

Ez utóbbi idézetekből tehát nemcsak azt kell kiolvasnunk, hogy a bérlő kártérítést követelhet, ha egy harmadik, erősebb jogu, kimozdítja őt. Ez idézetek többet fejeznek ki: a kártérítési kötelezettségnek *feltétele* is az, hogy a bérlőt a harmadik igénylő már kimozdította. Így a modern kodexek is. Némelyek, mint a francia és a belga Code (1719. §.), az olasz polgári törvénykönyv (1575. §.) és a spanyol polgári törvénykönyv (1554. §.) a bérbeadóra azt az obligatiót róják, hogy a bérlőnek a dolog békés hasznélvezetét nyújtsa (faire jouir paisiblement le preneur); mások úgy fogalmazzák a tételt, hogy a bérbeadó felelős, ha a dolgot harmadik, erősebb jogu, elveszi a bérlőtől (Entziehung der Sache), mint a szász (1196. §.), az osztrák (1105. §.) és a német polgári törvénykönyv (541. §.). Minthogy a német ptk. bennünket a legközelebből érdekel, ennek 541. szakaszát szó szerint közöljük: «Wird durch das Recht eines Dritten dem Mieter der vertragsmässige Gebrauch der gemieteten Sache ganz oder zum Theil *entzogen*, so finden die Vorschriften der § 536 etc. (bér megtartása, leszállítása, kártérítés) entsprechende Anwendung.» S ennek megfelel az 535. §. fogalmazása: «Durch den Mietsvertrag wird der Vermieter verpflichtet, dem Mieter den Gebrauch (tehát a *használatot*, nem a használat *jogát*) der vermieteten Sache während der Mietszeit zu gewähren.» Mig ellenben például a 433. §. az eladó kötelességévé teszi, hogy a dolog *tulajdonát* ruházza át a vevőre.

A jogrendszer e panorámája azt a benyomást teszi ránk, hogy a bérbeadó szavatosságának ez az alakulása szükségszerű, a bérleti szerződés természetéből folyó. S ezt a látszatot az írók hallgatása csak megerősíti. Ha veszek valamit, így gondolhatnók, a dolog tulajdonát akarom megszerezni; de ha bérbeveszek valamit, a dolognak csak ideiglenes birlalója akarok lenni, csak tényleges hatalmamba akarom a dolgot keríteni, úgy hogy a bérbeadót csak akkor vádolhatom kötelességszegéssel, ha ez a ténylegesség megszűnik, azaz ha engem harmadik kimozdít a birlalatból. Optikai csalódás; a birlalat, valamint a birtok lehet jogos, lehet jogtalan; s a birlalónak vagy a birtokosnak nem közömbös az, hogy birlalata vagy birtoka jogos-e vagy jogtalan. Valóban, a hasznélvezet lehetősége a hasznélvezet joga nélkül a bérlőt nem elégíti ki. Midőn bérbeveszek valamit, abban a feltevésben teszem ezt, hogy a bérbeadó jogosítva volt a dolgot bérbeadni. Vagy nem fog felháborodni a lakás vagy a bolt vagy a zongora bérlője, ha kiderül, hogy a lakás, a bolt, a zongora nem is azt illeti, akitől bérbevette?... A bérbeadó felelősségének mérséklése a római jogban és a pozitív jogokban csak czélszerűségi tekinteteken alapulhat. Ám ekkor szigorítható is, s kérdem, nem kellene-e megszigorítani?

A római jogban csak az eladó felelőssége van hasonlóan mérsékelve. Noha az adásvevési szerződés intentiója az, hogy a vevő a dolog tulajdonát szerezze meg, mégis a római jog czélszerűségi szempontból, az eladó iránti méltányos tekintetből, az eladót csak a dolog elperléseért (evictio-ért) teszi

felelőssé. Elfogadják ezt a modern jogok? Azok, az egyedüli szász polgári törvénykönyv kivételével, tulmennek a római jogon; a római evictio-elvvel (Evictionsprincip) csaknem teljesen szakítanak, s azt a jogátruházás elvével (Verschaffungsprincip) helyettesítik. Így a német polgári törvénykönyv szerint az eladó köteles a tulajdonjogot, illetőleg magát a jogot átruházni a vevőre (433. §.); csak ha az adásvevés tárgya ingó s azt az eladó már átadta, feltétele a vevő kártérítési igényének az, hogy a dolgot a harmadik igénylőnek, ennek jogára való tekintettel, *kiadta*, vagy az eladónak visszaadja vagy a dolog elenyészik, stb. (440. §.) Azok a tekintetek, melyek az evictio-elv mellett szólottak a római jogban, ma elestek, s korunk felfogása a jogátruházási elv (Verschaffungsprincip) szentesítését követeli, mondják a német polgári törvénykönyv indokai.¹

Ámde az adásvevés és a bérlet rokonügyletek, melyeket a rómaiak a kereskedelem két tipikus alakzatának tekintettek.² Valamint az eladónak és a vevőnek, úgy a bérbeadónak és a bérlőnek szabad kölcsönösen «befonniok» egymást (in vicem se circumscribere);³ úgy értve ezt, hogy a szerződés kötésekor mindegyik joggal törekedhetik a saját érdekének minél nagyobb mértékben való érvényesítésére a másik rovására is.⁴ Mint a kereskedelmi forgalom alapügylete, az adásvevés a lehető legegyszerűbb formában köthető, consensual-contractus; épp úgy a bérleti szerződés is.⁵ Gaius rerum cottidianarum libri című művében mondja: locatio et conductio proxima est emptioni et venditioni isdemque juris regulis consistit; s ezt a kijelentést Justinianus, Digestáiban, a bérleti szerződésről szóló cím élére helyezi (Dig. XIX. 2. 2. l. pr.). A római juristák vitatkoznak a felett, adásvevés vagy bérleti szerződés-e a műbérlet és az örökhaszonbérbeadás. És érdekes, hogy az adásvevés és a bérlet parifikálását szentesíti egyik modern törvénykönyv is, az osztrák polgári törvénykönyv 1094. (és 1092.) §-a: «... so ist der (Miets)vertrag vollkommen abgeschlossen, und der Gebrauch der Sache für gekauft anzusehen». Ime, éppen a római jog szellemében járnánk el, ha az evictio-elvet a bérbeadóra nézve is elejtenők, miután az eladóra nézve már elejtettük. Eck az eladó szavatosságáról szóló hirneves művében kimutatja, hogy e téren már a rómaiak is tulmentek az evictio-elven; és Endemann a német polgári törvénykönyvhöz írt kommentárjában hozzáteszi, hogy mi ezt a kezdetet a végéhez juttattuk, midőn az evictio-elvet a jogátruházás elvével helyettesítettük. Miért ne tegyük ezt a bérleti szerződésre nézve is? Miért ne tegyük meg legalább a kezdetet: feljogosítani a bérlőt arra, hogy abban az esetben, ha evictio *fenyeget*, megtarthassa a bérösszeget, vagy elállhasson a szerződéstől, vagy legalább óvadékot követelhessen? Igaz, hogy a bérlet csak ideiglenes viszony, míg ellenben a vevő definitive akarja megszerezni a dolgot; a bérlő tehát sokkal kevésbé van kitéve evicciónak, mint a vevő. De nem is említve azt, hogy a bérlet hosszú időre is szólhat, vegyük fontolóra a következőket:

A jóhiszemű vevő, ki olyan dolgot vásárolt, mely nem volt az eladóé, az átadással megszerzi az ingó tulajdonát (német polgári törvénykönyv 932. §.), vagy legalább elbirtokolhatja a dolgot, az ingatlan vásárlója a telekkönyvhöz tarthatja magát. Nem így a bérlő vagy az albérlő.... Gondoljuk meg, hogy mégis csak sanyaru a helyzete annak a bérlőnek, aki minden perczen ki van téve annak, hogy egy harmadik, erősebb jogu, kimozdítja a bérletből. Nem is

szólva arról, hogy ő jogának hiányossága miatt károkat szenvedhet; pl. albérlői felmondanak, ha megtudják, hogy teszem azt, az első bérbeadó joga időhöz van kötve... Sőt mi több, a bérlő olyan helyzetbe juthat, melyben tilos cselekvény részese lesz. Mert római jog szerint mala fides super-veniens non nocet, a bérbeadó jóhiszemű birtokos marad, ha utólag meg is tudja, hogy a dolog idegen; de a mai jogok szerint abban a pillanatban rosszhiszemű birtokossá lesz. A bérbeadó tehát ettől a pillanattól kezdve tilos dolgot művel birtoklásával; s a bérlő kénytelen tilos cselekvényében közreműködni, s ha eláll a szerződéstől, megszegi kötelelenségét!¹

Persze a bérlő szempontjából evicciónak szoros értelemben nem szólhatunk; ha harmadik, erősebb jogu, kimozdítja a bérlőt, voltaképpen a bérbeadó szenved az evicciót. Erre utal az is, hogy a bérlő az ellene indított pert a bérbeadóra háríthatja az auctoris nominatióval. S a római jogban evicciónak már azért sem szólhatunk, mert a tulajdonos a bérlőt egyszerűen kimozdithatja a bérletből, mivel a bérlő csak detentor, kinek birtokkeresete (interdictuma) sincsen. A Corpus Juris-ban a bérleti szerződésről szóló címekben, a Dig. XIX. 2. 9. l. pr.-át kivéve, az *evictio* szót sem találjuk meg; de az idézett fragmentumban is bizvást vonatkoztathatjuk a bérbeadóra, mint azt Windscheid is mondja. Nem látjuk a bérletre alkalmazva az evictio azon szabályait, melyeket a római jogászok az adásvevésre nézve kifejtettek, pl. nem találunk a duplæ stipulatiohoz hasonló óvadékot. S midőn a források a bérlő kimozdításáról szólnak, ez alatt nem peres uton való kimozdítását értik²... Talán ez a magyarázata annak, hogy az «Evictionsprincip» és a «Verschaffungsprincip» kérdése a bérletre nézve tudtunkkal fel sem merült, s nem érintik azt sem a német polgári törvénykönyv indokai, sem a bizottság jegyzőkönyvei. Codexeink készítői a római jog forrásaiból csak azt olvasták ki, hogy a bérlőnek conducti actiója van, ha harmadik, erősebb jogon, elüzi őt; nem azt, hogy a források ezzel az «Evictionsprincip» alapjára állanak. Pedig az, hogy a bérlő szempontjából evicciónak nem szólhatunk, csak ethymologice igaz; a dolog lényegét tekintve, evictio az, midőn egy harmadik erősebb jogu igénylő a bérlőt peren kívül kimozdítja a bérletből, és a bérlőre nézve is evictio az, ha a dolgot a bérbeadótól elperlik.³ Hiszen a vevő szempontjából sem veendő szoros értelemben az evictio, mert nem mulhatlanul szükséges, hogy az evincens per útján vegye el a vevőtől a dolgot, nem mulhatlanul szükséges, hogy a vevő kiessék a birtoklásból, és a vételárat a vevő megtarthassa már azon a címen is, hogy evictio fenyeget.

Szentmihályi (Kajuch) Márton.

Az osztrák ügyvédség köréből.

Az alsó-ausztriai ügyvédi kamarának múlt év április havában tartott közgyűlése utasította a kamarai választmányt, terjeszsen elő javaslatokat az ügyvédség helyzetének javítása iránt.

Nem pusztán véletlen, hogy a budapesti ügyvédi kamara csaknem ugyanezen időben hasonló utasítást adott a saját választmányának és ezért kettős érdeklődéssel bír reánk nézve az a jelentés, melyet az alsó-ausztriai kamara választmánya a napokban terjesztett a közgyűlés elé.

A jelentés kiemeli, hogy a numerus clausus megszünte-

¹ A vevő a német polgári törvénykönyv 440. §-a szerint ilyen esetben visszaadhatja a dolgot az eladónak és kártérítést követelhet. — V. ö. a vételre nézve *Zsögöd*: Fejezetek kötelmi jogunk köréből. I. kötet 213. s. köv. l.

² Lásd a fennebb idézett forráshelyeket.

³ *Motive* II. kötet 213. l. és *Protokolle* I. k. 662. l.

⁴ *Cicero*. De officiis 2., 40., Dig. XVII. 2. 7. l. — Lásd még a részletekre nézve *Sintenis*. Civilrecht II. kötet 645. és köv. l.

⁵ Dig. XIX. 2., 22. l. 3. §., IV. 4., 16. l. 4. §.

⁶ A források ezzel szembeállítják az adásvevést és a bérletet pl. a megbízással és a társasági szerződéssel.

⁷ Pedig a római jog csak négy consensual-contractust ismer.

⁸ Lásd ez utóbbira nézve még *Bekker*: Jahrb. d. gem. deutsch. Recht VI. 243. l. és *Müller*: Die Lehre des röm. Recht von der Eviction 123. l.

tése óta a kar anyagi viszonyai állandóan rosszabbodnak, úgy, hogy égető kérdéssé vált egy segélypénztár és nyugdíj-egylet megalkotása, ami csak úgy történhetné meg, ha törvény tenné kötelezővé a belépést minden ügyvédre nézve. Addig is azonban, míg törvény hozatik, mondja ki a kamara, hogy az ügyvédi nyugdíjegyletbe való belépés a kar érdekében áll, amit erkölcsi kényszer tegyen kötelezővé. (Der Eintritt sollte schon vor einer gesetzlichen Regelung durch Sitte obligatorisch gemacht werden.)

A szabad ügyvédkedésnek mindeme bajok ellenében is előnyt ad a kamara a zárt testülettel szemben, azonban szükségesek bizonyos rendszabályok a kar túlnépesedésének megelőzésére.

Ilyenül tekintendő elsősorban az, hogy ellenőriztessenek az ügyvédjelöltek, vajon tényleg folytatnak-e joggyakorlatot. Különösen erőlyesen kell eljárni azok ellen, akik mint hivatalnokok, vagy intézeti alkalmazottak joggyakorlatot csak mellékesen vagy egyáltalán nem folytatnak.

Különös súly fektetendő az ügyvédi lajstromba való felvételnél a személyes megbízhatóságra. Bár nincs a törvényben, de a legfőbb bíróság elismeri a kamara azon jogát, hogy a bizalomra nem méltó egyéneknek az ügyvédi lajstromba való bevezetését megtagadhatja,* azonban ez az elv nem érvényesül az ügyvédjelöltek közé való felvételnél. Igen ingadozó a gyakorlat a tekintetben is, hogy egyik kamara területéről a másik kamara területére való átköltözésnél a bizalomra méltatlanság szempontja mennyiben lehet irányadó.

A bizalomra méltatlansággal kapcsolatban felemlíti a jelentés, hogy a kamara az illoyális verseny ellen többrendbeli határozatot hozott. Így tilosnak deklaráltatott a díjszabáson aluli munka, amennyiben ez kliens megnyerése végett történik; klienseknek ügynökök útján való toborozása; olyan hitelszövetkezetekkel való összeköttetés, melyek a tagoknak peres ügyeit a szövetkezet számlájára quotális részesedés ellenében viszik és az ügyvédet segédeszközüül használják stb. Küzd a kamara a reklám ellen, valamint azon szokás ellen, hogy egyes ügyvédek székhelyükön kívül eső bizonyos helyekre egész rendszeresen és állandóan kijárnak jogi tanácsokat osztani és peres ügyeket elvállalni. Ez csak olyan helyen engedhető meg, ahol, daczára, hogy bíróság van, ügyvéd le nem telepedett.

Igen üdvös volna, mondja a jelentés, ha ilyen ügyvédtől elkerült vidéken az állam a letelepülni szándékozót segitené, esetleg díjazná, éppugy, mint díjazza az orvosokat. A kisebb helységek részére biztosított fix jövedelem egyszersmind a nagyobb városokban az ügyvédek létszámának csökkentésére is jótékonyan hatna.

Az ügyvédség jelenlegi helyzetének egyik főoka az uj polgári perrendtartás és az annak kapcsán kifejlett judikatura.

A szóbeli eljárást leginkább az ügyvédség sürgette és most ő ellene fordítják fegyverként. Maga a törvény is telve az ügyvédek elleni bizalmatlansággal. Utal a jelentés különösen arra az intézkedésre, hogy ha az ügyvéd tárgyalást mulaszt, erről az ügyfél értesítettik. Ugyancsak ellenséges intézkedések, amint azokat a gyakorlat magyarázza, azok, melyek az alaptalan perlekedésre kiróható bírságról szólnak, valamint ugyanilyen szelleműek az igazolásról intézkedő szakaszok is.

A törvény végrehajtásában pedig a bíróságok a legmesszebb menő rosszakaratot tanusítják az ügyvédség iránt.

Az igazságügyminiszterium és némely Oberlandesgericht elnöke az ügyvédi díjak és az ügyvédi képviselet tárgyában kiadott rendeleteikben igazságtalan támadásokban részesítették az ügyvédséget.

Ez irányzat folytán az ügyvédi díjak aránytalanul alacsony összegben állapíttatnak meg különösen az érdemleges

munkákért. Hogy hova vitt ez, mutatja az a példa, mely szerint a felsőbíróság nem állapított meg ügyvédi díjat egy semmiségi panaszért, azon indokolással, hogy a megtámadott ítélet különben is önmagában véve semmis volt. Ugyanily tendenciájú az a gyakorlat, mely az ügyvédet kötelezi a szakértői és tanudíjak előlegezésére.

Daczára, hogy Bécsben a bíróságok huszonhat felé vannak elhelyezve, a pusztá formalitást képező első tárgyaláson sem fogadják el a bíróságok az ügyvédjelöltek lajstromába be nem jegyzett ügyvédsegédeket helyettesekként, holott lehetetlen annyi jelöltet tartani.

Rendkívül méltánytalan és észszerőtlen az igazolási kérelmek elbírálása körül kifejlődött joggyakorlat, mely az ügyvéd mulasztását a legkritikább esetben fogadja el vétlen mulasztásnak, s így nemcsak az ügyvédnek okoz kellemetlenséget és bajt, de károsítja a jogkereső közönséget is.

Az igazságügyi kormány által a bíróságokba lassanként beoltott bureaukratismus kifolyása az is, hogy az ügyvéd jogi érvelése alig talál meghallgatásra.

A kir. közjegyzők is számos ügyvédi teendőt magukhoz ragadnak. Számos közjegyző ügyfeleit perekben is képviseli. Visszaélnék a közjegyzők a hagyatéki bíróság által rájuk bízott kiküldetéssel és az érdekeltektől a hagyatéki eljárás lefolytatására szóló meghatalmazást vesznek.

Mindezen bajok orvoslásául a memorandum javaslati a következőkben foglalhatók össze:

Az ügyvédeknek a birói pályára való átlépése könnyíttessék meg. A tömeggondnoki kirendelések szabályoztassanak. A zugirászat ellen erőlyes rendszabályok lépjenek életbe. Egyes kereskedőházaknak pervitelre használni szokott segédei, akik többnyire volt ügyvédi irnokok, a képvisellettől tiltassanak el. Az információ-irodák és hitelegyletek működése korlátok közé szoríttassék.

A közjegyzők concurrentiája ellen az ügyvédi kar hathatós védelmet nyerjen.

Az ügyvédeknek képviseleti joga az állam összes hatóságainál és bíróságainál biztosíttassék. Különösen pedig intézkedés tétessék az iránt, hogy az ipari választott bíróságok is respectálják az ügyvéd eme jogát. A közigazgatási eljárás is ez elv alapján reformáltassék és a fontosabb közigazgatási ügyekben az ügyvédi képviselet kötelező legyen. A közigazgatási reformmal kapcsolatosan kívánja a jelentés, hogy nagyobb gond fordítandó az egyetemeken a közigazgatási jog tanítására.

A hivatalból kirendelt ügyvédek, valamint a házasságvédők az állam által díjaztassanak.

A hatóságok és bíróságok rendbirságolási joga szüntettessék meg. A bűnügyben ítélkező bíróságnak a védő felett nagyobb joga ne légyen, mint az ügyész felett. A fegyelmi ügyekben ügyvédekből és bírákból összealkotott vegyes tanács ítélkezzen.

Ami magában a karban szükséges reformokat illeti, a fegyelmi bírák és választmányi tagok száma igen alacsony s a tagok munkaterhe aránytalanul nagy lévén, a kar vezetésébe minél több kartárs vonandó be.

A munkaképtelen ügyvédek ellátása a kötelező hozzájárulás alapján rendezendő, segélyző és előlegegyletek alakítandók.

Dr. Balog Arnold.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Birói hatáskör részkövetelések érvényesítésénél.

A tudomány és a gyakorlat rendszerint karöltve jár. Egyes intézményeknél és kérdéseknél a tudomány készíti elő a talajt a gyakorlat számára, másoknál ismét azt tapasztaljuk, hogy a tudomány adoptálja azon elveket és igazságokat,

* Sajnos, nálunk még itt sem tartunk.

amelyeket a gyakorlati élet immár megállapított. Vannak azonban a gyakorlati életben oly gyakran előforduló s a jogkereső közönséget oly közelről érdeklő, u. n. égető napi kérdések, amelyeknek tisztázása és végleges megoldása tekintetében gyakorlatnak és tudománynak vállvetve kell közreműködni egy végleges és állandó eredmény elérése végett.

Ilyen kérdés a bírói hatáskör a részköveteléseknél, melyek 500 frtot meghaladó követelés részét képezik.

A törvényszék hatásköre állapíttassék-e meg vagy a járásbíróságé? Ez a kérdés egyaránt fontos elméleti, valamint gyakorlati szempontból is, de elvégre is akár az egyik, akár a másik nézet felé hajoljék nézetünk, az eredmény legyen akár pozitív, akár negatív, nem tekinthető nagy vivmánynak. Oda kell azonban hatnunk az egységes eljárás, a jogegység szempontjából, hogy ezen kérdésnél az ingadozás megszűnjék, hogy stabilitás foglalja el az eddig tapasztalt bizonytalanságnak helyét. Elméleti jogászaink nagyrésze s ezek között nem kisebb tekintély, mint *Nagy Ferencz* egyet. tanár,* azt vallja, hogy «ha valamely követelésnek csak egy része képezi a kereset tárgyát, az illetőség (hatáskör) ezen részértéke szerint csak akkor állapítható meg, ha a követelés még csak ezen rész erejéig áll fen. Ellenkező esetben az egész követelés értéke irányadó. Ebből következik egyuttal, hogy egy fenálló követelést részekre felosztani azon célból, hogy ez által más illetőség létesíttessék, mint az egésze, nem lehet». *Nagy Ferencz* szerint egyedül azon érték jön tekintetbe, melylyel a *pertárgy* a kereset indításakor bír. Ebből vagy az következik, hogy *Nagy Ferencz* a per tárgyát a kereseti kérelemmel kongruens fogalomnak tartja — a mi nézetünk szerint is az — és akkor nem csatlakozhatunk *Nagy Ferencz* konklúzióihoz, vagy pedig az, hogy a per tárgyát nem tekintik identikusnak a kereset tárgyával s *pertárgy* alatt az egész materiális igényt érti, míg a kereset tárgya alatt csupán azon követelést, esetleg tehát a materiális igénynek egy hányadrészét, amelyet keresetileg akar érvényesíteni, s akkor nem tarthatjuk megfelelőnek azon kijelentést, hogy a *pertárgynak* a kereset megindítása idején mutatkozó értéke szerint alakuljon a hatáskör, mert ez utóbbi esetben a hatáskörre nem csupán a per tárgya, de az egész magánjogi igény bír döntő befolyással.

Más elméleti jogászok, amint azt e lapok mult évi 51. számában hasonló cím alatt irt cikkemben kifejtettem, azon nézetben vannak, hogy részkövetelések érvényesítésénél csupán a részkövetelésnek és nem az egész igénynek a tárgya képezi a «per tárgyát». Curiai határozatokat találunk pro és contra 1882—1885., stb. évekből.

A mai szám mellékletén két idevágó bírói határozat van közölve, a 270. számú és a 271. számú. A kir. járásbíróság mindkét esetben az alperes által emelt pergátló kifogásnak helyt adott, a kir. törvényszék azonban mindkét esetben a pergátló kifogásnak elvetése mellett megváltoztatta az elsőfoku bíróságnak permegszüntető határozatát.

A kir. törvényszéknek eme határozatai annyival is inkább kell hogy érdeklődést keltsenek a jogászok körében, mert a sommás eljárási törvény életbelépte óta a kir. törvényszék határoz rendszerint mint utolsó forum, hatásköri és illetve illetékességi kérdésekben. Ugyanis az 1893. évi XVIII. tcz. 27. §-ának utolsóelőtti bekezdése szerint a bíróság az eljárás bármely szakában az ítélelhozatal előtt hivatalból tartozik figyelembe venni a 27. §. 1. és 4. pontjában említett perakadályokat, továbbá azt a körülményt (tehát hatásköri kérdést), hogy az ügy, tekintet nélkül az értékre, a sommás eljárás alá egyáltalán nem tartozik, végre az illetékesség hiányát azokban az esetekben, amelyekben a rendes bírói illetőségtől eltérésnek nincs helye. Ezen most idézett törvényhelyből következik, hogy készpénzbeli követeléseknél, tehát

a megbeszélés tárgyát képező esetekben is, tekintet nélkül azok számszerű összegére, a pergátló kifogások kérdésében a kir. törvényszék határoz mint utolsó forum s épp azért határozata, mint a judikatura irányítására igen fontos tényező, figyelemre méltatandó.

A 270. számú esetben a kir. járásbíróság helyt adott felperesnek 500 frt s járuléka iránti keresetével szemben a pergátló kifogásnak hatáskör hiánya miatt, mert beigazolást nyert ama körülmény, hogy felperesnek és felperes jogelődjének, t. i. az engedményezőnek alperes ellen ugyanegy ügyletből egységesen 550 frtnyi követelése van, ez pedig a sommás hatáskört immár meghaladja. Minthogy pedig az engedmény daczára sem mondható — az indokok szerint — az, hogy felperest 500 frt illeti a követelésből, az engedményezőt pedig 50 frt;

minthogy alperes az egész követelésre (550 frt) vonatkozólag védekezhetik;

s minthogy a bíróság nem határozhat a perben nem álló fél (az engedményező) jutaléka tekintetében is;

minthogy egy követelés közös tulajdonosai csakis együttesen érvényesíthetik követelésüket;

s minthogy a bíróság a törvények szószerinti magyarázata által a jelen esetben nyilván fenforgó törvénykijátszáshoz segélykezet nem nyújthat, a pergátló kifogásnak helyt kellett adni.

A budapesti kir. törvényszék a kir. járásbíróság végzését megváltoztatta és kimondotta, hogy a bírói hatáskör kérdése a kereset tartalma szerint bírálendő el; minthogy a jelen esetben a kereset 500 frt készpénzkövetelés megtérülésére irányul, amelyre az 1893. évi XVIII. tcz. 1. §-a értelmében a járásbíróság bir hatáskörrel, ennél fogva a pergátló kifogás, mint alaptalan, elvetendő.

Amíg egyrészt örömmel konstatáljuk, hogy a kir. törvényszék a kir. járásbíróság hatáskörét megállapította, addig másrészt sajnálattal jegyezzük meg azt, hogy a kir. törvényszék nem döntötte meg végzésében a kir. járásbíróságnak többi tarthatatlan és tévtanok terjesztésére alkalmas indokait, nevezetesen, hogy nem magyarázta meg,

hogy nincs oly materiális jogszabály, amely megtiltaná, bárkinek is, hogy fenálló igényét, követelését, egészben vagy részben másra át ne ruházhassa;

hogy nincs jogszabály, amely azt tiltaná, hogy egy részkövetelés, mely a hátralékos követeléssel szemben akár a létrejött engedményezés folytán, akár más lejárát vagy más fizetési hely kikötése következtében eltérő jogi minősítéssel bír, bíróság érvényesíthető nem lenne;

hogy nincs jogszabály, amely azt rendelné, hogy ily esetekben nemcsak az érvényesített részkövetelésre, de a még nem is érvényesített hátralékos követelésre is terjed ki a perfüggőség s illetve a hozandó ítélet jogereje, mert a részkövetelés az engedmény folytáni alanyi változás következtében a hátralékos eredeti követeléstől elkülönített léttel bírónak tekintendő, tehát más jogi sors érheti ezen követelést, mint az eredeti követelés hátralékos részét.

A 271. szám alatt közölt második esetben a kir. járásbíróság ugyancsak helyt adott alperes pergátló kifogásának hatáskör hiányából az 1893. évi XVIII. tcz. 27. §. 2. pontja alapján, mert felperes ezuttal 470 frt 89 krnyi készpénzbeli követelést perelt, s be lett igazolva, hogy felperesnek ugyanazon jogügyletből kifolyólag alperes ellen tulajdonképpen 651 frt 95 krnyi összkövetelése volt, s hogy e követelést megosztva, a 470 frt 89 kron felül ugyanazon bíróság előtt egyidejűleg egy 181 frt 06 kros követelést is érvényesít. Ezen határozat indoka, szemben az első helyen említett járásbíróági végzés indokával, két új momentumot tartalmaz.

Az egyik az, hogy a járásbíróság világosan elismeri, hogy a részkövetelés, ha más esedékességgel bír vagy más okból a többi résztől különbözik, (minősítve van) mint az

* «A polgári törvénykezés rendje» 324. l.

egységes követelésnek része is, tetszésszerűen 500 frton aluli részekben sommás uton perelhető.

A másik új indok pedig az, hogy a törvény szellemével és egyéb rendelkezéseivel ellenkeznek, hogy egy 500 frton felüli követelés egyes részei részenként érvényesíttessenek, mert ily módon felperes tetszésétől függne, hogy alperes a perben minő jogorvoslatokkal bírhatna.

A kir. törvényszék ezen esetben a megváltoztató végzésben nemcsak azt mondta ki, hogy a bírói hatáskör kérdése a kereset tartalma szerint bírálandó el, de hangsúlyozta egyúttal azt is, *hogy nincs különbség abban a tekintetben, vajon a kereseti követelés egész avagy részkövetelést képez-e, mert az iránt, hogy a követelésnek ilyen mérve(?) (minősége) bírálata tárgyává tehető-e vagy sem, a sommás eljárási törvény intézkedést nem tartalmaz.*

Szerettük volna, ha a kir. törvényszék, ezenfelül megmagyarázta volna az alsóbíróságnak, hogy a pernél a felperes akarja helyzetét megváltoztatni, alperes pedig rendszerint belenyugszik abba, ha rá vonatkozólag a viszonyok nem változnak.

Ha tehát felperes összköveteléséből oly részösszeget érvényesít, amely a felebbezést kizárja, annak esetleges káros következményeit elsősorban felperes fogja érezhetni. Különben a dolog természetében rejlik, hogy mindig felperes tetszésétől van függővé téve, hogy alperes a perben minő jogorvoslatokat használhat, mert a követelés mily mérvű érvényesítése felperesnek elvitázhatatlan joga.

E lapok folyó évi 9. számának hasábjain foglalkozik cikkiró a részkövetelések bírói hatáskörével. Egy nézetet oszt velem és a másod helyen közölt kir. törvényszéki felfogással az időhatározmányok, a fizetési hely, vagy pedig az alanyi változás folytán minősített részkövetelések tekintetében elismeri, hogy ezen részkövetelések a hátralékos követeléstől elkülönített léttel bírnak s így a sommás bíróság előtt perelhetők. Helytelennek tartja azonban, hogy a bírói hatáskör szempontjából a részkövetelés értéke legyen irányadó, ha a részkövetelés nincs a fentiek szerint minősítve. Cikkiró álláspontjának indokolásában azonban nem szerencsés, a sommás eljárási törvénynek grammatikai magyarázata nem talál, mert a sommás eljárási törvény 1. §. 1. pontja a *«kereset tárgyról»*, a sommás eljárási törvény 3. §-a pedig a *«per tárgyról»* intézkedik. Ez két különálló fogalom s inkább az én álláspontom igazolására szolgál.

A perfüggség s illetve a jogerő hatályából vont érvelése sem meggyőző, mert anyagilag jogerőssé csupán azon ítéletek lehetnek, amelyek az érvényesített jogigényre kihatnak. A bíróság csakis a konkrét perre való tekintettel bírálja el ezen igényeket a petitum korlátai között. A jogerő nem érintheti tehát az összkövetelés hátralékos részét. Legfényesebben bizonyítja ezt a *beszámitási kifogás, amelynél a compensatio útján érvényesített ellenkövetelés csak a beszámítás erejéig válhatik jogerőssé*. Cikkiró általában csak tagadta az én álláspontom helyességét, az ellenkezőt állította is, de nem bizonyított semmit.

Dr. Pap József,
ügyvéd, egyet. magántanár.

A telekkönyvi intézményről.

Pár év múlva a magyar telekkönyvi intézmény elérkezik félszázados évfordulójához és még mindig a rendezés stádiumában áll; s midőn a végleges telekkönyvek elkészítésének megvalósítását reméltük: a magyar képviselőházban már másodszor hangzott el miniszteri kijelentés arról, hogy «a telekkönyvek nem felelnek meg a tényleges állapotnak s a végleges betétek szerkesztéséről alkotott törvények — sok tekintetben — nem váltak be».

Az 1898. évi költségvetés alkalmával az akkori igazságügyminiszter azt mondta, hogy «miután a betétek szerkesztése nagyon lassan halad s az egész országban még igen

hosszu ideig be nem fejezhető, jobb lenne az eljárást felfüggeszteni és a rendelkezés alatt álló munkaerőt a telekkönyvek kiigazítására kellene alkalmazni».

Az 1900. évi igazságügyi tárca tárgyalása alkalmával Plósz Sándor igazságügyminiszter pedig a végleges telekkönyvek szerkesztésének tizenkettedik évében még meglepőbb kijelentéseket tett a telekkönyvi állapotokról s a helyzet képét a következő vonásokban rajzolta meg: «Nagy baj, hogy a telekkönyvi intézményt tömérdek rendelet és törvény is szabályozzák», s talán ebből következett a nagyobb baj, hogy a «telekkönyvek nem felelnek meg a tényleges állapotnak», miből azután bekövetkezett az, hogy «a birtokviszonyoknak olyan duplicitása állott be, amely felette káros különösen azokra nézve, akik kellő műveltség hiányában nem tudnak dolgaiknak utána nézni.»

«Ezen a bajon a végleges telekkönyvek megszerkesztésével akartak segíteni, de a maig felmutatott eredmény nem kielégítő, mert: 12 év alatt a munkálatra fordított 3.600,000 forinttal a végleges betétek az ország tizedrészében sem készültek el, 12,000 községből csak 800 községnek van végleges telekkönyve. És ha a munkálat ilyen rendszerrel folytatnánk, a további munkaelőirányzat 150 esztendőre terjedne.»

Megdöbbenéssel vettük tudomásul ez újabb miniszteri kijelentéseket, midőn rámutatott a törvények fogyatkozására, az eljárás nehézségeire és hibáira s különösen a felügyelet és ellenőrzés hiányosságára. Mi, akik lépten-nyomon érintkezünk a jogkereső ügyfelekkel, sokszor láttuk és tapasztaltuk, hogy a bíróságok ügykörében az ellenőrzés hiánya egyetlen szakban sem okozhat oly hátrányt és nem vonhat maga után oly káros következményeket, mint a telekkönyvi szakban; mégis e tekintetben a telekkönyvre fordítatik a legkevesebb gondoskodás: ezt bizonyítják az évi statisztikai kimutatások ijesztő hátralékos rovatai.

A közohajtás megnyugtatóására szolgáltak a miniszternek azon nagyfontosságú kijelentései, hogy a bajok tovább fejlődését megakadályozni kívánja és a helyzet javítását kilátásba helyezte a következő intézkedések megtétele által:

a) A végleges telekkönyvek megszerkesztésénél megtartatja a törvény azon alapelvét, hogy a telekkönyv és kataszter között összhang létesíttessék.

b) A betétek szerkesztését nemcsak ott téteti folyamatba, ahol a kataszteri részletes felmérés megtörtént, hanem kiterjeszteti mindenütt, ahol konkrétális felmérés nyilvántartásilag igazolva van.

c) A betétszerkesztést gyorsítani és egyszerűsíteni fogja s gondoskodás fog tétetni az iránt, hogy az egész vonalon a felügyelet és a közvetlen ellenőrzés hatályosabb és pontosabb legyen.

d) Felismervén továbbá a tényleges birtokos tulajdonjogának telekkönyvi bejegyzésére vonatkozó törvénynek ama hibáját, hogy a telekkönyvi tulajdonos önkényére bízott ellentmondás vagy felszólalására a tulajdonosképp bejegyzett tényleges birtokost kitöröltette a telekkönyvből: a törvénynek ezen hibás rendelkezése oda fog módosíttatni, hogy ez irányban is az eljárás egyszerűbb és gyorsabb legyen s a tényleges birtokos a telekkönyvi bejegyzés által az eddiginél erősebb jogot nyerjen.

Továbbá feladatul lett kitűzve, hogy az elkészült végleges telekkönyvek és a tényleges állapot közötti összhang fen is tartassék. Erre nézve törvényjavaslat fog tétetni annál is inkább, mert kívánatos a telekkönyvi bejegyzések egyszerűsítése, hogy a telekkönyv könnyebben áttekinthető és egyszerűbb legyen.

Legyen szabad a miniszter szavaihoz fűzve ismét felvetni egy merésznél látszó, de talán nem utolsó gondolatot, mely azon alapelvből támadt, hogy «a telekkönyv és kataszter összhangzó legyen».

Ha számba vesszük az összhangzásba hozatal módzatait s a két intézmény «különbéle vezérszempontok» alapján álló vezetését és felügyeletét; vajon nem jövünk-e reá arra a gondolatra, hogy a telekkönyvet és katasztert egy felügyeleti hatóság alá kellene helyezni?

Az egy felügyeleti hatóság alatt álló két intézmény szakközegei inkább célhoz vezető munkát tudnának felmutatni az egymást kiegészítő és egy célra törekvő szakmüködésük által, mert akkor az ügymenet irányát csak egy vezérszempont vezetné: a két intézmény összhangzása.

De nemcsak a kataszter és telekkönyv összhangzása teszi kívánatossá a két intézménynek egy felügyeleti hatóság alá helyezését, hanem a külön álló, de folyton érintkezést igénylő ügyvezetés, meg a komplikált kezelés is; már pedig mind sűrűbben halljuk: hogy egyszerűsíteni kell a közszolgálat körül való eljárást.

Általában e két perenkívüli eljárásban legtöbbet kell a néppel érintkezni, mégis e két intézmény vezetése a legkomplikáltabb, de legnépszerűtlenebb is.

Tehát ha az összhangzás alapelve figyelembe vehető, az egyszerűsítés eszméje még nyomatékosabb; mert ezzel nemcsak a népnek lehet használni, hanem megtakarítást is lehetne létrehozni. Oly módját kellene kitalálni az egyszerűsítésnek, ami mind a két intézmény eljárását egyszerűsitené, anélkül azonban, hogy egyik vagy másik alárendelt helyzetbe jutna, úgy például, hogy minden telekkönyvi hatóság kibővítenék a kataszteri ügyosztálylyal, külön-külön szakközegek, ügyosztályvezetőkkel, de egy felügyeleti hatósági főnök alá helyezve. Mind a két ügyosztály a maga szakkörében végezné teendőit külön, azonban egymás között írásbeli közlekedés nélkül teljesítené a birtokváltozások nyilvántartását és rövid uton adná és venné át a szükséges adatokat és teljesítené az összhangzáshoz, valamint az azonosításhoz megkívántató műszaki munkálatokat.

Mennyi írásbeli munka és mennyi elvesztegetett idő kiméltetnék meg az eddig teljesített rengeteg adatok ki- és átszolgáltatásának megszüntetésével?

A kataszteri ügyosztályokkal kiegészített telekkönyvi hatóságok — mint teljesen perenkívüli hatóságok — a törvénysekektől elválasztva, külön felsőbb felügyeleti hatóságok alá helyezettnek és szorosabb felügyelet s rendszeresebb ellenőrzés gyakoroltatnék.

Amennyiben a kataszter, a földadó nyilvántartására hivatott, e tekintetben a felülvizsgálati gyakorlatot a kataszteri igazgatóság teljesítené; a kataszteri ügyosztály pedig a nyilvántartási kimutatásokat az előbbi gyakorlat szerint szolgáltatná át a pénzügyigazgatóságnak, hogy azok alapján az adókimutatás a szokott módon végrehajtható legyen. A földadó nyilvántartása semmi tekintetben sem változnék a kataszternek a pénzügyigazgatóságtól elkülönítése által; de az eljárás egyszerűsítése mutatkoznék a telekkönyv és kataszter szorosabb összefüggése által.

A telekkönyvi eljárásban szintén lehetne az egyszerűsítés módját alkalmazni, ha elgondoljuk, hogy az egyszerűsítéssel megkönnyítjük a hozzáférhetést és népszerűbbé tesszük az intézményt. Így különösen a kisebb birtokosokra való tekintetből, a kevesebb értékű birtokváltozásokra nézve meg kellene engedni a bevallási rendszert; de oly módon, hogy az a falusi kisgazda, aki vásárlást kötött 50 vagy 100 korona értékig, ne legyen kénytelen annyi vesződéssel átmenni, amíg csak ahhoz eljut, hogy a tulajdonjogbekelezési kérvényét benyújthassa.

Egy bizonyos értékösszegig lehetővé kellene tenni, hogy az ügyfelek bélyegtelen személyazonossági helyhatósági bizonyítvánnyal igazolhassák a bizonyítványban telekjegyzőkönyvi és helyrajzi számokkal azonosított ingatlanra megkötött jogügyletet és az ilyen bizonyítvány mellett a telekkönyvi hatóságnál megjelenve: szóbeli bevallásuk kérvényt

pótló jegyzőkönyvbe vétessék; s ha nincs telekkönyvi akadály, az átírás haladéktalanul vitetnék keresztül s adatnék ki a vevő részére egy «vételi bizonyítvány», mely által mellőztetnék a további kiadványozás.

A birtokváltozás a kataszternél szintén csak az előadói ivnek rövid uton való közlése mellett történnék, nyomban a telekkönyvi bejegyzés után. Hogy a bevallási rendszerrel mindenféle írásbeli kiadványozás megtakaríttassék, a kiszabandó illeték ellenőrzése szempontjából akképp lenne a kérdés megoldható, hogy a telekkönyvi hatóságnál a kérvényt pótló jegyzőkönyvek a jogügyletek bejegyzése után (átvételi jegyzék mellett) rövid uton közöltetnének a kataszteri ügyosztálylyal; ez összeállítana egy táblás lajstromot a jogügyletekről és a kitüntetendő birtokváltozásokról s a közölt jogügyleti jegyzőkönyveket szintén elismerő jegyzék mellett visszaadja a telekkönyvi ügyosztálynak. A megszerkesztett jogügyletek lajstromát minden hónap zártával ugyancsak rövid uton közölné előbb a kir. adóhivatallal az átruházási illeték kiszabása céljából; azután közöltetnék a kir. pénzügyigazgatósággal az adó és illeték felügyelete szempontjából; a pénzügyi hatóságok pedig a kataszteri ügyosztály által közölt jogügyleti lajstromból időről-időre készítsék el a maguk használatára szükséges adatok lajstromait, mi által mindenik hatóságnál megszűnnének a rengeteg számot adó megkeresvények és válaszadások irkafirkái, amellet úgy a birtokváltozások, mint az illetékek és adó nyilvántartása az említett jogügyleti lajstromok által könnyebben kezelhetők és tisztábban áttekinthetők lennének; mert az egyes esetekben nem kellene az irattárakban kutatni, mivel a nyilvántartás kezelése egyszerűbb lenne. De ezáltal a pénzügyigazgatóságok megapadnának egy ügyosztálylyal, sőt a földadó nyilvántartását sem kellene külön ügyosztályban vezetetni, mert az a tiszta és a telekkönyvvel összhangzásban vezetett kataszter által feleslegessé válna; mivel a földadó, mint egyike az egyenes adóknak, az egyenes adók ügyosztálya által kezeltetnék.

A telekkönyv és kataszteri intézmény egybehangzásával és a telekkönyvezés egyszerűsítése a végleges telekkönyvek elkészítése is gyorsabban előmozdítatnék, mert még annak lehetősége sincs kizárva, hogy a végleges telekkönyvek szerkesztése, a kataszterrel együtt és egyidőben készülhetne.

Az egyirányú vezérszempontra alkalmazandó ügymenet lehetővé tenné az általánosan ohajtott összhangzatot, melynek alapján a telekkönyv minden időben megfelelné a tényleges állapotnak.

A bevallási rendszer által a telekkönyvezésben ha nem is általában, de részben olyan egyszerűsítés lépne életbe, mely éppen azok körében népszerűsítne a telekkönyvet, «akik kellő műveltség hiányában nem tudnak dolgaiknak utána nézni.» És míg ez által az állam egyfelől jótékonyt gyakorolna, másfelől megtakarításokat is tudna létrehozni. Azért nemcsak a kisebb birtokváltozások érdekében, hanem általában is ohajtandó a telekkönyvezés egyszerűsítése.

Harmath Domokos,
kir. telekkönyvvezető.

Különbélek.

A kegyelmes Curia. A budapesti ügyvédi kamara: Folyamodó ügyvéd kérelmével elutasítatik, mert a sz—i ügyvédi kamarának 99/99. sz. átiratából, valamint az áttett ügyiratokból kiderül egyfelől, hogy ellenében a saját fegyelmi hatóságával szemben elkövetett s a Btk. 262. §-ába ütköző büntetendő cselekmény miatt az 1887. évi XXVIII. tczikk 4. §-ának d) pontja következményekkel járható büntető ítélet hozatott, másfelől, hogy ügyvédi fegyelmi szempontból erősen rovott multtal bir. Utóbbi tekintetben a sz—i ügyvédi kamara által áttett fegyelmi iratokból megállapítható volt, hogy az ellene folyamatban volt 31 rendbeli fegyelmi ügyből kifolyólag három ízben lett kisebb kötelességzegés miatt az ügyvédi

rendtartás 73. §-a alapján megintve; egy izben írásbeli feddésre és hat izben, ugymint a 91/95. sz. curiai határozattal 250 frt, a 20/96. számú curiai határozattal 250 frt, a Curia 122/96. sz. határozatával 100 frt, a Curia 460/97. sz. határozatával 100 frt, a Curia 640/97. sz. határozatával 50 frt és az 50/98. sz. curiai határozattal 50 frt pénzbírsággal lett sújtva. A felsorolt határozatok nagyobb részükben azzal indokolják, hogy a panaszlott ügyvéd saját ügyfeleivel inkorrekt üzelmeket folytatott, velők szinleges jogügyleteket kötött, őket valótlán elszámolással megtevésztetni kívánta. A feddhetlen jellemnek hiánya nem tartozik azon okok közé, melyeknek fenforgása esetén a felvétel az ügyvédi rendtartás által egyenesen tilalmaztatik. Amde az ügyvédi rendtartás ezen abszolút tilalmakat tartalmazó 3. §-ának törvénybeli elhelyezéséből, annak szövegéből, jelesül a benne szabályozott esetekből, főleg pedig az ügyvédi rendtartás 8. és 11. §-aival való egybevetéséből megállapítható, hogy ezen §. merőben azon okok felsorolására szorítkozván, melyek miatt a felvétel megtagadandó, egyáltalában nem zárja ki azt, hogy a felvétel azon §-on kívül eső nyomós oknál fogva ne legyen megtagadható; hogy továbbá a 3. §. egymagában csak azon eset felől intézkedvén, midőn első felvételtől van szó, az átlépés esetében való felvételnél a 8. §-ban érintett akadályok is figyelembe veendőek. Különösen az ügyvédi rendtartás 8. §-a azon intézkedésének, hogy a szándékoltt átlépés eseteiben a megkeresett kamara nyilatkozhatik az íránt, hogy a felvételre nézve akadály forog fen, mi értelme sem volna, ha ezen akadálnak fogalma merőben a 3. §-ban felsorolt ténykörülményekre szorítkoznék. Mert hiszen azon kamarának, melynek az átlépni szándékozó ügyvéd a tagja, hivatalos tudomással kell birnia egy a 3. §. szerint a felvételt tiltó akadálnak esetleges fenforgása, tehát afelől, hogy az átlépni szándékozó ügyvédnek valamely kamara kötelekébe való felvétele törvénynél fogva megtagadandó, s így tehát a 3. §-beli akadály fenforgása esetében a 8. §-ban szabályozott egész eljárás és pedig az egyik kamara által a másikhoz intézendő megkeresés felesleges, a megkeresett kamarának a felvétel megtagadására irányuló joga pedig teljesen illusorius volna. Mivel pedig nem tételezhető fel a törvényről azon értelmetlenség, hogy felesleges eljárásokat és tartalom nélküli jogokat akarjon statuálni, a helyes törvény magyarázás elveinek alkalmazásával a 8. §-ban említett azon akadályok alatt, melyek alapján a megkeresett kamara a felvételt megtagadhatja, épp az ügyvédi rendtartás 3. §-án kívül eső nyomós ténykörülményeket kell érteni. Ily nyomós ténykörülménynek tekintendő elsősorban a feddhetlen jellemnek hiánya, melynek okából az ügyvédi rendtartás 11. §-a értelmében az ügyvédjelöltek jegyzékébe való felvétel megtagadható, mert nem képzelhető el, hogy a törvény a felvételtől folyamodó ügyvédtől a jelölténél alantosabb erkölcsi kvalifikációt kívánna meg. Tekintettel tehát arra, hogy folyamodó az előrebocsátottak szerint az ügyvédi tisztesség szempontjából feddhetlennek nem tekinthető: ezen kamara az ügyvédi kar erkölcsi tekintélyének megóvására irányuló köteleességéből kifolyólag úgy az ügyvédi rendtartásból, valamint a törvény alapján alkotott és kormányhatóságilag jóváhagyott ügyrendjének 42., 44. §-aiból meritett fenti indokoknál fogva folyamodót felvétel iránti kérelmével elutasítja. (1899 decz. 28. 3450/99. sz. a.)

A m. kir. Curia: Az ügyvédi kamara végzése megváltoztatik s folyamodó a budapesti ügyvédek lajstromába felvétetni rendeltetik.

Indokok: Dr — — mint gyakorló ügyvéd a sz—i ügyvédi kamaránál be van jegyezve, kiről az ügyvédi kamara neheztelt végzésében maga mondja, hogy ellenében az 1874. évi XXXIV. tcz. 3. §-ában foglalt esetek egyike sem forog fen; hogy pedig kérvényező a feddhetlen jellemnek oly mérvű fogyatkozásában szenvedne, mely miatt a helybeli kamara kötelekébe való felvétele az ügyvédi kar tekintélyén csorbát ejtene, az a beszerzett bűnügyi és fegyelmi iratokból szintén nem tűnik ki; s miután nevezett ügyvéd az ügyvédség gyakorlatától ez idő szerint sem felfüggesztve, sem eltiltva nincs, nem forog fen törvényes akadály arra nézve, hogy kérvényezők, ki lakását Budapestre tette át, itt az ügyvédi kamara kötelekébe felvétessék és az ügyvédséget folytassa, de nem képez akadályt az sem, hogy kérvényező ellen rágalmozás miatt még jogerősen be nem fejezett bünper van folyamatban. (1900 márczius 1. 646/900. sz. a.)

— **A nagyváradí ügyvédi kamara évi jelentéséből.** Legnagyobb baj a járásbíróságoknál a leíró személyzet hiánya; emiatt nem tud rendbe jönni a b.-ujfalui kir. járás-

bíróság, amelynél úgy igyekeztek a bajon némileg segíteni, hogy a feldolgozott és hónapok óta leírásra váró ügydarabokat beküldték leírás végett a nagyváradí kir. törvényszékhez; a leíró személyzet hiánya teszi tarthatatlanná az állapotot a magyar-csékei kir. járásbírósnál, amelynek elég tekintélyes az ügyforgalma, s a kezelő személyzet ezen járásbírósnál áll két személyből, egy kinevezett írónkból és egy díjnokból, az előbbi mindkét bírónak a jegyzője; teendői közé tartozik a lajstromozás, a névmutató, a különböző nyilvántartás vezetése, az iratok elhelyezése, kiosztása, s ezzel annyira igénybe van véve, hogy a leírásra éppen nem jut ideje, a díjnok pedig a délelőtti órákban egyik vagy másik bíró mellett a jegyzőkönyvet írja, ugyanez aztán a délutáni órákban írja a két bíró által feldolgozott munkát, de hát arra képtelen, s így aztán az év folyamán felhalmozódnak a leíratlan ügydarabok; így van ez a többi járásbíróságoknál is, és ezen a bajon multhatatlanul és sürgősen segíteni kell, állandóan alkalmazott díjnokoknak kellő számban kinevezése által.

Ezzel kapcsolatosan reá térünk az egyes járásbíróságoknál a fentebbin kívül észlelt hátrányos dolgokra. Magyar-Cséken miserábilis a járásbíróság részére bérelt helyiség, melynek börtönhelyisége kritikán aluli; ezen járásbírósnál a hagyatéki ügyek stagnálnak, és éppen ezért szükségesnek tartanánk ezen kir. járásbírósnál egy aljegyzői állás szervezését, aki az új büntető eljárás életbeléptetése folytán az ügyészi helyettes teendőivel is megbízható lenne.

A sz.-somlyói kir. járásbírósnál a polgári perekre még legalább egy bíró kellene; mert a jelenlegi bírák bár nagy szorgalommal dolgoznak, nem képesek a nagy munkahalmazzal megküzdenni; a hagyatéki ügyek ezen járásbírósnál igen mostoha sorsban vannak; a hagyatéki ügyek nagy része 3—4 év alatt is alig jut el a bírói átadás, vagy perre utasítás stádiumába.

Már a mult évi jelentésünkben kifejtettük, hogy a járásbíróságoknál behozott lajstrom-rendszer éppen nem felelt meg a hozzáfűzött reményeknek; sokkal több munkaerőt vesz igénybe, a hivatalos ügykezelést egyáltalán nem könnyítette, sőt a közönségre és az ügyvédekre nézve az ügyiratok felkeresését nehezebbé tette.

Sommás perekben rendkívül terhesnek bizonyult a várakozási idő teljes eltörlése; egyik szélsőségből a másikba csapott itt át a törvényhozás, pedig itt is legjobb lett volna a közép út; egy órai várakozási idő behozatalára feltétlenül szükség van.

Régóta panaszkodunk már, hogy a törvénykezés nálunk szerfelett drága; most ismétéljük és felhívjuk Nagyméltóságodnak a figyelmét arra, hogy a külföldön sokkal kisebb a bélyegilleték, mint nálunk; éppen ezért kérjük, hogy a bélyegilleték leszállítása iránt intézkedni és egyuttal azt is elrendelni méltóztassék, hogy mindennemű beadvány összes bélyegilletéke az első példányon, ill. a bíróságnál benmaradó példányon rovassék le, mert a mostani rendszer szerint képtelenek vagyunk meggyőződést szerezni olyan esetekben, midőn a beadvány 2-od, stb. példányának vagy mellékletének állítólagos bélyegteleniségeért kapunk leletet, arról, vajon a lelet jogosan lett-e felvéve?

Nem tudjuk helyeselni azt sem, hogy az ügyészi megbízottak nagyrészben aljegyzők, sőt joggyakornokokból lettek kinevezve; mert egyfelől ezekről szemben a magasabb fokon álló bírókkal, talán közvetlen főnökükkel, független eljárást várni nem lehet, miáltal a közvédelmi állás lesz illusoriusa téve, másfelől pedig ezek a bíróságok teendőitől vonatnak el, mit a bíróságok munkásságának eredménye fog kedvezőtlen színben feltüntetni. Tudunkkal nem létezett oly bíróság, hol felesleges munkaerő lett volna.

Itt-ott nevezettek ki ügyvédek is. Természetesen oly csekély javadalmazással ez uton sem sokat lehet remélnünk. De felemlítjük, hogy mikor kamaránk a kir. ügyész ur által fel lett hívva, hogy szólítsa fel az ügyvédeket, kik ily állást elfoglalni ohajtanak, jelentkezésre: már ezt megelőzőleg réges-régen megtörtént a felterjesztés és ajánlat, a miniszter urhoz, hogy kik neveztesse ki. Felkérjük Nagyméltóságodat, hogy közegeit utasítani méltóztassék, — érijük ez alatt, kitől ezen eljárás származott — hogy a kamarákkal ily játékot ne üzenek.

Talán felesleges emliteni, hogy Nagyváradon az itteni két járásbírósnál, habár az ügyvédek illetékes helyről fel voltak szólítva az elfogadásra, nem lettek kinevezve.

— **A semmiségi panasz visszavonása kérdéséhez.** A koronaügyész jogositva van a kir. ügyész által bejelentett

semmisségi panaszt visszavonni. Curia locuta est, — «tekintettel a kir. ügyészégi intézmény egységére, valamint a BP. 430. §. 3-ik bekezdésében felhívott 396. §-nak megfelelő alkalmazására». De mi történjék ugyancsak «tekintettel a kir. ügyészégi intézmény egységére», ha a kir. főügyész a BP. 430. §-a értelmében bejelentett oly semmisségi panaszt, az e §. értelmében szintén «megfelelően» alkalmazandó 394. §. első bekezdése alapján, a kir. Curia ítélethozása céljából tartott zárt ülés megkezdéséig visszavon, melyet a korona-ügyész a tárgyalás alkalmával fentartott? Vagy talán nem illeti a főügyészt e visszavonási jog? Hanem, kérdem a semmisségi panasz melyik fázisában szűnt volna az meg?

Dr. H. Gy.

— **Régi magyar feltételes ítélet.** Már több mint 30 régi magyar oly ítéletet ismerünk, melynek alapgondolata egyezik a modern institutióéval. Az alább közölt ítéletet Reizner nagy munkájából (Szeged története 1900. III. k. 58. l.) vettük; 1723 január 19-én kelt és nemcsak a már említett okból érdekes, hanem azért is, mert bizonyítja, hogy a házastárs elhagyását a gyakorlat büntetendő cselekménynek tekintette s a tanács ítélkezésének körébe vonta. Az ítélet így szól:

«Nemes városunkban lakos Pasei Jakabnak hitvestársa s felesége Nagypál Kata, az szent házasságban letett hitit előtte nem viselvén, urát elhagyta vala; mindazáltal megismervén maga vétkét, maga jóakaratóból vissza is jött említett urához és előttünk kézbeadással ígérte és fogadta, hogy urát többé el nem hagyja, hanem holtig vele tőr és szenved, Istennek törvénye szerint. *Másként hogyha ennek utánna valami rosszaságban foglalná magát és urát annak rendi szerint meg nem becsülné, tehát ezen gonosz elhagyása is recrudescáljon és törvény szerint megbüntetődjék*, ígérte és fogadta, mint följebb kézbeadással, ezen nemes törvényszék előtt.»

V.

— **Dr. Mariska Vilmos** egyetemi tanár «Magyar pénzügyi joga» hetedik kiadásban jelent meg. A mű rendszere ugyanaz maradt, ami az előző kiadásoké, tartalmára nézve pedig leginkább csak az új pénzügyi törvények és szabályok feldolgozása által tér el. Államháztartásunk újabb eredményeinek folytonos figyelembevétele s a közigazgatási bíróság pénzügyi osztálya által hozott döntvények felhasználása nagyban megnövelték a könyv gyakorlati értékét.

A **budapesti orsz. gyűjtőfogház.** Ezen intézet kísérletül szolgál az iránt, vajon lehetséges és célszerű-e a különböző nemű szabadságvesztésbüntetésre ítélt egyéneknek egy intézetben való őriztetése. Előrelátható volt ugyanis, hogy mérhetlen időt fog igénybevenni, míg a Btk. rendelkezéseinek megfelelő önálló büntetőintézetek állíttatnak, s ezek, a hivatásukhoz megkívántató képzettséggel bíró személyezettel lesznek ellátva. Felvetették ezért azt az eszmét, hogy a valószínű költségmegtakarítástól el is tekintve, már csak a végrehajtás egyöntetűsége szempontjából is, nem mutatkoznék-e alkalmasabbnak a fegyház-, börtön-, és fogház-büntetésnek egy intézetben való végrehajtása?

Külföldön több helyütt egyesítették már ekként az igazgatást. Így a vechtai gyűjtőfogházban elkülönített épületszárnyakban foglyok és fegyenczek vannak elhelyezve; a plötzenseei, a Wronke melletti intézethez fiatalok számára szolgáló osztályt kapcsoltak; a moabiti fegyházban elmebeteg letartóztatottak részére megfigyelő és gyógyító intézet van felállítva. (Krohne: Gefängnisbaukunst.)

Bizonyos, hogy az ily többtagozatu letartóztatási intézet vezetése nehézségekkel jár. De ezek korántsem leküzdhetetlenek. A különböző büntetésvégrehajtási szabályzattal bíró elkülönített osztályok igazgatása mivel sem okoz több

komplikációt a direktornak, mint egy rabokat, sőt a viszonyokhoz képest államfoglyokat is befogadó törvényszéki fogháznak igazgatása okoz a (fogház adminisztrációjával csak mellékesen foglalkozó) kir. ügyésznek. Sőt kevesebbet. Hiszen pl. a fegyház és börtön közti árnyalatbeli különbségek e tekintetben alig tesznek számot. A munkaerők teljesebb kihasználhatása, aránylag kevesebb tisztviselő (orvos, lelkész, tanító stb.) alkalmazásának szükségessége, ezzel kapcsolatban az alkalmazottaknak jobb díjazhatása (mi által jobb erők lesznek nyerhetők), arra utalnak, hogy az ily szervezetű intézeteket szaporítani kell.

Látogatásunk napján 1900 április 7-én a létszám volt: 708 férfi, 64 nő, összesen 772 egyén. Ezek közül fegyencz 168, rab 299, elítélt fogoly 97, javító-intézetbe utalt 7, felebbezés alatti 139, vizsgálati fogoly 32, elmebeli megfigyelés alatt áll 30. *Kórházi létszám* 79. *Vallás* szerint: róm. kath. 423, gör. kath. 18, ev. ref. 171, gör. kel. 21, izr. 138, más vallású 3. *Munkabeosztás* szerint: lámpagyárban dolgozik 24, cipész 26, szabó 271, asztalos 28, kovács 11, nyomdász és papírzacskókészítő 66, hangszerész 26, házimunkás 145. Rendszeresített *fegyőri állások száma* 133, szolgálatban állott nappal 112, éjjel 38. L. A.

Nemzetközi Szemle.

— **Bűnös vagy elmebeteg?** Kinos jelenetnek voltak minap tanui a párisi orvosi akadémia tagjai, végig hallgatván Laborde fejtegetéseit, ki az agy vizsgálata alapján határozottan elmebetegnek nyilvánította Vacher többszörös rablógyilkost, kit múlt évben két kiváló törvényszéki orvos, Lacassagne lyoni tanár és Pierret híres neurologus véleménye alapján, mint épelméjű embert ítéltek el és végeztek ki. Fournier beleavatkozván a vitába, kifejtette, mily veszedelmes e kérdésnek ily módon a nyilvánosság előtt tárgyalása és vagy a nyilvánosság kizárásával volna a vita folytatandó, vagy pedig a megtámadott szakférfiakat meg kellene hívni az akadémia ülésére, hogy nézetüket Laborde al szemben megvédhessék. Az orvosi akadémia ez utóbbi javaslatot elfogadta és valóban feszült várakozással nézhetni elébe a kiváló férfiak által képviselt nézetek mérkőzésének. Pedig azt kellene hinnünk, hogy az már csakugyan nem lehet nehéz kérdés, ha oly erősen szembeütő tények, mint egész sora a rablásoknak és gyilkosságoknak egyfelől, a makroszkopikus és görcsövi vizsgálatnak teljesen hozzáférhető agy másfelől, képezik a vélemények alapját. Mégis nehéz, és ki tudja, hogy a posthum vita daczára is egyáltalában eldönthető kérdés lesz-e: ép vagy kóros elméjű gonosztevő volt-e Vacher.

Ha ily körülmények között is nehéz a döntés, mennyivel nehezebb ott és akkor, ahol nem állnak ily pozitív adatok a diagnosis rendelkezésére és mennyivel nehezebb, különösen ott, hol az elmének nem is annyira kóros, mint inkább csak gyengébb volta forog kérdésben. Hisz nincsen az elmeerőnek mértéke, nincsen határjelzője annak, hol végződik az u. n. physiologikus butaság, melyet még a törvény is elfogad pl. a végrendelkezés megengedésével és hol kezdődik a kóros elme gyöngeség, melynek már a törvény is megbocsátja pl. a gyújtogatást. És mégis vannak, kell, hogy legyenek ily megkülönböztető tünetek. (*Gyógyászat.*)

— **Michigan államnak** egy törvénye megtiltja az örülteknek, a hülyéknek és a törvényben felsorolt betegségek valamelyikében szenvedő, mindkét nembeli egyéneknek a házasságot. A törvény ellen vétők 500 dollártól 1000 dollárig terjedhető pénz- és öt évig terjedhető szabadságvesztésbüntetéssel sújtatnak. A hitvestársak egymás ellen tanuskodhatnak, és az orvost a törvény nemcsak felmenti a hivatásával járó titoktartás kötelezettsége alól, hanem egyenesen kötelezi, hogy a bíróságnak mindent elmondjon, amit az ügyben tud.

A Magyar Jogászegylet folyó hó 21-én (szombaton) este 6 órakor teljes-ülést tart, melynek tárgya: dr. Doleschall Alfréd előadása: a bűnvádi perrendtartás XXXI. fejezetének (kártalanítás ártatlanul szenvedett előzetes letartóztatás, vizsgálati fogság és büntetés esetében) kritikai ismertetése. Az egyleti helyiség: V., Szemere-utca 10. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A «res judicata» és a törvényhozás. Dr. Balogh Arthur egyetemi magántanártól. — Az ártatlanul elítéltek kártalanításáról. Dr. Doleschall Alfréd budapesti albirótól. — *Jogirodalom:* A gyűlekezeti jog. Irta dr. Rényi József. (mi.) — *Törvénykezési Szemle:* A házasságjogi elévülésről. Dr. Jacobi Béla budapesti ügyvédől. — A kereskedelmi törvény revíziója. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A «res judicata» és a törvényhozás.

Az 1893: IV. tcz. némely intézkedéseinek kiegészítéséről szóló, közelebről tárgyalt törvényjavaslatnak a kereskedelemügyi miniszter olyan szövegezést adott eredetileg, hogy a már jogérvényes bírói ítélettel megállapított törvényhatósági és községi adótartozások se lettek volna a fent hivatkozott törvény 21. §-ának a), b), c) pontjai alatt felsorolt állami alkalmazottaktól követelhetők, illetve az ezek behajtására vonatkozó végrehajtási intézkedések megszüntetendők lettek volna. A pénzügyi bizottságban több oldalról nyilvánított alkotmányjogi aggály figyelembevételével nyert aztán a javaslat oly szövegezést, hogy a res judicata-nak, a jogérvényes bírói ítéletnek a törvényhozás általi respectálása érvényesült.

Hogy a bírói ítéletet a törvényhozásnak respectálni kell, az általa nem érinthető, ma már általánosan elismert alkotmányi elv s az állami életnek mindenkor desorganikus állapotát, főszervei funkciójának beteges létét jelzi, ha a törvényhozás a bírói ítéletek felülvizsgálatába bocsátkozik, azokat bármiképp érinti, vagy éppen a külön szervekre bízott rendes bíraskodást átvenni igyekszik s utóbbival tényleg csakis az államélet igen válságos, forradalmi időszakaiban találkozunk, midőn a bíraskodás rendes szerveiben az állam, rendkívüli veszélyeztetettsége miatt, nem bízhatik.

A bíraskodási functio önálló államhatalmi jellegére alkotmányunkban ugyancsak az 1869. évi IV. tcz. utal, miután a hatalmi ágak elválását a francia elmélet behatása alatt először érintő 1790: XII. tcz. «de legislativæ et executivæ potestatis exercitio» a bírói hatalmat külön meg nem állapítja.

Azonban a bíraskodás függetlensége, az, hogy a törvényes ítéletek végrehajtása törvénytelen mandatumokkal meg nem akadályozható, hogy a bíraskodás szabad folyása királyi avocatiók által nem háborítható, hogy a törvényes bíróságok ítéletei meg nem változtathatók, királyi felülvizsgálat vagy valamely politikai hatóság revíziója alá nem vehetők, már számos régi törvényünkben ki van mondva. A törvényes bíróságok ítéleteinek érinthetlensége még sem volt állami életünkben a maga egész szigorúságában elismerve, nevezetesen az országgyűlés részéről.

Az 1839-iki országgyűlés alsóháza egész határozottan arra az álláspontra helyezkedett, hogy az országgyűlés a törvényes bíróságok ítéleteit felülvizsgálhatja, azokat törvényteleneknek jelentheti ki s a bírakat felelősségre vonhatja. Megjegyzendő, hogy nem csupán az országgyűlés szabadsága szempontjából, saját tagjaira hozott ítéletekkel, továbbá a megyei követek utasítását megállapító megyei gyűlésen elmondott beszédek folytán hozott ítéletekkel szemben köve-

telte a jogot, hanem más ítéletekkel szemben is. A karok és rendek második üzenete szerint, melyet e tárgyban a főrendi táblával közöltek: «a bírói hatalom is, valamint a végrehajtó hatalom a közállomány összes hatalmának kifolyása s annak törvényeitől egyik sem független. Az ítélőszékeknek törvényes függetlensége abban határozódik, hogy azok a polgárok biztosítására megállapított törvénykezési rendes formáknak szoros megtartásával a törvény rendeletét egyes esetekre szabadon, minden kényszerítő vagy korlátozó befolyástól független lelkiismeret szerint alkalmaztathassák; nekik a törvény rendeletét semmi tekintet miatt megszegni nem szabad s ezen körben semmi világi hatalomnak felelőttel nem tartoznak; de hogy akkor, midőn a bíró hatalmának törvénytábla korlátain túllép, midőn a törvénykezés rendes formáit elmellőzi, midőn a vádlottnak a törvénytörő védelmet megtagadja, midőn a törvényt önkényesen változtatja s annak rendeletét a vádlottnak terhelésével szélesebbre terjeszti, súlyosabbra magyarázza, büntet a törvény mértékén felül s büntet ott is, hol a törvény büntetést nem rendel, midőn ily módon hatalmát az egyes polgárok elnyomásával törvény ellen gyakorolja, hogy még akkor se legyen a törvényhozó hatalomnak jussa kimondani, miképp azon ítélet törvénytelen, azt a karok és rendek el nem ismerhetik».

Maga Deák Ferencz az 1839. évi október 2-iki kerületi ülésben így nyilatkozik: Nem ereszkedem theoriai fejtegetésekbe, tudom azt, hogy az újabb publicisták az állam három hatalmát, u. m.: a törvényhozóit, a bírót és a végrehajtóit megkülönböztetik egymástól; de azt is tudom, hogy ezen három hatalom nem külön és mintegy magából eredett hatalom, hanem a bírói és végrehajtói hatalom az elsőnek, tudnillik a törvényhozásnak folyadéka, mert a törvényhozói hatalmat a/ állam maga gyakorolja, a másik két hatalmat átadta másoknak. Az alsóházi álláspont szerint tehát egyedüli souverain hatalom a törvényhozás, ezzel a végrehajtó és bírói hatalom nem egyenjoguak s nevezetesen a bírói hatalom nem lehet souverain, mert a törvényhozástól átruházott hatalmat gyakorol, függ a törvénytől s felelős is az érvényben levő törvények szerint.

Bármennyire indokolták is a kor konkrét állami viszonyai, a kormány önkényes eljárása, a bíróságok egyoldalú befolyásolása az alsóház eme magatartását, kétségtelen, hogy a főrendi tábla az állami élet tisztább szemléletéből indult ki, helyesebb érzéket mutatott a törvényhozás és bíraskodási functio viszonyának megítélésében, midőn állította, hogy a közállomány hatalmának végső összebonyolódására vezet, ha bíróilag már eldöntött egyes esetek a törvényhozó testnek újabb megvizsgálása, sőt megsemmisítése alá kerülhetnek; a többi hatalmaknak a törvényhozásban való összpontosítása s azok kölcsönös függetlenségének megsemmisítése tehát meg nem engedhető. De magában az alsóházban is kifejezést nyert az a felfogás, hogy a rendek vitatott álláspontjának érvényesülésével a rendi tábla különösen minden politikai pert felülvizsgálhatna s megsemmisíthetne.

Valóban csak a kormány felelősségének teljes háttérbe szorítása, a bírói függetlenség kellő ki nem fejlődése, a bírák befolyásolhatósága a király és kormánya részéről, az alkotmány sajátlagos természete, mely a nemzeti élet szervezetét

a maga különleges felfogásával kifejleszté ugyan a részletekig, de az alkotmányi rendelkezések egységes megállapítását kerülte s így az államhatalmaknak francia minta szerinti szabványozását is kizárta, végül a százados traditio, mely a tényleges viszonyok kényszere alatt az országgyűlést, a megyékkel kapcsolatban, a nemzeti jogok s szabadságok egyedüli letéteményeseként tekintette, miután a közszabadságnak azt valószínű más önálló szervei csakugyan hiányzottak, magyarázzák meg előttünk a rendi álláspontot, mely egyébként a birói functio államhatalmi természete tárgyában így is nagy fokban zűvaros és belső következetlenségekkel telt. A következetlenség, logikai ellenmondás az államélet lélektani vizsgálata szempontjából ugyanis abban áll, hogy a hatalmak természetes alá- s fölérendeltségi viszonyának félreértésével a bíraskodás egyfelől hatalomnak, másfelől souverain jelleggel még sem bírónak, mert a törvénytől függőnek s felelősnek állíttatik. Mert ha a bíróság államhatalomnak vétetik és pedig azért, mert az ítélkezésben független, akkor államhatalmi minőségét le nem ronthatja az, hogy a törvény szerint tartozik eljárni s felelős, hisz törvény szerint tartozik eljárni s felelős a végrehajtó hatalom, a miniszterium is. Ha pedig a souverain akarát lélektani elemzése eredményeképp nem államhatalom a bíróság, ilyenéné ítélkezésbeni függetlensége sem teszi, nem változtatván ez ama viszonyon, melyben a souverain akarathoz, ennek létrejöttéhez áll.

A lényegesen megváltozott alkotmányjogi helyzet ma már kizárja annak követelését, hogy az országgyűlés a res judicata-nak felülbírálója lehessen, hogy a törvényes ítélet bármiképp érintessék általa és újabb alkotmányos fejlődésünkben csak egy pont van, hol országgyűlés és bíróság működési körének teljes elhatároltsága kérdésbe jöhetett, ez az országgyűlésnek saját tagjaira vonatkozó kiváltságánál: a mentelmi jognál állott elő.

Modern alkotmányos életünk kezdő szakában ugyanis vita tárgyát képezte, vajon megilleti-e az országgyűlést bírálati jog a tagjára nézve, előzetes engedélye alapján hozott büntető ítélettel szemben, nevezetesen ennek törvényessége tekintetében; állíttatván, hogy nincs oly törvényes forum, mely ítélete által a képviselőházat kötelezhesse valamely tagjának kiadására; valamint ha a képviselőház tagját ki nem adja, az is nem azt teszi, hogy a törvényszék ítéletét megsemmisíti, mert ehhez a háznak joga nincs, hanem csak annyit jelent, hogy az ítéletet mindaddig, míg az illető a háznak tagja, végrehajtani nem lehet; ehhez pedig a képviselőháznak souverain állásánál fogva jogának kell lenni. (Tisza Kálmán álláspontja, 1869. Képviselőházi Napló IV. 44.) A képviselőháznak tudomást kell szerezni arról, hogy a törvényes bíróság a törvényes formák közt ítélte-e s ehhez képest határoz a felett, hogy megadja-e vagy ne az engedélyt az elzárásra; ha a törvényes bíróság a törvényes formák közt ítélte, akkor a ház kötelessége kiadni a képviselőt, de ellenkező esetre fen kell tartani a háznak azon jogot, hogy a kiadást megtagadhasa s így saját jogát és tekintélyét védje. Ez által a birói függetlenséget nem rontja le, ez által «appellatorium forummá» nem válik, mert nem arról van szó, hogy eltörölje, kasszálja az ítéletet, hanem hogy saját tagját kiadja-e vagy ne. Az ítélet sértetlenül fenmarad és amely perczben az illető megszűnt képviselő lenni, rá lehet alkalmazni (u. a. 1868. évi június hó 25-iki képviselőházi ülés). Sőt Irányi Dániel a ház jogát egyenesen a kegyelmezési jogra alapította az ítélettel szemben, abból indulván ki, hogy ha a koronának joga van az ítéleteket megmásítani, a souverain hatalom másik részének is joggal kell birni annak kimondására, hogy az ítélet ne hajtassék végre, ha oly okok forognak fen, melyek a végrehajtást vagy nem mutatják elég tanácsosnak vagy éppen kívánatossá teszik a végre nem hajtást (1869. évi Képviselőházi Napló XI. 30.).

E felfogásokat azonban a képviselőház nem acceptálta s

e részben azon gyakorlat fejlődött ki, hogy a marasztaló ítélet ugyan a házzal rendesen közöltetik, de az ítélet tartalmának a törvényesség szempontjából érdemi vizsgálatába vagy éppen kegyelmi tény gyakorlásába a ház bele nem mehet, erre joga nincs, mert ez által a res judicata érintetlenségének elve megsértetnének.

Nem állapítható meg ily jog a delegációnak sem, a tagjaira hozott marasztaló ítélettel szemben, mert az 1867. évi XII. tcz. 48. §-ának ezen rendelkezéséből: «Ha az egyik vagy másik bizottságnak valamely tagja törvényes ítélet által fosztatnék meg szabadságától, az akképp megüresedett állás az illető országgyűlés részéről azonnal betöltendő», nem lehet azt következtetni, mintha a «törvényes ítélet» a birói döntés materiális jogszerűségét jelentené, hanem veendő csak úgy, hogy az ítélet törvényes bíróság ítélete legyen.

Ellenben nem érintetik a birói ítélet, ha a ház csak annak vizsgálatába bocsátkozik, vajon az illető bíróság törvényes bíróság volt-e, ugyanazon bíróság volt-e, mely a mentelmi jog felfüggesztését kérte s végül, hogy az elmarasztalás azon büntetendő cselekményért történt-e, a miért a képviselő kiadatott (amint ezt pl. a francia joggyakorlat is követi).

A marasztaló ítélet közlése s annak fenti szempontokból vizsgálata már azért is szükséges, mert amennyiben a képviselő az 1874. évi XXXIII. tcz. 13. §-ában foglalt büntények miatt jogérvényesen elmarasztaltatik, az 1875. I. tcz. 4. §-a értelmében a képviselőséggel összeférhetlen helyzetbe jut, tehát az összeférhetlenségi bizottságnak a képviselői tiszt megszűnését kell kimondani.

Megjegyzendő azonban, hogy a res judicata érinthetlenségének elve még akkor se sértetik meg, ha a ház a jogerős, általa tartalmának törvényessége tekintetében érdemileg felül nem vizsgálható ítélettel szemben elmarasztalt tagjának elzárását nem engedi meg. Mert ez által, mint a fentebb érintett Tisza-féle felfogás is helyesen kifejezte, az ítélet érdemét nem érinti, azt felül nem bírálja, hanem csak azt mondja ki, hogy elmarasztalt tagjára szüksége van, őt testületi épsége* szempontjából nem kívánja nélkülözni. Hiszen a francia jog annyira megy, hogy a ház a képviselővé választatása előtt már elítélte s annak folytán fogságban ülő tagot is visszakövetelheti. Kétségtelen azonban, hogy a mentelmi jog helyesebb felfogása nem engedi meg annak oly kiterjesztését, hogy a ház jogérvényes ítélettel elmarasztalt tagjára nézve is az igazságszolgáltatás rendes folyamát megakaszthassa, mert ezt a mentelmi jog természete, célzata nem követeli s ily jog gyakorlása csak a testületi épség megóvásának — mint idézett értekezésemben kimutattam — tarthatatlan, hamis érvével védelmezhető.

Dr. Balogh Arthur,
egyetemi m.-tanár.

Az ártatlanul elítéltek kártalanításáról.**

Midőn a büntető perrendtartás érdemi rendelkezéseinek befejezéséül a XXXI. fejezetben az ártatlanul szenvedett előzetes letartóztatás, vizsgálati fogság és büntetés esetében tartozandó állami kártalanítási kötelezettség elvét törvénybe iktatta, egy kizárólag a materiális jog körébe tartozó kérdést vont bele a bünvádi eljárási jog keretébe. Közhelyek mozgósításától tartózkodva, azt hiszem ez alkalommal felmenteni méltóztatnak annak igazolásától, hogy a büntető hatalom gyakorlata által jogaiban ártatlanul sértett egyénnek erkölcsi és anyagi kártalanításra vonatkozó igényével az államnak, mint a büntető hatalom kezelőjének a kártalanításra való

* Mennyiben függ ez össze a mentelmi joggal, bővebben kifejtettem «A parlamenti tagok szólásszabadságának és sérthetlenségének határai» című jogászegyleti értekezésemben.

** Részlet Dr. Doleschall Alfréd jogászegyleti előadásából.

kotelessége correspondeál. Ezen kérdés tekintetében immár hazánkban is tételes törvény rendelkezvén, eme rendelkezések történeti előzményeit és elméleti hátterét képező *általános* vitapontok felelevenítése meg van haladva. Annak ismételt hangsúlyozásától azonban, hogy itt az anyagi jognak oly általános kérdésével állunk szemben, melynek a büntető perrendtartás keretében való szabályozása csak alkalmi, célszerűségi okokkal indokolható, anélkül, hogy a lényegbeli, a kérdés velejében gyökerező kapocs a kártalanításhoz való jognak megállapítása és ezen jog érvényesítésének a büntető perrendtartásban való szabályozása között kimutatható volna: a bíráló annál kevésbé tekinthet el, mert amint minden, úgy a jelen kérdés törvényes szabályozásának rendszere is a kérdés lényegére, tartalmának megállapítására visszahat. Ahol, mint például Ausztriában, az állampolgárok általános jogait külön állami alaptörvényekben egyenként biztosították, ott az állampolgároknak a személyes szabadsághoz való alkotmányjogából önkényt következik az állam felelőssége a polgárok ezen alapjogán az állami funkciók gyakorlata közben elkövetett sérelmekért. És ha az osztrákok a személyes szabadság védelmére alkotott 1862. évi október 27-iki törvény kiegészítésével és annak recipiálásával az 1867. évi december hó 21-iki alaptörvény 8. §-ában állították fel azt a tételt, mely szerint «minden törvényellenesen elrendelt vagy meghosszabbított letartóztatás az államot a sértettnek kártalanítására kötelezi», akkor az államhatalmi intézkedés folytán jogállásában sértett egyén állami kártalanításra vonatkozó igényének materiális jogi jellege nyert félreismerhetetlen megállapítást.

A szóban forgó kártalanítási kötelezettségnek az egyén materiális jogainak álláspontjából *általánosságban való elvi* megállapítása messzeható következményekkel jár a kártalanításhoz való jog tartalmának és terjedelmének meghatározása körül. Természetes, hogy amely államnak törvényhozása a kérdésnek szentelt *speciális* törvény alkotása által általános érvényű tételes norma erejére emelte az állam *közvetlen* kártalanítási kötelezettségét, hol ártatlanul elszenvedett letartóztatás, illetve vizsgálati fogság és ártatlan elítéltetés eseteire vonatkozólag egyaránt (1886 márczius 12-iki svéd, 1888 április 5-iki dán törvények), hol csupán a büntető elítéltetésnek eseteiben (1892 márczius 16-iki osztrák és 1898 május 20-iki német törvény), ott a törvény keretei a szabályozás tárgyát képező kérdés egész anyagát felölelhetik és az ártatlanul bűnvádilag üldözött egyénnek kártalanításhoz való jogát általánosságban állapíthatja meg, tekintet nélkül az eljáró hatóságokra, különösen pedig arra az állam kártalanítási kötelezettségének, az egyén kártalanításhoz való jogának szempontjából valóban teljesen irrelevans, esetleges ténykörülményre, *vajon a kártalanítás alapjául szolgáló közhatósági intézkedés mely hatóságtól származott.* — Ezen mozzanat kiváló fontossággal bír a magyar jogéletben. Azon az abnormis, sajnálatos helyzeten, hogy az érdemleges, az ítélő büntető jogszolgáltatás tekintélyes része a közigazgatási hatóságok által gyakoroltatik, a büntető perrendtartás — sajnos — nem változtatott és így a jövőben is fen fog forogni annak lehetősége, hogy a rendőri hatóságok ártatlan embert 90 napi elzárásra ítélnének. Ezzel az eshetőséggel szemben pedig az egyén kártalanításhoz való jogának szempontjából éppen oly védtelen, minden oltalom híján lesz a jövőben is, amint eddig volt.

Mert a büntető perrendtartás XXXI. fejezete tagadhatatlan rendszerességgel csak a legszorosabb értelemben vett *birósági* tévedések reparációjáról rendelkezik és hallgatással mellőzte, aminthogy mellőznie is kellett azokat az eseteket, midőn *közigazgatási hatóságnak* őt megillető hatáskörében foganatosított büntető intézkedése sujtott ártatlan egyént. Hogy az állami kártalanításra vonatkozó jog a büntető perrendtartás által a legszorosabb értelemben vett *birósági* büntető intézkedések területkére lett szorítva,

az minden kétséget kizáró módon kitűnik az 584. §-ból, mely a kártalanítás iránti eljárás kompetenciájának megállapításánál csakis a *törvényszéknél és járásbírósnál* mint elsőfoku bíróságnál folyamatban volt bűnügyekről rendelkezik. Minthogy a büntető perrendtartás csakis a *biróság* előtt lefolytatott büntetőper szabályait állapítja meg, rendelkezéseit rendszerének áttörése nélkül ki sem terjeszthette a közigazgatási büntető eljárás területkére; ennél fogva az egységes jogszabályozás szempontjából nem eléggé kárhoztatható azon tényért, melynél fogva az állam közvetlen szavatossága a tulajdonképpeni *birói* büntető hatalom illetékes gyakorlataért megállapított a nélkül, hogy ugyanaz az állam közvetlen felelősséget vállalt volna, a *közigazgatási* szervei által gyakorolt büntető jogszolgáltatásért is, a büntető perrendtartást gáncs nem érheti. Egyes egyedül annak a rendszernek büne az, melylyel az államnak az ártatlanul szenvedett letartóztatás és büntetésért tartozó kártalanítási kötelezettségét, az egyénnek a büntető hatalom gyakorlata közben érdemtelenül ért sérelmekért állami kártalanításhoz való, az alaki jogszabályozástól független materiális jogát nem külön törvényben, hanem annak a büntető perrendtartásnak szabványai között állapították meg, melynek hatálya a közigazgatási bűnvádi eljárásra nem terjed ki. Nem érheti jogos szemrehányás a magyar törvényhozást ezért a rendszerért sem. Mert a büntető szerves perrendtartásnak kodifikálása alkalmakor a törvényhozás ma már nem térhetett ki a perrendtartásnak alkalmazása mellett elkövetett jogsérelmekért az állam kártalanítási kötelezettségének megállapítása elől és az alkalom, hogy egy kézcsapással két legyet üssenek agyon, oly csábító volt, hogy annak csak messze előrelátó, figyelmét a büntető igazságszolgáltatás egész területkére kiterjesztő kormány és törvényhozás tudott volna ellentállani. A kormányjavaslat által bölcsnek talált *modus procedendi*, hogy t. i. a büntető bírósági tévedések államhatalmi reparációjának kérdése a büntető perrendtartásban nyert megoldást, azzal a kétségtelen kényelmi előnnyel is járt, hogy egy nagy szerves kodex törvénybeiktatása közben annak egyik fejezete nem részesült sem a közvélemény, sem a törvényhozó testület részéről abban a bíráló figyelemben, melyet tartalmánál fogva méltán megérdemelt volna és ha nem is az ügynek, de mindenesetre az igazságügyi kormánynak szempontjából szerencsésen kikerülte azt a sujtó bírálatot, melyet egynémely rendelkezése egyenesen kihív, amelyben — ha külön törvény alakjában lett volna bemutatva — hiszem, hogy bőven lett volna része.

Mindezen most felsorolt oportunitási tekintetek sem képeznek azonban kielégítő mentséget azon kétségbevonhatatlan tény számára, hogy a jogegység tekintetei által ihletett büntető perrendtartás életbeléptetése újabb, eddig ismeretlen éket vert az állami jogrendbe, a midőn a büntető perrendtartás által törvényes elismerést nyert az állam kártalanítási kötelezettsége a büntető igazságszolgáltatás gyakorlata által ártatlan egyént ért erkölcsi és anyagi károkért, ha kir. bíróságok gyakorolták az állam büntető hatalmát és ugyanakkor figyelmen kívül maradtak azok az esetek, melyekben a közigazgatási hatóságok ítélték el ártatlan egyént. Azon nagy, alkotmányjogi szempontból is kirívó hátrányok mellé, melyek a közigazgatásnak önálló birói hatáskörrel az igazságszolgáltatás körébe való bevonásával járnak, most egy újabb csatlakozik: a közigazgatási büntető bíráskodás felelőtlensége az ártatlanok irányában gyakorlatba vett birói igazságszolgáltatás felelősségével szemben. Ez idő szerint a magyar állam erkölcsi és anyagi kártalanítással tartozik, illetve nem tartozik, az ártatlanul elítélt javára a szerint, amint az ítéletet bíróság vagy közigazgatási hatóság hozta és ugyanaz az állam, amely még pénzbüntetésre ártatlanul történt elítéltetés eseteiben is kötelezve van az elítéltnek kártalanítására, ha kir. bíróság hozta a büntető ítéletet

90 napi szabadságvesztésbüntetésnek ártatlan egyén által történt elszenvedéseért is elutasítja magától a törvény szerinti kártalanítás kötelezettségét, ha a kihágási ügy a közigazgatási hatóságok hatásköréhez tartozott. Nyilvánvaló, hogy ez az állapot állandóan nem tartható fen és mert a büntető perrendtartás vonatkozó rendelkezéseinek szerkezete kizárja azoknak kiterjesztő magyarázat útján a közigazgatási hatóságok előtti büntető eljárás eseteire való alkalmazását, hogy *a büntető perrendtartás XXXI. fejezetének kiegészítésül törvényileg kell megállapítani a közigazgatási uton ártatlanul elítélteknek állami kártalanításhoz való jogát is.*

Jogirodalom.

A gyülekezeti jog. Irta dr. Rényi József.

A szerző a magyar közigazgatási jognak valósággal „terra incognita”-ját kereste fel; oly teret, amelyet a hatalom mind máig nem szabályozott, amelyet a közigazgatási tudomány elő nem készített, és amelyet az aktuális politika hullámai is meglehetősen megkiméltek.

Kivéve a legújabb évek munkás- és agrármozgalmait, alig volt oly áramlat hazánkban, amely a parlament és az autonóm testületek csarnokából a szorosan vett gyülekezetek terére vonult volna ki.

A kormány és illetve annak közegei hol több, hol kevesebb liberalitással kezelték a gyülekezési szabadság kérdéseit. Normativum, általános érvényű jogszabály e téren fen nem állott és az elvben létező *gyülekezési szabadságnak* jogrendszerünkben *gyülekezeti jogi szabályok* nem adtak konkrét alakot.

Rényi nehéz munkát vállalt magára, a mikor *de lege lata* ismertette az elszórt, ellenmondásokban bővelkedő fenálló szabályokat, és még nehezebb térre lépett, a midőn, így historicum nélkül, meglévő joganyag híján *akarta képét adni a megalkotandó magyar gyülekezeti jognak*. Az egyetlen eszköz, amely e téren a tudományos előmunkálatoknak szolgálatára áll, az összehasonlító jogtudomány, a külföld hasonló tárgy joganyagának tanulmányozása, és e külföldi speciális anyagnak helyes, assimiláló átvétele, alkalmazása általános közjogi rendszerünkbe. Rényi e nehéz feladatot igyekezett megoldani művében. Felhasználta azt a kevés magyar historicumot, amely rendelkezésre állott; részletesen ismerte a főbb külföldi gyülekezeti jogokat, a jelentéktelenebb külföldi államok vonatkozó szabályait pedig vázlatosan mutatja be az olvasónak.

Rényi ismeri a magyar alkotmányjog, a magyar történet és a magyar közfelfogás szellemét, sohasem beszél pusztá receptióról, ahol magyar joganyag híján tisztán a külföldi intézmények fejtegetésére van utalva, ott is keresi ezekben az intézményekben azt, a mi közjogunk általános elveinek leginkább megfelel, a mi fenálló magyar intézményeink keretébe beleilleszthető.

A gyülekezeti jog terén elsősorban az *államrendészeti és közrendészeti* szabályokat különbözteti meg a szerző. Az utóbbiak az általános közbiztonsági érdekeket szolgálják, és bár a gyülekezetekre vonatkozóan egyben-másban módosulniok kell, mégis *általános jog* maradnak, amely elvi eltéréseket a többi rendőri joggal szemben nem mutat. Az előbbiek, az államrendészeti jogszabályok alkotják a gyülekezetek különös jogát; ezt a jogot Rényi ismét három főrészt osztja: 1. a megtartandó gyülekezetek iránti szabályokat (a bejelentés, betiltás és engedély kérdéseit), 2. a megtartott gyülekezetek jogát, (a vezetőség, elnök, hatósági biztos ügykörére, felelősségük mértékére, a gyülekezeten való részvétel jogosultságára, a gyűlés tárgysorozatára és a résztvevők szólási szabadságára vonatkozó szabályokat), 3. a gyülekezeti jognak a fel- esetleg szétosztást, a vezetők és résztvevők utólagos (büntetőjogi) felelősségét, a repressio módjait tárgyzó részét.

A *gyülekezési szabadságnak* szempontjából a *gyülekezeti jog* legfontosabb része az, amely a gyülekezetek létrejöttének feltételeit, az összehívásra, a bejelentésre való jogosultságot, a pusztá bejelentés, a tilalmi és engedélyezési rendszer közötti különbségeket tárgyalja. Rényi munkájának is ezt a részét kell elsősorban kiemelnünk. Ő elméletileg a bejelentési rendszer hiva, lévén ez az egyedüli, mely a gyülekezési szabadságot a hatósági praeventiv intézkedésekkel szemben biztosítja; ezt a bejelentési rendszert legfőleg a *törvényben* és *taxative* megállapított *okok alapján való* hatósági *tilalmazással* engedné kombinálni, hogy így mégis az államrendészet követelményeit a szabadság garanciáival összeegyeztesse.

Foglalkozik továbbá azzal a kérdéssel is, hogy a ma fenálló magyar gyülekezeti jogszabályok szerint az engedélyezési vagy bejelentési rendszer áll-e fen. A vonatkozó magyar kormányrendeletek hol az egyik, hol a másik kifejezést használják, és megjelenésük idejének közhangulata szerint hol többé hol kevésbé szabadelvű állást foglalnak el a gyülekezési szabadság irányában.

Az 1848. évi április hó 20-án kelt rendelet, szintugy az 1881. évi XXI. tcz. csak Budapestre vonatkozó, az előbbi meg éppen kifejezetten ideiglenes hatályu intézkedések. Az előbbi a bejelentési rendszert érvényesíti, az utóbbi meg oly speciális esetekre (fáklyás- és egyéb menetek [id. tcz. 7. §. e) pontja]) szorítja az engedélykérés kötelezettségét, hogy éppen ebből a speciális megszorításból arra következtethetünk, hogy egyébként, általánosságban az egyszerű bejelentések rendszere van hatályban. Egy 1898. évi hasonló tárgy rendelet az engedély kifejezést teljesen mellőzi, míg az 1848. évi Arad városához intézett 216. B. sz. és a Kassa városához intézett 195. B. sz., végül az utolsó keletű, 1898. évi 766. e. sz. belügyminiszteri körrendelet már határozottan „bejelentés folytán nyert *engedély*”-ről beszél. Ma tehát ha van nálunk érvényben lévő rendszer, ez a rendszer az engedélyezés. Való, hogy az egyes rendeletek egymásnak ismétellen ellentmondanak, azonban mind a praxis, mind pedig a legújabb, még kétségtelenül hatályban lévő rendelet az engedélyezési rendszert statuálta. Rényi tehát „in jure” erősen téved, a midőn ezeknek a sporadicusan létesült, sokban egymásnak ellentmondó szabályoknak összesítéséből a bejelentési rendszer fenállására akar következtetni. Okoskodása itt kissé erőltetett. Ő maga a legtagabb körü gyülekezési szabadságnak és a vele együtt járó bejelentési rendszernek hiva. A fenálló magyar jogszabályokból ezt a rendszert aligha lehetne oly kétségtelenül kimagyarázni, és kérdés, — de lege ferenda szólva — az is, hogy üdvös és veszélytelen volna-e a szabad gyülekezés praeventiv korlátozását arra a minimális ellenőrzésre szorítani, amely a bejelentési rendszer mellett a hatóságok kezében fenmarad.

A gyülekezetek vezetésére, a vezetők felelősségére, a hatósági biztos jogkörére, a szólásszabadságra (szómegvonás jogára) és a felosztatásra nézve Rényi felfogása az 1881. évi junius hó 30-án kelt francia törvényben megvalósított rendszert közelíti meg. A hatósági közegek szerepét mennél szűkebb körre ohajtja korlátozni, a rend biztosítékát pedig a vezetők felelősségének szigorú megállapításában keresi. Foglalkozik végül a gyülekezeti rendészetre és az esetleges bírói repressióra illetékes hatóságoknak, a repressio módjainak és a gyülekezési szabadság garanciának kérdésével is.

Műve felőleli mindazt, amit a magyar gyülekezési jog historicumáról, forrásairól és szabályairól mondhatunk és megvilágítja ezt a kis anyagot a közjogi elmélet és az összehasonlító jogtudomány eszközeivel. Oly téren dolgozik, amelyre még a magyar politikai és jogi irodalom alig lépett. Új téren pedig az uttörőnek munkája nehéz és fokozott mértékű elismerést érdemel.

(mi.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A házasságjogi elévülésről.

A házassági jogról szóló 1894: XXXI. tcz. 83. §-a azt tartalmazza, hogy a keresetet csak attól a naptól számított hat hónap alatt lehet megindítani, amelyen a vétkes cselekmény vagy a büntető ítélet a házastárs tudomására jutott, vagyis ezen szakasz kimondja, hogy a bontó okok a tudomásvételtől számított hat hónap alatt elenyésznek s illetve a kereseti jog ugyanezen határidő alatt elévül.

A házassági jognak ezen szigorú intézkedése nem kevés bajt okozott az eljáró bíróságoknak, mert a jogérzék igen gyakran ellentétben áll a fenti szakaszban foglalt elvekkel.

Még öt éve sincs, hogy ezen új törvény hatályba lépett, s máris tarthatatlannak látszik ezen jogelvnek a gyakorlatban való kivitele.

Igen gyakran fordul elő azon eset, hogy a bírói szabad mérlegelés a felhozott bizonyítékok alapján a felmerült esetben a házaspár életközösségét olyannyira feldultnak találja, hogy még a legelnézőbb és a legenyhébb megítélés szerint is a per érdemében felbontó ítéletet kellene hozni, de ennek dacára a bíróság keze kötve van és a 83. §. alapján felperest elévülés címén keresetével elutasítani kénytelen.

Ily esetekben azután — nagyon természetes — arról kell gondoskodni, hogy mi úton és módon lehetne az elévülést megszakítottá kimondani s ezáltal a törvénynek azon merev intézkedését az abban foglalt intentio kijátszásával megdönteni?

Mindenesetre szomorú dolog, ha az igazságot s a jogérzék által praetendált loyális eljárást a törvény kijátszásával kell elérni, mert csak nem nevezhetjük liberális felfogásnak azt, ha a felbontási kereseti jog hat hónap alatt elévül!

A hivatkozott szakasz törvényjavaslati indokolása az abban foglalt jogelvet azzal motiválja, hogy erkölcsi és társadalmi érdekek egyaránt követelik, hogy a házasság fenállására vonatkozó kérdések sokáig függőben ne maradjanak.

Ezen intentiója a törvénynek tényleg igen szép, magasztos, de célját csak úgy érné el, ha a törvény egyszersmind családi életet is tudna teremteni; a vonatkozó §. azonban a gyakorlatban a törvény intentiójával ellentétes következményeket von maga után.

Ugyanis a hathónapos elévülés legkevésbé sem intézi el kedvezően a viszálykodó házaspár között felmerülő kérdéseket.

Az állam intentiója nem az, hogy a már megkötött házasságok felbontassanak, hanem éppen ellenkezőleg: azoknak fentartását célozza, amint hogy elég szigorúan és szabatosan megjelölje azon okokat, amelyek alapján a már megkötött házasság felbontható.

A viszálykodó házaspár akár megindítja ezen határidőn belül a keresetet akár nem, ezáltal egyik esetben sem rendeztetett el kedvezően a viszálykodó házaspár sorsa; ugyanis ezen hathónapos határidő ily fontos s mondhatnám a legfontosabb életkérdésben igen rövid idő ahhoz, hogy az illető házaspárban döntő elhatározás keletkezhesse.

Megjegyzem ezuttal, hogy jelen esetben a váloperek zöméről s illetve a 80. §. alapján indítottokról beszélek.

Mindazonáltal beadja hat hónap alatt a keresetet csupán azért, hogy kereseti joga el ne évüljön. Mi történik akkor? A házaspár már nem élve együtt, az egymás iránti elhidegülés rohamosan bekövetkezik s ezt tetézi, s illetve dülő utra juttatja az alperesben a felperes által beadott kereset; mert hisz' az csak természetes, hogy a házaspár között beállott peres viszony mindenre inkább alkalmas, mint a béke és a jóindulat fentartására.

Ennélfogva tehát beáll azon eset, hogy még olyankor

is válásra kerül a dolog, amikor az életviszony arra még meg sem érett.

Ez volt az egyik eset.

A másik eset az, midőn felperes a keresetet hat hónap alatt beadni elmulasztja.

Ha ezen mulasztásnak eredménye az volna, hogy a házaspár ezen mulasztás folytán ismét együtt élnek, a törvénynek kívánt eredménye el volna érve, csak hogy az esetek legtöbbszörében a felek továbbra is külön élnek s ebből aztán egy még rosszabb állapot keletkezik: a legnagyobb bizonytalanság állapota, azaz, hogy mindkét fél bírói elválasztás nélkül, de tényleg különváltan él. S ha végre mégis válóperre kerül a sor, akkor vagy mesterséges eszközökkel megakadályozzák az elévülést, vagy a törvény megkerülésével hűtlen elhagyás jogcímén eszközlik ki a felbontó ítéletet. Ez azonban határozott kijátszása a törvénynek.

Szerény nézetem szerint tehát a házasságjogi elévülésre sem kellene a rendes magánjogi elévülésnél rövidebb határidőt szabni, vagy pedig amennyiben mégis korlátozni akarjuk a kereseti jog érvényesítését, úgy semmi esetre sem 6 hó, hanem jóval hosszabb határidő adassék a kereset megindítására.

Az ezen új törvényt megelőző jogszabályaink sem igen ismerték a házassági jogban speciális elévülést, mivel sem a József-féle pátenz, sem az 1863-iki kancelláriai rendelet, de sem a reformátusok és sem az unitáriusok válóeljárásaiban ilyen, a rendes magánjogi elévülésnél rövidebb elévülési határidő elő nem fordult.

A görög-keletiek egyházjogi gyakorlatában volt bizonyos eset, midőn a kereset mint igen későn beadott, hivatalból visszautasított, de ezen elévülés sem volt határozott határidőhöz kötve.

A külföldi törvényhozások közül sem az osztrák, sem a francia törvények nem kötik rövidebb elévülési határidőhöz a kereset beadását.

A porosz Landrecht azonban megszünteti a kereseti jogot, ha a sértett házastárs a bontó ok biztos tudomásától számítva egy évig folytatta a házassági együttélést s ezt a bírói gyakorlat úgy értelmezi, hogy a kereseti jog az együttélés folytatása nélkül is megszűnik, ha a sértett fél egy év alatt a keresetét be nem nyújtja.

Ugyancsak rövidebb elévülési határidőt ismer a szász polgári törvénykönyv: a házasságtörés és életellentetés esetében.

Az általánosan uralkodó gyakorlat tehát a rendes magánjogi elévülésnél rövidebb elévülési határidőt nem igen ismer s ezen elv minden esetre csak helyeselhető, ha ezen legfontosabb életkérdésben nem szorítjuk meg a házaspár jogait, különösen akkor, ha a sértő s illetve vétkes cselekmény elkövetésétől fogva a felek tényleg különválva élnek; mert ilyen esetben a megbocsátás elmélete sem sanctionálhatja azon felfogást, hogy a sértett házaspár megbocsátott a sértőnek. Visszatérve már most oda, hogy ezen hat hónapos elévülés az anyagi igazság elé súlyos akadályt gördített, s hogy ezen segitendő a bírói gyakorlat az elévülés beállításán s illetve az elévülési határidő lejártán volt kénytelen enyhíteni, ennek igazolására hivatkozom a budapesti kir. ítélő tábla 1899. évi 6352. sz. s a kir. Curia által is megerősített ítéletére, melynek indokolásában szószerint a következő foglaltatik: ... «Az életközösség állandó megszakítása pedig a 80. §. a) pontja alá vonható köteleességszegést is magában foglalja, eme folytonos állapotra vonatkozó kereseti jog tehát a 83. §. alapján elévültnek nem tekinthető.»

Vagyis más szóval: a házaspár tényleges különélése, mint a házasság szellemével meg nem egyező cselekmény, folytatólagos vétkes cselekményt képez, mely a vétlen fél részéről a kereseti jog elévülését kizárja.

Dr. Jacobi Béla

A kereskedelmi törvény revisiója.

A kereskedelmi miniszter 24,185/900. sz. a. a következő leíratot intézte a szaktestületekhez:

A kereskedelmi törvény, bár egyike a szerencsésebb alkotásoknak, mégis a forgalmi élet gyorsabb alakulása következtében jelenleg több irányban már hiányokat tüntet fel s így egyes részei a revisiót igénylik.

A sürgősebb szükségét képező intézkedésekre nézve az igazságügyi miniszterrel egyetértőleg mind megtörténtek a kellő lépések, a mennyiben a biztosításügy közjogi részének reformálására, a család üzleti átruházások megakadályozására, az árurészletügylet szabályozására külön törvényjavaslatok tárgyalás alatt állanak.

Ezen kívül azonban a gyakorlati élet a kereskedelmi törvénynek majdnem minden egyes czimében rámutatott oly hiányokra, melyek orvoslása a kereskedelmi törvény egészének revisióját teszi szükségessé.

Eddigi adataim szerint kereskedelmi törvényünknek következő részei igényelnek helyesbitést:

Az I. résznek a kereskedelmi cégek iránt intézkedő III. czime, melybe a cégjegyzési kötelezettség teljesítésére vonatkozó hatályosabb rendelkezéseket kellene felvenni.

Hiányosak az I. R. V. cz. rendelkezései, nevezetesen a kereskedelmi utazók és ügynökök jogállása és jogköre tekintetében, mi különösen a vevőközönség köréből sok panasznak képezte kutforrását.

Az I. R.-nek a segédszemélyzetre és üzletvezetőkre vonatkozó határozmányainak módosítása is szemügyre veendő. Sokoldalú felszólalás tárgyát képezte éppen a segédszemélyzet részéről a felmondási időnek méltányos s a gyengébb fél érdekét szem előtt tartó szabályozása, mely fontos s sociálpolitikai szempontból kiváló kérdést különállólágg, esetleg mint az ipartörvény egy részét veendem szabályozás alá, mert szabályozását annál sürgősebbnek tartom, mivel ez az ember anyagi és intellectuális munkaereje fentartásának egyik mulhatatlan követelménye.

Beható módosítást kíván a társasági jog kérdése is. Különösen a részvénytársaságok iránt hangzottak fel kívánalmak az alapítás körüli visszaélések hatályosabb megakadályozására, az igazgatóság és felügyelő-bizottság kötelezettség teljesítésének szigorubb körvonalozására, egyáltalán az ellenőrzés tekintetében nagyobb biztosítékot nyújtó szabályok felállítására nézve.

Bárha remélhető, hogy szövetkezeti ügyünk fejlődésére és helyesebb irányba terelésére a gazdasági és ipari szövetkezetekről szóló 1898. évi XXIII. tcz. is igen üdvös hatással lesz, mégis az országos központi hitelszövetkezetbe nem tartozó szövetkezetekre vonatkozó szabályok mielőbbi helyesbitése is kívánatosnak mutatkozik.

Felmerült továbbá azon kérdés, hogy a vállalkozási kedv élesztésére nem volna-e czélszerű a már eddig elismertek mellett újabb kereskedelmi társasági alakulatokkal is kibővíteni gazdasági életünket. Ilyen alakulat lehetne a «csendes társaság» és a Németországban bevált «korlátolt felelősségű kereskedelmi társaság».

A kereskedelmi törvénynek a kereskedelmi ügyletekre vonatkozó II. része tekintetében is beható reformok sürgettetnek.

Azzal kapcsolatban, hogy a Szegeden 1898-ban megtartott II. kereskedelmi kongresszus szüknek találta a kereskedelmi törvény 3. §-ának meghatározását a kereskedőről, felmerült a kérdés, fentartassék-e a kereskedelmi törvény megkülönböztetése objectív és subjectív kereskedelmi ügyletek közt, hogy továbbá a kézművesek részéről történő eladások ne tekintessenek-e kereskedelmi ügyleteknek.

A kereskedelmi ügyletek megkötésére vonatkozó általános határozatoknak, a kereskedelmi ügyletek megkötésére és

teljesítésére vonatkozó szabályoknak módosítása is szóba került már, így gyökeres módosítást követel pl. a 304. §., az értékpapírokra vonatkozó rész, melybe cheque-re vonatkozó szabályok felvételét is kívánatosnak jelezték.

Nagymérvű módosításnak szüksége jelentkezett végül az egyes ügyletek, nevezetesen a vétel, a bizományi, a fuvarozási, a biztosítás ügyletekre, végül a közraktárakra vonatkozó szabályok tekintetében is.

Habár mint fentebb is vázoltam, a forgalmi élet gyors változásait is szem előtt tartva, egyes kereskedelmi kérdéseket a kereskedelmi törvény kodexszerű revisiójától függetlenül is szabályozás alá vétetni törekszem, mégis kívánatosnak tartom, hogy ezen egyes részek szabályozása mellett a kereskedelmi törvény általános revisiója is foganatba vétesék, mert a kereskedelmi élet gyors átnézetű s így egyöntetű rendszerbe foglalt törvényeket igényel.

Módot kívánok nyújtani a kereskedelmi forgalom terén gyakorlatilag működőknek arra nézve, hogy a kereskedelmi törvény, illetőleg egyes részeinek revisiója kérdésével szintén foglalkozzanak.

Különfélék.

— **A polgári perrendtartás tervezetének** a beérkezett vélemények alapján való átdolgozása serényen halad előre. A miniszter naponta dolgozik a miniszterium két berendelt tagjával a végleges szöveg megállapításán és öszre a javaslat remélhetőleg a képviselőház elé lesz terjeszthető.

— **Az igazságügyi administratio** egyszerűsítése érdekében az igazságügyminiszter f. hó 27-én értekezletet tart.

Öszinte örömmel üdvözljük a miniszternek eme kezdeményezését, amely — reméljük — a bírósági ügyvitelnek egyszerűsítését is eredményezni fogja.

Akkor eltűnik majd sok rubrika meg kimutatás és talán abból is engednek valamit kodifikátoraink, hogy egy közönséges makacssági jegyzőkönyvet és ítéletet ötször kell a bírónak aláírni.

Egyelőre még csak az administratio reformja van szőnyegen. Éppen alkalomszerű egy vidéki bíró megemlékezése arról, hogy mi az eljárás ma, ha a járásbíró egy pecsétnyomót akar beszerezni. «Azt hiszik jogtudó olvasótársaim — írja a járásbíró — ehhez nem kell sok jogtudomány; elmegy az ember az üzletbe, rendel egy pecsétnyomót 5—6 koronáért és a nyugtával beszámol. Dehogy! A járásbíró hivatalos jelentést tesz a törvényszéki elnöknek arról, hogy a régi pecsétnyomó elkopott vagy eltört, tehát újat kell venni. Az elnök véleményes jelentést küld a táblai elnöknek, aki saját véleményével felszerelve, az aktát felterjeszti a miniszteriumhoz. Itt kiosztják az ügyet az osztálynak; ez kiadja a számvevőségnek. A számvevőség indokolt véleményt ad arról, hogy szükség lehet-e már az x-i járásbírósnál pecsétnyomóra és ha igen, kijelöli a fedezetet. Eme vélemény visszamegy az osztályba, ahol a fogalmazó referálja az ügyet az osztálytanácsosnak, az pedig a miniszteri tanácsosnak, aki, ha osztja a számvevőség véleményét, utasítja az irodai főigazgatót a pecsét beszerzésére, ami ha megtörtént, a nevezetes jogügyletről hivatalos jelentésben számol be. Most a kiadás elszámolása végett az akták újból a számvevőséghez vándorolnak, majd minden elkönyveltetvén, a pecsétnyomót leküldik a táblai elnökhöz, ez továbbítja a törvényszéki elnökhöz, aki végül kézbesítetteti a járásbírónak.» Ez a példa jól jellemzi administratióink költséges, aprólékos és formalistikus voltát.

Pedig, hogy mily jól és tökéletesen működik a hivatali apparátus a bureaukratikus czopf nélkül, annak szép példáját mutatja az igazságügyminiszterium egyik osztálya, mely jegyzőkönyvileg is felveszi a kérelmeket, 48 óra alatt elintézi a beadványokat, rövid uton kiadja vagy közvetlenül posta

utján kézbesíti a határozatokat, esetleg levélileg figyelmezteti a feleket a hiányok pótlásának szükségességére.

— **Bűnügyi nyomozás** tárgyában kiadott belügyminiszteri utasítás magyarázata. Ez a címe és tárgya a «Közigazgatási Könyvtár» legújabb számának. Szerzője: dr. Magyar István, budapesti kir. ügyész. Az utasítás minden szakaszát rövid, de azért kimerítő magyarázatokkal és practikus utmutatásokkal kíséri. A községi előljáró és rendörközeg az eljárás minden részére külön-külön, teljesen megbízható utbaigazítást talál a könyvben. Az előforduló összes írásbeli munkákra, jelentésekre, jegyzőkönyvekre és megkeresésekre nézve részletesen kidolgozott mintákkal és példákkal is szolgál. Ara 2 korona 40 fillér. (Kiadó a «Közigazgatási Könyvtár» kiadóhivatala Budapest, VI., Váci-körút 61.)

Reális alap nélküli házasságok közvetítésének hírlapi ajánlása csalást képez. A budapesti kir. büntető törvényszék 88,4457/98. B. szám alatt végzett: X. Y. család büntette miatt vád alá helyeztetik. *Indokok:* Vádolt hírlapokban házasságok közvetítését ajánlta. A hirdetés folytán Y. Z. s—i özvegy kőművesmester vádlotthoz fordult, ki levélben kijelentette, hogy csak lapja előfizetői részére közvetít házasságot, mire Y. Z. 6 frt előfizetői összeget beküldött. Ezután Y. Z. és vádlott között levelezés kezdődött, melynek folyamán Y. Z. a vádlott felajánlotta hölgyek közül egyet kiválasztott, akit vádlott Y. Z.-vel találkozára összehozni is igért. E találkozás költségére vádlott előbb 60 frtot, majd 120 frtot kért és kapott, mire azután annyit közölt, hogy a nő utközben megbetegedett. Y. Z. belátván, hogy szédelgés áldozata lett, kellő időben feljelentést tett, mire vádlott a kapott 180 frt felét, 90 frtot, Y. Z.-nek visszaküldött s ezzel a dolgot befejezettnek kívánja tekintetni, mivel Y. Z.-vel oly egyezsége volt, hogy házasság nem sikerülte esetére a díjak felét visszaadja. A vádlottnak kifogása azonban érvénnyel csak akkor birhatna, ha szereplése reális alapon áll vala s nem képez szédelgést, mert csak ennek feltételezése mellett volt Y. Z. hajlandó házasodni. Vádolt tevékenysége azonban pusztán szédelgésnek mutatkozik, mert ellenesetben azon nőt, ki hajlandó volt Y. Z.-vel házasságra lépni s e végből utra is kelt, megtudja nevezni; a megnevezést semmiféle kimélet nem akadályozhatja, mert ama nő készsége Y. Z.-vel házasságra lépni nem szégyenletes, tehát nem titkolni való. Vádolt tehát oly célból, hogy magának jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, Y. Z.-t ravasz fondorlattal tévedésbe ejtette s őt 180 frt erejéig megkárosította, tehát a család tényálladéka megállapíthatónak mutatkozik. — A budapesti kir. ítélő tábla 3286/98. B. sz. a. végzett: A kir. ítélő tábla az elsőbíróság végzését indokainál fogva és azért is helybenhagyja, mert vádlott azt nem igazolta, hogy házasságok közvetítésével, mint rendes keresetforrással foglalkozik és mert ennél fogva a vizsgálat során egybegyűjtött adatok a jogos vádlásra elegendő alapot szolgáltatnak, a bizonyítékok végleges méltatása pedig a végtárgyalás után hozandó ítélet feladata.

— **A község kihágást megállapító szabályrendeletet nem alkothat.** (A belügyminiszternek 83,666/99. sz. a. B. vármegye közönségéhez intézett rendelete.) A vármegye törvényhatósági bizottságának azt a határozatát, melylyel M. nagyközség tűzrendészeti szabályrendelete a törvényhatóság tűzrendészeti szabályrendeletének megfelelő átdolgozás végett visszaadatott, nevezett község felebbezése folytán felülvizsgálván, azt az abban felhozott indokokból helybenhagyom azzal a kiegészítéssel, hogy miután az 1886. évi XXII. tcz. 27. §-ának 2. bekezdésében hivatkozott az 1879. XL. tcz. 1. §-a értelmében a községek kihágást megállapító szabályrendeletet nem alkothatnak, a felterjesztett községi szabályrendeletnek a büntető eljárást tárgyzó V. fejezete az átdolgozás alkalmával kihagyandó. Miről a vármegye közönségét további eljárás végett azzal a felhívással értesitem, hogy miután az 1886. évi XXII. tcz. 27. §-a értelmében a község szabályrendelete csak a törvényhatóság jóváhagyása után hajtható végre, s ennek dacára a község a szóban levő szabályrendeletet a szabályrendelet jóváhagyását megtagadó törvényhatósági határozat meghozatala és közlése után tartott képviselőtestületi közgyűlésében hozott határozatával életbe léptette, a község említett határozatát, mint törvénybe ütközőt, semmisítse meg.

A csendőrségnél töltött öt heti előzetes letartóztatás alatt kivett beismerés. A m. kir. Curia ítél: Mindkét alsóbíróság ítélete részben megváltoztatatik: vádlottak a vád alól telmentetnek. Minthogy a vizsgálat folyamán beismerésben volt vádlottak vallomásaikat a végtárgyalás alkalmával

visszavonták, ennél fogva a csendőrség és a vizsgálóbíró előtt is tagadásban volt P. N. és P. J. vádlottakra nézve egyáltalában semminemű bizonyíték, a csendőrség előtt tett beismerést a vizsgálóbíró előtt visszavonó Sz. K. és B. Ny.-val szemben pedig csupán a bíróságon kívül tett, de az elítélésre egymagában elégtelen bizonyíték forog fen.

A többi vádlottakkal szemben a vizsgálóbíró előtt tett beismerés bizonyítékként mutatkozik ugyan, azonban megfigyelve egyfelől azt, hogy a kihallgatási jegyzőkönyvben éppen úgy, miként a csendőri jelentésben egyáltalában nincs felfejtve a V. V. és a K. Gy. lakásán történt összejövetelre nézve minden egyes vádlottnak mikor, hol és mi módon történt megállapodása s hogy a V. V. kihallgatásáról felvett jegyzőkönyvben terjedelmes részek szóról-szóra azonosak a csendőri jelentésben írottakkal, másfelől pedig K. T. abbéli tanuskodásán kívül, hogy P. J. vádlottat a letartóztató csendőr az ő jelenlétében felpofozta, figyelembe véve a törvényszéki orvos által 1898 márcz. 25-én kiállított látéletet, amely szerint K. Gy., Sz. J. és T. I. vádlottaknak mind a két láb talpán elterjedt genyes sebész találtatott, s mindezen kívül tekintettel arra is, hogy a letartóztatottak jelenlétében 1898 márczius 14-én a bíróság által eszközölt helyszíni szemle felvétele és a járásbíróshoz bekisért Cz. J. szakértői megvizsgálása után vádlottak a csendőrségnek megint visszaadattak, nem tekinthető megcáfoltnak vádlottaknak az a mentsége, hogy ők a csendőrség előtt az azoknál öt hétig tartott letartóztatás ideje alatt elszenvedett bántalmak folytán tettek beismerő vallomást s hogy a csendőrségnél tett beismerő vallomást P. P. vádlott állítása szerint a vizsgáló bíróságnál csupán felolvasták és hogy ők a bírósághoz történt átadás alkalmával a csendőrök által tett fenyegetés hatása alatt attól való felelemből tettek beismerő vallomást, hogy tagadás esetében az őket bántalmazott csendőröknek visszaadtnak. (1899 decz. 27. 11,885. B. sz. a.)

— **«Csekélyebb rendetlenség.»** A budapesti kir. tábla fegyelmi bírósága: Az eljárás tovább folytatását megszünteti, az iratokat azonban a fenforogni látszó csekélyebb rendetlenség miatt esetleg eszközözlendő felügyeleti intézkedés végett az illetékes felügyeleti hatósághoz átteszi.

Indokok: A vizsgálat adatai, úgy különösen a terhelt albirónak beismerése alapján kétségtelen az a tényállás, hogy a terhelt albiró a terpesi csendőrök által m. évi május 1-én a pétervásári kir. járásbíróshoz bekisért id. P. J. kihallgatásakor, annak dacára, hogy a bekisért egyén balarczán véres sebhely nyomát észlelte és a nevezett egyén e sebhely okozójának a csendőröket nevezte meg, a 42,123/85. számú igazságügyminiszteri rendelettel előirt kihallgatási jegyzőkönyv 4. rovatában ezt kitüntetni elmulasztotta, hanem a fél válasza gyanánt egyszerűen csak azt vezette be: «a csendőrség ellen panaszom nincs». A nevezett albiró ezt a mulasztást azzal menti, hogy a rendeletet tévesen értelmezve azt hitte, hogy a sérülések nyomai s azoknak a csendőri bántalmazásból keletkezése csak akkor veendő fel a jegyzőkönyvbe, ha az illető e miatt a csendőrök ellen kifejezetten panaszt emel, és mivel id. P. J. a kihallgatásakor jelen volt F. H. és K. J. tanuk vallomása szerint is ily panaszt érvényesíteni nem kívánt, ez okból a rajta észlelt testi sértésnek a jegyzőkönyvben kitüntetését mellőzhetőnek tartotta. Való ugyan, hogy az idézett rendelet teljes szövege a félreértés lehetőségét alig engedi meg, mert rendelkezést tartalmaz arra nézve, hogy a bírósághoz bekisért egyén testi megvizsgálásáról felveendő jegyzőkönyvbe, arra való tekintet nélkül, hogy az illető fél tett-e panaszt, vagy nem — a bíróság észlelete s a fél bemondása mindig híven kitüntendő; való tehát az is, hogy a terhelt albiró a fent hivatkozott rendelet utasítását nem tartotta be és így magát jóhiszemű tévedéssel alig mentheti: mégis eljárása a vizsgálat adatainak, különösen a két érdektelen tanu vallomásának kellő mérlegelésével nem látszik oly súlyos jellegűnek, amely a mulasztásnak oly fokát tüntetné elő, hogy az a hivatali kötelesség vétkes megszegése fegyelmi vétségének megállapítására alkalmas volna. Ez okból a fegyelmi eljárás tovább folytatását meg kellett szüntetni. A nevezett albiró eljárásában azonban csekélyebb rendetlenség jelenségei látszanak fenforogni, miért is az 1871. évi VIII. tcz. 28. §., illetve az 1891. évi XVII. tcz. 60. §. esetleges alkalmazása céljából az iratokat az illetékes felügyeleti hatósághoz áttenni kellett. (1899 szeptember 25. 286/99. sz. a.)

A kir. Curia: A kir. tábla fegyelmi bírósága határozata indokolásánál fogva helybenhagyatik. (1900 február 24. 574/99. sz. a.)

Dr. Heil Fausztin a *Jog*-ban a mellett foglal állást, hogy a koronaügyésznek megvan a joga a semmiségi panasz visszavonására. De csak első cikkünkre reflektál. Tóth Gerő Curiai bírónak tüzetes kifejtését, melylyel véleményünket, a fenálló törvény szempontjából érvelve oly hatalmasan támogatta, cikke megírásakor még nem ismerte. Az érdelemes válaszzsal várunk tehát addig, míg dr. Heil Fausztin eshetőleg figyelembe veszi az újabb érvelést is. Most csak azt az egy megjegyzést tesszük, hogy már csak azért sem adható meg a visszavonás joga a koronaügyésznek, mivel a koronaügyész a jogegységi perorvoslat tekintetében *elfogulttá* válnék. Ha ő egy ügyben visszavonta a semmiségi panaszt, állást foglalt amellett, hogy azon ügyben lényeges sérelem nincs; ámde ha ezután bármilyen uton panasz jön hozzá ugyanezen ügy tekintetében, ő már éppen nem elfogulatlan annak megvizsgálásánál s mindenesetre szívesebben határoz az abban hagyás mellett, mert ha nem vonta volna vissza a semmiségi panaszt, eshetőleg a Curia segített volna a hibán s nem kellene a rendkívüli jogorvoslathoz folyamodni és talán évek múlva — az igazságszolgáltatást minden körülmények között kompromittáló bírói tévedés címén — újra felvenni a már jogerejüleg elintéztet ügyet. Ugyanilyen komplikáció állhat elő a perújítás tekintetében is. Ha semmi egyebet nem hajlandó is érv gyanánt elfogadni dr. Heil Fausztin, mi azt hisszük, az elfogulatlanság megőrzésének szempontja, a mi viszonyaink közt, elég nyomatékos indok a koronaügyész jogkörének az ügyészi teendőkötől való külön tartására.

A mi viszonyainkat azért hangsúlyozzuk, mivel nálunk még jó ideig szükségképp több tere lesz a rendkívüli jogorvoslatnak, mint a külföldön van. A mi elsőfoku tárgyalásunk gyakran éppen nem kielégítő. Az ügyészek — az ismert hetes rendszernél fogva, mely előkészületlenül viszi az ügyészt a főtárgyalásba — csak fogyatékosan ismerik a pert s gyakran nemcsak a miatt használnak jogorvoslatot, a mit kifogásolnak, hanem azon érzetüknél fogva: hátha van még nagyobb hiba is. A védelem sem kielégítő mindenben, mivel a hivatalból való védelem a dolog természeténél fogva lanya. Az esküdszékek sem állanak kivétel nélkül hivatásuk magaslatán. Csak ha a bünper jogerejüleg be lesz fejezve, fognak némely esetben napfényre jönni a nagy mulasztások s ekkor az egyedüli, a ki rögtön segíthet: a koronaügyész. Ezért kell nálunk a szóban levő hatáskörök szétválasztására s ezzel a koronaügyész állásának pontos elkülönítésére kiváló súlyt helyezni. Minél szabadabb magaslatra helyezzük őt, annál tisztább lesz látása, objectivebbek megfigyelései.

F.

Nemzetközi Szemle.

Az ügynökök és házalók iparáról Ausztriában törvényjavaslat készült, az ipartörvény novellája formájában. A javaslat szerint az utazók hatósági igazolvánnyal láttatnak el. Megrendeléseket úgy a kereskedő, mint utazója, ügynöke csak kereskedőknél, gyárosoknál és iparosoknál gyűjthet oly árukra nézve, amelyek a felkeresett megrendelő üzlete folytatására szükségesek. Vásárokon kívül árukat magukkal nem vihetnek.

Az ügynöki jogosítvány feljogosít megrendelések gyűjtésére, minták előmutatására, az árak közlésére. Megrendelt áruk átadására vagy elküldésére az ügynök nincs jogosítva. Az önálló ügynök nincs jogosítva áruraktárt tartani, árut saját nevében eladni és olyan személyekkel üzleti összeköttetésbe lépni, akik az illető szakbeli áruk feldolgozására vagy eladására jogosítva nincsenek. Magánügynöknek megrendeléseket gyűjteni úgy az utazónak, mint az ügynöknek tilos.

Arany-, ezüst-, ékszer- és órakereskedők és meghatalmazottaik jogosítva vannak nemcsak mintákat felmutatni, de az árut magát is árulni a továbbelárusítónál. A tervezet

további részei a házalókereskedelemtől szólnak és büntetőhatározatokat tartalmaznak.

— **A magánbiztosítási vállalatokról** szóló német törvényjavaslat átdolgozott formájában 124 szakaszból áll. A tervezet, mely a magánjogi intézkedések mellőzésével kizárólag az adminisztratív rendszabályokat tartalmazza, az állami felügyelet és az engedélyezés rendszerét követi. Azon intézetek felett, amelyek az egész birodalomra vagy legalább is a birodalom több államára kiterjesztik működésüket, állana a birodalmi biztosítási hivatal.

— **A tanuskodási köteleesség terjedelme.** Kohler berlini egyetemi tanár egy peres ügyben az egyik félnek kérelmére jogi véleményt adott. A perben a másik fél Kohler tanárra mint tanura hivatkozott oly ténykörülmény bizonyítására, amelyet Kohler csakis a véleményt kérőktől tudhatott meg. A bíróság elé idézett tanár megtagadta a tanuságtételt. A braunschweigi Oberlandesgericht erre a törvényszék határozatától eltérően kimondotta, hogy Kohler nem köteles vallani, mert oly ténykörülményekre hallgattatnék ki, amelyek állásánál és foglalkozásánál fogva bizattak reá.

— **A belgrádi törvényszék** Kostic Wassát, aki egy udvarba betörve, két tyukot és egy kakast lopott, tekintettel arra, hogy betöréses lopás miatt egy ízben már elítéltetett, husz évi nehéz börtönbüntetésre ítélte. Ugyanez a törvényszék rövid idővel ezelőtt két tolvajt ismételt betöréses lopás miatt agyonlövés által való halálra ítelt; az elítélteknek azonban Sándor király megkegyelmezett.

— **A bajor képviselőházban** indítvány tétetett egy állami tűzkárbiztosító intézet felállítása iránt. Egy másik indítvány az egész tűzkárbiztosításnak állami monopoliummá tételét javasolta. A kormány elutasító állást foglalt el mindkét indítvánnyal szemben.

— **Esküdt a bíróság egy tagjának vagy esküdtársának lehet-e rokona vagy sógora?** Ezt a kérdést, melyet a mi bűnvádi perrendtartásunk sem dönt el, a belga semmitőszék következőképpen oldotta meg:

1. Ha az esküdtbíróság elnöke csakugyan sógorságban is áll Sporeq esküdttel, ez a sógorság még nem szolgál okul kizárására, mert a bírósági szervezetről szóló törvény 180. §-a értelmében csupán a bírák, ügyészek és jegyzőkönyvvezetők között fenálló rokonság vagy sógorság zárja ki a bírót valamely ügy elintézéséből, mert az összeférhetlenséget a bírák és esküdtek között levő rokonság esetére kiterjeszteni nem lehet, minthogy az összeférhetlenség esetei a törvény értelmében szorosan magyarázandók. Tekintettel arra, hogy e szerint a lényeges vagy semmiség terhével előirt alakiságok megtartattak, a semmiségi panaszt el kellett vetni. (1900 január 29.)

2. A semmiségi panasz azon alapul, hogy az esküdtek egyike egy esküdtársának nagybátyja volt. Minthogy azonban a bírósági szervezetről szóló törvény 180. és 181. §-a, melyre a panasszal élő hivatkozik, nem vonatkozik az esküdtekre, hanem csupán a törvényben felsorolt bíróságokra, a panasz alaptalan. (1899 június 23.)

— **Az orvosi levéltitok.** Az orvos által betegének nejéhez irt azok a levelek, amelyekben felvilágosítja a férje betegségének okairól és természetéről, még abban az esetben sem tétethetnek közzé, ha az orvos, mint a levelek szerzője és a nő, mint akihez azok intéztettek, ebben meg is egyeznek, mert a titoktartásnak az orvos hivatásával járó és közérdekű kötelezettsége nem engedi meg az orvosnak, hogy e levelek közzétételébe beleegyezzék.

Ez a szabály alkalmazandó abban az esetben is, ha a felperes feleség a válóperben e leveleket bizonyítékul akarja felhozni.

A levéltitok sérthetlenségének elve kivételesen csorbát szenved, mikor válókeresetről van szó.

Ekkor a bíróságok dolga mérlegelni, hogy a levelek, amelyekkel a hitvestárs bizonyítani kíván, felhozhatók-e a perben, azon körülményekhez képest, amelyek között az illető hitvestárs s levelek birtokába jutott.

Ami különösen a férjhez intézett leveleket illeti, a nő élhet velök mint bizonyítékokkal, hacsak nem vétkes módon, csalás vagy tisztességtelen cselekedet útján szerezte meg azokat. Ezek a dolosus cselekményei azonban nem vélelmezhetők és ennél fogva a férj által bizonyítandók, aki e levelek bírói figyelembevételét ellenzi. (A francia semmitőszék gyakorlatából.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél évre 12 kor. negyed évre 6.

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Két verdikt. F. — Visszavonhatja-e a koronaügyész a semmisségi panaszt? — *Törvénykezési Szemle:* Adalék az orvosszakértői vélemények mérlegeléséhez. Dr. Szigeti Gusztáv budapesti gyakorló orvostól. — Urbéri sequestrum. Dr. Nagy Elektől. — A büntető perrendtartás 576. §-ához. R. J. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Két verdikt.

A budapesti esküdtszék előtt a múlt héten tárgyal két bűnüggyel a napi lapok sokat foglalkoztak. Az esküdtek verdiktje tudvalevőleg az egyikben felmentő, a másikban elítélő volt. A lapok leginkább az előbbi határozatot bírálták és némelyek határozottan helytelenítik a felmentést s ebből okot meritenek az esküdtszék elleni támadásokra.

Mi a felmentés magyarázatát megtaláljuk abban, hogy a gyilkosságot és a szándékos emberölést az esküdtek tul-sulyos büntetésű minősítésnek találták. A 10 évi minimum megiasztotta őket.

Most mutatkozik, mily végzetes hiba volt kodifikátorainktól az enyhítő körülmények mérlegelését megvonni az esküdtektől. Franciaország évtizedeken át kísérletezett ezen kérdésben, míg végre — midőn másképp elítélő verdiktet bizonyos ügyekben nem tudtak kapni — belenyugodott, hogy az esküdtek az enyhítő körülmények konstatálásával irányítólag hathassanak a büntetés kiszabására. A német és az osztrák kormányférfiak az esküdtszék behozatalakor nehéz szívvvel ugyan, de elfogadták ugyanezt, mivel átlátták, hogy különben a német és az osztrák esküdtek is megbízhatlanokká válhatnak.

Mi ezen lap hasábjain számtalanszor figyelmeztettünk az esküdtszéki bíráskodás ezen elengedhetlen követelményére. Illusztráltuk tételünket a sajtóügyi gyakorlat eseteivel. Mind hasztalan. A mi kodifikátoraink visszamentek arra az álláspontra, melyen Franciaország a század elején volt és most a maga kárán kell majd az országnak a tapasztalatokat megszereznie.

A német bünvádi eljárás a beszámíthatlanság iránt nem enged külön kérdést feltenni. Ennek van annyiban jogosultsága, hogy az esküdtszéki felmentés *indoka* nem lényeges. De megengedni a külön kérdés feltevését a beszámíthatlanság iránt, mint a magyar bünvádi perrendtartás teszi, s nem engedni meg ily kérdés feltevését az enyhítő körülmények iránt: ez annyit jelent, mint a nagyobb concessiót megadni, az abban foglalt kisebbet pedig megtagadni. Vagyis ez a rendszer az esküdteket azon végletekbe hajtja, hogy vagy ítéljenek el súlyos büntetésre, vagy mentsenek fel. Az igazság középútjának követése meg van tőlük tagadva. Pedig épp az esküdtszék azon bíróság, mely a lényegi és a formai szempontok közt keresi a kiegyenlítőt.

Azonban de lege lata tekintve a két múlt heti ügyet, még így is mulasztás történt a bíróság részéről.

A Sonnenberg-ügyben minden eshetőségre a culpát illető kérdést fel kellett volna tenni, mint egyik védő követelte. Elérték volna azt, hogy a bűnösség mégis kimondathassék.

És itt ismét mutatkozott az a jelenség, hogy a kérdéstevésnek nálunk nincs gazdája. Az ügyész csak a maga szem-

pontjából folyó kérdéseket javasolja, a védők szintén ezt teszik. S a kérdéseknek ilyképp létrejött chaosában a bíróság nem képes a feladat egésze felett áttekintést szerezni magának. Holott azon esetben, ha a törvény által az elnök van megbízva a kérdések formulázásával, ő tervszerűleg előkészíti a bünper ezen *legfontosabb* részletét s a vélemények meghallgatása után, tervezetén bírótársaival együtt megteszi a szükségessé vált módosításokat. Ez sokkal könnyebb feladat, mint a főtárgyalási rövid szünet alatt a legkülönbözőbb tendenciák által diktált kérdés-javaslatokból oly egységes egészet alakítani, mely minden eventualitással számol. A kérdések szerkezetét eddigi egy évnegyedes esküdtszéki gyakorlatunkban csaknem kivétel nélkül az elhamarkodottság jellemezte.

Az Ábrahám-eset tárgyalásánál, ugy látszik, már érezték, hogy a kérdéseknek előbbi merevségén enyhíteni kell s ennek lehetőségét abban találták meg, hogy — *egy esküdt (!) javaslata alapján* — kérdést tettek a Btk. 281. §-ára is, hol minimum nincs a törvényben. Az esküdtek, mint előrelátható volt, erre a kérdésre igennel feleltek.

Amennyi alapot azonban a 281. §-ra a második esetben talált a bíróság, annyi alap ezen kérdésre volt az előbbi esetben is.

Minden intézménynek megvan a maga érzékeny oldala; az esküdtszéknek is. Ha a törvényhozó vagy a bíró ezt figyelembe nem veszi, csalódásoknak lesz kitéve. F.

Visszavonhatja-e a koronaügyész a semmisségi panaszt?

A következő sorokat vettük:

A „Jog” folyó évi 16. számában dr. Heil Fausztin fejtegetéséből azt látom, hogy a fejtegető az ugynevezett *„hatáskör”* kérdésével nem foglalkozott; pedig csak úgy tudja ő, ha nem jobban, mint bárki, hogy kir. ügyészségünk szervezeténél fogva bünvádi ügyekben egyedül a *„főügyész”* az, aki a kir. ügyészség minden tennivalóját végezheti vagy végeztetheti — kivéve csupán azt, amit a törvény a *„korona-ügyész”* tennivalójának határozott.

Dr. Heil évek óta más téren működik. Felhivom tehát a figyelmét az 1871. évi XXXIII. tcz. 26. és 27. §-aira, az 1891. évi XVII. tcz. 62. §-ára és az 1897. évi XXXIV. tcz. 14. §-ára, továbbá az 1871. évi XXXIII. törvénycikké vált javaslat indokolására, melyben az van, hogy *„a koronaügyész csak a szóbeli eljárás behozatalánál nyer hatáskört”*, ellenben a *„főügyészre* nézve ki van mondva, hogy: *„Az ügyészség az állam közérdekeit képviselve: a kir. ügyészség tagjai felett a szigorú felügyeletet az állam közérdeke kívánja. Ezt (a javaslatból) a 28. és 29. §-ok elsősorban a főügyészre bizzák és ennek oly hatáskört szabnak, hogy a főügyész azon belül az igazságszolgáltatás tökéletesítésére üdvös befolyást gyakorolhat”*; felhivom dr. Heil figyelmét a *„bünvádi perrendtartás”*-sá vált törvényjavaslat indokolásának 162. lapjára is, ahol a *„főügyészt a „közvád főhatóságá”*-nak nevezték; mi által érezhetően megmondták, hogy a *„közvád körül a főügyésznél még főbb hatóság nincsen*; pedig ekkor már tudták, hogy *mi lesz a koronaügyész hatásköre*.

Helyes lehet tehát az a nézet, hogy «a parlament nem

alkalmas kodifikáló testület»; de azt már még se lehet mondani, hogy a szönyegen forgó kérdésben fejevesztettséggel készítették a törvényjavaslatot és tárgyalták egész törvénynyé váltáig oly formán, hogy a közvád főhatóságának tekintették ugyan a *főügyészt*, mi által a nála magasabb ügyészi állásban lévő *koronaügyészt* kizárták ugyan még a közvád hatósági köréből is, mert hiszen alhatóságnak nem vették: mégis felruházták őt a közvád szempontjából oly joggal, amelylyel a főügyész felett uralmat gyakorolhat.

Mert azzal csak tisztában vagyunk, hogy ily értékű jog az, melylyel a koronaügyész a főügyész részéről a közvád érdekében használt vagy szükségesnek talált perorvoslatot a főügyész tudomása nélkül vagy akarata ellenére is visszavonhatja.

Nem! Nem voltak a törvénykészítők fejevesztettek.

Szerintem ott van a baj, hogy nem mindnyájunknak a fejébe fér bele egy gondolat. Ugyanis ezt mondják:

A legmagasabb állásban lévő ügyész, minthogy ő is tagja a kir. ügyészségnek, megteheti azt, amit a kisebb állásban lévő megtehet.

Azonban van egy magyar mondás, mely itten tisztán példának alkalmazva, így hangzik:

«Más a fecske, más a veréb, *kétféle madár az.*»

Szerintem a «kétféle madár» példáját nem értette meg dr. Heil se, mert különben nem emlegetné a BP. 33. §-át, melyet tudvalevőleg követ a 34. és a többi §. egész a 436-ig, nyilvánvalóvá téve, hogy a kir. ügyészség, nevezetesen pedig annak egyik tagja: a vádfőhatóságának nevezett főügyész, az eme levél elején felhitt törvények alapján is, saját tevékenységével a koronaügyésztől lényegesen különböző hatáskört tölt be.

Ez az, amire dr. Heil nem helyezett súlyt; ennek következtén kívánom aztán én, hogy ne kövessük őt, mert ő az ismertté lett koronaügyészi érvelést is túlhaladta már, mikor azon a réven, hogy a koronaügyész a kir. ügyészségnek tagja — a koronaügyészt a perorvoslat kir. ügyészségi «bejelentő»-jével is azonosítja.

Minthogy a BP. által határozta meg a törvény bünvádi ügyekben a koronaügyész hatáskörét, nem úgy határozta azonban meg, hogy a koronaügyész a főügyész hatáskörét csorbíthassa vagy bármilyen részben magáévá tehesse; ellenkezőleg: a BP. azokban az intézkedéseiben, melyek a semmisségi panasz visszavonásával kapcsolatosan szóba jöhetnek, *fentartott* jogot biztosított a kir. *főügyész számára*, minél fogva azt kell mondani, hogy amely perorvoslatot a főügyész használt vagy helyesnek nyilvánított, azt a törvény szerint ő rajta kívül senki vissza nem vonhatja, névszerint nem vonhatja azt vissza a koronaügyész, mert a BP. szerint megállapított hatásköre oda nem terjed ki: ugyanis: a BP. 430. §-ának az az intézkedése, hogy a 396. §. a semmisségi panaszra is megfelelően alkalmazandó, nem jogfosztó a főügyész rovására és nem jogalkotó a koronaügyész javára;

minthogy dr. Heil Fausztin nézete, mely szerint a 430. §. utalása következtén a 396. §. második bekezdésében a «főügyész» helyett a «koronaügyész» értendő, pusztán önkényen alapszik; mert a 396. §. szerint a *kir. törvényszék* minden esetben csupán csak a *főügyészhez* teszi át az ügy iratait, ha az *ítélet* egyedül a kir. ügyészség részéről van a vádlott terhére *felelősközelve*: miért ne tenné tehát ugyanaz a törvényszék, amely a 337. §. harmadik bekezdése szerint az esküdtbíróshoz utasított teendőket is végzi, az ügy iratait hasonló feltételek fenforgása esetén szintén a főügyészhez a *semmisségi panaszra nézve* is, mikor ez is csak perorvoslat, mely a 426. §. szerint a *törvényszéknél*, illetve esküdtbírósnál csupán csak *ítélet ellen* használható? miért kellene a koronaügyészhez tennie, mikor a főügyész az, és nem a koronaügyész, aki felelőbbalója annak a kir. *ügyésznek*, akinek perorvoslatára nézve a főügyész a 396. §. második bekezdé-

sének utolsó pontja szerint nyilatkozik? miért kellene a főügyészt a neki fentartott jogtól megfosztani annak a koronaügyésznek javára, akit ilyes joggal a törvény nem ruházott fel, sőt az indokolás világos szavaiból láthatólag a közvád hatóságának se tekintették;

minthogy makacskodás nélkül nem akadhatunk fen azon, hogy mi történjék a semmisségi panaszszal, ha annak a főügyész részéről fentartott vagy fen nem tartott voltát a Curián kell szemügyre venni; mert hiszen abban az esetben, ha a *törvényszék elmulasztotta* a főügyésszel való közlés köteletségének teljesítését, a Curián *ülésein kívül* teljesítették a törvényszék által az elmulasztott köteleiséget, és abban az esetben, ha a *többi semmisségi panasz* a *fellerjesztés után* történt visszavonása folytán *csupán a kir. ügyészség semmisségi panasz* maradt fen, ismét ülésen kívül intézkednek a Curián a *fellerjesztő bíróság útján* a főügyész nyilatkozatának megtudása tárgyában; abban az esetben pedig, ha a használt semmisségi panaszt a főügyész a Curia zárt-ülésének megkezdéséig vissza nem vonta, holott addig visszavonhatta volna, hát beáll az az idő, mikor a Curia határozathozás végett a zárt-ülést megkezdeni köteles még akkor is, ha a koronaügyész a *tárgyaláson* abban a véleményben volna, hogy nem alapos a semmisségi panasz; abban az esetben meg, ha *tandcsülésben* való határozathozásnak van a Curián helye, a koronaügyésznek szava sincsen, pedig ily esetben is elképzelhető, hogy a főügyész a semmisségi panaszt a zárt-ülés megkezdéséig beadott nyilatkozattal visszavonja;

minthogy 1872-től kezdve 1900-ig nem is szolgáltattak okot a főügyészek arra, hogy a számára megvont hatáskörben csak hónapok óta eljáró koronaügyész részére, hatáskörük csorbíttassék, mert igenis elmondhatjuk, hogy teljesedett az 1871: XXXIII. tcikké vált javaslat indokolásában kifejezett az a remény, hogy a főügyészek az igazságszolgáltatás tökéletesbitésére üdvös befolyást gyakorolhatnak:

Dr. Heil Fausztin érvelését a kérdésben elhibázottnak tekintem és hasonló nyilatkozatot mondhatnék dr. Podhorányi Gyulának az «Ügyvédek Lapja» 16. számában megjelent cikkére vonatkozóan is.

Keressük ki a BP.-ból, hogy mi a *kir. ügyészség hatósági körében* az a markans *jellező*, amely a *közvádlót* félreismerhetlenné teszi.

Szerintem: a 35. §. és a 41. §-nak 3. bekezdése tünteti azt fel, mondván: A kir. ügyészség, habár a vád képviselőt megtagadta, vagy a vádat az eljárás folyamán elejtette, a magánvád alapján megindított, illetőleg folytatott bünvádi eljárás alatt is, — a *közvád képviselőt* bármikor — közérdekből pedig a *vád képviselőt* a főmagánvád tárgyainak meghatározott vétségek és kihágások tekintetében is az eljárás folyama alatt *átveheti*.

Meddig tart azonban a vádképviselő átvehetésére az idő? Megmondja és kifejti a törvényjavaslat indokolása a 157. és ezt követő lapokon úgy, hogy mindenki megértheti. «Ez természetesen csak a *bünvádi eljárás alatt* történhetik. Ha az ügy egyszer *ítélet tárgya volt*, a közvádló utólagos beavatkozásának csak az újrafelvétel általános feltételei mellett lehet helye. Az ellenkező a non bis in idem elvét sértené.»

Akinek tehát hiányzik a *hatásköréből* a fentebb kiemelt *jellező*, nem «közvádló» az és nem «fél» a bünvádi ügyben, ha tagja is a kir. ügyészségnek.

Ez a koronaügyész, mert reményem senki se gondolja, hogy a koronaügyész valakitől a vád képviselőt átveheti vagy a vádat elejtheti. Ezért nem használhatja tehát a közvád képviselőjének perorvoslatát se, ezért nem állhatja aztán útját a perorvoslat használatára jogosítottak az által, hogy azt a semmisségi panasz visszavonásával a perorvoslat folytán határozathozásra hivatott bíróságtól elzárhassa.

Sértés nélkül nem volna mondható, hogy a BP. javaslatának Erdély Sándor igazságügyminiszter által benyújtott

indokolásánál és az azt tárgyaló parlamentben nem voltak oly mértékkel őszinték, mint amilyenek voltak a Fabiny igazságügyminiszter által benyújtott javaslat indokolásánál.

Nem volt titkolni vagy rejtegetni való se itt, se ott, mert csupán az állam közérdeke irányozta a tiszteletre méltó munkások elméjét.

A Fabiny-féle javaslat és indokolás a becsületes anyja az anyjánál nem kevésbé becsületes leányzónak, t. i. az Erdély-féle javaslatnak és indokolásnak.

Mind a két javaslat és indokolás világosan feltünteti, hogy mi *hatáskört* szántak bűnvádi ügyekben a majdan megteremtendő *koronaügyésznek*. A *szőnyegen forgó kérdésben* egy porczikával sincs *neki* nagyobb hatáskör szánva az Erdély-féle, mint a Fabiny-féle javaslat és indokolás szerint, nem is lett neki nagyobb hatásköre a javaslatban oda szántnál a törvény szerint se.

Miért van az mégis, hogy a Fabiny-féle javaslat indokolásának 517. lapján szóról-szóra ezt látjuk: *«Az, aki a semmiségi panaszszal élt, azt esetleg a vádlott, illetve a kir. főügyész beleegyezésével a semmitő bíróság tanácskozásának megkezdéséig visszavonhatja»*.

Hát a leány tisztességes voltának a rovására hagyták ki az Erdély-féle javaslat indokolásából a Fabiny-félenek eme világos szavait: *«illetve a kir. főügyész»*.

Nem!

Hanem kihagyták azért, mert a *«kir. ügyészség»* és a *«koronaügyész»* nem azonegy fogalom; *hatáskörre* nézve a *«főügyészség»* az, amely a kir. ügyészséggel azonegy fogalom; a koronaügyésznek külön hatáskört szabtak.

Azért szól tehát az Erdély-féle javaslat indokolása a 647. lapon, kihagyva a feleslegeseknek talált eme szavakat: *«illetve a kir. főügyészség»*, így: *«Az, aki a semmiségi panaszszal élt, ezt esetleg a vádlott beleegyezésével a semmitő bíróság tanácskozásának megkezdéséig visszavonhatja»*, mert a koronaügyész semmiségi panaszszal nem élhet, hanem élhet a kir. ügyészség, meg a főügyész, aki egyszersmind a kir. ügyészség tagjai között a vád főhatósága; minélfogva abba a személybe, *aki a semmiségi panaszszal élt, tehát vissza is vonhatja ezt*, azt a személyt, aki a semmiségi panaszszal nem élhet, csavar-gatással beleszorítani nem lehet.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Adalék az orvosszakértői vélemények mérlegeléséhez.

In certis unitas. in dubiis libertas,
in omnibus veritas.

Taylor Alfréd.

Panaszok hangzottak fel ismételtén, hogy némely orvosi szakértők, kik bíróságainknál működnek, tullépi hatás-körüket, nem elégszenek meg a nekik törvényesen biztosított funktiókkal, hanem egyszersmind a bírák és ügyészek szerepét is szeretnék játszani. Bűnvádi perrendtartásunk az egyéni jogok biztosítása érdekében a legmesszebbre menő gondossággal írja körül a bírák, az ügyészek és a védők működési körét s e köröknek egymástól távoltartása ugyszólván alapfeltételét képezi az összes modern államok igazságügyi szervezetének. Mégis azt kell tapasztalnunk sajnálattal, hogy bizonyos esetekben, azokban az esetekben, amikor hivatalos orvosi szakértők működnek közre, a hatáskörök ezen megkülönböztetése üres formává válik, mert ilyen esetekben nem a bíró a tulajdonképpeni bíró, nem a vádló a tulajdonképpeni vádló, de az orvosi szakértő egy személyben bíró is és — az adott esethez képest — vádló vagy — ritkábban — védő is. A szakértők gyakran a vádat támogatják, szükség esetén a vádhoz képest módosítják véleményüket és a legjobb esetben kétes körülmények

apodictikus formában való előadása által oly módon befolyásolják a bíróságot, hogy tulajdonképpen ők döntenek el az ítéleteket. Ha az orvosi tudományban nem léteznének vitás kérdések, ha szakértőkül mindig oly egyéneket lehetne alkalmazni, kiknek véleményét orvosi kérdésekben csálhatatlannak kell venni, ez talán helyén is volna, csak hogy a dolog nem áll így s ezért a vádlottak ki vannak szolgáltatva az orvosi szakértők tévedéseinek. A régi eljárás mellett, mikor a szakértők írásbeli vélemények adására szoritkoztak és a boncz-jegyzőkönyvek alapján jártak el, ez kevésbé tűnt fel.

Ha egyik vagy másik szakértő tájékoztatlanságot árult volna el, a védőnek csak az állott módjában, hogy egy másik, az előbbi szakértői vélemény ellensúlyozását célzó orvosi véleményt szerezzen be és ezt felebbezéséhez csatolva, ilyképp módot nyújtson a felsőbb bíróságnak, hogy az esetre, ha ez is annak szükségét látná, ez alapszakvéleményt az igazságügyi orvosi tanács felülbírlása alá terjeszsze.

Igy történt ez a gondatlanság által okozott emberölés esetében, melyet a *Jogt. Közl.* 1899. évi 25. számában megjelent cikkemben megemlítettem.

Az esküdtszéki eljárás és a vele kapcsolatos teljes szóbeliség behozatala óta azonban a dolog másként és a vádlottra és védelemre bizonyos mértékben és irányban sokkal kedvezőtlenebbül áll.

A szakértő nemcsak írásbeli véleményt ad, de az esküdtszék előtt szóbelileg is előadja és védelmezi nézeteit és lehetetlen, hogy e nézetek, különösen ha tekintélyes nevű vagy állásu egyénektől jönnek, ne befolyásolják az orvosi kérdésekben a legtöbb esetben teljesen tájékozatlan esküdtek véleményét. Ily körülmények között kétszeres ovatossággal kellene a szakértőknek eljárniok és mindig szem előtt kellene tartaniok, hogy egy elhamarkodott következtetéssel, egy nem minden eshetőségben helyt álló vélemény kinyilatkoztatásával végzetes tévedésbe ejthetik az esküdteket — még sokkal inkább, mint a bírákat, kik ily esetekkel mégis foglalkozni szoktak — és esetleg ártatlan egyéneknek elítélését okozhatják. A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy a szakértők magatartása az új eljárás alatt sem változott; most is apodictikus, bár mindenesetre feltétlenül jóhiszemű véleményekkel rendesen a vád érdekében gyakorolnak döntő befolyást és ha e tekintetben nem történik gondoskodás, a tévedések könnyen az egész esküdtszéki intézmény diszcreditálására vezethetnek. Ennek ellensúlyozására alkalmat nyújt a törvény azon intézkedése, hogy a védő ellenőrző szakközeget vonhat be a tárgyalásba, akinek joga van a boncz-jegyzőkönyvbe és az előzetesen adott írásbeli szakvéleményekbe betekinteni, melynek alkalmazása az ellenőrző részéről mindenesetre óhaj-tandó volna.

Az ellenőrző szakértőknek azonban az előadott körülmények közt oly nagy és nehéz szerep jut, hogy fontos érdekek követelik meg, hogy működésük bizonyos biztosítékokkal vétessék körül. Igaz, hogy az ellenőrző szakértők igényt tarthatnak arra, hogy a boncz-jegyzőkönyv nekik már pár nappal a tárgyalás előtt kiadassék, igen könnyen előfordulhat azonban, hogy a védő által meghívott ellenőrző szakértő akadályozva van a tárgyaláson való megjelenésben, hogy őt az utolsó pillanatban helyettesíteni kell, és ez esetben az ellenőrző közeg csak akkor járhat el eredményesen, ha a tárgyalás folyamán a boncz-jegyzőkönyv és mint akárcsak egy helyszíni szemlejegyzőkönyv teljes szövegében felolvastatik. Az eddigi gyakorlatban ezt nem tartották mindig szem előtt és csak egy legutóbbi nagy szenzátiót keltett esküdtszéki tárgyaláson is az elnök kereken megtagadta a szakvélemény felolvasását és csak szóval rekapituláltatta azt a hivatalos szakértő által, ki természetesen csak az ő szempontjából fontos mozzanatokat emelte ki, és nincs tekintettel arra, hogy a védelem szempontjából esetleg más mozzanatok is birhatnak fontossággal. Csak így lehetséges orvosi szakértőnek

oly — feltétlenül jóhiszemű — de mindenesetre inconsequens eljárása, amelynek példáját az utóbbi Sonnenberg—Ziegler-féle perben láttuk. Amikor a tárgyalás első napján arról volt szó, hogy a gyermek halálát orrának és szájának kézzel való befogása okozhatta-e, a szakértő kijelentette, hogy ez nem valószínű, mert a gyermek arcza magzatmázzal volt bevonva úgy, hogy a kéz valószínűleg lecsuszott volna.

«Maga a csecsemő-hulla 3165 gr. súlyu, 50 cztm. hosszú, hasán, lábain feketés-barna higan-pépes magzatszurokkal szennyezett. Az összes hajlatokban kevés fehéres magzatmáz. A köldökszinor mutatóujjnyi $9\frac{1}{2}$ cm. hosszú, puha, vége közelében szabályszerűen alakított, ollóval vágott stb.» Boncz jegyzőkönyv.

A tárgyalás második napján pedig, mikor arról volt szó, hogy a gyermekkel foglalkoztak-e, illetőleg megmosták-e, a hivatalos szakértő feltétlen bizonyossággal igennel felelt. E két vélemény közt világos az ellentmondás, és ez nem lett volna lehetséges, ha a boncz-jegyzőkönyv egész terjedelmében felolvasatott volna a tárgyalás folyamán. Csak így történhetett meg továbbá, hogy a fej állítólagos nagyságából azt következtette, hogy a gyermek gátrepedés nélküli kibontakozása csak úgy volt lehetséges, hogy a szülésnél orvos (Ziegler) segédkezett, holott a boncz-jegyzőkönyv szerint a gyermek fejének kerülete csak 35 czm. volt. Amilyetén következtetést apodiktikus bizonyossággal nem enged meg, sőt nagyobb fejkerület sem kell, hogy feltétlenül gátrepedést okozzon — különösen ha a legkisebb átmérővel (homlok-tarkó) bontakozik ki a szülő utakból — sőt 35 czm. átmérőnél még az u. n. rohamos szülésnél sem mindig biztos a gátrepedés.

Fentebbi állításunk, hogy a kir. törvényszéki orvosnak, bár feltétlenül jóhiszemű tévedése mily végzetes következményeket vonhat maga után, eklatáns példáját találja abban, hogy amikor a vádirat a bűnesetet Zieglerrel szemben tárgyalta és Ziegler bűnösségéhez gyűjtötte a bizonyítékokat, a kir. törvényszéki orvos pótvéleményének azon kijelentésére támaszkodott, amely az ujszülött halálát előidéző ok gyanánt, mint a fuladás kétségtelen tárgyi okát felvette a száj-garatürnek ovatosabb enyhébb puha kitűnő közeg (esetleg vattát értett) alkalmazásával való kitömésének lehetőségét.

«Sonnenbergné vallomása a bonczjegyzőkönyvi adatokkal teljesen összeegyeztethető s kétségtelenné teszi, hogy Sonnenberg Paula ujszülöttjének fulladása megfulás útján jött létre. Igaz ugyan, hogy ily módon megfullasztott ujszülötteknél a szájban s garatban rendszerint sérelmi nyomokat, nevezetesen vérzéseket, horzsolásokat, szakításokat találunk, és pedig azért, mert ily eljárást legtöbbször segély nélkül titkosan szülönők vesznek igénybe, akik az ujszülöttük áruló sirásai elfojtására izgatottságuknál fogva a szükségeset messze túlhaladó erőt fejtenek ki s így a szájban a fenti sérelmi nyomokat hozzák létre. A jelen esetben pedig a bonczjegyzőkönyv tanúsága szerint a szájban sérelmek nem voltak jelen, de azért a szájgaratür ovatosabb (!?) enyhébb kitömése esetében puha kitömő közeg alkalmazásával megtörténhetik, hogy a szájgaratüri sérülések teljesen hiányoznak, dacára annak, hogy a levegő elzárása a légutaktól tökéletes volt. Pótvélemény 1899 decz. 2., dr. Ajtay s. k. dr. Minich s. k.»

Ez képezi a vádirat alapját, amelyre megtörtént az elfogatás, maga a pótvélemény pedig téves, hisz a boncz-jegyzőkönyv tanúsága szerint «a száj-garatür nyákkal volt fedve», mely nyák hullában nem képződhetik, mely nyákot puha tömesz teljesen absorbálja, mely nyák az eltömeszelő anyag eltávolításával (hisz nem volt található) feltétlenül letörlődött volna. Megerősíti ezen feltevést, hogy a göröcsövileg megvizsgált nyákban a puhatömesz, vatta vagy rongynak részecskéi, foszlánya vagy szálcasai nem találtattak meg. Boncztanilag megállhat, de gyakorlatilag, mindig jóhiszemű tévedés a kir. törvényszéki orvos részéről ama kijelentés, hogy a köldökszinor átvágása következtében nem jöhet létre

elvézés. Bármennyire erőlködött is a védelem szakértőileg bizonyítani az ellenkezőt, bármennyire óhajtott is a védelem az általánosan elfogadott uralgó szülészeti tantételt, mely szerint a köldökszinór lekötése és átvágása a gyermek életbenmaradásának és életfentartásának előfeltétele, az esküdtekkel elhíttetni, a törvényszéki orvos ezt tagadásba vette és a legnagyobb szülészeti szaktekintélyek, mint Kleinwächter, Naegele, stb. és még számos szaktekintélyre való hivatkozást miben sem véve, csak a saját nézetét tartotta szükségesnek az esküdtekkel elismertetni. Ime Kleinwächter nézete: «die Unterbindung des Nabelstranges nach Austritt der Frucht wird bekanntlich mittelst eines Bändchens in der Weise vorgenommen, dass man ihn zuerst, etwa 3 cm. weit vom Nabel und nach der Placenta hin zum zweiten Male unterbindet, worauf man ihn zwischen den beiden Ligaturen durchschneidet. Die nach dem Kinde hienliegende Unterbindung ist deshalb nöthig, weil sich das Kind sonst verbluten kann. Es kann aber auch nach Unterbindung des Stranges eine Blutung nachfolgen, so bei sulzreichem Strange. In einem solchen Falle, wenn der Strang sehr sulzig ist, lege man einige Minuten nach der ersten Ligatur Budin, und nach ihm Credé und Weber, so wie Leopold empfehlen sogar noch eine zweite an. Sulzreiche Stränge soll man mit Kautschukfäden unterbinden. Budin: Buletins generales Therapie III. 1880. — Credé-Weber: die Behandlung der Nabelschnur; Archiv für Gyn. 1884. XXIII. pag. 65. — Leopold: Ueber die elastische Ligatur des Nabelstranges. Centralbl. für Gyn. 1885. pag. 77. — Gagey: Unterbindung der Nabelschnur. Gazette medicale de Paris. 1894 No. 9. Centralblatt für Gynäkologie 1895. pag. 493. Martin selyemmel köti le a köldökszinórt (Wiener med. Wochenblatt, 16. sz.). Bizonyítják Kézmárszky (szülészeti jegyzetek 1894 Lócse 71. l.), mely szerint Kézmárszky elrendeli és Naegele heidelbergi egyet. tanár ovatosság parancsolta kötelességünkkel teszi, hogy a lekötest egy esetben se mulasszuk el, a szomorú tapasztalatokra hivatkozva. (Naegele: Szülészeti tankönyv, 7. kiadás. Pest.)

Ezek után majdnem a lehetetlenséggel határos, hogy egy ember, akinek lelkületében már előre el van határozva egy ujszülöttnek elpusztítása, hogy az a születés után ezzel a halálnak szánt gyermekkel szemben mindazokat az ovatosági szabályokat, amelyek az életbenmaradásnak alapfeltétele, oly szabatosan és oly kifogástalanul végrehajtja, mint ezt tette Ziegler a köldökszinór szabályszerű lekötésével.

A vádirattal szemben Zieglernek azt a védekezését, hogy nem is látta az ujszülöttet és ő semminemű ténykedéssel nem is járulhatott hozzá az ujszülött életének megfosztásához, nagyon valószínűvé teszi a bonczjegyzőkönyvben konstatált az a tárgylelet, hogy a gyermeknél a köldökszinórt nem az elfogadott $2\frac{1}{2}$ centiméternyire, hanem $9\frac{1}{2}$ centiméternyi távolságban kötötte le, mert ez azt igazolja, hogy ő a köldökszinórt az ágynemű alatt, a gyermek születése után a látatlanban a dunyha alatt foganatosította, elment s aztán az ujszülött magára maradt.

Épp ezért helyt kellett adni a gyermek halálának okai mérlegelésénél a véletlennek is, mert igen könnyen lehetséges, hogy a gyermekkel senki sem törődve, a szülés után a dunyha alatt maradt s ott megfulladt. Ezt teljes bizonyossággal ugyan nem lehet állítani — de tekintettel a vádlottaknak az esküdtszéki tárgyaláson tett azon vallomására, hogy ők nem voltak a szobában és tekintettel arra, hogy az erőszakos megölést semmi más nem igazolja, feltehető mégis, hogy a halált a véletlen kedvezőtlen fekvés okozhatta.

Mindez okoknál fogva nem képzelhető bíróság a világon, mely a vádlottakat előre megfontolt szándéku gyilkosság miatt ítélte volna el, egyedül a gondatlanság okozta halálesetet lehetett volna esetleg megállapítani. Ennek a megállapításnak azonban a kir. törvényszék egy esküdtnak az ez irányban felvetett kérdésének elvetésével maga vágta útját, indokolva

azzal, hogy egy asszony, ki 10 gyermeket szült és egy Ziegler tanultságával bíró szigorló orvos kellett hogy több jártassággal bírjon mint egy bába. Zárom soraimat Taylorral, ki szerint: az üldözés részére szóló tanusítás csakugy foglalhat magában komoly orvosi hibát, mint a védelem javára való bizonyítás. Az orvos-jogtudomány elvei. 44. lap. 1869.

Dr. Szigeti Gusztáv,
budapesti gyakorló-orvos.

Urbéri sequestrum.

Felső-Róna urbéres község volt földesura, a magy. kir. kincstár és a felsőrónai urbéres 1896. évi május hó 28-án a felsőrónai határ rendezése tárgyában egyezséget kötöttek, mely egyezség a magy. kir. földmivelésügyi és pénzügyi miniszteriumok által és alaki szempontból a m—i törvényszék által 3506/98. p. sz. végzéssel hagyatott jóvá.

Ezen egyezség 4. pontjában a kincstári birtoktagok részére a záopcsinai és jálészkaik tag jelöltettek meg s az ezen kincstári tagokban visszamaradó és a kincstár tulajdonába kerülő urbéres szántó és kaszáló gazdáinak kártalanítására, valamint a gör. kath. lelkész és kántortanító, meg harangozó külsőségbeli illetményeinek kiegészítésére akkora erdős vagy cserjés területet engedett át a kincstár, hogy minden a kincstári tagokban visszamaradt urbéres birtok egy-egy holdja után az ekképpen birtokot vesztekett két-két urbéri holdnyi erdős vagy cserjés területet kapjanak kárpótlásul.

Az N.-féle gyár-részvénytársaság ezen urbéri kártalanítási területeken levő erdőt vágatni kezdte, minek következtében F. Z. és társai zárlat elrendelését kérték a m—i törvényszéktől, mint urbéri bíróságtól.

Nevezett törvényszék a zárlat elrendelése tárgyában való határozathozatal előtt meghallgatta a feleket és azután 15,865/99. p. sz. elutasító végzést hozta, melynek indokolása következő: «az ügyfelek egybehangzó előadása szerint nem vitás tény az, hogy az N.-féle cég a felsőrónai urbéri kárpótlási területeken levő faállományt vágatja. Az urbéri ügyiratokból, felek egybehangzó előadása alapján az is megállapított, hogy a kárpótlási terület 1386762 holdnyi területet képez, mely területhez a működő mérnök által 1. % és 2. % alatt csatolt és felek által tartalmilag nem kifogásolt kimutatások szerint zárt kérők csupán 36463 hold területtel érdekeltek, míg a kártalanítási területeken levő többi összes faállomány a panaszlott cég tulajdonát képezi.

Arra való tekintettel tehát, hogy a kárpótlási területekből a most megnevezettek aránytalanul csekély részben vannak érdekelve s erre vonatkozólag is az 15,912/99. sz. a. letett 12,000 frt értékű értékpapir által ez a rész biztosított-nak mutatkozik, de mert zárt kérők eme körülmények között azt, hogy a zárlat megengedhetőségére megkivántató az a feltétel, miszerint zárlat alkalmazása nélkül igényük veszélyeztetve lenne, ki nem mutatták, ezért nevezetteket a zárlat elrendelése iránti kérelmükkel elutasítani kellett».

A végrehajtási törvény 237. §-ában felsorolt zárlatok eseteiben a zárt kérőnek minden bizonyítékát a zárlati kérvényben kell előadni, különben kérelmével el fog utasíttatni. Nem így a végrehajtási törvény 254. §-a eseteiben foglalt zárlat alkalmával, mert a végrehajtási törvény 254. §-a kimondja, hogy a fenálló törvényekben előforduló másnemű zárlat (sequestrum) eseteiben a szokott eddigi eljárás tartandó meg. Urbéri rendezés esetében pedig a szokott eddigi eljárás az ügyfelek jegyzőkönyvi tárgyaláson való meghallgatása után, végzés általi határozás. Midőn a m—i törvényszék az ügyfelek egybehangzó előadása alapján meggyőződött azon tényről, hogy az N.-féle cég a felsőrónai urbéri kárpótlási területen levő faállományt vágatja és a működő mérnök által előterjesztett és a felek által nem kifogásolt kimutatások

szerint a zárlatot kérőket a kárpótlási területből egy bizonyos, habár aránytalanul csekély hányad is illette: akkor a zárlatot feltétlenül el kellett volna rendelni, mert hisz a tulajdont, ha még oly aránytalanul csekély is, védelemben kell részesíteni.

A tulajdon szentségét a kisajátításon kívül semmiféle más módon érinteni nem lehet. Miután pedig ezen kártalanítási terület resignatiója még meg nem történt, ennél fogva az N.-féle cégnek ott még kizárólagos tulajdona nem volt s igen könnyen megtörténhetett, hogy éppen az aránytalanul csekély hányadban részesülők területén fogott a fák irtásához.

Az urbéri rendezés akár egyezség, akár urbéri bírósági ítélet alapján vitetik keresztül, rendszerint az urbéri bíróság kiküldött bírása által fogatosított birtokbaadással eszközöltetik, mely eljárásról jegyzőkönyv vétetik fel és az átnézeti térkép a mérnöki munkát utmutatása, előterjesztett panaszok elintézése kapcsán, kiosztási térképpé igazittatik, bíróilag hitelesítettik, az átnézeti térkép mozgó vonalai megrögződnek s a volt urbéres az átadott ingatlanokra való kártalanítási területekre így szereznek tulajdonjogot.

Mindaddig tehát senki sincs birtokának kizárólagos tulajdonában, míg a kiosztási térkép a működő vagy urbéri mérnök munkálata alapján az előterjesztett panaszok elintézése kapcsán ki nincs javítva és bíróilag nincs hitelesítve.

Nem állhat meg a zárlat elutasítása mellett felhívott azon indok sem, hogy a zárt kérők a zárlat elrendelésére megkivántató azon feltételt, miszerint a zárlat alkalmazása nélkül igényük veszélyeztetve volna, ki nem mutatták.

Kell-e kézzel foghatóbb bizonyíték az igény veszélyeztetésének igazolására, mint ha a tárgyalás alkalmával a panaszlott is beismeri, hogy a zárlati területen a fát vágatja? Vagy talán az erdő fájának irtása nem meríti ki a veszély fogalmát teljesen? Én azt hiszem, hogy egy erdőre nagyobb veszélyt, az égésen kívül, nem lehet kimutatni, mintha azt jogtalanul vágják.

Nem nyújthat szilárd támpontot a zárlati kérvény elutasításának támogatására a törvényszék azon harmadik érve sem, hogy a letétbe helyezett 12,000 frt értékű értékpapir által a veszélyezett 38463 hold területű erdő rész biztosított-nak látszik, mert a letétbe helyezett értékpapir csak árfolyamának kétharmad részére nézve képez biztosítékot s így egy hold erdőre csak 210 frt érték esik és egy hold erdő még Máramarosban is többet ér; továbbá, mert senki sem képes a letarolás után a fenállott fák értékét meghatározni s végül, mert senki sem kötelezhető saját erdője kiirtására és utólagos becsü szerinti kárpótlással való megelégedésre.

Fokozza az igény veszélyeztetését azon körülmény is, hogy panaszlott a vágatást nem csupán a kártalanítási, hanem a 340 hold területű Susmán és Magura nevű dűlők területén is eszközli, mely területek pedig az urbéri egyezség szerint az urbéres közönség részére legelőül fog kihasíttatni.

A d—i kir. ítélő tábla 391/900. sz. végzésével helybenhagyja ugyan a törvényszék illetékességének megállapítását, de tekintettel arra, hogy az urbéri bíróságnak azon kötelessége, hogy az urbéres közönség és az egyes urbéresek részére kiadandó javak állagának épsége felett őrködni tartozik, a bírói átadás után megszűnik; tekintve továbbá, hogy a fenforgó esetben a mérnöki munkálatra és kiosztási térképre a hitelesítési záradék csak azután fog rávezettetni, amikor a kiigazítások és pótlások a munkálkodó mérnök által azokban fogatosítva legyenek s ezen körülmény a bírói átadást be nem fejezetté nem teszi, az érdekelteket vélt sérelmeikkel a törvény rendes útjára utasítja és kimondja, hogy a törvényszék helyesen rendelkezett akkor, amikor zárlatot kérőket kérelmükkel érdemileg elutasította.

E táblai határozatnál szembeszökő azon körülmény, hogy teljesen ellenkező ténymegállapítást vesz fel, mint a törvény-

szék. A törvényszék helyesen mondja, hogy a zárt kőrök az urbéri végrehajtás befejezése előtt vannak károsodásnak kitéve.

Mint fentebb kifejtettem, az urbéri eljárás csakis a kiosztási térképnek kijavítása és hitelesítése után van befejezve. Mindaddig tehát, míg a hitelesítés meg nem történt, az urbéri bíróságnak kötelessége az 1807. évi tcz. 9. §-a alapján azon területeket, melyeket az urbéri egyezség vagy ítélet az egyes urbéreseknél biztosít, azok részére sértetlenül fentartani. Az urbéres közönség és egyes urbéresok részére kárpótlás címén kiadandó terület épségének fentartásáról való gondoskodás is mindaddig kötelessége az urbéri bíróságnak, míg az urbéri ítélet vagy egyezség végrehajtása szabályszerű és jogérvényes birói átadással és a kiosztási térkép hitelesítése által befejezve nincsen.

Minthogy továbbá jelen esetben a meghallgatott érdekeltek előadásából nyilvánvaló, hogy a fa vágatása által az állag épségben való fentartása veszélyeztetve van s az a körülmény, hogy az ovadékol letett értékpapírok azon természete, hogy a vágatás által felmerülhetők károkat fedez-e vagy sem, a zárlat kérdésénél nem is vizsgálható, utasítani kellett volna a kir. táblának a törvényszéket arra, hogy az urbéri birtokok állagának épségben tartására szükséges intézkedéseket sürgősen tegye meg s a zárlatot foganatosítsa.

Vagyis a kir. ítélő tábla végzésének Achilles sarkát az urbéri eljárás befejezésének helytelen megállapítása képezi, mert ha ezt helyesen állapította volna meg, akkor az érdekeltek meghallgatásából kitűnt nyilvánvaló veszély alapján, nemkülönben még azon körülménynél fogva is, hogy a letett biztosíték elégséges vagy elégtelen volta ez uton nem vizsgálható, a törvényszék végzésének megváltoztatásával a zárlatot elrendelni kellett volna.

Ha összehasonlítjuk a törvényszék és a tábla végzését, akkor azon jelenségre bukkanunk, hogy a törvényszék helyes nyomokon halad, helytelenül dönt, a kir. ítélő tábla pedig helytelenül indokol és ugyanígy dönt. Ha azonban az urbéri eljárás befejezésének meghatározására vonatkozó tévedés előtérbe nem lépett volna, akkor a végzésnek a zárlat elrendelésére kellett volna vezetnie.

Köteles az urbéri bíróság az urbéri perben hozott ítélet vagy létrejött egyezség végrehajtását is eszközölni. A fenforgó esetben létrejött egyezség szerint «a kártalanítási területek növedékének értékesítése végett a kártalanítottak alkalmi egyesületté alakulnak, a növedéket közárverésen eladják s a befolyandó vételáron a kártalanítási területek térfogatának arányában megosztóznak.

Az árverést csak a birói birtokbaadás jogerőre emelkedése után lehet megtartani és az árverés tényleges megtartásáig a kárpótlásul kapott területek növedékét minden kártalanított birtokos érintetlenül és épségben fentartani köteles».

A törvényszék ezen egyezséget 3506/98. p. sz. a. jóváhagyta. Valóban csodálatos, hogy a zárlatot még sem rendelte el.

A kir. ítélő tábla még tovább megy s az urbéres közönség által a kártalanítási területek növedékének közárverésen leendő értékesítése végett választott bizottság választását megsemmisíti.

Miután az urbéri eljárás csakis a kiosztási mappának kijavítása és hitelesítése után van befejezve, ami a birói birtokbaadás jogerőre emelkedése, az előterjesztett panaszok elintézése után foganatosítatik, világos, hogy az ítélő tábla a zárlat eldöntésénél az urbéri eljárás befejezésének határfáját nem jó helyre verte le.

Ha összehasonlítjuk a végreh. törv. 237—253. §-aiban szabályozott zárlatot a végrehajtási törvény 254. §-a által fentartott másnemű zárlatok közül az arányossági perekkel egy tekintet alá eső urbéri perben felosztás alá kerülő erdő épségének fentartása (de conservazione silvarum 1807. évi

XXI. tcz.) végett szükséges zárlattal, akkor azt látjuk, hogy a kettő között tisztán eljárási különbség van, az anyagi jog a zárlat elrendelése vagy elutasítására nézve megegyezik.

A végrehajtási törvény 237—253. §-aiban szabályozott zárlatra vonatkozólag követett joggyakorlat legprægnansabb kifejezője a budapesti kir. ítélő tábla 1888. július 16-án kelt határozata, mely szerint a zárlat elrendelésének kérdése egyedül a kérvényhez mellékelt bizonyítékok alapján döntendő el. Ebből folyóan egyrészt nem vehető figyelembe zárlati ügyben a perbeli bizonyítékokra való hivatkozás, másrészt nem alkalmazhatók a perrendtartás 111. §-ában meghatározott jogkövetkezmények annak a félnek terhére, aki a kellőleg fel nem szerelt zárlati kérvény következtében kitűzött tárgyaláson meg nem jelent.

Ezen zárlatnál különbséget teszünk tárgyalással és a felek meghallgatása nélkül elintézett zárlati kérelmek között, míg a fenforgó esetünkben a zárlat mindig az ügyfelek meghallgatásával intézendő el. Ennek folyománya aztán azon további elv, hogy a zárlat elrendelésének kérdése nem egyedül a kérvényhez mellékelt bizonyítékok alapján döntendő el, hanem figyelembe veendő a perbeli bizonyítékokra való hivatkozás is.

Régi jogunk a zárlati kérvény és bizonyítékok együttes előterjesztését nem mondja ki, azt tehát bele sem lehet magyarázni, annál is kevésbbé, mert az 1881: LX. tcz. 254. §-a kifejezetten mondja, hogy «a fenálló törvényekben előforduló másnemű zárlat (sequestrum) eseteiben a szokott eddigi eljárás tartandó meg».

Dr. Nagy Elek.

A büntető perrendtartás 576. §-ához.

A BP. 576. §-a kimondja, hogy az ártatlanul szenvedett előzetes letartóztatás esetén, ha bíróság rendelte el az előzetes letartóztatást, kártalanításnak van helye, feltételezve — természetesen, — hogy a kártalanításnak egyéb követelményei is fenforognak. Kételek merültek fel az iránt, hogy a bíróság által a nyomozás érdekében kimondott előzetes letartóztatás, a gyakorlatban nem fog a rendőri letartóztatásnak minősített, jobban mondva csak alakilag bírósági, anyagiilag azonban előzetes letartóztatásnak tekinteni. Azok az érvek, melyek egyrészt a törvény szavaiból, másrészt annak intenciójából merítve, a kételet eloszlatják, a következők:

1. Az 576. §. szószerinti szövege.

2. Az előzetes letartóztatás feletti döntést a törvény első sorban a vizsgálóbíróra bizza. (BP. 143. §.) A törvény azért ruházta ezt a jogot főképpen birói személyre, hogy a személyes szabadság fokozottabb garanciában részesüljön. E garanciának a lényege az, hogy a vizsgálóbíró a legnagyobb alaposággal tartozik a ténykörülményeket vizsgálni. A kártalanításnak rendőri letartóztatás esetén való mellőzése abban leli magyarázatát, hogy a rendőrség sikeres működéséhez szükséges mozgékony és gyorsaság a ténykörülmények tulszigoru mérlegelése és az állam kártalanítási kötelezettségének szem előtt tartása által ne korlátoztassék. A bíróságra ez a követelmény ki nem terjed, tehát teljesen alapos mérlegelést várunk tőle. A vizsgálóbíró ezen alapos mérlegelés által lesz a személyes szabadság őrévé. Ha a kellő gondosságot elmulasztja, s az ennek következtében előre letartóztatott kártalanítást nem nyer, akkor a személyes szabadság tetőtlen épületté válik.

3. Az előzetes letartóztatást a vizsgálóbíró érdeke is megkivánja, mert a BP. 95. §-a szerint nyomozási cselekményeket is végezhet.

4. A járásbíró is elrendelheti az előzetes letartóztatást (BP. 65. §-a). Ez a letartóztatás, analog a rendőri letartóztatással. Célja is azonos. A cselekvés mozgékonyaságának és gyorsaságának a következménye itt is megvan. Ha valahol, úgy itt kellene az előzetes letartóztatás rendőri termé-

szetét kiemelni a törvénynek. Ha a törvény ezen esetben hallgat, ez azt is jelenti, hogy a bíróság által meghosszabbított letartóztatást még kevésbé tekinti rendőri letartóztatásnak.

5. A bírósági és rendőrségi határozat egy kategóriába soroztatnék.

6. Nehezen egyeztethető össze a törvény szellemével az, hogy egy 1 frtos pénzbüntetés vagy egy napos fogházbüntetés esetén megadassék, egy 30 napos előzetes letartóztatás esetén azonban megtagadtassék az ártatlanul letartóztatottól a kártalanítás.

R. J.

Különfélék.

A Sztrókay-díjat Hajnik Imre munkájának ítélte oda az akadémia. A jelentés idevonatkozó része így hangzik:

Az 1898—99-iki cyklusban megjelent összes, úgy jog-, mint államtudományi munkák közül leginkább Hajnik Imre egyetemi professor munkája: „A magyar bírósági szervezet és perjog az árpád- és vegyes-házi királyok alatt. 1899.” emelkedik ki. A munka a M. Tud. Akadémia kiadásában jelent meg s az 8° sűrűn nyomtatott 450 lapon át foglalkozik tárgyával, mely eddigelé rendszeresen feldolgozva nem volt. A feldolgozás csak úgy sikerülhetett, hogy szerző nemcsak a kinyomatott okiratokat vette számba, de hosszabb időn át diplomatikai kutatásokat is végzett. Nem hiába áldozik szerző munkája előszava végén benső elismeréssel Kovachich Márton György emlékének, ki a diplomatikai kutatások terén jogi szempontból elévülhetetlen érdemeket szerzett. De a feldolgozás sem járt csekély fáradsággal, melyet a legszebb siker koronázott. Hajnik e fáradozásának köszönhetjük, hogy a magyar bírósági szervezet és eljárás Verböczy koráig a maga egész rendszerében teljes világossággal áll előttünk. Olyan alapvető munkát nyertünk, amely a későbbi szervezetre és eljárásra is, amint ezek 1848-ig fenállottak, nem csekély fényt derít. Eddigelé a magyar bírósági szervezet és eljárás ismerete leginkább csak Verböczy Tripartitumán és Kitionich Directio methodicáján alapult. Most már a történelmi egymásután egészen jól áttekinthető, mi bizonyára hatással lesz a magyar perjog történelmének további művelésére. Ez annyiival inkább kívánatos, mert 1848 előtti eljárásunk olyan formai befejezettségnek örvend, mi a vele való beható foglalkozást didaktikai és magasabb tudományos szempontból is igen kívánatosá teszi. A munka a bírósági szervezet kifejlődésének áttekintését nyújtva, külön foglalkozik a kir. Curia, a nemesség, a polgárság, a jobbágyosság s a kiváltságos népelemek (kunok, szászok, zsidók) bíróságaival, nemkülönben a szentszékekkel, továbbá a társországok és a végvidéki bánságok bíróságaival. A munka többi része a tulajdonképpeni peres eljárás s a végrehajtás történelmének van szentelve. A munkát a perjogi műszavak jegyzéke egészíti ki. Szerzőnek előbb megjelent némely dolgozata (Okirati bizonyítás, Perdöntő eskü, A királyi személyes jelenlét bírósága) már sejdíteni engedte a szóban levő munkát, mi hosszú időn át folytatott lelkiismeretes buvárlat eredménye. Létrejött a hazai jogtudomány jelentékeny haladását jelenti, vele eredetiség, a végzett munka nagysága s az elért tudományos eredmény tekintetében a cyklus egyik munkája sem vetekedhetik, miért is a Sztrókay-díjat Hajnik Imre e munkájának ajánljuk odaitélni.

Zsögöd Benő munkájáról a jelentés így szól:

Nagyobb elismerésre méltó dr. Zsögöd Benő „Fejezetek kötelmi jogunk köréből” című munkájának 1899-ben megjelent második kötete, amely 976 nagy 8° lapra terjed s még egy füzettel kiegészítést fog nyerni. Ebben a kötetben a szerző a késedelem, a naturalis obligatio, a visszatartási jog, a kamatok és a vagylagos kötelek tanai mellett különösen a pénztartozást tárgyalja, és pedig oly mély alapvető részletességgel és oly eredeti éles analysis-sel, minővel ezt a fontos kérdést a maga egészében nálunk még nem tárgyalták s amilyenell külföldi irodalmakban is csak kivételesen találkoznak. Valamint Zsögöd munkája általában, úgy ez a rész is bizonyítja, mily önállóságra és magaslatra képes a magyar jogtudomány lelkiismeretes és beható tanulmányok alapján emelkedni, bár másfelől a kiváló munka hatását nem kevésbé gyengíti nehezen áttekinthető rendszere, irányának tulságos tömörsége, kifejezéseinek és konstrukcióinak keresettség s a casuistika és polémia szertelensége, ami az olvasmányt

gyakran fárasztóvá teszi. Aki azonban a fáradságot nem sajnálja, az oly kincsesbányát talál Zsögöd munkájában, melyből valóban kimeríthetetlen ismereteket és gondolkozási anyagot szerezhet.

Magyary Géza munkájáról ezt írja:

A perjog köréből ki kell emelnünk dr. Magyary Géza „A magyar polgári peres eljárás aaptanai” című munkáját, mely mintegy elméleti bevezetés a tételes perjog tanulmányozásához s mint ilyen, annál nagyobb jelentőséggel bír, mert azok a kérdések, melyek benne tárgyaltnak, az u. n. perbeli cselekvények tana, irodalmunkban rendszeresen még nem tárgyaltak s egészükben csakis egyetemi előadásai-ban ölelte fel őket Plósz Sándor, akinek nyomán indult meg Magyary is. A munka tanuságot tesz arról, hogy szerzője kiváló művelője tudományos dogmatikus perjogunknak, uralkodik a bel- és külföldi irodalmon és törvényhozásokon s képességgel bír arra, hogy a legmélyebb és legnehezebb processuális kérdések felett is önálló ítéletet hozzon, aminek folytán sok eredeti eszmét és az eddigiektől eltérő elméleteket tud felállítani, melyek a perjog további művelésére termékenyítőleg fognak hatni.

— **A kir. Curiához** az év első négy havában érkezett 8543, elintézendő volt 15,220 ügy. Elintéztetett 8967, hátralékban maradt 6253. A múlt év megfelelő szakához képest 435-el több érkezett be, 83-al több volt elintézendő, 317-el több intéztetett el, a hátralék csökkent 234-el.

— **Fogházi könyvtár.** Az igazságügyminiszter elismerését fejezte ki *Kisfaludy* László budapesti törvényszéki fogházgondnoknak azért a buzgalmaért és fáradozásáért, amelylyel a budapesti kir. törvényszéki fogháznál könyvtárt létesített és azt körülbelül három év alatt immár közel másfélezer kötetre felszaporította. A fogházi könyvtárak létesítését utánzásra ajánljuk a többi fogháznak.

— **A Magyar Jogászegylet** május végén tartja évi rendes közgyűlését.

— **Az új rend és a csendőrség.** A bünygyi eljárás új rendje a csendőrség szolgálatát is érinti, amennyiben hatáskörét, szolgálatát fontos részletekben megváltoztatta. Rendkívül időszerű tehát a „Közigazgatási Könyvtár” legújabb füzeté, melynek címe: A m. kir. csendőrség szervezete, szolgálata és viszonya a közigazgatási hatóságokhoz. Irta Némethy Ferencz, a m. kir. honvédelmi minisztériumba beosztott csendőrfőhadnagy. Ez a munka a legújabb csendőrségi utasítás alapján készült, annak szabályait adja a legkönnyebben kezelhető formában és egyszersmind gyakorlati utbaigazításokkal is szolgál. A most megjelent füzet a munka II. és III. részét tartalmazza. Első része a „Közigazgatási Könyvtár” múlt évi VIII. számában jelent meg. A két füzet ára összesen 2 kor. 40 fillér. Kapható a „Közigazgatási Könyvtár” kiadóhivatalánál: Országos Központi Községi nyomda Részv.-Társ., Budapest, VI., Váci-körut 61. szám.

— **A bejelentett, de visszavont szabadalmi felszólalás a szabadalmi hivatal által érdemlegesen tárgyalandó.**

A m. kir. szabadalmi hivatal szervezeti és ügyviteli szabályzatát magában foglaló 1896 február 3-án 733. elnöki sz. a. kelt kereskedelemügyi miniszteri rendelet 24. §-ának vitás értelmezése tárgyában a kereskedelemügyi miniszter folyó évi április 12-én 1467. elnöki sz. a. a m. kir. szabadalmi hivatalhoz következő rendeletet intézte:

Az 1893: XVIII. törvénycikkben szabályozott sommás eljárás csak a magánjogi jogvitákra vonatkozik, amikor t. i. fél áll félle szemben s a bíró csak az egyik vagy másik fél javára döntheti el ítéletével a jogvitát; ellenben az idézett törvénycikk a közjogi jellegű keresetek, az u. n. publica actio-k feletti eljárásra nem alkalmazható. Ennélfogva oly esetben, amikor az 1895: XXXVII. tcz. 35. §-a alapján a szabadalmi hivatal bejelentési osztálya elé a publica actio jellegével bíró felszólalás kerül, ennek a felszólalásnak szóbeli tárgyalására az 1893: XVIII. tcz. rendelkezései egész teljességében nem alkalmazhatók. Ennek a felfogásnak nem mond ellene a szabadalmi hivatal szervezeti és ügyviteli szabályzatának 24. §. 4. bekezdése sem, mert ez az 1893: XVIII. tcz.-nek a törvényszékek, mint felebbviteli bíróságok eljárását szabályozó rendelkezéseit megfelelően rendelvén alkalmazni, oly esetben, midőn közjogi jellegű felszólalásról van szó, az 1893. évi XVIII. tcz., amelynek rendszerében ezekről s arról, hogy a publica actio-k alapján idézett felek meg nem jelenésének mily hatály tulajdonítandó, egyáltalában nincs intézkedés, ily

intézkedés hiányában megfelelő alkalmazást sem nyerhet. Jogi szempontból tehát mi akadályozza a tárgyaláson meg nem jelent felszólalónak «publica actio» jellel bíró, írásban benyújtott felelőssége is figyelembe vétessék.

A szabadalmi ügy szempontjából azonban meg éppen kívánatos, hogy mindennemű felszólalás, mely a bejelentett találmány újdonsághiányára rámutat, a szabadalom engedélyezésére irányuló tárgyalásnál kellő figyelembe vétessék. A szabadalmi hivatal 1899 november 18-án tartott teljes tanácsülésében elfogadott határozatot helyes indokainál fogva tehát jóváhagyom, azt az ügyviteli szabályzat 24. §-a helyes értelmezésének nyilvánítom és a fentiekhez képest elrendelem, hogy az egyszer beadott felszólalás mindenestre visszavonhatatlannak tekintessék és így a felszólaló meg nem jelenése esetén is érdemileg tárgyalassék.

— **A részvénytársaság segédszemélyzetének a szolgálati viszony megszűnéséből keletkező kártérítési követelése.** K. M. az illetékes főszolgabíró, mint iparhatóság előtt, panaszt emelt a m—i ipar- és kereskedelmi bank részvénytársaság ellen, melynél mint könyvelő volt alkalmazva, hogy az őt, minden felmondás nélkül elküldte, miért is hátralekös fizetésének és felmerült eljárás költségeinek megtérítését kérte.

Az alsófoku iparhatóságok K. M.-t keresetével illetékség hiányából elutasították. Felelősség következtében a kereskedelemügyi miniszter az alsófoku iparhatósági határozatokat megváltoztatta s a m—i járás főszolgabírájának, mint elsőfoku iparhatóságnak illetékességét megállapította s ehhez képest utasította az elsőfoku iparhatóságot, hogy a szóban levő ügyben az 1884: XVII. tcz. 176. §-a alapján hozzon szabályszerű határozatot. Az alsófoku iparhatósági határozatok megváltoztatása mellett azért volt a m—i járás főszolgabírájának, mint elsőfoku iparhatóságnak illetékessége megállapítandó, mert egyrészt a kereskedelmi törvény 4. §-a szerint a törvénynek a kereskedőkre vonatkozó határozatai a kereskedelmi társaságokra is alkalmazandók és ehhez képest a részvénytársaság és kereskedelmi személyzet közötti viszonyok is a kereskedelmi törvény 55. és következő §-ai, valamint az 1884: XVII. törvénycikkben foglalt ipartörvénynek idevonatkozó határozatai szerint itélendő meg, tehát a részvénytársaság segédszemélyzetének a szolgálati viszony megszűnéséből keletkező kártérítési követelése, a törvény rendes útjának fentartása mellett, az 1884: XVII. tcz. 176. §-ában körülírt közigazgatási eljárás alá tartoznak; másrészt pedig, mivel a könyvelő a kereskedelmi törvény 57. §-a, valamint az 1884: XVII. tcz. 92. §-a szerint is kereskedősegédnek tekintendő. (1900 február 8. 6995. sz. a.)

Nemzetközi Szemle.

— **Okirathamítás.** Egy berlini lap közölte, hogy R. gyártulajdonos leányát eljegyezte egy tiszt. R.-nek egy rokona, kívül haragban volt, a lap szerkesztőségéhez küldött levelező-lapon R. aláírását utánözva, felkérte a szerkesztőséget, hogy közölje a hirt újra, mert az előbbi közleményben tévedés volt, mivel ő csak egyszerű üveges, nem pedig gyáros. A szerkesztőség előtt gyanusnak tűnt fel a dolog és R.-nek megmutatta a kártyát, ki rögtön felismerte a kártya írójában rosszakaróját. A büntetőbíró két heti fogházra ítélte okirathamítás miatt a rossz rokont és ez ítéletet a Reichsgericht is helybenhagyta.

— **A csavargók és koldusok** pszichikai habitusáról tartott dr. Bonhoeffer boroszlói tanár a német psychiatereknek múlt héten Berlinben tartott kongresszusán előadást. 400 koldust és csavargót vizsgált meg. Conclúsiói a következők: 50%-uk gyermektelen. Ezt a lelki degeneratiónak tudja be. Ugyanennyi százaléknál hereditár terheltséget állapított meg, ezek közül 9% valóságos elmezavart, 12% epileptikus és hysterikus, 29% alkoholista volt. Műveltségük gyér. 53% népiskolát sem végzett. 87% iszákos volt s 60%-nál az alkoholikus elmezavar tüneteit mutatkoztak. Csak 15%-nál nem volt lelki defectus kimutatható. *A züllés a kriminalitással kezdődik*, amely rendszeren a 15—20, 25—30 vagy a 35—40 életévek között szokott bekövetkezni; a 25 életév előtt a városban születetteknel, utána a faluról a városba vándoroltaknál. Ez utóbbiakat az viszi a züllés útjára, hogy nem tudnak megküzdeni a létért való küzdelem nehézségével. R. J.

— **Nemzetközi kongresszus** tartatik Párisban ez évi július 9—13-ika között a «patronage des libérés» tárgyában. A kongresszus programja szerint a megvitatandó kérdések három szakosztályban tárgyaltnak, t. i. a gyermekek, a nők és fiatal leányok és a felnőttek osztályában. Napirendre a következő kérdéseket tűzték ki: A «correction paternelle» elve és végrehajtásának módjai a különböző országokban. A kiskorú külföldiekre vonatkozó patronage. A javító-intézeti fegyelmi büntetéseknél alkalmazandó feltételes elítélés. A nők szerepe a letartóztatási intézetekben a kezelés és a patronage szempontjából. Nem lenne-e előnyös a női letartóztatottak elhelyezését már a büntetés kiállása előtt előkészíteni és azokat a fogházból közvetlenül alkalmaztatásuk helyén elhelyezni? A szomszédállamok között létesítendő megállapodás oly célból, hogy a kiutasított szabadulók befogadása könnyíttessék és kiskorú gyermekeiknek oltalmazása. Mily módon gyakorlandó a patronage, hogy még a büntetés kiállása előtt a szabaduló foglalkozása és ennek a társadalomban újból való elhelyezése elkészíttessék? Mily elvek szerint szervezendő az iskolai és az ipari oktatás a letartóztatási intézetekben? A különböző államok patronage-társaságai között létesítendő megállapodás oly célból, hogy közöttük a honosaik befogadására vonatkozó költségek egyenlően felosztassanak és minő szerepe juthat e szempontból az állandó nemzetközi bizottságnak «des œuvres de patronage». Véleményadásra felkértek a következők: Jaspas Henrik (Brüsszel), Cuche Pál (Grenoble), Joly Henrik (Páris), Ramon Albo y Marty (Barcelona), Descamps Emil (Brüsszel), Vidal-Naquet (Marseille), Gruber Lajos (Budapest), Cluze (Mettray), Brun (Donaires), van Caloen bárónő (Brügge), Alvarcz Marino (Madrid), Mme D'Abbadie D'Arrast (Páris), Rödel (Bordeaux), Mme Wloebberghs (Brüsszel), Mme Gerin (Saint-Étienne), Mme Oster, de Montenach bárónő (Freiburg), Mme Félicita Buchner (Noventa-Padovano), Barnabo Silorata (Róma), Prudhomme (Lille), Sir Howard Vincent (London), Hürbin (Lenzburg), von Engelberg (Mannheim), Helme (Chambéry), Magnol (Toulouse), Marcovitch (Grác), Campioni (Schaerbeck), Alengry (Tulle), Adolphe Démy (Páris), M. l'abbé Jacquin (Bologne, Haute-Marne), Fuchs, Batardy (Brüsszel), Ferdinand Dreyfus (Páris) és Carpentier (Lille). A kongresszust előkészíti a L'Union des sociétés de patronage de France és a beérkezett vélemények nagy része közzé tettett már a társaság Bulletin-jében (1899. No 4.). Akik a kongresszuson részt venni szándékoznak, azok forduljanak a kongresszus főtitkárához: M. Louiche-Desfontaines, avocat à la Cour d'appel, place Dauphine 14., à Paris.

— **Patronage familial** címen Párisban Albanel törvényeségi vizsgálóbíró elnöklelte alatt a gyermekek védelmére egyesület alakult. Az egyesület a szülők működésével párhuzamosan, benső tanácsok adásával, felolvasások rendezésével, olvasmányok ajánlásával, a gyermekeknek a házi tűzhely mellett és a tanítónál való gyakori meglátogatásával, éber felügyelettel akarja a gyermekeket az erkölcsi veszedelmektől, az elzüllesztéstől megóvni, amelybe ezeket a rossz társaság, az iskolakerülés nagy szabadsága, az utcákon kintülő alkalmak, rossz könyveknek és kalandos büntetettek elbeszélése ujságoknak olvasása, egy szóval a szülői felügyelet elkerülhetetlen hiánya sodorja.

— **A francia ügyvédek**, (avocat) mint ismeretes, nem tekintik magukat a felek képviselőinek, hanem védőinek, tanácsadóinak, s e felfogás nyilvánul a francia kamarák szabályaiban, melyek az ügyvédeknek nem engedik meg, hogy a féltől megbízó levelet elfogadjanak. Másrészt a békebírák és a kereskedelmi bíróságok előtt a fél helyett csakis meghatalmazással ellátott képviselője jelenhetik meg. Ennek az állapotnak megszüntetését célozza Pourquere de Boisserin képviselőnek a képviselőház elé terjesztett törvényjavaslata, mely szerint a barreauba bejegyzett ügyvédek bármely francia hatóság előtt megjelenhetnek megbízó levél nélkül.

— **Tolsztojtól** a *Figaro* megkérdezte, hogy van-e a társadalomnak joga büntetni? Válasza a következő:

«... Már régóta foglalkoztat ez a kérdés s amennyire csak kitelt tőlem, igyekeztem is megoldani, de félek, hogy a társadalom még sokáig nem fogja belátni, hogy bonyolódott mechanizmusa sérti egyik-másik tagját és tovább is büntetni fogja, ahelyett, hogy megjavítaná egyszerűsítés által, azokat a gyöngye lelkű és szánalmas testű lényeket.» R. J.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6.

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Igazságügyi administratio. — Két verdikt. *Dr. Santa Elemér* budapesti kir. büntető törvényszéki bírótól. — A hágai nemzetközi egyezményhez. (1899. évi XIII. tcz.) *Dr. Meszlény Arthur* budapesti törvényszéki aljegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* Urbéri sequestum. *Dr. Nyulászi János* kassai ügyvéd. — Negativ compensatio. *Kunfalvy István* nyiregyházi törvényszéki bírótól. — Akadémiai jelentés a Bródy-jutalomról. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Igazságügyi administratio.

Szomorú részletei az ügyvédi kamarák jelentéseinek azok, amelyek járásbiróságaink ügyvitelével foglalkoznak.

Több helyről egy és ugyanaz a panasz: bírói és főleg kezelőszemélyzet hiánya miatt az igazságszolgáltatás gépezete szenved.

A nagyváradi kamara ezt írja a b.-ujfalui és magyarcsékei járásbiróságról,* most pedig még rosszabb állapotokról értesülünk a temesvári kamara jelentéséből.

A csakovai járásbiróságnál a leírás és kiadmányozás főleg a telekkönyvi osztályon lassú; a megrendelt hiteles telekkönyvi kivonatokhoz csak hetek múlva juthatni. E járásbiróságnál a tényleges birtoklás alapján való tulajdonjogi bejegyzési ügyekben nem tartatnak meg a törvényes intézkedések; a tényleges birtokos tulajdonjoga a telekkönyvi tulajdonos vagy az elhalt tulajdonos örököseinek előleges meghallgatása, sőt az örökösök igazolása nélkül szokott bejegyeztetni.

A verseczi járásbiróságnál szintén nincs arányban a fogalmazó személyzet létszáma a folyton szaporodó munkamelkedéssel.

A facseti járásbiróságnál sommás ügyekben első tárgyalás rendszeren három hónapra tüzetik ki s ha az ügyek az első tárgyalásnál befejezést nem nyerhetnek, a következő tárgyalás határideje már 4—6 hónap között váltakozik. A bekelezési és tulajdonátírási végzések a kérvény beadásától számított 6—8 hó múlva jutnak a kérvényezők kezéhez; ingatlan árverések évekig is elhúzódnak, a hitelező pénzéhez az árveréstől számított egy év alatt sem jut; a követeléseknek ingatlan végrehajtás, illetve árverés utjáni behajtása 3—4 évet is vesz igénybe.

A károlyfalvi kir. járásbiróság az elmúlt évben többször válságos helyzetben volt, mert ezen, az amugy is személyzettel mostohán ellátott járásbiróságnál több állás volt üres, az év végén nem volt aljegyzője, végrehajtója, díjnoka és hivatalszolgája. Az ennek folyton felhalmozódott munkát a bírák csakis azáltal győzték meg, hogy éjjel is a hivatalban dolgoztak s másolásra saját családtagjaikat használták fel. E bíróságnál a leíró személyzetben folytonos hiány van.

A perlaszi kir. járásbiróságnál a hagyatéki ügyek ellátása lassú, a beszavatoló végzések alapján a telekkönyvi átírások telekkönyvi akadályok miatt igen gyakran nem eszközölhetők s ha a telekkönyvi hatóság erről a hagyatéki bíróságot értesíti, utóbbi a hiányok pótlását, a fenforgó

akadályok elhárítását nem eszközli, hanem mint befejezett ügyet irattárba helyezi, minek következménye az, hogy igen sok befejezetlen hagyatéki ügy kerül irattárba. Nagy hiány e bíróságnál, hogy négy bíró mellett csak két díjnak működik, aminek természetes következménye, hogy az ügyek kiadmányozása késedelmet szenved.

Ezeket az állapotokat nem szabad tovább fajulni engedni. Nem szabad tétlenül nézni, hogy az igazságszolgáltatás illusoriussá tétessék a kicsinyes takarékoskodás okából, midőn a bélyeg- és jogilletékek révén az állam oly lényeges bevételekre tesz szert.

Ugy látszik, a királyi táblák decentralisatiójanem termette meg azt a gyümölcsöt, melyet leginkább vártak tőle. Első sorban a királyi táblai felügyeletet hibáztatjuk bíróságaink helyzete miatt. Amit az ügyvédi kamarák évről-évre észlelnek — és észleleteik hűségét eddig nem vonták kétségbe — az nem kerülhette el a felügyeleti hatóságok figyelmét sem. *Kellő időben* még aránytalanul csekély eszközök elegendők az ily hiányok orvoslására. Ma már az ország bíróságainak jelentékeny része el van árasztva irodai hátralékokkal és körülbelül kétszáz kir. járásbiróság állt az igazságügyi kormány elé azzal a kívánsággal: irnokokat kérünk!

Két verdikt.

A *Jogt. Közl.* f. évi május 4-én kiadott 18. számában a fenti cím alatt egy közlemény jelent meg F. betű aláírással.

Ez a cikk arra késztet, hogy a közleményben foglaltakra pár szóval tárgyilagosan megjegyzéseket fűzzek és a közlemény ténybeli tévedéseit rectificáljam.

A közlemény a budapesti esküdtbíróság előtt legutóbb tárgyalta két bünperre nézve bírálja a kérdés-föltevés rendszerét. Csak erre vannak megjegyzéseim; a közlemény bevezető részéhez (az első öt bekezdéshez) nincs most hozzászólni valóm.

Azt mondja F., hogy a Sonnenberg és Ábrahám-féle ügyekben mulasztás történt a bíróság részéről. A Sonnenberg-ügyben minden eshetőségre a culpát illető kérdést fel kellett volna tenni, mint egyik védő követelte. Elérték volna azt, hogy a bűnösség kimondathassék.

Először is elmondom, hogy a kérdések miként indítványoztattak. A kir. ügyész a főkérdést gyilkosság megállapítására javasolta. Ezután a védők kérdeztettek meg, akik ekkor kijelentették, hogy a kérdéshez hozzájárulnak. Ezt követően az esküdtek részéről tétetett indítvány arra, hogy egy kisegítő főkérdés szövegeztessék az egyszerű ölésre (Btk. 279. §.). Midőn ez megtörtént, állottak elő a védők és indítványoztak kérdéseket és pedig Sonnenberg Adolfné és Ziegler József védője a Btk. 290. §-ra, Sonnenberg Paula védője pedig a Btk. 76. §-ra alapítva.

Ez volt a kérdések iránt tett indítványok sorozata és története.

Ami különben a védők kérdéseit illeti, azokat Sonnenberg Adolfné és Ziegler Józsefet érdeklőleg szószerint közölhetem a következőkben:

* L. a nagyváradi kamara jelentését lapunk 16. számában a 127. oldalon.

«Bűnös-e Sonnenberg Adolfné szül. Ziegler Berta abban, hogy Ujpesten a Beniczky-utczai 13. sz. házban Sonnenberg Adolf lakásán az 1899. évi augusztus 22. napjára való éjjelen Sonnenberg Paula házasságon kívül született leánygyermekének halálát azon gondatlanságával okozta, hogy szülész-nőről a szüléshez nem gondoskodott?»

«Bűnös-e Ziegler József vádlott abban, hogy Ujpesten a Beniczky-utczai 13. számú házban Sonnenberg Adolf lakásán az 1899. augusztus 22-ik napjára való éjjelen Sonnenberg Paula házasságon kívül született leánygyermekének a szülés körül rendszerint teljesítendő előkészületek elmulasztásából folyó gondatlanságával halálát okozta?»

Tény az, hogy a bíróság a gondatlanságra vonatkozó kérdést elutasította; ezt a végzést Ziegler József védője tudomásul vette, míg Sonnenberg Adolfné védője az ellen semmiségi panaszt jelentett be, amit a felmentés folytán utóbb visszavont.

Hogy a bíróság elutasította a culpát illető kérdést, érthető és indokolt; mert hiszen a vádlottak egyike sem hozott fel oly adatot, amelyből arra volt volna csak távol következtetés is vonható, mintha a konkrét esetben nem szándékos bűncselekmény, de vétkes gondatlanság forgott fenn; de erre nemcsak a vádlottak nem hivatkoztak, hanem erre a bűnper többi részletei sem nyújtottak alapot. A vádlottak tagadták az ölést; tagadták, hogy az újszülöttet látták; tagadták, hogy a gyerek kezükben volt. A szülésnél segédkezett Ziegler József és Sonnenberg Adolfné. Ziegler József lekötötte a köldökzsinórt és elvágta. Ziegler József szigorló orvos, aki kórházban több szülést látott és két szülést egyedül, önállóan kezelt; legalább így vallotta.

Kérdem már most ily előzmények után, miként tehető fel kérdés a Btk. 290. §-a szerint, amely azt mondja, hogy: «Aki gondatlansága által embernek halálát okozza, az emberölés vétségét követi el és három évig terjedhető fogházzal büntetendő?»

Kérdem, miként vehetett részt a gondatlanságban Sonnenberg Adolfné és Ziegler József? Miként képzelhető a társ-tettség vagy bűnrészesség?

Avagy talán azon körülmények alkalmasak a gondatlanság által okozott emberölés megállapítására, amiket a védők fentebb idézett kérdésükben felvettek?

No de a verdikt nem is azért vált felmentővé, mert kérdés nem volt a culpára. Hiszen ha az esküdteknek ily kérdésre szükségük volt volna, a BP. 353. §-ánál fogva jogosultak voltak volna indítványozni, amint azt tették is a szándékos ölésre nézve; ezenfelül a BP. 366. §-a alapján már a visszavonulás után is és a tanácskozásuk folytán ezt megfelelően kérhették volna. Hogy ez meg nem történt, arra mutat, hogy az esküdtek culpát nem láttak.

A bíróságnak kötelessége, hogy a kérdéseket a BP. 353. §-a szerint arra illetékes factorok indítványainak figyelembe vételével a törvénynek és a bűnper adatainak megfelelőleg tegye fel. Azonban egy kérdést csak azért feltenni, mert emberölésről szól a Btk. 290. §-a is, jöllehet oly ténybeli adat fel nem merült, ami a gondatlanság létezésére mutatott volna, a bíróságnak nem hivatása, legkevésbé abból a célból, — amire F. ur utal — hogy elérték volna azt, hogy a bűnösség kimondathassék.

A bíróságnak nem szabad az esküdtek gondolkodását, ítéletét megzavarni egy hajánál fogva előrántott kérdéssel.

Ami pedig az Ábrahám-esetet illeti, ténybeli tévedés van a közleményben az iránt, hogy a kérdéseket ki indítványozta. A kir. ügyésznek gyilkosságra szóló főkérdése után a vádlott védője — tehát nem *egy esküdt!* — három kérdést indítványozott és pedig: 1. a Btk. 279. §-a alá eső szándékos emberölés büntetése; 2. a Btk. 281. §-ának 1. bekezdése alapján az erős felindulásra; 3. a Btk. 76. §-a alapján az öntudatlanságra.

A Btk. 281. §-ára figyelemmel bírósági szövegezett mellék-kérdés így szólt: A kisegítő főkérdésben körülírt cselekményre irányuló ölési szándéka vádlottnak elhagyatottság, nyomor vagy kétségbeesés, vagy mindezek együttes hatása alatt támadt erős felindulásban keletkezett-e s rögtön végrehajtatott-e? Igen vagy nem?

A Sonnenberg-ügyben ily adatok, t. i. elhagyatottság, nyomor vagy kétségbeesés nem merültek fel. De az erős felindulást okozható egyéb körülmények is hiányoztak; nem is érvényesítették.

Különben a Sonnenberg-esetben egy titkosan előkészített szülés történt, a gyerek elhelyezése iránt előkészület nélkül; az Ábrahám-esetben egy kéthónapos gyermek öletett meg, midőn az anya kereset nélkül magára maradt.

E két ügy össze nem hasonlítható abból a szempontból, amint azt a Btk. 281. §-ára utalással F. ur tette. Tehát talán kissé merész F. urnak az a megjegyzése, hogy amennyi alap volt a Btk. 281. §-a szerint feltett kérdésre az Ábrahám-esetben, annyi alapot erre a bíróság a Sonnenberg-féle ügyben is találhatott volna.

Talán éppen az a különszerűség, mely az egymástól különböző ügyekben feltett kérdéseket jellemzi és talán éppen a kérdések iránt tett indítványok különböző megbírlása az esetek különfélesége szerint, azt mutatja, hogy a kérdések szerkezetében, jobban mondva: a kérdés-feltevés rendszerében még sem mutatkozik az az elhamarkodottság, amit F. ur egy évnegyedes esküdtbírói gyakorlatra utalással a bíróság rovására odavetett. Legalább a «Két verdikt» című cikkével ezt a vádját nem bizonyította be.

Dr. Sánta Elemér,
budapesti kir. büntető tszéki bíró.

A hágai nemzetközi egyezményhez.

(1899. évi XIII. tcz.)

Ágyúdörgés közepette és állig felfegyverkezve nézi a világ annak az embryo-nak erősbödését és fejlődését, melyből valamikor talán a világbéke, vagy a világállam, vagy ki tudná megmondani, minő magasfoku fejlettségű lény fog megszületni; nekünk aligha adatik meg, azt szemtől-szembe látni: annál nagyobb csodálattal tölthetnek el e fejlődés egyes fázisai, melyek úgy hatnak az emberre, mint a végyészre a jól ismert anyag váratlan evolúciói egy ismeretlen reagens tanulmányozásánál.

A hágai békeegyezményt a mi törvénytárunkban az 1899. évi XIII. tcz. képviseli, mely szól «a polgári jogsegély tárgyában Hágában létrejött nemzetközi egyezmény be-cikkelyezéséről». Ha van tér, melyen a nemzeteket egymáshoz közeledni a mai, távolságokat nem ismerő forgalom kényszeríti, úgy e törvénycikk tárgya az a tér; s elolvassván rendelkezéseit, megütközés forja el az embert, hogy rövidlító chauvinismus és nemzeti nagyzási hóbort a XX. századig halasztották oly megegyezések létrejöttét, melyek a kulturélet mai állapotában egyszerűen nélkülözhetlenek. Azért az egyezményben még megtalálható a nemzeti souverainitás naiv dédelgetése (2., 7. cikk). De nem kritikát gyakorolni hivatása jelen soroknak.

A fentjelzett egyezmény Európa nyugatát egy nagy közösségbe foglalja össze az egyezmény tárgyait képező jogvidékek tekintetében. A nagyhatalmak közül kimaradt Anglia; a kisebbek közül — Románia kivételével — a Balkán-államok. Angliát exclusivitása, utóbbiakat műveltségi fokuk alacsony volta menti. Ettől eltekintve az egységes jogvédelem hatalmas, de még egyelőre elmosódó körvonalai egész Európát átfogják. Miránk nézve a jogszolgáltatásnak számtalan kételylyel és bizonytalansággal teljes korszaka ér véget a törvénnyel: csakhogy miután az egész egyezmény mintegy tüntet a maga *subsidiarius* jellegével, s ehhez képest fentartja a régi jogból mindazt, ami vele nem ellenkezik

(4. cikk; lásd hozzá a magyar igazságügyminiszteri végrehajtó rendelet 30,021/1899. I. M. sz. 42. §-át): fontos dolog, hogy világos képet nyerjünk arról, mily alakot öltött a régi jog az új szabályozás folytán? A detail-kérdések és kezelési szabályok persze figyelmen kívül maradnak.

A törvény öt kérdést szabályoz, a következő sorrendben: *a)* a peres vagy perenkívüli iratok közlése; *b)* megkereső levelek; *c)* perbeli biztosíték; *d)* szegénységön való perlekedés; *e)* személyfogság. Domináló jelentőségű törvénykezési szempontból a cautio judicatum solvi megszüntetése és a személyfogság meg szegénység terén a viszonyosság megállapítása az egyezményes államok egész területére; de nem kevésbé az a megkeresések ügyének szabályozása. Mi itt az elsőt és az utolsót vesszük tüzetes vizsgálat alá; a többit csak érintjük. Ami a biztosítékot illeti: az egyezményes államok *honosai*, kik ez államok bármelyikének *lakosai*, mint felperesek vagy beavatkozók mentesítve vannak az egész fent leírt területen (tehát majd egész Európában) mindennemű perbiztosíték vagy letét alul (11. cz.). Az egyezmény subsidiarius természete azonban itt is kifejezetten érvényre van juttatva a «pótjegyzőkönyv»-nek a 11. cikkre vonatkozó részében: külön megállapodás olyanokat is részesíthet azon kedvezményben, hogy biztosítékadás alól fel vannak mentve, akiktől azt a 11. cz. megtagadja. Nekünk a következő államokkal van ilyen külön megállapodásunk, de csakis a szegénységön perlekedőkre nézve: Franciaországgal (1880: XIV. tcz. 3. cz.), Belgiummal (1881: V. tcz. 3. cz.), Olaszországgal (1883: XXXIX. tcz. 3. cz.), Németországgal (1887: X. tcz. 3. cz.) és Luxemburggal (1889: XXVI. tcz. 3. cz.). Ez államok honosai magyar bíróságok előtt és viszont, akkor sem kötelesek caveálni, ha *nem laknak a hágai egyezmény területén* (így nevezem azt a területet, melyet az egyezményes államok alkotnak) feltéve, hogy szegénységön perelnek.

Viszont egy nagy közösséget alkotnak ez államok az eljárási költségek behajtása tekintetében és e következményt le kellett vonni a perköltségek behajtásának biztonsága érdekében.

Az egyezmény 12. cikke szerint az eljárási költségek és kiadások tekintetében hozott marasztaló határozatok, a perbiztosíték alól ez egyezmény vagy a keresetindítás helyének törvényei értelmében mentesített felperes vagy beavatkozó ellen, végrehajthatók a szerződő államok bármelyikében. Végrehajtható az ily határozat az idézett cikk helyes magyarázata szerint oly államban is, mely a cautio judicatum solvi intézményét nem ismeri (id. végrehajtó rend 32. §.). Ilyen pl. Schweizban a két appenzell.: canton és Uri (v. ö. a 3483/1895. sz. I. M. rendeletet, Fodor-Márkus: Perrendtartás III. k. 704 s k. II.). Maga a végrehajtás elrendelése független az egyes államok jogától (id. végrehajtó rend. 35. §. ut. bek.): azt el kell rendelni (13. cz.) tekintet nélkül az illető állam jogszabályaira, ha a marasztaló határozat kiadmánya *közhitelű s jogerős* (ez irányokban azonban locus regit actum).

De hogyan állunk általában a külföldi marasztaló határozatok végrehajtásával? Az egyezmény 5. cikke szerint az egyik szerződő állam bírói hatósága polgári és kereskedelmi ügyekben megkereső levelet intézhet egy másik szerződő állam illetékes hatóságához ennek hatáskörébe tartozó akár perfelszerelési, akár más bírói cselekmény teljesítése végett. A többször idézett 30,021/99. sz. I. M. rendelet 14. §-a kimondja, hogy e megkeresések *nem* irányulhatnak végrehajtásokra. E tekintetben azonban a végrehajtási törvény 3. és 4. §-ai lévén irányadók, melyek maguk adnak helyt a végrehajtásnak «megkeresések» alapján: nem lehet belátni a rend. id. intézkedésének jogosultságát, hacsak azt nem akarja jelenteni, hogy az egyezmény a végrehajtás kérdését szabályozni nem kívánta, hogy tehát e tekintetben marad

minden a régi ben. Ez a régi jogállapot pedig ez: viszonyosság van a végrehajtás tekintetében Romániával (22,155/71. sz. I. M. rendelettel közzétett «nyilatkozvány»), Olaszországgal állandó gyakorlat alapján (egyezmény nincs — 31,368/92. sz. I. M. rendelet 3. bek.), Szerbiával az 1882: XXXII. tczikbe iktatott államszerződés 7. s köv. cikkei értelmében, Boszniával (50,585/95., 40,594/95. sz. I. M. rendelet) és Waadt schweizi kantonnal (17,881/85. sz. I. M. rendelettel kihirdetett «nyilatkozvány»); más állammal nincs viszonyosságunk s ezért nálunk végre nem hajthatók az ott hozott ítéletek stb., nevezetesen nincs viszonyosság Németországgal és a német birodalomhoz tartozó egyes országokkal (9665/90. sz. I. M. R., az Egyesült-Államokkal (45,992/89. sz. I. M. rendelet), Franciaországgal (9016/84. és 18,654/92. sz. I. M. rendelet), Montenegróval (22,026/90. sz. I. M. rendelet), Törökországgal (13,497/94. sz. I. M. rendelet), Oroszországgal (4105/69. sz. I. M. rendelet) egyáltalán; továbbá biztosítási végrehajtások tekintetében Olaszországgal 16,776/92. sz. I. M. rendelet), Romániával (1762/76. sz. I. M. rendelet) és Ausztriával (13,113/85. sz. I. M. rendelet). Ezen az állapoton az egyezmény változtatni nem akart, minthogy ily változtatás benne kifejezetten nem foglaltatik. Mindazáltal az egyezménynek a megkeresésekre vonatkozó rendelkezései (6—10. cikk oly elveket tartalmaznak, melyek nagyrészt a végrehajtás szempontjából is irányadóul szolgálnak, amennyiben azon egyes államokkal, melyekkel a végrehajtás tekintetében viszonyosság áll fenn, az érintkezés ugyanazon elvek hallgatag alapulvételével szabályoztatott, melyek most praecise kifejezve az egyezmény egész területére és a megkeresések minden fajára kiterjesztést nyertek.

Igy mindjárt az átküldés módjára nézve: a megkeresések diplomáciai uton küldetnek át — ez az elv. Diplomáciai ut alatt értendő az, hogy a megkereső hatóság levelét vagy a maga igazságügyi kormányának közvetítésével, vagy közvetlenül a megkereső államnak a megkeresett hatóság államában székelő diplomáciai ügyvivőjéhez teszi át, s ez küldi meg a címzett hatóságnak. Kivétel van Poroszországgal szemben, melylyel a magyar bíróságok, ha nyelvneheztség vagy más különös okok nem forognak fenn, közvetlenül érintkezhetnek (9249/69., 29,212/75. és 27,013/95. számú I. M. rendelet) és Ausztriával szemben, melylyel az érintkezés szintén közvetlen, és pedig nemcsak akkor, ha németül történhetik, mert a magyar megkereséseket 1897 óta az osztrák hatóságok fordíttatják le és vice versa (16,873/97. számú I. M. rendelet). Magától értetődő, hogy mint egy és ugyanazon állam tagjai közt, Horvát-Szlavonország és Magyarország közt az érintkezés szintén közvetlen (4593/93. számú I. M. rendelet I. 1.). E kivételektől eltekintve, a magyar bíróság nem köteles eleget tenni közvetlenül hozzá intézett megkeresésnek, akár vonatkozzék az végrehajtásra, akár egyéb functióra. Mert amely államokkal szemben a végrehajtásra nézve viszonyosság nem létezik, azok ily megkeresései akár közvetlenül, akár diplomáciai uton érkeznek, a viszonyosság hiánya miatt nem foganatosíthatók; a viszonyosság fenforgása esetén pedig az ezt megállapító jogforrás minden egyes esetben a diplomáciai utat is megszabja — a most jelzett kivételektől eltekintve, — s egyszersmind kimondja, hogy a diplomáciai ut mellőzésével ideérkezett végrehajtási megkeresések nem foganatosítandók így Romániára nézve: (19,923/73. sz. I. M. rendelet), Olaszországra (31,368/92. sz. I. M. rendelet utolsóelőtti bek.); Szerbiára (1882: XXXII. tcz. 4. cz.); a Waadt-cantonnal kötött egyezménynek ily határozománya nincs ugyan, de lásd a 10,766/77. sz. I. M. rendeletben hangsúlyozott, a fentivel megegyező elvet. A megkereséseknek nem végrehajtásra irányuló egyéb fajaira nézve pedig (felsorolásukat lásd az id. 30,021/99. sz. I. M. rendelet 14. §. 2. bek.) az egyezmény 6. cikke szabja meg a diplomáciai utat, s a most idézett rendelet 20. §-a a nem

igy érkező megkeresések foganatosságát egyenesen megtiltja. Ugyanez a megkereső levél *nyelvéről* is intézkedik, megállapítván, hogy annak egyéb dispositio híján az érdekelt államok által megállapított nyelven készült és hitelesített fordítással kell ellátva lennie. Megjegyezzük, hogy a nemzetközi egyezmények és miniszteri rendeletek hemzsegek ily «egyéb dispositiók»-tól. A részleteket mellőzve csak azt emeljük ki, hogy saját nyelvén levelez velünk és viszont: Horvátország (4593/93. sz. I. M. rendelet), Olaszország (36,854/75. id. és 31,368/92. sz. I. M. rendelet utolsóelőtti bek.); németül *levelezhetünk* azon két állammal, melylyel közvetlenül érintkezünk (lásd fent).

A bírói hatóság, melyhez a megkeresés intézve van, köteles annak eleget tenni. De megtagadhatja annak teljesítését, ha az okmány hitelessége kétséges, ha hatáskörébe nem tartozik, s ha az «állam», melynek területén teljesítendő volna, azt souverainitására vagy biztonságára nézve sérelmesnek tartja (7. cz.). «Állam» a rendelet 23. §-a értelmében «igazságügyminiszterium», feltéve, hogy a diplomáciai ut használtatott. A megkeresett hatóság illetéktelensége esetén a megkereső levelet *hivatalból* kell áttenni az illetékes hatósághoz (8. cz.). Eddig — Szerbia kivételével (id. 1882. évi XXXII. tcz. 2. cz.) — erre egyetlen külföldi hatóság sem volt kötelezve (19,561/85. sz. I. M. rendelet), tehát a viszonyosság elvénél fogva mi sem; s ezért szokásban volt a megkeresés czímzéséhez hozzátenni: «vagy a megkeresés teljesítésére hivatott minden más hatóság». A nem egyezményes államokra nézve e gyakorlat természetesen ezentúl is követendő, sőt Ausztriával szemben is (argumentum a viszonyosság alapján az osztrák cs. kir. igazságügyminiszter 15,526/94. sz. rendeletének 4. pontjából). Horvátországra nézve ugyanaz áll, mint más *hazai* bíróságra.

A megkeresést fogantató hatóság az eljárás alakszerűségei tekintetében saját hazája törvényeit alkalmazza. Mindazáltal eleget kell tenni a megkereső hatóság ama kérelmének, hogy az eljárás különös alakban történjék, még ha ez a megkeresett állam törvényhozása által nincs is szabályozva, feltéve, hogy az eljárásnak szóban forgó alakját ez a törvényhozás nem tiltja (10. cz.). A megkeresés folytán felmerült költségeket az eddigi gyakorlathoz képest ezentúl is a megkereső hatóság fizeti meg; ami bíróságainknak ily esetben, mielőtt megkeresésüket elküldenék, gondoskodniuk kell, hogy e költségek hozzávetőleges összegét az illető fél — amennyiben a szegénységigot igénybe nem veheti — előlegezze.

Az esetleges többlet utólag visszaautalványoztatik (id. végr. rendelet 27. §). A válasz a megkeresésre magyar nyelven adatik (id. rendelet 28. §.); azonban lefordítható, ha a költségeket a megkereső hatóság megtéríti. E nélkül is, ha szükséges, eszközlendő a fordítás Olaszországgal szemben (36,854/75. sz. I. M. rendelet).

A megkeresések tekintetében előírt diplomáciai ut a dispositiv szabály a kézbesítések (1—4. cz.) tekintetében is (7. cz.).

A megkeresett állam csak akkor tagadhatja meg a kézbesítést, ha azt biztonságára vagy souverainitására sérelmesnek tartja (2. cz.).

A szerződő államok mindegyikének honosai az összes többi államokban éppugy részesednek a *szegénységben*, mint maguk a belföldiek, ha az illető állam törvényeihez alkalmazkodnak (11. cz.).

Végül a személyfogság, — mondja a 17. cz. — akár mint végrehajtási eszköz, akár mint biztosítási rendszabály, nem alkalmazható az egyezményes államok honosával szemben, polgári vagy kereskedelmi ügyekben (tehát a *váltófogság* igen!), ha az az illető ország honosaival szemben adott esetben nem volna alkalmazható.

Dr. Meszlény Arthur.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Urbéri sequestrum.

Dr. Nagy Eleknek a *Jogt. Közl. f.* évi 18. számában megjelent cikke pár megjegyzésre késztet.

Feltételezem, hogy a cikkíró esetének sajátos körülményei kizárják az 1871. évi LIII. tcz. 32. §-ának, s az 1898. évi XIX. tcz. 25. §-ának alkalmazását, melyek szerint a volt urbéreseknak jutó erdők csakis közösen hasznosíthatók, s az ez ellen való vétés nem civilis, hanem közigazgatási, illetőleg büntető uton nyeri sanálását, amennyiben vétséget képez, mert ha ily sajátos körülmények nincsenek, úgy urbéri kérdésekről szó sem lehet.

Ezek a sajátos körülmények úgy látszik abban kulminálnak, hogy az illető urbéresek szántó meg rét helyett, s *nem erdei haszonvétel fejében kapták az erdőt*, hogy tehát azt az erdőt nem is mint ilyent nyerték, hanem hogy az kinek-kinek külön kihasítandó, s azt kiki elkülönítve, szabadon használhatja — nem csupán mint erdőt, hanem ha úgy tetszik neki, mint szántót, rétet, legelőt is.

Ha pedig az erdőt nem fajzási jog fejében kapták, úgy az mint erdő nem lesz védve, az ahhoz fűződő jogviszonyok nem az erdőkre vonatkozó speciális jogszabályok, hanem az általános magánjogi elvek szerint bírálandók el. Következik ebből, hogy dr. Nagy Elek esetéhez az 1807: XXI. törvény-cikknek, — melyet az erdőtörvény, s az 1898: XIX. tcz. különben is hatályon kívül helyeznek — a czímén kívül (de *conservatione silvarum*) semmi köze, s nincs semmi oly rendelkezése, mely a dr. Nagy Elek esetére vonatkoztatható lenne.

«*Ad conservationem silvarum*» civilis zárlat tehát nincsen.

De hát van-e «urbéri sequestrum» oly értelemben, mint azt dr. Nagy konstruálja?

Ugy hiszem, *szintén nincs!*

Nagy Elek t. i. abból indul ki, hogy attól a perctől fogva, melyben megállapítatik, hogy kinek mely dűlőben adandó ki az illetősége, addig, míg a birtokrendezési végrehajtás teljesen nincs befejezve, abban a dűlőben az állagra vonatkozó s az értéket befolyásoló rendelkezésnek, a fának a kivágatását bizonyára ilyennek akarja tekinteni) nincs helye, hanem addig arra az egész dűlőre nézve bizonyos függő állapot van, — mely függő állapot során a status quo felfertandó — s ez biztosítandó az urbéri sequestrummal.

Ez a felfogás azonban czélszerűtlen és szükségtelen is.

Semmiféle rendes házban sem vetik meg az ágyat a vendégnek egy nappal előre, hanem lehetőleg csak akkor, mikor már bele akar feküdni, mert különben belepi a por.

Az 1836: X. és az 1871: LIII. tczikk sem akart ilyen függő állapotokat létesíteni, hanem nagyon is szabatos cæsurát létesített a régi és az új birtokállapot között. Ez a kiosztás pillanata; kiki a kiosztásig tehet a maga földjével amit akar, ha éri veszély, (elmossa a viz, elég az erdő) az őt éri, s amint a mérnöktől megkapta az új földet, attól a pillanattól fogva szintén tehet vele, amit akar, ha éri veszély, az már az új tulajdonos számlájára megy.

Ennek a præcis cæsurának a megállapítása okvetlenül szükséges azért, mert az ítélet vagy a kiosztási terv megállapítása s a végrehajtási eljárás jogerős befejezése között hosszú, sokszor évekre terjedő időköz van s évekre a változásokat megakadályozni, ha azok emberkéztől erednek, nem lenne czélszerű, ha pedig felsőbb erőhatalomtól származnak, nem lehetséges. Kell tehát egy oly időpontot választani, mely időpont elhatároló arra nézve, hogy az erőhatalom kit ér, s amely időpont irányadó lehet ennél fogva az emberi rendelkezés tekintetében is.

Az, hogy a törvénykönyvben ez alatt az idő alatt mi tör-

ténik, egészen irrelevans, mert hiszen a tagosítás folyama alatt quasi törvénykönyvön kívüli állapot van.

Hogy pedig nemcsak czélszerűtlen, de szükségtelen is ez a függő állapot, az következik az 1871: LIII. tcz. 52. §-a által érvényében fentartott 1836. évi X. tcz. 10. §-ából s az ugyanazon törvény 50. §-a által érvényében fentartott 1836. évi X. tcz. 8. §-ának h) pontjából.

A 10. §. szerint ugyanis abban az esetben, ha «időjáráttal történt fogyatkozások» mutatkoznak, minő az is, ha valamely ingatlan térmértékében vagy osztályozási értékében (pl. vízmosás, vízáradás folytán kavicscsal lesz teli hordva; új meder keletkezik, s ennek folytán a hozzáférés nehezebb lesz, a víz alagcsövezés folytán eltávozik, az erdő elég, stb.) változik, kiigazítási kereset útján érvényesítheti az érdekelt igényét.

A 8. §. h) pontjának szövegét a cæsura igazolásául pedig egyszerűen ideiktatom: «A birói ítélet által valóságosaknak és hasznot hajtóknak ismert épületek s javítások árát az fogja fizetni, kinek egyenes és hasznos *birtokába kerülnek* azok.»

Az előadottakból tehát világos, hogy a mi törvényeink ily függő állapotot, mint aminőt dr. Nagy Elek akar, s mint amely állapot legfeljebb csak a más chicanirozására jó, nem ismer, ily állapotot tehát zárlattal védenie sem lehet.

A dr. Nagy Elek esetében az a kérdés, ki lett-e már osztva az erdő vagy sem? Ha igen, ugy az egyes tulajdonosok külön-külön, vagy ha közösek, ugy az erdőtörvény rendelkezései szerint, ha nem, ugy a régi tulajdonos feltétlenül jogosítva volt rendelkezni.

Kár különben, hogy az esetet a maga egész teljességében nem közli, mert ebben az esetben talán más oldalról is hozzá lehetne szólni.

Dr. Nyuldszi János.

Negativ compensatio.

A Btk. 274. §-ában a kölcsönös rágalmazás és a kölcsönös becsületsértés oly privilegiumokkal ruháztatnak fel, amilyenekkel a törvénybeli többi büncselekmények egyike sem bír.

A kommentárok ugyanis valamennyien elismerik doctrinális szempontból is helyesnek, a Btk. 274. §-ának azon rendelkezését, amely szerint a kölcsönös rágalmazás és kölcsönös becsületsértés esetében mindaddig, míg az egyik fél indítványára megindított bünvádi eljárás befejezve nincs, jogában áll a másik félnek is az ellene elkövetett sértés miatt a bünvádi eljárást megindítani, habár az elévülés határideje már lejárt volna is.

Egyike sem említi azonban, hogy a törvény ezen rendelkezésének miféle büntetőjogi axioma képezi az alapját.

A törvény ezen intézkedésének alapját ugyanis a negativ compensatio képezi. Régi jogszabály ugyanis az, hogy; verba verbis, verbero verberibus compensentur; mely jogszabálynak negativ érvényesülése van a Btk. 274. §-ában szentesítve.

Kölcsönös rágalmazás és kölcsönös becsületsértés esetén viszonyvadás emelni azért engedi meg a törvény az ellenfélnek, hogy ezáltal pressziót gyakoroljon a fellépő főmagánvádlóra, hogy ez főmagánvádját vonja vissza, mert különben vádlott viszont főmagánvádat emel, aminek a következménye az lesz, hogy mind a ketten meg lesznek a Btk. 274. §-a rendelkezésénél fogva büntetve, és így, ha a fellépő főmagánvádló jobbik eszét előveszi, okvetlenül vissza fogja vonni főmagánvádját az ítélet meghozatala előtt, ha látja, hogy a viszont emelt főmagánvadás ellene szintén bizonyítást nyert a bünvádi eljárás folyamán, s a viszonyvádló is hajlandó viszonyvádját visszavonni.

A felek tehát transactióra léphetnek és birói beavatkozás nélkül, saját maguk, tetszésük szerint, esetleg anyagi

előnyök kívánása s nyerése mellett is maguk fejezhetik be ügyüket, a dominus litis jogánál fogva, mely esetben a teljes negativ compensatio érvényesül.

Kivételt nem állít fel ugyan a törvény, hogy a kölcsönös rágalmazás és kölcsönös becsületsértés egyik vagy másik módon való elkövetésénél lennének vagy nem lennének alkalmazhatók a Btk. 274. §-ának a rendelkezései és így a törvény szerint nem férhet kétség ahhoz, hogy azok a kölcsönös rágalmazási és becsületsértési vétségek mindenikére alkalmazandók, akár nyilvánosan, akár nem nyilvánosan, akár szóval, akár tettleg, akár élők, akár holtak, akár hatósági közegek, akár privátok ellen lettek legyen azok elkövetve: mindazonáltal kétség fér ahhoz, hogy a hivatalból üldözendő kölcsönös rágalmazás és becsületsértés eseteiben, vagy ha vegyesen merülnek fel, tudniillik hivatalból és nem hivatalból üldözendő ily kölcsönös vétségek, a teljes negativ compensatio érvényesülésének helye lehet-e, avagy csak mint enyhítő körülmény vétetvén a kölcsönös vétség figyelembe, a nem teljes negativ compensatio érvényesülésének van-e helye?

Ezen kérdés azonban sem az elmélet, sem a gyakorlat, sem a törvény által eldöntve nincsen.

Nem intézkedik a törvény arról sem, hogy a viszonyvadás hol emeltessék, és most, hogy az új büntető perrendtartás értelmében még jobban kiterjedt ezen cselekményekre a birói hatáskör, ezen kérdés annál actualisabbá és komplikáltabbá vált.

Mert az a körülmény, hogy az egyik sértés a katonai, a másik a civil, s itt is az esküdtbiróság, törvényszék és járásbiróság hatáskörébe tartozik, hogy magánvadás, felhatalmazás, kívánság folytán, vagy hivatalból büntetendő-e, a negativ compensatio érvényesíthetőségének sem törvényszerű, sem doctrinális akadályát nem képezi.

Kétségtelen az, hogy mely bíróságnál tétessék a viszonyvadás, arra nézve a perrendtartásnak kellett volna a legnagyobb részletességgel intézkedéseket tenni.

Az eddigi járásbirósági eljárást szabályozó rendelet 83. §-a arra nézve rendelkezett annyit, hogy kölcsönös sérelmek és sértések esetén a vádlott a tárgyalás befejezéseig a vádló ellen szintén emelhet vádat, mely viszonyvadás tárgya, ha a kir. járásbiróság hatásköréhez tartozik, a vád tárgyával együtt tárgyalandó és bírálendő el. Ha pedig ezen viszonyvadás a kir. járásbiróság hatásköréhez nem tartozik, hanem a törvényszék hatásköréhez tartozó büntett vagy vétség jelenségei merülnek fel a hivatkozott rendelet 84. §-a szerint a tárgyalás felfüggesztendő s az iratok a kir. ügyészséghez átteendők voltak.

Ezen processuális rendelkezés, mint látszik, ellentétben állott a Btk. 274. §-ának materiális rendelkezésével; mert míg ez csak a kölcsönös rágalmazás és becsületsértés esetén engedi meg a viszonyvadás emelését, addig amaz, mindenféle kölcsönös sérelmekre és sértésekre.

A másik ellentét pedig a két rendelkezés között abban állott, hogy amíg a rendelet azt tartalmazta, hogy a viszonyvadás a járásbiróság hatásköréhez tartozzék, addig a törvény korlátlanul megengedi a viszonyvadás érvényesíthetését.

Hogy pedig a rendelet a rágalmazáson és becsületsértésen kívül mindennemű sértéseket és sérelmeket bevett a negativ compensatio keretébe, ennek külföldi eredetére vall, ahol több büncselekményekre ki van terjesztve a compensatio, amire nézve a német Btk. 233. §-a így intézkedik: Wenn leichte Körperverletzungen mit solchen, Beleidigungen mit leichten Körperverletzungen, oder letztere mit ersteren auf der Stelle erwidert werden, so kann der Richter für beide Angeschuldigte, oder für einen derselben eine der Art oder dem Masse nach mildere, oder überhaupt keine Strafe eintreten lassen.

A járásbirósági eljárási rendelet ezen intézkedése átment

a törvényszéki gyakorlatba is, de ezen rendelet az új perrendtartás életbe lépté folytán hatályon kívül helyeztetvén, a BP. 23. §-a intézkedik ezen kérdésről olyképpen, hogy kölcsönös becsületsértés, rágalmozás, vagy testi sértés esetén az egyik vádra illetékes bíróság illetékes a másik vádra is, ha hatáskörét az túl nem haladja.

Megint ellentétes rendelkezés az anyagi törvénnyel. Mig ott a BP. 274. §-a szerint csak kölcsönös becsületsértés és rágalmozás, addig itt a testi sértés is említettik, a vétség vagy a büntett megkülönböztetése nélkül.

Magától értetődik, hogy a hatáskör és illetékesség a BP. 15. §-a értelmében a bíróság által hivatalból lévő megvizsgálendő, ha a viszonyvád törvényszék elé tartozik, mindkét vádra vonatkozó iratok a nagyobb hatáskörű bírósághoz tételnek át.

A törvény és a perrendtartás ezen ellentétes rendelkezése azonban nem vonatkozik a negatív compensatióra, mert csak a hatáskört szabályozza. De a doktrina szerint is a negatív compensatio csak a főmagánvád és pótmagánvád kölcsönös concursens eseteiben érvényesülhet és érvényesül is, a törvény engedelme nélkül is, mely eseteket azonban, a pótmagánvád fogalmánál fogva, konkrét alakba önteni nem lehet.

Mégis megmarad a törvénybeli hiba abban az esetekben, amelyekben hivatalból üldözendő rágalmozás és becsületsértés nem hivatalból üldözendő hasonló cselekményekkel vannak concurrentiában.

Hiába engedi a törvény és a perrendtartás ezen eseteknél, és hiába nem engedi a pótmagánvád számtalan előfordulható mindenféle büntetteket és vétségeket tárgyzó eseteinél a negatív compensatio érvényesülését, miután mégis a doktrina ezt megengedi, a törvény és perrendtartás ezen intézkedései gyakorlati alkalmazást sohasem fognak nyerhetni.

Kunfalvy István.

Akadémiai jelentés a Bródy-jutalomról.

Közljük e jelentésből a három év óta megjelent publicistikai munkákról szóló bevezető részt, melyet a napi sajtó mellőzött:

A bizottság szem előtt tartva az alapítvány szabályzatát s ennek magyarázatában az előző bizottságoktól kiemelt s az Akadémiától helyeselt elveket követve, először is csak oly munkákat vont a pályázat körébe, amelyek, habár tudományos eszközökkel, az aktuális közélet valamely problémájának megoldásával foglalkoznak; másodszor a munkák vagy a publicisták megítélésénél nem az álláspontjuk és következtetések belső helyességét vagy hibáosságát latolgatta, hanem az értelmi, æsthetikai, erkölcsi erőkre volt tekintettel, amelyeket az írók akár egyes műveikben, akár egész hirlapírói működésük alatt kifejtteni bírtak.

Az Akadémia utóbbi önkorlátozás nélkül nem is vállalkozhatnék publicistikai díj odaítélésére, mert máskülönbén pártállást foglalna publicistikai jutalmaival, amit célja, szabályai nem engednek.

A bizottság az alapítványi szabályzat 3. a) pontjának megfelelőleg először vizsgálat alá vette az 1897-99-es időszakban megjelent publicistikai munkákat, röpiratokat, tanulmányokat, stb. úgy a pályázatra beküldötteket, mint a be nem küldötteket.

E vizsgálat a lefolyt idősakra gazdag, tartalmas irodalmat mutat. Elég e tekintetben Gaal Jenő, Ecséri Lajos, gr. Majláth József, Baross Károly, Tisza István és Roszner Ervin agrár- és sociálpolitikai, Jászi Viktor, Várnai Sándor, Keleti Ferencz közjogi dolgozataira, Beksics Gusztáv, Bernát István általános politikai irataira s végül a quota-tanulmányokra utalni, melyek Láng Lajos, Horánszky Nándor, Földes Bélától megjelentek.

Az 1897-99-iki ciklusban ezeken kívül még némely, a publicistikával kapcsolatos, igen becses művek jelentek meg: Deák Ferencz beszédei, Kónyi Manó kiegészítő jegyzeteivel; — Kossuth Lajos Iratainak 6. kötete, Kossuth Ferencz hosszabb bevezetésével; — Jancsó Benedekről:

A román nemzetiségi törekvések története és jelenlegi állapota. II. kötet 1899. Mind a három mű a hazai publicistikaának becses forrásmunkája lesz, de egyik sem publicistikai mű, amely az aktuális közélet alakítására gyakorlati terveket, eszközöket jelölne ki, hanem nagyfontosságú okmányok gyűjteménye, vagy történelmi események megállapítása s így a díj odaítélésénél tekintetbe vehetők nem voltak.

Bármily értékesek legyenek azonban az 1897-99-iki publicistikai termékek között némelyek, a bizottság egyiket sem találta olyannak, amely hasonló nagy pályadíjjal való jutalmazásra igényt tarthatna.

Midőn a bizottság a megjelent publicistikai művek értékét illetőleg ily eredményre jutott, ezzel csak viszonylagos ítéletet akar mondani az 1897-99-iki ciklus irodalmáról.

Ugyanis a bizottság teljesen méltányolja Jászi Viktor «Magyar-horvát közjogi tanulmányainak» eredetiségét és éleselméjűségét, Gaal Jenő «Társadalmi béké»-jének nemes emberbaráti gondosságát és előrelátását, Bernát István «Változások küszöbén»-jének Junius leveleire emlékeztető hevét, valamint az erős fajszeretet sugallta tervek eredetiségét, amelyeket Beksics Gusztáv «Magyar Politiká»-jában lankadatlan buzgalomával felvetett.

A bizottság jól látja, mily körültekintő politikai érzék nyilatkozik Láng Lajos «Quotajavaslat»-ában, mily gondosak, mily mélyrehatóak Horánszky számításai a «Quotakérdésben», mily magas, tudományos, a bonyolult kérdés gyakorlati megoldását tisztázni segítő szempontra emelkedik Földes Béla «Quotatanulmányaiban».

A bizottságot viszonylagos ítéletre készíti az alapítvány szabályzatának 3. b) pontja, mely arra az esetre, ha egyes publicistikai mű jutalmazható nem volna, a pályadíjat olyan publicista általános hirlapírói működésének jutalmazására rendeli fordíttatni, akinek egész tevékenysége arra érdemesnek ítéltetik. Az alapítványi szabálynak ez a rendelkezése a jutalmazandó egyes publicistikai mű értékét igen magasra emeli, mert ekként fel kell érnie vagy meg kell közelítenie egy hirlapírónak egész életén, mindenestre pályája hosszabb szakán át kifejtett tevékenysége értékét.

Ily megfontolás mellett a bizottság nem habozhatott, hogy ezuttal az általános hirlapírói működést kell jutalmaznia.

Különfélék.

— **Jelen számunk második cikke** válaszul szolgál a mult heti számunkban megjelent esküdszéki cikkekre.

De lege ferenda két pontra vonatkozott cikkünk. 1. Hogy hiba volt az enyhítő körülmények iránt a törvényben megtiltani a kérdéstevést. 2. Hogy ugyancsak hiba volt a kodifikátor részéről az ügyességet bizni meg a kérdések szövegének javaslatba hozásával. Ezen két pont egyikére sem vonatkozik a válasz.

Ami az igen tisztelt bíró ur ténybeli helyreigazításait illeti, azokat köszönettel vesszük, mivel a bíró ur közvetlenül a tanácsban észlelte a történeteket, mi pedig a lapok tudósításaiból meritettünk.

Azt azonban fen kell tartanunk, hogy a Sonnenberg-esetben igenis lehetett volna megfelelő kérdéssel — amint ez az Ábrahám-esetben meg is történt — közelebb jutni az esküdtek felfogásához. A konkrét esetre leginkább ezt értettük az alatt, hogy a kérdések el voltak hamarkodva. Utalunk különben dr. Szigeti Gusztáv orvos urnak a mult számunkban közölt igen tüzetes cikkére, mely szintén talál alapot a culpa fenforgására nézve.

F.

— **Corpus Juris Hungarici** (Magyar Törvénytár). A magyar törvénytárnak a *Franklin-Társulat* által rendezett millenniumi emlékkiadásából, a mely immár befejezése felé halad, ismét két vaskos kötet hagyta el a sajtót, abban a technikailag is elsőrendű kiállításban, amely ezen, a maga nemében a világ irodalmában páratlan törvénykiadást jellemzi. A most megjelent két kötet elseje az 1608—1657. években, tehát a II. Mátyás, II. és III. Ferdinánd uralkodása alatt alkotott törvényeket tartalmazza, a dr. *Kolozsvári* Sándor és dr. *Óvári* Kelemen kolozsvári egyetemi tanároknak nagy gondnal és lelkiismeretességgel átvizsgált latin szövegben és az ugyan-

azok által az előző kötetekhez hasonló jelességű magyar fordításban. Ezt a kötetet is a körütekintő és lelkiismeretes szerkesztő a jegyzetek és utalások ezreivel látta el, a melyek a korábbi és a későbbi törvényhozás közti vonatkozásokat a legrövidebb, de annál prægiansabb és mégis teljesen kimerítő és felvilágosító módon tüntetik a gyűjtemény használója elé. A most megjelent két kötet másodikikával való esemény számba megy a magyar jogirodalomban. Dr. Márkus Dezső a törvénytár keretébe Erdélynek az 1540—1848. évi önálló törvényhozását is beillesztette és csak most, e kötet birtokában vesszük észre, hogy jogirodalmunk mily nagy hézagát pótolja ez a kötet és elismerés illeti a sajtó alá rendező és fordító két egyetemi tanárt gondos munkájukért és a vállalat szerkesztőjét, hogy az erdélyi törvényeket a vállalatba fölvette. Az 1540—1848. évi erdélyi törvényeket tartalmazó kötet magában foglalja Erdély országának három könyvre osztott törvénykönyvét, tehát az Approbata és Compilata Constitutionokat s az 1744—1848-ig alkotott novellaris articularisokat. Az Approbata és Compilata Constitutiones az eredeti, latinnal tarkázott magyar nyelven advák vissza e kötetben, a mely nyelvészeti szempontból is kiváló érdekességű, az 1744—1837. évi törvénycikkek az eredeti latin szövegben és a gyűjtemény számára készült — első — magyar fordításban közölve, míg az 1847. és 1848. évi törvénycikkek a hiteles eredeti magyar szövegben tétettek közé. Az Approbata és Compilata Constitutiones szövegének fölvilágosításához nélkülözhetetlen számtalan magyarázat, továbbá a latin szöveg fordítása ugyancsak dr. Kolozsvári Sándor és dr. Óvári Kelemen kiválóan gondos tollát dicsérik, míg a szerkesztő ebben a kötetben is arra fordította a legnagyobb figyelmet, hogy az erdélyi törvényhozásnak az anyaország törvényhozásával való hasonlóságát és összhangját mutassa ki szüksézu, de nagyon sokat mondó jegyzetekben. A kötetet Kolozsvári Sándornak és Óvári Kelemennek az erdélyi törvényhozás történetéről és Márkus Dezsőnek az erdélyi jog forrásairól irt tanulmánya vezeti be. Mindkét kötet latin és magyar nyelvű időrendbeli tartalommutatóval van ellátva. A gyűjteményt befejező két kötet (a melyek az 1657—1830. évig alkotott törvényeket tartalmazzák) teljesen készen sajtó alatt van és legközelebb jelenik meg, míg az egész gyűjteményre kiterjedő betűrendes tárgymutató az ősszel kerül a könyvpiacra. A «Magyar Törvénytár» eme millenniumi kiadása 1000—1895-ig terjed és 20 kötetből áll. A teljes munka ára füzve 120 korona, be-kötve 150 korona Kiegészítéseül megjelentek az 1896., 1897., 1898. és 1899. évi törvények, melyeknek bolti ára együtt füzve 21 korona, kötve 29 korona, s a melyeknek minden évfolyama külön is kapható.

— **Dr. Mantuano Rezső** «A magyar törvényhozás» cím alatt terjedelmes közjogi tanulmányt bocsátott közzé, mely a vonatkozó összes jogszabályok egybegyűjtésével s rendszeres feldolgozásával, a jogtörténelmi adatok gondos figyelembevételével s a horvát-szlavonországi viszonyokra is folytonos tekintettel teljes képét adja a magyar törvényhozó hatalomnak. A főszó a tétéles joganyagnak practikus czélokra alkalmas összeállítására van fektetve, de itt-ott felöleli a dolgozat a kérdés elméletét is. Különösen becses a törvényhozó hatalomnak állami életünkben vitt szerepéről szóló rész. A képviselőválasztási jogra vonatkozó curiai gyakorlat pedig e munkában van először feldolgozva.

— **Dr. Ágoston Péter** veszprémi törvényszéki jegyző előfizetést hirdet a f. hóban megjelenő «Szövetkezetek» című munkájára, melyben a kereskedelmi törvény illető rendelkezéseit, az 1896. évi XXIII. tczikket s a vonatkozó judikatúrát dolgozza fel.

Dr. Edvi Illés Károly ügyvéd, ny. kir. ügyész «A büntető járásbiróság zsebkönyve» cím alatt feldolgozta az anyagi és eljárási törvényeknek azon rendelkezéseit, melyekre a büntető járásbirónak az eljárás folyamán szüksége

van. A BP. életbeléptével a járásbiróságok hatásköre tetemesen kibővülve, a járásbirósági hatáskörbe tartozó büntető cselekményeknek kiválasztása s áttekinthető sorozatba foglalása gyakorlati szükségletnek tesz eleget. Egyszersmind sikeres utmutatóul szolgál a könyvecske a bűnvádi eljárás minden részében, s bizonyára nagyban hozzá fog járulni, hogy ama kétségek, mik a BP.-ben és különösen a járásbirósági eljárásról szóló fejezetben, előző §-ok és fejezetek «megfelelő alkalmazása»-nak rendelkezésével járnak, eloszlatassanak. A mű a törvény szószerinti szövegét tartalmazza, jegyzetes magyarázatokkal kíséve. Berendezése, kiállítása egyaránt sikerült. Grill kiadása. Ara 5 korona.

— **Dr. Falcsik Dezsőtől** a Stampfel-féle kompendium-vállalatban «Magyar közigazgatási jog» jelent meg. A ropant terjedelmű anyagot a nyolczives kis füzetbe beleszeríteni nem igen sikerült. Egyes tárgyi tévedésektől sem ment a dolgozat.

— **A zugirászat.** A temesvári ügyvédi kamara évi jelentésében a következő adatokat találjuk:

A r— —i járásbiróság területén a közigazgatási tisztviselők illetve jegyzők mindenféle bírósági beadványt a felek részére szerkesztenek és beadnak; előterjesztések, felfolyamodások, igénykeresetek mind a jegyzői irodákból kerülnek ki, szóval az ügyvédi hatáskörbe vágó munkákat a jegyzők itt nyíltan és megtorlatlanul iparszerűleg végezik, s ezt a közigazgatási főtisztviselő hallgatag türi, másrészt meg ugyanezek a peres eljárásban szükséges helyhatósági, adó- és becselési bizonylatok kiállításában felette késedelmesek. A p— —i járásbiróságnál a kezelő személyzet a kliensfogdosást állandóan üzi; a zugirászat a telekkönyvi ügyekben általános; ily ügyek ügyvédhez egyáltalán nem is kerülnek.

— **A BP. 321. §-a** azt rendeli, hogy a midőn a bíróság határozathozatal végett visszavonul, a fogvalévő vádlott eltávolítandó. Vajon miért nem tartják meg e rendelkezést a budapesti kir. törvényszék minden tanácsánál?

Drága végrehajtások. Az ügyvédi kar panaszára a fővárosban a végrehajtási költségeket csökkentették néhány visszaélés megszüntetése által. Felhívjuk az illetékes hatóság figyelmét arra, hogy azok a visszaélések vidéki végrehajtásoknál nagyobb mértékben vannak meg az u. n. fuvar-költségeknél.

Annak idejében, még talán a járásbiróságok szervezésekor, az egyes járásbiróságoknál megállapították az odatartozó helységek távolságát a központtól és azt, hogy mennyi fuvar-költséget számíthat fel a kiküldött ezért az utért; persze a kocsifuvar vették alapul. Azóta a magyar vasuti hálózat meglehetősen kiépült s igen sok esetben vasuton juthat a kiküldött a környékbeli községekbe. És mégis, a legtöbb ilyen járásbiróságnál mai napig is a hivatalosan előirt kocsifuvar-díjat számítja fel a kiküldött végrehajtásoknál s a bíró meg is állapítja neki. Így a pestvidéki kir. járásbiróságnál például Budapesten vagy Török-Bálinton vezetett végrehajtásnál 6—8 frtot állapítanak meg fuvar-díjban, pedig a kiadás tényleg 60—80 krajczár. A ráczkevei járásbiróság is megállapítja a kocsifuvar oly községeknél, melyeket Ráczkevével vasut köt össze. Ellenben a monori járásbiróság csak a vasuti költséget állapítja meg. Szükséges, hogy intézkedés történjék ezen visszaélés megszüntetésére, mert hihetetlenül megdrágítja a végrehajtást s kétségkívül törvénytelen.

Utasítani kell tehát a kir. járásbiróságokat, ne állapítsanak meg a kiküldöttnek fuvar-költség fejében többet, mint a vasuti menetjegy árát, ha megfelelő vasuti összeköttetés van a székhely és a kiküldetés helye között. És ha az ut nagyobb részét vasuton lehet megtenni, úgy köteles a kiküldött a vasutat használni és csak a hátralevő rövidebb uton kocsit. Egyáltalán meg kell hagyni a járásbiróságoknak, ügyeljenek arra, hogy a kiküldött a végrehajtásoknál az utazást oly utvonalon a közlekedési eszközzel végezze, mely az adott esetben a legolcsóbb.

E. E.

— **Iparkihágási ügyekben a pénzbüntetés részletekben is lefizethető.** (K. M. 1900. évi január hó 13-án 88,471/99. sz. a. hozott határozata.)

I. G. mészáros ipari kihágás miatt jogerős ítélettel

20 frt pénzbüntetéssel büntették az iparhatóságok. Marasztalt ez után azzal a kérelemmel fordult az alsófoku iparhatóságokhoz, hogy, miután számos tagból álló családjának eltartásáról köteles gondoskodni s ipara pang, engedessék meg neki a pénzbüntetést részletekben lefizetni. Ezzel a kérelemmel azonban elutasított.

A folyamodó által megfelelőbbezett határozatot a kereskedelemügyi miniszter megváltoztatta s L. G.-nek megengedte, hogy a jogerős ítélettel kiszabott pénzbüntetést részletekben törleszthesse, mert a folyamodó által kérelme támogatására felhozott körülmények méltánylást érdemelnek, az ipartörvény végrehajtása tárgyában 1884. évi augusztus hó 26-án 39,266. sz. a. kiadott földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszteri rendelet pedig, miként annak 105. §-ából is kitűnik, nem zárja ki azt, hogy méltánylást érdemlő körülmények közt az elsőfoku iparhatóság a kiszabott pénzbüntetés törlesztésére részletfizetést elfogadjon, illetőleg a pénzbüntetési összegnek részletekben való lefizetését engedélyezze.

— **Lelki kényszer** alatt állott minap egy tanu a budapesti büntető törvényszéknél megtartott egyik főtárgyalás alkalmával. Ez a tanu t. i. a vizsgálat alkalmával terhelőleg vallott. A főtárgyalásnál azonban visszavonta ezt a vallomását. Amidőn a tanuk meghiteltetésére került a sor, a bíróság ennek a tanunak a meghiteltetését is elrendelte. Ez azonban határozottan kijelentette, hogy semmi szin alatt nem tesz esküt és inkább elzárhatja magát, mert attól fél, hogyha megesküszik, akkor meghal. Megállapított, hogy a tanu azért nem meri korábban tett terhelő vallomását a főtárgyalásnál fentartani, mert ez esetben attól félt, hogy az erőszakos és verekedő természetű vádlott őt leszurja; másrésről meg a nyilvánvalótlan módosító vallomásra azért nem mert megesküdni, mert vallásos érzületénél fogva attól félt, hogy hamis eskü letévése esetében Isten megbünteti őt és ezért meghal. A tépelődő tanut a bíróság mérsékelt pénzbüntetéssel sujtotta.

— **Szerzői jog megsértése.** 1895 őszén Kutschera bécsi színész Budapesten járt és egy saját szerzeményű dalt egy itteni színházban el is énekeltetett; a dal nagy tetszésben részesült, úgy, hogy Kutschera 500 példányt a saját költségére kinyomatott. A dal mindég jobban-jobban tetszett, úgy hogy Kutschera Rózsavölgyi itteni zeneműkereskedővel érintkezésbe lépett és ez utóbbinak eladta a zenemű egyedüli kiadási jogát. De sok német czég utána nyomatta a dalt, köztük Kunz Adolf is, akit a pesti czég a berlini bíróság előtt beperelt. Panaszolt előadta, hogy 127,000 példányt nyomatott, de ebből sok ezret reklám czélokra elajándékozott. Azzal védekezik, hogy Magyarország nem tartozik a berni egyezmény országai közé. Német zeneszerzők sehol sem zsákmányoltatnak úgy ki, mint Magyarországon. A német zeneműkereskedők egyletének Lipszében tartózkodó syndikusát megkérdezte, vajon szabad-e ezen dal és igenlő választ nyert.

Ennek ellenében a panaszló czég előadta, hogy Rózsavölgyi 1896. év óta üzleti összeköttetésben áll a lipcsei Breikopf és Härtel nevű czéggel, és minden, a panaszostól kiadott zenemű hátán ez áll: Budapest-Lipcse. Ebből azt lehet következtetni, hogy a dal Lipszében is megjelent, tehát a német törvények védelme alatt áll.

Panaszos előadta, hogy 6000 márkán felüli kárt szenvedett az utánnyomás által.

A kir. ügyész ezt elég mérvadónak találta arra, hogy panaszolt ellen 1000 márkás pénzbüntetést indítványozzon.

A bíróság felmentette a panaszoltat, mert a panaszló csakis azért áll a lipcsei czéggel összeköttetésben, hogy a belföldi védelemre hivatkozhasson. A budapesti czég Bécsben nyomatja a zeneműveket és egy részét Lipszébe küldi. Kutschera a dalt, a panaszos czég tudtával, még mielőtt sokszorosítási jogát eladta, 500 példányban kinyomatja. Ez által elvesztette a mű a védelemre szóló jogát.

Nemzetközi Szemle.

— **Játékdifferentia** fedezetére letett összeg vissza nem perelhető. Így ítelt az osztrák legfőbb bíróság folyó évi márczius 27-én.

— **Ügyvédi iroda eladása.** Egy ügyvéd megvette 2500 frt vételárért egy más városban lakó kartársa özvegyétől az elhunyt ügyvédi irodáját, azzal, hogy a folyamatban levő ügyek átvételnek, az átvételig kiérdemelt munkadíjakat és befektetett kiadásokat az átvevő díjtalanul, csak a költ-

ségek megtérítése mellett behajtja, a házberszerződést átveszi, az irodai személyzetet megtartja. Az ügyvéd utólag meggondolta a dolgot és az iroda átvételét s a 2500 frt kifizetését megtagadta. Az özvegy által folyamatba tett keresetet az osztrák legfőbb bíróság elutasította, mert az ügyvéd halálával az adott meghatalmazások érvényüket vesztvén, az iroda átvevőjére mi értékkel sem bírhat az ügyek átvétele és mert csupán a berszerződések és szolgálati szerződések átvétele, mihez az özvegy beleegyezésén kívül a bérbeadó, illetőleg az irodai segédek beleegyezése is szükséges, szintén nem képezhet oly értéket, melylyel szemben a 2500 frt vételárra való tekintettel a lésio enormis kifogása sikeresen megtehető nem volna.

— **Egy német esküdtbírósnál** az esküdtek arra a főkérdésre, hogy bűnös-e a vádlott a rablásban, ekként feleltek: «Igen, 7-nél több szavazattal, enyhítő körülmények figyelembevételével», noha az enyhítő körülményekre vonatkozólag nem intéztett volt hozzájuk kérdés.

A védő ekkor azt kérte, hogy vagy intézzon a bíróság az esküdtekhez az enyhítő körülményekre nézve utólag kérdést, vagy rendeljen el helyesbítő eljárást.

A törvényszék azonban a védőt kérelmeivel elutasította és a vádlottat az enyhítő körülményekre való tekintet nélkül elítélte. Ugy a védő, mint az ügyész semmiségi panaszszal éltek, ez utóbbi azon az alapon, hogy a törvényszék a verdiktben foglalt kijelentés alapján a védő mellékkérdés intézésére vonatkozó indítványának helyt adni tartozott volna.

A Reichsgericht 1900 február hó 15-én tartott ülésén a védő és ügyész semmiségi panaszát elvetette, mert a már egyszer kihirdetett verdikt, a helyesbítő eljárás esetét kivéve, megváltoztathatatlan, a verdikt kihirdetése után mellékkérdés intézése iránt tett indítvány tehát figyelembe nem vehető; helyesbítő eljárásra pedig szükség nincs, mert az a körülmény, hogy az esküdtek a verdiktben olyasmire is nyilatkoztak, ami iránt hozzájuk kérdés nem intéztett, egymagában a verdiktet homályossá és érthetlenné nem teszi.

— **A francia semmitőszék** gyakorlata szerint az esküdt a kötelességében álló pártatlanság elve ellen vét és a vádlott bűnösségéről már eleve alkotott véleményének ad kifejezést, minélfogva törvényesen nem vehet tovább részt az eljárásban s a tárgyalás semmisségének terhe alatt pótesküdttel helyettesítendő:

ha egy tanu kihallgatása után hangosan ezt mondja: «Elnök ur, azt hiszem, ezek a tények beszélnek»,

ha puskalövessel elkövetett gyilkosság vádja esetén a vádlottnak a löveg természetére történt kihallgatása után azt a megjegyzést teszi: «Középnagyságu golyókat nem sakálok megölésére szoktak használni»,

ha egy orvosszakértőnek rendkívül fontos vallomása után kijelenti, hogy csak azért intézett kérdést a szakértőhöz, hogy annál teljesebb legyen a bizonyossága.

Ilyennemű véleménynyilvánításnak ellenben nem tekintethető az:

ha az esküdtnak egy tanuhoz intézett kérdése csupán valamely anyagi tény felvilágosítására irányul,

ha az esküdt az ügyész vádbeszéde alatt helyreigazit valamely anyagi tévedést, pl. egy számbeli hibát, anélkül, hogy ehhez megjegyzést fűzne, vagy ebből valamely következtetést vonna le,

ha akkor, midőn a védő egy a vádlottnak tulajdonított dicséretreméltó és bátor tetről tesz említést, a vállát vonogatja,

ha akkor, midőn az elnök egy rendőrt a vádlott letartóztatása alkalmával tanusított erélyes és önfeláldozó viselkedéséért megdicsér, a hallgatóság kitörő tapsában részt vesz,

ha ezt a megjegyzést teszi: «a vádlott reggel arról beszélt, hogy halántékára sujtottak, most este pedig azt mondja, hogy az ütést feje bubjára kapta»,

ha az esküdt, miután az egyik vádlott egy tényre kihallgattatott és a másik vádlott ugyanerre a körülményre vonatkozólag azt felelte: «Csak ugyanezt mondhatom», mint pusztá feltevést veti oda: «Talán azért, mert összebeszéltek».

A kiknél jogászegyleti gyűjtő-ívek vannak, felkéretnek azok beküldésére.

A Magyar Jogászegylet igazgató-választmánya f. hó 12-én szombaton este 7 órakor az ügyvédi kamara helyiségében ülést tart. Napirenden van: Az évi rendes közgyűlés előkészítése.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre — 12 kor. negyedévre 6 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A biztosítási ügynök jogköre. Dr. Balog Arnold budapesti ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* Egy törvényszék administrációja. Dr. R. M. — Emelhető-e valamely jelzőjogilag biztosított követelés engedményesével szemben a kölcsönösszeg le nem olvasásának kifogása? Huf József soproni ügyvédtől. — Magyar jogi szakértő véleménye Ausztriában. — Revidált kereskedelmi törvény Romániában. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A biztosító ügynök jogköre.

„A biztosító társaság ügynöke, ha a társaság részéről szélesebb jogkörrel felruházva nincs, már állásánál fogva a biztosítási ajánlatok átvételére s beküldésére nézve a biztosító megbízottjának tekintendő. Az ajánlatot tevő tehát az ügynökkel szemben az ajánlat elküldését feltételtől teheti függővé és a vonatkozó kikötés a társaságot mint megbízót kötelezi, akár tudott róla, akár nem.”

Üdvözljük a budapesti kir. tábla III. tanácsát itt idézett ítéletében nyilvánuló bátor kezdeményezéseért.* Üdvözljük azon alkalomból, hogy megkisérelte szakítani egy sok igazságtalanságra vezetett ferde joggyakorlattal.

Évtizedeken át grasszálnak a biztosító ügynökök Magyarországon, kompromittálva az egész biztosítási intézményt. A kereskedelmi és iparkamarák és közigazgatási hatóságok telve panaszokkal a sáskahad ellen. A polgári és büntető bíróságok el vannak árasztva az ügynökök tisztességtelen eljárásából folyó perek ezreivel, de eddig mind hasztalan keresett orvoslást a becsapott fél hatóságnál, bíróságnál, a vége mindig csak az volt, hogy fizetett...

Egész vagyonok rámentek egy-egy perre, és az anyagi károsodással felért az a nagy erkölcsi kár, melyet az igazságszolgáltatás tekintélye szenvedett a csaknem unisono hozott bírói ítéletek által.**

* Közölve *Jogt. Közl.* 19. számának mellékletén 352. szám alatt.

** A felsőbb bíróságok ítélkezéséből egyedül a kassai kir. tábla egy ítéletét ismerem, mely eltér a sablonos felfogástól. Ez ítélet indoklása (Térfi-féle gyűjtemény II. k. 522. sz. a.) így szól:

Minthogy a bírói gyakorlat által elfogadott jogszabály, hogy a biztosító társaságok által évi rendes fizetéssel állandóan alkalmazott és biztosítási ügyletek szerzésére kiküldött ügynök a biztosítási ügylet létesítésénél a kereskedelmi törvény 43. §-a értelmében a kiküldő biztosító társaságnak a meghatalmazottja, akinek meghatalmazási köre a dolog természeténél fogva a biztosítási ajánlat átvételére s az őt megbízó biztosító társasághoz leendő juttatására terjed; következik, hogy oly esetben is, ha a megbízó az ilyen ügynöknél tett ajánlatot feltétlenül fogadatosítja is, a biztosítási ajánlatot tett felet a kötelezettség csak oly mérvben és értelemben terheli, amely feltételek mellett ajánlatát tette, tekintet nélkül arra, hogy a biztosító társaságnak ilyen alkalmazottja feljogosított-e arra, hogy önállóan ügyleteket köthessen és így a biztosítási ajánlat kikötött feltételeket elfogadhasson és hogy azokat a kikötött feltételeket a megbízójával, vagyis a biztosító társasággal kötötte-e vagy nem; mert a biztosítási szándékozó félnek ily nyilatkozata ily esetben is ajánlatnak tekintendő, amely ajánlatot, ha a biztosítások szerzésével megbízott ilyen állandóan alkalmazott ügynök esetleg nem az ajánlatnak megfelelően vagy nem egész terjedelmében vagy nem a kikötött feltételekkel közli az őt kiküldő meghatalmazóval, ez nem a jóhiszemű biztosítási szándékozó fél, hanem csupán a biztosító társaság hátrányára szolgálhat, amely társaság saját érdekében tartozik gondoskodni arról, hogy megbízható egyént alkalmazzon ügynökként.

1896 febr. 14. I. G. 19. sz. a. kimondotta a budapesti kir. tábla, hogy

Más kérdésekben, ha a közvélemény tudomást nyer a bírói joggyakorlat bizonyos állandó irányáról, idő multán elsimulnak a controversiák, az emberek alkalmazkodnak ügyleteikben a judikaturának jogszabálylá jegecesedett elvi kijelentéseihez. A perekben bizonyos idő múlva nem is igen kerül felszínre a már egyöntetűen megoldott jogi kérdés, ami mutatja, hogy az érdekeltek *megnyugodtak* a controversiának eldöntésében.

Az ügynöki kérdés huszonöt esztendő óta állandóan felszínen van, nemcsak az irodalomban, a szaksajtóban, jogászegyletben és jogászgyűléseken: de felszínen tartja azt maga az élet, mely nem tud megnyugodni a jogérzettel homlokegyenest ellenkező és a közmeggyőződésbe élesen beleütköző megoldásban.

Nem fognak átmenni a köztudatba soha az oly elvi kijelentések, mint: A biztosítási ügynök az ajánlat kitöltése, átvétele és elküldése körül a biztosított meghatalmazottja. Az ajánlattevő az ajánlat aláírása folytán az ajánlatban foglaltak valóságáért feltétlenül felelőssé válik s nem védekezhetik azzal, hogy az ügynök az ajánlatot a bevallástól eltérően töltötte ki, mert a biztosított kötelessége arról gondoskodni, hogy az ajánlatbeli kérdésekre a valóságnak megfelelő válaszok vétessenek be. Az írásbeli ajánlattal szemben az ügynök mint közvetítő részéről tett külön ígérek figyelembe nem vétethetnek.

Ezek azon stereotyp szólamok, melyekkel elverik a port a biztosított, úgy az ellene érvényesített díjperekben, valamint a felperessége alatt indított biztosítási összeg iránti perekben is.

A perben tudja csak meg a biztosított, hogy az életbiztosítási ügynök az ő korát hamisan vezette be az ajánlatba, vagy kihagyta előző betegségeit. A tűzkár ellen biztosított csak a megtörtént kár után látja, hogy az ügynök cserépfedelűnek írta az ő nádfedelű házát, esetleg jobb tudomása ellenére elhallgatta előzőleg ért tűzkárait. Mindezt csak azért tette az ügynök, hogy az ügylet létrejöjjön. A biztosítottat csalogatja az ügyletkötésre az aránytalanul alacsony díj, a biztosítónak pedig nincs oka el nem fogadni *azt* az ajánlatot amelyet az ügynök beküldött s amelyben az összes adatok a legpontosabban összevágának s amelyben semmi olyan sincs, ami gátolná a szerződés megkötését.

Ezek a közönségesebb eseteken felül száz és száz esetben az ügynökök mindenféle, az ajánlatba fel nem vett szóbeli concessiót és ígéretet tesznek, csak hogy ajánlatot csaljanak ki a látogatásukkal megtisztelt egyéntől. E feltételekről ők is jól tudják, hogy a bíróságok azokra semmit sem adnak.

Az utazó ügynökök által kötött ügyleteknek — bátran mondhatni — *nyolczvan százaléka* így jön létre. Hogy nem mindegyikből keletkezik per, az onnan van, mert egyrészt az ügyek egy kis része bíróságon kívüli egyezséggel feje-

a biztosító ügynökénél tett, de ennek beleegyezésével visszavont ajánlatot az ügynök nincs jogosítva a biztosítónak beküldeni és ha ezt mégis megtenné, az ily ajánlat a biztosító társaság javára nem bír érvénnyel. (Térfi-féle gyűjtemény I. k. 82. sz. a.) De e határozat nem azzal indokolja a rendelkezést, hogy az ügynök az ajánlatok átvételére és beküldésére nézve a biztosító megbízottja.

zódik be, más részében a becsapott fél nem akar még perre is költeni, sok esetben pedig a biztosítási szerződés a díj nem fizetése okából, tehát a biztosított hibájából megszűnik, más ügyletek pedig a biztosítás idejének végeig folynak, anélkül, hogy az ügylet hibájára a biztosított rájönne.

A joggyakorlat úgy tekinti az ügynököt, mint egy, mindkét féltől egyformán távol álló *közvetítőt, alkuszt*. Ebben elvégre talán még nem is volna veszedelem. Mikor azonban az ajánlattevő az ügynökre bizza az ajánlat kitöltését, akkor már egyszermind az ajánlattevő megbízottjává avatja fel ez elmélet az ügynököt, az ajánlattevő megbízottjává, aki ma látta először azt az egyént.

Nem hatalmazza ő fel az ügynököt semmire. Az ügynök az *ügylet létrejövetele* érdekében cselekszik, mikor az ajánlat kitöltését eszközli, az ügylet létrejövetele pedig legalábbis egyformán érdeke úgy a biztosítónak, mint a biztosítottnak. Sőt a biztosító az ügylet létrejövetele iránt nagyobb érdeket árul el, mert hiszen ő az, aki az ügynököt ismeri, őt állandóan alkalmazza, utra küldi, utasításokkal látja el és ő az, aki díjazza is. Egyszóval, a biztosító az, aki az ügynököt ügyletek szerzésével megbizsa.

Itt jutottunk el a kir. tábla ítéletének érveléséhez.

A kir. tábla nem megy bele abba az igen sokat vitatott kérdésbe, vajon az ügynök a törvény értelmében vett kereskedelmi meghatalmazott-e vagy sem. A kir. tábla az ügynök valóságos, konkrét meghatalmazásából indul ki. Kiindul abból, hogy a biztosító az ügynökét megbizsa azzal, hogy az ajánlatot vegye át és küldje be. A megbeszélte esetben az ajánlattevő az ügynöknek azon szóbeli kikötéssel adta át az ajánlatot, hogy utóbbi azt a biztosító-társaságnak csak egy bizonyos feltétel beállta esetén küldheti el. Az ügynök azonban az ajánlatot ennek dacára beküldötte a társaságnak. Mivel a kir. tábla az ügynököt az ajánlat átvétele és beküldése körül a biztosító meghatalmazottjaként tekinti, ebből folyik, hogy az ügynökkel, mint megbízottal szemben tett szóbeli kikötést érvényesnek ismeri el.

A kir. tábla ítéletének indokolása concisitása mellett kissé ovatos, mondhatnánk szófukar. Lapidáris két mondatból álló elvi kijelentésben nem foglaltatik több, mint az, hogy ha az ajánlatot tevő az ajánlat *elküldését* feltételtől tette függővé, az ügynök nincs jogosítva az ajánlatot e feltételre való tekintet nélkül továbbítani, mert a vonatkozó kikötés a társaságot mint megbízót kötelezi, tekintet nélkül arra, hogy az a kikötés az írásbeli ajánlatban befoglaltatik-e.

A kir. tábla ítélete még nem dönti el azt a két kérdést, amely tulajdonképpen itt a legnagyobb gyakorlati fontosságú, vajon 1. az ajánlat kitöltésénél is a biztosító megbízottja-e az ügynök; 2. az ajánlatban nem foglalt, de külön iratban vagy szóbelileg kikötött *ügyleti* feltételek kötelezik-e a biztosítót?

De a kir. ítélő tábla határozata fontos azért, mert ki meri mondani legalább azt, hogy az ügynök a biztosítási ajánlatok átvételére és beküldésére nézve a biztosító megbízottja. Már ez is igen becses concessio, mert nem lesz nehéz az egyes esetekben kimutatni, hogy a biztosító-társulatok ügynökeiket nemcsak erre hatalmazzák fel, hanem — különösen írástudatlan egyénekkel kötendő ügyleteknél — részletes utasítást adnak arra nézve is, hogy az ügynök az ajánlatot hogyan töltse ki. Egyszóval, az ügynök nemcsak az ajánlat átvételére és elküldésére, hanem általán a biztosítási ügyletek *szerzésére* nézve a biztosító megbízottja.

Emellett, ha a kir. tábla megengedi, hogy a feltétlenül kiállított írásbeli ajánlat mellett az ajánlat *elküldésére* vonatkozólag megállapított szóbeli feltétel a társasággal szemben figyelembe vehető legyen, nem tart vissza semmi sem bennünket attól, hogy egyéb, az ügynökkel létesített szóbeli megállapodás is respectáltassék. Sőt a kir. tábla álláspontjából egyenesen az folyik, hogy az ügynök az egész vonalon

a fent körülírt terjedelemben a biztosító meghatalmazottjául tekintessék. Jogilag relevans különbség a két eset közt nem található.

Bizton hisszük, hogy a kir. tábla következetes lesz elfoglalt kiindulás pontjához és az ügylet létrejötte körül az ügynök tényleges szerepét és megbízási körét véve bázisul, megóvjá a biztosítottak érdekeit. *Dr. Balog Arnold.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Egy törvényszék administratiója.

Érdekes az igazságügyi administratio kérdésével minél sürűbben s minél szélesebb körben foglalkozni, hogy a legfőbb felügyeleti hatóság figyelme nemcsak a hivatalos jelentésekből — felügyeletre hivatott kir. táblák és ügyvédi kamarák részéről — hanem a jogászörök minden részéből, felkeltessék s hogy a létező bajok orvoslására minden lehető az igazságügyi kormány megtegyen, részint pedig ott, ahol a bajok már szanálva lettek, ezeknek példája, máshol is, a bajok orvoslása czéljából alkalmaztassék.

E lapok f. évi május hó 11-iki számában, a nagyvárad és temesvári ügyvédi kamarák jelentése alapján lett említés téve ezen kamarák területén előforduló miseriákról, s éppen azért, mert a nagyvárad ügyvédi kamara jelentésében felhozott bajok lettek szóba hozva, ismét foglalkozni kívánok ezen kamara területén lévő egyik törvényszék, t. i. a nagyvárad és az ennek területéhez tartozó járásbiróságok administratiójával, kivételesen azonban nem annyira a létező bajok felsorolása, hanem éppen már teljesen szanált állapotok feltüntetése czélom, azon e cikk elején említett czélzattal, hogy ezen, az igazságügyi kormány mintát véve, ott, ahol bajok vannak, hasonló módon igyekezzenek a bajokat meg is szüntetni.

Körülbelül 1896 vagy 1897. évben történt, hogy a nagyvárad kir. törvényszék volt elnöke néh. Gyalokay Lajos, nyugalomba vonult; nem ezen elnök kiváló képességén, rendkívül sok jóakaratan mult, hogy ezen törvényszék évről-évre a restantiák tömkelegétől megszabadulni nem tudott. A birói létszám apasztva lett akkor, midőn az ügyforgalom folytonosan emelkedett. Nem volt szerencséje abban, hogy folytonos felterjesztései, a létszám szaporítását is eredményezték volna.

Alig hogy az új elnök, most már nagyvárad kir. főügyész, ezen törvényszék vezetésével megbizva lett, a birói létszám, a segéd- és kezelőszemélyzet oly mértékben lett szaporítva, hogy ezek — igaz, megfeszített munkássággal — elérték azt, miként a majdnem 2000-re rugó rendes perek két év alatt feldolgozva és a büntető ügyek, az új æra bekövetkeztéig majdnem teljesen betárgyalva lettek.

A törvényszék 3—4 tanácsban majdnem naponként késő estig tárgyalta a bűnügyeket, s a polgári bírák heterként 30—40 ítéletet referáltak.

Mindezen factorok létesíthetők máshol is s ugyanazon eredménynek kellend máshol is beállani.

Ezen törvényszék területén, ügyforgalom tekintetében, első helyen áll a Nagyvárad-városi kir. járásbiróság.

Bizvást állitható, hogy nemcsak ügyforgalom, hanem pontos s gyors elintézés s az ügyek expeditiója tekintetében valóságos mintabírószék színvonalára emelkedett, felszerelve kellő munkaerővel a fogalmazási és kezelési szakban.

Hasonló dicséretet mondhatunk a Nagyvárad-vidéki, *székelyhídi* és *tenkei* kir. járásbiróságokról.

Csak például hozzuk fel, hogy ezen utóbbi két járásbiróság bármelyik telekkönyvi osztályához beadvány érkezik, még aznap, esetleg másnap elintézve, telekkönyvbe bevezetve és harmadnap expedálva lesz.

Hasonló eredményre van kilátás a *szalontai* járásbíróóság telekkönyvi osztályánál, hol az érdekeltek tudomása szerint, az alap ezen reménye megvan.

Sajnos, hogy az *élesdi* járásbíróóságról ily dicsérőleg nem emlékezhetünk meg, mert itt oly lassu az ügymenet, hogy az igazságszolgáltatáshoz fűzött legszerényebb igényeket sem elégti ki; ennek oka bizonyára a személyzet csekélyisége lehet.

A *magyarcsékei* kir. járásbíróóságnak jogászörökben már rég óhajtott feloszlataása égetően szükséges volna; mert ezen bíróság székhelye, területköre, ügyforgalma együttvéve nem alkalmasak egy igazságszolgáltatási forum fentartására.

Ezen bíróság igen szépen felosztható lenne három szomszédos járásbíróóság területébe s megmentene legalább még e mellett egy pár jogászbembert attól, hogy valóságos számkivetésben legyen.

A *belényesi* járásbíróóság felől is sok panaszt hallunk.

A *vaskóhi* kis járásbíróóság jól működik, az ügymenet gyors és kielégítő.

A *margittai* járásbíróóságnál a telekkönyvi osztály működése még nem egészen kielégítően, de már ezen bíróság, a hosszú ideig tartott bajoktól rövid időn teljesen megszabadul; sok hibát kellett itt kiirtani ami a lanyha vezetés hibája volt, s a mostani vezető, úgy látszik, kimélet nélkül irtotta ki a régi bajokat.

Végül a *b.-ujfalui* kir. járásbíróóságról kell megemlékeznünk; itt évtizedek óta folytonosan kellemetlen s compromittáló akadályok gördülnek az igazságszolgáltatás kereke elé.

Az igazságügyi kormány hathatós közreműködésével az lett elérve, hogy elegendő munkaerővel felszerelve, rövid időn belül teljesen lábra állana ezen bíróság is, ha szociális okok ebben nem fognak gátlólag hatni.

Itt az a baj, hogy a bírák egymással, illetve az albirák a vezetővel, s ez utóbbival a felek illetve ügyvédek vannak folytonosan háboruban. Ez nem szolgálhat az igazságszolgáltatás előnyére.

Röviden vázoltuk csak az eddigiekben ezen nagy törvényszék s hozzátartozó járásbíróóságok helyzetét. Nagyban és csekély kivétellel rendkívül haladást tettek ezen bíróságok s azt hisszük, ha hazánk többi bíróságainál is ily arányban lesz a jóra felé való változás, nem lesz bíróság, hol panaszra lesz alkalom.

Dr. R. M.

Emelhető-e valamely jelzálogjogilag biztosított követelés engedményesével szemben a kölcsönösszeg le nem olvasásának kifogása?

Az engedményes beperelte a jelzálogjogilag biztosított követelést a jelzálog tulajdonosa ellen; alperes azt a kifogást emelte a kereset ellen, hogy a hitelező, azaz az engedményező a személyesen kötelezett adósnak, t. i. jogelődjének a kölcsönösszeget nem olvasta le.

A zentai járásbíróóság alperest annak tüzésére kötelezte, hogy felperes követelése a jelzálog értékéből végrehajtás útján kielégíttessék; mert az ellen, ki a nyilvánkönyvben bizva, valamely jogot szerzett, csak oly kifogásokat lehet érvényesíteni, melyek a nyilvánkönyvből kitűnnek, alperes pedig nem is állította, hogy felperes a biztosított követelést rosszhiszeműleg szerezte volna.

A szegedi ítélő tábla felperest keresetével elutasította; mert alperes tanukkal és főesküvel azt kívánta bizonyítani, hogy jogelődje (a személyesen kötelezett adós) a kötelezésre értéket nem kapott. Felperes a megkínált főesküt el nem fogadván, de azt visszakinálni sem akarván, a polgári perrendtartás 234. §-a értelmében a bizonyítandó körülményre nézve pervesztesnek tekintendő, annál fogva bebizonyítottak volt veendő, hogy az engedményes követelése fen nem áll. Nem volt tekintetbe vehető felperesnek ama

érvelése, hogy az engedményező és a személyesen kötelezett adós közötti viszonyhoz neki mint engedményesnek nincsen köze, nem pedig azért, mert egyrészt a jelzálog tulajdonosa és ennek jogán jogutódai a jelzálogos hitelező (?) * ellen mindazokat a kifogásokat érvényesíthetik, amelyek a közvetlen adóst megilletnék, másrészt az engedményező nem ruházhatván át több jogot, mint amennyivel ő maga birt, a követelés fen nem állása az engedményes ellen is kifogásképpen ellenvethető.

A Curia a másodbíróósági ítéletet indokai alapján és még azért hagyta helyben, mert a telekkönyvi bejegyzések az azoknak tárgyát képező követelések valóságára és fenállására nézve önálló bizonyítékot nem szolgáltatván, magábanvéve az a körülmény a per adataival szemben nem volt figyelembe vehető, hogy a beperesített követelés erejéig az alperes tulajdonát képező ingatlanra a zálogjog van bekebelezve.

A másodbíróóság által felhozott érvek megfelelnek ugyan rendszerint az általános jogszabályoknak, de erre az esetre mégsem alkalmazhatók, még akkor sem, ha a felhozott érvekhez hozzátette volna még azt is, hogy az osztrák polgári törvénykönyv 449. §-a szerint a zálogjog szerzése érvényes követelést feltételez, hogy a kölcsönügylet csak a pénzüsszegnek leolvasásával válik létezővé, hogy tehát ezen két kellék hiányában a zálogjog bejegyzése érvénytelen.

Ugyanaz a megjegyzés tehető a Curia által kijelentett jogelvekre, hogy azok rendszerint megfelelnek az általános jogszabályoknak, de erre az esetre mégsem alkalmazhatók, hanem az osztrák polgári törvénykönyvnek nálunk is érvényben lévő 469. §-ában foglalt az az intézkedés alkalmazható csupán, mely szerint a jelzálog megszüntetésére az adósság lefizetése magában nem elegendő, hanem a jelzálogos jószág mindaddig marad lekötvé, míg az adóslevél a nyilvánkönyvekből ki nem töröltetik.

Ámbár ennek a szakasznak szerkesztése sikerültnek éppen nem mondható, mivel egyrészt felesleges rendelkezést tartalmaz, másrészt pedig világosan nem fejezi ki azt, amit kifejezni akart, de azért mégis érthetően magyarázható és a törvényhozónak abban lefektetett szándéka felismerhető.

Felesleges rendelkezést tartalmaz annyiban az a szakasz, amennyiben azt mondja, hogy a jelzálogos jószág addig marad lekötvé, míg az adóslevél a nyilvánkönyvekből ki nem töröltetik, ez pedig annyit tesz, hogy a zálogjog érvényesen bejegyzettnek tekintendő mindaddig, míg a nyilvánkönyvekből ki nem töröltetik.

Felesleges ezen rendelkezés azért, mivel a telekkönyvi intézmény alapelvei, különösen a nyilvánossági alapelv szerint amugy sem lehet kétséges, hogy mindaz, ami a nyilvánkönyvben bejegyezve van, érvényesen bejegyzettnek tekintendő, míg megtámadás folytán ki nem töröltetik.

Felismerhető az idézett 469. §-nak értelme, ha tekintetbe vesszük, hogy az osztrák polgári törvénykönyv 449. §-a értelmében a jelzálogjogot érvényes követelés nélkül sem szerezni, sem fentartani nem lehet.

Ezen §-ban foglalt intézkedés segítségével magyarázható a 469. §-nak rendelkezése; ha ez utóbbi §. azt rendeli, hogy a jelzálog lekötvé marad, míg az adóslevél (helyesen a zálogjog) a nyilvánkönyvekből ki nem töröltetik, akkor ez implicite azt is jelenti, hogy a követelés mindaddig fenállónak tekintendő, míg a zálogjog a telekkönyvből ki nem töröltetik, mert érvényes követelés nélkül jelzálogjog nem képzelhető.

Az osztrák polgári törvénykönyvnek 469. §-a értelmében tehát a zálogjogilag biztosított követelés kiváltságos köve-

* A kereset tartalmából kitetszik, hogy nem az eredeti hitelező, hanem annak engedményese perelte be a jelzálogjogilag biztosított követelést.

telés, melynek érvényességére az a körülmény, hogy az tényleg nem áll fen, semmi befolyást nem gyakorol, akár nem vált az lehetővé, akár pedig megszűnt az.

Az osztrák polgári törvénykönyvnek 469. §-ában foglalt rendelkezés azonban a telekkönyvi intézménnyel szoros összefüggésben állván, csak akkor alkalmazható, ha harmadik jóhiszemű jogszerzőről van szó.

A konkrét esetben az engedményes mint jóhiszemű harmadik személy szerezte a követelést és azzal együtt a jelzálogjogot s így a biztosított követelésnek nem létezővé válása ellene kifogásul fel nem hozható.

Ezt kívánja a telekkönyvi hitel is.

Minthogy azonban a telekkönyv a dolog természete szerint csak a telekkönyvi jogokat, illetőleg a telekkönyvileg biztosított jogokat védi a jóhiszemű szerzők irányában és minthogy a telekkönyv hatálya csak addig terjed, ameddig az magából a telekkönyvből kivehető, magától értetődik, hogy a jóhiszemű engedményes sem igényelhet több védelmet, mint amennyit a telekkönyv nyújthat, annál fogva csupán azt igényelheti, hogy biztosított követelés, melyet a nyilvánkönyvben bizva szerzett, a nyilvánkönyvileg lekötött ingatlanokból kielégíttessék. Ha tehát a személyesen kötelezett adós mint jelzálogtulajdonos, vagy annak jogutódja bizonyítja, hogy a biztosított követelés létezővé nem vált, vagy hogy az megszűnt, akkor a jóhiszemű engedményes a biztosított követelésnek pusztán a jelzálogból való kielégítését veheti igénybe és a személyesen kötelezett adós mint jelzálogtulajdonos egyéb vagyona sem intézhet végrehajtást, mivel ez utóbbinak kötelezettsége a követelésnek létezővé nem váltva vagy megszűnté folytán elenyészett.

Mindezekből kitetszik, hogy a kölcsönösszeg le nem olvasásának kifogása a jóhiszemű engedménnyel szemben csak azt eredményezi, hogy a jelzálogjogilag biztosított követelés csupán a jelzálog értékéből elégíthető ki és ezért helyesen ítél az elsőbíróság, midőn a kölcsönösszeg le nem olvasására nézve alperes által kért bizonyítás mellőzésével ezt annak türéseire kötelezte, hogy a zálogilag biztosított követelés a jelzálog értékéből kielégíttessék.

Csak három eset képzelhető, amelyben valamely jelzálogjogilag biztosított követelésnek fen nem állása felperesnek kifogásképpen teljes sikerrel ellenvethető, még pedig:

1. ha az eredeti hitelező vagy annak örököse azt érvényesíteni akarja;
2. ha a harmadik személy azt rosszhiszeműleg szerezte vagy arra alzálogjogot rosszhiszeműleg nyert; és
3. ha valaki a zálogjogilag biztosított követelést viszteher nélkül szerezte.

Ebben a három esetben felperes keresetével feltétlenül elutasítandó.

Huf József.

Magyar jogi szakértő véleménye Ausztriában.

Megemlékeztünk róla, hogy *Zsögöd Benő* egyetemi tanár szakértői véleményét kérte ki egyik bécsi járásbíróság egy jogi kérdés tekintetében. Az ítélet, melynek álláspontja a szakértői véleményen alapszik, kivonatban így szól:

A bécs-belvárosi II. sz. cs. kir. járásbíróság dr. Bauer Albert bécsi ügyvéd felperesnek — R. Matild b-i magyarországi lakos alperes elleni 120 frt iránti ügyben a következő ítéletet hozta:

Alperes köteles felperesnek 14 nap és végrehajtás terhe mellett megfizetni a) 120 frt összeget 1897 január 1-től járó 5% kamattal és 239 frt 54 kr. perköltséget, b) 25 frt kártérítési összeget.

Tényállás és indoklás: A felperes előadása szerint 1896 július havában az akkor még 23 életévben levő, tehát hazája, Magyarország törvényei szerint még kiskoru alperes számára egy végrendeletet szerkesztett, amelyért a peresített összeget követeli. Ezen végrendeletében az alperes 100,000 frtot meghaladó vagyonáról rendelkezett.

Az alperes kötelezettségvállalási képessége tekintetében a felperes a Magyarországon uralkodó szokásjogra, a bíróságok gyakorlatára. Alperes beismeri, hogy a felperes készítette a kérdéses végrendeletet, tagadja azonban a követelt összeg arányosságát, továbbá a végrendelet tételekor volt kiskorúságát és így azt is veti ellen, hogy akkor még jogérvényesen nem kötelezhette magát.

Szakértőül kihallgatott *Zsögöd Benő* m. kir. egyetemi tanár kijelenti, hogy nincs ugyan oly honi törvény, mely kiskorúaknak korlátlan kötelezettségvállalást engedne, oda nyilatkozik azonban, hogy tekintettel arra, hogy a törvény a 12. életév meghaladott kiskorúnak megengedi a végintézkedést, a kiskoru az ez irányban igénybe vett szolgálatokért egész vagyonával felelős, csak hogy nem a kikötött, hanem becslés által megállapítandó díjazásért.

A jelen jogvitában nem azon kérdést kell megoldani, hogy egy magyar állampolgár kiskorúsága alatt bizonyos esetekben jogérvényesen kötelezheti-e magát, hanem csakis azt, hogy az alperes köteles-e a felperest a beismert szolgálatért, a végrendelet szerkesztéseért díjazni.

A bíróság igenlő értelemben tartotta a kérdést eldöntendőnek, mert Magyarországon érvényes törvények szerint a 18. életévét meghaladott kiskoru jogosult végrendelkezni anélkül, hogy ezen cselekménynél a közvégrendeleti formához volna kötve. A felperes által az alperesnek tett szolgálat tehát megengedett.

Ha tehát a törvény megengedi, hogy a 18. életév meghaladott kiskoru vagyonáról jogérvényesen rendelkezék, és nem tiltja meg, hogy e cselekménynél jogi tanácsot keressen, úgy a kiskorúnak másrésről el kell ismernie az ezen szolgálatok díjazására irányuló kötelezettséget, hogy tehát ezen szolgálatokért a megfelelő díjazás a kiskoru vagyonából teljesíttessék.

A bíróság ezen nézete dr. *Zsögöd Benő* m. kir. egyetemi tanár véleménye és a meglevő curiai határozatok szerint megegyezik a Magyarországon törvény hiányában hatályos szokással, amely azon elvet követi, hogy a kiskoru a vagyona tekintetében tett cselekményekért (és a jelen per tárgyát képező végrendelet alkotás csak ilyennek tekintendő) felelős és ennél csak az ellenszolgáltatás nagysága forog kérdésben, mert ezt nem kötheti ki a kiskoru, hanem ezt bírói határozattal kell megállapítani.

Ebből következik, hogy az alperes a felperes által végrendelete szerkesztésénél tett jogtanácsadói szolgálatok díjazására köteles. Az ezekért követelt díjazás megfelelő voltát az alperes tagadta, de a bíróság, — tekintettel azon vagyon nagyságára, melyről a végrendeletben intézkedés történt és azon nagyobb gondra, amelyet ilyen ügy igényel, — azt teljesen megfelelőnek találta és mint díjazást a keresetben kért 120 frt összeget ítélte meg és így a kereseti kérelemnek teljes mértékben helyt adott.

Elítéltetett továbbá az alperes a felperesnek megfizetendő 25 frt kártérítési összegben, mert az alperes magyar honpolgár létére és eszerint ismerve a magyar törvényeket, úgy ezen bíróság illetékességét, mint bármely teljes intézményre való kötelezettségét tagadta és ekként a felperest messzemennyre és költséges bizonyításra és oly kiadásokra kényszerítette, amelyekért a kereseti tőke után megítélt késedelmi kamatok megfelelő kárpótlást nem nyújtanak. Minthogy ezen bizonyítékok mind elmaradhattak volna és az ügyet gyorsan el lehetett volna intézni, ha az alperes perrendtartás 178. §-a értelmében őt terhelő kötelezettségének megfelelt volna és mert továbbá az alperes által használt védelmi eszközök csak arra voltak irányítva, hogy a felperest jogos igényének követelésében és érvényesítésében gátolják, az alperes perviteli módját konoknak tekinteni és őt a felperes mint győztes fél ajánlatára megszabott kártérítési összeg megfizetésére kötelezni kellett; a kártérítési összeg nagysága a körülményekhez és a tényálláshoz képest 25 frttal találtatott arányosnak.

Revideált kereskedelmi törvény Romániában.

A román kereskedelmi törvény módosításáról szóló, márczius 31-én (április 13.) szentesített román törvényből közöljük azt a részt, mely a váltóperekről és a csodeljárásról szól és magyar kiviteli kereskedelem szélesebb köreit érdekli.

349. §. A váltóadás csak oly kifogásokat emelhet, melyek a váltó formáját érintik és vagy a perelhetőséghez szükséges feltételek hiányára vagy a felperes személyére vonatkoznak.

A kifogások az első idézésnél adandók be és a személyi kifogások csak akkor késleltethetik az elmarasztaló végzést, ha gyorsan intézhetők el és írott bizonyítékokra vannak alapítva.

A váltóperek, melyek kerületi bírónál vagy törvényszéknél indíttatnak meg, valamint az elsőfolyamodásu váltóperbeli végzés ellen beadott felebbezések soron kívül, legrovidebb időn belül elintézendők.

Váltóperbeli két fokban hozott egybehangzó végzés ellen kifogás nem emelhető.

Váltóperben a felebbezési határidő az elsőbíróági végzés keltétől számíttatik.

482. §. Ha a tartozás, melynek fedezeteül zálog adatott, az esedékesség napján teljesen meg nem fizettetik, a hitelező a zálogot eladhatja.

E végből a hitelező a törvényszék elnökéhez beadványt intéz, melyben engedélyt kér a zálog eladására.

Az elnök határoz a kérelem felett és végzésével megengedi az eladást és pedig a felek által megállapított módon való eladást, ha ez a módzat külön kötöttet, illetve a bírósági közeg közbenjöttével való nyilvános eladást, ha a felek az eladás módját eleve meg nem állapították.

Csőd esetén a zálog eladása iránti kérelem bejelentetik a tömeggondnoknak, aki három napon belül élhet a joggal, melyet a kereskedelmi törvény 782. §-a neki megad.

Ha a tömeggondnok a zálogot ezen az időn belül ki nem váltja, akkor a megengedett eladás végrehajtatik, és maga a csőd az eladást nem gátolja, se fel nem függeszti.

Az eladásnál befolyt összeg utóbbi esetben a nyilvános letéptéztárba tétetik és itt a csődhitelezők érvényesíthetik netáni jogait, melyek a követelések igazolása alkalmával tett kifogások alapján nekik megítéltetnek.

715. §. Olyan tartozások, amelyeknek esedékessége a vagyonbukott terhére meg van alapítva, és azok, melyeknek esedékessége az adós akaratától függ, a csőd nyitása folytán esedékesekké válnak.

A csődneyitástól fogva a vagyonbukott elleni követelések, a csődeljárásban való részvétel szempontjából, csak azt illetik meg, aki a csődneyitás előtt a követelés utolsó birtokosa volt; a külföldön forgalomba jutott követelések azt a belföldön lakó birtokost illetik, akire a csődneyitás után a követelés átruháztatott.

770. §. A hitelező bejelentésében kiteendő a hitelező vezeték- és keresztnéve, czége és lakhelye, a tartozás összege, a netáni elsőbbség, zálog vagy jelzálog és az, hogy a követelés milyen czimen eredt.

A bejelentésben világosan és határozottan ki kell jeleníteni, hogy a követelés valódi, reális; a bejelentést a hitelezőnek, vagy hitelesített meghatalmazottjának kell aláírnia.

Ha a hitelező nem lakik az illetékes csődbíróság székhelyén, akkor a bejelentésben kiteendő az illető községben választott lakhelye: ellenkező esetben a későbbi értesítés a bíróság ajtaján való kifüggesztés által kézbesítettnek vétetik.

772. §. A határnapon, melyet a csődvégzés a követelések igazolására kitűz, a csődbiztos az érdekeltekkel való contradictorius eljárással fogja a követeléseket igazolni.

Az igazolás a bejelentések sorrendjében történik, oly módon, hogy a bemutatott címlet összehasonlittatik a vagyonbukott könyveivel.

A vagyonbukott és bármely hitelező kifogásokat tehetnek egyes követelések ellen.

Olyan követelések, melyek ellen nem tétetik kifogás, vagy melyeket az összes érdekeltek igazoltaknak ismernek el, a csődtömegbe soroztatnak.

Kifogások esetén a csődbiztos végzéssel határoz mindazon kifogások felett, amelyeknek tárgyára nézve, az összeg szempontjából, a kerületi bíróság illetékes; a végzés ellen öt napon belül felebbezni lehet a törvényszékhez; a nagyobb

követeléseket illetőleg a csődbiztos a kifogásokat a törvényszék elé terjeszti, amely az igazolási határnaptól számított 20 napon belül határoz elsőfokulag.

Aki kifogást emel, az idézéseért járó illetéket, ha a kifogásokra a tárgyalás ki van tűzve, lefizetni tartozik, különben a kifogás elutasíttatik.

A követelések igazolásáról szóló jegyzőkönyvet a csődbiztos az igazolási határnaptól számított hét napon belül tartozik bemutatni a bíróságnak; a jegyzőkönyvben jelentést tesz az összes eljárásról, felsorolja a hitelezők neveit, a követelések keltét, esedékességi idejét és összegét; ha a vagyonbukott mint kibocsátó vagy forgató tartozik, akkor kiteendő az előbbi forgatók; felsorolandók az eljárásban részt vett egyének és azok nyilatkozatai.

A csődbiztos láttamozza a tömegbe besorozott követeléseket és feltünteti azok besorozási összegét.

808. §. A törvényszék felhatalmazhatja a tömeggondnokot a vagyonbukott fél áruinak s egyéb tárgyainak elárverezésére, a 803. §-ban említett becslés előzetes megajtése után.

A becslést a szakértők a kinevezésüktől számított 10 nap alatt tartoznak megejteni.

Az árverési engedélyben kitéttetik az árverési határidő, amely nem lehet több 20 napnál; a közeg, akinek közbenjöttével az megejtetik és a kikiáltási ár; kellő indokolás alapján az engedély a 803. §-ban említett határidő lejárta előtt is megadható és erről a vagyonbukott is értesíttetik.

A bíróság végzése közzététetik a hivatalos lapban (Monitorul Oficial) és a közzétételtől számított három napon belül a törvényszékhez kifogás adható be.

Az árverés eredményét a kereskedelmi törvényszék legkésőbb három nap alatt végérvényesen jóváhagyja; az érdekelteknek a jóváhagyás előtt kell beadniuk a kifogásaikat.

A jóváhagyástól számított 10 napon belül a tömeggondnok betérjeszti a törvényszéknek a felosztási kimutatást.

A hitelezők ezen kimutatás ellen, annak keltétől számított nyolcz napon belül, beadhatják kifogásaikat.

Ha ezen határidőn belül nem adatik be kifogás, a törvényszék azt végrehajthatónak nyilvánítja.

Ha kifogás adatik be, a bíróság sürgős végzést hoz.

Ezen végzés ellen felebbezés csak akkor adható be, ha a kifogás tárgya meghaladja az 1500 frankot.

A felebbezés sürgősen intéztetik el és további kifogásnak nincs helye.

831. §. Akik hamis csőd, hamisítás, lopás, bizalommal való visszaélés, csalás vagy közvagyonfecsérlés büne miatt elítéltetnek, nem lesznek rehabilitálhatók.

A rehabilitatio iránt kérelem a bünper befejezte előtt nem fogadható el.

Az egyszerű vagyonbukottak nem rehabilitálhatók, amíg a rájuk rótt büntetést el nem szenvedték.

A kinem egyezkedett vagyonbukottak, a hamis csődre kirótt büntetés terhe alatt, nem folytathatnak kereskedelmi üzletet, sem személyesen, sem közvetítő útján. Közvetítő egyénnek tekintetik a polgári törvény (code civil) 812. §-ában megjelölt egyén.

A 881. §-ban említett esetben az enyhítő körülmény kedvezménye adatik meg, ha a könyvek nem kezeltettek rendesen.

842. §. A csődneyitás előtt a kereskedő moratoriumot csak úgy kérhet, ha igazolni tudja, hogy helyzetét a 834. §-ban említett körülmények okozták, ha leteszi a bíróságnál az ezt tanúsító okmányokat és fedezi a költségeket.

Ha az igazolás elegendőnek találattik, a bíróság, a fél meghallgatása után, a kereskedelmi törvény 943. §-a értelmében közzéteszi, kifüggeszti a moratorium iránti kérelmet, a lehető legrövidebb határidő alatt (legfeljebb 15 napon

belül egybehívja a hitelezőket, megteszi a szükséges ideiglenes intézkedéseket és egy bírói közeget megbíz a végrehajtással.

A végzés a 708. §. szempontjából bejelentetik az ügyész-ségnek.

Ha a bíróság úgy találja, hogy a kérelem nincs igazolva, vagy hogy az előző §-ban említett körülmények egyike felforog, akkor haladéktalanul kimondja a csődöt.

846. §. Ha nem létesült egyezkedés az összes hitelezők hozzájárulásával, akkor a tömeggondnok a bírói biztostól csak akkor kérheti a hitelezők egybehívását egyezség iránt való megkérdezésük végett, ha a bejelentett követelések ellen tett kifogások el vannak intézve.

Ugyanekkor egyezség felajánlása céljából kérhetik a hitelezők egybehívását akár a vagyonbukott, akár egyes hitelezők, utóbbiak, ha a csődtömeg követeléseinek legalább egynegyedét képviselik.

Az egybehívásról értesítendő a hitelezők, a tömeggondnok és a vagyonbukott.

Az egyezségi ajánlat nem függeszti fel a csődeljárást, de figyelembe veendő a 803. §. első bekezdésének határozmányai.

A bíróság, melytől valamely egyezség jóváhagyását kéri, megtagadhatja ezt, ha a közérdek úgy kívánja, vagy ha bejelentett kifogások igazolják, hogy az egyezség feltételei a vagyonbukottra nézve túlságosan kedvezők.

863. §. Minden hitelező, aki az egyezség értelmében esedékessé vált összeget egyáltalában nem, vagy csak részben kapta meg, az egyezség megsemmisítését kérheti.

Az ily kérelem felett a bíróság a tömeggondnokkal, a vagyonbukottal és emennek kezeseivel való kontradictorius eljárás után határoz.

Ha a bíróság helyt ad a kérésnek, akkor újból megnyitja a csődöt és az összes hitelezők a kereskedelmi törvény 865. §-a értelmében ismét összes jogaik élvezetébe jutnak.

Az egyezséget megsemmisítése nem menti fel a kezeseket és nem szabadítja fel az egyezségnél felajánlott jelzálogot és egyéb biztosításokat.

Az egyezség megsemmisítő végzés kihirdetése után a bíróság a 825. §. első bekezdése értelmében tovább fog eljárni.

A vagyonbukottnak az egyezség jóváhagyása után és az egyezség megsemmisítése előtt való cselekedetei csak akkor nyilváníthatók semmiseknek, ha a hitelezők jogainak kárára történtek, vagy ellenkeztek a kereskedelmi törvény 681. §-ával.

Különfélék.

— **A koronaügyész ur** újabban a következőket adta elő a Curia:

Részemről elvitathatlannak és kétségtelennek tartom, hogy törvényeink szerint a koronaügyész a Curia előtt a közvád képviselője s e minőségben megilleti őt az a jog, hogy a kir. ügyészség által bejelentett semmiségi panaszt fentarthassa vagy visszavonhassa. Törvényeink a koronaügyészt világosan a közvádlói tiszttel megbízott ügyészség tagjának, a bünperben álló félnek mondják és ismerik el: s ha nem volna is a BP. 430. §-a, mely e jogot kifejezetten megadja, törvényeink egyéb rendelkezéseiből is önként következnék, hogy a koronaügyész a közvád felett azon a fokon és abban az alakban, amelyben az eléje kerül, éppúgy rendelkezik, mint a kir. ügyészi testület bármelyik más tagja, sőt még a legújabbán létesített ügyészi megbízott is a maga fokán.

Ha a törvények rendelkezései és a Curia több ízben kifejezésre jutott állásfoglalása dacára még mindig azt vitatják némely jogászaink s ezek között elismert tekintélyű kriminalisták is, hogy a koronaügyész nem képviseli a közvádat s ennél fogva az ügyészség semmiségi panaszát nem vonhatja vissza, hanem csupán csak véleményt mondhat felette,

mint szavazat nélküli segédelőadó: ennek okát csak abban találhatom, hogy azok az urak nem a mi meghozott törvényeinkből vonták le s alakították meg véleményüket, hanem külföldi jogelméletekből s idegen államok törvényeiből alkottak maguknak előzetesen képzetet a koronaügyészség hatásköréről, jogállásáról s most meghozott törvényünkben ezen saját képzetöket igyekeznek feltalálni, azt akarják a törvénybe belé magyarázni, nem véve tekintetbe a hazánk s a legközelebb fekvő más államok viszonyainak oly szembeeszkö különbözőségeit sem, mint például azt, hogy míg Magyarország egységes állam, addig a német birodalom az igazságszolgáltatás tekintetében önálló államok szövetsége s Ausztriában is számolni kell az egyes koronatarományok egymástól eltérő viszonyaival, különféle jogfejlődésével.

A mellett azonban, hogy a koronaügyészt jogosítottnak tartom a kir. ügyészség részéről bejelentett semmiségi panaszok visszavonására: e jog gyakorlásánál gondos megfontolást, nagy óvatosságot és tapintatosságot tartok szükségesnek. Vannak esetek, amelyekben a kérdés elvi jelentősége, az eltérő jogi felfogás lehetősége szükségessé teszi, hogy az ügy a kir. Curia döntése alá bocsáttassék, mert csak ez lesz képes a közvélemény jogérzetét megnyugtanni s csak ez van hivatva a judikaturának irányt szabni. Ilyen esetekben a koronaügyész nem járna helyesen el, ha a semmiségi panaszt csupán azért, mivel az ő jogi nézetével nem egyez meg, visszavonná s ezáltal az ügyet a legfelsőbb forum ítélkezése alól elvonná. Kivált most, az új törvények hatályának kezdetén, amidőn a vitatható kérdések tekintetében a Curia álláspontja még nem nyilvánult, törvényértelmező gyakorlata még nem állapodott meg, felette kíváncsatos, hogy a különböző jogi felfogásnak és megítélésnek tért engedő elvi jelentőségű kérdések a Curia döntése alá bocsáttassanak. . . .

A koronaügyész ur ezután részletesen megcáfolta azon semmiségi okokat, melyeket a kir. ügyészség a semmiségi panaszban érvényesített.

Kérdjük: ha a koronaügyész igazán nem egyéb, mint a kir. ügyészség tagja, honnan veszi a jogot, hogy az ügyészség által emelt és a koronaügyészség által fentartott semmiségi panasznak ellene nyilatkozzék? Mi azt hisszük, hogy e jogát a koronaügyész ur azokból az általa annyira üldözött külföldi jogelméletekből vélte merithetni. Feledi azonban, hogy a külföldi jogelméletek épp azért nem engedik meg a koronaügyésznek a semmiségi panasz feletti rendelkezést, mivel felszabadították őt az ügyészséggel való solidaritás nyüge alól. A koronaügyész ur, úgy látszik, a két egymásba ütköző jogkört együttesen fen akarja tartani. Vagy talán lassankint egészen át akar jönni arra a területre, melyet a koronaügyésznek a külföldi jogelméletek kiszabnak? Tulajdonképp az előbbi területet részben már el is hagyta, mert első curiai felszólalásában a visszavont és a fentartott (de ellenzett) semmiségi panaszok közti megkülönböztetést még nem említette. Nekünk maga ellen az újabb kibővítés ellen természetesen nincs kifogásunk, mert ezzel a mi véleményünk győz.

A Curia idevágó határozatát a mellékleten közöljük.

— **Az igazságügyminiszteriumban** szabályrendelet készült a kir. ügyészségek és a bírósági fogházak számvitele és gazdasági kezelése tárgyában. E rendelet kibocsátásával több mint 60 különböző rendelet helyezhető hatályon kívül.

— **A váci országos fegyintézet**, mely jelenleg mintegy 1000 fegyencz befogadására szolgál, rendszertelen és egy pontból át nem tekinthető csoportja más rendeltetésre emelt épületeknek, melyekbe hálótermek, munkahelyiségek, kórházi szobák vegyesen vannak. Egész 1892. évig még annyi magánzárká sem létezett, hogy legalább a Btk. 30. §-ában megállapított időtartamon át végre lehetett volna hajtani a magánelzárást, a min segített ugyan egy 198 magánzárkát magában foglaló épület felállítása, a nélkül azonban, hogy ezzel a törvény ama határozmányának is eleget lehetne tenni, mely a büntetés egész tartamára éjjeli elkülönzést rendel. Hat-nyolcz fegyencz részére szolgáló zárkák nagy számmal vannak. Amennyire ily berendezésű intézetben lehetséges, az igazgató a letartóztatottak lehető

izolálására törekszik. Ennek a törekvésnek szolgál bizonyára az is, hogy eltérőleg minden más hazai intézettől, a fegyencz neve nem jegyeztetik ki zárkája ajtajára, nehogy arra haladó fegyencztársai hollétéről tudomást szerezzenek.

Munkáltatása a letartóztatottaknak a többi fegyintézetekéhez hasonlóan — mint alkalmunk volt újabb látogatásunkkor meggyőződni — nem elég súlyos.

Az iskolai tanításban résztvevők forgalmi száma évente 3–400. Ezek szívesen, számosan önként, a nélkül hogy erre köteleztetnének, tanulnak, tulnyomó részben jó eredménnyel.

A fegyelmi jogot individuális hatalomként az igazgató gyakorolja a rendeletileg megállapított módozatok mellett. Csak fölvetni kívánjuk itt az eszmét, hogy az ügyek sokaságára, a hatalom diskretionarius jellegére, s a kimondott határozat felelhetlenségére tekintettel, nem volna-e célszerű a fegyelmi joghatóságot testületi szervre ruházni.

A fegyintézettel kapcsolatban 1884 óta *közvetítő-intézet* áll fenn. Részben ipari, részben mezőgazdasági foglalkozást űző 48 egyén ezen intézet népessége. Köztük életfogytiglani fegyházra ítélték is vannak, kik (a közvetítő-intézet hivatásával alig egyező hosszú ideig) öt évig tartatnak az intézetben. Külföldi egyén, ki feltételes szabadságra nem helyezhető, szintén volt már közvetítőbe utalva, s visszaesők is részesülnek e kedvezményben.

Az igazságügyminiszterium működéséről szóló legutolsó jelentés szerint a szerzett tapasztalatok azt tanúsítják, hogy az intézmény sajátos jellege és célja jobban érvényesül az önálló szervezetű közvetítő-intézetben, mint a toldalékos szervezetűnél.

Nem osztjuk e nézetet. És abból, hogy a kishartai az az intézet, amelyből gyakrabban szöknek (1898-ban is 2), inkább nyeri gazolást az, hogy ha közel fekszik a fegyház, nagyobb a fegyelmező hatása, mint a távol fekvőé. Különben illetékes helyen kevés súlyt helyeznek a közvetítő-intézetekre, azoktól nem sokat várnak, fejlesztésükre kevés gondot fordítanak.

A fegyintézeti létszám 1900 április 8-ikán 928 volt; közülök magánzárkában elhelyezve kísérletileg 117, fegyelmileg 4, egészségi okból 1, biztonsági okból 2, birói ítélet alapján 1. A rendszeresített fegyőrségi létszám 113, tetteges szolgálatot teljesített nappal 97, éjjel 28 ór.

— **Nyílt kérdés.** Egy, a sz—i kir. törvényszéknél folyamatban levő rendes perben felperesnek f. évi április hó 27-én választ kellett adnia. Felperes válaszirátát a mondott időben pont 11 órakor be is adta, de miután alperes ugyanakkor nem volt jelen és a periratot nyomban át nem vehette, felperes az ügynek ítélet alá terjesztését kérte. A pertárnok a kérelemnek helyt is adott, az igazolási határidőt f. hó 12-ére rögtön ki is tűzte és a később megjelent alperesnek az 1868. évi LIV. tcz. 143. §-ára való hivatkozással a perirat átadását megtagadta. Helyes-e a pertárnok eljárása avagy ő az idézett törvényzcikk 132. §-ának 3. bekezdésénél fogva köteles lett volna-e a viszonzalás beadására 15 napi határidőt kitűzni arra való tekintet nélkül, hogy az alperes a válaszirátát átvételére a törvényes határidőben megjelent-e vagy sem?

— **Ismét csendőri kinzás.** *A m. kir. Curia:* Vádlottak mindkét alsófoku bíróság ítéleteinek megváltoztatásával az ellenük emelt vád alól felmentetnek. *Indokok:* B. M. ménes-pásztos esküvel megerősített vallomásával egyenesen megczáfolja a csendőri tényvázlatban foglalt és a vádlottak állítóan tett beismerésére fektetett azt az állítást, mely szerint az általa a verseczi ménesbe behajtott két lovat neki A. M. vádlott adta volna át megőrzés végett és a pásztortársa, R. P. akkor beteg lévén, a lovak behajtását csak tőle tudta meg. A nyomozást teljesített B. Sz. J. csendőr maga elismeri, hogy a két gazdátlan lónak Kis-Zsám község határában történt feltalálásáról nem a vádlottak útján értesült; a verseczi ménesben feltalált és a verseczi kapitánysághoz behajtott két lóra nézve a nevezett csendőr a vizsgálat alatt, csendőrtársa, Bánó Lajos pedig ugy a vizsgálat alatt, mint az 1898. évi márczius 19-én tartott tárgyalás alkalmával azt állította ugyan, hogy a verseczi ménesben volt, több száz darabból álló ló-állományban A. M. vádlott jelölte ki a két

idegen lovat; ámde eltekintve attól, hogy ezzel szemben B. M. ménes-pásztor eskü alatt azt vallotta, hogy az idegen lovakat ő jelölte ki; maga B. Sz. J. csendőr az 1898. évi június 1-én megtartott végtárgyaláskor eskü alatt kihallgatvatván, említett vallomását akként módosította, hogy ők (a csendőrök) a vádlottakkal a hely iszapos volta miatt a méneshez közeledni nem tudván, bizonyos távolságban maradtak és hogy az általuk előhívott csikós vezette elő a ménesben talált két idegen lovat. Ami a vádlottak által a csendőrök előtt tett beismerő vallomást illeti, nem tekinthető megczáfoltnak vádlottaknak az az állítása, hogy a beismerést a csendőröktől való bántalmaztatás folytán és a további bántalmazástól való félelem hatása alatt tették. Igaz ugyan, hogy vádlottak a járásbíróshoz történt bekisérletésükkor testi sérülésekről nem panaszkodtak, ámde az eljárás adataival bizonyított tény az, hogy vádlottak a csendőrök által 1897 augusztus 2-án letartóztatvatván, csak augusztus 9-én kísértettek be a verseczi járásbíróshoz, ezen idő alatt pedig a netalán elkövetett bántalmazás nyomai eltűnhettek; és az 1898 április 26-án tartott tárgyaláskor kihallgatott K. P. tanu bizonyítja, hogy a csendőrök vádlottakat, mikor ezeket nevezett tanu kocsián Kis-Zsámra a község házára szállították, az után és utóbb az istállóban, amelyhez vádlottakat elhelyezték, bántalmazták és annyira ütlegelték, hogy vádlottak jajgatása hallható volt. Ily körülmények közt pedig a csendőrök előtt tett beismerő vallomásnak jelentőséget és bizonyító erőt tulajdonítani nem lehet. (1900 márczius 20. 2235/1900. sz. a.)

— **A kegyelmes Curia.** *A zalaegerszegi ügyvédi kamara:* Folyamodó dr. G. A. az ügyvédek lajstromába való felvétele iránti kérelmével elutasítatik.

Indokok: Folyamodó, mint kir. aljárásbíró az áttett iratok közt fekvő s jogerőssé vált fegyelmi ítélet szerint az 1871: VIII. tcz. 20. §-a a) pontja és 22. §-ának c) pontja alapján 100 frt pénzbüntetésre ítéltetett egyebek közt azon okból is, mert R. L.-től aki általa fizetési meghagyásokat kívánt kibocsátatni, 9 frt 60 krt vett át bélyegekre s ezt 1½ hónapig magánál tartotta, továbbá, mivel S. A.-tól ugyanilyen alkalomból 10 frtot vett fel s azt 1895 szeptembertől 1896 július 14-ig tartotta magánál, amikor azt csak érélyes utasításra adta át főnökének a járásbírónak. Továbbá ugyancsak folyamodó a győri kir. tábla által 2926/98. sz. a. kir. Curia fegy. bírósága által helybenhagyatott ítélete szerint az 1871: VIII. tcz. 20. §-a a) és b) pontja, és a 22. §. c) pontja alapján 200 frt pénzbüntetésre ítéltetett azon okokból, mivel a S. Gy.-né által R. K. ellen a tapolczai kir. járásbíróshoz előtt indított sommás perére vonatkozó iratok az ő hanyag eljárása miatt elvesztek, mivel 21 drb általa részint az 1891. évben, részben 1892-ben átvett bűnügyre vonatkozó iratokat 1893-ban Zalaegerszegre történt áthelyezésekor magával hozott, azoknak nálaletét a vizsgálóbíró előtt eltagadta s azokat csak 1896 augusztus 4-én adta vissza, midőn azok nagy része a további eljárásra már elévültek, továbbá mivel W. F.-nek S. J. elleni végrehajtási ügyében 1 frt 70 krt jogtalanul felvett s csak ismételt szorgolásra adta át főnökének a járásbírósnak. Végre folyamodó a győri királyi tábla 1914/99. sz. a. jogerőssé vált fegyelmi ítélete szerint az 1871: VIII. tcz. 20. §-a a) és 22. §-a c) pontja alapján 66 frt 66 kr. pénzbüntetésre ítéltetett azon okból, mivel több rendbeli perben és pedig E. T.-től 1 frtot, T. J.-től 1 frtot, G. R.-től 1 frt 20 krt, B. P.-től 6 frtot felvett és rendeltetésökre nem fordította, H. E.-nek K. F. elleni perében alperestől a kereseti követelésre 11 frt 50 krt vett fel, annak felvételét először tagadásba vette és csak utóbb adta át a lakására hívott felperesnek. Ezekből kitetszik, hogy folyamodó mint kir. albiró ismételve annyi és olynemű vétség miatt volt fegyelmi bírósága által megfenyítve, melyek miatt őt mint ügyvédet az 1874. évi XXXIV. tcz. 44. és 48. §-a alapján a 65. és 66. § értelmében az ügyvédségtől is el kellett volna mozdítani. Ennélfogva folyamodót kérelmével az 1874: XXXIV. tcz. 3. §-a értelmében el kellett utasítani annál is inkább, minthogy folyamodónak a fentebb jelzett cselekményei sok tanu és érdekelt közbejöttével tárgyalvatván, ezen ügyvédi kamara területén széles körben köz tudomásuakká váltak, a közönségnek még élénk emlékezetében vannak és hosszabb idő szükséges ahhoz, hogy emlékéből elmosódjanak. (1899 december 30. 510/99. sz. a.)

A m. kir. Curia: Az ügyvédi kamara határozata megváltoztatik s dr. G. A. ügyvéd az ügyvédek lajstromába felvételnél rendeltetik.

Indokok: Kérvényező ügyvéd elméleti képességét tör-

vényszerű ügyvédi oklevéllel, és állandó lakását Zalaegerszeg helyhatósági bizonyítvánnyal igazolta; hogy pedig ellene az 1874. évi XXXIV. tcz. 3. §-ban foglalt esetek valamelyike fenforogna, a fegyelmi és büntető bíróságtól beszerzett iratokkal meg van czáfolva. Igaz ugyan, hogy nevezett mint volt kir. aljárásbíró, fegyelmileg több ízben pénzbüntetéssel is sújtott, de haszonlesésből elkövetett bűnös cselekvény terhére nem esvén, az állásáról önként lemondott aljárásbírónak az ügyvédek lajstromába való felvétele megtagadható nem volt. Minélfogva a kamarai határozat megváltoztatásával a fentiekhez képest kellett intézkedni. (1900 január 30. 215/900.)

— **A bíró tárgyalási modora.** *A kir. Curia:* Az elsőfolyamodású fegyelmi bíróság ítéletének megváltoztatásával Cs. S. sz.-kereszturi kir. albiró az 1871: VIII. tcz. 20. §-a alapján emelt fegyelmi vétség vádja s következményeinek terhe alól felmentetik, egyidejűleg azonban az iratok a fenforogni látszó csekélyebb rendetlenség megtorlása céljából a sz.-udvarhelyi kir. törvényszék elnökéhez áthelyeztetni rendeltetik.

Indokok: Vádolt beismerésével és a tanuk vallomásával bizonyítva van ugyan, hogy vádlott a járásbírósnál tartott tárgyaláskor a panaszoló életviszonyainak megjelölésére vonatkozóan a «kurva» kifejezést ismételve használta, a vizsgálat adataiból azonban az is kitűnik, hogy erre az a körülmény szolgáltatott alkalmat, hogy panaszló közös háztartásban él A. P.-vel anélkül, hogy közöttük házassági kötelék avagy bizonyos meghatározott szolgálati viszony keletkezett volna; habár tehát panaszló emez életviszonyának — az eljárás keretében esetleg jogosult — megjelölésénél az ügyfelek iránt tanusítandó előzékenységgel összhangzó kevésbé keserítő kifejezés volt volna is vádlott részéről használandó, a panaszolt kifejezés alkalmazása mégis, tekintettel arra, hogy az a tényleges állapotnak magyarázatára vonatkozott s a tanuk egybehangzó vallomása szerint a panaszló sértésére irányult minden czélzat nélkül használtatott, súlyosabb beszámítási fegyelmi vétségnek minősíthető nem volt, s így az elsőfolyamodású fegyelmi bíróság ítéletének megváltoztatásával panaszlott albirót az ellene emelt vád s következményeinek terhe alól felmenteni kellett. (1900 márczius 3. 118/900. sz. a.)

— **«Késedelmi kamat, fokozatos és százalékos illetéktáblázatok»** cím alatt dr. Dénes István pénzügyi fogalmazótól rég érzett hiányt pótló kézi könyv épp most jelent meg. A mű három részből áll: I. rész. Késedelmi kamattáblázatok. II. rész. Fokozatos illetékek. III. rész. Százalékos illetékek. A tartalom és a rendszer csaknem minden kiszámítást fölöslegessé tesz, úgy hogy magánosok, ügyvédek, közjegyzők és hitelintézetek illetékeik és adójuk fizetése alkalmával, másrészt járásbírói és törvényszéki hivatalok a kincstári követelések behajtásával foglalkozó királyi, vármegyei és városi hivatalok, előjáróságok és illetékkiszabó közegek nagy hasznát vehetik. A műhöz László (Lasitz) Pál kir. tanácsos, pénzügyigazgató irt előszót. A könyv ára füzve 2 korona, diszes vászonkötésben 3 korona; megrendelhető szerzőnél. (Budapest, IX., Vámpalota II. emelet 46. sz.)

Nemzetközi Szemle.

A bírósági ügyvitel megvizsgálásáról az osztrák igazságügyminiszter rendeletet bocsátott ki. A járásbírók vizsgálatáról a rendelethez csatolt kérdőív töltendő ki, a törvényszékek vizsgálatáról pedig ezen kérdőív rendszerének megfelelő részletes jelentés teendő. A kérdőív a személyzet működésére vonatkozó jelentésen kívül nem kevesebb, mint *kétszázkilenczvenhat* kérdőpontot foglal magában.

Elítélések plakatirozása Belgiumban. Le Jeune belga miniszter törvényjavaslatot nyújtott be a szenátushoz, melynek célja a belga Btk. 18. §-ának eltörlése. E szakasz, a francia Btk. 36. §-ával egyezően arról rendelkezik, hogy oly ítéleteket, melyekben becstelenítő büntetéseket mond ki a bíróság (ilyenek: a halálbüntetés, az életfogytig tartó kényszermunka vagy detention), az ítélet hozatalának, a büncselekmény elkövetésének és az elítélt lakóhelyén nyomtatott hirdetményeken ki kell függeszteni. E pelengérnek helye lehetett 1810-ben, de ma az ily megbélyegző mellékbüntetés csak árt az igazságszolgáltatás tekintélyének. V.

— **A feltételes szabadlábra helyezést,** mint az *Annuaire de Legislation Étrangère* 1898-ra vonatkozó nemrég megjelent kötetében olvasható, ujabban a következő országokban hozták be: 1. *Schweiz Argau* kantonjában (1897. évi november 22. rend.). 2. *Egyiptomban* (1897. december 23-iki khediviális rend.), ha az elítélt büntetésének $\frac{3}{4}$ részét az életfogytig elítélt 20 évet kiállott, a börtönök felügyelőjének előterjesztésére a belügyminiszter rendeli el. 3. *Venezuelában*, hol az 1898. február 20-án életbelépett 1887. május 14-iki Btk. hozta be, mely szerint a büntetésük $\frac{3}{4}$ részét kiállott jó magaviseletű elítéltekre a semmitőszék mondhatja ki a feltételes szabadlábrahelyezést. V.

— **A béka res nullius.** Két francia paraszt a szomszéd tavából minden márcziusban békákat fogott össze s azokat eladogatta. A földbirtokos végre rajtakapta és feljelentette őket. A parasztok, akik lopás vádja alá helyezettek, nyomorukkal védekeztek, és azzal, hogy ők a földbirtokos érdekeit sérteni nem akarták, mi abból is látszik, hogy halat nem loptak.

A *château-thierry* törvényszék, melynek Magnaud az elnöke, a következőleg ítél:

A béka eheto, és kereskedelmi forgalom tárgyát képező állat, melynek fogása halászati cselekmény.

Minthogy azonban a béka amphibium, mely több időt tölt szárazon, mint vizen, de állandóan egyikben sem tartózkodik, minthogy különösen az év bizonyos szakában, mocsárból-mocsárba, árokba-árokba vándorol, az egyik szomszéd tulajdonáról a másikéra, minthogy ekként a hallal ellentétben, amely a vízben való élethez van kötve, a békát a földbirtokos éppen úgy nem telepítheti birtokára, mint ahogy el nem távolíthatja onnan, a tulajdonjog erre a nomád fajra nem szerezhető meg, miért is res nulliusnak tekintendő, és így akár a tóban, akár ennek partjára való fogása nem lopás, hanem egyszerűen halászati kihágás.

A számos enyhítő körülmény figyelembe vételével a vádlottak 1—1 franc bírságban marasztaltatnak.

— **Malthus ellen.** X. tengerésziszt valókeresetet indított neje ellen hűtlen elhagyás miatt. A válóperben neje viszonykeresetet emelt, azon az alapon, hogy férje a házasság egész tartama alatt az ő tudtán kívül megakadályozta a nő legforróbb vágyainak teljesülését. Az I. bir. csupán a keresetnek adott helyt. A cæni (Franciaország), felebbezési bíróság azonban figyelembe véve, hogy X. már a házasság kezdetétől fogva megfeledezett arról, mi a házasság tisztessége és erkölcsös-sége, hogy félreismerte a két nem egyesülésének célját és a hitvesi szeretetet; hogy erkölcstelen és fraudalosus uton megvonta feleségétől az anyaság reményét, hogy tanukkal bizonyítva van, minő eszközöket használt e célból nejével való benső viszonyában; hogy ezenfelül szóval és írással igyekezett kiirtani neje szívéből a gyermekek után való vágyat, melynek ez gyakran adott kifejezést; hogy a tiszta érzelmű és szeplőtlen életű nő, midőn tudatlanságának ártatlanságában átadta magát férjének, nem is gyanithatta a jelenleg panaszolt erkölcstelenség következményeit és sértő voltát, és hogy mihelyt e tekintetben felvilágosodott, ez ellen tiltakozott, és hogy a férje előadása szerint is kiváló értelmű és igen gyengéd érzésű nőt mélyen sérti férjének az a nejét semmibe sem vevő eljárása, amelylyel ettől megtagadta az anyaság örömét vagy legalább is annak jogos reményét: megállapította a férj hibáját is.

A Magyar Jogászegylet f. hó 27-én (vasárnap) délelőtt 10 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) évi rendes közgyűlést tart, melynek tárgyai: Évi jelentés; 2. a számvizsgálók jelentése a lefolyt egyleti év számadásairól és az egylet vagyonáról; 3. három számvizsgáló választása a legközelebbi rendes közgyűlés elé terjesztendő számadások megvizsgálása végett; 4. a legközelebbi év költségvetésének megállapítása; 5. a tagsági díj megállapítása; 6. az igazgató-választmány választása; 7. eshetőleg egyéb indítványok. (Az alapszabályok 15. §-a: A rendes közgyűlés elé hozandó minden önálló indítvány legalább nyolcz nappal a közgyűlés előtt nyújtandó be az elnököknek.) — A közgyűlést megelőzőleg teljes-ülés fog tartatni tagok felvétele végett.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre — 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A büntetőjogi határozatlan ítéletek (indeterminate sentences). *Dr. Kramer Emiltől.* — *Törvénykezési Szemle:* A biztosítási ügy-
nők jogköre. *Dr. Rósa Ferencz* budapesti ügyvédől. — A mesgye-
igazítási és határjárási peres eljárás tervezetéhez néhány szó. *Dr. Bor-*
sitzky Imre sásdi kir. járásbírótól. — A kereskedelmi törvény büntető
határozatai a szövetkezetek. *Dr. Ágoston Péter* veszprémi törvény-
széki jegyzőtől. — Központi járásbíró, pestvidéki törvényszék, járás-
bíró. — Különlélek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A büntetőjogi határozatlan ítéletek. (Indeterminate sentences.)

I. Fogalom és eredet.

Az a malum, amelylyel az állam, illetve a bírói ítélet a bűntetést sújtja: büntetésnek nevezetik. A kiszabott büntetést a bűnös különbözően fogja megérezni. A szegény, lakástalan, éhes, morális érzést nem ismerő csavargó esetleg boldognak fogja magát érezni, ha a hygienikus követelményeknek megfelelő börtönbe kerül (különösen tél idején!), ellenben a becsületes, hirnevére féltékeny szegény, kin vagyontalansága miatt, a pár forintnyi pénzbüntetés le nem fizetése okából, a rövid idejű elzárást végrehajtják — kétségbe esett lesz. Már ezen példa is eléggé mutatja, hogy a büntetési nemnek és az időtartamnak megállapítása, a büntetést teljesen határozottá nem teszik. E szerint határozott és határozatlan ítélet között csak quantitativ különbség van.

Épp ezért helytelen, ha némelyek az u. n. határozatlan ítéleteket (indeterminate sentences) már határozatlanságuk miatt is, elvetendőeknek tartják. Ismerjük meg előbb, s csak azután vessük el avagy helyeseljük ezek behozatalát!

Határozatlan ítéletek alatt oly elítéléseket értünk, melyekben a bíró a vádlottat bűnösnek mondja ki bizonyos bűncselekmény elkövetésében, s őt ennek következtében bizonyos büntetési nemre elítéli, azonban mellőzi, a mai nap általánosan szokásos tartam, stb. megállapítását.

Az indeterminate sentences hazája Észak-Amerika; itt valószínűleg meg először nagyobb arányokban ezen intézmény. Valószínűnek tartjuk azonban, hogy az eszme már igen régen s igen gyakran villant fel egyik-másik író fejében. Nézetünk szerint ugyanis, mindenkinek, ki a javítást tartja a büntetés egyedüli céljának, consequenter el kell jutnia a határozatlan ítéletekhez. Ha t. i. a büntetés egyedüli célja: a bűnös megjavulása, úgy a büntetésnek addig kell tartania, míg a bűnös tényleg megjavul; miután pedig az erre szükséges időt előre megállapítani nem lehet, az ítéletbe nem lehet időtartamot bevenni s így ez határozatlan lesz.

Ezen reform főapostola Francis Wayland, a newhaveni yale college professzora. Wayland szerint: a tettes jelleme (minemősége) határozza meg a szabadságvesztésbüntetés tartamát, nem pedig a bűncselekmény minemősége.* Wayland különbséget tesz indefinite és indeterminate sentence között. Előbbi alatt érti a voltaképpeni határozatlan ítéletet, melynél a büntetési tartamot a büntetést végrehajtó hatóság szabja meg, ez alatt értvén egy az igazgatóból és mellé

osztott, kizárólag e célból kinevezett tagokból álló commissiót. Ez képezi Wayland szerint az ideált. Utóbbi alatt pedig az oly ítéletet érti, mely a szabadságvesztésbüntetés maximumát állapítja meg és mely megadja a végrehajtó hatóságnak a jogot, hogy a bűntetést hamarabb is szabadlábra helyezze, ha a fogságban tanúsított magaviselete ezt célirányosnak tünteti fel. A határozatlan ítéletek ezen nemét Wayland csak mint átmenetet az előbbihez ajánlja. Ezen ítéletek azonban nézetünk szerint, azon országokra vonatkozólag, melyek a feltételes szabadonbocsátást ismerik, voltaképpeni reformot nem képeznek, mert hisz itt is a bíró által kiszabott büntetés csupán a maximumot képezi, melynél hamarabb is nyerhet a bűnös elbocsátást. A continensen alighanem az előbb említett okból, csupán az indefinite sentence-vel foglalkoztak, habár rendszerint, Waylandtól eltérőleg, a határozatlan ítéleteknek épp ezen fajtát nevezték indeterminate sentence-nek.

II. Megvalósítása Amerikában.

A határozatlan ítéleteket megvalósítva találjuk Észak-Amerika számos államában. A gonosztevők két csoportjával szemben alkalmazzák ez intézményt, u. m. a javíthatókkal szemben (legelőször Elmirában) és a megrögzöttekkel szemben (Ohióban és Massachusettsben).

A) Indeterminate sentencek javíthatókkal szemben: I. Elmira: Az elmirai javító-intézet javítható felnőtt bűnösökre kimondott határozatlan ítéletek végrehajtására szolgál. New-York állam törvényhozása 1869-ben szavazta meg a költségeket ezen Reformatory felépítésére; az intézet 1876-ban készült el. Az 1877 április 24-iki törvény adja meg a bírónak a jogot, hogy a súlyosabb bűncselekmény miatt elítélt 16—30 éves férfi egyént, ha még büntetve nem volt s ha a bíró az illetőt nevelésre és javulásra képesnek tartja, az elmirai javító-intézetbe utasítsa. A javító-intézet élén álló board of managers az illetőt a bűncselekményre megállapított maximális időn keresztül az intézetben tarthatja, ha azonban azon meggyőződésre tett szert, hogy az illetőnek a közérdek veszélyeztetése nélkül megadható a szabadság, úgy azt bármikor szabadlábra helyezheti, esetleg próbára teheti (put on probation). Az így feltételeken szabadlábra helyezett legalább hat hónapon keresztül köteles önmagáról jelentéseket küldeni, s csak a próbaidő eltelte után kapja meg teljes szabadságát. A board of managers, ezen fenti funkcióján kívül, általános felügyeletet is gyakorol, míg az intézet tulajdonképpeni lelke a general superintendent. Ezen állásra a híres I. R. Brockway neveztetett ki.

Az intézetben különös figyelmet érdemel az iskola. Már 1877-ben 170 egyén részesült itt tanításban; 1879-ben 500; 1895-ben pedig az összes foglyok. Az iskolai hallgatóság három divisionra oszlik; u. m. a Primary, Intermediate és a Lecture division; ezek viszont több osztályból állanak. A legkülönbözőbb tantárgyak taníttatnak ezekben, kezdve az elemi tárgyakon fel az ethikáig és a philosophiáig. A tanításra szentelt idő hetenként 10 óra.

Fegyelem, disciplina szempontjából a foglyok három osztályba soroztatnak. Legelőször is a középsőbe (lower first or neutral grade) jut a fogoly, hol legalább hat hónapig marad. Ha rosszul viselkedik, úgy a harmadikba (second

* The character of the offender, not the character of the offence should determine the duration of the imprisonment.

grade) jön, ha ellenben magaviselete különösen jó, úgy az elsőbe (upper first or probationary grade) kerül. Innen, ha magaviselete továbbra is megfelelő, hat hó elteltével ideiglenes szabadságba jut. A magaviselet ellenőrzése a marksystem segítségével történik. A különböző osztályba soroltak különböző kényelmet élveznek.

A foglyok naponta 8—9 órát dolgoznak a piece prire system mellett, még pedig, hajlamuk és képességük szerint, az intézetben üzött 34 iparág egyikében. Az ipar rendkívüli kifejtettsége mellett legjobb bizonyítékot képeznek az intézetnek évenként megjelenő, fényes kiállítású hivatalos jelentései, ezeket természetesen a foglyok nyomják s kötik. Az intézetben felállított az ipari művészetnek egy kísérleti iskolája, melyben a terra cotta, galvanoplastica stb. tanítatják.* A bánásmód Elmirában tul humánus, mi főleg az európai szakférfiak részéről szigorú kritikában részesült. Azt hiszszük, hogy nem tévedünk, miszerint a határozatlan ítéletek népszerűtlensége Európában főleg ezen tulhumánus bánásmódnak tulajdonítható. Így a többi között felemlítendő, hogy ezen intézetben egy, a foglyok által szerkesztett hetilap, a «Summary», jelenik meg. Ezen enyhe bánásmód azonban nem képezi az elmirai intézet characterisconját, fellelhető ez a többi amerikai letartóztatási intézetben is. Így például a Sing-Sing-i börtön egy látogatója, — mint Tallack közli, — az istentisztelet után végigjárta a czellákat s azt tapasztalta, hogy egy fogoly 11 órakor délelőtt ágyában feküdt, ujságot olvasva s pipázva; egy másik pedig éppen theáját készítette.

A testi kiképzésre is talán tulzott gondosság fordítatik. 1888 óta a foglyok rendes katonai kiképzésben részesülnek. Egy regimentet alkotnak, mely négy bataillonra oszlik. Minden bataillont rendes katonai zenekar kísér. 1895-ben a legénység 916 tagból állott, a zenekarban 35-en voltak. Hetenkint kétszer rendes parádék, a hét többi estéin pedig ugynevezett «short parade»-ok tartatnak. A katonai kiképzés szabályai a West-Point-i katonai akadémia szabályzatán alapulnak. A katonai nevelés eredményével igen meg vannak elégedve.**

Ezen most jelzett, a mi börtönviszonyainkhoz képest, fényes bánásmóddhoz úgy látszik, kellő szigorúság, Tallack szerint testi fenyítés is járul; csakis így érthető ugyanis azon tagadhatatlan tény, hogy Elmira nem gyakorol vonzó hatást a büntetésekre.*** A statisztika szerint a foglyok 80 százaléka megjavul az intézetben. Így nem is csoda, ha Amerikában a Reformatory eredményével igen meg vannak elégedve. Hogy ez így van, azt konstatalja Aschrott, az amerikai börtönviszonyok ez alapos ismerője, «Straf- und Gefängniswesen von Nord-Amerika» című művében, mondván: «die gesammte öffentliche Meinung in Amerika sieht das Experiment als gelungen an». Fényes bizonyítvány az elmirai javító-intézet mellett az is, hogy Észak-Amerikának 15 állama követte New-York példáját, s hogy ez utóbbi, daczára annak, hogy Elmirára több mint két millió dollárt költött, egy újabb javító-intézet felállítására határozta el magát.

II. Massachusetts: 1886-ban építette fel a concordi javító-intézetet. A massachusettsi törvény a newyorkitól főleg abban tér el, hogy nem állítja fel előfeltételül a büntetlen előéletet. Ennek következtében 1892/3-ban 173 oly fogoly volt Concordban, ki szabadságvesztésbüntetést egy izben már szenvedett; 88 ki két izben, 29 három izben,

12 négy izben, 2 öt izben, 3 hat izben, 3 hét izben, 4 nyolcz izben büntetve volt. Az 1888—1893-ig terjedő időben pedig az összes 2665 fogoly közül 1356 egyszer, 684 kétszer, 267 háromszor, 138 négyszer, 69 ötször, 64 hatszor, 35 hétszer, 20 nyolczszor, 5 kilencszer s 27 tizszer volt előzőleg szabadságvesztésre ítélve.

Eleinte nem volt Massachusettsben korhatár, egy 1888-as törvény azonban behozta ezt a felony (súlyosabb büntett) miatt elítéltekre nézve, ezeknél a minimum 14 év, a maximum 40 esztendő. A többiekre azonban most sincs korhatár. Az intézetbe való utalás kisebb vétségeknél is kimondható, így például: a visszaesésben elkövetett részegségnél.

Az intézetben eltöltendő idő maximuma 5, illetőleg 2 évben van fixirozva. Azoknak, kik az első osztályba feljutottak, már 5, illetőleg 3 hó mulva megadható a feltételes szabadság; ennek tartama alatt az illetők, speciell a felügyelettel megbízott hivatalnokok ellenőrzése alatt állanak.

A statisztikai adatok tanúsága szerint a büntett miatt elítéltek átlag 18 hónap elteltével szabadulnak az intézetből, a vétség miatt elítéltek pedig átlag 11 hónap alatt. A foglyok átlagos kora 22 év.

Megemlítendő, hogy a foglyok által élvezett kényelem itt még nagyobb, mint Elmirában. A foglyok rendszeres clubéletet folytatnak. Az első osztályu, valamint oly másod-osztályu foglyok, kik két hónapon keresztül kielégítő magaviseletet tanusítottak, tetszésük szerint beléphetnek a fenálló hat club egyikébe. A clubtagok hetenkint kétszer este összegyűlnek, mely üléseken az intézet hivatalnokai nincsenek jelen. Az ilyen meetingeken néha több mint 300 fogoly jelenik meg. A programmon szavalatok, zenedarabok, elbeszélések, stb. szerepelnek. Az intézet egyik hivatalos reportja következőleg emeli ki ezen clubok áldásos hatását, szó szerint mondván: «I believe that much good is derived from the societies. I am free to confess, that the good discipline which we enjoy is largely due to these organisations.» A foglyok rendelkezésére áll az intézet fényes könyvtára, melyben az átlagos heti forgalom 1500 kötetre rug. Ujság persze ezen intézetben is jelenik meg; neve «Our Paper.»

Hogy valaki ezek után azt ne találja hinni, hogy a Concordi Reformatoryban talán párbaj- és más hasonló vétség miatt elítélt gentlemanek ülnek, felemlítjük, hogy leginkább vagyon elleni büntett miatt elítélt foglyok utaltatnak ide. Az 1893-as statisztikai jelentés szerint volt az intézetben 3131 vagyon elleni, 2718 közrend s illem elleni s csupán 371 személy elleni bűncselekmény miatt elítélt.

III. Pennsylvania: Huutingdonban állított fel javító-intézetet, még pedig 1889-ben. Ez szervezetére nézve követi az elmirait, csak a korhatárra nézve van némi eltérés, a minimum 15, a maximum 25 esztendő lévén. Ezen intézetből azok, kik javíthatatlanoknak találtatnak (incorrigibles) a rendes letartóztatási intézetbe szállíttatnak át.

Huutingdonban a foglyok száma csekély, az első három évben legalább is nem volt átlag több mint 100—200; az átlagos kor 19 év.

IV. Minuesota: szintén 1889-ben épített Reformatoryt, még pedig Sanit-Clouban; ez is követi az eszményképet, az elmirait. Egy 1892-es jelentés szerint 133 átlag 22½ éves fogoly tartózkodott itt, kik átlag 22 hónapig maradnak fogva. Egy későbbi report szerint már 192 első osztályu, 121 másod-osztályu és 16 harmadik osztályu foglyot találunk Saint-Clouban.

V. Illinoís: törvényhozása 1890-ben 150,000 dollár költséget szavazott meg egy Pontiacban felépítendő Reformatory építési költségeire, mely azóta persze felépült és melyről az 1895-ös párisi internacionális börtönügyi kongresszuson az amerikai szakférfiak nagy dicsérrel emlékeztek meg. Ezen intézetbe 16—21 éves bűnösök jutnak. Ezekre vonatkozólag a bíró semminemű időtartamot sem határoz meg: az illetők

* Lásd Tallack: Penological and preventive principles című művének második kiadását. 106. oldal.

** Igazolja ezt az 1891. évről szóló jelentés következő passzusa: «The adaption of the system of military training has been attended ever since its introduction into the Reformatory, by numerous beneficial results, the effects of which are evidenced in the marked physical, mental and moral progress of the community.»

*** L. Tallack idézett munka 107. oldal.

a bűncselekményre törvényileg meghatározott maximális időig tarthatók elzárva.

VI. Colorado: Reformatory-ja Bulna-Vistán van. Ennek lakói két elemből állanak. Egyrészt a bíróság által ide utalható, 16—30 éves, határozatlan időre ítéleteket találunk ezen intézetben, másrészt a Cănon City állami penitentiary director által ide átszállított foglyokat. Ezen utóbbiakra nézve a maximális kor 57 esztendőben van megállapítva.

VII. Ohio: törvényhozása 1891-ben bizta meg a kormányzót, hogy a két uralkodó politikai párt kebeléből három-három tagot nevezzen ki, kik felruháztattak az elmirai mintára szervezett board of managers jogaival. Ohio javító-intézete Mansfieldben van; sajnos, erről mindeddig nem szerezhettük be a szükséges adatokat.

VIII. Michigan: 1889-ben alkotott egy «indeterminate sentence and parole law»-t. Ezen törvény egyideig gyakorlatban is volt, míg 1891 november havában a legfelsőbb bíróság kisütötte, hogy a törvény mint alkotmányellenes (unconstitutional) nem alkalmazható. A szakférfiak Michiganben nem bírnak ezen határozatban megnyugodni. Így a többi között a börtönügyi felügyelők 1893-ban kelt hivatalos jelentésükben ajánlják a határozatlan ítéletek behozatalát.*

IX. Megtaláljuk ezen intézményt, többé-kevésbé eltérő formában még a következő államokban: Flőridában, Indianában, Jowaban, Kentuckyban, Maineben, New-Yerseyben, South-Dacotában és Wisconsinban.

Végül meg kell említenünk, hogy New-Yorkban 1889-ben az u. n. «Fasset law» kiterjesztette az indeterminate sentencet az összes állami letartóztatási intézetekre, egyuttal kimondván, hogy az ezekben töltendő idő nem lehet sem rövidebb, sem hosszabb, mint az illető bűncselekményre törvényben meghatározott minimum, illetőleg maximum.

B) Indeterminate sentencet javíthatatlanokkal szemben: I. Ohióban: Az 1885 május 4-iki törvény előírja, hogy az, ki büntetett (felony) miatt az Egyesült-Államok bármelyikében már két ízben büntetve volt, ha harmadszor kerül ugyancsak büntetés miatt elítélésre, úgy mint «habitual criminal» a bíróság kiszabandó büntetés tartamán túl, akár élethossziglan is, fogva tartható. Ezen ítélet is tehát bátran határozatlannak nevezhető, mert hiszen csak a minimum és a maximum van kimondva, a tényleges tartamot pedig a végrehajtó hatóság fogja megállapítani.

II. Massachusettsben: az 1887-iki törvény 435. fejezetének 2. szakasza értelmében a habitual criminal büntetése 25 évben szabandó ki. A végrehajtó hatóság azonban előbb is (3—5—10 év elteltével) szabadlábra helyezheti. Ezen ítélet is tehát, bár formailag határozott, tényleg mégis határozatlan.

(Bef. köv.)

Dr. Kramer Emil.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A biztosítási ügynökök jogköre.

«Etiam de eodem!» Már ismét az ügynökök. Hálás thema és tagadhatatlanul nem ok nélküli. E lapok 20. számában dr. Balog Arnold a budapesti kir. ítélő táblának egy felülvizsgálati határozatát üdvözlö a «kezdemenyezésért», melylyel az ügynöki kérdésben az eddigi gyakorlaton rést tör. Távol áll tőlem azt állítani, hogy a biztosítási ügynöki kérdés «noli me tangere»-nek volna tekintendő, annál kevésbé, hogy a modern judikaturában, legkevésbé pedig a mindennapos életben a jog és igazságnak megfelelő alapokon nyugodni. Kétségtelenül alapos renovációra volna szükség; de nem osztom

* A jelentés idevonatkozó része következőleg szól: «A parole law, like that in force in New-York or that in Ohio would be very useful to Michigan, but as a means of reforming criminals and protecting society.»

elsősorban a cikkíró azon nézetét, hogy «csak a fejét, hogy meg ne sántuljon», mert bizony akkor a gyermekkel együtt agyon ütjük az anyát is, az pedig nem lehet a cél. Ezen rövid bevezetés után rá kívánok mutatni arra, hogy a cikkírónak említett fejtegetésében elfoglalt nézete, úgy az ismertetett táblai határozatból levont következtetései tévesek és helytelenek.

Nem szándékom magával az ügynöki kérdéssel, mint ilyennel foglalkozni, (ezzel úgy én, mint a cikkíró annak idején úgy a napi, mint a szakajtóban eleget foglalkoztunk), csak annyiban, amennyiben az ismertetett táblai határozatból a cikkíró által vont következtetésekkel összefüggésben áll.

Konstatálni kívánom elsősorban, hogy a revisionális táblai határozatban kifejezett jogelv nem új. A kassai ítélő táblának (a cikkíró által szintén ismertetett) hasonló elvi határozatán kívül a győri kir. ítélő táblának röviddel ezelőtt hasonló határozata hozatott s így ez irányban a budapesti tábla kezdeményezőnek nem tekinthető. Míg azonban az ismertetett határozat elvi kijelentését az ügynökökre vonatkozólag generalisálja, addig úgy a kassai, mint a győri tábla már *distinguál*. A budapesti tábla határozata általában csak «a biztosító társaság ügynökeiről» beszél. A másik két említett határozat azonban «a biztosító társaságok által évi *rendes fizetéssel, állandóan alkalmazott és biztosítási ügyletek szerzésére kiküldött ügynök*»-ről tesz említést. A kassai tábla cikkíró által ismertetett határozatának azóta elhalt értelmi szerzőjével alkalmam volt e határozat lényegét illetőleg discutálni és tudom azt is, hogy az, mint az ügy előadója a budapesti tábla ismertetett határozatának lényegével azonos álláspontot foglalt el az ügy előadása alkalmával, s csak ez alkalommal nyerte az ítélet azt a szövegezést az ügynökre vonatkozólag, amely szövegezéssel az említett ítélet meghozatott. Már akkor is, ellentétben az ismertetett táblai határozatnak az ügynöki kérdésre vonatkozó s általánosságban minden distinctio nélkül tett kijelentésével, amely a kassai határozat előadói indokolásával megegyezik, jogilag sokkal helyesebbnek találtam a kassai táblának ismertetett ítéletét azon szövegezéssel, amelyet az előadó referájának módosításával nyert. Tudom azt is, hogy az ügynökre vonatkozó körülírása azon revisionális ítéletnek azért történt, mert veszedelmes praecedensnek tartatott volna az ügynök tekintetében ily fontos, elvi jelentőségű kijelentést tenni az ügynök és a biztosító közötti konkrét viszony körülírásának mellőzésével.

Kétségtelen, hogy mindazon esetekben, amelyekre ezen hivatkozott határozatok vonatkoznak, többé-kevésbé indokolva volt az ügynök hatáskörének kibővítése. De a valóságban ezen határozatok egyike sem tartalmaz újat s a bennök érvényre jutott jogelv semmi egyéb, mint az ügynöki tevékenység bizonyos irányban való éles distinctiója. A magam részéről a kassai tábla határozatának az ügynök megjelölésére vonatkozó szövegezését sokkal praecisebbnek és jogilag helyesebbnek tartom, mint a budapesti tábláét. Per absolutum azonban érdemileg egyik ellen sem lehet alapos kifogást tenni. Ha azonban mindezeket elismerem, hangsúlyozni kívánom, hogy ezen említett határozatokba olyant beleerőszakolni s abból olyant kimagyarázni, ami azokba nincs, nem lehet s nem szabad. A hivatkozott határozatok, anélkül, hogy ezt expressis verbis tennék, különbséget tesznek a biztosítási szerződés alaki és anyagi létrejötté között. A biztosítási szerződés alaki létesülésének egyik lényeges alkatrésze az ajánlat. Ha ajánlat nem tétetik, biztosítási szerződés sem jöhet létre. Ez utóbbival teljesen azonos az eset akkor, ha egy biztosítási ajánlat *tétele* egy feltételhez köttetik, amely feltétel be nem következvén, az ajánlat nem történnék tekintendő. Ha már most akár elfogadjuk az ismertetett táblai határozat azon álláspontját, amely az ügy-

nőköt a biztosítóval azonosítja, a biztosítási szerződés alaki létrejötte körüli tevékenységében, akár egy be nem kezelt feltétel folytán hatályát veszített ajánlat továbbításánál az ügynököt negotiorum gestorának tekintjük, minden esetben helyesnek kell elismerni az ismertetett határozat azon rendelkező részét, mely az ily ajánlat alapján biztosítási szerződés létrejöttét kizárja. Mindezen táblai határozatokban azonban egyértelműleg és félremagyarázhatatlanul kifejezést nyer azon ügynöki hatáskör (amit újnak mond a cikkirő), mely élesen határolva kizárólag csak az *ajánlatok átvétele és továbbítása tekintetében* minősíti az ügynököt a biztosító megbizottjának. (Nem meghatalmazottjának!) Mindezen határozatok kizárólag ez irányban distinguálják az ügynök jogállását. Semmiképpen sem lehet azonban ezekből kimagyarázni azt, amit cikkirő tesz, hogy az ismertetett táblai határozat «az ügynökkel, mint megbizottal szemben tett szóbeli kikötést érvényesnek ismeri el». Ez sehonnan ki nem magyarázható s ily vélelmet felkelteni bizonyára nem is volt szándékában a táblai határozatnak. Hiszen, ha ez állana, akkor az egész biztosítási törvényre vonatkozó judikatura halomra volna döntve. Már pedig egy évtizedeken keresztül megtisztult törvényt magyarázatot és ítélkezési irányt egy revisionális határozattal egyszerűen feldönteni nem lehet. Ebben csucsosodik ki a különbség a biztosítási szerződésnek fentebb említett alaki és anyagi létrejötte között. Értve az utóbbi alatt az ajánlat tartalmának az elfogadás tartalmával (kötvény) való megegyezését.

Ez ellenében felhozható volna, hogy ha az ajánlat és elfogadás meg nem egyezik, akkor szerződés nem is jöhet létre. Ez azonban nem áll, mert igen sok eset képzelhető, hogy egy alakilag létrejött szerződés anyagilag, illetve tartalmilag érvénytelen, vagyis létrejöttnek nem tekinthető. Tehát az anyagi létesítés körüli tevékenység az ügynök hatásköréből ki van vonva és az ez irányu, ennek megfelelő judikaturát a táblai határozat nem is érinti. Még világosabbá teszi a kérdést az ismertetett táblai határozatot megelőző, a budapesti kir. törvényszék felelőbeszési tanácsa által hozott kitűnően indokolt ítélet. «Mert habár a közvetítő ügynök ebbeli működésében *alperes, mint ajánlattevő megbizottjaul tekintendő*, hiányzik alperesnek a biztosítási szerződés megkötésére irányuló akarata... Mert jogszabály az, hogy a *megbizó megbizottjának csak a megbízás jogkörében és terjedelmében eszközölt cselekményeiért felelős*», stb.

A kir. törvényszéknek ezen határozatából kitűnik, hogy az ügynököt tovább is a fél megbizottjának tekinti (ellentétben a táblai határozattal), másodsorban és nézetem szerint helyesebben az ajánlat érvénytelenségét a megbízás nélküli ügyvitel jogi természetéből vezeti le. *Dr. Rósa Ferencz.*

A mesgyeigazítási és határjárási peres eljárás tervezetéhez néhány szó.

Erről a kérdésről a magyar általános polgári törvénykönyvet előkészítő állandó bizottságnak 1899 január 13. és 20. napjain felvett jegyzőkönyveiben foglalt, magas színvonalu vita után gyakorlati szempontból ismételtén kívánok néhány szót elmondani.

A bizottságnak igenlő felelete, helyesen megállapodása arra a kérdésre, hogy a határjárási és mesgyeigazítási kereset, mint sui generis kereset szükséges-e a birtok- és tulajdoni keresetek mellett, a gyakorlati szempontból csak helyeselhető.

A birtokvédelem ugyanis úgy a kielégítendő igény tartalmára, valamint alapfeltételeire nézve is nemcsak a sommás visszahelyezés és határjárási, illetve mesgyeigazítási perek közt, hanem a tulajdoni keresettől is különböző lévén, önként mutatja az élet, hogy mindenik keresetre feltétlen szükség van.

Lássuk rá a példákat.

A gyakorlatban legtöbbször az az eset fordul elő, hogy az egyik szomszéd a másiktól, ennek ingatlanából a határnál bizonyos részt önhatalmulag elfoglal, tehát a határmegváltoztatás birtokháborítással jár, mely esetben a birtok ideiglenes védelmére, feltéve, hogy az ilyen possessio egy évet meghaladó és békés volt, teljesen elegendő interdictum a sommás visszahelyezés; ebben az esetben mesgyeigazítás, illetve határjárás tehát helyet nem foghat. Több ízben tapasztaltam, hogy a mesgyeigazítás eseteinek a gyakorlatban és a tankönyvekben kellő definiálása hiányában hasonló esetben a bíró, — véleményem szerint helytelenül — mesgyeigazítást, még pedig urbéri, esetleg régi kataszteri térképek alapján történt felmérés után rendelt el, és ebben az értelemben ítélte. Sőt ideiglenesen más védelmet, mint a sommás visszahelyezést ilyenkor kizártnak is tartok, mert ezen az uton a tilosan, önhatalmúan megváltoztatott határt a bíró egészen a háborítást megelőző állapotban visszaállíthatja.

Azonban más az eset, midőn a határ bármely birtokháborító cselekmény nélkül, természeti erők behatása folytán (vizáradás, földcsuszamlás, begyöpösödés, élsővény növekedése stb.) változott meg akképen, hogy a felek magok sem tudják a korábbi biztos határt megjelölni.

Ebben az esetben sommás visszahelyezés abból az okból, mert a felperes sem a korábbi birtokot teljesen megjelölni rendszerint nem tudván, végrehajtható ítéletet nem nyerhet, sem birtokháborítást tilos és önhatalmu módon nem szenvedett, helyt nem foghat, a tulajdoni kereset pedig nemcsak hosszadalmas bizonyítást igényel, hanem a bizonyítási kötelezettséget a czállal össze nem egyeztethetőleg akkép rója a felperesre, hogy legtöbb esetben jogától elesnék. Hogy tehát az érdekelt fél jogos igényét érvényesíthesse, feltétlenül szükséges a régi magyar jognak (1635: XX. és 1802: XXIII. tcz.) átvétele mellett egy sui generis keresetet felállítani.

Ennek szüksége annál inkább fenforog, mert az 1893: XVIII. tcz. 1. §. 2. pontja értelmében a tulajdoni per csak 400 korona értékig van a kir. járásbíró hatáskörébe utalva, a nagyobb értékű ilyen perekben a törvényszék a hosszadalmas, évekig tartó rendes per útján ítélkezik, már pedig a határkiigazításnak ideiglenes rendezése addig is, míg évek múlva a rendes per végleg eldönti a kérdést, mindkét fél érdekében állván, igényüknek a sui generis mesgyeigazítási, illetve határjárási per útján gyorsan orvosolható érvényesítésétől sem közgazdasági, sem sociálpolitikai okoknál, sem az igazság és a méltányosságnál fogva meg nem foszthatók.

Egybevetve már most a sommás visszahelyezés és határkiigazítási perek jogi természetét és feltételét, véleményem szerint abban az esetben, ha az egy évet meghaladó korábbi birtoklás bizonyítható, kizárólag sommás visszahelyezésnek van helye akkor is, ha az önhatalmu birtokháborítás a határ megváltoztatásával járt, ellenben a határnak birtokháborító tény nélkül való megváltozása egyedül kiigazítási kereset útján érvényesíthető még abban az esetben is, ha az egy évi békés birtoklás nem bizonyítható, vagy ha a határváltozás már egy évnél korábban történt. (Curia 1890. évi május 30. 2225.)

Hogy czélszerű-e a mesgyeigazítási, illetve határjárási perben a bírót a végleges rendezésre feljogosítani, erre a kérdésre is ugyancsak a gyakorlati élet szempontjából igenlőleg lehet felelni.

Köztudomásu tény, hogy — mint imént vázoltam — a tulajdoni perben egyfelől a bizonyítás hosszadalmas és kétséges, másfelől a felperest terheli a bizonyítás kötelezettsége, amely körülmények sok esetben — a bíróságba helyezett bizalom megrendítésével — a felperest anyagilag igaz, de be nem bizonyítható jogától fosztják meg.

Ennek elejét venni azonban alkalmas a possessorius természetű meggyeigazítási, illetve határjárási kereset (actio finium regundorum), nincs tehát ok arra, hogy a bíróságot a kérdés végleges rendezésére fel ne jogosítsuk.

És ezt a feljogosítást — természetesen — én úgy képezelem (de lege ferenda), hogy vagy az alperes viszonykereset útján érvényesíti a határ végleges megállapítását célzó jogát, vagy ha a bíró kiválóan szükségesnek és gyorsan keresztül-vihetőnek tartja, hivatalból elrendelhesse, vagy akkor éljen ezzel a jogával, ha mindkét fél közösen kéri, amint ezt még sommás visszahelyezési perben is igen sokszor tapasztaltam, így előreláthatólag a határ bizonytalansága folytán még inkább remélhető a kiigazítási perekben.

A vitának ez a végleges rendezése ellenkezik ugyan az eddig fenállott bírói gyakorlattal, amennyiben úgy a sommás visszahelyezés, valamint a határkiigazítási per eddig — a jogkérdés teljes kizárásával — a birtoklásnak csak ideiglenes védelmét czélozta, azonban éppen ennél az ideiglenes rendelkezésnél és a jogkérdés teljes mellőzésénél fogva a bíró az anyagi, essentialis igazságot nem juttathatta érvényre. Summum jus summa injuria. Számtalan eset fordult ugyanis elő az én bírói gyakorlatomban is, hogy a birlalót a jogos tulajdonos ellenében pusztán az egy évi békés birtoklás alapján vissza kellett helyeznem s kénytelen voltam hosszabb magyarázatot tartani a törvényben járattan feleknek arról, hogy ezt csakis a birtok ideiglenes védelme okából rendeli a törvény és rendszerint következett is utána a tulajdoni kereset.

Amint tehát ebből a többszöri tényből kitűnik, a gyakorlati élet, amihez pedig a helyes törvénynek alkalmazkodnia kell, utal bennünket arra, hogy egyfelől a kétszeres per kikerülése okából, másfelől az anyagi igazság érvényesíthetése céljából szükséges, hogy a bíró a kiigazítási, sőt a sommás visszahelyezési perben is a vitát — bizonyos előfeltételek fenforgása esetén — végleg rendezhesse a felek közt.

Azt azonban, hogy a végleges rendezés mily alapon és módon s mily szabályok mellett történjék, az életviszonyok folytonos változásánál fogva külön törvénynek vélem fen tartandónak.

E kérdés tudós előadója, dr. Imling Konrád, megfelelően az osztrák polgári törvénykönyv (853. §.) és német polgári törvénykönyv (920. §.) rendelkezéseinek, bizonyos szabályokat ajánlott a kodifikáló bizottságnak, mit ez lényegileg el is fogadott, t. i. azt, hogy ha a helyes határ és ezzel a tulajdon kérdése nem tisztázható a felek kölcsönös bizonyítási kötelezettségével, a határ az utolsó egy évi birtoklás, s ha ez sem állapítható meg, a vitás terület méltányos és czélszerű megosztása alapján határozandó meg.

Véleményem szerint az utolsó egy évi birtoklás a határkiigazítási perben rendszerint nem lesz bizonyítható, pl. ha az egész határ az élő sövény összenövése, begyöpösödés, hegycsuszamlás, vízár, stb. folytán változott meg, alig lehet elképzelni, hogy bizonyos fix pontok (fa, kő) hiányában a felek a biztos határt megjelölhessék, a tanuk pedig lelkiismeretesen nem tehetnek esküt arra, hogy az egyik vagy másik fél által esetleg állított határ innen vagy túl nem volt-e 1—2 lábbal, lépéssel, esetleg öllel. Biztos alapot tehát csak az egyéni felosztást feltűntető urbéri, kataszteri, stb. adatok képeznek, sőt a kérdés végleges rendezése esetében mellőzhetlenek fognak lenni, mégis ha ezek beszerzése hosszadalmas lenne, akkor a korábbi birtoklás aránya volna nézetem szerint a határ megállapításának kulcsa; s csak ha ezek sem állának rendelkezésre vagy volnának bizonyíthatók, akkor határozandó meg a határ a vitás terület czélszerű és méltányos megosztása által.

Dr. Borsitzky Imre,
sádsi kir. járásbíró.

A kereskedelmi törvény büntető határozatai s a szövetkezetek.

A kereskedelmi törvény a szövetkezetekkel nagyon mostohán bánik el, amennyiben a részvénytársaságokra vonatkozó határozatokat egyszerűen kiterjeszti a szövetkezetekre, aminek eredménye az, hogy sok határozat alkalmazást nem talál, de a szövetkezetek és részvénytársaságok egymástól lényegesen különböző természete miatt nem is találhat. Viszont azonban sok intézkedés, melyre szükség volna, hiányzik. A gyakorlati élet már sok hiányon segített, de gyakran a törvény ellenére tette ezt.

A kereskedelmi törvény 246. §-a a részvénytársaságokra érvényes büntető határozatokat (218—222. §§.) a szövetkezetekre is kiterjeszti; tekintve a két társasági forma különböző természetét, több intézkedés alkalmazást nem találhat (218. §. 1. p., 221. §. 1. p.), míg mások csak megfelelő módosítással (218. §. 5. és 6. p.).* A törvénynek ilyen szerkesztése a gyakorlati jogásznak sok nehézséget okoz s az utalások közepette gyakran nem tud eligazodni.

A szövetkezetek minden évnegyed végén a kereskedelmi törvény 242. §-a szerint kötelesek a be- és kilépett tagokat s a felmondott üzletrészek számát az illetékes törvényszéknél bejelenteni s minden év január havában a tagoknak betűrendes névjegyzékét az üzletrészek kitüntetése mellett bemutatni. A törvény ezen intézkedésének célja a szövetkezettel összeköttetésbe lépő feleknek a szövetkezet viszonyai tekintetében való tájékozása.

A kereskedelmi törvény intentióját az 1898: XXIII. tcz. is szem előtt tartotta, sőt a bíróságnál levő tagjegyzéknek nagyobb jelentőséget is ad azzal, hogy a 20. §-ban kimondja, hogy a tag kiválása harmadik személyek irányában csak ezen névjegyzékhez történt bejelentéssel tekintetik megtörténtnek. Igaz ugyan, hogy a félnek is módjában van e bejelentést eszközölnie, ezt azonban a törvény nem tudása miatt s az igazgatóságban való biztában gyakran nem fogja megtenni, miáltal tetemes károknak teszi ki magát, ha az igazgatóság nem teszi meg ezen bejelentést.

A kereskedelmi törvény szerinti szövetkezetekre nézve a törvény nem tartalmazván olyan kijelentést, mely szerint a tag csak a bíróságnál vezetett névjegyzékben történt bejelentéssel tekintetik a szövetkezetből kilépettnak, e bejelentés elmulasztása tehát csak a szövetkezetekkel jogviszonyba lépő felek érdekeit sérti. De viszont e szövetkezeteknél a tagoknak nincs is mód adva, hogy kilépésüket bejenthessék, s így az igazgatóság van egyedül hivatva ezen jelentés megtételére.

A tagváltozások bejelentése a szövetkezetek igazgatóságának ehhez képest kötelességévé van ugyan téve, de a törvény nem ad módot a bíróságnak, hogy azt ezen kötelesség teljesítésére kötelezze, már pedig a tagok és a hitelezők érdeke azt kívánja, hogy az igazgatóság ezen kötelességét teljesítse. Találunk ugyan elég gyakran törvényszéki határozatokat, melyek a szövetkezetek igazgatóságát a kereskedelmi törvény 242. §-ának megsértése miatt pénzbírsággal fenyegetik, de azt hiszem, olyat, mely a bírságot kiróná, igen keveset ismerünk. A Curia mégis arra az álláspontra látszik helyezkedni, hogy a bírság kirovásának a kereskedelmi törvény 242. §-ának megsértése miatt helye van.**

Ha a bírság kirovásának alapját keressük, azt a kereskedelmi törvény 10. czimének 7. fejezetében foglalt büntető

* Neumann A.: A kereskedelmi törvény magyarázata I. k. 719. l.

** Curia 405/95. sz. ... miután a felszámolás alatt új tag be nem léphet ... nyilvánvaló, hogy a kereskedelmi törvény 242. §-ának rendelkezései, melyek szerint a be- és kilépett tagok minden évnegyed végén bejelentendők, továbbá a tagok betűrendes névjegyzéke évenként bemutatandó, alkalmazást nem nyerhetnek a szövetkezet felszámolása alatt; minélfogva a felszámoló azoknak teljesítésére pénzbírság terhe alatt nem kötelezhető. ... Márkus Dezső: Felsőbírósaik elvi határozatai VIII. k. 188. l. 13,568. sz.

határozatok között nem találjuk. A 3. czim 21. §-ára alapítják a büntetést, mely §. szerint «ki a jelen törvénynek a cégbejegyzésre vonatkozó rendeleteit meg nem tartja, az erre az illetékes törvényszék által hivatalból 500 frtig terjedhető pénzbírsággal szorítandó». Igaz ugyan, hogy a kereskedelmi törvény 226. §-a szerint «a tagok névjegyzéke... a kereskedelmi cégjegyzékbe leendő bevezetés végett» bejelentendő. Tekintve azonban, hogy a tagok névjegyzéke az elmélet és gyakorlat egyhangu magyarázata szerint a cégjegyzékbe való bevezetés tárgyát nem képezi; tekintve, hogy a 21. §. a harmadik czimben való elhelyezésénél és összefüggésénél fogva is csak a kereskedelmi cégek bejegyzésére vonatkozik, ezen § alapján a 242. §. meg nem tartása miatt büntetés nem szabható, annál kevésbé, mivel a törvénynek ilyen extensiv magyarázata éppen a büntetéseknel helyet sem foghat, mert általános elv, hogy senki sem büntethető oly cselekmény nagy mulasztás miatt, melyre büntetés elkövetése előtt kiszabva nincs, ennél fogva tehát a kereskedelmi törvény alapján a tagváltozási kimutatások be nem mutatása miatt a szövetkezet igazgatósága nem büntethető. De viszont igaz az, hogy büntetés alkalmazása e mulasztás miatt helyén való volna; miután azonban a törvény ilyen büntetés kiszabására módot nem nyújt, azt kiszabni nem lehet. A törvényhozónak a most küszöbön álló revisio alkalmával kell e hiányt pótolnia.

A kereskedelmi törvény 243. §-a szerint a rendes közgyűlést megelőzőleg a felügyelő-bizottság által megvizsgált mérleggel együtt a zárszámadás idejekor létező szövetkezeti tagok száma, továbbá az illető üzleti év folyamán be és kilépett tagok, valamint a betett, felmondott és visszafizetett üzletrészek száma is közzéteendő. Most a közgyűlések idején bárki konstatálhatja, hogy ilyen közzététel igen kevés van. Ha tehát a közgyűlés meg van tartva s a közgyűlési jegyzőkönyvet és mérleget az igazgatóság a törvényszéknek bemutatja, ez azt a közzététel szabályszerűtlen volta miatt köteles visszaadni; ez azonban csak ritkán történik.

Aki a törvényszéknél cégügyekben dolgozott, az ismeri a szövetkezetek igazgatóságának indolentiáját, melylyel a végzéseknek eleget tesznek, — illetve eleget nem tesznek. És ezt a közgyűlési jegyzőkönyvnek a 243. §-ban előírt közzététel miatti visszaadása esetében annál inkább fogja a bíróság tapasztalni, mivel a közgyűlési jegyzőkönyvet bemutatván, a kereskedelmi törvény 221. §. 1. pontja szerint kiróható pénzbírság a hanyag igazgatóság ellen nem alkalmazható. A 243. §-ban meghatározott kötelesség teljesítését csak büntető határozat által lehet kikényszeríteni, a kereskedelmi törvény tehát e tekintetben is pótlendő volna.

De lege lata és egyuttal de lege ferenda a szövetkezet és a bíróság viszonyában ezen két körülményt tartottam megvilágítandónak, hogy most a kereskedelmi törvény revisiója alkalmával a bíróságok helyzete megkönnyíttessék a szövetkezeti igazgatóságokkal szemben, melyek a törvényszék minden figyelmeztetését figyelmen kívül hagyják.

A szövetkezet beléletét szem előtt tartva, azonban a revisio alkalmával megszívlelendőnek tartom azt, hogy a mi szövetkezeteink tulajdonképpen kapitalistikus egyesületek, melyekbe a tagok nem az együttműködés útján való önszegélyezés, hanem tőkéjük gyümölcsöztetése céljából lépnek be. Így tehát a szövetkezet ügyei iránt nem igen érdeklődnek, s azokat nem ismerik; ennek következtében egy ügyes igazgatóság a közgyűlésen a tagokat igen könnyen a maga részére nyerheti, ami nem fog egyes beavatottaknak megvesztegetése nélkül történhetni. Miután az ilyen vesztegetés a szövetkezet beléletét korrumpálja, a német szövetkezeti törvény 145. §-nak megfelelő szakasz volna felveendő, s a vesztegető és vesztegetett egyformán büntetéssel sújtandó.

Dr. Ágoston Péter.

Központi járásbíróóság, pestvidéki törvényszék, járásbíróóság.

Az igazságügyminiszteriumban dolgoznak az adminisztráció egyszerűsítésén.

Fővárosunkban kellene ezt kezdeni olyképp, hogy legalább is a pesti járásbíróóságok egyesítették.

Erre több okból van szükség; de mielőtt ezek fejtegetésébe bocsátkoznám, ki akarom mutatni, hogy ama látszólagos előnyök, melyek a járásbíróóságok kerületenkénti felosztásából erednek, voltaképpen nem is előnyök vagy ha azok is, eltörpülnek ama előnyökkel szemben, melyekkel egy, az egész pesti oldalra kiterjedő járásbíróóság dicsekedhetnék.

A kőbányáinak ma is be kell jönnie a városba, a IX. kerület lakosa is perelhető az I—III., V. VI., vagy VII. ker. járásbíróáságnál, amint ezt bíróságaink gyakorlata megállapították. Tehát nem áll az, hogy a kerület lakosa nem kénytelen kerületétől távol eső más kerületbeli bírósághoz elmenni. Kitűnő és olcsó közlekedésünk van, a város egyik bírósága sincs oly távol a város valamelyik részéről, hogy rövidesen el ne juthatnának oda. Gondoljunk a vidékre. Ott zimankós téli időben az ötödik faluba kell menni a feleknek, ha a bírósággal akad dolguk.

Azt hiszem, igazat ad nekem mindenki, ha azt mondom, a felosztottságnak igazi előnye nincs.

Lássuk hát, mik a hátrányai. Ugy bíráskodási, mint financiai szempontból valósággal szörnyűségek.

A pesti járásbíró ötszörös fizetést érdemelne, mert oly helyiségben dolgozik, melyet leírni nagyon nehéz, de e lap olvasói előtt felesleges is. Elég megemlítenem, hogy egyszerű iparosok, parasztok elszörnyűködnek rajta nem egyszer, hogy maradhat meg 8-tól 2-ig oly szobában a bíró, hol romlott a levegő, honnan elsiet mindenki, amint csak teheti.

Annyi járásbíróági palotát, a hány kerület van, még a jövő ezredben sem építhetünk.

Ellenben egy nagy, a modern hygienia és építészeti követelményeit kielégítő járásbíróági palota építése az igazságügyi kiadásokat nemcsak nem növelné, de csökkentené mert ma a bérösszegek többre rugnak, mint amennyi szükséges volna az amortisációra; adót pedig nem kellene a bíróági helyiségek után fizetni.

Tehát egészségesebb és olcsóbb volna a járásbíróóság épülete és bezzeg jobban kifejezné az igazságszolgáltató állam méltóságát, mint a mai nyomoruságos épületek.

Egy járásbíróáságnak egy vezető is elég és a többi vezetőök bíráskodhatnának, mi szintén jelentékeny megtakarítás volna.

De mindez előnyöket felülmúlja az, hogy egységes volna bíráskodásunk, hogy gyorsabb volna és hogy bíráink egyforma mennyiségű pert intéznének el.

Ma bíráskodásunk nem egészen egységes; mindenik járásbíróóság más skála szerint állapítja meg az ügyvédi munka díját, ami önmagában véve is absurdum, de kivált következményeiben káros. Oda tódul pereivel az ügyvédi kar, hol legtöbb költség ítéltetik meg, az ily bíróság aztán három hónapos terminusokat tűz ki.

Ezek egészségtelen viszonyok és nagyon alkalmasak arra, hogy a jogkereső közönség hitét bíróságaink iránt megrendítsék.

Ma akad — az általános túlhalmozottság közepette — oly bíró, kinek kevés a dolga. Ellenben más kerületben az a bíró, ki ugyanazon betűs pereket kapja, szinte összeroskad a munkahalmaz alatt.

Egységes, központi járásbíróáságnál a perek egyenletebben oszlanak meg.

Mellékesen megemlítem, hogy a fent előadott szempontokból a pestvidéki törvényszéknek és a pestvidéki járásbíróáságnak sincs létjogosultsága. Ezek megszüntetése is gazdasági, jogszolgáltatási tekintetben felette kívánatos.

A budapesti kir. törvényszék, büntetőtörvényszék, kereskedelmi és váltótörvényszék épp úgy, sőt szerintem — szakbíróági jellegük folytán — jobban végeznék el mindama teendőket, melyek ma a rozoga helyiségekben levő pestvidéki kir. törvényszék hatáskörébe tartoznak.

Abban meg éppen nincs ratio, hogy a pesti oldalon levő falvakból a budai, szintén nyomoruságos helyiségekben működő pestvidéki járásbíróshoz kell menni a feleknek.

Ezek a reformok szükségesek és pedig égetően szükségesek úgy a kincstár, a jogkeresők, mint a bírák érdekében.

Különfélék.

— **Az igazságügyminiszterium** kiadta az ügyészségi utasítást. A törekvés, mely benne mutatkozik, helyes. Alkalmas lesz arra, hogy különösen a felebbezések használata körüli ügyészi tulbuzgalmat — mely ellen évek hosszú sora óta küzdött lapunk — lelohaszssa.

Szükségesnek tartottuk volna azonban, hogy ezuttal megváltoztattassék az a rendszer, mely szerint az ügyészség tagjai nem a maguk által vitt ügyekben, hanem rendszerint kollegáik ügyeiben functionálnak és ennél fogva a pert ex asse nem ismerik. Sok esetben onnan származik a védelem fölénye, hogy a védő jobban ismeri a pert, mint a vád képviselője.

Az esküdtszéki ügyek tekintetében pedig részletesebb utasítás lett volna szükséges. A kérdések feltevése, valamint a jogorvoslat használata helytelen irányba terelődött a gyakorlatban. Különösen ha a felmentő verdikt flagrans módon hibás, a tüzetesen kidolgozott jogorvoslatnak nem volna szabad elmaradnia. Az a szakbeli okoskodás is, miszerint hibás verdiktek esetében az esküdtekre kell hárítani a felelősséget, nagyon téves. A hibás verdikt rendszerint félreértés következménye. Hogy az ily félreértés azután reparáltassék, arra minden tényezőnek együttesen kell dolgozania. Az esküdtszék intézményének ellenesei szokták a hibás verdiktet érintetlenül hagyni oly célból, hogy az esküdtszék járja le magát.

Meg kell még említenünk, hogy a körirat nagyon is nagy súlyt helyez az előkészítő eljárásra; kiemeli az alaposságot és minden részlet kiderítésének szükségét s ezzel egyrészt az előkészítést nagyon kinyújtja, másrészt a szóbeli főtárgyalást alászállítja jelentőségében. Nem tagadjuk, hogy a főtárgyalás gyakori elnapolása, mely az előkészítés felületesebb vezetésével jár, nagy hiánya a bünvádi eljárásnak. De az előkészítésnek még sem lehet feladata mindent anticipálni. Szerintünk «a tényállás minden részletének» kiderítése a főtárgyalásra való és ez egyik indoka annak, hogy az ügyészség képviselőjétől megköveteljük, hogy active és productive részt vegyen a főtárgyalásban.

Végül megvalljuk, hogy szeretnénk volna, ha az osztrák bünvádi eljárás 33. §-ában foglalt eszme nyomán a kir. ügyészségek figyelme arra irányított volna, hogy elsősorban ők vannak hivatva a jogegység érdekében használandó jogorvoslatokhoz az anyagot összegyűjteni.

— **Dr. Farkas Lajos** kolozsvári egyetemi tanárnak közkezen forgó «Római jog történelméből» az I. kötet második kiadásban jelent meg. Az új kiadás sem szerkezet, sem módszer, sem felfogás tekintetében változást nem hozott. Kiváló mű úgy a forrásművek alapos feldolgozása, mint a régiek s újabb szakirodalom gondos felhasználása tekintetében. Jogtörténésznek s jogtanulónak egyaránt jó szolgálatot tesz.

— **Büntetőpolitikai követelések** cím alatt füzetet (135 l. Politzer Zsigmond) adott ki dr. Vámbéry Rusztem, a büntetőjogi irodalom fiatal generációjának tehetséges tagja. Csak átlapoztuk eddig és már is mondhatjuk, hogy sok tájékoztatót nyújt és — amit legtöbbre becsülünk — ön-

állóságra törekszik. A fejezetek czimeai a következők: Büntetőjog és büntetőpolitika. Az individualisatio és a motívumok. A büntetés feltételes elengedése. Minima non curat praetor. A dorgálás. A botbüntetés. A pénzbüntetés reformja. A fiatalok büntetési rendszere. Az individualisatio végső eredményei. Függelék: A külföldi büntető-törvénykönyvek büntetési rendszerei: Ausztria, Németország, Franciaország, Olaszország, Anglia, Németalföld, Schweiz, Norvégia. Ezen tartalom mutatja, hogy szerző jól válogatta össze a reformkérdések közt a legaktuálisabbakat. Nekünk csak az az egy megjegyzésünk van, hogy szerző a külföldről jövő impulsusoknak nagyon is nagy nyomtatékot tulajdonít s az itthoni jelenségekre, az itthoni törvényhozási előzményekre, többek közt a negyvenes évek mozgalmaira, elég súlyt nem helyez. El kell ismernünk, hogy hasonlíthatatlanul nagyobb figyelmet szentel ezen tényezőknél, mint a régiek iskolái tettek; de még sincs teljes tudatában annak, hogy a magyar előzmények mily nagy befolyással voltak jogfejlődésünkre és hogy mily szellemi kincsek hozhatók azon eszmekörből napfényre. A fiatal nemzedék volna hivatva fejleszteni az emancipáló nemzeti irányzatot és lehetőleg helyreállítani a jogfolytonosságot a magyar büntetőjog multjára és jövőjére nézve. (Sajnos, Finkeynek a *Jog*-ban a szabadságbüntetésekről közölt legújabb dolgozatában még sokkal kevésbé, vagyis inkább éppen nem találjuk fel az erre való törekvést.)

— **A Sonnenberg-ügyben** elmondott vád- és védbeszédet kiadta Politzer Zsigmond. Örömmel vesszük az ily tárgyú füzeteket, melyek az egy-egy jelentékenyebb büntetőügyben elhangzott kiválóbb perbeszédet közlik. Némileg pótolják ezek a külföldön létező ily célú gyűjteményes várlalokat («Pitaval», stb.), amilyenek nálunk annak idején a Kossutány-gyűjtemény tervezetett, mely azonban félben maradt.

— **A fehértemplomi esetről**, mely a mult héten sokféle megbeszélés tárgya volt, biztosra vehető, hogy a negatív verdiktet itt is félreértés okozza. Lehetetlen feltennünk, hogy józan gondolkodású polgárok a csőst, aki a szállót lopott embert agyonlőtte, fel akarták volna menteni.

— **A szatmári eset alkalmából** megemlítjük, hogy Magyarországon 1895 elején volt az utolsó kivégzés. Azóta a Curia halálítéletet nem mondott ki. A szatmári bűnügyben a végleges döntés e szerint nagy elvi jelentőséggel is bír.

— **A Márkus-féle Felsőbíróági határozatok** X. kötete jelent meg Grill Károly kiadásában. E kötet az 1898—1899. évi határozatokat tartalmazza, a vonatkozó jogirodalommal együtt.

— **Megjelent:** Szeged története, írta Reizner János, kiadja Szeged város közönsége. A négy testes kötetből álló munka megrendelhető 32 korona beküldése mellett Szegeden, a Somogyi-könyvtárnál. Visszatérünk.

— **Harmadszor állott** a minap büntetőbíróság előtt egy 15 éves leány, ezuttal nem kevesebb, mint 21 rendbeli lopás vádjával terhelve. A bíróság most utalta javító-intézetbe.

— **Az örökösök kárára elkövetett sikkasztás.** A budapesti kir. büntető törvényszéknek 45,578/1899. B. szám alatt hozott végzéséből: D. S. és P. I. sikkasztás büntette miatt vád alá helyeztetnek stb. *Indokok:* A magyar öröklési jog szerint az örökhagyó vagyona a halál bekövetkezése után nyilatkozat és hivatalos eljárás nélkül az örökösökre száll át. Az özv. M. F.-né javai halála bekövetkezésének pillanatában

— **Sikkasztásnak tekintendő bűncselekmény minősítésénél a követelés járuléka nem jönnek figyelembe.** A budapesti kir. büntető törvényszék 81,610/98. B. sz. a. végzett: Ezen feljelentés illetékes eljárás végett a budapesti kir. büntető járásbíróshoz áttétetik. Mert: a végrehajtató H. Miksa követelésének összege 75 frt 95 kr., mivel pedig a sikkasztás minősítésénél a követelés járuléka figyelembe nem jönnek s mivel továbbá a lefoglalt tárgyak becsértéke és a követelés összege közül mindig a kisebb összeg minősül, — ez pedig jelen esetben a 100 frton alóli összeget — a cselekmény vétséget képez s mint ilyen a kir. járásbíróság illetékességéhez tartozik.

a végrendeleti és törvényes örökösök tulajdonába mentek át. Ezek a javak azonban D. S. egyik örökös és P. I., mint az örökösök megbízottjának birtokába kerültek, mert ők voltak az öröklés megnyitakor az örökhagyó környezetében s ők rendelkeztek a temetés és egyéb szükséges teendők elvégzése iránt. Ők pedig a birtokukba jutott hagyatéki javak egy részét mint idegen ingó dolgokat jogtalanul el-tulajdonították. A budapesti kir. ítélő tábla 12,255/1899. B. szám alatt hozott végzésével indokai alapján helybenhagyta az elsőfoku bíróság végzését.

Nemzetközi Szemle.

— **Adalék az írásszakértői vélemények megbízhatóságához.** Egyik alsóausztiai járásbíró vezetje névtelen levelet kapott, melyben meggyalázó kifejezések foglaltak az illető község több polgára ellen. A gyanu a járásbíró az egy alkalmazottjára irányult és a panaszosok az inkriminált iratot és több, a gyanúsított egyén kezétől származó kéziratot egy bécsi bírósági szakértőnek küldtek be, aki teljes bizonyossággal azt állította, hogy a rágalmozó levél a többi írással egyazon kéztől ered. A rágalmozás miatt megindított eljárás folyamán a gyanúsított bírósági tisztviselő tagadta, hogy a szóban forgó levelet ő írta volna, tagadta azt is, hogy az összehasonlításnál használt összes iratok az ő kezétől származnának. A tárgyaláson kihallgatott írásszakértő azonban leczáfolta a védekezést és határozottan kijelentette, hogy úgy a levél, valamint a vádlott által kifogásolt irat szintén vádlottól származik. A bíróság erre kiadta az iratokat véleményezés végett két bécsi bírósági szakértőnek, akik szintén nem vettek észre eltérést a kézírásokban. Daczára mindezen véleményeknek, a magánpanaszosok vádjukat visszavonták, mert az összehasonlításnál alkalmazott egyik irat írója, egy bírósági hivatalosolga, kétségtelenül beigazolta, hogy az illető kézirat nem a vádlottól, hanem tőle ered.

— **A subjectivizmus terjedése a német büntetőjogban.** A nemzetközi büntetőjogi egyesület német osztálya június havában Strassburgban gyűlést tart és itt Seuffert, az ismert bonni tanár a következő, nagyfontosságú javaslatokat fogja proponálni: 1. A kísérlet ugyanazon szabványok szerint büntetendő, mint a befejezett cselekmény. 2. A bíróságok *felhatalmazandók*, hogy a kísérlet büntetését bizonyos határokig leszállítsák. 3. A babonás vagy komolyan nem vehető más eszközökkel véghezvitt kísérlet mint ilyen büntetlen marad. 4. Ha büntetendő cselekmény elkövetésénél többen működnek közre, a cselekményre megállapított büntetés minden résztartest terhel. (Tettestárs, felbújtó, segéd.) 5. A bíróságok felhatalmazandók, hogy a segédek büntetését leszállítsák oly mérvben, mint a kísérletre nézve meg van állapítva. 6. Ha a felbujtás nem sikerül, vagy ha a cselekmény, melyre a felbujtás történt, nem követtetett el, büntetés csak a törvényben megállapított külön esetekre nézve áll be. — Ezen tételekben a subjectivistikus felfogás újabb térfoglalása jelentkezik. A német gyakorlat már is subjectivistikus s most arról van szó, hogy az elmélet is egészen ezen rendszerre térjen át. Így találkozik Buri és Liszt, kik folyton a legélesebb irodalmi harcot vívják egymás ellen, ugyanazon egy táborban. És ez természetes annyiban, mert sem a subjectivista-dogmatikusok sem a kriminologusok nem helyeznek súlyt az egyéni szabadságra és a hivatalnok-bíró hatalmának korlátozására; már pedig az objectivizmus jogosultsága éppen ezen forrásból táplálkozik. Érdekes az is, hogy a német büntetőjog a kísérlet szigorubb büntetésével ismét közeledik a francia büntetőjoghoz, melynek az 1810-iki Code szerint egyik alaptétele az, hogy a kísérlet úgy büntetendő mint a befejezés. A francziák azonban ezt a tantételeket elhagyni készülnek, és könnyen megtörténhetik, hogy a két nemzet egymással kicseréli a büntetőjogát.

— **Vállalhat-e az ügyvéd valamely városnál állandó fizetéssel járó hivatali akképpen, hogy az általa vitt perekből befolyó költség a város pénztárát illesse?**

A német ügyvédek ügyeiben legfőbb forumként eljáró Ehrengerichtshof 1900 március 28-án hozott határozatával kimondta, hogy a kamarába való felvitel megtagadására egy a város jogügyi osztályában alkalmazott ügyvédnek ebbeli foglalkozása, órákhoz való kötöttsége és ebből folyó függőségi viszonya egymagában nem szolgálhat.

Az a kikötés azonban, hogy «az ügyvéd által vitt perekből befolyó költség a város pénztárát illeti, minthogy az ügyvéd a várostól állandó fizetést huz», lényegesen megváltoztatja az ügyvéd állását, amelynek az ügyvédi funkciók gyakorlata, az ebből folyó igények és a felekkel szemben fenálló kötelezettségek tekintetében önállónak kell lennie. Az ügyvéd e kikötés következtében ügyvédi funkcióit, legalább a költség kérdésében, nem mint önálló ügyvéd, hanem mint városi hivatalnok gyakorolná; a város hivatalnokát pénzügyi érdekből kihasználhatná, amennyiben nemcsak nem fizet neki költséget, de a pereszes ellenfél által fizetett költség a város nyeresége volna.

De különben is éppen tekintettel arra, hogy e kikötés következtében a városnak a perben ügyvédi költsége nem merülne fel, nagyon kérdéses, hogy a pereszes ellenfél köteleztetné-e mégis ily költségnek a város részére való fizetésére?

A városnál ily kikötés mellett vállalt hivatal az ügyvédi állás hivatásával és méltóságával nem fér össze.

— **Az öreg Berner** még mindig foglalkozik a nagy büntetőjogi problémák megoldásával. A kilenczven éves agg több helyes érzéket tanusít az újabb irányok mérlegelésében mint egynémelyik fiatal kollegája. Az öreg ur éppen nem sorozható az u. n. lipcei iskolához, mely mindent üldöz, a mi nem dogmatika. Legujabban Berner a következő című értekezést írta berlini a jogi fakultás által Dernburg jubileumára kiadott kötetbe: *Wie kommt es, dass Adolf Merkel im Strafrecht den Determinismus vertritt?* A dolgozat füzetben is megjelent.

— **A felelet joga.** A párisi Petit Journal a waterlooi csatában részt vett Bourmont tábornokról írván egy cikkében, a tábornok unokája és örököse e cikkben foglalt egyes adatokat kiigazító sorainak közlését kérte a laptól, ez azonban a kérelmet nem teljesítette. Bourmont erre a bírósághoz fordult. Az elsőbíróság elutasította, mert a cikk szerzője sem az elhunyt, sem örököseinek becsületét nem sértette. A felelbezési bíróság azonban elrendelte a kiigazító soroknak a lapban való közlését, mert ha az örökösök nem is léphetnek fel a rágalmozás miatt váddal oly cikkek szerzői ellenében, amelyek elődeikre vonatkoznak, de a felelet joga megilleti őket. A semmitőszék előtt az ügy előadója e határozat megsemmisítését hozta javaslatba, mert ha minden történeti cikk ellen kiigazításoknak és megjegyzéseknek volna helye, a történetíró munkája lehetetlenné válnék s minthogy a történelem jogai a családok felett állanak, a felelet jogát csak arra az esetre korlátozná, mikor az elhunyt becsületét támadja meg a cikk. A semmitőszék ezzel szemben kimondta, hogy a felelet joga az örökösökre nézve is abszolút jog, melylyel élhetnek, ha a cikk az elhunyt becsületét nem is sérti.

— **Az Anthropologikus kongresszus** (Congres international d'anthropologie criminelle) jövő évi szeptember havában Amsterdam városában tartja gyűlését. A helyi bizottság elnöke *Van Hamel* tanár a magyar szakférfiakat is felszólítja, hogy vegyenek részt az előkészítésben és javaslatok tételében.

A Magyar Jogászegylet f. hó 27-én (vasárnap) délelőtt 10 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) évi rendes közgyűlést tart, melynek tárgyai: 1. Évi jelentés; 2. a számvizsgálók jelentése a lefolyt egyleti év számadásairól és az egylet vagyonáról; 3. három számvizsgáló választás a legközelebbi rendes közgyűlés elé terjesztendő számadások megvizsgálása végett; 4. a legközelebbi év költségvetésének megállapítása; 5. a tagsági díj megállapítása; 6. az igazgató-választmány választása; 7. eshetőleg egyéb indítványok. (Az alapszabályok 15. §-a: A rendes közgyűlés elé hozandó minden önálló indítvány legalább nyolcz nappal a közgyűlés előtt nyújtandó be az elnöknek.) — A közgyűlést megelőzőleg teljes-ülés fog tartatni tagok felvétele végett.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre — 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Magyar Jogászegylet. — A büntetőjogi határozatlan ítéletek (indeterminate sentences). *Dr. Kramer Emiltől.* — *Törvénykezési Szemle:* Előjegyzés. *Dr. Almási Antaltól.* — Megjegyzések egy ellenőrző orvosszakértő cikkére. *Dr. Minich Károly* kir. törvényszéki orvostól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Magyar Jogászegylet.

— Magyar Jogászegylet igazgató-választmányának dr. Vécsey Tamás alelnök által az 1900. évi május 27-én tartott évi rendes közgyűlés elé terjesztett jelentése az 1899–1900. egyleti évről. —

Lélekemelő ünnepély vezette be a Jogászegyletnek ez idei működését: az egylet 1899 október 29-én érdeklődéstől kísért diszülésen rótt le a kegyelet adóját elhunyt nagynevű alapítója és tiszteletbeli elnöke: *dr. Csemegi Károly* iránt. Diszes ünnepelő közönség előtt, az elhunyt családjának jelenlétében nyitotta meg dr. Vavrik Béla Egyesületünk elnöke az ülést, megragadón méltatva az egyletnek Csemegihez való viszonyát; majd *dr. Tarnai János* állított nagyhatású emlékbeszédében az ügyvédek mintaképének, a juris conditornak és a kiváló jogtudós főbirónak emléket. Ez a diszülés szolgált egyúttal felavatásul Csemegi Károly arcképének is, melyet az egylet id. Vastagh György festőművésszel festetett, s mely azóta az egylet tanácskozó termét ékesíti.

Csemegi Károly szülővárosa: Csongrád is megörökitette jeles fiának emlékét: arcképét megfesttette s a városi képviselőtestületnek folyó évi május 17-én tartott közgyűlésén kegyelettel tartá a leleplezést. Erre az alkalomra Csongrád városa a Jogászegyletet is meghívta; ott azonban az elnökség a meghívó késedelme folytán nem képviseltethette magát, hanem táviratban üdvözölte a város lelkes közönségét.

Az elmúlt évben fájdalmas veszteség érte a Jogászegyletet *dr. Teleszky Istvánnak*, a kiváló jogtudósnak halálával, aki az egyletnek és választmányának egyik régi hírneves tagja volt.

Öszinte sajnálattal volt kénytelen elfogadni az igazgató-választmány *dr. Szivák Imrének* az egyesület pénztárnokának ez állásáról a múlt év végén egészségi okokból történt lemondását. Az igazgató-választmány azonban nem mulaszthatta el, hogy az egylet nevében írásban is kifejezést ne adjon köszönetének és elismerésének a lemondó pénztárnok iránt, aki az egylet pénzügyeit, annak alapítása óta, tehát több mint 20 esztendőn át lankadatlan buzgalommal és lelkesedéssel vezette s ezzel nevét szorosban egybekapcsolta a Jogászegylet történetével. A pénztár ügyeit ez év január és február hónapjaiban ideiglenesen dr. Fayer László titkár vezette, amikor is a választmány azok ellátására dr. Vámosy Károly ügyvédet, az egylet régi tagját kérte fel, aki szíves volt e megbízást elvállalni.

Az egylet — melynek célja a jogtudomány művelése és a hazai jog fejlesztése, a Csemegi-diszülésen kívül — 19 felolvasó teljes-ülést tartott, ahol összejöttek, előadtak, vitatkoztak, eszmecserét folytattak azok, qui juris ac legum voluntates pandant, ut profundioris scientiæ atque doctrinæ arcana rimentur (Cod. 11. 18. 1.).

Az előadások összeállításában az igazgató-választmány — mint eddig is történt — tervszerű munkaprogramm meg-

valósítására törekedett. A vigens hazai jognak tudományos forumát egyletünk rendezte be s tartja fen. Ennek tudatában úgy intézkedtünk, hogy az utóbbi évek legmonumentálisabb törvényalkotásának: a *büntető perrendtartásnak* ez év január hó 1-én történt életbeléptetése irányító befolyást gyakorolhatott az egylet ez évi működésére. A Jogászegylet a tudomány elvont kérdéseinek művelése s a jogreformok előkészítése mellett egyik főkötelességének vallja azt a declarativa interpretatiót, mely az új törvényes intézmények mélyreható, széles körre szóló ismertetésének szentelendő, hogy ezáltal alkalmazhatóbbá váljanak az élet számára. Ennek a kötelességnek kívánt megfelelni a választmány, mikor az idei télen a büntető perrendtartás ismertetésére nagyobb szabású előadás-ciklust rendezett. Az egylet teljes meglegedéssel tekinthet ez előadás-ciklus sikerére, melylyel — úgy hiszszük — nemcsak a hazai jogirodalomnak, hanem elsősorban magának a törvényhozói és a bírói hatalomnak is becses szolgálatot teljesített. 12 teljes-ülésben a hazai büntető kodifikáció és büntető jogtudomány jelesei ugyszólván a büntető perrendtartás egész rendszerét dolgozták fel. Ez előadások sorozata a következő:

Dr. Fayer László az új bűnvádi eljárás bevezető szakának jellemző részeit; *dr. Finkey Ferencz* az esküdszékről; *dr. Balogh Jenő* a felek, a hatóságok és a magánügyének perjogi hatásköréről (2 előadás); *dr. Edvi Illés Károly* a járásbírói eljárással, különös tekintettel a vád képviselésére; *dr. Vargha Ferencz* a perorvoslati rendszerről (3 előadás); *dr. Lukács Adolf* a főtárgyalásról; *dr. Vámbéry Ruztem* az újrafelvételről és *dr. Doleschall Alfréd* az ártatlanok kártalanításáról.

Dr. Vargha Ferencz előadása kapcsán nagyérdekű vita fejlődött az új kodex egyik legnevezetesebb vitakérdéséről: a kir. Curia semmitő hatáskörének terjedelméről, különös tekintettel az esküdtbírói ítéleteire. E vitában, mely nagyban hozzájárult e bonyodalmas kérdés tisztázásához, az előadón kívül *dr. Fabiny Ferencz* Semmiségi panasz című előadásával és *dr. Edvi Illés Károly* vettek részt.

A büntető perrendtartás mellett az egylet elsősorban a *kereskedelmi törvénykönyvnek* küszöbön álló revisióját vette fel idei működésének keretébe s az ezzel kapcsolatos kérdésekkel 4 teljes-ülésben foglalkozott. *Dr. Nagy Ferencznek* e tárgyról tartott irányjelző előadása indította meg a vitát, melyben *dr. Schreyer Jakab*, *dr. Wiltmann Mór* és *dr. Lévy Béla* vettek részt. Ezenkívül a kereskedelmi törvény revisiójával kapcsolatban külön előadásokat tartottak: *dr. Baumgarten Nándor* a fuvarozási ügyletről és *dr. Lévy Béla* a kereskedőkről és a kereskedelmi ügyletekről.

A vázolt kettős munkaprogramm keretén kívül önálló előadásokat tartottak még: *dr. Gádr Vilmos* a bizonyítási teherről a polgári perben, amely előadás kapcsán *dr. Pap József* és *dr. Kobler Ferencz* fejtegették e kérdést hosszabb felszólalásban; végül *dr. Szokolczai Árpád*, ki a magyarországi gyermekvédelem ügyét tárgyalta, különös tekintettel az 1898: XXI. tcz.-re.

Előadóink közül számosan egészen belemélyedtek a tételes hazai jog részleteibe, de nem szörszálhasogató aprólékoságokat kerestek, hanem a törvényben rejlő intenciókat hozták fel-

szinre s itt-ott, ahol fogatkozásokat vettek észre, az objectiv kritika mértékét alkalmazták. A szorgalmas, tanulságos munkálkodás sikerei tulterjednek üléstermünk falain, időhöz nem kötött füzetek lapjait a távollevők is tanulsággal olvashatják, mint sokakra nézve Plósz igazságügyminiszternek és elődjének budgetszerű gondoskodása tesz lehetővé, valamennyi törvényszék és ügyészség számára megrendelve egy-letünk kiadványait.

Az egyesület kiadványaiból az év folyamán 16 füzet jelent meg, részint tavaly, részint az idén tartott előadásokból, amelyek együttvéve két vaskos kötetet tesznek ki. De mégse olvassák füzetünket annyian, mégse számít annyi tagot egyletünk, amennyi a legistákkal bővülő magyar társadalom tág körével egyenes arányban állana.

Az igazgató-választmány érezte, hogy az egylet közérdekű hivatásának sikeresen csak úgy felelhet meg, másrészt pedig — a jogtudomány fokozódó igényei által reá rótt, súlyos anyagi áldozatokkal járó nagyobb kötelezettségeket csakis úgy teljesítheti, ha tagjai számának gyarapodásával mind terjedelmesebb körre terjesztheti ki működését. Ezért a választmány örömmel fogadja az új tagok közeledését, akik közül leg-
többen ama serény egyleti bizottság útján lépnek körünkbe, amely bizottság *Székkács Ferencz* elnöklete és vezetése alatt buzgólkodik. Részint e bizottság működésének, részint pedig egyes tagtársak elismerésre méltó munkálkodásának köszönhető, hogy az egylet tagjainak száma ez évben 154-gyel növekedett; úgy hogy az egyletnek — az időközi kiválások tekintetbevételével — jelenleg 611 budapesti és 239 vidéki, összesen tehát 850 tagja van.

A fentebbiek szerint egészben véve az elmúlt egyleti év mind a tudományos működés, mind pedig a terjeszkedés tekintetében az örvendetes fejlődés képét nyújtja, hála dr. Vavrik Béla elnökünk lelkesítő, odaadó buzgó vezetésének. Az egyletben fekvő szellemi töke és lüktető életerő arra a reményre jogosít, hogy az egylet kitartó munkásságának folytatásával évről-évre hatályosabban lesz képes azon fontos közérdekű küldetés teljesítésére, amelyre a magyar nemzeti jogtudomány jelentőségénél fogva hivatva van.

A büntetőjogi határozatlan ítéletek. (Indeterminate sentences.) *

III. Megvalósításának nyomai Európában.

Európa egyik-másik országában is fellelhetjük a határozatlan ítéleteknek egyes, habár halvány, nyomait.

Bajorországban 1835 körül, Obermaier javaslatára, kísérleteztek intézményünkkel. Számos bűnös határozatlan időre ítéltetett el s viselkedésük szerint 5, 10 vagy több év elteltével bocsáttattak szabadon.**

Azonban a jelenlegi német büntető törvényben is rábukkanunk a határozatlan elítélésre. A 362. §. ugyanis feljogosítja a bírót, hogy a 361. §. 3—8. pontjaiba ütköző kihágások (csavargás, koldulás, stb.) esetén ítéletbe vegye, hogy a vádlott elzárási büntetésének elszenvedése után a rendőrségnek adandó át. A rendőrség pedig az illetőt két évi időtartamra dologházba küldheti, vagy pedig közmunkára alkalmazhatja. Ez az ugynevezett *korrectionelle Nachhaft*. Nem óhajtunk annak bírálatába bocsátkozni, vajon büntetésnek tekinthető-e a dologházba utalás, igen vagy nem, csak konstatáljuk, hogy ezen, a német Btk. 362. §-án alapuló ítélet, dacára annak, hogy a főbüntetés tartamát a bíró állapítja meg, indeterminate sentence-nek tekintendő, mert a fent említett két év csak a törvényes maximum, in concreto pedig a rendőrség állapítja meg a mellékbüntetés tartamát, sőt mi több, még a büntetés nemét is. Ettől függ t. i., hogy az elítelt dologházba kerül-e, vagy pedig közmunkát végez.

* Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

** L. Tallack id. munka I. kiad. 102. old.

Érdekes idevágó határozatokat tartalmaz a Stoos-féle 1894-es schweizi javaslat. Ennek 22. articulusa így hangzik: «Die Verwahrung vielfach Rückfälliger wird auf 10 bis 20 Jahre verfügt.» A 41. articulus értelmében ezen esetben a bíró csak konstatálja a vádlott bűnös voltát s ezután átadja őt a végrehajtó hatóságnak, mely in concreto praecisálja a büntetést. A bíró által kimondott ítélet tehát teljesen határozatlan. A 22. articulus alkalmazhatóságának előfeltételei közül felemlítjük, hogy ezen articulus csak akkor alkalmazható, ha a vádlott előzőleg már legalább 10 szabadságvesztés-büntetést elszenvedett.

Ugyanezen javaslat 25. articulusa megadja a bírónak a jogot, hogy az iszákos vádlottat, még ha beszámíthatatlanság miatt felmentendő is, orvosszakértői vélemény alapján, meggyógyulásáig egy, direct e célra berendezendő gyógyintézetbe szállíttassa. Ez persze már nem is bírói, hanem inkább közigazgatási, rendészeti functio. A határozatlan ítéletek alapgondolatát megtaláljuk a belga 1891-es törvény (sur la repression du vagabondage et de la mendicité) 26. és 27. articulusaiban is, mely szerint a 18 éven alóli bűnösök az u. n. «etablissement de bienfaisance et d'education»-ba utalhatók s itt nagykorúságuk elértéig tarthatók. Hasonlóképpen a hollandi Btk. 32. articulusaiban és a francia code pénal revisionális javaslatában. Végül a magyar büntető-törvénykönyv 42. §-ának 2. pontjában, melynek értelmében a 20. évüket túl nem haladtak javító-intézetbe utalása szintén határozatlan időre szól.

Ezekben ismertettük a kérdéses intézményt de lege lata. Mielőtt de lege ferenda nyilatkoznánk, vessünk pár futó pillantást az intézmény irodalmi állapotára.

IV. Az irodalom állásfoglalása e kérdésben.

Legrégibb európai hive a határozatlan elítéléseknek Garofalo. Ő 1880-ban megjelent «Di un criterio positivo della penalita» című művében kifejti, hogy a megrögzött bűnösök (az u. n. Gewohnheitsverbrecher) könnyebb vétségeknél határozatlan időre dolog- (fegy)házba utalandók s megjavulásukig ott tartandók. Garofalo levonja a végső konsequentíát is s kijelenti, hogy az, ki nem javul meg, élet-hossziglan maradjon a fegyházban.

Garofalóval megegyezően nyilatkozik a híres német ideg-orvos, Kraepelin, «Abschaffung des Strafmasses» című művében. Kraepelin azonban a határozatlan időre szóló elítélést kiterjeszti a bűnösök másik fajtájára is, az u. n. alkalmi büntettesekre (Gelegenheitsverbrecher).

Liszt is igen sympathizál intézményünkkel. Szerinte ez háromféleképpen volna megvalósítható. Az első mód az, hogy a bíró határozott ítéletet hoz, melyet azonban egy hat tagból álló végrehajtó-bizottság utólag megrövidíthet, esetleg meghosszabbíthat. Ezen bizottság (Strafvollzugs-Commission; commission de surveillance; visiting committee), Liszt szerint, következő elemekből állítandó össze: fegyházigazgató, állam-ügyész, vizsgálóbíró és három bizalmi (nem hivatalnok) férfi.

A másik mód pedig az, hogy a bíró a büntetés tartamának csak maximumát és minimumát állapítja meg, például 5—20 évre ítéli a vádlottat, a Strafvollzugs-Commission pedig az öt év elteltével bármikor, legkésőbb azonban 20 év múlva, elrendeli a szabadlábra helyezést.

A harmadik mód végül, mikor ezen minimumok és maximumok magában a törvényben vannak kiszabva; amikor is a bíró functiója nem több, mint a «bűnös» vagy «nem bűnös» kimondása, az in concreto büntetést a fent ismertetett bizottság határozza meg.

Erélyes visszautasításban részesült intézményünk Wach Adolf, lipcsei professzor részéről. Wach «Reform der Freiheitsstrafe» című művében beismeri a bírói büntetés-kiszabás gyarló voltát, de azért, — mondja — mert a bírói ítélet, épp úgy, mint a többi emberi munka, gyarló, azért ezt sutba

dobni nem szabad. Szerinte a határozatlan ítélet főhibái a következők: 1. A fogoly a büntetés meghosszabbításáért az intézeti hatóságot fogja okolni. 2. Az intézeti hivatalnokok subjectivismusa igazságtalanságot idézend elő. 3. A határozatlan ítélet nélkülözi a helyes büntetés azon fontos feltételét, hogy igazságosnak tartatik.

William Tallack, a Howard Association nagyérdemű titkára, kit már eddig is több ízben említettünk, szintén elítéli az indeterminate sentences-eket. Már az intézmény nevét is kifogásolja, mondván: «The expression «Indeterminate» is apt to be a mere euphemism for that which is vague and arbitrary».*

Alfred Gautier helyesli a határozatlan elítélést, különösen a dologházra és az iszákosok részére emelendő asylumban való tartózkodásra ítétekre vonatkozólag.

Adolphe Prins elismeri a határozatlan ítéletek theoretikus jogosultságát, de hangsúlyozza, hogy a határozott ítélet az egyéni szabadság legbiztosabb bástyája.** Eleinte Prins elfogadta a határozatlan elítélést úgy, amint az Elmirában alkalmaztatik, valamint a jótékonyosság és a pathologikus intézmények birodalmában is. A tulajdonképpeni büntetőjogi területen azonban nem akarta alkalmazni. Később általános-ságban is, mint ennek ellenese, mutatkozott be.

A nemzetközi büntetőügyi egyesület (Internationale kriminalistische Vereinigung) két gyűlésen foglalkozott kérdésünkkel. Első ízben 1893-ban Párisban, hol főleg Leveillé és Bérenger elleneztek, míg az orosz Foinitzky és a német Mayr mellette emelték fel szavukat. Másodszor pedig a következő évben az antwerpeni főgyűlésen, hol a prágai professzor Zucker, a boroszlói Beneke, a norvég Uppström és Thiry mellette szólottak; ellenben Felitsch, Rivière és a már említett Prins, ellene nyilatkoztak. Ez utóbbi főleg két szempontból harczolt a határozatlan ítéletek ellen, először, mert magában a rendszerben lát veszélyeket rejleni, másodszor pedig, mert a praktikus keresztülvitel elé számos nehézség tornyosul. A kérdés különben ezen gyűléseken nem bocsátott szavazás alá.

A határozatlan ítéletek hívei közül felemlítjük még a következőket: Willert, Röder, Quillaume-t, Wines-t, Vaux-t és Medem-t; ellenzői közül Lilienthalt, Wahlberget, Lamezan-t, Tardeo-t, Jagemannt, Kleinfellert, Richard Schmidet és Lammascht.

Az indeterminate sentence-kről, mint ezen irodalmi vázlatból is láthatni, külföldön meglehetősen sokat irtak.*** Épp ezért érthetetlen előttünk, hogy magyar tudósaink e kérdéssel még nem foglalkoztak. Gruber bár érinti egyik jogászegyleti értekezésében (XIII. köt. 8. füzet) az elmirai Reformatort, de a dolog meritumába még ő sem bocsátkozik.

(Bef. köv.)

Dr. Kramer Emil.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Előjegyzés.

Fázósan állunk meg, valahányszor a nyilvánkönyvi ingatlanjog egy-egy anyagi kérdését kell theoretikusan megoldanunk, annak daczára, hogy éppen hazai jogirodalmunk legkiválóbb képviselője ez irányban nagyon is megszívlelendő jó példát mutatott. Pedig a jogvilág e hemispherája az ingó-jogtól oly lényeges eltéréseket mutat, melyek, teszem Bekkert, alappal birták arra, hogy az ingatlan dologjogot, mint a

magánjogi rendszer külön részét, egyetemi előadásaiban önállóan tárgyalja.

Megszoktuk, hogy a római jogi ügyleti fogalmakat változtatlanul alkalmazzuk a telekkönyvi ingatlan jogváltozásokra is s onnét magyarázható azután, hogy nem vesszünk észre olyan feltűnő különbségeket sem, mint amely pl. a tkvi rdts. 148. szakasza és a közönséges ügyleti semmiség között fenforog. Pedig csak rá kell néznünk e szakaszra, hogy meglássuk, mily lényegesen befolyásolja a hibás ügyleti tényállás anyagi hatását a nyilvánkönyvi jog u. n. alapelve: a publica fides. Ime, míg oly rendkívül fontos ügyletnél, mint a házasság, létezhetik bizonyos látszata az ügyletnek, mely a törvény erejénél fogva semmi vonatkozásban sem tekintetik érvényesnek, (házassági törvény 30. §. 2. bek.), addig a telekkönyvi jogváltozás akár mily koholt alapokon nyugvó bekebelezése már magában véve elegendő alap ahhoz, hogy e jogváltozás látszatát mindaddig fenállónak tekintsük, míg azt a törlési per le nem döntötte. E per eldőltségig az ingatlanra vonatkozó. dologi jog látszólag, és harmadik jóhiszemű közbenjöttével tényleg is, az eddigi jogosultultra nézve akkor is elvész, ha a nyilvánkönyvi tulajdonos csalás, tévedés, physikai kényszer, cselekvőképesség hiánya vagy más semmiségi okok fenforgása mellett, vagy pláne felhasználásával jutott is az érvénytelen bekebelezéshez. Vagyis nyilvánkönyvi ügyletre vonatkozó semmiség tkvi rdts. 148. s köv. §§-ai alapján csakis külön perrel dönthető meg: *a nyilvánkönyvi jogban a semmiség átváltozik megtámadhatósággá.*

Míg azonban a nyilvánkönyvi ügylet hibás tényállására legalább felületes feleletet ad az uralkodó doctrina, addig igen sok érvényes telekkönyvi jogváltozás mibenlétét és okait sehogy sem világítja meg. Nem célzok a dologi szerződés «nagy elvére», mely az osztrák polgári törvénykönyvvel kapcsolatos jogunkban sehogy sem válik be és melynek talán éppen e «nagysága» fogja megakadályozni, hogy a magyar kodex kis kapuján besurranjon, hanem igenis oly esetekre, melyek jogváltoztató jellege sem ment át öntudatunkba, nemhogy a náluk észlelhető jogváltozási módot fejtenők meg.

Az osztr. polgári törvénykönyv 438. §-a ugyanis csakugy mint a perrendtartás 44. §-a, a telekkönyvi előjegyzést úgy tünteti fel, mintha az mindig egy már fenálló tulajdoni igény érvényesítésére, illetőleg bizonyos formális hiányok fenforgása esetén, annak biztosítására szolgálna. Ugyancsak ezen a nyomon halad a német törvénykönyv 883. s köv. §-aiban, midőn a «Vormerkung»-ot kizárólag a jus ad rem biztosítására szolgálónak mutatja.

Nem látszik ezen törvényhelyekből az, hogy a nyilvánkönyvi jog előjegyzése igen sokszor valóságos *jogváltozást* létesít. Jogváltozást egyrészt az eddigi jogosulttal szemben, másrészt azonban az ezentul jelentkező nyilvánkönyvi hitelezőkkel szemben is. S itt újra az ingó és ingatlan jog közötti érdekes különbségre bukkannunk. Míg t. i. — hogy egyelőre e jelenségnek csupán külszínét világítsuk meg — az ingókra vonatkozólag kizárólag az eddigi jogosult beleegyezésével szerezhethünk a jövőben hatályos dologi jogot, addig az előjegyzés intézménye által a nyilvánkönyvi ingatlanokra ez merőben az előjegyeztető félnek egyoldalú kezdeményezése folytán is lehetséges. Míg továbbá az ingóknál ezen jövőbeli dologi jog hatályossá csakis az átruházás teljesítéseként szereplő dologi ügylet reális tényállás részeinek bekövetkeztével válhatik, addig a nyilvánkönyvi jogban, feltéve, hogy a dologi ügylet reális része (bekebelezési engedély) vagy annak surrogátuma (ítélet) egyáltalán bekövetkezik, a dologi jogváltozás már az előjegyzés bevezetésétől datálódik.

Ezen jelenség az, amely az előjegyzésben rejlő jogváltozást magában foglalhatja. Az előjegyzés alapul fekvő ügylete ugyanis a dologi jogváltozást nem foglalja magában, vagy mert nem felel meg a nyilvánkönyvi ügyletre cogenter előírt alakszerűségi kellékeknek, vagy egyéb okokból. Előbbire

* L. id. munka 2. kiad. 193. old.

** La sentence déterminée est le sauvegarde de la liberté individuelle.

*** Tallack szerint: Ez egy «subject on which a great deal of umirsdom, not to say nonsense, has been spoken and written. II. k. 192. oldal.

példa, ha asszonytanu van a bekebelezési engedélyen, utóbbira, ha nem világos, milyen ingatlanról van szó stb. Már mostan igaz ugyan, hogy az előjegyzés megadása után záros határidőn belül per foly majd le az iránt, hogy a tulajdonjog változásának helye van az előjegyeztető javára, csak hogy ezen perben az ítélet fogja csupán létesíteni a tulajdonjog átmenetét. A bíróság az igazoló perben anyagilag csakis azt mondhatja ki, hogy igenis jogosult az előjegyeztető abbéli kérelme, hogy az előjegyzést szenvedő bekebelezési engedélyt adjon, vagyis az előjegyzést szenvedő köteles az ítélet jogerőre emelkedésétől számítandó teljesítési határidőn belül a dologi jog átmenetét tünni. El nincsen döntve anyagilag azonban e perben, miért volt jogosult az előjegyeztető a dologi jogot mintegy praoccupálni az előjegyzés idejétől fogva. Vagyis, míg az ingóknál a követelési jog csupán az ítéleti és végrehajtási parancs közvetítésével változhatik át invito debitorre dologi joggá, addig az ingatlanoknál az igazolás előtt feltételes, azután feltétlen és visszaható dologi jog keletkezhetik a bíróság közreműködése, ítéleti és végrehajtási parancs kibocsátása nélkül, merőben az előjegyeztető ovatossága folytán.

Különben, hogy az előjegyzés igen sokszor anyagi jogváltozást foglalhat magában, már abból is folyik, hogy annak eszközölése után az a tulajdonos, aki nem csupán eddig volt kétségtelen dologi jogosult, hanem az igazolási per eldőlteig is az, nem adhatja zálogba stb. a maga tulajdonát. Akármennyire tudom, hogy a tulajdonos egy hónap múlva köteles az ingó dolgot másnak tulajdonba adni, ezen időközben bátran vehetem tőle tulajdonba vagy zálogba. Ingatlannál az előjegyzés teljesen megakadályoz ebben, pedig az ingónál is a tulajdonostól származtatom igényemet, mint esetleg az előjegyzés utáni jelzálog követelésnél. Ha pedig a nemo plus juris elveszi az előjegyzés utáni jelzálogos hitelezőtől a kielégítési jogot, úgy szükséges, hogy ugyancsak az előjegyzés a jelzálogos hitelező auctorának, a tulajdonosnak jogából is valamit elvegyen, vagyis, hogy az előjegyzés dologi jogváltozást foglal magában. A dologi jognak abszolút jellege különben, mint általában az ingatlanoknál, az előjegyzésnél is inkább lép előtérbe mint az ingóknál, nevezetesen a későbbi nyilvánkönyvi hitelezőkkel szemben. Forrásaink egyetértőleg előjegyzett *tulajdoni* jogról szólnak és a tkvi rdt. 63. §-ának 2. bek. egyenesen tiltakozik az ellen, hogy az adás-vevési jog, mint harmadik személyekkel szemben biztosított jus ad rem bekebelezessék be, vagy jegyeztessék elő. Ekként forrásainkból és tartalmilag is igazoltnak vehetjük, hogy mindenütt ott, hol az előjegyzés időpontjában az előjegyeztetőnek akármilyen oknál fogva nem áll rendelkezésére dologi igény, az előjegyzés folytán felfüggesztő feltételhez kötött, de már most is, harmadik személyekkel szemben hatályos tulajdon, szolgalmi jog keletkezik, mely azután az igazolás folytán visszahatólag feltétlenné válik. Az előjegyzés tehát nem mindig dologi jogot biztosít, hanem igen sokszor dologi jogot létesítő folyamat.

Az előjegyzés..., csak az a kérdés, hogyan létesítheti ez a jogváltozást? Akárhogy is, az az egy bizonyos, hogy a jogváltozást nem az előjegyzést kimondó végzés (osztrák polgári törvénykönyv 439. §.) idézi elő, mint azt pl. a német polgári törvénykönyv 885. szakasza konstruálja. Nem azért, mert az előjegyzés hatásai nem akkortól fogva számítódnak (osztrák polgári törvénykönyv 438. §. ut. mond.), továbbá, mert a telekkönyvi hatóság az előjegyzés eszközölésénél nem mint contradictorius bíróság jár el, azon kérdést azonban, kit illet az előjegyzés által kért dologi jog jelenleg, nem is veti fel, nem hogy bolygatná. Egyoldalú ténykedés által pedig a bíróság a törvényekben taxative elősorolt eseteken kívül nincsen jogosítva az előjegyzést szenvedő és jogutódjainak, melyek közé konstitutív jogátruházás következtében számítom a jelzáloghitelezőket is, vagyonkörét mélyen érdeklő dologi jogváltozásokat létesíteni.

Fontossá válhatik az előjegyzésben rejlő jogváltozás előidézőjének kiléte ott, hol büntetőjogi vagy fegyelmi delictum nélkül az előjegyzés következtében helytelen jogváltozások vannak a telekkönyvben feltüntetve és ennek folytán az előjegyzést szenvedőnek kár okoztatott. Tegyük: a feleség közjegyzői okirat nélkül kér előjegyzést férjének ingatlanára, a telekkönyvi bíró azt véltlenül (az okirattól a házasság viszony ki nem tűnik) elnézi s annak dacára, hogy a házastársak egymás közötti viszonyában sem szolgálhat az előjegyzés alapjául vett okirat bizonyítékkal (k. j. n. 22. §. utolsó bekezdés), az előjegyzést megadja, az igazolást pedig később — érvényes közjegyzői engedély eszközli ki, miáltal a férj időközi jelzálogos hitelezői lényegesen megkárosulnak; vagy az alapul fekvő ügylet turpis causája holmi ajándékozás, vagy más ügylet alakjába van bujtatva, mit a telekkönyvi bíró észre sem vehetvén, megtörténik az előjegyzés, majd az igazolás, — azután az igazolástól számítandó két éven túl az előjegyzést szenvedő csődbe kerül. A csőd-törvény 28. §. első pontja értelmében az igazolás nem volna megtámadható, annál kevésbé az előjegyzés, ha ezt az adós cselekményének fogják fel. Ha azonban nem a közadós cselekménye, hanem az előjegyzés az, amely a dologi jogváltozást jogtalanul létesítette, úgy az adóst illető megtámadási jog a rendes elévülési határidőn belül a csőd-tömegre száll, mint a vagyonbukott jogutódjára (csőd-törvény 2. §.).

Egyáltalán az érvénytelen dologi jogváltozás másként bírálható el, ha azt az előjegyzéstől, ismét másként, ha a bekebelezéstől számítjuk. Nyilvánvaló ez az előjegyzést szenvedő cselekvőképtelenségénél, tévedésnél, csalásnál, kényszerűnél, melyek a dologi jogváltozást érvénytelené teszik, ha az előjegyzésnél forognak fén, holott nem érintik annak hatályát, ha az érvényesen tett előjegyzés után a bekebelezési engedély kiállítását teszik csupán hatálytalanná. Nem azért, mert hiszen ítéletileg is nyerhetett volna az érvényesen, illetőleg jogosan előjegyeztető igazolást. Hogy ez még az elévülésre vonatkozólag is áll, azt éppen a csőddel kapcsolatos kérdéseknél láttuk és ez abból folyik, hogy a bekebelezési engedély kiállítása, mint a közadós cselekménye a csődelévéülési, az előjegyzés azonban, a rendes elévülési idő alá esik.

Látjuk, meglehetősen sokoldalúak azon következtetések, melyek az előjegyzés jogváltoztató jellegének és ebben a jogváltozást előidéző személynek felismeréséhez fűződnek.

Magáról e jogváltoztató jellegéről annyit mondtunk már, hogy az sem a telekkönyvi hatóság, sem az előjegyzést szenvedő közreműködéséből nem magyarázható s így alig marad egyéb hátra, mint hogy a jogváltozás fizikai okozóját: az előjegyeztetőt tekintsük elméletileg is a jogváltoztató factornak. Ebben már benn is rejlik constructiónk. Bizonyos, a tkvi rts. 63. és köv. szakaszaiban foglalt feltételek mellett az előjegyeztető egyoldalú kezdeményezése dologi jogváltozást létesít az előjegyzést szenvedő vagyonkörében. Egyoldalú kezdeményezése, vagyis egyoldalú szándékos cselekménye, melyet a telekkönyvi hatóság utján tesz nyilvánvalóvá. Az előjegyzés eszközölése ilyenkor tehát nem egyéb, mint az előjegyeztetőnek egyoldalú jogügylete, mely, akár az occupatio, bizonyos reális feltételek fenforgása mellett, dologi jogváltoztatást létesít. Az előjegyeztető ennél fogva mindenütt ott, hol az előjegyzés időpontjában a dologi igény materialiter meg nem illeti, ügyletileg szerez dologi jogot, igaz, hogy feltételest. Csupán ennek feltétlenné válásához szükséges a másik fél hozzájárulása (bekebelezési engedély) vagy annak surrogatuma (bírói ítélet). Az ingatlan dologi jog e szerint nagy mértékben ismeri az egyoldalú derivatív ügyleti jogátvitelt, mint hogy jogátruházásról tulajdonképpen itt már nem is beszélhetünk, mi az ingó dologi jogtól ugyan távol áll.

Következtetéseinket nagyrészt már elmondottuk, ami

még hátra van, ugyyszólván természetes. Az előjegyzés, mint az előjegyeztető egyoldalú dologi ügylete, feltételes dologi jogot létesít számára abszolút hatálylyal, s így természetes, hogy az ezután a telekkönyvbe bekerülő jelzálogos hitelezők vele szemben nem érvényesülhetnek. Az előjegyzés által igen sokszor nyilvánkönyvi jog szereztetik, minek következtében a törvény 148. s következő §-ai is alkalmazandók az előjegyzésre is. Helytelen Lfi. 1880. évi február hó 6—7. sz. döntvénye, mely az előjegyzés eredeti érvénytelensége miatt törlési pert nem akar megadni; ezzel szemben igenis helyes alapon áll budapesti tábla 1884. évi 27,872. és kir. Curia 1885. évi 2611. számú határozata, mely a további birói gyakorlat alapját képezvén, mindenben a mi álláspontunk osztását jelenti.

E szerint, ha valaki eredetileg érvénytelen bekebelezés alapján érvényes előjegyzéshez jutott, ezzel szemben az eredeti jogosult törlési keresetet annál kevésbé indíthat, mert hiszen az előjegyeztető a per feljegyzése előtt *nyert* nyilvánkönyvi jogot és a törlés neki kárára szolgálna (tkvi rdts. 150. §.).

Az előjegyzésre mint ügyletre, hiszen másnak az előjegyeztető szándékos és jogváltoztatást előidéző akaratnyilvánítását alig foghatjuk fel, természetesen állani fognak a csalás, tévedés, kényszer, cselekvőképesség szabályai, és egyáltalán az ügyleti szabályok.

Az már azután közömbös, vajon a telekkönyvi kérvényt fogjuk-e fel az előjegyzés dologi ügylete számára cogenter előírt akaratnyilvánítási formának és a telekkönyvi hatósághoz történt beadásban látjuk-e a dologi ügyleteknél általában megkívánt reális tényállásrészt, vagy pedig csak a beadásban keressük-e annak ügyleti vonatkozásait. Részemről praktikus és dogmatikai szempontokból inkább az előző nézet mellett döntenék.

Mindenesetre nem volna felesleges, ha kodexünk a különböző perjogi és más eljárási jogszabályokba bujtatott magánjogi ügyletekről elvonná azon sűrű fátyolt, melybe azok jelenleg burkolva vannak.

Dr. Almásy Antal.

Megjegyzések egy ellenőrző orvosszakértő cikkére.

A *Jogtudományi Közlöny* folyó évi 18-dik számában dr. Szigeti Gusztáv budapesti gyakorló orvos, a Sonnenberg-Ziegler elleni bűnügyben szerepelt ellenőrző orvosszakértő egy cikket irt. Minthogy ebben a bűnügyben én voltam a hivatalos szakértő, természetes, hogy minden, a törvényszéki orvosszakértőre vonatkozó kritika csak reám vonatkozhatik.

A BP. 228. §-a életbeléptette az ellenőrző szakértői intézményt. Ezen az alapon az említett bűnügy főtárgyalásán dr. Szigeti Gusztáv szerepelt ily minőségben. Az ellenőrző szakértőnek a főtárgyaláson igen fontos szerep jut osztályrészül, a mennyiben ő van hivatva arra, hogy a bírósági szakértő esetleges tévedéseire az esküdtbírárságot figyelmeztesse, azokat helyreigazítsa és így a vádlott érdekeit ez irányban is a védelem részére hozzáférhetővé tegye.

Az említett tárgyaláson dr. Szigeti Gusztáv ellenőrző szakértőnek igen csekély szerepe jutott, a miből én azt a következtetést vontam, hogy az én részemről helyreigazítandó tévedések nem történtek. Ezt annál is inkább hihettem, mert dr. Szigeti a bíróságnak két ízben hozzá intézett ama kérdésére, hogy van-e valami megjegyzése előadott véleményemre, mind a kétszer azt felelte, hogy «minden tekintetben hozzájárul» a véleményhez, a mint az a főtárgyalási jegyzőkönyvből is kiderül. Erre szorítkozott az ellenőrző szakértő működése a nevezetes főtárgyaláson. Pedig a főtárgyalást vezető elnök oly messzemenő előzékenységet tanusított irányában, hogy nemcsak megengedte az ellenőrző szakértőnek, hogy az én kihallgatásomnál jelen legyen, de még azt is megengedte, hogy hozzám kérdéseket intézzon. E ked-

vezményenyl dr. Szigeti élt is, több kérdést intézett hozzám, én azokra feleltem, és minthogy ő neki e feleletekre sem volt észrevétele, volt jogom azt hinni, hogy feleleteim kielégítették.

Érthető csodálkozással olvastam tehát ilyen előzmények után a dr. Szigeti cikkét, a melyben a főtárgyaláson adott véleményemet és felvilágosításaimat óhajtja a czim szerint «mérlegelni», de eközben annyi «feltétlenül jóhiszemű» tévedést ejt, hogy a cikket szó nélkül nem hagyhatom, annál is kevésbé, mert nemcsak következtetései tévesek, de — úgy látom — véleményemet is teljesen félreértette, vagy legalább is nagyon hiányosan reprodukálta cikkében.

Sajnálatomra csak most értesültem a cikk megjelenéséről és így megjegyzéseimet is csak most tehetem meg a szerkesztő ur becses engedelmeivel.

Dr. Szigeti cikkének legelején egész általánosságban azt állítja, hogy «azokban az esetekben, a mikor hivatalos orvosszakértők működnek közre, az orvosi szakértő egy személyben bíró is és az adott esethez képest vádló, vagy ritkábban védő is». Erre szintén általánosságban csak annyit: igenis az orvosszakértői vélemény vagy a vádhatóság vagy a védelem részére felhasználható adatokat szolgáltat, de másféle adatokat nem is tartalmazhat, mert hiszen csak ezek érdekelték a bíróságot, a vádhatóságot és a védelmet is. Természetes, hogy a főtárgyalásokon szóba kerülő szakértői vélemény többször lesz felhasználható a vádhatóság részéről, nem azért, a a miért a cikkiró gondolja t. i. mert a «szakértők gyakran módosítják véleményüket», hanem azért, mert a vádhatározat a legtöbb esetben a már meghallgatott szakértői véleményen alapul és azontul a vád csak a bizonyító eljárás befejezése után, tehát a szakértői vélemény meghallgatása után jut szóhoz és így a szakértőnek módjában sem áll a vádhoz képest módosítani véleményét. Hogy cikkiró miként képzei azt, hogy a szakértő «bíró» is, nem értem, ő se magyarázza. Tudvalevő azonban, hogy a bíróság a szakértői véleményt szabadon mérlegeli s azt akár figyelmen kívül is hagyhatja, mint a hogy sokszor hagyja is.

A további általános fejtegetéseivel dr. Szigeti elárulja, hogy sem a régi eljárást nem ösmerte, sem az új perrendtartást nem tanulmányozta, különben nem írhatná azt, hogy a régi eljárás mellett «a szakértők írásbeli vélemények adására szorítkoztak és a bonczjegyzőkönyvek alapján jártak el» (?!), se azt, hogy: «az új eljárás behozatala óta a dolog a vádlottra és védelemre sokkal kedvezőtlenebbül áll». (Csak nem az ellenőrző szakértői működés miatt?)

Dr. Szigeti Gusztáv azt is állítja, hogy «a szakértők az új eljárás alatt is apodiktikus véleményeikkel a vád érdekében gyakorolnak döntő befolyást» és ezzel könnyen diskreditálhatják az esküdtzéki intézményt. Miután dr. Szigeti csakis a Sonnenberg-Ziegler-ügyben szerepelt, azt kell következtetnem, hogy e mondása is csak erre szól. De éppen ez az ügy a legeklatánsabb czáfolata a nagy mondásnak, mert hiszen éppen ebben az ügyben nem volt adható apodiktikus vélemény és nyilvánvalóan e miatt volt az esküdtbírárság verdiktje felmentő.

Azt panaszolja az ellenőrző szakértő cikkében, hogy a kérdéses esküdtzéki főtárgyaláson az elnök megtagadta a «szakvélemény felolvasását». Hogy az elnök mit enged felolvasni s mit tagad meg, az a jogászok dolga, s ehhez nekem éppen oly kevés jussom van hozzászólni, mint ahogy kollégám is jobban tette volna, ha ennek a bírálgatásába nem bocsátkozik. Tény az, hogy az ellenőrző szakértő az általam a tárgyaláson előszóval elmondottakat nem kifogásolta, sőt «ahhoz mindenben hozzájárult», pedig módjában állott az ellenőrzés, mert a védelem részéről előzetesen beszerzett másolata a szakértői iratoknak (bonczjegyzőkönyv, vélemény) rendelkezésére állott, sőt a történeti hűség kedvéért azt se hallgathatom el, hogy éppen az elnök az eredeti bonczjegyző-

könyvet is nagy előzékenységgel nyilvánosan átadta az ellenőrző szakértőnek.

Dr. Szigeti inkonsequentiát keres abban, hogy én a főtárgyaláson arra a kérdésre, vajon lehetséges-e, hogy az újszülöttet világra jövele után közvetlenül a száj- és orrnyílás befogása által fulasztották meg? azt feleltem, hogy az nem valószínű, mert ilyenkor az újszülött teste, arcza is sikos a magzatmáztól, vértől és magzatviztől és így azt bár nem lehetetlen, csak oly erő kifejtésével lehetne végrehajtani, amelynek bizonyára nyoma maradt volna a holttesten. Később pedig az állítottam határozottan, hogy a bonczolásnál talált állapotból következtetve, az újszülöttet megmosták.

Hol itt az inkonsequentia? Hiszen egy szóval sem mondtam, hogy *mikor* mosták meg!

Azt állítja továbbá dr. Szigeti, hogy «a fej állítólagos (talán kétségbe vonja?) nagyságából azt következtettem, hogy a gyermek gátrepedés nélküli kibontakozása csak úgy volt lehetséges, hogy a szülésnél orvos (Ziegler) segédkezett, holott a gyermek fejének kerülete csak 35 cm. volt».

Dr. Szigeti jóhiszeműen téved s erről a tárgyalási jegyzőkönyvből meggyőződhetik. Én, tekintettel a körülményekre (első szülés, a szülés rohamossága, az újszülött fejének nagysága, a szülő utak sértetlensége), valószínűnek mondtam, hogy a fej megszületése alkalmával a szülőnő szakszerű segítségben (a gát támogatása, a fej visszatartása) részesült. Ilyen szakszerű segítséget pedig tudvalevőleg mindenki nyújthat: orvos, bába vagy bárki, akinek megmondják, hogy mit tegyen. Arról nem tehetek, nem is vitatkozom, hogy vajon egy *elsőszülött* 35 cm.-nyi fejkerületét az ellenőrző szakértő kevesli. Arról se tehetek, ha dr. Szigeti nem tudja, hogy a fejkerületet mindig a homloktarkói átmérő irányában szokás mérni.

A végzetes következmények eklatáns példaként felhozott *pótvélemény* a főtárgyaláson szóba se került, ha az ellenőrző szakértő mégis ismeri e pótvéleményt, ez azt bizonyítja, hogy az ügygyel behatóan foglalkozott és ez módjában is állott. De bizonyára jóhiszemű tévedésből felejtette el azt, hogy ez a pótvélemény miként keletkezett. Emlékezetébe hozom. Sonnenbergné 4-ik naplószámmal ellátott vallomásaiban bevallotta, hogy ő az újszülött szájába, mikor észrevette, hogy az mozog, egy puha rongynak a végét beletömte s azután a rongyba göngyölve a csecsemőt kofferbe zárta. E vallomással kapcsolatban szölitottak fel a pótvélemény adására, mely nem lehetett más, mint annak a megállapítása, hogy e vallomás a bonczolás adataival összeegyeztethető, daczára annak, hogy a szájban sérülések nincsenek jelen, és hogy a sérülések hiánya a kitömés ovatos kivitelére vall.

E vallomás és e vélemény alapján indítványozta a vádhatóság Zieglernek, aki előzőleg már (1899 október 18-tól október 31-ig) vizsgálati fogságban volt, újból való letartóztatását, mert a *vádhatóság* azt következtette, hogy ez az ovatos kitömés szakértő kezekre vall. Ez az indítvány bírói méltatás alapján elfogadtatott, Zieglert lecsukták. Sonnenbergné e vallomását visszavonta, s így a pótvélemény — amely a legóvatosabb alakban a vallomás elfogadhatóságát megengette — tárgyalanná vált.

Hogy az ellenőrző szakértő a *vattát*, melyet emleget pótvéleményünkkel kapcsolatosan, honnan veszi? nem tudom, mert erről sehol szó nem esett.

Még csak azt jegyzem meg, hogy a szájgaratüregben talált nyákos anyag a rothadás terméke, amint azt a hörgőkben talált hasonló anyagra nézve a főtárgyaláson az ellenőrző szakértőnek ellentmondása nélkül kifejtettem.

Sohasem állítottam, hogy «a köldökszinor átvágása következtében elvérzés nem jöhet létre», sőt ismételt hangszúlyoztam, hogy ez lehetséges, de nagyon ritkán fordul elő. Miért tulajdonít hát nekem ilyen állítást dr. Szigeti? Bizonyára jóhiszeműen téved ebben is.

Azt a — dr. Szigeti szerint — szülészeti tantételt (?) mely szerint a köldökszinor lekötése és átvágása a gyermek életben maradásának és életfentartásának előfeltétele, nem ismerem és nem is fogadom el, az nem is állhat meg. Sokkal fontosabb a köldökszinor alákötésénél az, hogy az újszülött megszületése után biztosságba helyeztessék és se az anya czombjai közt, se a dunyha alatt vagy más egyébként meg ne fulladjon. Különben éppen Sonnenberg Paula újszülöttjének a halála eléggé ráczáfol a «tantételre».

A tudományos művekből szedett idézetekre az a megjegyzésem, hogy az abban foglaltakat sohasem tagadtam, de a tantétel ezekben nem is fordul elő.

Mi határos a lehetetlenséggel? Az ellenőrző szakértő szerint az, hogy egy ember a halálnak szánt gyermekkel szemben oly gondosságot tanusítson, mint Ziegler Sonnenberg Paula újszülöttjével szemben.

Erről nem vitatkozom. Azt azonban mégis megemlítem, hogy a szóbanforgó bűnügy főtárgyalását követő esküdszéki főtárgyaláson a gyilkossággal vádolt Ábrahám Eugénia bevallotta, hogy gyermekét először gondosan megetette s azután közvetlenül a városligeti tóba dobta.

Befejeztem. Csak arra kérem dr. Szigeti Gusztáv ellenőrző szakértő urat, hogy máskor észrevételeit a főtárgyalás folyamán tegye meg, a mikor szavának sulya is lehet, ne pedig utólag, a mikor észrevételeivel a védelemnek már szolgálatot nem tehet.

Dr. Minich Károly,

kir. törvényszéki orvos.

Különfélék.

— A Magyar Jogászegylet évi rendes közgyűlése az előbbi igazgató-választmányt újra megválasztotta; a lemondott pénztárnok helyébe dr. Vámosy Károly ügyvédet és a megüresedett egy választmányi helyre Horváth Jenő kir. táblai tanácselnököt választotta meg.

— A Magyar Jogászegylet pénztári kimutatása az 1899. évről és az 1900. év január és február hónapjairól: Az 1898. év végén a pénztári maradvány volt 2972'21 frt Tagdíjakban és kamatokban befolyt ... 3679'92 " Az igazságügyminiszterium fizetett két részletet a 132 példányban megvásárolt egyleti kiadványokért ... 1231'86 " Összes bevétel ... 4911'78 frt

Kiadás volt:

Nyomdai költség ... 3148'96 frt Házbér ... 365'— " Könyvkereskedőnek kezelésért és beszerzésekért 123'— " Gyorsíróknak ... 215'— " Csemegi arcképköltségeinek pótlására ... 87'30 " Szolgáknak ... 284'50 " Vegyesek ... 61'40 " Összes kiadás ... 4285'16 frt Vagyonszaporodás ... 626'62 frt

— A szegedi ügyvédi kamara évi jelentéséből. A büntető perrendtartás élete még sokkal rövidebb, sem hogy a tapasztalatra való hivatkozással bármi tekintetben is megjegyzést kockáztathatnánk. Ez a körülmény azonban még sem zárja ki azt, hogy ne irányítsuk a figyelmet már most némely felöltő tünetre.

Elsősorban a közigazgatási uton hagyott és arra bizott nyomozás az, ami miatt aggódunk.

Közigazgatási rendszerünkben annak fegyelmezetlen és rendezetlen volta mellett nem látunk elég biztosítékot arra nézve, hogy a törvény mindenütt helyesen és megfelelően érvényesüljön a bűnpernek eme legválságosabb mozzanatában. A bűnper szövevényes szálai a nyomozás anyagából szövődnek tovább. Ha a nyomozás anyaga selejtes lesz, mert annak kezelője kellő értelmiséggel nem bír, vagy arra megfelelő időt nem fordíthat, nem lesz-e a mintaszerű bűnvádi perrendtartás daczára is az új állapot nyomorúságos? Ez ellen alig lesz más segítség, mint a rendőrség államosítása.

Egy másik tünet, amivel szintén foglalkoznunk kell, az «ügyészi megbízott»-i állás ügyvédek által való betöltésének eseteiből merül fel.

Szó fér hozzá, hogy az ügyvédi hivatással megfér-e az állami kinevezéstől függő és a jogszolgáltatás szoros keretébe tartozó olyan állás elvállalása, mint amilyen az «ügyészi megbízott»-i. A jogvédelem erőssége és szabadságának biztosítója: a jogvédőnek, az ügyvédnek a függetlenségében gyökeredzik. Az ügyvédség közjogi helyzete megköveteli, hogy az, a politikai hatalomtól független legyen. Bajos tehát ebből a szempontból azt a két állást: az «ügyészi megbízott» állását az ügyvéd állásával összeegyeztetni.

Valószínű ugyan, hogy a legtöbb ügyvéd, aki erre a szerényen díjazott állásra vállalkozott, ezt pusztán azon okból tette, hogy a bűnperekben gyakorlatot szerezzen és nem abból az okból, hogy a nyert új cím és állás reklámul szolgáljon nagyobb bűnügyi klientela szerzésére. Minthogy azonban ez az eshetőség nincs kizárva és minthogy magát a nagyközönséget is ez az állás könnyen megtévesztheti, úgy az ügyvédi kar, mint a jogszolgáltatás érdekében kívánatos, hogy ezeknek az ügyvédeknek a helyzete mielőbb tisztáztassék, nehogy az összeférhetlenségi összeütközésekre adjon alkalmat. A mi álláspontunk ebben a kérdésben az, hogy az az ügyvéd, aki «ügyészi megbízott», annak a törvényszéknek a területén, amelynél e minőségben működik, magánmegbízásból bűnpereket ne vállalhasson és ezen bíróságok előtt bűnügyekben magánfeleket ne képviselhesen.

Kérjük az általános polgári perrendtartásnak megvalósítását és ennek keretében a sommás eljárási törvénynek azt a hiányát is pótolni, amely szerint a 100—400 koronaértéktartár között mozgó peres ügyekben a felülvizsgálat ki van zárva.

Nem akarjuk itt feszegetni, hogy a kir. törvényszékek az e nemű ügyekben — miután további felelővételnek nincs helye — tartják-e és mennyiben tartják szükségesnek a gondos és alapos elintéztést; de legyen bár úgy, hogy ezek az ügyek éppen olyan gondos elbánásban részesülnek, mint a 400 koronán felüli ügyek; minthogy azonban akárhányszor előfordul, hogy a felülvizsgálat folytán a kir. törvényszék ítéletei megdőlnék, kérjük most már, hol a biztosíték arra nézve, hogy éppen ezeknél az ügyeknél tekintsük kizártnak a tévedést? Minthogy pedig az ezen ügyekhez fűzött anyagi érdek sem annyira csekély, hogy a fokozatos felelővétel korlátozását indokolhatná; ennél fogva a múlt években tett jelentésünkre való hivatkozással újból felhívjuk az igazságügyi kormány figyelmét erre a körülményre és kérünk megfelelő intézkedést.

— **A budapesti kir. táblán** a közvédőnek megítélt 5, illetőleg 10 frtról szóló határozatot nyilvánosan hirdetik ki és az utalványt is nyilvánosan kézbesítik. Azt tartjuk, inkább megfelelne a közvédői intézmény természetének, ha ez a két aktus, vagy legalább a második nem nyilvános ülésben történnék.

— **A budapesti kir. táblán** ismét ijesztőleg szaporodik a hátralék. Beavatott körökben azt hiszik, hogy a táblai jogkörben fog legelőször mutatkozni az új szabályozás szüksége. Egyelőre nincs más eszköz, mint az ügyészi felelőbevételeknek a főügyészségek általi gondos megrostálása.

— **A magyar polgári törvénykönyv tervezetének teljes szövege**, mint értesülünk, őszkor megjelen s megindulhat a kritika. Ha ugyan megindul.

— **A fegyházi fegyelmi bíráskodásról** emlékeztünk meg egyik utóbbi számunkban és azt mondtuk, hogy kollegiális bíróság alakításáról kellene gondoskodni. Utána néztünk az 1843-iki javaslat börtönügyi részében és ott valóban találtunk olyasmit, a mi legalább részben segít a bajon. A 101. §-ban a javaslat megalakítja a bíróságot és pedig a főigazgatóból, az aligazgatóból és a tollvivőből.

— **A kir. ügyészségi utasítás** 38. §-a szerint a kir. ügyészség kezelő személyzete a magánvádló, továbbá a magánfél, a sértett és terhelt, valamint képviselőik részére beadványaiknak, illetőleg a folyamatban levő bűnügynek ügyészségi iktató számáról és az *elődó nevéből* a hivatalos helyiségben felvilágosítást adhat. A budapesti kir. ügyészségnél divó gyakorlat szerint az iktató hivatal mindenkinek megmondja az ügy számát, de a referens nevét csakis a főügyészi helyettes személyes engedélyére lehet megtudni. *(Ügyvédi körökből.)*

— **A kir. Curia felülvizsgálati tanácsa által hozott határozatok gyűjteménye.** Összeállította Fabiny Ferencz curiai bíró. IV. köt. Kiadja a Franklin-társulat. Ára 10 kor. Vászonskötés. E kötet az 1898. és 1899. évben hozott határozatokat tartalmazza az előző kötetek bevált rendszere szerint. Fabiny nem elégszik meg a curiai határozatok pusztá közlésével, hanem a legtöbb esetben közli egyszersmind a kiderített és a Curia által hozott határozatnak alapjául elfogadott ügyállást. A Curia által kimondott jogelvek a legnagyobb gondnal és határozottsággal vannak az esetek előtt és a tartalommutatóban kiemelve, ami éppen nem könnyű feladat. Eme munka ügyvédeknek és bírának csaknem nélkülözhetetlen, mert sok ügyben, mint bérleti, haszonbérleti, nő- és gyermek-tartási ügyekben a Curia felülvizsgálati tanácsának judikaturája irányítja az egész joggyakorlatot. Kitűnő betürendes tartalommutatók egészítik ki a kötetet.

— **A tudományos Akadémia pályatételeiből.** 1. Fejtesse ki az újabb társadalompolitikai eszmék követelményei, tekintettel magánjogi intézményeink reformjára. Jutalma 1000 korona. Határnap 1901 december 31.

2. Adassék elő, minő haladást tett a közigazgatás tudománya a XIX. század második felében? Jutalma 100 arany. Határidő 1902 szeptember 30.

3. Fejtesse ki a határhaszon elméletének jelenlegi állása. Jutalma 720 korona aranyban. Határnap 1901 december 31.

4. Fejtesse ki hazánkban a mezőgazdasági üzemek nagyságának hatása a népesedésre, az ország egyes jellegzetes vidékének beható megfigyelése alapján. Jutalma 1000 korona. Határnap 1901 szeptember 30.

5. Fejtesse ki a közraktári intézmény jelentősége a magyar mezőgazdaság szempontjából. A közraktárak szövetkezeti vagy mely más alapon létesíthetők legcélszerűbben, s milyen rendszer szerint kezeltesse? Jutalma 50 arany. Határnap 1900 szeptember 30.

6. Fejtsé ki pályázó, alkalmazható-e sikerrel a járadék-birtok rendszere hazai viszonyaink között? Jutalma 720 korona aranyban. Határnap 1900 szeptember 30.

7. Mutattassék ki a hatás, amelyet b. Eötvös József gyakorolt a magyar jog- és államtudományok fejlődésére. Jutalma 2000 korona. Határnap 1901 szeptember 30.

8. Adassék elő kritikailag tárgyalva a munkás-betegségélyezés ügyének jelen állása hazánkban, fejlesztése feltételeinek és eszközeinek részletes megjelölésével. Jutalma 1000 korona. Határnap 1900 szeptember 30.

9. A kicsinyben való (detail) kereskedés különböző alakjainak — nagy áruraktárak, kis üzletek, házalás — versenye egymásközt s a fogyasztási szövetkezetekkel, s e verseny közgazdasági és socialpolitikai következménye. Jutalma 1000 magyar frank. Határnap 1901 szeptember 30.

10. Adassék elő a magyar alkotmány története a legrégibb időktől 1848-ig. A magyar alkotmány fejlődése a koronkénti magyar nemzeti étellel való kapcsolatában tárgyalandó, folytonos tekintettel az időnkénti európai alkotmányi állapotokhoz való viszonyára. A főszó a közjogi intézményekre és fejlődésükre fektetendő; a magyar politikai élet külső története és a politikai küzdelmek, mint a magyar köztörténethez tartozók, csupán annyiban tárgyalandók, amennyiben ez az intézmények története érdekében szükséges. A munkának nem pusztán a törvények ismeretén, hanem beható forrástanulmányokon kell alapulnia. Jutalma 6000 korona. Határidő 1900 szeptember 30.

— **A szabadalmi találmányok gyakorlatbavételének szigorubb ellenőrzését** szándékozik foganatba venni a kereskedelemügyi miniszter.

— **Hivatalvesztést** és a politikai jogok felfüggesztését állapította meg a Curia a napokban egy kofára, kit sikkasztás vétsége miatt egy napi fogházra ítelt. A Btk. 54. §-át tehát még mindig úgy értelmezik, hogy a bíróságnak megvan a hatalma a mellékbüntetést kiszabni, tehát ne mellőztessék.

— **A büntetőtörvénykönyv novellájának enquete-jéről** adnak hírt a lapok. Eltekintve attól, hogy égető szükségét képez az anyagi büntető igazságszolgáltatás reformja, csak a Btk. novellája útján fog az új bünvádi eljárás a maga rendes kerékvágásába jutni. A törvényszékek és a kir. táblák észszerű tehermentesítése a legszorosabb kapcsolatban van a Btk. által mesterségesen büntettekkel alakított vétségeknek a járásbírókhoz való utalásával. Különösen ez az indok volt reánk irányadó, midőn azt sürgettük, hogy a novella a bünvádi eljárással együtt léptetessék életbe.

— **A k-ri kir. ügyészség** vádat emelt *A.* ellen jogtalan elcsatolás, ingó és ingatlan megrongálása címén. *A.* tehene ugyanis *B.* rétjén legelvé, *B.* a tehenet behajtja és udvarán egy fához köti. *A.* ezt megtudja, elmegy *B.* udvarába és egy baltával elvágja a kötelet, miközben az élőfát is megsérti és a tehenet elvezeti. A kir. ügyészség szerint tehát: kötél elvágás = ingó vagyon megrongálása, élőfa megvágás = ingatlan vagyon megrongálás, tehen elvitele = jogtalan elcsatolás. Panaszkodják még valaki, hogy ügyészeink a vádemelésben nem fejtenek ki kellő buzgalmat.

— **Zugirász, akit megbüntettek.** *A marosvásárhelyi kir. tábla:* Az elsőbíróság ítéletét megváltoztatja, Zug László vádlottat bűnösnek mondja ki az 1874: XXXIV. tcz. 39. §-a szerint minősülő zugirászati kihágásban, s ezért az idézett §. 2. pontja alapján, tekintettel az 1880: XXXVII. tcz. 12. §-ára, 15 napi elzárásra ítéli el.

Indokok: A bemutatott kereseti példányok, valamint a vádlott beismerése által bizonyított tény, hogy vádlott, habár nem ügyvéd, ifj. *A. M.*-nak fizetésért polgári peres ügyben keresetet szerkesztett. Miután vádlottnak ez a ténye a feleknek bíróságok előtti képviselésével egy tekintet alá esik; és miután vádlott ilyennemű bűncselekményért már két ízben büntetve volt, és dacára annak, hogy a felek képviselésétől a marosvásárhelyi kir. járásbíró 2557/91. B. sz. jogerős ítéletével eltiltattott, ezen foglalkozást az említett kir. járásbíró 1898. évi 1078/95. B. sz. a. jogerős büntető ítélete szerint is üzletszerűen folytatta, a kir. ítélő tábla vádlottat a panaszolt kihágásban bűnösnek találta s tekintettel beismerésére, cselekményével arányosan a jelen ítélet szerint büntette. (1896 december 27. 2744/99. sz. a.)

A m. kir. Curia: Az 1897. évi XXXIV. tcz. 4. §-ának 2. bekezdése szerint a jelen esetre alkalmazandó 1883. évi VI. tcz. 7. §-ában meghatározott esetek egyike sem forogván fenn, vádlott felelőssége visszautasított. (1900. évi május 8. 3600/900. sz. a.)

— **Az ügyvédi felszólítás irálya.** *A budapesti ügyvédi kamara fegyelmi bírósága:* Dr. — ügyvéd ellen a fegyelmi eljárást és vizsgálatot az 1874: XXXIV. tcz. 68. §. a) pontja alapján elrendeli. *Indokok:* Panaszolt ügyvéd ügyfele megbízásából 1898 decz. 24-én a panaszos körhöz egy levelet intézett, melyben ezt felhívta, hogy ügyfelétől család módon kieszközlött küldemény vételárát fizesse meg, különben család miatt a megrendelőt feljelenti. Ilyen sértő kifejezésekkel az ügyvéd még ügyfelének felhatalmazása alapján sincsen jogosítva bárkivel szemben élni nemcsak azért, mert az ügyfél akár jóhiszemű, akár rosszhiszemű tévedésben lehet a tényállás iránt, mint az a jelen esetben is utólag kitűnt, hanem azért is, mert az ügyvédi kar tisztességével meg nem fér, hogy tagjai más, mint művelt formákban érintkezzenek bárkivel szemben. Minthogy pedig a tényállás kiderítése s különösen annak megállapítása nélkül, vajjon panaszolt ügyvéd a tévedés kiderülése után panaszos kört erről azonnal értesítette-e, az ügy alapos elbírálása nem lehetséges, a fegyelmi eljárást és egyúttal a vizsgálatot is elrendelni kellett. (1899 nov. 30. 304/99. sz. a.)

A m. kir. Curia: Az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának határozata indokaiból helybenhagyatik. (1900 máj. 12. 19/900. sz. a.)

— **Tizenhat éven alóli fiataloknál anyagi halmozat esetében sem emelhető fel a Btk. 85. §-ában meghatározott büntetés leghosszabb tartama.** *K. Imre* a Btk. 340., 96. 99. és 85. §-ai alapján két lopás vétsége miatt ítéltetett el a Btk. 333., 334., 85. § és 20. §-ai értelmében (budapesti kir. büntetőtörvényszéki 45,152/98. B. sz.

ítélet.). A budapesti kir. ítélő tábla 10,392/98. B. sz. ítéletével *K. Imre* vádlott összbüntetésének kiszabásánál a 99. §. helyett a 97. §-t hívja fel. A m. kir. Curia 3339/99. B. sz. a. a következő ítéletet hozta: A Btk. 85. §-a mellett a Btk. 96. §. szerinti összbüntetés kiszabása esetében sem lévén a Btk. 97—99. §-ai alkalmazhatók: a Btk. 97. §-ának felhívása mellőztetik.

• Nemzetközi Szemle.

— **A Liszt-féle büntetőjogi tankönyv** tizedik kiadásának első fele megjelent.

— **Rabok karácsonya.** A «Blätter für Gefängniskunde» című folyóirat legutóbbi füzetében Spiess javaslatot tesz az iránt, hogy a büntető intézetekben meg kellene próbálni a rabokra karácsonyi ajándékozás útján is hatni.

— **Az új lex Heinze.** A lex Heinze elleni küzdelem nem volt hiába való. A német közvélemény érvényt szerzett magának. A «veszélyes» szakaszok kihajítottak a javaslatból. Az «Arbeitgeberparagraph», a «Theaterparagraph», a 18 éves korhatár egyelőre letűnt a napirendről. Egyelőre?! Liszt a múlt héten 6000 ember előtt mondta, hogy az eredeti javaslat szelleme kísérhet még. A küzdelmet folytatni kell a javaslatban megnyilatkozott szellem ellen. A lex Heinze elfogadott alakjában a következő cselekmények ellen irányul: 1. Szokásszerű vagy nyereszkeskedő kerítés. 2. A minősített kerítés, t. i. ha a kerítés család fondorlattal követték el vagy a férj feleségének, a szülő gyermekének, a felügyelő a reábizottaknak a kerítője. 3. Az u. n. «Zuhälterei». Ha egy férfi kitaratja magát egy kéjűnőtől vagy a védőjének csap fel. 4. Ennek minősített esete; ha a férfi erőszakkal vagy fenyegetéssel térített egy nőszemélyt a prostitúcióra. 5. Erkölcstelen nyomtatványok terjesztése vagy ha 16 éven alóli lánynak felajánlanak vagy eladnak ilyet. Erkölcstelen czélokra szolgáló tárgyaknak nyílt helyen való kitétele, hirdetése, feldicsérése. 6. Erkölcstelen cselekmények előidézését célzó hirdetmény. 7. A szeméremérzetet mélyen sértő nyomtatványnak 16 éven alóli lánynak való eladása vagy kínálása. 8. A közérkölcstesség veszélyeztetése miatt a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalásnak közzététele, ha az alkalmas arra, hogy megbotránkozást keltsen a közönségben.

R. J.
— **Az alkoholizmus ellen.** A francia hadügyminiszter egy legutóbb kiadott rendeletében megtiltotta a szeszitaloknak a kaszárnyákban való kimérését.

— **A tettlegesség a parlamentben.** Descamps, löweni egyetemi tanár és a belga senátus tagja, törvényjavaslatot terjesztett elő a Belgiumban érvényben lévő mentelmi jog módosítása iránt. E javaslat szerint, ha a szenátus vagy képviselőház tagja törvényhozói működésével összefüggésben és a parlamenti épületen belül tettlegességet követ el, az illető ház elhatározhatja, hogy a tettlegesség elkövetője ellen az illetékes bíróságnál feljelentést tesz.

— **A deportatio eltörlése Oroszországban.** A csár rendeletére Oroszországban bizottság alakított, a mely a Szibériába való deportációnak más büntetési nemekkel leendő pótlásáról fog tanácskozni, minthogy Szibériát Oroszország a szabad kivándorlásnak nyitja meg. Az önként kivándorlók száma 1887-ben körülbelül 87,000-re ugrott, 1895-ben pedig már 144,000-re. Az eddig deportációval sújtott bűnösökhöz másként való elhelyezése természetesen nagy nehézségekbe ütközik, mert számuk évenként mintegy 10,000-et tesz ki. Ezekhez a nehézségekhez járul még annak a kérdésnek eldöntése is, hogy a már Szibériában lévő deportáltakkal mi történjék.

— **Az állampolgárság megváltoztatása Oroszországban** felsőbbhatósági jóváhagyás nélkül érvénytelen és mint a hűség eskü megszegése büntetett képez és a politikai és polgári jogok elvesztésével és Oroszországból való száműzéssel büntetettik. Ha a bűnös önként visszatér Oroszországba, úgy Szibériába való életfogytig tartó deportációval büntethető. Az orosz alattvaló állampolgársága elvesz, ha 10 éven át külföldön tartózkodik, a nélkül, hogy utlevelét meghosszabbítsa.

— **New-York állam egy törvénye az állami büntető intézetek rabjainak tél idején való szabadon bocsátását mindeképpen meg akarván akadályozni, meghagyja a bíróságoknak, hogy a büntetések kiszabásánál erre figyelemmel legyenek. Ha a télen való szabadon bocsátás elkerülhetetlen, a büntetőintézet igazgatóinak a rabot nem szabad felöltő nélkül elbocsátaniok.**

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kényszernevelés. Dr. Vámbéry Ruzstem budapesti kir. albirótól. — A büntetőjogi határozatlan ítéletek (indeterminate sentences). Dr. Kramer Emiltől. — *Törvénykezési Szemle:* Emelhető-e a jelzálogilag biztosított követelésnek engedményesével szemben a kölcsönösszeg le nem olvasásának kifogása? Göldner Károly brassói törvényszéki bírótól. — A kereskedelmi üzetek átruházásáról szóló törvényjavaslat. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kényszernevelés.*

Az 1890. évi pétervári börtönügyi kongresszus és az eisenachi tanácskozmány a 16. életév, az 1895. évi párisi börtönügyi kongresszus a 18. életév, a nemzetközi büntetőjogi egyesület berni gyűlése a 14. életév betöltéséig kívánta a büntetőjogi kiskorúságot meghosszabbítani. Alig lehet tehát kétséges, hogy az európai törvényhozások a tudomány postulatumait követve előbb-utóbb kénytelenek lesznek a büntethetőségi korhatárt följebb emelni, amint hogy ennek tételes bizonyítékait máris megtaláljuk a schweizi bizottsági javaslat 9. §-ában, a norvég javaslat 46. §-ában, a finn kodex III. fej. 1. §-ában, stb. A büntető törvények határozománya azonban nézetem szerint ez irányban csak negatív lehet, csak arra vonatkozhatik, hogy mi ne történjék a bizonyos életkort még be nem töltött egyénnel, ha cselekménye a Btk. rendelkezéseivel ellentétbe jön. A *pozitív rendelkezés* a jogrendszerek hatáskörének természetes megoszlása alapján a *magán- és közigazgatási jog* feladata, a magánjogé, amennyiben a szülői vagy gyámi hatalomnak a gyermek érdekében való korlátozásáról van szó, a közigazgatási jogé, amennyiben tényleges állami intézkedés végrehajtása szükséges. Mihelyt ugyanis a Btk. kimondja, hogy pl. a 14. évet be nem töltött fiatalember nem büntethető, úgy abból a szempontból, hogy mi történjék az ily gyermekkel, közömbös, vajon egyébként büntetendő cselekmény elkövetése miatt, vagy mert elhagyottságának (elzüllött, sittlich verwahrlost, abandonné, stb.), másként adta tanujelét — vonta magára az államnak kötelességszerűen gondoskodó figyelmét.

A kontinentális Európában a társadalmi gondoskodás ezideig legnagyobb részét szónoklatok, cikkek, röpiratok, kongresszusok és diszgyűlések formájában nyilvánult. Indokolt és elengedhetetlen tehát az állami közbelépés s a modern sociálpolitika követelményeinek felelt meg a német polgári törvénykönyvet tárgyaló II. bizottság kijelentése, hogy a szülők nevelő joga határát találja az állam jogában «die Erziehung der Jugend zu überwachen und dafür zu sorgen, dass jeder Einzelne die moralische Qualifikation besitze, die das Leben von ihm verlangt». A német birodalmi gyűlés azonban a II. javaslat ily értelemben intézkedő 1643. §-ának 2. bekezdését nem fogadta el. Mint közvetítő indítvány emelkedett törvényerőre az Einführungsgesetz 135. §-a, mely a nem teljeskorúak kényszernevelésére vonatkozó «landesgesetzlich» rendelkezéseket érintetlenül hagyja, a kényszernevelés elrendelését a birodalmi Btk. 55. és 56. §-aiban és a polgári törvénykönyv 1666. és 1838. §-aiban megjelölt eseteken kívül csak akkor engedi

meg, ha a kényszernevelés a teljes erkölcsi romlás megakadályozására szükséges. A partikuláris törvényhozásokra maradt tehát annak eldöntése, hogy a kényszernevelés a birodalmi jog most említett rendelkezésein kívül mely esetekben alkalmaztassék, a végrehajtás módjának és a költségviselésnek rendezése. A legtöbb német állam a polgári törvénykönyvhöz alkotott Ausführungsgesetzben élt az életbeléptetési törvény 135. §-a megadott joggal, Württemberg az 1899 december hó 29-iki kitűnő törvénnyel oldotta meg a feladatot, a porosz igazságügyminiszter — az utolsók egyike — ez év január havában lépett az urakháza elé a kényszernevelés részletkérdéseiről intézkedő javaslattal.

E javaslat az, melyet Aschrott éles kritikus tolla a czimben idézett dolgozattal vett bírálat alá s mivel bizton hiszem, hogy polgári törvénykönyvünk tervezete sem mellőzheti e témát, czélszerűnek láttam — kivonatos ismertetés helyett — a javaslat egész szövegét a következőkben közölni.

Törvényjavaslat a nem teljeskorúak kényszerneveléséről:

«Mi Vilmos Isten kegyelméből Poroszország királyá, stb. az országgyűlés két házának beleegyezésével a monarchia területére a következőket rendljük:

1. §. Jelen törvény értelmében *kényszernevelés* az elzüllött s az elzüllésnek kitett nem teljeskorú egyének nyilvános felügyelet alatt közközltségen való nevelését jelenti valamely alkalmas családban, nevelő- vagy javító-intézetben.

2. §. Kényszernevelésnek a 18. életévét be nem töltött nem teljeskorú egyén vethető alá:

1. ha a polgári törvénykönyv 1666. vagy 1838. §-ának feltételei fenforognak és a kényszernevelésre a nem teljeskorú egyén erkölcsi elzüllésének megakadályozása végett van szükség;

2. ha a nem teljeskorú büntetendő cselekményt követett el, mely miatt, tekintettel fiatal korára, ellene bűnvádi eljárás nem indítható és a kényszernevelést, figyelemmel a cselekmény természetére, szülőinek vagy más nevelőinek egyéniségére, valamint egyéb életviszonyaira, a további erkölcsi elzüllés megakadályozása megköveteli;

3. ha a kényszernevelés az említett eseteken kívül a szülők, más nevelők vagy az iskola nevelő behatásának elégtelensége miatt a teljes erkölcsi romlás megakadályozására szükséges.

3. §. Kényszernevelésbe a nem teljeskorú akkor helyeztetik, ha a gyámbíróság a 2. §-ban körülírt feltételek fenforogását a bebizonyítottan tekintett tények megjelölésével határozatilag megállapítja és az elhelyezést elrendeli.

4. §. A gyámbíróság hivatalból vagy indítványra határoz. Az indítvány megtételére a Landrath (hohenzollerni területen az Oberamtmann), városi kerületekben a tanács és a királyi rendőri hatóság főnöke van jogosítva és kötelezve.

Határozathozatal előtt a gyámbíróság, amennyiben ez nagyobb nehézség nélkül történhetik, hallgassa meg a nem teljeskorú szülőit, törvényes képviselőjét, az illetékes lelkészt, azon iskola vezetőjét vagy tanítóját, melyet a nem teljeskorú látogat vagy legutoljára látogatott. Amennyiben a határozathozatal nem indítványra történik, a gyámbíróság az iratok közlésével a Landrathnak (Oberamtmann, tanács, rendőrhatalóság) nyilatkozásra alkalmat köteles adni.

* Aschrott: Die Zwangserziehung Minderjähriger. Berlin. Gutten-tag. 1900.

A határozat a nem teljeskoru törvényes képviselőjének, ha a nem teljeskoru egyén 14. életévét betöltötte, úgy ennek, a Landrathnak (Oberamtmannak, tanácsnak, rendőrhatalóságnak) és a kötelezett községi körnek (Kommunalverband 14. §.) kézbesítendő.

A határozat ellen azonnali panasznak (sofortige Beschwerde) van helye. A panasz felfüggesztő hatályu.

5. §. Ha a késedelem veszélylyel jár, a gyámbíróság a nem teljeskoru előzetes elhelyezését rendelheti el. A tartózkodási hely rendőrhatalósága ez esetben köteles gondoskodni, hogy a nem teljeskoru egyén intézetben vagy alkalmas családnál elhelyeztessék.

Az ebből keletkező költségeket, amennyiben a kényszernevelés rövid idő múltán végérvényesen elrendeltetik, a kötelezett községi kör (14. §.), ellenesetben az viseli, aki a helyi rendőri igazgatás költségeit fedezni tartozik. A rendőrhatalóság minden esetben előlegezni köteles az előzetes elhelyezésből származó költségeket.

6. §. Ha a szülők vagy törvényes képviselőknek a 4. §-ban előírt meghallgatása meg nem történhetett, úgy azok újrafelvétel kérésére jogosultak.

7. §. Amennyiben jelen törvény mást nem rendel, a bírói eljárásra az országos törvény által a rendes bíróságok elé utalt perenkívüli ügyekre vonatkozó általános szabályok nyerne alkalmazást.

8. §. A bírói tárgyalások díj- és illetékmentesek; a készadások az állampénztárt terhelik. A kényszernevelésnek alávetettek elhelyezésére vonatkozó szerződések ugyancsak illetékmentesek.

9. §. A kényszernevelés végrehajtása a kötelezett községi körre tartozik (14. §.); ez határoz abban a kérdésben, hogy a növendék minő módon helyeztessék el. A növendékek beszoolgáltatása a tartózkodási hely rendőrhatalósága által történik.

10. §. A növendékek munka- vagy országos szegényházban nem helyezhetők el, oly intézetekben pedig, melyek betegek, nyomorékok, hülyék, süketnémák és vakok részére szolgálnak, csak annyiban és addig, amennyiben és a meddig a növendék testi vagy szellemi állapota azt megköveteli.

A folyamatba tett kényszernevelés olyképp is végrehajtható, hogy a növendéknek saját családjában községi felügyelet alatti nevelése visszavonhatólag elrendeltetik.*

11. §. Minden családban elhelyezett növendék nevelése és gondozása felett gyakorlandó felügyeletről a községi kör alkalmas módon gondoskodni tartozik. *A gondozás nőkre is bízható.*

12. §. A kötelezett községi kör indítványára a polgári törvénykönyvet végrehajtó törvény 78. §. 1. szakaszának** érintése nélkül valamely állami felügyelet alatt álló nevelő-intézet vezetője a polgári törvénykönyv 1776. §-a szerint gyámságra hivatottak előtt nevezhető az intézetben a 3. s következő §§. alapján elhelyezett növendék gyámjául.

Ugyanez áll azon növendékekre, kik valamely intézet vezetőjének felügyelete alatt neveltetnek az általa kiválasztott családban. Ha a növendékek felett gyakorlandó felügyelet a kötelezett község által megbízott hivatalnokot illeti, úgy a

községi kör indítványára az intézet vezetője helyett ez nevezhető gyámul.

Az 1. és 2. bek. rendelkezései szerint nevezett gyám mellett ellenőrző gyám (Gegenvormund polgári törvénykönyv 1792. és 1799. §§.) nem rendelendő. A gyámot a polgári törvénykönyv 1852. §. szerint megengedett menteségek megilletik.

13. §. A kényszernevelés megszüntetése a községi kör hivatalból vagy a nem teljes koru szülőinek vagy törvényes képviselőjének indítványára hozott határozatával történik, ha a kényszernevelés célja eléretett vagy annak elérése másképp van biztosítva. A megszüntetés a visszavonás fenntartásával is kimondható.

A községi kör megtagadó határozata ellen az indítványtevő a kézbesítéstől számított két hét alatt a gyámbíróság határozatát kérheti ki. A gyámbíróság határozata ellen panasznak van helye. A községi kör által használt panasz felfüggesztő hatályu.

Az elutasított indítvány hat hó lefolyása előtt meg nem újítható.

14. §. A tartományi körök, Hessen-Nassau tartományban Wiesbaden és Kassel kormánykerületeknek kerületi körői, a lauenburgi országos községi kör, a hohenzollerni terület országos községi kör, valamint a berlini városi kerület kötelesek a gyámbíróság határozatával kényszernevelésre utalt nem teljeskoruak elhelyezéséről a jelen törvény rendelkezéseinek megfelelő módon gondoskodni. Gondoskodni tartoznak nevelő és javító-intézetek felállításáról, s amennyiben az eszközök hiányzanak, a növendékeket alkalmas családoknál, valamint nyilvános, egyházi vagy magánintézetekben tartoznak elhelyezni, amennyiben pedig szükséges, a kényszernevelés befejezése után megfelelő elhelyezésről gondoskodni kötelesek.

Az elhelyezésre azon helyet magában foglaló községi kör van kötelezve, amelynek gyámbíróságaként a bíróság a határozatot hozta.

15. §. A költségeket, melyek a növendéknek a családba vagy intézetbe való beszoolgáltatása, a szükséges szabályszerű első felszerelése és az elbocsátott visszautazása által keletkeznek, azon hely szegényalapja viseli, melyen a növendék támogató lakhelye (Unterstützungswohnsitz) van, az eltartás és nevelés, valamint a kényszernevelés befejezése utáni gondoskodás költségei a községi köröket terhelik.

Utóbbiak e végből az állampénztárból a kiadások feléig terjedő járulékot kapnak, melynek összegét vagy a községi körökkel egyetértésben időszakonként mint átlagot állapítják meg, vagy, amennyiben megegyezés el nem érhető, évenként mint az előző évben ráfordított kiadások liquidációját a belügyminiszter szabja meg.

16. §. A községi körök jogosítva vannak, hogy a növendék kényszernevelés alatti eltartásának költségeit a növendéktől s amennyiben ez nem lehetséges, az eltartására kötelezettektől követeljék.

A megtérítendő követeléseknek díjfokozatok (tarifák) szolgálnak alapul, melyeket a belügyminiszter a községi körök meghallgatása után állapít meg. A kényszernevelés általános igazgatásának a községi körök által felállított intézetek építésének s fenntartásának költségei emellett számításon kívül maradnak. Ha a megtérítendő követelés ellen kifogás emeltetik, úgy a községi kör indítványára e felett a körválasztmány (Kreisausschuss), városi körökben a városi választmány határoz. A határozat a rendes perut fenntartásával végleges. A megtérítésre kötelezettektől beszédett összeg fele az állami járulékbá beszámítandó.

17. §. A községi körök a kényszernevelés végrehajtására és az általuk felállított nevelő- és javító-intézetek igazgatására szabályzatokat tartoznak kibocsátani.

Utóbbiak azon rendelkezésekre nézve, melyek a növen-

* Az urakházának bizottsága e szakasz első bekezdéséhez a következő módosítást fogadta el: «A növendékek munkaházakban vagy országos szegényházakban csak az iskolaköteles kor után s csakis a többi benlakóktól elkülönítve külön épületekben helyezhetők el.»

** A polgári törvénykönyvet Poroszországban végrehajtó (1898. évi szeptember 20-iki) törvény 78. §. 1. szakasza így szól: «Valamely állami vagy községi igazgatás alatt álló nevelő vagy gondozó intézet előjáróját az intézetben elhelyezett nem teljes koru egyén felett a gyám jogai és kötelességei illetik. Az intézeti előjáró jogai és kötelességei csak addig állnak fen, amig a gyámbíróság más gyámot nem rendelt. Az előjárót a gyámi jogok és kötelességek a nevelés vagy gondozás befejezése után is megilletik a gyámolt teljeskorúságáig.» A német polgári törvénykönyv hivatkozott szakaszait, minthogy e törvény nálunk is közközen forog, nem tartottam szükségesnek közölni.

dékek felvételére a bánásmódra, oktatásra és elbocsátásra vonatkoznak, a belügy- s az egyházi, közoktatásügyi és orvosi ügyekben hatáskörrel bíró miniszter jóváhagyását igénylik.

A magánintézetekre nézve a fenálló rendelkezések érvényben maradnak.

18. §. A gyermekek vallásos nevelésére vonatkozó törvényes rendelkezések a jelen törvényben szabályozott kényszernevelésre is alkalmazást nyernek.

19. §. Ha iskolaköteles kényszernevelendékek a többi iskolalátogató gyermek nagyfokú erkölcsi veszélyeztetése nélkül népiskolába nem utalhatók, úgy a községi kör köteles gondoskodni, hogy e kényszernevelendékek az iskolaköteles kor alatt a megkívánt iskolai oktatásban másként részesedjenek. Vita esetén a jelen kérdésben a körelnök (Oberpräsident) határoz.

20. §. A községi körök illetékes állami felügyeleti hatóságai és felsőbb fokon a belügyminiszter gyakorolják a főfelügyeletet a növendékek elhelyezésére vonatkozó intézkedések felett, jogosultak egyszersmind, hogy e végből felülvizsgálatot eszközöljenek.

21. §. Aki a Btk. 120., 235. §§-nak eseteitől eltekintve arra törekszik, hogy oly nem teljeskorú egyént, ki a kényszernevelésnek alávetett, ez alól elvonjon vagy arra csábítani törekszik, hogy ez magát a kényszernevelés alól elvonja vagy aki e célra szándékosan segínyt nyújt, két évig terjedhető fogházzal és 1000 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel vagy e büntetések valamelyikével büntetendő.»

A 22. és 23. §. a belügyminisztert bizza meg a törvény végrehajtásával, hatályon kívül helyezi az elhagyott gyermekek elhelyezésére vonatkozó 1878 márczius 13-iki törvényt. Az életbelépés időpontját az urakházának bizottsága 1901. évi április 1-re tervezi, de egyszersmind kimondta, hogy a tervezet 10. §. 1. bekezdésében megszabott korlátozások oly községi körökben, melyek alkalmas intézetek felett nem rendelkeznek, 1903 április 1-éig ne nyerjenek alkalmazást.

Dr. Vámbéry Rusztem.

A büntetőjogi határozatlan ítéletek. (Indeterminate sentences.) *

V. Az intézmény bírálata.

Ha azon kérdést tesszük fel valakinek, vajon ajánlatos-e a határozatlan elítélés intézményének felvétele a jogrendszerbe, úgy előre fogja ösmerni az illető feleletét az, aki előtt ismeretes ennek büntetőjogi theoriája. Ha valaki az absolut elmélet intranszigenz hive, ha valaki *csak* azért bünteti a bűnöst, mert bűncselekményt követett el (quia peccatum est), úgy az illető, nézetünk szerint, feltétlenül el fogja vetni a határozatlan elítélést. Az absolut theoria hivei t. i. arra helyezik a súlyt, hogy a bűnös büntetését minél hamarabb nyerje el; azzal, hogy ez ő reá, valamint a többi polgárra milyen hatással lesz, azzal ők nem törődnek.

Ezzel szemben a relativ elméleteket, s ezek között különösen a javítási theoriát, helyesnek vallók, vizsgálgatni fogják, milyen hatással van a társadalomra és különösen a tettesre a határozatlan elítélés és csak alapos megfontolás után fogják némelyek mellőzendőnek, mások viszont — így különösen a javítási elmélet hivei — a jogrendszerbe felveendőnek tartani intézményünket.

Ez okból szükségesnek véljük e helyen röviden saját büntetőjogi hivatásunkat — melyet azonban egyáltalán nem akarunk eredetinek feltüntetni — vázolni. Nézetünk szerint úgy az absolut elméletnek, mint az egyes relativ elméleteknek fő- és közös hibájuk az egyoldalúság. Nem létezik ugyanis és talán soha nem is létezett állam, mely a bünte-

téssel csak *egy* célzt óhajtott volna elérni. Amint az egyes ember minden egyes cselekedetével lehetőleg sok szükségletét akarja kielégíteni, úgy az állam is minden ténykedésével lehetőleg sok célzt akar elérni. Az állam minden egyes cselekedetével az összességnek lehető legtökéletesebb erkölcsi és anyagi boldogságát kell hogy czélozza. A büntetésnél épp ezért tekintetbe veendő a bűnös, a sértett és az összesség érdeke. Azon büntetés lesz, felfogásunk szerint, a lehető leghelyesebb, amely ezen alanyok érdekeit legtökéletesebben elégíti ki, illetőleg, miután ezen érdekek divergenssek, ezeket legtökéletesebben egyeztetni össze.

Ezért tartunk egyoldalúnak minden oly elméletet, mely ezen érdekek egyikét-másikat kiragadja és nem iparkodik megküzdeni azon rögtön feltornyosuló nehézségekkel, melyek az említett személyek egymással ellenkező érdekeinek kiegyenlítésében nyilvánulnak. Ezen egyoldalú elméletekkel szemben állanak az ugynevezett összetett elméletek, melyek characteristiconját épp az képezi, hogy összeegyeztetni iparkodnak a bűnös, a sértett és az összesség egymással sokszor ellenkező érdekeit. A történet azt tanítja, hogy a különböző népek törvényhozása a különböző időkben különböző fontosságot tulajdonított az egyik-másik alany érdekeinek. Ezen körülménynek oka: a népek eltérő gondolkodása, felfogása, értelmi s érzelmi világa. Ezen eltérő tulajdonságok következménye egyrészt az, hogy az összetett elmélet különbözői, hivei sokszor lényegesen eltérnek egymástól, valamint az is, hogy nem képzelhető, miszerint az egész világon egy és ugyanazon összetett elmélet fog helyesnek tartatni. Másrészt azonban egy bizonyos állam törvényhozásának azon összetett theoriát kell magáévá tenni (és ennek megfelelő büntető törvényeket alkotnia), amely az illető nemzet sajátosságának legjobban megfelel.

Térjünk át ezek után a határozatlan elítélés kérdésének bírálatára.

A kérdés, a kifejtettek után, az lesz, mennyire felel meg intézményünk az összetett elmélet kívánalmainak? Vizsgáljuk először is, mily hatással lesz a határozatlan elítélés a bűnösre? Eszmeileg, abstracte, véve a dolgot, azt kell mondanunk: a lehető legjobb! A határozatlan ítélet értelmében a bűnös addig marad fogva, míg megjavul. A tapasztalat meggyőzhet mindenkit, még a bűnöst is, hogy a «jó embernek» jobb dolga van, mint annak, kit rossznak tart a világ. A családi boldogságot, a tiszteletet, a bizalmat, stb. nagyobb fokban élvezi a jó ember, mint a rossz. E szerint a megjavulás a bűnösnek nagy hasznára van. Miután az elítélés ezen fajtájánál a fogvatartás tartama a bűnös romlottságának fokával egyenes arányban van, minél romlatlanabb az elítelt, annál nagyobb előnyt nyújt neki a határozatlan ítélet. Theoretice tehát a határozatlan elítélés megfelel elméletünk ebbeli követelményének. Rá kell mutatnunk azonban a keresztülvitel nehézségeire. Először is, mit értünk megjavulás alatt? Első perczben hajlandók lennénk erre ezzel felelni: megjavulás nem más, mint a bűncselekmény elkövetettségének lehetetlensége, avagy: a bűncselekmény el nem követésének bizonyossága. De csak felületes gondolkodásnak is már az lesz eredménye, hogy ez több, mint amit remélhetünk, mint amit követelhetünk. Miután a még nem bűnözőttért sem állhat senki sem jót, hogy nem fog-e egyszer a büntető törvényekkel összeütközni, mennyivel kevésbé kívánhatjuk attól, ki ethikai romlottságát vagy legalább is gyöngeségét már egy, esetleg több ízben dokumentálta, hogy ez irányban biztosítson bennünket. A javultság, a romlatlanság oly elvont fogalmat képez, mely quantitative meg nem mérhető. Ez képezi a határozatlan elítélés practikus keresztülvitelőségének fő akadályát! És itt jövünk a második akadályhoz! Helyes-e az elítelt polgári szabadságának elvonását határozatlan időre a fogházfelügyelőre bízni? E kérdésre nemmel kell felelnünk, mert a fogházfelügyelőnek vagy pedig a felügyelő-bizottság-

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a 21. és 22. számban.

nak* ítéletében, a tettes megjavultságát illetőleg, nem nyugodhatunk meg. Ennek subjectivismusa veszélyesebb, mint a sokszor kárhozottatott bíróság, mert míg a bíróság a végrehajtó hatalom esetleges önkénykedéseivel szemben független, addig a fogházfelügyelő, nemcsak aránylag alacsony, de a dolog természete szerint, a kormánytól teljesen függő hivatalnok.

Nézzük most, minő hatással lesz intézményünk a sértettre? A jelenkori büntető törvények, nézetünk szerint, eléggé helytelenül, egyáltalán nincsenek tekintettel a sértettre. A vádelt szigorú keresztülvitelének tulajdonítható talán az a ferde felfogás, miszerint a sértett fél, kit pedig legprægnansabban sért a bűncselekmény, degradálendő-e denunciáns s egyúttal egy nem igen szavahihető tanu szerepére, kinek, ha ebbeli kötelességének eleget tett, úgy az ügyhöz már semmi köze. Csak kivételesen találkozunk manapság az ettől eltérő felfogással, így pl. a svéd törvény szerint a feltételes elítélés alkalmazhatóságának conditio sine qua non-ja, hogy a tettes előzőleg kártalanította a sértettet.** Visszatérve az előbb felvetett kérdéshez, kétségtelen, hogy ezen szempontból a határozatlan elítélés kifogás alá esik. Tagadhatatlan ugyanis, hogy a sértettre nézve nagyobb elégtétel az, ha az őt jogaiban sértő, teszem fel, öt évi fegyházzal sújtatik, mintha pusztán vétkesnek mondatik ki s fogvatartásának tartama későbbi viselkedésétől tétetik függővé; amikor is előfordulhat, hogy a raffinált, képmutató tettes esetleg már egy-két év múlva szabadul.

Ami az összességre való hatást illeti, mely kétségtelenül a döntő, úgy két szempont fontolandó meg, az elrettentés és a további jogsértések lehetetlenítése a fogvatartás által. Az indeterminate sentencek védelmezői azt mondják, hogy a bizonytalan időre szóló elítélés elrettentőbb, mint a bizonyos, meghatározott idejű. Bár kétségtelen, hogy a bizonytalantól való félelem rettenetes, már azért is, mert nem lehet vele megbarátkozni, mégis szerintünk ezen ponton minden vita meddő, mert minden a büntetés végrehajtásának módjától fog függni. Drákói szigor pár hétre szörnyűbb lesz, mint enyhe bánásmód évekre!

Az összesség megvédelmezése a fogvatartás által ellenben kétségtelenül a lehető legtokéletesebben éretnék el a határozatlan elítélés által, ha t. i. a fentebb említett gyakorlati nehézségek eliminálhatók lennének, így azonban ezen előny is theoretikus marad. Épp ily, csupán elméleti előnnyel állunk szemben, ha a pénzügyi szempontot vesszük figyelembe. A határozatlan elítélésnél ugyanis a fogvatartás költségei elvileg csak addig tartanak, míg a cél elértetik s mihelyt ez elértetik, a költségek megszűnnek; hol van azonban az, ki e minutumot authentice jelezné?!

Vonjuk le a mondottakból a consequentiát. A határozatlan elítélés előnyei: legjobban elégíti ki a bűnös érdekét, tökéletessé teszi az összesség védelmét, legjobban tartja szem előtt a pénzügyi szempontot. Ezen előnyök azonban, sajnos csak theoretikusak, a gyakorlatban, — mint fentebb kimutatnunk talán sikerült, — el nem érhetők. Miután egyrészt gyakorlati előnyök nem reményelhetők, másrészt pedig hátrányai (sértett nincs általa kielégítve; az elrettentés nem elegendő) kézzelfoghatók, ennél fogva általánosságban, a közönséges bűnös szemben, szerény véleményünk szerint, a határozatlan elítélés létjogosultsággal nem bír. Nem így azonban a gonosztevők egyik-másik osztályával szemben. Így elsősorban a fiatalkori bűnösökkel szemben, kiket a józan törvényhozó nem dobhat egy kalapba a többi gonosztevővel. Ezeknél ugyanis a főcél, nem akarjuk mondani az egyedüli, a javítás. Miután ez előre meghatározott

idő alatt nem érhető el, úgy csak consequens, ha ezeket határozatlan időre ítéljük el. Bár a gyakorlati keresztülvitel nehézségei itt is fenforognak, de miután a határozatlan elítélés fent részletezett hátrányai jelen esetben tekintetbe nem jöhetnek, felfogásunk szerint ezekre vonatkozólag az indeterminate sentencek megvalósíthatók. Hasonlóan vagyunk a csavargókkal, naplopókkal, koldusokkal és a részegesekkel. Ezeknél is főcél a javítás, helyesebben a munkához való szoktatás. Az ifjúkori bűnösökre mondottak itt is quadrálván, ezeknél is alkalmazhatónak véljük a határozatlan elítélést.

A határozatlan ítéletek eddigelé, nagyobbára csak ezen kivételes személyekre vonatkozólag vannak megvalósítva, úgy hogy ezek feltétlen hívei az elért jó eredményekre való utalással nem czáfolhatnak reánk. Az elmirai Reformatoryba utalhatók maximális kora, mint láttuk, 30 esztendő, Huntingdonban a legöregebb 25 éves, Pontiacban pedig plane csak 21 éves, tehát ezen intézetekben alig pár évvel magasabb a korhatár, mint a magyar javító-intézetekben.

Büntetési rendszerünk részletes reformálásánál minden esetre czélszerű lesz ezen kérdéssel is foglalkozni. Ha erre nincs is kilátás a legközelebbi jövőben, úgy ez korábban vagy későbben még sem lesz elkerülhető. Remélhetőleg addig ezen kérdéshez is hozzászólandnak hazánk jelesei.

Dr. Kramer Emil.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Emelhető-e a jelzálogilag biztosított követelésnek engedményesével szemben a kölcsönösszeg le nem olvasásának kifogása?

A felülről című közlésben látszóan tetszetős érveléssel tárgyalja e kérdést dr. Huf József s azt nemleges értelembe oldja meg.

Levezetett tétele ebben összegeződik:

«A jelzálogtulajdonos elleni felhajtási perben a jelzálogilag biztosított követelésnek fen nem állta (helyesen: a követelésnek létre sem jötte) az engedményes felperessel szemben kifogásul ellen nem vethető, hacsak az engedményesek rosszhiszeműsége, avagy az engedmény visztehernélkülisége nem igazoltnak.»

Ezt a megoldást tévesnek és a közölt érveket meg nem állhatóknak találom.

Igenis — szerintem — helyeslendő abban a perben a kir. ítélő táblának és a kir. Curiának a kir. járásbíróssággal ellenkező döntése.

Az előbbiek ugyanis felperes engedményest a perben nyújtott ellenbizonyíték alapján, mely szerint a követelés egyáltalán fen nem állott (eredetileg sem létesült) a jelzálogból leendő kielégítés tekintetében is keresetével elutasították.

Ellenben a jelzálogból behajtásnak eltérésére alperest kötelezettnek tartó kir. járásbírósság, valamint a közleményíró, téves álláspontra támaszkodik — hogy miután az engedményes felperes jóhiszeműen szerezte meg a jelzálogos követélést, a nyilvánkönyvbe helyezett bizalmánál fogva, abban ki nem tüntetett alapon kifogások ellene nem érvényesíthetők — s tehát a követelésnek létrejötte sem volna vitatható.

Úgy hiszem, ennek ellenkezőjét nem nehéz kimutatni.

Czikkirónak ezek az érvei:

Elismeri a tábla és Curia elvi kijelentéseinek általános jogszabályok szempontjából helyes voltát s említi, hogy a tábla még kiegészíthette volna indokolását az osztr. polgári törvénykönyv 449. §-ára hivatkozással, mely szerint a zálogjog szerzése érvényes követélést feltételez, hogy a kölcsönügylet csak a pénzüsszegnek leolvasásával válik létezővé, hogy tehát e két kellék hiányában a zálogjog bejegyzése érvénytelen.

* Ez utóbbi és az előbbi voltaképpen egy, mert a felügyelő-bizottságnak tagjai vagy egyáltalán nem vagy csak felületesen ismerik a foglyokat, miért is kénytelenek lesznek a fogházfelügyelő referálására alapítani véleményüket.

** Érdekes, hogy nálunk is feltétele volt ez a feltételes elítélésnek.

Csak hogy nem látja alkalmazhatónak erre az esetre a felsőbb bíróságok érveléseit, mert itt csupán az osztr. polg. törvénykönyv 469. §-a alkalmazásának volna helye.

És azután a 469. §-nak egészen önkényű taglalgatásával, a szakasz valódi értelmének megállapítása helyett, abba a fel fogása szerinti értelemnek belemagyarázásával fejti ki ellen érveit. Természetesen ez magával hozza az álláspont indokolásának tévességét és annak egészben tarthatatlan voltát.

A hivatkozott 469. §. zárótételének intézkedését, mely szerint: «a jelzálog megszüntetésére az adósság lefizetése magában nem elegendő, hanem a jelzálogos jószág mindaddig marad lekötve, míg az adóslevél a nyilvánkönyvekből ki nem töröltetik» — cikkíró mindenekelőtt jóformán a létezők sorából is rövidesen kitörli.

Kinyilatkoztatván cikkíró, hogy a szerkesztés nem sikerült, az abban foglalt rendelkezés felesleges, és nem a törvényhozó valódi akaratát kifejező, hanem még előbb érthetően magyarázandó és a valódi törvényhozói szándék ez uton felismerhető.

Azt hiszem, erre az erős kritikára az a teljesen logikus és különben nagyfontosságú szakasz, ha vitázás tárgyául szolgálhat is, nem a cikkíró szempontjából vált érdemessé.

Hogy cikkíró egyuttal a rendelkezésnek felesleges voltát, valamint érvelésének abból a szakaszból meritett helyes alapját kimutassa, egyszerűen azt mondja, hogy ez a tétel, hogy a jelzálogos jószág addig marad lekötve, a míg az adóslevél a nyilvánkönyvekből ki nem töröltetik — egyebet nem is jelentene, mint hogy mindaz, a mi a nyilvánkönyvbe bejegyezve van, érvényesen bejegyzettnek tekintendő, míg meg támadás folytán ki nem töröltetik.

«Már pedig ez a tétel senki előtt — mondja — a telekkönyvi intézmény alapelvei, különösen a nyilvánossági alapelv folytán kétséges nem lehetett.»

Csak hogy a szakasz nyílt szavaival egészen mást mond.

Egy szavával sem mondja, hogy a zálogjog érvényesen bejegyzettnek azideig vélelmezhetéséről intézkedik, a míg az ki nem töröltetett.

Ezt tehát a másnemű intézkedésre ráfogni, a cikkíró szerinti értelmet abba magyarázni nem lehet.

Czikíró, úgy látszik, a telekkönyvi bejegyzésnek az anyagjogi ügylettől teljesen független, alakszerűségi érvényét illető erősséget akart meríteni, vagy legalább azt a tételt fel állítani, hogy a jelzálogjog *«lege ipsa»* érvényes követelést is jelent a harmadik szerzőnek.

Ámbár, ha ez elvül így állna, akkor következetesen az engedménnyel egyaránt, az eredeti jelzáloghitelező és örökösei ellenében sem lehetne hatályos a jelzálogtulajdonosnak a kölcsön le nem számlálásából meritett kifogása, mindaddig, míg a kifogás alapja a telekkönyvből ki nem vehető s a bejegyzés nincs kitörölve, mert a cikkíró a zálogjog bekebelezés fenálltáig, a követelést valódinak és fenállónak, vagyis a bejegyzést önmagában feltétlen bizonyítóerejűnek kívánná tekintetni

A szakasz valamivel kevesebbet, de a *feleslegesnél* többet mond.

Legalább én úgy fogom fel, hogy abban egyáltalán nem a bejegyzésnek mindig vélelmezendő érvényességéről van szó, hanem arról, hogy az érvényesnek feltételezett bejegyzéssel terhelt jelzálog lekötöttsége, az adósság kifizetésével nem szűnik meg a jóhiszemű harmadik személyeknek joga, vagyis dologjogi hatály szempontjából, hanem lekötve marad továbbra is, a míg a bejegyzés ki nem töröltetik.

Ez a szabály pedig kivétel amaz általános jogszabály alól, hogy a követelés törlesztésével a zálogjog is megszűnik.

Ennek a törvényhozói kijelentésnek pedig nagyon is szükséges volta elvitázhatatlan éppen a telekkönyvi nyilvánosság elvéből folyóan az általános jogszabályoktól eltérő jogtettek törvénybefoglalása szempontjából.

Czikíró segélyül hívja az említett törvénynek 449. §-át is, mely szerint érvényes követelés nélkül nem lehet jelzálogjogot sem szerezni, sem fentartani, vagyis, hogy érvényes követelés nélkül jelzálogjog nem képzelhető.

Most már a 449. §. és a 469. §-okban foglalt, azaz abban rejlőnek vett, fentebb fejtegetett értelmezés szerinti rendelkezésekből cikkíró szerint az következik, hogy az idézett szakaszok értelmében az engedményesnek nem létesült követelés behajtására is jelzálogi keresete van, mert ha a 469. §. rendeli, hogy a jelzálog lekötve marad, míg a zálogjog a nyilvánkönyvekből ki nem töröltetik, akkor ez implicite azt jelentené, hogy a követelés ipso jure fenállónak tekintendő mindaddig, míg a zálogjog a telekkönyvből ki nem töröltetik. — És ezt azért jelentené, mert érvényes követelés nélkül a 449. §. szerint zálogjog nem képzelhető; más szóval a jóhiszemű engedményesre cedált jelzálogjog mindig érvényesíthető, akár ha nem is létesült követelés bejegyzéséről volna szó.

Ez — azt gondolom — ferde logika.

Abból ugyanis, hogy érvényes követelés nélkül zálogjog nem képzelhető, annyi ugyan következik, hogy minden hatályos zálogjognak érvényes (valódi) követelésre kell vonatkoznia, de nem következik a megfordított tétel, a mint azt a cikkíró felállítja, hogy már a zálogjog bekebelezése által valódi a követelés, s illetve a valódiság nem kifogásolható.

A 469. §. nagyon világosan mondja, hogy a zálogjog kitörléséig a jelzálog *«lekötve marad»*, vagyis 3-ik szerzőre nézve a követelés kielégítési alapjául tovább is szolgál. — De nem mond olyasmit, hogy a zálogjog eredeti érvénytelensége az engedményesre nézve nem határoz, az a jogi hiba ránézve a jóhiszeműségénél fogva elenyészik és nem létesült követelés is behajthatóvá válik.

Nem áll meg eszerint cikkírónak az a kifejtése sem, hogy a jelzálogilag biztosított követelés a polg. törvénykönyv 469. §. által nyújtott kiváltságánál fogva fenállhat és érvényesíthető akár nem vált az létezővé, akár megszűnt az.

A 469. §. igenis azt kimondja, hogy a jelzálogjog megszüntetésére az *«adósság lefizetése»* magában nem elegendő, hanem a jelzálogos jószág mindaddig *«lekötve marad»*, míg adóslevél a nyilvánkönyvekből ki nem töröltetik.

Ámde hogyan vehető alap ebből analog alkalmazásra, oly esetben is felvéve ezt jogszabályképen, a mikor nemcsak hogy megszűnt, de nem volt soha *«adósság»*, a mi valaha követeltethetett és lefizetethetett volna; — ép oly kevésbé nem létezett érvényes zálogjog soha, a mi a kitörlés hiányából fenmaradjon és *«továbbra»* is lekötve tarthassa a jelzálogos jószágot?!

Az ily zálogjogbekebelezés, éppen mert nem létesült követelésnek zálogjog-járuvéka sem keletkezhett, önmagában semmis és érvénytelen. A bejegyzés ily esetben nem bizonyítéka a követelésnek, melyről ki van mutatva, hogy sohasem létezett.

Ezt fejezi ki igen találóan főleg a kir. curiai indoklás: «a telekkönyvi bejegyzések az azoknak tárgyát képező követelések valódiságára és fenállására nézve önálló bizonyítékot nem szolgáltatván, magában véve az a körülmény a per adataival szemben nem volt figyelembe vehető, hogy a beperesített követelés erejéig az alperes tulajdonát képező ingatlanra a zálogjog van bekebelezve.

A cikkíró szerint itt egyedül helyénvalónak állított 469. §. pedig figyelembe nem jöhet, mert az nézetem szerint merőben más tényállásra vonatkozik.

Ennek a törvényszakasznak hatályát pedig abban találom, hogy oly esetben, midőn az engedményes a telekkönyvben biztában a követelést jóhiszeműen megszerezte, azt a telekkönyv szerint fenállónak tarthatja a tekintetben, hogy ellene a követelésnek egészben vagy részben kifizetését ép úgy nem lehet felhozni, mint a törvény egyéb szakaszai szerint más

megszűnési módokat, mint az előd-hitelező által történt elengedést, beszámítást, elévülést stb., ha azok a nyilvánkönyvből nem voltak láthatók.

Azonban jóllehet az engedményes jóhiszemben van, a nem létesült követelésnek engedményezése egymagában nem eredményezheti sem az általános jogszabályok és főleg a 469. §-ból kimagyarázhatóan nem, a soha *nem létezett* követelés érvénytelen zálogjogának általa érvényesíthetővé átváltozását.

Göldner Károly,
brassói tszéki bíró.

A kereskedelmi üzletek átruházásáról szóló törvényjavaslat.

— A magyar kereskedelmi csarnok véleménye. —

Az üzletvilág kiváló örömmel vette a kereskedelmi üzletek átruházásáról szóló törvényjavaslat előadói tervezetét, mert ebben kezdetét látja oly intézkedések megtételének, a melyek alkalmasak a már elharapódzott rosszhiszemű vagyónátruházások ellenében törvényes védelmet nyújtani. Ezen szempontból a szóban levő kezdeményezés mindenütt hálás köszönettel vétetik és hálás köszönettel vesszük mi is, habár a szóban levő javaslat sok tekintetben a mi meggyőződésünk szerint nem alkalmas arra, hogy az általa elérni óhajtott cél tényleg megvalósítsa. Így nevezetesen:

I. A gyakorlatban számos félremagyarázásra fog vezetni mindjárt a javaslat 1. §-a, mert ezen szakasz szerint a jogutód felelőssége megállapításához két kellék szükséges, u. m.: hogy a kereskedelmi üzlet szerződés útján vétetett legyen át és az átvevő által az üzlet akár az eddigi, akár pedig más cég alatt folytattassék.

Annak megjegyzése mellett, hogy arra is lehetnek esetek, miként valaki egy létező kereskedelmi üzletet nem szerződés, hanem pl. örökösödés után vesz át, nem jogosulatlan azon aggodalom, hogy az és szócska akkép fog értelmeztetni (a mint hogy különben másképp nem is értelmezhető), hogy a felelősség megállapításához, mint feltétlen kellék szükséges az, hogy az átvevő az üzletet akár az eddigi, akár pedig más cég alatt *folytassa*. A strict grammatikai értelmezés szerint tehát a felelősség ki fogna zárni akkor, ha valaki — bár szerződés útján — egy egész kereskedelmi üzletet átvész, de azt nem folytatja, hanem például felosztatja. Nem hihetjük, hogy ez a javaslat intentiójában állhasson, mert ezen intentio mellett a jelenlegi állapot nemcsak hogy nem javulna, hanem meggyőződésünk szerint még rosszabbodna, a mennyiben a rosszhiszemű adósok részére világos §. állana rendelkezésre. Ugyanazért meggyőződésünk szerint megállapítandó volna az átvevő felelőssége, tekintet nélkül arra, hogy folytatja-e vagy nem az üzletet, maga az átvétel ténye által.

Tudjuk, hogy az 1897 május 10-iki új német kereskedelmi törvény, a mely a javaslat szerzője előtt lebegni látszik, némileg hasonló intézkedést tartalmaz, a mennyiben a felelősséget szintén csak az esetre állapítja meg, ha az átvevő az üzletet folytatja (1. ezen törvény 25. §-át). Ámde magunk részéről elhibázottnak tekintenők azt, ha ily fontos törvény alkotásánál egyszerűen a külföldi minta után indulnánk, a nélkül, hogy a mi sajátlagos hazai viszonyainkat tekintetbe vennők. Már pedig a mi viszonyainknak a német rendelkezés annál kevésbé felel meg, mert köztudomásu, hogy a német közönségnél nagyobb a fegyelem a törvény iránti tisztelet tárgyában, mint minálunk (és szigorubb a törvény alkalmazása).

A mi a felelősség mérvét illeti, a mely ugyancsak az 1. §-ban van körvonalozva, tiszteletteljes meggyőződésünk az, hogy az szabatosabban volna meghatározandó, semmint az ezen §-ban meghatározva van. Nézetünk szerint az átvevőnek *feltétlen felelőssége volna megállapítandó* egész üzlet átvétele esetében az *üzleti könyvekben vagy üzleti feljegyzésekben előforduló, az üzlet rendes folytatásával kapcsolatos, bár nem könyv-*

szerinti, valamint azon tartozások tekintetében, a melyek rendes kereskedői gondosság mellett megtudhatók. Ezen passivumok tekintetében az átvevő részéről semminemű reservációt sem tartunk megengedhetőnek, mert a ki egy egész kereskedelmi üzletet átvész, arról legalább is feltételezni kell, hogy első sorban a létező kereskedelmi könyvekből vagy feljegyzésekből, mint egyéb okmányokból magát tájékozza az iránt, hogy az üzletet passivumok terhelik és hogy egyébként is kellő gondossággal jár el.

Megengedjük, hogy a javaslatnak ekként való fogalmazása esetében az üzletek teljes átruházása némileg meg lesz nehezítve. Ámde ezzel szemben tekintetbe veendő, hogy első sorban üzletek egészbeni vétele és eladása nem képezi a mindennapi forgalom tárgyát és hogy — örökösödési esetektől eltekintve — közgazdaságilag sem kívánatos, hogy üzletek egészben gyakran cseréljenek gazdát. De még ha közgazdaságilag indokolt is volna az üzleteknek teljes átruházását könnyíteni, még az esetben is javasoljuk az általunk előterjesztett rendelkezést, mert a mi hazai viszonyaink tekintetbe vételével a kérdés úgy áll, hogy választani kell vagy a közt, hogy rosszhiszemű átruházásokból származó károsodások polgári uton orvosolhatók legyenek, vagy pedig a közt, hogy egy pár jóhiszemű átruházás kedvéért ezeket továbbra is burjánozni hagyjuk. A mi tiszteletteljes véleményünk szerint az első eset az, a mely kiváló tekintet érdemel, a melyet különben a törvényjavaslat is mint egyedüli cél szem előtt tart.

Végre tiszteletteljesen megjegyzendőnek tartjuk, miként rosszhiszemű átruházás tárgyát nemcsak kereskedelmi, hanem ipari üzletek is képezik, a mire való tekintettel az 1. §-ban nemcsak «kereskedelmi», hanem «ipari» üzlet átruházásáról is kellene szólni.

II. Az ez alapon átdolgozni javasolt tervezet 1. §-án kívül még csak annak 5., 6., 8. és 10. szakaszait tartjuk a megállapítandó törvénytervezetbe felvételhetőnek. A többi szakaszokat részben feleslegeseknek, részben pedig magát a szem előtt lebegő célra nézve veszélyeseknek tartjuk.

Ezen szakaszok közül pedig:

III. A 10. §. b) pontját kihagyandónak véleményezzük, mert nem tartjuk helyesnek, hogy pl. korcsmárosokra és egyáltalában oly kereskedői vagy ipari üzletekre a javaslat által kontemplált törvény ne nyerjen alkalmaztatást, a kiknek üzlete a kisipar körét meg nem haladja. Ezáltal kisebb szatócsok és egyáltalában kisebb üzletek részére ugyyszólván szabadalom adatnék arra, hogy üzletüket polgári uton való megtámadhatás nélkül átruházhassák a hitelezők kijátszása céljából, a mi pedig a gyakorlatban igen gyakran előfordul.

Egyebekben a törvénytervezet fentartatni javasolt 5., 6., 8. és 10. szakaszait (ez utóbbit a most említett módosítással) helyeseknek tartjuk, míg a javaslat 2., 3., 4., 7. és 9. §-ait részint mint feleslegeseket, részint pedig — mint a cél tiszteletteljes megvalósítását veszélyeztető intézkedéseket kihagyandóknak véleményezzük. Nevezetesen:

IV. A mi a tervezet 2. §-át illeti, mindenekelőtt figyelembe veendő, hogy nálunk Magyarországon — a mint ez Nagyméltóságod előtt nemcsak részünkről, hanem egyéb szaktestületek részéről is ki lett fejtve — a cégbejegyzési kötelezettség gyakorlatilag keresztül vive nincs. Erre való tekintettel a 2. §. egyáltalában nem volna alkalmazható azon esetekben, a midőn be nem jegyzett cégekkel áll a hitelező szemben.

Elvileg is veszélyesnek tartjuk azt, hogy egyáltalában mód és lehetőség nyujtassék arra, hogy az átvevő felelőssége az átvett vagyon értékére szoríttassék. E tekintetben a német törvény már hivatkozott és mintaképül szolgált rendelkezése már csak azért sem illik be a mi viszonyainkba, mert a már mondott okoknál fogva Németországban a cégbejegyzési kötelezettség tényleg meg van valósítva.

Azonban ez a törvényjavaslat intentióit tekintve, még sérelmek alapjául nem szolgálhat. Ámde ettől eltekintve:

Egyebekben elvileg is helytelennek tartjuk azt, hogy egyáltalában mód és lehetőség nyujtassék arra, hogy az átvévő felelőssége az átvett vagyon értékére legyen szorítható. Ez folyton-folyvást számtalan per kutforrásává fogna válni és a leleményes adósok részére elégséges alkalmat fogna nyújtani arra, hogy a tervezet 2. §-a alapján — ezentul tehát világos törvény alapján — játszszák ki hitelezőiket. Meg fogják ugyanis cselekedni 8 nap alatt a bejelentést, úgy mint ezt a tervezet 2. §-a előírja. Ez esetben felelősségük az átvett vagyon értékére fogván szoríttatni, tekintettel a kereskedelmi vagyon érték meghatározásának tág voltára, míg az érték különben is majdnem lehetetlen megállapítására vonatkozó bírói procedura véget ér, az átvett vagyonnak bizonyára se hire, se hamva nem lesz. Arról nem is szólunk, hogy ezen §. törvényerőre való emelése esetében a kereskedelmi cégjegyzékek berendezése és mikénti vezetése tekintetében is gyökeres átalakulások fognának szükségesek lenni.

Ezzel kapcsolatos a javaslat 3. §-a, mely ismét csak a hitelezőket károsító, hosszadalmas és nehézkes perekre utal.

V. Felette veszedelmes volna a tervezet 4. §-a. Ezen §. ugyanis jogot ad az átvévőnek az átvett vagyon értékéből levonni a fizetéseket, a melyeket elődjének üzleti tartozására már teljesített, ha a fizetés idején az átvett vagyont a reá hárult tartozások kielégítésére elegendőnek *tarthatta*. A gyakorlatban vajmi nehéz lesz bebizonyítani azt, hogy elegendőnek tarthatta-e vagy nem az átvévő a fizetés idején az átvett vagyont a reá hárult tartozások kiegyenlítésére. Köztudomásos, hogy még pozitív tények bizonyítása is — különösen pedig a jelenlegi perrendünk alapján — milyen nehézkes. Ha pedig arról van szó, hogy bizonyítékok szolgáltatassanak arra, hogy vajjon az átvévő subjective miképen mérlegelhetette a tényeket és körülményeket, azon konklusio érdekében, hogy elegendőnek tarthatta-e a vagyont a reá hárult tartozások kiegyenlítésére vagy nem: bizvást állítható, hogy az ez esetben bizonyítás vajmi ritkán fog sikerülni.

A 4. §. egyéb tekintetben is veszedelmes, mert ha a tervezet úgy, a mint a 4. §-ban kontempláltatik, törvénytényé válik: az üzletet átvévő oly körülményeket érvényesíthet, a melyekből látszólag következtethette, hogy a vagyont a tartozások kielégítésére elegendőnek *tarthatta*, és céltudatosan fizetéseket fog teljesíteni oly hitelezők részére, a kik az elődhöz bármilyen tekintetben közel állottak és a kiknek a jogelőd fizetés útján kedvezni akart.

VI. A 7. §., miután mi a feltétlen felelősségnek nézetünk szerint egyedül helyes álláspontján állunk — egészen felesleges.

Ugyanezen indokból elejtendőnek tartjuk a javaslat 9. §-át is.

Különfélék.

— **Az iparszerű culpa** bünkrónikája ismét szaporodott egy borzalmas esettel. És mint mindig, újra a «közönséget» akarják felelőssé tenni. Számtalanszor kifejtettük, hogy a közönség fegyelmezetlensége csak ott van meg, a hol a fegyelmezetlenséget megtürik. Ha tudná a közönség, hogy a túltömött waggont nem indítják utnak, — ez pedig teljesen a vasutársaság hatalmában van — akkor leszállnának a kocsiról annyian, a mennyivel több van rajta, mint szabályos. Természetes, hogy ily esetben számozott jegyekről, több kocsiról és nagyobb személyzetről kellene gondoskodni, s ez *költséges*. Arról is lehetett volna elvégre gondoskodni, hogy a vasuti végállomás ne legyen lejtős területen, hol a veszély százszorta nagyobb, mint a sík területen. Ha pedig az állomást most már másképp berendezni lehetetlen, a kocsivezetőnek egy pillanatra sem volna szabad elhagynia a kocsit. Ezt igen jól tudja az, a ki iparszerűleg foglalkozik a közlekedés ezen ágá-

val, s ezért, ha mégis elhanyagolja az óvintézkedéseket, culpája súlyosabb, mint a közönséges culpa, az ő culpája nagyot közeledik a tudatosságához. Mindezt gyakran elmondtuk, sőt már a Btk. illető pontjának módosításáról is közöltünk tervezetet. Sajnos, hiába. — Utalunk itt néhány előbbi felszólalásunkra: 1899. 22., 25., 27., 34., 38. sz. I. ezenkívül *Dtár* III. foly. VII. 102., X. 164., XI. 38., XII. 64., XIII. 83. sz. eseteket.

— **Kodifikáczióális kérdések** czime alatt dr. *König Vilmos* lapunkban és az *Ügyvédek Lapjában* megjelent tizen-négy jogi cikkét bocsátotta közre. Dr. König Vilmos cikkei csupa fontos és állandóan aktuális kérdésekkel foglalkoznak. A tárgyalt kérdések nem pusztán a tételes törvények, illetőleg jogszabályok magyarázatára szorítkoznak. Szerző gyűjteménye, czimének megfelelően, a törvényhozási szempontot tartva mindenütt kiválóan szem előtt, bonczoló elmével, sok gyakorlati érzékkel, önálló felfogással és kritikai talentummal dolgozza fel témáit, a melyeket a következőkben sorolunk fel: A teljeskorúság. Gondnokság iszákoság miatt. Örökös és hitelező. A szerződéskötés egyik veszélyes módjáról. Pactum reservati dominii. A határidő üzletről. Munkaszerződés és sztrájk. Előzetesen végrehajtható ítélet és kártérítés. Gyógyíthatlan elmebetegség. Elmebetegek házassága. Exceptio plurium concubentium. Törvénytelen gyermekek tartásdíja a multra.

— **Az utolsó felvonás.** Ezen a czimen kötetet ad ki Csergő Hugó hirlapíró, a kinek törvényszéki cikkei évek óta gyönyörűséggel olvassa a közönség. Kötetének tartalmát ő maga így mondja el előfizetési felhívásában:

Kötetem az ősszel, szeptember végén jelenik meg. Életeképek lesznek benne azokról az emberekről, kiket a maguk botlása, vagy a tragikus végzet szerencsétlenségbe döntött, a kik odakerültek a büntető igazság el, hol életük tragédiájának utolsó felvonása lejátszódott. Képek meg hangulatok arról az életről, mely a börtönök s a javító-intézetek falai közt folyik. Jelenetek, melyek ugyancsak ott történnek a törvény előtt, mikor a bíró vágja szét azt a köteleket, mely egy emberpárt az oltár előtt egybefűzött. Rajzok a küzködők s az elbukottak világából. Szóval: mindmegannyi utolsó felvonás olyan tragédiákból, melyeket a legnagyobb és legkegyetlenebb drámaköltő, a valóságos élet, komponált. Nem a bünkrónika egyes érdekesebb eseteinek száraz, vagy felületes ismertetése lesz e könyvben. Az egyes rajzok a szereplők egyéniségébe igyekeznek behatolni, hogy kihámozzák a tragikai vétséget, mely bukásukat előidézte s hogy rámutassanak: a hibából mit kell az elbukott s mit a társadalom, vagy a körülmények rovasára írni. Nem vindikálják maguknak, hogy komolykodó sociolog tanulmányoknak vétessenek, mert céljuk nem más, mint hogy egy érdekes, de szomorú világot feltárjanak, melyet az olvasó lépten-nyomon maga körül lát, de a melynek rejtelseibe behatolni, a mindennapi élet ezer gondja között, nem ér rá. — (A kötetnek két korona az ára. Előfizetési pénzek a Pesti Napló szerkesztőségébe küldendő.)

— **A javító-intézetbe való utalásnak mellőzése ifjúkori bűnösöknél.** A budapesti kir. büntető törvényszék a 64971/98 B. számú ítélettel a 15 éves T. Istvánt 4 rendbeli lopás vétsége miatt hat heti fogházra ítélte, melyből vizsgálati fogsága által négy hetet kitöltöttnek vett. A bíróság a javító-intézetbe való utalásnak mellőzését a következőképpen indokolta: «... a most először bűnhődő T.-nél nem forog fen szüksége annak, hogy *szabadságától hosszabb időre megfosztassék*». — Ezen ítélet ellen a közvádó a vádlottnak a javító-intézetbe való szállításának mellőzése miatt felelbezett, a budapesti kir. ítélő tábla azonban 10882/98. B. sz. a. helybenhagyta az elsőfoku bíróság ítéletét. △

— **Javító-intézetben töltendő két heti fogházra törént elítélés.** A budapesti büntető törvényszék a 12340/97. B. sz. ítélettel N. Ferencz 13 éves és M. János 15 éves fiut lopás, illetőleg orgazdaság vétsége miatt a Btk. 85-dik §-ának 3-dik pontja alapján két heti fogházra ítélte. — A budapesti kir. ítélő tábla 5649/97. B. sz. a. ítél: azzal a meghatározással,

hogymindkét vádlott büntetéséből külön-külön az 1896. évi szept. 1-től szept. 5-ig tartott letartóztatás által négy nap kitöltöttnek vétetik; továbbá, hogy a vádlottak a Btk. 42-dik §-a alapján fogházbüntetésük végrehajtása helyett s annak tartamára *javító-intézetbe szállítandók*, a kir. ítélő tábla az első-bíróóság ítéletét indokai alapján helybenhagyja, mert: mindkét vádlott a lopás végrehajtása után a tett színhelyéről futva távozott, félreeső helyre vonult s az osztózás ott történt meg, miből kétségtelen, hogy meg volt náluk a szükséges belátás a bűnösség felismerésére. — A m. kir. Curia 407/98. B. sz. a. ezt az ítéletet helybenhagyta. Δ

— **Az ügyvédi közérdek védelme az alacsony költségmegállapítás ellen.** A *szegei ügyvédi kamara fegyelmi bírósága* a panaszt, mint fegyelmi eljárásra alkalmatlant mellőzi. *Indokok:* Az 1887: XXVIII. tcz. 3. §-a értelmében fegyelmi vétséget követ el az az ügyvéd, ki a bírósághoz intézett beadványában sértő kifejezéseket használ, vagy a bíróság közegait sértő kifejezésekkel illeti. Sértő kifejezésnek csak az tekinthető, melynek célja az volt, hogy az illetőt, ki ellen használatik, tényleg sértse, tehát kell, hogy a szándék sértésre irányuljon; ámde ily célzat, ilyen sértési szándék az inkriminált kifejezésnek nem tulajdonítható. Az inkriminált kifejezés egészen való összefüggéséből kétségtelen, hogy a beadványt ellenjegyző ügyvéd nem azért használta azt, hogy az eljáró bíró személyét sértse, hanem ideális szempontból, mintegy az ügyvédi közérdeknek védelme szempontjából azon rendszer ellen, mely az ügyvédi munkát az által, hogy azért silány összegeket állapít meg, köteles becsülésben nem részesíti. Midőn tehát az ügyvéd párhuzamba helyezve az ügyvédi és bírósági tevékenységet, mint az igazságszolgáltatás egyenértékű tényezőinek munkáját, oly következtetésre jut, hogy az ügyvédi munkának a bíró részéről való kevése becsülése, úgy az ügyvédi, mint a bírói kart lealacsonyítja, ennek a kijelentésnek sértő célzatot tulajdonítani nem lehet, mert éppen azt célozza, hogy az ügyvédi munka megbecsülésével a vele egyenértékű bírói tevékenység is megbecsültesse. Ilyen körülmények közt az inkriminált kifejezést a bíróságot sértőnek tekinteni nem lehetvén, az 1887: XXVIII. tcz. 3. §-ában körülírt fegyelmi vétség tényálladéka meg nem állapítható.

A m. kir. Curia: Az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának határozata indokaiból helyben hagyatik. (1900 május 12. 155/900. sz. a.)

— **Hatáskör magántulajdonos telkén keresztülvezető átjárás elzárása ügyében.** (A m. kir. belügyminiszternek 18,419/1900. sz. a. B. vármegye közönségéhez intézett rendelete.) L. József ó—i lakos ellen a beltelkén keresztülvezető és a község lakosai által gyalogközlekedésre használt átjárás elzárása miatt, T. Ferenc ó—i plébánosnak az ugyanottani r. kath. egyházközség nevében tett panaszára folyamatra tett ügyben a vármegye alispánja II-od foku határozatával helybenhagyta az újvidéki járás főszolgabírája által hozott azon határozatot, melylyel L. József a háza mellett levő 474—475. hr. számú beltelkén keresztülvezető s a község lakosai által gyalogközlekedésre használt átjárónak — az uthasználati szolgálat megszüntének jogerős bírói ítélettel leendő kimondásáig való kinyitására köteleztetett, s egyben a szolgalmi jog megszüntetése iránti keresetével a bírói utra utasított. Ezen II-od foku alispáni határozat ellen L. József írásbeli felebbezést adván be, az összes iratok a kereskedelemügyi miniszterhez terjesztettek fel. A kereskedelemügyi miniszter az ügy elbírálására magát illetékesnek nem találta, s az alispáni felterjesztést csatolmányaiával együtt illetékes intézkedés céljából hozzám tette át. Ennek folytán és miután az 1876. évi VI. tcz. 59. §-a szerint az alispánnak, az elsőfoku hatóság határozatával egybehangzó II-od foku határozata ellen a felek részéről további felebbezésnek helye nincs, a L. József által beadott felebbezést az 1886: XXI. tcz. 10. §-a alapján emelt panasznak tekintve, az ügyet felülvizsgálat alá vettem s ennek eredményeként a fentebb említett mindkét alsóbb foku határozatot — az igazságügyminiszterrel egyetértőleg — illetéktelen eljárás tekintetéből az 1886: XXI. tcz. 10. §-a értelmében ezennel megsemmisítem. Mert az a kérdés, hogy megilleti-e Ö. község lakosait az átjárás szolgalmi joga, vagyis, hogy az átjárást mint jogot gyakorolták-e, és ebből folyólag megilleti-e Ö. község lakosait L. József cselekedetével szemben a tényleges birtoklásnak védelme, a magánjog körébe

tartozik s így a jogszolgáltatás e kérdésben a kir. bíróságokat illeti meg. Minthogy tehát az u—i főszolgabíró és a vármegye alispánja túlépték hatáskörüket, amikor tisztán magánjogi kérdésben eljárak és határoztak: ennél fogva az általuk hozott határozatok megsemmisítendőek voltak. Végül megjegyzem, hogy Ö. község — lakosainak képviselőjében — vagy sommás visszahelyezésre vonatkozó, vagy ha e tekintetben a megállapított egy év és egy napnyi határidő már letelt, a szolgalmi jog elismerését célzó keresettel felléphet ugyan, de közigazgatási uton L. József önhatalmu cselekménye ellen jogvédelmet nem igényelhet.

Nemzetközi Szemle.

— **A porosz kamara** a napokban tárgyalta azt a törvényjavaslatot, melyről jelen számunk első cikke szól és el is fogadta némely lényegtelen módosításokkal.

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület** igazgató választmánya a napokban Berlinben ülést tartott és elhatározta, hogy a legközelebbi gyűlést 1901-ben tartják, és pedig Szentpétervárott vagy Moszkvában. A kérdések tekintetében is hoztak határozatot. A bünvádi eljárás előkészítéséről szóló kérdést, melyet itt a múlt őszkor a kongresszus tárgyalta és melyre nézve a határozathozatal a jövő kongresszusra halasztott, az igazgató választmány levette a napirendről. (Ugy látszik, a személyes szabadsági kérdésektől huzódznak az igazgatóság tagjai. A kérdés kitűzését a francziák forcírozták. A németek elejétől kezdve idegenkedtek tőle. Abban azonban igazuk van, hogy Oroszország nem a legalkalmasabb hely ezen kérdés tárgyalására.) Ellenben kitűztek egy kérdés-sorozatot, mely lényegében megegyez a 21. számunkban közölt Seuffert-féle kérdésekkel.

— **Védők kirendelése Franciaországban.** A kontradictorius vizsgálatról intézkedő 1897. évi francia törvény értelmében, az esetre, ha a vádlott nem választ magának ügyvédet, kérelmére hivatalból rendeltetik ki védő, s ha az ügyvédi kamarának fegyelmi tanácsa van, a kamara elnökét, ellenkező esetben a törvényszék elnökét illeti meg a kirendelés joga. A párisi vizsgálóbírák egy része azonban az eljárás gyorsítása és esetleg az előzetes letartóztatás idejének megrövidítése végett maga szokott a vádlottaknak ügyvédet ajánlani, akik a vizsgálóbíró jóindulatának megszerzése reményében többnyire az ajánlott ügyvédet választják.

A párisi ügyvédi kamara attól tartván, hogy e kiváltságos ügyvédek eljárásának szabadságára a vizsgálóbíró iránt érzett hála befolyással lehetne, egy hasonló eset felmerülte alkalmából szükségesnek tartotta e kérdésben közbenjárni; e közbenjárás következményeképpen rendelet bocsátatott ki, mely a vizsgálóbírákat a törvény szigorú megtartására figyelmezteti.

— **A nyomdász magánjogi felelőssége.** Egy francia lapnak egy cikke 53 kereskedő és iparos ellen foglalt magában rágalmozást. A rágalmozottak nemcsak a lap szerkesztője ellen indítottak kártérítési keresetet, hanem a Dupont-társaság ellen is, amelynek nyomdája állítja ki a lapot. A sajnai törvényszék a két alperest 50 felperessel szemben 500—500 frank, 3 felperessel szemben 1000—1000 frank kártérítési összegnek egyetemleg való megfizetésére kötelezte, még pedig a másodrendű alperest azért, mert ha a nyomdász az 1881. július 29-iki törvény értelmében mint tettestárs bizonyos eset kivételével büntetőjogilag nem is felelős, e törvény nem érinti a magánjog elveit, amelyek felelőssé tesznek mindenkit azon kárért, amelyet hibájával okozott és ha egymagában a nyomtatás nem is állapítja meg e hibát és ha e felelősség megállapításához szükséges is, hogy a nyomdász tudatosan vagy legalább könnyelműen vagy meggondolatlanul járt legyen el: a jelen esetben elégséges volt a cikket elolvasni, melynek hevessége minden mértéken túl való volt, hogy annak célját és tilos voltát még a legszórakozottabb olvasó is felismerje.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az egyéni szabadság Ausztriában. — A reformok küszöbén. *Dr. Sándor Aladár* budapesti büntetőtörvényszéki jegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* A közigazgatási kodifikacionális osztály kérdéséhez. *Rév Mór*től. — Melyik járásbíróság illetékes a fizetési meghagyás kibocsátására? *Dr. Szalai Emil* budapesti ügyvédtől. — Utolsó szó az orvosszakértői vélemények mérlegeléséhez. *Dr. Szigeti Gusztáv* budapesti gyakorló orvostól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az egyéni szabadság Ausztriában.

Sok a panasz a magyar ügyvédség körében. A kar anyagi romlása, a túltömöttség, az illoyális concurrentia, a zugirászat, az enyhe fegyelmi praxis, más pályákról elüldözött elemeknek az ügyvédségbe való betolakodása és mindezekkel kapcsolatban az ügyvédség tekintélyének, erkölcsi súlyának hanyatlása fölötti panaszok egyre hallatszanak az ügyvédi kamarák jelentéseiből.

Ausztriában ugyanezek a sérelmek, pedig a szomszéd állam gazdasági tekintetben kedvezőbb helyzetben van és az ottani ügyvédi kar a lakosság számához és a forgalomhoz viszonyítva sokkal kevésbé van tulterhelve.

Az osztrák Delegirtentag ülésein, valamint a kamarák közgyűlésein állandóak a gravamenek, melyek közt különösen kettőnek orvoslását sürgeti az ügyvédség közvéleménye: a bíróságok ügyvéd-ellenes magatartásának megszüntetését és az ügyvédségen kívül álló elemek versenyének megfékezését.*

Most az osztrák ügyvédséget egy újabb flagrans sérelem izgatja.

Az alsó-ausztriai ügyvédi kamara június 7-én Bécsben rendkívüli közgyűlést tartott. A napirend első tárgya a választmány sürgősségi indítványa volt egy ügyvédnek ok nélkül való elfogatása tárgyában. A jelentést a kamara alelnöke terjesztette elő, s az esetet olyannak mondotta, mint a mely a vizsgálati fogság, a BP. eme partie-honteuse helytelen alkalmazásának egyik legcsunyább példája. Ez év május 9-én egy Bécsben lakó ügyvéd ellen, a kinek Floridsdorfban van az irodája, a korneuburgi állami ügyészség előtt névtelen följelentés történt, a mely szerint az ügyvéd feleitől, a kiket örökségi ügyben képviselt, értékpapirokban jelentékeny összeget adatott magának, hogy vele illetékeket és hagyományokat fizessen ki, anélkül, hogy e célra ilyen nagy összegre szüksége lett volna, s hogy főnforogna annak a veszélye, hogy nem fogja az egész összeget e célra fordítani. Az államügyészség a rendőri igazgatóság útján messze terjedő kutatásokat és tanukihallgatásokat indított meg, a melyek minden lehetőre kiterjeszkedtek, s csak azt mulasztották el, ami önmagától kínálkozott, t. i. magának az ügyvédnek megkérdezését, hogy mit tett az értékpapirokkal. A kutatások befejeztével a rendőrség május 30-án több titkos rendőr közbenjöttével az azon ideig az egész dologról mit sem sejtő ügyvédnek a korneuburgi kerületi törvényszék elé vezetését rendelte el, a hol neki az első kihallgatás alkalmával a vizsgálóbíró meg sem mondhatta, hogy miért vezették elébe és hogy miről van szó, mivel ekkor a kutatásokról szóló jelentés a bécsi rendőri igazgatóságtól még meg sem érkezett.

Mind e mellett kimondatott az ügyvéd előzetes letartóztatása. Nehány óra mulva megérkezett a rendőri jelentés, a melyből a letartóztatott ügyvéd végre megtudta, hogy miről van szó, s azonnal adott is, legalább részben, felvilágosítást arról, hogy mire fordította a tőle átvett értékpapirokat. Bővebb felvilágosítás adása végett kívánta, hogy vezessék el irodájába, vagy hozassák el onnan könyveit, a mit azonban megtagadtak. Éppen úgy elutasította a vizsgálóbíró és a vádtanács a szabadon bocsátása iránt előterjesztett kérését. Időközben elrendelték a házkutatást is, a melynek eredménye az ügyvéd ellen megindított eljárást compromittálta. Kiderült ugyanis, hogy az értékpapírok egy része az ügyvéd pénztárában van, egy része mint illeték-óvadék a floridsdorfi adóhivatalnál van elhelyezve, egy része hagyományok és tartozások kifizetésére fordított, a hátralék pedig mint elszámolandó költségelőleg a felek javára van írva. Most persze az ügyvédet azonnal szabadon bocsátották és a reá következő napon az ellene indított egész eljárást, büntetendő cselekmény tényálladékanak hiányában, megszüntették.

Az ügyvédi kamara elnöke figyelmeztette a gyülekezetet a szerencsétlen állapotra, a melyben az állampolgárok személyes szabadsága van, ha ilyesmi ugyszólván világos nappal nemcsak a hatóságok szemeláttára, hanem általuk történhetik meg. Mintha bármely fölvilágosítást el akartak volna kerülni, három héten át kutatták a vizsgálatra nem szorult tényálladékokat, hogy vajon az ügyvéd feleitől tényleg kapott-e értékpapírokat, a miről pedig nyugtát adott és írásbeli információt vett föl, s kerestek feleletet más mellékes kérdésekre, a helyett, hogy az ügyvédhez azt az egy kérdést intézték volna, ha erre is egyáltalán lett volna joguk, hogy mi történt az értékpapírokkal. Ha mindjárt kezdetben intézik hozzá ezt a kérdést, a vizsgálat azonnal megszűnt volna, aminthogy tényleg mindjárt megszűnt, mihelyt letartóztatása és a házkutatás után végre megkérdezték. Az ügyvédre nézve ilyen eljárás annál veszedelmesebb, minthogy állása csak a közönség bizalmán alapszik, a mely ily módon megrendül, s minthogy az ügyvéd inkább van kitéve az ilyen feljelentéseknek, mint bárki más, mert hivatása, hogy közbelépjen egymással összeütköző érdekek közé, s ezzel mindig az egyik felet ellenfelévé tegye, a ki gyakran alig különböztethető meg az ellenségtől, s a ki szenvedelmeinek és rossz indulatainak mértékéhez képest könnyen vetemedik gyanúsításokra és titkos feljelentésekre. A főnforgó alkalommal megbotránkozását hangoztatni a kar kötelessége, nemcsak azért, mert egyik tagja jogtalanul szenvedett, hanem azért is, hogy a közönséget megint figyelmeztessék, hogy a vizsgálati fogság intézménye és mikénti kezelése nagy mértékben veszélyezteti a személyes szabadságot. A szónok ezután a következő indítvány elfogadását ajánlja: «Ama tény benyomása alatt, hogy egy büntetőbíróság jónak látta, hogy egy ügyvédet följelentés alapján, a mely e mellett még névtelen is volt, letartóztatni, a nélkül, hogy akárcsak a tényálladék bíróilag felderítettett és az ügy felvilágosítására a gyanúsítottak alkalom adatott volna: az alsó-ausztriai ügyvédi kamara közgyűlése azon való megbotránkozását fejezi ki, hogy a karnak egyik tagja igazolhatatlan módon hivatásában és becsületében helyrehozhatatlanul káro-

* L. dr. Balog Arnoldnak *Az osztrák ügyvédség köréből* című cikkét lapunk f. é. 16. számában.

sittatott, s tiltakozik ellene, hogy a törvényes korlátok önkényes megsértésével minden állampolgár becsülete és existenciája a hatóság tetszésétől függjön». A kamara az indítványt egyhangulag határozattá emelte.

A reformok küszöbén.

A régóta tervbe vett büntető-novella megalkotása tárgyában az igazságügyminiszter e hó közepére ankétet hívott össze.

Az ankét tárgyát a büntetőtörvénykönyv módosítása fogja képezni, oly irányu és oly mértékű módosítása, a mit s a mennyit a modern állami s társadalmi fejlődés szülte büntetőjogi, illetve büntető politikai reformeszmék megkívánnak.

Ez ankét legújabb előfutáiraiként üdvözölhetjük dr. Vámbéry Rusztem «Büntető politikai követelések» czimen most megjelent munkáját és dr. Kramer Emilnek e szaklap hasábjain megjelent cikksorozatát a határozatlan büntetésekről. Mindegyik a külföldre veti tekintetét, nagy készültséggel és olvasottsággal ismertetik meg velünk, hogy a külföldi modern államok mennyiben valósították meg a büntetőpolitikai reformeszméket, mennyiben tettek már eleget a büntetőpolitikai követeléseknek.

Vámbéry az imént idézett munkájában rámutat azon intézményekre, a melyek alapján több súly helyezhető az egyes esetekben a bűncselekménynél szereplő motivumokra, s a melyek között nyujtanak az individualizálásra. Beszél a feltételes elítélésről, a határozatlan büntetésekről, (a melyekről dr. Kramer említett cikksorozatában behatóbban értekezik) s a fiatakoruak büntetési rendszeréről stb. Mindenütt hozzá teszi saját véleményét is, a mely nem egyszer megszívlelésre, figyelemre méltó. — Csak egy irányban mutatkozik munkája hiányosnak.

Ő is, mint büntetőjoggal foglalkozó tudósaink nagyrésze, csak azzal állnak elő, mely reformeszméket valósították meg már a külföldi államok, tehát mivel vagyunk mi is adósok, hogy e tartozásokat leróva a modern államokat utólérjük.

Igaz, hogy a *bűn* és ennek *büntetése* oly általános emberi, hogy az e téren szükséges orvoslásokat nemzetközi vita tárgyává tehetjük, s az egyes államokban immár sikeresen igénybe vett eszközöket nekünk is kötelességünk felhasználni; de e mellett nem szabad megfeledkeznünk országunk, társadalmunk speciális viszonyairól sem. Saját statisztikai adataink, nemzetgazdasági viszonyaink mutatják meg a legjobb utat, a melyen a reformnak meg kell indulnia.

Sajnálom, hogy részint rossz könyvtári viszonyaink, részint az idő rövidsége miatt nem állhatok elő kész elaborattummal.

Ezért addig is, míg az anyagot sikerül egybehordanom, csak per tangentem hozom fel, hogy bűnözési viszonyaink főként Budapesten (pedig a főváros moralstatisztikája mérővesszője a kulturális viszonyoknak) évről-évre rosszabbodnak. Mig pl. 1890-ben a Budapesten letartóztatottak száma 7,335; addig 1895-ben már 9,680 és 1896-ban 10,226. A mig Budapesten a lopás és kísérletének száma 1890-ben 5,166; 1894-ben 6,575; addig 1895-ben már 6,112 és 1896-ban 8,430. Pedig a lopás delictuma talán a legsúlyosabb, a közérdek és közbiztonság szempontjából. Mi ennek az oka, kérdezi mindenki. Talán a rosszabbra fordult termelési viszonyok? Nézzünk csak pár adatot.

Budapesten 1890-ben az aratás eredménye: őszi buza 4,980 hektoliter; tavaszi buza 160 hl.; rozs 5142 hl.; és árpa 21,167 hl.; 1892-ben 6,390 hl. buza; 10,319 hl. rozs és árpa 28,339 hl. (a termés emelkedőben); 1894-ben 3,831 hl. buza; 11,919 hl. rozs és 25,369 hl. árpa (1890-hez viszonyítva a buzatermés ugyan apadóban; de a rozstermés kétszeres és az árpa is emelkedőben). 1895. évi aratás: 5261 hl. buza; 11,997

hl. rozs és 36695 hl. árpa. E számok egybevetéséből láthatjuk, hogy az aratási eredmények 1890-től 1896-ig évről-évre kedvezőbbek voltak, s így nem itt kell a bűnesetek szaporodásának okát keresnünk. A születési perczent emelkedése sem fedi fenti termelési viszonyok figyelembevételével a bűnesetek szaporodását.

Igaz, hogy 1890-ben Budapesten 16,986 gyermek; 1895-ben 21,381, és 1896-ban 21694 gyermek született élve, de ezt fedi a halandósági perczentnek azzal arányos emelkedése.

Ki kell emelnem már itt, s erre nagy súlyt fektetnek, hogy az 1890-ben születettek közül 4,869; az 1895-ben született gyermekek közül 5,879 és 1896-ban 5,829 törvénytelen, a mi a született gyermekek számával egybevetve ugyan nem mutat szaporodást, de a bűnözési viszonyok rosszabbra fordulásánál fontos szerepet játszik.

Messze vezetne, ha e cikkem keretében a bűnözési viszonyok rosszabbra fordulásának okait statisztikai adatokkal támogatva tovább is kutatnám. Rá kellene mutatnom az emberi munka értékének csökkenésére, az emberi munkaerő terének kisebbedésére, a rohamos fejlődésben levő főváros és ország piaczi válságaira, az egyén erkölcsiségének, ellenálló erejének szétzüllésére, de mindezeket most figyelmen kívül hagyom. Rá kell mutatnom azonban azon anomáliára, a mely a gyermekek iskoláztatásánál látható.

A főváros statisztikai évkönyvei szerint Budapesten a tanköteles gyermekek száma 1890-ben 51333; 1893-ban 51163 és 1896-ban 74,190; ezek közül iskolába nem járt 1890-ben 8,720; 1893-ban 7,851 (1896-ról nincs adat). Ennyit vall be a statisztika.

De ha azt látjuk, hogy maga a statisztika tud már iskolába nem járó gyermekekről, s így ugyszólván nyíltan eltűrni ez állapotot a hivatalos közegek, mennyi lehet még az iskolába nem járó gyermekek be nem vallott száma? Ha e ponton az ellenőrzés ily laza, mily laza és megbízhatatlan lehet a tanköteles gyermekek összeírásánál. Most nem rég olvastam csak a budapesti tanfelügyelő felhívását, a melyben keservesen panaszkodik, hogy a fővárosban ma is még mennyi tanköteles gyermek nem jár iskolába s erélyes ellenőrzésre hívja fel az illetékes közegeket.

Magam is tapasztaltam már fiatakoru bűnösöknél, hogy iskolába sohasem jártak, sem írni, sem olvasni nem tudnak. Ezeket azután hiába küldik javító-intézetbe, hiába a feltételes elítélés, minden erkölcsi érzék híján tömegesen követik el a lopásokat s a fővárosban immár oly gyakori tolvajbandák szervezőivé válnak.

Nem vitatkozom ezuttal a felett, hogy az elrettentési, megtorlási avagy javítási theoria alapján kell-e a mai modern kulturális viszonyok között a büntetőkodexet felépíteni, avagy kijavítani, csak azon szerény nézetemnek adok kifejezést, hogy legelőször és pedig legsürgősebben az igazán elemi *præventiv* követelményeknek kell eleget tenni. A gyermekek iskoláztatását (még az iparos-tanonczoknál is) szigorubban kell ellenőrizni. A kötelesség tudatában nem lévő szülőket szigoruan arra kell szorítani, hogy gyermekeik nevelésére, iskoláztatására több gondot fordítsanak.

Módosítsuk a gyámi törvényt olyan irányban (a mint ez Németországban már meg is történt és Ausztriában is már szóvá tetetett), hogy a gyermekei nevelését, erkölcsi kiképzését elhanyagoló, avagy erkölcstelen, bűnös életet folytató apát (szülőt) az apai hatalomtól meglehessen fosztani, s a gyermekeket a szülő költségén jobb kezekre lehessen bízni. Az 1877. évi XX. tcz. 22. §-a ugyan intézkedik arról, hogy az atyai hatalom megszüntethető, ha az atya gyermeke tartását és nevelését teljesen elhanyagolja, vagy erkölcsiségét, vagy testi jólétét stb. veszélyezteti.

De a kérdés tisztázása, részletezése és ellensúlyozó sanctiója (pl. hogy az atya maga lesz köteles a más gondjaira bízott gyermeke neveltetési költségeit fedezni) elmaradt.

Egyáltalán a gyermekek nevelésére s különösen a fiatalok büntetési számának apasztására nagy gondot kell fordítanunk. Tudjuk, hogy a fiatalok nem *alkalmi*, de *megrögzött* büntetési száma ijesztően szaporodik. Nem lesz elég a feltételes elítélésnek törvénykönyvünkbe iktatása, nem elég a javítóintézetek szaporítása és niveaujuk emelése; itt *praeventiv* intézkedésekre van leginkább szükség; energikus *praeventiv* intézkedésekre.

Sok szó hangzott el erről az 1899-ben tartott gyermekvédő congressuson. Dr. Fayer László is megpendített egy pár üdvös, egészséges eszmét, de a tanácskozás meddő, s mind e szép eszme csak papíroson maradt. Vajha megvalósítanánk őket, hogy végre már büntügyi statisztikánkban apadás mutatkoznék.

Dr. Sándor Aladár,
budapesti btszéki jegyző.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A közigazgatási kodifikációs osztály kérdéséhez.*

A közigazgatás változatos életében új érdekes mozzanat foglalkoztatta csak nemrégiben a jogi alakulások iránt érdeklődő közönséget. A belügyminiszterium kebelében megalakult ugyanis a kodifikációs osztály. Hogy kik tartoznak ezen osztály szűkebb körébe és milyen hatáskör és munkabeosztás mellett működnek annak tagjai, közelebbi adatok hiányában nem tudhatjuk, a megalakulás külső, formai körülményeiből azonban oly általános elvekre következtethetünk, amelyek jogcímek adnak arra, hogy e tárgyhoz, ha a kellő óvatossággal is, de hozzászólhassunk.

Azt hisszük, hogy a kodifikáló osztály felállításához egyrészt a közigazgatás reorganisatiójának a terve adta az impulzust, másrészt pedig az az élő példa, amelyet az igazságügy kebelében létező kodifikáló osztály eredményes működése nyújtott.

Már előre is jelezzük azt a megmérhetetlen különbséget, amely az igazságszolgáltatás és a közigazgatás között van. Az igazságszolgáltatást teljesítő bíróság a szentesített törvényt a maga független és feltétlen meggyőződése szerint alkalmazhatja; az igazságszolgáltatás, mint független ítélőszék, maga elé idézheti magát az államot is mint magánjogi alanyt és az igazságszolgáltatás a törvény alkalmazásánál nem tartozik respectálni a saját kormányzati felebbvalójának a parancsait sem. Az igazságügynél tehát, ahol a büntetőügyek kivételével csaknem mindenütt a jus strictum szerepel és ahol a jognak a gyakorlását a teljes bírói függetlenség ércbástyája is vértézi, a kodifikáló osztálynak a feladata leküzdhető. De ez esetben is csak akkor van ez osztály hivatásának magaslatán, ha abban az igazságügyi jogélet minden iránya képviselve van, ha abban a büntetőjog és a magánjog különböző részének kipróbált erői megtalálják a maguk helyét, és ha ezen erőket alkalmas módon tartja össze a kormányzati hatalom.

Mennyivel nehezebb a közigazgatási kodifikáló osztály helyzete! Mennyivel leküzdhetetlenebb akadályok gördülnek ez irányban a közigazgatási kodifikáció elé!

Itt nemcsak erős jogéretet kell hogy vezérelje a törvényalkotó egyéneket, hanem még nagyobb mértékben szükséges az az egészséges gyakorlati érzék, amely a célszerű és igazságos közigazgatásnak alapfeltétele és az egységes szervezet, amely kell hogy a *közigazgatás összes ágain* végig vonuljon.

A most fenálló közigazgatási rendszernek a hibáit már régóta sinyli úgy a tisztviselői kar, mint a jogkereső közönség. Mindenütt felhangzanak a vádak, de határozott és a

kérdést teljesen felölelő irányt még nem mutattak az orvoslásra. Történtek ugyan felszólalások arra nézve, hogy a közigazgatást egyszerűsíteni kell (és ez nagyon igaz), hanem az egyszerűsítés mikéntjére nézve utmutatást nem igen adtak. És a helyes utmutatás nagyon bajos is. A belügyminiszterium kebelében megalakult kodifikációs bizottságának lesz ez korszakot alkotó feladata. Hanem nagyon kemény dió lesz ez, nehéz lesz ezt feltörni. Féltő, hogy az újabb irány sem fogja beváltani azokat a várakozásokat, amelyek elé oly bizalommal nézünk. Hogy ez állításunkat megokoljuk, felvetjük azt a kérdést, hogy mi a baja a mai közigazgatásunknak?

Erre a kóros állapotok szakadatlan sorozatával válaszolhatunk, többek között: a szervezet laza, szétfeszítve, nincs egységes irány, amely összefogja; igen fontos kérdések nem találnak helyet a mai közigazgatási rendszerben és igen jelentéktelen kicsinyes dolgok járják meg a legfelsőbb fórumokat; nagyon sok ügycsoportnak tág teret nyit a jogorvoslatra, a másik csoportot pedig teljesen elzárja ez elől; a mellett rendszertelen és határozatlan, ugyanazon kérdésben számos különböző felfogásra nyújt alkalmat és ugyanazon kérdésben különböző ellentétes és jogérvényes határozatok hozatalára nyújt módot.

Hogy néhány aktuális példával is támogassuk ezen állításunkat, felhozzuk pl., hogy a vasutasokat a közjogi törvények szerint állami tisztviselőnek kell tekintenünk, a közigazgatási törvények szerint már *nem* állami tisztviselő, a magánjogi és büntetőjogi törvények szerint azonban ismét állami tisztviselő.

Ime egy másik példa:

A pénzügyi közigazgatásnál tudvalevőleg a jövedéki büntető eljárás belenyulik a büntető törvényszék mint jövedéki bíróság hatáskörébe, mint amely a jogérvényes ítélet meghozására illetékes. A megérkező ítélet a legtöbb esetben eleven diskursusra szolgáltat okot a pénzügyi hatóságoknál. A *pénzügyben* alaposan képzett jogász, midőn ilyen ítéletet elolvas, a boszankodás hangján szólal fel: Lehetetlen, hogy ezt a notorius csempészt felmentette a törvényszék! Az *igazságügyi* törvényekben teljesen otthonos jogász, aki ugyanazt a kérdést tanulmányozta (de akinek a vérébe nem mentek át a pénzügyi törvények), érthetetlennek tartja, hogy miért elégedetlen a pénzügyi közigazgatás az ő ítélkezésével, mikor az ő álláspontja helyes. És ha a két jogász szemtől szembe áll és mindkettő felüti azokat a tételes törvényeket és rendeleteket, amelyeket a saját álláspontjának a támogatására akar érvényesíteni, kénytelen mindkét jogász beadni a derekát, mert egy- és ugyanazon kérdésben a pénzügyi törvények is, meg az igazságügyi törvények is teljesen eltérő, de azért érvényben levő rendelkezéseket tartalmaznak és *így mindkét jogásznak igaza van*.

De folytassuk. Postajövedéki kihágási ügyben nem egyszer fordul elő, hogy a terhelt fél a kereskedelmi miniszteriumnak olyan határozatát, illetve rendeletét produkálja, amely a pénzügyi törvény, illetve rendeletben kifejtett elvvel ellenkezik és amikor a törvényszékhez kerül az ügy, a törvényszék az igazságügyi törvények és rendeletek alapján egy harmadik álláspontra helyezkedik.

Igy ki lehetne mutatni, hogy a belügyi közigazgatás bizonyos elvekre nézve sokszor ellenmondásban van a pénzügyi közigazgatással, ez ismét a földmivelésügyivel, ez az igazságügyivel, stb. . . És hogy ennek a zürzavaros állapotoknak a csirái már a közigazgatási törvények kodifikálásából származtak, csaknem kétségtelen. Vegyük csak a legújabb jelentőségteljes közigazgatási törvényt, az 1896: XXVI. tcz.-et a közigazgatási bíróságról. Ez a törvény korántsem egyesíti magában egyenlő mértékben azokat a szükségszerű feltételeket, amelyek a belüghöz, pénzüghöz, földmivelésüghöz, kereskedelemüghöz és közoktatásüghöz fűződnek. A belügynek a bírósági szükségletei e törvényben talán benne

* Jelen cikk a kodifikációs osztály közvetlen megalakulása után érkezett be, azt hisszük, még ma is aktuális. Szerk.

vannak, a kereskedelemé nem megfelelő módon, a pénzügyé pedig igen sajátságos és ferde irányban, szóval minden közigazgatási ág nem találta itt meg a megfelelő keretben az azt megillető helyet. És hogy e törvény megszüvegezésénél sem voltak egyenlő tekintettel az összes közigazgatási ágak ügykezelése és jogi viszonyaira, azt kétségtelenné teszi e törvény 100. §-a, amely az összes közigazgatási hatóságok köteleességévé teszi, hogy a hozzá benyújtott panaszt a vonatkozó tárgyiratokkal felszerelve, felvilágosító irat kíséretében nyolcz nap alatt fel kell terjeszteni a közigazgatási bírósághoz. Az lehet, hogy a belügyi adminisztrációnál nyolcz nap alatt felterjeszthető a panasz a közigazgatási bírósághoz, de hogy a pénzügyi adminisztrációnál a legtöbb esetben ez *absurdum*, az kétségtelen. És így jöllehet, az 1896: XXVI. tcz. 100. §-a imperative rendelkezik az iránt, hogy a tárgyiratok nyolcz nap alatt terjesztendők fel, — azok tényleg csak hetek, illetve hónapok multával juttathatók a legfelső forumhoz — mert physikai lehetetlenség azokat előbb felküldeni. Ennek folytán megtörténik, hogy *törvényellenes* gyakorlat fejlődik, amíg azt az inveterata consuetudo jogszokássá nem fejleszti. Pedig ha ott lett volna a kodifikálásnál a *gyakorlati* pénzügygyel alaposan ismerős ember, dehogy szövegezték volna így! Legalább is «lehetőleg» nyolcz napot iktattak volna a törvénybe és ezzel a «lehetőleg» szóval végrehajtható alakot nyert volna e paragraphus is.

De nem példálózunk tovább. Eddigi fejtegetéseinkkel utat akarunk nyitni a következő konklusióra:

A mi viszonyaink között a mai rendszertelen közigazgatást *lehetőleg* egységes alapon kell felépíteni. Lehetőleg összhangba kell hozni a különböző közigazgatási ágakat és az igazságügyet is. A lehetőség szerint *ugyanazon általános elvekre* kell alapítani az összes közigazgatási ágakat és igazságügyet is.

És ezért Magyarország szükségszerű viszonyainak megfelelő egységes közigazgatási rendszernek az alapjait csak akkor fektethetjük szilárd, erős és egyöntetű bázisra, ha már a kodifikációnál a közigazgatás *minden ágának* és az igazságügynek is kipróbált erői részt vesznek a törvény megalkotásában és szövegezésében. Ha a belügy, pénzügy, kereskedelemügy, közoktatásügy, földmívelésügy és igazságügy már az anyag összehordozásánál és annak szövegezésénél egységes elvek szerint szabják meg az irányt és így minden közigazgatási ágnál teljesen azonos eszmék uralják a törvényeket. Nem tudjuk, hogy a gyakorlati életben mennyiben tartják czélszerűnek az ilyen heterogén elemekből megalakult bizottság eredményes működését. Talán bizalmatlansággal fogadnák, mert szokatlan. De bármiként vélekedjenek is e kérdésben, az egyöntetű közigazgatás megteremtéséhez ez helyes út.

Ha csakis a belügyi közigazgatás erői teremtik meg az új rendszert, kérdés, megtalálják-e e keretben az adminisztrációnak többi ágai is az őket megillető helyet és organismust. Nem lesz-e a belügyi törvényszövegezés folytán tulságosan sok az ugynevezett alkotmányjogokból és tulságosan kevés a szűkebb körű közigazgatási jogból? És egybeolvasztják-e azokat a különböző elveket, amelyeket a különböző közigazgatási ágak szerte feszegettek?

Ujabb időben a józan eszű parasztemberre szoktak hivatkozni a törvények helyességének megítélésénél. Ez a paraszt, amikor a járásbíróhoz megy és megkérdezi, hogy hány nap alatt appellálhatja meg a határozatot, a járásbíró azt feleli, hogy 15 nap alatt. Erre a paraszt megkérdezi, hogy elég-e, ha a 15-ik napon postára teszi a felelőbeírást. Nem elég ez atyafi, — válaszol a járásbíró — mert akkor már itt kell annak lenni. Ellenben, ha a szolgabírótól kérdezi meg a paraszt, hogy elegendő-e, ha a 15-ik napon a szolgabíró által meghozott határozat ellen irányuló felelőbeírást postára teszi, a szolgabírónak már elég a postai dátum kelte. A paraszt nem érti, hogy miért számítja a járásbíró a terminust más-

képp, mint a szolgabíró, amikor ez a terminus a jog alkalmazásának csak külső megnyilatkozása, amely csak czél-szerűsége alapszik és amikor az anyagi jogra nem fontos, akár 24 órával korábban vagy később iktatják be az appellátát. De amikor még az ilyen külső és jelentéktelen kérdésekben is külön elveket statuálnak az igazságügy (ami nagyon szoros összefüggésben van a mi közigazgatásunkkal) és a különböző közigazgatási ágak között, valamint ez utóbbiak egymás között is!

Rév Mór.

Melyik járásbíró illetékes a fizetési meghagyás kibocsátására?

Az 1893: XIX. tcz. 2. szakasza rendelkezik arról, hogy melyik járásbíró illetékes a fizetési meghagyás kibocsátására? Ez a törvényszakasz kereken, szabatosan van megszüvegezve; látszólag nyilvánvaló benne a törvényhozó szándéka. A gyakorlatban azonban mégis sok vitára és bonyodalomra ad okot ez a törvényszakasz. Mert ebből a törvényszakaszból az következik, hogy aki tudni akarja, hogy melyik járásbíró illetékes a fizetési meghagyás kibocsátására, annak tudnia kell az egész perrendtartásból mindent, ami az illetékességre vonatkozik, mert az 1893: XIX. tcz. 2. §-a arra utal, hogy a fizetési meghagyás iránti kérelemmel az a járásbíró keresendő fel, «amelyik a törvénykezési rendtartás szabályai szerint eljárhat», sőt — 40 koronán aluli ügyekben — azt a járásbírókat kell felkeresni, «melynek területén a követelés iránti perben illetékes községi bíróság székhelye fekszik» Szóval, aki a fizetési meghagyásnak hozzánk plántált intézményét a saját jószántából — mert nem kötelező senkire nézve sem — igénybe veszi, az alaposan vesse-hányja meg az 1868: LIV. tcz.-et, meg az 1893: XVIII. tcz.-et, sőt igen alaposan, a különben most már keveset forgatott 1877: XXII. tcz.-et is. Hozzáveendő még ehhez, hogy az 1893: XIX. tcz. 2. §-ának utolsó bekezdése halomra dönti azt az eljárási szabályt, mely — eltekintve egy s más kivételes rendelkezéstől — a sommás eljárásban is érvényes, hogy t. i. a bíróság nem vizsgálja az illetékesség kérdését hivatalból; mert ez az utolsó bekezdés nem téve különbséget a peres összeg nagysága tekintetében, elrendeli, hogy a bíróság hivatalból vizsgálja illetékességét az előterjesztettek alapján.

Már most az egyes esetekben tulajdonképpen melyik járásbíró illetékes a fizetési meghagyás kibocsátására?

Személyes keresetekben «rendszerint» alperesnek rendes lakhelye vagy állandó szállása. Így van ez 40 koronán alul is, felül is. Ez a *rendszerint* azonban azt jelenti, hogy: *nem mindig*. Kérdés tehát, hogy mikor *nem* igazodik alperes lakhelye szerint a fizetési meghagyás illetékessége. A 40 koronán felüli ügyekre nézve e tekintetben rendelkeznek az 1868. évi LIV. tcz. 30. és 35. §-ai, kivált ez utóbbi; a 40 koronán aluli ügyekben pedig az 1877: XXII. tcz. 15. §-a mérvadó. A két törvény éppen nem vág egybe, ami magában is vizátság, de törvényes rendelkezés forogván fen, azon mód kell vele számolnunk, ahogy a rendelkezés érvényben van. Az 1868: LIV. tcz. 30. §-a — és 35. §-ának 1. bekezdése is — a 40 koronán felüli ügyekre nézve azt a főkövetelt statuálja, hogy amennyiben a kötelezettség teljesítésére bizonyos hely *kikötve* van (hogy szerződés vagy törvény köti-e ki, ez nincs megjelölve), a teljesítési hely mindenesetre illetékes. Már az 1877: XXII. tcz. a 40 koronán aluli ügyekre nézve azt mondja, hogy «ha a követelés alapját képező okiratban a kötelezettség teljesítésének helye kikötött, a pert e hely illetékes (más szóval: hatáskörrel rendelkező) bírósága előtt is meg lehet indítani». E rendelkezésnek szövegezése azonban homályos értelmű. Mert kétséget hagy fen az iránt, vajon csak okiratban kötött ügyleteknél, ha az okiratban magában kikötik a teljesítési helyet, perelhetni-e

a teljesítési hely bíróságánál vagy pedig minden esetben, ha a teljesítési hely nyilvánvaló és tudvalevő és törvényszerinti, bárha okirat az ügyletről létre nem jött is? Inkább ez utóbbi kiterjesztő magyarázat mellett volnánk, különösen azért, mert az 1868. évi LIV. tcz.-ben foglalt perrendtartás általános szabályait érvényeseknek tartjuk a községi bírósági eljárásra nézve is, amennyiben az 1877: XXII. tcz. világosan eltérőleg nem rendelkezik. És ettől az álláspontunktól nem térít el bennünket az az általános törvényt magyarázati szabály, hogy a *rendszerinti* alól való kivételek, mindig lehető szűkebben magyarázandók. Nem térít pedig el bennünket azért, mert bár az 1877. évi XXII. tcz. külső megjelenésében egy minden irányra kiterjeszkedő perrendi törvény, mégis sokkal rövidelesebb, semhogy az 1868: LIV. tcz. rendelkezéseivel ki nem volna egészítendő.

Mindezek nyomán arra az álláspontra helyezkedünk s nézetünk szerint jogosan is, hogy az 1868: LIV. tcz. 30. §-a, de különösen 35. §-a érvényes a községi bírósági eljárásban is és így a teljesítési helynek járásbírósága ugy a 40 koronán felüli, mint azon aluli ügyekben a fizetési meghagyás kibocsátására illetékességgel bír.

Már most csak az a kérdés, mit értünk «teljesítési hely» alatt?

Ugyan nem speciálisan a fizetési meghagyások körébe vág ez a kérdés, de itt is tárgyalható ötletszerűen. Teljesítési hely az a hely, melyet akár szerződés, akár törvény megjelöl olyan — geográfiai — hely gyanánt, amelyen felek szerződéses kötelezettségüknek eleget tenni tartoznak. Hogy a leggyakoribb ügyletet az adásvételt tekintsük: az eladó részéről azon hely a teljesítési hely, ahol az eladó az árut szolgáltatni, a vevő részéről azon hely, ahol a vevő a fizetést teljesíteni tartozik. Alkalmazva erre az 1868. évi LIV. tcz. 35. §-ának 1. bekezdését, az eladó azon helyen perelhető, amely hely reá nézve teljesítési helyül tekintendő, — tehát a vevő lakhelyén, ha ez a teljesítési hely, vagy saját telephelyén, ha ez a teljesítési helye — a vevő pedig azon helyen perelhet, amely hely reá nézve teljesítési, vagyis fizetési helyül tekintendő. Ez így világosan következik az 1868. évi LIV. tcz. 35. §-ából. Bárha így felállítva, e tétel magunk előtt is szinte tulságos nagy horderejűnek látszik, mégis e sokat emlegetett 35. §-ból e tétel világosan kiolvasható.

Már most e 35. §-hoz hozzátvetjük a kereskedelmi törvény 324. §-át, melyben az van kimondva, hogy pénzbeli tartozásokat az adós — és nincs különbség téve, hogy az áruért adós, vagy a készpénzért adós — rendszerint azon helyen köteles fizetni (más szóval teljesíteni), hol az ügylet megkötésekor a hitelezőnek kereskedelmi telepe vagy ilyennek nem létében lakása volt. E hozzátvetésből azután az a törvényes következtetés vonható le, hogy kereskedelmi ügyleteknél adós fizetési, tehát teljesítési helye, ha a hitelező bejegyzett kereskedő, ennek lakhelye lévén, az adós a hitelező lakhelyén meg is perelhető, lévén a 35. §. szerinti törvényes teljesítési hely a hitelező lakhelye.

Ezekből, most már visszatérve a fizetési meghagyásokra, az következik, hogy kereskedelmi ügyletekből folyó követelésekre nézve akár 40 koronán felül, akár 40 koronán alul, a hitelező ha bejegyzett kereskedő, az ő telepe vagy lakhelye szerinti járásbíróságnál kibocsáttathat fizetési meghagyást. És a fizetési meghagyás kibocsátását kérelmező bejegyzett kereskedő nem is tartozik hivatkozni arra, hogy követelése könyvkivonaton vagy számlán alapszik, mert mint fentebb kimutattuk, az ő pénzköveteléseinek *törvényszerinti teljesítési helyéül* az ő kereskedelmi telepe vagy lakhelye lévén tekintendő, e telep helye vagy lakhelyének illetékességét felperesnek a törvény maga adja meg.

Tekintettel azonban arra, hogy az illetékesség kérdését a fizetési meghagyást kibocsátó járásbíróság hivatalból vizsgálni tartozik, a fizetési meghagyás kibocsátását kérelmező

bejegyzett kereskedő tartozik kérelmében előadni, hogy ő az 1868. évi LIV. tcz. 35. §-ának 1. bekezdése és a kereskedelmi törvény 324. §-a alapján és mint bejegyzett kereskedő kéri a telepe, mint alperesnek törvényileg kötelezett teljesítési helyén a fizetési meghagyás kibocsátását. S a bíróság a fizetési meghagyást kibocsátani tartozik s nem vizsgálhatja azt, hogy kérelmező tényleg bejegyzett cég-e, vagy hogy a meghagyandó fizetés csakugyan kereskedelmi ügyletből származik-e; mert a bíróság az illetékesség kérdését *csak az előterjesztettek alapján* bírálhatja el, s csak jogi szempontból, azt azonban, *hogy az előterjesztett tényállítások való-e vagy sem, a bíróság hivatalból nem kutathatja alperesi tagadás nélkül.*

Ha a fizetési meghagyás kibocsátására ilyképpen a bejegyzett kereskedő telephelyének bíróságát illetékesnek fogadják el a bíróságok, — s a törvény szerint erre kötelesek is — segítve volna azon a nagy félszogségen, mely bíróságaink állandó praxisa folytán eddig fenállott, hogy t. i. bejegyzett kereskedőink 40 koronán aluli követeléseiket egyáltalán nem hajthatták be, mert a bírói praxis őket a fizetési meghagyás kibocsátására s ellenmondás esetén netáni tárgyalásra alperes lakhelye szerinti bírósághoz utalta, hol pedig a kereskedő nem járhatott el, minthogy ügyvédi munkadíj e bagatell-ügyekben alperes terhére meg nem állapított. És ilyképpen megszűnhetné a felperes telephelyétől távol lakó alpereseknek az az üzelme, hogy 40 koronán aluli tartozásokat nem fizetnek, mert számitanak arra, hogy felperes nem fog perelhetni telephelyétől távol eső helyen, mint-hogy felperes saját költségvesztesége nélkül bagatell-ügyre megbízottat nem vallhat. Ha bíróságaink gyakorlata a fenti értelemben alakulna a jövőben és ha bíróságaink bagatell-ügyekben, ha még oly kis ügyvédi munkadíjat is megállapítanak, akkor a fizetési meghagyásoknak sok buzgalommal átplántált, de gyakorlatban be nem igen vált intézménye a jövőben hasznosabb és igénybevetettebb eszköze lesz a jogszolgáltatásnak, mint eddig volt.

Dr. Szalai Emil.

Utolsó szó az orvosszakértői vélemények mérlegeléséhez.

In certis unitas, in dubiis libertas,
in omnibus veritas,

Taylor Alfréd.

Dr. Minnich Károly törvényszéki orvos a *Jogt. Közlöny* folyó évi 22. számában újból szakértői véleményt ad a Sonnenberg-Ziegler féle ismeretes bűnügyben. Szakértői véleménye teljesen azonos azzal, a melyet a főtárgyalás folyamán szóval előadott. Nagyon sajnálom, hogy viszont az én nézetem az ő szakértői véleményéről is teljesen azonos azzal a nézettel, melyet magamnak a főtárgyalás folyamán alkotam, s hogy kénytelen vagyok megmaradni amaz állításom mellett, hogy igenis a szakértő ur kétes és homályos dolgoknak apodiktikus formában való előadásával szakértői szempontból oly világításba helyezte a dolgot, mely a legnagyobb mértékben alkalmas lehetett volna az esküdszéket a vád érdekében befolyásolni. Az igen t. szakértő ur ne vegye tőlem rossz néven, ha én említett cikkében a kétszerkettő bizonyosságával hirdetett tanításai dacára is annyi merészséget veszek magamnak, hogy még mindig némi kételyeim legyenek akkori véleményének helyes volta felől.

Dr. Minnich ur nincs azzal megelégedve, hogy párhuzamot vontam a régi és az új bűnvádi eljárás között, és azt mondtam, hogy a szakértői intézmény most még veszélyesebb, mint azelőtt. Ez elvitázhatlan dolog, beismerte ezt egy kiváló orvosi kapacitásunk dr. Schächter is a *Gyógyászat* és az *Uj Magyar Szemlé*-ben megjelent feltűnést keltő cikkében, de beláthatja mindenki, a ki kissé utána gondol a dolognak, ebben a nem is olyan nehéz esetben: dr. Minnich

Károly ur is. Régebben a szakértői véleményeket hivatásos bírák bírálták el, kik hozzászoktak ahhoz, hogy ily kérdésekkel foglalkozzanak s kiknek azonfelül alkalmuk volt, maguknak a szakértői véleményről idejekorán tiszta képet alkotni. Most *teljesen* laikus embereknek *egyszeri hallásra* kell az orvosszakértői véleményt megérteni, megbírálni és mérlegelni. Nos, ez a feladat az esküdtek átlagos műveltségével nem áll arányban.

Az eset, mely a polemiát szülte, el van intézve végérvényesen, és daczára a hivatalos szakértő ur most ismételtén előadott és minden jóhiszeműsége mellett a vádlottak ellen szóló véleményének, az ítélet felmentő volt, az talán azt bizonyítja, hogy a védelem közegei — ezek közé tartozik az ellenőrző szakértő is — talán mégis megtették kötelességüket, a mit a szakértő ur, úgy látszik, kétségbe akar vonni, a mikor gúnyosan rámutat arra, hogy *én*, mint ellenőrző szakértő nem beszéltem annyit, mint *ő*. De ez mellékes. Én daczára a szakértő orvos ur újabb fejtegetéseinek, megmaradok a mellett, hogy az orvosszakértők nálunk, mint az eddigi tapasztalatok bizonyítják, nem szorítkoznak a törvény intentiói szerint rájuk ruházott feladatokra, hanem vádlókként lépnek fel. A mit ezzel mondani akarok, az világosabban kifejezve az, hogy a szakértők, habár tulajdonképpen a vizsgálódásuk tárgyát képező egyénen vagy hullán észlelteket teljesen elfogulatlanul úgy kellene előadniok, mintha a szóban forgó jogesetnek soha hírét sem hallották volna, rendesen nem úgy járnak el, hanem mérlegelik az állítólagos büntett külső körülményeit is, a mi már a vizsgálatot teljesítő hatóságok feladata, s igyekeznek véleményüket az előttük ismeretes külső körülményekkel olyformán összhangba hozni, hogy véleményük valóságos plaidoyer vagy a vádlott mellett, vagy a mi nálunk gyakoribb, a vádlott ellen.

Ha tehát, mint az első cikkemben idézett eset mutatja, még hivatásos bírakat is tévedésbe ejthet egy apodiktikus formában előadott szakértői vélemény, ez kétszeresen áll az esküdtekről. E fölött vitatkozni sem lehet.

A polemizáló szakértő ur éppen a Sonnenberg-Ziegler-féle esetet hozza fel annak példájául, hogy ez az utóbbi állítás nem lehet helyes, «mert hiszen éppen ebben az ügyben nem volt adható apodiktikus vélemény, és nyilvánvalóan e miatt volt az esküdtribíróság verdiktje felmentő». Nos, én még egyszer elolvastam a szóban forgó pótvéleményt és merem állítani, hogy abban az apodiktikus formában előadott vélemények egész sora fordul elő. A felmentés pedig megtörtént és pedig nem a szakértői vélemény *miatt*, hanem a szakértői vélemény *daczára*.

Rámutattam a szakértő ur egy ellenmondására is. Egy helyen t. i. azt állítja, hogy ha az újszülöttet erőszakkal fulasztották volna meg, az erőszaknak külső nyomai megmaradtak volna, mert hisz az újszülött teste, arca is sikos a magzatmáztól, vértől és magzatviztől. «Maga a csecsemőhulla 3165 gr. súlyu, 50 ctm. hosszú, hátán, lábán feketés barna higan-pépes *magzatszurokkal szennyezett*. Az összes hajlatokban kevés fehér *magzatmáz*». (Bonczjegyzőkönyv.) — Egy más helyen pedig azt mondja, hogy a gyermeket *megfürösztötték*.

Egyik állítás, szerintem, kizárja a másikat.

A már életében megfürösztött és szappannal megmosott csecsemő tiszta marad akkor is, ha mint hulla a bonczoló asztalra kerül; a mely újszülött hulla azonban magzatmázzal és magzatszurokkal szennyezve fekszik a bonczoló asztalon, az előzőleg megfürösztve és megmosva *nem* lehett. *Ebben az esetben tehát a bonczasztalra szennyezettén került hulláról megelőzőleg életben lemosták a szurkot!* Ebben az állításban tehát nincs-e inconsequentia? Az előbbi konstatació dr. Minnich Károly orvos ur, mint bonczoló orvos, az utóbbi pedig dr. Minnich Károly orvos ur, mint törvényszéki orvosszakértő állította az esküdtszéki tárgyaláson. Ezt az ellentmondást dr.

Minnich nem világította meg és én kételyeimnek rögtön a bíróság előtt kifejezést adtam. (L. főtárgyalási jkv.)

«Én, tekintettel — mondja a válaszban dr. Minnich — a körülményekre (elsőszülés, a szülés rohamossága, az újszülött fejének nagysága, a szülő-utak sértetlensége) valószínűnek mondtam, hogy a fej megszületése alkalmával a szülő nő szakszerű segítségben részesült. Arról nem tehetek, nem is vitatkozom, hogy vajon egy *elsőszülött* 35 czmnyi fejkerületét az ellenőrző szakértő ur kevesli», ezt akkor is mondtam, mikor, a főtárgyalást vezető elnök Zigler jelenlétét a szülésnél konstataálni akarta.

Itt ismét egy oly apodiktikus kijelentéssel állunk szemben, mely meg nem állhat. Én képes volnék saját praxisomból az egész boncztermet megtölteni oly nőkkel, kik 35 ctmel nagyobb fejkerülettel bíró gyermekeket gátrepedés és szakértői segítség nélkül hoztak a világra, kiknél a közelben levő cseléd vagy gyorsan hívott bába csak a köldökzsinórt kötötte. Dr. Minnich abból, hogy gátrepedés nem volt. szakértő jelenlétére következtet, ezzel még foglalkozni óhajtok. Ha a gátat illetőleg hasonló kísérleti eredményekkel bírnánk, mint a milyekkel a húgyhólyag, vagy a köldökzsinor szakadékonysága tekintetében bírnánk, *Spaeth* tanár által, vagy milyeket *Marey* nyert az edények szakadékonyságára, ismert méret előtt állnánk, mely szerint a gátat megítélhetnők, s csakis ezen esetben tudhatnánk valamit szakadékonysága felől általában s valamely konkrét esetben különösen, csak akkor határozhatnók meg azt az erőt és kitartást, vagy rövidebben mondva azon ellentállást, melyet ez vagy ama gát az ellenhatás irányában érvényesíteni képes, s gyakran már eleve tudhatnók, melyik gát fog a küzdelem alatt győzni, vagy melyik esik tehetetlenségének áldozatul. Így azonban még csak odavetőleg sem vagyunk képesek előre meghatározni. A szakadékonyság a *gát* boncz-élettani alkotásában, hossza és szélességében, nyújthatóságában, ruganyosságában, cohesiójában, feszerejében gyökeredzik és csak azután jöhet számításba a medence alkotása, állása és legutoljára a fejkerülete.

A gát elhanyagolt, szakavatatlan és nem kellő időben alkalmazott támogatása bizonyára nem oka a gátrepedésnek, mert a legtöbb angol szülész a gátat éppen nem támogatja, s ennek daczára sem bizonyítható be, hogy náluk több gátrepedés jönne elő, mint nálunk. A gáttámogatás régi időből reánk származott hagyomány, melyet sem tudományosan, sem gyakorlatilag nem lehet megállapítani. Erre vonatkozólag *Scanzoni* európai tekintélyre hivatkozom. (Szülészeti tankönyv, 3. kiadás, 249. lap.) Ami a száj-garatüregben talált *nyákot* illeti, mert erről van szó és ez van a bonczjegyzőkönyvben tárgyalva és nem nyákos anyag, miről a cikkíró tesz említést, — hogy *rothadási termék* volt, csak most tudtam meg! — erre csak egy a megjegyzésem, hogy egy budapesti szaktekintély konstataálta, ha a rothadás annyira előrehaladt stádiumban van, hogy a nyákhártyákon ilyennemű anyag mint rothadási termék lerakódhatott, a többi szervek rothadása is kérdéses és talán a tüdőbeli levegő (!) is ilyen lehetett. A cikkíró ama kérdésére továbbá, hogy én miért emlegettem a száj- és garatüregnek esetleg gyapottal való kitömösztölését — mert így lett említve — válaszolok. A szakértő ur pótvéleményében puha, kitömő közegről óvatosabb, enyhébb kitömösztölést tesz említést; itt elsősorban gyaputra kellett gondolnom, (ez a feltevés különben a szakértő urra a legkedvezőbb, hisz ha csak valamivel keményebb consistentiájú tömeszt veszek fel, pld. rongyot stb., már — engedelmet kérek — csak mégis kellett némi sérülésnek, szakításnak, horzsolásnak, vagy legalább feltűnően diffúz véraláfutásnak a száj- és garatüregben mutatkozni, miről a bonczjegyzőkönyvben nincsen említés. Ezért a diszkrét feltevésért tehát a szakértő ur inkább hálával tartoznék nekem!! Engedje meg, hogy e tekintetben Hoffmannra hivatkozzam, kinek láttelepe az ujjal való betömösztölésről talán mintának is elfogadható.

Végül még a köldökzsinórral foglalkozik a cikkíró. Ha a törvényszéki orvos ur nem akarja hinni, hogy átvágás előtt szükséges lekötni a köldökzsinort — arról nem tehetek — meggyőzni nem is kísértem meg, — és miként a főtárgyaláson kifejtette, a jövő században nem is fogják azt lekötöni. — Az igen érdekes nézet, de az esküdtbírósnak talán mégsem *feladata*, hogy előtte *új* orvosi profetiákat ratifikáltasson! Arra tán emlékszik, hogy a védő és én ehhez «hozzá nem járultunk» (l. jegyzőkönyv) s hogy feleletei «ki nem elégítettek» és *hosszu beszéde*, ékesszólása nem volt képes lerombolni szememben azt a «sulyt», melyet az egész orvosi világ a köldökzsinor átvágás előtti lekötésnek tulajdonít. A történeti hüség kedvéért nem hallgathatom el, hogy kérdést tettem Zieglerhez, a mezőörhöz, lásd mezőör vallomása, kérdéseket tettem dr. Minnich urhoz, szóval azokat a körülményeket, a melyek előtttem a főtárgyaláson megvilágítva nem voltak, a melyek kellően megvilágítva dr. Minnich Károly cikke után sincsenek, felvettem már ott. *Dr. Szigeti Gusztáv.*

Különfélék.

— **Párbajozó kir. ügyész.** Ismét egy kir. ügyész párbajozott, rendőrségi assistentia mellett. Hogy a párbajnál segédkező rendőrkapitánynak aligha lesz valami bántódása: az a mai viszonyok közt valószínű. Reméljük azonban, hogy a kir. ügyész fölött álló hatóságok nem fogják föl ily kedélyesen a dolgot és megfontolás tárgyává teszik, vajon kir. ügyész ur, kinek feladata a bűncselekmény elkövetői ellenében a vádat képviselni, ezen bűncselekmény után viselhet-e tovább ezen bizalmi állását?

— **Zsögöd Benő** «Fejezetek kötelmi jogunk köréből» című műve második kötetének negyedik füzeté jelent meg az Athenæum kiadásában. Ezen huszonkét ivre terjedő füzet a három első részt magában foglaló kötet folytatását és befejezését képezi. A munka jellegéről és nagy kiválóságáról több ízben szoltunk, felesleges itt ismétlésekbe bocsátkozni. Örömrökönknek adunk ezúttal kifejezést a fölött, hogy kötelmi jogunk magyarán feldolgozását a maga teljességében bírjuk.

— **Alföldy Ede** kir. járásbíró összeállította az igazságügyi adminisztrációra vonatkozó, számos törvények és rendeletekben elszórtan található szabályokat. Hasznos munkát végzett főleg a hivatali főnökök és felügyeleti hatóságok részére, kiket igazgatási feladataikról minden ügyagra vonatkozólag kimerítően tájékoztat. A könyv anyaga négy részre oszlik: igazságügyi szervezet és szolgálati szabályok; bírói ügyvitel; büntetések végrehajtása; gazdasági ügyek. Érdeme, hogy nem egyszerűen gyűjteménye, hanem szerves feldolgozása s rendszerre alakítása az illető törvény és rendeleteknek.

— **A bírósági végrehajtói vizsgarendszerről** a Bírósági Végrehajtók Közlönyében a következőket olvassuk:

Az a körülmény, hogy a minősítési törvény a legalsóbb rangfokozatba sorozott köztisztviselőktől is legalább 4 középiskolát kíván, több százezer ember elől elvágta a könnyű hivatalsszerzés útját. S ezek a künrekedt emberek most mind megrohanják a bír. végrehajtói pályát. Hisz ezen, szintén köztisztviselőktől a törvény kifejezetten még írni-olvasni tudást sem kíván. Valójában megbotránkozik az ember annak látára: mily emberek jelentkeznek végrehajtói vizsgára és képesítetnek is és ezen képesítés birtokában, miután ezzel jogot szereztek, hány meg hány oly jelölt neveztetett ki, a kinek még a helyesírásról sincs fogalma. Hogyan várható tehát ilyenektől, hogy a sokféle törvényt és rendeletet ismerjék és kineveztetésük esetében helyesen járjanak el. Az utóbbi tíz év alatt 23 olyan törvényszék volt, a mely egyetlen egy jelöltet sem utasított vissza.

— **Az előleges letartóztatásnak a fogházbüntetésbe való kötelező beszámítása.** A budapesti kir. ítélő tábla 10987/97. B. sz. a. ítélte: Minthogy az előleges letartóztatás a fogházbüntetésbe mindig beszámítandó, az R. M. vádlottra

kiszabott összefüggéséből az 1896. évi szeptember hó 8-tól ugyanazon hó 12-ik napjáig tartott letartóztatása által a Btk. 94-dik §-a alapján négy napot kitöltöttnek nyilvánít stb. — A m. kir. Curia 2269/1898. B. szám alatt ítélte: Tekintve, hogy a kir. ítélő tábla ítéletének az a kijelentése el nem fogadható, hogy az előleges letartóztatás a fogházbüntetésbe mindig beszámítandó, miután a vizsgálati fogság beszámításáról rendelkező, a Btk. 94. §-ában foglalt meghatározásokkal ellentétes, amely idevonatkozólag lényegileg azt mondja, hogy a vádlott által önhibáján kívül töltött vizsgálati fogság hosszú tartama képezheti csupán beszámítható tárgyát, a mely eset ezúttal nem foroghat fenn, mivel a vádlott nem önhibáján kívül álló okból tartóztatott le s a letartóztatás sem volt hosszú tartamu: ezeknél fogva a hivatkozott kijelentés mellőztetik, R. M. vádlott fogházbüntetése három hónapra felemeltetik s abból az előleges letartóztatás által kitöltöttnek semmi sem vétetik. Δ

— **Adalék a kiadatási eljárás elrendeléséhez.** A sikasztás *büntetéssel* vádolt E. M. bűnyében a budapesti kir. büntető törvényszék a vádlottat a 31,560/98. B. sz. ítélettel a 92. §. alkalmazásával sikkasztás *vétsége* miatt egy hónapi fogházbüntetésre ítélte. Ezen ítéletet a budapesti kir. ítélő tábla a 7901/98. B. sz. ítélettel feloldotta s a kir. törvényszéket új határozat hozatalára utasította. Ennek megtörténte előtt azonban a vádlott Belgiumba ment. A kiadatási eljárás megindítását a törvényszék nem rendelte el.

A budapesti kir. büntető törvényszék 20,597/99. B. sz. végzése: A kir. törvényszék E. M. kikérését a belgiumi kormánytól mellőzi. Mert: A Belgiummal 1881. évben kötött s azon évi XIX. tcz.-ben foglalt kiadatási szerződés I. cikke szerint kiadatásnak csak oly büntetendő cselekmény miatt van helye, mely legalább egy évi szabadságvesztésbüntetést von maga után.

Minthogy pedig a kir. törvényszék a 31,560/98. sz. ítélettel E. M.-t a vádbeli sikkasztásért csak egy havi fogházra ítélte, tehát a kikérésnek alapul szolgáló bűncselekmény távolról sem vont egy évi szabadságvesztésbüntetést maga után s hazai bírói gyakorlatunk alapján bátran állítható, hogy a majdan E. M. ügyében ítélni hivatott felsőbb bíróságainknál sem fog a büntetés egy évi tartamban megállapíthatni, Belgium kormánya a szerződés értelmében E. M.-t ki nem adhatná s így a kikérési eljárás mint célra nem vezethető s nem jogosult annál kevésbé foghat helyt, mert a vádbeli bűncselekmény sulya semmi arányban nem áll az E. M.-nak Antwerpenből Budapestre leendő szállításából eredő tetemes költségekkel.

A budapesti kir. ítélő tábla 4216/1899. B. sz. a. végzett:

A kir. ítélő tábla az elsőfoku bíróság végzését megváltoztatja, vádlott E. M. irányában a kiadatási eljárást elrendeli s a kir. törvényszéket további szabályszerű eljárásra utasítja. Mert: A Belgiummal kötött kiadatási szerződést tartalmazó 1881. évi XIX. törvény I. cikkelye szerint a büntetendő cselekmények miatt üldözött egyének közül csak azok kiadatása kérhető, kik a megkereső és megkeresett állam törvényei szerint egy évi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztésbüntetéssel sújtandó cselekményt követtek el, de ezen mérték meghatározásánál semmi esetre sem szolgálhat irányadóul az, hogy vádlott egy ízben egy hónapi fogházra ítéltetett, mert ezen ítélet a kir. ítélő tábla által feloldatván, a Btk. 355. §-a alapján sikkasztás büntette miatt vádolt E. M. a Btk. 358. §-a alapján öt évig terjedő börtönnel büntethető; azon feltevés pedig, hogy az enyhítő körülmények méltatása mellett egy éven aluli büntetés fog kiszabni, mint előre meg nem határozható körülmény a kiadatási eljárás mellőzésére okul nem szolgálhat, minélfogva az elsőfoku bíróság végzésének megváltoztatásával a kiadatási eljárást el kellett rendelni.

— **Ügyvédi czimtábla helytelen használata** miatt a győri ügyvédi kamara egy ügyvédet az ügyvédi rendtartás 68. §-ának b) pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek mondott ki, ezért az ügyvédi rendtartás 70. §-ának 1. pontja alapján írásbeli feddésre ítélte s arra kötelezte, hogy az utca sarkán alkalmazott czimtábláját 15 nap alatt újabb fegyelmi eljárás megindításának terhe mellett távolítsa el. *Indokok:* Vádlott ügyvéd a lakásául szolgáló ház kapuján alkalmazott szokásszerű kis ügyvédi czimtáblán kívül az utca sarkán a ház falára szegezett nagyobb kereskedői üzletszerű táblát is tart kifüggesztve és ezt a kamarai tagokhoz intézett 513/898. sz. általános és hozzá külön intézett 78/899. számú

felhívás daczára el nem távolította s jelenleg is kifüggesztve tartja. Az utca sarkán kereskedői üzletszerű és reklám czélokra szolgáló, feltűnő nagyobb czímtábla használata pedig az ügyvédi állás tekintélyével meg nem egyeztethető és a nagy közönség körében is méltó megütközést kelt; ennél fogva vádlott ügyvéd ily czímtáblának használata által az ügyvédi kar tekintélyét sérti és az ügyvédi rendtartás 98. §-ának b) pontjába ütköző fegyelmi vétségben vétkesnek volt kimondandó. A kifogásolt táblának 15 nap alatt leendő eltávolítását azért rendeltük el, mert ha vádlott a kifogásolt táblát a kitűzött határidő alatt sem távolítja el, ez által újabb fegyelmi vétséget követ el s ellene az eljárás újból megindítandó lesz.

A kir. Curia: Az elsőfoku fegyelmi bíróság ítélete indokainál fogva helybenhagyatik. (1900 május 12. 215. sz.)

Nemzetközi Szemle.

— **A bécsi ügyvédi kamara közgyűlésének** az első cikkünkben tárgyalt ügyön kívül egy másik fontos tárgya is volt: az informatio-irodák és a hitelegyletek tulkapásai elleni állásfoglalás. A csaknem egyhangulag hozott határozat e tárgyban így szól:

„Tekintettel arra, hogy egész sora a vállalatoknak és egyleteknek közvetlenül vagy ügyvéd czége alatt közvetve visszaélésképpen üzi ügyfelek képviseletét, adósok megintése és követelések behajtása által; tekintettel arra, hogy az ily vállalatok és egyletek az ügyfelek képviseletét ügynökök, utazók, reklám és más, az ügyvédek részére tilos módon szerzik, elhatározza a közgyűlés: a kari becsülettel összeegyeztethetetlen minden üzleti összeköttetése az ügyvédnek oly vállalatokkal és egyletekkel, melyek az adósok megintésével vagy követelések behajtásával foglalkoznak tagjaik részére vagy idegenek számlájára, vagy a melyek belenyulnak az ügyvédi tevékenység területébe, hacsak nem humanitárius czélú jogvédő egyesületről van szó. A választmány felhivatik, hogy minden eszközt az ily összeköttetések meggátolására igénybe vegyen, az e határozattal magukat ellentétbe helyező kamarai tagokat ezen összeköttetések azonnali felbontására szorítsa és az ez iránti rendelkezések végrehajtását a legszigorubban ellenőrizze. Megbizzá végül a közgyűlés a választmányt azzal, hogy az illetékes hatóságoknál teljes nyomatékkal hasson oda, hogy az ily vállalatoknak és egyleteknek megtiltassék olyan teendők ellátása, melyek az ügyvédség jog- és kötelességei körébe vannak fentartva, a milyenek különösen az intések és a követelés behajtása.»

— **Kartellek ellen.** A bécsi Oberlandesgericht legutóbb hozott ítéletében hatálytalannak mondotta ki a zománczozott bádóg árukra nézve a Länderbank és több gyáros között kötött kartell-szerződést. Az indokolás kiemeli, hogy bár a felek bizományi viszonyba burkolták a kartell-szerződést, ez a jogviszony lényegén nem változtat. Egyik szerződő félnek sem volt szándéka közönséges bizományi ügyletet kötni, a mi onnan is kiderül, mert a Länderbankra volt bízva az árak megállapítása. A kartell-szerződés abból is megállapítható, hogy az összes szerződő felek a Länderbanknak feltétlen engedelmisséggel tartoztak. A felek közti szerződésnek az volt a célja, hogy az árakat felhajtsák; hogy sikerült-e ez vagy sem, az közömbös. A szerződés bírói elismerésben nem részesülhet, mert általa a vevőközönség érdekei vannak érzékenyen sértve.

— **Egy német író** olyan megállapodásra lépett egy kiadó czéggel, hogy minden művét kizárólagosan ezen kiadónak adja át kiadásra és az eladási ár 25%-át neki engedi át. Az író e szerződést megszegvén, a kiadó kérelmére az elsőbíróság kimondotta, hogy az írónak különbeni pénzbírság terhe mellett tilos az ő műveit bárki másnak, mint a felperesnek, kiadás végett vagy bizományba átadni. A harmadfokban ítélező

Reichsgericht ezen ítéletet megváltoztatta, kimondván, hogy a pactum de paciscendo ezen esetben nem bír hatálylyal, mivel nincs meghatározva a jövődöbeli szerződés tárgya, sem annak tartama.

— **A német Reichsgericht** kimondotta, hogy külföldi tőzsdéken kötött határidőüzletek Németországban a tőzsdéi lajstromba be nem vezetett németországi lakos ellen nem érvényesíthetők német bíróságok előtt.

— **A porosz felsőházban** a hitbizományokról szóló új törvényt sürgetnek, nem a hitbizományok eltörlését, hanem ellenkezőleg azok alapításának megkönnyítését czélolván. A porosz statisztikai hivatal most a vonatkozó statisztikai anyag összeállításán dolgozik.

— **A nők és a polgári törvénykönyv.** Huber Jenő berni egyetemi tanár, a schweizi igazságügyi kormányzati osztály megbízásából schweizi polgári törvénykönyvre nézve javaslatot dolgozott ki, a mely most bizottsági tárgyalások alapjául szolgál. Bern, La Chaux de-fonds, Lausanne, Genf, Zürich és Winterthur női egyletei az igazságügyi kormányzathoz közös előterjesztést intéztek, a melyben kifejtik, hogy Huber javaslata a kor követelményeire nincs kellő figyelemmel.

A schweizi és a németországi lapok a nőegyletek előterjesztését nevezetes jelenségnek minősítik, a mennyiben e munkát egybefoglalja mindazt, a mit a nők helyes alapon jogi állásuk javítására követelhetnek, s a mennyiben most először történik meg, hogy ilyen fontos kérdésben Schweiz női egyesületei ügyükkel közösen és hivatalosan a hatósághoz fordulnak. A női egyesületek legfontosabb követelése az, hogy a házassági vagyonszövetségnek a vagyonszövetség nézve a javaslatban megállapított rendszere a vagyonszövetség önállóságával, vagyis a különvagyonszövetség rendszerével pótolassék. A javaslattal ellentétben követelik továbbá, hogy ne csak a férfiak, hanem a nők is lehessenek gyámok. E részben hivatkoznak a német birodalom új polgári törvénykönyvére, a mely a nőt szintén képesítettnek mondja a gyámságra. Ezután azt a kívánságot nyilvánítták, hogy a házassági lakóhely megállapítása csak akkor legyen a férj kizárólagos joga, «ha a felesége és a gyermeke főtartásáról egymaga gondoskodik». Ezzel a töldelekkel meg akarják akadályozni, hogy a férj lakóhelyét olyannal váltsa föl, «a hol a nőnek már nem lehetséges hivatását vagy keresetét sikeresen tovább folytatni». Huber tanár javaslatának egyik pontja azt mondja, hogy a gyámhatóságok a szülők kötelességellenes maguktartása esetében kellő intézkedéseket tartoznak tenni, hogy a visszasságok megszűnjének és ismétlésük megelőztessék. A nőegysületek ki akarják mondatni, hogy ezen intézkedéseket azon esetben is meg kell tenni, ha a szülők fontos kérdésekben, a mikor gyermekeik java forog szóban, nem értenek egyet. Huber javaslata továbbá gondoskodik a gyámságról, ha az anya, a kinek szülői hatalma van a gyermekek fölött, újra férjhez megy. A gyermekek javát czélzó ez az intézkedés következtése a vagyonszövetség rendszer alapjául a Huber tervezetében elfogadott vagyonszövetség ama elvének, a mely a vagyonszövetséget a férjre ruházza. Csak logikus, ha a nők a különvagyonszövetség rendszeréhez képest azt követelik, hogy a gyámságnak akkor is legyen helye, ha az atya újra megnősül. Végül a női egyesületek azt a kívánságot fejezik ki, hogy az elvált asszony, föltéve, hogy a válást kimondó ítélet sem házasságtörésben, sem becstelenítő cselekedetben bünösnek nem mondja ki, megtarthassa volt férje nevét, vagy pedig fölvehesse leánykori nevét.

— **A nemzetközi magánjog** tárgyában Haágában megnyílt értekezleten 14 állam, nevezetesen Németország, Ausztria-Magyarország, Belgium, Dánia, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Luxemburg, Németalföld, Portugália, Rumánia, Oroszország, Svéd-Norvégország és Schweiz képviselői jelentek meg. 4 bizottság választatott; az első három a házasság, az öröklési és gyámsági joggal foglalkozik; a negyedik bizottság a legközelebbi conferentia tárgyait készíti elő.

— **A francia törvényhozás** megszüntetni készül azt a tilalmat, mely szerint a házasságtörő felek egymással házasságra nem léphetnek.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre — 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Kis novella vagy nagy novella? *Dr. Fayer László* egyetemi tanártól. — A magánlaksértés mint eszköz-cselekmény. *Dr. Heil Fausztin* kir. közigazgatási bírótól. — *Törvénykezési Szemle:* Felelet a «Nyílt kérdésre.» I. *Dr. Köpf János* budapesti ügyvédtől. II. *Dr. Boros Mór* újpesti ügyvédtől. — Emelhető-e a jelzálogilag biztosított követelésnek engedményesével szemben a kölcsönösszeg le nem olvasásának kifogása? *Huf József* soproni ügyvédtől. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Kis novella vagy nagy novella?

Büntetési Rendszerünk Reformja című III. füzetem előszavában (1892.) a Schedius-féle novella-javaslatról, melyet utóbb Erdély miniszter a képviselőházban visszavont, ezeket irtam:

«A kormányjavaslat itt-ott oly apróságokat karol fel, melyek egy rendszeres revisióban ugyan helyt foglalhatnak, de ugynevezett novellában nem. Ezen módosítások, a mint ma a kormányjavaslatban foglaltatnak, a dolog természete szerint folyton egyéb módosítások iránti javaslatokat hoznak létre; s ha egyik ilyen hiba megkorrigáltatik, miért ne a szomszédjában levő másik is, mely hasonló jelentőségű. Egyéni véleményem szerint tehát a kormányjavaslatban bizonyos törvények viandók végbe. S erre nézve vezérfonal az volna, hogy kihagyassék minden oly változtatás, melynek csak csekély kihatása van és mely nem szükségszerű folyamánya egy valóban fontos módosításnak.»

A mostani kormányjavaslat a Schedius-féle javaslat szüldöttje. Leginkább csak abban különbözik tőle, hogy még több aprólékos módosítást tesz a codexen, mint az előbbi. A napokban tartott enquête en ismét számos új módosítás eszméje merült fel. Ha még egy enquête lesz, és ha számba vesszük a képviselőház és a főrendiház igazságügyi bizottságainak és a két ház plenumának tárgyalásait, hol szintén mindenütt fognak új javaslatok felmerülni: a novella előreláthatólag eléri a codex terjedelmének felét s akkor egy helyett két büntető törvénykönyvünk lesz. Senki sem fog eligazodni tudni a megmaradt és a módosított §-ok chaosában.

Részemről a kormányjavaslatával homlokegyenest ellenkező eljárást tartok követendőnek. Előbb meg kell állapítani azon intézményeket és codex-módosításokat, melyek lényegesek és melyek létesítését büntető igazságszolgáltatásunk javításának tekintete föltétlenül megköveteli.

Azt hiszem, mindannyian megegyezünk hozzávetőleg a következőkben: feltételes elítélés, fiatakoruak, visszaesés, pénzbüntetés reformja, — (ezen négy kérdés alkalmat ad a jogpolitikai és a kriminal-sociologikus követelmények figyelembe vételére), — sértett fél indítványának kérdése, vizsgálati fogság beszámítása, a lopás büntetésének szabályozása, önbíráskodás, szemérmű delictumok iránti szabályok kiegészítése, dynamit-törvény, néhány minimum leszállítása.

Egyéb kérdés csak úgy vétetné fel, ha jelentőség és aktualitás dolgában emezekkel vetekedik. Egyedül az ily eljárás véd meg az ötletszerűségtől.

Vagyis keresztlvitetné a büntető igazságszolgáltatás arányos továbbfejlesztése azon ponttól kezdve, hol a codex megállott. Nem foltozás, hanem kibővítés; a régi épülethez

egy szellősebb új épületszárny illesztése, mely az egészet lakályossá teszi.

Merem állítani, hogy az öntudatosan összeállított néhány határozmányban az igazságszolgáltatásnak nagyobb mérvű javítása foglaltatnék, mint az innen-onnan előkerült rengeteg sok módosításban, melyek közül nem egy csak irályi jelentőségű, némelyik pedig betöm egy kis hézagot és kinyit egy másikat.

A büntetési rendszert illetőleg pedig még ma is a végrehajtásra helyezem a súlyt. Ki kell fejleszteni a rendszer azon részeit, melyeket eddig az administratio elcsenevészní hagyott; ilyenek az éjjeli külön elzárás, a javító-intézetek, a közvetítő intézetek; a praeventio és a patronage intézményei, mely utóbbiakról a Btk.-nek többször módosított és megnyirbált 27. §-a bőven gondoskodott, midőn azt rendelte, hogy a pénzbüntetések első sorban elbocsátott szegény foglyok segélyezésére fordítandók.

A mi az enquête egyik tagja által felhozott azon tényről illeti, hogy a börtönbüntetés legnagyobbbrészt törvényszéki fogházakban hajtatik végre: ez nem ellenkezik a törvénnyel, mivel a Btk. 36. §-a maga mondja, hogy a börtönbüntetés kerületi börtönben vagy az igazságügyminiszter által e célra kijelölt törvényszéki fogházakban hajtatik végre. Erre nézve tehát újabb statisztikai adatok gyűjtése nem bír különös jelentőséggel. Aggasztó azonban az, hogy a börtönbüntetés eshetőleges megszüntetésével ismét új és új részei a codexnek válnak kérdésesekkel.

Ne feledjük, hogy a Btk. volt Magyarországnak első relative önálló codexe és hogy nem volna megbocsátható, ha, kényszerítő indokok nélkül, tulkorán szednők szét ezen alkotást, mely akkor, midőn készült, kétségkívül meghaladta korát, és mely még most sem mondható elavultnak, csak hiányosnak.

Zárom soraimat ugyanazon szavakkal, melyekkel nyolcz év előtt a fent idézett előszót lezártam:

«Egy javaslat, melyben a kormány kijelenti, hogy a mai büntető igazságszolgáltatást *igazságtalannak* tartja, nem hagyható függőben soká. A függőben hagyás azt jelentené, hogy az ország kormánya közömbösen nézi az általa igazságtalannak tartott ítélkezést.»

Dr. Fayer László.

A magánlaksértés mint eszköz-cselekmény.

Közbejött körülményeknél fogva, csak most vehettem tudomást dr. Finkey Ferencznek a *Jog* folyó évi 2. és 3-ik számaiban fenti cím alatt megjelent érdekes értekezéséről, a mely e sorok megírására késztet annyival inkább, mert egész tartalma legalább kiválóan a Jog-nak 1895. évi 44. számában «magánlaksértés és halmazat» cím alatt megjelent értekezésem ellen irányul, s mert talán felesleges is különösen kiemelnem — a nézeteltérés dacára is csak kellemesen érinthetett az, hogy bár több év előtt megjelent értekezésem tudományunk oly szakavatott művelőjének mint Finkey, figyelmét felkeltötte.

Arra, hogy egyetértésre jöjjünk, természetesen alig lehet kilátás. A kiindulási pontoknak ellentétes volta azt egyenesen kizárja. A vitás kérdés a Btk. 330. §-ában foglalt ezek-

nek a szavaknak értelmére vonatkozik: «a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forogna fen».

Ellenfelem a törvényt úgy értelmezi, hogy «a magánlaksértés büntetett, ha az csak eszköz volt valamely nálánál súlyosabb bűncselekmény elkövetésére, az elkövetett súlyosabb bűncselekmény absorbeálja».

Magánlaksértés büntette és más bűncselekmény találkozása esetében tehát halmazat (értsd anyagi halmazat) feltétlenül csak akkor állapítható meg, ha a magánlaksértés eszközcselekménynek nem tekinthető; ellenkező esetben csak akkor állapítható meg halmazat, ha a magánlaksértéssel találkozó bűncselekmény a magánlaksértésnél enyhébben büntetendő, míg a magánlaksértéssel találkozó, de ennél súlyosabb bűncselekmény a magánlaksértést absorbeálja.

A tannak gyakorlati eredménye az, hogy:

a) a vádlott, aki másnak házába betör, s ott testi sértést követ el, ha a testi sértés elkövetésére csak a betörés után határozta el magát, tehát ideológiai egység hiányában, a magánlaksértés büntette is az elkövetett testi sértés miatt az anyagi halmazat szabályai szerint büntetendő, tekintet nélkül arra, hogy az elkövetett testi sértés által megállapított bűncselekmény a magánlaksértésre megállapítottnál enyhébb vagy súlyosabb büntetési tétel alá esik; ellenben

b) ha a vádlott másnak házába betör és ott testi sértést követ el, de a laksértést éppen a testi sértés véghezvitele céljából, mint eszközcselekményt követte el, tehát a laksértés és a testi sértés között fenforgó ideológiai egység esetében, a vádlott csak akkor büntetendő az anyagi halmazat szabályai szerint, ha a testi sértés a magánlaksértésnél enyhébb büntetési tétel alá esik, tehát jelesül csak könnyű, vagy súlyos testi sértés vétségének tényálladékát állapítja meg. Ha ellenben a testi sértés a laksértésre megállapítottnál súlyosabb büntetési tétel alá esik, akkor a súlyos testi sértés a laksértést absorbeálja, s vádlott csak a testi sértésre megállapított büntetéssel büntethető. Ellenfelem beismeri az ebből származó azt az anomáliát, hogy a vádlott, a kinek terhére a laksértésen felül csak könnyű testi sértés vétsége esik, a törvény szerint súlyosabban büntethető, mint ha könnyű testi sértés vétsége helyett a Btk. 302. §-ának első bekezdése szerint büntetendő súlyos testi sértés büntetettét követte volna el; mert az első esetben a tettes a Btk. 330., 302. 96. és 98. §-ai alapján négy évig terjedhető börtönnel büntethető, holott a második esetben a 302. §. első bekezdése alapján megállapítható börtönbüntetés 3 évet meg nem haladhat; de ezt érvnek álláspontja ellen el nem fogadja, s azzal vigasztalódik, hogy a következetlenséget a bíró a gyakorlatban el fogja tüntetni.

Erre vonatkozólag csak annyit jegyzek meg, hogy a kimutatott következetlenséget én nem érv gyanánt hoztam fel, bár az segédérv gyanánt mindenesetre felhozható lenne még akkor is, ha a törvény értelméhez különben kétség férhetne, mert az ismeretes interpretationális szabály szerint «in ambigua voca ea potius accipienda est significatio, quae vitio caret».

Finkeynek Fayerével egyező, bár másképp indokolt, nézetével ellentétben a Btk. 330. §-a kérdéses rendelkezésének értelme szerintem az, hogy a magánlaksértés külön megállapítását csak akkor zárja ki a törvény, ha maga a laksértést megállapító cselekmény más súlyosabb büntettnék tényálladékát állapítja meg.

Finkey azt kérdezi, van-e a törvény szavaiban csak egy betű utmutatás ennek az értelmezésnek igazolására? Ő nem látja sehol. S ha a törvény ezt a megszorítást nem ismeri, kérdezi, hogy miért és mi czimen tehetjük mi?

Ezzel szemben én azt kérdezem, van-e a törvény kérdésben forgó szavaiban csak egy betű utmutatás arra az értelmezésre, a mely különbséget tesz a szerint, a mint a magánlaksértés eszközcselekmény jellegével bír vagy nem? a

szerint, a mint a magánlaksértés és az azonfelül elkövetett súlyosabb bűncselekmény ideológiai egységet képez-e vagy sem? S ha a törvény ezt a megkülönböztetést nem ismeri, miért és mi czimen tehetjük mi?

Finkeynek, ha jól megértettem, s azt hiszem, hogy megértettem, fő érve az, hogy ideológiai egység esetében, a tettesnek «egy cselekvéséről» kell beszélni; mert: «a cselekvés» alatt nem a physikai actus az u. n. elkövetési cselekvést kell érteni, hanem a tettes mindazon tevékenységét vagy mulasztását, a melyet el kell követnie a végből, hogy a külvilágban beállott változás, mint egy speciális delictum az ő alanyi bűnösségének eredményeül legyen tekinthető. Ebből azt kell következtetnem, hogy Finkey a kérdéses esetekben természeti cselekvés egységet (natürliche Handlungseinheit) lát. Ez előtérbe állítja a cselekvés egységének vagy azonosságának elsősorban nem jogi, hanem pszichológiai problémáját, ezt pedig Finkey nézetem szerint nem helyesen oldotta meg, mert az ő megoldása a lélektan vitán kívül álló tételeivel ellenzek.

Abban kétségkívül igaza van Finkeynek, hogy a cselekvéshez nemcsak az utolsó physikai actus tartozik; ennek ellenkezőjét én nem állítottam, s tudtommal soha senki nem is állította.

Abban is tehát kétségkívül igaza van, midőn azt mondja, hogy: «nem az utolsó physikai actus, a szurás vagy gyújtás az, a mi emberölés vagy gyújtogatás esetében «cselekvés» alatt értendő, hanem mindaz az előző magatartás, tevékenykedés, a mit a tettes kifejtett abból a végből, hogy az utolsó actust végrehajthassa».

De a kérdés nem ez, mert ebben senki nem kételkedik, hanem kérdés az, vajjon ez a megelőző magatartás és tevékenykedés az utolsó physikai actussal együtt «egy cselekvést» vagy «több cselekvést», tehát «cselekvés egységet» vagy «cselekvés többséget» állapít-e meg. S midőn erre a kérdésre Finkey sine distinctione azt válaszolja, hogy ez mindig «egy cselekvés», «cselekvés egység», a mi végelemzésben annak a tételnek a felállításával azonos, hogy: «a végcél egysége a physikai cselekvések többségét egységgé teszi», ez az, amire én azt mondom, hogy nincs igaza, s hogy ez a lélektan vitán kívül álló tételeivel ellenzek. A Finkey tételéből igaz az, hogy ez a megelőző magatartás és tevékenykedés az utolsó physikai actussal együtt «egy cselekvést», «cselekvés egységet» képezhet, de nem igaz az, hogy az utolsó physikai actus végrehajthatása céljából kifejtett minden előző magatartás és tevékenység az utolsó physikai actussal együtt mindig és feltétlenül «egy cselekvést», «cselekvés egységet» képez.

A Finkey által felhozott példákban igenis az ő nézetének megfelelően «cselekvés egység» forog fen annak esetében:

a) a ki ötszörre, hatszorra adta be a mérget áldozatának;

b) a ki 18 késszurással sértette meg ellenfelét, ütötte, fojtogatta s végül vízbe dobta a sértettet, s a halált éppen a vízbe dobás idézte elő. Cselekvés egység ez mindenesetre legalább akkor, ha az elősorolt összes ténykedési mozzanatok egyaránt ölési szándékkal hajtották végre;

c) a ki négy-öt helyen gyújtja fel a házat. Mindezek helyesen mondja Finkey — csak «egy cselekvést» létesítettek.

Ellenben Finkey nézetétől eltérő nézetem szerint nem forog fen «cselekvés egység» annak esetében:

d) a ki emberölésre vagy erőszakos nemi közöszülésre irányzott szándékkal áldozatának lakásába behatolt, s ott az emberölést vagy az erőszakos nemi közöszülést végrehajtja;

e) a ki gyújtogatási célból a padlásra behatol és ott a házat felgyújtja;

f) a ki nyitott szobába lép, s ott lopást követ el.

Ezekben az esetekben is — Finkey szerint — a tettes «egy cselekvést» létesített. Nézetem szerint ez «több cselek-

vés», s nem «cselekvés egység», hanem «cselekvés többség». Finkey szerint ezekben az esetekben «több cselekvést», tehát «cselekvés többséget» csak az vehet fel, a ki a «cselekvés» szó alatt a physikai actust, a testmozgást érti; a mit pedig az alatt érteni nem lehet, mert a «cselekvés» szó jogi értelmében nem az actusokat jelenti, hanem a tényálladéknak tárgyi oldalát.

Ebben a kijelentésben, nézetem szerint, két tévedés van. Először is a «cselekvés» szó alatt a testmozgást nem értheti senki; mert a testmozgás egyik alkateleme ugyan a cselekvésnek, (a mulasztás kérdéséről itt eltekintünk), de nem azonos a cselekvéssel. Testi mozgás nélkül nincs cselekvés (legalább pozitív cselekvés), de a testi mozgás maga még nem cselekvés. A cselekvéshez a testi mozgáson, a physikai actuson kívül, lelki — psychikai — actus szükséges, a melyet akaratnak nevezünk. Másodszor: a «cselekvés»-nek jogi értelméről nem lehet szó; mert a «cselekvés» nem jogi, hanem lélektani fogalom. Nem a jog, hanem a lélektan, a psychologia mondja meg azt, hogy mi a cselekvés. A jog csak átveszi a cselekvés lélektani fogalmát, mint adott, s nem általa, hanem a lélektan által meghatározott fogalmat; a fogalmat tehát nem az arra illetéktelen jog határozza meg, hanem a fogalom meghatározás tekintetében az arra egyedül illetékes lélektanra utal.

A miről a cselekvésre vonatkozólag jogi értelemben szó lehet, az nem a cselekvés; hanem a «cselekvés egység» és «cselekvés többség» fogalma.

A jog ugyanis céljaihoz képest s azoknak megfelelően, a természeti cselekvéseknek többségét jogi egységgé foglalhatja össze.

Ezután a közbevetett megjegyzés után, lássuk, miért nem osztható Finkey nézete, hogy a fent *d)*—*f)* alatt elősorolt esetekben «egy cselekvés», «cselekvés egység» forog fen; s miben különböznek ezek az esetek az *a)*—*c)* alaki esetektől, a melyekben a testmozgások többsége dacára cselekvés többségről szó nem lehet, s a cselekvés egység fenforgása kétségtelen?

A felelet a következő:

Cselekvés, mint psychologiai fogalom alatt: «testünknek magunk előidézte (önkéntes, németek szerint «willkührliche», az olaszok szerint «volontaria» s az akart eredmény előidézésére irányuló mozgását értjük. A cselekvésben tehát két elem van, physikai és psychikai elem. Physikai elem: a testi mozgás, psychikai elem: az akarat. A testi mozgások többsége dacára azért «egy cselekvésről», «cselekvés egységről», e szónak lélektani vagy természeti értelmében, lehet és kell szólni akkor, midőn azokat az eredmény egysége által feltételezett akarategység egységgé köti össze. Mert nem lehet szó több cselekvésről, midőn egységes a cselekvésnek egyik eleme, a psychikai elem; sőt éppen az az elem, a mely a testi mozgást cselekvéssé teszi, s mely nélkül testi mozgás dacára cselekvésről szó nem lehet.

Éppen úgy, a mint megfordítva testi mozgás egysége esetében, habár az akarat több eredményre irányul is, — példa: több ember együttes megölésére irányuló «egy» lövés — szinte természeti cselekvés egység forog fen, mert a cselekvésnek egyik eleme: a physikai elem — egységes.

Midőn ellenben a több testi mozgásnál az akarat több eredményre irányul, akkor a cselekvés physikai elemeinek többsége mellett, az eredmények többsége által szükségszerűen feltételezett akarattöbbségre tekintettel, a cselekvés psychikai elemeinek is többsége forogván fen, «egységes cselekvésről», «cselekvés egységről» szó nem lehet s a cselekvés többség fenforgása kétségtelen. — Az akart eredménytöbbség szükségszerűen akarattöbbséget tételez fel; mert több eredményt lehet ugyan egyszerre, jobban mondva egyidejűleg akarni, de több eredményre irányuló akarat, az több akarat, és pedig annyi akarat, a hány az akart eredmény: ez már nem csak

lélektani, de matematikai igazság; mert valamint az egység nem többség, úgy viszont a többség nem lehet egység.

A negyedik eshetőség egy eredményre irányuló egységes testi mozgás esetében, a cselekvés mindkét eleme egyes számban levén meg csak, a cselekvés egység kétségtelen.

A természeti cselekvés egységére és többségére nézve tehát a következő áttekintő táblázat állítható fel, a mely az összes felmerülhető eshetőségeket átöleli.

Egy testi mozgás, — egy akarat = cselekvés egység;

Egy testi mozgás, — több akarat = cselekvés egység;

Több testi mozgás, — egy akarat = cselekvés egység;

Több testi mozgás, — több akarat = cselekvés többség.

Cselekvés többség tehát csak akkor forog fen, ha a cselekvésnek mindkét eleme többséges. De ebben az esetben meg feltétlenül cselekvés többség forog fen.

A fent *a)*—*c)* alatt felsorolt esetekben a tettes akarat egy — büntetőjogilag relevans — eredményre, ölésre, illetőleg gyújtogatásra irányulván, az ebből a célból véghez vitt, bár több actusokból álló tevékenység egységes cselekvést képez.

A *d)*—*f)* alaki esetekben ellenben a tettes akarata két eredményre, — az emberölés, erőszakos nemi közösülés, gyújtogatás, lopás mellett a magánlaksértést megállapító behatolásra is, — irányulván, egy cselekvésről szó nem lehet. Az akart eredménytöbbséget s annak folytán a cselekvés többséget nem zárja ki az a körülmény, hogy a tettes az egyik eredményt — a laksértést — nem önmagáért, nem mint öncélt, hanem mint más célnak eszközét akarta; mert az akaratnak létezése, annak indító okától független.

Természeti cselekvés egység alapján tehát a magánlaksértés, mint eszköz-cselekmény és a célcselekmény között büntett egységet megállapítani nem lehet, mert annak feltétele, a természetes cselekvés egység hiányzik.

Azt a kérdést, hogy a természeti cselekvés egység (natürliche Handlungseinheit) a büntett többséget nem zárja ki, itt mellőzhetem, mert a bennünket érdeklő esetekben természeti cselekvés egység, mint kimutatni megkísérlettem, fen nem forog.

A német judicatura a német Btk.-nek a magyar Btk. 95. §-ának megfelelő 73. §-ának szövegezése által (Wenn eine und dieselbe Handlung mehrere Strafgesetze verletz) kötve érzi magát ahhoz a tanhoz, hogy a természeti cselekvés egység a büntett többséget kizárja. A lipcsei Reichsgericht ennek dacára szemérem elleni büntett és az annak céljából elkövetett magánlaksértés között anyagi halmazatot állapít meg, a melyet pedig a német Btk. 74. §-a ahhoz a feltételhez köt, hogy a tettes több büntettet vagy vétséget «több önálló cselekmény» által (durch mehrere selbstständige Handlungen) követett el. Megállapítja pedig azért, mert ily esetekben természeti cselekvés egység fen nem forog.

A Reichsgericht-nek 1899 április 28-án kelt ítélete jelesül (I. Entscheidungen 32. k. 137. I.) elismeri, hogy a cselekvés egység nem szorítkozik a physikai actus egységének esetére. — «Das Vorliegen einer Handlungseinheit beschränkt sich nicht auf den Fall, wo ein einziger Akt körperlicher Thätigkeit in Frage kommt» s elismeri, hogy a physikai actusok többsége dacára is cselekvés egység foroghat fen. De ehhez a physikai actusoknak objectiv és subjectiv összefüggése szükséges.

Az objectiv összefüggés, a mely abban nyilvánul, hogy az egyik tevékenység a másikkal, habár közvetlenül is, s oly módon csatlakozik, hogy a tettes tervszerűen az első tevékenységet abból a célból hajtja végre, hogy annak kapcsán a következő tevékenységet végrehajthassa, (tehát például azért hatol be a lakásba, hogy ott ölhesse stb.) subjectiv összefüggés hiányában cselekvés egységet nem állapíthat meg. Ebből a szempontból a két büntett elkövetésének egyidejűsége is közömbös. Mert helyesen emeli ki az idézett ítélet, hogy az ember egyidejűleg különböző célok elérésére objective és subjective

egymástól teljesen független több testi tevékenységet hajthat végre. Például felhossa az ítélet annak esetét, a ki mindegyik kezével egyidejűleg más emberre lö; a ki valakit testileg bántalmaz, s egyidejűleg becsületsértő kifejezésekkel illet.

Hogy a m. kir. Curia utóbbi esetben, vagy a Btk. 165. §-ában meghatározott büntett elkövetése közben becsületsértő kifejezések használatában az egyidejű elkövetésre tekintettel önálló cselekményt nem lát, (V. ö. 1897 nov 17; 1898 nov. 24. *BYT.* 39. k. 1. lap) nem más, mint ennek a kézzelfogható igazságnak fel nem ismerése. A subjectiv összefüggést a Reichsgericht is az akarat egységbe helyezi, a melyről csak akkor lehet szó, ha a különböző bűncselekmények tényálladékát megállapító ténykedések, ha nem is egészen, de legalább részben annyira összeesnek, hogy az egységes cselekvésnek legalább egy része mindkét bűncselekmény tényálladékának létesítéséhez közreműködik.

Miután az előadottakhoz képest a célbüntetett — p. o. az ölést — megállapító cselekvés, és az ennek véghezvitele céljából végrehajtott és a magánlaksértés tényálladékát megállapító cselekvés nem «egy cselekvés», nem «természeti cselekvés egység», hanem természeti cselekvés többség, a magánlaksértés, mint eszköz-delictum a cél delictumtól önálló bűncselekmény, és utóbbival anyagi halmazatban áll, hacsak e kétrendbeli cselekvést mesterséges, vagyis u. n. jogi cselekmény egységgé össze nem foglalhatjuk, a természeti többségből «jogi» egységet nem alkothatnak.

Ezt teszi csakugyan az az elmélet, a mely szerint az, hogy két büntett eszköz és cél viszonyában áll egymáshoz, vagyis az ideológiai egység, az anyagi halmazatot kizárja, s mely szerint ily esetben nem anyagi halmazat, hanem vagy az u. n. eszmei halmazat, vagy büntett egység forog fen; a mi csak névleges különbség, mert az alakulatra alkalmazandó jogi szabály mindkét esetben ugyanaz; a Btk. 95. §-ában formulázott tulsúly elve.

Az újabb jogtudomány ezzel az elmélettel szakított, s azt tartja, hogy az eszköz és a cél viszonya önmagában a különben fenforgó halmazatot nem zárja ki. E viszony alapján az eszköz-büntett a célbüntetett jogi egységet (az eszmei halmazat hívei szerint eszmei halmazatot) csak akkor képez, ha:

a) az eszközbüntett a célbüntett törvényes tényálladáki ismérveihez tartozik; p. o. a magánlaksértés a Btk. 336. §. 3. és 4. pontjai szerint minősülő lopás esetében; vagy, ha

b) az eszközbüntetett, mint a célbüntettnak egyik rendes elkövetési eszközét a törvény hallgatag feltételezi.

A ki ezt a nézetet vallja, az a fentebb d) — f) alatt felsorolt eseteket tartva szem előtt, az emberölés; a testi sértés; a szemérem elleni büntett, a gyújtogatás közt egyrészt és az ezek valamelyikének véghezvitele céljából elkövetett magánlaksértés között az anyagi halmazatot kétségbe nem vonhatja, mert a magánlaksértés az említett büntettek bármelyikének sem törvényes tényálladáki ismérveihez nem tartozik: sem azoknak rendes elkövetési eszközét nem képezi.

A nyitott szobából történt lopás esetében ellenben a szobába való lépés által elkövetett magánlaksértés vétsége a lopással jogi egységgé alakítható, mert bár a magánlaksértés az egyszerű lopásnak törvényes tényálladáki ismérveihez nem tartozik, de lopás céljából idegen helyiségbe való belépés a lopás elkövetésének oly gyakori módja, hogy ezt az eshetőséget a törvényhozó által hallgatag feltételezettnek tekintetjük.

Tekintve már most, hogy a magánlaksértés mint eszköz-cselekmény és a célcselekmény a szónak úgy természeti, mint jogi értelmében nem egy, hanem több cselekmény; — tekintve, hogy a Btk. 330. §-ának az a kifejezése, a melynek értelméről szó van, határozottan egy cselekményről szól, s annak szövegezése egyenesen kizárja azt az értelmezést, hogy az cselekmény többség esetére is vonatkozik; cselekmény egység pedig csakis abban az esetben képzelhető, ha ugyanaz

a cselekmény, mely a magánlaksértést megállapítja, más súlyosabb büntett tényálladékát vagy legalább egyik tényálladáki ismérvét képezi, tehát más súlyosabb büntett tényálladékaival egészben vagy részben összeesik:

azt hiszem, hogy a törvénynek értelme nem lehet az, a melyet annak Finkey tulajdonít.

Dr. Heil Fausztin,

kir. közig. bíró.

TÖRVÉNYKÉZÉSI SZEMLE.

Felelet a «Nyílt kérdés»-re.

I.

A *Jogtudományi Közlöny* folyó évi 20-ik számában felvetett nyílt kérdésre vonatkozólag véleményemet a következőkben fejtem ki.

Nézetem szerint a pertárnok eljárása jelen esetben teljesen szabálytalan és törvényellenes volt, még pedig a következő okoknál fogva:

A pertárnoknak teendőit a periratok kezelésére vonatkozólag a perrendtartás 141. §-a szabályozza, mely szerint a többi között: «a pertárnok... a periratok benyújtására a törvénynél... fogva kitűzött határnapokat nyilvántartás végett a felek jelenlétében a percsomóba (perfelvételi jegyzőkönyvbe) iktatja»; a perrendtartás 132. §-ának 3-ik bekezdése szerint pedig: «az ellenirat után következő periratok beadása és átvétele a megelőző perirat átvétele után következő és a percsomóban a naptár szerint kiteendő 15-ik napon történik», mely határnapról a felek külön nem értesíttetnek». A pertárnok tehát ezek szerint tartozik a perirat beadásakor a következő perirat beadására a törvénynél fogva kitűzött, illetve általa kitűzendő 15-ik napot, mint a melyen a perirat tényleg beadandó lesz — a percsomóba iktatni. Ezen határidőnek jegyzőkönyvbe iktatása semmi feltételhez nincs kötve, ez a pertárnoknak a törvényből folyó feltétlen kötelessége. Az így kitűzött határidőről azonban a feleket értesíteni nem tartozik s miután a perrendtartás 131. §-a szerint a peres felek képviselői a periratok beadása, illetve átvétele végett a pertárban megjelenni tartoznak, ennél fogva, ha csak a 132. §. utolsó bekezdésének esete fent nem forog, a beadott periratot az ellenfélnek kézbesíttetni sem tartozik. E mellett szól különben azon körülmény is, hogy a perrendtartás a 132. §-a utolsó bekezdésében említett eset kivételével a periratnak mindig a pertárnok által az ellenfélnek leendő átadásáról beszél.

Mi lesz tehát annak a következménye ha a fél, kinek a periratot átvenni kellene, a pertárban meg nem jelenik? Pusztán az, hogy a beadott perirat II-ik példánya neki sem átadva, sem kézbesítve s következő periratának beadási határideje vele közölve nem lesz.

Hogy a perirat át nem vétele folytán elesnék azon jogától, hogy arra választ adhasson, vagy hogy valamely perirat beadásakor annak át nem vétele azon következménnyel járna, hogy az ellenfél jogosítva volna az ügy ítélet alá terjesztését kérni, az a perrendtartás egy szakaszából sem olvasható ki, de sőt a 143. §. rendelkezése annak határozottan ellene szól, mert egyenesen meghatározza az ítélet alá terjesztés eseteit.

Természetes azonban, hogy ha a perirat beadására ily módon az ellenfél értesítése nélkül kitűzött határidőben sem jelenik meg s nem ad periratot az arra kötelezett fél, úgy beáll a 143. §. esete s az ellenfél most már jogosítva lesz az ítélet alá terjesztést kérni. Ha azonban megjelenik, s a mult határidőben beadott periratot átvenni, a törvényes halasztást igénybe venni vagy periratát beadni akarja, az tőle meg nem tagadható, illetve átveendő.

Fel lehetne talán hozni a kérdés tárgyát képező esetben a pertárnok álláspontjának védelmére azt, hogy miután a 132. §. a perirat átvétele utáni 15-ik napot rendeli kitűzni az

ujabbi perirat beadására s hogy miután a határnapokat a 141. §. szerint a *felek jelenlétében* kell jegyzőkönyvbe iktatni, a perirat pedig jelen esetben átvéve nem lett s mindkét fél nem volt jelen, ennél fogva a határnapot sem lehetett kitűzni, annál kevésbé a «felek jelenlétében» jegyzőkönyvbe iktatni, miután a kézbesítés esete fent nem forgott.

Tegyük fel s fogadjuk el, hogy ez eddig így van s igaz, kérдем, beáll-e akkor ennek következményeként felperesnek a 143. §. szerint biztosított joga, hogy ítélet alá terjesztést kérjen? A felelet ekkor is csak tagadó lehet, mert hisz alperes nem maradt adós perirattal, hiszen annak beadására határidő kitűzve nem lett, az ellenfélnek azon jogát pedig, hogy az ügynek ítélet alá terjesztését kérhesse, a törvény a perirat beadásának elmulasztásához köti.

Az átvétel szót különben, azt hiszem, itt csak azért használja a többször idézett törvényszakasz, mert a beadás megtörténtéhez a következő perirat beadási határidejét nem köthette, miután e határidő előtti beadás esetén az ujabbi határidő a kézbesített perirat átvételével kezdődik; s a határidőnek a felek jelenlétében leendő beiktatása pedig azt hiszem a pertárnok eljárására vonatkozó intézkedés, mely ugy magyarázandó, hogy a pertárnok köteles a határnapot a percsomóban még azon időben beiktatni, mely a peres felek megjelenésére nyitva van, — tehát a 2 órai időközben, — hogy arról a felek még akkor tudomást szerezhessenek.

Megjegyzem végül, hogy ezen kérdésre vonatkozólag van is már felsőbb bírósági határozatunk, még pedig a semmitőszéknek 1871. április 14-én 3662 sz. alatt kelt határozata, mely ugyan a követendő eljárásra nézve utasítást nem ad, de azt kimondta, hogy «az ügy ítélet alá terjesztésének csak az esetben van helye, ha valamely perirat a kitűzött határidőben be nem adatott, ellenben nincs helye akkor, ha a perirat az ellenfél részéről át nem vétetett»; ugyanekkor ki mondta azt is, hogy a perirat átvételének elmulasztása miatt igazolási eljárásnak helye nincsen.

Nézetem szerint tehát a pertárnok eljárása helytelen volt s az az 1881. évi LIX. tcz. 55. §-a értelmében előterjesztés útján orvosolható.

Dr. Köpf János.

II.

A *Jogt. Közl.* f. é. 20. számában azon kérdés vettett föl, hogy helyesen járt-e el a pertáros, a ki a válaszirát beadására kitűzött határnapon a 2 órai várakozási idő eltelte után megjelent alperesnek a felperes beadta válaszirát II. példányának kiadását megtagadta oly megokolással, hogy a pert már becsomózta és ítélet alá terjesztette?

E kérdést úgy lehetne generalisálni, hogy a pertári határnapokon mindkét fél, vagy csupán a perirat adására kötelezett fél tartozik-e megjelenni?

Perrendtartásunk kétféle mulasztást ismer; és pedig: megjelenés elmulasztását és perirat beadásának elmulasztását. Amarról a perrendtartás 111. §-a, emerről annak 143. §-a intézkedik. A perrendtartás 111. §-ának magyarázatánál figyelembe kell venni, hogy az az annak idején érvényben volt sommás eljárásra, valamint a rendes eljárásra is együttesen intézkedik. A perfelvételi határnapon való meg nem jelenés következményei e törvényhely szerint különbözőek fel- és alperesre nézve. Meg nem jelenés esetén ugyanis «alperes a felperesi kérelemhez képest meg nem jelenése miatt marasztalando». Felperes ellenben meg nem jelenése esetén keresetével csak az esetben utasítandó el, ha alperes a kereset megczáfolására alkalmas védelmét «az eljárás szabályai szerint» terjeszti elő. Vagyis alperes nem kérheti a perfelvételi jegyzőkönyvben felperes elutasítását, de tartozik a perrendtartás 133. §-a értelmében elkészített ellenirát a pertárban beadni, melyre felperes választ többé nem adhat s így a bíróság csupán a kereset és ellenirat tartalma szerint a perrendtartás 159. §-ának figyelembe vételével dönti el a vitás jogviszonyt.

A perirat beadásának elmulasztásáról a perrendtartás 143. § a intézkedik olyképpen, hogy ha valamelyik fél a periratok benyújtása határnapján a 111. §-ban megjelölt időben meg nem jelent és periratát be nem adta; az ellenfélnek joga lesz a percsomóban az ügynek ítélet alá terjesztését kérni. Ami elég világosan kifejezi azon körülményt, hogy a pertárban csak a perirat beadására kötelezett félnek kell megjelennie, mert hisz csak az ő ellenfelét illeti meg a jog, hogy az ügy ítélet alá terjesztését kérhesse.

Reassumálva a fentieket, konstatálható, hogy meg nem jelenés indokából a perfelvételi határnapon csupán alperes, felperes pedig csak az esetben, ha alperes ugyanakkor ellenirátát beadja, — marasztalható, — míg a többi pertári határnapon csupán azon fél tartozik megjelenni, kin a perirat-adás sora van, s így «elmakacsolni» is csak őt lehet.

Az adott esetben tehát a pertáros eljárása szabálytalan és előterjesztés útján orvoslandó volt. Dr. Boros Mór.

Emelhető-e a jelzálogilag biztosított követelésnek engedményesével szemben a kölcsönösszeg le nem olvasásának kifogása? *

Nem vitás, hogy a felvetett kérdés az osztrák polgári törvénykönyv 469. §-ának intézkedése szerint oldandó meg, de vitássá tétetett ezen § nak tartalma, illetve annak értelmezése, mely körülmény annak a nálunk sajnosan nem ritkán tapasztalható — szokásnak tulajdonítható, hogy valamely törvénynek egyes szakaszai vagy kiszakítva, vagy pedig pusztán betűszerinti értelemben magyaráztatnak, mely szokás különösen akkor nem vezethet kielégítő eredményre, ha valamely törvényben szabályozott jogintézményre ugyanabban foglalt más rendelkezések is vonatkoznak, vagy pedig midőn más törvényes szabályok által kiegészítetnek, mint az a jelen esetben fordul elő, melyben dologi jogról van szó; a dologi jogok körüli szabályok a telekkönyvi intézmény intézkedésével a legszorosabb összefüggésben állván, világos, hogy az osztr. polg. törvénykönyvnek 469. §-a azoknak kellő figyelembevételével nélkül helyesen nem magyarázható.

Ha tehát valamely törvényben foglalt intézkedésnek valódi értelmét a megrótt módon nem lehet kideríteni, az értelmezési szabályok szerint szükséges, hogy a kérdésben forgó intézkedésre vonatkozó vagy azzal összefüggésben álló más rendelkezést is figyelembe vegyünk, esetleg hogy a törvényhozónak intencióját felkeressük.

Nézzük most, mit mond az osztr. polg. törvénykönyvnek 469. §-a, mely következőleg szól: «A tartozás lefizetésével megszűnik a zálogjog. A jelzálog megszüntetésére az adósság lefizetése magában nem elegendő. A jelzálogos jószág mindaddig lekötve marad, míg az adóslevél (helyesen. a zálogjog), a nyilvánkönyvekből ki nem töröltetik».

Ezen törvényszakasz nem mondja expressis verbis mindazt, amit nyilvánvalólag mondani akart; mert valamely tartozás nemcsak fizetés, hanem elengedés, beszámítás vagy elévülés folytán is megszűnhet.

A szakasznak betűszerinti értelmezése mellett az az utóbbi esetekre nem volna alkalmazható, pedig az ezekre az esetekre is alkalmazandó, amit czikkiró is megengedni kénytelen.

Azon rendelkezése pedig, hogy a jelzálogos jószág mindaddig lekötve marad, míg a zálogjog a nyilvánkönyvekből ki nem töröltetik, ami különben a nyilvánossági alapelv-nél fogva amugy sem lehet kétes — ellentétben állana ugyanazon törvény 449. §-ában foglalt intézkedéssel, mely szerint a zálogjog mindig érvényes követelésre vonatkozik, azaz mely szerint a zálogjog követelés nélkül valóban meg nem

* Válasz a *Jogt. Közl.* 23. számában megjelent hasonló című czikkre.

szerezhető, és ha megszereztetett, követelés nélkül fen nem állhat.

Ha pedig a jelzálogjog a 469. §. értelmében mindig fenállónak tekintendő, míg a nyilvankönyvekből ki nem töröltetik, akkor ezen intézkedésből, tekintettel arra, hogy a zálogjog biztosítási jogintézmény, melynek hivatása abban áll, hogy valamely vagyoni jogi igény valamely értékesíthető vagyontárgyból kielégíthetőség, szükségszerűen következik, hogy a jelzálogjogilag biztosított követelés is fenállónak tekintendő, mert különben a jelzálogjog fenállásának semmi értelme nem volna, mivel biztosítani való vagyoni jogi igény nem léteznék.

Az osztr. polg. törvénykönyv 469. §-a továbbá azt sem mondja, hogy a zálogjog, illetve a zálogjogilag biztosított követelés kinek irányában tekintendő fenállónak; betűszerinti értelmezés mellett tehát az mindenki irányában volna fenállónak tekintendő. Ez pedig helytelen magyarázat lenne.

Hogy ki irányában tekintendő a megszűnt, de bejegyzett zálogjog, illetve a biztosított követelés fenállónak, azt csak a telekkönyvi jogszabályok segítségével határozhatjuk meg; azok értelmében pedig a telekkönyv pusztán a jóhiszemű szerzőt védi, amiből következik, hogy a 469. §. az eredeti hitelező, illetve örököse irányában nem alkalmazható, vagy más szóval, hogy a jelzálogjog, illetve a biztosított követelés a nevezett személyek irányában fenállónak nem tekinthető, mivel azok jóhiszemű szerzőknek az adott esetben a jóhiszeműség fogalma értelmében nem tartathatnak.

Az eddig felhozottakból kitűnik, hogy az, aki az osztr. polg. törvénykönyv 469. §-át kiszakítva és csupán betűszerinti értelemben magyarázza, annak valódi tartalmát felderíteni nem képes.

Most már semmi nehézségbe nem fog ütközni annak igazolása, hogy az osztr. polg. törvénykönyvnek 469. §-ában foglalt intézkedés abban az esetben is alkalmazandó, midőn valamely *létezővé nem vált* követelés erejéig van bekebelezve a zálogjog.

Ezen állításom helyességének kimutatása céljából szükséges a törvényhozónak azon intentióját kutatni, melyből kiindulva a kérdéses törvényszakaszt alkotta.

A fentebb előadottakból önként következik, hogy a törvényhozó a telekkönyvi hitel érdekében kénytelen volt a kérdésben forgó intézkedést létesíteni és hogy szándéka annak a veszélynek elhárítására irányult, hogy harmadik személy, ki bízva a nyilvankönyvben valamely jogot szerzett — megkárosodást szenvedjen.

Ila ez nem lett volna szándéka, akkor az idézett 469. §-ban foglalt intézkedésnek semmi értelme nem volna.

Minthogy pedig az, ki valamely jelzálogjogilag biztosított, de létezővé nem vált követelést jóhiszeműleg és viszteher mellett szerzett, az osztr. polg. törvénykönyv 469. §-ában foglalt rendelkezésnek nem létezése esetében épp úgy megkárosodnék, mint az, ki valamely jelzálogjogilag biztosított, de tényleg megszűnt követelést hasonló módon megszerzett, okszerűen feltehető, hogy a törvényhozó mind a két szerzőt megkárosodástól szándékozott megóvni.

Hogy valaki azon érvelésem, hogy az érvénytelen jogügylet bizonyos tekintetben telekkönyvi bejegyzés folytán érvényessé válhatik, megütközhetnék, arra nem voltam elkészülve, mert az általános elismert jogszabály.

Érvelésem helyessége igazolható az 1888. 947. sz. igazságügyminiszteri rendelettel is, melynek értelmében a telekkönyvi bejegyzések érvénytelen jogügyletek alapján csak az abban előírt feltételek és meghatározott idő alatt támadhatók meg harmadik személyek elleni joghatálylyal. Ha a megtámadás a törvény által előírt határidő alatt elmulasztatik, az érvénytelen bejegyzés és az érvénytelen jogügylet, melynek alapján a bejegyzés elrendeltetett, a harmadik jóhiszemű jogszerző irányában kivételesen érvényessé válik,

különben a harmadik személy részére történt bejegyzés feltétlenül megtámadható maradna.

Ezt kívánja a telekkönyvi hitel is.

Az adós, illetve a jelzálogtulajdonos jogsérelmet nem szenved, mivel módjában áll a helytelen bejegyzést kellő időben jogorvoslással megtámadni.

Ha abbéli állításom, hogy az osztr. polg. törvénykönyv 469. §-ában foglalt intézkedés valamely jelzálogjogilag biztosított, de létezővé nem vált követelésre is alkalmazandó, nem helyes, akkor bátran be lehetne, sőt be kellene a telekkönyvet zárni, mivel az csak jóhiszemű jogszerzők megtévesztésére és megkárosítására nyújtana alkalmat és mivel hasonló esetek a többi dologi jogoknál is előfordulhatnak, tehát a telekkönyvi hitel tönkre lenne téve és annak folytán a gazdasági forgalom a telekkönyv terén megakadna. * *Huf József.*

Különfélék.

— **A kir. Curia** a következő teljes-ülési határozatot hozta: «A mennyiben oly összegekről van szó, mely az ügyvédi rendtartás 54. §-a szerint igényelhető előleg szokásos összegével megfelelő arányban áll, a tanúk és szakértők díjainak és kiadásainak előlegezésére a bírói ügyviteli szabályok 261. §-a esetének kivételével a fél ügyvéde is kötelezhető.»

— **A szerencsétlenségek**, melyek a közlekedési és ipari vállalatok körében a szükséges óvintézkedések elmulasztása és elhanyagolása folytán bekövetkeznek, mind sürűbbé válnak. Az erzsébetfalvi balesetnél is a takarékoskodási szempont tulhajtása s a vállalati nyereség lehető fokozása idézte elő a veszedelmet. De a hatóságok gondatlansága nem kevésbé szembeszökő. Miként lehetséges az ipartörvény világos rendelkezései ellenére oly üzlettelep felállítására engedélyt adni, mely «berendezésével» nyilván veszélyezteti az alkalmazottak s a szomszédok életét és testi épségét? Miben áll az iparfelügyelőknek tevékenysége, ha nem veszik észre, hogy egy robbanó anyagok készítésével foglalkozó üzletben semmiféle biztonsági intézkedések nincsenek, tűzrendészeti szabályzatnak nyoma sincs, egy egyszerű villámhárító, víztartó nem létezik? S hogy lehet oly nagymennyiségű lőport avatatlan kezekre bízni? Mi úgy látjuk, hogy a felelősség egyenlőképp oszlik meg a vállalkozó s azon hatósági organumok közt, kiket az engedélyezés, felügyelet, ellenőrködés feladata illet. Amaz mindenáron nyereszkeskedni kívánt, s költségkiméltetésének csak a tényleges kivihetatlenség vetett határt, a hatóságoknak pedig határtalan az a könnyelműsége, a melylyel tultették magukat törvényrendelte kötelességükön. Szinte bizonyosnak látszik, hogy — a miként más analog esetekben is történt — ismét valami Strohmann fog hüvösre kerülni. Mi már számos esetben hangoztattuk, hogy míg bíróságaink büntető ítéleteikkel nem nyulnak vissza oda, hol gyökerében lehetne a bajt orvosolni, s míg azt a — különben ki nem elégtő — sanctiót sem alkalmazzák, mely a Btk.-ben foglaltatik: az erély e hiánya csak tápot ad az iparszerű culpa terjedésének.

— **Abból az alkalomból**, hogy felmerült a tüdőbajos letartóztatott egyének részére létesítendő sanatorium terve, napilapjaink unisono arra az álláspontra helyezkedtek, hogy addig, míg a becsületes emberek sanatoriumai el nem készülnek, addig rabsanatoriumot építeni nagyon bajos volna, «mert első sorban a társadalom hasznos tagjairól kell gondoskodni, s nem azokról, kik gyógyulásukat újabb bűntények elkövetésére használnák föl». (P. H.) A napisajtó ez állásfoglalása

* A fentebb mondottak nagyobb megvilágítására szolgáljon az a megjegyzés, hogy mind a kölcsönösszegnek le nem olvasása, mind a követelésnek megszűnte, az engedményesnek feltétlenül ellenvethető azon hatálylyal, hogy az a szerzett követelés kielégítését pusztán a jelzálogból igényelheti.

egyáltalán nem igazolt. Ilyen okoskodással nem szabad egészséges czellákba elhelyezni a foglyokat, mert sok becsületes ember egészségtelen lakásban lakik, s nem volnának tápláló élelemben részesíthetők, minthogy a szabad emberek nagy tömegei éheznek. A szabadságától megfosztott ember nincs abban a helyzetben, hogy bármit is tegyen egészsége helyreállítására: ez egészen az intézeti igazgatóság gondoskodásának tárgya. Kétszeres figyelemmel és óvatossággal kell eljárni már most oly betegségnél, hol nemcsak az egyes fogoly életének és egészségének, de egyszersmind a többi foglyok épségének megóvása is szóban forog. Sőt ha tekintettel vagyunk arra, hogy a büntető intézetek népessége szerte hordja magával az országba a ragályos betegséget, a betegség lehető elnyomására irányuló legaggodalmasabb gondoskodás is igazolt. (Lásd dr. Th. Büdingennek a Liszt-féle Zeitschrift XX. köt. 192. sk. II. között, s annak idején lapunkban is ismertett dolgozatát.) Természetes azonban, hogy e közben sohasem szabad figyelmen kívül hagyni azt, hogy beteg foglyokról van szó, s hogy ennek következtében a büntetés végrehajtás bizonyos követelményei (rend, fegyelem, biztonság) feltétlenül érvényesítendőek.

— **Sajtótörvény-tervezet.** *Ladányi Bélától.* 1900. Tudvalevő, hogy a múlt év folyamán a Ház utasította az igazságügyminisztert egy rendszeres sajtótörvényjavaslat előterjesztésére. Hogy a sajtóviszonyoknak nagy körültekintést igénylő törvényhozási szabályozása annak idején megfelelőképp történhessék, kívánatos, hogy jogászok s publicisták ne csak a miniszteri javaslat bírálásával, hanem már most annak előkészítésében, az anyag összehordásában, s eszmék fölvetésével és megvitatásával közreműködjenek. E célú szolgálja — telhetőleg — a jelen dolgozat is. Szerző, talán irányzata tudatában, előszavában eleve is tiltakozik az ellen, hogy követeléseit reactionárius jellegűeknek tartsák: mentegőzését azonban félreismerhetlenül és nyilván desavualják számos intézkedések, melyeket tervezetbe fölvenni jónak látott. Kifogásolható különösen a nyomdai iparnak s könyvkereskedésnek belügyminiszteri engedélyhez kötése; aggályos továbbá időszaki nyomtatványok szerkeszthetőségének alakilag kimutatott értelmiségtől függővé tétele és jelentékenyen bénítaná működésében a sajtót, ha ismeretlen szerző dolgozatát közölni nem volna szabad. A büntetőjogi felelősség kérdésében elveti a tervezet a mai — tarthatatlan — rendszert, másrészt azonban nem csatlakozik azoknak a felfogásához sem, a kik teljesen és kizárólag az általános büntetőjogi felelősség elveinek alkalmazását kívánják. Egy compromissuális rendszert ajánl. Ennek alap gondolata az anyagi igazságérvényesülést, másrészt a sajtóvétség sajátos természete szempontjából egyaránt helyes.

— **Nemzetgazdaság és pénzügytan.** A nemzetgazdaság és pénzügytan áttekinthető kézi könyvét dr. Földes Béla a budapesti tudomány-egyetem nemzetgazdasági professzora most harmadik átdolgozott kiadásban rendezte sajtó alá. A zsebkiadású kézi könyv tudományos színvonalon foglalja össze a tárgyalt tudományok tényleges vívmányait és az által, hogy határozott nézeteket tanít és kerüli mindazt, ami kétes és felesleges, nagymértékben áttekinthetővé és könnyen megérthetővé teszi az anyagot.

— **A sommás eljárás zsebkönyve.** A sommás eljárási törvényt (1893: XVIII. tcz.) a reá vonatkozó joggyakorlattal kiegészítve most adta ki az Athenæum r. t. csinos zsebkiadású vászonkötésben. Az anyagot dr. Gaár Vilmos budapesti kir. törvényszéki bír. a perrendtartás alapos ismerője, gyűjtötte egybe nagy szakértelemmel és gondos választással. Mindazon curiai és táblai határozatok, amelyek a sommás törvény életbeléptetése óta Fabinyi-, Márkus-, Térfi-féle gyűjteményekben és a különböző jogi szaklapokban megjelentek, rendszeresen, áttekinthetően csoportosítva fellelhetők a Gaár-féle zsebkönyvben. A 274 oldalból álló könyvecske közli a

sommás. törvényt és a megfelelő szakaszoknál rendszerbe foglalva ismerteti az elvi jelentőségű határozatokat, legtöbbjét szószerint idézve. A zsebkönyv 1032 jogesetet használ fel és ügyes alakja, számos vonatkozása, valamint terjedelmes tárgymutatója folytán a kezelhetőséget rendkívül megkönnyíti. Ez a körülmény már maga is becsessé teszi ezt a zsebkönyvet, mert éppen a sommás, szóbeli eljárás fontos követelménye, hogy a kívánt felvilágosítást ügyvéd, bír. még a tárgyalás folyama alatt gyorsan megtalálhassa. A csinos kiállítású zsebkönyv ára vászonkötésben 3 korona 60 fillér.

— **László (Lasitz) Pálnak** „*A bélyeg és illetékek iránti törvények és szabályok magyarázata*» című kézikönyve *negyedik* átdolgozott kiadásban jelent meg. Ez a jelentékenyen bővített és átdolgozott kiadás a törvényhozás minden irányu változásait követő és azokhoz alkalmazkodó illetéktörvényeket és szabályokat nemcsak mai érvényükben tünteti fel, hanem azokat a gyakorlati élet követelményeinek megfelelő magyarázatok és példák által mindenkre nézve érthetőkké teszi.

— **A budapesti V. kerületi kir. járásbíró** **ság** folytatós tárgyalásra június hó elejéről október 31-ik napjára ad határidőt.

A kegyelmes Curia. *A temesvári ügyvédi kamara:* Sz. B. okleveles ügyvédnek az ügyvédek lajstromába való felvétel iránti kérelme megtagadtatik, illetve kérelmező ezen kérelmével elutasítatik. *Indokok:* Miután kérvényező a 474/90. sz. jogerős határozattal a kamara lajstromából az 1874: XXXIV. tcz. 104. §. alapján azért lett törölve, mert jogerős bírói ítéletekkel sikkasztás büntette miatt hat havi börtönre lett elítélve, s kérvényező jóhírneve és becsülete az elkövetett bűntény s az ennek folytán kiállott büntetés által annyira alá lett ásva, hogy az ügyvédi testületbe, melyben csak tiszta és feddhetlen jellemek foglalhatnak helyt, való befogadásra egyszer és mindenkorra érdemtelenné lett és a kamara az ügyvédi testületbe megbélyegzett egyének befogadására már csak az ügyvédi kar jó hírnevének reputációja és erkölcsi tekintélyének megóvása és emelése szempontjából is károsnak sőt kizártnak tartja: ugyanazért kérvényezőt kérelmével elutasítani kellett. (1899. évi december hó 27. 723/99. sz. a.)

A m. kir. Curia: A temesvári ügyvédi kamara választmányának felelőbeszései határozata feloldatik, és a választmány utasítatik, hogy az Sz. ellen lefolyt fenyítő per iratait hivatalból szerezze be, nyomozás útján derítse ki, vajon nevezett büntetésének kiállása után mivel foglalkozott és magaviselete társadalmi és erkölcsi szempontból nem esik-e kifogás alá? azután a kifejtendőkhöz képest a felvételi kérvény felett hozzon az 1880: XXXVII. tcz. 28. §-nak megfelelő új határozatot.

Indokok: Tekintve, hogy Sz. okleveles ügyvéd ellen a kir. Curianak 215/90. B. sz. ítélettel kimondott három évi hivatalvesztés jogi hatálya 1893 április 29-én megszűnt, az ujra felvételt megtagadó 9324/94. sz. curiai határozat óta pedig öt év eltelt s így nevezett az újrafelvételt az 1880. évi XXXVII. tcz. 28. §-hoz képest kérni jogosult; tekintve, hogy az ügyvédi kamara választmánya az idézett §. első bekezdése szerint a felvételi kérvényt a fenforgó körülmények és különösen a jelentkező időközi foglalkozásának, társadalmi és erkölcsi magaviseletének figyelembe vétele mellett tartozik elintézni; tekintve végül, hogy az ügyvédi kamara választmánya a felvételi kérvény elintézésénél ezeknek a körülményeknek figyelembe vételét mellőzte, és a felvételt megtagadó határozatát egyedül a folyamodónak elítéltetéséből vont következtetésre alapította: ugyanezért a neheztelt határozat feloldásával az ügyvédi kamara választmánya a fent jelzettek pótlására s az 1880: XXXVII. tcz. 28. §-nak megfelelő új határozat hozatalára utasítandó volt. (1900 márczius 23. 715/1900. P. sz. a.)

— **Adalék a családi állás elleni büntett elévülésének kérdéséhez.** A budapesti kir. büntetőtörvényszék 65178/1898. szám alatt ítél: H. G. a Btk. 254-dik §-ába ütköző családi állás elleni büntettnék vádja alól fölmentetik. *Indokok:* H. G. ellen azon az alapon emelt vádat a kir. ügyész, hogy nevezett házasságon kívül született gyermekének családi állását megváltoztatta azáltal, hogy a gyermeket 1891. évi május 1-én, mint H. Károly és H. Gizella házastársak törvényes gyermekét anyakönyveztette s mint ilyent tartotta 1896. évi április haváig L. Jánosnál, a családi állás megváltoztatására

irányzott elkövetési cselekedet folytatásával. Tekintve azonban, hogy a gyermek fentartásáról való ezen gondoskodás a családi állás megváltoztatására irányzott elkövetési cselekedet folytatásaként nem tekinthető; s tekintve másrészt, hogy az 1891. évi május hó 1-én elkövetett bűncselekmény büntetősége ezek szerint a Btk. 106. §. 4. pontja alapján megszűnt, mert az általa elkövetett bűncselekményre nincs 5 éven felüli szabadságbüntetés megállapítva: mindezeknél fogva ezen vádlottat a Btk. 254-dik §-ába ütköző családi állás elleni büntettnak vádjá alól felmenteni kellett. A budapesti kir. ítélőtábla 11603/1898. B. sz. a. ítéletével H. G. vádlottat a Btk. 254-dik §-ába ütköző családi állás elleni vétségben (Btk. 92. és 20. §§-ok) bűnösnek mondja ki s ezért a 92-dik §. alapján tizennégy napi fogházbüntetésre ítéli és jelen ítéletet jogerőre emelkedése után a H. T. fugyermek anyakönyveztetésének kiigazítása végett az illetékes anyakönyvvizetőt hivatallal közzöltetni rendeli. *Indokok:* ... vádlott irányában elévülés esete fen nem forog, mert az 1891. évi május hó 1-én született s ugyanakkor anyakönyveztetett gyermek családi állapotára nézve a fentebb körülírt anyakönyveztetés által elkövetett jogsértés ez idő szerint is fenáll, a nevezett vádlottnak terhére eső cselekmény tehát folytonos bűncselekményt képez, a melyet illetőleg az elévülés, tekintettel a kir. Curia 55. sz. döntvényében kifejezésre jutott joghasonlatosságra is, csak e jogsértés megszűntével vehette volna kezdetét, a mi azonban be nem következett, mert a bünvádi eljárás 1896. április havában folyamatba tétetett. Az előadottakhoz képest vádlott H. G. cselekménye a Btk. 254-dik §-ába ütköző családi állás elleni büntettné képezi stb. A m. kir. Curianak 1899. évi május hó 31-én 3628/1899. B. sz. a. hozott ítéletével a másodbírósági ítélet helybenhagyott. *Indokok:* Egyebeket illetően a kir. ítélő tábla ítéletében felhozott és elfogadott indokok az 55. sz. döntvényre s a joghasonlatosságra utalásnak mellőzésével e helyütt is elfogadtattak; a H. G. javára fenforgónak vitatott elévülést illetően nem fogadható el, mert a Btk. 254-dik §-a szerint meghatározott büntetendő cselekmény csak gyermekben, ezen azonban a családi állásának megváltoztatását eredményező bármely módon elkövethető, H. G. pedig a H. Károlylyal házastársi viszonyban nemzetnek anyakönyveztetett törvénytelen ágyból származott gyermekét nemcsak H. T. néven tartotta, hanem azt a gyermeket a születési anyakönyvi kivonattal együtt küldötte X. Y.-hoz is, a gyermek családi állásának megváltoztatására alkalmas cselekedeteket tehát 1896-dik évi ápril hóig ismételte.

— **Közokirathamisítás (Btk. 391. §-a) büntette?**
A budapesti kir. büntető törvényszék 40800/1898. sz. alatt végzett: Ezen ügyben a további eljárás megszüntetetik. Mert: Terhelt, mint tehenkereskedő, 6 drb tehenet adott el 1896. évben különböző budapesti lakosoknak. A vád szerint a feljelentéshez csatolt, az eladott 6 tehenre vonatkozó 6 drb marhalevél végén látható záradék, mely ezen eladásokról szól, nem az ezen záradékban feltüntetett vásárhatalósági közeg kezeitől ered, hanem akként jött létre, hogy terhelt az illetékes vásári hatóság állandó bélyegzőjét lopva, a járlatokra ütötte, az íróval írott szavakat pedig jogtalanul akkor vezette a záradékba, midőn a teheneket Budapesten eladta. Ezen tényállás alapján emeli a vádhatóság vádját. Eltekintve azonban a tényállásra vonatkozólag attól, hogy kérdés fér hozzá, vajjon terhelt alattomban s nem valamely vásári közeg szíveségéből jutott a bélyegzőhöz, a vádat elfogadni azért nem lehetett, mert egyrészt az átruházási záradék tartalma a valóságnak megfelel, másrészt terhelt eljárásából éppen azért, mivel a tartalom a valóságnak megfelel, jogsérelem senkire nem hármozható, de nem is hármozható, mert az, hogy a főváros pénztára elesett ama 18 kr. összegtől, melybe a 6 drb tehen átírása került volna, nem az okirat készítésére, hanem arra vezetendő vissza, hogy vádlott az 1888: VII. tcz. rendelkezései ellenére a tehenek vételét és eladását az illetékes közigazgatási hatóságnál be nem jelentette, mely mulasztás azonban csak kihágást képez s ennek a büntetősége is immár elévült. — A budapesti kir. ítélő tábla 13105/1898. sz. alatt végzett: A kir. ítélő tábla az elsőbíróság végzését indokainál fogva és azért is helybenhagyja, mert a kérdéses marhalevelekre vezetett átíró záradékok aláírással és pecséttel szabályszerűen ellátva nem lévén, okiratot nem képeznek, hanem csak a székesfőváros megrövidítésére eszközül szolgáltak, a mely megrövidítés miatt azonban panasz nem tétetett.

Nemzetközi Szemle.

— **A villamosság lopásáról** szóló német novella törvénynyé vált s a Liszt-féle folyóirat legutóbbi füzeté (XX. 4.) a törvényről már hosszabb dolgozatot is közöl. Az új törvény kiterjed nemcsak a lopási jellegű, de a rongálási cselekményekre is. A németek még sem oly nehézkesek, mint mi vagyunk. Nem sokat tanakodtak, hanem megcsinálták a szükségesnek fölsimert törvényt.

— **A kerítésről** érdekes dolgozat jelent meg a Liszt-féle folyóirat utolsó számában és a dolgozat szerzője azt javasolja, hogy az iparszerű kerítés 15 évig terjedhető fegyházzal és 100,000 márkáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetessék. Különösen a pénzbüntetés magassága a figyelemre méltó. Mindinkább belátják, hogy a divatos kis összegű pénzbüntetés értéktelen.

— **A német jogászgyűlés** az idén Bambergben ül egybe szeptember hó 13-dikán.

— **Casier judiciaire.** A francia senátus folyó hó 15-én tartott ülésén elfogadta a casier judiciaire-ről szóló 1899-diki törvényt részben módosító javaslatot. (Lásd az 1899-diki törvény fordítását a *Jogt. Közlöny* idei folyamának 14-dik számában.) E módosítás a casier kiadására és bizonyos elítéléseknek bizonyos idő eltelté után fel nem jegyzésére vonatkozik. Ezenfelül kimondja e javaslat, hogy a rehabilitatio megszerezhető a kiszabott pénzbüntetés lefizetése nélkül is, ha a szegénység a szokásos módon igazoltatik; az elévülés és a kegyelem pénzbüntetés lefizetésével egyenlő hatályú. Végre a francia büntetőtörvények által nem büntetett cselekmények miatt történt elítélések a casier-ba nem jegyzendők fel. A senátus elfogadta Mousservin senátornak a következő javaslatát is: A teljes casier kiadatik a békebíráknak, a kikhez a választó lajstromok kiigazítására irányuló kérelmek adtak.

— **Az Union des Sociétés du Patronage de France** a folyó év július hó 9—13-dik napjaiban nemzetközi congressust rendez. A congressus — mint már említettük — három szakosztályban fog működni. Az első a gyermekvédelemmel kapcsolatos kérdésekkel foglalkozik, jelesül a) a correction paternelle kérdésével, mely Franciaországban úgy ezen társaság, mint a Soc. Général des Prisons ülésein már több ízben került megvitatás alá; b) a kiskorú egyének erkölcsi és anyagi támogatásának nemzetközi szervezésével, melylyel legutóbb a Lille-i conferentia foglalkozott s hozott határozatot abban az értelemben, hogy a zülött és züllesnek indult gyermekek gyámolítása azoknak nemzetiségére tekintet nélkül kell hogy történjék; c) a fiatalok részére berendezett büntető-intézetekben a kiszabott fegyelmi büntetések végrehajtásának felfüggesztésével, azaz a loi Berengernek ezen speciális intézetekben leendő megfelelő alkalmazásával. A második szakosztály vitapontjai: a) óhaj-tandó-e, és ha igen, mily mérvben kívánatos nőknek közreműködése a büntető-intézetek igazgatásában vagy a patronage munkájában? b) Büntetést szenvedett nők kiszabadulásuk után, míg munkát nyerne, menházakban helyeztessenek-e el, vagy még büntetésük tartama alatt gondoskodás történjék kellő alkalmaztatásukról? A harmadik szakosztály a felnőttek ügyével fog foglalkozni. Tárgyalni fogja a segélynyújtás különböző módjait, a büntető-intézetekben az iskolai oktatás és foglalkoztatás szervezését, s a nem honos letartóztatottak és kiszabadultak segélyezésének kérdését, a költségviselés s annak arányos megosztásával kapcsolatban. Végre mind e kérdésekből folyólag s velők összefüggésben felvetik a nemzetileg már centralisált társulatoknak egy nemzetközi szervezetben való egyesítését.

— **Az orvos tiszteletdíja.** Az orvosok tiszteletdíjának megállapításánál számba kell venni egyrészt az orvos reputációját, tudományos czimeit, a betegség súlyos voltát és az eset nehézségeit, a betegség tartamát és kimenetelét, a látogatások számát, másrészt pedig a betegnek vagy a helyette fizetni tartozóknak vagyoni módját. (*A brüsszeli törvényszék.*)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévire ... 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Nagy Ferencz. — Cheque-jogunk szabályozásához. Dr. *Sichermann Bernát* kassai ügyvéd. — *Törvénykezési Szemle:* A perorvoslat szabatos bejelentése. *Vargha Ferencz* főügyési helyettes. — Az esküdek szavazatának számaránya a beszámíthatóság kérdésében. Dr. *Müller Ferencz* budapesti ügyvéd. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Nagy Ferencz.

Divatos és hálás thema leszólni a budapesti tudományegyetem jogi karát.

Teszik ezt azzal a karral szemben, a melyből a politikai élet oly kiváló alakjai kerültek ki, mint Pauler Tivadar, Kerkapoly Károly, Kautz Gyula, Szilágyi Dezső, Wlassics Gyula, Plósz Sándor.

Nagy Ferencznek kereskedelemügyi államtitkárrá való kinevezése szintén igen nagy nyeresége a politikai életnek, de jelentékeny vesztesége az egyetemnek. A kathedrára rátermett kitűnő eloquentiájú tanár, komoly, tudományos irányú mellett lucidus előadásával tárgya iránt felkeltette a tanuló ifjúság érdeklődését, és sokakat annak alapos művelésére buzdított.

A szakjában szerzett nagy érdemeit e lapok olvasói előtt fölöslegesen méltatnunk. Kereskedelmi joga és Váltójoga nemcsak jeles tankönyvek, de alapvetők, és az életben is szétében használt művek, a melyek tanuságot tesznek róla, hogy az elmélet tanai megfelelő formákba öntve, a gyakorlatban haszonnal gyümölcsöztethetők.

Uj hatáskörében Nagy Ferenczre fontos hivatás vár. Gazdasági életünk fejlődésével hitelügyi törvényhozásunk nem tartott lépést és mindinkább érezhetni, hogy egyfelől nem egy, eddig számba nem vett kérdés sürgetőleg követel szabályozást, másfelől, hogy a hitelügy körébe vágó törvényeink jórészt elavultak vagy fogyatékosak.

Készülőben vannak a vándoriparról, a biztosítási jogról, a részletügyletekről, a tisztességtelen versenyről, a kartellekről, a helyi érdekű vasutakról, a csődön kívüli megtámadásról, a kereskedelmi üzletek átruházásáról, a gabonaelővételekről szóló speciális törvények tervezetei.

Mellettök lényeges reformra szorul a csődtörvény, az ipartörvény és — a mely fontosságánál fogva az első helyet érdemli meg — a kereskedelmi törvény.

Mindezen kiválóan jelentőségteljes és nehéz feladatokra nem lehet alkalmas a legkiválóbb hivatalnok, sem a legjelesebb közgazdasági szakerő. Jogász kellett erre a posztóra, a jogászok közt is a legkiválóbbak egyike, a ki nagy tudása, széleskörű elméleti alapja mellett ismeri az életet, a forgalom igényeit és a jogszolgáltatást is.

A kereskedelemügyi miniszter meg is találta a hivatott munkatársat Nagy Ferenczben.

Az új államtitkár bemutató beszédében rövid néhány szóval már programot is adott.

«Ámbár úgy a politikai, mint a gazdasági élet terén az egyéni szabadság érvényesülésének elvét tartom követendőnek, az egyéni szabadságot mégis csak azon feltétel alatt tartom jogosultnak, ha a *tisztesség és soliditás* határai közt mozog. A jó kertész azért vágja le a fattyuhajtásokat, hogy a nemes hajtás annál jobban fejlődjék. Az ipar és keres-

kedelem is csak akkor fejlődhetik erőteljesen, ha minden kinövést, amely ártalmára van, magától eltávolítja.»

Aki Nagy Ferencz irodalmi működését állandó figyelemmel kísérte, aki különösen meghallgatta vagy olvasta a kereskedelmi törvény revisiójáról tartott jogászegyleti előadását: az tisztában volt vele, hogy a legelső alkalmat fel fogja használni az új államtitkár a kereskedelmi jogban a szerződési szabadság és a tisztesség egymáshoz való viszonyának hangsúlyozására.

Érdeklődéssel várjuk, miképp valósul meg ezen program.

Cheque-jogunk szabályozásához.

A kereskedelemügyi miniszter a szaklapok közlése szerint 24185/900. sz. a. kelt s a kereskedelemügyi kamarákhoz intézett leiratában a kereskedelmi törvény revisiójának kérdését hivatalosan napirendre tűzte.

Az erre vonatkozó munkálatok körébe «a cheque-re vonatkozó szabályok felvételét is kívánatosnak» jelezte, illetve jelzettnek tekinti.

Ezzel a cheque törvényes szabályozásának kérdése a kereskedelmi törvény revisiójának kérdésével hozatnék kapcsolatba és attól tételnék függővé.

E két kérdés összekapcsolása azonban a közgazdaságunk s különösen fizetési rendszerünk nézve oly nagy fontossággal bíró cheque-forgalom fejlesztése, valamint a jogbiztonság szempontjából csak káros lehetne.

Első sorban u. i. a cheque-jog oly speciális s terjedelmes joganyagot ölel fel, hogy az a kereskedelmi törvény keretébe a helyes törvénytechnika szerint nem szorítható; ha egyáltalán más rokon joganyaggal együttesen volna szabályozandó, akkor ilyenül csakis a váltójog volna elfogadható, mint a melylyel számos tekintetben egyenlő szabályozást igényel.

Bővebb indokolás helyett hivatkozom arra, hogy az új német kereskedelmi codex sem szabályozza a cheque-jogot, sőt a codexet életbeléptető törvény 17. §-a expressis verbis kimondja:

«Unberührt bleiben die landesgesetzlichen Vorschriften über Checks;» e szakasz indokolásában pedig arra hivatkozik, hogy «die Regelung des Chequewesens wird nöthigenfalls im Wege eines besonderen Gesetzes ihre Erledigung finden müssen».

Másodszorban azonban (but not least) ezen kapcsolatba hozatal a cheque-jog szabályozásának beláthatatlan időre való elodázását jelentené; mert az talán kétséget nem szenvedhet, hogy az általános polgári törvénykönyv megalkotása előtt új kereskedelmi codexet nem létesíthetünk; — már pedig addig a cheque-jog szabályozásának kérdése már csakugyan nem várhat. Az osztrák cheque törvényjavaslat ismertetése alkalmából még 1897. évi április 10-én tartott jogász-egyleti felolvasásom során rámutattam azon körülményre, hogy a cheque-jognak speciális törvény útján sürgős szabályozása nálunk különösen azért is kívánatos, mert különben félő, hogy az osztrákok bennünket ezen törvényalkotással megelőznek és kénytelenek leszünk az osztrák chequetörvényt recipiálni, akár helyesnek tartjuk azt, akár sem.

Az Ausztriában uralkodó sivár állapotok ezen veszélytől eddig bennünket megóvtak ugyan, de minden osztrák új kormány inventáriumában bent foglaltatik a chequetörvényjavaslat és bizonyos, hogy mihelyt a törvényhozási munka odaát egyik vagy másik alakban megindul, az első alkotások között a chequetörvény is fog szerepelni.

Óhajtható volna tehát, ha úgy a kereskedelmi, mint az igazságügyminiszterium a cheque-jog szabályozásának kérdését azok közé venné fel, melyeket a hivatkozott miniszteri leirat szerint a kormány «a kereskedelmi törvény codexszerű revisiójától függetlenül és szabályozás alá vétetni törekszik».

Nem teljesítek talán felesleges munkát, ha ezen szabályozás előkészítő munkálataihoz részemről a «bankutalvány»-ról (cheque-ről) készített alábbi törvénytervezettel járulok.

Törvényjavaslat a bankutalványról.

1. §. A bankutalvány [cheque, check, csek] lényeges kellékei:

1. a kiállítás helye, éve, hónapja és napja;
2. az intézvényszerűnek, vagyis azon személynek vagy cégnek megnevezése, mely által a fizetés teljesítendő;
3. a kibocsátónak feltétlen s ellenszolgáltatástól függővé nem tett utasítása az intézvényszerűnek, hogy egy az okiratban számszerűen meghatározott pénzüsszeget fizessen. Ha az összesen felül járulékok fizetése is hagyatnék meg, ezen meghagyás nem létezőnek tekintetik;

4. a bankutalvány — vagy cheque — [check, csek] elnevezés magában az okirat szövegében, vagy ha az nem magyar nyelven állítatik ki, annak az illető nyelven divó megfelelő kifejezése; *

5. a kibocsátó név- vagy cégelírása.

2. §. A bankutalványban rendeltvényes, vagyis azon személyként, kinek részére vagy rendeltetére a fizetés teljesítendő, megjelölhető:

akár egy megnevezett személy vagy cég, akár a bemutató [birtokos].

A kibocsátó rendeltvényesként önmagát is megjelölheti.

A bankutalvány, melyben a rendeltvényes neve vagy cége mellett ezen szavak «vagy a bemutatónak [birtokosnak]» fordulnak elő, — vagy amelyben rendeltvényes megjelölve egyáltalán nincsen ** — bemutatóra kiállítottak tekintendő.

3. §. Az intézvényszerűnek neve vagy cége mellett elsőként előforduló hely — ha pedig ilyen hely egyáltalán megjelölve nem volna — a kiállítási hely, a bankutalvány fizetési helyének és egyszersmind az intézvényszerűnek lakhelyének tekintendő.

Más fizetési helynek megjelölése nem létezőnek tekintetik.

4. §. A bankutalvány látra [bemutatásra] fizetendő, még akkor is, ha más fizetési időt tartalmaz vagy fizetési idő benne megjelölve egyáltalán nincsen.

5. §. Ha a bankutalványban a fizetendő pénzüsszeg betűkkel és számokkal van kifejezve, eltérés esetében a betűkkel kiírt összeg érvényes.

Ha az összeg akár betűkben, akár számokban többször van kifejezve, eltérés esetében a kisebb összeg tekintendő érvényesnek.

Ha a bankutalványon ellenőrzési számoszlop is fordul elő, a bankutalvány szövegében megjelölt összeg az ellenőrzési számoszlop felhasználásával meghatározott összeget meghaladó részében nem érvényes.

6. §. Oly okirattól, melyen a bankutalvány lényeges kellékeinek (1. §.) valamelyike hiányzik, e törvény alapján érvényesíthető jogok vagy kötelezettségek nem keletkeznek;

* Pl. az olasz «assegno bancario», hollandiai «Kassiers-papier».

** L. postatakarékpénztár chequeje.

vajon az ilyen okirat, illetve az arra vezetett valamely nyilatkozat bír-e s minő joghatállyal, az az általános magánjog, esetleg a kereskedelmi jog vonatkozó rendelkezései szerint bírálendő el.

A lényeges kellék hiányával egyenlőnek tekintendő, ha az a bankutalványon szándékosan töröltetett ki.

A megtörtént törlés az ellenkező bebizonyításáig szándékosnak vélelmezetik.

A bankutalvány joghatálya sem a kibocsátó, sem a rendeltvényes, sem az intézvényszerű halálával meg nem szűnik; az ezzel ellenkező kikötés hatálytalan.

7. §. A rendeltvényes jogában áll a névre szóló bankutalványt forgatmány útján másra átruházni; ha azonban a kibocsátó az ilyen bankutalvány átruházását e szavakkal: «nem rendeltetre», vagy más hasonló értelmű kifejezéssel megtiltotta, a forgatmány csak engedmény joghatályával bír.

A bemutatóra szóló bankutalvány átruházásához annak tényleges átadása elegendő; aki azonban az ilyen bankutalványt forgatmányával ellátja, forgatóként felelős.

8. §. A kibocsátó s forgató a bankutalvány tartalma szerint igazolt minden későbbi birtokosnak a bankutalvány kifizetéseért egyetemleg felelős.

9. §. A forgatmány és engedmény alakja és joghatálya tekintetében az 1876. évi XXVII. tcz. 9—11., 13—16. §-ai, valamint 12. §-ának 2. bekezdése megfelelőleg alkalmazandók azon eltéréssel, hogy az intézvényszerűnek forgatmánya, valamint a bankutalvány másolatára vezetett forgatmány vagy engedmény joghatállyal nem bír, hogy továbbá az intézvényszerűre szóló forgatmány nyugtának tekintendő.

10. §. Belföldön fizetendő bankutalvány nyolcz nap alatt fizetés végett bemutatandó.

Ezen határidő belföldön kiállított bankutalványnál a kiállítás napjától, külföldön kiállított bankutalványnál pedig azon további határidő leteltétől számítandó, mely szükségeltetik, hogy a bankutalvány a kiállítás helyétől — a kiállítási napon eszközölt küldés esetén — a rendes közlekedési eszközökkel a belföldi fizetési helyre érjen.

Ezen nyolcz napi határidőbe a kiállítási, illetve megérkezési, valamint a vasárnap és Gergely-naptár szerinti közönséges ünnepnap, valamint Szent-István napja be nem számítható.

Külföldön fizetendő bankutalvány bemutatási határideje a fizetés helyén uralkodó jog szerint számítandó.

11. §. Ha a bankutalvány az előző szakaszban megállapított bemutatási határidőn belül elszámolás végett oly leszámolási egyletnél lett beszolgáltatva, melynek az intézvényszerű tagja, vagy melyben egy egyleti tag által képviselve van, vagy ha ezen határidőn belül oly banknak adatik át behajtás végett, mely a bankutalványon az intézvényszerű által képviselője- (levelezője)ként meg lett jelölve, a fizetés végetti bemutatás kellő időben megtörténnének tekintendő.

Azt, hogy a bankutalványon aggálytalan alakban látható képviselő- (levelező-) jelölés nem az intézvényszerűtől ered, a bankutalványkötelezett tartozik igazolni.

12. §. A fizetés hiánya miatt a kibocsátó és a forgatók ellen érvényesíthető viszkereset fentartására szükséges:

1. hogy a bankutalvány az előző két szakaszban megállapított határidőn belül, illetve módon, fizetés, illetve elszámolás vagy behajtás végett bemutatassék;

2. hogy ezen bemutatás megtörténte és a fizetés nem teljesítése igazoltassék.

Ezen igazolás történhetik

a) a bemutatási határidőn belül — a váltótörvény 98—101. §-ainak megfelelő alkalmazása mellett — felvett óvással;

b) az intézvényszerűnek vagy a 11. §. esetében képviselőjének (levelezőjének) a bankutalványra vezetett, a be-

mutatás keltét feltüntető s általa aláírt nyilatkozatával; ezen nyilatkozatot a bankutalvány birtokosának kívánságára az intézvényszerű, illetve képviselője [levelezője] a valósághoz hiven kiállítani köteles; ellenesetben kártérítéssel tartozik;

a leszámolási egylet tanusítványával, mely szerint a bankutalvány nála elszámolás végett a bemutatási határidőn belül beszolgáltatott s a leszámolás megtagadtatott; ilyen tanusítvány kiállítására a leszámolási egylet csak az esetben köteles, ha ilyenre üzletszabályzata értelmében vállalkozott.

A fizetés nem teljesítésével egyenlő hatályúnak tekintendő, ha a bank, mely a bankutalványon az intézvényszerű által képviselő- [levelező]ként meg van jelölve, a bankutalvány díjmentes behajtásának elvállalását, illetve a leszámolási egyletben annak elszámolását megtagadja.

13. §. A bankutalvány birtokosa tartozik annak ki nem fizetéséről közvetlen előzőjét legkésőbb a bemutatási határidőt követő négy nap alatt írásban értesíteni; e végre azonban elegendő, ha a tudósítás az érintett idő alatt postára adatik.

Egyébként az 1876: XXVII. tcz. 45. §-ának 2. és 3. bekezdése, valamint 46. s 47. §-ai a bankutalványra megfelelőleg alkalmazandók.

14. §. A 12. §. szerint fentartott viszkereleti igény az 1876: XXVII. tcz. 49. §-a szerint érvényesíthető és kiterjed:

1. aki nem fizetett bankutalványösszegre és ennek a bemutatástól számítandó 6% kamataira;
2. az óvási s egyéb költségekre;
3. 1%-nyi utalványdíjra.

Az 1876: XXVII. tcz. 50. §-ának utolsó három bekezdése, valamint 52. §-a ezen összegek számítási módjára megfelelően alkalmazandó.

A bankutalványkötelezett csak oly kifogásokkal élhet, melyek magán a bankutalványon vagy a közte s a bankutalvány birtokosa között fenforgó viszonyon alapulnak. A bankutalványhitelező jogai tekintetében egyébként az 1876: XXVII. tcz. 91., 93., 94. §-ai megfelelőleg alkalmazandók.

15. §. Minden bankutalványkötelezettnek jogában áll követelni, hogy neki az előző szakaszban említett összegek lefizetése mellett a nyugtatványozott bankutalvány és netalán felvett óvás kiadassék s csak ezek kiadása mellett köteles fizetni. Ha több kötelezett ajánl fizetést, a bankutalványbirtokos annak ajánlatát köteles elfogadni, kinek fizetése által legtöbbben szabadulnak a kötelezettség alól.

Az 1876: XXVII. tcz. 55. §-a a bankutalvány forgatójára is alkalmazandó.

16. §. A bemutatóra szóló bankutalványnál a tulajdonosi minőség a bankutalvány birtoka, egyéb forgatott bankutalványnál az 1876: XXVII. tcz. 36. §-ának 1. és 2. bekezdése szerint igazoltatik.

A fizető a hátiratok valódiságát vizsgálni nem tartozik.

17. §. Az intézvényszerű csak a bankutalvány kiadása mellett köteles fizetni, kívánatára a készpénzzel beváltott bankutalvány nyugtatandó.

Részletfizetést a bankutalvány birtokosa elfogadni nem tartozik. A fizetésre az 1876: XXVII. tcz. 37. §-a megfelelően alkalmazandó.

18. §. A fizetés végetti bemutatás és az óvásfelvétel helye és ideje tekintetében az 1876: XXVII. tcz. 102. §-a azon kiegészítéssel, illetve eltéréssel alkalmazandó, hogy ezen cselekmények csak köznapon és pedig délelőtt 9—12 óra között eszközölendők.

19. §. A bankutalvány birtokosa a bankutalványból kifolyólag — a 12., 22. s 29. §-okban megjelölt kártérítési igények kivételével — az intézvényszerűvel szemben követelési, illetve kereseti joggal nem bír.

A bankutalványra vezetett elfogadási nyilatkozat hatálytalan.

20. §. Ha a kibocsátó vagy egy későbbi birtokos, a bankutalvány első lapján a szövegen keresztül e szavakat: «csupán elszámolásra», illetve amennyiben a bankutalvány nem magyar nyelven volna kiállítva, az ennek megfelelő hasonló kifejezést írja vagy nyomtatja, az intézvényszerű a bankutalványt pénzben ki nem fizetheti, hanem azt csakis jóváírás (elszámolás) útján egyenlítheti ki.

Ezen jóváírás (elszámolás) a fizetéssel egyenlő hatályú beváltásnak, annak megtagadása pedig a fizetés megtagadásának tekintendő és a bankutalványbirtokos viszkereleti igényét a 12., illetve 14. §§. szerint érvényesítheti.

21. §. Ha a kibocsátó vagy egy későbbi birtokos a bankutalvány előlapján a szövegen át két keresztvonalat húz, az intézvényszerű a bankutalványt csakis az esetben fizetheti ki, ha ezt nyilvános számadásra kötelezett intézet vagy hatósági pénztár mutatja be.

22. §. Az előző két szakaszban körülírt keresztezés vissza nem vonható.

Ha az intézvényszerű az előző két szakasz rendelkezése alá eső bankutalványra az ott megjelölt módozatoktól eltérőleg fizetést eszközöl, az ebből eredő kárért felelős, ha csak nem igazolja, hogy a keresztezést kellő gondosság alkalmazása mellett sem észlelhette.

Az intézvényszerű vizsgálni nem tartozik, vajon a keresztezés egy arra jogosítottól ered-e vagy sem.

23. §. Fedezetnek azon pénzösszeg tekintendő, melynek erejéig az intézvényszerű a kibocsátó bankutalványainak beváltására a kibocsátóval szemben — előzetes megállapodásuk értelmében — kötelezettséget vállalt.

Az intézvényszerű, aki — a 24. s 25. §-okban megállapított esetek kivételével — a törvényes kellékeknek megfelelő bankutalványt a kellő fedezet fenforgása daczára a bemutatási határidőn belül pontosan be nem váltja, a kibocsátónak teljes kártérítéssel tartozik.

24. §. Az intézvényszerű a bankutalványt a kibocsátó terhére be nem válthatja, ha a kibocsátótól a bankutalvány beváltása előtt a beváltást megtiltó ellenutasítást kapott.

Ilyen ellenutasítás vételéig az intézvényszerű a bankutalványt a kibocsátó terhére, még a bemutatási határidő letelte után is beválthatja.

25. §. A fedezet hatósági lefoglalása vagy a kibocsátó gondnokság alá helyezése vagy csődbejutása esetén az intézvényszerű a bankutalványt a kibocsátó, illetve fedezete terhére mindaddig beválthatja, míg a lefoglalásról, illetve a kibocsátó gondnokság alá való helyezéséről vagy csődbejutásáról értesült.

Azon körülményt, hogy az intézvényszerű a gondnokság alá való helyezés vagy csődnitástról a bankutalvány beváltása előtt értesült, még akkor is a kibocsátó gondnok, illetve a csődtömeg tartozik bizonyítani, ha a beváltás a gondnokság alá helyezési, illetve csődnitási határozatnak a hivatalos hirdalában történt közzététele után eszközöltetett.

A bankutalvány beváltása az intézvényszerűvel szemben az 1881: XVII. tcz. I. részének III. fejezete alapján meg nem támadható.

26. §. A hamis és hamisított bankutalványokra az 1876. évi XXVII. tcz. 81. és 82. §-ainak rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

A hamis vagy hamisított bankutalvány beváltásából eredő kár az intézvényszerűt terheli s annak megtérítését, illetve a fedezetből való leszámítását csak azon esetben követelheti a bankutalványon nevezett, illetve azt aláírt kibocsátótól, amennyiben az illetőt a hamis bankutalvány kiállítása, illetve a bankutalvány hamisítása s ezek beváltásának meggátolása végett szokásos óvintézkedések betartása körül vétkes gondatlanság terheli. Az ezzel ellenkező kikötés hatálytalan.

27. §. A kibocsátó által a bankutalvány kiállítására s az intézvényszerű irányabani képviseltetésére feljogosító és

az intézvénnyezettnek átadott meghatalmazás hatályát — ha csak ennek ellenkezője ki nem köttetett — a kibocsátó halála folytán el nem veszi és mindaddig kötelező, míg annak visszavonásáról az intézvénnyezett a kibocsátó, illetve jogutódjának írásbeli bejelentéséből nem értesül.

28. §. A bemutatási határidő letelte előtt elveszett bankutalvány tulajdonosa megfelelő biztosíték nyújtása mellett a bemutatási határidő leteltéig követelheti, miszerint a kibocsátó annak beváltását az intézvénnyezettől a tulajdonos által továbbítandó ellenutasítás útján tiltsa be s hogy neki — ha az ellenutasítás vételéig az elveszett bankutalvány be nem váltatott — újabb megfelelő összegű s intézvénnyű bankutalványt adjon ki; úgy az ellenutasítás, mint az új bankutalvány átvételéről a tulajdonos az elveszett bankutalvány lényeges ismérveit is tartalmazó írásbeli elismervényt adni köteles.

A biztosítéknak a teljes viszkereseti összeg fedezetére elegendőnek kell lennie; módosztat s elhelyezését a felek egyetértőleg állapíthatják meg; ha azonban e tekintetben meg nem egyezhetnek, a biztosítandó összeg a bíróságnál készpénzben leteendő.

A biztosíték a letevőnek visszaadandó, ha az intézvénnyezett tanusítványával igazolja, miszerint

1. az elveszett bankutalvány az ellenutasítás vétele előtt az intézvénnyezett által beváltatott, vagy hogy
2. az elveszett bankutalvány a bemutatási határidő leteltét követő harmadik napig (bezárólag) beváltás végett be nem mutattatott.

A biztosíték a kibocsátónak kiadandó, ha az elveszettnek állított bankutalvány tényleges s a 16. §. szerint igazolt birtokosa ezt a bemutatási határidőn belől beváltás végett bemutatta s a be nem váltás miatt a kibocsátó ellen viszkeresetet indít.

A biztosíték kiadása ez utóbbi esetben a keresetre hozott sommás végzés, s ha ilyen ki nem bocsátatott, a marasztaló elsőbírósági ítélet egyik példánya s ezen szakasz első bekezdésében említett írásbeli elismervény bemutatása alapján a bíróság által a letevő meghallgatása s a kiutalási végzés jogerejének bevétele nélkül rendelendő el.

29. § A bemutatási határidő letelte után, az ezt megelőzőleg vagy követőleg elveszett bankutalvány tulajdonosa követelheti, miszerint a kibocsátó annak beváltását a tulajdonos által továbbítandó ellenutasítás útján tiltsa be.

Ha ezen ellenutasítás vételéig az elveszett bankutalvány be nem váltatott, annak tulajdonosa — amennyiben a kibocsátó ellen a gazdagodási igényt (31. §.) érvényesíteni kívánja — az elveszett bankutalvány megsemmisítését a fizetési hely illetékes bíróságánál kérelmezheti. A kérvényező köteles az elveszett bankutalvány másolatát bemutatni, vagy legalább lényeges tartalmát megjelölni, a bankutalvány előbbi birtoklását kimutatni s az intézvénnyezett tanusítványával igazolni, hogy azon bankutalvány be nem váltatott s annak beváltása a kibocsátó által betiltatott.

Ha a bíróság a betérjlesztett adatokat elégségeseknek találja, hirdetményt bocsát ki, melyben a bankutalvány birtokosát felszólítja, hogy igényeit a bankutalvány fentartása mellett 45 nap alatt jelentse be.

A 45 napi határidő a hirdetménynek a hivatalos hirdalában történt első megjelenését követő naptól számítatik.

A megsemmisítési eljárás folyamatba tétele után a bankutalványtulajdonos gazdagodási igényét (31. §.) a kibocsátó ellen érvényesítheti, ha a megsemmisítésig az előző §. 2. bekezdése szerint kellő biztosítékot nyújt. Ily biztosíték adása nélkül a bankutalvány tulajdonosa csak azt követelheti, hogy a kibocsátó a megfelelő összeget bírői kezekhez tegye le.

Ha a kibocsátott hirdetmény folytán bankutalványbirtokosul senki sem jelentkezett, a bankutalvány semmisnek nyilvánittatik; ha a birtokos a bankutalványt a kitűzött

határidő alatt bemutatja, a megsemmisítési eljárás megszüntetetik, a bemutatónak a bankutalvány kiadatik és a kérvényező tulajdoni jogának a bankutalvány birtokosa elleni érvényesítésére a törvény rendes útjára utasittatik.

Aki bankutalványbirtokosi minőségét a 16. §. határozatai szerint igazolja, a bankutalvány kiadására csak az esetben kötelezhető, ha őt annak megszerzésénél rosszhiszeműség vagy vétkes gondatlanság terheli.

A kibocsátó, aki ezen, illetve az előző szakasz ellenére az ellenutasítást, illetve új bankutalványt és az intézvénnyezett, ki az ezen s az előző szakaszban említett tanusítványt ki nem adja, az elveszett bankutalvány tulajdonosának teljes kártérítéssel tartozik.

30. §. A kibocsátó s a többi előzők elleni viszkereseti igény elévül:

1. három hónap alatt, ha a bankutalvány Európában volt fizetendő, Islandot és a Farői szigeteket kivéve;
2. hat hónap alatt, ha a bankutalvány Islandban vagy a Farői szigeteken vagy valamely Európán kívüli területen volt fizetendő.

Az elévülés kezdődik a bankutalványbirtokos ellen a bemutatási határidő leteltétől, a forgató ellen, ha előbb fizetett, mintsem ellene kereset indított, a fizetés napjától, minden más esetben pedig a keresetlevél kézbesítése napjától.

Az 1876. évi XXVII. tcz. 87. és 88. §-ai, valamint az 1881. évi XVII. tcz. 15. §-a ezen elévülésre megfelelően alkalmazandók.

31. §. A bankutalvány azon követelést, melynek kiegyenlítésére adatott, megszünteti ha beváltatott, vagy ha a törvényes határidőn belől be nem mutattatott, vagy ha elévült.

Ha a kibocsátó viszkereseti kötelezettsége akár a bemutatási határidő elmulasztása, akár pedig elévülés folytán megszűnt, a bankutalvány birtokosával szemben csak annyiban marad kötelezve, amennyiben ennek kárával gazdagodnék.

A gazdagodási igény érvényesítésére az eredeti bankutalvány vagy a megsemmisítési végzés (29. §.) birtoka szükséges.

A gazdagodási, valamint minden e törvény alapján érvényesíthető egyéb igény — amennyiben az különben az előző szakasz alapján már el nem évült — a bemutatási határidő leteltétől számított három év alatt évül el.

Az elévülést csakis a kötelezett ellen indított kereset, valamint — az 1881. XVII. tcz. 15. §-a szerint — az ellene nyitott csőd szakítja meg.

32. §. A kereskedelmi miniszter rendeletileg fogja meghatározni, hogy mely egylet tekintendő a jelen törvény értelmében leszámolási egyletnek.

Oly bankutalvány, mely a leszámolási egylet valamely tagja mint intézvénnyezettnek a leszámolási egylet üzleti óráiban elszámolás végett bemutatattatik, elszámoltnak tekintendő, ha az egylet szabályzata szerinti záróráig a bemutatás napján a bemutatónak vissza nem szolgáltatik.

Oly bankutalvány, mely a rajta az intézvénnyezett képviselője- (levelezője)ként megnevezettnek a leszámolási egyletben elszámolás, az egyleten kívül pedig behajtás végett átadatott, elszámolt, ill. behajtottnak tekintendő, ha amennyiben a bemutatás helyén fizetendő, a bemutatást követő köznapon, amennyiben pedig más helyen fizetendő, a bemutatás napjától számított három köznapon belül a bemutatónak vissza nem szolgáltatik.

Az intézvénnyezett képviselője (levelezője) tartozik a neki elszámolás, illetve behajtás végett átadott bankutalványt, a helyben lakó intézvénnyezettnek az átvétel napján délutáni 5 óráig bemutatni, a más helyen lakó intézvénnyezettnek pedig az átvétel napján elküldeni; ha ez utóbbi esetben ezen küldést követő harmadik köznap 9 órájáig a bank-

utalványt vissza nem kapja, ez az intézvényszerű által beváltottnak tekintendő.

33. §. Az 1876: XXVII. tcz.-nek

1. a váltót aláírt személyek cselekvési képességét [1., 2. §§.];

2. a külföldi törvényhozást [95—97. §§.];

3. a hiányos aláírásokat [104—105. §§.];

4. a megtartási jogot [108—109. §§.];

5. az átmeneti intézkedéseket [115—117. §§.] tárgyzó rendelkezései a bankutalványra megfelelőleg alkalmazandók.

Ott, ahol az 1876: XXVII. tcz.-nek e törvény által a bankutalványra kiterjesztett rendelkezéseiben, váltóról, váltójog vagy váltójogi kötelezésről tétetik említés, a bankutalványra való vonatkozásban bankutalvány, e törvény, illetve e törvény szerinti kötelezés értendő.

34. §. A bankutalvány-ügyekben követendő bírói peres és perenkívüli eljárás a váltóeljárás elvei szerint külön igazságügyminiszteri rendelettel lesz szabályozandó.

35. §. A minden lényeges kellékkel ellátott bankutalvány, az arra ezen törvény értelmében vezetett minden nyilatkozat és nyugta, a 12., 28., 29. §§. értelmében kiállított elismervény és tanusítvány bélyegmentes.

Jövedékkihágást követ el és az első fokozatu bélyegfokozat szerint számítandó illeték ötvenszeresével, de legalább 200 korona pénzbüntetéssel büntetendő, aki az általa kibocsátott bankutalványt szándékosan nem keltezi vagy a valóságnál későbbi keletéről állítja ki, vagy ezen körülményt tudva, ilyen bankutalványt elfogad, tovább ad vagy kifizet.

Azon intézvényszerű, aki a kibocsátó bankutalványát nem ennek mindenkor esedékes pénzbeli követelése alapján váltja be, tartozik ezen beváltott bankutalványok jegyzékét minden hó végével az illetékes adóhivatalnak bemutatni s ugyanott az azok után az első fokozat szerint számítandó bélyegilletéket készpénzben leróni.

Ennek elmulasztása az előző bekezdés szerint büntetendő jövedéki kihágást képez.

Dr. Sichermann Bernát.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A perorvoslat szabatos bejelentése.

Általában az az örvendetes jelenség észlelhető, hogy a BP. minden nagyobb zökkenés nélkül átmegy a gyakorlatba. A nehézségek — a dolog természete szerint — ott merülnek fel, ahol a BP. a régi gyakorlattal szakítva, ettől eltérő rendelkezéseket léptetett életbe. Ilyen egyebek közt a perorvoslatok bejelentése is. A joggyakorlat szerint semmi szabály nem létezett, mely a felebbezőt szabatosságra szorította volna; viszont az általános formula értelmében bejelentett felebbezés esetében, a felsőfok sem volt a felülvizsgálat köre tekintetében korlátozva.

A BP. szakított ezzel a rendszertelenséggel; s erre nézve két fontos szabályt állított fel, az egyik szerint:

«A felülvizsgálat — kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi okokat — csak az ítéletnek felebbezéssel megátadott intézkedésére szorítkozik.» (387. §.)

A másik szerint pedig:

«A felebbezés bejelentésekor mindig világosan meg kell jelölni, hogy a felebbező a felebbezést az ítéletnek mily intézkedése ellen használja. A felebbezőnek meg kell világosan jelölni azt is, hogy a felebbezést mily semmiségi ok miatt használja.» (390. §.)

E két rendelkezés egymást kiegészíti, s hogy úgy fejezem ki magamat, az előbbinek sanctiót ad az utóbbi szabály. E két rendelkezésnek pedig az a nagyfontosságú hátere van, hogy az ítéletnek felebbezéssel *kifejezetten* meg nem

támadott része: jogerős és az a felsőfok által nem módosítható. A törvény e rendelkezése azonban, mely az inquisitorius jellegű felülvizsgálatot akarta kizárni, csak akkor valósul meg, ha a felek szabatosan jelentik be a felebbezést; s a bíróságok a nem így bejelentett felebbezést a 391. §. értelmében pótolgatják; ha pedig a szóval bejelentett felebbezés hiányos, a bíróságok a felebbező felvilágosítása után, ettől a 390. §-nak megfelelő nyilatkozatot vesznek ki.

Sajnos, e szabályok ellen egyaránt vétének a felek s a bíróságok. Vétének a felek, mert nem jelölik meg szabatosan az ítéletnek felebbezett részét s vétének a bíróságok, mert a hiányos felebbezést elfogadják s ezzel a felsőbb foku bíróság s az itt eljáró közbíró működése elé gyakran alig leküzdhető akadályokat gördítenek.

A főtárgyaláson ugyanis a közbíró és közbíró kezébe kötött utlevelet ad az elsőfokban eljáró ügyész, illetőleg védő és vádlott, mennyiben csak az ezek által bejelentett perorvoslat keretében mozoghatnak, *de azt sem ki nem terjeszthetik, sem más nyilatkozattal nem helyettesíthetik.*

Kétségtelen, hogy a másodbíróság is sokat tehet, *ha az írásban* bejelentett hiányos felebbezés kiegészítését tanácsülésben elrendeli (400. §. 4. p.). Ezt — hiszem — meg is teszik a kir. ítélő táblák, de — táblabíráktól hallottam — hogy ez a jog csak akkor illeti meg őket, ha a felebbezés írásban van bejelentve, mert a 391. §. világosan *«írásban bejelentett felebbezést»* említ. Ez igaz, mert a törvény alkotói fel sem tételezték, hogy akad olyan bíróság, amelyik a szabálytalanul bejelentett felebbezést (390. §.) elfogadja, mert hiszen ennek kötelessége a felet szóbelileg kitanítani s olyan nyilatkozatot venni tőle, amelyik a BP. 390. §-ának megfelel.

Sajnos, a törvényhozó ezen feltevessel oly előleget adott, amit később nem használtak, legalább itt-ott a gyakorlat ezt mutatja; erős a hitem azonban, hogy ha a BP. komplikált perorvoslati rendszere átmegy a gyakorlatba, ezen a téren sem lesz okunk panasza. Míg azonban ez bekövetkezik, koránt sincs a kir. ítélő tábla arra szorítva, hogy a szóbelileg helytelenül bejelentett felebbezést elfogadja a felülvizsgálat alapjául, mert hiszen akár ülésen kívül (398. §. 1. p.), akár tanácsülésben (400. §. 2. p.) módjában áll a törvényszéktől a *felebbezésben előadottakra felvilágosítást követelni.* Ez a szellentyű az, melyen a másodbíróság kiszabadulhat abból a csapdából, ahova a helytelenül jegyzőkönyvbe mondott felebbezés folytán jutott s nagyon bölcsen teszi, ha ezen szellentyűn minden ügyet visszajuttat a törvényszékhez, melyben a felebbezési nyilatkozat nem szabatos, mielőtt a felebbezési főtárgyalást kitűzné, mert gyakran maga s még gyakrabban a másodfokban eljáró felek jönnek zavarba arra nézve, hogy a vád és védelem képviselte tekintetében mily körben mozoghatnak.

Két példa világos vet állításomra:

a) A gy—i törvényszék előtt megvesztegetés vétségével volt vádolva X., mert a főbírnak 10 frtot adott. A bizonyítékok egyik része azt igazolta, hogy X. azért adta a 10 frtot a főbírnak, hogy ez kötelességét megszegje; a bizonyítékok másik része pedig arra mutatott, hogy az ajánlékot X. a hivatalos kötelesség teljesítése után adta. A törvényszék felmentő ítéletet hozott, mert az utóbbi eshetőséget vette bizonyítottnak.

Az ügyész a BP. 385. §. 1. a) pontja alapján anyagi semmiségi ok miatt jelentett be felebbezést.

b) Az i—i törvényszék a magánindítványra jogosultat a Curia ismeretes 52. sz. decisiójával idézte meg; s mert meg nem jelent, a vádlottat az ügyész vádja alól a BP. 326. §. 4. p. alapján fölmentette. Az ügyész a BP. 384. §. 9. pontja alapján alaki semmiségi ok miatt jelentett be felebbezést.

A felebbezés bejelentése mindkét esetben alapján helytelen; s az a fatális a dologban, hogy ezt a helytelen bejelentést a bíróság sem helyesbithette, mert a felebbezésben

világosan, a szakaszra utalással, meg volt jelölve az a semmiségi ok, ami miatt a felebbezés be volt jelentve.

Vajon mi a következménye az ilyen helytelen bejelentésnek? Az, hogy a főügyészség, ha a kir. tábla szorosán ragaszkodik a törvényhez, habár helytelennek tartja a törvényszék ítéletét, tehetetlenségre van kárhoztatva.

Nézzük a közölt két esetet egyenként. Ad *a)* A kir. ügyész a BP. 385. §. 1. *a)* pontjára alapított felebbezési nyilatkozatában azt fejezi ki, hogy anyagi semmiségi ok miatt él felebbezéssel, mert a bíróság a büntető törvényszék megfélelő rendelkezését tévesen alkalmazta ama kérdésben, «hogy a vád alapjául szolgáló tett megállapítja-e valamely bűncselekmény tényálladékát». Vagyis az ítélet egyéb részeiben megnyugszik, csakis annak anyagjogi konklúziója miatt él felebbezéssel, tehát megnyugszik ama ténymegállapításban is, amit a törvényszék valóban fogadott el, t. i. hogy X. a fináncznak akkor adta a 10 frtot, mikor már ez hivatali kötelességét teljesítette. Ámde a Btk. 470. §-ára tekintettel ez a cselekmény csakugyan nem megvesztegetés, mert annak az a feltétele, hogy az ajándék stb. a kötelesség teljesítése *előtt* a törvényben meghatározott *célből* adassék. Kétségtelen tehát, hogy itt az az anyagi semmiségi ok, amire az ügyész felebbezése alapítva van: nem forog fenn.

Ha súlyt helyezünk a 385. §. 1. *a)* pont ama kijelentésére, mely szerint anyagi semmiségi ok forog fenn, ha a bíróság tévesen alkalmazta a törvényt abban a kérdésben, hogy *a vád alapjául szolgáló tett* megállapítja-e valamely bűncselekmény tényálladékát, nyomban szemünkbe ötlék a felebbezés bejelentésének helytelensége. Ugyanis ez a semmiségi ok akkor forog fenn, ha a törvényszék *a vád alapjául szolgáló tettet ítéletének alapjául fogadta el, de abból más konklúziót vont le mint a vádló, s a vádlottat felmentette*. Az *a)* alatti esetben mi volt a vád tárgya? Az, hogy X. a fináncznak a Btk. 470. §-ában meghatározott *célből* adott 10 frtot. S mi volt az ítélet tárgya? Az, hogy X. a fináncznak 10 frt borra-
valót adott. Az első kriminálítás, a másik nem az, s úgy büntetőjogi szempontból az első más *«tett»* mint a másik; következésképp a közvádló, midőn felebbezett, az volt a gondolatában, hogy éppen azért felebbez, mert a törvényszék *nem azt a «tettet» fogadta el ítélete alapjául* amire ő a vádat alapította, hanem egy másikat, ami csakugyan nem kriminálítás; tehát nem is tévedett a törvényszék a Btk. alkalmazásában, midőn erre a factumra azt mondotta ki, hogy az nem megvesztegetés. Az ügyésznek ezek szerint csak azt kellett volna kijelenteni, hogy: *«felebbezek a felmentés miatt»*.

Ad *b)* A második esetben nem is egy, de több szempontból helytelen a felebbezési nyilatkozat. A 384. §. 9-ik pontja ugyanis azt mondja, hogy alaki semmiségi ok, «ha a bíróság a perorvoslatot használónak a fő tárgyaláson tett — indítványa ellenére — a fő tárgyaláson oly *közbenszóló* határozatot hozott, mely a törvénynek a vád szempontjából valamely lényeges rendelkezését vagy elvét sértette meg».

Ez az alaki semmiségi ok csak *«közbenszóló»* határozat ellen használható, tehát ítélet ellen sohasem érvényesíthető. Ezt már maga a *«közbenszóló határozat»* fogalma zárja ki; de a törvény maga is reá utal erre, midőn kijelenti, hogy ez a semmiségi ok nem érvényesíthető, «ha nyilvánvaló, hogy az alaki sérelem *az ítéletre nem volt* befolyással». (384. §. 3. bek.) Vagyis kétségtelen dolog, hogy ennek az alaki sérelemnek az ítélet *hozatala előtt* kell felmerülni.

Tehát itt az ügyész oly semmiségi ok alapján használt az *ítélet* ellen felebbezést, mely minden *közbenszóló* végzés ellen érvényesíthető, csak az ítélet az a határozat, a mely ellen ezt érvényesíteni soha sem lehet!

De helytelen volt ez a felebbezés más szempontból is. Ugyanis az azért volt használva, mert a törvényszék ítéletét a Curia 52-ik sz. döntésére alapította.

Mellesleg felemlitem, hogy az irodalomban vita tárgya

volt a múlt hetekben, hogy ez a decisio, mely több kárt tett a büntetőjogszolgáltatásban, mint annak idején a tatárpusztítás Magyarországon: hatályban van-e vagy nincs. És sajátságos, a cikkiró urak a BP. §§-ainak nagytömegéből a legbámulatosabb helyekről halásztak ki szakaszokat pro és contra álláspontjuknak megvilágítására: csak éppen azt nem méltatták figyelemre, a melyik ezt a kérdést megoldja. A BP. 286. §. 4. bekezdése világosan megmondja, hogy a sértettet miképpen kell a fő tárgyalásra megidézni; ez a szabály érvényes, *akár magánindítványra, akár hivatalból* üldözendő bűncselekmény a vád tárgya; s a sértett elmaradásának mindkét esetben csak az a joghatálya, hogy ha a közvádló a vádat elejti, pótmagánvádlói jogától a sértett is elesik. Világos tehát, hogy a Curia 52. sz. döntése, mint hazajáró lélek, nem kiseríthet többé a judikaturában.*

De térjünk vissza az ügyész felebbezésére. Helytelen az azért, mert a törvényszék ítélete nem az alaki, hanem az anyagi törvényt alkalmazta helytelenül. A Curia 52-ik döntése ugyanis a Btk. 116. §-ához kapcsolta azt a vélelmet, hogy a szabályszerű idézés daczára történt elmaradás annyi, mint az indítvány visszavonása; tehát a felebbezést anyagi semmiségi ok miatt a 385. §. 1. *c)* pontja alapján kellett volna bejelenteni.

Hogy jelentsük tehát be a felebbezést, hogy az kiállja a tűzpróbát? A BP. 382. §-ából kell kiindulni, mely szerint *a)* az ítélet rendelkező része, *b)* indokolása és *c)* semmiségi ok miatt lehet felebbezést használni:

Ad *a)* Felebbezéssel élhetnek a felek (vádló, vádlott) a *bizonyítás* anyagára támaszkodva, mert a vádlott felmentetett vagy mert elítéltetett. Előbbi alapon a vádló, az utóbbi alapon a vádlott felebbez.

Felebbezhetnek a felek a büntetésnek a törvényes kereten belől való súlyosbitása és enyhítése végett. A 92. §. alkalmazása tárgyában azonban már semmiségi ok miatt jelentendő be a perorvoslat (385. §. 3. pont).

Felebbezhet a sértett és a vádlott a magánjogi igény végett; a vádló s a vádlott a bűnügyi költségek miatt.

Ad *b)* Az indokolás ellen használt felebbezésnél tüzetesen meg kell jelölni az indokolás ama részét, a mi miatt perorvoslatot használnak.

Ad *c)* Alaki vagy anyagi semmiségi ok esetében vagy a semmiségi okot kell tüzetesen megjelölni, vagy a 384, illetve 385. §. illető pontjára hivatkozással kell a felebbezést bejelenteni. Célszerűbb azonban, ha a felebbező az előbbi mód szerint jár el, mert a BP. illető szakaszára való utalás gyakran nem ad elegendő utmutatást arra, hogy a fél mily intézkedésben látja el a semmiségi okot. *Vargha Ferencz,*
főügyész-helyettes.

Az esküdtek szavazatának számaránya a beszámíthatóság kérdésében.

A bűnvádi perrendtartás 358. §-a szabályként azt állapítja meg, hogy a beszámíthatóságot kizáró okok a főkérdésbe foglalandók, hogy így a kérdésre adandó «igen» felelet a beszámíthatóságot kizáró ok fenforgására nézve a «nem»-et is magában foglalja.

Ezen szabálytól azonban eltérhet és a beszámíthatóságra nézve külön kérdést tehet föl a bíróság akkor, ha a főkérdésbefoglalás azt terjedelmessé vagy nehezen érthetővé teszi.

A törvény a kérdések szerkesztésére nézve discretionárius jogot adott a bíróságnak, melyet a legjobb belátása szerint gyakorolhat, miután a kérdések terjedelme s azok világos vagy bonyolódottabb volta annyira relativ természetű, állandó ismérvekhez nem kötött momentumok, hogy mérlegelésüket a bírói belátásra kellett hagyni. A törvényhozás egyfelől azt a célt tartotta szem előtt, hogy az esküdtekhez intézendő

* L. a budapesti kir. táblának lapunk jelen számának mellékletén 430. sz. a. közölt határozatát.

kérdések fölöslegesen ne szaporíttassanak, másfelől pedig azt, hogy a kérdések megértése ne okozzon az esküdteknek nehézséget. Ugyanezen két szembenálló tekintet fogja a bíróságokat is vezetni a kérdések formulázásánál, egybeolvasztásuk vagy kettéválasztásuknál.

A beszámíthatóság kérdésének a bűnösség kérdésébe való foglalása a legtöbb esetben tényleg terjedelmessé és nehezen érthetővé teszi a főkérdést, a helyes szövegezés a világosság és különösen a magyarosság szempontjából igen nehéz, sokszor lehetetlen. Ezért előrelátható, hogy a bíróságok a gyakorlatban a kivételből fognak szabályt csinálni s legtöbbször a külön kérdés föltevéséhez fognak folyamodni.

Látszólag az ügy eldöntésére nézve semmi befolyást nem gyakorolhat az a körülmény, vajjon külön kérdés van-e a beszámíthatóságra nézve, avagy ez benne van-e a főkérdésben.

Hiszen csak a kérdések technikájáról van szó, a kérdés szaporítás elkerülésének és az érthetőségnek tekintetéről, nem gyakorolhat tehát befolyást az ügy eldöntésére a kérdések föltételének alakiséga. De tényleg így van-e ez? A 368. §. szerint az esküdtek ama határozatához, mely a vádlottat bűnösnek mondja ki, nyolcz igenlő szavazat szükséges. Minden más esetben egyszerű szótöbbség dönt. Ebből pedig az következik, hogy a vádlottra nézve nagyobb a felmentés esélye akkor, ha a beszámíthatóság a főkérdésbe foglaltatik, mint akkor, ha erre nézve külön kérdés tétetik fel. Előbbi esetben ugyanis elég, ha öt esküdt abban a meggyőződésben van, hogy a beszámíthatóságot kizáró ok forog fenn, mert így a főkérdésre — melyben benne van a beszámíthatóság — csak két «igen» esik s így a vádlott felmentetik. Viszont akkor, ha a beszámíthatóságra nézve külön kérdés tétetik föl, a vélemények ugyanily arányu alakulása esetén a vádlott el fog ítéltetni, mert a főkérdésből ki lévén küszöbölve a beszámíthatóság kérdése, a különkérdésben az öt esküdt «nem» szavazata ellenében a többi hétnek «igen» szavazata az egyszerű szótöbbség elvénél fogva határozattá emelkedik.

Ime egy oly eredmény, melyre a törvényhozó a 368. §. szövegezésénél bizonyára nem gondolt. Ez a szövegezés nem tűr meg egyéb értelmet, mint azt, hogy a beszámíthatóság külön kérdésénél az egyszerű szótöbbség dönt.

Az esküdtek ama határozata alatt, a mely a vádlottat bűnösnek mondja ki, nem lehet mást érteni, mint csupán a bűnösségre nézve feltett kérdésre, azaz a főkérdésre adott feleletet, míg a beszámíthatóság kérdésére adott felelet a «minden más eset» értelme alá esik.

Ezt a felfogást erősíti meg az is, hogy a törvény nyolcz *igenlő* szavazatot kíván a bűnösség megállapításához, tehát nem érthette itt a beszámíthatóság külön kérdésére adott feleletet, mert ez a kérdés rendszerint úgy szövegeztetik, hogy a kizáró ok és annak megfelelő tény fenforog-e, vagy nem és így az utóbbi, a nemleges felelet eredményezi vádlott elítélését. Azonkívül a 373. §-nak és a 374. §. 1. és 3. pontjának egybevetéséből is kitűnik, hogy a törvény megkülönbözteti a vádlottat bűnösnek nyilvánító határozatát azon határozattól, melylyel a büntetethetőséget kizáró ok iránt tett külön kérdésre nézve adnak feleletet. Lehetetlennek látszik tehát, hogy midőn az esküdtek főnöke a bűnösség főkérdésére nézve kihirdette a «hétnél több» szavazattal hozott «igen» határozatot, a beszámíthatóság külön kérdésében beadott öt «nem» szavazat alapján igenlő határozatot hirdessen ki.

És mégis így kell lenni. A törvény egyik szakaszát ez uttal szavai, sőt értelme ellenére kell magyaráznunk, a törvényből egyebütt kétségtelenül nyilvánított szándék alapján. Az ugyanis teljesen ki van zárva, hogy a törvény ahhoz, hogy a különkérdésbe foglalás a kérdések nehézkessége vagy terjedelméhez képest szükséges-e vagy nem, oly következményt akart volna fűzni, hogy ennek folytán a terhelt felmentésének vagy

elítélésének esélyei változzanak és egy ugyanazon határozat azért, mert a kérdés grammatikai szempontból elkülönített, elítélésre vezessen, holott akkor, ha a bíróság azt tetszése és belátása szerint egybefoglalta volna a főkérdéssel, felmentést eredményezett volna. Ez oly képtelenség, melyet a törvényhozásról feltenni lehetetlen. És miután az a szabály, hogy a beszámíthatóság kérdése a bűnösség kérdésével együtt döntessék el, miután a beszámíthatóság kérdése tényleg egyszerűsmind a bűnösség kérdése, lehetetlen más eredményre jutnunk, mint hogy a beszámíthatóság külön kérdésére — mely csak az érthetőség és világosság szempontjaiból választatott külön — adott felelet akkor, ha csak hét esküdt szavazott arra, hogy a beszámíthatóságot kizáró ok nem forog fenn és ötven arra, hogy ilyen ok fenforog, a vádlott *felmentésére* kötelezi a bíróságot.

A Balogh-Illés-Vargha-féle magyarázat az ellenkezőt tanítja (III. kötet, 462 lap «minden más esetben egyszerű szavazattöbbség, azaz hét szavazat, elegendő a) a beszámíthatóságot kizáró (358. §.), továbbá b) az oly okok megállapításához, melyek a Btk. külön rendelkezései értelmében a büntetethetőséget megszüntetik stb.») Azt hisszük azonban, hogy ezen álláspont elfoglalásánál a jelen cikkünkben tárgyalt szempont számításon kívül maradt és hogy ezen szempont figyelembevételével a kitűnő szerzők más eredményre jutottak volna.

Dr. Müller Ferencz,
ügyvéd.

Különfélék.

— **A budapesti egyetem jogi kara** a dr. Nagy Ferencz távozása által megüresedett kereskedelmi és váltójogi katedra iránt ideiglenesen már intézkedett. A legközelebbi félévre ugyanis e tárgyból, mint helyettes, *dr. Schwarz Gusztáv*, egyetemi tanár fog főkollegiumot tartani. A római jogból a nevezett tanár ezen félévben csak három órás speciálkollegiumot tart.

— **Habent sua fata.** Felperes 1891 augusztus 23-ikán adta be keresetét kártérítés iránt. Az elsőbíróságnak 1892 február 26-dikán hozott és a másodbíróságnak ezt 1892 december 13-dikán helybenhagyó ítéletét a Curia 1894 április 26-dikán feloldotta. Az elsőbíróság 1897 május 28-dikán hozott újból ítéletet. Ezt a másodbíróság 1898 január 19-én kelt végzésével feloldotta az eljárásnak a Curia által már megjelölt irányban való kiegészítése végett. Az elsőbíróság 1899 november 24-dikén újból ítélt. Ezt az ítéletet a másodbíróság 1900 június 20-dikán feloldotta, ugyanazon körülményekre rendelve el a pótlást, mint előbbi végzésében. Mikor lesz ebben a perben jogerős ítélet?

— **A Dárday Közigazgatási Törvénytár pótkötetei.** Alig van közigazgatási hatóság ebben az országban, a mely nélkülöznél az Athenæum kiadásában megjelent, Dárday Sándor által összeállított «Közigazgatási Törvénytár» gyűjteményt, melynek életrevalóságát egy részről éppen ez a nagy elterjedtsége is bizonyítja. Ennek a gyűjteménynek a legfőbb célja az, hogy az élő, eleven jogszabályokkal ismertesse meg a közigazgatási hatóságokat. Pedig éppen a közigazgatási jogra vonatkozó szabályok szoktak a leggyakrabban változni, a mi nagyon természetes is egy ilyen folyton fejlődő állam életében, mint a milyen a mienk. Ennek a törvénygyűjteménynek egyik létalapja abban fekszik, hogy a korábbi jogszabályok, az időközben módosított szakaszainak helyén közölt új jogszabályokkal vannak kiegészítve. Az Athenæum pótköteteket ad ki, melyekben a legújabb törvények, kormányrendeletek, elvi jelentőségű határozatok, a közigazgatási bíróság elvi jelentőségű döntvényei stb. vannak összegyűjtve ugyanazon módszer szerint, melyet az előző kötetekben találunk. A pótkötetek tárgymutatója alapján el lehet igazodni a Törvénytárban. Az előbbi kötetekben a jogszabályok tudva-

levőleg a közigazgatási ágak szerint vannak összeállítva. Ezekben a pótkötetekben ennek megfelelőleg, ugyanazon címek alatt találjuk az új jogszabályokat. Így az I. pótkötet első részében foglaltatnak az új közjogi, szervezeti és statisztikai szabályok. Ez megfelel a Törvénytár I. kötetének (Közjog. Szervezet. Statisztika). Ezt egészíti ki. Az I. pótkötet második részében: Vallásügy, Népoktatás, Középiskolák, Egyetemek címek alatt közöltenek az új jogszabályok. Ez a második rész tehát a Törvénytár II. kötetét (Vallás és közoktatás) egészíti ki. A harmadik rész a Törvénytár III. kötetére vonatkozik. Ebben a rendszetre, a közegészségügyre, a csendőrségre és az iparügyre vonatkozó új jogszabályok találhatók. A II. pótkötetben a Törvénytár többi kötetei beosztásának megfelelőleg a mezőgazdaságra, az állategészségügyre, erdőszetre, a vízjogra, a pénzügyi jogra, a gyámügyre, állami anyakönyvekre, a közigazgatási bíróságokra vonatkozó jogszabályokat találjuk.

Ügyvéd nem lehet tőzsdetag. A budapesti ügyvédi kamara fegyelmi bírósága: — budapesti ügyvéd az 1874. évi XXXIV. tcz. 68. §-ának a) és b) pontjai alapján vád alá helyeztetik. *Indokok:* A budapesti áru- és értéktőzsde tanácsának 635/t. 99. sz. értesítése szerint panaszolt a tőzsdének 1897 november hó 23-ika óta tagja, mely tény panaszolt nyilatkozatában is beismeri, de azzal indokolja, hogy családi birtok terményeinek és értékpapirjainak jobb értékesítése érdekében vétette fel magát a tőzsdetagok sorába a nélkül, hogy egyéb tőzsdei ügyletekkel foglalkoznék. Minthogy azonban e célokból a tőzsdei tagság megszerzése nem szükséges, kétségtelen, hogy azt panaszolt nem is ezért, hanem tőzsdei tagsági minőségben üzhető tőzsdei foglalkozás üzletszerű folytatása kedvéért szerezte meg. E foglalkozás ügyvédi hivatásával és állásának tekintélyével össze nem fér. Panaszos ellen ezek folytán a jelenségek fenforogni látszanak, hogy az 1874: XXXIV. tcz. 10. és 68. §-ának a) és b) pontjaiba ütköző fegyelmi vétséget követett el. *A m. kir. Curia:* Az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának határozata helybenhagyatik, mindazonáltal azzal a részben való változtatással, hogy a vád alá helyezés az 1874. évi XXXIV. tcz. 68. §-ának kizárólag a b) pontjára alapittatik; mert panaszolt ügyvéd azzal, hogy a budapesti áru- és értéktőzsdének tagja lett, tőzsdei üzérkedéseknek iparszerű folytatására szerzett jogot, az ügyvédi állás tekintélyével meg nem egyeztethető ily foglalkozásra következtetésre alapot nyújtó ez a ténykedése tehát, az 1874: XXXIV. tcz. 68. §-ának b) pontja alá eső fegyelmi vétség jelenségének helyesen minősítettetett. (1900 május 5. 177. sz. a.)

— A gyermektelenséget vagy a gyermekek számát igazoló bizonyítványok kiállítása körül követendő eljárás. (A belügyminiszternek 32,636/1900. sz. a. a székesfőváros tanácsához intézett rendeletéből.) A válópereknel használandó gyermektelenségi, illetőleg a gyermekek számát igazoló bizonyítványok kiállítása körül követendő eljárás, valamint az ezen bizonyítványokért szedhető díjak tárgyában a múlt évi 12,628. sz. a. kelt belügyminiszteri körrendelet nyomán tett felterjesztésére a következőkben válaszok: Oly esetekben, midőn a felek életviszonyait s ennek folytán a bizonyítandó adatokat a kérdéses bizonyítványok kiállítására hivatott előljáró közvetlenül nem ismeri, a bizonyítandó ténykörülmenyt az érdekelt fél által megnevezett és az előljáró által ismert vagy személyazonosságuk tekintetében kellőképp igazolt tanúk kihallgatása útján kell megállapítani. Az érdekelt fél s a tanúk az 1878. évi V. tcz. 400. §-ában foglalt büntető rendelkezésre figyelmeztetendők. Eskü kivételének helye nincs.

Nemzetközi Szemle.

— Felek eskü alatt való kihallgatása Németországban megkeresés folytán. A «Zeitschrift für Rechtspflege im Herzogthume Braunschweig» 47. kötete közli az államminiszteriumnak a braunschweigi bíróságokhoz kibocsátott rendeletét, a mely szerint az osztrák bíróságoknak a felek eskü alatt való kihallgatása iránt intézett megkereséseit, noha a német perrendtartás ezt az intézményt nem ismeri, teljesíteni tartoznak. Ugyanezt az álláspontot foglalta el a porosz

igazságügyminiszter is, midőn porosz bíróságok magyar bíróságoknak hasonló megkeresései folytán kérdést intéztek hozzá.

— Meg nem engedett reklámnak tekinti a német bírói gyakorlat a tisztességtelen versenyről szóló 1896-diki törvény értelmében a következő megjelöléseket:

«*Gyári árak mellett való eladás.*» Az indokolás szerint ily megjelölés mellett az eladók csupán azért az árért adhatják el az árut, a melyet a factura szerint maguk fizettek és csak azt a provisiót vehetik igénybe, a melyet a gyár nekik készpénz vagy rövid határidőben való fizetés ellenében az en gros árból százalékszerűleg elenged. «*Egyetlen cég helyben, mely csak szabott árak mellett ad el.*» Kiderült, hogy a cég több esetben leszállította alkuvás folytán a szabott árat. «*A concurrentia sem ár, sem minőség tekintetében nem képes hasonlót nyújtani.*» A bizonyítás kimutatta, hogy az árú középminőségű volt, ára pedig az árú rendes árának megfelelt. «*Emmenthali sajt.*» A sajt nem volt schweizi eredetű. Az «*emmenthali*» kifejezés nem faji megjelölésnek tekintetett. «*Likörgyár.*» Az indokok szerint a likör előállítására nem történt gyárilag, s e felírás a közönségben azt a téves hitet kelthette, hogy eladó az árut nagyban való előállításánál fogva olcsóbban adhatja el. «*Pilseni sör.*» A sör nem Pilsenben főzetett. «*Specialfabrik für Pflüge*» megjelölésnél nem elég, hogy az ekék nagyban gyártassanak, hanem készítésüknek legalább is a főgyártási ágnak kell lennie. «*Gyár.*», ha a munkaerők nem függőségi viszonyban vannak, hanem önálló személyek. «*Egyetlen, a hivatalos adatok után készült címjegyzék.*» A panaszos is hivatalos adatokat használt fel könyvének egy részénél. «*Hamburgi en gros raktár.*», az üzlet detail üzlet volt, a melyben en gros árak mellett adtak el. «*Aalborgi Tafel aquavit.*» Egy hamburgi kereskedő Aalborgból érkezett essentiából a dán gyár rendszere és felügyelete alatt készített italt e gyár belegegyezésével annak címkeivel ellátva hozta forgalomba. A bíróság a panaszoltat marasztalta, mert eljárásával azt a látszatot keltette, hogy directe importált dán aquavitot olcsóbb áron ad el. A dán gyár hozzájárulása csak a vele szemben való jogtalanságot zárja ki.

— Képes levelező-lapok. A német Reichsgericht ki-mondotta, hogy festményeknek levelező-lapokon photographiák után való reproductiója, ha ez forgalombahozás céljából és a jogosítottak belegegyezése nélkül történik, a szerzői jog bitorlása, és ennél fogva tilos.

— Walther Brocki Das eigenhändige Testament. (Berlin. Guttentag. 1900.) Ez a monographia, a melyet a hallei egyetem pályadíjjal tüntetett ki, a végrendelet leg-egyszerűbb formáját, a sajátkezűleg irt végrendeletet tárgyalja, a melyet a codificatiók közül a francia code, az osztrák polgári törvénykönyv és a magyar 1876. évi XVI. tcz. ismertet s a melyet legújabbban a német polgári törvénykönyv is szabályozott a 2231. §-ban. A munka első, történeti részében a szerző ez intézmény történeti származását mutatja ki önálló felfogással, a mint az III. Valentinianus császár egy novellájából a középkori jogokon át a francia codeba eljutott. A munka második, dogmatikus részében az intézménynek a német polgári törvénykönyvben szabályozott jelen alakjával ismertet meg szerző s e kitűnő logikával megirt fejtegetés-hez csatlakozik befejezésül az intézmény törvényhozói értékének néhány szóban összefoglalt méltánylása.

— A francia szenátus folyó hó 21-én tartott ülésében elfogadta Fabre szenátornak a sajtó útján elkövetett becsületsértések és rágalmozások tárgyában előterjesztett törvényjavaslatát, a mely a köztársaság elnöke ellen elkövetett ebbeli vétségeket a jury hatásköréből a büntető törvényszék hatáskörébe utalja, s a mely megadja a rágalmozott közfunctionáriusoknak azt a jogot, hogy a rágalmozóktól a rendes bíróság előtt követeljenek kártérítést; ezen utóbbi ügyek büntetőjogi része azonban az esküdtbírók hatáskörében marad.

— A Párisban megtartott nemzetközi katolikus congressus női osztálya, a melynek tagjai nagyrészt az aristocrazia hölgyei voltak, kíváncsian mondotta ki, hogy a törvényhozások a munkás-házaspárok vagyonára nézve a különvagyon rendszert állapítsák meg, a mely megengedné a nőknek, hogy a saját keresményükből megtakarított összegeket félretehessék.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az esküdszéki intézmény ellen. — A m. kir. közigazgatási bíróság működése 1899-ben. *Dr. Fraenkel Sándor* budapesti ügyvéd-től. — *Törvénykezési Szemle:* Emelhető-e a jelzálogos követelésnek engedményesével szemben a kölcsönösszeg le nem olvasásának kifogása? *Göldner Károly* brassói törvényszéki bírótól. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — A budapesti kir. főügyész körrendelete. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Az esküdszéki intézmény ellen.

Az esküdszéki intézmény fél esztendeje működik Magyarországon. Bár fél esztendő elenyészően rövid idő egy új jogintézmény életrevalóságának megítélésére, egy legutóbb kimondott esküdszéki verdict alapján egész kis hadjárat indult meg a napilapokban az esküdszéki intézmény ellen.

Óva intünk mindenkit, nehogy ezen ügy kimeneteléből az egész szervezetre vonjon le következtetéseket.

Mikor új törvény lép életbe, új birói szervezet, új emberekkel: el kell készülni arra, hogy az átmenet idején több-kevesebb nehézség merül fel, amelyek leküzdésére némi idő szükséges.

A polgári perjogi reformok életbeléptetése alkalmával mennyi zökkenést észlelhettünk, mennyi kétely, ferde felfogás merült fel az új jogszabályok magyarázata körül. De az új bünvádi perrendtartás egyéb részeiben sem ment teljesen simán az átmenet a régi rendszerből az újba. Nem lehet tehát azon csodálkozni, hogy az esküdtek működése iránt is panaszok merülnek fel.

Nemcsak a törvény új, de újak, a viszonyokkal ismeretlenek az esküdtekként működő emberek is, kik még nem ismerhetik teljesen feladatukat, nem érzik felelősségüket s akik még előző példák, antecedentiák után sem indulhatnak funkciójuk teljesítése közben.

Az újonnan kinevezett szakbíró, aki kinevezése előtt nem bíráskodott, bár működésében nem áll teljesen támasz nélkül — bevallhatjuk, — szintén elkövet egy-egy hibát. Csak-hogy míg a szakbíró tévedése gyakran a vádlott hátrányára történik, addig az esküdteknek ily — nem egyszer — irreparabilis hibát szemükre nem vethetni.

A kezdő bíró tévedéséből a birói karra vagy egy törvényre általánosítva következtetni, nem jut eszébe senkinek. Épp így nem szabad hibáztatnunk a kezdet nehézségeivel küzdő esküdtek esetleges tévedéseért az esküdszéki intézményt.

Különben is, ha az esküdtek hibáznak, rendszerint nem egyedül őket terheli a felelősség a helytelen verdictért, mert igen sok esetben az intézmény helytelen szervezete, vagy egy-egy konkrét esetben a tárgyalás vezetése, a kérdések hibás vagy hiányos szövegezése okozza a bajt.

Igy igen sok bajt fog még előidézni a törvény ama rendelkezése, mely megtiltja, hogy az elnökön kívül a vádlott-hoz bárki is kérdést intézhessen.

Az anyagi jog tulzó, mondhatni képtelen szigora okozza azt, hogy Franciaországban a gyermekölő nők nagy részét felmenti az esküdszék, mert nem akarják őket a halálbüntetésnek, vagy legjobb esetben hosszú tartamu kényszermunka-büntetésnek kiszolgáltatni, úgy, hogy máris törvényjavaslatot nyújtottak be a gyermekölés mint speciális bűncselekmény enyhébb büntetésére nézve.

Törvényhozásunkat ez irányban szintén terheli hiba nemcsak azon irányban, hogy anyagi büntető törvényünk némely pontján tulszigoru, de a tekintetben is, hogy a BP. a francia, német és osztrák joggal ellentében az esküdtekhez nem enged kérdést az enyhítő körülmények iránt s így az esküdt magas büntetési maximumaink mellett előre megközelítőleg sem lehet tájékozva a kiszabandó büntetés mértéke iránt. Oly esetben tehát, amelyben a vádlott bűnös ugyan, de ítélete szerint csupán igen alacsony büntetést érdemel, az esküdt, megriadva a szigoru közvédtől, inkább felmentésre szavaz, sem hogy az ő szavazata folytán a bíróság a maximum és minimum közti széles latitude felhasználásával tulszigoru büntetést szabjon ki.

Valószínű, hogy a Nyuly Mihály esetében is ez volt az esküdtek gondolatmenete.

A BP. alkotásakor éppen azért hagyták ki a törvényből az enyhítő körülmények iránti kérdést, mert attól tartottak, hogy az esküdtek mindig a 92. §. alkalmazását mondják ki és most azt látjuk, hogy sokkal rosszabb a mostani helyzet, amikor a 92. §. szükséges szelepje nélkül az esküdtek lelkiismerete nem engedi a vádlottat a szigoru ítélet eshetőségének kitenni.

A m. kir. közigazgatási bíróság működése 1899-ben.

Több mint három évi fenállása után ezen bíróság működését most már komoly bírálat tárgyává szabad és kell tenni. Előbb azonban egy széles körökben elterjedt nézetet kell érintenünk. A bíróság megalkotásakor, a mely tudvalevőleg heves küzdelmek eredménye vala, sokan azt gondolták és most is hiszik, hogy a közigazgatási bíróság lényegileg csak folytatása az 1896 végéig fenállott m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróságnak — szélesebb hatáskörrel vagy változatosabb ügykörrel. Bizonyításra nem szorul az, hogy ezen nézet merőben téves. A hatáskör kiszélesítése, az ugynevezett adó- és illetékügyeken kívül az általános közigazgatás némely ágazatai egyes részeinek ezen bíróság cognitíója alá helyezése látszólag az említett nézet helyessége mellett bizonyít ugyan, de egyrészt azon körülmény, hogy a bíróságnak adó- és illetékügyek körüli hatásköre is, jöllehet az 1896: XXVI. tcz. 81. és 82. §§-ai által némileg kibővítve, még mindig nem teljes, másrészt az, hogy az általános közigazgatási ügyekben való hatáskörét inkább csak (bocsánat e szóért) kicsipkézték, de ki nem kerekítették, végre az eljárás körüli újítások mind arra vallanak, hogy a közigazgatási bíróságot az elődjének tekintett pénzügyi közigazgatási bíróságtól teljességgel különbözönek kell mondanunk.

Hogy a bíróság működésének értékelése és bírálatánál nem lehet pusztán a számadatokra szoritkozni, bár ezek is sok tanulságosat tárnak fel, hanem hogy a hatáskör és a birói döntések nevelő és kitanító hatásának vizsgálata nélkül azt alaposan nem lehet megbírálni, az alig szorul bizonyításra. Egyrészt a helyes administratio követelménye és minden modern államban uralkodó elv az, hogy a közigazgatás minden ágazatában, akár az állam közegei közvetlenül, akár autonóm helyi közegek és testületek átvitt hatáskörben látják el azt, végdöntés előtt birói oltalom adassék úgy a magánfélnek,

mint az állam érdekeinek, a mi alól csak valódi szükség parancsolta és éppen ezért csupán csekély számu kivételt lehet megengedni, másrészt a legfelsőbb közigazgatási birói forum irányító hatásának és befolyásának a legszélesebb mederben tért kell engedni. Nálunk erre bizonyára még nagyobb szükség volt és van, mint Európa más államaiban, mert közigazgatásunk fejletlen állapota, közigazgatási jogunk zavaros, hézagos és folyton változó volta mellett az általános és egyetemes birói oltalom valósággal égető szükség.

Az 1896: XXVI. tcz. 22—83. §§-ai tanulmányozásánál szinte csodálkozás fogja el az olvasót, de sajnálkozás is azon leleményesség fölött, a melylyel sok közigazgatási ágazatban csupán egyes apró kérdések, olykor ilyen egyes kérdéseknek csak részletei utaltattak a közigazgatási bíróság hatáskörébe, ugyszólván kiszakítva a legfontosabb alapvető és rendszert képező kérdések és intézkedések összességéből. Innen van azután az, hogy az általános közigazgatási kérdések körül oly kevés a panasz, bizonyára nem a hatóságok határozatai és intézkedéseiben való megnyugvás révén, hanem mert a közigazgatási bíróság hatásköre olyan aphoristikus és muzivikus módon van megalkotva, hogy működésének jótékony hatása már csak ez okból is felette csekély. Hiszen még az adó- és illetékügyekben is, a melyek pedig némi részben már több mint tizenhat év óta tartoznak birói végdöntés alá, elég gyakoriak az illetéktelenség okából visszautasított panaszok (1899-ben 302, ezek közül 8 hatósági), az általános közigazgatási ügyekben pedig 1899-ben 264 panasz utasított el hatáskör hiányában, a mi az összes végleg elintézett ilyen panaszoknak majd 20%-át jelenti. Világos jele ez annak, hogy a közönség csak nagynehezen tud eligazodni a hatásköri — apróságok között.

Ily körülmények között a törvény 17. §-ának sokat ígérő rendelkezése, mely a bíróság hatáskörét a «kapcsolatos» kérdésekre kiterjeszti, jobbára csak írott malaszt marad.

A bíróság működése üdvös voltának még több más kelte és előfeltétele nélkül is van. Az elintézésék gyorsasága csak képzeleti. Távol legyen tőlünk e miatt a bíróság vezetését vagy tagjait váddal illetni, mert az eljárási szabályok keretében minden megtörténik, a mit az ügyek alapos elintézésének sérelme nélkül kívánhatni. De ha azt látjuk, hogy az 1899. évben folyamatban volt 29,954 ügy közül csak 12769 (42.6%) intéztetett el véglegesen, míg ülésen kívül 6972, és rendelvénnyel 2179, akkor mégis csak azt kell megállapítanunk, hogy a jogkereső közönség érdekei sokszor helyrehozhatatlan sérelmeknek vannak kitéve, különösen azért, mert a panasz csak igen kevés esetben bír felfüggesztő hatálylyal.

A kiegészítések és pótlások gyakran és még mindig felmerülő szüksége arra enged következtetni, hogy az alsófoku hatóságok a felterjesztett iratokat csak hézagosan szerelik fel és a tapasztalás azt is mutatja, hogy a törvény 100. §-ának ellenére a panaszt csak hosszabb idő után terjesztik fel.

Ehhez járul az, hogy a bíróság eljárási szabályai legtávolabbról sem megfelelők. A bíróság szerény nézetünk szerint egészen felesleges módon dönt öt tagból álló tanácsban. Ha a másodfokon is bíróság döntene, természetesen három tagu tanácsban, akkor indokolt volna, hogy a legfelsőbb forum az általános birói szervezeti elveknél fogva háromnál nagyobb számu tagból álló tanácsban határoz. De a pénzügyigazgatóság, az egyenes adófelszólamlási bizottság, a közigazgatási bizottság, a törvényhatósági bizottság, az alispán, a polgármester, a városi tanács, az állandó bíráló választmány, a székesfővárosi államrendőrség főkapitánya, — ezek mind nem olyan közegek, a melyek vagy a kik szervezeti és hogy — úgy mondjuk — *minősítési* szempontból a legfelsőbb birói forumnak öt tagból álló tanácsban való határozathozatalát tennék szükségessé. Ugyanez áll az egyes miniszterek és az állami számvevőszék elnökének panasszal megtámadható intézkedései (határozatai) tekintetében, a melyek ezen állami

tisztviselők *egyéni* felelőssége mellett szintén nem teszik indokoltá a bíróság ítélőtanácsai tagjainak háromnál nagyobb számát. Hármastanácsok rendszeresítésével ellenben a tanácsok száma majdnem tíz lehetne és a hátralék, a mely 1899 végén majdnem 32 % volt, jóval kisebb lehetne.

Az eljárási szabályok minden fogyatékoságára itt nem terjeszkedhetünk ki, de mégis fel kell említenünk még az ujrafelvétel körüli eljárást, a mely az 1896: XXVI. tcz.-ben ugyszólván a levegőben lóg, mert a Hieronymi javaslatából az ujrafelvétel 40 napos határidejének egy évre való kiterjesztése mellett változatlanul átvétetett ugyan, de a maga példátlan szűkkeblűségével (139. §.) amabban talán indokoltan látszhatott, amennyiben már másodfokon is bíróság volt tervbe véve, ellenben a jelenlegi eljárás keretében, a hol másodfokon és egyáltalában a bíróság végdöntése előtt csak hatóságok és időleges összetételű, törvényes minősítés nélküli testületek határoznak, egyenesen az anyagi igazság rovására nehezíti meg ezen helyesen el nem hagyható jogorvoslat igénybevételét. Végül és csak példák okáért reá kell utalnunk arra, hogy a törvény 133. §-ában a bíróságnak adott figyelmeztetés joga és kötelessége, amelylyel nyilvánvaló törvényellenesség és rendellenesség eseteiben az illető felletes hatósághoz fordulhat, legtávolabbról sem bizonyult olyan hatásosnak, mint az 1891: XVII. tcz. 13. §-ában a kir. ítélő tábláknak és a m. kir. Curiának adott rendbíróságalási jog. Ami pedig az eljárás egyik legfőbb garanciáját, a szóbeliséget illeti, ez a bíróság előtti tárgyalásoknál a törvény 127. §-a révén ugyszólván ki van zárva, valaminthogy az 1899. évben a közigazgatási bíróság előtt egyetlen szóbeli tárgyalás sem tartatott.

A bíróság határozatainak irányadó hatását illetőleg végül meg kell jegyeznünk azt a félszogséget, hogy az ítéleteket az első fokú hatóságok nem kapják kézhez és így a bírósági gyakorlatról csak úgy értesülhetnek, ha az elvi jelentőségű határozatok gyűjteményét tanulmányozzák, ami különös szorgalmat tenne szükségessé. Ezen a hiányon rendeltileg könnyen lehetne segíteni.

Áttérve a statisztikai adatokra, mindenek előtt meg kell állapítani azt, hogy az 1899. évben elintézendő ügyek közül az adó- és illetékügyek körüliek 89%-ot tettek és hátralékul több mint 34% maradt, míg az ált. közig. ügyek hátralékaul csak 17%.

A bíróság munkája iránt egyebekben elismeréssel kell lennie mindenkinek, aki azt tételes közigazgatási jogunk szempontjából bírálja. A bíróság iránya szabadelvű, jogtételei alaposan megindokolvák és erős bírálatot is kibírnak és ezért nem a bíróságon mulik, ha kijelentéseit az alsó és középfoku forumok nem szívlelik meg, minekutána még a teljes-ülések által hozott döntvények is a törvény 21. §-a révén csak a bíróságot kötelezik, míg a m. kir. Curiának az 1890: XXV. tcz. 13. §-a alapján hozott teljes-ülési elvi megállapodások legalább a kir. ítélő táblákat kötelezik.

Az ítélő bírák számának szaporítása egyébként a nagy hátralékok csökkentésére nyújt kilátást. A többi nehézség megszüntetése pedig az általános közigazgatási reform létesítésével fog beállhatni.

Dr. Fraenkel Sándor.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Emelhető-e a jelzálogos követelésnek engedményesével szemben a kölcsönösszeg le nem olvasásának kifogása?

Nem érthető, miképp jutott Huf József ahhoz a bevezető állításához, hogy nem volna vitás, hogy a felvetett kérdés az osztrák polgári törvény 469. §-ának intézkedése *«szerint»* oldandó meg.

Ezt mondja annak daczára, hogy a *Jogt. Közl.* f. évi 23. számában nyíltan ezt mondtam: «A cikkíró szerint itt egyedül helyénvalónak állított 469. §. pedig figyelembe nem jöhet, mert az nézetem szerint merőben más tényállásra vonatkozik.»

Vagy továbbmenve, igazsága van-e abban is, hogy a betűszerinti, egyes törvényhelynek kiszakítva történő magyarázatát veszi bírálata alá és mégis az ő magyarázata lényegileg ugyanazonos a cikkemben kifejtett törvényértelmezéssel a tekintetben, ami a 469. §-ban valóban benfoglaltatik s ami nem vált köztünk vitássá, hogy t. i. a *már* fen nem álló, vagyis megszűnt követelés iránti zálogjog, jóhiszemű telekkönyvi jogutódot illetően, a jelzálogos ingatlant továbbra is lekötve tartja s azt érvényesítheti is mindaddig, amíg a zálogjog ki nincs törölve.

A betűszerinti magyarázat ezt a szakaszt nem így, hanem akként értelmezi, hogy a zálogjog anyagi érvényesítése itt ki van zárva.

De vajon ujabban is sikerült-e inkább elfogadhatóvá tenni azt az analogismust, hogy a még soha fen nem állott, valótlán követelésre is vonatkoztattassék a törvény fent érintett szakasza, holott az ilyesmit ki nem fejez, amit mégis csak tennie — minthogy kivétel az általános és a speciális telekkönyvi jogelvek alól — valamiképpen szükséges volt volna.

Mert hogy van essentialis különbség a fenállott, valódi és csupán a személyes kötelezettség megszűnése után a telekkönyvben tényleg kitörületlen s ezért a jóhiszemű harmadiknak érdekében még fenállónak vett jelzálogos követelés közt egyrészt és a még kezdetben sem létesült és jogi elvek szerint a bejegyzés daczára is per absolutum valótlán követelés közt másrészt, mindezt cikkének amaz egyetlen hiba nélküli érve mellett sem tagadhatná meg a cikkíró, amelylyel mindkét esetben a jóhiszemű harmadikra nézve az esetleges károsodás elhárításának egyenlő szempontját helyezi előtérbe.

Ez volna tulajdonképp a telekkönyvi formalistikus elv követelménye, amely elvet azonban véletlenül éppen az osztrák törvény mellőzött.

A különbség a valódi, csupán ad personam megszűnt, meg a soha nem létesült (a cikkírónak sajátos kifejezése szerint: «*létezővé nem vált*») követelés érvényesíthetése között, nyilvánvalóan olyannyira tetemes e két tényálladéknál, hogy a törvénynek kifejezetten az elsőre vonatkoztatott jogszabálya ki nem terjeszthető ily téves analogismus útján a másik eltérő esetre.

Nem lenne szabad pedig az analogia szerint eljárni már azért sem, mert az általános jogszabályok alóli kivétel forogván fen, ott tudvalevően meg nem engedhető a kiterjesztő magyarázat.

Göldner Károly,
brassói tszéki bíró.

Különfélék.

— **A Csemegi-utca eszméje** merült fel a főváros irányadó köreiből. Részünkről csak helyeselhetjük a tervet. Mi a régi posta-utczát ajánlanók Csemegi-utczának, mivel ezen utczában lakott Csemegi akkor, midőn életének két legnagyobb munkáját, a bírói szervezetről szóló törvény-cyklust és a magyar büntető törvénykönyvet, készítette. A Btk. huszéves jubileuma folyó év szeptember havában következik be s a főváros ezen alkalmából elhatározhatná e kegyeletes ténny.

— **Az igazságügyminiszter** 2389/900. sz. a. a következő rendeletet bocsátotta ki:

Meg nem engedhetőnek tartom, miszerint az ügyészégi megbízottul kirendelt ügyvéd oly főmagánvádra üldözendő ügyben, melyre vonatkozólag a vádindítvány vele a BP. 525. §-ának harmadik bekezdése értelmében nyilatkozat előterjesztése végett közöltetett, vagy a melyről az 1899. évi 4700. I. M. E. szám alatt kelt rendelet 24. §-a értelmében

jegyzőkönyvet vett fel, a magánvádlót a kir. járásbíró előtt képviselhesse, még abban az esetben sem, ha a vád képviselőt a BP. 41. §-ának harmadik bekezdése alapján közérdekből el nem vállalta.

Habár nem tartom kívánatosnak, mégis abban a reményben, hogy ez visszaélésre vezetni nem fog, addig is, míg e kérdés végleg szabályoztatik, nem kívánom azonban megakadályozni azt, hogy az ügyészégi megbízottul kirendelt ügyvéd, feltéve, hogy az ügybe ezen minőségében még egyáltalán be nem folyt, a főmagánvádló képviselőtében az illetékes kir. járásbírógnál a vádindítványt megtehesse és a felet tovább képviselhesse, a mely esetben a vádindítvány nyilatkozat végett a BP. 525. §-ának harmadik bekezdése értelmében az ügyészégi megbízott helyettesével közlendő.

Hasonlóan és megfelelően korlátozás alá esik a terhelt képviselője is. Budapest 1900 június 17-én.

— **A kir. Curiához felterjesztendő iratok felszerelése tárgyában** az igazságügyminiszter 32,775/900. szám alatt a következő rendeletet bocsátotta ki: Tudomásomra jutott, hogy a kir. ítélő táblák és a kir. törvényszékek mint másodfokú bíróságok a BP. 431. és 557. §-ainak utolsó bekezdései értelmében közvetlenül a kir. Curiához felterjesztendő iratokhoz nem csatolják annak a határozatuknak kiadmányát, mely ellen a felebbviteli főtárgyaláson jelen vagy képviselve volt felek valamelyike semmiségi panasszal élt. Minthogy e mulasztás folytán az elsőfolyamodásban eljáró bíróság, melyhez a kir. Curia a semmiségi panasz elintézése után a BP. 440. §-a értelmében az iratokat közvetlenül leküldi — nem értesül a másodfokú bíróság határozat tartalmáról és az iratokban mutatkozó hézag pótlása végett újabb felterjesztéssel kénytelen a kir. ítélő táblához, illetőleg kir. törvényszékhez fordulni: felhívom Elnök urat, gondoskodjék megfelelő módon arról, hogy a kir. ítélő táblák, illetőleg a kir. törvényszékek mint másodfokú bíróságok a felebbviteli főtárgyalás alapján hozott határozatuk kiadmányát akkor is csatolják az iratokhoz, midőn azok a BP. 431., illetőleg 557. §-ai értelmében közvetlenül terjesztendők fel a kir. Curiához. Kelt Budapest, 1900 június 9-én.

— **Az új bünvádi perrendtartás a gyakorlatban.** Egy rágalmazási és becsületsértési ügyben az ócsai kir. járásbíró tárgyalást tartott s vádlott tanukat kért kihallgatni. A bíróság a tanuk kihallgatását megtagadta, e határozatát feltüntette a jegyzőkönyvben s megindokolta az ítéletben. Az ügy felebbezés folytán a pestvidéki kir. törvényszékhez került; itt az ítéletet megsemmisítették és utasították a járásbíróra, hogy a tanuk kihallgatásának megtagadására nézve hozzon formászerű végzést, azt formászerűleg indokolja meg, azután tegyen, amit jónak lát. Az ócsai járásbíró erre tárgyalást tűzött ki, végzést hozott arra nézve, ami már ugyanis benne volt a jegyzőkönyvben, hogy a tanukat nem hallgatja ki, ezt a végzést megindokolta s utána kihirdette ugyanazt az ítéletet, amelyet már egyszer meghozott, szóról-szóra ugyanazzal a szöveggel és indokolással. Már most az ügy felebbezés folytán újra a pestvidéki törvényszékhez kerül, melynek nyilván az első dolga, hogy újra feloldja az ítéletet, most már érdemileg elrendeli, hogy a járásbíró hallgassa ki a tanukat. Csak ezt várhatni akkor, mikor csak azért, mert egy határozat meghozatott, de fölébe nem volt írva a «végzés» szó, ítéletet feloldanak, feleket s ügyvédek be-csitálnak s költségeket okoznak a feleknek s munkát a bíróságoknak. (*Ügyvédi körökből.*)

— **A lopás fogalma és lényeges ismérvei** cím alatt dr. Heil Fausztin az «Ügyvédek Lapja»-ban megjelent cikksorozatot külön lenyomatban adta ki. A kitűnő szerző eme tanulmánya a lopás egész körét felölelő monographia, mely a törvény XXVI. fejezetének sorrendjében tárgyalja a nagyterjedelmű anyagot, mindenütt a legnagyobb gondnal és figyelemmel kísérve a hazai joggyakorlatot, mely mondhatjuk teljesen fel van a műben dolgozva. A most megjelent 290 oldalra terjedő kötet első része a munkának.

— **A budapesti egyetem jog- és államtudományi kara** a következő pályatételeket tűzte ki:

A közigazgatásból

Fejtsék ki a községek (városok) állása a közigazgatás általános rendszerében, továbbá belső szervezetük, hatáskörük, különösen ennek kibővülése socialpolitikai tekintetben az újabb törvénykezések szerint.

Jutalma 520 korona.

A magyar közigazgatási jog köréből.

Adassék a magyar közhivatalnokok vagyoni (kártérítési) felelősségére és ennek érvényesítésére vonatkozó jogszabályok kritikai méltatása és jelöltessenek ki a szükséges reform irányelvei. A pályamű előnyeül fog vétetni, ha a külföldi államok hasontárgyu jogintézményeit is figyelembe veszi.

Jutalma 520 korona.

A nemzetgazdaságtanból.

Fejtsék ki a pénz fogalma és annak közgazdasági jelentősége.

Jutalma 140 korona.

A magyar magánjog köréből.

Kifejtendők s egymásközi vonatkozásaikban is megvilágítandók: I. A törvények u. n. visszahatásának vagy vissza nem hatásának kérdése, hazai jelenlegi magánjogunk s annak előzményei alapján. II. Az u. n. nemzet-, illetőleg jogterületközi magánjog lényge, elmélete s főbb kérdéseinek állása hazai tételes jogunkban.

Jutalma 720 korona.

A római jogból.

Kivántatik rendszeres és bírálati ismertetése annak, amit a Corpus Juris civilis tartalmaz a hagyományokról és a hitbizományokról.

Jutalma 440 korona.

A büntetőjogból.

A visszaesés dogmatikai és jogpolitikai szempontból.

Jutalma 440 korona.

A magyar pénzügyi jog köréből.

A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyesületek adóját rendező törvényes rendelkezéseknek s azoknak a döntvényeknek és elvi jelentőségű ítéleteknek méltatása, amelyeket ennek az adónak kirovása dolgában a volt pénzügyi közigazgatási bíróság és a most fenálló közigazgatási bíróság pénzügyi osztálya hozott.

Jutalma 140 korona.

A nemzetközi jog köréből.

Adassanak elő a területenkivüliségre vonatkozó elvek és szabályok, tekintettel az újabb magyar törvényhozásra.

Jutalma 140 korona.

— **Csalás?** A budapesti kir. ítélő tábla 3953/1898. sz. alatt végzett: A kir. ítélő tábla X. Y-t a Btk. 379 dik §-ába ütköző és a 380. §. szerint minősülő csalás vétsége miatt vád alá helyezi stb. *Indokok:* X. Y. beismeri, hogy Gy. B-né oly függőt akart venni, melyben gyöngy van és hogy oly függőt adott el neki, melyről tudta, hogy nincs benne gyöngy, hanem a gyöngynek való hely viaszszal van kitöltve, azzal hitegetvén vevőjét, hogy ez a legdivatosabb színű gyöngy. Vádlott tehát ravasz fondorlattal tévedésbe ejtette panaszost és ekképp birta reá a vételi szerződés megkötésére. Igaz ugyan, hogy a szakértő véleménye szerint az ily függő a kereskedelembe 3 frt 50 kr.—4 frton adatik. Ez azonban nem változtat azon, hogy vádlott magának jogtalan hasznot, panaszosnak pedig vagyoni kárt okozott, mert panaszos nem oly függőt akart venni, melyet kereskedő 5 frt 50 kron vagy 4 frton alól nem igen ad el, hanem olyant, melyet ő fülében viselhet, melylyel személyét diszitheti és a mely tulajdonság hiányában neki a függő teljesen haszontalan vagy csak annyit ér, a mennyiért ő azt könnyen eladhatja, a mi bizonyára kevesebb, mint 4 frt; mert továbbá a jogtalan vagyonszerzésének büntetőjogi alkateleme is meg van vádlott cselekményében, a mennyiben valóságnak ravasz fondorlattal való elpalástolása által szerzett üzleti nyereség jogtalan hasznot képez.

Nemzetközi Szemle.**— Szerzetes pap adhat-e valamit ajándékba?**

A göttweigi apátság egyik tagja mint az alsóausztiai Mühlbach község plébániájának vezetője rövid idővel halála előtt több rokonának, köztük egyik unokahúgának, meglehetősen összegeket ajándékozott. Az utóbbi egymaga értékpapirokban 22,000 frtot kapott tőle. A göttweigi apátság főleg ezt az utóbbi ajándékot támadta meg, arra hivatkozván, hogy az elhunyt mint a szerzetes rend tagja ünnepélyesen lemondott arról, hogy valamit szerezzen, s hogy fogadalmánál fogva

az osztrák törvény szerint vagyon szerzésére, bírására és e szerint elajándékozására képtelenné lett. A bécsi törvényszék az apátság követelését elutasította s kiemelte, hogy az elhunyt az értékpapirokat, amelyeknek a birtokában volt, sem az apátságtól őrizet végett nem kapta, sem annak az utasítására meg nem szerezte, hanem hogy azok más módon juthattak birtokába, akár úgy, hogy a tőzsdén játszott, akár úgy, hogy személyének szóló ajándékokat kapott, akár úgy, hogy valamely üzlet nyereségéből vásárolta meg; de hogy ezeknek az eseteknek egyikében sem szerzett a kolostor általa mint önkéntelen képviselő által öntudatlanul tulajdont. Az osztrák jog sehol sem állítja fel azt a szabályt, hogy a szerzetes mindent, amihez jut, kolostora számára szerzi meg. A kanonjog sem állapít meg ilyen határozatot. A szóban levő értékpapirok e szerint nem váltak a kolostor tulajdonává s az elhunyt ajándéka jog szerint érvényes. A bécsi főtörvényszék a perló apátság felelősségének helyt adott és megváltoztatta az elsőbíróság ítéletét. A legfelsőbb törvényszék ellenben az alperesnek revisio iránti panasza következtében visszaállította az elsőbíróság ítéletét.

— **Poroszországban** széleskörű megbeszélés tárgyát képezi az a felmerült terv, hogy a reál-gymnasiumokban elnyert érettségi bizonyítvány a jogi képesítés előfeltételül elfogadtassék.

— **A belga jogászvilágnak** egyik legkiválóbb tagja Jules Bara mult hó 26-án meghalt. Az elhunyt két izben volt igazságügyminiszter: minisztersége alatt hozattak a vizsgálati fogságnak a büntetés idejébe való beszámítására vonatkozó, a Code civil 1781 §-át (mely szerint a gazda eskü alatt tett nyilatkozata a bér összegének és kifizetésének tekintetében bizonyító erővel bír) hatályon kívül helyező, az adósság miatt való fogságot megszüntető törvények, és revideáltott úgy a kereskedelmi, mint a büntető-törvénykönyv. A halálbüntetés eltörlését Bara nem tudta ugyan keresztül vinni, de ez idő óta nem volt kivégzés Belgiumban.

— **A személyazonosság megállapításának egy újabb módja.** Az *Archiv für Kriminal-Anthropologie und Kriminalistik* legutóbbi számában (III. 4.) bő ismertetést közöl Dr. Oscar Amoedo párisi tanárnak „Die Zahnheilkunde in der gerichtlichen Medicin” című munkájáról. Nem ismeretlen tér a fogak tana a kriminalistikában, mondja a recensio, de rendszerezve, tudományos alapon, a gyakorlatból vett esetek oly nagy számával illusztrálva, elsőnek lép fel e nemben a jelen munka. — Az, hogy a fogorvosok az általuk kezelt egyénekről s illetve azok fogaiknak állapotáról, nemzetközi kongresszus által megállapított schéma szerint feljegyzéseket tesznek, az identifikációnak fontos eszköze lehet. A párisi bazárégésnél számos elégett egyént a fogorvosok ismertek fel. Megölt egyének szintén számos izben agnoskáltattak fogorvosi feljegyzések alapján. Több esetben delictumok elkövetői lőnek ily adatok nyomán felfedezve. Felhoz pl. egy esetet, hol a megölt egyén holtteste mellett egy szivarszopóka hevert, melyen két egyenlőtlen mélységű bemélyedés volt, mik csak egyenlőtlen fogaktól származhattak. A megölté nem lehetett a szivarszipka, minthogy annak ily fogai nem voltak. S a tanuként beidéztettek egyikének vált árulójává a szopóka. Más esetben a sértett megtámadójának azt az ismertető jelét közölte a rendőrséggel, hogy annak egyik metszőfogán aranytömést vett észre. A fogorvosok segítségével csakhamar sikerült a bűnöst kinyomozni. Néha a fogak állapotából, számából, összetételéből, a gyökér alakjából, színéből is lehet bizonyos következtetéseket vonni.

— **A Budapesten megjelenő jogi szaklapok** alulirt szerkesztőinek megállapodása értelmében a törvénykezési szünet ideje alatt, azaz július 6-tól augusztus 31-ig bezárólag, lapjaik kisebb terjedelemben fognak megjelenni.

A rendes terjedelemnek e csökkenése, melyet a törvénykezési szünet természetesen hoz magával, a téli hónapokban ki lesz pótolva, nehogy a t. előfizetők a fenti megállapodás folytán hátrányt szenvedjenek.

Budapest, 1900 július 1-én.

Németh Péter s. k.
a „Büntető Jog Tára” szerkesztője
Dr. Fayer László s. k.
„Jogtudományi Közlöny” szerkesztője
Dr. Wolf Vilmos s. k.
az „Ügyvédek Lapja” szerkesztője.

Dr. Stiller Mór s. k.
és
Dr. Révai Lajos s. k.
a „Jog” szerkesztői

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A Curia legújabb döntvénye. *Dr. Pap József* budapesti ügyvéd, egyetemi magántanártól. — A francia bűnügyi statisztika 1896-ban. *L. A.* — *Törvénykezési Szemle:* Érvényesíthető-e az engedményes jelzalogkeresetével szemben a kölcsön le nem olvasásának kifogása? *Dr. Sebestyén Samu* budapesti ügyvédtől. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Curia legújabb döntvénye.

Minden jogállamban, sőt még azon államokban is, a melyek még csak a jogállam megvalósítását feladatukul tűzték ki, az ügyvédi kar az igazságszolgáltatás fontos, nagy jelentőségű faktorának tekintetik.

Jogéletünk mezeje meddő és kopár maradna, ha a bírót és ügyvédet működésében nem vezérelné egy közös cél, t. i. a jognak megvalósítása.

A jog eszméjének érvényt szerezni, ez mindnyájunknak, ez a nagy közönségnek vitális életérdeke, de ez csak úgy érhető el, ha a bíró és az ügyvéd harmonice együttesen működik, egy cél felé tör, ha az igazságügyi politika a közös cél felé vezető ösvényeket járhatókká teszi, a talajt gondosan előkészíti.

Az ügyvédi kar az igazság szolgáltatási kérdések hőmérő oszlopja. Minden nyomást, minden legkisebb kedvezőtlen szellő fuvallatát megérzi, és ezen változásokat félreértéketlen biztonsággal meg is jelöli.

Önzetlen és nemes e kar a szó legigazibb értelmében. Nem mi ügyvédek állítjuk ezt, de a tények már sokszor igazolták. Önzetlenségének nem egyszer adta jelét. A sok eset közül hivatkozunk arra, a midőn pl. a hatalomnak a bírák függetlensége ellen irányított csapásait felfogta és elírányította és ez által a bírói kar immár ingadozásba hozott erkölcsi fundamentumát megzilárdította.

Nemes gondolkodását árulta el pedig mindannyiszor, a midőn úgy szóval mint írásban, kisebb és szélesebb körben, a törvényhozás termeiben, a jogász-egyletben, jogász- és ügyvéd-gyűléseken, minden jogi intézmény megbeszélésénél a bírák anyagi helyzetének javítása érdekében bátran és lelkesen, s nem egyszer sikra szállt.

Közjogi jellegét tolta mindinkább előtérbe, önmagáról, saját énjének nyomasztó helyzetéről pedig mélységesen hallgatott, hallgatott daczára annak, hogy minden oldalról ellenséges áramlattal találkozott.

A polgári peres eljárásnak, hogy kielégítse a normális kívánalmakat, jónak, gyorsnak és lehetőleg olcsónak kell lenni. Volt idő, midőn az ügyvédet igen sokan kerékkötőnek tekintették a gyorsaság és olcsóság kérdésénél és ha ezen felfogás daczára az ügyvéd a jogi élet organizmusában kiváló helyet vívott ki önmagának, az annak köszönhető, hogy belátták, hogy ügyvédi védelem, ügyvédi interventio nélkül se a polgári, se a büntető igazságszolgáltatás nem lehet jó.

S épp azért az újabb perrendtartások a polgári perben az ügyvédnek oly állást biztosítanak, a mely őt képessé teszi nagy, merjük állítani közjogi funkciói végzésére.

A polgári perben nélkülözhetetlen az ügyvédnek közreműködése, kiváltképpen a bizonyítási eljárásnál és ennek befejeztével, a pernek a jog szempontjából való méltatásánál, vagyis a tulajdonképpeni jogvita lebonyolításánál, mert csak

ezen uton és módon töltheti be az ügyvéd perjogi feladatát, csak ez által hathat közre azíránt, hogy az esetek schablon-szerű kaptafák mintája helyett a jogtudomány elvei által megvilágosítva nyerjenek bírói döntést, s hogy a perben ne csupán és kizárólag a peres felek joga érvényesüljön, de lehetőleg a materiális igazság is.

Az ügyvéd a perben nemcsak saját felének megbízottja, védője, oltalmazója, nemcsak felperes vagy alperes jogát képviseli, de képviseli általában véve az igazságot, a jogot, a törvényt, tehát magánjogokon kívül köztekineteket, közjogot.

A törvényhozásnak mindazon intézkedése, a judikatúrának mindama irányzata, mely alkalmas arra, hogy az ügyvéd fenti működési körében akadályoztassék, feszélyeztessék, a mely alkalmas arra, hogy az ügyvéd erejét közjogi jellegű funkcióiban megzsibbassza, kerülendő, mert ezen irányzatok káros hatásait nem az ügyvéd érzi meg végkövetkezményeiben, de igazságszolgáltatásunk.

Nem akarjuk ez alkalommal vizsgálni, hogy perrendtartásunk intézményei között vannak-e olyanok, a melyek sértik vagy veszélyeztetik az ügyvédnek perjogi helyzetét és állását, csupán pár kritikai megjegyzést óhajtunk fűzni a m. ki. Curianak 1900 június hó 22-én kelt legújabb teljesülésű döntvényéhez, a melylyel ki lett mondva, hogy «a mennyiben oly összegekről van szó, mely az ügyvédi rendtartás 54. §-a szerint igényelhető előleg szokásos összegével megfelelő arányban áll, a tanúk és szakértők díjainak és kiadásainak előlegezésére a bírói ügyviteli szabályok 261. §-a esetének kivételével a fél ügyvéde is kötelezhető».

Mielőtt a Curia ezen döntvényének elemzésébe bocsátkoznánk, meg kell jegyeznünk, hogy a tárgyalt kérdésnek immár egész története van. A régiebb időben a m. kir. semmitőssék 1878 április 26-án kelt teljes-ülési megállapodásában kimondotta, hogy «per során előforduló és a perbeli feleket törvény szerint terhelő mindennemű költségeknek, melynek a tanúkihallgatás, bírói szemle stb. járó díjak beszolgáltatására az ügyvédek végrehajtás terhe mellett első sorban rendszerint kötelezhetők».

Az újabb időben a budapesti kir. ítélő tábla 1894. évi márczius 30-án (hitelesítve 1894 április 6-án) a határozattárba felvenni rendelte a 12,206/93. sz. a. hozott végzést, amelylyel kimondotta, hogy «a megállapított tanudij előlegezésére sommás perben nem az ügyvéd, hanem a tanuállító fél közzvetlenül kötelezendő».

A győri kir. ítélő tábla 1899 január 19-én kelt (hitelesítve 1899 január 24-én) 24. számú polgári határozatában ellenkező értelemben, tekintet nélkül az eljárás nemére, kimondotta, hogy «a szakértők és tanúk járandóságának előlegezésére nem a bizonyító fél ügyvédje, hanem a bizonyító fél maga kötelezendő».

A kassai kir. ítélő tábla 1899. évi április hó 19-én tartott ülésében (hitelesítve 1899 április 24-én) 5. számú polgári döntvényében a szönyegen levő kérdéssel kapcsolatos rokontermészetű ügyben kimondotta, hogy «az ügyvédi képviselő mellett kért és foganatosított végrehajtásból kifolyóan a bírósági végrehajtó részére bíróilag megállapított díjnak és költségnek megfizetésére elsősorban az ügyvéd kötelezendő».

Ezen ingadozások után, amelyeknél azonban leplezetlenül

észlelhető ama irányzat, hogy az ügyvéd perjogi állása és helyzete súlyosbítottassék és működési körébe esetleg jelentékeny kihatású vagyoni consequentiákkal járó nehézségek gördítettessenek, hozta meg a *budapesti kir. ítélő tábla 1900. évi január 17-én a 6. számú teljes-ülési döntvényt*, amely szerint «rendes perekben a szakértők és tanuk járandóságának előlegezésére a birói ügyviteli szabályok 261. §-a esetének kivételével a bizonyító fél ügyvédje kötelezhető».

A *győri kir. ítélő tábla 1900 május 14-én kelt 9. számú teljes-ülési döntvénye* szerint «a szakértők és tanuk járandóságának előlegezésére a birói ügyviteli szabályok 261. §-ában foglalt eset kivételével elsősorban a bizonyító fél ügyvédje kötelezendő».

A *kassai kir. ítélő tábla 1900 május 11-én kelt 8. számú teljes-ülési döntvényében* akként határozott, hogy «rendes perekben a tanuk és szakértők járandóságának előlegezésére a bizonyító fél ügyvédje nem kötelezhető».

Ezen most hivatkozott kir. itéiő táblai határozatokkal és illetve döntvényekkel szemben a Curia nem különböztet teljes-ülési döntvényében az eljárási nemek szerint. Ügyvédi képviselő esetén minden eljárásban alkalmazandó a kimondott elv, a kötelezést azonban nem írja elő imperative, csupán facultative, mert az idézett szöveg szerint az ügyvéd csupán *kötelezhető* és nem *kötelezendő*.

Kiemelendő továbbá, hogy a kir. Curia csak oly esetben kívánja az ügyvédek az előlegezéssel terhelni, amennyiben oly összegről van szó, mely az ügyvédi rendtartás 54. §-a szerint igényelhető előleg szokásos összegével megfelelő arányban áll.

Az igazság érdekében rá kell tehát mutatni arra, hogy a kir. Curia döntvénye méltányosabb akart lenni, mint akár a győri kir. ítélő táblának 9. számú, akár pedig a budapesti kir. ítélő táblának 6. számú döntvénye. A kir. Curianak méltányossági érzetét mutatja továbbá az, hogy az indokokban inti a bíróságokat, miszerint a konkrét eseteket és körülményeket fontolják meg és okszerűen élve az 1893. évi XVIII. tcz. 83. és 94. §-aival, legyenek mindig tekintettel arra, hogy az ügyvéd oly esetekben is, amidőn a tanuk és szakértők díjai előlegezésére kötelezhető, méltánytalanul ne terheltezzék.

Legmagasabb bíróságunknak köszönettel kell adóznunk, hogy ezen kérdésnél a jus æquum-ot szem előtt tartotta és határozatába mintegy belekódifikálta. Mindazonáltal elvi szempontból vizsgálva a kérdést, nem hallgathatjuk el azon nézetünket, hogy a kir. Curia döntvénye nem helyes, mert ellentétben áll törvényeink intézkedéseivel és a jog és igazság szellemével.

A kir. Curia döntvényének indokaiból ki kell emelni, hogy a kir. Curia bár hallgatag, de mégis elismeri, hogy a fenálló jogszabályok nem kötelezik kifejezetten az ügyvédet a tanuk és szakértők járandóságának előlegezésére, megállapítandónak találta azonban mégis ezen kötelezettséget a *megbízás teljesítése körüli tevékenységből és a fenálló joggyakorlatból*.

Rendes perben az ügyfél saját személyében fel nem léphet, sommás perben pedig ügyvédi képviselő esetében szintén csakis ügyvéd végezheti a per során előforduló cselekményeket, ennél fogva a tanu és szakértői bizonyítás felvétele iránt ő tesz indítványt és a bíróság a határozatait vele közli. Ezen okoknál fogva a helyes, célszerű perrtel — a kir. Curia döntvénye szerint — azt követeli, hogy a rendes perben a tanuk és szakértők járandóságának előlegezésére az ügyvéd kötelezhető legyen.

Ezen jogi okokon felül az indokok iparkodnak kimutatni, hogy a méltányossági szabályok sincsenek ezen döntvény által megsértve. Hiszen az ügyvéd nem tartozik a megbízást egyáltalán elfogadni, továbbá már a vele közölt tényállásból rendszerint megítélheti, hogy tanu- vagy szakértő bizonyítás

szüksége felmerülhet-e s így módjában áll előleget kérni a tanu- és szakértői díj kiadásai fedezésére.

A döntvény indokainak főhibája, hogy ámbár elismeri, miszerint jogszabály nem létezik, amely kötelezné az ügyvédet a tanuk és szakértők járandóságai előlegezésére, mégis kiterjesztő magyarázat segélyével kíván statuálni általános kötelező erejű perjogi elveket és szabályokat.

Mindenekelőtt szemügyre kell venni elsősorban a *meghatalmazó és a meghatalmazott ügyvéd közötti jogi természetét*.

(Bef. köv.)

Dr. Pap József,
ügyvéd, egyetemi magántanár.

A francia bűnügyi statisztika 1896-ban.

Franciaország kormánya a század eleje óta jegyezteti a bűnesetek miatti följelentések s elítélések számát, 1825 óta pedig közzé is teszi az igazságügyminiszternek vonatkozó jelentését. A múlt év végén jelent meg az 1896-ról szóló «Compte Général de l'Administration de la Justice Criminelle en France», melyet Lebret miniszter terjesztett az elnök elé. A terjedelmes s a büntető jogszolgáltatás minden ágára kiterjedő rendszeres jelentésből közöljük a következő adatokat.

I. A departementonként szervezett *esküdtbírósgoknál* mindössze 356 ülősszak tartatott. A vádlottak száma 4050 volt. Közülök 1098-ra szabott ki peine afflictive ou infamante, (C. P. 7. 8. §§.), 1306 vádlott correctionális büntetést kapott, (C. P. 9. §.), 1646 pedig fölmentetett.

Halálbüntetést alkalmazott a bíróság 24, kényszermunkát 602 esetben még pedig életfogytiglanra 88, husz évi tartamban 7, rövidebb időre 507 vádlottra; reclusiónt mondott ki (életfogytiglan 3, a maximális tartamban 2, rövidebb időre 467, mindössze 472 izben; egy évnél hosszabb emprisonnementra 1016, ennél enyhébb szabadságbüntetésre s pénzbüntetésre 279 vádlottat ítelt, végre a C. P. 66. §-a értelmében javító-intézetbe utalt 11 egyént.

A halálra ítétek száma:

1877—1881	---	126	1887—1891	---	144
1882—1886	---	166	1892—1896	---	139

volt, közülök kivégeztetett ugyanezen időszakok alatt 26, 36, 47, 51.

Korra nézve az esküdtbírósgok által elítélteknek 16'93%-a 21 éven aluli volt, 4%-a pedig 60-ik évét túlhaladta. Halálra ítéltetett amazok közül 4, az utóbbiak közül 2.

Esküdtbírósg előtt állott

1866.	---	776	1886.	---	668
1876.	---	851	1896.	---	572

fiatalokor vádlott, közülök homicide (értve ez alatt meurtre, assassinat, parricide, emprisonnement) vádjával volt terhelve 1872—76 közti időben 216, 1877—81: 261, 1882—86: 310, 1887—91: 296, 1892—96: 370.

II. A *correctionális bíróságok* elé összesen 230,368 vádlott került, 200,638 egyén vétséggel, 29,710 kihágással terhelve. Egy évnél hosszabb emprisonnementra ítéltetett 3513, rövidebb időtartamra 120,641, pénzbüntetéssel sujtatott 98,673 egyén, javító-intézetbe utaltatott 1438 fiatalokor, (köztük 1335 egy évnél hosszabb időre) 3661 tizenhat éven aluli pedig szülőinek adatott vissza.

III. A *büntetés föltételes elengedése* mind jobban tért hódit. Mutatja ezt a következő összeállítás.*

Elengedettetett:

1. Esküdtbírósg által kiszabott büntetés

1891.	---	39 esetben	1894.	---	25 esetben
1892.	---	62 "	1895.	---	36 "
1893.	---	36 "	1896.	---	24 "

* Az 1891—95. évi adatok Gruber Lajosnak a Gerichtssaal LVI. 71. II. közölt dolgozatából valók.

2. Correctionális bíróság által hozott büntetés

a) emprisonnement		b) pénzbüntetés	
1891. --- --- ---	7,360	1891. --- --- ---	4,406
1892. --- --- ---	10,906	1892. --- --- ---	6,943
1893. --- --- ---	12,284	1893. --- --- ---	8,120
1894. --- --- ---	13,330	1894. --- --- ---	8,045
1895. --- --- ---	14,023	1895. --- --- ---	9,225
1896. --- --- ---	14,697	1896. --- --- ---	9,508

Igaz, hogy a kedvezményviszavonások száma is arányosan növekszik:

1891. --- --- ---	201	1894. --- --- ---	1,147
1892. --- --- ---	665	1895. --- --- ---	1,261
1893. --- --- ---	885	1896. --- --- ---	1,507

Annyi azonban bizonyos, hogy a francia, a mienkhez hasonló börtönviszonyok mellett sokkalta üdvösebb hatással járt a büntetéssel való fenyegetés, mint a tulajdonképpen rövidtartamu szabadságbüntetésnek végrehajtása.

IV. Ezt a *visszaesők* számának a csökkenése is bizonyítja.

Az esküdtbírók által elítéltek közül visszaeső volt

1892. --- --- ---	1730	1895. --- --- ---	1380
1893. --- --- ---	1741	1896. --- --- ---	1395
1894. --- --- ---	1590		

a correctionális bíróságnál pedig

1892. --- --- ---	105,380	1895. --- --- ---	99,434
1893. --- --- ---	104,528	1896. --- --- ---	97,271
1894. --- --- ---	104,644		

visszaesőt ítél el.

Ez az apadás a feltételes elítélésen kívül részben az 1891. márczius 26-iki törvénynek hatása, mely a visszaesés büntetési tételeit súlyosbítja, s még inkább a relegationális törvény eredménye, melynek értelmében 1886-ban 1610, 1890-ben 1035, 1896-ban 704 egyén relegáltatott.

V. A kihágással vádoltak száma 434,835 volt. Pénzbüntetés szabott ki 368,339, szabadságbüntetés 47,063 esetben.

VI. Az előzetesen letartóztatott terheltek száma az utóbbi években állandóan csökken. 1892-ben 139,844, 1895-ben 119,510, 1896-ban 114,302. Tartamára nézve 24 óránál is kevesebb volt az előzetes letartóztatás 8323 esetben, 1—3 napig tartott 37,393, 4—8 napig 28,847, 8 nap—1 hóig 25,654, egy hónapnál is huzamosabb ideig 11,162 terheltnél.

VII. Kegyelmet nyert 262 egyén.

Rehabilitáltak 195 büntett miatt, 3235 vétség miatt elítéltet.

L. A.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Érvényesíthető-e az engedményes jelzalogkeresetével szemben a kölcsön le nem olvasásának kifogása?

Ha az engedményes jóhiszemű s nem ingyen szerző, az adós ezt a kifogást ellene nem érvényesítheti.

Ennélfogva helytelen a Huf által ezen lapok ez idei 20-ik számában közölt esetben a felsőbbíróságok döntése. S ugyancsak helytelen, amit e kérdéstről Zlinszky is tanít. (Magánjog VI. kiad. 361. s köv. II. és Telekkönyvi Rendt. V. kiad. 137. s köv. II.)

Zlinszky szerint az engedményes ellenében érvényesíthők azok a kifogások is, amelyek magának a jognak keletkeztére vagy érvényére vonatkoznak; mert akkor, midőn a törvény kimondja, hogy a jelzalogjog csak kitörles által enyészik el, mindig feltételezi, hogy az eredetileg érvényes volt és csak azt zárja ki, hogy ha érvényesen keletkezett, annak fizetés által történt megszűnte legyen vitatható.

Nem csoda tehát, ha ilyen alapvető kérdésben a helytelen tanítás nyomán helytelen gyakorlat keletkezett. Valamint azonban Zlinszky könyvében a kitörleszi perek fejtegeté-

sében fellelhető a helyes álláspont is, úgy váltakozik e kérdésben helyes a helytelennel bíróságaink gyakorlatában is.

A publicitás a materiális telekkönyvi jognak legsajátabb alaptétele. A jóhiszeműség különösen a telekkönyvi jogban önálló jogalap.

Amint a váltójog a jóhiszemű váltóforgalom érdekében a kifogások anyagi megszorításával azt a szabályt állítja fel, hogy a váltóadás csak oly kifogásokkal élhet, melyek magából a váltójogból erednek, vagy amelyek az adóst közvetlenül éppen az illető felperessel való jogviszonyból illetik, éppen így a telekkönyvi jog a jóhiszemű telekkönyvi forgalom érdekében felállította azt a még szigorubb szabályt, hogy az adós a jóhiszemű harmadik szerző ellen csak azon kifogásokkal élhet, amelyekről a harmadik jogszerző magából a telekkönyvből vagy más módon tudomást szerezhetett.

A telekkönyvi rendtartás 150. és 155. §-ai s az osztrák polgári törvénykönyv elszórt rendelkezései (468., 469., 527., 1446. és 1500. §§.) tartalmazzák ezt a szabályt.

Igaz ugyan, hogy az eredeti érvénytelenség okából indítható törlési keresettel szemben a telekkönyvi rendtartás 150. §-a s még az 1886: XXIX. tcz. 76. §-ának 8. pontja alapján kibocsátott igazságügyminiszteri rendelet csak bizonyos idő elteltével adja meg a védelmet a harmadik jóhiszemű szerzőnek, míg ellenben a telekkönyvi rendtartás 155. §-a a megszűnés alapján indítható törlési keresetet a jóhiszemű harmadik jogszerzővel szemben azonnal kizárja, ez azonban csak azt jelenti, hogy az adós a harmadik jóhiszemű szerző jelzalogkeresetével szemben az érvénytelenségből tehető kifogást s tehát a törlési viszonzkeresetet is — mindaddig érvényesítheti, amíg ugyanő az eredeti érvénytelenség okából törlési keresetét a harmadik jóhiszemű szerző ellen indítani jogosult.

Abból, hogy az osztrák polgári törvénykönyv 469. §-a csak az adósság lefizetését említi, helytelenül vonja le Zlinszky azt a következtetést, hogy az adós «a jog keletkeztére és érvényére vonatkozó kifogásokat» sikerrel érvényesítheti az engedményes jelzalogkeresete ellen; hiszen a telekkönyvi rendtartás 155. §-a általánosabban és szabatosabban ismétli ugyanazt, amit az osztrák polgári törvénykönyv 469. §-a tartalmaz, a telekkönyvi rendtartás 155. §-a mellett pedig az esetek más csoportjára nézve áll a telekkönyvi rendtartás 150. §-a.

A kölcsön le nem olvasása miatt azonban nem eredeti érvénytelenség czimén (telekkönyvi rendt. 148—154. §§.) való törlésnek van helye, hanem az adós ezt csak az osztrák polgári törvénykönyv 468. s 527. §-ai nyomán keresheti s így jóhiszemű harmadik szerzővel szemben egyáltalában nem.

A szerződés ezen esetben ugyanis nem érvénytelen, hanem csak feltétele fogyott.

Ez az u. n. feloldó törlés.*

Dr. Sebestyén Samu.

Külömfélék.

— A börtönbüntetés megszüntetéséről irnak a lapok ujabbán sokat. Már utaltunk arra, hogy a börtönbüntetés jelenlegi végrehajtása teljesen megegyez a Btk. 36. §-ának rendelkezésével, mely egyenrangba helyezi e tekintetben a törvényszéki fogházat a börtönnel. Most még lenyomatjuk az igazságügyi bizottság jelentésének illető passusát, mely szintén megerősíti állításunkat.

A miniszteri javaslat szövegét a bizottság a következő tétellel egészítette ki: «vagy az igazságügyminiszter által e czélra kijelölt törvényszéki fogházban». Több börtön, mely terjedelménél fogva arra alkalmas, pl. a komáromi, balassagyarmati, kaposvári, nagyvárad stb. most is kerületi börtönökként használatnak, minthogy azonban előreláthatólag azok a börtönre ítélt befogadására elégtelenek lesznek, uj

kerületi börtönök pedig egyelőre viszonyaink között fel nem állíthatók, ki kellett mondani, hogy a börtönbüntetést törvényszéki börtönökben is lehet végrehajtani. Az arra alkalmazandó törvényszéki fogházakat az igazságügyminiszter fogja kijelölni, ki mindazon adatokkal bír, melyek a helyiségek számára, minőségére és czélszerű berendezésére nézve szükségesek.

— **A kir. Curiához** beérkezett a folyó év első felében 4400 polgári, 840 váltó és kereskedelmi, 84 urbéri, 373 sommás felülvizsgálati, 6900 büntető, 321 fegyelmi, 218 felszólamlási, összesen 13,136 ügy. A múlt évről maradt 6677 hátralékkal együtt elintézendő volt 19,813, elintéztetett 13,597, hátralékban maradt 6216 ügy. (Tavalyi hátralék 428). A múlt év első feléhez viszonyítva több érkezett be 361-gyel, több elintézendő volt 9-czel, kevesebb intéztetett el 44-gyel, a hátralék kisebb 35-tel. Ami a büntető-ügyeket illeti, 415-tel kevesebb érkezett be, 595-tel kevesebb elintézendő volt, 10-zel kevesebb intéztetett el és 585-tel kevesebb a hátralék, mint a múlt év megfelelő szakában. Az 1899 december 31-iki státushoz viszonyítva a büntető hátralék 677-tel fogyott.

— **Dr. Králik Lajos** budapesti ügyvéd huszonhat évi ügyvédkedés után nyugalomba vonult és kilépett a kamara tagjainak sorából, amely alkalmából a budapesti ügyvédi kamara segély- és nyugdíjalapja javára 4000 koronás alapítványt tett. Králik Lajos az ország egyik legelső jogásza, ki közel három évtizeden át kiváló tevékenységet fejtett ki a magyar jogirodalom terén, melyet több jeles munkával gazdagított. Az utolsó évek kodifikációs munkálataiban igen nagy része van e téren. Szilágyi Dezső volt igazságügyminiszternek egyik legkiválóbb munkatársa volt. Mint ügyvéd általános becsülésnek örvendett. Tizenhét évén keresztül tagja volt a budapesti ügyvédi kamara választmányának, amelynek kebelében az ügyvédség érdekében buzgó és hasznos munkálkodást fejtett ki, s különösen az ügyvédi nyugdíj-ügynek volt erős harczosa. A budapesti ügyvédi kamara választmánya megleghangu levélben bucsuzott el a távozó kartárstól és elhatározta, hogy érdemeit az évi jelentésben is megörökíti.

— **A segesvári járásbíró** az 1899 december 29-én meghozott telekkönyvi végzést 1900. évi június hó 26-án kézbesítette.

— **Jogirodalom.** A szövetkezetekről *dr. Ágoston Péter* kir. aljárásbíró rendszeres kézi könyvet adott ki, mely felöleli úgy a kereskedelmi törvényt, valamint az 1898: XXIII. tcz. alapján alakult szövetkezeteket. Megjelent Buzarovits Gusztávnál Esztergomban. — Technikai módszere és eszközei a nagyobb szabású telekkönyvi sorrendi tárgyalásoknak. *Irta Kriksa Izidor* csikszeredai telekkönyvvezető. Első füzet. A sorrendi tárgyalási jegyzőkönyvek az előmunkálatokat tartalmazó része. Kapható szerzőnél. Ára 2 kor. — A közgazgatási könyvtár legutóbbi füzetének címe: Adókiivetés a városokban és községekben; *irta Róka József* kir. pénzügyigazgató-helyettes. Kimerítő utmutató az egyenes adók kiivetése tárgyában úgy a községi tisztviselők, mint az őket ellenőrző pénzügyi közegek részére. A vonatkozó törvények s rendeletek mellett a közgazgatási bíróság döntvényei is feldolgozásra találunk. Ára 1 kor. 60 fillér. — Tárgymutató a törvények 1891-1899. évfolyamaihoz. *Dr. Ladik Gusztáv* ily cím alatt igen gondosan szerkesztett betűrendes indexet adott ki, mely a rokontárgyu törvények feldolgozása mellett az egyes törvényekben foglalt minden egyes fogalomra kiterjed.

Nemzetközi Szemle.

— **A német jogászgyűlés** Bambergben tartatik meg szeptember 11-én és az ezt követő napokon. A tárgyalandó kérdések a következők: 1. A kölcsönös biztosító-társaságok jogviszonyainak szabályozása. 2. Érinti-e a polgári törvénykönyv a nemesi nevek viselésének és átszállásának jogát? 3. A Reichsgericht és a hatásköri összeütközések eldöntésére hivatott porosz bíróság határozatai közt mutatkozó ellentétek

kiegyenlítésre. 4. Szükséges-e törvényes intézkedések arra nézve, vajon mily előfeltételek mellett vihető egy elmebeteg gyógyintézetbe gondnokság alá helyezése előtt és tartható-e a gondnokság alá helyezett elmebeteg az intézetben saját akarata ellen? 5. Minő következményei legyenek magánlevelek közzétételének a szerző vagy örököseinek hozzájárulása nélkül? 6. Jogositva legyen-e a kiadó a kiadási jogot a szerző beleegyezése nélkül harmadik személyre átruházni? 7. Ajánlatos-e a szerzői jog megsértésének büntetőjogi üldözését szándékos jogsértés esetére korlátozni? 8. A bűnvádi perrendtartásban a forum delicti commissi sajtódelictumok tekintetében minő szabályok szerint állapítandó meg? 9. Ajánlatos-e a jogi oktatást és az előkészítő joggyakorlatot az egész birodalomra nézve egységesen szabályozni?

— **Minő tulajdonságra van szüksége az ügyvédnek, hogy jó védő legyen.** Erre a kérdésre a berlini törvényszék büntető osztálya a Schöffengerichttel megegyezően néhány nappal ezelőtt érdekes feleletet adott. Alkalmat reá egy berlini ügyvédnek a becsületsértési panaszja szolgáltatott, amelyet egy volt ügyfele ellen emelt. Az ügyvéd sértve érezte magát ezen ügyfelének abbéli nyilatkozata által, amelyet állítólag több személylyel szemben tett, s mely szerint «ez az ügyvéd mint védő a száját sem tudja kinyitni». A vádlott tagadta, hogy ezt a nyilatkozatot tette, de ugyanakkor ügyvédje útján rámutatott arra, hogy az idézett nyilatkozat semmi esetben sem alkalmazható arra, hogy a panaszt tevőt a közvélemény szemében károsítsa. Vannak ugyan olyanok, akik a jogszolgáltatás terén járatlanok lévén, csak azt tartják jó ügyvédnek, aki minden körülmények között sokat és nagyokat tud mondani; a hozzáértő emberek azonban tudják, hogy a védelemnek ez a módja, ahelyett, hogy a vádlottnak javára válnék, a bíróság szemében valójában károsítja. Ha tehát a panaszló híjával van ezen éppen nem rokonszenves tulajdonságnak, ez becsületének kárára nem lehet. Mindkét forum a panaszt visszautasította, amennyiben mindkét bíróság megegyezőleg kijelentette, hogy a magánvádlónak tett szemrehányás neki csak kevéssé értelmes emberek szemében árthat, a felett pedig, hogy mi károsít valakit a közvéleményben, egyes egyedül az értelmes emberek véleménye dönt.

— **A porosz államvizsgálat** jelöltjei részére figyelmeztetés bocsáttatott ki, melyben szigorú fegyelmi büntetés terhe alatt megtiltja a vizsgálat elnöksége a szóbeli vizsgálatokról bárminemű feljegyzéseket repetitorokkal vagy később vizsgázó jelöltekkel való közlés végett készíteni.

— **A védőügyvéd jogáról az elnöknek helyén nem levő kijelentésével szemben.** A Baden nagyhercegségben levő pforzheimi Oberlandesgericht feloldotta az elsőbíróság ítéletét egy odavaló ügyvéd panaszára, akit a Schöffengericht 20 márka rendbüntetésben marasztalt el, mert az elnökhöz azt a kérelmet intézte, hogy egy tanúnak ne «imputáljon» valamit. A tanu ugyanis az ügyvéd kérdésére, hogy vajon nem lehetséges-e, hogy téved, azt felelte, hogy a tévedés lehetősége nincs egészen kizárva, amire az elnök azt jegyezte meg, hogy «ugy-e bár, ön ezzel a kijelentésével csak annyiban akarta a tévedés lehetőségét megengedni, amennyiben tévedni emberi dolog» s erre következett az ügyvédnek az elnökhöz intézett fentebbi kérdése. Az ügyvéd panaszában kifejtette, hogy nem volt szándékában az elnököt megsérteni, hanem egyes egyedül megbízója érdekeinek, a védelmében az elnöknek az ő felfogása szerint helyén nem levő és az igazság kiderítését károsító suggestív kérdése ellen akart védekezni. A fő-törvényszék büntető tanácsa az ítélet feloldásában abból indult ki, hogy az ügyvéd az «imputálni» kifejezéssel egyfelől az ugynevezett suggestív kérdések feltevését, másfelől a tanu kijelentésének helytelen értelmezését akarta megakadályozni. Habár a büntető perrendtartás egyenesen nem is tiltja meg a suggestív kérdéseket, mégis helyén nem levőknek kell azokat mondani. Az elnöknek helyén nem levő nyilatkozatait pedig az érdekettek kifogásolhatják. Így meg kell engednie az elnöknek, aki nyilvános ülésben megmondja, hogy miképpen fogja fel valamely tanuak magábanvéve kétséges kijelentését, hogy a védőügyvéd ezt a felfogást helytelennek állítsa. A szóban levő kifejezés tehát sem érdemében, sem formájában nem ad okot a bírói szervezetről szóló törvény 180. §-ának alkalmazására, mert ezen szóban «imputálni», a tárgyalás helytelen vagy tévedésbe ejtő vezetésének vádjá nem foglaltatik.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A rabsegélyezés Amerikában. — *Törvénykezési Szemle:* A Curia legújabb döntvénye. Dr. Pap József budapesti ügyvéd, egyetemi magántanártól. — Különlélek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A rabsegélyezés Amerikában.

— Rabsegélyző egyleteink figyelmébe ajánlva. —

Hintrager Oszkár riedlingeni bíró a múlt évben hosszabb tanulmányutat tett az Egyesült-Államokban és tapasztalatairól beszámol egy most megjelent «Amerikanisches Gefängnis- und Strafenwesen» című értekezésben, amelyből a rabsegélyezés ügyére vonatkozólag tett észleleteit a következőkben ismertetjük olvasóinkkal.

«Az Egyesült-Államok mindegyikének törvényei azt rendelik, hogy az elbocsátandó rabot jó öltözettel és kisebb pénzüsséggel kell ellátni. Azokat a ruhákat, amelyeket a rab beszállítása alkalmával magával hozott, legtöbbnyire elégetik, hacsak nincsenek kivételesen jó állapotban. Az elbocsátott rabnak ajándékozott ruhák korántsem olyanok, amelyekről ezeknek eredete legottan leolvasható, hanem közönséges egyszínű sötét polgári ruhák. Ezeket rendesen maguk a foglyok készítik a letartóztatási intézetekben. Minden elbocsátott rab átlag öt dollár készpénzt kap. A Western Penitentiary Alleghenyben (950 átlagos fogolylétszámmal) 1898-ban 3405 dollárt adott elbocsátott raboknak; a charlestowni intézet igazgatója (Massachusettsben) e célra évenként 3000 dollárt kap az államtól.

New-York államban van egy törvény, mely előírja, hogy a raboknak tél idején történő elbocsátása lehetőleg mellőzendő és a törvény a bíróságokat arra kötelezi, hogy a büntetés kiszabásánál tekintettel legyenek ezen körülményre. Azon esetekben, amelyekben az elbocsátást a téli hónapokban kikerülni nem lehet, az igazgató kötelességévé tétetik arról gondoskodni, hogy a rab felöltő nélkül ne hagyja el az intézetet.

A holmesburgi (Philadelphia mellett) fogház törzskönyveiben oly foglyok fordulnak elő, kiknek nevei egy «O. R.» betűkkel jelzett rovatban vannak bejegyezve; ezek olyan egyének, akiket büntetésük kiállása után saját kérelmükre («own request») továbbra is az intézetben tartanak, részint azért, mert nem találtak foglalkozást, részint azért, mert a talált foglalkozást véltlenül ismét elvesztették.

Massachusetts államban a fegyházigazgatónak alárendelt külön két hivatalnok létezik a rabsegélyezés céljaira, akik gazdag anyagi eszközök felett rendelkeznek. Ezen hivatalnokok egyike nő.

Ezenkívül több államban oly hivatalnokok vannak, akik folyton utazva felkeresik a feltételes szabadságra bocsátottakat, ezekről rendes jelentéseket tesznek, öröködnék felettük és tanácsos és tettel támogatják őket. Michigan államban minden grófságban van ily hivatalnok alkalmazva. Különös fontossággal bír ezen intézmény az ifjkoru foglyoknál, akiket teljes ellátásra kiadtak egyes családoknak. Az ifjkoru foglyok nem előre meghatározott időre, hanem csak annak kimondása mellett ítéltetnek el, hogy azokat egy meghatározott életkoron túl nem szabad az intézetben tartani. Ezek

közül a legtöbbben teljes ellátásra az állam költségén tiszteséges családokhoz, különösen farmerekhez adatnak, akiknek azután a gazdaságban segédkeznek.

Ugy az egyletek, valamint a magánjótékonyok tevékenysége nagy mértékben már a fogházban észlelhető. A zárkákban hirdetések vannak kiszéve, amelyekben a foglyot arról értesítik, hogy hol talál elbocsátása után ellátást és munkát. Tanítók, papok, sőt egyetemi tanárok és a rabsegélyző egyletek tagjai vasárnaponként vallásos, ethikai és általános műveltségű tartalommal bíró előadásokat tartanak a raboknak. Elmirában (New-York) a fogházi istentiszteletnél a városi dalárda is részt vesz. A fogházi könyvtárak és iskolák legtöbbnyire szintén magánosok adományait mutathatják fel; sőt egész intézetek, mint pl. a glen-millsi intézet ifjkoru bűnösök részére, magánosok alapítványait képezik.

Ha a rabsegélyző egylet székhelye nincs a fogház helyén, ez esetben az egylet az utóbbi helyen legalább is ügynököt tart. Minden hó kezdetén a fogházigazgató az illető helyi ügynöknek megküldi az e hó folyamában szabaduló foglyok lajstromát az elbocsátás napjának és órájának megjelölésével. Az illető egyleti képviselő legtöbbnyire még a szabadulás előtt ellátogat az intézetbe, ahol az igazgatóval és a fogollyal utóbbinak jövője felől értekezik. Az auburni ügynök a fogház kapujánál várt az elbocsátott rabokra és még a korcsmáig is követte őket, hogy figyelmeztesse a korcsmárost arra a törvényre, mely szesz italoknak az elbocsátott rabok részére való eladását tiltja. Pennsylvania államban a vasutársaságok menetdíjmérséklés kedvezményében részesítették az elbocsátott rabokat.

A newyorki fogháztársaság időről-időre hivatalnokai által meglátogatattja a fogházakat és e látogatások eredményéről évenként jelentést tesz a törvényhozásnak; newyorki házában a börtönügyre vonatkozó gazdag könyvtár is található. Évi jelentéseiben értesít a legfontosabb törvényekről és reformokról a börtönügy terén az Unio más államaiban, valamint tudósításokat közöl e téren számos külföldi levelezőtől a világ minden részéből. Két év előtt ez a társaság New-York állambeli rabiparccikkéből kiállítást rendezett, amely össze volt kötve előadások sorozatával általános érdekű börtönügyi kérdésekről. 1899. évi február havában 46 munkát kereső szabaduló rab közül 39 számára talált állandó foglalkozást.

Amerikában is nagy az előítélet a volt fegyencz ellen és ha tekintetbe vesszük, hogy Európa felől rendesen olcsó munkaerő tódul Amerikába, akkor a fentebbi eredmény feltűnően kedvezőnek tűnik fel. Ott azt tapasztalták, hogy levelek és ajánlatok után csak nagyon ritkán és lassan létesítenek munkaközvetítéseket. A newyorki társaság ügynöke ennek következtében azt a gyakorlatot kezdeményezte, hogy személyesen megy el az elbocsátott rabokkal a munkaadókhoz és ezeket reábeszélés és kérés után arra bírja, hogy legalább próbát tegyenek az illetővel. Ezen kísérletek közül egy rész mindig jól sikerült és az illető munkaadók ennek következtében az elbocsátott rab iránti előítéletüket többé-kevésbé leküzdötték. Beleegyezésükkel azután ezen munkaadók neveit titkos lajstromba vezette, amelyen ez időszert körülbelül 400 név fordul elő és szükség esetében mindig

ujból ezen emberekhez fordul és legtöbbször eredménytel. Ennek a társaságnak nagy készlete van ruhadarabokból és munkaszerszámokból. Ezeket oly módon gyűjti, hogy megelőző kérelem után, melyhez a felelet formulárja kitöltés végett már csatolva van, elviteti a rendelkezésre bocsátott tárgyakat az illető adakozóktól.

Hogy a társaság humanismusa különben nem válik beteges sentimentalismussá, az kitűnik alapelvéből, melynek értelmében mit sem nyújt munka nélkül; a társaság házában mindig akad dolog. Valódi amerikai gondolkodásmódra vall a társaság utolsó évi jelentéseinek egyikében előforduló következő passzus: «A tapasztalat megtanított bennünket arra, hogy a rabsegélyezés egyedüli sikeres útja abban áll, hogy a szabadult rabokat abban segítsük, hogy ezek magukon segíthessenek».

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A Curia legújabb döntvénye.*

A meghatalmazó és a meghatalmazott ügyvéd közt magánjogi ügylet, meghatalmazási szerződés jön létre, melyre a meghatalmazó és a meghatalmazott közötti jogviszonyok mérvadóak. Az ügyvédi rendtartás 62. §-a világosan azt rendeli, *«hogy az ügyvéd által végzettek, írottak, vagy élő szóval előadottak harmadik személyekre nézve úgy tekintetnek, mintha a megbízó fél maga tette volna».*

Az ügyvéd tehát mint a felek megbízottja, a felek nevében érvényesít jogokat a felek részére, nem pedig saját nevében maga részére, a miért is red, mint perben nem álló személyre, saját személyében önállóan kötelezettségek sem hármozhatnak.

Ha tehát az ügyvéd akár sommás, akár rendes perben indítványt tesz tanu- vagy szakértői bizonyítás felvétele iránt, ezen indítvány lényegileg úgy tekintendő, mintha ezt a megbízó fél maga tette volna.

Az 1868. évi LIV. tcz. 208. §-a szerint a tanu járandóságát a *bizonyító fél* tartozik előlegezni, (és nem a bizonyító fél ügyvédje) a 218. §. szerint a szakértők járandóságát szintén a *«bizonyító fél tartozik előlegezni»* (és nem a bizonyító fél ügyvédje).

Ezen szakaszokat az 1893. évi XVIII. tcz. 83., illetve 94. §-ai a sommás eljárásban is változatlanul fentartották s nem rendelték el azt, hogy ha a fél ügyvéd által van képviselve s az terjeszti elő a tanu- vagy szakértő-bizonyítás felvétele iránti indítványt, a bíróság által megállapítandó tanudíjat, illetve szakértői járandóságot az ügyvéd lenne köteles viselni. Már pedig az 1868. évi LIV. tcz. 208. és 218. §-ainak az 1874. évi XXXIV. tczikk 62. §-ával történt egybevetéséből világos és semmi kétséget fenn nem hágy, hogy a tanudíjat és illetve a szakértők járandóságát a *bizonyító fél* tartozik előlegezni, s hogy a bizonyító fél alatt sohasem érthető a megbízott ügyvéd, de mindig a *megbízó fél maga*.

Vannak egyes szakaszai a polgári perrendtartásnak, a melyek az ügyvédre önálló kötelezettséget rónak, (pl. 1881. évi LIX. tczikk 60. §., 1893. évi XVIII. tczikk 205. §-a), ezen esetekben azonban a törvény világosan szembe állítja az ügyvédet az általa képviselt féllel, a miből következik, hogy ha a perrendtartás a fél kötelezettségeiről beszél, e kitétel alatt csakis a fél érthető, a ki perbeli kapcsolatban áll, nem pedig az ügyvéd.

Határozott, világos, félreismerhetetlen törvényes intézkedéseink lévén arra nézve, hogy a tanuk és szakértők járandóságát magok a bizonyító felek és nem az ügyvédek tartoznak előlegezni, ezen elv alól kivételt csak maga a törvény statuálhat s nem a bírói gyakorlat.

Minthogy nem létezik jogszabály, melynek alapján a tanuk és szakértők járandóságainak fizetési kötelezettségét a fél perbeli képviselőjére, az ügyvédre lehetne róni, abból a körülményből, mert rendes perben az ügyfél saját személyében fel nem léphet és mert ügyvédi képviselő esetén a sommás eljárás során is a bíróság a féllel közvetlenül nem érintkezik, mert csakis ügyvéd végezheti a per során előforduló cselekményeket, mert ehhez képest az ügyvéd tesz indítványt a tanui és szakértői bizonyítás felvétele iránt, mert végre a tanuk és szakértők járandósága rendszerint még a per befejezte előtt és így a képviselői viszony tartama alatt kielégítendő: nem lehet nézetünk szerint megállapítani, *hogy a helyes célszerű pervitel követelné azt*, hogy rendes perben a tanuk és szakértők járandóságának előlegezésére az ügyvéd lenne kötelezhető. Mert ne felejtjük el, hogy perrendtartásunk szerint a szakértő meghallgatása *hivatalból is elrendelhető*, hogy a sommás eljárási törvény 65. §-a szerint bármely kár vagy elmaradt haszon mennyisége iránti perben a bíróság hivatalból nemcsak szakértők meghallgatását rendelheti el, de bizonyítás felvételt és tudakozódásokat (*tanukihallgatást*) is hivatalból fogatosíthat.

Ne feledjük el, hogy a Plósz-féle polgári perrendtartási tervezet 279. §-a a szerint a bíróság a tényállás felderítése vagy a felek között vitás ténykörülmények bizonyítása végett (nemcsak kártérítési, de bárminő más jogalapú perekben is) *hivatalból is* rendelhet tanukihallgatást.

Kérdjük tehát, hogy a szakértőknek és tanuknak járandósága ily esetben is az elfogadott megbízás folyamánya?

Sőt épp ellenkezőleg áll a dolog. Az igazságszolgáltatás minősége, az ügyvédnek helyesen felfogott perjogi helyzete a perben, és a célszerű pervitel parancsolólag követeli, hogy a tanuk és szakértők járandóságai fizetésének kötelezettsége ne az ügyvédet terhelje.

Az ügyvéd szólásszabadsága, szabad plaidirozási joga, ama tudata, hogy ügyfele megsértett jogai érdekében mindent és mindenütt a törvény határain belül felhozhat, hogy e miatt kérdőre nem vonható és felelni nem tartozik, tiszteltben tartandó, egy szóval az ügyvédi immunitás sértetlenül «noli me tangere»-ként fentartandó, ha szabad ügyvédséget, független ügyvédi kart akarunk.

Ha a jogot érvényesítő ügyvédnek plaidirozás közepette mindig arra fog kellene gondolni, nem indítványoz-e bizonyítás-felvételt, melynek a következménye az, hogy a tanuk és szakértők díjait ő fogja sajátjából fedezni, ha az ügyvédnek ügyfele sértett jogai védelmével parallel mindig számtani gyakorlatokat fog kellene tartani, vajjon a kért előleg fedezi-e és mennyire a netáni tanuk és szakértők díjait, ha az ügyvéd a jog védelmezésben azon aggályok elől nem fog menekülhetni, hogy a netán kapott előleget immár kimeríti a hivatkozott szakértők megállapítandó díja, és a tanuk járandósága immár tisztán az ügyvéd privát zsebe rovására fog menni, akkor az ügyvédi működés függetlensége, a jogvédelem szabadsága szányaszegetté válhatik, akkor ne csodálkozzék azon senki, ha ily körülmények között a bizonyítási felvétel iránti indítványnak rugóját első sorban nem az ügyfél érdeke, nem a megzavart jog helyreállításának a szüksége fogja képezni, de az a körülmény, hogy a képviselt ügyfél vagyoni viszonyai biztosítják-e az ügyféllel szemben gyakorlandó viszkereket sikeres érvényesítését.

Hogy az ügyvédnek ezen aggodalmas, nem csupán a védett jog érvényesítésére célzó, de a mellékkörülményeket gondosan mérlegelő tevékenysége milyen káros behatással lesz a jogszolgáltatás minőségére, azt bővebben fejtegetni felesleges.

Mindazon indokok, a melyek felhozattak a tekintetben, hogy a curiai döntvény nem ütközik a méltányosság szabályaiba, szintén sorra tarthatatlanok. A Curia, úgy látszik, méltányosságot kíván gyakorolni harmadik személyekkel, a tanukkal

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a múlt heti számban.

és szakértőkkel, nehogy ezek járandóságukat esetleg elveszítsék oly peres felekkel szemben, a kik külföldre költöztek, elzüllöttek, fizetéseképtelenné váltak és megfélemlenkednek arról, hogy ugyanakkor méltánytalan álláspontot foglal el az ügyvéddel szemben. Mert mi kisebb baj, ha a tanu vagy szakértő néha nem kapja meg tanudíjat, illetve szakértő járandóságát, vagy ha az ügyvéd minden esetben vagy az esetek legnagyobb részében attól való félelmében, hogy a bizonyítási felvétel költségeit majd ő fogja fizetni, nem mer szabadon és tartózkodás nélkül hivatkozni a tanukra és szakértőkre?

Igaz, hogy az ügyvéd nem tartozik elvállalni az ügyet, ha attól tart, hogy bizonyítás-felvételre lesz szükség, csak-hogy míg az ügyvédi intézmény azért van, hogy a nagyközönség sértett jogai védelme szempontjából igénybe vegye, és az ügyvédnek a hivatásos ügyfél képviselőt keresetfőzése: addig a szakértőknek bíróság előtti szakvélemény adása csak kivételesen, szórványosan előforduló ténykedés és szintén nem jár semmiféle kényszerrel. Ne vállalja el a szakértő a bíróság kinevezését, ha attól tart, hogy a bizonyító fél a költségeire nem jó vagy nem elég jó; a tanuzási kötelezettség pedig polgári kötelesség lévén, ha a tanudíj elvétele a bizonyító félben nem hajtható, nem jár a tanura nézve oly nagy sérelemmel.

Az 1893. évi XVIII. tczikk 83. §-ának a rendes perekre is kiterjesztett azon intézkedése, hogy a tanu vagy szakértői bizonyítás foganatosítása megfelelő előleg letételétől tétethetik függővé, elég garantiát nyújt az iránt, hogy a tanuk és szakértők járandóságuk tekintetében csorbát ne szenvedjenek.

Azért, mert az idézett szakasz parancsoló rendelkezést nem tartalmaz, esetről-esetre a kellő tapasztalattal és jóakarral rendelkező bíró által mindig sikerrel alkalmazható.

Kétségtelenül igaz, hogy az ügyvéd az 1874. :XXXIV. tcz. 54. §-a értelmében megbízójától oly összegben követelhet előleget, a melyből a tanu és szakértői bizonyítással együtt járó kiadást fedezheti. Az ügyvédi rendtartásnak ezen intézkedése szintén nem imperatív, csupán facultatív, épugy, mint a sommás eljárási törvény 83. §-ának azon intézkedése, hogy a tanu- vagy szakértői bizonyítás foganatosítása megfelelő előleg letételétől tétethetik függővé. Ha a bíró nem él a 83. §. adta joggal és megfelelő előleg letétele nélkül rendeli el a bizonyítási felvételt, ugyan miért kellene az ügyvédnek sajátjából fedezni a szakértő- és tanudíjat, ha előleget tényleg nem kért, csupán kérhetett volna? Miért hárittassék át a bíró mulasztása az ügyvédre? holott ha a bíró él a 83. §. adta joggal, a bizonyításfelvétel el nem rendelhető a biztosíték letétele előtt, ellenben az ügyvéd még ha le is mond a képviselőtről, kénytelen megfizetni ezen járandóságokat.

Az élet körülményeivel számolnunk kell, a tényeket úgy kell venni, a mint tényleg vannak, nem amint papíron lehetnének. Ma a ritkább esetek közé tartozik, hogy az ügyvéd előleget kérjen. A rossz viszonyokban, a konkurrentriában vagy más okokban keresendő-e ezen tények forrása, azt most nem kutatjuk, elég arra rámutatni, hogy az ügyvédek ritkán kérnek előleget és a felek még ritkábban adnak ilyet.

Továbbá ha már sikerült is az ügyféltől előleget kapni, az nem lehet oly busás, hogy az ügyvédnek költségeit, díjait fedezze és azon felül a netáni szakértői díjakat, illetve tanui díjakat is, eltekintve attól, hogy előfordulhatna még az is, hogy az ügyvéd az esetleg elrendelhető tanui kihallgatás vagy szemlére való tekintettel határozta meg a kért előleg nagyságát s a per során — a mi nincs kizárva — még sem rendeltetnék el sem a tanu bizonyítás sem a szemle, így a fél előtt az ügyvéd még kellemetlen situációba is kerülhetne s önigazolására a per esélyeire, a bírói felfogás különféle-ségére lenne kénytelen hivatkozni ilyen netáni megtámadásokkal szemben.

Az 1878. évi semmitőszéki határozatra való hivatkozás szintén nem talál. Ezen határozat immár elavult. Ezen teljes-

ülési megállapodás hozatala idején nem létezett az 1893. évi XVIII. tcz. 83. és 94. §-aiban foglalt intézkedés. Az akkori merev, formalistikus eljárás mellett a bíró pervezetési joga nem érvényesülhetett oly jótékonyan, mint ahogy ez ma lehetséges. Az akkori eljárás a maival össze nem hasonlítható. Ezen semmitőszéki határozatból tehát indokok a mai állapotokra fel nem használhatók. De eltekintve mindettől, a hivatkozott semmitőszéki határozat indokai önmagukban véve helytelenek és tévesek, mert a pernek *felszerelésére és befejezésére* egyáltalán nem szükséges, hogy a tanuk és szakértők díjai biztosítva avagy kifizetve lettek legyen.

A külföldi művelt államok törvényeit átnéztük és konstatálhatjuk péld. hogy sem Franciaországban sem Németországban sem Ausztriában nincs törvény, a mely a tanudíjak vagy a szemledíjak és költségek előlegezésére az ügyvédek kötelezné.

Érdeklődtünk a modern államoknak a judicaturája iránt is és megbízható forrásokból meritett információ alapján állíthatjuk, hogy a Curia döntvénye által meghonosítani kívánt elvet a gyakorlatban sem követik.

Franciaországban az ügyvédség tudvalevőleg két részre oszlik: bizonyos teendőket az avocat, bizonyos agendákat az avoué végez. Elv az, a mely alól Franciaországban nincs kivétel és eltérés, hogy az avocat polgári perben vagyoni jogi felelősségre egyáltalán nem vonható.

Az avoué az, a ki a tanukat és a szakértőket a huissier által megidézeti; az idézés azonban csak akkor eszközölhető, ha a tanudíjak és szemleköltségek a «caisse de Cognition»-nál előre a fél által letétettek.

A német birodalmi judicatura szintén nem tud egyetlen egy bírói esetet sem felmutatni, a hol a tanu, illetve a szakértők díjáért illetve azok előlegezéséért az ügyvéd szavatolna.

Ausztriában a legfőbb bíróság 1899. július 5-én tartott teljes-ülésében azon nézetét fejezte ki, hogy az ügyvédek épp úgy személyesen felelnek a tanuk és szakértők díjáért, mint az általuk képviselt felek.

Ezen bécsi legfelsőbb bírói határozat a bécsi ügyvédek részéről éles kritika alá vettetett, úgy a szaklapokban, mint a nem rég tartott ügyvédi gyűlésen. (Delegirtentag).

A külföldi jognak nagy hatását, képző befolyását soha sem tagadtuk, csak több ízben az ellen emeltünk szót, hogy külföldi intézmények szolgálaiasan hozzánk át ne ültetessenek. A felvetett kérdésnél azonban csak sajnálhatjuk, hogy judicaturánk nem követi a hivatkozott külföldi államok felfogását és bírói gyakorlatát.

Ha azok, kik hivatva vannak igazságszolgáltatásunk menetére irányzólag befolylni, Voltaire-nek mondását «la plus belle fonction de l'humanité est celle de rendre la justice» nem akarják egy percze se szem elől tévesztetni, úgy nem szabad, hozzájárulni oly irányzatokhoz, a melyek alkalmasak az ügyvédi szabad functiót korlátozni, mert ez ártalmára van közvetlenül az igazságszolgáltatásnak és közvetve a humanitásnak.

Dr. Pap József,
ügyvéd, egyetemi magántanár.

Különfélék.

— Reizner János «Szeged története» című nagy négy kötetes munkájában érdekes adatokat találunk régi büntető igazságszolgáltatásunkra vonatkozólag. Ujabb bizonyítékok ezen adalékok arra nézve, hogy az a kegyetlen szigor, mely a nyugoti népek e kori jogszolgáltatását jellemzi, nálunk nem volt otthonos, s hogy kodifikált jog híján is, nem kötve a merev iskolai jog által, tisztán czélszerűségi tekintetek voltak városainkban az ítélkezés vezérlő szempontjai.

Lapunk folyó évi 16. számában közöltünk már Reizner munkájából egy *fellételes ítéletet*. Álljon itt még a következő ítélet, melyben enyhe büntetés állapított meg a vádlottra, jövőbeni korrekt viselkedése reményében.

«Minthogy a két résznek a propositiójából és allegatiójukból világosan kitetszett, hogy Csizmadia István mint Actor, Elek Bálint mint Incactus conciviseink között történt botránykozató veszekedéseknek és abból következett Isten ellen való káromkodásoknak maga a nevezett A. oka és promotora lett légyen: az említett I. magát teljesen, modo prædio, előttünk kitisztítván, nevezett A.-nak impetitiójától judicialiter absolváltatik; az A. pediglen, mint annakelőtte is polgárok között való csendességet sokszor felháborítván, utolszor mostan admoneáltatik és elejben adatik, hogy ha többször e féle nyughatatlanságokban találtatik, amint a féléről törvényeink magyaráznak, törvényesen vele úgy procedáltatik, mostanában pediglen: poena 12 florenarum arbitraria, azaz 12 frtban büntetetik. (1719 július 26.)

A jogszolgáltatás *patriarchális jellegét* mutatják a következő ítéletek és határozatok: Hat szegedi polgár diunyelepésért, «noha nagyobb büntetést érdemelnének», mégis «ex gratia incliti magistratus» csak 8—8 frtnyi pénzbírsággal sújtattott. (1720 augusztus 26.) — Egy a tömlöczből megszökött egyénnek, 20 frt lefizetése ellenében, szabadon járhatását engedték meg. (1724.) — A rabot, midőn az látogatásra hazakérezkedett, becsületszóra szabadon bocsátották. S az illető rendszerint meg is tartotta szavát.

Kevésbé kedélyesen folytak le a *boszorkányperek*. Az Európaszerte elterjedt boszorkányüldözések nálunk is meghonosodtak; gyanus személyek százával vettettek vizpróba alá (Carpzow-féle bizonyítási eljárás) s az el nem merülők tucatszám égettettek el. És éppen a szegedi boszorkányok azok, akiknek 1729-ben lefolytatott pere a vádlottak nagy számánál fogva országos hirre tett szert, sőt egy külföldi lap is bőven ismertette a nagy feltűnést keltő ügyet. E perben tíz nő és hat férfi lőn máglyára hurczolva, számosan börtönbe jutottak s ott veszttek, mások vesszőztatásra s a városból kiseprőztetésre ítéltettek. Az 1744-ben megindított boszorkányperek e nemből az utolsók voltak.

Halálos ítéletet ritkán hoztak. A város végein álló bitófák lassankint elkorhadtak. Halálbüntetés helyett fogságbüntetést alkalmaztak. Ennek végrehajtására *domus correctoriatiót* rendeztek be. Mig azonban más városokban nemcsak az ítélet szavai szerint, de a szó szoros értelmében «ad aqualores carcerum» ítéltettek a vádlottak, addig Szeged városa házi és külső munkára alkalmazta a rabokat, részükre kápolnát rendezett be, hol némi erkölcsi oktatásban részesültek.

Istenkáromlókra, becsületsértőkre, izgágákra, paráználkodókra *botbüntetést* szabtak ki. Az utcza kapitányok fel voltak jogositva tettenérés esetén a helyszínen megbotozni a bűnöst. A nyilvános botozások és korbácsolások különben egész a 40-es évekig divatoztak.

Pénzbüntetést főleg rendőri tilalmak és meghagyások megszegőire róttak ki, azonkívül «nyelvességért», hatóság iránti tiszteletlenségért, konok perlekedőkre és makacs megidézettekre alkalmazták.

— A «Zeitschrift für Ungarisches Öffentliches und Privatrecht» folyó évi I—IV-ik füzeté változatos tartalommal jelent meg. Többek között két a Magyar Jogászegyletben tartott előadás fordítását is adja. Könyvismertetés zárja be a füzetet.

A *felületesség*. A m. kir. Curia: Szándékos emberölés kísérletének büntette miatt vádolt Szersen József bűnügye következőkkel küldetik vissza: 1. A BP. 374. §. 4-ik bekezdésében felhitt 327. §. 5. pontja ellenére az ítélet a vádlott személyes viszonyainak elősorolását nem tartalmazza; 2. se a főtárgyalási jegyzőkönyvből, se más adatból nem szerezhető tudomás arra nézve, hogy a vádlott irányában elég volt-e téve a BP. 337. §. 1. bekezdésében jelzett XVIII. fej. 330. §. (első bekezdés) előírt kötelességnek és hogy mi volt a vádlott nyilatkozata arra a kérdésre: kíván-e perorvoslattal

élni? 3. Nem állapítható meg, hogy mi alapon hozott fel az ítélet indokolásában súlyosító körülménynek az, hogy «vádlott testi sértésért már büntetve volt». 4. Nem állapítható meg, hogy a védő a részéről bejelentett semmisségi panaszt írásban indokolni nem kívánta. 5. Az esküdtek közt nem volt oly egyén, a kinek neve «Schappon»-nak íratik, hanem volt köztük «Chappon» nevű; az esküdtek határozatát felolvasó főnök neve a főtárgyalási jegyzőkönyv szerint mégis «Schappon»-nak és az illető esküdt neve az ítéletben is «Schappon»-nak, sőt a sorsolási jegyzékben is «Schappon»-nak íratott. Utasítatik tehát a kir. törvényszék, hogy az itt 1. 2. 5. pont alatt jelzett hibákat háritsa el és az iratokat 8 nap alatt újból felterjesztvén a 3., 4. pont alatt jelzett körülményekre is adjon felvilágosítást. (1900 május 28. 5373/900. B.)

— **Felfolyamodás költségeiben elmarasztalt bíró.** A k—i kir. járásbíró: A tulajdonjog bekebelezési kérelem elutasítatik, mert a bemutatott adás-vevési szerződés számos áthúzás és olvashatlan írás folytán érthetetlen és bekebelezésre alkalmas okirat jellegével nem bír. (1899. évi decz. 19. 6946/98. sz. a.)

A *temesvári kir. tábla*: A neheztelt végzést megváltoztatja. Egyszersmind kötelezi a kir. tábla a neheztelt végzés hozatala körül eljáró dr. — albirót, hogy 2 frt 30 kr. felfolyamodási költséget a felfolyamodó részére 8 napi végrehajtás terhével fizessen meg. *Indokok*: A kérvény alapját képező szerződés mindenben megfelel az osztr. polg. törvkv. 434. és 435. §§-ban a bekebelezéshez előírt kellékeknek, abban értelemzavaró vagy a szerződést aggályossá tevő törlések vagy beszurások elő nem fordulnak és a jogügyletnek minden tény-körülményei elő vannak adva, telekkönyvi akadály pedig fen nem forog, ez okból a kérelemnek helyt kellett adni. Ezerint tekintve azt, hogy a felfolyamodásra az ügyet elintéző első bíró vétkes gondatlansága szolgáltatott okot, őt a felfolyamodó kérelme folytán az 1871: VIII. tcz. 66. §-a alapján a felfolyamodás költségeinek megfizetésére kötelezni kellett. (1899 okt. 11. 2557/99. sz. a.)

A m. kir. Curia: A kir. tábla végzése érdemben nem felelbeztet része érintetlenül hagyatik, az első fokon eljáró dr. — kir. albirót 2 frt 30 kr. felfolyamodási költség fizetésére kötelező neheztelt része pedig helybenhagyatik azért, mert az 1871: VIII. tcz. 66. §-a szerint ha a felfolyamodásra az eljáró bíró nyilvánvaló vétsége adott okot, a felfolyamodás költségeiben marasztalandó. Ez az eset pedig ezuttal fenforog. (1900 márczius 30. 939/900. sz. a.)

— **Betűsoros tárgymutató a bűnvádi perrendtartáshoz.** Irta Bodor László törvényszéki bíró. E műben a törvény rendelkezései betűsorba vannak beosztva, tömör kivonatban vagy szószserinti idézetben. E mellett a könyv a jelentősebb rendelkezéseknél a törvény indokolását is közli. A rendkívül könnyen kezelhető munka a törvény használatát igen megkönnyíti. Kiadja a Grill-féle könyvkereskedés.

— A «**szerzetes pap ajándékba adhat-e valamit**» czimen két héttel ezelőtt közölt eset kiegészítésül tudomást tartozunk venni a göttweigi apátság jogi képviselőjének a bécsi lapokban megjelent nyilatkozatáról, amely szerint a bécsi legfelsőbb törvényszéknek e tárgyban kelt döntése, éppen úgy, mint a két alsóbíróké, a szóban levő ajándékozást jogilag érvénytelennek jelentette ki, de az apátság keresete azért utasított el, mert a legfelsőbb törvényszék nem látta bebizonyítottak, hogy a szerzetes paptól az unokahugának ajándékba adott értékpapírok az apátság tulajdona lettek volna.

— **Doctor juris kisasszony a berlini jogásztársulat tagja.** A berlini jogásztársulat elnöksége Raschke Mária doctor juris kisasszonyt felvette a társulat tagjai sorába. Azzal a fentartással tette azonban ezt, hogy hasonló esetekben, midőn női tagok felvételéről lesz a szó, a kérdés bővebb megfontolásnak legyen a tárgya. De még így is annál nagyobb figyelmet érdemel az eset, mert a berlini orvosi társulat női tagok felvétele ellen határozottan állást foglalt. Dr. Raschke kisasszony, aki tanítónő volt, kezdetben Berlinben foglalkozott jogi tanulmányokkal s azután Bernben avatták doctorrá.

— **A berni egyetem büntetőjogi tanszékére Mittermaier Wolfgang heidelbergi rendkívüli tanár, a nagy Mittermaier unokája, választott meg.**

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre — 12 kor.
negyedévre 6

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A végrehajtási eljárás reformja. — s. — *Törvénykezési Szemle:* A korlátozott védelem. Dr. Weisz Ignác brassói ügyvéd-től. — Külföldi judikatura. Közli: Dr. Holló Főzsef budapesti ügyvéd. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A végrehajtási eljárás reformja.

A végrehajtási törvény a peres eljárás szóbeliségére való tekintet nélkül régen rászorult a javításra. Egy jó végrehajtási törvénynek az a kelléke, hogy gyors, olcsó és biztos végrehajtási eljárás által a hitelező jogos érdekének megfeleljen, de egyszersmind megakadályozza, hogy az adós vagyoni romlása felesleges módon előidéztesse. Ennek a követelménynek az 1881: LX. tcz. nem felel meg.

E helyütt nem lehet feladatunk a végrehajtási törvény minden §-án keresztül menve, e §-ok hiányait feltárni; itt csak jelezni akarjuk azokat a legislatorius elveket, amelyeknek az igazságügyi kormány részéről való figyelembevételét a jogkereső közönség érdekében hasznosnak és szükségesnek találjuk.

Legelső sorban szükségesnek véljük a közigazgatási végrehajtási eljárásnak szabályozatlan voltára való tekintettel, hogy azok a közigazgatási hatósági marasztaló határozatok, amelyek magánjogi jellegű marasztalásokat tartalmaznak, a közigazgatási végrehajtási eljárás köréből a bírói végrehajtási eljárásra utaltassanak. A közigazgatási hatóságok gyakran igen tetemes összegek felett határoznak vízjogi (1885. évi XXIII. tcz. 40., 43. §§.), ipari, kártérítési és cseléd-ügyekben stb.; ha azután a közigazgatásilag megállapított, mondjuk megítélt követelések kényszerbehajtására kerül a sor, a közigazgatási végrehajtási eljárás törvényes szabályozásának hiányában (mivel ezt az eljárást az 1883. évi XLIV. tcz.-ben szabályozott közadók módjára való közigazgatási behajtástól meg kell különböztetni) teljesen közigazgatási hatóságok igazságérzetére és méltányosságára van bízva a követelő és az adós félnek joga és érdeke. Nincs megírva sehol, milyen jogorvoslattal lehet élni a közigazgatási végrehajtás ellen, nincs megmondva sehol, mely tárgyak vannak kivéve a foglalás alól, nincs sehol törvényes remedium az időközben megszűnt végrehajtási jog alkalmazásba vétele ellen stb. Ilyen rendezetlen állapotot a magánjogok terén még sem lehet tűrni. A végrehajtási törvény novellájában ki kell mondani, hogy a közigazgatási hatóságoknak magánosok javára marasztaló határozatai bírói végrehajtási eljárás alá tartoznak.

Az ingó végrehajtási eljárás lehetőleg egyszerűsítendő és felesleges sallangjaitól megszabadítandó. A végrehajtásnak ingókra való bírói elrendelése elhagyandó. Helyébe lépjen az ítéletre vezetett jogerősségi, illetőleg végrehajthatósági záradék, mely a hitelezőt feljogosítja, hogy a foglalás eszközölhetése végett az illetékes bírói végrehajtónál jelentkezhesse. Sok százezer felesleges beadvány, fogalmazvány, tisztázati és kiadmány fog így elmaradni; bíróságaink nagymérvben tehermentesíttetnek, az ügymenet egyszerűbb és gyorsabb lesz.

A végrehajtási iratoknak három hónaponként való bemutatása s ez alapon az újabb kiadás kérelmezése mint

teljesen felesleges, munkát és időt rabló intézmény eltörölendő; sőt a végrehajtói díjaknak és közbenjárásért való képviseleti költségeknek pontos szabályozásával elérhetővé válnék az, hogy a bírósági végrehajtó az iratokat csak egyszer az árverés megtartása után s esetleg a vételár felosztása végett terjesztené a bíróság elé.

A foglalás alul kivett tárgyak megállapításánál pontos megjelölés mellett főfigyelem fordítandó a szociális szempontra is. Az adósnak legszükségesebb öltözet, ágynemű, élelmi és tüzelő szerek helyébe azt kell a törvénybe beiktatni, hogy a foglalás alul ki vannak véve az adósnak és családtagjainak szükséges lakásberendezési tárgyak, ugymint ágy, asztal, szekrény, szék, mosdó, azonfelül a ruházat és ágynemű, valamint 15 napra való élelmi és tüzelő szer. A hitelező nem sokat nyer vele, ha a most említett tárgyak potomon aron elkelnek, viszont az adós mit csinál az ágyneművel, ha ágya nincs, ruhájával, ha szekrénye nincs. Végre is, mint az állat nem élhet, tehát vagy megkerüli a törvényt és álárveréssel biztosítja holmait, vagy újabb adósságba kerül s máris ismét a romlás szélére lépett. Az ipari és mezőgazdasági szempontoknak is érvényesülniök kell a le nem foglalható tárgyak megállapításánál s a tisztviselő létminimuma is magasabbra teendő.

Az igényperek szabályozása is égetően szükséges. Ma napság alig van ingófogalás, melyet nyomban ne követne a felfüggesztő joghatállyal bíró igényper. S miért e jelenség? Egyrészt azért, mert igénypert minden közelebbi előfeltétel nélkül mindenki indíthat s ezzel a végrehajtást jó időre elhalaszthatja, másrészt mert az adós állásához mért lakásának élvezetében minél tovább megmaradni akar, mivel tudja, hogy az árverés után annak társadalmi hátrányai is fogják őt sújtani. Ám ha a foglalás alul kivett tárgyak köre fenti javaslatunkhoz képest tágítva lesz és az adós társadalmi állásához mért butoraitól végrehajtási eljárással nem fog megfosztatni, akkor a mai igénypereknek jó része magától elesik, a többiekre nézve pedig a perjogi előfeltételek szigorubban megállapíthatók lesznek. Cautio, birság stb. könnyebben felvehető a törvénybe és a bíró is bizonyosabban fogja emez eszközöket alkalmazni.

Az ingó és ingatlan végrehajtásra egyformán áll az a kívánalmunk, hogy az árverési hirdetményeknek hirlapi közzététele, különösen pedig a hivatalos lapban való közzététele, mellőztessék. Kérdezzük meg bármelyik gyakorló jogászt: tapasztalta-e egyszer is, hogy az árverési hirdetménynek közzététele valamely befolyással lett volna az árverés eredményére. Mindegyikük nem-mel fog felelni. De hiszen világos az, hogy a hivatalos lapban száz és száz hirdetés közt elrejtőző az a hirdetés, hogy valamely ingatlan Csik vármegyében árverés alá kerül, senkinek sem fog felőtleni, annál kevésbbé, mert a hivatalos lap vidéken csak a hivatalok irattáraiban való porlásra van kárhoztatva. Sok felesleges költség az, ami a hirdetés közlésével jár s még a vidéken alkalom arra, hogy a hirdetési díjak rovására zuglapok keletkezzenek és a sajtó tekintélyét csorbítsák.

Ingatlanoknál az árverési határidő úgy szabályozandó, hogy a függő termés leszedése után kerüljön az ingatlan árverésre; ez által nem vész kárba a birtokosnak őt méltá-

nyosan megillető fáradtsága, viszont nem lesz kitéve a hitelező annak, hogy az adós a közelgő árveréstől tartva, ingatlanának művelésével felhagyjon.

Az ingatlanok vételárának felosztási módja is czélszerűbben szabályozandó. Eddigélé a felosztás hosszadalmassága folytán néha éveken át, rendszeren pedig hónapokon keresztül nem tud a hitelező pénzéhez jutni, mert a jogerőre emelkedett sorrendi végzés alapján a bíróságok rendszeren kiutalványozó végzést hoznak, melynek ismét be kell várni jogerőre emelkedését. E helyett kötelezővé volna teendő a vételárnak a jogerős sorrendi végzés alapján közjegyző által való felosztása. Így a későbbi hitelező nem károsulna az előző hitelezők kamatkövetelésének felszaporodása által.

Végül még megszivlelendő az a kérdés is, vajon nem volna az államkincstár és a jogkereső közönség érdekében egyaránt kívánatos a bírósági végrehajtóknak államosítása. A mostani bizonytalan helyzetű bírósági végrehajtók helyett államtisztviselők kezébe kerülne a végrehajtási eljárás s a mostani díjazással járó sok visszasság elkerülnének és az állam méltóságával is összeférőbb volna az állandó ellátásnak nyújtása ez ideiglenes jellegű mindennapi kenyér helyett. Viszont az államkincstár a végrehajtási illeték szedésével arányosan fizethetné végrehajtóit s nem mutatkoznék oly kirívó ellentét, mint amilyen pl. egy budapesti és a nagymartoni bírósági végrehajtó évi jövedelme között jelentkezik.

—s.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A korlátozott védelem.

Az új büntető perrendtartás a védelem jogait kiterjesztette, a védelmet ez által hatályosabbá tette.

Ezt hangoztatja ma mindenfelé bíró, ügyész és ügyvéd is és általában az a nézet, hogy ez a haladásnak, a művelődésnek az érdeme.

Én ezt a nézetet nem osztom. Azt tartom, hogy a vádlónak összehasonlíthatatlanul több előnye van a terhelttel szemben, mert ezt az új büntető perrendtartás is így akarta és mert óriási hátrányban van terhelt már az ügyészek és a vizsgáló bíráknak érzületénél fogva is, mely nem ellenőrizhető.

A bűnügyben a vádló csak panaszol, a bizonyítékok beszerzése felett a vizsgáló bíró s az ügyész törlik a fejüket, és mindent meg is tesznek, hogy bizonyítékot találjanak terhelt ellen.

A terhelt minden szavát kételylyel fogadja a vizsgáló bíró és az ügyész; a vádló bármely bizonyíték beszerzését indítványozza, az beszereztetik, ha bármi költségbe kerül is; a terhelt pedig nem egy esetben hiába könyörög, hogy ártatlansága érdekében valamely bizonyíték szereztessék be, könyörgése keveset használ, ha a vizsgáló bíró s az ügyész eleve meg vannak bűnösségéről győződve.

A vizsgáló bírák és ügyészek vérébe átment ez az érzület teszi aztán, hogy a védelem is rendszeren illusoriussá válik, különösen a vizsgálat stádiumában.

Új büntető perrendtartásunk megengedi a védőnek, hogy a vádlottal, illetve terhelttel érintkezzék, hogy a vizsgálati iratokat betekinthesse, de csak ha — «az eljárás célja» — azt nem tiltja.

Azt, hogy mi «az eljárás célja», a büntető perrendtartás ott, ahol a nyomozásról és vizsgálatról szól, alaposan körülírja, midőn a 102. §-ban kimondja, hogy a «vizsgálat célja, azoknak az adatoknak bírói kiderítése és megállapítása, melyek alapján eldönthető, hogy van-e helye főtárgyalás elrendelésének, vagy meg kell-e szüntetni a bünvádi eljárást».

Ámde a legtöbb esetben a vizsgáló bírák egyéni fel fogására, kedvére van bízva annak a megállapítása, hogy az

adott esetben «az eljárás célja»-nak meg vagy meg nem felel-e az, hogy a védő az iratokat betekintse vagy felével érintkezzék, és én azt nagy sérelemnek tartom, hogy a védőnek egyáltalán és bármely körülmények között ne engedjék meg a vizsgálati iratok megtekintése, vagy a felével való szabad érintkezés.

Tapasztalati tény az, hogy a vádló, a vizsgáló bíró és az ügyész a bünvádi panasz beadása percétől kezdve közös erővel keresik a terhelt büntethetőségét megállapító mozzanatokat és 29 évi ügyvédi gyakorlatom alatt mégsem észleltem soha bűnügyben, hogy a vizsgáló bíró vagy az ügyész a terhelt ártatlanságát igazoló körülményeket kutatták volna, ha erre terhelt nem készítette őket.

A természet törvényei szerint ha valaki megtámadtatik, védekezik minden tőle kitelhető módon, s folyton figyelemmel kíséri támadójának minden mozdulatát.

A bűnügyben a terhelt nemcsak a vádlóval, a sértettel vagy károssal, hanem a vizsgáló bíróval és ügyésszel is szemben áll, tehát három támadóval szemben kell védekeznie; a vádló, az ügyész indítványozhatnak a terhelttel szemben oly intézkedéseket, melyek ha foganatosíttatnak, a terhelt egész jövőjére vészes következményeket vonhatnak maguk után, habár terhelt ártatlansága ki is derül később.

De ha a terheltnek módjában áll az ellene indítványozott minden intézkedésről azonnal tudomást szerezni, legtöbb esetben még az intézkedések foganatosítása előtt ellenbizonyítékokat nyújthat és ez által feleslegessé teheti a sokszor jóvá nem tehető vészes intézkedéseket.

Ezért a mellett vagyok, hogy a terheltnek, illetve védőjének mindig megadassék a jog a vizsgálati iratokat betekinteni, sőt tovább megyek, kötelezném a vizsgáló bírót, hogy a vád részéről tett minden indítvány beérkezettől azonnal értesítse a terheltet és védőjét, hogy ezeknek alkalom adassék a tett indítvány tekintetében ellenbizonyítékait azonnal felhozni, mert ez által számos bűnügy már a vizsgálat stádiumában nyerne befejezést, és mert az igazság is azt kívánja, hogy a terheltnek legalább annyi, ha nem több jog engedjék meg, mint a vádlónak.

A bíróság előtt a terhelt a megtámadott és mert mellette szól az ártatlanság vélelme, kell, hogy őt megillessen legalább annyi jog, mint a vádlót, kit sokszor nem tiszta és jogos érzet vezérel, és kit elfogulttá kell, hogy tegyen sérelme vagy kára is.

Azt a védelem részéről nem tartom sérelmesnek, hogy a védő négy szemközt ne érintkezhessék védenczével, mert a védelemnek soha sem lehet arra szüksége, hogy a terhelttel titkos beszélgetéseket folytasson, ha a védelem tisztességes; de sérelmesnek tartom a terhelt részéről, ezt eltiltani attól, hogy védőjével négy szemközt érintkezhessék, ha ezt a terhelt szükségesnek tartja, mert a még el nem ítélt polgárnak közszabadsági jogát jogtalanul korlátozni nem szabad; mert továbbá a már úgy is fogva levő terheltnek meg kell engedni, hogy védője előtt szabadon és minden ellenőrzés nélkül nyilatkozhassék, hogy védője esetleg segítségére legyen az ártatlanságát kiderítő mozzanatok kutatásában és mert végül ily módon juthat csak sok esetben annak a tudatára, hogy mely irányban kell védelmi eszközeit keresni.

A megfélemlített, az alaptalan vád és a vizsgálati fogság által rendes gondolkodásában is korlátozott terhelt, a legtöbb esetben, már csak a kellő műveltség hiánya, ártatlanul szenvedő családja után való folytonos epekedése miatt is képtelen védelmére gondolni, ha e tekintetben védője segítségére nincsen, a vizsgáló bíró jelenléte pedig a terheltet okvetlenül korlátozza a szabad nyilatkozattételben, de korlátozza a védőt is abban, hogy szabadon mutasson reá az ártatlanságot beigazolható körülményekre.

Egy további sajnos jelenség az, hogy ha már megengedtetik a védőnek, hogy a terhelttel érintkezzék a vizs-

gáló bíró jelenlétében, a legtöbb vizsgáló bíró, a régi iskola híveképpen a védőt akként igyekszik korlátozni, hogy beszédét megfigyeli és hogy mihelyt a védő védenccével az ügyről behatódobban kezd beszélni, ezt megtiltja.

A vizsgáló bírák ezen jogot az új büntető perrendtartás 62. §-ának e szavaiból «hatósági személy közbenjötté vagy ellenőrzése» vonják le, azon nézetből indulván ki, hogy az «ellenőrzés» nekik arra is jogot ad, hogy az ügyre vagy annak bizonyos körülményeire vonatkozó megbeszélést megtilthassanak.

Azt hiszem, hogy ily jog a vizsgáló bírót egyáltalában meg nem illetheti.

A védő védenccével az ügyről, annak phasisairól, állásáról, a bizonyítékokról, az ellenbizonyítékokról kell, hogy beszéljen, mert hiszen ennek érdekében érintkezik felével és valamint a fél, úgy az ügyvéd mi korlátozásnak sem vetethető alá ily esetben a vizsgáló bíró részéről.

Ha azonban a vizsgáló bíró azt tapasztalja, hogy a védő meg nem engedett, t. i. a vizsgálat kijátszására vagy meghiusítására vonatkozó beszédet folytat felével, jogában állhat ezt jegyzőkönyvileg konstatálni és az ügyvéd ellen e miatt hivatalos eljárást indítani, de a védőt abban — amit felével beszélni akar — korlátoznia nem szabad.

Dr. Weiss Ignác,
brassói ügyvéd.

Külföldi judikatura.

785. Injuria ex affectu facientis consistit; diffamandi animus nélkül a becsületsértés bűncselekménye nem állapítható meg. (Római semmitűszék.)

786. Jogkérdés, tehát a bíróság és nem az esküdtek hatásköréhez tartozik abban a kérdésben dönten, vajon valamely hely nyilvános-e vagy a nyilvánosságnak kitett. (Római semmitűszék.)

787. A váltóhamisítás bűncselekménye a hamisítás tényével be van fejezve, a váltó felhasználásától függetlenül. Ebben eljárási tehát annak a helynek bírása illetékes, ahol a hamisítás elkövetetett, nem pedig ahol a fizetésnek kell történnie. (Római semmitűszék.)

788. Semmis a nyilvánosság kizárásával megtartott főtárgyalás, ha a jegyzőkönyvben az erre vonatkozó határozat nem foglaltatik és abban csak az olvasható, hogy a bűncselekmény természeténél fogva (erőszakos nemi közösülés) az ügy zárt ajtók mellett tárgyalott. (Római semmitűszék.)

789. Semmis a főtárgyalás, ha az esküdtszék elnöke a vádlott távollétében írja alá a kérdéseket és adja át az esküdtek főnökének, vagyis miután vádlottat az ülésteremből kivetettette. Ez a semmiség orvosolhatóan és akkor is figyelembe veendő, ha a felek ez ellen nem is szólaltak fel, mert oly lényeges alaki hiba forog fen, melyet sem a felek hallgatása, de még kifejezett lemondása sem szüntethet meg. A törvény ugyanis a vádlottnak meg akarja adni a jogot annak ellenőrzésére, hogy a főnökük útján az esküdteknek átadott kérdések mindenben megfeleljenek azon kérdéseknek, melyek jelenlétében felolvastattak és aláírtak és melyek az ő és védője részéről jóváhagyás és megjegyzés tárgyát képezték. (Római semmitűszék.)

Közlő: Dr. Holló József,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— Az országos ügyvédi gyám- és nyugdíj-intézet létesítése gyors léptekkel halad a megvalósulás felé. A budapesti ügyvédi kamara 1899 június 29-én tartott rendkívüli közgyűlésén elfogadott alapszabályokat az igazságügyminiszter nem hagyta ugyan jóvá; a budapesti ügyvédi kamara f. évi márczius havában tartott közgyűléséből azonban újabb feltevést intézett az igazságügyminiszterhez a szükséges kormányzati intézkedéseknek e kérdésben való megtétele érdekében s ugyanezen alkalommal köriratban hívta fel az ország összes ügyvédi kamaráit, hogy a gyám- és nyugdíj-intézet létesítése iránt kifejtett actiójához csatlakozzanak. A kamarák nagyrésze, ezek között a brassói, nagyváradi,

szegedi, pécsi, szombathelyi, máris csatlakozott, míg több kamaránál folyamatban van ez irányban a mozgalom. Ily körülmények között az igazságügyminiszter június 23-án kelt s az ügyvédi kamarákhoz intézett rendeletében már kifejezést ad annak, hogy az országos ügyvédi gyám- és nyugdíj-intézet létesítését újabb megfontolás tárgyává tette, s hogy készséggel nyújt segédkezet annak megvalósításához, egy-szersmind felhívja a kamarákat az iránt való nyilatkozattételre, kívánatosnak tartják-e a kényszerbefizetést, s miféle észrevételeik vannak a budapesti ügyvédi kamara által kidolgozott alapszabály-tervezetre. A budapesti ügyvédi kamara válaszmánya a napokban foglalkozott a miniszter ezen rendeletével és több kamarának kifejezett óhajával megegyezően elhatározta, hogy az egységes actio érdekében az ország ügyvédi kamaráinak küldöttéből alakítandó értekezletet hív szeptember hónapra össze.

— Az ügyvéd megbízhatósága. A budapesti VII. ker. járásbíróság egy hagyatéki zárlati ügyben zárgondnokot rendelve ki, az igényt bejelentő kir. kincstár képviselőjében a kir. kincstár jogügyi igazgatósága kifogást tett a kirendelt zárgondnok vagyoni megbízhatósága ellen. A járásbíróság ekkor végleges zárgondnokul egy másik ügyvédet, de nem a kir. kincstár képviselője által ajánlott, hanem az örökséget igénylők egy csoportjának megbízottját nevezte ki, aki a tárgyaláson maga is ellenezte volt új zárgondnok kirendelését. A kir. ítélő tábla e végzést 4780/900. sz. végzésével helybenhagyta, «mert a zárlat elrendelése folytán végleges zárgondnok csak ebben a végzésben neveztetett ki, s annak személyére nézve az örökséget igénylők ajánlatához a bíróság kötve azért sem lehetett, mert az eljárásnak ebben az állapotában még az sem állapítható meg, hogy kik bírnak a hagyatékra vonatkozólag örökösödési igénynyel, hogy tehát kik azok a személyek, akik ebben a kérdésben az 1881. LX. tcz. 240. §-a értelmében meghallgatandók voltak volna, továbbá, mert a zárgondnokul kinevezett Sch. J. kinevezését az a körülmény, hogy az örökséget igénylők egy csoportját, mint meghatalmazott ügyvéd képviseli, tekintettel arra, hogy a hagyatéki tömeget számadás kötelezettsége mellett fogja kezelni, különben sem akadályozhatta és mert a kinevezett végleges zárgondnoknak személyi és vagyoni megbízhatósága ellen kifogás a felek által sem tétetett, de tekintettel mint ügyvédnek társadalmi állására, sikerrel nem is tétethetett volna.»

A közvetlenség és szóbeliség az ügyvédi kamara előtti fegyelmi eljárásnál. A budapesti ügyvédi kamara fegyelmi bírósága 961/900. fegy. sz. a. végzett: A kir. ügyész által bejelentett felebbezés elfogadtatik. Indokok: A közvetlenséggel kapcsolatos szóbeli eljárás természetéből folyik, hogy a jogorvoslat is az ítélet kihirdetése után azonnal szóval bejelenthető; ettől eltekintve, az ügyvédi rendtartás sem ellenkező rendelkezést nem tartalmaz, sem azt nem kívánja, hogy az ítélet elleni felebbezés írásban adassék be, miért is a felebbezésnek a kir. ügyész részéről az ítélet kihirdetése után mai napon szóval történt bejelentése elfogadandó volt. Δ

— Megsemmisített törvényszéki és táblai ítélet. A lugosi kir. törvényszék: vádlottakat a vád terhe alól felmenti. Indokok: Az 1898 nov. 7. megtartott végtárgyaláson a kir. ügyész a vádat gondatlanságból okozott súlyos testi sértés vétsége miatt vádlottakkal szemben elejtette s csupán a fenforogni látszó a Kbt. 115. §-ába ütköző kihágás megállapítása végett indítványozta a vizsgálat kiterjesztését. Ezen indítvány folytán a kir. törvényszék vádlottakkal szemben a további eljárást megszüntette, az indítványozott kiegészítés elrendelését azonban mellőzte. A temesvári kir. tábla az elsőbíróság határozatát feloldotta s a vizsgálat kiegészítését rendelte el. Az eszközölt kiegészítés után megtartott mai végtárgyaláson a közvádlo multkori indítványának visszavonása mellett vádlottak ellen a Btk. 310. §-ába ütköző gondatlanságból okozott súlyos testi sértés vétsége miatt vádat emelt. Habár vádlottak cselekménye a Btk. 310. §-ába ütköző gondatlanságból okozott súlyos testi sértés vétsége fogalmának megfelel; mindazáltal tekintve, hogy a közvádlo a szóban forgó vétség miatt a mult tárgyalás rendén vádját a vádlottakkal szemben visszavonta, a kir. ügyész a már egyszer visszavont vádját ugyanazon tényállás mellett — legkevesbé azonban vádlottak terhére — nem módosíthatja; tekintve végül, hogy a kir. ügyész a tiltott lövöldözés által elkövetett a Kbt. 115. §-ába ütköző kihágás miatt, mely pedig a gondatlanságból okozott testi sértés fogalmába nem olvad s attól elütő külön büntetendő cselekményt képez, vádat nem emelt, mit a gondatlanságból okozott súlyos testi sértés vét-

sege miatt emelt vád fentartása mellett is külön meg kellett volna tennie: vádlottakat felmenteni kellett. (1899 július 28. 1225/99. B. sz. a.)

A temesvári kir. tábla: Vádlottakat a Btk. 310. §-ába ütköző gondatlanság által elkövetett súlyos testi sértés vétsége miatt a Btk. 85. §. 4. pontja alkalmazásával személyenként 2 napi elzárásra és 5 frt pénzbüntetésre ítéli. *Indokok:* Habár a kir. ügyész az 1898. nov. 7-iki végtárgyaláson a vádhatározattól eltérő indítványt tett, a mennyiben vádlottakat a Btk. 310. §-ába ütköző vétség helyett a Kbt. 115. §-ába ütköző kihágás miatt vádolta és jöllehet a folytatólag 1899. július 28-án megtartott végtárgyaláson azt a vádját is módosította, mennyiben visszatérve eredeti álláspontjára, vádlottakat ismét Btk. 310. §-ába ütköző vétség miatt indítványozta megbüntetni, ez a körülmény nem szolgálhat okul a vádcselekmény érdemleges elbírálásának mellőzésére, mert a kir. ügyész által előterjesztett eme végindítványok bármelyike vétessék is az eljárás alapjául, azok mindegyikével a vádlottak bűnösül kimondása van indítványozva, nem lehet tehát a vádat pusztán csak azért, mivel a kir. ügyész a végindítványát két ízben is módosította, visszavontnak s illetve eljuttatni, midőn az mind a két módosított alakjában is a vádlottak megbüntetésére irányul. Az ekként fentartott cselekmény pedig a Btk. 310. §-a sulya alá eső vétségnek összalakító elemeit magában foglalja, s minthogy a közvádlónak indítványa a bíróságot a cselekmény minősítésére nézve nem köti, ennél fogva vádlottakat bűnösöknek kimondani kellett. (1899 október 23. 4497/99. B. sz. a.)

A m. kir. Curia: Mindkét alsófoku bíróság ítélete megsemmisítették s az eljárás kir. törvényszék arra utasított, hogy az ügy érdemében hozzon ítéletet. *Indokok:* Az elsőbíróság ítélete azért volt megsemmisítendő, mert habár a kir. ügyész a vád alapjául szolgáló cselekmény minősítésére nézve az eljárás folyamán egymástól eltérő indítványokat terjesztett is elő a cselekményre nézve, a melylyel a súlyos testi sértés okoztatott, a vádat folyton fentartotta; minthogy pedig a bíróságot a vád tárgyává tett cselekmény minősítése tekintetében a kir. ügyész indítvány nem korlátozhatja: a kir. törvényszék helytelenül járt el, a midőn a kir. ügyész indítványát mellőzte s az ügyet érdemlegesen alaki okok miatt el nem bírálta. A kir. tábla ítéletét pedig szintén megsemmisíteni kellett, mert jöllehet ez a bíróság a kir. törvényszék határozatának szabálytalanságát megfigyelte és megállapította, még sem utasította azt az ügy szabályszerű elbírására, hanem a bírói szervezettel össze nem egyeztethetően az ügy érdemében elsőfokulag határozott. (1900 május 2. 754/99.)

Közigazgatási hatóságok határozatai alapján, a végrehajtás elrendelésére a kir. bíróság illetékes. (A belügyminiszternek 6181/1900. sz. a. Sz. vármegye közigazgatási bizottságához intézett rendelete. Sz. Juliánna n—i lakosnak N. József ácsiparossegéd n—i lakos ellen 300 frt cselédbér és járulékaik iránt indított ügyében N. r. t. város rendőrkapitányának végzését hivatalból megsemmisitem.

Mert a nevezett rendőrkapitány a kielégítési végrehajtásnak a W. József nevén vezetett és a n—i 1517. sz. telekjegyzőkönyvben foglalt ingatlanra való elrendelésére jogosult és illetékes nem volt. Mert a végrehajtást elrendelő végzésben hivatkozott s a közigazgatási hatóságok jogérvényes határozatai alapján az elmarasztalt fél ingatlanaira vezetendő kielégítési végrehajtásoknak a közigazgatási hatóságok által való elrendelése tárgyában 1880 június 12-én 26,194. sz. a. kiadott belügyminiszteri rendelet, melyre a rendőrkapitány intézkedési jogát alapította, többé érvénytelen nem bír; hatályát veszítette az az 1881. évi LX. tcz. életbeléptével, amely tcz. 2. §-ának 2. bekezdése értelmében a közigazgatási hatóságok végrehajtható (jogerőre emelkedett) határozatai alapján a kielégítési végrehajtás elrendelésére azon törvényszék, illetőleg 500 frt készpénz-összeget meg nem haladó marasztalás esetében azon járásbíróság illetékes, melynek területén az első folyamódásulag eljáró közigazgatási hatóságnak a székhelye van. A jelen esetben tehát, panaszosnak az ingatlanra vezetendő kielégítési végrehajtás elrendelése végett kellőleg felszerelt végrehajtási kérvénnyel az 1881. LX. tcz. 1. §-ának b) pontja, illetőleg az idézett törvény 2. §-ának 2. bekezdése értelmében a n—i kir. járásbírósághoz kellett volna fordulnia. A végrehajtás elrendelése esetében ez a bíróság lett volna hivatva az 1881. LX. tcz. 18. §-a értelmében az illető járásbíróságot, mint telekkönyvi

hatóságot, jelen esetben a n—i kir. járásbíróság telekkönyvi osztályát a végrehajtás foganatosítása végett megkeresni, amely azután az 1881. évi LX. tcz. 135. és következő §-ai szerint tartozott volna eljárni.

A törvénytelen gyermek elismerése. (A belügyminiszternek 24,759/1900. sz. a. K. város polgármesteréhez intézett rendelete.) Cziméd kérdést intézett hozzám az iránt, vajon a K.-án, az 1896. évben törvénytelen ágyból született B. Vilmosnak a természetes atya által történt elismerését magábanfoglaló és a l—i kerület anyakönyvvezetője által felvett jegyzőkönyv az 1894. évi XXXIII. tcz. 41. §-a által kívánt közokiratot képez-e, s hogy annak alapján a szóban levő gyermek elismerése, valamint a gyermek szülői között Sz.-ben kötött utóházasság a vonatkozó születési anyakönyvi lapon feljegyezhető-e?

A felvetett kérdésre az igazságügyminiszterrel egyetértőleg a következőkről értesitem a Czimet:

Arra nézve, vajon a l—i anyakönyvvezető által felvett jegyzőkönyv alapján a fentebb körülírt anyakönyvi feljegyzések megtehető-e; közömbös az a körülmény, vajon a jegyzőkönyv közokiratot képez-e vagy sem? Mert az 1894. évi XXXIII. tcz. 41. §-a értelmében a törvénytelen gyermeknek természetes atyja által való elismerése nemcsak akkor jegyezhető be a születési anyakönyvbe, ha az elismerés közokiratba van foglalva, hanem akkor is, ha ezen elismerést maga a természetes atya az anyakönyvvezető előtt személyesen jelenti ki. Az a kérdés tehát, hogy a szóban forgó személyes kijelentést okvetlenül a születést nyilvántartó anyakönyvvezető előtt kell-e megtenni, avagy fel van-e jogosítva más anyakönyvvezető is a gyermek elismeréséről jegyzőkönyvet felvenni, nemcsak az, aki előtt a szülők házasságukat kötötték? Vagyis a kérdést a jelen esetre alkalmazva: az döntendő el, hogy a l—i anyakönyvvezető előtt történt elismerés az A. T. 41. §-ában körülírt feljegyzés alapjául szolgálhat-e? Kijelentem, hogy a természetes atya törvénytelen gyermekét oly anyakönyvvezető előtt is elismerheti s a személyesen kijelentett elismerés felől jegyzőkönyvet felvenni s azt a házassági utasítás 77. §-ának utolsó bekezdésében megjelölt módon a születést nyilvántartó anyakönyvvezetőnek megküldeni oly anyakönyvvezető is köteles, aki sem a születési esetet nem anyakönyvezte, sem a szülők házasságkötésénél közre nem működött. Mert az A. T. 41. §-a nem tartalmaz korlátozó intézkedést a tekintetben, hogy melyik anyakönyvvezető előtt jelentheti ki személyesen a természetes atya az elismerést; s mert fordulhatnak elő esetek, amelyekben az elismerés anyakönyvi feljegyeztetése tekintetében az érdekeltek részére biztosított jog akadálytalanul csak úgy érvényesíthető, ha az elismerésről jegyzőkönyvet felvenni bármely anyakönyvvezető jogosítva és kötelezve van. Mindezekhez képest a l—i anyakönyvvezető részéről 1899 november 8-án felvett jegyzőkönyv alapján a szóban levő gyermek elismerése a k—i születési anyakönyv 1896. évi 926. számú lapján, a jelenleg ott lévő szabálytalan feljegyzésnek előleges bírói töröltetése után feljegyezendő.

A kiadói jogról szóló törvényjavaslatot közöl a német Reichs-Anzeiger július hó 14-iki száma, a birodalmi igazságügyi hivatal által tavaly közzétett és a szerzői jogot szabályozó javaslatnak mintegy kiegészítéseképpen. Az 52 szakaszból álló javaslat, mely az újságoknak munkatársaikhoz és levelezőikhez való viszonyára is kiterjed, Guttentag berlini cég kiadásában könyvalakban is megjelent.

«Nemzetközi jog a bur háboruban» czimen Rohland német egyetemi tanár tanulmányt irt a «Deutsche Juristenzeitung»-ba. Az érdekes cikk ezekkel a szavakkal végződik: Súlyos csapást mért a bur háboru az egész művelt világra az általános jogérzéknek amaz erős csorbulása következtében, amelyet előidézett. Csakugyan, minő kép tárul elénk: Egy világhatalom egy apró nép ellen folytat oly háborút, amelylyel igazságtalanság dolgában az új kor kevés háboruja vetekedhetik, s ez a hágai békekonferentia tagjainak szeme láttára történt. Ha politikai okok meg is magyarázzák a nagyhatalmak passiv magatartását, az ethikai hatás annál aggasztóbb, mert e háboru a népek legszélesebb rétegeinek érdeklődését és a burok iránt való sympathiáját keltette fel. A hatalomnak a jog felé helyezkedése visszahat magára a jog tekintélyére. Az állam rendjére pedig semmi sem lehet vésszebb, mintha megrendül a hit abban, hogy «Iustitia fundamentum regnorum».

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A német polgári törvénykönyv 859. §-ának magyarázata, vonatkozással a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére. *Dr. Klein Ede* szepsii ügyvédől. — *Törvénykezési Szemle:* Idegen fogalom meghatározások a büntetőjogban. *Brandt József Gyulától.* — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A német polgári törvénykönyv 859. §-ának magyarázata, vonatkozással a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetére.

Dr. Plopu György alapos tudással ismerteti a «Jog» hasábjain a német polgári törvénykönyv birtoktanát. A 859. §-nak 3. bekezdését azonban nézetem szerint tévesen magyarázza.

Az idézett törvényszakasz 3. bekezdése tudvalevőleg a birtokos önsegejét szabályozza ingatlan birtokának önhatalmu elvonása esetén, és azon joggal ruhazza fel a birtokost, hogy az ingatlant azonnal annak elvonása után a tettes kihelyezése által visszafoglalhatja. Dr. Plopu ezen rendelkezést úgy magyarázza, hogy a birtokos ezen önsegejét mindaddig alkalmazhatja, míg a birtokelvonásról *tudomást szerez*, de csakis egy évi időhatár korlátain belül. Vagyis az önsegejét *azonnal* kell gyakorolni a tettes ellen, de *nem az elvonás*, hanem a *tudomás-szerzés* időpontjától számítva.

Dr. Plopu ur nézete sem a törvény szövegében, sem a fiataisága daczára rendkívül gazdag és tartalmas irodalomban a legkisebb támponttal sem bir, sőt teljes tarthatatlansága a törvény előmunkálataiból eclatansan beigazolható.

A felhívott 859. §-nak 3. bekezdése szóról-szóra így hangzik: «Wird dem Besitzer eines Grundstückes der Besitz durch verbotene Eigenmacht entzogen, so darf er sofort *nach der Entziehung* sich des Besitzes durch Entsetzung des Thäters wiederbemächtigen».

Ha más adat nem is állana rendelkezésünkre, akkor is már a törvény puszta szövegéből azt kellene megállapítani, hogy a tettes kihelyezése csakis rögtön a birtokelvonás után történhetik és nem halasztható addig, míg a birtokos az elvonásról tudomást szerez.

A törvényhozó itt egy sajátos dilemma előtt áll. Háromféle szabályozás képzelhető:

1. A törvény megengedi az önsegejét mindaddig, míg a birtokos az elvonásról tudomást szerez, még pedig időbeli korlát nélkül. De ezen rendelkezés azon ferde következménnyel járna, hogy a törvényhozó a birói jogsegejét megtagadná, holott a birtokost az önsegejre egyenesen felhatalmazza. Miután a birtokkereset csak egy éven belül indítható sikerrel, azon esetben, midőn a birtokos az elvonásról csak egy év lefolyása után nyer tudomást, sommás visszahelyezést birói uton nem kérhet, de erőszakkal kihelyezhetné a tettest. Az ököljognak ezen legális szervezése különös színben mutatkozik éppen a birtok tanában, melynek bevallott célja (a német polgári törvénykönyv felfogása szerint) * az erőszak meggátlása, a jogbéke fentartása.

2. Ezen tarthatatlan consequentia kikerülésére szolgál az

* Itt ellentétben Iheringgel: «Der Grundgedanke des Besitzschutzes bezweckt in erster Linie den Rechtsfrieden zu bewahren l. Protokolle der Kommission für die 2. Lesung 3349—3366. l.; Dr. Achilles, dr. Gebhard és dr. Spahn átdolgozásában 39. l.

egy évi időhatár. A törvényhozó tehát az önsegejét és a birtokkeresetet teljesen egyenlő időhatárhoz köti. Egy éven belül fordulhat a bíróhoz jogtalanomért vagy tetszése szerint önhatalmulag foglalhatja vissza ingatlan birtokát, de természetesen rögtön, mihielyt az elvonásról tudomást szerzett. Ha azonban az elvonás óta már egy év letelt, akkor az önsegejét tilos.

És ez a dr. Plopu által a német polgári törvénykönyvnek tulajdonított szabályozás.

Ezt a pontot bővebben kívánom taglalni, mivel ez a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének álláspontja (l. Alapelvek vázlata a *Jogt. Közl.* kiadásában 7. p. 368. l.).

Formális logikai szempontból correctebb ezen szabályozás, de gyakorlatilag sokkal türhetetlenebb következményekre vezet, mint az első.

Valaki elfoglalja villámát; én hosszabb külföldi utamról visszatérve, értesülök ezen foglalásról. Kinos dilemma előtt állok. A törvény megengedi, hogy rögtön, mihielyt a foglalásról értesülök, visszafoglalhatom, de ha az elvonás óta egy év már eltelt, akkor tilos önsegejét használtam, melynek nemcsak kellemetlen magánjogi, de bünyenyítő következményei is lehetnek.

Már most mit tegyek? Ha először tudakozódom, mikor történt a foglalás és csakugyan megállapítom, hogy az év még el nem telt, elkéstem, mivel az önsegejét nem azonnal alkalmaztam, mihielyt a foglalásról tudomást nyertem; ha pedig ezen előzetes tudakozódást elmulasztom és azonnal hozzálátok a visszahódításhoz, ki vagyok téve azon veszedelemnek, hogy az elvonás óta az év már eltelt, és ekkor bünös vagyok tilos önsegejben.

Amit a törvényhozó egyik kezével adott, elveszi a másikkal, sőt biztatásával a büntető törvény hálójába sodor.*

Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim.

Itt el vagyok készülve azon ellenvetésre, hogy ilyen eset az életben aligha fordulhat elő, mivel a vasut, táviró és telephon korszakában csaknem a lehetetlenséggel határos, hogy valaki csak egy év múlva nyerjen értesülést ingatlanának elfoglalásáról. De hiszen maga a tervezet is szükségét látja az egy évi záros időhatár felállításának, már pedig jogi subtilitások nem alkalmasak törvényes rendelkezésekre.

* Itt megragadom az alkalmat, hogy dr. Schwarz Gusztáv egy tévedésére reflectáljak. Az érdemes tudós ellenmondást lát a német ptkv 859. §. 3. bek. és 861. §-ának 2. bek. között. Ugyanis a 859. §. 3. bek. szerint a birtokos csak nyomban a dejectio után dobhatja ki a dejiciens, ellenben a 861. §. 2. bekezdése értelmében mégis győzelmeskedik az exc. vitiosæ possessionis segélyével, ha azt a dejectiótól számítva egy éven belül kidobja. (L. Előkészítő állandó bizottság jegyzőkönyveit, 1898. évi márczius hó 18-án tartott 35. ülés, *Jogt. Közlöny* kiadásában 417 l.) — Tény, hogy a 861. §. 2. bekezdése az önsegej alkalmazását a 859. §. korlátain tulterjeszti, de abból nem következethető, hogy a két rendelkezés között ellenmondás fenforog. Ha a dejiciens a 859. §. értelmében azonnal kidobom, az önsegej nem tilos, ha azonban egy éven belül kidobom, akkor megnyerem ugyan a pert az exc. vitiosæ possessionis segélyével a 861. §. 2. bekezdése értelmében, ha a dejiciens sommás visszahelyezési keresetet indítani mert, de a tilos önhatalom egyéb magánjogi és bünyenyítő következményeitől nem szabadultam. Így magyarázza e látszólagos ellenmondást Biermann is «das Sachenrecht des bürg. Gesetzbuches» cz. remek művében. 12. és k. l.

A német polg. törvénykönyv I. javaslatának szerkesztői mérlegelték ezen visszas követményeket és bár érezték, hogy az I. pontban ecsetelt consequentiák formál logikai szempontból a papiron kirivóbbak, mégis öntudatosan kihagyták az egy évi záros időhatárt, mivel türhetetlennek vélték, hogy a törvényhozó az önsegélyt oly időhatárhoz kösse, melynek kezdőpontja a jogosult előtt szabály szerint ismeretlen. Elsőrendű postulat, hogy a törvény, mely az önsegélyt megengedi, annak feltételezéseit kétségtelenül megállapítsa, hogy a jogosult azokat világosan felismerje. «Hier würde sich aber die Unzuträglichkeit ergeben, dass die Frist mit einem dem Selbsthülfberechtigten der Regel nach unbekannten Zeitpunkt beginnt, während doch das Gesetz, welches die Selbsthülfe gestattet, die Voraussetzungen derselben so zu bestimmen hat, dass dieselben dem Berechtigten klar erkennbar sind». L. Motive zu dem Entwurfe eines bürgerlichen Gesetzbuches für das deutsche Reich. Band III. Sachenrecht 113. 1.

Igy keletkezett az I. javaslat 815. §-ának 3. bekezdése «Ist die thatsächliche Gewalt über ein Grundstück dem Inhaber durch verbotene Eigenmacht entzogen, so ist derselbe berechtigt, sofort nach erlangter Kenntniss von der Entziehung sich die Inhabung wieder zu verschaffen.»

Vagyis a birtokos gyakorolhatja az önsegélyt, mihelyt a foglalásról tudomás nyert, *záros időhatár mellőzésével*.

A 2. olvasásra új bizottság alakult 1890. év december hó 4-én, mely összesen 24 tagból állott és melynek jegyzőkönyvei dr. Achilles, dr. Gebhard és dr. Spahn átdolgozásában közzétették. Munkásságának eredménye a II. javaslat.

Ezen bizottság előtt felmerült az egy évi záros időhatár kérdése indítvány alakjában.

A bizottság azonban ezen indítványt szótöbbséggel elvetette, még pedig azon indokolással, hogy az ön hatalom anormális jogsegély, mely voltaképpen a birtokvédelem alap gondolatával ellentétben áll: ennek célja a jogbéke biztosítása, az erőszak kiküszöbölése, míg az önsegély a contemplált alakban az ököljogot törvényesen szentesitené? így tehát csak akkor lehetne az önsegély gyakorlását egy évi záros határidőn belül megengedni, ha azt igen fontos gyakorlati okok javasolnák. A római jog hasonló rendelkezése irányadóul nem szolgálhat. Annak oka a mienktől eltérő agrár állapotokban rejlett és a provinciákbeli latifundiumok birtokvédelmét célozta, mivel a nagy távolságoknál fogva a rögtöni birói oltalom ki volt zárva. Modern viszonyok közt az önsegély csak zavarokra és bonyodalmakra vezetne, ha az ugyan nyomban a vett értesülés után, de csak huzamosabb idő múlva a dejectio után gyakoroltatnék.

Ezen eszmék hatása alatt elfogadta a bizottság a következő indítványt: «Ist dem Besitzer eines Grundstückes der Besitz durch verbotene Eigenmacht entzogen, so ist er berechtigt, sich *sofort nach eingetretener Entziehung* des Besitzes wiederzubemächtigen».

És így eljutottunk az egyedül kielégítő eredményhez, a 3. eshetőséghez: Az önsegély csak azonnal a *birtokelvonás* után gyakorolható.

És a szerkesztő-bizottság oly szigorú volt ezen vezérelv megvalósításában, hogy elvetett oly indítványt is, mely az «azonnal» (sofort) szót «haladéktalan» (unverzüglich) kifejezéssel kívánta helyettesíteni, még pedig azon indokolással, hogy lehetséges ugyan, hogy a kihelyezett birtokost késedelem nem is terheli, ennek daczára megtiltandó az önsegély, ha az csak idő múltán a dejectio után gyakoroltatik. Legfeljebb annyi idő engedélyezhető neki, amennyi a visszafoglalás előkészítéséhez szükséges.

Ugyanez az eszmemenet jut kifejezésre a birodalmi gyűlés elé terjesztett emlékiratban:

«Der Besitzer eines Grundstückes darf sofort nach der Entziehung sich des Besitzes durch Entsetzung des Thäters

wieder bemächtigen. Das gemeine Recht geht insofern weiter, als es den Besitzer ermächtigt, sofort nach erlangter Kenntniss von der Entziehung sich im Wege der Selbsthülfe den Besitz wiederzuverschaffen. Danach kann aber zwischen der Entziehung des Besitzes und der auf Entsetzung des Thäters gerichteten Handlung unter Umständen ein erheblicher Zeitraum liegen, und in solchen Fällen wird die Selbsthülfe leicht zu schweren Verwickelungen und Störungen des Rechtsfriedens führen. Auf der anderen Seite ist unter den heutigen Verhältnissen gegen eigenmächtige Eingriffe in den Besitz eines Grundstückes mit Leichtigkeit schleunige gerichtliche Hülfe zu erlangen» Denkschrift 111. 1.

És ezen indítvány ment át jelentéktelen styláris módosítással a 2. törvényjavaslatba és, mint fentebb láttuk, a törvénykönyvbe.

Itt előáll a ritka eset, hogy az összes német jogirodalomban nem hangzott fel e tekintetben eltérő jognézet. L. Dernburg: Sachenrecht 70. 1. Endemann: Einführung in das Studium des bürgerl. Gesetzbuches II. köt. 175. 1. Cosack: Lehrbuch des deutschen bürgerl. Rechts II. köt. 97. 1. Fischer-Henle: Bürgerl. Gesetzbuch 392. 1. Biermann: Das Sachenrecht des bürgerl. Gesetzbuchs 10. 1. Strohal: Iherings Jahrbücher 38. köt. 50. 1.

Azt hiszem ezzel sikerült beigazolnom, hogy a visszafoglalás *csak azonnal a birtok elvonása után történhetik*.

Hazai jogunk szempontjából komolyan megfontolandó volna, vajon a fentebb kifejtett érveken felül — saját szerű viszonyaink között — tekintettel köznépünk hevesebb vérmérsékletére és tagadhatatlanul duhajkodó természetére kiterjesztendő-e az ön hatalom — még azon korlátokon túl, melyeket a német törvényhozó sokkal higgadtabb polgáraitra felállított.

Valóban a magyar legénynek nem kell törvényes biztatás a verekedésre!

Ha tarthatatlan ekkép a dr. Plopu által felállított jogtétel, még ferdébb annak indokolása a német polg. törvénykönyv szempontjából.

Azt az állítását ugyanis, hogy az alattomosan kihelyezett birtokos mindaddig visszafoglalhatja ingatlanát, míg az elvonásról tudomást szerzett, azzal indokolja, hogy «hisz ő ezen tudomásnyerésig tényleg birtokban lévőnek tekintendő».

Dr. Plopu ezt is a magyar tervezetből merítette; a német polg. törvénykönyv erre a legkisebb támpontot nem nyújtja.

Igaz ugyan, hogy az expressis verbis a törvényben nincs kifejezve. Igaz az is, hogy a megfelelő §. meglehetősen dodonai stylusban szövegeztetett:

«Der Besitz wird dadurch beendet, dass der Besitzer die thatsächliche Gewalt über die Sache aufgibt, *oder in anderer Weise verliert*. Durch eine ihrer Natur nach vorübergehende Verhinderung in der Ausübung der Gewalt wird der Besitz nicht beendet», mondja a német polg. törvénykönyv 856. §-a.

Nézetem szerint kétségtelenül beigazolható, hogy a «clam» kihelyezett birtokos bizony rögtön elveszti birtokát az elvonás pillanatában — ellentétben a római joggal.

Ugyanis képzeljük az esetet, hogy a dejiciens *B* a birtokot egy jóhízemű harmadik *C*-re átruházza, akkor dr. Plopu nézete szerint a kihelyezett birtokos *A* birtokát egy éven belül *C*-től birtokkeresettel visszaszerezhetné, hisz *A* megtartotta a birtokot, *B*-nek birtoka nem volt és így azt át nem ruházhatta *C*-re. Pedig a 858. §. 2. bekezdése szerint kétségtelen, hogy *A* oly jogutód ellen, ki a jogelőd birtokának «törvényteleniségét» * nem ismerte, sikerrel fel nem léphet.

De ezen kérdésre is találunk utmutatást a törvény előmunkálataiban és felvilágosítást az irodalomban.

Az I. javaslat 812. §-a még tartalmazta a dr. Plopu által

* A hogy a tervezet a vitiumot nevezi.

hangoztatott rendelkezést, vagyis különbséget tett ingó dolgok és telkek között.

Az u. n. II. bizottság azonban (181. sz. jegyzőkönyv 3349—3366. l. dr. Achilles: Prot. 35. l.) elfogadta az egész 812. §-nak törlésére irányult indítványt és így az ingatlanok birtoka csak úgy szűnik meg, mint az ingóké, és a 2. javaslat szövege már teljesen megfelel a törvénykönyv szövegének.

Kifejezetten kiemelik az eltérést a 856. §. és a római jog között, vagyis, hogy az alattomban kihelyezett birtokos az ingatlan birtokát azonnal a birtok elvonásának pillanatában elveszti Endemann id. művének II. köt. 150. l. 10. jegyzet; Biermann 7. l. Cosack 76. l. Strohal 106. l. 3. p.

Dernburg és Fischer-Henle tételünket oly önmagától értetődőnek tartják, hogy arról meg sem emlékeznek.

Dr. Klein Ede,
sepsii ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Idegen fogalommeghatározások a büntetőjogban.

Dr. Kiss Albert a *Jogt. Közl.* folyó évi 12. számában éles kritika tárgyává tette dr. Fayer fenti című értekezését, amely kritikára egynémely megjegyzést óhajtok tenni, előrebocsátva, hogy én a kérdést dr. Kiss fejtegetésével korántsem látom végleg elintézettnak és feltétlen bizonyossággal tisztázottnak, mint azt határozott hangja után ítélve joggal elvárhatnók.

Kétségtelen, hogy a büntető bíróra nézve a magánjogi fogalommeghatározások nem feltétlenül irányadók. Ebből korántsem következik az, hogy a büntető bíró feltétlenül ignorálja is azokat. Csakis azokban az esetekben, amikor a magánjogi formalismus igazságtalanságokra vezetne, amikor az eset sajátosságánál fogva nem vonható valamely magánjogi kaptafára, hanem a bíró kötelessége megállapítani, hogy mi a *tényleges állapot*: akkor beszélhetünk arról, hogy a büntető bíró eltér a magánjogi megállapításoktól és önállóan ítéli meg, hogy a kérdéses cselekmény mennyiben ütközik össze a Btk.-vel.

Más kritériumok kellenek ahhoz, hogy például valamely ügylet magánjogilag perfect legyen és mások ahhoz, hogy az ügylet körüli esetleges mulasztások büntető sanctio alá kerüljenek.

A büntetőjogban az erkölcsi momentumok sem állanak utolsó helyen és nagyon jól tudjuk, hogy a polgári bírónak hányszor van alkalma marasztalni akkor, amikor ez talán meggyőződésével ellenkezik, de nem engedhet a tételes alapokból egy tapodtat sem, vagyis a polgári bíró «az eset individualitásának lehető legmegfelelőbb mérlegelését» nem mindig viheti keresztül. A büntető bírónak pedig az individualisatio az első és legszentebb kötelessége, mert hiszen az állampolgárok fontos jogairól, fontos jogok megvonásáról rendelkezik, mint a szabadságtól való megfosztás, politikai jogok felfüggesztése stb. Ha már most ezen munkájában őt a Btk. rendelkezésein és szellemén kívül még merev civiljogi formák és fogalommeghatározások is korlátoznák, akkor érthetetlen előttem, hogy miért tekintenek egy jó Btk.-et az egyéni szabadság biztosítékának, miért iparkodnak akkor az államok a Btk.-ek minél liberálisabb kezelésére és végrehajtására esküdtszékeket felállítani?

Dr. Fayer által felhozott példákra nem akarok kitérni, mert ez felszólalásomat rendkívül megnyújtaná, azt megteheti ő maga, ha jónak látja dr. Kiss érveit megczáfolni. Ez alkalommal csak dr. Kiss fejtegetéseinek szelleme ellen teszek megjegyzéseket, mert úgy tetszik nekem, hogy téves ala-

pokból indul ki. Ő küzd a büntetőjog hegemoniája ellen, holott erről sem dr. Fayer, sem más nem beszél.

Nem azt mondjuk mi, hogy a büntetőjog valami felsőbb jogrendszer, amelynek minden más alá van rendelve; hogy a büntető bíró souverain kényur, hogy a magánjog a büntetőjog mellett említést sem érdemel, hanem csak azt: hogy amikor a polgárok becsületéről, szabadságáról, életéről van szó, a bíró ne menjen túl azon a határon, amelyet az állam érdeke megkövetel, ne büntessen ott, ahol arra szükség nincs, csak azért, mert a kérdéses cselekmény egy más jogrendszer szabályainak meg nem felel.

Téved dr. Kiss, amikor azt mondja, hogy bíróságaink ilyen patriarchális jogszolgáltatásának ideje lejárt, mert bíróságaink mindig az anyagi igazságot keresik. Aki figyelemmel kíséri a judikaturát, az látni fogja, hogy a büntető bíróságok következetesen vizsgálják, vajon pl. a hamis tanúzásnál a hamis vallomás a polgári ügy *lényeges* körülményeire vonatkozott-e, és ha nem, akkor felment. Ezen ténykedése által még nem válik kényurrá, ez által nem helyezi hatályon kívül a polgári bíró ítéletét, csak nem csukat be olyan egyént, akit az állam büntetni nem akar.

Szolgálhatok én is példával a kérdés megvilágításához.

A kaposvári esküdtbíróság előtt tárgyalta R. Gáspár bűnügyét, aki atyját hosszas szóváltás után — atyja által folyton tetteleg is bántalmazva — egy ólmos végű bottal úgy ütötte fejbe, hogy az sebébe pár óra múlva meghalt.

Az ügyész felmenő ágbeli törvényes rokonon elkövetett szándékos emberölés címén emelt vádat.

Vádolt azzal védekezett, hogy a megölt neki nem atyja, hogy anyja már a házasságkötéskor mástól teherbe ejtett, másrészt az anyakönyvi adatokból kitűnt, hogy ő a házasságkötéstől számított kerek hét hónapra született. Mégis, minthogy a főtárgyaláson meg lett állapítva, hogy atyja egész életén keresztül vele rosszul bánt, fiának nem tekintette, suggerálta neki, hogy tulajdonképpen más az atyja s ez által szívéből a fiú tiszteletét és szeretetét mesterségesen kiölte, hiányzott az az erkölcsi alap, amelyhez a Btk. a súlyosabb sanctiót (*felmenő ágbeli rokon megölése*) köti.

A magánjogi felfogás szerint kétségtelen, hogy a tettes megöltnek törvényes fia, ilyennek van az anyakönyvbe bejegyezve, s miután atyja meghalt, helyette más a törvényes séget keresettel meg sem támadhatja.

Mit szól ehhez dr. Kiss? A bíróság szolgálai módon fogadja el ilyen esetben a magánjogi fogalommeghatározást? Mert hiszen a «felmenő ágbeli törvényes rokon» fogalommeghatározását a Btk. nem adja, azt okvetlenül a magánjogban kell keresnünk. A magánjog szerint: pater est quem nuptiae demonstrant, és így a jelen esetben a bíróság meggyőződése ellenére is súlyosabb büntetést szabott volna vádlottra, mint amelyet megérdemelt, csak azért, mert az anyakönyv elleni *magánjogi* bizonyítás ki volt zárva?

Az esküdtek nem láttak szándékos emberölést fenforogni s így vádlottat «nem felmenő ágbeli rokonán» elkövetett halált okozó súlyos testi sértés büntetében mondták ki bűnösnek, amelyet tettes a megölt személytől szenvedett súlyos bántalmazás által okozott erős felindulásában rögtön követett el. (Btk. 307. §.)

Ezt a §-t azonban az esküdtek, ha szorosan a magánjogi fogalommeghatározáshoz ragaszkodnak, nem is alkalmazhatták volna, mert hiszen a 307. §. imperative mondja: «jelen §. intézkedései nem alkalmazhatók, ha a halált okozó testi sértés a tettesnek felmenő rokonain követtetett el».

Brandt József Gyula.

A cikkíró által felhozott példa igen jól megvilágítja a kérdést. Dr. Kiss cikkére azért nem feleltünk eddig, mivel úgy értesültünk, hogy más oldalról is készülnek írni. A kérdés megérdemelné a tüzetes vitát.

Különfélék.

— Kézbesítő, aki sem írni, sem olvasni nem tud.

Hogy ilyen is akad széles Magyarországon, kitűnik a budapesti kir. ítélő táblának 1768/900. sz. a. kelt végzéséből, melynek indokolása e részben így szól: «K. András községi kézbesítő meghallgatásáról felvett jegyzőkönyv tartalma szerint a nevezett kézbesítő azt a körülményt, hogy az 5372/97. sz. sommás végzés kézbesítési vevényére alperes nevét ki írta, nem tudja és előadta, hogy az említett kézbesítési vevényt mint írni és olvasni nem tudó személy maga sem írta alá, és hogy a kézbesítések elvégzésére gyakran használt más személyt».

— A budapesti törvényszéki fogház könyvtárjegyzékét *Kisfaludy László*, a fogház gondnoka, kinyomatta és annak egy-egy példányát minden zárkában elhelyeztette. Ezzel kapcsolatban azt az ujtást is behozta, hogy a könyvtárnok teendőit végző fogoly hetenkint egyszer végig megy a fogház összes zárkáin és megkérdezi a foglyoktól, mely könyveket óhajtanak a könyvtárból a következő hétre. Az olvasás kedvezménye a foglyoktól csakis fegyelmi büntetés-ként vonható meg. A közel 1½ ezer kötetre rugó könyvtár, mely leginkább az utolsó időben gyarapodott nemeslelkű emberbarátok adományai folytán, a szépirodalomnak és a tudományoknak legkülönbözőbb ágait képviselő, valamint vallásos irányú műveket foglal magában, a jogiak sorában többek között a német birodalmi büntető perrendtartást. A könyvtár további kiegészítését célzó szíves adományok a budapesti kir. törvényszéki fogház gondnokához küldendők.

△

— Gyilkosság alkalmatlan eszközzel elkövetett kísérletének büntetlensége. A budapesti kir. büntető törvényszék 79325/1899. szám alatt a következő végzést hozta: M. Antal ellen a bűnvádi eljárás megszüntetettik. *Indokok:* 1899. július 9-én az esti órákban a terhelt önként jelentkezett a rendőrségnél. Azt vallotta ott, hogy ő már hosszabb idő óta rokonszenvet érzett L. Gizella baromfikereskedőnő iránt. A leány az ő szerelmét nem viszonozta. Ezért boszut forralva ellene, július 9-én délelőtt forgópisztolyt vett. Azt este négy éles tölténnyel megtöltötte. Az volt a szándéka, hogy még egyszer fölkeresi L. Gizellát és ha az őt újból visszautasítja, akkor úgy őt, valamint magát is agyonlővi. Az upesti Árpádon találokozott a leánynyal és együtt sétáltak. Sétaközben a terhelt zsebéből kirántotta a töltött pisztolyt s a ravaszt felhuzva elcsettentette a kakast. A forgópisztoly azonban nem sült el, mert a terhelt elfelejtette a töltővesszőt kihuzni. Terheltnek akarata tehát oda irányult ugyan, hogy L. Gizellát előre megfontolt szándékából megölje, de miután ennek a cselekménynek véghezvitelét elzárt pisztolylyal, vagyis oly eszközzel kísérlete meg, a mely a szándék megvalósítására teljesen alkalmatlan volt: ennélfogva a Btk. 278. és 65. §-aiba ütköző gyilkosság kísérletének büntette miatt ellene folyamatba tett eljárás meg volt szüntetendő.

Adalék a Btk. 416. §-a 4. pontjának alkalmazásához. A budapesti kir. büntető törvényszék 71,446/98. sz. a. ítél: Vádolt a Btk. 416. §-ának 4. pontjába ütköző vétkes bukás vétségének vádja alól felmentetik. *Indokok:* Vádolt fizetési képtelensége dacára megtűrte azt, hogy egyes nagyobb hitelezői és pedig a K. S. társaság, G. és B. cég és S. I. az üzleti vagyona végrehajtást vezessenek s ez által a többi hitelezők rovására előnyben részesüljenek. Vádolt csak 1896-ban kérte a csődöt, s a budapesti kir. törvényszék ugyanazon évi márczius 16-án ezt ellene meg is nyitotta. Minthogy azonban a csődeljárás folyamán a két első helyen nevezett hitelező zálogjogáról önként lemondott, a harmadik ellen megindított megtámadási per pedig a tömegre nézve kedvező befejezést nyert, és a hitelező részéről szerzett zálogjog hatálytalanannak mondatott ki; minthogy a 416. §. 4. pontjának alkotó elemét képezi, hogy az egyik hitelező külön kielégítési alapot nyerjen s így a többi hitelezők kárt szenvedjenek; minthogy jelen esetben ily kár egyrésztől a szerzett zálogjogról való lemondás, másrésztől annak hatálytalanítása folytán be nem következett: ez okból a kir. törvényszék vádlottat a 416. §. 4. pontjába ütköző vétkes bukás vétségének vádja és következményeinek terhe alól felmentette.

— **Postatakarékpénztári sorrendi számjegy elvétele** a pénz felvétele végett lopást képez, mert az ilyen számjegy nem egyéb, mint eszköz a pénzfelvételre. Midőn Kl. J. 1894-ik évi július hó 9-ikén a Sch. és Sm. cég megbízásából egy cheque alapján a postatakarékpénztárnál pénzt akart felvenni és a chequet beadván a neki kiosztott sorrendi számjeggyel várta, míg rákerül a sor, V. Ö. a számat megtekintésre elkérve tőle, azt megtartotta magának és e helyett egy más rossz számat nyomott vissza Kl. J. kabátja zsebébe, egyuttal pedig a nevezettől megkérdezte és megtudta, hogy kié és mennyi a Kl. által felveendő pénz. A számjegyet V. Ö. egy közeli korcsmában átadta G.-nek, megmondván, hogy mennyi a felvehető pénzösszeg és hogy kit illet az meg. G.-hez csatlakozott Sch. A. is s ezek a számat a jogosított cég és a felveendő pénzösszeg megjelölése mellett azon megbízással adták át egy hordárnak, hogy a pénzt vegye fel részükre. A hordárnak azonban a postatakarékpénztár a pénzt nem adta ki, mivel Kl. J. időközben már bejelentette, hogy számát ellopták.

A budapesti kir. büntető törvényszék az 1898. évi április hó 18-án 29,927/98. B. sz. a. hozott ítélettel V. Ö.-t, G. R.-t és Sch. A.-t bűnösnek mondta ki a lopás büntetettének (Btk. 333. és 334. §§) kísérletében mint tettestársakat. *Indokok:* Tekintve, hogy az ilyen számjegy nem egyéb, mint eszköz a pénz felvételére, amennyiben a postatakarékpénztári átirat szerint a felvevő nevének és az összegnek a megnevezése mellett a számjegy felmutatása teljes és elegendő igazolás; tekintve, hogy ezen eszköznek a birtokostól való elvételével a pénz birtokba vételére irányuló ténykedés megkezdett és a hordár kiküldésével folytatott, ellenben a vádlottak akaratan kívül álló körülmény folytán be nem fejeztetett, ennek folytán a törvényszék a vádlottak cselekményeiben a lopás kísérletének tényálladékát ismerte fel, mely az értéknél fogva a 334. §. szerint minősül büntetetté. A budapesti kir. ítélő táblának 1898. december 1-én 12,326/98. B. sz. a. és a m. kir. Curianak 1900. márczius hó 1-én 3115/99. B. sz. a. hozott ítéletével az elsőbíróság ítélete indokainál fogva helyben hagyatott.

A monzai királygyilkost, Gaetano Brescit, az 1890. évi január 1-je óta érvényben levő új olasz büntető törvény értelmében nem lehet kivégezni, mert az Umberto király által szentesített törvény eltörölte a halálbüntetést és a törvény 117. art. értelmében a király élete ellen elkövetett bűncselekmény büntetése: az ergastolo. Ez egy életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetés, melynek első hét esztendejét az elítélt magánelzárásban tölti munkakényszerrel. A következő éveket közös munkában tölti a többi elítélttel, a munkánál azonban hallgatni köteles (12. art.). Az olasz Btk. javaslatának tárgyalása alkalmával annak előadója, *Villa* képviselő, megjegyezte a halálbüntetésre vonatkozólag, hogy «...Ha akadnának egyének, akik újból nyíltan hadat menének izenni a társadalomnak, lesz-e valaki, aki ennek részére a legfőbb védelem jogáról lemondana? A társadalom jogosult magát a legszélsőbb eszközök által megoltalmazni azon egyének ellen, kiknek léte állandó veszély a közbiztonságra, a polgárok életére és vagyonára. Nem kívánjuk, hogy hazánk a kivételes és fájdalmas intézmények aeráját újból lássa, azonban... az államnak abszolút joga van arra, hogy a repressio azon eszközeihez folyamodjék, amelyeket a nemzeti biztonság legfőbb védelme szempontjából mellőzhetetleneknek tart».

△

— **Bocsáthatók-e nők jogi tanulmányokra?** A prágai német egyetem jogi karának tanári testülete a közoktatásügyi miniszterium azon kérdésére, hogy nők jogi tanulmányokra bocsáthatók-e, azt a véleményt adta, hogy az ilyen tanulókat mint rendes hallgatókat a prágai német egyetem jogi karánál fel lehet venni.

— **A bíróság kitűzött határidő pontos megtartása érdekében.** Gianturco olasz igazságügyminiszter az országban köztetszéssel fogadott rendeletet bocsátott ki, amelyben a bírakat utasítja, hogy a határidőket az eddiginél nagyobb pontossággal tartsák meg. Nem szabad ezentúl, mondja a rendelet, oly gyakran megtörténnie, hogy tanuknak másfél, sőt két óráig is várakozniok kell, míg a bíró elé bocsáttatnak, hanem azon kell lenni, hogy mindenki lehetőleg hamar szokott foglalkozásához térhessen vissza.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félre 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A megtámadási kereset jogi természete. Dr. Menyhárh Gáspár ügyvéd, egyetemi magántanártól. — *Jogi irodalom:* Az örökös főrendiség eredete Magyarországon. Irta Schiller Bódog. L. A. — Külföldiek.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A megtámadási kereset jogi természete.

(Megjegyzések a győri kir. ítélő tábla 8. számú polgári döntvényére.)

Általánosan elfogadott nézet az irodalomban,* hogy a megtámadási kereset *személyes, visszatérítési* kereset, *actio in personam restitutoria*. Ettől eltérő felfogással kettővel találkoztam. Az egyik a Horbmanné (Gesetz betreffend die Anfechtung etc.), aki azonban szintén csak a csődön kívüli megtámadásra vonatkozóan ejti el a kereset restitutionális természetét; a másik a Zsögöd professzoré, aki (Fejezetek kötelmi jogunk köréből) «*exhibitio szolgáltatásra irányuló, de személyes alapon nyugvó kereset*»-nek *actio ad exhibendum* (l. 548., 552. ll.) mondja azt.

A legtöbbben jól látják, hogy a jogcselekvényeknek illetően megtámadása mélyrehatóan különbözik a jogügyletek semmisségétől és megtámadhatóságától (*nullitas-rescissibilitas*), amely két kategória egy végpontban, az ügylet érvénytelenségében találkozik. Ez okból én a szóban levő megtámadást más névvel is illetném és megkülönböztetésül *hatálytalanításnak* mondanám.

Jól tudják, hogy ez a hatálytalanítás nem eredményezi a jogcselekvény érvénytelenségét sem *ex nunc*, sem *ex tunc*; megegyeznek abban is, hogy e hatálytalanítás eredménye az, hogy a jogcselekvénytől a célzott jogi hatások elvonatnak, de anélkül, hogy ez a jogcselekvény érvényességét érintené: mindazonáltal, mihelyt a kereset jogi természetét vizsgálják, letérnek a helyes alapról és a *restitutio* lejtőjére tévednek.

Zsögöd is jól látja, hogy az ő megfejtése sem megnyugtató (47. §. 7. j.), de antinomiát keres és talál a csődtörvényben, amiben lehet igaza. Kiindulási pontja az, hogy a hatálytalanítási jog (vulgo megtámadás) a birtok jogából származik le. Ugy hiszem, ezt olvasta a győri tábla is: «mert a tömeg joga nem a megtámadottnak mint későbbi szerzőnek a jogából, hanem a közadosnak a telekkönyvbe előbb bevezetett jogából ered». (Indokok 3. bek.)

A *restitutio* álláspontján van a tábla is, mert szerinte «a csődtörvény 26. §-ában kijelentett hatálytalanság következménye a törvény 33. §-a értelmében abban áll, hogy a megtámadott jogcselekmény előtt volt állapot állittatik helyre» és megtoldja még egy fictióval: «a hatálytalanított jogcselekmény a csődhitelezőkkel szemben jogilag létre nem jöttek tekintetük».

I Lehet-e a kereset *actio restitutoria*?

* *Cosack*: Das Anfechtungsrecht der Gläubiger etc. 44. §. — *Krasnopolski*: Das Anfechtungsrecht der Gläubiger nach österreichischem Recht 13. §. — *Endemann*: Das deutsche Konkursverfahren 46. §. — *Menzel*: Das Anfechtungsrecht der Gläubiger nach österreichischem Recht 6., 7. §§. és 243. l. — *Apáthy*: A magyar csődjog rendszere I. k. 32. §. — *Králik*: A csődtörvény (magyarázattal) 150. s köv. ll. — *Schwartz Gusztáv*: Magánjogi fejtegetések (A megtámadási kereset) 29. s köv. ll.

«Az, ami megtámadható jogcselekvény által a közados vagyonából elidegenítettett, a csődtömegnek visszatérítendő.» (Csődtörvény 33. §.) A törvény ezen rendelkezésénél nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a törvény tervezőjének szeme előtt folyton az *actio Pauliana* lebegett, amelynek joghatálya abban állott, hogy az ügylet összes következményeivel együtt érvénytelennek nyilvánított és minden abba az állapotba helyeztetett, amelyben a jogcselekvény létrejött előtt volt. És bármennyire hajolt is el a törvény az ő tervezőjének vezető gondolatától, aki szerint a megtámadási jog ugyanazt célozza, amit az *actio Pauliana* (Apáthy: I. R. 32. §.): mindazonáltal ez az eltérés inkább csak a részletkérdésekre volt vonatkozással, az esetek felsorolását érintette, de magát az elvet alig.

Ámde amiként a modern megtámadási jog az alapok tekintetében olyannyira eltért az *actio Pauliana* elvi álláspontjától, hogy azzal ma mindössze annyi vonatkozásban van, hogy az *actio Pauliana* alapja is egyike a megtámadási jog sokrétű, casuistikusan szabályozott alapjainak, amelyekről tévesen azt tartják, hogy elvi egységesítésük lehetetlen is: azonképpen a kereset természetének is szükségszerűen másnak kell lennie a modern megtámadási jog lényegéből és céljából folyóan.

A praetor azért adta az *actio Paulianát*, mert valami in fraudem történt, mert *delictum* forgott fen; ezért is volt e kereset *actio restitutoria ex capite doli*. A mai megtámadási jog nem azért engedi meg a hatálytalanítást, mert *delictum* forog fen a jogcselekvénynél, avagy bár csak quasi *delictum* is. Ki tudna rámutatni a legtöbb esetben a *fraus* az örökségről való lemondásban, de főként az ekként megürült örökrész elfogadásában? Hol van a *dolus* az ajándékozásban és különösen a jóhiszemű megajándékozott elfogadásában?

Szükségképp van-e *fraus* a női hozomány biztosításában, plane a feleség részén?

Hol rejtőzik a *delictum* a materiális csőd állapotában történt fizetésben és ennek elfogadásában; avagy a közel rokonokkal kötött terhes szerződéseknel, amelyek által a hitelezők károsítottak ugyan, de a rokonok mit sem tudtak az adós károsító szándékáról? Mind e jogcselekvények hatálytalaníthatók. S ha az élet ezen sűrűn előforduló eseteinél akár csak egyben is hiányzik a *delictum*, pedig a legtöbbben hiányzik, akkor már nem lehet a *delictumra*, mint megtámadási alapra építeni.

Éppen ezért a mai megtámadási jognak *ultima ratio*ja nem is a *delictum* többé, hanem még eddig senki által helyesen nem konstruált valami, amit mi rövidség okából e helyen a hitelezők kielégítési érdekének nevezünk.

Mi következik már most ebből? Elsősorban az, hogy a megtámadás céljában nem is mehet tovább, mint a hitelezők kielégítési érdekének betöltéséig.

Szükséges-e ezen célra az előbbi állapotnak visszaállítása?

Az *actio Pauliana* az ügylet érvénytelenségét eredményezte, s ennek volt következménye a *restitutio*. A mai megtámadás csak hatálytalanná teszi a jogcselekvényt. Nem azt mondja, hogy nem kapott fizetést, nem szerzett tulajdonjogot, zálogjogot, nem engedték el a követelést; hanem csak

azt mondja, hogy a hitelezőkkel szemben nincs meg a fizetésnek a követelést megszüntető hatása, nincs meg a tulajdonjognak a hitelezőkkel szemben az az ereje, hogy a szerző afelett szabadon rendelkeznie, nincs meg a zálogjognak a hitelezőkkel szemben biztosítékot nyújtó ereje. A jogcselekvény megtörtént, érvényes, jogos, de nem hatályosulhat, amiként ha dér csipi a korai gyümölcsöt, míg a növény ép marad.

A hitelezők érdeke csak azt jelenti, hogy ők abból is kielégíthessék magukat, ami hatálytalanítható módon adósuk vagyonából elvonatott.

Ez pedig nem hozza magával a restitutiót, az előbbi állapot visszaállítását.

A hatálytalanításnak nem célja és nem eredménye, hogy a tulajdonjog az adósra visszairassék, hogy a zálogjog töröltessék, hogy a biztosíték visszaadassék, hogy az elengedett követelés, a törölt zálogjog újra életre keljen.

Mindezt nem hozza magával a hitelezők érdeke, akik csak kielégítést akarnak kapni; mindezt nem akarja az adós, nem akarja a megtámadott szerző: következképp ez nem célja a jognak sem.

Dicséretére legyen mondva különösen Curiánknak, hogy bármennyire kerülje is főként a megtámadási jog alkalmazása terén az elvi, a tudományos szempontokat is átfogó megállapításokat, ebben a kérdésben helyes, határozott elvi álláspontot foglalt el, amely mellett mindez ideig következetesen kitartott.

Például: «Ha a közadós által kötött adásvételi szerződés folytán az ő tulajdonát képezett ingatlanra a tulajdonjog a vevő javára már bekebelezetett, utóbb azonban megtámadási per folytán ezen szerződés a csődhitelezőkkel szemben hatálytalanul mondatik ki, az esetben az ítélet nem rendelheti el a vevő tulajdonjogának törlését, hanem a *vevőt csak annak törlésére kötelezi*, hogy az ingatlan a *csődtömeg javára értékesíttessék*» (Dár XXIII. 63.)

Budapesti ítélő tábla: «a megtámadási jog érvényesítése folytán az ügylet s a szerzett zálogjog nem *érvénytelenül*, hanem csak a csődhitelezőkkel szemben hatálytalanul válik s ehhez képest alperesek nem a *zálogjog törlését*, hanem csak azt kérhetik, hogy az ingatlanoknak a csődhitelezők javára való értékesítésénél e zálogjog figyelmen kívül hagyassék». (Márkus: Felsőbir. gyűjt. II. kiad. III. 8082)

Hasonlóan a Curia (Márkus: III. 8077.) és ismét: «oly esetben, midőn közadósnek könyvkivonati követelése elzalogosítottak, eme jogügylet hatálytalanul kimondásának jogkövetkezménye csak az lehet, hogy e követelések feletti rendelkezési jog a csődtömeget illeti. (Márkus: 8085.)

Mindez az intézmény lényegét, célját átértő, helyes és átgondolt beszéd. E tanításokat szem előtt tarthatta volna a győri tábla is, mielőtt a csődtörvény 33. §-a értelmezésében az előbbi állapot visszaállításának gondolatát találta meg.

Magából a törvényből sem lehet ugyanis egész biztossággal a restitutiót kiolvasni. A törvény annyit mond: ami a közadós vagyonából *elidegenített, a csődtömegnek visszatérítendő*.

Az «elidegenített»-re nem építek. Hogy ez alatt a törvény a cselekvény jogi befejezettségét, érvényességét akarta érteni, azt nem imputálom neki. De az már fontos, hogy a «*csődtömegnek* visszatérítendő. «A kitétel így is rossz, mert legfeljebb *megtérítésről* lehetett volna szólni. Visszatérítés akkor lehetett volna, ha a csődtömegeből vonatott volna el. Hogy pedig a visszatérítés a szerzett jognak visszairuházását akarná jelenteni, ennek ellene mond az, hogy a törvény e szót «oly tág értelemben használja, amely attól, hogy ez szorosan valamely kapott jognak a visszairuházását jelenthesse, távol áll.» (Zsögöd 556. l.) De a restitutio beleértését legfőként kizárja a *csődtömegnek* való visszatérítés. Az előbbi állapot helyreállítása csak az volna, ha a *közadós-*

nak menne minden vissza. Csődtömeg és közadós ugyanis két különböző dolog és személy, amit hosszasan nem kell fejtegetnem. A csődtömeg nem is személy és nem is jogutódja a közadósnak, a közadós nem olvad bele a csődtömegbe. A csődtömeg a hitelezők egyetemének arányos kielégítésére szolgáló vagyon, amely elsősorban áll a közadós volt vagyonából s részben onnan már véglegesen kivont vagyonból (megtámadás eredménye) s ezzel szemben áll a közadós, aki azért kötött ügyletet, hogy bizonyos vagyonrész az ő vagyoni sphaerájából kilépjen, és nem azért, hogy oda visszakerüljön.

«Csődtömegnek visszatéríteni» nem egyenlő azzal, hogy a közadósnak visszatéríteni. Már pedig csak ez utóbbi volna restitutio.

[Schwarz Gusztáv azon tételének bírálatába, hogy «ami a 33. §. szerint a csődtömegnek visszatérítendő, az jogilag a közadósnek visszatérítendő», most nem bocsátkozom mélyebben, alapos czáfolatot talált ez Fodor Ármin jeles értekezésében: A fizetéseképtelen adós jogcselekvényeinek megtámadása csődön kívül. Magyar Jogászegyleti értekezések XLIV. V. 4.]

A restitutio elméletére csak azért volt szükség, mert ez volt a legkönnyebb, legtetszetősebb constructio, a megtámadottra származó kötelelem és a kereset jogi természetének megvilágítására. Hogy ezzel a megtámadás lényege és célja, valamint jogalapja felől alkotott egyéb helyes fel fogással ellentétbe jutnak, az úgy látszik, nem tűnt fel.

Mihelyt azonban lehetséges más megoldás, más constructio is, amely az intézmény céljával nem ejt ellenmondásba, a restitutionális elmélet a múltá kell hogy legyen.

II. És van. Megtalálni vélte azt Zsögöd professzor abban, hogy a megtámadási kereset *exhibitio szolgáltatásra* irányul. Ő is támadja a restitutionális elméletet. Vitázik Schwartzczal negativ irányban meggyőzően (548. l.), positiv megoldását azonban nem tartom helyesnek.

Zsögöd eszmemenete — ha jól megértettem — ez: a csődmegtámadás alapgondolata, hogy az adós a megtámadási alapok korlátai között a hitelezőkkel szemben nem rendelkezhetik jogaival.

E nem rendelkezhetésben van a *jus de lege detractum*, ha tehát az átruházás ebbe beleütközik, érvénytelen.

Igy mindig a bukott joga az, amit a tömeg revindikál, s mert a megtámadott nem szerzett jogot «a csődhitelezőkkel szemben», tehát exhibeat, álljon félre az utból.

Ezért aztán itt az előbbi nyilvánkönyvi állapot helyreállításáról van szó a csődhitelezők javára s a kereset a telekönyvi rendtartás 148. §-a alá rokonuló «*kitörlési*» per. (I. k. 47. §.)

És végeredményben megint ott vagyunk a restitutionál csak azzal a különbséggel, hogy amazok az ügylet érvényességét vitatják s csak a megtámadott kötelezettségének constructiójáért ejtik el az alapot és fogadják el a restitutiót, míg itt a kiindulás az ügylet érvénytelensége s ennek vonatik meg consequentiája.

Zsögöd felfogása a régi franczia és angol jogban találja forrását, amelyek szerint a fizetéseképtelenség beállta formális csődnitás nélkül is magával hozta, hogy az adós elvesztette *rendelkezési képességét*, tehát az ezen állapotban kötött ügyletei érvénytelenek voltak. De ez a felfogás más hazájában is oda módosult, hogy a rendelkezési képtelenség csak akkor bir jelentőséggel, ha a megtámadott tudta az adós fizetéseképtelenségét. Mert hiszen hogy mikor áll be a fizetéseképtelenség, mikor veszti el az adós rendelkezési képességét, azt bizonyossággal megállapítani lehetetlen, e nélkül pedig a forgalmi élet oly bizonytalanságára vezetne, amelylyel kétségtelenül nem ér fel a megtámadási jognak ez alapon való könnyű felépíthetése.

Aztán amikor a törvény világosan a csődnitás idő-

pontjára helyezi a rendelkezési képesség elvonását, akkor ezt nem lehet anticipálni korábbi időpontra.

Nem minden értelem nélkül való a csödtörv. 6. §-ában kimondott *semmisség* megkülönböztetése a 26. §-beli *hatálytalanságtól*. Ennek mélyebb taglalásába most nem megyek bele, de annyi kiolvasható belőle, hogy a hatálytalanítható jogcselekvények a törvény szemében nem érvénytelenek, hanem ellenkezőleg érvényesek.

Dr. Menyhárth Gáspár,
ügyvéd, egyetemi magántanár.

(Bef. köv.)

Jogirodalom.

Az örökös főrendiség eredete Magyarországon. Irta: Schiller Bódog.

Jogtörténeti irodalmunknak az utóbbi években történt föllendülése azon felfogás érvényesülését jelenti, hogy csupán a tételes jog tudása nem elegendő a jogászai képzettséghez, hogy valamely létező jogintézménynek a maga valójában való megértéséhez elengedhetlen kellék a szóban levő intézmény keletkezése s kifejlődése menetének tüzetes ismerése.

Áll ez a tétel általán minden jogintézményre nézve, de főleg azon közjogi institutiókra, melyekben az állami és társadalmi fejlődés ható erői leginkább visszatükröződnek, melyekben egy kor irányító eszméi legkiválóképp összpontosulnak és valósulnak.

Egy ily sarkalatos, szervezésének módja és működésének rendje által egész állami létünkre kiható intézményünknek: az örökös főrendiségnek eredete képezi a jelen monographia tárgyát. Homályos körvonalakban eddig is láttuk az «ösi egyenlőség» elvének az átöröklődő kiváltság által megtörését, de oly megvilágításban, a minőben szerző elénk állítja a kérdést, csak most tanultuk azt megismerni. Törvényeknek és rendeleteknek, diplomáknak, privilegiumoknak s egyéb okmányoknak óriási halmazára támaszkodva, a szerző eddig felkutatlan anyagot hozott napfényre, s az eredeti forrásokra visszamenő tanulmányok alapján számos pontban más jogtörténetészeknek inkább csak vélekedésen alapuló nézetét sikeresen czáfolja, illetve azoktól eltérő megállapításokra jut.

A fejtegetések kettős irányban haladnak, először: miként fejlődött ki az örökös főrendiség, mint kiváltságos jogi állapot, s másodsor: honnan erednek ezen kiváló jogállás külső ismertető jelei?

Az «una eademque nobilitas» kebeléből már a XII. század oklevelei szerint kiemelkedik az «ex officio barones» vagy az ország igazi báróinak csoportja, egy a viselt méltóságból eredő, személyhez kapcsolt jogi előkelőség. Ugyanekkor a birtokbeli egyenlőtlenség is növekvő arányban jelentkezik s a nagy birtok, mely nemcsak gazdasági, de hadi és közigazgatási hatalmat is jelentett, súlyában jelentékenyen meggyarapodik. A kiemelkedő osztályhoz tartozók politikai elsőbbsége hovatovább szükségszerű. A király rájuk van utalva nagy hadi erejük folytán; a vármegyékben döntő hatalommal bírnak, mint a nemességnek leggazdagabbjai s így vezérei; s földesuri joghatóságuk a földjükön lakók fölött: nagyarányú részesedés a közhatalomban. Magukhoz ragadják az ország főméltóságait, főispánságait s egyéb hivatalait, és a királyi tanácsban való jelenlétükkel a háboru és béke kérdésében, honvédelmi s pénzügyi rendelkezésekben és az ország rendjét érdeklő minden ügyekben döntőleg közreműködnek. Minde tevékenység anyagi alapokon nyugszik. Ez — az ősiség útján — változatlan átszáll az utódokra, minek következtében a királyi tanácsban való szereplés is átöröklődővé válik.

Egyéni tagjaiban sokáig nem volt meghatározva a nemességből ekként kitűnők köre. Mig a szűkebb kir. tanács többé-kevésbé szorosan megállapított elemekből álló kormány szerv volt, addig a tágabb kir. tanács ily szilárd alakzattá nem fejlődik.*

* Részletesen, a legminuciozusabb részletekre is gondos figyelmet fordítva, fejtegeti most szerző a két kir. tanácsnak egymáshoz való viszo-

És ebben látja szerző azt a momentumot, mely okozta, hogy a kir. tanácsban való magánjogu örökletes szereplés nem válhatott az örökös főrendiség közvetlen alapjává. Mert hogy az ott megjelenés alapja a nagybirtok volt, az kétségtelen. De határozatlan maga a nagybirtok fogalma is: innét, hogy a kir. tanácsban helyt foglaló főuri osztály határai ingadozók valának.

De a közvetett alapot az örökös főrendiség megalakulására mégis ez nyújtotta. Proceres et domini országgyűlésekkor is már régóta külön tanácskoztak (okmányilag bizonyítható ez a XIV. század óta) s mikor az electi nobiles intézménye életbe hivatott, mikor többé már nem személyesen jelennek meg a törvényhozásra hivatottak, hanem — testületekké szervezkedett közönségükben választott — követekkel képviseltetik magukat: a legfőbb közjog gyakorlása tekintetében a nagybirtokos urak s a nemesség zöme közt éles elvi különbség alakul meg. Ez az ellentét — személyes megjelenés, követi intézmény — időfolytán olyannyira megszilárdul, hogy mikor — a Habsburgok alatt — a tágabb kir. tanács el is mellőztetik, az azelőtt abban résztvevő elemeknek az országgyűlésen való személyes megjelenése, különállása, külön tanácskozása meg nem szűnt.

A XVI. században történik meg e kiváló osztályhoz tartozók szabatos meghatározása s kifelé való elzárkózása, a királyi meghívó* s az örökös főrendi czimek osztogatása által. Gazdaságuknál, közszereplésüknél fogva kimagasló egyének felszólítása a törvényhozásban való közvetlen részvételre s illetve az ebből származó jog nem háramlott át az utódokra: ezt az örökös czimek osztogatása eredményezte.**

A XVI. század végén tényleg kialakul egy osztálya a nemességnek, mely átöröklődő, előkelő jogállappal dicsekszik, melynek tagjai — czimük által — szabatosan megjelölve. Ezen állapotot iktatta törvénybe az 1608. évi K. u. I. tcz.

És mikor a főrendiházi reformtörvény a törvényhozó jog személyes gyakorlását a főrendi czimen kívül vagyoni képesítéstől tette függővé: ugyanazon alapgondolatot valósította, mely az 1608-iki törvényhozókat vezette, hiszen ebben az időben a mágnás elnevezés nagy vagyont, kiterjedt földbirtokot jelentett volt.

Ebben véltük lehető legrövidebbre fogva feltüntetni a mű gondolatmenetét.

Végezetül csak egy megjegyzést. Íróink valamely nép jogának s jogintézményeinek történetét rendszerint más népek jogtörténetének kirekesztésével vizsgálják. Különösen a régibb jogot szokták más népek jogának bevonása s elemzése nélkül kutatni. Formailag igazolja ugyan ezt az eljárást a források rendszerinti hiánya, szegényessége, s ez alapon a jogösszehasonlítás megbízhatlansága; hatályosan ellene szól azonban ezen eljárásnak az, hogy rokon multu népek történetének forrásaiból azon materiára nézve eshetőleg oly adatokat s szempontokat kölcsönözhetünk, melyekkel intézményeink fejlődésének megszakított fonalát kiegészíthetjük, különösen pedig az, hogy ezen módszer használatával nem

nyát, kapcsolatát, a tágabb kir. tanács működésének módját, azon irányadó befolyást, mit az országgyűlés egybehívására, elhalasztására, feloszlítására, a király rendeleti hatalmára, a kormányzás egész menetére gyakorolt, végre királyt helyettesítő funkcióját s a kir. szék betöltése körüli jogait.

* A könyv függelékében közli szerző a reánk II. Ulászló korából maradt — eddig még ismeretlen — legrégibb meghívó levelet.

** A magyar örökös főrend sorába avató grófi, bárói és hercegi czimeket — a rangfokozatnak meg nem felelő — oly sorban azért tárgyalja szerző, minthogy ez a czimek magyar földön meghonosulásának időrendje. Fejtegetéseinek eredménye az, hogy a grófi és bárói czimeknek két eleme van, egyik a magyar jog eredeti intézményének alapján, másik a nyugati népek körében fejtett, s e két elem csak utóbb egyesült a mai egységes grófi és bárói czimmé. Magyar hercegi czim pedig nincs. Hercegi czimmal élő mágnásaink csak «kiterjesztett» idegen hercegséggel bírnak.

nyerhetünk tüzetes betekintést az egyetemes jogfejlődés menetébe.

Szerző a komparatív módszert használja. És azon kitérések, melyeket az angol s a német jogfejlődés terére tesz, csak előnyére válnak művének, mely monographiákban szegény irodalmunkban igen előkelő helyet foglal el. L. A.

Különfélék.

Családi állás elleni büntett kísérlete vagy bevégezett bűncselekmény? A budapesti kir. büntető törvényszék 65,178/1898. B. sz. a. ítelt: X. Y. a Btk. 254. §-ába ütköző családi állás elleni büntettnak a 65. §. szerinti kísérletében, mely a 66. §. alapján vétségge minősül, bűnösnek kimondatik s ezért stb. 14 napi fogházra ítéltetik. *Indokok:* H. G. 1891 május 1-én házasságon kívül fiugyermeket szült, kit 5—6 hetes korában Sz.-re vitt s ott neveltetett egész 1896 április haváig. Minthogy a tartásdíjat tovább fizetni már nem tudta, elhozatta gyermekét Sz.-ről s egy levél és keresztlevél kapcsán L. Mihálylyal X. Y.-hoz (a gyermek atyjához) küldte, kit a levélben a további tartásra felhívott. X. Y. ekkor a gyermeket pár héttig K. Mátyásnál tartotta, majd pedig, mivel nőülése miatt alkalmatlan volt, hajóra adatta fel s czédulát tűzven kalapjába, felkérte a «jószívű emberbarátokat», hogy a gyermeket D.-Sz.-ön B.-éknak adják át, neki ugyanis B. Gizellával szintén bensőbb viszonya volt. X. ezen cselekményét beismeri s azzal védekezik, miszerint abban a hiszemben volt, hogy a gyermeket B. Gizella küldte hozzá. Tekintve azonban stb.: mindezek alapján kétségtelen, hogy vádlottnak a gyermek kilétéről s küldőjéről határozott tudomása volt; midőn tehát jobb tudomása ellen a gyermeket B. Gizellához küldte, kétségtelenül azon szándékkal cselekedett, hogy a gyermeket idegen családba csempészve ily módon családi állását megváltoztassa; minthogy azonban ezen eredmény be nem következett: őt a Btk. 254. §-ába ütköző családi állás elleni büntettnak 65. §. szerinti kísérletében kellett bűnösnek kimondani stb.

A budapesti kir. ítélő tábla: 11,603/98. B. sz. a. hozott ítéletével X. Y. vádlott fogházbüntetését hat heti tartamra felemeli. Egyéb részében az elsőbírság ítélete vonatkozó indokainál fogva volt helybenhagyandó.

A m. kir. Curia: 3628/99. B. sz. a. hozott ítéletével X. Y. a családi állás elleni vétségben mondatik ki bűnösnek és a kir. ítélő tábla ítélete szerint kiszabott büntetés helybenhagyatik. *Indokok:* X. Y. a gondozása alá jutott gyermeket, kilétének megjelölése nélkül, egy hordár segítségével a Mohács felé indulandó hajóra csempészte s ott hagyta, azaz rendszerint járt helyen kitette; terhére a törvény értelmében nem kísérlet, hanem bevégezett tartalommal forog tehát fen a Btk. 254. §-a szerint meghatározott cselekmény, mely miatt a büntetés a kir. ítélő tábla ítélete által megállapított nemben és mértékben a Btk. 92. §-ának alkalmazásával azért hagyatott helyben, mert az alsóbírságilag is figyelembe vett enyhítő körülmények nagy nyomatéka folytán ez kellően indokoltnak találtatott. (Lásd az ebben az ügyben hozott vádáláhelyező végzést a Dtar III. f. XII. k. 27. sz. a.) Δ

— **Azon körülmény, hogy a magánindítványra jogosult káros fél ebbeli jogával nem él, nem érinti a tőle ellopott tárgyakhoz való tulajdonjogát.** A budapesti kir. büntető törvényszék 41,310/98. B. sz. a. hozott ítéletéből: Az irodai letétben levő tárgyakat a vádlott részére leendő megőrzés végett a kir. törvényszék a fogházfelügyelőnek átadja. V. J.-t azon kérelmével, hogy a letétben őrzött tárgyak részére, mint tulajdonai kiadásának, elutasítja. *Indokok:* El kellett azonban utasítani V. J.-t azon kérelmével, hogy a vádlottnál bűnjelként lefoglalt tárgyak részére kiadásának, mert bár vádlott azt vallotta, hogy ezen tárgyakat tőle lopta el, midőn nála alkalmazásban volt, de V. J. a vádlott ellen lopás miatt panaszt nem tett s ezért az általa igényelt tárgyak tulajdonjoga bűnvádi uton meg nem valósítható.

A budapesti kir. ítélő tábla 9069/1898. B. sz. a. ítelt: A kir. ítélő tábla az elsőbírság ítéletét a V. J. károsultat letétben levő tárgyak kiadása iránti kérelmével elutasító felebbezett részében megváltoztatja és utasítja a kir. törvényszéket, hogy a bűnvádi ügyviteli szabályzat 66. §-ának 1. be-

kezdése értelmében eljárva, az irodai letétben őrzött egy pár sárga félcipőt stb. V. J. károsult előtt felmutattatván, amennyiben azokat magáénak ismeri fel, M. D. K. elítelt és a kir. ügyész hozzájárulása mellett szolgáltatassa ki annak. *Indokok:* M. D. K. most már elíteltnek a birtokában letartóztatása alkalmával oly tárgyak találtattak, melyekről beismerte, hogy azokat V. J.-től lopta azon idő alatt, míg nála mint segéd alkalmazva volt. V. J. a vizsgálat során kihallgattatván, megerősítette a vádlott előadását és kérte ellopott tárgyainak visszaadását, volt segédjének megbüntetését azonban nem kívánta. Tekintve, hogy azon körülmény, miszerint a magánindítványra jogosult káros fél ebbeli jogával nem él, annak a tőle ellopott tárgyakhoz való tulajdonjogát nem érinti; tekintve, hogy a kérdésben forgó tárgyakat már a vizsgálóbíró visszaadhatta volna a bűnvádi ügyviteli szabályzat 66. §-ának 1. bekezdése értelmében az igazolt tulajdonosnak s amennyiben az elmulasztott, annak utólagosan leendő eszközése ellen törvényes akadály fen nem forog; tekintve, hogy az eljárási gyakorlatnak s az ide vonatkozó szabályrendeleteknek is megfelelő feladata az ítélkező bíróságnak, miszerint az eljárás során beszerzett és letétként kezelt tárgyak igazolt tulajdonosainak kiadásának az esetben is, ha azok nem bizonyultak az elbírálandó vád tárgyára vonatkozóknak, ezek alapján a kir. törvényszék ítéletének felebbezéssel megtámadott rendelkezését megváltoztatni s a kir. törvényszéket a rendelkező részben megjelölt eljárásra kellett utasítani.

A bűnügyi költség viseléséről az osztrák igazságügyminiszternek 1900 július hó 6-án kelt rendelete szerint abban az esetben, ha a büntető eljárás felmentő ítélettel fejeztetik be, nem az ítéletben, hanem külön határozatban kell a büntető bíróságnak ezentul intézkednie, úgy hogy számos esetben már magába ebbe a határozatba lesz a költségek összegszerű megállapítása és az azok behajtására vonatkozó rendelkezés foglalható.

Törvényjavaslat a magánbiztosító vállalatokról Németországban. A német szövetségtanács a nyári szünet előtt tartott utolsó ülésében módosításokkal elfogadta az 1898 november havában hivatalosan közzétett törvényjavaslatot a magánbiztosító vállalatokról s e javaslat, úgy mint a szerzői és a kiadói jogról szóló, a birodalmi tanács téli ülészakáiban kerül tárgyalásra. A szövetségtanács egyebek között a bizottsága által törölt azt a rendelkezést is újra felvette, hogy a biztosító társaságok tartalékalapjuknak legalább felét birodalmi és állami papirokban tartoznak elhelyezni. Németországban a biztosítás ügyét a birodalmi alkotmány a birodalmi törvényhozás elé utalja, amely azonban ez ideig csak mellékes részeire nézve foglalkozott vele, míg általános rendezése az egyes államokban különböző és egymástól lényegesen eltérő természetű. Hogy az érvényben levő jog hányféle, a következőkből ítélhetni meg: Poroszországban az élet-, a járadék-, a baleset- és a tűzbiztosítás a belügyminiszterium felügyelete alá tartozik, a jelzőlog-, a jég- és az állatbiztosítás a földmívelésügyi miniszterium alá, a szállítási és az üvegbiztosítás pedig a kereskedelmi miniszterium alá. A különböző miniszteriumok különböző követeléseket támasztanak az engedélyezésnél. E mellett a Poroszországhoz csatolt új országrészeknek megvannak régi külön jogaik, amelyek részben teljesen elütnek a régi tartományokban levő állapotoktól. Bajorországnak, Szászországnak és más szövetséges államoknak hasonló joguk van, mint a régi porosz tartományoknak, de mindenütt a legkülönbözőbb eltérésekkel. Egysegesség a birodalom nagyobb részében legalább annyiban van, amennyiben az engedélyezési kötelezettség és az állami felügyelet minden magánbiztosításra nézve, vagy legalább fontosabb ágaikra nézve fenáll, aminél fogva ezen elvnek az egész birodalomra nézve jogérvényes megállapítása jelentékeny nehézségekbe nem ütközik. A mai helyzetben azonban ez a részbeli egységesség minden érték nélkül való, mert minden államnak megvan a maga külön engedélyezési joga, s ennél fogva minden biztosító társulatnak, amely üzlete körét az egész birodalomra ki akarja terjeszteni, valamennyi szövetséges államtól kell erre engedélyt kérnie, vagy 20 felügyeleti hatóság követeléseinek kell megfelelnie s az ezzel járó költségeket viselnie. A most szóban levő törvényjavaslat az egész birodalomra nézve érvényesen és egységesen szabályozza a magánbiztosító vállalatok ügyét.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor. negyedévre 6

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A jogi oktatás és a középiskola. — Pártfogó ügyvéd. Dr. Nagy Elek-től. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A jogi oktatás és a középiskola.

A jogi szakoktatás reformjának vitás kérdései Németországban épp úgy, mint nálunk, állandóan napirenden vannak. A tulajdonképpeni vitapontokhoz most egy új előkérdés csatlakozik, az t. i., vajon minő középiskolai képzettség kívánassék meg a jogi tanfolyamokra való bocsátás előfeltételéül.

A görög nyelvnek a gymnásiumokból való kiküszöbölésével Magyarország az egységes középiskola felé haladt, ami egyszersmind azt is jelenti, hogy a reális tárgyak jelentősége a középiskolai oktatás egész vonalán nagyobb elismerésben részesült.

Lényegében hasonló mozgalmak érvényesülnek Németországban, habár más formában.

Frankfurt város jogászhai feliratot intéztek a porosz kormányhoz az iránt, hogy a reálgymnásiumi végbizonyítvány a jogi fakultásokra való felvételnél a gymnásiumi bizonyítványokkal egyenlőnek tekintessék. E feliratot nyomon követte Frankfurt város főpolgármesterének, Adickesnek memoranduma, mely ugyanazon álláspontot fejtette ki.

Ez a mozgalom a Deutsche Juristen Zeitungot arra indította, hogy a német jogászság legkiválóbbjainak nézetét kérje ki ez alapvető kérdésre nézve.

A responsa prudentum sorát Gierke, a berlini egyetem nagyhirű professzora nyitja meg. Kiindul azon elvből, mely szerint valamely iskolai képzettség értéke nem attól függ, hogy mennyiben veheti annak az illető egyén később, hivatása teljesítése közben közvetlen hasznát. A rideg «használhatósági» elv azoknál játszik nagy szerepet, akik a reálgymnásiumnak a humanistikus gymnásiummal való egy rangba helyezésének lángoló hívei. Igaz, hogy a hivatását teljesítő bíró, ügyvéd, államhivatalnok stb. a modern nyelveknek, a technikai tanulmányoknak sokkal nagyobb hasznát fogja venni, mint a görög nyelv tudásának, de áll az is, hogy nélkülözni fogja számtalan, igen fontos oly tudományágnak birását, melyet elsajátítania lehetetlen volt. A tudomány mezeje tág és beláthatatlan. Ha azt kívánnánk, hogy jogászember mindenhez értsen, ez oly dilettantismust szülne, mely amellet, hogy egyenrangú volna a kontárkodással, mégis megkívánná, hogy az illető középiskolai tanulmányainak befejeztével még néhány évet töltsön technikán, kereskedelmi akadémián és gazdasági tanintézetben.

Kérdés, a tervbe vett reform folytán miképpen alakul majd a jogi oktatás jövője és a jogászvilágnak általános képzettsége?

Az egyetemi tanrendszer egy bizonyos iskolai előképzettséget tételez fel; a jelenlegi tanulmányi rendszer mellett ez a humanistikus képzettség. Ha már most a reáliskolai képzettség egyenrangúvá tétetnék a gymnásiumival, akkor előbb utóbb be kell következnie annak, hogy a jogi oktatás módosulna, az egyik előtanulmányi feltétel, a reálgymnásiumi képzettséghez képest, mely változás eredménye kétséget kizárólag jogi oktatásunk színvonalának hanyatlásával volna egyenlő.

A jog, mint az emberiség szellemi productuma, csakis annak történeti fejlődésmenetéből ismerhető fel. A ma létező jog megértéséhez pedig conditio sine qua non úgy a régi jog, mint az általa befogadott idegen jogok tanulmányozása. A római joggal való alapos foglalkozás nélkül sem helyes jogi gondolkodás, sem a létező jogrend helyes felfogása, sőt mi több, hazai jogunk kellő méltánylása és annak a romanistikus áramlatok befolyásától való megvédelmezése sem képzelhető. E felfogás helyességét mondja Gierke — belátják még azok is, akik pártolják a reálgymnásiumnak jogi tanulmányokra való képesítését, mert azt mondják, hogy az ifjunak a reálgymnásiumban el kell annyira sajátítania a latin nyelvet, hogy azután mint kezdő jogász képes legyen a Corpus Jurist eredeti szövegében olvasni. Ebből folyólag ajánlják a latin nyelvből teendő pótvizsgát. A latin nyelvben való ilyen-amolyan jártasság azonban még nem elegendő a római jognak a maga szellemi nagyságában való felismeréséhez. Az egész antik világnak oly intensív ismerete, megértése szükséges ehhez, melyet egyedül és kizárólag a humanistikus irányú iskoláztatás képes nyújtani. De nemcsak Rómában kell magát a jog homo novusának otthonosnak éreznie, hanem a görög műveltség góczpontján, Athénben is. A római jog azon alakja, amely reánk maradt, gyűjtőmedenczéhez hasonlólag magába foglalta az ókori jogtörténet minden áramlatát, egyszersmind jogi eredményét képezvén az ókor kulturájának, amely görög-római, sőt szellemét tekintve inkább görög volt. Kétségtelen ezek után, hogy nélkülözhetetlen a görög nyelv tanulása. A görög nyelv ismerete nélkül idegenek vagyunk a hellenek világában. Már pedig bárhová tekintünk is a jog tágas mezején, a közjog, a magánjog, az egyházjog terén, mindenütt görög motivumok, görög eszmék uralkodnak, fényes bizonyosságul annak, hogy eszmék, életerős eszmék rejlenek a látszólag holt szavak alatt és szomorú volna, ha e szavak a cupida legum juvenus-nál legalább nyelvi reminiscentiákat nem keltenének fel. A történeti alap mellett a jogtudomány megkívánja még a bölcséletit is. Már pedig görög szellem alkotta meg úgy a jog-, mint az állambölcséletet és elszakíthatatlanok azok a kötelek, amelyek bölcséleti tudásunkat a hellenek gondolatvilágával összefűzik.

Az előtanulmányi rendszer szóban levő megváltoztatásának eredménye jogi oktatásunk jelenlegi magas színvonalának csökkenése volna. Igaz, hogy vannak annak a nézetnek is buzgó szószólói, kik szívesen feláldoznák a «tudományos» kiképzést a «praktikus»-nak. A praktikus kiképzés azt eredményezné azonban, hogy a joggal mint tudománnyal való foglalkozás átalakulna a joggal mint mesterséggel való foglalkozássá. Ha ez utóbbit tüzzük ki a jogi oktatás céljául, úgy bátran sutba dobhatjuk a multaknak minden hagyományát. Természetszerűleg ez elv következménye azután, hogy annak hívei a reális kiképzést a humanistikus fölé helyezik.

Biztosak lehetnek azonban ezen elmélet hívei, hogy már zászlóbontáskor elkecseregett ellenfeleket fognak találni mindazokban, a kik a jogásztól nem rutin-t, hanem műveltséget kívánnak meg és jogi oktatásunk céljában a szellemi szabadságot látják, mert csakis tudományosan nevelt jogásznemzedék felelhet meg rendeltetésének.

A humanistikus irányzatú iskoláztatáson emelkedett oly magasra a német jogtudomány. A külföld bámulja és utánozza azt. Nem volna-e tehát végzetes könnyelműség egy ideig-óráig tartó áramlat szeszélyének feláldozni egy a gyakorlatban oly helyesnek bizonyult rendszert?

E kérdéssel együtt egyszersmind el van döntve az is, hogy nélkülözhető-e az egész jogászság általános műveltségére nézve a humanistikus előképzettség, melyre a felelet csakis tagadó lehet. Az egyéntől annak szakműveltsége mellett egy bizonyos foku általános műveltséget is megkívánunk. Ebből folyólag minden társadalmi állás jelentősége az általános műveltségnek már említett bizonyos foka által határozatik meg. Már pedig a jogászi hivatásnak, a mely a közéletben vezérlő szerepet játszik, a képzelhető legmagasabb műveltség képezheti mértékét. Még abban az esetben is, ha a két előképzettség egyenlő értékű voltát ismerném is el, a jogász mégis a humanistikus irányzatú iskoláztatásra volna utalva. Mert az általános műveltséget nem a «quantum», hanem a «qualitas» irányítja. A jogászember működési teretnuma felöleli a társadalom minden ágazatát. A társadalom pedig oly egységét képezi a bensőleg összefüggő conjuncturáknak, a melyek csak mély szellemi irányzatú tudással fedezhetők és ismerhetők fel. Ezen mély szellemi irányú képzettség azonban csakis subjectiv irányzatú iskoláztatás révén érhető el, mely cél elérésére az egyedüli és kizárólagos eszközül csakis a görög és római világ szellemének mint egy teljesen befejezett kulturának tanulmányozása szolgálhat. Az ez alapon elsajátított műveltség egymagában nem volna ment az egyoldalúság hibáitól. Elengedhetetlen annak objectiv tanulmányok általi kiegészítése. Azonban a *súlypontot* nem szabad a reális ismeretekre fektetni, nem szabad a külső világot a belső fölé helyezni. Igaz, hogy a gymnasiumi oktatás a reál tárgyak tekintetében nagy hézagokat mutat, de sokkal elfogadhatóbb a legsajnálatosabb egyoldalúságu humanistikus képzettség, mintsem megkísérelnök azon szinte vakmerő lépést, melynek intentiója az volna, miképp a reál képzettség mértékének tekintessék azon műveltségnek, a melynek elérését a jogászok számára célul tűzték ki. Az előbbi esetben csak hiányokról van szó, de az utóbbi mély horderejű, végzetes lépés volna, melynek következményei beláthatatlanok. Új szellem járná keresztül a jogászok nagy családját és lassan, de biztosan maga után vonná az egész hivatalnoki, bírói, ügyvédi kar és az egész állami szervezet átalakulását. Ez átalakulásnak előnye kétes, és a legjobb esetben is csak külső lehet. A humanistikus műveltség szülte idealistikus felfogás volt egyike ama hatalmas erőknél, — e szavakkal fejezi be Gierke ez irányú elveinek kifejtését — a melyek a német államot megalkották és megszilárdították, óvakodjunk minden olynemű behatásoktól, amelyek a német szellemet alapjában akarják megtámadni, már pedig mi németek akarunk maradni.

Mommsen szerint a római jogot nem lehet római nyelv nélkül tanulni és tanítani. Végeredményben *Gierke* álláspontjára helyezkedik, elismerve még azt is, hogy latin nyelv ismeret görög nélkül egyike a képzelhető legnagyobb félszégességeknek. Az eddigi tapasztalatok azt mutatták, hogy a latin nyelv tanítása a reálgymnásiumokban nem tud megfelelő eredményeket felmutatni.

Eccius a két ellentétes nézetet egygyé akarja olvasztani. A reálgymnásiumot végzett tanuljon alaposan latint és ezzel egyenrangúvá válik a gymnasiumot végzettnek műveltségével, sőt talán azt túl is haladja a modern nyelvekben és a természettudományban való jártasságával. Végeredmény azonban mégis *Gierke* nézeteinek elfogadása.

Bolze nem találja kielégítőnek a német középiskolából kikerült ifjak általános műveltségét. Hangoztatja a természettudományok nagy fontosságát, amelyekből a jogász igen sokat tanulhat. Nem két különböző középiskolára van szükségünk,

hanem egyre és pedig olyanra, amely egyesítene az antik szellemet a modernnel, az idealismust a realismussal. Aki azután *ebből* az iskolából kerül ki, az épp úgy predestinálva van jogra, mint technikára, katonai, mint ovosi, kereskedői, vagy bármely más hivatásra.

A görög nyelv kiküszöbölésének teljes megengedhetőségét *Schicker* vallja. Sokkal fontosabb szerinte a jogtudomány jelöltjeinek a modern nyelvekben, a külföldi irodalomban, philosophiában való jártasság.

Ilyen nézetet van *Fuisting* is, ki a jogászság egységét félti. Szerinte bifurcatio állana elő, amennyiben a humanistikus előképzettséggel bírók mintegy aristocratiát képezve, nagyobb becsülésben részesülnének azokhoz viszonyítva, kik előtanulmányaikat valamely reálgymnásiumban végezték.

A görög nyelv nélkülözhető voltát megengedhetőnek mondják még, *Plank*, *Mayer* is, kik azonban mindamellett a jelenleg fenálló humanistikus előképzettség hívei.

Schultzenstein kiemeli, hogy amióta a gymnasiumot elvégezte, soha sem szünt meg a régi klasszikusokat olvasni, s még ma is fárasztó munka után örömet keres náluk üdülést, tehát nagy szeretettel van a klasszikus képzettség iránt. Mindemellett véleménye szerint az átlag-jogászok szakbeli képzettségéhez — ide értve a közigazgatási hivatalnokokat és a közigazgatási bírákat is — és csak az átlagból kell kiindulni, a humanistikus iskolai képzettséget nem tartja okvetetlenül szükségesnek, hanem elégségesnek véli a reálgymnásiumbelit, föltéve, hogy lehetővé teszi a képességet a Corpus juris megértésére, vagy hogy ha ez a képesség később szereztetik meg. A jogásznak azonban hivatása kára nélkül nem lehet és nem szabad csupán jogásznak lennie. Ellenkezőleg szüksége van rá, hogy jó általános műveltségre tegyen szert. Erre pedig a klasszikus műveltség egyáltalában és különösen a jogászra nézve a legalkalmasabb. De a kérdés az, hogy vajon mostani humanistikus gymnasiumaink megadják-e ezt a klasszikus műveltséget a megkívántató módon, azaz, mint a klasszikus ó-kor lényegének és értékének tartós ismeretét, s hogy vajon azért, amit adnak, nem követelnek-e aránytalanul nagy munkát és időt tanítványaiktól. Abban, hogy az első kérdésre igen sokan nem-mel és hogy a másodikra igen-nel felelnek, van, nézetem szerint, a főoka a humanistikus gymnasiumoktól való idegenkedésnek. Miként az osztályok gyakori ismétlése, házi tanítók segédelmének szüksége, az iskolai írásbeli dolgozatok fogyatékosága stb. bizonyítja, tényleg igen nagy száma még a tehetséges és szorgalmas tanulóknak sem képes arra, hogy megfeleljen a követeléseknek, amelyeket irányukban támasztanak. Azt mondják, hogy ennek az új tantervek az okai. Ha ezek megváltoztatásával nem akarnak, vagy ha nem lehet a bajokon segíteni, nem tehetünk mást, mint hogy megengedjük a reálgymnásiumok versenyét, s hogy a jogászok egy részére nézve lemondjunk a klasszikus műveltségről.

A többi német tudós, mint *Senel*, *Seuffert*, *Bekker*, *Stölzel*, *Bülow*, *Sohm*, *Fitting*, *Friedberg*, *Fischer*, *Birkmeyer*, *Wach*, *Gareis*, *Stenglein* véleménye nagyjában *Gierke* nézetével egyezik meg. Hol kisebb, hol nagyobb engedményekkel találkozunk a reálgymnásium előnyére, de találkozunk olyannal is, — mint pl. *Dahn* véleménye — mely a frankfurti propositiót egyenesen «nemzeti szerencsétlenségnek» minősíti.

Pártfogó ügyvéd.

A szegényvédelem terhe a gyakorló ügyvédek három irányban nyomja.

1. Az első irányt jelzi a budapesti ügyvédi kamara ez idei jelentése, mely szerint a pártfogó ügyvédi kirendelések folyton gyarapodást mutatnak.

A pártfogó ügyvédi kirendelések reformálását a kamara az ügyvédi rendtartással kapcsolatosan mondja keresztül viendőnek, ami egyjelentőségű azon kijelentéssel, hogy a szegényvédelem kérdése beláthatlan időre reformálatlan marad.

A pártfogó ügyvédi kirendelések folytonos gyarapodásának oka a szegénységi bizonyítványok bőkezű osztogatásában rejlik. Szegénynek tekintetik mindenki, aki birtoka, tőkepenze, járadéka után vagy pedig munkálkodás és szolgálata folytán nem huz nagyobb *«jövedelmet»*, mint amennyit a lakhelyén szokásos közönséges napszám kitesz. Ezen meghatározás a sulyt nem a bevételre, hanem a jövedelemre fekteti, már pedig a jövedelem szónak nemzetgazdasági értelmében a közigazgatási hatóság nyugodt lélekkel adhatja a szegénységi bizonyítványt még a jó módon élőknél is mindaddig, míg csak az elsőrendű kiadások levonásával az illetőnek bevétele a közönséges napszámot meg nem haladja.

Bár a közigazgatási hatóságok nem a jövedelemre, hanem a bevételre tekintenek is a szegénységi bizonyítványok kiadásánál, mégis elég liberálisan járnak el, különösen a fővárosban.

Az a szegény paraszt, akinek egy filloxera által kipusztított szőlője s egy-két hold szántója van; köteles a peres és perenkívüli beadványaiért járó bélyeget viselni, míg a fővárosban sokkal több értékű ingó vagyon és nagyobb jövedelem mellett kivihető, hogy az ügy pártfogó ügyvéd közbenjött és eszményi bélyeg feljegyzése mellett vitessék.

A szegénységi bizonyítványok egyenetlen osztogatásának lehet tulajdonítani a budapesti ügyvédi kamara azon kétségtelenül gondolkodásra okot adó jelentését, hogy a pártfogó ügyvédi kirendelések évről-évre szaporodnak.

2. A második irányt, melyben a szegényvédelem a gyakorló ügyvédekre nehezedik, a pécsi ügyvédi kamara egyik idej határozata mutatja, mely szerint a kamara felir az igazságügyminiszterhez, hogy a közigazgatási bíróság azon döntvénye, miszerint a szegényjogon perlekedő fél periratai bélyegmentesek, terjesztessék ki a végrehajtás stádiumába jutott ügyekre is. A bélyegmentesség tehát ki lenne terjesztendő a szegény ember perének egész tartamára.

A végrehajtás stádiumába jutott pártfogó ügyvédi ügyek bélyegkötelezettsége azért sérelmes az ügyvédi karra, mert legtöbb esetben a kirendelt pártfogó ügyvéd az általa megnyert ügy végrehajtását jóhiszeműleg bélyegmentesen kéri s csak akkor veszi észre önzetlen fáradozásának, az államhatalom által reá rótt tehernek, a pénzügyi hatóság által való jutalmazását, mikor a végrehajtási eljárás folyamán felmerült eszményinek hitt illetékek fizetési meghagyásának kézbesítésével lepik meg.

A végrehajtás során újabb bélyegmentesség kérése az eljárást késlelteti, a követelés behajtásának biztosítását veszélyezteti, a bélyegilletékek lerovása pedig oktalan szaporítása az amugy is terhes pártfogó ügyvédi tisztnak.

3. A harmadik irányt, mely a szegényvédelmi eljárás áldásában részesülő ügyvédek sujtja, a szegényjogon perlőnek a végrehajtás stádiumán is keresztül esett peres ügyei adják, mikor t. i. a végrehajtás alkalmával letiltott követelések behajtására a pártfogó ügyvéd, mint ügygondnok rendeltetik ki, illetőleg kéri magát kirendeltetni az 1881: LX. tcz. 124. §-a alapján.

Végrehajtásilag betiltott követelés behajtására kirendelt ügygondnok perkötségére nézve a budapesti kir. tábla tette az elvi kijelentést, mit aztán az alsó bíróság szegényjogon perlő részére kirendelt ügygondnokság esetén is alkalmaz.

A budapesti kir. tábla ugyanis 1899. decz. 14-én 290. G sz. a. kimondotta, hogy a lefoglalt követelés behajtására kirendelt ügygondnok pervesztesség esetén kötelezendő a perkötségek viselésére, mert ő a pert saját felperessége alatt in-

ditja vagy folytatja, a költség viselésére pedig csak a peres fél, nem pedig a perben nem álló harmadik személy kötelezhető.

Ezen felfogás és döntés helyes lehet azon esetben, ha a vagyonos végrehajtatótól az ügyvéd a 124. §. alapján költségeit előlegeztetheti.

Nincs helye azonban felvett esetünkben:

a) Mert az 1874. évi XXXIV. törvényczik 51. §-ából folyólag és az ügyvédi tisztt természetét tekintve, az ügyvéd ügygondnoki díjai az iroda-átalányból nem utalványozhatók.

Megkülönböztethetnők ugyan azon esetet, midőn az ügyvéd kéri az ügygondnoki kirendelést azon esettől, midőn hivatalból rendeltetik ki ügygondnoknak, de az ügyvédi rendtartás ide vonatkozó intézkedéséből és az iroda-átalány utalványozására vonatkozó rendeletekből mindkét esetben az következik, hogy a hivatalból kirendelt ügygondnok sem követelheti díjainak az iroda-átalányból való előlegezését.

Az 1884. nov. 22-én 51583. IME. szám alatt kelt rendelet is világosan mondja, hogy az ügyvédi tisztt természetéből folyik, hogy az ügyvéd, ha közérdekű ügyben gondnokká neveztetik ki — tehát még kirendelés esetén is — munkadíj-előleget nem követelhet az iroda átalányból s ilyen részére nem utalványozható.

Amennyiben tehát az ügyvéd, mint ügygondnok, eljárás költségeit és díjait sem az iroda-átalányból, sem a felvett esetünkben a féltől nem előlegeztetheti, sem az eljárás befejezése után felétől be nem hajthatja, a szegényjogon perlő részére kirendelt pártfogó ügyvéd a végrehajtásilag lefoglalt követelés behajtása iránt folyamatba tett perben, mint ügygondnok, költségekben nem marasztalható még akkor sem, ha ezen per megindítására való felhatalmazást saját maga kérelmezte is a szegényjogon perlő iránti könyörületből és annak érdekében.

b) Az ügyvédi rendtartás 51. §-a szerint, ha az ügyvéd a bíróság által a per folyama alatt gondnokul rendeltetik, a megbízást elfogadni köteles az 50. §-ban felsorolt esetek kivételével. A pártfogó ügyvéd eleget tesz megbízatásának, ha a pártfogására bizott ügyet jogerős ítélet stádiumáig viszi s erről a bíróságnak jelentést tesz. A bíróság azonban a pártfogolt kérelmére a végrehajtás folyamán is rendelhet ki pártfogó ügyvédet, kinek azon esetben, ha a foglalás már foganatosított, nem marad egyéb teendője, mint az árverést foganatosítani, esetleg előbb a lefoglalt követelést behajtani. De még ha nem is volna köteles az ügyvéd a lefoglalt követelések behajtására s erre csakis saját jószántából vállalkozni, még akkor is méltánytalan az a nélkül is viselt terhet az eljárási költségekkel szaporítani.

Dr. Nagy Elek.

Különfélék.

— A **patronage des libérés** tárgyában Párisban tartott nemzetközi kongressus alkalmával ennek elnöke Charles *Petit*, conseiller-doyen de la Cour de Cassation, megnyitó beszédében feltüntette a patronage fejlődését a különböző államokban és Magyarországra vonatkozóan következő nyilatkozatot tette e tárgyban: «La Hongrie semble plus disposée aux essais et aux expériences. La législation nouvelle qui existe pour elle n'a pas été encore assez longtemps pratiquée pour qu'on puisse se rendre bien compte de l'influence qu'elle exercera sur la matière qui nous occupe.» A kongressus egyik alelnökévé megválasztott Magyarország képviselőjében dr. *Lévay* József igazságügyminiszteri titkár. Ausztria képviselőjében *Marcovitch* gráci fegyintézeti igazgató választott meg szintén alelnökké. A véleményezők közül dr. *Gruber* Lajos budapesti kir. alügyész képviselte Magyarországot.

— **A kolozsvár-vidéki kir. járásbiróság** R. M.-nek R. P. elleni 22 frt tőke s járuléka iránti perében 1897 november 10-én 16642/97. sz. a. beadott felülvizsgálati kérést 1900 július 21-én, 1900 Pv/II. 48/2. sz. a. terjesztette fel a kolozsvári kir. törvényszékhez. (*Ügyvédi körökből.*)

Postatakarékpénztári befizetési lap útján teljesített fizetés. *A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felelősségi tanácsa:* Felperes felülvizsgálati kérelmének helyet ad, az elsőbíró ítéletének felperest marasztaló megtámadott részét feloldja, az elsőbírást e részben további szabályszerű eljárásra utasítja.

Indokok: Ha a hitelező adósának postatakarékpénztári befizetési lapot küld, ennek az a jogi jelentősége van, hogy a postatakarékpénztár a hitelezőnek mint cheque-számlatulajdonosnak, pénzfelvételre jogosított meghatalmazottjává lesz. Ennek kimondása által tehát az elsőbíró jogszabályt nem sértett. A postatakarékpénztári lap beküldése által azonban a fizetés idejét illetőleg változás nem történik, az adós tehát a követelés lejártá előtt beküldött befizetési lapra a lejárt napján tartozik a fizetést a postatakarékpénztárba teljesíteni, ha pedig a hitelező a befizetési lapot a követelés lejártá után küldi az adósnak, ez által az a szándéka nyer kifejezést, hogy az adós a fizetést a befizetési lap vétele után azonnal teljesítse. Milyet az adós e kötelezettségeinek eleget nem tesz, késedelembe esik s ennek következtében a hitelezőnek joga nyílik a követelés bírói érvényesítéséhez, a melynek költségét az adós nem háríthatja át a hitelezőre oly fizetés által, melyet elkésztett teljesített és a melyről a hitelező csak a kereset beadása után értesült. E szerint az elsőbíró az adós késedelmének következményeire vonatkozó anyagi jogszabályokat sértette meg. (1899 G. 295. sz. a.)

— **A végrehajtási és hagyatéki eljárás reformjáról** dr. Guthy Tódor buziási aljárásbíró 31 oldalra terjedő füzetet adott ki. Szerző a végrehajtói állások megszüntetését, a végrehajtásoknak a községi jegyzők által leendő foganatosítását javasolja. A hagyatéki eljárásra nézve szerző indítványa abban kulminál, hogy a községi jegyzők a leltározást hivatalból foganatosítván, az iratokat közvetlenül a kir. közjegyzőhöz tegyék át, aki a tárgyalás után a perre utasító határozatot meghozza és kihirdeti.

— **A Knorr Alajos által szerkesztett magyar törvénytár** betürendes tárgymutatójának eddig megjelent három kötete folytatásaként a negyedik kötet, mely az 1891–1900. évi törvények tartalmát fogja magában foglalni, 1901. év tavaszán jelenik meg.

— **A pozsonyi kir. akadémián** a most lefolyt 1899–1900. tanévben 231 joghallgató volt beírva. A nevezett tanév első felében 33 tantárgy adatott elő, hetenkénti 121 órában, a második félévben pedig 38 tantárgy, hetenkénti 116 órában. Az említett tanévben megtartott 83 első alapvizsgálat, 87 második alapvizsgálat, 16 jogtudományi és 17 államtudományi államvizsgálat. Az akadémiai könyvtár könyvállománya a tanév végén 15,886 kötetből állott. Az akadémián fenállott jogász-segélyező-egylet alaptőkéje a mondott tanév végén 45,200 kor. értéket képviselt.

— **A kecskeméti jogakadémián** az 1900/1901. tanévben a következő speciál-kollegiumok tartanak:

A haszonélvezet monographiája; dr. Pázmány Zoltán. Államszolgálat; dr. Kovács Pál. Közjogi seminárium; dr. Jászi Viktor. Közjogi szerződések; dr. Jászi Viktor. Magánjogi seminárium; dr. Kiss Albert. Ősi és ági vagyon a magyar örökjogban; Csilléry Benő. Népesedési statistika; dr. Szeless József.

— **Ausztriában** a folyó év kezdetén összesen 4210 ügyvéd működött. Az előző évi státushoz képest a szaporulat 115. Átlag minden 5676 lakosra esik egy ügyvéd. A bécsi ügyvédi kamara létszáma 1080, a prágaié 1111. Ügyvédjelölt összesen 1443 van bejegyezve, 86-al kevesebb, mint az előző évben.

— **Kártérítési igény a tanoncz-szerződésből.** Egy osztrák bőriparos 3 évi időre tanonczul vett magához egy fiut, kötelezván neki teljes ellátást adni. A fiu atyja viszont kötelezettséget vállalt az iránt, hogy fia a három esztendei tanonczidőt a mesternél kitölti. A fiu másfél év után megszökött, mire a mester kártérítési pert indított az apa ellen. A legfőbb bíróság meg is állapította a kártérítési kötelezettséget, mert a mester méltán számíthatott arra, hogy tanoncz a tanidő második felében gyakorlottabb levén, nagyobb szol-

gálatokat fog neki teljesíteni, mint eleinte, amikor kevésbbé lehet hasznát venni, de épp úgy kell táplálni, mint később.

— **Reformatio in pejus.** A szándékos emberöléssel és gyermekkitétellel vádolt vádlottat az esküdtek gyermekkitételben bűnösnek mondták ki. Az esküdtszék e verdictet, mint a vádlott hátrányára téveset felfüggesztette és az ügyet új esküdtszék elé utalta. Az újabb tárgyalás eredménye az volt, hogy az esküdtek a vádlottat nem gyermekkitételben, hanem a sokkal súlyosabb, szándékos emberölés büntetében találták bűnösnek. A vádlott jogorvoslatára a Reichsgericht kimondotta, hogy a reformatio in pejus emez esete nem semmiségi ok.

A népszerű jogi könyvekről. A napokban egy müncheni tudományos folyóirat az új német polgári törvénykönyv szentesítése után gomba módra nőtt népszerű jogi munkákról a következőképpen nyilatkozott: Meggyőződésünk, a mely a jogot kereső közönséggel való érintkezésünkben nap-nap után erősödik, az, hogy mindazok a népszerű művek, a melyeket az új törvényről közzétettek, vagy még közzé fognak tenni, a közönségnél, a melynek szánvák, biztos talajra nem találnak. Ennek az oka nem annyira magukban e művekben, mint inkább a viszonyokban van. Amikor a törvényhozás az új polgári törvénykönyvet elfogadta, buzgón vásárolták a törvénynek tömegesen megjelent szövegkiadását, s csaknem azt lehet mondani, hogy mindenki, a ki valamikor pert vesztett, vagy félt, hogy fog vesztetni, megvette az új törvényt abban a hitben, hogy vele minden esetre nézve biztos utmutatót szerzett magának. A csalódás olyan alapos volt, a milyennek csak képzelni lehet. A polgári törvénykönyv nem népszerű munka abban az értelemben, hogy rendelkezéseinek a jelentése a jogászilag nem iskolázott olvasó előtt is megnyilhatnék. Ezt el nem érhetni a mai jogviszonyok mellett, a melyek finom és messzeérő elágazásaikban szintén követelnek meghatározást, amely szám nélkül való vitás kérdésnek elejét vegye, s ne csak a szembe szökött, hanem a távolabb levő lehetőséget is figyelembe vegye. Törvénykönyv, a mely jogi közmondásokból állítatnék össze, nagyon kellemetes olvasmány volna ugyan, de legelső gyakorlati alkalmazásánál csüörtörtöt mondana. Ebben a sorsában a jelen idők joga minden más tudománnyal osztozik. Népszerű orvosi könyvek is vannak, egészen alkalmasak arra, hogy a laikus megszerezze belőlük az orvosi ismereteknek a látszatát; de a ki megbetegszik, mégis jobban teszi, ha orvoshoz fordul, mint ha az ilyen könyvek utmutatását követi. Népszerű előadások nem terjeszkedhetnek ki az esetek bonyolultságaira, mert különben nagyon terjedgőssé válnának, s éppen ezért nem lennének népszerűek; ennél fogva mindig tökéletlenek. Ez nem baj mindaddig, míg azok, a kik az ilyen könyveket olvassák, ezt a körülményt szemök előtt tartják, s a mig a hézagokat, a melyek a különös rendelkezések kihagyásából támadnak, önkényesen maguk ki nem egészítik. De milyen ritka esetekben lehet ezen műveknek ilyen józan használatára számítani. A legelső kiábrándulással tehát, a melynek csakhamar be kell következnie, megcsappan irántuk az érdeklődés, s ismét helyreáll a dolog eddigi rendje, amely szerint a közönség esetről esetre tanácsért oda fordul, a hol a leghamarabb reményli megkapni, de semmi esetre sem a könyvekhez. Egy jót mégis okoztak a kísérletek, a melyek az új törvény népszerűsítésére irányultak: jogi íróinkat hozzá szoktatták, hogy világosan és egyszerűen írjanak. Ennél az eredményénél fogva a tulajdonképpeni céljára nézve elhibázott munka haszonnal járt.

Tisztességtelen verseny. Egy spiritus izzólámpagyár egy hasonló gyár volt munkását alkalmazta azzal a megbízással, hogy a régi szolgálatadójának gyárában készülőfélben levő lámpa modell-utánzatát állítsa elő. Az érdekeiben sértett gyár panaszára a berlini Kammergericht kimondotta, hogy a konkurrentia eme neve a jó erkölcsökbe ütközik. Igaz ugyan, mondja az ítélet indokolása, hogy az üzleti titok elárulása a szolgálati viszony megszűnte után semmiképp nem büntethető, de a büntetlenség még nem zárja ki az illető cselekvés tisztességes vagy erkölcsös voltát. Annak megállapítására pedig, vajon valamely cselekedet vét-e a jó erkölcsök ellen, szükséges azon körök nézeteinek ismerete és méltánylása, amely körökben a cselekedet lefolyt.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6.

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A chinai büntetőtörvény. — A megtámadási kereset jogi természete. Dr. Menyhárh Gáspár kolozsvári ügyvéd, egyet. magántanártól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A chinai büntetőtörvény.*

Chinában a következő büntetésnemek léteznek: 4—20 ütés a kis bambuszszal, 20—40 ütés a nagy bambuszszal, számüzetés 1—3 esztendőre egy ugyanazon tartományban levő helyre, életfogytiglani számüzetés 2000, 2500 vagy 3000 li távolságra (1 li = 578 m.), a halálbüntetés α) megfojtás (chiao), β) lefejezés (tschau) által. A törvény pontosan körülírja a bambuszbotok hosszát, azok súlyát és vastagságát. A számüzetés abban áll, hogy a bűnös köteles lakóhelyét elhagyni; a számüzetés helyén magára hagyatják és havonként csak ellenőrzik őt. Ez nagy büntetés a chinaira nézve, aki szeretettel ragaszkodik szülőföldjéhez. Ujabb időben az életfogytiglani számüzetést olyaténképpen hajtják végre, hogy az elítéltet elszállítják a birodalom határához, ahol köteles katonai szolgálatot teljesíteni, vagy valamely maláriás egészségtelen helyre küldik őt. A halálbüntetés két neme közül a megfojtás képezi az enyhébbet. Azért tekintik a lefejezést a halálbüntetés súlyosabb nemének, mert a chinai a test valamely tagjának elkülönítését nagy szégyennek és vallási okokból egyidejűleg nagy szerencsétlenségnek is tartja. Két mód létezik, t. i. az egyszerű lefejezés rövid görbe karddal és a lassu kivegzés az irtózatossá ling-tschi által, ez a test szétdarabolása a halál bekövetkeztéig. A gyakorlatban ezt a kegyetlen eljárást gyakran az által enyhítik, hogy a kivégzendőnek rokonai vagy barátjai megvesztegetik a hóhért, aki előbb megadja a kegyelemdőfést és ennek története után a holttesten foganatosítja azután a szétdarabolást. Rendszerint nem azonnal az ítélet meghozatala után hajtják végre a halálbüntetést, hanem évenként őszkor történnek a nagy kivégzések és addig a fogházban tartják a bűnösöket, akiknek a kivégzésig kilátásuk van kegyelemre, mi által évenként az elítéltek nagy része menekül a haláltól.

A bűncselekmények felosztatnak olyanokra, amelyek amnestia útján elengedtetnek és olyanokra, amelyeknél amnestia útján a pénzbeli megváltás lehetősége nyújtatik. Ily amnestia kihirdettetik a trónörökös születésekor vagy trónra lépéskor.

A szülők vagy nagyszülők meggyilkolása esetében a halálbüntetést még akkor is végrehajtják a hullán, amidőn a bűnös a fogházban meghalt. 90 éves és ennél idősebb agastyánok, valamint 7 éven alóli gyermekek ki nem végezhetők. Terhes nőket csak 100 nappal a szülés után szabad kivégezni.

A chinai jog nem ismeri a fogházat, mint büntetési nemet. Fogházak csakis arra szolgálnak, hogy azokban a vádlottak elítéltségükig ez az elítéltek büntetésük végrehajtásáig, ugyisint *a tanúk és esetleges vádlók* őrizetben tartassanak. Ez alkalommal gyakran a Kang-kia nevezetű

eszközt illesztik a foglyokra; ez egy széles fából készült keret, nyílással a fej számára, amely a vállakon nyugszik és ezzel terheltet a szabad mozgásban akadályozza. Erre a fogoly neve, lakhelye és bűncselekménye reá van írva. Veszélyes gonosztevőket bilincsekbe is verik. Épp oly kevésbé, mint a fogház-, a pénzbüntetés sem létezik; csak mint mellékbüntetést alkalmazzák gyakran a vagyonekobozást. Ezenkívül egyes esetekben megengedi a törvény az elítéltnak, hogy bizonyos összeg fizetése fejében megváltsa a rendes büntetést. Így pl. 70 éves és ennél idősebb agastyánok, továbbá 15 éven alóli gyermekek és betegek megválthatják a számüzetés és bambusz büntetését.

80 éves és ennél idősebb agastyánok, továbbá 10 éven alóli gyermekek és nyomorékok — a felségsértés kivételével — még a halálbüntetést is megválthatják; föltéve, hogy a kormányzó kedvező jelentést küld ezen személyekről a császárnak. Végül egyáltalában mindazok, akik egyszerű lopást vagy testi sértést követtek el, megválthatják törvényes büntetésüket.

A *torturát* úgy vallomások, valamint tanuvallomások kicsikarására is használják és az kisebb vétségeknél bambusz-ütésekben áll, nagyobb büntetéseknél két különös mód alkalmaztatik; az egyik abban áll, hogy a kinzandónak mutatóujjára és nagy lábujjára kötelet erősítenek, őt ezen felakasztják és ezután alulról felfelé a bambuszszal ütésekkel mérnek reá. A másik módnál pálczát huznak a térdei közé, melynek két végére 2—10 férfi reálép. Büntetett gyanúsított tudósok és magasabb hivatalnokok csak külön császári engedéllyel vethetők alá a torturának és ez esetben is csak a könnyebbnek. A *kiváltságos* személyek nyolcz osztálya létezik. Ide tartoznak a császár rokonai; a nemesek; azok a személyek, akik a szolgálatban kitüntették magukat; akik nagy diadalokat arattak; akik a közigazgatásban rendkívüli bölcsesség által kitüntették magukat; kik kiváló tehetséget mutatnak és azok, akik kötelességeiket rendkívüli buzgalommal teljesítették. Ezeket a személyeket csak akkor szabad bűnvádi uton felelősségre vonni, ha a császár ezt megparancsolta és ezeknél az ügyeknél a döntés a császárt illeti. Ezen kiváltság alól a felségsértés esete, valamint tíz súlyos büntett ki van véve.

A bűncselekmény elkövetésének tervezője főtettesnek tekintetik és egy fokkal súlyosabban büntetetik, mint a részesek.

A felségsértés a súlyosított halálbüntetéssel büntetetik. Bizonyos közeli férfi rokonok, még ha semmi részük sem volt a felségsértésben és tekintet nélkül testi fogyatkozásaikra, szintén lefejeztetnek, bizonyos távolibb rokonok pedig vagy lefejeztetnek, vagy mint rabszolgák szétosztatnak a magas rangú hivatalnokok között. A lázadók szintén lefejeztetnek és ezeknek feleségei és gyermekei mint rabszolgák szétosztatnak.

A közönséges lopást bambuszszal és megbélyegzéssel büntetik. A büntetés nagysága tabella szerint a lopott dolgok értéke alapján szabatik ki.

A minősített lopás lefejezéssel büntetetik.

Az emberi élet elleni súlyos büntetnek a lassu szétdarabolás halálnemével büntetnek. Aki mérges állato-

* Az itt közölt adatokat *Krebs Emil* dolgozatából reprodukáljuk, mely a Liszt és Crusen által kiadott: Die Strafgesetzgebung der Gegenwart cz. mű II. kötetében jelent meg.

kat felnevel azzal a szándékkal, hogy ily módon mást megmérgezzon, azt lefejezik. Az a férj, aki nejét megöli, mert ez annak ascendenseit szidta vagy tetteleg bántalmazta, 100 bambusütéssel büntetendő. Enyhe büntetéssel sujtják a saját fiúnak, unokának vagy rabszolgának megölését. Azt az orvost, aki műhiba folytán valakinek halálát okozta, úgy büntetik, mintha gondatlanul okozta volna a halált, a büntetést azonban megválthatja. Aki az által, hogy valakit valamely cselekményre kényszeríteni akar, ezt az embert az öngyilkosságra hajtja, az esetben, ha a követelt cselekmény jogosult volt, bambusütésekkel és ha a cselekmény bűnös volt, lefejezéssel büntetetik.

Aki hatóság elleni erőszaknál valamely hivatalnokot súlyosan vagy gyógyíthatatlan módon bántalmaz, azt megfojtják. Delictum sui generis a tanítónak bántalmazása tanítványai vagy tanoncjai által, még a tanítási idő befejezte után is. A szabad ember, aki rabszolgát üt, egy fokkal enyhébben büntetetik, mintha szabad embert ütött volna. Ha a rabszolga a sértés után meghal, megfojtják a tettest. A rabszolga, aki urát üti, lefejeztetik. Az az asszony, aki ütések folytán férjének gyógyíthatatlan betegséget okoz, megfojtatik, és pedig azonnal az ítélet hozatala után. Gyermekek, akik szülőiket, vagy asszonyok, akik férjeiknek szülőit megsértik, azok megfojtatnak. Névtelen denunciációk minden esetben halállal büntetnek és pedig, ha a feljelentés a valónak megfelelt, megfojtással; az ily módon feljelentett egyént a hatóság bűnvádi uton nem üldözheti.

A hamis denunciatio folytán a feljelentő rendszerint oly büntetéssel sujtatik, amely súlyosabb annál, aminővel a feljelentés tárgyát képező bűncselekményt büntetik. Akik a szülőket vagy az atyai nagyszülőket, a férjet, vagy ennek szülőit vagy nagyszülőit denunciálják, még ha a feljelentés tartalmilag a valónak meg is felel, 100 bambusütéssel és 3 évi száműzéssel büntetnek; ha azonban a feljelentés hamis, az esetben megfojtják a feljelentőt. A szülők vagy atyai nagyszülők iránti engedetlenség 100 bambusütéssel büntetetik.

Megvesztegetés esetében a hivatalnokot az ajándék értéke szerint megállapított részletes tábla alapján büntetik. A ki feddésre méltó módon viselkedik, a nélkül, hogy ez által valamely különös törvényt megszegne, legalább 40 bambusütéssel büntetendő.

Vizsgálati foglyok, a kik a felsőbb öt rangosztályhoz tartoznak, vagy a kik a közszolgálatban kitűntek, szabadon közlekedhetnek barátaikkal és rokonaikkal. A ki valamely elítéltet ennek kérelmére megöl, azt két fokkal enyhébben büntetik, mint azt, a ki verekedés közben más megölt.

A vádló a bíróság által mindaddig *letartóztatandó*, a míg a vád tényei bizonyítvák. Az a bíró, a ki a vádlottat szándékosan igazságtalanul felmenti, azzal a büntetéssel büntetendő, a melyet igazság szerint neki kellett volna kiszabni; ha azonban szándékosan igazságtalanul elítélt valakit, ez esetben ugyanazzal a büntetéssel sujtandó, a melyet ő kiszabott. A gyanúsítottak jogában áll vallomást tenni vagy tagadni. Nők csak főbenjáró büntettek miatt helyeztetnek vizsgálati fogságba. Az a hivatalnok, a ki csupán hamis törvényt magyarázat folytán hoz helytelen ítéletet, egy fokkal enyhébben büntetendő, mint az, a ki valamely más okból hozott igazságtalan ítéletet. Minden halálos ítélet egy magasabb bíróság által még egyszer felülvizsgálendő és ha ez által helybenhagyatik, végleges döntés végett a császár elé terjesztendő.

Az a hivatalnok, a ki kifejezett császári jóváhagyás nélkül foganatosított kivégzést, legalább is 80 bambusütéssel büntetetik. A ki a legközelebb kibocsátandó amnestia reményében követ el valamely bűncselekményt, az amnestia kibocsátása esetében nemcsak hogy abból kizáratik, hanem az elkövetett bűncselekmény miatt egy fokkal keményebben büntetetik, mint rendes esetben.

A megtámadási kereset jogi természete.*

Már szólottam arról, hogy az ügylet érvénytelenítése túl menne a megtámadás célján s ezt nem kívánhatják a hitelezők, érdekük nem is kívánja, adós és megtámadott pedig, akiket ez még érdekel a hitelezőkön kívül, nem is vehetik hasznát, levén a hatálytalanság is csak a *csődhitelezőkkel szemben* megállapítva. Az érvénytelenséggel a hitelezők többhöz jutnának, mint amennyit igényelnek. Mert tulajdonjogot, zálogjogot szereznének, holott nekik csak kielégítési igényük van.

Már aztán logikusan következik, hogy ha az átruházás érvényes — «causa finita» — (Zsögöd 47. §. 7.), akkor a tömeg nem a *bukott jogán* áll a magáéval. A bukott a maga jogán érvényesen tul adott. Erre nem állhat a tömeg, mert nincs.

E felfogás — a Zsögödé t. i. — abban találja magyarázatát, hogy a csődtörvény 26. §-a «hatálytalan» kifejezését az *érvénytelenség*-gel tartja egy jelentőségűnek (47. §. 4.) s szerinte a vezető gondolat ebben van; holott ő maga is jól látja, hogy e felfogásnak írott törvényhelyek is határozottan ellene mondanak (csődtörvény 33., 35. §§., 1893: XVIII. tcz. 1. §. 1.) és bárha helyesen jegyzi meg, hogy a megtámadási kereset nem mindig exhibitív kereset, hanem lehet más is, pl. praediciális vagy ad dandum is (47. §. 8.), a fenforgó jogi helyzet mineműségéhez képest.

Mert vegyük csak p. ó. a jogutódlás kérdését (csődtörvény 35. §.). Ha a közadós által történt tulajdonjog-átruházás érvénytelen, mert hogy a csődhitelezőknek de lege detractum jus-ába ütközik, akkor ez az érvénytelenség a jogutódra is kihat (nemo plus juris in alium transferre potest etc.) és a jogutód ellen a megtámadás szintén helyet foglalhatna szabályképpen s csak a kivétel volna statuálandó negative. Ámde a törvény ezzel ellenkezőleg azt állítja szabályul, hogy a jogutód ellen nem gyakorolható a megtámadás s csak azon kivételeket állapítja meg, amikor *mégis* gyakorolható, bizonyára annak meggondolásaképp, hogy a jogcselekvény érvényességét a hatálytalanság nem érinti.

Abban a nézetben vagyok, hogy ha a megtámadható jogcselekvény a hitelezőknek valamely jogába beleütköznék és ez adná meg a hatálytalanság alapját; ha egyáltalán léteznék ilyesvalami jog, a törvény által detrahált jog: akkor ez a jogcselekvény tilos jogcselekvény volna, jogot sértene s *kártérítési kötelezettséget* vonna maga után és a megtámadási kereset az alapon volna felépítendő. És eltekintek a kártérítés subjectív, különösen vétkességi alapjától; szemlélem az objectív kártérítési alapot (1. *Jogt. Közl.* melléklet 1900. 17. sz. 274. «Kártérítési kötelezettséget nemcsak valakinek szándékos vagy vétkes jogellenes cselekménye vagy mulasztása állapít meg, hanem a veszélylyel járó ipari vagy gazdasági üzem gazdája felelős az üzem vagy az abban használt eszközök által másnak okozott kárért, *még akkor is*, ha a gazdát a *köteles gondosság elmulasztása nem is terheli.*» Jogsértésről csak ott lehet szólni, ahol jog van, védett anyagi jog.

Már pedig a hitelezőknek nincs adósuk vagyona, hanem szerzett joguk; személyes igényük, követelési joguk van adósukkal szemben, de ezt nem sérti meg a közadós vagyonának átruházásával és nem sérti a megtámadott a szerzéssel, amikor legtöbbször e dologi jogról mit sem tud.

Jogsértésről s ennél fogva kártérítésről beszélni sem lehet. Ezen régen tul van az elmélet, gyakorlat egyaránt. Ez az elmélet pedig megint elvinne a virtuális jogok birodalmába, meg az ősiséghez, illetőleg ennek éppen azon káros hajtásaiba, amelyek miatt az megszüntetendő, helyesebben, amelyektől az éppen megtisztítandó volt (lappangó teher, átháramlás). Ide vezetne a «jus de lege detractum» elfogadása.

És ne essék bűnömül, ha némi ellenmondást is találnék Zsögöd tanításában. Ha egyszer úgy szól: «Egyik klassziba sem tartoznak (t. i. sem constitutio, sem declaratio, sem exhibitio), vagyis mindannyival szemben önálló válfajok: α) hereditatis petitio; β) a megtámadási igény» (I. k. 185. l. ***), másszor megint: «Csődmegtámadás alig egyéb, mint az előbb szerzett dologi jogon ütött rés a korábban keletkezett idegen obligatio kielégítésére. Némiképp *középfaj* a személyes és dologi igény között» (I. k. 132. l.): akkor eo magis nem lehet exhibitív igény, aminthogy nem az, hanem «önálló válfaj», «középfaj».

* Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a 32. számban.

És ha «a csőd a bukott rendelkezéseit nem *érvényükben*, hanem *hatályukban* érinti» (322. l. *) s ismét, hogy az engedély (átíratásra) a csőd kiütése által erejét el nem veszti, sőt «a csőd folyama alatt is megadandó volna az átírás, éppen úgy, miként az előbből datálódó átírást a megtámadás [csőd-törvény 26.¹ csak ily értelemben alterálja» (1. k. 203. l.) és ha mégis van az *érvényesség* és a *hatályosság* között valamely különbség (321. l. 4. j.), sőt «az érvénytelenség egyik lehetséges oka a hatálytalanságnak, t. i. az ügylet lehet *materiális*, hatály nélkül való azért is, mert érvénytelen, meg más okból is» (1. k. 322. l.): akkor én igazán nem tudom megérteni, hogy miért szükségképpen érvénytelen a csak megtámadható és hatálytalanná váló jogcselekvény és miért válnék érvénytelenné, mi által válnék érvénytelenné az a jogcselekvény, amelynek érvényét a csőd nem érinti, hanem csak foganatját veszi el és miért lenne a telekkönyvi rendtartás 148. §-ában szabályozott kitörlési perhez rokonuló a megtámadási per, «amidőn a törvény 148. §-a csak azokról az esetekről intézkedik, amidőn a bejegyzést az átruházás *virtuális érvénytelensége* okából támadják»? (342. l. **)

Már az mindenképpen bizonyos és helyes, hogy a Schwarz álláspontja (320. l.), aki conditionális igénynek tekinti a csődmegtámadást és mégis törlésre adja s a törvény 148. §-a alá sorolja a megtámadási keresetet, önmeghasonlás (Zsögöd I. k. 548., 549. ll.). Amde ebből felfogásom szerint nem az következik, hogy az igény nem conditionális, de exhibitív; hanem egyelőre csak annyi, hogy ha *condictio* van szóban, akkor nincs törlés és a megtámadási per nem utalható a törvény 148. §-a alá.

Exhibitív ezek után nézetem szerint azért nem lehet a hatálytalansági kereset, mert a jogcselekvény érvényes, mert az tiltva nincs annyiban sem, hogy megtámadható, mert az semmi jogba nem ütközik; a hitelezők javára detrakált «jog» látatlan, levegőben lógó, talán képzeleti valami, amit a jogélet, a mai forgalom meg nem bír és mert tehát a csődhitelezők nem állhatnak a bukott azon jogán, amelyen ő érvényesen tulajdott, s amelyet más érvényesen megszerzett.

III. Milyen hát a kereset természete? Törvényünk e kérdésre nem ad feleletet, az osztrák, a német csődtörvény sem.

Azonban már a csődön kívüli megtámadási jogot szabályozó német és osztrák törvények — ha nem is pozitív rendelkezéseikben, hanem indokolásukban — nagy lépést tettek a helyes constructio felé. «In derselben Weise, wie der Gläubiger, wenn die Sache im Vermögen des Schuldners geblieben wäre, gegen diesen sich aus derselben würde Befriedigung im Wege der Zwangsvollstreckung verschaffen können, ebenso hat der Empfänger die Zwangsvollstreckung in die Sache zum Zwecke der Befriedigung des Gläubigers über sich ergehen zu lassen.» (Német törv. ind. a 7. §-hoz.)

Ez alapon mondja azután Hartmann: «Rückgewähr heisst deshalb nichts Anderes: als *Gewähr der Vollstreckung*». (157. l.)

És a csődön kívüli megtámadási keresetre Zsögöd is azt mondja, hogy az nem exhibitív kereset (I. k. 566. l.) s itt teszi hozzá, hogy a csődbeli megtámadás exhibitív volta consequentiáiban oly pontokra visz, amelyeket jogi igazságokul el nem fogadhatunk. De ez szerinte nem azt bizonyítja, hogy a regula nem ez, hanem hogy korrektívumai nincsenek kifejlesztve.

Önként tolul a kérdés elő: honnan ez eltérés a két megtámadás között és hogy van-e közöttük lényegi eltérés? Mert ha nincs különbség közöttük természetükben fekvő, akkor a kereset jogi természete is csak egy lehet.

Mindenütt olvasom s úgy találom igaz, hogy a csődbeli és csődön kívüli megtámadás egy és ugyanazon alapon nyugszik, hogy lényegileg a kettő egy, természetük azonos.

A csődben azért adatik a megtámadás, hogy a *csődhitelezők* kielégítésére legyen fordítható az, ami megtámadható módon a közadós vagyonából elvonatott; a csődön kívül azért, hogy az *egyes hitelező* fordíthassa kielégítésére azt, amit adósa ilyképp vagyonából elidegenített.

A különbség csak az, hogy a csődben az összhitelezők javára és érdekében a tömeggondnok gyakorolja a megtámadási jogot, míg csődön kívül ezt az egyes hitelező a maga érdekében. A különbség tehát csak mechanikai, de nem az intézmény lényegét érintő, amint hogy a német és osztrák csődön kívüli megtámadási törvények ugyanazon alapelven vannak felépítve, ami a megtámadás tényalapjait és annak jogi hatását illeti, mint a csődtörvényekben szabályozott megtámadási jog.

Ha azt mondja pl. a csődtörvény, hogy ami a megtámadható jogcselekvény által a közadós vagyonából elidegenített, a csődtömegnek visszatérítendő és a csődön kívüli megtámadási törvény úgy rendelkezik, hogy «a hitelező igényelheti, amennyiben kielégítésére az szükséges, hogy ami a megtámadható jogcselekvény által az adós vagyonából elidegenített, mint még mindig oda tartozó, a szerző által visszatéríttessék» (német törvény 7. §.): akkor e két rendelkezésből a dolog lényegébe vágó különbséget jogász szem nem fog találhatni. Sőt a csődön kívüli támadást szabályozó törvény a maga szerencsétlen fictiójával («als noch zu demselben gehörig») adhatna alkalmat a restitutionális elmélet megszüldülésére. Már pedig a törvény indoklása kizárja e felfogás lehetőségét, amidőn megmagyarázza, hogy a visszatérítés alatt csak azt akarja értetni, hogy a hitelező úgy nyerhessen kielégítést a dologból, mintha nem ment volna ki az adós vagyonából, mintha még mindig oda tartoznék és nem érhető a kifejezés úgy, hogy a hitelezőnek joga volna a dologra, hogy az neki kiszolgáltassák és vagyonába menjen.

Amivel tehát értetni kívánja, hogy a bár megtámadható módon elszállott vagyon többé nem az adósé, hogy az érvényesen jött ki onnan. Causa finita. A fictióval szemlélteti, hogy ha az a vagyon az adósnál volna, a hitelező végrehajtás alá vehetné; de mert nincs ott, a megtámadás eredményül adja, hogy a hitelező mégis kielégítheti magát belőle, vezethet reá végrehajtást.

És tehát nincs különbség lényegileg a két megtámadás között. S ha nincs: a megtámadási kereset természete sem lehet más a csődben és más a csődön kívül, hanem egy és ugyanaz.

A hitelezőknek célja a megtámadás által s következőképp magának a megtámadásnak célja nem más, mint hogy a hitelezők kielégítést nyerjenek. A kielégítéshez pedig nem az által jutnak, hogy az adós vagyonai sphaerájából megtámadható módon elszállott rész oda visszakerül, hanem az által, hogy a vagyonrész kielégítésükre fordíttatik. Maga a species? Nem, mert hiszen a megtámadott kifizetheti az összes követeléseket, mert ha tulajdott a dolgon, értékét adja.

Következőképp a hitelezőknek csődben és az egyes hitelezőnek csődön kívül személyes igénye, kötelmi joga van a megtámadottal szemben. Ennélfogva a megtámadottnak is csak személyes, kötelmi kötelezettsége lehet és van.

Ha a kereset ad restituendum vagy ad exhibendum menne, a megtámadott nem szabadulhatna a követelések kifizetése által, a hitelezők a fizetést visszatartathatnák és követelhetnék, sőt követelniük kellene a dolgot magát, a jog visszaruházását stb.

Az, hogy jelzálogkereset esetében a jelzálogtulajdonos menekülhet a fizetés által, s hogy tehát a kereset exhibitív természete ennek nem áll útjában (Zsögöd I. k. 500. l. 12.): nem bizonyítja a megtámadási kereset exhibitív jellegét. Mert a jelzálogkeresetnél a fizetés által való menekülés lehetőségét a *zálog* természete hozza magával. Menekülhet-e valaki a tulajdoni vagy törlési kereset elől fizetés által? Már pedig ha a fizetés által való szabadulás az exhibitív jellegén nyugodnék, ennek is lehetőnek kellene lennie.

Alighanem ide is talál, hogy «a constitutív és exhibitív szolgáltatás közötti különbség csakis a tulajdoni — és nem a zálogjogi — bejegyzéseknél nyer szembeszökő kifejezést» (Zsögöd I. k. 548. l. *).

Ha pedig a megtámadott kötelezettsége személyes, kötelmi, — miként láttuk — akkor az nem lehet más, mint az, hogy engedélyezze a hitelezők kielégítésére azt, ami mindenkivel szemben az övé, a *kereset pedig* ennélfogva nem más, mint *condictio ad dandum, ad constituendum*, amiként ezt Zsögöd is látja és mondja (I. k. 555. l. 7.) quoad posse.

A hatálytalanság ezek szerint csak azt jelenti, hogy a megtámadott ex post megrovódik obligatióval, t. i. hogy engedélyezze a hitelezők céljaira fordítását a megtámadható módon elszállott vagyonnak, s ezt kell a *visszatérítés* alatt érteni.

Olyas valami ez a kereset a kötelmi jogok világában, mint a confessoria in rem actio.

A megtámadásnak negatív hatása: a jogcselekvény hatálytalansága; pozitív hatása: a megtámadott obligatiója, negatív obligatiója (engedélyezze, helyesebben törje, hogy a hitelezők kielégítsék magukat). S ha a negatív obligatiót megsértette (tuladott a dolgon, követelést felhajtott stb.), *átfordul* az obligatio kártérítéssé, gazdagodási igénynyé.

S imhol itt domborodik ki a győri tábla határozatának helytelensége. Ő is dologi jog érvényesítését látja a megtámadásban, holott az kötelmi igény; a bejegyzés érvényessége ellen irányulónak látja a telekkönyvbe bejegyzett jog hatálytalanságára menő keresetet, holott a bejegyzés anyagilag, alakilag érvényes; a nyilvántartási jog kitörölését vitatja, pedig a hatálytalanság ezt sem nem jelenti, sem nem czélozza, mert, miként láttuk, ezzel tul lőne a czélón.

Megfordult e kérdés már a Curia előtt is (7414/1894. Márkus VIII. 13,881.); de hiven elfoglalt álláspontjához nem adta meg a feljegyzést, helyesen átértvén a *hatálytalanság* és *érvénytelenség* között fenálló nagy különbséget.

IV. S van-e gyakorlati jelentősége annak, hogy a kereset ilyen vagy olyan?

Mondjuk mindjárt, hogy sok. Példázzuk meg.

Ha az actio ad restituendum megy: ingót ki kell adni, tulajdonjog visszazáll az adósra; ingatlannál tulajdonjogot törlik, zálogjog megszűnik.

Tegyük fel, hogy mikor mindezek megtörténtek, az adós vagyonhoz jut vagy hitelezőivel kiegyezik, de mindenképp megszűnik a csőd. Az ingó a közadósánál marad, az ingatlan visszairatott nevére, a zálogjog törölve van.

Mit csinál a megtámadott, ha az adós nem respectálja a korábbi jogcselekvényt? Pereljen az ingó kiadásáért, az ingatlan tulajdonjogáért, a zálogjogi engedélyért?

S hát nem volna ez hatálytalanság (érvénytelenség) mindenkivel szemben? Holott a törvény csak a csődhitelezőkkel szemben adja meg.

Az adós átruházza házát A-ra, megér 20,000 koronát. Csődöt nyitnak ellene. A követelések összege 10,000 korona. Eladják a házat a csődben, de előbb a tulajdonjogot törölték. Bejő 20,000 korona. Kit illet a fölösleg?

A megtámadottat, akinek jogát törölték? Mi alapon? Megszűnt tulajdonos lenni.

Ha a kereset ad exhibendum való: nézzük a Zsögöd példát.

A bukott a telekkönyvi rendtartás 148., 149. §-ai szerint törölthető módon birta nevén az ingatlant. Átruházta a megtámadottra, aki harmadik személy ez által. A primus ennek ellenében nem indíthat keresetet, mert utban áll a 150. §. Ha azonban kimondják és feljegyzik a hatálytalanságot, törlik az átirást és a tömeg a *bukott jogán* áll a magáéval: helye lesz a törlési keresetnek.

Mig a mi constructiónk szerint ide nem juthat a dolog, a csődtömeg a maga feljegyzett jogával a megtámadott jogán állván.

A jogutódlás kérdésénél előforduló gyakorlati különbségeket már érintettem (II.).

A megtámadott csődbe jutása esetében a megtámadási igény Zsögöd szerint visszakövetelési igény.

Szerintünk nem az, de nem is bejelentés alá eső igény. Hanem megmarad megtámadási igénynek és a bukott hitelezői javára fog fordíthatni, mintha a megtámadott csődbe se jutott volna. Az ellene nyitott csőd nem változtatja meg az igény természetét.

És nem tudom megérteni, miért kellene a megtámadást kizárni a megtámadott csődtömege ellen (Zsögöd 557. l.). A csődnyitás csak a rendelkezési jogtól fosztja meg a bukottat, de nem eredményez jogutódlást.

Ha a megtámadottól valaki elviszi a dolgot (tolvaj, erőszakos foglaló): a megtámadás esetén kit illet a rei vindicatio? Szerintünk a megtámadottat: neki ez érdekében is áll, mert felelős úgy is.

A csődtömeg mi alapon indíthatna rei vindicatiót, mielőtt a hatálytalanság kimondatott?

Nincs activ legitimatioja.

Tovább fűzhetném e szembeállításokat főként a véletlen veszély, az időközi haszon, értéknövekvés, gyümölcs kérdéseinek szempontjából.

Az eddigiek mind bőséges alkalmat nyújtanak a kérdés gyakorlati fontosságának illusztrációjára is, aminthogy eminenter gyakorlati maga azon kérdés is, hogy a telekkönyvi megszerzés megtámadása esetén a kereset feljegyezhető-e, s amelyet a győri tábla — bárha igen nagy tekintély nyomán — fel fogásom szerint helytelenül oldott meg.

Dr. Menyhárt Gáspár,
ügyvéd, egyetemi magántanár.

Különfélék.

— **A tárgyalás helyiségének** pontos megjelölése ki maradt az idéző végzésből. A budapesti kir. törvényszék 244/900. D. sz. határozatával ezt igazolási oknak elfogadta, mert ez valószínűsíti, hogy a fél a keresgélés és szaladgálás folytán a tárgyalásról megkésett. Ez alkalommal nem mulaszt-hatjuk el ismételt hangsúlyozni, mennyire megkönnyíti a fél tájékozódását és elejét veszi számos jogsérelemnek és igazolásnak, ha az idéző végzés a tárgyaló bíró nevét is tartalmazza, amint ezt némely bíró igen helyesen máris beleveszi a határozat szövegébe. A bíró urak aláírása rendszerint olvashatatlan, a tárgyalási helyiségek pedig gyakran változnak, de ha mind a helyiség, mind a bíró neve megjelöltetik, sokkal kevesebb elkésés lesz.

— **A védő-ügyvéd helye a tárgyalóteremben.** A pancsovai kir. törvényszéknél új végtárgyalási termet rendeztek be és az elnök a védő ügyvédek asztalát az ajtó mellé, a vádlottak padjával egy sorban helyeztette el, míg az ügyésznek az emelvényen jelölt helyet. A pancsovai ügyvédek e miatt méltán szólaltak fel. Ideje volna e folyton ismétlődő kellemetlen incidenseknek, melyek a bírói és ügyvédi kar egymásközi viszonyát zavarják meg, miniszteri intézkedéssel véget vetni, annak kijelentése által, hogy a védőt az ügyésszel mindenben teljesen egyenlő hely illesse.

— **A budapesti V. ker. kir. járásbiróság** helyben lakó alperes ellen első tárgyalásra három havi határidőt tűz.

— **A közigazgatási hatóságok elé tartozó kihágások** betürosos jegyzékét állította össze Fényes Vincze aljárásbíró. Revidálta Éder Géza főszolgabíró. A betürosos részt megelőzi azoknak a hatóságoknak jegyzéke, melyek a kihágások különböző csoportjai felett bíraskodnak.

A védő jogköre. A német Reichsgericht kimondotta, hogy a védőnek nincs joga a vádlottat kihallgattatása közben arra figyelmeztetni, hogy a feltett kérdésre a feleletet megtagadhatja, mert miközben az elnök kérdez, senkinek sincs joga beleszólni a kérdésbe és a védő csak akkor szólhat, ha az elnök neki a szólás jogát megadja.

— **A porosz igazságügyminiszter** egy rendeletében kijelenti, hogy mezei munkásoknak és gazdasági cselédeknek a munkaidő tartamára büntetésük végrehajtására halasztás adható, ha ez harmadik személyek kereseti érdekei súlyos sérelmének elhárítására szükséges és ha semmiféle állami érdek a konkrét esetben más elbánást nem igényel. A gazda kívánságára a cseléd előleges megkérdezése nélkül halasztást adni nem lehet. Ha az elítelt szabadságvesztés-büntetését azonnal meg akarja kezdeni, az rögtön foganatba veendő.

— **A részletügyletekkel** való visszaélések tipikus esete fordult meg nemrég a berlini Landgericht előtt. Egy szegény vasalónőt egy ügynök aranyóra vételére bírt rá. A 70 márka vételárra a vevő 7 márkát fizetett, a hátralék 5 márkás havi részletekben volt törlesztendő. 19 márkát törlesztett is a leány, mikor egy aranyműves ismerőse felvilágosította, hogy az órának gyári ára 16 márka. A leány erre kétségbeesett leveleket írt az eladónak, kérve, hogy bontsák fel az ügyletet. Mivel pedig levelére választ nem kapott, az órát 12 márkára elzálogosította és a zálogjegyet a cégnek beküldötte. Az eladó feljelentése folytán az elsőbíróság sikkasztás miatt 3 napi fogházra ítélte őt, de a felebbezési bíróság felmentő ítéletet hozott, egyrészt mert a panaszos beismerte, hogy az óra beszerzési ára 27 márka, másrészt, mert a bíróság a leány eljárásában nem talált jogsértő szándékot.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre — 12 kor.
negyedévre 6.

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Magyar Jogászszyülés. — A törvénytelen kiskoru gyermek tartása és a m. kir. Curia gyakorlata. Dr. Raics Lázár mohácsi ügyvédttől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Magyar Jogászszyülés.

A tizenegyedik Magyar Jogászszyülés 1896. év szeptember havában tartatott meg. Az ügyvitel intézésére ezen jogászszyülés teljes-ülése által megválasztott állandó bizottság 1898 június 20-án, tehát majdnem két évvel a választás után tartotta *alakuló* ülését.* Ezen az ülésen az állandó bizottság négy albizottságot alakított, melyeknek utasításul adta, hogy az 1898. év október hó végére terjeszszék be a tizenkettedik jogászszyülésre kitüzendő kérdések iránti javaslatokat. Ezenkívül az állandó bizottság felkérte a Jogászegyletet és az Ügyvédi Kört, hogy amennyiben némely kérdéseket a Jogászszyülésen tárgyalatni ohajtanának, ez iránti javaslatokat az állandó bizottsággal közölnék.

Azóta a Magyar Jogászszyülés állandó bizottsága semmit sem hallatott magáról. Körüle a csendet nem zavarta meg semmi. Semmi, mert az a néhány közlemény, amelyben meg-sürgettük a tizenkettedik Jogászszyülés egybehívását, hatás és válasz nélkül maradt.

Ezuttal ismételten idézzük a Jogászszyülés alapszabályainak 4. §-át, mely meghatározza, hogy az állandó bizottság *köteles* a Jogászszyület legalább is az előbbi gyűlés évét követő második naptári év folyama alatti időre összehívni s ezt a gyűlés megnyitása előtt legkésőbb hat hónappal közzé tenni. A 7. §. szerint pedig «az állandó bizottság *köteles* a megelőző jogászszyülés befejezését követő négy hónap alatt a leginkább szükségelt jogreformok köréből a következő jogászszyülésre kérdéseket kitüzni; minden egyes kérdés feletti véleményezésre egy vagy több szakférfiut, a kérdés előadására pedig a gyűlés valamely tagját felkérni.

A tizenegyedik Magyar Jogászszyülés óta négy év telt el anélkül, hogy a Jogászszyülés előkészítve vagy csak a kérdések kitüzve volnának. Miért a késedelem? Hogyan van az, hogy az egylet vezetősége, melynek alapszabályszerű feladata volna az intézményt felvirágoztatni, az alapszabályokon magát egyszerűen tulteszi és ez által a jogászszyület egyszerűen elaltatja?

Még azzal sem volna menthető e mulasztás (ami ugyan az alapszabályokkal szemben mentségül különben sem szolgálhatna), hogy a Jogászszyülés idejét multa intézmény, vagy hogy időközben nem volt a Jogászszyülésre szükség. Ha a Jogászszyülés újabb szervezetet igényelne vagy megtartásának alapszabályszerűhatárideje a szükségletnek és az igényeknek meg nem felelné: ám a vezető állandó bizottság ragadja meg az iniciatívát, tegyen a Jogászszyülés teljes-ülésén indítványt az intézmény felosztatása vagy ujjaszervezése, avagy az alapszabályok által meghatározott határidő megváltoztatása iránt. Mindaddig azonban, míg a mostani alapszabályok vannak érvényben, azok respectálandók és végrehajtandók.

De mellőzve a dolognak ezt a formális oldalát, vajon

* A tizenegyedik jogászszyülés tárgyalásának naplója csak a gyűlés megtartása után egy év mulva jelent meg.

nincs-e épp oly szükségünk a Jogászszyülés intézményére ma, amint szükségünk volt ezelőtt harmincz évvel? A Jogászszyülés alapszabályainak 1. §-a szerint célja ez intézménynek az ország jogászait «a tudományos téren szorosabb személyes érintkezésre és eszmecserére egyesíteni, a hazai jog szükséges átalakítására s fejlesztésére befolyást gyakorolni.»

A jog terén megállás nincs, folytonos a fejlődés, a tökéletesbülés. Nekünk magyaroknak pedig annyi fejleszteni, reformálni valónk van!

Éppen most várjuk a legnagyobb érdeklődéssel és reménnyel a polgári törvénykönyvnek *első tervezetét*. Mennyi fontos controvers elvi kérdés merült fel már az előkészítés folyamán, amely méltó volna arra, hogy jogászszyületi megvitatás tárgyául szolgáljon. Nem egy, de tiz jogászszyülés tárgysorozatát ki lehet tölteni csak a polgári törvénykönyv szerkesztése nyomán felvethető nagyjelentőségű vitáponokkal.

Közvetlen küszöbén vagyunk az általános polgári perjog kodifikációjának. Itt sem találkozunk csupa tisztázott, határozott állásponttal. Általánosan sürgetik a kereskedelmi-, a csőd-, ipar-, végrehajtási, ügyvédrendtartási törvények revisióját.

Büntetőtörvényünk sokszor feltárt hiányai daczára ma is érintetlen. A novella szintén előkészítés alatt áll.

Egész közigazgatási szervezetünk gyökeres reformja csupán idő kérdése, anélkül, hogy a rendkívül bonyolult és nehéz munka részletei kellőleg előkészítve volnának.

Megvitatásra kitüzendő fontos elvi kérdések tehát fölös számmal vannak.

Azt sem állithatja senki, hogy az ország jogászainak tudományos eszmecserére való összegyűjtése időt mult dolog volna. Hol nyilatkozzék meg a jogászi közvélemény, ha nem az egyetemes jelleggel bíró jogászszyülésen, mely egyesíti az ország legtávolabbi vidékein lakó legkülönbözőbb élethivatusú jogászokat.

Külföldön nem is hanyagolják el a tudományos gyűléseket.

Mig Németországban minden évre esik egy kongresszus, jogász- vagy ügyvédgyűlés, addig nálunk az utolsó jogászszyűlések közt mind nagyobb hézagok voltak. (1885—1889—1896).

Legfőbb ideje, hogy a jogászszyülés vezetősége a szükséges előintézkedéseket tegye arra nézve, hogy a tizenkettedik jogászszyülés legalább 1901. év őszén megtartható legyen.

A törvénytelen kiskoru gyermek tartása és a m. kir. Curia gyakorlata.

Hazai jogunk szerint a törvénytelen gyermekek a törvényesekkel nem élveznek egyenlő jogokat.

Ez a jogelv, mely abban nyilvánul, hogy a törvénytelen gyermek atyja nevét nem viselheti, annak jogaiban nem osztozik, előnyeit nem igényelheti, szóval a család jogaiból ki van zárva — azzal mérsékeltek, hogy a törvénytelen születés a gyermeknek sem polgári becsületében, sem előmenetelében rövidséget nem okozhat.

Ez a jogszabály sok esetben mégis csak elvont kijelentés marad, melynek concret megvalósulása kivált akkor, ha az anya vagyontalan, a természetes apa pedig apaságát tagadja,

csak a véletlenre van bízva; mert milyen előmenetel, milyen jövő vár az olyan törvénytelen gyermekekre, mely nemzője és családja szeretetétől és támaszától megfosztva, az élet rohamos árába tehetetlenül sodortatik?

A törvénytelen kiskoru gyermek jövője biztosításának hathatós eszköze, de egyszersmind egyedüli kötelessége a természetes apának gyermekével szemben az a törvényben gyökerező kötelme, hogy törvénytelen gyermekét vagyonához mérten eltartani köteles.

Mi sem természetesebb tehát, mint hogy ennek a kötelességnek kényszer útján való hatályossá tétele elsőrendű jog- és társadalom-politikai feladat.

A *Jagt. Közlöny* hasábjain ismételve szóba került, hogy a gyámsági törvényünk annak daczára, hogy «megalkotása idejében valódi szükséglet pótolta, nemcsak hiányos, de homályos is, hogy különféle eltérő értelmezésekre ad alkalmat».

Igy egyik cikkben* panasz tárgyává tétetik, hogy a bírói gyakorlatban két mindennapi kérdésben oly ellentét uralkodik, hogy a kibontakozás felette meg van nehezítve.

Ezen kérdések egyike a törvényes házasságból származó gyermek tartásának kérdése akkor, ha a szülők tartósan elválva élnek vagy ha a válóper megindult; a másik pedig a törvénytelen kk. gyermek tartására vonatkozó azon eljárás, midőn a törvénytelen gyermek anyja (gyám) a természetes atyával a tartásra nézve kiegyezett s ezen egyezség daczára később bírói uton a törvénytelen gyermek anyja (gyám) a természetes atya ellen fordul s ezt a tartás iránt perbe fogja.

De míg a szóban forgó cikk írója csupán az első kérdést veszi bírálat alá s arra az eredményre jut, hogy a m. kir. Curiának újabb gyakorlata ugy a házassági törvény-nyel, valamint korábbi gyakorlatával ellentétben áll, addig a másik kérdésre vonatkozólag csak constatólja, hogy a Curia gyakorlata ingadozó.

Ez okból a magunk részéről az utóbbi kérdést szándékozunk bírálat tárgyává tenni s annak kimutatását megkísérteni, hogy a Curiának a törvénytelen kiskoru gyermekek tartására vonatkozólag most érintett ingadozó gyakorlata közül melyik felel meg nézetünk szerint gyámsági törvényünk szellemének s az anyagi igazságnak.

Osztönözve érezzünk magunkat erre azért, mert már magában véve az a körülmény, hogy a törvénytelen kiskoru gyermek tartására vonatkozó igényt abban az esetben, ha az anya a törvénytelen gyermek atyjával kiegyezett és ez az egyezség a kiskoru érdekeit nyilvánvalóan sérti, a legfőbb bíróság hol megállapítja, hol elutasítja, sajnálatos, annál is inkább, mert a tartáshoz való igény a kiskorunak egyedüli fegyvere a természetes atyával szemben.

Hogy az elibénk tűzött feladatot megoldhassuk, szükségesnek tartjuk azokat a jogi szempontokat vizsgálat tárgyává tenni, melyek a kir. Curia ellentétes gyakorlatát előidézték.

Az 1887 augusztus 30-án 2370. sz. a. hozott ítéletében (Márkus: Felsőbíróági elvi határozatok I. köt. 301. l.) a királyi Curia következőleg indokolja meg a természetes apát tartásdíjban marasztaló határozatát: «Alperes beismerte, hogy a gyermek fogamzásának időszakában felperessel nemileg közösült; tekintve, hogy *atyasági perben elsősorban bíróilag a kiskoru gyermek érdeke védendő meg*,... alperes tartási kötelezettségét meg kellett állapítani; mert *hogy a szülők mi módon egyeztek ki, az a gyermek érdekét nem érintheti*, a tartás pedig az atyát terheli, különösen a fenforgó esetben, midőn az anya vagyontalan.» (Ugyanigy az 1887 november 10-én 4310. sz., valamint a 7089/90. sz. határozatokban.)

A most idézett határozatokból kitűnik, hogy a legfőbb bíróság itt az anya és természetes apa között a törvénytelen kiskoru tartását illetőleg létrejött egyezséget akkor, ha ez meggyőződése szerint a gyermek érdekeit sérti, *feltétlenül*

hatálytalannak tekinti csak azért, mert atyasági perben bíróilag a gyermek érdeke védendő meg, melynek tartásra szüksége van. A kir. Curia tehát a fenti határozatokban annak a vizsgálatát, vajon az egyezséget a gyámhatóság jóváhagyta-e vagy sem, szükségesnek egyáltalában nem tartja, mit azzal fejez ki hallgatag, hogy a gyámhatósági jóváhagyás szükségéről egyik határozatban sem emlékezik meg, a tartásdíj megállapítását pedig pusztán annak a ténykörülménynek fenforgásától teszi függővé, hogy a törvénytelen kiskoru érdeke meg legyen sértve.

Nyilvánvaló ebből, hogy a kir. Curia a most idézett határozatokban az osztrák polgári törvénykönyv álláspontjára helyezkedett.

Ennek 170. §-a ugyanis azt a jogszabályt tartalmazza, hogy: «szabadságukban áll a szülőknek a természetes gyermek tartása, nevelése és ellátása iránt maguk közt megegyezni; ily egyezség azonban a gyermek jogait nem csorbíthatja.»

Az ezen §. nyomán kifejlődött osztrák bírói gyakorlat azt tartja, hogy mindazon esetekben, melyekben az anya a törvénytelen kiskoru gyermek atyjával (tehát a szülők maguk között) a tartás iránt egyezséget kötött, a természetes apa ezen egyezség daczára tartás fizetésére kötelezendő, ha a kiskoru érdeke in concreto sértve van; e mellett pedig nem kívánja a gyámhatóság jóváhagyását. Az apának az anyával szemben fenálló és az egyezségből netán folyó jogos igényét ellenben a tartás iránti per nem érinti.

Midőn azonban a törvénytelen kiskoru gyermek tartására vonatkozólag ennek gyámja (osztrák polgári törvénykönyv 189. §.) az apával kiegyezik, ily egyezséghez az osztrák bírói gyakorlat gyámhatósági jóváhagyást feltétlenül megkíván; mert a 233. §. szerint a gyám minden oly ügyletekben, melyek nem a gazdaság rendes folytatásához tartoznak és melyek nagyobb fontosságuk — mint a tartás kérdése is — a gyámhatóság jóváhagyását kikérni tartozik.

Ez a gyakorlat az osztrák polgári törvénykönyv szellemének egészen megfelel, mert a szülőknek a gyermek tartására vonatkozólag létrejött egymás közötti megállapodása a gyámhatósági jóváhagyást nem igényli éppen azért, mert a bírónak törvényszerinti joga, sőt kötelessége ily egyezség daczára a törvénytelen kiskoru érdekeit in concreto megvédeni, de meg azért is, mert az osztrák polgári törvénykönyv szerint a törvénytelen kiskorut mint gyám nem is az anya, vagy legalább nem kizárólag képviseli.

Egy másik ítéletében a kir. Curia a következő indokokkal támogatja ugyancsak azt a döntést, hogy az anyának a természetes apával való egyezségét a törvénytelen kiskoru tartása tekintetében hatálytalannak mondja ki:... «mert az 1877. évi XX. tcz. 113. §. 11. pontja szerint a gyám (anya) köteles a bíróság előtt vagy bíróságon kívül kötött egyezség esetében a gyámhatóság jóváhagyását kikérni, ha az egyezség által a kiskorunak törzsvagyona kevesbednék, már pedig a törvénytelen gyermeket illető tartásdíj nem képezvén valamely törzsvagyon jövedelmét, az a kiskorura nézve töke-vagyonnak tekintendő» (l. Márkus: Felsőbb bíróságaink elvi határozatai VII. k. 12,751. sz.).

Már most ezzel, valamint az előbb idézett határozatokkal szemben áll a kir. Curia ama gyakorlata, hogy: . . «az anya és természetes apa között az atyaság és gyermektartásra nézve létesült egyezség esetében a gyámhatósági jóváhagyás szüksége az 1877: XX. tcz. 113. §-a értelmében fen nem forog», vagyis más szóval: *bármely egyezség, melyet az anya mint term. és törv. gyám a természetes apával a tartás iránt köt, ha még oly sérelmes is a kiskorura nézve, feltétlenül érvényes* azért, mert a gyámhatósági törvény 113. §-ában, melyben a gyámhatósági jóváhagyást igénylő esetek fel vannak sorolva, ez az eset elő nem fordul.

Hogy a két ellentétes gyakorlat keletkezésének lehetőségét megértjük, szükségesnek tartjuk rámutatni arra a körül-

* L. *Jagt. Közl.* 1899. évf. 2. sz.

ményre, hogy a gyámsági törvény nem tartalmaz az osztrák polgári törvénykönyv 170. §-a hasonlatára kifejezett rendelkezést a törvénytelen kiskorúak tartása tekintetében. Az 1877: XX. tcz. 11. §-a ugyanis csak annyit mond, hogy: «a törvénytelen gyermekek tartását és nevelését tárgyzó kötelezettségre nézve a fenálló jogszabályok érintetlenül hagyatnak s e kötelezettség iránt, ha az vitássá válik, a bíróságok határoznak».

A törvénynek ezen homályos rendelkezése, valamint az a régibb jogszabály, hogy a törvénytelen gyermekek sem atyjuk, sem anyjuk után törvényes öröklési joggal nem birtak, hogy köztük és szüleik között törvényes rokonsági kapocs nem létezett, alapul szolgált oly felfogás keletkezésének, mely szerint a természetes atya az általa nemzett gyermek tartására inkább a gyermek nemzése által az anyán elkövetett kár megtérítése végett köteleztetik, mintsem a nemzés folytán a gyermek és atyja között lévő vérségi kapcsolatokból eredő természetes és erkölcsi jogalapon.

Ily felfogásból kiindulva, csak természetes, hogy a kir. Curia oly gyakorlatot is statuálhatott, amely mellett a törvénytelen kiskorú gyermek érdekeit teljesen figyelmen kívül hagyhatja, kimondván, hogy az anya (term. és törv. gyám) és a természetes apa között a gyermek tartására nézve kötött egyezség feltétlenül érvényes és meg nem támadható, ha az a kiskorúra nézve még oly sérelmes is; mert ez a gyakorlat csak folyományaként jelentkezik a kérdéses felfogásnak s az apasági és tartási per pusztán az anya kárának a megtérítésére szolgáló eszköz s *ez esetben a létrejött egyezség, mint az anyának saját ténye jelentkezzén, az anya (gyám) azt meg támadni jogosítva nincs.*

Ily értelemben határozott is a kir. Curia mint felülvizsgálati bíróság a legujabb időben az I. G. 627/99. számú ítéletében: ... «Ellenben alapos alperesnek az a panasza, hogy felperes tartás iránti keresetével elutasítandó volt volna amiatt, mert az A. alatti egyezség megkötésével megszűnt felperesnek az a joga, hogy a már felvett 200 frton felül gyermekeinek tartása fejében tőle bármit követelhessen.*

Ugyanis az A. alatti egyezséget alperessel «a felperes maga kötötte, ezen saját tényét felperes megtámadni és ebből folyólag az említett okiratnak kötelező erejét kétségbe vonni nem jogosult».

Ez a felfogás azonban nem bir nézetünk szerint jogosultsággal, mert ha nem is tagadható, hogy a tartásdíj rendszerint az anyának s nem a kiskorúnak jut korlátlan rendelkezése alá (a tartásdíj birói gyakorlatunk szerint a kiskorúnak 12—14. életéve elértéig fizetendő), az mégsem állitható, hogy a tartásdíj az anya részére, mint ezt megillető követelés s nem a kiskorú gyermek javára ítéltetik meg, következésképpen akkor, midőn az anya mint term. és törv. gyám az apával a tartásra nézve kiegyezett, ebben az egyezségben a saját s nem a kiskorú igénye tárgyában disponált, mert az ezzel ellenkező értelmezés mellett még akkor is lenne a természetes apa tartásdíj fizetésére kötelezhető, ha a kiskorú gyermek a szülés után nyomban meghalt volna, amennyiben így is lehet az anyának kára.

S mégis ily esetben birói joggyakorlatunk értelmében az anya a neki okozott kárát — mint pusztán a nemi közösülés jogczimén alapuló követelést — a természetes apával szemben nem érvényesítheti, de sőt még a szülési költségeket sem érvényesítheti.

De a kir. Curianak most érintett felfogása ma már azért sem bir jogosultsággal, mert létrejöttének feltételeit elavult jogszabályokból meríti.

Ha ugyanis tekintetbe vesszük, hogy újabb birói joggyakorlatunk — szakítva a fentebb érintett régibb jogszabály-

lyal — a törvénytelen gyermekek jogi állása tekintetében általában mindinkább a szabadelvűbb irányt követi, kimondván s állandóan követvén azt az elvet p. o., hogy a törvénytelen gyermekek anyjuk után örökösödési joggal bírnak, még pedig abban az esetben is, ha törvényes és törvénytelen gyermekek együtt maradtak volna hátra, ha továbbá figyelembe vesszük, hogy az újabb törvényhozások, így névszerint a német birod. polgári törvénykönyv a kor szellemének megfelelőleg a törvénytelen kiskorúak érdekei védelmében még tovább megy s hogy többet ne emlitsünk, azt a lehetőséget concedálja, hogy a törvénytelen gyermek atyja vagyonában a törvényes gyermekkel egyenlő jogokat élvezhessen (német birodalmi törvénykönyv 1712. §.), úgy hisszük, nem késhtünk a kir. Curia ama gyakorlatának helyességét elismerni, mely hazai jogunk homályossága folytán a változott viszonyoknak megfelelőleg kimondja, hogy az anya és természetes apa között a gyermek tartására vonatkozólag kötött egyezség a törvénytelen kiskorú gyermek érdekeit nem sértheti, következésképpen oly egyezség sem birhat joghatálylyal, — tekintet nélkül arra, vajon azt a gyámhatóság jóváhagyta-e vagy sem — mely a szülők között a gyermek érdekeinek világos sérelmével kötött.

A kir. Curia azonban — mint fentebb láttuk — azon indokból is hol helyt ad, hol pedig elutasítja a tartáshoz való igényt, vajon a gyámhatóság a szülők közötti egyezséget jóváhagyta-e vagy sem.

Itt azonban a kérdés már nem a hangoztatott jogelv, hanem pusztán amaz alárendelt kérdés körül forog, hogy a gyámsági törvény 113. §-ának 11. pontja miként értelmezendő, vajon akként-e, hogy a törvénytelen kiskorú illető tartásdíj ennek tőkevagyonát, avagy pedig törzsvagyonára jövedelmét képezi-e, mely utóbbi esetben a hivatkozott törvényszakasz szerint az egyezség érvényességéhez gyámhatósági jóváhagyás nem szükségeltetik, míg az előbbiben szükséges.

S itt mit tapasztalunk? Azt, hogy a kir. Curia a gyámsági törvény fentebb érintett homályos rendelkezését annak a mindenkor felfogásnak, mely ellentétes gyakorlata kiindulási pontjául szolgál, egyszerűen szolgáltatába hajtja. Mikor ugyanis a nézetünk szerint helyes felfogásból, t. i. abból indul ki, hogy a szülők közötti egyezség a törvénytelen kiskorú érdekeit nem érintheti, ez esetben a gyámsági törvény 113. §-ának 11. pontját is akként értelmezi, hogy a tartásdíj a kiskorú tőkevagyonát képezi, mert ezen értelmezés mellett az egyezséget érvénytelennek mondhatja ki; midőn pedig ezt a jogelvet ignorálandónak tekintti, a most hivatkozott szakaszt viszont akként értelmezi, hogy a tartásdíj a kiskorú törzsvagyonának jövedelmét képezi, mert így viszont a másik felfogásához képest a kiskorú érdekének szóba sem kell jönnie.

Az 1877: XX. tcz. 113. §-ának értelmezésére a legfőbb ítélőszék 1879 december 15-én 938. sz. a. azt az elvi határozatot hozta, hogy a 113. §-ban felsorolt esetek nem példaképpen, hanem taxative vannak felsorolva.

Kérdés, hogy eme elvi kijelentésével a kir. Curia megfelelt-e a törvény intentiójának és lendített-e a gyámoltak és gondnokoltak érdekein s vita tárgyát képezheti ugyancsak, vajon nem-e lett volna helyesebb a gyámsági törvényben az osztrák polgári törvénykönyv 233. §-ának mintájára a gyámhatósági jóváhagyás kikérésének szükségességét egy általános jogszabályba foglalni és kimondani, hogy a gyám általában minden oly ügyletekben, melyek nem a gazdaság rendes folytatásához tartoznak és melyek nagyobb fontosságúak, birói (gyámhatósági) beleegyezés nélkül semmit sem tehet.

Ez esetben bizonyára nem támadt volna kontroversia a királyi Curia gyakorlatában ebből a szempontból, mert tudvalevő dolog, hogy a törvénytelen kiskorú tartásdíjának kérdése a legtöbb esetben a gyermek életfentartása feltételeivel azonos.

* Felperes szegényjogon, mint kiskorú gyermekei gyámja perelt, a kir. törvényszék helyt adott a keresetnek.

De még így is helyesebb nézetünk szerint a tartásdíjat a törvénytelen kiskoru tőkevagyonának minősíteni és az anya által a természetes apával kötött egyezséget ez okból hatálytalannak kimondani; mert bár sok esetben (kivált a törvényhozó által szem előtt tartott esetekben, melyek közé a tartásdíj nem tartozott) nehéz annak a meghatározása, vajon valamely egyezés által a tőkevagyon kevesbedik-e, avagy pedig a törzsvagyon jövedelméből fedezhető: a tartásdíj tekintetében mégis ez a megkülönböztetés tárgytalan és szóba sem jöhet, mert a tartásdíj a kiskorura nézve — kivált ha anyja vagyontalan — mint életszükségletei fedezésére rendelt érték valóságos tőkevagyonának tekintendő. (Curia 1891. évi 7098. sz. határozat indokolása.)

De még ha figyelembe vesszük, hogy az 1877: XX. tcz. 113. §-ának végbekezdése szerint ama jogügyletek, melyek által a kiskoru jogokról lemondana, még gyámhatósági jóváhagyás esetében sem kötelezők, oly esetben pedig, midőn az anya, mint a törvénytelen kiskoru gyámja az apával a gyermek tartására nézve a gyermek érdekeinek sérelmére lemond, vagy oly csekély összegben kiegyezik, mely számba sem jöhet, — szintén joglemondással állunk szemben — nézetünk szerint alig szenvedhet kétséget, hogy a kir. Curianak ezen általunk helyesnek declarált gyakorlata tételes törvényünk rendelkezésének is megfelel.

Ha már most a kifejtettekből a konsequentit le akarnának vonni, csak a következő alternatíva lehetséges: vagy megmarad a kir. Curia ama gyakorlata mellett, mely szerint a törvénytelen kiskoru érdekeit sértő, a szülők között létrejött egyezséget feltétlenül érvénytelennek tekint, miután ily esetben joglemondás foglaltatik a kiskorura nézve, vagy továbbra is megmarad ama felfogásból kiinduló gyakorlat mellett, mely szerint a tartásdíj az anya érdekében ítéltetik meg, mely esetben — mint kifejtetni szerencsénk volt — az ingadozás a gyakorlatban kikerülhetlen s a törvénytelen kiskoru gyermekek előmenetele és életfeltételei felette bizonytalanokká lesznek.

Ugy hisszük, hogy a mérleg serpenyője csak a kiskorúak javára billenhet.

Dr. Raics László,
mohácsi ügyvéd.

Különfélék.

— **Körözüvények visszavonása.** A m. kir. igazságügy-miniszter 17,337/1900. sz. a. kelt rendeletében felhívja a bíróságokat, hogy mihelyest a vizsgáló bíró, vád tanács vagy a kir. törvényszék bármely tanácsa BP. 472. §-ának második bekezdése értelmében teljesítendő vizsgálat során vagy annak befejezése után bűnösséget vagy büntetést kizáró ok fenfor-gásáról vagy a vád elejtéséről értesülnek, a körözüvény visszavonása iránt a nyomozó-levéll, illetőleg személyleírás körözésének bírósági iktató száma és kibocsátási idejének közlése mellett a «Rendőri Közlöny» útján haladéktalanul intézkedjenek és a visszavonás közzétételét ellenőrizni el ne mulaszták. Nehogy továbbá oly esetekben, midőn a nyomozó-levéll kibocsátása, illetőleg a személyleírás körözése óta a Btk. 106. §-ában megjelölt határidő elmúlt és az elévülést a bíróságnak az elkövetett bűntett vagy vétség miatt a tettes vagy részes ellen irányzott határozata vagy intézkedése félbe nem szakította, a terhelt még a nyomozó-levéll kibocsátása, illetőleg a személyleírás körözése következményeinek ki legyen téve: ugyancsak szem előtt tartandó az is, hogy a vizsgáló bírók és a vád tanácsok a nyomozó-levéll kibocsátásával, illetőleg a személyleírás körözésével egyidejűleg jelöljék meg a határozat fogalmazványának, illetőleg az előadmányi ívnek külsőjén az elévülés bekövetkeztének határnapját és gondoskodjanak az Ü. Sz. 249. §-ában meghatározott módon arról is, hogy az ügyirat a sürgetési naplóba beiktattassék, végül annak bemutatása esetében azonnal megfelelőleg intézkedjenek.

Hatáskör megállapítása, ha súlyos testi sértés összefüggésben áll közrend elleni kihágással. A m. kir. miniszterium következően határozott. Ebben az ügyben az eljárás a kir. bíróság hatáskörébe tartozik.

Indokok: A feljelentés szerint Sz. István és társai kutasí lakosok az 1889. évi szeptember hó 3-án megtartott kispáli bucsu alkalmából az ottani korcsmában verekedtek. H. János és Sz. Ferencz a feljelentésben csatolt orvosi vélemények szerint 10—14, illetőleg 7—8 nap alatt gyógyuló testi sérüléseket szenvedtek. A rend helyreállítása végett a verekedés színhelyén megjelent községi bíró és éjjeli őrk orozva megtámadtattak és tetteleg bántalmaztattak.

Mínthogy a hatóság elleni erőszak tetteseit kinyomozni nem sikerült, a zalaegerszegi kir. törvényszék 1899 szept. hó 20-án 3200. B. sz. a. kelt végzésével az iratokat a testi sértés és a közrend elleni kihágás (Kbtk. 75. §.) illetékes elbírálása végett a zalaegerszegi kir. járásbíróshoz tette át. Ez utóbbi azonban tekintettel arra, hogy «a Sz. Ferencz sérelmére elkövetett súlyos testi sértés vétsége és H. János sérelmére elkövetett könnyű testi sértés vétsége miatt vád előterjesztve nem lett», az ügyet az esetleg fenforgó közrend elleni kihágás illetékes elbírálása végett a közigazgatási hatósághoz tette át.

A zalaegerszegi járás főszolgabírája által folyamatba tett eljárás során Sz. Ferencz és H. János sértettek kihallgattatván, kijelentették, hogy a tettesek megbüntetését nem kívánják, azonban velük szemben gyógyítási költségeik, fuvar- és napi-dijai megállapítását kérték. E kijelentésük folytán a főszolgabíró az iratokat illetékes elintézés végett a kir. járásbíróshoz visszaküldte és pedig hivatkozással arra, hogy a verekedés, ha ez által testi sértés okoztatik, «megszűnik közrend elleni kihágást képezni, s mint a testi sértést okozó cselekedet egyik tényező eleme ezen súlyosabban büntetendő cselekményben olvad fel». Mínthogy pedig a hivatalból üldözendő súlyos testi sértés vétségének elbírálása, valamint a könnyű testi sértés által okozott költségek megállapítása a kir. járásbíróshoz tartozik: a főszolgabíró ez ügyben az eljárás folytatását megtagadta.

A Sz. Ferencz ellen elkövetett testi sértés, tekintettel az általa okozott sérülésének nyolcz napot felülhaladó és 20 napon aluli tartamára, Btk. 301. §-ában meghatározott súlyos testi sértés vétség ismérveit tünteti fel. — Mínthogy pedig a Btk. 312. §-a szerint kizárólag a könnyű testi sértés vétsége az, mely miatt a bűnvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg: az a körülmény, hogy a sértett nem kívánta a tettesek megbüntetését, nem áll útjában annak, hogy az 1897. évi XXXIV. tcz. első bekezdésének 1. 4. pontja értelmében hatáskörrel bíró kir. bíróság hivatalból meg ne indítsa az eljárást, és azt az azzal tárgyi és személyi okokból összefüggő közrend elleni kihágásra ki ne terjessze. (14,778/1900. I. M. sz.)

— **Tájékoztató** a kir. Curia és a kir. ítélő táblák teljesülési polgári döntvényeihez. Összeállította egy táblabíró. A rendszerbe foglalt mutató hasznos szolgálatokat tehet a gyakorlatban. Ára 1 korona, kiadja Politzer Zsigmond.

Az egri jogakadémián a következő rendkívüli tan-tárgyakat adják elő: Közegészségtan. Dr. Turtsányi Gyula. — Római perjog. Dr. Rátvay Géza. — Alkotmányunk 1848-ban és 1867-ben. Dr. Kiss István. — Közszolgálati pragmatika. Dr. Samassa János. — Közigazgatási bíráskodás. Dr. Samassa János. — Iparügyünk szervezete. Dr. Samassa János. — Bevezetés a statisztikába. Dr. Samassa János.

— **Chinai házassági jog.** Chinában közeli rokon utáni gyász idejében tilos házasságot kötni; az özvegy meghalt férje után három évig köteles gyászolni. Büntetés terhe mellett tilos oly időben házasságot kötni, amidőn egy ascedens a fogházban tartózkodik; tilos továbbá a házasság az ugyan-azon családnévvel bíró személyek között. Büntetés éri azt is, aki nejét alaptalanul magától elküldi. Alapos válási okok: a nő meddősége, annak szemérmertlensége, megvetést tanusító magatartása a férj szülőivel szemben, rágalmozási hajlama, lopásra való hajlandósága, féltékeny jelleme, tartós betegsége. De még ez esetek fenforgásakor sem jogosult a férj válni, ha neje három évig gyászolta apósát vagy anyósát; ha a család meggazdagodott, holott előbb és a házasságkötés idejében szegények voltak; ha a nőnek nincsenek szülői, akik ismét magukhoz vehetnék őt.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fielvére 12 kor. negyedévre 6 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Feltételes elítélés. — *Jogirodalom:* A nemzetállam tan-
könyve. Irta dr. Kuncz Ignác kolozsvári ny. r. jogtanár. *Ifj. dr.*
Putkovich Sándor pozsonyi akad. ny. r. jogtanártól. — *Törvénykezési*
Szemle: Néhány szó a törvényszékek feladata és hatásköréről rész-
vénytársaságok és szövetkezetekkel szemben. *Gaiustól.* — Lejára
utáni forgatmány. *Dr. Gáspár Gyula* halmi ügyvéd. — A ház-
sági törvény 100. §-ához. *Dr. Jacobi Béla* budapesti ügyvéd. —
Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti egyetem jog- és állam-
tudományi karának tanrendje. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Feltételes elítélés.

Ki tudja, hányadszor irtuk lapunk élére igazságügyi
programként e fogalmat. Ki látja előre, hogy még hány
zajos helyesléssel kísért képviselőházi beszédet diszit és mennyi
idő telik még el addig, amíg a pium desideriumból törvény
válík?

Jubilálhatnánk már a feltételes elítélés melletti küzdel-
münkben, amint a külföld már megelégedett öntudattal üli
meg az intézmény életbeléptetésének jubileumát.

Büszkék vagyunk arra, hogy a magyar igazságszolgál-
tatás évszázadokkal ennekelőtte ismerte a feltételes elítélést,
de megelégszünk a büszkélkedéssel és az intézmény fel-
támasztására nem akarjuk magunkat elhatározni. Tudjuk, hogy
büntetési rendszerünk mai formájában hézagossá, de nem merjük
a hézagokat kitölteni. Nap-nap után «vérző szívvél» bünte-
tünk hónapokig terjedő börtönbüntetéssel olyanokat, kik csak
feddést, intést érdemelnek s kiket a börtön csak megront: de
ez áldozatok sem indítják meg gyors cselekvésre a törvényhozót.

Belátjuk, hogy az alkalmi bűnös első cselekménye sok
esetben megérdemli az elnézést, a szálnalmat, anélkül hogy
ebből a társadalomra bármi kár vagy veszély származhatna:
mégis felesleges erő- és pénzáldozatokat hozunk a bűnösök
eme nagy csoportjának bebörtönözésével, elkeserítésével, meg-
méltelyezésével.

Tanulmányozás stádiumában van nálunk ez ügy ma
is, mint volt tíz évvel ezelőtt és meg nem elégedve a hazai
adatokkal, egyre csak várjuk a külföldi tapasztalatokat.

Nos, akik külföldi tapasztalatokat keresnek, azok olvassák
el *Monis* francia igazságügyminiszternek a patronage tár-
gyában Párisban tartott nemzetközi congressuson elmondott
beszédét, mely így hangzik:

«A bűnügyi statisztika szomorú és nyomoruságos jelen-
ségekkel telt adatainak tanulmányozásába elmélyedve, észre-
vettem egy oly törvénynek üdvös hatásait, mely törvény
megalkotásánál annak Belgiumban érvényben levő alakja
szolgált mintaképül. Ez a törvény nálunk ama kiváló férfiú
nevét viseli, ki kezdeményezője volt az ily irányú törekvé-
seknek és méltán megérdemelte az Önök mindenkori becsü-
lését: *Bérenger* nevét.

Ez a törvény a könyörületesség és a bűnbocsánat törvénye.
A törvényhozás humanusan és helyesen vélt cselekedni, midőn
azoknak, kiket a törvény szigora először sujt, büntetésük
végrehajtására halasztást adott. És ha a francia törvényhozó
ezen nagyszerű eszmének megvalósításakor talán nem is látta
előre mindazt a gyümölcsöt, melyet ezen új intézmény teremni
fog: bizonyossá vált, hogy a szóban forgó törvény alkalmas
eszköz a visszaesés megakadályozására.

Engedjék meg Uraim, hogy Önökkel néhány oly tapaszt-
lati tény ismertessek meg, melyeket oly célzattal küld-
tem meg a bírói karnak, hogy azt Bérenger törvényének
mennél gyakoribb alkalmazására buzdítsam. Az utolsó öt év
statisztikájának adatai szerint 100 oly elítélt közül, kik bün-
tetésük elhalasztásának kedvezményében részesültek, csak
öt mutatkozott érdemtelennek a halasztásra és minden 100
közül csupán öt egyéntől vonatott meg az említett ked-
vezmény az öt év folyamán. Azt hiszem, hogy a társadalmi
élet szempontjából nincs vigasztalóbb, nincs szebb tünemény
ennél. Gondolják meg Uraim, 100 oly egyén közül, kik első
bűncselekményüket követték el, melyet töredelmesen be-
vallottak, 95 egyszerű bocsánattal váltotta meg büntetését.
Oly jelenség ez, melyből a következtetéseket bárki is
levonhatja.

Ezen tünemény két más jelenséggel is jár: egyrészt az
1892. év, vagyis ezen törvény alkalmazása óta a visszaesések
száma igen lassan bár, de határozott és folytonos mértékben
csökken, másrészt nem kell attól tartani, mintha a népesség
többi részében a büntetésnek elrettentő példája veszítene
erejéből, mert az első ízben elítéltek száma öt év előtt
124,000 volt, jelenleg pedig csak 114,000-et tesz ki. Elég volt
tehát a francia törvényhozásba a könyörületességnek egy
parányi sugarát bocsátani, hogy eme üdvös eredményeket
közvetlenül elérjük.

Elérkezett immár annak az ideje, hogy a bíróságok még
előbbre hatoljanak ezen már megkezdett uton. Kezdetben
alig 14,000 elítélt részesült a «*lois de Bérenger*» jótéteményé-
ben, ma számuk eléri a 24,000-et. Még többnek meg kell
adni a halasztás kedvezményét és minden aggodalom nélkül
kiterjeszthetjük a bűnbocsánat eme nagyszerű nemét.»

Jogirodalom.

A nemzetállam tankönyve. Irta dr. Kuncz Ignác kolozsvári ny. r. jog-
tanár, a M. T. Akadémia I. tagja. Második bővített kiadás. Kolozsvár.
Stein János m. kir. egyetemi könyvkereskedése. 1900. Ára 5 korona.

Dr. Kuncz Ignác «Nemzetállama» immár második ki-
adásban fekszik az olvasó előtt. A tudós szerző 1888-ban —
első ízben — megjelent politikai tankönyvét jelentékenyen
kibővítette, a mi nagyban megkönnyíti a tanulóra nézve a
politika igazságainak elsajátítását. Míg a régebbi kiadás a
tudós tanár tanulmányainak csupán dióhéjba szorított rövid
eredményét közölte, addig a most megjelent mű bővebb
fejtegetései sokkal részletesebb tájékozást nyújtanak.

Dr. Kuncz az állam, a társadalom, a jog fejlődésének
törvényszerűsége alapján politizál. Jóllehet szakított is a régi
divatu politikával, de éppenséggel sem csatlakozott a socio-
logikus irányzathoz. Könyve a politika rendszerét a nemzet-
állam alapján tartalmazza. Alapgondolata a *nemzetet* mint
államot rendszerré emelni.

Ez annyit jelent, hogy a nemzet az activ államalany gon-
dolatban, akaratban és tettben. A nemzet állami absolutum.
Minden egyéb az államban a nemzetnek csupán létalakja
A nemzetállam alapján az állam maga a nemzet; az állam-
alany maga a nemzetalany. Folyománya: az egyénnek imper-
sonalitása az államban, mert ott substantialiter csak egy

personalitás van, az államé, vagyis a nemzeté. Az állam nem «res populi» (nem az atomistikus sokaság tulajdona), hanem «persona populi» (maga a nép, mint souverain etikai személy). A nemzetállam etikai államfogalom, szemben a modern individualistikus állammal, melyet Kuncz társadalmi államfogalomnak nevez. Az állam etikai mivoltánál fogva perhorrescálandó a természettudományi irány alkalmazása a politikában. A természettudományi irány analógiái az államra alkalmazva ingoványosok. Az állam etikai organismus s így az erkölcsi világrendnek önállólag magyarázandó ténye. Az anyagi világ analógiái szerint magyarázni tehát képtelenség. Lehetetlen dolog, hogy az államban, mint etikai organismusban, az anyagi organismus tüneteit mutassuk be. Az állami észjog, a pozitív államjog, az államtörténet, az államstatistika, az állami sociologia csak egyik vagy másik oldalról világítják meg az államot. A mindent egy rendszerbe foglaló államtudomány a politika, mely az államot élő személyes egységben mutatja be. A politika az államot úgy eszményi, mint tapasztalati szempontból tárgyalván, a módszere mind a deductio, mind az inductio. Abból, hogy a természettudományoknak módszere kizárólag az inductio, még nem következik, hogy talán a többi tudományokat s így a politikát is föltétlenül az inductio jármába fogjuk. A deductio épp úgy képes tárgyilagosságra, mint az inductio. Tapasztalásból csak azt tudjuk, a mi van. De azt, a minek lenni kell, tapasztalni nem lehet. A kizárólagos tapasztalás még az igazi államfogalomhoz sem vezet el bennünket. A fejlődési elv az államtannak is alapigazsága. Az államtudományok uralkodó elve az ideál. A fejlődés törvényeit csak azért tanuljuk, mivel az ideált csak ezek szerint lehet megvalósítanunk. Az állam igazságainak tárgyalása vagy a társasági vagy a nemzetállam rendszerében történhetik. A Rousseau-féle társasági állammal (a melynek mindensége az egyén) szemben Kuncz a nemzetállam (a melynek mindensége a nemzet) alapján áll. A civilizatio és korszellemről szóló fejezet, az állami lét fejlődésének milieu-jét állapítja meg. A bevezető rész a politikai eszmék irodalomtörténeti fejlődésének bámulatorosan tömör rajzával végződik. Az utána következő *alaptanok* az állam fogalmának megállapításával kezdődnek. Két államfogalom van *a)* etikai vagy személyes államfogalom *b)* társadalmi államfogalom, vagyis az állam mint puszta jogintézmény. E két fogalomnak a megkülönböztetése a politikának az első feladata. Az etikai államfogalom szerint az állam nem ugyan természeti, hanem etikai, de azért valóságos (reális) személy; a történet productuma. Az állam tehát, mint etikai fogalom, nem a jognak productuma, nem is puszta jogi szervezet, s bár annak szervezetében a jog nagy szerepet játszik, lényegileg az mégis csupán etikai képződmény, milliók öntudatossága, igazi személyes lét s mint ilyen, önmagának célja.

Ezzel szemben a társadalmi államfogalom pusztán jogi intézmény, nem igazi, hanem csak jogi, azaz képzeleti személyiség, mely nem is célja önmagának, hanem eszköze az egyénnek. A társadalmi államfogalom tagjainak politikai társasága szövetkezete lévén, társasági államnak nevezhető. A társasági állam kigondolt fogalom. Politikai speculatio. Az abstractio műve. Az etikai államfogalomhoz kettő kell: egyfelől sok embernek történetileg fejlődő és élő etikai, öntudatos személyes egysége; másfelől az, hogy ez a személyes egység a maga sorsát souverain hatalommal intézze. Az első kellék hiányában nincs etikai alany, a második kellék hiányában nincs állam. A nemzetállamban az államnak activ alanya maga a nemzet. A nemzetállam oly állam, melyben a nemzet maga intézi sorsát. Az etikai államfogalom önfeláldozáson alapszik. Itt az ember feláldozza magát egy magasabb erkölcsi világrendnek. Az ember mint ilyen önfeláldozó lény mondható csak igazán állami lénynek. A társadalmi államfogalom viszont önzésen alapszik, mert egyéni érdekeknek szolgál.

A nemzetállam «bonum necessarium», a társadalmi állam «malum necessarium», melybe az emberek csak azért lépnek, mert különben nem képesek önző érdekeiket kielégíteni. Kuncz szellemes fejtegetései révén bravourral oldja meg az államfogalom meghatározásának nehéz kérdését. Az államfajokról szóló szakaszban a theokratia, a kereskedői, hűbéri, a patrimoniális, a katonai, a jogállam és rendőrállam, a kulturállam, az antik, középkori és modern államról mond el sok jellemzőt. Nagy lendülettel megírt fejezetek az állam eredetéről és enyészetéről, továbbá az állam céljáról szólnak is. A nemzetállam álláspontjának megvilágítására rendkívül fontos az állam és társadalom különbségéről szóló tanulmánya. Az államnak mindensége a nemzet, a társadalomé az egyén. Az állam egy alany t. i. nemzet; a társadalom sok millió alany, t. i. a sok millió egyes ember. A társadalom az életviszonyok nagy organismusa, a mennyiben ebbe az emberek a maguk egyéni személyiségüket és magánérdekeiket élik bele. Az állam az életviszonyok nagy organismusa, a mennyiben ebbe a nemzet személyiségét és érdekét élik bele. Állam és társadalom tehát csak alakilag és nem anyagilag különböznek. Az állam és társadalom viszonyát két elv szabályozza: *a)* szabad társadalom a szabad államban, *b)* az állam uralma a társadalom felett. Az állam alaperőinek tárgyalása révén kifejti a szerző érdekes nézeteit a társadalmi (sociális) kérdésről. A népelet tényleges osztályainak ismertetése után áttér a szabadság és egyenlőség fogalmainak bonczolgatására. A szabadságról szóló szakasz valódi hymnusa ennek a szent fogalomnak. Eredeti a szerzőnek álláspontja a jogi egyenlőség kérdésében. «Jogi» és nem «jog» egyenlőség az ő jelszava. A «jog» egyenlőség alatt az alanyi jogok egyenlőségét érti. A «jogi» egyenlőség alatt a jogoknak és kötelességeknek egyenlőségét, de arányos egyenlőségét mint objectiv szabályt. Kuncz csak az arányos egyenlőséget tartja kívánatosnak, mert csak ebben van meg az egyéni képességek szabad fejlődése, vagyis a civilizatio. A materiális egyenlőség a szabad fejlődést, vagyis a civilizatiót romokba temeti. Az egyenlőség kérdésével karöltve a nőemancipációt is nagyon érdekesen tárgyalja. Az «államhatalomról» szóló fejezetben találóan definálja e nehéz fogalmat. Az államhatalom, mint jog: souveranitás. Az államhatalom, mint személyes lét, a nemzeti gondolkodás, — akarás — és cselekvésnek ereje. Igen érdekes fejezet az, melyben a hatalmi ágakat, mint functióköröket és mint organumokat szigorúan megkülönbözteti. Az alkotmányról és államalkatról irt fejezet is nagy tudományos apparatus eredménye. Az államjogászok figyelmét nagyon lefogják kötni azok a fejtegetések is, a melyekben a Confoederatiókról mondja el nézeteit. Ritka elmeélel construált doctrinát állít fel benne. A második részben a törvényhozó, a kormányzó és bírói hatalomról szól különösen s az államhatalom ügyköreinek részletes fejtegetésével fejezi be művét. Messze túlhaladná röviden fogott ismertetésem keretét, ha az érdekesnél érdekesebb témáknak még csak rövid felemlítésébe is bele fognék.

Soraim csak általános tájékozással szolgáljanak arra nézve, hogy a szerző minő módon osztotta be anyagát. Kuncz művét, amint a közlött töredékes ismertetésből is kitűnik, sok eredetiség jellemzi. Teremtő ereje mindent assimilál és individualisál, hogy az ő szépen kigondolt rendszerének anyagául szolgáljon.

Nemzetállamát a legnemesebb idealismus szelleme lengi át. Páratlan közlöképeességével minden, még oly nehéz témát is oly könnyűséggel képes megértetni, hogy méltóképp csodálkozni lehet rajta. Műve egy hosszú önzetlen tudományos tevékenység leszűrődése. Óriási olvasottság és közvetlen forrástanulmány eredménye, mely hasonló fáradságra buzdít s tiszta örömet ígér. Politikai tudományos irodalmunknak magas niveauját jelzi Kuncz Ignác munkája, akit a Magyar Tudo-

mányos Akadémia is már több év óta tagjai közé számlál. A magam részéről igen kíváncsi vagyok tartani, ha Kuncz Nemzetállama francia vagy német nyelvre lefordítva hirdetni a magyar politikai irodalom előkelőségét. Műve megérdemelné ezt a tisztességet. A francia tudós szellemességét a német tudós alaposágával egyesítve a magyar tudós lelkesedésével teszi élvezetessé.

Ifj. dr. Vutkovich Sándor,
kir. akad. ny. r. jogtanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Néhány szó a törvényszékek feladata és hatásköréről részvénytársaságok és szövetkezetekkel szemben.

Most, hogy egyes pénzintézetek bukása napirenden van, általános az országban a felajdulás, hogy a hitel, forgalom s ebből folyólag a nagyközönség vagyoni érdekei nincsenek kellően megóva és biztosítva. Sajnos, hogy ez a panasz némileg alappal bír, mert ha kutatjuk — egyes konkrét kivételes esetektől eltekintve — az általános okait ennek az ugyszólván tönkkel fenyegető bajnak, úgy arra a szomorú tapasztalatra kell jutnunk, hogy ez az ok a hatósági ellenőrzés hiánya vagy hiányosságára vezetendő vissza.

Nem lehet állítani, hogy ezen hiány vagy fogyatékoság a fenálló törvények be nem tartásának, hanem — mondhatni — inkább az ingadozó bírói gyakorlatnak a folyománya.

Világosítsuk meg csak a helyzetet, különösen miként állunk a részvénytársaságok és szövetkezetekkel, amely szervezetek a pénzintézetek legszokottabb formái.

Ezen szervezeteket a kereskedelmi törvény szabályozza, de sem ebben, sem a kereskedelmi eljárásban nem találunk imperatív rendelkezéseket a tekintetben, hogy — a törvény egyes intézkedéseiből közvetve kivehetőleg — a kétségtelenül felügyelő és ellenőrző közegeket képező kir. törvényszékek miként hivatvák eljárni ebbeli kötelességük teljesítésében.

Mindez azonban a kereskedelmi törvényben foglalt egyes rendszabályokból megállapítható.

Ugyanis a kereskedelmi törvény 157. és 225. §-ai meghatározzák, mit kell az alapszabályoknak tartalmazni. Az iránt nem lehet kétség, hogy a törvényszék a bejegyzés előtt köteles megvizsgálni, vajon az érintett kellek fenforognak-e s ezek bármelyikének hiányában a bejegyzést megtagadhatja. Ha ez áll, ennek természetes és okszerű folyománya, hogy a törvényszékek tartoznak örködni a felett is, hogy ezen, a bejegyzés által érvényre emelkedett alapszabályok a részvénytársaság vagy szövetkezet működésének időtartama alatt betartassanak.

Fel nem tehető, hogy a keresk. törvény a 180. §-ban, amidőn elrendeli a közgyűlési jegyzőkönyvek beterjesztését, csak azt célozta volna, miszerint a törvényszékek ezen jegyzőkönyvek megvizsgálása alkalmával egyébre nem tartoznak figyelni, csupán arra, nincs-e panasz emelve valamelyik részvényes, illetve szövetkezeti tag részéről, s hogy nem forognak-e fen a X. cím VII. fejezetében felsorolt cselekmények, vagy mulasztások, ellenesetben azokat a kereskedelmi eljárás 49. §-a értelmében egyszerűen okmánytárba kell helyezni.

Ellenkezőleg ennek a szakasznak csak az lehet a helyes értelmezése, hogy a törvényszékek kötelesek elsősorban ellenőrizni, miszerint a kivétel nélkül mindenkit kötelező kereskedelmi törvény vonatkozó rendelkezéseinek elég lett-e téve, különösen amit a közzétételre nézve a 158. és 226. §§., a közgyűlésre nézve a 176—181. §§., az igazgatóság és felügyelő-bizottságra nézve a 182—195. §§., a részvénytársaságoknál a mérleg felállítására nézve a 199. §. stb. előírnak, másodsorban pedig felügyelni arra, hogy betartassanak mind-

azok az intézkedések, amiket az érintett szakaszokkal kapcsolatosan az alapszabályok tartalmaznak.

Ez az álláspontja Nagy Ferencznek is.

Ennek az álláspontnak van gyakorlati létjogosultsága is, mert amint a mindennapi tapasztalat bizonyítja, a részvényes vagy szövetkezeti tag legritkább esetben szólal fel a törvény vagy alapszabályok megsértése miatt, hisz ahhoz a mi közéletünk tanúsága szerint nem is ért, s mert az érdeklődés a mi forgalmi és kereskedelmi viszonyaink közepette beleoltva, belenevelve nem levén, azzal nem is törődik, hanem rendesen akkor emel panaszt, amikor vagyoni érdekei kirívóan veszélyeztetvők, s amikor már segítségre és orvoslásra alig van kilátás. Pedig rendesen erre vezet a törvény és alapszabályok következetes figyelmen kívül hagyása és megsértése.

De nézzük csak, miként állana a helyzet megfordítva.

A kereskedelmi törvény 181. §-a megszabja, hogy az alapszabályok módosítása, a társaság feloszlása vagy egyesítése más társasággal, a cégjegyzékbe bevezetendő s ennek megtörténte előtt az arra vonatkozó határozatok joghatályal nem bírnak. Már most az alapszabályok ily határozathozatal érvényességéhez a részvényesek vagy szövetkezeti tagok kétharmad részének jelenlétét kívánják.

Ennek dacára a tagoknak csak egyharmad része jelenik meg a közgyűlésen s az érintett tárgyak felett határoz, ez ellen pedig panasz nem emeltetik. Ilyen körülmények között a közhitelességű okiratot képező cégjegyzékbe olyan tény vezettnék be, amely az alapszabályok szerint érvénytelennek tekintendő határozaton alapszik.

Megtörténhetik, hogy a közgyűlés a kereskedelmi törvény 177. §-a ellenére olyan tárgyak felett hoz határozatot, ami a meghívóban nem lett kitéve, hogy az igazgatóság határoz egyes, a keresk. törvény 179. §-a szerint a közgyűlésnek hatáskörébe utalt esetekben, pl. tagjait közgyűlési határozat nélkül önmaga egészíti ki, vagy a kereskedelmi törvény 198. és 243. §-ai ellenére az évi mérleget a közgyűlés elé terjesztendő jelentéssel együtt a közgyűlést 8 nappal előzőleg közzé nem teszi stb.

Panasz hiányában mindezen törvénybe ütköző eljárás előtt szemet kellene hunyni.

Az előadottak alapján csak az lehet a helyes következtetés, miszerint a kereskedelmi törvény szempontjából a törvényszéknek nemcsak joga, de hivatalból gyakorlandó kötelessége is örködni a felett, hogy a részvénytársaságok és szövetkezetek úgy a törvény, mint az alapszabályoknak megfelelőleg járjanak el.

Ezt az irányt hirdette a kir. Curia 22,079/77. sz. S. Sz. teljesülési határozatában s ugyanez foglaltatik a budapesti kir. ítélő tábla 1990/82. sz. végzésében. Részben e mellett szól az utóbbi bíróság 5010/77. sz. határozata, mely szerint: «a közgyűlési jegyzőkönyv bemutatásánál hivatalból vizsgálandó meg, vajon a közgyűlés az alapszabályoknak megfelelőleg lett-e összehívva. A szabálytalanul összehívott közgyűlés minden határozata megsemmisítendő». Kérdem, nem-e éppen ilyen fontos a közgyűlés határozatképessége, a nyereség mikénti felosztása, a határozatok alapszabályszerű hozatala, az igazgatóság és felügyelő-bizottság tagjainak kellő időben megválasztása stb.?

Ellenben mindezekkel szemben a pozsonyi kir. ítélő tábla 888/900. p. sz. végzésében arra az álláspontra helyezkedett, «hogy a kir. törvényszék, a hozzá beterjesztett közgyűlési jegyzőkönyv alapján hivatalból csak akkor intézkedhetik, ha az a közérdek megóvása céljából szükségessé válik, jelesül ha a beterjesztett jegyzőkönyvből a kereskedelmi törvényben foglalt büntetőjogi határozatok súlya alá eső cselekmény vagy mulasztás jelenségei merültek fel». Ebből az indokból ugyanis megváltoztatta a —i kir. törvényszék végzését, amely hivatalból megsemmisítette egy részvénytársaság közgyűlésének azon határozatát, amely szerint a

részvénytársaság igazgatója csak 3 évre és ideiglenesen lett megválasztva, jöllehet az alapszabályok szerint 6 évre lett volna megválasztandó.

Eltekintve attól, hogy a fentiekkel egybevetve veszedelmes elv van kimondva ebben a táblai határozatban, szerény nézetem szerint a konkrét esetben sem állja meg a helyét.

Ugyanis a kereskedelmi törvény 159. §-ának 4. pontja értelmében a cég bejegyzése alkalmával igazolni kell, hogy az igazgatóság az alapszabályoknak megfelelőleg megválasztott, úgy hogy arra az igazgatóság a hivatott szakasz utolsó bekezdése értelmében pénzbírság terhe alatt szorítható. Meny-nyivel kevesebb érdek forog fen tehát erre későbbben a részvénytársaság működési ideje alatt, amikor már minden-estetre nagyobb vagyoni kérdések forognak szőnyegen?

Tovább menve, az igazgatóság választásának módja a kereskedelmi törvény 157. §-ának 10. pontja szerint az alapszabályokban megállapítandó. Ha tehát az alapszabályokban az van kimondva, hogy az igazgató 6 évre választandó, rövidebb időre szóló s hozzá még így is csak ideiglenes választás az alapszabályoktól eltérést foglalván magában, az csak akkor lenne megengedhető, ha előbb az alapszabályok illető szakasza megfelelően módosíthatnák, s minthogy a kereskedelmi törvény 181. §-ának 1. bekezdése szerint az alapszabálymódosításnak a cégjegyzékbe be kell vezetnetnie, mert addig a vonatkozó határozat joghatálylyal nem bír, önként értetik, hogy az olyan választás sem bírhat joghatálylyal, amely csak az alapszabály megváltoztatása mellett, ezen módosított alapszabály értelmében s alapján volna eszközölhető.

A fentiekkel kapcsolatosan figyelemreméltó még egy eset, mely e napokban a «Magyar Pénzügy» folyó évi 20. számában kritika tárgyát képezte.

A —i kir. törvényszék pénzbírság terhe alatt kötelezett egy részvénytársaságot, illetve annak igazgatóságát, amely 15 tagból áll, arra, hogy a csak egy igazgatósági tag által aláírt eredeti mérleget az igazgatóság összes tagjai által irassa alá. Ennek az igazgatóság jogorvoslat igénybevétele nélkül eleget tett.

Ámde a cikkíró nézetével szemben azt tartom, hogy a törvényszék intézkedése törvényes alappal bír. Ez a vélménye Nagy Ferencznek is.

Álláspontom indokolása végett a kereskedelmi törvényre utalok. Ennek első részében, mely a kereskedők és a kereskedelmi társaságokra vonatkozó általános határozatokat tartalmazza, a 4. §. azt mondja: «a kereskedőkre vonatkozó határozatok a kereskedelmi társaságokra is alkalmazandók.» Az ugyanezen részben felvett 27. §. a kereskedő kötele-ségévé teszi, hogy a minden évben készítendő mérleget írja alá.

Hogy ez utóbbi rendelkezés a részvénytársaságok és szövetkezeteknek is szól, ez kitűnik az idézett 4. §-ból s a 27. §-nak, a 198. §. 2. bekezdésének és a 243. §. 3. bekezdésével való kétségtelen egybefüggéséből. Ezek az utóbbi szakaszok határozzák meg, hogy az érintett kereskedelmi társaságoknál kik kötelesek aláírni az eredeti mérleget, azok tudniillik, akik azt beterjeszteni tartoznak.

Hogy a közkereseti és betéti társaságokat illető hasonló tárgyú intézkedés nem ezen kereskedelmi társaságok szervezetére vonatkozó szakaszokban van felvéve, hanem magánál a 27. §-nál, az egyszerűen elhelyezési kérdés, aminek megoldása a törvényhozó bölcs belátásától függ, de mert ugyan-azon egy helyen nem lett felhozva a részvénytársaság és szövetkezet is, hanem másutt, nem lehet azt következtetni, hogy a 27. §. 1. bekezdése utóbbiakra nem vonatkozik.

Visszatérve a kereskedelmi törvény 198. §-ára, eredeti mérlegnek más nem tekinthető, — mint ahogy az eredeti okiratokra nézve egyáltalán áll — csak amely sajátkezüleg

aláírva van, jelen esetben a törvény különösen azt is mondja, hogy az igazgatóság levén köteles az eredeti mérleget beterjeszteni, ezt a 198. §. 3. bekezdésével egybevetve arra az eredményre kell jutni, hogy az igazgatóság tagjainak kell az eredeti mérleget aláírni. Ugyanez áll a szövetkezetekre nézve is a 243. §. 3. bekezdésének hasonló rendelkezésénél fogva.

Hogy pedig részvénytársaságok igazgatósága erre pénz-bírság terhe alatt szorítható, erre a 198. §. 3. bekezdése megadja a jogot.

Az előrebocsátottak alapján üdvösnek tartanám, ha a törvényszékek, a részvénytársaságok és szövetkezetek ellen-őrzése céljából bizonyos rendszert követnének.

Nagyon czélszerű az az eljárás, amit a kassai kir. ítélő tábla kerületében levő egyes törvényszékeknél (maga a kassai kir. ítélő tábla elnökének intézkedése folytán) követnek.

Ugyanis minden egyes részvénytársaság és szövetkezetre nézve egy táblás lap vezetetik, amely az illető alapszabályok és a kereskedelmi törvényből az ellenőrzéshez szükséges adatokat tartalmazza, hogy tiszta képet s áttekinthetést lehessen szerezni.

A kifejtettek értelmében jogosult volna kormányhatósági intézkedés is az ellenőrzésnek — érintett módon való gya-korlása céljából — rendeleti uton való szabályozására, addig is, amíg a törvényhozás a beteges állapotokon nem segít.

Gaius.

Lejárat utáni forgatmány.

Lejárat utáni forgatmány: Contradictio in adiecto. A váltó csak a lejárat időpontjáig szól rendeletre; forgatni — forgat-mány utján átruházni — pedig csupán rendeletre szóló vál-tót lehet.

A váltókötelezett azon ígéretet teszi, hogy a váltó érté-két *egy meghatározott napon* fogja kifizetni annak, a ki ezen időben hitelezőként kijelölve lesz.

Önként következik ebből, hogy csak ezen időpontig ki-jelölt hitelező léphet föl ellene proprio jure, csak *ilyen* hite-lező érvényesítheti ellene magából a váltóból eredő joga-kat, csak *ilyen* hitelezőnek szólhat az adósnak abstract, a váltó minden megszerzőjéhez intézett, egyazon tartalmu és termé-szetű ígérete.

Az idegen váltót tartva szem előtt, a váltókötelezett a következő nyilatkozatot teszi: «fizess te nekem, vagy annak, akinek részére én a fizetés teljesítését rendelem, 1900. évi szeptember hó első napján 1000 koronát».

A váltóból eredő jogoknak lejárat után történő átruhá-zását csak az esetben tekinthetnénk forgatmánynak, ha a váltó-kötelezett ígérete így szólana: «szavatolok azért, hogy az el-fogadó a váltó értékét 1900 évi szeptember hó első napján annak a részére is kifizeti, akinek a létezéséről akkor még sejtelve sem lesz és aki a fizetés fölvételére majd csak szeptember végén lesz kijelölve.»

Minthogy a fiu az apja előtt meg nem születetik és az sem lehetséges, hogy a követelés előbb váljék esedékessé és a hitelező később jöjjön a világra, ebből következik, hogy a lejárat utáni forgatmány jogi lehetetlenség.

Ez a lehetetlenség azonban létezik; ott lappang a váltó-törvény 14-ik §-ában, a mely azt következőleg szabályozza: «ha a váltó a fizetés hiánya miatti óvás felvételére rendelt határidő eltelte után forgattatik, a forgatmányos a forgató-nak jogaiba lép. Maga a forgató ezen esetben váltójogilag kötelezve nincsen».

E rendelkezésből azt olvasom ki, hogy a lejárat utáni forgatmány nem is lejárat utáni forgatmány és hogy nem is forgatmány.

T. i. nem a lejárat időpontja az a cæsura, melyen innen és a melyen túl a váltói átruházáshoz más-más joghatály fűződik,

Az elválasztó vonalat az óvás felvételére rendelt határidő eltelte képezi, úgy hogy a lejárát után, de az óvás felvételére rendelt határidőn belül a váltóra vezetett forgatmány még lejárát előtti forgatmány.

Az mondtam: nem is forgatmány.

Ezt mondja a törvény is, csak más szavakkal: «a forgatmányos a forgatónak jogaiba lép. Maga a forgató ezen esetben váltójogilag kötelezve nincsen».

A forgatmány fogalmában bennerejlő sajátság az, hogy akként eszközli a váltóból eredő jogok átvitelét, mintha az átruházó és előzői váltói kapcsolatban sohasem állottak volna.

Szemléltetve: a forgató az átruházás eszközlése után félreáll az utból, mely az eredeti váltóadás és forgatmányos között elvonul, úgy hogy a váltóadás ígérete *egyenest* hat a forgatmányosra.

A forgatmányosra ugyan a forgató ruház jogokat, de nem a saját jogait, hanem a váltóból eredő jogokat, úgy, a mint azok a váltóban lekötve vannak, ruházza át; a forgató az ő személyes jogviszonyait nem viszi át a forgatmányos jogkörébe, nem zavarja ennek köreit s ekként a forgatmányos jogi helyzete olyan, mintha a forgató soha a világon sem lett volna (mindig *egy* oldalról tekintve a jogviszonyt) és mintha az adós egyenesen és közvetlenül hozzá, — t. i. a forgatmányoshoz — intézte volna fizetési ígéretét.

Az utóforgató már «*damnosa hereditas*»-t hárít az utóforgatmányosra; jogi helyzetét egészen beékeli követője jogkörében, úgy, hogy az utóforgatmányos nem *proprio jure* lép föl, a váltó érvényesítésénél mindazon akadályok elébe gördülnek, a melyek előzője előtt állottak, előzője személyéből a kifogásokat tünni tartozik és előzője ellen váltói uton jogait nem érvényesítheti.

Az utóforgatmány akkor keletkezik, a mikor már a váltó rendeleti minősége és ezzel közforgalmi hivatása is megszűnt és éppen ez okból csak köztörvényi erővel képes a jog átszállását közvetíteni.

Ha pedig az utóforgatmánynak csak köztörvényi ereje van, ha az átruházó váltójogilag nem felelős, s ha az, kire az átruházás történik, csak az átruházó jogkörébe lép, akkor az átruházás nem forgatás, hanem engedményezés, az átruházó nem forgató, hanem engedményező és a jogosított nem forgatmányos, hanem engedményes.

Az utóforgatmány tehát csak *névleg* forgatmány, *tényleg* engedmény; engedmény keletkezésére, fogalmára és hatására nézve egyaránt.

Kétely merülhet fel az iránt, vajon több utóforgatmány esetén az utolsó utóforgatmányosra a saját utóforgatójának, avagy az első utóforgatónak jogai hárulnak át? Közel fekvő megoldás volna ez: A magyar váltótörvény szerint a váltót lejárát után is forgatmány utján lehet átruházni, azonban ezen időpontban már a váltókövetelés megállapodik, állandó jelleget vesz föl és további átruházás tárgyát nem többé az adós abstract egyoldalú ígérete által megteremtett eredeti mivoltában, hanem azon alakjában képezi, a milyenné éppen az utóforgatónál alakult; itt nyert jellege mintegy megrögződik és további pályafutását már ebben az alakban teszi meg; ez az alak pedig változatlanul megy át arra, aki éppen a váltókövetelést érvényesíti és csupán ennek a személyes helyzete által szenvedhet módosulást.

Ez a magyarázat azonban elvi szempontból nem megnyugtató. Utóvégre is a törvény nem különböztet első és utolsó utóforgató között; ne különböztessünk tehát mi sem.

Az utóforgatmányos a saját utóforgatója jogaiba lép; ez is a saját utóforgatója jogaiba lépett és így tovább, úgy, hogy a végső utóforgatmányos olyan jogkörbe jut, a milyenné az lejárát utáni egész vándorutján alakult.

Az utóforgatmányos ekként az összes, lejárát utáni forgatók személyes jogviszonyai által telített jogokat szerez és épp e miatt mindegyik előzője ellen fenálló kifogásokat tünni tarto-

zik. Nehezebbnek tartom azon kérdés megoldását: *quid juris* akkor, ha a váltóra lejárát előtt vezetnek üres forgatmányt és a váltót csak az óvás felvételére rendelt határidő letelte után adják át?

Azt mondjam: Az üres forgatmányt a törvény a kitöltött forgatmánynyal egyazon természetűnek és hatályúnak tekinti, a váltóra lejárát előtt vezetett kitöltött forgatmány pedig előforgatmány, tehát e tétel az üres forgatmányt illetően is áll, úgy, hogy lejárát előtti üres hátirattal ellátott váltónak az óvás felvételére rendelt határidő eltelte utáni megszerzője előforgatmányos?

Vagy azt mondjam: A törvény szerint a lejárát utáni forgatmányos a lejárát utáni forgató jogaiba lép; az, aki a váltót az óvás felvételére rendelt határidő eltelte után szerzi meg, lejárát utáni forgatmányos; ez a lejárát utáni forgató jogaiba nem léphet azért, mert az üres hátirat lejárát előtt vezetett a váltóra, lejárát utáni forgató nincsen, a lejárát előtti forgató jogaiba pedig nem léphet azért, mert a törvény értelmében csak a lejárát utáni forgató jogaiba léphet.

E megoldás szerint üres előforgatmány alapján az óvás felvételére rendelt határidő eltelte után a váltó egyáltalán nem volna tovább forgatható.

Mindkét megoldás egy optikai csalódáson alapszik.

A váltó forgatását már akkor befejezettnek látom, a mikor az még befejezve nincsen. A dolog valójában így áll: Igaz, hogy a törvény a forgatmányt akkor is érvényesnek mondja, ha a forgató pusztán nevét vagy czégét vezeti a váltó hátlapjára, vagyis igaz, hogy az üres forgatmányt a teljes forgatmánynyal egyazon természettel és hatálylyal bírónak tartja. Ugyde nem kevésbé való az is, hogy a váltótulajdonosi minőségnek úgy fenforgása, mint legitimációja szempontjából nagy a különbség a teljes és az üres hátirat között.

Ha azt irom a váltó hátára: «fizetessék helyettem X-nek vagy rendeletére» és a hátiratot aláírással ellátom, nyilvánvaló, hogy a váltóból eredő jogokat már átruháztam, hogy váltótulajdonos lenni megszüntem és hogy X lett váltótulajdonos.

Itt a hátiratnak pusztán reávezetése a váltóra, maga az átruházó nyilatkozat a váltót és a belőle származó jogokat már másra vitte át. Ez természetes. Ha azt mondom, hogy X váltótulajdonos, akkor nem mondhatom, hogy *én* vagyok a váltótulajdonos.

Mig ha csupán nevemet irom a váltó hátlapjára, egy magában ez a ténykedésem a váltó tulajdonát másra át nem viszi, a váltótulajdonos úgy materialiter, mint a legitimatio szempontjából én maradtam.

A váltó ugyanis az én birtokomban van és maga a birtoklásom ténye mutatja, hogy a váltó tulajdona *másra* át nem mehetett, mert a forgatmányos megnevezésének hiányában az a *más* éppen csak az lehetne, aki az üres forgatmánynyal ellátott váltót birtokában tartaná.

Levezethető ekként, hogy a váltó tulajdonának üres forgatmány utján való átruházásához egymagában az üres hátirat nem elég, hanem ahhoz egy, a váltón kívül fekvő cselekmény is szükséges, ez a váltónak tényleges átadása.

Üres hátirattal ellátott váltó akkor van forgatva, mikor a váltót a jogosítottnak átadjuk.

Ebből következik, hogy azzal, miképp az üres hátiratot lejárát előtt a váltóra vezetik, a váltó forgatását még nem viszik véghez; a váltó forgatása csupán akkor van befejezve, a mikor az óvás felvételére rendelt határidő eltelte után a váltót átadják.

Kézenfekvő tehát, hogy a forgatás időpontja lejárát utánra esik s így kétségtelen, miképp a lejárát előtti üres forgatmány forgatója utóforgató, a váltó lejárát utáni megszerzője utóforgatmányos és ez utóbbinak jogi helyzete éppen olyan, mintha lejárát után kiállított teljes forgatmány utján jutott volna váltói kapcsolatba.

Említve volt, hogy az utóforgatmány esetén a forgató váltójogilag kötelezve nincsen.

Eszembe jut a törvényt magyarázati szabály: «lex superflua non loquitur» és alig merem kimondani, hogy a törvény itt mégis feleslegest beszél.

Pedig így van, mert azon rendelkezés, hogy az utóforgató váltójogilag kötelezve nincsen, a váltótörvény 41. §-ában is benne foglaltatik.

E törvényszakasz rendeli, hogy a fizetés hiánya miatt a kibocsátó és a forgatók ellen érvényesíthető visszkéret fentartására szükséges, hogy a váltó fizetés végett bemutatásuk és hogy ezen bemutatás és a fizetés nem teljesítése kellő időben felvett óvással igazoltassék.

A forgató tehát csak óvás felvétele esetén lehet váltójogilag felelős; az utóforgatóval szemben pedig óvás felvétele nem lehetséges, mert az utóforgató csak akkor jelentkezik, a mikor az óvás felvételére rendelt határidő már eltelt.

A kritériumot, hogy valamely forgatmány elő- vagy utóforgatmánynak minősíthessék, az képezi, hogy az óvás felvételére rendelt határidő eltelté előtt vagy után vezették-e a váltóra. Közömbös ekként, hogy óvás előtt vagy óvás után történt a forgatás, mert az óvás felvétele után, de a felvételre rendelt határidőn belül történt forgatás még mindig lejárat előtti forgatás.

Félreérthetetlenül mondja a törvény: «ha a váltó a fizetés hiánya miatti óvás felvételére rendelt határidő eltelté után forgattatik». A Curia mégis félreértette, a midőn azon kijelentést tette, hogy az óvás felvétele után, habár az óvási határidőben történt forgatmány utóforgatmány.

A Curia ezen határozatát azzal indokolja, hogy «az óvási határidő nem egyéb, mint a váltóhitelezőnek a visszkéret feltételeinek teljesítésére adott kedvezmény. Ha tehát az óvás már felvetetett, az óvás felvételére még nyitva álló idő nem bír többé jelentőséggel és a váltókötélékben álló személyek jogviszonya egyénenként is megállapítottan létezik és a váltó tovább adása is csak ezen személyes jogviszonyok korlátai között történhetik».

Az indoklás éppenséggel nem meggyőző.

Hogy az óvási határidő miért *kedvezmény*? azt eddig megfejtene nem sikerült.

Ha az óvási határidő a váltóhitelezőnek adott *kedvezmény* volna, akkor ilyen határidőnek a hiánya *hátrány* lenne.

Ugyde ha óvásfelvételre rendelt határidő nem volna, akkor az óvásfelvétel szükségessége és lehetősége is elesnék; már pedig az a helyzet, a melyben a váltóhitelezőnek óvást fölvétnie nem kell, reá nézve nem hátrányt, hanem ellenkezőleg nyilvánvaló előnyt képez.

«A váltókötélékben álló személyek joga *egyénenként* is megállapítottan létezik.» Ezt nem egészen értem.

A váltó életében olyan mozzanat nincsen, a melyben a váltókötélékben álló személyek joga nem *egyénenként*, hanem *összeségben* lenne «megállapítva».

Bizonyára azt akarta kifejezni a Curia, hogy az óvásfelvétel időpontjában már tudva van, hogy kik szerepelnek váltói kapcsolatban.

«A váltó tovább adása is csak ezen személyes jogviszonyok korlátai között történhetik.» Optikai csalódás.

A Curia a bizonyítandót bizonyítéknak látja.

A váltónak a személyes jogviszonyok korlátai között történő tovább adása éppen maga a lejárat utáni forgatmány. A Curia tehát, bár más szavakkal, azt mondja, hogy az óvás felvétele utáni forgatmány azért lejárat utáni forgatmány, mert — lejárat utáni forgatmány.

Éppen azt kellett volna bizonyítania a Curiának, hogy óvásfelvétel után miért «történik csupán a személyes jogviszonyok korlátai között a váltó tovább adása?» E kérdésre azonban nem kapunk feleletet.

Egyébként: bármily nagy *kedvezmény* legyen is az óvási

határidő, bármennyire *egyénenként* megállapítottan létezzék is a váltókötélékben álló személyek jogviszonya és bármiképpen is legyen korlátozva a személyes jogviszonyok által a váltó tovább adása, ez még mindig nem elegendő ok arra, hogy a törvény világos rendelkezését mellőzzük.

Tovább füzve a kir. Curia gondolatmenetét, meglepő eredményre juthatunk.

Képzelnünk egy telepített váltót, melyen az intézvénnyezettől különböző személy van telepesként megjelölve.

A váltóbirtokos vagy felvéteti az óvást, vagy nem.

Ha felvéteti, akkor az utóforgatmányos a váltó alapján nem szerezhet önálló váltói jogokat azért, mert óvás felvétele után a váltót teljes joghatálylyal tovább forgatni nem lehet, ha pedig nem véteti föl, akkor meg az utóforgatmányos egyáltalán semmiféle jogot nem szerezhet, mert az elfogadó elleni váltókereset fentartására is óvás lett volna felveendő.

A törvény azonban nem üz játékot; ha azt mondja, hogy az utóforgatmányos az utóforgató jogaiba lép, ezzel egyszerűen azt is mondja, hogy az utóforgatónak tényleg vannak jogai; a felvetett példában azonban az utóforgatónak éppen csak óvás felvétel esetén lehetnek jogai; ebből következik, hogy a törvény a forgató jogai alatt, ennek az óvás felvétel által fentartott jogait is érti, és ha ennek dacára nem az óvás felvételt, hanem az óvás felvételi határidő elteltét teszi meg határvonalnak, akkor ezt a határvonalat beljebb húzni a Curiának sem szabad.

Dr. Gáspár Gyula,
halmi ügyvéd.

A házassági törvény 100. §-ához.

Az ágytól és asztaltól való különülésre kiszabott határidő letelte után a 100. §. szerint három hónap alatt tartozik a válni akaró fél a házasság végleges felbontását kérelmezni, ezen határidő elmulasztása pedig azon jogkövetkezménnyel jár, hogy az illető fél a perben érvényesített bontó okok alapján a házasság végleges felbontását többé nem kérheti.

A törvénynek ezen szakaszban foglalt szavaiból, bár a törvényben expressis verbis nem is foglaltatik, hallgatólag, de határozottan az is következik, hogy ezen három hónapos határidő elmulasztása nem csupán a per sorsára bír döntő befolyással, hanem egyszersmind végleg el is intézi a perben már érvényesített bontó okokra fektethető eredményt, amennyiben a törvény szavaiból kivehetőleg a már felhasznált bontó okok érvényesítése végképp elenyészett, szószerint kimondván a vonatkozó szakasz, hogy a felbontást azon bontó okok alapján *többé* kérni nem lehet; vagyis nemcsak a lefolytatott perben, hanem egyáltalán elenyésznek ezen határidő elmulasztása folytán a már felhasznált bontó okok hatásai. A törvénynek ezen intézkedése tehát ugyszólván kivételt statuál a perrendtartási novella 69. §-ával szemben, mely a polgári perekben általában használható perújítás előfeltételeit tárgyalja; ugyanis a «többé» kifejezés a törvényhozó azon intencióját is magában foglalja, hogy ezen három hónapos határidő elmulasztása folytán a felperes vagy a viszontkeresettel élő alperes a perben érvényesített bontó okok alapján perújítással se élhessen; azaz, hogy létezik perújítás itt is, csakhogy ezen speciális esetben nem a bizonyítékoknak, hanem a bontó okoknak kell ujaknak lenni.

Ezen sanctio határozottan igen szigorú, annál is inkább, mivel a házasság felbonthatóságának illetően megszorítása nem az anyagi jog szigorú alkalmazásában, hanem az alaki jogban foglalt perújítási jogorvoslat kizárásában rejlik. A törvénynek ezen merev intézkedésével szemben pedig a bírói gyakorlat a házassági perekben általában, azok lefolytatása tekintetében a legmesszebb menő szabadelvűséget honosította meg, annál is inkább, mivel az irányadó és helyes felfogás csak az az egyedüli lehet, hogy az igazság, illetve a felbonthatóság vagy fel nem bonthatóság kérdésében a feleknek minden lehető bizonyítási eszköz és jogorvoslat rendelkezésére és szabad használatára álljon.

A 100. §-ban foglalt fenti intézkedés azonban párhuzamban a kir. Curiának 1900 február 13-án 67. sz. a. hozott határozatával végleg elzárnak minden utat még a vétlen mulasztó elől is abban az esetben, ha bármi okból ezen három hónapos határidő alatt kérvényüket beadni elmulasztják. Ugyanis a törvény a perújítást, a kir. Curia nevezett

határozatával pedig a törvény szigorú értelmezése által az igazolást zárja ki s így semmi út és mód a feleknek nem marad fen arra nézve, hogy egy teljesen letárgyalt és a legenyhébb megítélés szerint is okvetlenül felbontó ítélettel befejezendő házassági perben végleges ítéletet kieszközölhessenek.

Hogy ez nem helyes, s hogy ezen gyakorlat mélyen sérti az anyagi igazság- és jogérzetet, annyi bizonyos, amint-hogy azonban bizonyos az is, hogy nem fejlődnek contra legem a joggyakorlat az által, ha az épp említett esetben az állandó különélésre alapított s bár elkésztett beadott végleges felbontás iránti kérvény a bíróság által elfogadtnak. A törvény 100. szakaszának végbekezdése ugyanis a 83. §. 2. bekezdésének megfelelő alkalmazására utal; a kir. Curia állandó joggyakorlata értelmében pedig nem tekinthető a 83. §. alapján elévültnek a kereseti jog akkor, ha az az életközösség állandó megszakítására alapított; vagyis a házasság állandó különélése a kereseti jog elévülését kizárja. Ha pedig a fenti esetben a 83. §. alapján a kereset elkésztettnek nem tekinthető, úgy ebből okszerűen következik, hogy egy perben, mely már le van tárgyalva, s melyben a bontó okok már teljesen igazolva vannak, nem tekinthető a végleges felbontás iránti kérvény végleg elkésztettnek akkor, ha ugyanazon törvény a megfelelő szakasz alkalmazására utal. Ha a bírói gyakorlat a kereseti jognak az állandó különélésre történt alapítását elegendőnek tartotta a 83. §-sal szemben arra nézve, hogy az arra alapított kereseti jog elévültnek tekinthető ne legyen, úgy még inkább természetes, hogy a tényleges és állandó különélésre való hivatkozás elegendő arra nézve, hogy egy már befejezett válog-perben a végleges felbontás iránti kérvény beadási határidejének elévülését megakassza.

De nemcsak a 83. §. alapján kifejlődött bírói gyakorlat egyöntetű alkalmazása kívánja meg a fenti gyakorlatot, hanem magából a törvényből, illetve annak szelleméből is feltétlenül következtethető az, hogy ezen három hónapos határidő lejárt teljes szigorral nem értelmezhető, mert ha a 83. §. hat hónaptól 10 évig terjedhető latitudet ad a feleknek a kereset megindítására, úgy ezen latitudet a 83. §. megfelelő alkalmazása mellett még inkább áll a három hónapos határidőre nézve, ahol egy már teljesen befejezett és letárgyalt bontó perrel állunk szemben.

Igaz van a kir. Curianak abban, hogy ezen kérvény beadásának elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye, amennyiben ez alatt a novella 61. §-a alá subsummálható formális igazolási eljárást ért, de, miként fentebb említettük, nincs is arra szükség, mert a 83. §. megfelelő alkalmazásával az állandó távollét amugy is félbeszakítja az elévülést.

Másrészt azonban vétlen mulasztás esetén a formális igazolási eljárás is helyt találhat az épp említett esetben, mert a válog-perben követendő eljárás amugy is sui generis eljárást képezvén, már többrendbeli kivételt statuált az általános perjogi szabályokkal szemben.

Dr. Jacobi Béla,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **A kir. Curiahoz** a folyó évben beérkezett 16946, a múlt évi hátralékkal együtt elintézendő volt összesen 23623 ügy. Elintéztetett 14333, hátralékban maradt 9290 ügy. A múlt év megfelelő szakához képest 85-el több érkezett be, 267-el kevesebb volt elintézendő, 45-el kevesebb intéztetett el, 222-el kevesebb a hátralék. Kiemeljük, hogy 608-al több polgári, 338-al több felszólamlási és 176-al több váltóügy érkezett, míg a büntetőügyek bejövetele ezerrel maradt a múlt évi mögött.

A halálbüntetés megszüntetésének kérdését tárgyalja az Uj Magyar Szemlében Balázs Elemér alügyész. Szerinte a novellában a megszüntetés ki volna mondandó. Elsősorban arra a jelenségre alapítja érvelését, melyre lapunk figyelmeztetett, hogy t. i. hat év óta a Curia halálbüntetést nem mondott ki, tehát e büntetési nem nélkülözhetőnek mutatkozik. De szerző egyéb figyelemre méltó megjegyzéseket is tesz, melyekre eshetőleg visszatérünk. Hogy a kir. ügyészség egyik tagja szólal fel a halálbüntetésnek a mai körülmények közti megszüntetése mellett, ez a mi ügyészi testületünknek becsüle-

tére válik. — Ugyancsak a halálbüntetésről ír a Budapesti Hirlapban Illés Károly és egészben véve ugyanazon szellem dominálja cikkét. A mellett érvel, hogy nincs semmi ok a halálbüntetést visszaállítani azon országokban, a hol azt megszüntették. — Megemlítjük még, hogy rövid idő múlva meg fog jelenni magyar nyelven Olivecrona híres munkája a halálbüntetésről. A fordítást Thót László készítette. A könyvet az Akadémia könyvkiadó-vállalata bocsátja közre.

— **A budapesti tudomány-egyetemen** az 1899/1900. tanév első felében 4983, második felében 4530 hallgató volt beírva. Ebből az első félévben 3555, a második félévben 3153 joghallgató volt.

— **A nemzetközi büntetőjogi** egyesület múlt őszön Budapesten tartott kongresszusának tárgyalásai külön kötetben megjelentek s a kötet a Liszt-féle folyóirat mellékleteként szétküldetett. Az egyesület tagjai külön is megkapják a tárgyalásokat. Minden beszéd azon nyelven van beíratva, a melyen tartott.

A magyar közjog irodalmának jelentékeny nyere-sége Kmety Károly egyetemi tanárnak közjogi kézi könyve. A huszonöt ivre terjedő mű kilencz könyvben tárgyalja az anyagot. A czimek: A magyar közjog forrásai. A magyar állam népe és területe. A magyar király. Az országgyűlés. A felelős kormány. A helyhatósági önkormányzat és a független bíróságok. A társországok autonómiája és az osztrák-sághoz való viszonyunk. A könyv Lechner Ágostnak, a jogi kar seniorának, van ajánlva. (Kiadja Politzer Zsigmond.)

A biztosítási magánvállalatokról szóló törvény-javaslatnak az ügynökökre vonatkozó határozmányai a következők:

A kit a biztosítási vállalat biztosítási ügyletek megkötésére felhatalmaz: az a vállalat főügynöke (vezérügynöke) s ilyennek nevezendő.

Jogköre kiterjed biztosítási ajánlatok elfogadására és kötvények kiállítására, valamint mindazokra a jogcselekményekre, melyeket az ügylet rendszerint szükségessé tesz.

Különösen fel van hatalmazva arra:

a) hogy a biztosítási díjat a visszatérő időszakokban fizetendő díjakat is — a biztosítottól átvegye és erről nyugtát állítson ki;

b) hogy a biztosítás tartama alatt a biztosítás fentartása céljából szerződés szerint megkövetelt közléseket, valamint a szerződés által feltételezett esemény bekövetkezéséről és annak megtörténte után teljesítendő bejelentéseket a biztosítottól átvegye;

c) hogy a folyamatban levő biztosítást meghosszabbítsa és annak szerződéses tartalmát a biztosítottal egyetértően módosítsa.

A főügynöknek ezt a jogkörét a biztosítási vállalat harmadik személyekkel szemben nem korlátozhatja.

Ez a jogkör megilleti a vállalat által főügynökkül (vezérügynökkül) alkalmazottakat akkor is, ha biztosítási ügyletek megkötésére külön felhatalmazva nincsenek.

A kit a biztosítási vállalat biztosítási ügyletek megkötésének közvetítésével megbiz: az a vállalat ügynöke és ilyennek nevezendő.

Jogköre kiterjed arra:

a) hogy ügyletkötésre feleket szerezzen, a biztosítási ajánlatot a biztosítottól átvegye és a vállalathoz továbbítsa;

b) a biztosítási kötvényt a biztosítottnak kiszolgáltassa és ennek ellenében a biztosítási díjat saját nyugtájára is felvegye;

c) a szerződés által feltételezett esemény bekövetkezéséről és annak megtörténte után teljesítendő bejelentéseket a biztosítottól átvegye és

d) a visszatérő időszakokban fizetendő biztosítási díjat a vállalat nyugtája ellenében felvegye és a mennyiben a lejáratig a vállalat a biztosítottat arról, hogy az ügynök a díj felvételére nincs jogosítva, külön nem értesítette, a díjat a biztosítottól a biztosítási szerződés érvényben maradását eredményező hatálylyal saját nyugtájára is átvegye.

Az ügynök ezt a jogkörét a biztosítási vállalat harmadik személyekkel szemben nem korlátozhatja.

Ez a jogkör megilleti a vállalat által ügynökkül alkalmazottakat akkor is, ha biztosítási ügyletek közvetítésével külön megbizva nincsen is.

Ha a biztosítási ügylet a biztosított által kitöltött ajánlat alapján kötött meg és ez az ajánlat oly valótlán feleletet tartalmaz, mely fontosságánál fogva a biztosítás elvállalására befolyással lehet, a biztosítási vállalat e körülmény miatt az ügylet érvényességét meg nem támadhatja, ha a biztosított bizonyítja, hogy a valótlán feleletet az ajánlat kitöltésénél közreműködött ügynöknek az ajánlatban foglalt homályos vagy határozatlan kérdés értelmének magyarázata alapján adta.

Ha a biztosítási ügylet az ügynök által vagy a biztosítottól különböző személy által, az ügynök jelenlétében, kitöltött ajánlat alapján kötött meg és ez az ajánlat valótlán feleletet tartalmaz oly tényről vagy körülményről, melyről az ügynök közvetlen észlelet alapján meggyőződést szerzett vagy szerezhette volna és amely a biztosítás elvállalására fontosságánál fogva befolyással bírhat, a biztosítási vállalat e körülmény miatt az ügylet érvényességét meg nem támadhatja. Ha pedig a valótlán felelet oly tényre vagy körülményre vonatkozik, amely az ügynöknek nem közvetlen észlelet, hanem a biztosított közlése alapján jutott vagy juthatott tudomására, a biztosítási vállalat ezen körülmény miatt az ügylet érvényességét csak akkor támadhatja meg, ha az ügynök a valótlán tartalmat a biztosított tényleges bemondásának megfelelően töltötte ki az ajánlatban.

Ha a biztosított fél sem írni, sem olvasni nem tud, vagy ha az ajánlat nyelvét nem érti és az ajánlaton két jelen volt tanu nem tanúsítja, hogy az ajánlat a biztosított félnek felolvastatott és az általa értett nyelven megmagyaráztatott, annak bizonyítása, hogy az ügynök a valótlán tartalmat a bemondásnak megfelelően töltötte ki, a biztosító vállalatot terheli.

E szakaszok megfelelően alkalmazandók akkor is, ha a biztosítási ügyletet oly személy közvetíti, akit a vállalat nem alkalmazott ugyan kifejezetten ügynökül, de akinek üzletszerű közvetítését elfogadni szokta.

A biztosítási vállalat az ügyletek megkötésére, valamint az ügyletek közvetítésére felhatalmazott ügynökeinek meghatalmazását és ennek megszűnését is, rendbíróság terhe alatt, az állami biztosítási hivatalnak a meghatalmazás adásától, illetve megszűnésétől számított három nap alatt bejelenteni köteles.

Az állami biztosítási hivatal a feleket megtevésztő ajánlati űrlapok használatát rendbíróság terhe alatt megtilthatja a vállalatnak.

— **A Magyar Jogászggyűlés** vezetőségének szives figyelmébe ajánljuk a német jogászggyűlés 25 éves jubileuma alkalmából a Deutsche Juristenzeitungban közölt következő néhány sort: «Der Juristentag hat die Aufgabe, die er sich bei seiner Gründung stellte, hinzuwirken auf die Bildung eines einheitlichen Rechts, in glänzender Weise erfüllt. Freilich ist durch die Schaffung des Bürgerlichen Gesetzbuches und seiner Nebengesetze der grösste Teil dieser Aufgabe erfüllt. Aber dadurch verändert sich seine Thätigkeit nur, sie überlebt sich nicht. Der gesetzgeberischen Probleme giebt es noch genug, und auch auf die beste Auslegung der neuen Gesetze hinzuwirken, ist ebenfalls ein Ziel, des Schweisses der Edlen wert.» — Különben úgy értesülünk, hogy a magyar jogászggyűlés állandó bizottsága legközelebb összehívatik.

Nemzetközi Szemle.

— **A bűnvádi eljárás függetlenségéről** ír hosszabb dolgozatot a Gerichtssaalban (XLIX. kötet) *Ortloff* felső törvényszéki bíró. Az államügyészség hibás szervezetében találja a jelenlegi függőség fő-elemét. Különösen helyteleníti azt, hogy az államügyészség magát bizonyos tekintetben a bíróság felett állónak tekinti. A vizsgálóbírói szervezetet is megváltoztatandónak tartja s támadást intéz a kormány azon jogosultsága ellen, mely szerint a vizsgálóbírót a miniszter jelöli ki. Jelenleg *Ortloff* az egyedüli német író, aki a bűnvádi eljárás közjogi elemére még súlyt helyez.

— **Az ujj-lenyomatok kriminalisztikus jelentőségéről.** Az ujj-lenyomatok alkalmazásáról a modern kriminalisztikában *Henry E. R.*-nek «Az ujj-lenyomatok osztályozásáról és használatáról» Londonban legközelebb megjelent könyve ad ér-

dekes fölvilágosítást. A mű szerzője, mint az indiai magán-jog tanára, az ujj-lenyomatok kriminalisztikus módszerét gyakorlatilag tanulmányozta. Előadása szerint *sir Herschell W.*, az indiai polgári hatóság egyik tagja, nemrég a bírósági eljárásban valószínű forradalmat támasztott azzal, hogy azonossági kérdések megállapításánál ujj-lenyomatokat használt. A *Herschell*től gyűjtött anyagot *Galton Francis* értékesítette irataiban, a melyekben a kutatás ezen ágának alapját vetette meg és a módszert kibővítette. *Galton* az ujj-lenyomatok típusait osztályokba sorozott s az ide tartozó összes fontos kérdéseket megvilágította. Ha a bőrnek gyöngéd igen apró mélyedései, a melyek nyomot hagynak, időnként változást szenvednének, az ujj-lenyomatok, mint azonossági bizonyíték érték nélkül volnának. Ámde *Galton* bebizonyította, hogy a mélyedések részletei, a melyek az ujj-lenyomatok típusát határozzák meg, az ember egész életén át ugyanazok maradnak, s hogy éppen úgy, a mint az újszülött gyermeknél mutatkoznak, ugyanazon ember ujjain aggkorában láthatók. Csak a halál után mosódnak el, a mikor a fölcsúszás kezdetét veszi. Körülbelül három évvel ezelőtt az indiai kormány bizottságra ruházta a földadatot, hogy vizsgálja meg *Galton* rendszerét. A bizottság azt egyszerűségénél és eredménye gyorsaságánál és biztonságánál fogva kitűnőnek találta. Ezen jelentés következtében azt a módszert, hogy bűnösök azonosságát ujj-lenyomatok után állapítják meg, alkalmazták *Bengáliában, Bombayban, Madrasban, Pendschabban, Bir-mában.* Már most azon a módon akadályozzák meg, hogy valaki idegen néven állást kerítsen magának, hogy mindenkítől ujj-lenyomatokat vesznek föl. Éppen úgy szolgálnak az ujj-lenyomatok arra is, hogy velük rossz hírű embereknek a nyilvános szolgálatban való újra alkalmazását kizárják. *Galton Francis* az amerikai kormány azon tervéről is ad hírt, hogy a bevándorló chinaiakat ujjuk lenyomataival iktatják be a regiszterekbe.

— **A francia lapok** sokat foglalkoznak egyik katonai bíróságnak mostanában hozott halálos ítéletével. Egy katona a bíróság ülésén felindulásában egy gombot dobott bírónak a fejéhez, és e miatt ugyanazon ülésben kimondták rá a halálos ítéletet. Az egyik újság megjegyzi, hogy ily esetben, midőn a bíróság tagjai oly helyzetbe jutnak, hogy a maguk ügyében mondjanak ítéletet, maguknak kellene kérniök az ügynek más bíróság elé utalását. De különben is, ugy mond, még a kannibalizmusnak is alatta áll az a felfogás, hogy embert megfoszszanak életétől azért, mert egy meg nem fontolt hirtelen mozdulattal valami csekély tárgyat bárkihez is hozzá dobott. Kizártnak mondják, hogy ily ítéletet végrehajtssanak; ezt nem lehet a fegyellemmel megokolni.

— **Lopás kísérlete** miatt a genti felebbezési bíróság kimondta a vád alá helyezést a következő esetben: Egy ostendei fürdővendégnek az a tréfás ötlete támadt, hogy mialatt a vele egy hotelben lakó két nő, kikkel ott ismeret-séget kötött, fürdik, egyes intimebb ruhadarabjaikat magához veszi és majd a szállásukon visszaszolgáltatja nekik. A mint azonban a kabinból a hatalmába kerített tárgyakkal kilépett, egy rendőr, ki már korábban megfigyelte settenkedését, letartóztatta őt.

— **Chinai jog** szerint alaptörvények a kihirdetés napjától kezdve érvényesek és valamennyi bűneset a legújabb törvény szerint bírálandó el, még abban az esetben is, ha a cselekmény a törvény kihirdetése előtt követett el. A birodalom valamennyi hivatalnok köteles az összes törvényeket és rendelkezleteket ismerni és e tekintetben minden év végén főbb-valóiktól vizsgálatnak vettetnek alá, melynek kedvezőtlen kimenetele az illető hivatalnoknak büntetését vonja maga után. Magánszemélyeknek, a kik képeseknek találtnak arra, hogy másoknak a törvényeket megmagyarázzák, minden acciden-tális vétséget megbocsátanak, feltéve, hogy ez az első általa elkövetett delictum. A ki titokban rezes vesz vagy elad vagy magánál őrizetben tart, a helyett, hogy azt a kormánynak megvételre kínálna — t. i. pénzverés céljából, mert Chinában csakis rézpénz létezik — a bambusz büntetését állja ki. A só, tea és timsó legkisebb részének is titkos eladása tilos. Az önbíráskodó hitelezőt büntetik. De másrésről a késedelmes adóst is büntetés éri utól. A talált dolgok 5 nap alatt bejelentendők.

A budapesti egyetem jogi karának tanrendjét közöljük a mellékleten.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél év e ... 12 kor.
negyedévre 6 *

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Törvényjavaslat a tisztességtelen versenyről. *Dr. Balog Arnold* budapesti ügyvéd. — A perbeli egyezségek. *Dr. Magyar Géza* nagyvárad kir. jogakad. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A zálogjog védelme a büntető törvényben. *Dr. Weisz Jenő*től. — Különfélék. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.
Melléklet: Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1900. évi folyamának I. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

Törvényjavaslat a tisztességtelen versenyről.

A kereskedelmi miniszteriumban törvényjavaslat készült a tisztességes kereskedelem oltalmára. Bár a javaslat címe a tisztességtelen versenyről szól, valódi célja nem az illoyális verseny üldözése, hanem egyes-egyedül a reális kereskedelem megvédelmezése a meg nem engedett eszközökkel dolgozó concurrentiával szemben.

Alighogy a törvényjavaslat közzététetett, a napi sajtóban máris olyan hangok hallatszottak, a melyek bizalmatlanságot igyekeznek kelteni az egész törvénytől. Igen rosszul teszik azok, akik ezt a törvényjavaslatot a kereskedő világ szemében diszcreditálni akarják és akik mumusként állítják azt oda, mely veszélyezteti a rendes kereskedelem forgalmát és korlátozza a versenyt. Pedig anélkül, hogy a cikkek a tárgy érdemével, a tervezett rendelkezések részleteivel foglalkoznának, csupán a tervezet címét nézve, kifogásolták, hogy tisztességtelen versenyről alkotunk törvényt, a helyett, hogy mindenekelőtt versenyt létesítsünk. Ahol nincs verseny, — mondják, — nincs tisztességtelen verseny se, tehát nem kell a tisztességtelen versenyről törvényt hozni.

Ez az érvelés vonul végig a «Magyar Hírlap» és az «Egyetértés» cikkein, habár ez utóbbi, a mellett, hogy teljes erővel ellenzi a törvény megalkotását, annyit megenged, hogy az «új javaslat tisztán a külföld versenyének akar némi gátat vetni a honi ipar és kereskedelem érdekében».

Ha csak ez utóbbi irányban tesz valami keveset a javaslat, máris fontos érdek annak törvénybe iktatása, mert a külföldi tisztességtelen verseny miatt éppen oly sok a panasz, mint a belföldi hasonló verseny ellen és a külföldi illoyális concurrentiával szemben való küzdelem szintén a hazai ipar és kereskedelem javára szolgál.

De aki azt állítja, hogy a mi forgalmunkban nincsen verseny, az egyszerűen vak, vagy pedig letagadja azt, amit lát. Igaz, nincs világforgalmunk, való, hogy kivetelünk sem jelentékeny, de egyrészt a belforgalomban, másrészt a behozatal és az importált áruk elárúsítása körül igen jelentékeny a verseny az ipar és kereskedelemnek csaknem valamennyi ágában. Hogy pedig ebben a versenyben máris nagy szerepet visz a meg nem engedhető eszközökkel dolgozó concurrentia, azt nagyon is érzik a kereskedők és érzi sokszor a megkárosított nagy közönség is.

A kereskedők maguk is igen kíváncsiak tartják a védelmet, amint ezt a kereskedelmi és iparkamarák véleményei és a törvényhatóságoknak a képviselőházhoz benyújtott kérvényei tanúsítják. Csodálunk is, ha ez másként volna, mert a mi aránylag szűkkörű forgalmunkban az irreális concurrentia még károsabb, mint a nagy ipari és kereskedő államokban, mert a tisztességtelen eljárás meggyújtja a kisebb existenciák becsületes törekvéseit, a nagyközönség előtt dis-

creditálja a belföldi kereskedelmet és károsítja hitelünket a külföldön is.

Azért a törvénytervezet megítélésénél kívánatos, hogy a tisztelt cikkíró urak kutassák, hogy a javasolt határozmányok a magyar ipar és kereskedelem javára szolgálnak-e.

Ez levén kiinduló pontunk, a magunk részéről a javaslat részleteire ezuttal néhány megjegyzést kívánunk tenni.

Az 1. §.* szövege szerint a magyarizata után a kereskedelmi forgalomnak esetleg olyan eszközei is a tilalom alá vonhatók lennének, amelyek teljesen veszélytelen természetűek és távol állanak a versenyzés tendenciájától.

Igy kétes, hogy egyes konkrét ügylet iránt váltott üzleti levelekben foglalt tényállítások nem-e foglalkoztatók az 1. §-nak nagyon is általános kifejezése alá, holott az ilyen levelezésben foglalt — habár valótlannak bizonyult állítások — nem is nyilvánosan, ügyletkötésre csábító módon közzétettek. A javaslat szerint az egyszerű szóbeli közlések nem esnek a törvény alá, mert az 1. §. csak a nyilvános szóbeli közleményekről szól, tehát az írásbeli közléseknél is a nyilvánosság jellegét kellene valamely formában előfeltételül megállapítani.

A 2. §. szerint oly személyes tulajdonságok, melyek más kereskedőhöz vagy iparoshoz való üzleti viszonyból származnak (tanítvány, volt alkalmazott, képviselő), csak az illető kereskedő, iparos vagy jogutódai beleegyezésével tehetők ki. Helyes intézkedés, de meggondolandó, vajon ajánlatos-e ezen a tilalomból bármely érdekelt által vagy hivatalból is érvényesíthető quasi publicus panaszjogot adni, holott itt a sértett fél tulajdonképpen csak az, akihez való üzleti viszony valótlannal jelöltetett meg.

A hazai ipar szempontjából különös fontosságot tulajdonítunk a tervezet 3. §-ának, mely tiltja az árun vagy az arra vonatkozó közlésekben oly származási hely megjelölését, mely a valóságnak meg nem felel és a közönség tévedésbe ejtésére alkalmas. Ide tartozik különösen az az eset is, ha idegen származású áru általában mint hazai termék van feltüntetve. Ennek a rendelkezésnek sanctiója a 14. §-ban foglaltatik, mely szerint a kereskedelemügyi miniszter elrendelheti, hogy bizonyos, az országba behozott oly áruk, melyek a magyar korona országaihoz tartozó valamely helység nevével vannak hamisan ellátva, vagy általában mint hazai termékek feltüntetve, elkoboztassanak. Kiegészítsük e szakaszt azzal a rendelkezéssel, hogy ha a valótlannal megjelölés külföldön alkalmaztatott és a belföldi árusító jóhiszeműsége kiderül, csupán az eltiltás mondassék ki. Ha a tilalom után is a valótlannal megjelöléssel tartja forgalomban az elárúsító az illető árut, joga legyen a hatóságnak előbb pénzbüntetést szabni, ismétlés esetén pedig saját hatáskörében az árut elkobozni.

Az 5. szakasz igen szükséges intézkedést tartalmaz, mert gyakran fordul elő, hogy bizonyos áru a csomagolás, árjegyzék, hirdetés, vagy a nyilvánosságra hozatalnak egyéb módja által

* 1. §. A kereskedelmi és ipari forgalomban senki sem használhat cégén, kirakatában, áruin, hirdetésein, körözvényeiben, számláin vagy más írásbeli vagy nyilvános szóbeli közleményeiben az üzleti viszonyokra, nevezetesen a munka vagy áru minőségére, mennyiségére, előállítás módjára, árára, a beszerzési forrásra, kitüntetésekre, az eladás módjára, okára vagy céljára vonatkozó oly kitéltelt vagy ábrát, mely a valóságnak meg nem felel és a közönség tévedésbe ejtésére alkalmas.

közismeretűvé válik, anélkül, hogy védjegy-védelemben részesülne. Méltányos, hogy az, aki áldozatok árán ezt a bizonyos körü nyilvánosságot megszerezte, oltalomban részesüljön azok ellen, akik az ő befektetései gyümölcsét munka és áldozat nélkül jogosulatlanul akarnák élvezni. A tervezetbe felveendőnek tartom, hogy az árunak speciális *elnevezése* is ily védelemben részesülhet.

A 6. pont szerint a kereskedelmi vagy ipari forgalomban tilos a versenytárs személyének, működésének vagy áruinak olyatén kisebbitése, mely üzletének menetére vagy hitelére ártalmas. Kivétetik oly jóhiszemű bizalmas közlés, mely a termelő, iparos vagy kereskedő üzleti, vagyoni vagy az alkalmazottak alkalmazási viszonyairól jogos érdekből történik.

Ezen tilalom tulmegy a tisztességes kereskedelem védelmére szükséges határon. A jelenlegi szöveg első része tiltja az oly közléseket is, a melyekről bebizonyítható, hogy azok valót tartalmaznak. E szerint tilos egy szédelgő kereskedő üzelveinek leleplezése, tilos annak közlése, hogy valamely cég fizetéseképtelen, hogy ellene végrehajtást vezetnek, stb. Éppen a reális kereskedelem érdeke, hogy a *való* mozzanatokról lehető pontosan értesüljön, de a nagyközönségre nézve is fontos, hogy megóvassék a szédelgőktől.

A §. második része a kereskedelmi forgalomra nézve nélkülözhetlenül szükséges kivétel. Helyeselnénk, ha elfogadtatnék a kereskedelmi körökből indítványozott az a módosítás, hogy a mentesség csak a felhívásra, felkérésre adott információzt illesse meg.

Tulzást látok a 7. §-ban is, mely tiltja a kereskedőnek saját áruit és üzleti tevékenységét a versenytárs áruival és tevékenységével összehasonlítani azon célból, hogy saját áruinak vagy szolgáltatásainak kelendősége vagy értéke a versenytárs rovására emeltessék.

Ezen intézkedés is üdvös lehet azon formájában, hogy tilos ily összehasonlítás, amennyiben az valótlanosságokat tartalmaz. De a tényeknek megfelelő adatok közlése a szabad verseny keretébe tartozik, ennél fogva a közlés tilalma a kereskedelem érdekeivel meg nem indokolható.

A 8. §. kiegészíti a kereskedelmi törvénynek a cégbejegyzésre vonatkozó határozatait, amennyiben a kereskedő vagy iparos cégén kívül a név, czimer, üzleti elnevezés, vagy egyéb megjelölés is védelemben részesítettetik.

Ezen eddig említett tilalmak ellen vétők hivatalból vagy az érdekeltek panaszára 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, ismétlés esetén 30 napig terjedhető elzárással büntethetők. Miért *büntethetők*, miért nem *büntetendők*?

Az üzleti vagy üzemi (gyári) titoknak az alkalmazott által való elárulását a javaslat 10. §-a 6 hónapi terjedhető fogházzal és 4000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel rendeli büntetni. Büntetés alá esik az is, aki a titok elárulására csábít, valamint aki az ily módon, vagy más, a törvénybe vagy a jó erkölcsökbe ütköző cselekedet után megszerzett titkot felhasználja vagy másokkal közli. A büntetés kiszabásával egyidejűleg a sértett fél kérelmére 10,000 koronáig terjedhető kártérítés ítélhető meg.

Ami a fórumokat illeti, az üzemi titok elárulása — a 13. §-ból kitűnően * — a bíróság elé van utalva. De hogy mely bíróság bíraskodik ez ügyekben, azt a tervezet meg nem mondja.

A szóban levő többi cselekmény «az illetékes iparhatóság által» bíraltatik el. Ha a kereskedő vagy iparos ily tiltott cselekmény által kárt szenved, «a kereskedelmi ügyekben eljáró bíróság» előtt annak megtérítésére keresetet indíthat.

Nem tudjuk határozottan, vajon a járásbíróság vagy a tör-

vényszék-e az illetékes forum. A sommás eljárási törvény azonban megszüntetvén a járásbíróságok kereskedelmi ügybírói jellegét, valószínűleg a tervezet a törvényszékre alludál. Az sincs azonban kizárva, hogy a tervezet értékhatár szerint kívánja az ügyeket a járásbíróság és törvényszék közt megosztani.

Nagyobb kifogás alá esik az, hogy a tervezet az iparhatóságokat bizza meg ezen jogkérdések elbírálásával. Az iparhatóságok szabnak ki nemcsak pénzbüntetést, de elzárásbüntetést is és az ő marasztaló határozataik alapján lesz kénytelen a törvényszék kártérítést megítélni. Ismerjük az iparhatóságokként eljáró közegek szakképzettségét, és az ily ügyekben való jártasságát, és éppen ezért nem merünk nyugodt lélekkel ezen jogászai képzettséget és ítélőképességet feltételező komplikált és finom jogügyeket hatáskörükbe utalni. Az iparhatóságok előtti eljárás, valamint a felelőzések forumokon divó irásbeliség is igen erősen ellene mondanak annak, hogy a szolgabíróra, városi kapitányra, Budapesten pedig a kerületi előljáróra bizzuk a döntést. Tartunk attól, hogy ez a processuális határozomány meghiusítja a törvény anyagi rendelkezéseit.

A részletekre nézve tett emez észrevételek nem tartóztatnak vissza annak a meggyőződésnek kifejezésétől, hogy a javaslat általánosságban nagy haladás a jelenlegi jogállapothoz képest. Ma is vannak különböző törvényekben elszórva egy-egy irányban speciális rendelkezéseink, de ezek nem feleltek meg teljesen a szükségletnek és a gyakorlatban nem is igen alkalmaztattak. Bíróságaink joggyakorlata pedig, különösen kártérítési kérdésekben, oly kevésbé szabadelvű, hogy rendes bírói uton semmi kilátása nem lehetett a kereskedőnek érdekei megsértéseért elégtételt nyerhetni. Franciaországban nem volt szükség törvényt alkotni a tisztességtelen versenyről, mert ott a Code civil egyetlen rövid §-át a bíróságok a forgalom igényeinek megfelelően alkalmazva, a jóhiszemű kereskedőt hathatós oltalomban részesítették. Németországban, Ausztriában és hazánkban a judikatura conservativismusa utal arra, hogy törvény útján biztosítsuk a védelmet a tisztességtelen verseny ellen.

Dr. Balog Arnold.

A perbeli egyezségeik.

Bármily régi és gazdag a perjog irodalma, annak tudományos feldolgozása mégis egészen új keletű. A mit a perjogról a XIX. századig irtak, az pusztán csak a tételes rendelkezések összefoglalása volt, átgondolt rendszer és kritika nélkül. Csak Montesquieu tanítása az államhatalmak megosztásáról, a francia forradalom törvényhozása és az 1793. évi, egészen új alapokon felépült porosz perrend terelték a figyelmet a perjog nagy problémái felé. *Gönnér*, *Feuerbach*, *Bentham*, *Mittermaier* és mások fejtegetései a bíróságok szervezése, a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság kérdései fölött még most is rendkívül tanulságosak; a XIX. század első felének perjogi codexei pedig egyenesen az ő behatásuk alatt keletkeztek. Emez írók fejtegetései azonban csak az általánosságok körében mozogtak. A bíróság, a per, ennek egyes elemei, a perbeli cselekvények fogalmának és jogi természetének meghatározására figyelmük még nem terjedt ki. Az ezekre vonatkozó kutatások csak a XIX. század második felében indulnak meg s ekkor kezdődik a perjog intenzív, tudományos feldolgozása is.* Ama kérdések kiderítésére irányuló törekvés a mai perjogi irodalom legjellemzőbb sajátossága. Ma már nem elégszünk meg csak úgy általánosságban felállított tételekkel, pl. csak a legközönségebbet említjük, hogy a modern pernek a szóbeliség, közvetlenség és nyilvánosság elvein kell alapulnia: hanem ennél

* Egyenesen ez nincs sehol a javaslatban kimondva, de a 13. §. szövegéből következtethető. E §. ugyanis így kezdődik: «... Az iparhatóság, illetve bíróság» stb.

* Ezt különösen nekünk, magyaroknak nem szabad figyelmen kívül hagynunk, mert az uttörés egyik munkása magyar tudós volt, *Plósz Sándor*. Éppen legújabbán, a Zeitschrift für deutschen Civilprocess most megjelent füzetében (XXVII. kötet, 3. füzet), kiemeli ezt *Bülow* is.

tovább kell mennünk s úgy a pernek, mint minden perbeli jelenségnek fogalmát és jogi természetét is vizsgálat tárgyává kell tennünk. Ez a törekvés a perjogi irodalmat és módszereit teljesen megváltoztatta. Eredményében oda vezetett, hogy ma számos kérdést egészen másképpen ítélünk meg, mint korábban és oly kérdéseket vetett fel, a melyek előbb senkinek sem tűntek fel.

Alig lehet valakinek kételye az ilyen vizsgálódások gyakorlati értéke felől, habár látszólag a jog alkalmazásától távol állanak. A mai perjogi törvények igen magas abstractio eredményei; legtöbb rendelkezésükben, sőt sokszor egyes szavaikban egy-egy elvi álláspont jut kifejezésre. Ezeket a törvényeket a fogalmak szigorú elemzése nélkül a gyakorlatban nem lehet helyesen alkalmazni. De ez az elemző vizsgálódás gyakorlati szempontból azért is szükséges, mert ma a jogalkotás a perjog terén is nagyon szapora és részletező. Az anyag könnyű áttekintése céljából bizonyos összefoglalásra van szükség, a mi ismét csak a fogalmak kellő tisztázása és helyes elrendezése mellett lehetséges.

Ez a gondolatmenet vezérelt jelen cikkünk megírásánál, a melyben a perbeli egyezségek tanát akarjuk megvilágítani. Ismeretes, hogy a bíró a polgári perben sokszor tartozik a feleknek megegyezően nyilvánított akarata szerint eljárni. Különösen a mi újabb jogunkban, a sommás eljárásról szóló törvényben vannak e részben igen figyelemre méltó rendelkezések. És mégis azt tapasztaljuk, hogy a kérdés az érdeklődést alig keltette fel és hogy az e részben jobbra csak mellékesen nyilvánított nézetek egymástól nagyon eltérnek. Azt hisszük, hogy fog némi haszonnal járni, ha e kérdést egész terjedelmében, de mégis csak a lényeges pontokra szorítkozva, megvilágítjuk, mert alkalmunk lesz perjogunkat egy újabb oldalról megismerni.

Miután a polgári perben rendszerint olyan magánjogi viszonyokról van szó, a melyek fölött a felek szabadon rendelkezhetnek, a polgári perjognak az az egyik alapelve, hogy a bíró ne indítsa meg a pert hivatalból, hogy a jogviszonyt csak ebben a terjedelemben és csak olyan tények alapján bírálja el, a melyeket ő felhoz. Mihelyt azonban a peralapítás megtörtént, a felperes egyoldalú rendelkezése a per fölött megszűnik s annak helyébe a felek kétoldalú, közös rendelkezése lép. Azért van ez így, mert a peralapítás után a perben mindegyik fél egyaránt le van kötelezve, a mi kizárja, hogy helyzetén akármelyik egyoldalúan változtasson és szükségessé teszi, hogy a perbevont jogviszony magánjogi természeténél fogva a változtatás csak mind a két fél beleegyezésével történhessen. Ez fejt meg, hogy keresetváltoztatás, a kereset visszavonása a peralapítás után az alperes beleegyezésével mindenestre helyt foglalhat és hogy a bíró nem járhat el, ha a felek kijelentik, hogy a jogviszony elbírálását nem kívánják vagy midőn a pert ítélet helyett egy előtte kötött szerződéssel fejezik be. Azonban a felek közös akarata a bíróra nézve nemcsak ekkor irányadó, hanem sokszor akkor is, midőn a felek vagy azok egyike a jogviszony elbírálását kívánja. Sokszor ugyanis a bírónak az eljárási szabályokat a per folyamán az ítélet hozataláig a felek közös akarata értelmében kell alkalmaznia. Ez azért különös, mert az állam azokat a szabályokat, a melyek szerint a bírónak a pert le kell bonyolítani közérdekből állapítja meg, azokra tehát a felek rendelkezése nem terjedhet ki. De a törvények sokszor éppen abból az okból, mert a polgári perben magánjogi viszony kerül elbírálás alá, ezt is megengedik.

Ha amaz eseteket, a melyekben ekként a felek közös akarata a bíróra irányadó, jól át akarjuk tekinteni, azokat a következő két csoportba kell foglalnunk. Az egyikbe tartozik az az eset, midőn a felek a perbevont jogviszonyt *szerződnek* s ezáltal a pert ítélet nélkül fejezik be. Ebben ugyan a bíró eljárása fölötti az a rendelkezés is foglaltatik, hogy a pert ne folytassa, azonban csak másodsorban és csak

következmenyeképpen annak, hogy a perbevont jogviszonyt *szerződtek*. A másik csoportba tartozik sok más eset, a melyekben a felek *csak* a bíró *eljárása* fölött rendelkeznek, a nélkül, a perbevont jogviszonyt *is szerződnek*. Közös mind a kettőben az a jelenség, hogy a bíró kötve van, mert a felek *akarják*. A bíró megkötése tehát mind a két esetben feltételez a felek közt bizonyos akaratmegegyezést. Nincs semmi csodálkozni való azon, hogy éppen ebből az okból az összes eseteket ugyanegy jogi természettel bírónak tekintik. Abból indulnak ki, hogy valamint szerződés jön létre a felek közt, midőn ők közös elhatározással a perbevont jogviszony helyett egy más jogviszonyt léptetnek és így a pert ítélet nélkül fejezik be: épp úgy szerződés jön köztük létre minden más esetben is, midőn közös elhatározásuk döntő a bíró eljárására. Az egész polgári per jogi természetének megítélésére nagyon érdekes adalék annak az elbírálása, vajjon ez a felfogás helyes-e vagy sem? Mert bizonyos, hogy egészen más fogalmunk lesz a perről, ha kiderül, hogy a felek szerződésileg megállapíthatják azt, hogy a bíró minő eljárás útján hozza meg az ítéletet, mint akkor, ha kitűnik, hogy a feleknek e részben nyilvánított közös akarata nem bír a szerződés jellegével. De az egyes eseteknek elemzése magában véve is nagyon tanulságos. Itt röviden csak azt jegyezzük meg, hogy mi valamennyit egy közös elnevezés: *perbeli egyezés* neve alá foglaltuk. Nem azért, mintha mi is az összes eseteket azonos jogi természetűeknek tekintenők, hanem azért, mert azt az elnevezést használni szokás és mert ez azt a közös tulajdonságot, hogy valamennyinél megkívántatik a felek egyező akarata, kifejezi.

A különféle perbeli egyezségek jogi természete felől fejtegetésünk végén fogunk nyilatkozni. Az alábbiakban néhányat amaz egyezségek közül fogunk részletesebben tárgyalni, a melyek által a felek csak a bíró eljárása fölött rendelkeznek. Szükséges ez újabb jogunk néhány sajátos szabályának megismerése céljából, de meg azért is, hogy lássuk, milyen nagy különbség van köztük és a pert befejező ítéletet pótló perbeli egyezés közt.

Könnyebb áttekintés céljából csoportosítsuk pusztán az eljárást szabályozó egyezéseket is. Az egyik csoport az, hogy ha a felek a törvény engedélye alapján az eljárás valamely *nemében* megállapodnak, a bíróság az ügyet az eljárás ama neme szerint köteles elbírálni. Ide tartozik, hogy a felek a törvénykezési rendtartás 145. §-a szerint a rendes eljárás alá tartozó ügyekben az iratváltásos eljárás helyett a jegyzőkönyvi eljárást megszorítás nélkül *választhatják*. Viszont a kereskedelmi eljárás alá tartozó ügyekben jegyzőkönyvi eljárás helyett írásbeli (helyesebben periratváltásos) eljárás foglalhat helyt, ha ezt mind a két fél *egyetértőleg kívánja*. Ekkor, a mennyiben mind a két fél perirataiknak beadására nézve *egyeztőleg* másként meg nem állapodtak, a törvénykezési rendtartás szabályai követendők. (Kereskedelmi eljárás 21. §.) Végül a sommás eljárás 172. §-a szerint, ha mind a két fél a felelbeszésnek szóbeli tárgyalása helyett nyilvános előadás útján való elintézését *kívánja*, azt a bíróság ez utóbbi eljárás szerint fogja elbírálni. — Az esetek másik csoportja az, hogy a felek a bírót a *bizonyítás* felvétele körül korlátozhatják. Ide tartozik mindenekelőtt, hogy váltóperekben főeskü általi bizonyításnak csak a felek *beleegyezésével* van helye (váltó eljárás 26. §.). A sommás eljárás 91. §-a szerint a tanu megeskütése mellőzendő, ha az érdekelt felek a tanu megeskütésétől *közös megegyezéssel* elállanak. A 100. §. szerint pedig a felek abban *állapodhatnak* meg, hogy valamely döntő ténykörülmény bizonyítása valamelyik félnek vagy egy harmadik személynek esküjétől tétessék függővé, mely esetben a bíróság a felek által megállapított eskü letételét, ha a per eldöntésére szükségesnek találja, a tárgyalás folyamán végzéssel elrendeli s azt, mielőtt ítéletet hozna, az illetőtől *ki*veszi. Végül a 41. §., a mely az egyezségről szól, harmadik

bekezdésében ezt rendeli: «*A felek egyezséget köthetnek oly módon is, hogy csupán egyes vitás tény- vagy jogkérdést hagynak fen bírói eldöntés tárgyául.*» Ily esetekben a bíróság a vitás kérdések eldöntése mellett egyebekben ítéletét a felek megállapodására köteles alapítani. — Végül az esetek harmadik csoportjába azok tartoznak, midőn a bíró a felek közös akaratára alapján az eljárást beszüntetni vagy egy más ügyet köteles eljárása tárgyává tenni. Keresetvisszavonás, keresetváltoztatás a perbe bocsátkozás után; sommás perben a felebbezés, midőn az ellenfél a felebbezési határidő eltelte után csatlakozással élt, csak ez utóbbi beleegyezésével vonható vissza (150. §.). Olykor pedig csak egyes perbeli cselekvény visszavonása függ az ellenfél beleegyezésétől. Legnevezetesebb a sommás perben a perbeli beismerés visszavonása, a mely mindenesetre hatályát veszíti, midőn az ellenfél annak visszavonásába beleegyezik (60. §.).

Az, hogy a felek az eljárás bizonyos neme helyett, annak egy másik, különösen rövidebb és olcsóbb nemét választhatják, igen régi és majdnem minden perjogban felfalálható szabály.

Hasonlóképpen régi és mindenütt elfogadott elvek azok is, a melyeket a legutolsó harmadik csoportban említettünk. Célyszerűségüket igen könnyű belátni, azért itt velük bővebben nem is foglalkozunk. Különös megvilágítást igényelnek azonban újabb jogunk ama szabályai, a melyeket fentebb a második csoportba foglaltunk, s a melyek által a felek a bírót a bizonyítás körül is megköthetik. Ezek az újdonság, sőt mondhatjuk az eredetiség ingerével hatnak; értelmük sem egészen tiszta. A következőkben különösen csak velük fogunk foglalkozni.

A sommás eljárás 41. és 100. §§-ai szerint a felek három irányban köthetik meg a bírót a bizonyítás körül. Mindenekelőtt megállapodhatnak abban, hogy a bíró csak bizonyos, általuk kijelölt vitás tényeket vonjon a bizonyítás körébe, s ezek kiderítésétől teszik függővé, hogy a bíró a hozandó ítéletben magát a jogviszonyt létezőnek vagy nem létezőnek mondja-e ki. Továbbá a felek megállapodhatnak abban, hogy a bíró a jogviszony alapjául szolgáló tényeket egyáltalában ne tegye bizonyítás tárgyává, mert azokat ők megtörténteknek kívánják tekinteni: hanem a hozandó ítéletben a jogviszony létezésének vagy nem létezésének kimondása csak attól függjön, vajjon a bíró egy bizonyos jogkérdésben miképpen vélekedik; azaz vajjon egy bizonyos szabályt jogszabálynak tart-e vagy mit tart egy bizonyos jogszabály értelme gyanánt? (41. §.). Végül a felek megállapodhatnak abban is, hogy a bíró a hozandó ítéletben egy bizonyos tényt ahhoz képest tartson valónak vagy valótlannak, a mint arra előzőleg a felek valamelyike vagy egy harmadik személy esküt tesz-e vagy sem? Ez a megegyezés a bírót annyiban köti, hogy az illető tény kiderítésére más bizonyítást nem alkalmazhat. De, ha azt találja, hogy az illető tény bizonyítása a per szempontjából fölösleges, az esküt mellőzheti (100. §.).

E §§-ok rendelkezéseinek ez az értelmezése nem ment minden nehézségtől. Mindenekelőtt az egyezségi esküre nézve (100. §. 2. p.) merülhet fel kétely: vajjon az csak más bizonyítás hiányában, az eskü alatti kihallgatás helyett, vagy pedig egyéb, pl. tanúk általi bizonyítás helyett is alkalmazandó-e? A rendelkezés összefüggése az előző bekezdéssel az előbbi felfogást támogatja. Helyesebb azonban az utóbbit elfogadni, mert az egyezségi eskü csak akkor igazán pert rövidítő eszköz, ha más bizonyítás kizárása mellett alkalmazható. Szól-e mellett a 100. §. 3. p.-nak egyezségi esküje is — pert befejező egyezségben megállapított eskü — a melyre nézve egészen nyilvánvaló, hogy minden bizonyítás kizárásával foglalhat helyt.

Még nagyobb a nehézség a 41. §. ama rendelkezésének értelmére nézve, vajjon a bíró a vitás ténykérdésekről, a melyeknek eldöntésétől a per kimenetele van függővé téve:

bizonyítás után győződjk-e meg, vagy a nélkül? A sommás eljárás 41. §-ának ide vonatkozó rendelkezését: «a felek egyezséget köthetnek oly módon is, hogy csupán egyes vitás ténykérdést hagynak fen bírói eldöntés tárgyául»... a képviselőház igazságügyi bizottsága állapította meg a javaslat 36. §-ának következő rendelkezése helyett: «a felek az ügy elintézését egyes ténykörülmények bebizonyításától is függővé tehetik»; a kettő közt az a lényeges különbség, hogy a törvényben a bebizonyítás szó hiányzik. Az igazságügyi bizottság ugyanis ki akarta zárni, hogy az egyezés, a melynek feltétele valamely vitás tény, bizonyítással kapcsoltsáék össze. Az volt a célja, hogy a bíróság az ilyen tényt bizonyítás nélkül döntse el.* Nem nehéz azonban belátni, hogy e megszorítás helytelen. Mert lehetetlen a feleknek az egyezséget vitás ténykérdések eldöntésétől függővé tenni, a nélkül, hogy a bíró azok megtörténtéről bizonyítás után meggyőződjék. Hogy tehát a §. rendelkezése a gyakorlatban alkalmazható legyen, szükséges, hogy a feltételképpen szabott vitás tények bizonyítása megengedtsék, habár az igazságügyi bizottság ezt ki is akarta zárni. A törvényben azonban ez nem jutott kifejezésre; e nélkül pedig az igazságügyi bizottság célja, midőn azt semmi ok sem támogatja, nem jöhet figyelembe.

Mint már többször érintettük, a sommás eljárás 41. és 100. §-ának rendelkezései egészen újak a mi jogunkban. Némi rokon a sommás eljárás 100. §. 2. bek. egyezségi esküjével a váltóperben előforduló egyezségi eskü. Köztük azonban az a nagy különbség, hogy míg a váltóperben az eskü a felek egyezsége alapján csak más bizonyítás hiányában foglalhat helyt, addig a sommás perben a felek azt kiköthetik, még ha más bizonyítás lehetséges is volna.

Igy okkal merül fel a kérdés, mi ezeknek a rendelkezéseknek az eredete? Sem a német, sem a francia, sem az osztrák perrendnek hasonló rendelkezései nincsenek. A német perrend 450. §-a szerint a felek egyezségeileg megállapíthatják ugyan, hogy az eskü bizonyos tényekre ama korlátozások nélkül is letehető legyen, a melyek a főesküre fenállanak: ez az egyezségi eskü azonban nem azonos a sommás eljárás egyezségi esküjével. A német perrend szerint ugyanis a felek megegyezése az eskü iránt a bíróra nem kötelező. Ő az egyezségeileg megállapított eskü helyett bírói esküt is (475. §.) alkalmazhat; ellenben a sommás eljárás szerint csak az egyezségi eskü foglalhat helyt vagy a bizonyítás egészen mellőzendő, de más bizonyításnak helye nincs. A francia írók** a római jognak néhány elejtett szava után indulva, mint ez előbb általában szokásban volt, a főesküt nevezik egyezségi-nek. Ma azonban már eléggé ismeretes, hogy a főeskü nem alapszik a felek megegyezésén. A sommás eljárás 100. §-ának egyezségi esküje a római jog juramentum voluntarium-ára emlékeztet, a mely, mint Demelius*** kimutatta, nemcsak perenkívül, hanem a perben is, a praetor előtt in jure eljárásban s a Justinianus-féle jogban hihetőleg a per bármely szakában volt alkalmazható.

A sommás eljárás 41. §-ának rendelkezései pedig úgy látszik, az angol jogból vannak átvéve. Itt fordul elő ugyanis az, hogy ha a felek a perbeli tények iránt megegyeznek és csak az vitás közöttük, hogy azok minő jogi elbírálás alá esnek: az ügyet minden perirátváltás (pleading) nélkül a bíró elé terjesztik, aki azután eme különös kérdés (special case) fölött határoz. Hasonlóképpen, ha a felek bizonyos tények iránt megegyeznek és köztük csak bizonyos más tények vitások, ők megállapodhatnak abban, hogy előzetes írásbeli tárgyalás nélkül a bíró a szóbeli tárgyaláson csak eme tényeket derítse ki (issues of fact without pleadings) és ennek megfelelően hozzon az ügyben ítéletet. Mind a két esetben

* 1892/96. országgyűlés képviselőház irom. V. 137. l.

** Garsonnet, Traité theorique et pratique de procedure. Paris, második kiad. 1891. III. k. 122.

*** Schiedseid und Beweiseid im Römischen Civilprocesse.

a felek abban is megállapodhatnak, hogy a bíró a kérdés kiderítésének eredményéhez képest a felek által megállapított összeget az egyik vagy a másik fél részére ítélje meg.* Van azonban eme rendelkezéseknek a római jogban is előzménye. Itt ugyanis ki van mondva, hogy ha a felek megegyeztek a hozandó ítélet tartalma iránt, a bíró ettől ne térjen el.** Sőt az 1845. évi osztrák sommás eljárás 23. §-a is elrendeli, hogy a mennyiben a felek közt az egyezséget csak bizonyos tények gátolnák, a bíróság feltételes egyezséget is hozhat javaslatba, miáltal a per kimenetele mindkét rész hozzájárulásával megállapított bizonyítás eredményétől fog függni. Ezt szóról-szóra átvette az 1852. ideigl. tvk. rendt. 45. §-a.

Vizsgáljuk ezek után a sommás eljárás rendelkezéseinek czélszerűségét. E törvény egyik legjellemzőbb sajátága gyanánt szokás tekinteni, hogy a bírónak igen széles körben engedi meg az u. n. anyagi igazságot kideríteni. Ez kétségkívül igaz; de ez az igazságnak csak egyik, rendszerint nagyon ríktó színekkel kifestett oldala. Van a sommás eljárásnak egy másik, nem eléggé figyelembe vett sajátága is, hogy a törvény nagyon sok eszközt nyújt arra, hogy az ügy *mind a két fél akaratának* megfelelően intéztessék el. Mert a polgári pernek nem az a legjobb elintézése, midőn a bíró az u. n. anyagi igazságot a lehető legjobban kideríti, hanem az, midőn a befejezés mind a két felet kielégíti. Innen van, hogy a sommás eljárás ismeri a bíró előtti egyeztetést még a per megindítása előtt (36. §.); innen, hogy a bíró nemcsak a per elején, hanem annak bármely szakában is megkísérélheti a pernek egyezségi elintézését (41. §. 1. p.); és innen vannak a sommás eljárás ama sajátos rendelkezései, a melyeket éppen fentebb elemeztünk. Azonban a felek akaratához való alkalmazkodásnak is vannak határai. Az csak addig terjed, míg azt a czélt, hogy a per lehető leggyorsabban elintéztessék, a mi az államnak igen fontos érdeke, előmozdítja. A sommás eljárás javaslata is ezzel indokolja rendelkezéseit.*** Ellenben nem alkalmazkodik a törvény a felek akaratához ott, ahol ez a per elbírálását késleltetné. Innen van, hogy a bírónak nem szabad a felek azt a megállapodását figyelembe vennie, a melylyel az ügy tárgyalását elhalasztják (sommás eljárás 35. §. a contrario) mint ez a rendes perben még most is lehetséges, (törvénykezési rendt. 140. §.).

A sommás eljárás 100. §-ának (második bek.) egyezségi esküje kétségkívül nagyon alkalmas a törvény czéljának előmozdítására. Nagyon hosszadalmas bizonyítástól szabadul meg a bíró, midőn a felek az iránt egyeznek meg, hogy a per kimenetele s az ítélet valamelyik félnek vagy egy harmadiknak esküjétől függjön. S ezt az eredményt a végleges perrend tervezete (389. §.) még azáltal mozditja elő, hogy nem is kíván esküt, hanem megelégszik valamelyik félnek vagy egy harmadiknak lelkiismeretére vagy becsületére teendő fogadásával is, ha ezt a felek az eskü helyett választják.

Nagyon alkalmas a per megrövidítésére a sommás eljárás 41. §-ának az a rendelkezése is, hogy a felek a bizonyítást csak egyes vitás tényekre korlátozzák s annak kimenetelétől teszik függővé az egész per elbírálását. Nem valószínű azonban, hogy a felek a törvénynek ezt a rendelkezését sürönné igénybe. Legalább a bírói határozatok gyűjteményeiben egyetlen egy esetet sem találtunk, a mely ide vonatkoznék. Ennek oka bizonyára az, hogy a törvénynek ez a rendelkezése nincs eléggé kidomborítva, oly §-ban fordulván elő, a mely egészen más természetű, a pert befejező s az ítéletet pótló egyezségről akar rendelkezni. A gyakorlatban alig ve-

hették észre, hogy itt egészen másról, mint a pert befejező egyezségről van szó. A sommás eljárás javaslatának indoklása is igen röviden bánt el a kérdéssel; a képviselőház igazságügyi bizottságának jelentése pedig éppen arra enged következtetni, hogy a javaslat rendelkezését nem is értették meg eléggé. Különben a törvény itt nem is rendel olyasmit, a mit a felek a nélkül is meg nem tehetnének. Egyedül tőlük függ, meghatározni azt, hogy a perben mi legyen a vitás és hogy mi igényel különös bizonyítást. A törvény rendelkezése csak igen hasznos figyelmeztetésül szolgál a feleknek eziránt. Gyakorlatilag, különösen *kártérítési* perekben bizonyulhat igen czélszerűnek. Ha a felek megállapítják azt, hogy az alperes a károsító tényt elkövette, a bíróság csak a kártérítés összegének kiderítésére fog szorítkozni. Így nemcsak a károsító tény iránti bizonyítási eljárás marad el, hanem esetleg a közbenszóló ítélet is, a mely különben szükséges lehetett volna.

A mi végül a sommás eljárás 41. §-ának azt a rendelkezését illeti, hogy a felek a per kimenetelét attól is tehetik függővé, hogy a bíróság egy bizonyos jogkérdést miképpen dönt el: némileg az is alkalmas a pert rövidebbé tenni. A felek vitatkozásai sokszor, főleg ha ügyvédek képviselik, csak jogi kérdésekre szorítkoznak. Ez a vitatkozás el fog maradni, ha a felek egyetértőleg megállapítják azokat a jogi kérdéseket, a melyekre nézve felfogásuk eltér, s azok eldöntését a bíróra bizzák. A felek eme megállapodása folytán a bíró nem nyer olyan hatalmat, a melylyel ő már különben is nem bírna. A bíró mindenesetre eldönti a jogkérdést, akár reá ruházzák a felek, akár nem. A törvénynek csak az a czélja, hogy midőn a tények teljesen tiszták, jogi kérdések fölötti viták a per elbírálását ne késleltessék. Ezt ugyan a bíró pervezető hatalmánál fogva egyoldalulag is megakadályozhatja, de a törvény még azáltal is akarja előmozdítani, hogy a per megrövidítésének eszközét a feleknek adja kezébe.

(Bef. köv.)

Dr. Magyary Géza,
n.-váradai jogakad. tanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A zálogjog védelme a magyar büntető törvényben.

Büntető törvényünk novelláris correctiójának közelsége reá irányítja figyelmünket a védendő érdekek és a szükséges védelem mértékeinek viszonyára. A gazdasági élet mind kívánatosabb intenzitása ismét szempontjainak méltánylását igényli és azon kérdést teszi aktuálissá, vajon egyáltalán s ha igen, mily mérvben felel meg igényeinek a kötelmi viszony két oldalának, a hitelezői és adósi érdekeknek, a jelenlegi jogállapot szerint különböző védelme.

Ha a jelenlegi jogállapotot vizsgáljuk, az adós hitelezőjével szemben teljes védelemre talál. Minden jogbiztosító cselekmény, mely a törvényesen tullép, a különböző vagyoni bűncselekmények önbíráskodási eseteként construálódik. A másik oldalon, a hitelezői érdek védelme ezzel ellentétben csak bizonyos szükségállapotra szorítkozik. Az adós hitelezője érdekeinek szándékos sérelmében csak akkor válik büntetendővé, ha a követelési joghoz a rendesen szükségállapotot jelentő magánzálog (368. §.) vagy, a biztosan ily értelmű hatósági végrehajtás (359. és 360. §§.) járult, illetve a közeli — gyakorlatunk szerint tulságosan is közeli — hatósági záloglás közvetlen veszélyének tudata a tényleg károsító cselekmény tényálladékaiban benfoglaltatik (386. §.).

A novella-javaslat szerint most már a viszony a következőképp alakul. Az adósok védelme körét tekintve, nem lesz szűkebb, csak mértéke enyhül némileg. A lopásnál és kényszerítésnél ugyanis mérsékelt tételek vannak megállapítva, a valódi vagy vélt jogigény érvényesítése esetében. A rablás

* Order XXXIX, rules 1., 6. és 9. V. ö. Muir Mackenzie, Lushington et Fox, The Yearly supreme Court practice 1900. 331 s. k. II. Bevezetésül Stephen, New commentaries of law of England III. k. 601 s. k. II.

** L. 26. D. 42. 1. Ulpianus ad edictum: Si convenerit inter litigatores quid pronuntietur, non ab re erit iudicem hujusmodi sententiam proferre.

*** Képviselőházi irom. II. k. 77. 1.

megtartja rablási jellegét és büntetési tétele is ugyanaz marad. A csalás büntetlen, mint eddig is, («jogtalan vagyoni hasznót») és a sikkasztás is annyiban, amennyiben az elszámolási viszony megállapítható. Az önbíráskodási zsarolás pedig tulajdonképpen csak diffamáló nevét cserélte el, mert bele került a kényszerítésbe (176. a) §). Ezzel szemben a hitelezői érdek védelmére hivatott szakaszok szintén alig módosultak; megmaradtak teljesen elhelyezésükben és constructiójukban egyedül a 386. §. tényálladéka alakul át, kiszorulván belőle a károsítási célzat és a «bekövetkező» végrehajtás közelsége, mint «elrendelt hatósági végrehajtás» konkretisálódik benne.

A forgalom szabadságának érdekei, melyek mint praedominans szempontok a hitelezők illetén gyenge védelmét irányadó körökben inspirálták, talán az eddigi tapasztalatok szerint is elég kárt tettek a forgalom biztosságában, a hitelélet élénkségében. A napirenden levő cégváltozások, üzletátírások most már fix határidőt nyertek, melynek formalismusa elég bő köpenye lesz a machinatióknak. Csak arra kell ügyelni, hogy a végrehajtás már ne legyen elrendelve. Azokra viszont, kiknél a károsítási célzat hiányzik, a hitelező érdekeit sértő cselekmény a szakasz új szerkezete szerint egy oly körülménynél fogva válhatik büntetendővé, mely tudatukból egyenesen hiányzott. A végrehajtás elrendeléséről rendszerint (ha t. i. nem contradictorius eljárás eredménye) csak a foganatosításkor értesül az adós a kézbesített végzés keltéből tudja majd meg legtöbbször, hogy kriminalitásba esett. A bírói ügyvitel esetlegesen gyors vagy lassu lefolyása kriminalitásba visz vagy tőle megment. A fix határidő mindig egyenetlenségre vezet, büntetendővé teszi, ami tegnap még nem volt az; de az olyan, melynek fordulásáról nem is tudunk, aligha ruházható fel ilyen következménnyel.

Hozzájárul ehhez az időnek feltűnő rövidsége, melyre így a 386. szakasz egyáltalán védelmet nyújt. Hisz a végrehajtás foganatosításával már a 359. §. hatálya kezdődik; az elrendelés és foganatosítás között pedig legtöbbször csak épp annyi idő telik el, míg az iratok a végrehajtóhoz jutnak, tehát 2—3 nap. Ha hozzávesszük ehhez, hogy a követelés lejártától vagy csak a kereset kézbesítésétől mennyi ideje van a károsítani szándékozó adós, hogy e határidőn kívül maradjon, teljesen szembetűnő a védelemnek illusorius volta.

Feltétlenül szükséges tehát, hogy a 386. §. tényálladéka már további időpontra találjon. A forgalom szabadságának érdekébe ez semmiképpen nem ütközik. Az elkövetési cselekmények közül egyedül az elidegenítés tilalmazása keltethetne aggodalmakat. Mégis ha megfontoljuk, hogy az oly dolgoknak elfogyasztása, melyeknek rendeltetés szerinti használata épp az elfogyasztásban rejlik, a bűnös vagyonszökkenés fogalomköréből a dolog természete szerint kiesik, másrészt meg ezen dolgok egyik kategóriáját azon dologösszességek is képezik, melyeknek rendeltetés szerinti használata részeik elidegenítésében áll, úgy nem kétséges, hogy a forgalom érdekeinek megfelelőleg általános szempontok szerint is fixírozható az elidegenítési szabadság azon mérve, mely in concreto valamely vagyon fluctuatiójának megfelel. Aminthogy a 359. §. esetében is kell hogy ilyen megkülönböztetés helyt foglaljon. Egyébként sem szabad figyelmen kívül hagyni az elidegenítés vagyonszerelő jellegét, melynek ilyen esetben nincs érintkezése a kriminalitással.

A szakasz illetén módosulásával azonban még korántsem szűnnének meg azok a hiányok, melyeket oly égetően érez a gyakorlat. A rendszertelenül, külső körülmények esetlegesége folytán különböző fejezetekbe jutott zálogjog védő szakaszok nem illenek egybe résznélküli simasággal. S e réseken sokszor siklik át jogsérelem az ingadozó gyakorlat segítségével. Bírói találatkonyságon, egyéni felfogáson nem épülhet például olyan kérdés, mint az, vajon a lefoglalt követelésnek az adóstól való felvétele büntetendő-e vagy sem.

Mert taglaljuk csak kissé a dolgot. Fogalmilag a cselekmény a 359. §. esete: a hatósági végrehajtás foganatosítása után a talált fedezet bűnös elvonása. S ha a 359. §. egyéb sérelmeiben a 358. §. büntetési tételét tartjuk méltányosnak, kell hogy gondoskodás történjék arról, hogy ezen eset ugyanazon sanctio súlyát viselje. Mégis ez a szakasz szerkezete szerint nem lehet. Ami lefoglaltatott, az egy követelés, ez pedig sem nem hagyatott «tulajdonosánál», sem reá nem bízott. A követelési jog minden jogozata ilyenkor a bíróság, illetve az általa kirendelt ügygondnok kezébe kerül, aki nem is képviselője a megzálogolt hitelezőnek. Törvényen alapuló kényszerű cessio történt az engedményező azon két, a helyzet természetéből folyó jogozatával kombinálva, hogy míg egyrészt a tartozott összeg többletére igénynyel bír, másrészt e kényszerű cessiót a fizetés tényével az effectuálás befejeztéig hatálytalaníthatja. Ily körülmények között még ha a némelyek szerint alkalmazhatóként vitatott 368. §. tényleg fedezné is a tényálladékokat, igaztalanul különbözően mérlegeltetnék ugyanolyan súlyú két tényálladék. De a 368. § nem is talál. Hisz a megzálogolt hitelező adósa mást tart magánál, mint ami hitelezőjénél lezálogoltatott. Aki adásától pénzt felvesz, az nem «saját» pénzét, hanem adósa pénzét veszi fel; — s ez az adós hitelezője zálogos hitelezőjének «zálogbirtokos» minőségét nem képviselheti, mert amit az lezálogolt, az egy követelési jog, amit ő magánál tart, az saját pénz, mely eshetőleg solutióra fordíttatik s mint e követelés megszűntetője fog szerepelni. Az is igaz ugyan, hogy a bíróság a kriminális dolus tudatában és a 359. §. tényállásbeli congruentiájára tekintettel hajlandó lesz az igazság érdekében magánjogi fogalom tartalmaktól és büntető §§. sajátosságaitól a «törvény intentio»-jának aegise alatt el-eltekintgetni, de az is igaz, hogy ez nem a jogbiztonságnak van előnyére.

Az összes hiányokra reámutatni messze vezetne. De lehetetlen nem időzni annál az irodalomban eddig nem eléggé méltányolt következetlenségnél, mely a magánzálog védelmére hivatott 368. §-t át meg áthatja. A szakasz enyhébb büntetést szab arra, aki saját dolgát vagy a tulajdonos beleegyezésével vagy számára más ingó dolgát a zálogbirtokostól elveszi. Saját dolognak a zálogbirtokostól való elvétele (furtum possessionis) nem kisebb jogsérelem mint a teljesen idegen dolog lopása. Ha 1000 frtos értéktárgyat (kötvényt) ad valaki hitelezőjének zálogul, a hitelezőre ugyancsak mindegy, hogy ugyanazon értéktárgyat lopja-e el tőle adósa, vagy egy másik 1000 frt értékűt. A magánjogi jogsegély, mely a hitelező rendelkezésére áll, szintén ugyanaz. A dolog és a tolvaj közti tulajdoni kapcsolat pedig, mely itt méltánylásra talál, mint méltánylást érdemlő érzelmi momentum legritkábban szerepel. Ahol mégis, ott mint enyhítő körülmény jöhet figyelembe. Azonos a kár, azonos a polgári jogsegély mérve, a motivum, a cselekmény és még sincs értékhatár, nincsenek minősített esetek. «A tulajdonos beleegyezésével vagy annak számára» még nagyobb következetlenséget jelent. A beleegyezés a gyakorlatban vagy felbujtásként jelentkezik vagy büntetlen passivitásban nyilvánul; az «annak számára» pedig vagy orgazdaság leszen vagy segítés, de eshetőleg szintén büntetlen passivitas a tulajdonos részéről, körülmények, melyek a tettes felelősségének mérvére ki nem hatnak. A különböztetés tehát és így a más büntetési tétel nem indokolt.

De ha már e constructio megvan, legalább használtatnék arra a célra, amelynek szolgálatában valódi szükségletet elégíthetne ki a törvény szavaival és értelmével teljes congruentiában. A törvényes zálogjog megsértése, amely gyakorlatunk szerint nem kriminális, e §. szerkezetében teljes fedezetet talál. A törvényes zálogjognak a többi magánzálogjogokkal való elvi egyenrangúsága nem kétségbevonott. Sőt hatályában annyiban erősebb is, hogy régebben szerzett zálogjogosultságokat megelőz. Természetellenes tehát, hogy védettségének teljes hiánya folytán értéktelenné devalválódjék.

Aki saját dolgát a «zálogbirtokostól» elveszi, teljesen talál a bérbe- és a haszonbérbeadóra. Nem kétséges ugyanis, hogy a birtoklás mint tényleges állapot képviselő útján is gyakorolható.

A magánzálogjog pedig létét egyenesen a bérleti, haszonbérleti viszonynak köszöni, mint amelyben a bérbeadó érdekeinek biztosítására fenállott jogból általánosult a római *ius civile* interpretációjának korában az összes hitelezői érdekek védelmére. A sors szeszélye, hogy most épp azon jogi viszonyban van veszélyben léte, amelynek eredetét köszöni.

A birtokállapotok komplikáltabb változásainak képe nem volt oly átfoghatatlan a római, mint a hazai jogászok szemében. Ők megértették, hogy a zálogjog külső strukturájában igen, de természetében mit sem módosul, ha a zálogtárgynak ezen joggal kapcsolatos birtoklása a zálogbaadó tulajdonosra bízatik. A zálogtartó a tárgyat jog szerint nem használhatná úgy sem, tehát visszabocsátja annak birtokába, kinél az üzleti tőkeként stb. szerepelhet. De az ezen minőségben való használat már nem a korlátlanul szabad használat többé, mert a tulajdonjog korlátlanágából kiesett annyi, mint amennyi a zálogos hitelező — bérbeadó — javára «törvény szerint» lekötött. S ha ismét azt vetjük ellen, hogy így a javak szükségképp forgalma útján lehetetlen helyzet származik, mert minden ételfogyasztás, a vagyon állagának minden csökkentése, nevezetesen a kereskedőnél és a haszonbérletnél minden eladás kriminális jelentene, úgy csak a fungibilis dolgok természetéről fentebb hangoztatottakra kell utalni egyfelől, másrészt meg a cselekmény vagyoni jellegét kiemelni, hogy világosan kitűnjék in concreto az ily viszonyban álló dolgok fogyasztásának és forgalomba hozhatóságának megengedett mértéke. Ami még a 368. §. jelen szerkezetében e magyarázat ellen felhozni szokott, a zálogbirtokostól való *elvétele* hiánya, azt úgy hiszem, a mondottak után már mint megdöntött ellenvetést kezelhetjük. Az elvétel itt elvitel, a törvényes zálogjog helyéről való eltávolítás lesz.

A bérbeadó törvényes korláttal a használatban az azt élvező bérletet a bérlet helyére köti. Amikor a bérlet a korlátot áthágva, a törvényes zálogjoggal terhelt ingókat a bérlet tárgyáról és így a zálogtartó bérbeadó hatalmi köréből kiviszi, akkor ezt a zálogtárgyat tőle elvette, mert megszakította a kapcsolatot, amely közte mint zálogtartó birtokos és a dolog mint zálogtárgy közt eszmeileg létezett.

E kifejtések tárgyi tartalmukon kívül egyszersmind annak dokumentálását is célozzák, hogy mint vész bele a törvény-magyarázatnak helyenként komplikáltabb, mert magánjogi reflexiókat igénylő utvesztőjébe egy és más vitális érdek, hogy végső konklúzióként levonhassuk, mennyire szükséges ez érdekcsoport védelmének egységes, egyöntetű szabályozása.

A hitelezői érdek védelme kétségtelen javítható a hitelezői cselekmények enyhébb beszámításával. Az is csak méltányos, hogy a fizetésnek kényszerrel való kicsikarása ne legyen súlyosabb cselekmény, mint a hitel kiereszkölése. És a novella kétségtelen halad ez állapot felé. Mégis a helyzet képét az adósi jogkör jellemzi markansabban és a magyar törvényt ez oldalról szemlélve szakgatott a kép. Egyedül a csalásnál billen a mérleg a hitelező javára — csalással való hiteleszkölés büntetendő (384. §.), önbíráskodási csalás nem — egyéb pontokban a hitelező védelme gyakran elégtelen. Ha a novella meg fog felelni e tekintetben feladatának, úgy a kereskedelmi törvény szigorításának már oly sokat hangoztatott szüksége egy és más tekintetben elesik és vele eltűntek a forgalmi szabadság veszélyes rémei. Ha nem, úgy a dolgok természetes folyamatában a forgalmi élet bénul és összeszorul magánjogi kereteiben is.

Dr. Weisz Jenő.

Különfélék.

A nemzetközi büntetőjogi egyesület májusban tartott igazgatósági értekezletének jegyzőkönyvéből látjuk, hogy az elővizsgálat kérdésének napirendről való levételét a magyar kormány megbízottjának indítványára határozták el. Mint a jegyzőkönyv mondja, az indítványozó indokolása ez volt: «Il faut se maintenir sur un terrain plus scientifique que celui de la procédure.» Sajnálunk a kérdés elejtését és fájjaljuk, hogy az indítvány magyar részről tétetett. Az indoklás ellen pedig tiltakozunk. A bünvádi eljárás problémái épp oly tudományos jellegűek, mint az anyagi jogéi. Gondoljunk csak a bizonyítás tanának nehézségeire, és azokra a materiákra, melyek ezzel szorosan összefüggenek. A büntetőjog tudományában az anyagi és alaki jog egyensúlyba helyezkedik; s egyoldalú büntető-jogtudomány az, mely az anyagi jog sujtó szabványait megfelelő processuális korlátok nélkül akarja ráhuzni a vádlottakra. A bünvádi eljárás kicsinylése viitt minden időben oda, hogy bírósági tévedések és bírósági erőszakoskodások férkőztek bele az igazságszolgáltatásba.

A kereskedelmi törvény revízióját sürgeti a budapesti kereskedelmi és iparkamara évi jelentése. «A kereskedelmi törvényhozás az 1899. évben a nagy reformszükséglet dacára — ismét teljesen meddő volt. Egyetlenegy törvényhozási tényre sem utalhatunk, amely a kereskedelmet érdeklő jogszolgáltatással kapcsolatos lenne. Mindazok a reformok, amelyeket kereskedelmi körökben már évek óta hangoztatnak és amelyeknek kamaránk is számtalan ízben adott kifejezést, a megvalósuláshoz alig hoztak közelebb. Mindössze csak reményeket táplálhatunk, de pozitív tények elő nem fordultak. Nevezetesen ami a hitelügyi törvénykezés reformját illeti, arra nézve, hogy ezen várva-várt reform végre be fog következni, némi reményt nyújt a m. kir. kereskedelmi miniszternek az országgyűlés mindkét háza elé 1898. évi működéséről beterjesztett jelentése. A kereskedelmi törvény revíziója terén egynehány ígéreten kívül szintén még kellő előkészítő lépéseket sem igen látunk és így kétszeresen kell sajnálni azt, hogy minden javítás vagy kisebb reform is, mely a kereskedelmi jognak vagy a kereskedelmet közelről érdeklő jognak tág mezején esetleg novelláris uton hamarosan és czélszerűen meg volna valósítható, az általános polgári törvénykönyv elkészültéig, illetőleg a kereskedelmi törvény általános revíziójáig elodáztatik. Miután a revízióknak szüksége iránt nem forog fen véleménykülönbség, hanem főleg csak annak terjedelme tekintetében, és miután a sürgős megoldásra váró kérdések ugyszólván évről-évre szaporodnak, valóban méltányos az érdekelt körök amaz óhajta, hogy a reform komolyan és gyorsan vétessék czélba.»

Az államháztartástan (pénzügytan). Irta Földes Béla. Szerző a pénzügyi alapproblémák elméletét tárgyalja behatóan, előtérbe állítván a gyakorlatilag fontos problémákat, mint a jövedelmi adó, államhitel, községi és államkapcsolati adóügyek. Bőven tárgyalja a pénzügyi statisztika és a pénzügyi történelem adatait. A 31 ivre terjedő mű a bevezető tanok után öt könyvre oszlik, u. m.: Az államháztartás alaki rendje. Az állami kiadások. Az állami bevételek. Az államhitel. Az államháztartás igazgatása.

A szatmári testvérgyilkos Papp Béla védője, dr. Kelemen Samu szatmári ügyvéd közreadta az ezen ügyben tartott védőbeszédét, mely e sötét büneset és szereplőinek mélyreható lélektani fejtegetése által tűnik ki.

A budapesti kir. törvényszék egy cseléd által szolgálatadója ellen elkövetett lopás miatt lefolytatott bűnügyben a panaszost a folyó évben tartott főtárgyalásra elnézésből a régi eljárási gyakorlatnak megfelelő idézéssel hívta meg azon figyelmeztetés mellett, hogy meg nem jelenése esetén úgy tekintetik, mint aki vádját visszavonta. A panaszos nem jelent meg a tárgyaláson, csupán leánya, aki tanuként hallgattatott ki, de a panasz fentartására vagy elejtésére nézve meg nem kérdezett. Az elsőbíróság vádlottat elítelte. A kir. táblán a közvédő az eljárás beszüntetését kérte, mivel a panaszos a fent említett clausula mellett idéztetvén, panaszát visszavontnak tekintendő. A kir. tábla az érvelést elfogadta és az eljárást vádlott ellenében megszüntette.

— **Ügyvédjelölt** nem helyettesítheti a főnökét bűnügyi végtárgyaláson. Ezt mondta ki az aradi törvényszék egy konkrét esetben.

Nemzetközi Szemle.

— **A bécsi egyetemen** a büntetőjogból több semináris kollegium tartatik. Kettőt *Stoos* hirdet ily cím alatt: Strafrechtliche Übungen im Seminar; Besprechungen kriminalpolitischer Fragen im Seminar; hármát *Friedmann Otto*: Übungen aus dem Strafrecht und Strafprozess; továbbá: Österreichisches Pressprozessrecht mit Übungen; külön kollegium: Gefängniskunde. Végül *Löffler* magántanárra: Praktische Übungen aus dem österreichischen Strafrechte.

— **A német polgári törvénykönyv szelleméről** jelent meg egy munka *Goldenring* törvényszéki bírótól (Der Geist des BGB. Heidelberg.). Tárgyalja a törvénykönyv forrásait, nyelvezetét, jellemzetes vonásait, stb. Kiemeli, hogy a törvény szociális szellemű, hogy erkölcsi alapon nyugvó és méltányos, hogy védi a gyengét, hogy a bírói arbitriumnak tág tért ad, hogy oltalmazza a forgalom biztonságát; végül utal arra, hogy a törvénykönyv némi tekintetben doktrinár, im-draktikus és szövegezésében nehézkes.

Anglia legfőbb bírájáról. Miként a londoni lapok írják, Anglia Russel de Kilowennek, az ország legfőbb bírájának — lord chief justice — a személyében, aki augusztus havában hunyt el, legkiválóbb bíráját, legtudósabb jogászát és legfényesebb «debater»-jét vesztette el. Már maga a pusztá tény, hogy ir származása és katolikus vallása ellenére az unionistikus és protestáns Angliában a legfőbb bírói állást foglalhatta el, világos bizonyossága, ezen nem mindennapi ember rendkívüli tehetségeinek. Éppen olyan jelentékeny politikus volt, mint jogász. Mint születésénél és nevelésénél fogva szabadelvű ember, kora ifjúságától kezdve Gladstone lelkes híve volt. Mikor 1880-ban először választották meg képviselőnek, az «öreg nagy ember» eszméit senki sem védte meg nagyobb buzgósággal, mint ő. A jutalom nem is maradt el. Russel 1886-ban koronaügyész lett a whig-kabinet alatt, s mikor 1892-ben a szabadelvűek ismét hatalomhoz jutottak, ugyanezt az állást töltötte be. 1894-ben lord chief justicének nevezték ki, s mikor néhány hónappal később Salisburynek tory-kabinetje került a kormányra, senki sem gondolt arra, hogy a szabadelvű lord Russelt, aki közbecsülésben részesült, s a kinek képességeit általánosan bámulták, állásából kiszorítsa. Lord Russel mint bíró szigorú és kérlelhetetlen volt a világ nagyjainak eltévelyedéseivel szemben, ellenben nem ritkán enyhe és elnéző a szegényeknek nyomoruságos állapotukban elkövetett bűnei iránt. De még sokkal jelentékenyebb volt Russel mint ügyvéd. Husz éven át Angliában nem tárgyaltak, «cause célébre»-t, amelyben ne szerepelt volna a bíróság előtt; nem volt szensációs pör, amelyben vagy az egyik, vagy a másik felet ne védte volna. Világhírűvé lett védőbeszéde a Parnell-ügyben, 1889-ben. A tárgyalás 128 napig folyt és 520 tanut hallgatott ki. Sir Charles Russel — ekkor még csak sir volt — hat napon át beszélt és mesteri szónoklata Írország egész történetének áttekintését nyújtotta. S mikor könnyel a szemében fölkiáltott: «Nem Parnell érdekében beszélek itt, hanem az országban, amelynek szülöttje vagyok», mindenki, a bírák, a közönség, a tanúk, mélyen meg voltak rendülve. Mint bíró lord Russel mestere volt a keresztkérdések művészetének. Ugy játszott a tanuval, mint a macska az egérrel. Jelentéktelen kérdésekkel kezdette, mind gyorsabban és behatóbban kutatót, s végül kisajtolta az «áldozatból», amit ez tudott. A legfőbb bíró élczes és jóízű megjegyzéseiről annyi adoma kering az országban, hogy egy vaskos kötetben nem férne el.

— **Ferriani** olasz írónak azon munkája, mely a büntetéseket levelezéseit közli, megjelent most német fordításban is. (Schreibende Verbrecher, Ein Beitrag zur gerichtlichen Physiologie. Deutsch von Alfred Rabemann, Berlin.) A kik a büntetett mellett a büntetettek lelkületét is szeretik tanulmányozni, azok érdekes olvasmányt találnak a könyvben.

— **Svédországban** a jelen év folyamán feltűnően sok rablógylakosságot követnek el. Az utóbbi két hónapban négy halálbüntetés mondatott ki, melyek közül kettő végre is hajtatott. Ezen két eset egyikében a legfőbb bíróság kegyelmet ajánlott. Midőn a legfőbb bíróság tagjai megtudták, hogy

kegyelemre való ajánlásuk nem vétetett figyelembe, egy utóbb hozott halálítéletüket önmaguk megsemmisítették és életfogytig tartó fegyházat mondtak ki. Ugy látszik, hogy a halálbüntetésnek kegyelemre való ajánlással összekötése Svédországban évek hosszú során át *formulávdá* lett, melynek az volt az értelme, hogy a halálbüntetés ilyen esetben nem hajtatik végre; minthogy most a bírák azt látják, hogy a király eltér az előbbi gyakorlattól, világosabban kifejezték, hogy ezen legujabb bűnesetet nem tartják oly súlyosnak, hogy a halálbüntetés kimondathassék.

Az ipari tulajdonra vonatkozó összes törvényeit a föld kerekiségének adta ki három kötetben az a nemzetközi egyet, mely Schweizban székel és mely feladatául tűzte a szellemi tulajdon védelmét. (Recueil international des législations et des traités concernant la propriété industrielle. — Brevets d'invention. — Dessins et modèles de fabrique. — Marques de fabrique et de commerce. — Nom commercial. — Fausse indication de provenance. — Concurrence déloyale. — Usurpation de récompenses industrielles.) Minthogy ezen kérdések kodifikációja most nálunk is napirenden van, utalni kívántunk e forrásmunkára. A törvényt az illető országból való egyéniség mutatja be és magyarázó megjegyzésekkel kíséri. A munka Berlinben jelent meg.

— **A vezetésem** alatti budapesti V. ker. kir. járásbírósa a törvénykezési épületből folyó évi szeptember hó 15-én az V. ker. Hold-utca 21. számú házba költözik át. *Boronkay*, kir. ítélőtáblai bíró.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (Szept. 26-ikától szeptember 30-áig): *Szept. 28.*: Gutwillig József e. a bpesti tsz. (173). — *ifj. Schwarcz Salamon* e. a kassai tsz. (188). — *Szept. 29.*: Pécs és környéke általános munkás fogyasztási szövetkezet e. a pécsi tsz. (184). — *Guttmann Teréz* e. a pécsi tsz. (191).

Csődök: *Mandl Sámuel* tekfalalui keresk. e. a kaposvári tsz.; csb. *Jankó Kálmán*, t. *Tóth István*; bh. okt. 9., felsz. t. nov. 6. (204). — *Popovics Theodosz* illadai keresk. e. a fehértemplomi tsz.; csb. *Kinaszevich Béla*, t. *Coca Sándor*; bh. szept. 15., felsz. t. szept. 24. (204). — *Schmidt Pál* szolnoki keresk. e. e tsz.; csb. *Pálka Kálmán*, t. *Vigh Gyula*; bh. nov. 5., felsz. t. decz. 5. (204). — *Kolman Dávid* kapronczai keresk. e. e jbság; csb. *Nemecz Konrád*, t. *Pavelics Mátyás*; bh. aug. 15., felsz. t. aug. 24. (205). — *Herz és társa* zágrábi czég e. e tsz.; csb. *Velicskovics János*, t. *Medákévícs B.*; bh. szept. 4., felsz. t. szept. 6. (205). — *Schlemin Antal* vukovári keresk. e. e jbság; csb. *Lopasics Jeromin*, t. *Laudenbach József*; bh. szept. 3., felsz. t. okt. 2. (205). — *Balogh Nep. János* valpói keresk. e. az eszéki tsz.; csb. *Boskovics Szilárd*, t. *Neumann Károly*; bh. aug. 31., felsz. t. szept. 6. (205). — *Taplos Ferencz* pécsi keresk. e. e tsz.; csb. *Makara Iván*, t. *Németh Artur*; bh. okt. 10., felsz. t. okt. 15. (206).

Pályázatok: A békéscsabai jbságnál aljegyző; bh. szept. 23., a gyulai tsz. elnökéhez (204).

POLITZER ZSIGMOND ÉS FIA

könyvkiadóhivatalában Budapestben

most megjelent

JOGI KÖNYVEK,

melyek minden hazai könyvkereskedésben kaphatók:

Földes Béla dr. Az államháztartástan (pénzügytan). 9 kor.

Kmety Károly dr. A magyar közjog kézikönyve. 8 kor.

Perbeszéd a Sonnenberg-Ziegler bünperben 1 kor.

Tájékoztató a kir. Curia és ítélő tábláknak 1900 junius hó végéig hozott teljes-ülési polgári döntvényeihez és határozataihoz. 1 kor.

Vámbéry Rusztem dr. Büntetőpolitikai követelések. 3 kor.

Czégünknek antiquar osztálya is van, melyben képviselve van a világirodalom, de különösen a jogi irodalom minden szaka, úgy hogy ügyvédi könyvtárak teljes berendezését a legolcsóbban eszközölhetjük. **INGYEN** küldjük negyedévenként megjelenő jegyzékünket, továbbá a **«Joghallgatók útmutató»**-ját és az **«Útmutató az ügyvédi vizsgálatra»** című könyvecskét. (Czimünk: Budapest, IV., kecskeméti-utca 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre — 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Deák Ferencz egy ismeretlen levele. — Három törvényjavaslat. xxx. — A perbeli egyezségek. Dr. Magyary Géza nagyváradi kir. jogakad. tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* A fuvardíjpótlékról. Dr. Goldschmied Mór m. kir. államvasuti fogalmazótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Deák Ferencz egy ismeretlen levele.*

Kehidán, febr. 17-én 1841.

Kedves barátom!

Figyelemmel olvastam végig a' pernek minden irományait 's azon elfogulás nélküli komolysággal fontolgattam a' dolognak minden oldalát, melyet, ha bíró volnék benne, követnem kellene; 's véleményem a' dologról a következő:

Piriti megvette azon malomrészt, melyet Sali birt mint tulajdont, 's az örök bevallással is megerősített vétel által ő lett azon malomrésznek tulajdonosa; ő tehát mindazon jussokkal bir, melyekkel Sali birt, 's az eladás által reáruházott. Az eladás végre is hajtatott, mert Sali a' pénzt felvette, 's a' malomrésznek általadását bevalláskor a' Convent előtt kijelentette. Piriti tehát folytatja azon just, melyben Sali volt s folytatja azon usust, melyet Sali kezdett 's néki általadott; és így midőn Piriti gátolva lőn jussának gyakorlásában egy harmadik által, Salinak jussát és ususát tellyes és tökéletes fegyverül használhatja azon harmadik háborgató ellen. Nem mentheti a' háborgatást azon egykori szerződés, mi szerint a' malmot építő rokonok kötelezték magokat: hogy részeiket idegennek soha el nem adják, nem menti a' megintés, ellentmondás és pénzzel kínálás, mert ezek csak akkor szolgálnak fegyverül, ha magát az örökös bevallást akarja eldönteni a' vérség, mit azonban e' jelen kereset tárgyává tenni nem lehet. — Más volna az eset akkor: ha Sali maga háborgatta volna Piritit 's ő gátolta volna meg a' mérést, mert akkor Piriti Salinak ususát Sali ellen fel nem hozhatván, más törvényes uton lett volna kénytelen kereskedni; de itt Sali folyvást Piritit tartja tulajdonosnak, 's valamint Sali visszahelyeztetést nyerne, ha őtet háborgatták volna, ugy bizonyosan Salinak jussával azt nyer Piriti is. — S valóban ha ez így nem volna, akkor minden jószág-eladást meglehetne gátolni az által, hogy midőn a' vevő a' megvett javakat által akarja venni, abban más idegenek, vagy a' vérség által megakadályoztattnék, mert (ha) a' vevő az eladónak jussával visszahelyeztetést nem kereshetne, minő uton juthatna magához? Az eladó nem perelhetne, mert nem ő volt háborgatva; a' vevő az eladót nem kereshetné, mert nem az eladó által háborgattatott.

A mi a' zálogos részt illeti, az sem áll reád nézve jobban, — mert akkor, midőn Te az örökségét megvetted, már Piriti volt a' zálogos birtokos, — a' zálogos birtokost pedig via facti soha semmi esetben kivetni nem lehet, még akkor sem, ha a' zálog, szerződés szerint, minden órán kiváltható 's a' zálogos a' rajtfekvéséggel megkínáltatik. Én tehát azt hiszem, hogy a' visszahelyeztetést Piritinek mindenhol 's

* Intézve: Tekintetes Nemes és Vitézlő Skublics József cs. kir. kapitányhoz, több N. Vármegye Táblabírájához Besenyőben (Zalamegye.) Eredetijét Skublics Jenő ur fiui kegyelettel őrsi családi levéltárában. A levelet velünk Szily Kálmán, az Akadémia főtitkára közölte. Szerk.

mindenik malomrészre nézve megítélik. Legnagyobb fegyver ellene: hogy a' birtokba vezetve nem volt, — de egy az: ilyen malomrészeknél más birtokba vezetés nem is igen történhető, mint az által adásnak kijelentése, ez pedig már a' Convent előtt megtörtént, — más az: néked vagy Szmodicsoknak ezért meg jussatok nem volt Salinak malomrészét elfoglalni, ha ne talán Sali az eladáskor valami formalitást elmulasztott volna is (a' mi pedig alig állitható), mert azon malomrész vagy Salié maradt vagy Piritié lett, a' Tietek via facti semmiesetre nem lett. — Végre magatok is elismertétek Piritit az egyikben tulajdonosnak, a' másiban zálogosnak, legalább elismertétek azt, hogy ő a' malomrészt valósággal megvette, mert őtet kínáltatok meg biróiképpen a' pénzzel; nem hozhatjátok tehát fel azt: hogy az eladás effectusba nem ment.

Calumniának summaria repositioknál helye nincs, — de amugy (is) azon folyamodásból, mely Szmodis János ellen adatott bé, a' calumniát csinálni alig lehetne. — Én azt gondoltam: hogy ellened Piriti ugyanezen dologért már violentiális pert kezdett, akkor, ha ez így volna, a' repositio alól ki lehetne bujni, mert qui ordinariam juris viam ingressus est, illi quoad idem factum summaria repositio opitulari nequit, azonban ugy látom a' perből, hogy ez nem így történt. — Mindezeknél fogva tehát igen tanácslom az egyességet 's ha közbenjárásommal elősejthetem azt, igen szívesen megteszem. Antalnak * a' levelet nem adhattam által, mert nincs itthon, de estére megjön, — én nem tudtam, hogy e dologban véle már Csillag ** szólt; — ő nekem ezt nem említette, 's véle arról nem is beszéltem.

Isten véled kedves Jóskám, — egyezz ha lehet, én szívesen teszek a' mit a' törvény 's igazság tenni engednek. — Bábit 's gyermekeidet ezerszer csókolva vagyok hiv barátod

Dedk.

Három törvényjavaslat.

A «Magyar Jogászegylet» vitáiban, valamint e lapok hasábjain is gyakran panaszkodnak a hazai jogélet munkásai a kereskedelmi forgalom tulkapásai miatt. Ezen panaszok hívták fel a kormány figyelmét azokra a visszaélésekre, amelyek ellen egyelőre három törvényjavaslat van készülöben. E javaslatok közül kettőnek, ugymint a kereskedelmi utazókról, valamint a tisztességtelen kereskedelmi és ipari versenyről szóló törvénytervezeteknek szövegét a kormány már közzétette; a harmadik javaslatnak, mely az árurészlet-ügyletekről szól, szövege még nem közöltetett hivatalosan.

Amennyit azonban ebből az új kodifikációból s annak elveiből és eszközeiből láthatunk, teljesen elegendő ahhoz, hogy bennünk, jogászokban, a legnagyobb aggodalmakat támaszsa, mert ezen kodifikáció a közigazgatás hatalmi körébe von olyan kérdéseket is, amelyek részint a magánjog, részint a kereskedelmi törvény, részint pedig a büntetőjog keretébe tartoznak, és mert ezen kodifikáció iránya a magyar jogrendszer egységét rombolja.

* Deák Antal, Ferencz testvérbátyja.

** Csillag Lajos, 1844-től Zala vármegye másod, majd 1848-ig első alispánja.

I.

A javaslatok indokolásai azon visszaélésekre hivatkoznak, amelyekkel a tisztességtelen kereskedők és kereskedelmi utazók az ország népét rontják. A javaslatok kiindulási pontja tehát igen helyes. Annál helytelenebbek azonban azon eszközök, amelyeket a kormány a forgalom sérelmének orvoslására kiválasztott.

Szükség van két törvényre: az egyik a kereskedelmi utazók tulkapásainak, a másik a tisztességtelen üzleti verseny fogásainak elhárítására szolgáljon.

Ami a kereskedelmi utazók kérdését illeti, ezen ügy megoldása jogászai szempontból a lehető legkönnyebb dolog.

Az a hiba, amely az eddigi botrányos világcslásokat lehetővé tette, a kereskedelmi törvényben, és ezen törvény értelmezésében rejlik. A magyar bíróságok hanyatt-homlok utánozták a német Reichsgericht teoretikus halfogásait, s néha odáig mentek, hogy például a biztosítási ügynököt nem a biztosító-, hanem a biztosított fél közegének tekintették. A bíróság ezen magatartását a törvényhozás suggerálta. A miniszteri kodifikáció mindenféle enquête-jei német példán szoktak serkenni, — és ha ma a német bureaukrácia valamely újabb törvényhozási kísérletbe bocsátkozik, biztosra vehetjük, hogy az illető német törvény gyarló fordítását egy-két év alatt már magyar enquêtek tárgyalják, s a magyar törvényhozás szavazza meg. Habent sua fata libelli. De azért a parlamentben ma is az angol és a francia mintáról szoktak beszélni. Természetes, hogy a német törvényhozás tekintélye a német joggyakorlat tekintélyét alapította meg.

Tehát ismétljük: a kereskedelmi utazók visszaéléseinek a bíróság nyitott volt kaput: *midőn a német jogfelfogást követte s midőn az ő jogállásukat és felelősségüket az ő alkalmazdik jogállásától és felelősségétől különválasztotta.* Ez a felfogás uralkodott eddig, s ez a felfogás hártotta el a kereskedőkről, biztosító társaságokról, szövetkezetekről az ő ügynökeik szédelgésének minden következményét, — s ez a jogfelfogás tette lehetővé, hogy az ügynök csalásaiból az ő főnöke hasznot huzzasson, anélkül, hogy a tettenérés eshetőségével le kellene számolnia. Ez a német felfogás pedig olyan mély gyökeret vert a hazai joggyakorlatban és a jogtanításban, hogy még dr. Nagy Ferencz kézikönyve is azt tanítja, hogy az ügynökök «önálló kereskedők», kik egy vagy több kereskedőházat képviselnek, ...; azt tanítja továbbá, hogy az ügynök a kereskedelmi meghatalmazottakra vonatkozó szabályok alá csak akkor esik, ha jogügyletek kötésére valóban fel van hatalmazva. Felteszszük, hogy dr. Nagy Ferencz ezzel nem a maga véleményét fejezte ki, hanem a magyar joggyakorlat felfogását tükröztette vissza. Sajnos, a mi joggyakorlatunk csakugyan ezt a felfogást tette élő joggá.

A köztudat az ügynököt a kereskedő meghatalmazottjának tartja. Ez a köztudat állandó harcot viv egy üres német fictióval, s e harcban eddig mindannyiszor alól maradt. Az igazság és a tisztesség egyaránt azt követelik, hogy a törvényhozás a jognak a köztudattal való egységét állítsa helyre. Végzetes minden jogszabály, amely a köztudattal ellenkezik.

Azt hiszem, minden kereskedelmi ügynök visszaéléseinek határt vetne az a jogszabály, amely az *ügynök meghatalmazásának vélelmét* állítaná helyre. A kereskedő akkor bizonyára óvatosabban választaná meg a maga ügynökeit, és bizonyára gondosabban vizsgálná meg az egyes ügyletek keletkezése körülményeit is. Aki attól tart, hogy ezen vélelem meg a kereskedőt szolgáltató ki az ügynök csalásainak, azt könnyű megnyugtadni először azzal, hogy hiszen a kereskedő választja meg az ügynököt s nem a közönség, s hogy a *culpa in eligendo* valóban nem a közönséget terheli; másodszor azzal, hogy a kereskedőnek módjában áll, (vagy oda lehet állítani) az ügynök kötéseinek vizsgálatát és visszavetését. Eddig a szédelgő kereskedők és egy néhány biztosító társulat

valósággal spekuláltak a közönség tapasztalatlanságára és az ügynök lelkiismeretlenségére. Felruházták az ügynököt oly czimkekkel, amelyek a laikus emberrel meghatalmazottat sejtettek, azután pedig az ügynök külön jogállásának hangoztatása által zsebrevágták azon vagyoni előnyt, amelyhez őket az ügynök lelkiismeretlensége juttatá.

Amint említettem, ennek a gonosz állapotnak véget vetne a törvény azon kijelentése, hogy az ügynök az ő megbízóját képviseli, ha csak a képviseleti jog hiányáról a másik félnek tudomása nem volt. Ez a felfogás felel meg a köztudatnak. Ez a felfogás állítaná helyre a közönségnek a bíróság iránt gyakran megingott bizalmát, s helyre állítaná azt a jóhiszeműségét, amely nélkül becsületes kereskedelmet el se lehet képzelni.

Most nézzük a kormány törvényjavaslatait. Kiirtják-e ezek a javaslatok ezt a végzetes fictiót? Azt nem teszik. Hanem — a kereskedők állítása szerint — írják a kereskedelmi forgalmat, a tisztességtelent úgy mint a becsületes. Agyonütik az áru-részletügyleteket, miután előbb kijelentik, hogy ezen ügyletek a forgalom lényeges tényezői és hogy ezekre a részletügyletekre szükség van; és megtiltják a kereskedelmi utazóknak a nagy közönséggel való érintkezését *egyáltalában*.

A patkányok gonosz vendégei a hajónak. De vajon felgyújtják-e az emberek a hajót csak azért, hogy a patkányokat elpusztítsák? Nem tudják-e a hajósok, hogy így csak a hajó pusztul el, a patkányok pedig átköltöznek más hajóra.

II.

Ha a kormány törvényjavaslatai ellen a magánjog és az ország közgazdasága szempontjaiból is lényeges kifogást tehetünk — még súlyosabb ellenvetéseink vannak ezen javaslatok ellen *a közjog szempontjából, mert azt hisszük, hogy ezen javaslatok iránya és elvei a magyar alkotmánynak alapkövét képező 1869: IV. tczikkal ellentétesek.*

Ez a törvény az államhatalomnak a birói hatalomtól való külön választását jelenti ki. Ez a törvény tette függetlenné a birói hatalmat a végrehajtó hatalomtól. Ennek a törvénynek minden kijelentéséből Deák Ferencz élő szava szól hozzánk. Sajnos, Deák halála óta a mi törvényhozásunk nem követi elég hiven az 1869: IV. tcz. utmutatását. A végrehajtó államhatalom tulsulya napról-napra érezhetőbb; a birói hatáskört minden újabb közjogi intézményünk csonkítja; még a közigazgatási bíróság jurisdictióját is úgy szabták meg, hogy az a kormányhatalom ellenőrzésére tökéletlen, és elvonattak ezen bíróság ítélete alól még olyan kérdések is, amelyek az egyes polgárok vagyont és szabadságát illetik. A jogélet a törvényhozás intenciójának kiáltó ellenmondásait mutatja. Hogy egy csekély törvényszegés miatt 5 frt pénzbüntetés alkalmaztassék, hogy egy apró polgári követelés megítéltessék: a törvényhozás a birói eljárást a nyilvános kontradiktórius tárgyalás minden biztosítékával bástyázta körül; — de hogy valakit a tolonczházban hónapokig elzárva tartanak, hogy valaki anyagi létezésének alapját képező ipartól, vállalatától eltiltassék, az a rendőrségre és a szolgabírákra van bízva. *A végrehajtó hatalom intenciói pedig napról-napra változnak; — az államok életében nincs egyéb állandó, mint a jog!*

Az előttünk fekvő kormányjavaslatok a jogállam határait ismét szűkebbre fogják; ismét a végrehajtó hatalom kezébe adnak olyan ügyeket, amelyek bíróság kezébe valók.

A tisztességtelen üzleti verseny kérdései a törvényhozás legfontosabb és legnehezebb ügyei közé tartoznak. Az ilyen törvénynek szerkesztése különös gondot, végrehajtása különös óvatosságot kíván. Az a tér, melyen a törvényhozó halad, igen sikamlós; azok a fogalmak, amelyekből jogszabályt alkot, igenis elvontak; a casuistika pedig — a gyenge törvényhozók rendes eszköze — igen törekeny valami. A tör-

vényhozó itt olyan munkát végez, mint az orvos, aki műtéssel vágja ki az egészséges testből a contagiosus fekélyt. Vigyázni kell, hogy a kés élő szöveteket ne sértsen, hogy a beteg el ne vérezzék.

A tisztességtelen üzleti versenyről szóló törvényt is különös gonddal kell fogalmazni. Ugy történt-e? Alkalmatosak-e, elegendők-e a javaslatba iktatott szabályok az üzleti élet nagy visszaéléseinek elhárítására? Nyujtanak-e ezek a szabályok jogvédelmet a rosszhiszemű károsítások ellen? Betetőzik-e ezen intézkedések azt a rendszert, amelyet a szabadalmi és a védjegy-törvények csak megkezdettek? Ezekre a kérdésekre nehéz a felelet. De ezeket a kérdéseket csak az élet tudja majd megoldani, — s ez is csak akkor, ha a javaslatok végrehajtását hivatott kezekre bizzuk a törvényhozás, mert az ilyen törvény csak képzett és gyakorlott bíróság kezében lehet áldásos. A szabadalmi pereket is ezért bíztuk külön szakbírószágra.

És ezen javaslatokban azt látjuk, hogy a kormány éppen ezeket az ügyeket a közigazgatás hatáskörébe akarja vonni. A szolgabírák és rendőrkapitányok jurisdictióját szándékozik megalapítani a forgalom életbevágó kérdéseire! A javaslat 9-ik §-a szerint a jogviszonyt, a jogsérelmet, a közigazgatási hatóság fogja megállapítani: és ezen megállapítás után volna joga a sértett félnek, hogy bírói uton kártérítést követeljen. Tehát a döntő hatalom a közigazgatást illeti: *a bíróságra csak a közigazgatási határozat következményeinek kiszámítása bízatik.*

Ha a jövőendő jogásza a magyar Corpus Juris régi leveleit fogja lapozni, hieroglyphnak látja majd az 1869: IV. tcz.-et, amelyről nem lehet tudni, hogy alkotója mire szánta? Mire való is a bírói hatalom? Deák Ferencz szerint az államrendszer erőssége, a jogi intézmények legfőbb biztosítója, a jog élő hirdetője. Az új javaslatok szerint egy függgelék, mely a múltból ránk maradt, s amelyet arra használunk, hogy a közigazgatásnak póthatósága legyen, hogy a szolgabíró határozatának magánjogi következményeit kiszámítsa.

xxx.

A perbeli egyezségek.*

Visszatérünk most annak a kérdésnek a megoldásához, hogy a feleknek különböző perbeli akaratmegegyezései minő jogi természetűek? Kezdjük azokkal, amelyekkel a felek a bírói eljárását irányítják. Vajon ezek magánjogi szerződések-e? Első tekintetre hajlandók volnánk a felvetett kérdésre igenlő választ adni. Behatóbb megfontolás azonban arról győz meg minket, hogy ezek az egyezségek nem szerződések.

A szerződés két félnek akaratkijelentése, amelylyel jövőre nézve saját maguk cselekvését határozzák meg kötelezően. Azoknál a perbeli egyezségeknek azonban, amelyekről itt szólnunk, a felek nem a maguk, legalább nem kizárólag és első sorban, hanem a bíróság cselekvését szabják meg kötelező módon. Olyan szerződést azonban a magánjog nem ismer, — mert innen kell a fogalmat kölcsön vennünk — amelyből egy harmadik nem szerződő félre származnék kötelezettség. Azt a mai magánjogi rendszerek ismerik, hogy a szerződésből közvetlenül egy harmadik nem szerződő javára származnak jogok (harmadik javára kötött szerződés); de az nem fordul elő, hogy a szerződésből ő reá az ő hozzájárulása nélkül kötelezettségek hárulnának. Midőn tehát a felek a perben a bírót kötelezően meghatározzák az ő eljárását, megegyezésük nem lehet szerződés, hanem annak valami más jogi természettel kell birnia. Eme megoldás ellen legfeljebb csak azt lehetne felhozni, hogy midőn a bíróság a felek akaratát értelmében eljár, ő is hozzájárul az egyezséghez, tehát szerződő fél. Ez azonban ellenkezik a mai polgári per egész lényével. A bíró a perben az állam bírói felségjogának

kezelője. Az állam a perben a felekkel nem szerződés, hanem bírói felségjoga alapján lép jogviszonyba, amely a feleket az államhoz közjogi alárendeltségi viszonyba hozza. De a feleknek szóban levő megegyezései azért sem szerződések, mert ezek fogalmához az is tartozik, hogy a felek akaratkijelentéseiket egymással szemben tegyék, azokat kölcsönösen elfogadják s azokból legalább egyikükre kötelezettség, a másikra vagy harmadikra jogosultság származzék. Ámde a mi perbeli egyezségeinknél nem ez történik. A felek itt az akaratkijelentést nem egymással, hanem a bírósággal szemben teszik. A bíróság annak értelmében el fog járni, mert a két akaratkijelentés azonos tartalma és nem azért, mert a felek egymással szemben akartak kötelezően nyilatkozni. Lehetséges, hogy ilyen szándék a feleknél teljesen hiányzik és a bíró mégis az egyezően kifejezett akarat szerint fog eljárni. De végül nincs is annak semmi célja, hogy a feleket a perben a per menetét illetőleg egymásnak lekötöztessük. A szerződések intézménye arra való, hogy az a felek cselekvésének kötelező szabálya legyen olyan esetekben, midőn az akaratmegegyezés hatóságon kívül jött létre, ámbár különben a feleknek valamely hatóság előtti eljárására vonatkozik; vagy midőn az akaratmegegyezés hatóság előtt jött ugyan létre, de a feleknek jövőben kifejtendő, hatóságon kívüli eljárására vonatkozik. Innen van, amit alább még kifejtünk, hogy bírói hatáskör és illetőség iránt a peren kívül lehet szerződni és hogy lehet szerződni a perben is a perbevont magánjogi viszony iránt a per megszüntetése mellett. De nincs semmi értelme annak, hogy a felek a bíró előtt az általa követendő eljárás tekintetében szerződjenek, midőn az a cél, hogy a bíró egy bizonyos eljárást kövessen, közvetlenül ő hozzá intézett akaratkijelentéssel is elérhető. A felek kötelmi viszonya valamely cél elérésére csak akkor szükséges, midőn arra a célra más jogi eszköz nincs. De a perben a per irányítása céljából ilyen eszköz van: közvetlenül a bíróhoz intézett megegyező kérelem.

Mindezek alapján a mi eredményünk az, hogy a felek különböző megegyezései, amelyek által a bíró eljárását irányítják, nem szerződések, hanem közönséges perbeli cselekvények. Mint ilyenek, a perbeli kérelmek körébe tartoznak; azok által ugyanis a felek a bírót arra indítják, hogy a felek akaratát értelmében járjon el. Egyedül ez a megoldás felel meg a felek a közjogi alárendelt helyzetének a perben. A felek a perben a bírótól, mint az állam bírói felségjogát gyakorló közegtől, jogoltalmat kérnek. A szóban levő megegyezések is csak erre irányulnak. Más perbeli kérelmekről csak abban különböznek, hogy a kérelemnek egyező tartalommal mind a két fél részéről kell kiindulnia, hogy azt a bíró valamely eljárásának alapjául elfogadjon. Nem elég tehát, hogy azt csak az egyik fél terjeszse elő.

Szükséges volt itt ezeket kifejtetnünk, mert még mindig vannak sokan, akik azt tartják, hogy a felek a per folyamán a per irányítása céljából szerződéseket köthetnek. Bizonyára ebből a felfogásból indult ki a törvényhozás is, midőn a pert irányító egyezségeket a pert befejező egyezséggel közösen (41. és 100. §§.) szabályozta. A sommás eljárás javaslatának indokolása pedig a pert irányító egyezségeket *feltételes*, az igazságügyi bizottság pedig *részleges* egyezségeknek nevezi.

A német irodalomban is meglehetősen elterjedt nézet, hogy a felek a perben szerződhetnek. Különösen azokat a megegyezéseket, amelyekről itt szoltunk, szokás szerződéseknek mondani. *Wach** e részben kifejtett nézetét azzal okolja meg, hogy a fél a perben nemcsak a bírósággal, hanem az *ellenféllel* szemben is cselekszik, tehát ezzel is jogviszonyba lép. Ennélfogva, ha a felek valamely perbeli cselekvénye, amelyet a bírósággal szemben végeznek, akaratmegegyezésük eredménye, ez a megegyezés nem lehet egyéb, mint szerződés.

* Bef. közl. — Az előbbi közleményt l. a 37. számban.

* Archiv für civ. Praxis LXIV. k. 245. l.

Ennek azonban a kiindulási pontja téves; mert a felek a perben *csak* a bíróság részére cselekesznek, csak ezzel lépnek jogviszonyba s így nincs is módjuk egymással szerződniek.

Különben a perbeli szerződések eszméjének mély gyökerei vannak, mert nemcsak a most tárgyalt, de sok más esetben is beszélnek perbeli szerződésekről. Így nevezetesen sokan a *perbeli beismerést* tekintik szerződésnek. Szerintük ugyanis a beismerő fél az ellenféllel szemben lemondana arról, hogy ez utóbbi bizonyítson s ő, a beismerő fél, az ellenbizonyítást vállalná magára.¹ Az írók tulajdonképpeni része azonban nem tekinti szerződésnek.² Régebben pedig, sőt a francia irodalomban most is, a *fölskü* kínálását és visszakinálását s a kínált eskü elfogadását tekintik szerződésnek.³

Hogy a szerződés fogalmát ily sokféle irányban a perre átvitték, ennek régebben az volt az oka, hogy magánjog és perjog közt egyáltalában különbséget nem tettek. Ujabban ugyan a kettőt már élesen megkülönböztetik, de azért még mindig nagy a hajlandóság magánjogi fogalmakat egyszerűen a perjogba átvinni. Így nagyon elterjedt tan az, hogy a perbeli cselekvények éppen olyan *jogügyletek*, mint azok, amelyeket a magánjog ismer. Ez természetesen téves. A német irodalomban pedig egyike a legjobban vitatott kérdéseknek, hogy a perbeli cselekvények tekinthetők-e jogügyleteknek vagy sem?⁴

Amily tulhajtás perbeli szerződésekről beszélni, midőn valamely bírói cselekvénynek az az előfeltétele, hogy a felek a részben megegyező akaratukat nyilvánítsák, vagy midőn valamely perbeli cselekvény visszavonása az ellenfél beleegyezésétől függ: épp oly tulhajtás tagadni azt, hogy a perre vonatkozólag vagy a perben, annak közjogi természeténél fogva a felek közt szerződés lehetséges volna.

Egyes esetekben a törvény megengedi, hogy a felek peren kívül valamely perbeli cselekvény iránt megállapodjanak. Ezek valóságos magánjogi szerződések; más ilyen természetű szerződésektől csak tárgyuk sajátosságánál fogva különböznek. Eme szempont alá esik a *bírói hatáskör és illetőség iránti szerződés* (sommás eljárás 1. §. 5. a), törvénykezési rendtartás 52. §. a) és a *lemondás a felebbvitelről* (novella 31. §., sommás eljárás 127. §.). Midőn a bíró eme szerződés értelmében az egyik fél kérelmére eljár, illetve az eljárást megtagadja: akkor ő nem tesz egyebet, mint azt, hogy a szerződést a másik féllel szemben *végrehajtja*. Ugyanis a szóban levő esetekben is a bíró eljárásának az az előfeltétele, hogy a felek arra nézve egyetértően nyilvánítsák akaratukat. Tehetik ezt közvetlenül a bíró előtt is. Ekkor a feleknek szerződése nem bír jelentőséggel, mert a bíró úgy mint más esetekben, a közvetlenül előtte tett akaratkijelentéshez fog alkalmazkodni. Ha azonban a szerződésben foglalt akaratkijelentést előtte csak az egyik fél ismétli, akkor, hogy annak a törvény értelmében érvénye legyen, szükséges azt végrehajtani; ami abból fog állani, hogy a bíró a szerződés értelmében eljár, illetve az eljárást megtagadja.

És valóságos szerződés a felek közt létrejött az az egyezség, amelylyel ők *jogviszonyukat* a bíró előtt a per megszüntetése mellett szabályozzák. Sőt ez még egyéb elemeket is foglal magában. Különös sulyt helyezünk arra, hogy ennek és más perbeli egyezségek jogi természete közötti különbség kellően kidomborodjék, azért jellemzésére felhozzuk a következőket:

¹ *Canstein*: Zeitschrift für deut. Civilprozess I. k. 272. l.

² V. ö. különösen *Wach*: Archiv für civ. Praxis LXIV. k. 246. s. köv. II.; *Planck*: Lehrbuch des deutschen Civilprozessrechts I. k. 316. s. köv. II.; *Demelius*: Die Confessio im röm. Civilprozess 236. és 370. II.; legújabbán pedig *Bülow* alapvető munkája: Das Geständnisrecht 1899., főleg 214. s. köv. II.

³ *Franck*: A közigazság törvénye Magyarhonban II. k. 217. l.; *Endemann*: Die Beweislehre des Civilprocesses 1860. 441. s. köv. II.

⁴ A fentebb idézettek kivül l. még *Trutler*: Über prozessualische Rechtsgeschäfte 1890.

A pert befejező egyezség, *perbeli egyezség* a szó tulajdonképpen értelmében. Ez elnevezés alatt közelebbi körülírás nélkül a pert befejező egyezséget értjük. A törvényekben előforduló és közkeletű megjelölése azonban nem ez, hanem *bíróági* (novella 71. §.) vagy *bírói* (sommás eljárás 21. §.) *egyezség*. A végleges perrendtartás tervezete pedig majd per egyezségnek (441. §.), majd bírói egyezségnek (489. §. 2.) nevezi. Ez az utóbbi elnevezés annyiban talál, hogy a pert befejező egyezség is a bíróság előtt köttetik; de nem fejezi ki azt a sajátosságát, hogy a bíróság előtt a per befejezése céljából jön létre. A sommás eljárásban ugyanis a bíróság előtt a felek nemcsak perben, hanem peren kívül is kötnek egyezséget az egyeztetési eljárás folyamán. És habár ennek hatálya teljesen megegyezik a perbeli egyezség hatályával, attól mégis annyiban különbözik, hogy nem szünteti meg pert. E szerint a perbeli egyezség csak egyik faja a bírói egyezségnek.

Jogi természetét tekintve, a perbeli egyezség a feleknek a per folyamán a per megszüntetése céljából olyképpen kötött szerződése, hogy a perbevonat jogviszony helyett maguk közt egy új kötelmi viszonyt létesítenek, minek következtében a per ítélet nélkül megszűnik. De e szerződés fogalmilag a per bírósága, kiküldött vagy megkeresett bíró előtt lévén megkötendő, abban a bírósággal szemben amaz akarat kifejezése is rejlik, hogy a pert folytatni nem akarják. Ennek folytán a perbeli egyezség nemcsak szerződés a per megszüntetése céljából, hanem mindegyik félnek ebből folyó perbeli nyilatkozata is, amelyet a bírósággal szemben az iránt tesz, hogy a pert folytatni nem akarja.

A perbeli egyezség jogi természete iránt a nézetek elágaznak. A meghatározásnál a nehézséget az okozza, hogyan lehet a perbeli egyezségből azokat a különböző, részint magán-, részint perjogi hatásokat, amelyeket előidézik, ki magyarázni? Vannak, akik a magánjogi hatásokra való tekintettel csak magánjogi természetű ügyletnek mondják. Így általában a magánjogi írók, akik a perben és peren kívül kötött egyezséget nem különböztetik meg egymástól.¹ Mások ismét a perbeli egyezséget, annak csak a perjogi hatásait tartván szem előtt, tisztán perjogi szerződésnek mondják.² Végül mások, annak úgy magán-, mint perjogi hatásait véven figyelembe, azt kettős természetűnek: magánjoginak és perjoginak tekintik. Ebbe az utolsó csoportba, amelynek ismét több árnyalata van,* esik a mi megoldásunk is. A perbeli egyezség ugyanis két irányban hat: a felekkel és bírósággal szemben. Ehhez képest kettős akaratkijelentés van benne: a felekkel szemben szerződés, a bírósággal szemben mindegyik félnek egyoldalú perbeli nyilatkozata, hogy a pert folytatni nem akarja. Ha valamely akaratkijelentés különböző személyekkel szemben téve, más-más jogi hatást idéz elő, akkor eme különböző hatások természetéhez képest jogi természete is szükségképpen többféle, vegyes összetételű. Ennélfogva megoldásunk ellen kifogás erről az oldalról alig támasztható. Ha a mi meghatározásunk helyes, azt az érdekes tanúságot nyújtja nekünk, hogy a perbeli egyezség fogalma nem azonos annak a szerződésnek fogalmával, amelyet a *magánjogban* egyezségnek nevezünk. Ez utóbbinak nincs semmi

¹ Így pl. *Windscheid*: Lehrbuch des Pandektenrechts II. k. 594. s. köv. II.

² *Paul*: Der Vergleich im Civilprozess 3., 40. s. köv. II. *Bülow*: i. m. 75. s. köv. II., általában perbeli cselekvénynek mondja; sőt még kételkedik, vajon jogügyleti természete volna.

³ *Köhler*: Der Prozess als Rechtsverhältniss 61. l., a perbeli egyezséget általában magánjogi természetű ügyletnek mondja, de e mellett perbeli jogügyletnek is nevezi. Ez homályos. *Kretschmar*: Der Vergleich im Prozesse 72. s. köv. II., magán- és perjogi szerződésnek mondja. Így nálunk is *Pap J.*: *Jogt. Közl.* 1899. 236. l. Végül *Planck*: i. m. 305. l. szerint a perbeli egyezség magánjogi ügylet, de egyszersmind mindegyik fél *egyoldalú lemondása* is a bírósággal szemben. Ez a megoldás legközelebb áll a mienkhez.

közjogi eleme, míg az előbbinek van. De van köztük még egy gyakorlatilag jelentősebb különbség is. A magánjog szerinti egyezség fogalmához az tartozik, hogy a felek egy bizonyos jogviszony tekintetében elfoglalt álláspontjukból valamit *kölcsönösen engedjenek* abból az okból, mert a korábbi jogviszony akár fenállása, akár érvényesíthetősége tekintetében bizonytalan. Ha csak az egyik fél enged, a felek közt más szerződés jön létre: adósságelengedés, lemondási szerződés, ha a hitelező enged; adósságelismerés, beismerési szerződés, ha az adós az engedő fél. A perjogban ezeket a megkülönböztetéseket nem tesszük meg. Itt *minden* pert befejező szerződés az egyezség neve alá foglaltatik, tekintet nélkül arra, hogy a felek kölcsönösen engednek-e vagy sem.¹

Nem hiszszük, hogy akadna bíró, aki megakadályozná a per szerződési befejezését, midőn az alperes van teljes beismerésben vagy a felperes mond le egészen jogáról, azon a czimen, hogy ez nem esik az egyezségnek a magánjog szerinti fogalma alá; más szerződésnek pedig mint egyezségnek megkötéséről a per befejezése céljából a perjog nem emlékszik meg.

Ez a megoldás azonban a köztudatot még nem hatotta át teljesen. Épp oly kevéssé, mint az a tétel, hogy a perbeli egyezség ugyanazzal a joghatállyal fejezi a pert, mint a *jogerős ítélet*. A római jog pl. nem zárta ki, hogy az a per, amelyben a felek egyezséget kötöttek, tovább folytattassék és ítélettel fejeztessék be.² A mai jogok ugyan ezt nem engedik meg, de azért még sincs kielégítően megoldva az a kérdés, hogy a perbeli egyezséget minő feltételek mellett lehet megtámadni. Ugyanazok-e a megtámadás feltételei, mint a jogerős ítéletnél, szigorubbak-e vagy enyhébbek? Jelenlegi jogunk szerint az egyezség nem támadható meg *perújítással* (novella 71. §.). Ez tulszigoru. A gyakorlat egy felmerült eset alkalmával kénytelen is volt megkerülni a törvény rendelkezését, kimondván, hogy a felek által a per bírása előtt kötött egyezség a kétoldali szerződések közé tartozik és a magánjogi szerződésektől csupán alakilag különbözik. Az ilyen egyezség érvénytelenítését anyagi érvénytelenítési okokból épp úgy lehet per útján szorgalmazni, mint a *magán-egyezség* érvénytelenítését.³

Nem bocsátkozhatunk e kijelentés behatóbb bírálatába, de azt mégis ki kell emelnünk, hogy bármennyire is méltányos, a törvénykezési rendtartás 124. és 257. §-ának amaz elvi álláspontja mellett, hogy a perben kötött egyezség a *jogérvényes ítélet* erejével bír, nem állhat meg.

A perbeli egyezséget a törvények eddig csak mellékesen szabályozzák. Némileg kivételnek tekinthető az osztrák perrendtartás, amely a perbeli egyezségnek egy önálló fejezetet (I. rész IV. cz. 204—206. §§.) szentel, anélkül azonban, hogy kimerítően szabályozná. Pedig annál a fontos szerepnél fogva, amelyet a perben játszik és azoknál a nehézségeknél fogva, amelyek sokszor nyomában fellépnek, kívánatos volna, hogy magában a perrendben kimerítően szabályoztassék. Bizonyára a mi törvényhozásunk nem fog ez elől kitérni.

Dr. Magyary Géza,

nagyváradi kir. jogakadémiai tanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A fuvardíjpótlékról.

Az 1892: XXV. tcz. felhatalmazása alapján kibocsátott vasuti üzletszabályzat 53. §-ának 7. pontja szerint, egyezőleg a nemzetközi egyezmény 7. §-ával, a fuvarozás céljából feladott küldemény tartalmának helytelen bevallása, valamint

¹ Ezt tüzetesen és meggyőzően kifejti Paul: I. m. 43. s. köv. II. De a tétel már előbb is ismeretes volt.

² L. 23. §. 3. D. 12., 6. és I. 28. C. 2., 4.

³ C. 5509/98. Jogt. Közl. 1899. 36. sz.

a rakodás céljából rendelkezésre bocsátott kocsi tulterhelése esetén — ha a feladó a mérlegelést nem kívánta — fuvardíjpótlék fizetendő, melynek nagyságát részint az üzleti szabályzat, részint pedig a díjszabások állapítják meg.

Ezen fuvardíjpótlék jogi természetére nézve általánosan el van ismervé, hogy annak kötbér jellege van.

Kitűnik ez különösen a hivatkozott tczikkben becikkelyezett nemzetközi egyezmény előmunkálataiból; ugyanis a német javaslat, egyezőleg a régi magyar és osztrák üzleti szabályzat 50. §. 4. pontjának 2. bekezdésével, valamint a német üzleti szabályzat 48. §-ának e) pontjával, még a pénzbírság «Geldbusse» kifejezést használta, azonban a tárgyalások során felszólalás történt, hogy ezen bírságnak magánjogi jellege — tehát kötbér jellege — van, a pénzbírság szóból pedig annak büntetőjogi jellegére lehet következtetni, szükséges tehát azt egy oly kifejezéssel felcserélni, melyből a magánjogi jelleg annál inkább kidomborodjék s ezért cserélték fel a pénzbírság kifejezést a fuvardíjpótlék (Frachtzuschlag) kifejezéssel.¹

Amennyire el van ismervé a fuvardíjpótléknak ezen kötbér jellege, épp oly szétágazók a nézetek az iránt: 1. hogy mikor követelhető a fuvardíjpótlék; 2. vajon ezen követelésekre is kiterjed-e az üzleti szabályzat 61. §-ának 4. pontjában megállapított egy évi elévülési idő.

1. Hogy mikor követelhető a fuvardíjpótlék, arra nézve általában háromféle nézet létezik. Az első nézet szerint a fuvardíjpótlék csak akkor követelhető, ha a fuvarozási szerződés már megkötött; a fuvarozás tényleges megkezdése nem szükséges.² A második nézet szerint még a fuvarozási szerződés megkötése sem szükséges, hanem elegendő a feladó azon egyoldalú ténye, hogy a szállításból kizárt vagy feltételeken szállítható tárgyat helytelen bevallással ad át a vasutnak, anélkül, hogy ez utóbbi azt már át is vette volna.³ A harmadik nézet szerint pedig még a fuvarozási szerződés megkötése sem elegendő, hanem szükséges annak teljesítése is.⁴

A három nézet közül helyesnek az elsőt kell elismernünk, ez következik egyrészt a fuvardíjpótléknak kötbér jellegéből s másrészt pedig annak céljából.

A fuvardíjpótlék, mint kötbér, ugyanis a szerződésnek a tartalom bevallására és a kocsi megrakására vonatkozó feltételeinek pontos betartására van kikötve, esedékessé válik azonnal, amint a szerződő felek egyike, jelen esetben kizárólag a feladó, ennek nem felel meg, ami különben az üzleti szabályzat 53. §-ának 9. és 10. pontjaira is kiható 8. pontból kitűnik, hol a fuvardíjpótlék-igény létrejöttéhez az árunak fuvarozás végetti feladását kívánja meg, ez alatt pedig úgy az átadás, mint az átvétel, tehát a fuvarozási szerződés megkötése értendő.

S habár a feltételeken szállítható vagy a szállításból kizárt tárgyak helytelen bevallása esetére megállapított díjpótléknak az a célja, hogy megelőztessék azon veszély, mely az ily tárgyak helytelen bevallásával jár s ezen veszély fenforog már akkor is, mikor az ily küldemények fuvarozás végett átadatnak, de a vasut részéről még át nem vétetnek; mégis igen messze megy azon másik nézet, melyet Reindl fejt ki, hogy ezen küldeményeknél a fuvardíjpótlék iránti igény létrejöttéhez elegendőnek tartja a feladónak azon tényét, melylyel az ily helytelenül bevallott árut a vasutnak fuvarozás céljából átadja; mert figyelmen kívül hagyja, hogy a kötbér a szerződés feltételeinek pontos betartására van megállapítva és ez csak a szerződő felek közt követelhető és

¹ Eger: Das Intern. Übereinkommen Berlin, 1894. 131. l.; Schwab: Das Intern. Übereinkommen Leipzig, 1891. 110. l.

² Eger 136. l.

³ Ezen nézetet nyilvánítja Reindl a Zeitschrift des Vereins deutscher Eisenbahnverwaltungen cz. folyóirat mult évi 75. számában.

⁴ Curia határozata I. Márkus X. kötet 16,536. sz. határozat.

mert ez ellenkezik az 53. §. 8. pontjának világos rendelkezésével, mely az áru feladását kívánja meg.

Áruk helytelen bevallása, valamint a rakodás céljából rendelkezésre bocsátott kocsik helytelen megrakása esetén ily különös veszély nincs. A díjpótléknak célja az, hogy fuvardíjmegrövidítések vagy a vaspálya egyéb megkárosítása elkerültesse, s így itt még a cél sem indokolja azt, hogy a fuvardíjpótlék már a fuvarozási szerződés megkötése előtt követelhető legyen.

Kérdés, vajon felszámítható, illetve követelhető-e a fuvardíjpótlék, ha a küldemény az üzleti szabályzat 55. §-ának 2. pontja értelmében nem fuvarozás, hanem csak a lehető élszállításig megőrzés végett vétetik át? Erre tagadólag kell válaszolnunk, mert az üzleti szabályzat 53. §-ának 8. pontja megkívánja, hogy a küldemény fuvarozás végett adassék fel.

A harmadik nézet, mely a kir. Curiaának fentidézett határozatában nyer kifejezést, ugyszólván egyedül áll a joggyakorlatban és irodalomban, ellenkezik úgy az üzleti szabályzat 53. §-ának már eddig felsorolt pontjaival, mint pedig annak 10. pontjával, amely a kocsitulterhelés esetén fizetendő fuvardíjpótlék követelését csakis a megrakás tényéhez köti, a fuvarozás teljesítését nem kívánja.

De nem következik ez abból sem, hogy a fuvardíjpótlék a részes vasutak javára fizetendő, mert ezen határozmány, a nemzetközi egyezmény előmunkálataiból kivehetőleg,* nem a közönség érdekében van felállítva, mely a szállításban részes vasutak kölcsönös megegyezésével sem volna módosítható, hanem a már befizetett, illetve felszámított fuvardíjpótlék elosztása iránt intézkedik, s mint ilyen, a szállításban részes vasutak egyetértő határozata alapján megváltoztatható, anélkül, hogy ezen egyezség ellenkeznék az üzleti szabályzattal, vagy pedig a nemzetközi egyezményvel.

S ugyancsak nem indokolhatja a Curia határozatát az általa használt második érv sem, t. i., hogy fuvardíjpótlékról csak az esetben lehet szó, ha a fuvardíj-különbözet fizetendő, mert az üzleti szabályzat 53. §-ának 7. pontja nem úgy szól, mint ahogy a határozatban idézve van, hanem hogy fuvardíjpótlék az esetleges fuvardíj-különbözeten kívül fizetendő, ezen esetlegesség pedig vonatkozik úgy azon esetre, mikor fuvardíj-különbözet azért nem merül fel, mert úgy a bevallott, mint a tényleg szállított árucikk után ugyanazon díj fizetendő, mint pedig azon esetre, mikor fuvardíj-különbözet azért nem számítható fel, mert a fuvarozás még meg sem kezdett.

2. A fuvardíjpótlék-követelések hazai joggyakorlatunk szerint nem esnek az üzleti szabályzat 61. §-ának 4. pontjában szabályozott, hanem a rendes magánjogi elévülés alá. (L. *Jogt. Közl.* mell. f. évi 29. számában 449. sz. a. hozott határozatot.)

Ezen gyakorlat abból indul ki, hogy a fuvardíjpótlék-követelésnek alapját nem a díjszabás helytelen alkalmazása, hanem a feladónak a fuvarlevél kitöltése vagy pedig a kocsit megrakása körüli helytelen eljárása képezi.

Habár helyes az, hogy a fuvardíjpótlék-követelésnek alapját fentiek képezik, az elévülés megállapításánál ez még sem vehető figyelembe, mert a feladónak ezen ténye csak arra ad jogot a vasutnak, hogy a díjpótléket az üzleti szabályzat értelmében felszámítsa, azt az üzleti szabályzat 61. §-ának 1. pontja és 66. §-ának 4. pontja értelmében a fuvarozási szerződésen belül érvényesítse és behajtsa; ha ezt nem tette meg, úgy az elévülés kérdésénél nem hivatkozhatik a követelés alapjára, hanem az veendő figyelembe, mi képezi alapját annak, hogy a vaspálya ezen díjpótléket nem a fuvarozási szerződés teljesítése alkalmával, amire az üzleti szabályzat 66. §-ának 4. pontja kötelezi is, hanem az áru kiszolgáltatása után akarja érvényesíteni s behajtani.

Ennek megítélésénél pedig figyelembe kell venni, hogy az üzleti szabályzat 61. §-ának 4. pontja nem általában fuvardíj- és illetékkövetelések elévüléséről, hanem azon hiányok, illetve többletek, tehát fuvardíjkülönbözetek elévüléséről szól, amelyeknek alapját a díjszabás helytelen alkalmazása vagy számítási hiba képezi. Természetes, hogy ezen különözet fogalma alá vonandó azon eset, midőn valamely önállóan felszámítható illeték (pl. mérlegelés, fekbér vagy fuvardíjpótlék) egyáltalában nem számítatik fel.

S mert az alábbiak szerint az ilyen fuvardíjpótlék utólagos érvényesítésének alapját, hitelezés esetét kivéve, ugyszólván kizárólag a díjszabás helytelen alkalmazása vagy pedig számítási hiba képezi, ezen követelések elévülésére az üzleti szabályzat 61. §-ának 4. pontjában szabályozott elévülési idő alkalmazandó.

Ugyanis a fuvardíjak kiszámítása a fuvarlevélben eszközölt bevallás és a díjszabások alapján történik, mindazonáltal a feladó bevallása a súly és tartalom tekintetében csak addig bir bizonyító erővel és addig szolgál a díjkiszámítás alapjául, míg azoknak valótlansága, illetve helytelensége meg nem állapittatik, s ha a vaspálya-intézet az üzleti szabályzat 53. §-ának 2. pontjában adott joggal élt s a bevallás helytelenségét megállapította, a vasutra ebből azon kötelezettség származik, hogy a fuvardíjat a megállapítás alapján tartozik kiszámítani s felszámítani tartozik mindazon illetéket, melyeket a díjszabás értelmében felszámíthat, s ha ezt nem tette, úgy a díjszabást nem alkalmazta helyesen s az utólag érvényesített követelések, tekintet nélkül azok alapjára, az üzleti szabályzat 61. §-ának 4. pontjában említett hiány fogalma alá esnek.

Kérdés csak az iránt merülhet fel, hogy jogositva van-e a vasut a fuvardíjkülönbözetet és a fuvardíjpótléket akkor is felszámítani, ha a helytelen bevallás a fuvardíjak kifizetése után, de még az áru átvétele előtt állapittatik meg. Erre nézve igenlőleg kell felelnünk, sőt nemcsak jogositva, hanem kötelezve is van ennek felszámítására, mert az üzleti szabályzat 66. §-ának 4. pontja szerint a vasut zálogjoga nemcsak a fuvarlevélből kitűnő fuvardíjak és egyéb illetékek vagy költségek erejéig, hanem a fuvarozási szerződésből származó összes díjak, költségek s illetékek erejéig terjed s a zálogtárgyat csak az azt terhelő összes követelések kielégítése után adhatja ki, ellenkezőleg előzőinek ezért felelős.

A mellett, hogy a fuvardíjpótlék-különbözetnek alapját csak az üzleti szabályzat 61. §-ának 4. pontjában foglaltak képezhetik, szól még az is, hogy a vasut a fuvardíjpótlék-követeléshez való igényét elveszti, ha a küldemény kiszolgáltatásáig a helytelen bevallást meg nem állapítja, mert ezzel azt fejezi ki, hogy a fuvarlevél adatait helyeseknek, magára nézve is bizonyító erővel bírónak tartja s a fuvarlevél ezen adataival szemben utólag az ellenbizonyításnak sem adható hely.*

Dr. Goldschmied Mór.

Különbélek.

— **Az új kegyelmezési eljárás.** Amióta a bűnvádi perrendtartás életbelépett, most van az első szomorú alkalom arra, hogy az új kegyelmezési eljárás funkciójába lépjen. A régi szervezet, mint erre többször utaltunk, tökéletesebb volt. Egyrészt a bírói functio és a kegyelemre ajánlás functiója a személyek tekintetében is teljesen el volt egymástól választva, jelenleg pedig ugyanaz a bíró, aki ítél, jár el az utóbbi hivatásban is és ebből majd az egyik, majd a másik hivatás hátrányára compensatiók támadhatnak. Másrészt a régi eljárásban négy forum járt el, jelenleg pedig csak kettő. Fokozza még a jelenlegi szervezet fogyatékoságát az is,

* Eger 136. l., Schwab 107. l.

* A bécsi kereskedelmi bíróság határozata, l. Eger: Eisenbahnrechtliche Entscheidungen XVI. k. 3. f. 170. jogeset.

hogy a Curia némely tanácsai tulszüken magyarázzák a Curia birói hatáskörét s meglegszenek annak konstatálásával, hogy az alsófok mérlegelte az enyhítő körülményeket, de nem bocsátkoznak annak vizsgálatába, hogy helyesen és kellően mérlegelte-e. Mindezen körülmények odavisznek, hogy az előbbi kegyelmi tanács helyébe nem a Curia ítélő tanácsa, hanem az igazságügyminiszterium lép, vagyis az a functio, hogy a halálbüntetésnek a Curia által történt kiszabása esetében egy a perben addig nem működött forum adjon véleményt a kegyelmezés iránt, az igazságügyminiszteriumra szállott. Az igazságügyminiszterium e szerint jelenleg kettős functiót teljesít, azt, amelyet a kegyelmi tanács teljesített *régebben*, — e szót hangsúlyozzuk, mivel a Curia 1894 óta halálbüntetést nem mondott ki s ennél fogva azóta a kegyelmi tanács intézménye nem functionált — és azt, amely eddig is az igazságügyminiszterium feladatát képezte. Felelőssége tehát a jelenlegi eljárás szerint sokkal nagyobb, mint előbb volt.

— **A Magyar Jogászegylet őszi programja** sok érdekeset ígér. A felolvasó ülések sorozatát dr. *Tarnai János*, a Curiához beosztott kir. táblai bíró nyitja meg a *koronaügyész hatásköréről* szóló előadásával. A kérdés nagyfontossága épp úgy, mint az előadó egyénisége, biztosítékot nyújtanak az iránt, hogy az őszi ciklus élénk érdeklődés közepette fog megindulni. Az őszi folyamán még dr. *Fellner Frigyes*, az Agrárbank titkára tart előadást *földbirtokjogunk reformjáról*, különös tekintettel a törzsöröklésre és a járadékbirtokra, a mezőgazdasági követelések e két nagyjelentőségű program-pontjára; utána pedig dr. *Polner Ödön*, egyetemi magántanár *választási jogunkról*, mely előadásnak kiváló érdekességet ad a curiai bíráskodásról szóló törvénynek tudományos taglalása. További programjának főpontjaivá az egylet a *polgári törvénykönyv* és a *polgári perrendtartás* tervezeteit kívánja tenni, mely kodifikációnális művek közül az előbbi október végén, az utóbbi pedig a tél folyamán jelenik meg. Az egylet dr. *Imling Konrád*, kir. táblai tanácselnököt, a polgári törvénykönyv egyik szerkesztőjét nyerte meg arra, hogy a *polgári törvénykönyv tervezetét*, közvetlenül megjelenése után, november hó elején a Jogászegyletben bemutassa. Ehhez fog sorakozni a tervezet egyes részeinek ismertetésére tartandó előadás-sorozat, melyet a perrendtartás tervezetének megjelenése után annak — a perjog egyik kiváló művelője által leendő — bemutatása fog kiegészíteni. Mihelyt a Btk.-nek várva-várt novellája megjelen, azt is tárgyalás alá veszi az egylet. Kivánatos, hogy a tagok az egylet munkásságát érdeklődésükkel és közreműködésükkel támogassák, s ilyképp megvalósítsák a Jogászegyletnek azt a célját, hogy az igazságügyi reformok előkészítésének tevékeny tényezője legyen.

— **A XII táblás törvény töredékeit** közli a törvény hozatala és fontosságáról és a XII táblás törvény kiadásairól szóló bevezetés kapcsán Vécsey Tamás egyetemi tanár. A szöveget magyarázat és kritikai méltatás kíséri. Függelék: a bizonytalan helyű töredékek. A 33 oldalra terjedő füzet a Vécsey Tamás vezetése alatt álló római jogi seminárium első, pædagogiai szempontból is kiválóan helyes és jól választott kiadványa.

— **A totalisateur áldozatai.** Hogy minő arányokat öltött már manapság a totalisateur-nál való játszás, még a nép legalantabb rétegeiben is, az kitűnik a budapesti kir. büntető törvényszéknél minap előfordult következő két bűnügyből. Az egyikben egy napszámos baltával felfeszítette egy másik napszámosnak a lakását és ott lopást követett el. Vallomása szerint csak azért tette ezt, hogy a lóverseny-nél játszhassek. A lopást megelőzőleg hónapokon át élt abból, a mit korábban szintén lóverseny-nél fogadások alkalmával nyert. A másik esetben egy szerkesztőnek a szolgálja kiűritette gazdájának egész ruhatárát, amelyet elzalogosított és az ily módon nyert pénzen szintén játszott a totalisateur-nál.

Indolentia az esküdtszékekkel szemben. A szolnoki kir. törvényszék, mint esküdttörvényszék f. hó 10-én nem tudta megkezdeni második ülészakát, mert nem volt együtt 26 esküdt. A véletlenek találkozásának lehetett volna tudni az elmaradást, ha abból, hogy hallgatóság sem igen verődött össze több, mint 3—4 ember, nem kellett volna szomoruan látni, hogy az akadály nem esetlegesség, hanem a magyar Alföld közepén a polgárság végtelen indolentiájának tünete az esküdtszéki intézmény iránt, melynek jelentőségét és célját nincs kellő érzékük felfogni. Pedig az esküdtszékeknek épp úgy egyetlen éltető eleme a polgárság érdeklődése, mint a hálnak a víz, abból táplálkozik.

Szomoru látni azt is, a hogyan az önkormányzati hatóságok a szervezeti törvényt végrehajtják. Szolnokon például 1400—1500 esküdtképes polgár volna, mégis az összeírás csak 200 s egynehányat tüntet fel, s ezek jórésze is olyan, kik mentességre tarthatnak igényt, tanítók, posta-, vasuti hivatalnokok stb., s végül egy «sóhordár», aki mint szolgálja épp annyi joga van bent, mint a mily joga kimaradt vagy 1000 esküdtképes ember.

Szolnoki ügyvéd.

Meglehet, hogy éppen Szolnokon oly rosszak a viszonyok, mint itt leírják, de másutt, mondhatjuk, éppen ellenkező tapasztalatok tehetők. A polgárok szívesen teljesítik az esküdtti hivatást és rossz néven veszik, ha visszautasítják őket. Tudunk esetet, mikor felelősségre vonták a kir. ügyészt, mivel a vidékről bejött esküdteket visszautasította. Budapesten is most sokkal szívesebben jönnek a polgárok esküdtnek, mint mikor csak sajtóvétségek felett kellett itélőnek.

— **Ügyvédi iratok leltározása.** A budapesti ügyvédi kamara választmányának 2743. szám alatt kelt megkeresésére néhai dr. L. budapesti ügyvéd iratainak és értékeinek leltár melletti átadása tárgyában a budapesti kir. törvényszék a következő végzést hozta:

A kir. törvényszék ennek a megkeresésnek helyt nem ad és az iratok és értékek átadása végett bírósági megbízottat ki nem rendel, mert az 1874. évi XXXIV. tcz. 37. §-a értelmében az ügyvéd halála esetén az iratok és értékek leltár melletti biztosítása végett az ügyvédi kamara választmánya van jogosítva és kötelezve intézkedni, s mert az ügyvédi karnak önkormányzati jogát biztosító 1874. évi XXXIV. tcz. most idézett rendelkezéséből annál kevésbé vonható a következtetés, hogy a kamara választmányának az iratok és értékek leltár melletti biztosítása végett teendő intézkedése ki van meritve, ha a bíróság a leltár melletti átadás iránt megkeresetik, mivel az elől idézett 37. §-nak második bekezdéséből kitűnik, hogy a bíróság az ott körülírt esetben is a sürgős intézkedések megtétele mellett erről a Kamara választmányát azonnal értesíteni és annak a *további eljárást dtengedni tartozik*; vagyis az iratok és értékek leltár melletti biztosítása és ebből folyólag azok átadása az ügyvédi Kamarának önkormányzati hatásköréből kifolyó s a választmány intézkedését igénylő joga s egyszersmind kötelessége is. 1900. évi augusztus hó 21-én. 28681/1900. szám.

— **A budapesti I. III. ker. járásbíró** a június 16-án kelt jóváhagyó végzést Budapesten szeptember 12-én kézbesítette.

— **Fejtegetések a biztosítási jog köréből.** Dr. Rósa Ferencz, ügyvéd a «Pester Lloyd»-ban, *Jogt. Közl.*-ben és az «Ügyvédek Lapja»-ban megjelent dolgozatait e czimen különlenyomatban kiadta. A sok gyakorlati érzékkel és tudással megírt tanulmányok czimei: A biztosító társaság felelőssége ügynökei ténykedéseért. A biztosítási szerződések perfectiója, különösen az ajánlat. A biztosítási feltételek jogi természete. Kárbiztosításból eredő kötelezettségek elévülési ideje. A viszontbiztosító kártérítési kötelezettségének tartalma és terjedelme. A biztosítási törvény revíziójához.

— **Angyal Pál**, pécsi jogtanár a büntetőjogból hetenkint egyszer semináriumot tart. Nagyon helyes, de a hetenkint egyszeri tárgyalást keveseljük.

— **A jogalapváltoztatás fogalmához.** A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felelősségi tanácsa: A kir. törvényszék úgy felperest, mint alperest felülvizsgálati kérelmével elutasítja. Mert felperesnek az a ténye, hogy a keresetben béléssáruk vételárát követelte, utóbb pedig kijelentette, hogy a számlabeli árakat tévedésből írta béléssárukra, mert azok foltisztító szerek, nem keresetváltoztatás, hanem a keresetben felhozottaknak az idézett szakasz 1. pontja szerint megengedett kiigazítása. De még ha állna is alperesnek az a felfogása, hogy itt keresetváltoztatás esete forog fen, támadása a sommás eljárási törvény 31. §-ának rendelkezéséhez

képest sikerre ekkor sem vezethetne, mert a felterjesztett iratokból kitűnőleg a változtatást nem ellenezte, hanem anélkül belebocsátkozott a kiigazított kereset tárgyalásába. (1900. évi E. 185. sz. a.)

— **A horvát-szlavonországi Mitrovicza melletti fegyverházról** tüzetes leírást foglal magában a Liszt-féle büntetőjogi folyóirat legutóbbi füzeté. A fegyverház körülbelül 600 fegyenc számára épült legujabban. Magánczella 120 van az intézetben.

Nemzetközi Szemle.

— **Az utazó feljegyzései.** A friedlandi járásbíróság előtt egy nagykereskedő volt utazóját beperelték három zsebnotice könyv kiadása iránt. Alperes ugyanis, mint felperes utazója 3 ily könyvecskébe írta az uti terveket, a felperes vevőközönségére és az árukra, azok árára, az egyes vevőknek engedélyezhető rabattokra vonatkozó adatokat; felperes álláspontja szerint ezen szolgálati minőségben készített feljegyzéseket, a melyekért alperes díjaztatott, köteles kiadni. Az osztrák legfőbb bíróság a keresetet elutasította, mivel felperes nem adott alperesnek megbízást e feljegyzések tételére, hanem utóbbi a könyvecskéket kizárólag saját használatára és kényelmére szerkesztette, a nélkül, hogy erre szolgálatánál fogva kötelezve lett volna.

— **Ijedtséget balesetnek** minősített egy biztosítási perben a bécsi Oberlandesgericht. Egy kereskedőt ugyanis a vasuton utaztában álmából a vonatvezető azzal a kiáltással rázott fel: «Ki vele, meneküljön, aki tud.» A vonatot ugyanis összeütközés veszélye fenyegette és csak a legutolsó perczben sikerült a bajt elhárítani. A kereskedő egészségét ez esemény annyira megrendítette, hogy munkaképtelen lett. Ennek folytán egy biztosítási intézet ellen, melynél baleset ellen biztosítva volt, keresetet indított azon az alapon, hogy az ijedtség a vasuti utazás alatt ért balesetnek tekintendő. A biztosító intézet azzal védekezett, hogy baleset által okozott egészségkárosítás fogalma alatt csak külsőleg nyilvánuló sérülés érthető, de nem az ijedtség. A bécsi Oberlandesgericht azonban a keresetnek helyt adott.

— **Beperesíthető-e a borraivaló?** A chemnitzi járásbíróság arra kötelezett egy utazót, hogy egy vendéglő házi szolgájának (Hausknecht) 10 márka borraivalót fizessen, mert a házi szolga nem a vendéglős alkalmazottja, attól fizetést nem kap, tehát önálló vállalkozónak tekintendő, a mit a közönségnek, s különösen egy kereskedelmi utazónak tudnia kell. A chemnitzi törvényszék azonban az elsőbíróság ítéletének megváltoztatása mellett felperest keresetével elutasította, mert borraivalók fizetése teljességgel a vendég szabad belátására tartozik.

— **Kuruzslás — tisztességtelen verseny.** Egy százsz rajzoló egy Csehországban megjelenő napilapban hirdetést tett közzé, azt állítván, hogy ő homeopatha módszerével minden betegséget gyorsan meggyógyít. Kiemelte, hogy módszere még a rákot is gyógyítja. Vád alá helyeztetvén, a bíróság megállapította, hogy a homeopatha csupán szövőiskolát végzett, de «orvosi» praxist folytat már öt éve. Az természetesen valótlán, hogy «minden» betegséget meg tudna gyógyítani. A Landgericht erre vádlottat a tisztességtelen versenyről szóló törvény alapján 400 márka pénzbüntetésre ítélte. A Reichsgericht előtt vádlott kifejtette, hogy a tisztességtelen versenyről szóló törvény nem alkalmazható, és kifogásolta a német bíróságok illetékességét, mivel a hirdetés csehországi lapban jelent meg. A Reichsgericht a jogorvoslatot elutasította, mivel a cselekmény minősítését helyesnek találta és mivel tényként megállapítottatott, hogy a kérdéses cseh lapot Szászországban sokan olvassák.

— **A Holtzendorff nevére tett alapítvány** tudvalevőleg a magánvád kérdésében 1600 márka pályadíjat tüzött ki. Ezen pályadíjat Thiersch lipcei ügyvéd nyerte meg.

— **Az évszázad fordulóján.** Nagyszabásu munkát írt Stein berni tanár e cím alatt: «An der Wende des Jahrhunderts. (Stein tudvalevőleg hazánk fia, kit, midőn a berlini egyetemen tanult, egy megjelent dolgozata alapján a berni egyetem meghívott a philosophia tanárául.) A könyv a Büchner-féle «Am Sterbelager des Jahrhunderts» című munkának az ellenlábasa. Büchner a materialista szempontokat fejt ki, Stein pedig minden ízében relativista. A sociologiai causalitást így írja körül: «Dass das Gesetz der Kausalität als universales

Weltgesetz auch in der Geschichte gilt, daran wird niemand zweifeln. Ob es aber mit unseren heutigen primitiven sociologischen Hilfsmitteln, der Statistik und Wahrscheinlichkeitsrechnung, gelingen wird, im Rythmus des socialen Geschehens mechanische Nothwendigkeit — sei es auch nur als Denknöthwendigkeit — und strenge Allgemeinheit herauszudestillieren, mag billig bezweifelt werden... Die Ursachen der socialen Rhythmen können wir vielleicht in groben Zügen aufzeigen, aber ihre Wirkungen lassen sich niemals mit unfehlbarer Präzision vorausberechnen.» A socialismus kérdésében a «Rechtssocialismus» alapján áll s követeli az egyéni jogok tiszteletben tartását. Jelszava ez: «Socialismus der Institutionen, aber Individualismus der Personen... Erst müssen wir ein sociales Recht schaffen, dann stellt sich der sociale Staat als nationaler Schutz dieser Rechtsnormen von selbst ein.» A munkáskérdést egy munkás-aristokratia teremtménye által akarja megoldani; ez azonban nagyon emlékeztet a divide et impera elvére. Rendkívül érdekesek azok a kritikai kifejtések is, melyekkel az újabb philosophiai elméletekkel szemben állást foglal. A munka brillians essay stylusban van írva s olvasása nagyon ajánlható.

— **Egy angol jury** egy házasságot ígérő, de ígérését megszegő nemessel szemben, aki, a mint ez bizonyítottatott, 22,000 fontnál nagyobb évi jövedelmet hajtó uradalmak örököse, az elhagyott nő részére, kinek a csábítótól gyermeke is született, a napokban 4000 font kártérítést állapított meg.

— **Francia munka a csalásról.** A család definitióját a magyar Btk. a francia Code-ból vette át s azért kiválóan érdekelni fogja jogászközönségünket azon francia könyv, mely legujabban ezen delictumról megjelent. A könyv szerzője és címe ez: *Paul Dorigny* Theorie et pratique du délit d'escroquerie. Különösen jellemzi a munkát, hogy védelmébe veszi a francia Btk. illető határozmányát, mely ellen azt hozták fel, hogy nem eléggé simulékony. Tárgyalja szintén a belga törvény definitióját és kiterjeszkedik a német és az olasz Btk.-ekre.

— **A francia senatus** előtt a következő törvénytervezet fekszik:

PROPOSITION DE LOI

Relative à l'abolition de la peine de mort.

Présentée

PAR MM. BARODET, VICTOR LEYDET, DELPECH, DESMONS, PAUL LATERRADE, GUYOT, ALEXANDRE LEFÈVRE, BIZARELLI,

Sénateurs.

EXPOSÉ DES MOTIFS

Messieurs,

Considérant que le droit d'infliger une peine irréparable suppose un juge infaillible;

Que la mort est, de la part de la Société, un mauvais moyen d'enseigner le respect de la vie et, par conséquent, d'arrêter le bras de l'assassin;

Que le spectacle du sang versé par le bourreau endurent les cœurs pervers et met obstacle à cet adoucissement des mœurs qui doit être le résultat d'une civilisation supérieure et qui en est le signe;

Que la peine de mort a été condamnée par les plus grands philosophes et les plus grands criminalistes;

Que les pays où elle a été abolie n'ont qu'à se féliciter de son abolition;

Que la peine de mort, en un mot, produit des effets contraires, de tout point, à ceux que ses partisans en attendaient;

Nous avons l'honneur de vous soumettre, Messieurs, la proposition de loi suivante:

PROPOSITION DE LOI

Article unique.

La peine de mort est abolie.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre — 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A huszonötödik német jogászszyülés. — Az árvaszékek jövője. Dr. Bárdó Ferencz sümegi ügyvédől. — *Törvénykezési Szemle:* A BP. 110. és 145. §-ai. Cs. G. — A fizetési meghagyás illetékessége 40 koronán alóli ügyekben. Dr. Szalai Emil budapesti ügyvédől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A huszonötödik német jogászszyülés.

Az 1860-ik évben alapított német jogászszyülés huszonötödizben gyült egybe az idén Bamberg városában. Megelégedéssel, sőt büszkeséggel tekinthet vissza 25 éves működésére, mert azokat az eszméket, a melyeknek csirája a német jogászszyületeken keletkezett, a törvényhozás nagyrészt magáévá tette.

«Huszonöt év alatt létrejött a kereskedelmi és büntetőtörvénykönyv, a polgári és büntető perrendtartás és mintegy a jogi törekvések betetőzéseül a német általános polgári törvénykönyv, nem is említve más kisebb-nagyobb alkotásokat, és ha vannak még jogéletünk keretében hiányok, úgy mi vagyunk hivatva azok pótlására.» E szavakkal nyitotta meg Stoesser a Bambergben ülésező jubiláris jogászszyület, mely három szakosztályban tárgyalta a kitűzött kérdéseket.

A perrendtartás-szakosztályban a tanácskozások sorozatát a *sajtvétségek illetékességének* kérdése nyitotta meg. Melyik bíróság legyen illetékes a sajtó által elkövetett vétségeket illetőleg? Hamm előadó fejtegeti, hogy az eddig fenállott gyakorlat illetékesnek ismerte el mindazon bíróságokat, a melyeknek területén az illető nyomtatvány elterjesztett. (Der fliegende Gerichtsstand der Presse.) Ez állapot fonák-ságát már eddig is átlátták, de e fogyatkozásokon csak tételes intézkedés által lehet segíteni. A sajtó, melynek rendeltetése minden visszaélés ostromozása, igen könnyen üldöztetéseknek lehet kitéve. Nemcsak a szerző nyugalma, hanem egész jogérzetünk biztonsága megkívánja azt, hogy sajtóvétségekben csak egy bíróság legyen illetékes. Ez a bíróság pedig csak a megjelenés, kiadás vagy a terjesztés helyének bírósága lehet. A külföldön megjelenő nyomtatványok kivételt képezzenek. Ha a sajtónak privilegiumokat adunk is, e kedvezményre csak a belföldön megjelenő nyomtatványok számíthatnak. Elfogadásra ajánlja határozati javaslatát, mely szerint minden sajtóvétség közbád utján csak azon bíróság illetékessége elé tartozzék, melynek területén a nyomtatvány megjelent.

Olshausen magáévá teszi az előadói véleményt, de ajánlja, hogy a megjelenési hely mellett, még a sajtóvétséget elkövetőnek lakhelyén székelő bíróság is illetékes legyen a vétség elbírálására. A külföldön megjelent nyomtatványokban elkövetett sajtóvétségek üldözésére Lipcsében elsőfoku bíróság szervezendő.

Beckh nem tartja szükségesnek, hogy Lipcsében székelő külön bíróság szolgáljon forum delicti gyanánt a külföldön megjelenő nyomtatványokban elkövetett vétségekre vonatkozólag, hanem a lefoglalási hely határozza meg rendszerint az illetékes bíróságot. Az előadói javaslat kiegészítéseként ajánlatosnak tartja, hogy a magánvád ott is megtehető legyen, hol a magánpanaszos lakik.

A bizottság ezután magáévá teszi az előadói véleményt.

A második kérdés, mely szintén élénk vita tárgyát képezte, a körül forgott, hogy *szükséges-e törvényhozás útján megállapítani ama feltételeket, melyek mellett az elmebeteg gondnokság alá helyezése előtt valamely elmeegógyintézetben helyezhető el*, továbbá, hogy mily esetben tartható fogva már gondnokság alá helyezett elmebeteg, akarata ellenére az elmeegógyintézetben.

Vierhaus, előadó annak hangsúlyozása mellett, hogy szükségesnek tartja azok védelmét, kik jogtalanul valamely intézetbe internáltak, határozati javaslatában szétválasztja egymástól az elmebaj miatti gondnokság alá helyezést — mely a törvényszék hatáskörébe tartozik — a betegeknek valamely gyógyintézetben való fogva tartásától, mely viszont az orvosi közigazgatás keretébe tartozik. Az eddig érvényben lévő intézkedéseknek biztosítsák a teljes védelem, a visszaélések a büntetőtörvénykönyv megfelelő §-ai alapján büntetessenek. Törvényhozási beavatkozást nem tart célszerűnek, mert az említett intézkedések szorosan összefüggnek a közigazgatással.

A jogászszyülés e javaslatot némi módosításokkal elfogadta.

Ezen bizottság megbeszélte még azon módot, melyen a Reichsgericht és az illetékességi összeütközések porosz bírósága közt előfordult nézeteltérések kiegyenlítendőek volnának. A bizottság törvénybe iktatni javasolja, hogy ha a Reichsgericht úgy határoz, hogy az ügy bírói utra nem tartozik, akkor egyedül ezen határozat irányadó.

A magánjogi bizottság a *kölcsönösségen alapuló biztosítási társulatoknak a létesítendő törvényben való állásáról* szóló vitával kezdte meg működését, kimondván Fuld és Samper hozzászólása után, hogy a magánbiztosítási vállalatokról szóló törvény tervezete a kölcsönösségen alapuló biztosítási társulatokra nézve alkalmas alapot képez.

Tárgyalta e szakosztály még azt a kérdést, hogy a polgári törvénykönyv által érintetnek-e a nemesi előnevek átszállására és viselésére vonatkozó jogszabályok. Gierke szerint az új polgári törvénykönyv értelmében az alsóbb nemességnek nincs magánjogi állása. Nemes anyának törvénytelen gyermeke a család tagjává lesz és a nemes örökbefogadott gyermeke örökbefogadójának nevét viselheti. Innen van az, hogy sokan használják a nemesi előnevet, a nélkül, hogy nemesek volnának. Wilke a családi név használatában, valamint az ezzel összefüggő mellékkörülményekben a közjognak elemét is feltalálni vélte. Többek hozzászólása után a bizottság megállapodott abban, hogy a polgári törvénykönyv nem érinti a nemesség külső jelvényeinek átszállását, valamint használatát. A magasabb nemességi címek, mint pl. herceg, gróf, báró, stb. csupán nemességi jelvények, nem pedig a név kiegészítő részei, sőt joggal tekinthető a nemesi családneveknél az egyszerű von is pusztán nemesi jelzőnek.

Igen élénk vitát keltett az *egyetemi tanulmányrendszer és a joggyakorlat egységes birodalmi szabályozásának* kérdése. Kahl előadó hangsúlyozza a jogászai képzettség egységes szabályozásának szükségességét, a nélkül, hogy törvény hozatalát kívánja. A német szövetséges államokban egység mutatkozik a magánjog, közjog oktatása terén, de nem találjuk azt a segédtudományoknál. Az egységes szabályozásnak a bölcse-

lettel és az államtudományokkal való behatóbb foglalkozás kell hogy alapját képezze. Az egyetemi tanulmányi időt legalább 7 félévre kell szabni, mert míg jelenleg Bajorországban és Badenben 4, illetve $3\frac{1}{2}$ évet, addig Poroszországban csak 3 évet tesz a tanulmányi idő. A vizsgálatok tétessenek szigorubbakká és kívánatos, hogy azokba bölcséleti és történelmi kérdések is bevonassanak. E rendszer által a tanulók általános műveltségre tehetnének szert. A joggyakorlatot előadó úgy óhajtáná szabályozni, hogy az részben bíróságoknál, részben ügyvédnél, részben pedig közigazgatási hatóságnál töltessek. Kétségre vonja azon elterjedt nézet jogosultságát, mintha a jogászok lustábbak volnának a többi fakultás hallgatóinál, ezért nem tartja szükségesnek a tanulmányi idő alatti vizsgálatokat, a melyek a jogászok szorgalmának ellenőrzésére szolgálnának. Magát az egész kérdést törvényhozási döntés elkerülésével tartja megoldhatónak. Ellenben *Goldschmidt* e kérdésnek törvényhozási megoldását óhajtja és ez irányu javaslatot nyújt is be. *Hamm* a tanulmányi időközbe eső vizsgálatokat az egyik egyetemről más egyetemre való átléphetés akadályának tartja, ezért ellenzi azokat. *Hiller* pártolja a közbeneső vizsgákat. Hét semestert kíván ő is. *Gierke* határozott ellensége a közbeneső vizsgálatoknak. Az egyetemi tanidő 7 félévet tegyen ki. A kötelező írásbeli dolgozatok ellensége. Nem kívánja a kérdésnek a birodalmi törvényhozás által való szabályozását.

Vierhaus tiltakozik a több oldalról felhangzott ama vád ellen, mintha a porosz kormány a joggyakorlatokat a kiadások csökkentése szempontjából és nem a joggyakorló ifjúság kiképzése érdekében foglalkoztatná.

A bizottság még többek hozzászólása után kimondotta, hogy szükséges az egységes szabályozás az egyetemi oktatás tudományos tantervének a minimális 7 félévi tanidőnek és az első és második jogi vizsgálat anyagának megállapítása tekintetében. Egységes szabályozással meghatározandó az előkészítő szolgálat ideje, megosztandó az előkészítő szolgálat a bíróságok, ügyvédség és az igazságügyi és belügyi közigazgatás között.

Mindenesetre az igazságügyi és közigazgatási szakokra való kiképzés úgy az egyetemi tanulmányok, valamint az előkészítő szolgálat tekintetében egyforma legyen és minden joggyakorló gyakorlati idejének egy részét valamely belügyi közigazgatási hatóságnál töltsse.

Az egységes szabályozás nem birodalmi törvényhozás útján történjék, hanem az egyes államok közti szabad meg egyezés által.

Az egyes államok szabályozásának legyen fentartva az egyetemi oktatás menetének, a joggyakorlaton levők elméleti tovább képzésének meghatározása és a két jogi vizsgálat szervezete és formája.

A közbeneső vizsgák kérdése a következő jogászgyűlésen fog tárgyalatni.

A szerzői jogi és büntetőjogi osztály kimondotta, hogy leveleknek a szerző, illetőleg a címzett és tulajdonos beleegyezése nélküli közzététele tilos. A szerző halála után örökösei rendelkeznek a levelek felett, amennyiben az örökhagyó másként nem intézkedett. A közzétételbe való beleegyezés nem áll fen, ha csak egy örökös is tiltakozik. Ezen határozatok ne alkalmazzassanak az esetben, ha a közlés jogos érdekek megóvása végett történt és ha a szerzői jogi törvényben megállapított határidők lejártak.

Ugyancsak a szerzői jog köréből tárgyalatott ama kérdés, hogy a kiadó jogosítva van-e a kiadói jognak a szerző beleegyezése nélkül való átruházására?

E kérdés mérlegelésénél két ellentétes érdek áll egymással szemben: egyrészt a szerző, másrészt pedig a kiadó érdeke. Ez utóbbinak éppen kiadói jogaiban rejlik vagyonának nagy része. E jogok pedig, ha adás-vétel tárgyát képezik, értékben csak emelkedhetnek. A szerzői jogról szóló törvény-

javaslat tervezete a kiadói jog átruházhatatlanságának álláspontjára helyezkedik. Az előadók egyike *Pappenheim* ezen álláspontot fogadta el, míg a másik előadó *Wildhagen* az átruházhatóság elvét vallja. A bizottság érdekes vita után abban állapodott meg, hogy a kiadói jog valamely harmadik egyénre csakis az illető szerző beleegyezésével ruházható át, mely beleegyezést azonban a szerző tartozik megadni, azon eset kivételével, ha annak megtagadása az eset körülményei, különösen pedig az illető harmadik személy hire vagy vagyoni körülményei következtében indokolt.

A bizottság munkaprogramjának utolsó pontját azon kérdés képezte, hogy *ajánlatos-e a szerzői jog megsértésének büntetőjogi üldözését* az erre vonatkozó osztrák törvény mintaképeire csakis a szándékosan elkövetett vétségekre korlátozni. *Pfaff* és vele az egész bizottság ezen szabályozás ellen nyilatkozott.

A bizottsági tanácskozások befejezte után a teljes-ülés a hozott határozatokat elfogadta, csak a tanulmányi rendszer tekintetében hozott határozatot módosította. Az új szöveg így szól: A jogi képzés szükséges egységes szabályozása célszerű módon a tudomány és gyakorlat képviselőinek meghallgatása után az egyes államok kormányainak szabad meg egyezése által történjék. A jogászgyűlésnek súlyos aggályai vannak az u. n. közbeneső vizsgákkal szemben és e tárgyat a jövő jogászgyűlésre újból kitűzi. De elengedhetlennek nyilvánítja már most, hogy amennyiben egyes államokban ezen közbeneső vizsgák már be vannak hozva, vagy behozatni fognak, a német egyetemek közti szabad átléphetés (Freizügigkeit) érdekében a kormányok ezen vizsgák kölcsönös elismerése tekintetében intézkedjenek.

Az árvaszékek jövője.

A gyakorlat emberei és a viszonyokat ismerők előtt kétségtelen, hogy a mai rendszer mellett az árvaszék célja s feladatának megfelelni képtelen; minek okát részemről: a) a központosításban, illetve a közvetlenség hiányában; b) az ügyrendben; c) az írásbeliségben — találom.

Az árvaszék jelenlegi szervezete mellett mást nem tesz, mint alantas közegeinek véleményét határozattá emeli.

Ha a könyelmű atya gyermeke anyai örökségét eltékoználni s hogy célját elérje, gyermekét nagykorusítani óhajtja, mást tenni nem kell, mint a községi előljáráságtól bizonyítványt szerezni arról, hogy gyermeke az önálló rendelkezésre képes s hogy gyermekére a nagykorusítás előnyös, s ha azt megszerezte, gyermeke már nagykorusítva van; míg ellenkezőleg, ha a szegény árva leány életfentartása céljából divatárúüzletet nyitni s e célból magát nagykorusítani akarja, célját el nem éri, ha a jegyzőt rossz kedvében találja s az a bizonyítvány kiadását megtagadja, mert a jegyző felettes hatóságához panaszkodni járni tiltja szerénysége, ügyében közbenjárót felkérni a megyei központba utazni, tiltják anyagi viszonyai, de ha ezeken túl is teszi magát, akkor is mire jegyzőkönyvbe vett panaszát az árvaszéki tanács a főszolgabírónak kiadja, az a jegyzőt meghallgatja, az iratokat visszaküldi stb. stb., arra már teljes kora megszabadítja a gyámkodás alól s meggyőzi róla, hogy az árvaságnál nagyobb csapás reá nézve az árvaszék.

Ha a gyám vagy gyermekét károsítani akaró szülő gyámoltja, illetve gyermeke ingatlanát eladni s a fele vételért a vevővel, kinek az szintén érdeke, összebeszélve eltitkolni és saját céljára felhasználni akarja, úgy ennek eléréséhez mást tenni, mint egy oly községi bizonyítványt szerezni, melyben tanusítva van, hogy a szerződésben kiírt vételár az ingatlan forgalmi árának megfelel — nem kell; s az árvaszéki jóváhagyás el van érve. Ellentétes javaslatok, panaszok, feljelentések esetén az árvaszék a községi előljáróság véleményéhez csatlakozik. Egy szóval: minden határozat alapja, indoka

a községi előljáróság (valójában az árvaszékhez intézendő kérvényt is készítő, ezért munkadíjban részesülő s így részben elfoglalt jegyző) akarata, úgy, hogy de facto ő a hatóság s az árvaszék csakis az ő határozatainak írásba foglalását végzi. — S ennek ki vagy mi az oka? Bizony nem az árvaszéki előadó, kinek döntenie kell felelősség mellett, másnak felelősség nélküli véleménye alapján, kinek 60–70 kilométer távolságban kell határozni a felől, hogy az X dűlőben eladott egy hold földnek az értéke 100 koronával vagy 500 koronával van-e megfizetve, kinek a viszonyok s emberek ismerete nélkül kell embereket jogokkal felruházni, vagyonekezelést irányítani, ellenőrizni, ő bizony nem tehet mást, mint követi azok véleményét, kikről felteszi, hogy azok a viszonyokat ismerik, követi a jegyző, esetleg a szolgabíró által jegyzőkönyvben foglaltakat és pedig annál inkább kénytelen ezt tenni, mert 60–70 kilométernyire sokszor más nemzeti-ségű és nyelvű érdekeltek közé sem ő nem mehet, sem azokat nem rendelheti be a megyei központba. Egy szóval a mai központi árvaszékek működését a központosság és a közvetlenség hiánya eredménytelenné és egy pusztán numerosokat intéző testületté teszi.

Lesznek bizonyára, kik ennek ellenében felhózzák, hogy a községi előljáróságok véleménye megbízható s ha ez nem lenne is, az érdeklődők, rokonoknak joga van a községi előljáróság véleménye ellen az árvaszéknél előterjesztéssel élni s hogy nincs ember, aki például egy járás összes árváinak személyi s vagyoni viszonyait ismerni képes lenne.

Ezen ellenvetésekre megjegyzem, hogy ha a községi előljáróság véleménye oly megbízható, miszerint ezen vélemény a határozat alapját képezheti, úgy ténykérdésben minek az árvaszék jóváhagyása. Birtokomban van X. község által V. J.-ről hat napi időközben kiállított két szabályszerű bizonyítvány; az egyikben a községi előljáróság bizonyítja, hogy V. J. egy rossz természetű, házsártos ember, ki úgy családjával, mint embertársaival örökös perpatvarban él, míg a másik bizonyítványban tanúsítva van, hogy ugyanazon V. J. egy jó természetű, embertársai szeretetét és tiszteletét bíró gondos családanya. A mi meg a rokonokat illeti, tekintettel a népünkénél, sajnos, mind jobban tértfoglaló anyagi önzésre, tekintettel arra, hogy a mai rendszer mellett, ha a rokon közben járni akar, ezt csak anyagi áldozat árán teheti, ennél fogva a jelenlegi viszonyok közt róluk beszélni nem lehet.

A mi a harmadik ellenvetést illeti, magam is meg vagyok róla győződve, hogy olyan ember, ki egy járás összes árváinak személyi és vagyoni viszonyait ismerje, nem létezik, más részről azonban tapasztaltam, hogy bármelyik főszolgabíró vagy járásbíró négy-öt évi hivataloskodása után járása majd minden harmadik-negyedik emberét, úgy annak viszonyait, az egyes községek gazdasági viszonyait pedig általában ismeri, de ha ez nem állna is, mennyivel alaposabb és jobb határozatokat tudna hozni egy járásbíró vagy főszolgabíró, kinek módjában áll az érdekelteket és érdeklődőket közvetlenül meghallgatni, kihez bármikor bármelyik érdeklődő minden költség nélkül elmehet, mint a mai árvaszék!

A mi a jelenlegi szervezet ügyrendjét illeti, az idejét mult, céltalan, telve alakiságokkal, melyek csak az eljárást nehezítik, a nélkül, hogy az ellenőrzést elősegítenék s a határozatok jóságát eredményeznék. — A tanácsulási rendszer három embert von el feleslegesen a munkától (elnök, szavazó s jegyző), a nélkül, hogy ezen három ember a negyedik segélyére lenne. Ugyanis a mai rendszer mellett egy-egy árvaszéki referens, ülésben előad évenként 2000–3000, néhol még több ügydarabot, s miután egy előadó hetenkint átlag egy ülésben referál s miután egy ugyanazon ülésben rendszeren két előadó van így minden ülésben, elő lesz adva 80–100, de leggyakrabban több ügy. — Kérdem, van-e fizikum, mely képes legyen egy nap 80–100 ügyet figyelemmel ki-

sérni, átvizsgálni, megvitatni? azt hiszem, olyan nincs; miért is az ülések tényleg csak időrabló formalitások azon egyetlen előnnyel, hogy három embernél nagyobb az anyagi garancia, mint egynél (??). Ha pedig ez áll, úgy minek az ügyrend ezen részéhez ragaszkodni, és pedig annál inkább, mert az ülésben előadott ügyek legnagyobb részénél ellentétes vélemények fel sem merülhetnek, mely állítás igazolására felhozom a hagyatéki ügyekben kötött egyezségek jóváhagyását, mint olyant, mely az ülésben előadott ügyek legnagyobb százalékát képezi. A hagyaték tárgyalások 80%-ában az egyezés akként köttetik meg, hogy a megállapított hagyatéki vagyont vagy az özvegy, özvegyi joga címén újabbí férjhezmenetelig, vagy az atya gyermekei nagykorúságának eléréig számadás kötelezettsége nélkül kezeli. Képzeltető-e ezen ügyek elintézésénél véleményeltérés? Nem hiszem.

Az ügyrendnek a kezelési szakra vonatkozó része is ósdi, nehézkes, nagy személyzetet igénylő, sok felesleges munka és idővesztést okozó. A legegyszerűbb hagyatéki eljárás lefolytatásánál a leltározó közeg beküldi a leltár másod példányát, a járásbíró közli a kir. közjegyzőnek adott megbízó végzést, a kir. közjegyző jelenti a tárgyalás határnapját, a kir. járásbíró átteszi a hagyaték átadó végzést, az adóhivatal a fizetési meghagyást, a telekkönyv a tulajdonjog bekeblező végzést, mindezekhez jön még számos nyilvántartás, jelentés, sürgetés, a mely összes ügydarabokat az árvaszék egyszerűen az iratokhoz rendeli csatolni. Tehát egy minden complicatio nélküli ügyben hat-nyolcz ügydarab, melyet mind külön iktatni, betüsorozni, irattározni stb. kell; s a mely munkát felére szállítaná le a lajstrom rendszer.

Az ügyrendnek, törvénynek legidejétmultabb teremtménye azonban az árvaszéki pénztár. Ugyanis tudvalévő dolog, hogy a tulproductióban levő vidéki pénzintézetek, úgy az árvaszéki pénzek kihelyezését megszorító és nehezítő megyei szabályrendeletek miatt ma már magánfelek vagy egyáltalán nem, vagy igen csekély mérvben vesznek köcsönt az árvaszéktől. Értékpapírt vidéken, hol az árvaszék felügyelete alatt álló árvák tulnyomólag földmivesek gyermekei, az árvaszék nem igen s nem szívesen kezel, mert az értékpapír-állomány ellenőrzése, a mint azt a példák mutatták, nehéz, azonban még nehezebb annak kezelése, miért is az árvaszékek hivatalos hatáskörükben az értékpapírnak nem szerzését, hanem inkább eladását mozditják elő, miért is vidéki árvaszékeknél az értékpapír-állomány oly csekély, hogy az a készpénz mellett figyelembe se jöhet.

Egy szóval vidéken a gyümölcsöztetésnek egyedüli módja az árvapénzeknek az adóhivataloknál elhelyezése, úgy, hogy már ma is nem az árvaszéki, hanem az adóhivatali pénztár kezeli az árvapénzeket, az árvaszéki pénztárnoknak főteendője pedig az adóhivatalhoz be és kiutalt pénzt oda be, illetve onnan kiszállítani, azt az illetékes hatóságoknak elküldeni vagy a feleknek kifizetni.

Végül, hogy a XX-ik században cél az írásbeliség eltörlése, hogy (ha nem is a törvény, de a viszonyok kényszerűsége folytán) az árvaszékeknél írásbeliség van, s hogy ez sem az ügyre, sem az ügyfelekre nem előnyös, ezek, azt hiszem, mind olyan dolgok, melyeket bizonyítgatnom felesleges.

A mai szervezet és eljárás eddig előadott hiányait tovább fejtegetni, a még ezeken kívüli hiányokat felsorolni nem akarom, mert ez utóbbiakat egyenkint felsorolni nemcsak nem lehet (mert hisz az is egyik főbaj, hogy a hány árvaszék, annyiféle a szokás s mindezek ismerete lehetetlen), de felesleges is, mert a fentebb előadottak célja nem a jelen szervezet és eljárás ócsárlása, hanem az alább előadandó vélemény helyességének igazolása.

★

A mi az árvaszékeknek miként leendő szervezését illeti, az eddig e kérdéstről megjelent irányczikkek nem a teoriák-

★

ból (a milyen az egyéni szabadság elvéből kifolyó franczia, az állam hatalmán alapuló német stb.) indulnak ki, s mellőzik azok helyes vagy helytelenségének vitatását és a jövő eljárás mikéntjének megoldásánál csakis a gyakorlati szempontokat tartják irányadónak s e miatt azon kérdés vizsgálatából indulnak ki, vajon az árvaszékek feladata birói avagy közigazgatási functio-e s miután egyértelműleg megállapítják, hogy az árvaszék részben közigazgatási, részben birói functiót végez, a functio tulnyomósága miatt akarja egyik párt a gyámhatóságot a bíróságokra ruházni, míg a másik a jelenlegi szervezet fentartásáért harcol.

A mi ezen véleményeket illeti, azoknak bírálatába bocsátkozni nem akarok s csak két megjegyzést kockáztatok, t. i., hogy nincs bíróság, különösen elsőfoku, mely közigazgatási teendőket ne végezne, nincs közigazgatási hatóság, mely bizonyos jogvitákban ne döntene s hogy ha már azt állítjuk, miszerint az árvaszéket azért kell a közigazgatási hatóságnál meghagyni, mert teendői legnagyobb része közigazgatási teendő, vagy, hogy azért kell a bíróságokra ruházni a gyámhatóságot, mert a birói functio a tulnyomó, nem-e egyszerűbb és célszerűbb megoldás az, hogy az árvaszék közigazgatási teendőit a közigazgatási hatóságoknál meghagyni, a birói teendőket pedig a bíróságokra ruházni véleményeznénk. Ezen vélemény azonban talán elméletileg helyes lehet, de gyakorlatilag keresztülvihetetlen, mert bármennyire közel is fogja hozni a közigazgatás államosítása a két hatóságot egymáshoz, a bifurcatio még is örökös surlódást, az ügymenet nehézkességét okozná, teljesen új alaki s anyagi jogot igényelne, másrészt a helyes ellenőrzést lehetlenné tenné, úgy, hogy ezen megoldásról, mint különben is célra nem vezetőről le kell mondani.

Ezek előrebocsátása után, ami a reformot illeti, annak mikénti eszközlésénél első és főkérdés, vajon a jelenlegi központi rendszer tovább is megtartassék-e vagy a jelenlegi árvaszék decentralisáltassék? Azt hiszem, a fentebb előadottak után, a decentralisatio szükségességéről érvelni felesleges és pedig annál inkább, mert a decentralisatio az ügymenet gyorsítása, javítása, egyszerűsítése, a gyámolt gondnokoltak érdekeinek a mainál hathatósabb pártfogolása, a költséges és nehézkes írásbeliségtől való szabadulásnak első feltétele és egyedüli lehetősége.

Sokkal vitásabb kérdés, vajon a gyámhatóság a szolgabírók vagy a járásbírók ruháztassék-e? Mielőtt ezen kérdésre válaszolnék, legyen szabad azon meggyőződésnek kifejezést adni, hogy bármelyik hatóságra ruházza is az államosítás a gyámhatóságot, ezen hatóság csak úgy tud eredményt felmutatni, ha a mai teendők egy része és pedig azon teendők, a melyek, hogy úgy fejezzem ki magamat, a minden jogi ismeretet nélkülöző gondos család atya teendői s a mely teendőket (pl. házasságkötés jóváhagyása, az 1877. évi XX. tcz. 113. §. 2., 5., 8., 10., 12. pontja stb.) daczára, hogy ezeket «végzésekkel» helyesen ellátni nem lehet, ma az árvaszék végzi; a jövőben, elfogadva a franczia családi tanács rendszerét, ezen teendőket ő intézné el. Hogy miképp óhajtanám a családi tanácsot szervezni, hogy mily jogokkal ruháznám fel, azt egy másik cikkben elő fogom adni, jelenleg csak annyit jegyzek meg, hogy a rendszert csakis a hazai viszonyainknak megfelelő átalakítások után tartom elfogadhatónak.

A családi tanács szervezése esetén, de ha ez nem történne is és a gyámi törvény a jelen alakjában a jövőben is sértetlenül fentartatik, még akkor is, szerény nézetem szerint, a gyámhatóság csakis a kir. Járásbíróság lehet, mert a gyámi törvényben megírt közigazgatási teendőket a járásbíróság épp oly eredményesen tudja ellátni, mint a közigazgatási hatóság, míg viszont a gyámi törvényben körülírt birói functiók ellátására a közigazgatási hatóság képtelen lesz. Ugyanis kétségen kívül álló dolog, hogy egy számadást felülvizsgálni,

gyámot ellenőrizni a járásbíróság is képes; míg egy bonyolult perben a peregyezés elbírálására vagy a gyámi törvény 11. §-ában említett tartási kötelezettség megállapítására stb. a közigazgatási hatóság képtelen és pedig nemcsak azért, mert nélküli a magasabb jogtudományi képesítést, hanem azért is, mert az ilyen ügyek elbírálásához szükséges gyakorlati ismeretei nincsenek. Mennyivel egyszerűsitené pl. a hagyatéki eljárást, ha ugyanazon bíró, ki a hagyatékátadó végzést hozza, a tárgyalási jegyzőkönyvben foglaltakat a kiskorú érdeke szempontjából is felülvizsgálná; a mai ide-oda küldözgetést, iktatást, irattározást, határozatot, árvaszéki tanácsulást stb., a végzésnek két sorral való megtoldásával mellőzhetővé tenné.

Végül a gyámhatóságot azért is a bíróságokra óhajtanám ruházni, mert ez esetben úgy az árvaszék, mint tisztviselői, otthonukba térnének; az igazságügyi hatóságokban az intézmény szakavatott felügyelőt, a hivatalnokok pedig képességüknek megfelelő munkakört, előlépést és tisztességes dotatiót nyernének.

Dr. Bárdi Ferencz,
sümei ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A BP. 110. és 145. §-ai.

A pozsonyi és pécsi kir. ítélő táblák a BP. 110. és 145. §-ainak értelmezése mellett egyaránt kimondták, hogy a bünvizsgálat elrendelése a központi vizsgálóbíró teendője lévén, a vádtanács a járásbírószágot csak a már elrendelt vizsgálat teljesítésével bízhatja meg, illetőleg kimondták azt, hogy a vizsgálat elrendelése a járásbírószági vizsgálóbírónak hatáskörén kívül esik, és hogy ehhez képest a járásbírószág, mint vizsgálóbírószág, határozatot jogérvényesen nem is hozhat.

Hasonló értelemben nyilatkozott a kolozsvári kir. ítélő tábla elnöke a törvényszékek elnökeihez szóló köriratában.

Ezen körirat indokai a következők:

A BP. 104. §-a értelmében a vizsgálat elrendelését rendszerint a vizsgálóbírónál kell indítványozni;

a BP. 105. §-a szerint pedig a vizsgálat elrendelése vagy mellőzése iránt rendszerint a vizsgálóbíró határoz.

Minthogy pedig a törvény ezen intézkedései kizárólag a törvényszéki vizsgálóbíróra értendők, és a vádtanács csak a vizsgálat teljesítésével bízhatja meg a székhelyen kívüli járásbírószágot, a mi föltételezi, hogy a vizsgálat a megbízás adáskor már el van rendelve: nyilvánvaló, hogy a vizsgálat elrendelése oly birói intézkedés, mely a járásbírószági vizsgálóbíró hatáskörén kívül esik.

Az én véleményem egészen ellenkező és azt hiszem, hogy a fentebbiekben jelzett magyarázat a törvény helyes értelmezésével merő ellentétben áll, de gyakorlati szempontból is helytelenítendő.

Ha az iránt akarunk tisztába jönni, hogy mely hatósági közegek hivatvák a bünvizsgálatok teljesítésére, akkor a bíróságok szervezéséről szóló törvényeket kell figyelembe vennünk.

Az 1871: XXXI. tcz. 6. §-a azt mondja: «A vizsgálóbírókat rendszerint a törvényszéki bírák sorából, csekélyebb fontosságú esetekben a jegyzők közül a törvényszék elnöke nevezi ki.»

Az 1871: XXXI. tcz. 16. §-a pedig azt mondja, hogy a járásbírószágot teljesítik a büntető vizsgálatot a járásukon belül fölmerülő azon bűnügyekben, melyek a törvényszék hatásköréhez tartoznak, a mennyiben a törvényszék ezen bünvizsgálatok vezetését saját vizsgálóbíróira nem bizza.

Ezen szervezeti szabályokon az 1891: XVII. tcz. némi változást eszközölt a mennyiben ennek 33. §-a kimondja

hogy «a kir. törvényszék vizsgálóbíráját és állandó helyettesét a kir. törvényszéki bírák sorából két évi időtartamra az igazságügyminiszter rendeli ki, járásbíróságoknál pedig a vizsgálatot a járásbíró vagy albíró *teljesíti*».

Midőn ezek kapcsában az 1872 augusztus 7-én 22,666. szám alatt, 1882 július 20-án 19,025. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendeletekre utalnék, a melyek értelmében a törvényszékek figyelemzetve lettek, hogy a bünvizsgálatok vezetésével csak kivételes esetekben bízandók meg a székhelyen kívüli járásbíróságok, megjegyzem, hogy az 1892 december hava 12-éről 5293. szám alatt kelt igazságügyminiszteri rendelethez csatolt belügyminiszteri rendelet, az 1891: XVII. tcz. 33. §-ára hivatkozva, kijelenti, hogy 1893 január hava 1-étől kezdve a kir. törvényszékek által első fokban elbírálandó büntető ügyekben az illetékes törvényszék vizsgálóbírája *teljesíti* a vizsgálatot, (előnyomozást, elővizsgálatot és részletes vizsgálatot). A vizsgálat *teljesítése* azonban fontos czélszerűségi okokból a törvényszék által a területén, de nem a székhelyén levő járásbíróságokra bízható.

Ezen törvények és rendeletek figyelembe vétele mellett az új büntető perrendtartás életbeléptetése előtt azon gyakorlat divott a legtöbb törvényszéknél, hogy oly esetekben, a hol azt a czélszerűség eléggé indokolta, a kir. törvényszékek a kir. ügyészség indítványához képest a vizsgálatok teljesítésével a vidéki járásbíróságokat bízták meg.

Senkinek sem jutott azonban eszébe azt vitatni, hogy a törvényszék által a vizsgálat teljesítésével (vagyis előnyomozat, elővizsgálat és részletes vizsgálat teljesítésével) megbízott vidéki járásbíró a vizsgálat minden egyes mozzanatai iránt önállóan ne határozhasson, és hogy annak eldöntése, van-e vizsgálat elrendelésének helye vagy sem, a vidéki vizsgálóbíró hatáskörén kívül esik.

Mert hisz a vizsgálat teljesítésével való megbízás alatt mást nem érthetni, mint a vizsgálóbíró hatáskörébe eső teendőkkel való különleges megbízást.

Innen magyarázható, hogy a vidéki vizsgálóbíró azon esetre, hahogy a vizsgálat elrendelését szükségesnek találta, azt külön határozat alakjában elrendelte; ha pedig az ügyészi indítványtól eltérőleg azon nézetben volt, hogy bűncselekmény nem forog fön, a bünvizsgálat mellőzését tárgyazó előzetes határozatát további intézkedés és határozathozatal végett, illetőleg a bűnügy érdemleges elbírálása végett a törvényszékhez beterjesztette.

E szerint tehát az újabb szervezeti törvények szerint is kétféle vizsgálóbírák voltak, olyanok, a kiket a miniszter rendelt ki és olyanok, a kiket a vizsgálat teljesítésével a törvényszék bízott meg.

Az új perrendtartás életbelépte óta ez irányban csak annyiban történt változás, hogy a vidéki vizsgálóbírót nem nevezi ki többé az ügy érdemében bíráskodó törvényszék, hanem csakis a törvényszéknek vádtanácsa.

Igaz, hogy a vizsgálati teendők között többé nem szerepel az előnyomozás és elővizsgálat, mert az új büntető perrendtartás szerint a nyomozás vezetése és irányítása a kir. ügyészség hatáskörébe utaltatott: ámde ennek daczára a nyomozás folyama alatt még sok oly teendő létezik, a melynek teljesítése, illetőleg a mely irányban való határozathozatal a vizsgálóbíró hatáskörébe tartozik.

Igy a BP. 98. §-a többi közt határozottan kimondja, hogy a mennyiben a nyomozat folyama alatt valamely tanu eskü alatt kihallgatandó, büntetendő vagy vallomásra kényszerítendő, ha szemle foganatosítandó, ha előzetes letartóztatás szükséges: a kir. ügyész ezen intézkedések elrendelését rendszerint a vizsgálóbírónál vagy a járásbírósnál indítványozza.

Ettől eltekintve azonban a nyomozás folyama alatt oly bírói intézkedés szüksége is állhat be, mely kizárólag a vizsgálóbíró hatásköréhez tartozik.

Ahhoz ugyanis, hogy valakit a nyomozás folyama alatt 48 óránál hosszabb ideig letartóztatni lehessen, okvetlenül vizsgálóbírói határozat szükséges.

Ezt bizonyítja a BP. 95. §-a, mely határozottan azt mondja, hogy a mennyiben a kir. ügyész a járásbíróság által elrendelt és 48 órán belül főtartott letartóztatást további 48 óra alatt meg nem szünteti, tartozik ugyanezen határidőn belül a terhelt ügyére vonatkozó összes iratokat az előzetes letartóztatás iránt leendő határozathozatal végett a vizsgálóbíróhoz áttenni.

Midőn ennek kapcsában megjegyezném, hogy ily körülmények között nagyon is érthető, hogy a törvény az egyéni szabadság további biztosítása végett a BP. 145. §-a értelmében az iránt is rendelkezett, hogy a járásbíróságok is 48 óra alatt az ily letartóztatásról a vizsgálóbírót is értesíteni kötelesek: nem mulaszthatom el kiemelni, hogy BP. épp ezen 145. §-a kétségen kívül helyezi azt is, hogy igen is gyakran megtörténhetik, miszerint a vádtanács valamely vidéki bírót a vizsgálóbírói teendőkkel már a nyomozás folyama alatt megbízza, a mely bíró hatáskörébe mindazon teendők utalvák, a melyek a törvény értelmében a nyomozás tartamára a vizsgálóbíró kizárólagos hatáskörébe utaltattak.

Mig azonban az imént jelzettek szerint nyilvánvaló, hogy a vidéki vizsgálóbíró a vádtanács megbízása alapján egyes bűnügyekben már a nyomozás folyama alatt a vizsgálóbírói hatáskörbe eső intézkedéseket rendelhet és teljesíthet: a legnagyobb anomalia állana be azon esetre, ha ily ügyekben később, midőn a kir. ügyészség már a nyomozás adatait a vizsgálat elrendelésére elégségeseknek tartja, és épp azért annak elrendelését indítványozza, ebbeli indítványát nem a már tényleg működő vizsgálóbírónál, hanem csakis a központi vizsgálóbírónál terjeszthetné elő.

Azon ellenvetés, hogy a BP. 145. §-a oly esetre vonatkoznék, midőn már a terhelt ellen a vizsgálat elrendeltetett: nyilván oly magyarázaton alapszik, melyet a törvény helyes értelmezése mellett indokoltnak elfogadni nem lehet. Mert hisz nagyon sok eset adja elő magát, hogy azon kérdés tisztába hozatala végett, fenforog-e egyáltalán bűncselekmény vagy sem, a nyomozás 48 óránál hosszabb időn át folytatóandó; ezen határidőn belül az ügyész tehát nincs azon helyzetben, hogy bünvizsgálat elrendelésére irányuló indítványát vagy pedig vádindítványát előterjeszthesse. Minthogy azonban addig is a gyanúsított terhelt ellen a BP. 141. §-ában jelzett esetekben a letartóztatás elrendelendő: nyilvánvaló, hogy ezen letartóztatást, amennyiben 48 órán túl terjed, csak a vizsgálóbíró rendelheti el. Ámde, ha e végből vidéki vizsgálóbíró kirendelhető: nyilvánvaló az is, hogy a vidéki vizsgálóbíró már a bünvádi nyomozás folyama alatt czélszerűségi okokból kirendelendő, akár véleményezi azt a központi vizsgálóbíró, akár pedig indítványozza az ügyész.

Ezzel összefügg azon további lehetőség, hogy a nyomozás befejeztével az ügyész nem is fog bünvizsgálatot indítványozni, hanem közvetlenül vádat emel a terhelt ellen; ily esetben pedig a 48 órát meghaladó letartóztatás elrendelésénél a vizsgálóbíró működése tényleg meg is szűnik.

Ámde mindezeket mellőzve, kérдем, a törvény mely szakaszában leli igazolását azon magyarázat, hogy a BP. 104. és 105. §-ai a központi vizsgálóbíróra értendők.

Hisz a törvény mindazon esetekben, a hol a törvényszéki vizsgálóbíró különleges teendőiről intézkedik, ezen bírót mint a törvényszék vizsgálóbíráját, névszerint megjelöli; ez, teszi a törvény a BP. 95. és 115. §-aiban.

Ha ennek ellenében figyelembe vétetik, hogy a BP. 110. §-a határozottan azt mondja, hogy a törvénynek a vizsgálóbíróra vonatkozó intézkedései a járásbíróság azon bírájára is értendők, a ki a vádtanács megbízása alapján eljár. nem értem, mi alapon lehet a BP. 104. és 105. §-aiban jelzett intézkedéseket csak a törvényszéki vizsgálóbíróra szorítani.

Minthogy a vizsgálatok ellenőrzése a vádtanácsot illeti, csakis ennek feladata a vizsgálati bűnügyek vezetése körül szükségelt összefüggésre ügyelni.

A BP. 104. és 105. §-ában jelzett azon kitétel: a vizsgálat elrendelését rendszerint a vizsgálóbírónál kell indítványozni, nem a vizsgálóbírák hatáskörének különböző voltára utal, hanem igen is arra, hogy igen sok eset adhatja elő magát, a mikor az nem a vizsgálóbíró ál, hanem a vádtanácsnál, esetleg pedig az ítélő bíróságnál indítványoztatik; azt azonban ezen szakaszokból kiolvasni nem lehet, hogy a vidéki járásbíró vizsgálatot elrendelésére hatáskörrel nem bír, és hogy épp azért a kir. ügyész a vizsgálat elrendelésére irányuló indítványát a központi vizsgálóbíró előtt előterjeszteni tartoznék.

Ámde az ügyek biztos és gyors menete is teljesen megszűnik, ha a vizsgálat elrendelésére irányuló indítvány csak a központi vizsgálóbírónál terjeszthető elő.

Eltekintve ugyan attól, hogy nem érthető, hogy miért kell a központi vizsgálóbíró oly esetben, midőn a vizsgálat teljesítésével a vidéki járásbíró bizatik meg, a vizsgálat elrendelésével járó munkával megterhelni, midőn különben is indokolandó ezen végzésének érvényesítése, sőt annak ellenőrzése is hatáskörén kívül esik: annyi tény, hogy a vizsgálat elrendelését tárgyzó végzés felfolyamodással megtámadható lévén, (BP. 278. §.) azon lehetőséggel számolni kell, hogy a törvényszék vádtanácsa a BP. 101. §-ában jelzett rendelkezések figyelembe vétele mellett a végzést megváltoztatja és kijelenti, miszerint a beügyelt adatokat nem találja alkalmasoknak, elégségeseknek a bűnvádi eljárás megindítására.

Minthogy pedig a vizsgálatot rendelő végzés ellen a terhelt azon esetre, hahogy az írásban közöltetett vele, a végzés kézbesítésétől 8 nap alatt felfolyamodással élhet, a végzés kézbesítése körül fenforgó nehézségek miatt azon eshetőséggel is számolni kell, hogy időközben a kir. ügyész indítványára a vádtanács a vizsgálat elrendelésével a vidéki járásbíró megbizassa, és ezen vidéki bíró a vizsgálatot folyamatba teszi a nélkül, hogy a vizsgálatnak tényleg helye lenne.

A jelenlegi eljárás különben is igen sok költséggel jár, miért kelljen ezen költségekkel még oly esetben is a kincstárt terhelni, a hol arra semmi szükség nincs, az érthetetlen.

A fentebbiek igazolására hivatkozom a gyakorlati tapasztalatokra.

A központi vizsgálóbíró munkával tulterhelve lévén, sokszor azon helyzetbe jut, hogy a hozzá érkezett iratoknak tüzetes áttanulmányozása nélkül az ügyészi indítványt elfogadja és annak indokaira utalva, a vizsgálatot elrendeli.

Ezzel egyidejűleg azonban az iratokat a kir. ügyész indítványához képest a törvényszék vádtanácsához azon vélemény mellett beterjeszti, hogy a vizsgálat foganatosítása tulajdonképpeni célszerűségi indokok miatt valamely járásbíróra bízandó.

A vádtanács nem vizsgálja felül hivatalból a vizsgálóbíró végzését és a vizsgálat teljesítésével valamely járásbíró egyik-másik tagját bizza meg a vizsgálattal.

Minthogy pedig a vidéki vizsgálóbíró a vizsgálatot rendelő végzés jogerősségét bevárni nemcsak hogy nem köteles, de az sok esetben a vizsgálat céljának veszélyeztetése nélkül nem is lehetséges: könnyen megtörténhetik, hogy a vidéki vizsgálóbíró időközben máris számos tanukihallgatást, költséges vizsgálati intézkedéseket végzett, midőn a vizsgálatot elrendelő végzés ellen közbevetett felfolyamodás folytán a vádtanács a vizsgálóbíró végzésének megváltoztatása mellett kijelenti, hogy a vizsgálat mellőzendő.

Oly esetben azonban, ahol maga a vizsgálóbíró foganatosítja a vizsgálatot, ily tévedések nem igen fordulhatnak elő;

mert a dolog természetében rejlik, hogy az ily vizsgálóbíró előzetesen behatóan áttanulmányozza az iratokat, mielőtt a vizsgálatot elrendeli és ily módon a vizsgálat foganatosításával járó terhes munkát magára vállalja.

Midőn azonban mindezek figyelembe vétele mellett nem igen érthető, miért kell a vidéki vizsgálóbíró hatáskörét szűkebbre szorítani mint a központi vizsgálóbíróét; miért kell a vidéki vizsgálóbíró a központival szemben bizonyos alárendeltségi viszonyba juttatni: nyilvánvaló, hogy az ügymenet gyorsasága is sokat szenved, ha a bűnügyek oly retortákon keresztül juttatnak, melyekre szükség nincs, a hol azok esetleg megakadhatnak.

Épp azért az ügymenet gyorsaságának biztosítása is megkívánja, hogy a kir. ügyész a vidéki vizsgálóbíró kirendelése iránt, indítványát közvetlenül a vádtanácshoz terjeszthesse be, és hogy a vádtanács az ily ügyekben a vizsgálatot közvetlenül a vidéki vizsgálóbíró bizhassa meg.

Befejezésül azon visszás consequentiákat sem lehet hallgatással mellőznöm, melyek azon esetre beállanak, ha a vidéki járásbíró vizsgálatot elrendelésére kívül esik a vizsgálat elrendelése.

A BP. 106. §-a értelmében azon esetre, ha a vizsgálat folyama alatt kiderül, hogy a vizsgálat más büntetettre vagy pedig más egyén ellen is kiterjesztendő, a vizsgálóbíró köteles a vonatkozó iratokat indítványtétel végett a közbíróval közölni, mert mindaddig, míg a kérdéses irányban a vád ki nem terjesztetik, míg a vizsgálat ezen újabb irányban el nem rendeltetik, addiglan a vizsgálat nem is foganatosítható.

Ha áll az, hogy a vizsgálatot csak a központi vizsgálóbíró rendelheti el: akkor a jelzett esetekben nyilván annak szüksége állana be, hogy a kir. ügyész újabb indítványát ismét a központi vizsgálóbíróhoz beterjeszteni, utóbbi pedig határozathozatal után az iratokat a vádtanácshoz áttenni utalva lenne.

Csak ezen előzmények után kerülhetnek vissza a vádtanácstól az iratok a vidéki vizsgálóbíróhoz.

Hogy az ily eljárás meghonosítása nemcsak hogy az igazságszolgáltatás hátrányára válnék, hanem a józanul gondolkodó nagy közönség előtt nevetségesnek tünnék föl, az iránt semmi kétség sem merülhet föl.

Cs. G.

A fizetési meghagyás illetékessége 40 koronán alóli ügyekben.

A *Jogt. Közl.* ez idei 24. számában foglalkoztunk részletesen ezzel a kérdéssel s bíráltuk azt az eddig szinte kivétel nélkül folytatott bírói gyakorlatot, mely szerint a 40 koronán alóli ügyekben a járásbírók a székhelyükön kívül eső alperesek ellen csak az esetre bocsátanak ki fizetési meghagyást, ha a fizetési meghagyás iránti kérelemhez csatolják az az okirat, melyben az 1877: XXII. tcz. 15. §-ának 3. bekezdése értelmében a kötelezettség teljesítésének helye kikötött. Már akkor kifejeztük azt a nézetünket, hogy a járásbírók tullepnek törvényes jogkörükön, mikor *becsatolását* kívánják az ilyen okiratnak s a mennyiben az okirat a fizetési meghagyás iránti kérelemhez becsatolva nincs, a fizetési meghagyás kibocsátását megtagadják.

A budapesti kir. törvényszék II. polgári felebbezési tanácsának egy szeptember 15-én kelt határozata hivatva van arra, hogy változtasson ezen a bírói gyakorlaton és a fizetési meghagyások intézményét talán gyakorlatibbá és kedveltebbé fogja tenni.

Ez a határozat, melyet (1. a melléklet 550. sz. eset) teljes szövegében közlünk, indokolásában konstatálja, hogy a járásbírók nincs feljogosítva a követelés alapját képező okirat csatolását kérni, hanem be kell érnie azzal, ha ily okiratra hivatkozás történik a fizetési meghagyás iránti kérelemben. E kérelembeli állítást a járásbíró hivatalból tagadásba nem

veheti és a saját illetékességét csak a kérelemben előadottak alapján vizsgálhatja. Ha tehát a kérelemben előadottak szerint illetékessége megáll, a járásbíróság kibocsátani tartozik a fizetési meghagyást, s így ha a fizetési meghagyást kérelmező — mint ez azon esetben is történt, a melyben az alant közölt felebbezési tanácsi határozat kelt — csak egyszerűen előadja, hogy «a követelés alapját képező okiratban alperes fizetési kötelezettségének teljesítési helyül Budapest kötött ki», akkor a budapesti járásbíróságok bármelyike köteles a fizetési meghagyást kibocsátani s nem követelheti, hogy az okirat, a melyben a fizetési kötelezettség helye tényleg vagy állítólag kikötött, létezik-e tényleg, még kevésbé követelhetvén annak becsatolását. Ennek épp ellenkezőjét kultiválta az eddigi bíróági gyakorlat s épp a budapesti járásbíróságok már blanquettáris végzésekkel utasították el a vidéki alperesek ellen irányult fizetési meghagyás iránti kérelmeket azon indokolással, hogy: elutasítatik folyamodó, minthogy oly okmány, melyből ezen bíróság illetékessége kitűnnék, csatolva nincs és mert az 1893: XIX. tcz. 2. §-a értelmében az illetékesség hivatalból vizsgálendő, adós fél pedig t. . . i., tehát nem budapesti lakos.

Dr. Szalai Emil.

Különfélék.

— **A fiumei kir. törvényszéki fogházat** volt alkalmunk megtekinteni. Egyike ez azon büntető-intézeteknek, melyek más célokra már egyáltalán nem használható helyiségekben vannak elhelyezve. A régi, még a XVI. században épített s 1761-ben restaurált castellot alakították át fogházzá, hol a kőbe vésett czimerek, felvonó-hidak, vársánczok nyomai maiglan is láthatók. Csupa közös zárkák vannak. Fenséges látvány részesei a foglyok, mert ablakaik többnyire az Adriára nyílnak. Beteg nincs is közöttük. Az élelmezés házilag kezeltetik. A férfifoglyok kertészet, székfonás, nyomdászattal foglalkoznak, a nők házi munkát végeznek. Az intézet nagy udvara pompás növényzettel van beültetve; annál visszataszítóbbak a komor, magas falakkal körülvett sétaudvarok, melyekben sem fa, sem egy szál fű nem látható. Az őrszemélyzet a fogházban lakik. Sőt a kir. ügyészek is, ki Fiumében természetbeni lakást bírnak, a castelloban van a lakhelye. A letartóztatottak száma 1900 július 11-én 24 volt, 21 férfi és 3 nő.

— **A magyar polgári perrendtartás 35. §-a osztrák bíróságok előtt.** A mint B. gondnoka keresetet indított a bécsi cs. és kir. törvényszék előtt C. budapesti lakos ellen, kérve annak kimondását, hogy a B. által 1894. évben Bécsben kiállított közjegyzői okiratban elismert, 97,000 frtot tevő tartozás nem perelhető és a közjegyzői okiratban foglalt végrehajthatósági clausula nem alkalmazható. Alperes illetékességi kifogást tett. Felperes az illetékességet a magyar polgári perrendtartás 35. §-ára alapította, mert lényegében szerződés érvénytelenítésére irányul a kereset. Az elsőbíróság az illetékességi kifogásnak helyt adott, abból indulva ki, hogy hasonló esetben a magyar bíróságok sem állapíthatnák meg a magyar törvény alapján az illetékességet. Az Oberlandesgericht e határozatot megváltoztatta, mert az okirat Bécsben kelt, a fizetésnek kikötés szerint Bécsben kell történni. Az a petitum, hogy mondassék ki, hogy a követelés nem perelhető, azonos azzal a petitummal, hogy az ügylet érvénytelensége állapíttassék meg. De azért is illetékes a bécsi bíróság, mert az Ausztriában kiállított közjegyzői okirat Magyarországon nem lévén végrehajtható, a végrehajthatatlanság kimondásának csak Ausztriában van hatálya. A legfőbb bíróság ugyanezt az álláspontot foglalta el.

— **Uj rabsegélyző egyesület** alakult «a letartóztatottak családjainak segítésére s kiszabadult foglyok támogatására» Sopronban. Ezzel együtt 21 ily célú egyesület működik hazánkban, lapunkban már többször szóvá tett módon s eredménnyel. Szeretnénk hinni, hogy az új egyesület a régiéknél több sikereket fog elérni.

— **Javitóintézetbe elhelyezésre** ítélték egy fiatal bűntevőt a Btk. 84. §-a alapján. Felebbezés folytán a felsőbbbíró-

ságokhoz került az ügy, mely idő alatt az illető szabadlábon volt. Azaz lett volna, ha időközben betöréses lopás miatt el nem ítélték volna. E büntetését kitöltötte már, mikor az első ügyben hozott ítélet jogerős lett. A börtöntviselt ifjat megfogták és — javítóintézetbe vitték.

— **Balázs Elemérnek** a halálbüntetés eltörléséről az «Uj Magyar Szemlé»-ben megjelent cikkéből átvesszük a következő reminiscenciát: Az olasz abolitionisták a hatvanas évek elején kezdték meg nagy küzdelmeket a halálbüntetés ellen. Kitartóan terjesztették az eszmét minden módon: az egyetemek katedráiról, a felolvasó-asztalok mellől, a hírlapokban; folyóiratot indítottak és tartottak fen éveken át, mely egyedül az abolitio eszméjét szolgálta. Pietro Elleronak elébb Milánóban, majd Bolognában megjelenő folyóirata: a *Giornale per l'abolizione della pena di morte* vaskos kötetekre szaporodva gyűjtötte a világ minden részéből az érveket és adatokat a halálbüntetés eltörlése érdekében.

— **Magyar alkotmányt** írt a népiskolák részére Ballagi Géza. A 68 oldalra terjedő kis mű megjelenését őszintén üdvözljük, mert tömören, de világosan és népszerűen ismerteti a honpolgár jogait és kötelességeit, az alkotmányt, a közigazgatás szervezetét, valamint az igazságszolgáltatás menetét. Ez utóbbi rész ellen többrendbeli kifogásunk van. A szerző általánosságban azt tanítja, hogy a polgári pereket a Curiaig lehet felvinni, hogy a perekben másodfokban a kir. tábla ítél; hogy a kisebb polgári peres ügyekben 40 korona értékig a községi bíróság, 40 koronától 100 koronáig vagy a járásbírák, vagy a szolgabírák vagy az u. n. békebírák ítéleznek. Szerző szerint ha valamelyik pereskedő fél betegség vagy egyéb alapos ok miatt nem jelenhetné meg, a tárgyaláson, ezt idejében be kell jelentenie. Mindezek a tételes törvényekkel ellenkező tanítások. Kifogásoljuk a váltókötelezetek meghatározására használt módszert is. «Azt az embert — mondja a kis káté — aki a váltó jobb sarkán alulra írja a nevét, elfogadónak, azt, aki ugyanott felülre írja a nevét, kibocsátónak nevezik.» Ha e hibák kijavíthatnak és szerző megtisztítja könyvecskéjét a sok műkifejezéstől és idegen szótól, műve jó szolgálatot tesz a jogi ismeretek terjesztése érdekében.

— **Erkölcsei elmezavar a büntetőjogban** cím alatt Buday Dezsőtől hosszabb tanulmány jelent meg. Thémája több ízben, több oldalról részesült alapos megvitatásban. E vitázatok eredményét ügyesen összefoglalva s a hazai iudicaturából vett esetekkel és szakértő véleményekkel kibővítve találjuk. Conclusiója: a Btk. 76. §-a módosításra szorul, mert e §. szerint csak annak nem számítható be a cselekmény, a kinek elmetehetsége meg volt zavarva és *e miatt* nem bírt akaratának szabad elhatározási képességével, már pedig lehetséges az akarat megbetegedése az elme épsége mellett is, azaz hiányozhat az akaratelhatározásra való képesség, a nélkül, hogy az elmetehetség megzavartatott volna. A mikor a kir. Curia több ízben tultette magát a törvényen, és moral insanity esetén fölmentett: a törvény fogyatkozását kifogástalan érzékkel pótolta.

— **Biztosítási hivatalnok nem sorolható a kereskedelmi segédszemélyzet közé.** A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa: A kir. törvényszék az elsőbíróság végzését megváltoztatja, alperes pergátló kifogását elveti.

Indokok: A kereset szerint felperes, mint az alperes életbiztosító részvénytársaság miskolci felügyelőségének szerződött vezetője, kit az alperes jogos ok és felmondás nélkül elbocsátott, részben megszolgált, részben a felmondási időre járó illetményét követeli. Minthogy e szerint az alperes életbiztosító részvénytársaság felperest a kereskedelmi meghatalmazott tekintete alá eső vidéki képviselőjéül alkalmazta, az ily állású hivatalnok pedig a kereskedői segédszemélyzet közé nem sorolható, alperesnek az ipartörvény 176. §-ára alapított pergátló kifogása törvényes alappal nem bír. (1900. E. 171. szám alatt.)

— **Mezőrendőri kihágás.** A m. kir. miniszterium következően határozott: Ebben az ügyben az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik.

Indokok: A feljelentés szerint terheltek panaszosnak, Magulicsa község belterületén levő gyümölcsös kertjéből a cseresznyét leszedték és a szénatermést lekaszálták s e jogtalan cselekményeik által panaszosnak 13 frt 30 krnyi kárt okoztak. Miután a csuci községi előjáróság által ez ügyben hozott marasztaló ítéletet a felsőbb közigazgatási hatóság megsemmisítette: a magulicsai községi tanács 1899. évi márczius hó 31-én 18/99. sz. a. kelt ítéletével vádlottakat felmentette. Ezt az ítéletet a nagyhalmágyi fősolgabíró,

tekintettel arra, hogy a cseresznye, illetőleg széna ellopása beltelkes udvarról történt, 1899. évi július hó 24-én 2354/kih. sz. a. kelt határozatával megsemmisítette s egyuttal értesítette a kározt, hogy «módjában áll vélt igényeit rendes büntető bírósági uton érvényesíteni». Viszont a nagy-halmágyi kir. járásbíróság mezőrendőri kihágásnak esetét látván fenforogni — 1899. évi szeptember hó 12-én 1899. B. 210/1. sz. a. kelt végzésével — a sértett felet panaszával a közigazgatási hatóság elé utasította.

Tekintettel arra, hogy a lopás tárgyát gazdasági termény képezte, melynek értéke hatvan koronát meg nem haladott, és hogy az 1894. évi XII. tcz. 93. §-a nem tesz különbséget bel- és külterületen levő kertek és gyümölcsösök között, míg másrésről az idézett mezőrendőrségi törvénynek számos intézkedéseiből kétségtelen, hogy annak hatálya kiterjed a községek (puszták) egész területére, tehát azok belterületére, a belsőségekre is: a feljelentett cselekmények az 1894. évi XII. tcz. 93. §-ában meghatározott mezei rendőri kihágásnak ismérveit tüntetik fel, és ennél fogva azok elbírálását az idézett törvény 103. §-a értelmében a közigazgatási hatóságok hatáskörébe kellett utalni. (464/1900. I. M. sz.)

Nemzetközi Szemle.

— **A német kereskedelmi és váltójog irodalma köréből.** A *Makower*-féle három kötetes kereskedelmi jog *tizenkettedik* kiadásban jelent meg. — A *Cosack*-féle kereskedelmi jognak is új kiadása jött ki. — A régi és az új német kereskedelmi törvény összehasonlítására szolgál a következő két munka: *Methner* Das neue und das alte Handelsgesetzbuch in ihren Abweichungen dargestellt; *Kaufmann* Die wesentlichen Unterschiede des alten und des neuen Handelsgesetzbücher. — *Grünhut* a maga rendszeres nagy váltójogából rövidebb váltójogi tankönyvet alakított. A két könyv szövege megegyezik, csak az u. n. tudományos apparátus van az utóbbiban mellőzve: az irodalomra való utalás, a történeti bevezetés, stb. — *Kohler* a pátensjog kézikönyvét adja ki összehasonlító alapon. (A munka füzetekben jelen meg.) A patensjog német irodalmának tudvalevőleg Kohler vetette meg alapját; ő ismertette a francia és az angol irodalmat, ő dolgozta ki az egyes kérdéseket és összefoglaló munkája, mely sok évvel ezelőtt jelent meg, jogforrás lett. Mostani műve nem második kiadása az előbbinek, hanem teljesen új. — *Gorda* a vasuti forgalom új rendtartását adja ki tüzetes magyarázatokkal. (Die Eisenbahnverkehrsordnung von 1899.) — A kereskedelmi jog új kommentárját adja ki *Goldmann*. Eddig egy füzet jelent meg belőle. Szerző hangsúlyozza a tudományos alap szükségességét és a magánjoggal való szoros kapcsolatot. Külső berendezése azonos a Staub-féle kommentárával.

— **Magánjogi fogalmak a közjogban.** Többször szoltunk arról a kérdésről, hogy a magánjogi fogalmak mennyiben fogadhatók el a büntetőjogban. Elégtételünkre szolgál, hogy a legújabb német közjogi munka a kérdést a közjog tekintetében ugyanugy oldja meg, mint mi tettük a büntetőjogban. Jellinek heidelbergi tanárnak közjoga a kérdésről Labanddal szemben, ki tudvalevőleg a magánjogi fogalmakat bevitte a közjogba, ezeket írja: «Für das Staatsrecht gilt nur die juristische Methode. Die muss sich jedoch den Eigenthümlichkeiten des öffentlichen Rechts anpassen. Juristisch ist nicht gleichbedeutend mit privatrechtlich. Unkritische Übertragung privatrechtlicher Begriffe ins öffentliche Recht ist gewiss ein methodischer Fehler, obwohl es zweifellos allgemeine Rechtsformen giebt, die allen Rechtsgebieten gemeinsam sind.» (Das Recht des modernen Staates. 1900. 48. l.)

— **Az új katonai bünvádi perrendtartás** Németországban folyó évi október első napján lép életbe.

— **Németországban** felmerült az az eszme, hogy az anarchikus merényletek esetében a botbüntetés már az ítélet előtt alkalmazásba vétessék. A berlini egyetem egyik

tanára *Kahl* a Preussische Jahrbücher című folyóiratban arra figyelmeztet, hogy a botbüntetést csak ott volna szabad ítélet előtt alkalmazni, a hol a tetten kapás esete forog fenn. Ajánlja egyszersmind a sajtószabadság megszorítását. Az anarchismust az neveli, hogy a lapok a merényletekről és a merénylőkről nagyon részletes tudósításokat, képeket, stb. közölnek. *Massov* legfőbb törvényszéki bíró a Deutsche Juristen Zeitungban törvényjavaslatot közöl az anarchismus elleni küzdelem tárgyában.

— **Rendbirságot kiszabó végzés visszavonása.** A berlini Kammergericht kimondotta, hogy a bíróságnak joga van saját végzését, melylyel valamely tanu ellen rendbirságot szabott ki, visszavonni.

— **Ortloff**, kinek egyik bünvádi eljárási dolgozatáról egyik utóbbi számban megemlékeztünk, egy másik dolgozatban (Gerichtsaal XLVII. kötet) az állam és a társadalom közti viszonyról ír (Staat und Gesellschaft in der Strafrechtspflege) és mint követelményt azt állítja fel, hogy az államügyész mellett egy társadalmi ügyész is functionáljon s ez utóbbi képviselje a vádlott érdekeit. (Megemlítjük itt, hogy ugyanezen témával foglalkozik *Süss* ily című könyve: Die Stellung der Partheien im modernen Strafprozess. Bécs, Mainz, 1899.) Figyelemre méltó, hogy javaslatai közt van az is, hogy a bizonyítást a felek kezébe kell adni. Ugyanazon eszme ez, melyet megtalálunk a magyar bünvádi eljárásban, de a melyet a mi védőink és ügyészeink eddig nem igen vettek igénybe.

— **A kleptomániának** egy sajátos esetét észlelték a minap Párisban. Lopáson értek egy nőt, s mikor házkutatást tartottak nála, csaknem 200 különféle nagyságú s öltözkü babut találtak lakásán, melyeket különböző helyekről lopkodott össze s a melyeknek öltöztetése, csoportosítása, egyszóval a velük való foglalkozás nagy gyönyörűséget szerzett neki. Kiderült, hogy a beteges hajlandóság oka: leánykájának korai halála.

— **A feltételes szabadságra helyezés** intézménye Belgiumban, hol az tudvalevőleg 1888-ban honosított meg, mind nagyobb tért hódít. 1890-ben 106, 1894-ben 181, 1895-ben 201, 1896-ban 216, 1897-ben 235 egyén részesült e kedvezményben. A szabadságra helyezést kérelmezők és a kihelyezésre ajánlottak száma körülbelül harmadfél-szer annyi, mint a hányak a kedvezmény megadatott. Ezen alapos rostálás mellett 1890-ben 1, 1894-ben 6, 1895-ben 12, 1896-ban 6, 1897-ben 10 egyén engedélye revokáltatott. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a belga törvény szerint a feltételesség rendszerint az ítéleti tartam két harmadára terjed ki.

— **A belga 1897-iki bünygyi statisztikából** a legfontosabb adatok a következők: Esküdtbíróság elé került 105 ügy; a vádlottak közül 3 halálra, 5 örökös kényszerszolgára, 43 határozott idejű kényszerszolgára, 41 börtönre, 13 fogházra ítéltetett, mellékbüntetésül 60 vádlottnak politikai s bizonyos polgári jogai felfüggesztettek, 14 pedig rendőri felügyelet alá került. A korrekcionális bíróságok 35,487 ügyben jártak el. Fogházra ítélték 22,720 egyént, köztük 5822-öt feltételes, pénzbüntetésre 20,275-öt, közte 10,697-et feltételes, 372 fiatakorut pedig javító-intézetbe utaltak. Mellékbüntetés gyanánt a polgári s politikai jogok felfüggesztése 356 esetben, a rendőri felügyelet alá helyezés, illetve «la mise à la disposition du gouvernement» 370 egyénre lett kiszabva. A rendőrbíróságok 133,516 ügyben eljárva 9309 esetben elzárás büntetést, 135,125 esetben pénzbüntetést állapítottak meg, még pedig 353, illetve 47,504 esetben föltételes. A visszaesők száma az esküdtbíróságok által elítéltek között 67, a korrekcionális bíróságok által elítéltek között 3593 volt.

— **Belgiumban** az esküdtszék hívei kifogásolják a vádkamarák azon eljárását, hogy mihelyt az ügy természetéből előrelátható, hogy a jury felmentő verdiktet fog hozni, más — enyhébb — minősítéssel szakbíróság elé utasítják az ügyet, mely így a jurytól elvonatik. Ma a kriminális esetek 95%-ában szakbíróság ítél. E jogosulatlan korrektúra dacára is az esküdtbíróságok a szakbíróságokénál hasonlíthatatlanul enyhébb judikaturát produkálnak. A felmentések arányszáma a jurynél 36%, a szakbírósnál körülbelül ennek fele.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6.

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az igazságügyi administratio reformja. — *Jogirodalom:* A személyes bűnpártolás. Irta dr. Angyal Pál pécsi jogakadémiai tanár. Dr. Layer László egyetemi tanártól. — *Törvénykezési Szemle:* Két ellenkező curiai határozat. *Hufjózsef* soproni ügyvédtől. — A személyesen megjelent fél utazási és élelmezési költségeinek megállapítása. Dr. Pollák Béla budapesti ügyvédtől. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Az igazságügyi administratio reformja.

A közigazgatás minden terén és fokán a helyes és gyors intézkedésnek nagy akadályja a formalismus és burokratizmus, mely, sajnos, már igazságügyi adminisztrációinkban is tért hódított.

A bíróságok fölötti felügyelet gyakorlására és a bírói ügyvitelre vonatkozó szabályok vaskos köteteket tesznek ki, melyekben az ominosus tinta recepttől kezdve a 60–70 rovatos kimutatásokig és lajstromokig, a bírónak minden képzelhető teendője szakaszokba van szedve.

Ezek a szabályok a gyakorlatban nem a bírói tennivalók apasztását eredményezik, hanem ellenkezőleg a bírót túlhalmozják kezelési munkákkal.

A legapróbb, semmit jelentő dologban jelentéseket kell tenni, három-négy forumot végig zaklatni, tenger időt, munkát, papírt pocsékolni.

A mai rendszer különösen az alsóbíróságok vezetőit vonta el tulajdonképpeni bírói hivatásuktól, degradálva őket irodaigazgatókká, illetőleg kezelőtisztekké.

Ezek az állhatatlan állapotokon kíván segíteni az igazságügyminiszter imént megjelent tizenöt rendelete, amelyek egy-egy apró részletkérdést szabályoznak ugyan, de összességükben lényegesen hozzá fognak járulni ahhoz, hogy sok fölösleges irka-firka megszűnjön.

A beadványokban előforduló czimezgetés mindig fölösleges szószaporítás volt és igen okos dolog azoknak véget vetni. Helyes intézkedés az is, mely elrendeli, hogy minden fölösleges jelentés mellőztessék, hogy az ügydarabot csak akkor kell külön jelentéssel kísélni, ha az okvetlenül szükséges. Aki ismeri a hivatali érintkezésnek külsőségeit és formáit, az tudja, mennyi idő, papír és munka pazaroltatott ezeknek a jelentéseknek szerkesztésére és kalligrafikus kiállítására. Az állam papirosát kiméli és az irattárak tulzsufoltságának veszi elejét az a rendelkezés is, mely a fölösleges tiszta félívnyi papír mellőzését rendeli el.

Egy rendelet az idegen nyelvű iratok fordítására vonatkozó eljárás szabályait idézi ismételtén a bíróságok figyelmébe. Új rendelkezés, hogy a tolmácsdíjak rövid uton postaltalvánnyal fizetnek.

A bírósági joggyakorlatok és aljegyzők működéséről szóló chablonos félvi jelentéseket nem kell ezentul az igazságügyminiszterhez fölterjeszteni. Korlátoztattak a díjnokok szolgálatában beállott változásokról, a törvényszéki elnökök szabadságidejének megkezdése és leteltéről, a törvényszékek felelősségi tanácsainak alakításáról és a fegyelmi eljárás megindításáról szóló jelentések.

Eddig az uti számlát az igazságügyminiszterium számvevősége utalványozta ki. Ezentul külön uti átalányból közvetlenül a hivatali főnök fizet és félévenként felterjeszti a szám-

adásokat az igazságügyminiszteriumhoz. Ezelőtt ha hivatalos pecsétre, bélyegzőre, pénzszekrényre vagy tizedes mérlegre volt szükség, az egész komplikált hivatali apparátust mozgásba kellett hozni.* A miniszteri rendelet értelmében ezentul a törvényszék elnöke szerzi be ezen szükségleti tárgyakat.

Két rendelet a járásbírói szünetelő perek evidentiában tartásáról rendelkezik, egy a személyi táblázatok kitöltését egyszerűsíti, végül a 41420/900. sz. rendelet a bíróságok ügyforgalmáról és tevékenységéről fölterjesztendő kimutatásokat szabályozza, megosztván az adatgyűjtést a bíró és kezelőhivatalok közt. Eltöröl számos jelentést és kimutatást, mely eddig a bíróságokat terhelte.

Egyenként tekintve, nem nagy horderejű intézkedések ezek, de összességükben nagy könnyítés a bíróságok vezetőinek és az igazságügyminiszteriumnak munkaterhén. Ha a felszabadult munkaerők a folyó ügyek gyorsabb elintézésére és kiadmányozására használatnak, ez az igazságszolgáltatásnak már jelentékeny nyeresége lesz.

Reméljük azonban, igazságügyi kormányunk nem áll meg ezen módosításoknál és az egész adminisztratio és bírói ügyvitel alapos egyszerűsítését megvalósítja, ami — meg vagyunk róla győződve — egyéb üdvös hatásán kívül, lényeges megtakarításokat is fog eredményezni.

Jogirodalom.

A személyes bűnpártolás. Irta dr. Angyal Pál, pécsi jogakadémiai tanár Tanulmány. 232. l. Megjelent Budapesten Politzer Zsigmondnál. 1900.

Szerző rövid bevezetésben körülírja a munka feladatát s ezt három irányúnak állapítja meg: történeti bevezetés, a rendszerben való elhelyezés és a dogmatika.

A történeti részben tárgyalja előbb a római jogot, a kánonjogot, az olasz praktikusokat, a Bambergensis és a Carolina jogát, továbbá a későbbi fejlődést Németországban.

Áttér ezután a hazai jog tárgyalására és itt különválasztja a tételes jogot az irodalomtól.

Az előbbi czim alatt szól Szent László törvényéről, majd Zsigmond király törvényéről; szól az 1405., 1486., 1495., 1523., 1548. s az 1557. törvényekről és levezeti a fejlődést egész az 1723. évi ide vágó törvényig. Kimutatja, hogy a magyar törvények a bűnpártolást mindig külön delictumnak tekintették.

Az irodalom köréből kiemeli előbb Bodó és Huszti munkáit és vázolja a szóban levő delictummal kapcsolatban levő

* Reprodukáljuk ezuttal lapunk 17. számából egy vidéki járásbíró feljajdulását arról, hogy mi volt eddig az eljárás, ha a járásbírósnak egy pecsétnyomóra volt szüksége. „A járásbíró jelentést tesz a törvényszéki elnökhöz, aki véleményes felterjesztést intéz a táblai elnökhöz. Ez saját véleményével felszerelve továbbítja az ügycsomót a miniszteriumhoz. Itt kiosztják az ügyet az osztálynak, ez kiadja a számvevőségnek. A számvevőség indokolt véleményt ad és kijelöli a fedezetet. Az ügy visszakerül az osztályba, hol a fogalmazó az osztálytanácsosnak referál, aki viszont a miniszteri tanácsos elé terjeszti az aktát. Ha elhatároztatik a pecsétnyomó beszerzése, az irodai főigazgatót bizzák meg a fontos jogügylet megkötésével, aki hivatalos jelentéssel számol be eljárásáról. Most a kiadás elszámolása végett az akták újból a számvevőséghez vándorolnak, majd a pecsétnyomót leküldik a táblai elnökhöz, ez továbbítja a törvényszéki elnökhöz, aki végül kézbesíti a járásbírósnak.”

tartalmukat; majd szól Szlemenits és Vuchetich munkáiról. Az újabbak közül tárgyalja itt még Szokolay István büntetőjogtanát, mely 1848-ban jelent meg.

Ugyanezen fejezetben szól a törvényjavaslatokról; előbb az 1792-iki, majd az 1827-iki, végül az 1843-iki javaslatot vázolja.

Most ismét fölveszi az irodalomtörténet fonalát; értekezik Csatskó és Pauler munkáiról és némi részben a legújabb irodalomról.

Áttér ezután a jelenleg érvényben levő európai és Európán kívüli büntetőtörvényeknek és a nevezetesebb javaslatoknak a kérdésbe vágó határozmányaira. Szól a francia, a norvég, az osztrák, a belga, a spanyol, a német, a magyar, a hollandi és az olasz büntetőtörvényekről és a schweizi és a norvég legújabb javaslatokról; végül az Európán kívüli büntetőtörvénykönyvekről.

Eddig tart a könyv első része.

A második részben szerző a bűnpártolás elméletével foglalkozik.

Első sorban ama theoriákat ismerteti, melyek a személyi bűnpártolásban részességet látnak; majd azokat, melyek szerint a bűnpártolás *sui generis delictum*.

Bármelyik büntetőjogi elméletet tegyük is magunkévá — mondja a szerző — in ultima analysi oda jutunk, hogy az államnak joga és kötelessége a bűntevőket büntetni. A ki az állami közegeket e functio végzésében akadályozza, az az állami akarat érvényesülését sérti és ez oknál fogva büntetendő. Maga a tettes is vét az állami igazságszolgáltatás ellen, midőn az üldöző hatóság elől szökik, midőn a bűncselekmény nyomait elenyészteti. Őt ugyan nem büntetjük, mert a büntetés elől való menekülés vágya oly hatalmas, hogy annak ellentállani a hősiességgel határos. De az állami igazságügy ellen vét az is, a ki más érdekében végzi a pártoló cselekményt.

A harmadik rész a személyi bűnpártolás dogmatikáját foglalja magában. A magyar tételes jogból indul ki és ennek határozmányai kapcsán iparkodik a részletkérdésekbe behatolni. Főelvül azt tüzi ki magának, hogy a gyakorlat igényeit az elmélet követelményeivel lehetőleg összeegyeztesse.

Foglalkozik előbb is az előfeltételekkel. Az első előfeltétel az, hogy legyen bűncselekmény, mely alapjául szolgál a bűnpártolásnak, vagyis legyen alapcselekmény; szerző szerint: a bűnvádi eljárásra alkalmas *apadictum*. A második előfeltétel — de lege lata — az, hogy a pártoló ne ígérte legyen meg a pártolást az alapcselekmény elkövetése előtt.

A tényálladék megállapításánál tárgyalja előbb a *dolus* és a *culpa* kérdését. Elméletileg a *delictum* nincs a *dolus* elkövetésre szorítva, mert az állami igazságszolgáltatás sérelme eredhet *culpából* is. De tételes törvény már a *dolus* elkövetést is csak kis büntetéssel sújtja, a *culpát* tehát — azon elv alapján: *minima non curat praetor* — büntetlenné teszi.

A pártoló tudatának kettőt kell átfoglalnia: 1. hogy a pártolt bűnös bizonyos *apadictumban*, 2. hogy cselekménye alkalmas a büntető eljárás megakadályozására, illetve sikertelenítésére. Hogy mily bűncselekményt követett el a pártolt, azt a pártolónak nem szükséges tudnia. (Mégis — szerintem — különbség van a közt, ha a bűnpártoló sikkasztót vél pártolni, és kiderül, hogy csalást vagy hűtlen kezelést, vagy okirathamisítást követett el, és a közt, hogy ugyancsak sikkasztót vél pártolni, és kiderül, hogy gyilkost, vagy gyújtogatót, vagy rablót pártolt. Valószínű, hogy utóbbi esetben nem követi el a bűncselekményt, ha tudja, hogy miről van szó.)

Szerző, igen helyesen, megköveteli még, hogy a *dolus* tudati elemen kívül a *fautorizáló* célzat is áthassa. A személyi bűnpártoló szándékának tehát *dolus* speciálisnak kell lenni.

Ennyi az, a mi a bűnpártoló szándékát jellemzi. Nem kell tehát, hogy a személyi bűnpártoló a pártoltat ismerje,

és az se szükséges, hogy a pártolt a pártolásról tudjon; elkövethető az még annak akarata ellenében is.

Áttérve a személyi körre, kifejti, hogy maga az *apadictum* elkövetője se mint tettes, se mint felbújtó vagy segéd, nem lehet alanya a bűnpártolásnak. S ezt nem jogi, hanem inkább humanitarius elvre vezetheti vissza. Szerző itt jórészt szembe áll a német írók véleményével.

De lege lata azt a kérdést is negatív értelemben dönti el, hogy lehet-e bűnpártolásért büntetni az *apadictum* részét. De lege ferenda büntetné.

A sértett tekintetében megállapítja szerző, hogy a sértett igenis szerepelhet a sértő javára elkövetett személyi bűnpártolás alanyaként, és pedig hivatalból üldözendő *apadictumok* esetében feltétlenül, az indítványi bűncselekmények *fautoratusában* csak a hatályosan megtett indítvány után, a magánvádra üldözendőkre vonatkozóan pedig egyedül akkor, ha a bűnpártolás elkövetése a magánvád előterjesztése utáni oly időre esik, midőn a vád már hatályosan nem vonható vissza, azaz, ha a sértett az elsőbíróági ítélet kihirdetése után *fautorizál*.

A hozzátartozót felmenti akkor is, ha nem mint tettes, hanem mint részes működik közre a bűnpártolásban.

A bűnpártoló tevékenységére térve át, kifejti, hogy a míg valaki a tárgyi jog vontá határokon belül működik, bár *fautorizáló* célzattal, addig magatartása nem bűnös. Így, a ki az indítványra jogosultat kéréssel, esetleg vagyoni haszon ígéretével vagy szolgáltatásával reáveszi, hogy indítványt ne tegyen; a ki befolyása révén a bűnös egyén részére kegyelmet eszközöl ki; a védőügyvéd, a míg a védelem képviselőjében nem sérti sem az alaki, sem az anyagi büntetőjog szabályait: nem bűnpártoló. A cselekménynek alkalmasnak is kell lennie.

Azon kérdést, hogy a bűnpártolás megköveteli-e a pozitív cselekményt és nem követhető-e el mulasztás útján: több német íróval szemben, Illés Károlylyal pedig egy értelemben, olyképp oldja meg, hogy a pozitív cselekmény elengedhetlen a bűnpártolás fenforgásához.

A bűnpártolásra nézve a részesség fogalmát megállapítja s az eltérő — izolált — véleménynyel szemben megindokolja álláspontját.

Az elkövetési módok mindegyikével külön foglalkozik. Így tüzetesen szól előbb a jogerős ítéletet megelőző bűnpártolásról: a bűnjelek elrejtéséről és megsemmisítéséről, a büntettes elrejtéséről és elszöktetéséről, a vizsgálati fogság előli megszöktetéséről, (s szerző ezen cselekményt is bűnpártolásnak veszi), a hatóság félrevezetéséről: Különösen érdekes, a mit itt a hamis tanuzás általi bűnpártolásról mond. Nem helyesli ugyanis joggyakorlatunkban hozott azon bírósági ítéletet, mely szerint a bűnpártolás nem bíróság előtti, hanem azon kívüli bűncselekményt feltételezvé, az eskütételre nem bocsáthatott tanuknak valótlán, a bíróság által el nem fogadható vallomása bűnpártolásnak nem vehető; törvényünk szerint bűnpártoló az, a ki segítséget nyújt, már pedig a bíróság előtti, bár esküvel meg nem erősített hamis tanuvallo-más is segítség.

A védelem alkalmával elkövethető bűnpártolást illetőleg igen helyesen azzal vonja meg a határt, hogy a míg a védő a szabad védelemben rejlő fontos társadalmi érdek nyomán a törvényhozás által vont határokon belül marad, nem foroghat fen bűnpártolás; de ha a védő átlépi e határt, nem hivatkozhatik hatálylyal a szabad védelem elvére, vagy a féllel szemben kötelezett titoktartásra.

A jogerős ítéletet követő személyi bűnpártolás keretében szól először arról a kérdéstről, midőn valaki kegyelmet eszközöl ki más számára valótlán állításokkal. Szerző azon nagyon bátor *conclusióra* jut, hogy e cselekmény bűnpártolást képez.

Tárgyalja ezután a halálbüntetésre ítéltnek pártolását

A ki a halálra ítéltet megölné, szerző szerint a Btk. 282. §-a alapján volna büntetendő, ha ezen határozmány egyéb követelményei fenforognának.

A szabadságvesztés-büntetésre ítétek pártolása köréből kiemeli az elítélt elrejtését és megszöktetését és találó érvelés alapján azon conclusióra jut, hogy ez is bűnpártolás.

Különösen nagyon részletesen foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy a szabadságvesztés-büntetésnek más helyett kiállása mily cselekményt képez és a kérdés történetének, a gyakorlat fejleményeinek és az irodalmi vitáknak előadása után oda concludál, hogy e cselekmény sem bűnpártolásnak, sem csalásnak, sem intellectuális okirathamisításnak nem minősíthető, hanem construálnunk kell egy sui generis delictumot, a melynek sanctiója kiterjed a kihágási szabadságvesztés-büntetésnek más helyett kiállítására, továbbá arra is, a ki ártatlanul elítélt helyett állja ki a szabadságvesztés-büntetést. Szerző megfogalmazza a §-t, mely a törvénybe volna iktatandó.

Még sokkal nehezebb az a kérdés, vajjon büntethető-e és ha igen, miképp: a pénzbüntetésnek más helyett való lefizetése.

Szerző előbb is elutasítja annak bűnpártolásban való megbüntethetőségét, a ki pénzbüntetés végrehajtását megakadályozandó, az elítélt vagyonát a hatóság elől elrejt, elvonja; mert a cselekmény a célhoz való viszonyában alkalmatlan arra, hogy az elítélt büntetlen maradjon, és pedig alkalmatlan azért, mivel a be nem hajtható pénzbüntetés helyett szabadságvesztés-büntetés fogja érni az elítéltet.

A más helyett való lefizetést szerző bűnpártolásként bünteti. Itt azonban ellenkezésbe jön előbbi tételével. Mert ha a pénzbüntetésnek más helyett való lefizetése bűnpártolás, akkor a szabadságvesztés-büntetésnek más helyett való kiállása nem csak közel áll a bűnpártoláshoz (mint szerző mondja), de igenis létesíti ezen bűncselekményt.

A mi a mellékbüntetésre ítéltnek pártolását illeti, szerző szerint a mellékbüntetésre ítéltnek fautorizálása sohasem ütközhetik a Btk. 374. §-ába, vagyis közönséges bűnpártolást nem képez, ellenben rendszerint hivatali bűnpártolás körébe esik; s ebből következik azon tétel, mely éppen nem vitán kivüli, hogy a mellékbüntetést kimondó bírói ítéletrésznek is van sanctiója.

Következik ezután a befejezés és a kísérlet kérdése. A befejezéshez — igen helyesen — nem követeli meg az eredményességet, mivel azon követelés felállításával ugyszólván meghiusíttatnék a büntethetés. Ha t. i. a bűnpártolás sikeres, akkor a tettes nem csak a pártoltnak segített, de rendszerint titokban tudja tartani a maga cselekményét és ő is menekül a büntetéstől. Tehát befejezett bűnpártolásnak kell tekinteni az eredménytelen, sőt az ügyetlen pártolási cselekményt is.

A kísérlet fenforoghatását nem fogadja el és ezt a nyomatékos képviselőkkel rendelkező ellenvéleménnyel szemben a következőleg indokolja meg — szerintem — sikeresen. Abból indul ki, hogy a személyi bűnpártolás lényegileg nem egyéb, mint az állam igazságszolgáltatató hatalma ellen irányuló bűncselekmény. Az államnak eminens feladata, hogy az igazság minden téren érvényesüljön, tehát a büntető jurisdictio területén is. A bűnpártoló valamely bűncselekmény tettesét akarja a büntetőjogi következmények elől megmenteni, tehát közvetve az államhatalmat sérti. A bűnösség alapja nem a ténykedés közvetlenségében rejlik, hanem közvetett hatásában, melynek kárát az államhatalom tekintélye vallja. E hatás jogilag abban a pillanatban előáll, és pedig a maga teljességében, midőn a fautor az előkészületi stadiumot meghaladva működni kezd; hogy megtett-e a maga részéről mindent, a mit tenni akart, vagy sem, az teljesen irrelevans. A pártoltra való tekintettel, igaz, hogy — mint mondani szokás — előrehaladó a bűnpártoló cselekménye, de nem

ilyen, ha a bűnösség alapjára, az államhatalom tekintélyének, jogának, igényének megtörtént sérelmére figyelmeztünk. A fautorizálás első mozzanata teljes sértés, tehát befejezett bűncselekményt létesít; a további ténykedés, eshetőleg a célzott külső eredmény bekövetkezése csak súlyosító körülményként számítható be.

Befejezésül szól a büntetésről. A mérvet olyképp állapítja meg, hogy a bűnpártoló büntetése kevesebb legyen, mint az alapcselekményé. Azonban de lege ferenda szükségesnek tartaná az üzletszerűen üzött bűnpártolás súlyosabb megbüntetését, tehát a fautoratus e nemét delictum qualificatummá tenni, mert hogy az üzletszerű bűnpártoló a közbiztonság valódi réme, az bizonyításra sem szorul.

Fölveti szerző azt a kérdést is, vajjon csak akkor mondanó-e ki a hivatalvesztés, midőn ennek az alapdelictum melletti kiszabása a bíróra kötelező, vagy akkor is, midőn fakultatív. (Btk. 54. §.) A kérdés megoldását a következő præcis tételekben foglalja össze: nem alkalmazható a bűnpártolóra a hivatalvesztés, ha a törvény az alapdelictumnál e mellékbüntetésről hallgat; kiszabható, ha az alapdelictum büntetése között a hivatalvesztés is szerepel, de a fautor főbüntetése a hat havi fogházat nem haladja túl, avagy a Btk. 92. §-ának felhívásával csak pénzbüntetés; kimondandó, ha a pártolt által elkövetett bűncselekmény büntetése között a törvény a hivatalvesztést is fölemlíti és a pártolóra in concreto megállapított főbüntetés 6 hónapnál több.

Az elévüléstilletőleg előrebocsátja, hogy az alapdelictum és az azzal accessorius viszonyban levő személyi bűnpártolás elévülése önállóan, egymástól teljesen függetlenül bírálendő el, de hozzáteszi helyesen, hogy a fautorizálás csak akkor minősül bűnpártolássá, ha az elkövetésnél az alapdelictum még nem évült el. A három éves elévülési idő az utolsó véghezviteli cselekedettől számítandó, tehát rejtegetés esetén addig nem kezdődik, míg a rejtegetés tart, a bűnpártolás ezen fajja állapotdelictum lévén.

Szerző helyesli, hogy a bűnpártolást hivatalból üldözendő bűncselekménnyé alakította törvényünk. Indoka az, hogy az igazságszolgáltatás ellen irányuló delictumot képez.

Az abból származó azon ellenmondást, hogy a járulékos bűncselekmény büntetés alá kerül, az alapcselekmény pedig, mely indítványi, eshetőleg nem büntethető: olyképp oszlatja el, hogy a mennyiben az alapdelictum tárgyában indítvány előterjesztve nem lett, a fautor sohasem üldözhető. Ugy látszik, szerző elfogadja — a német írók részéről elutasított — azon tételt, hogy az indítvány anyagi jogi intézmény és ennélfogva tényálladáki elem s ha ezen tényálladáki elem hiányzik, a delictum nem is jön létre.

A büntetés arányossága tekintetében kifogásolja, hogy a magyar Btk. nem mondja ki, hogy a bűnpártoló büntetése kisebb, mint az alapdelictum tetteséé. A ki a büntetés elhárításán működik, abstracte kisebbet vét, mint az, a ki ugyanazt a büntetést kiérdemelte. Fölveendő lenne tehát törvényeinkbe egy ilyen korlát, sőt ugyanazon indok alapján ki kellene mondani azt is, hogy legaliter pénzbüntetéssel sújtott delictumok elkövetőinek pártolása szintén csak pénzbüntetéssel legyen büntethető.

A monografia határozottan nyereségnek mondható a magyar büntetőjogi irodalomban. *Dr. Fayer László.*

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Két ellenkező curiai határozat.

I

A kezes és készfizető kezes között jogilag csak az a különbség, hogy a kezes a hitelezővel szemben a közvetlen adós fizetéseképtelensége esetén, míg a készfizető kezes a

közvetlen adóssal egyetemlegesen felelős. Egyébként azonban a készfizető kezes a kezessel egyforma jogi tekintet alá esik és nem válik az egyenes adósnak együttes adóstársává, tehát a készfizető kezesre is áll az a jogszabály, hogy felelőssége megszűnik, ha a hitelező az egyenes adós ellen a követelés behajtása körül oly késedelmet követ el, hogy ezáltal a kezes az egyenes adós ellen megillető viszkereseti igényét többé nem érvényesítheti.*

II.

A készfizető kezes, mint egyetemleges adóstárs, az egész adósságért felelős. Ha az ilyen készfizető kezesség feltételhez és határidőhöz nem köttetett, akkor a kezes nem érvényesítheti azt a kifogást, hogy a hitelező az egyenes adósnak halasztást engedett, mert ez a körülmény, valamint a hitelező és az egyenes adós között fenforgó és a perben vitatott külön jogviszony a kezest a fizetés alól annál kevésbé mentesítheti, mivel a hitelező a készfizető kezest, mint egyetemleges adóstársat egyedül is perbe vonhatja.**

Az utóbbi ítélet értelmében a készfizető kezes az egyenes adóssal szemben egyetemleges adóstársnak tekintendő.

Ugy látszik, hogy a Curia ezen határozatban az osztr. polg. törvénykönyvnek 1357. §-át alkalmazta, mely szerint az, ki magát mint kezes és készfizető kötelezte, mint egyetemleges adóstárs, az egész adósságért felelős.

Az osztr. polg. törvénykönyvnek ezen intézkedése ellenmondást tartalmaz annyiban, amennyiben a kezes nem lehet fizető és a fizető nem lehet kezes, mivel az egyik kötelező viszony kizárja a másikat.

Ez a rendelkezés Ausztriában meg áll, mert ott az általános szokás, hogy a harmadik személy, a ki fizetői kötelezettséget vállal másnak tartozásáért, ezt a kötelezettséget a fentebbi módon fejezi ki, t. i. kezes és fizető, a «kezes» kifejezésnek azonban semmi jelentőséget nem tulajdonítanak.

A midőn abból az általános jogszabályból indulunk ki, hogy ha valaki olyan kötelezettséget vállal magára, mely többféle módon teljesíthető, a vélelem a mellett szól, hogy a könnyebb kötelezettséget akarta magára vállalni, akkor ebben a kifejezésben: «kezes és készfizető kezes» az egyenes adós adóstársának nem tekinthető a készfizető kezes és az osztr. polg. törvénykönyvnek hivatkozott rendelkezése nem alkalmazható nálunk, már csak azért sem, mert abban «kezes és fizető» van szó, nem pedig «kezes és készfizető kezesről»; alkalmazható inkább az I. szám alatt idézett curiai ítéletben foglalt jogszabály, hogy a kezes és készfizető kezes közt az a különbség, hogy az egyszerű kezes subsidiariter szavatol a hitelezőnek, a készfizető kezes ellenben az egyenes adóssal egyetemlegesen, de nem mint adóstárs.

Habár a készfizető kezes egyetemleg szavatol az egyenes adóssal a tartozásért, még is nagy a különbség a készfizető kezes és az egyetemleges adóstárs közt; mert az adóstárs más kifogásokat nem vethet ellen a hitelezőnek, mint azokat, melyeket az egyenes adós ellen felhozhat, és azokat, a melyek a közte és a hitelező közt létesült jogviszonyból közvetlenül származnak, p. o. hogy az adóstárs a tartozásnak egy részét már kiegyenlítette, hogy a hitelező a követelést neki nem mondta fel, vagy hogy egy bizonyos részt elengedett stb.

A készfizető kezesnek jogi helyzete ellenben sokkal kedvezőbb: a készfizető kezes ugyanis épp úgy, mint az egyszerű kezes, nem csak azokkal a kifogásokkal élhet a hitelező irányában, melyekkel az egyenes adós élhet és azokkal a kifogásokkal, melyek a közte és a hitelező közt fenálló jogviszonyból származnak, hanem előterjeszthet a hitelező ellen még egyéb, a törvény által megengedett kifogásokat is,

ugymint: hogy a követelés behajtása körül a hitelezőt késedelem terheli (osztr. polg. törvénykönyv 1364. §-a) és hogy a hitelező az egyenes adóstól nyert zálogjogról az ő kárára lemondott (osztr. polg. törvénykönyv 1360. §-a), mely kifogások, ha alaposaknak bizonyulnak, a készfizető kezest is minden felelősség alól felmentik.

Ha figyelmen kívül nem hagyjuk továbbá a kezességi viszonyt, azt is el kell ismernünk, hogy a készfizető kezes ellen, annak dacára, hogy együttesen perelhető az egyenes adóssal és hogy a végrehajtás ellene együttesen intézhető, az árverés mégis csak akkor rendelhető el, mikor az egyenes adós ellen foganatosított árverésnek végeredménye bírósági megállapítva lett.

A mondottakból kitetszik, hogy a készfizető kezes is csak kezesnek tekintendő és nem adóstársnak tekinthető, azonban olyan kezesnek, aki súlyosabb kötelezettséggel vállalt magára szavatolást harmadik személy tartozásáért, mint az egyszerű kezes és hogy annál fogva az I. szám alatt idézett curiai ítélet mind az általános jogszabályoknak, mind a méltányosságnak jobban megfelel és nyelvtani értelmezéssel is helyesebben indokolható; mert megkülönböztetendő a «készfizető» kifejezés, a «készfizető kezes» kifejezéstől, mint-hogy ezen két kifejezésnek különböző értelme van.

Huf József.

A személyesen megjelent fél utazási és élelmezési költségeinek megállapítása.

Csak nemrég e lapok hasábjain fejtette ki kiváló per-jogásunk a kir. Curia legutóbbi döntvényének helytelenségét, mely szerint a perben eljáró ügyvéd kötelezhető a tanúk és szakértők díjainak és kiadásainak előlegezésére, amennyiben az a féltől igényelhető előleg összegével arányban van.

A kir. Curia e döntvényének ugy jogi, mint általában az ügyvédség anyagi és erkölcsi szempontjából való helytelenségét dr. Pap József kollegánk eléggé megvilágította s most bíróságaink egy helytelen, szerencsére még néhol a helyessel ingadozó, praxisára kívánom a figyelmet felkelteni, mely jogi szempontból épp oly tarthatatlan, mint a kir. Curia legutóbbi döntvénye, az ügyvédség anyagi és erkölcsi szempontjából pedig következményeiben épp oly káros. De káros in ultima ratione — mai jogállapotaink mellett — magára a felekre is.

Sommás bíróságaink a személyesen megjelenő fél uti költsége és élelmezésének megállapításánál a pereszes ellenféllel szemben tudomásom szerint kétféle, vagy jobban mondva háromféle praxist követnek. Némely bíróság a személyesen megjelent pernyertes félnek semmit, vagy csak annyit állapít meg pereszes ellenfelével szemben, amennyit a bíró skálája szerint ügyvédi jogsegély igénybevétele esetén az ügyvédi munkadíj kitenne. Ez az egyedül jogos, helyes és célszerű. Van azonban bíróság, mely a személyesen megjelent és védekező félnek pereszes ellenfelével szemben a felmerült és illetve felmerülhető uti költséget és a megjelenése folytán elutazásától hazaérkezéséig felmerült élelmezési költségeit is megállapítja. Ezen gyakorlat nem egyezik meg a perrendtartás elveivel, tehát jogtalan és végkövetkezményeiben sérelmes általában a peres felekre.

Tudomásom szerint nemcsak elsőbíróságaink tulnyomó része követi ezen helytelen irányt, de felebbezési bíróságaink is, melyek a költségek mértékét is felülbírálnak.

Sajnos, hogy sommás törvényünk felülvizsgálati rendszerénél fogva a kir. Curia és a kir. ítélő táblák e kérdésben a sommás eljárási törvény 206. §-a folytán nem jöhetnek azon helyzetbe, hogy az alatta álló bíróságaink gyakorlatát helyesbítsék, mert csak a költségek viselésének kérdése, de nem annak mértéke képezheti a felülvizsgálat alapját és e kérdés a legtöbb esetben a költségek mértékéhez

* 1900. évi I. G. 39. számú curiai határozat.

** 1900. évi 1728. számú curiai határozat.

tartozik. De nagy köszönettel lennénk elsősorban mi ügyvédek, de maguk a felek is, — mert ma nékem, holnap néked — ha felülvizsgálati bíróságaink a hozzájuk felkerült felülvizsgálatok eseteiben, ha mindjárt az ítélet indokolásában, a helyes praxis követésére utat mutatnának az alsóbb bíróságok részére.

Hogy a perrendtartás általános elveivel is mily összekötésben van e gyakorlat, az alábbiakból mutatjuk ki.

Az 1893. évi XVIII. tcz. szerint lefolyó perekben felmerülhet költség — a tárgyalások költségein kívül — a tanukihallgatással, a szakértők általi bizonyítással, a félnek a 38. §. szerinti és eskü alatti kihallgatásra leendő megidéztetésével.

A 82. §. szerint a tanu azon bíróság által hallgatandó ki, melynek folytán legkevesebb költség merül fel.

A 94. §. szerint a szemlét azon bíróság foganatosítsa, hol a bírói szemle a legkevesebb költséggel jár, sőt a bíró, ha a per tárgyával arányban nem áll, még a per urait, a feleket is költségkimelésre szoríthatja egy szakértő kinevezése által. Ezt az elvet átültette a törvény a rendes eljárásba is.

A 38. §. szerint a fél személyes meghallgatását — amit a bíró a per folyamán elrendelhet — esetleg csak megkeresett bíróság által eszközli. Ha tekintetbe vesszük, hogy a fél személyes meghallgatása mennyire fontos az ítélkező bíróra és ha tekintetbe vesszük, hogy ezt a bíró ugyszólván végszükség esetén rendeli el, különösen ha ügyvéd képviseli, úgy ezen intézkedésben is a törvényhozó azon intencióját látjuk, hogy a per vitele minél kevesebb költséggel járjon.

Egyedül a fél eskü alatti kihallgatásánál rendelkezik a törvény akként, szinte szósz szerint az 1868: LIV. tcz. 240. §-ával, hogy a fél csak fontos okokból hallgatható ki más bíróság által. Ugy az 1868: LIV. tcz. 240. §-a, mind az 1893. évi XVIII. tcz. 98. §-a a fontos okok alatt ez esetben nem a költségkimelést értette. Az eskü szentsége, a 95. §. szerint rendszerint szintén jelenlevő ellenfél előző meghallgatása, a szembesítés, ennek hatása a felekre és a bíróra, eléggé indokolják azt, hogy a felet eskü alatt azon bíróság hallgassa ki, — tekintet nélkül a felmerült költségekre — mely az igazságot az alaki bizonyítékok elégtelensége folytán a feleknek ugyszólván physikai hatásából óhajtja és fogja kimondani.

Mindezeket csak azért bocsátottuk előre, hogy ezekből kihámozzuk tételes törvényünk azon általános elvét, hogy a per vitelénél irányadó legyen az, hogy az igazság kiderítése minél olcsóbb legyen és hogy a felek ne vegyenek és nem vehetnek igénybe oly védekezést vagy bizonyítást, mely a pert költségessé teszi.

Mindezt csak azoknak kívántuk kimutatni, kik kételkednek abban, hogy mint minden perrendtartásnak, úgy a miénknek is, egyik főelve a pervitel olcsósága.

Áttérve most a sommás törvény a perköltségekre vonatkozó intézkedéseire, a 109. §. világosan kimondja, hogy a vesztés fél a nyertes fél perköltségeinek viselésében elmarasztalendő, kivéve azokat, melyekről a bíróság azt ítéli, hogy a jog célirányos érvényesítésére vagy a védelemre nem voltak szükségesek.

Szerény, de erős meggyőződés az, hogy a törvény ezen kijelentése alatt nem érthette azt, hogy megtérítendő a fél személyes utazási és ellátási költsége és ez alatt nem értett egyebet, mint hogy megítélendő a félnek a bizonyítással felmerült költsége és kiadása, u. m. a tanuk, szakértők és esetleg a bíróság által személyes meghallgatásra vagy eskü alatti kihallgatásra beidézett fél kiadása és költsége.

Nem érthetett a törvényhozó ez alatt már azon okból sem más költséget, mert a hivatkozott 109. §. 2. pontjában külön kiemeli, hogy a megtérítendő költségekhez számítandók az ügyvéd kiadásai és díjai is. Már pedig tudjuk, hogy az ügyvédi képviselőt a plusquam-költség. Tehát ennél nagyobb költség nem okozható. De a továbbiban ezen esetleges leg-

több költséget is megszorítja, mert kimondja, hogy a bíróság székhelyén kívül lakó ügyvéd költsége csak kivételes esetekben, általában nem téríthető meg.

Törvényünknek intenciója, mint fentebb kimutattuk, a költség kimelése. Már most kérdelem a törvényt alkalmazó bíróságokat, vajon perrendtartásunk szerint megítélnék-e a bíróság székhelyétől távol lakó ügyvéd utazási és élelmezési költségét, ha az szellemi munkájáért díjazást sem az ellenféllel, sem saját felével szemben nem kérne megállapítani, ha pl. azon igen racionális érveléssel kérné ezt megállapítani, hogy ugyanezt meg kellene állapítani a félnek, ha személyesen jönne — ő pedig munkadíjat és napidíjat nem követel? Összegileg jogos igénye lehet ily költség megítélésére ezen helytelen bírósági praxis mellett. S ha a félnek megítélhető ez, nincs ok meg nem ítélni a fél meghatalmazottjának, ki esetleg ügyvéd és ki többet nem is kér megállapítani. Megjegyezzük, hogy a sommás ügyek nagy részében az utazás és élelmezés költsége mindig többet fog kitenni, mint az ügyvédnek a bíróság által megítélhető munkadíj. És mert teljesen jogos ezen igénye a székhelyén kívül működő ügyvédnek, praktikus is tisztán ezen költségek megítélését kérni.

A perrendtartás elvének figyelmen kívül hagyásának és törvényünk helytelen magyarázatának logikus következménye ez.

A velem nem egy nézetben levők érvei és okoskodása a következő. A sommás ügyekben nincs ügyvédi kényszer, már pedig a fél idézve is személyesen van, minthogy pedig e költségei a pervesztés fél actiója folytán felmerültek, az neki megítélendő, illetve megtérítendő.

Sommás törvényünk szerint a bíró a per megindítása után ura a bizonyításnak és mintegy nyomozó eljárást követ az igazság kiderítése érdekében, ha pedig ez így van, úgy a bizonyítás költségei körül *nem* merülhetnek fel oly költségek, melyek a jog érvényesítésére nem voltak szükségesek. A bíró állapítja meg, elég-e az okirat, elég-e egy vagy több tanu, elég-e egy szakértő, szükséges-e a fél meghallgatása vagy eskü alatti kihallgatása. Így tehát más, a fél egyéb költségei lehetnek csak azok, melyekre nézve a törvényhozó azt kiemelti szükségesnek vélte, hogy esetleg felesleges költség is merülhet fel.

Ezen érv volna a legerősebb, melyet látszólag a rákövetkező pont helyzeténél és a használt «is» szócska által még hathatósabbá látszik tenni, midőn azt mondja, hogy a megtérítendő költségekhez számítandók az ügyvéd kiadásai és díjai is. Tehát az ellenkező nézetet vallók szerint, a törvényhozónak, mert a fél személyesen védekezhettek és perelhet, külön ki kellett emelni, hogy az ügyvédi képviselő által okozott költség is megtérítendő.

Ezen érvek azonban tarthatatlanok.

Nem azért nincs ügyvédi kényszer sommás ügyben és nem azért védekezhettek és érvényesíthet jogot a fél személyesen, hogy utazása és élelmezési költsége által csak több költséggel járjon a per; ami pedig esetleg többszöri tárgyalás esetén — aminek senki vagy esetleg a bíróság lehet oka — igen tetemes lehet. Sőt ellenkezőleg, sommás ügyekben — melyeknél mindég az 500 frtos maximumot kell értékhatárnak értenünk — azért hagyatott meg a fél perbeli működhetése, hogy ne legyen kénytelen költséges ügyvédi képviselőt igénybe venni.

Tehát nem valamelyes szabadsági eszme, — szembe állítva az ügyvédi kényszerrel — hanem tisztán a pervitel olcsóbbítása volt az indok, hogy a törvényhozó a felek személyes perbeli működését a sommás általán 500 frtig terjedő — ügyekben megengedte. Azt, hogy célszerűbb, ha a pert nem ügyvéd viszi, még a legvehemensőbb Nagy Frigyesek sem merik mondani.

Nem áll egész mereven az sem, hogy mert a bíró mintegy nyomozó eljárást követ az igazság felderítésében, a per-

beli bizonyítás költségei soha feleslegesek nem lehetnek. Az ugyan igaz, hogy sommás törvényünk szerint a bíró a bizonyítást vezeti. De ennek dacára mennyi feles költség merülhet fel! Gondoljunk csak — mire a törvényhozó is aligha nem gondolt — a felesleges halasztásokra, a későn előkerült vagy alaptalan tagadásokra, a mit sem tudó tanukra, a felesleges bírói szemlére stb.

Ha ezt mind tekintetbe vesszük, úgy be fogjuk látni, hogy a bíró szerepe dacára, szükséges volt kiemelni, hogy ennek költségeiben a pervesztes nem marasztalható.

Ha pedig a törvényhozó a pervitel olcsósága miatt engedte meg a fél személyes permüködését, úgy természetes, hogy ki kellett emelnie, hogy ha mégis ügyvédi képvisellet vesz valamely fél igénybe, úgy ennek kiadásai és díjai is megtérítendőek: Innen a külön pontbani elhelyezés és az «is» szócska használata.

Ki kellett emelni külön pontban, mert különben nem következik önként ezen törvény intentiója folytán, és mert egyéb törvényeink szerint, hol a fél a per vitelére személyesen folyhat be, ügyvédi költség nem, vagy csak a törvényben megállapított számítható fel.

Az 1877: XXII. tcz. 34., 35. és 36. §-ai értelmében a félnek felmerült bélyegkiadáson felül mi sem ítélt meg.

Az 1893: XIX. tcz. 22. §-a, mely egyidőben keletkezett a sommás törvénnyel, világosan és határozottan kimondja, hogy a fizetési meghagyásokkal eljárásban, ha a felet ügyvéd nem képviseli, «a bélyegköltségen és postadíjon felül semmi más költség vagy díj fel nem számítható».

S mert e törvények és különösen a sommás törvénnyel egyidőben keletkezett 1893: XIX. tcz. azt az elvet hirdetik, hogy ott, ahol a fél személyesen védekezik vagy érvényesít jogokat, nem állapítható meg más költség, mint felmerült bélyeg- és postadíj kiadása, — és ügyvédi képvisellet esetén is semmi, vagy a törvény által meghatározott — ezért kellett az 1893: XVIII. tcz. 109. §-ának 2. pontjában kiemelni azt, hogy amennyiben ezen, a felek által személyesen vihető perekben mégis ügyvédi képvisellet lesz igénybe véve: az ügyvéd költsége is megállapítandó.

Hallottuk azon, ugyan szerencsére az ítélet írott indokolásába be nem jutott érvet is, hogy mert a törvény az ügyvédi képviselletést nem teszi szükségessé, és mert a fél maga legjobban védheti vagy érvényesítheti jogát, felmerült utazási és élelmezési költségei megállapítandók. Ez azonban szintén felette téves és a törvény további intézkedéseiben megczáfolt érvelés.

A per lényegileg a tények beigazolásából és az abból levonható, illetve következő jogszabály érvényesítéséből áll. A tényállást épp oly jól, épp oly célirányosan tudja előadni a megbízott ügyvéd, mint a fél maga. Ez kétségbevonhatlan, ezt az ellenvéleményen levők is koncedálják, ha még soha nem tapasztalták is azt, hogy 10 ügyvédi képvisellettel folyó perben már előadva van a tényállás, míg egy ügyben, hol a felek személyesen jelentek meg, a bíró még azt sem tudja, hogy mit kíván az alperes, mit a felperes. Azt pedig, hogy a per jogi részét csakis ügyvéd tudja megvédeni vagy érvényesíteni, maga a törvény ismeri el, mert a felülvizsgálati eljárásban, hol csak ez képezheti a felebbvitel okát, az ügyet csak ügyvéd viheti.

Az e sorokban ismertetett helytelen gyakorlatot csak egy esetben találom — tisztán a tényleges viszonyok folytán — helyén valónak, ha a fél, ki személyesen érvényesíti vagy védi jogait, igazolja, hogy ő körülményei folytán nem lehetett azon helyzetben, hogy a perbírószék székhelyén ügyvédet megbízhatott volna. Azon esetre gondolok itt, ha a személyesen megjelent fél igazolja vagy intelligenciájánál fogva, evidens, mely körülményeket a bíróság ítél meg vagy puhatol ki, hogy nem lehetett azon eszközök birtokában, hogy a bíróság székhelyén ügyvédet felkereshetett volna. Rö-

viden, ha igazoltnak látszik, hogy a fél nem kaphatta meg valamely a bíróság székhelyén levő ügyvéd jogsegélyét.

Ez azonban a legritkább esetek közé fog tartozni.

Most még csak egy kis kausistikát tárok fel. Legtöbben talán e sorok olvasásánál azt az esetet tartják szem előtt, midőn a fél mint alperes lakhelye szerint nem illetékes bíróság elé lett idézve és talán minden okoskodásomat le- rontja itt a gyengébb, a perrel megtámadott iránt önként keletkező részvét, hogy hátha alaptalan a kereset, viselje is a zaklató felperes a költségeket; de fordítsuk meg a helyzetet, a felperes személyesen megy el az alperes lakhelye szerint illetékes bíróság elé, mi a legtöbb esetben illetékes bíróság is, ott adja be a keresetet, ott jelenik meg 2—3 izben és a bíróság, ha consequensül gyakorolja e helytelen praxist, meg kell hogy ítélje a felperes odautazási és élelmezési költségeit.

Mily sajtáságos, hogy bíróságaink a végrehajtási eljárásban megtalálták és egyöntetűen követik a helyes praxist s a peres eljárásba e minden izében helyes gyakorlatot nem ültetik át. A végrehajtási cselekménynél személyesen közbenjárt félnek a bíróságok nem állapítanak meg sem utazási, sem élelmezési költséget, ha a bíróság székhelyén lakó ügyvédet is kérhetett volna fel a közbenjárásra.

Azt fogják mondani erre ellenfeleim, hogy ott a félnek nem kell közbenjárnia, nem lesz idézve, meg nem jelenésének nincsenek következményei. Ez igaz, de mert a törvény nem írja elő, hogy mikor kell hivatalból vagy közbenjöttel a végrehajtást foganatosítani, s mert jogában áll kívánsága szerint azt közbenjöttel foganatosítani — következésképp — s mert a törvény nem zárja ki — igénye volna arra, hogy a törvényengedte közbenjöttének költségei megállapíttassanak.

Dr. Pollák Béla,

budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **Az országos ügyvédi gyám- és nyugdíjintézet** létesítése tárgyában az ország ügyvédi kamaráinak kiküldöttjei értekezletüket folyó október hó 10. és 11-ik napjain fogják megtartani a budapesti ügyvédi kamara Szemere-utcai épületében. Az értekezleten való részvételét 22 kamara jelentette be. Az értekezlet célja az ügyvédi nyugdíjügyben egy- séges actiót indítani. Különösen megvitatás tárgyát fogja képezni a kényszer kérdése s az e célból szükséges törvény- hozási intézkedés, továbbá a budapesti ügyvédi kamara által kidolgozott és elfogadott ügyvédi nyugdíjintézeti alapsza- bályok részletes tárgyalása. A budapesti ügyvédi kamara a meghívókat a formulázott kérdőpontokkal együtt a napok- ban küldte szét a kamaráknak.

— **Lajstromrendszer az igazságügyminiszteriumban.** Az igazságügyminiszter elrendelte, hogy a házassági felmen- tésekre és tanusítványokra (I. osztály), továbbá a nemzetközi jogsegély egyes csoportjaira vonatkozó ügyeknek (IV. osztály), valamint a törvényelőkészítési ügyeknek (VI. osztály) kezelése a járásbírószéki ügyviteli szabályok megfelelő alkal- mazásával a lajstromrendszer alapján rendeztessék be oly- képp, hogy az új ügykezelés f. évi október hó 1-én meg- kezdődjék.

— **A magyar házassági vagyoni jog az Árpádok** korában czim alatt dr. Illés József érdekes jogtörténeti tanulmányt tett közzé, melyben a hitbér, jegyajándék, ho- zomány és különvagyoni jogintézményeinek fejlődését fejti ki, végül jellemzi az Árpád-kori házassági vagyoni jogot.

— **A tordai kir. törvényszék** mint telekkönyvi ható- ság 1899 április 30-án 4527. sz. a. iktatott kérést 1900 január 12-én látta el és a végzést 1900 szept. 25-én kézbesítette.

— **Az 1843-iki büntető-törvényjavaslatok anyaggyűj- teményének** harmadik kötete elhagyta a sajtót és a jövő

hónapban megjelen. Az anyagi büntetőjogot tárgyzó javaslat feletti országgyűlési vitákat foglalja magában. Különösen a halálbüntetés megszüntetése feletti vita emelkedik ki. Ezen kötelet az anyaggyűjtemény még nincs befejezve s az eljárási és a börtönügyi javaslatokról folytatott viták a negyedik kötetre maradnak.

A nemzetközi büntetőjogi egyesület naplója közli a múlt őszi kongresszuson megjelent tagok névsorát is. Ebből kitűnik, hogy Németországból kétannyian voltak itt, mint Ausztriából, s hogy még Franciaországból is többen jöttek, mint a szomszéd Ausztriából.

— **A Magyar Jogászegylet legközelebbi teljesülésén** körülbelül 100 új tag belépése fog bejelentetni.

— **Az igazságügyminiszterium** a Magyar Jogászegylet 16.—20. kötetét is, úgy mint annak idején az előző köteteket, megvásárolta a bíróságok és az ügyészségek számára 132 példányban.

— **Miféle jogi tudása** lehet annak az ügyvédnek, aki az aradi ügyvédi kamara egy végzése ellen közvetlenül a Curiahoz adott be felebbezést, melyet azután a Curia természetesen azzal küldött le a nevezett kamarához, hogy közvetlenül a kir. Curiahoz intézett ilyenemű magánbeadvány érdemleges elintézés tárgyát nem képezheti.

Egy szövetkezet perei. A veprovácsi segélyző szövetkezet alapszabályai szerint minden szövetkezeti tag tartozik az igazgatóság által megállapított sorrendben az intézet helyiségében előre meghatározott napon át a szövetkezet áruinak elárúsításával foglalkozni. Mivel pedig a tagok nem voltak nagyon szorgalmasak, a szövetkezet számos pert tett folyamatba. A kir. Curia a napokban intéztetett el tíz 2—2 forint és hat 1—1 frt *kártérítés* iránt indított per. A törvényszék (mindegyik ügyben két ives indokolással) helyt adott a keresetnek, de a költségeket a perelt érték csekély voltánál fogva megszüntette. A tábla és Curia érdemben az alsóbírói ítéleteket helybenhagyta, de a költségekben is elmarasztalta az alpereseket, kik most így a tőkén, kamatain és saját ügyvédük díján kívül, fejenként 15 forint 50 kr. költséget is kötelesek fizetni.

A telekkönyvi betétszerkesztés rendszere. A törvények, miniszteri rendeletek és a bírói gyakorlat alapján írta dr. *Török István*. 557 oldal. Ára 16 korona. A betétszerkesztés szabályai minden egyes embert közvetlenül érdekelnek, akinek bármely ingatlanra tulajdonjoga, zálogjoga, vagy akármely egyéb joga van, mert ezen szabályok alkalmazásával készülnek az egész országban a jogbiztonság és hitelképesség leendő alapkövei: az új telekkönyvek. Ugyanez okból közérdekűek is. Mégis azt mondhatni, hogy ezen szabályok nemcsak a nagyközönség, hanem a jogászközönség legnagyobb része előtt is teljesen ismeretlenek. Ennek különösen az az oka, mert a betétszerkesztés szabályai nem voltak rendszeresen feldolgozva. A szerző ezt az okot kívánta a fentebbi könyvvel megszüntetni. A munka két részre oszlik. Első részében a szervezet, a másodikban a betétszerkesztés szabályai vannak ismertetve. Szerző az azonosításnak, a tényleges birtokos bejegyzésének, a betétszerkesztési jogorvoslatoknak szabályait, melyek a betétszerkesztésnek legértetlenebb részeit képezték, olyan rendszerben és szabatsággal állítja össze, hogy azonnal könnyen megérthetők. Tárgyalásában a szerző az összehasonlító jogtudomány elveit követi, mi által az olvasó figyelmét leköti s az érthetőséget nagyban elősegíti. Nyelvezete olyan egyszerű, világos, mintákkal olyan bőven el van látva, hogy a nem szakember is könnyen megértheti. A könyv végére bő betűsoros és §-mutató van alkalmazva, melynek segítségével mindent könnyen meg lehet benne találni. A könyv a Franklin-Társulatnál, valamint minden könyvkereskedőnél megrendelhető.

— **Kamat tőkésítése.** A *budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa*: A kir. törvényszék felperest felülvizsgálati kérelmével elutasítja.

Indokok: Nem alapos felperesnek az a panasza, hogy az elsőbíróság az ítéletében megállapított tényállásból helytelenül vonta le jogi következtetését. Felperes szerint ugyanis, amennyiben az elsőbíróság által megállapított tényállás szerint

a kereseti áruk vételára tekintetében az alperes által vitatott négy havi hitel ki nem köttetett, a tőkésített kamat erejéig fentartott keresete jogosnak tekintendő. Nem alapos pedig ez a panasz azért: mert habár igaz, hogy a kereskedelmi törvény 345. §-ának 2. bekezdése értelmében a vételár kifizetésének, ha más megállapodás nem történt, vagy a kereskedelmi szokás, avagy az ügylet természete mást nem követel, az átadáskor kell történnie és amennyiben az adós az ekképp meghatározott lejáratot elmulasztja, a kereskedelmi törvény 282. §-ában foglalt rendelkezés alapján az eladó késedelmi kamatot követelhet; mindamellett nem sértett meg jogszabályt az elsőbíróság annak kimondásával, hogy felperesnek kifejezetten egyedül a tőkésített kamat iránt fentartott keresete nem jogszerű, mivel tőkésített kamat csakis a törvényben meghatározott esetekben vagy pedig külön megállapodás alapján igényelhető, ily eseteknek felforgását pedig maga felperes sem állította, sem pedig erre nézve az elsőbíróság ítélete ténymegállapítást nem tartalmaz. (190. E. 184. sz. a.)

— **Hatáskör megállapítása, munkára közösen vállalkozó napszámosok közt e jogviszonyból támadt ügyekben.** A kir. miniszterium következőleg határozott: Az eljárás ezekben az ügyekben a kir. járásbíróság hatáskörébe tartozik.

Indokok: Cs. Lajos Gyergyó-Alfalu községi bírósága előtt megperelte a következő gyergyóalfalui lakosokat s pedig: G. Ferenczet 9 frt 72 kr., P. Ignácot 6 frt 91 kr., Sz. Mártont 3 frt 15 kr., P. Antal Lajost 3 frt 27 kr., P. Antal Mihályt és K. Mártont 13 frt 94 kr. és R. Dénest 2 frt 15 kr. megfizetése végett. Mind a hatrendű keresetének alapjául Cs. Lajos azt adta elő, hogy a most nevezett alperesek vele s más munkásokkal együtt a dornai faüzletnél munkát vállaltak egyenlő kötelezettség és egyenlő osztozás mellett olyformán, hogy a fuvarosok által egy bizonyos helyre összehordott fát 12 kr. egységárért rakásba rakják és ezt a munkát mindaddig folytatják, amíg a faszállítás tart. A munka megkezdése után a fentebb nevezett alperesek a munkából kiállottak; mivel azonban a munkaadótól több bért vettek fel, mint amennyi őket a teljesített munkaidőre való tekintettel megillette volna, a munkaadó a többletet a munkában maradt társak keresményéből a munka bevégeztével levonta. Ezek most, akitől a kilépetteknek (az alpereseknek) kifizetett többlet levonatott, megbízták Cs. Fajost, hogy a levont munkadíjakait a kilépettektől per útján szedje be.

Gyergyó-Alfalu községi bírósága 1898 július 25-én kelt ítéleteivel mind a hat perben elmarasztalta alpereseket. akik ügyüket a gyergyószentmiklósi kir. járásbíróság elé vitték. A kir. járásbíróság 1898 augusztus 17-én 1898. Sp. 646., 647., 648., 649., 650. és 651. sz. a. kelt végzéseivel a hat ügyet azzal küldte vissza a községi bíróságnak, hogy emez ügyek nem tartoznak hatáskörébe.

Erre Cs. Lajos a gyergyószentmiklósi járás főszolgabírájához fordult panaszával, aki azonban 1899 márczius 2-án 1062. sz. a. kelt határozatával Cs. Lajost P. Mihály és fentebb megnevezett társai ellen támasztott keresetével elutasította, mert a követelés felett a főszolgabíró magát illetékesnek nem tarthatja.

Ilyformán hatásköri összeütközés esete merült fel.

A szóban forgó ügyeknek elbírálása a bírói hatáskörbe volt utalandó; mert az 1876: XIII. tcz. 115. §-a értelmében a közigazgatási hatóságok hatáskörébe csak a gazda és napszámos közötti jogviszonyból támadható viták elintézése tartozik, ezek közé pedig a munkát közösen elvállalt napszámosoknak e jogviszonyból egymás közt keletkezett jogvitái nem sorozhatók. (5487/900. sz. igazságügyminiszteri rendelet.)

— **20 frton aluli követelés sommás peruton.** A *budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék felebbezési tanácsa*: A kir. törvényszék felperest felülvizsgálati kérelmével elutasítja, ellenben az alperes felülvizsgálati kérelmének helyt ad.

Indokok: Mindkét fél amiatt él felülvizsgálati kérelemmel, hogy az elsőbíróság a perköltség viselésére a másik felet nem kötelezte. Felperesnek támadása alaptalan, az alperesé azonban alapos. Az elsőbíróság ítéletében megállapított és meg sem támadott tényállás szerint a felperes 22 frt 64 kr. iránt indított keresetének beadása előtt 17 nappal korábban már értesítést kapott arról, hogy a vasut az eladott olajára árverési vételárából 15 korona 81 fillért az ő részére kiutalt s ennél fogva tudta, hogy az alperes a kereseti vételárból neki már csak 14 frt 74 krral tartozik. Ámbár e tényállás szerint és a kereseti összeg további leszállítása folytán felperest a kereseti követelésből csak 20 korona 33 fillér illeti meg, ez a körülmény nem szolgálhat alapul arra, hogy a kereset a kisebb polgári peres eljárás alá tartozzon tekint-

tessék s hivatalból észlelendő pergáló akadály fenforgása állapittassék meg, mert a kereset 22 frt 64 kr. tőke és járuléka megterítésére irányul, a bírói hatáskör kérdésében pedig nem az az összeg az irányadó, melyet a felperes jogosan követelhet, s melynek meghatározása az ügy érdemére tartozik, hanem az, melyet felperes keresetében követel. Mint-hogy azonban a fenti tényállásból az is nyilvánvaló, hogy felperes keresetében csak azért tette 20 frton aluli követelését 20 frtot meghaladó összegre, hogy alperes kárára kijátszhassa a törvénynek (1877: XXII. tcz.) azt a szabályát, mely valóban fenáll 20 frton aluli követelését az ügyvédi képviselő költségének megtérítését kizáró (1877: XXII. tcz. 36. §.) kisebb polgári peres eljárás alá utalja, a sommás eljárási törvény 109. és 110. §-ai alapján az a jogszerű következtetés áll elő, hogy felperes nemcsak saját költségének megtérítését nem követelheti az alperestől, hanem köteles az alperesnek okozott költséget is megtéríteni. (1900. E. 196. szám alatt.)

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák bűnvádi eljárás** rendkívüli semmiségi panaszáról hosszabb dolgozatot közöl a Gerichtssaal XLIX. kötetében *Rosenblatt* krakói egyetemi tanár. A rendkívüli jogorvoslat szerinte szélesebb körben nyer alkalmazást, mint a törvényhozó tervezte. A bécsi semmitőszék judikaturáját *Rosenblatt* helyesli, de szükségesnek tartaná de lege ferenda, hogy a feleknek is adassék befolyás ezen eljárás megindítására, és pedig olyképp, hogy felek írásban folyamodhassanak a rendkívüli jogorvoslat igénybe vételéért. A dolgozat különösen azért érdekelhet bennünket, mivel a magyar *B.P.* is ismeri a rendkívüli jogorvoslatot az osztrák eljárás mintájára.

— **A tisztességtelen versenyről** Ausztriában is törvény készül. A tervezet az általános tilalmakon kívül az illoyális versenynek következő csoportjait emeli ki: Valótlan tények hirdetése; visszaélés mások üzleti ismertető jeleinek és jelzőinek használata által; idegen vállalatok kisebbitése; üzleti és üzemi titkok megsértése.

— **Ausztriában** is sok a panasz a perköltségek szükmarku megállapítása ellen. A Juristische Blätter közli, hogy egy 51,600 frtos perben a sikerre vezetett felülvizsgálati kérelemért a bélyegkiadásokkal együtt 25 frtot állapított meg a legfőbb bíróság.

— **Strohal** tanárnak az új német örökjogról irt munkája már második kiadásban jelent meg. A munka igen lényegesen kibővült. Kétségkívül ez egyik legjobb magyarázója a német polgári törvénykönyv illető részének. Hogy Németországban mily nagy mérvben veszik a törvényt magyarázó könyveket, mutatja többek közt az is, hogy *Eger*-nek a szavatossági törvényről — Reichshaftpflichtgesetz — irt nagy munkája ötödik kiadásban jelent meg.)

— **A német házassági jogot** az új törvény alapján tárgyalja *Rockoll* munkája. (Das Eherecht des BGB. nebst dem Preussischen Ausführgesetze.) A könyv kommentár alakú. De van benne külön összefoglalás és történeti bevezetés is. Nyelvezete olyan, hogy a laikus olvasó közönség is használhatja a könyvet. Megjelent Berlinben Heymannál. Ára 8 márka. Szerzőnek terve az, hogy ily alakban az egész német polgári törvénykönyvet feldolgozza. — Rokon tárgyú *Philler* munkája (Das Gesetz über die Beurkundung des Personenstandes und die Eheschließung von 1878. in der durch das BGB. veränderten Fassung.) Szerző első sorban az illető tisztviselő-személyzetet tartja szem előtt, de sikeresen használható a könyv bárki által. Berlin, Vahlen. Ára 2.50 márka.)

— **A német polgári törvénykönyvet** a legkülönbözőbb alakban dolgozzák fel, többek közt kézi lexikon alakjában is. Ilyen a *Kaden*-féle kiadás, mely betűrendbe szedte a kodex egész anyagát. A gyakorlat emberének, aki gyorsan akarja magát egy határozomány mibenléte iránt tájékoztatni, jó szolgálatokat tehet. A munka Lipcsében jelent meg. Ára 6 márka. Megemlítjük itt, hogy a *Cohn*-féle verses kiadás is befejeződött már; sőt az általános rész már második kiadást is ért. Címe a könyvnek: Das neue Deutsche Bürgerliche Recht in Sprüchen. — Másik verses kiadás is van *Versemann*-tól: «Zu fröhlichem Genuss in Tagesportionen für ein Kalenderjahr.»

— **A nemzetközi büntetőjogi egyesület** német osztálya, mint említettük, napirendre tűzte a büntetőjogi subjectivismus kérdését. A gyűlésen azonban csakis az első pontot vették tárgyalás alá s ezt is függőben hagyták. Ezen első pont arra vonatkozik, hogy a büntetéseknek az eredményhez való idomítása, egyéni bűnösség nélkül, ne foglaljon helyet. Ugy látszik, a német kriminalisták közt a subjectivismus kérdése még sincs annyira eldöntve, mint első tekintetre mutatkozott. — Ugyanezen gyűlés határozatot hozott, melyben kimondja, hogy kívánatos az egyetemi folyamat 6 félévről 7 félévre kiterjeszteni és egy közbeeső alapvizsgát szervezni. Az alapvizsga tárgyai legyenek: római jog története, jogtörténet és a német magánjog alapvonalai.

— **Kollrack**, berlini rendőrtisztviselő, érdekes könyvet irt a névváltoztatásokról. (Namen und Namensänderungen in Preussen.) Először is összeállítja az ide vonatkozó törvényes határozmányokat s azután fejtegeti a kontrovers kérdéseket, stb. A könyv kétségkívül nálunk is érdeklődést fog kelteni, minthogy sehol annyi névváltoztatás nem fordul elő, mint Magyarországon. A könyv ára 2 márka.

— **A szerbiai esküdtzséket** tárgyalja *Bozidar Markovic* német könyve, melynek teljes címe: Das serbische Schwurgericht im Vergleiche mit dem deutschen, französischen und englischen Schwurgericht. (Freiburg, 1899.) A szerbiai esküdtzsék tudvalevőleg inkább Schöffengericht, mint esküdtzsék. Három szakbíróból és két esküdtből áll. Ez utóbbiak a szakbírákkal együtt tanácskoznak és szavaznak.

— **Törvényszéki orvostan** jelent meg — mint már említettük — *Emmert*, a berni egyetem tanárának tollából. Most különösen arra kívánunk utalni, hogy e tan-könyv teljesen kosmopolitikus jellegű és figyelembe veszi a különböző államok törvényhozásait. E tekintetben ez a könyv messze felülhaladja a többi idevágó munkákat. Az összehasonlításból kitűnik, hogy habár az egyes országokban fenálló határozmányok nagyon eltérők, az orvos igénybe vételének módja egészben véve mindenütt ugyanaz.

— **A belga bűnvádi eljárás reformjával** foglalkozik egy nagyobb dolgozat (*Speyer*: Les vices de notre procédure en cour d'assises. Bruxelles.) s azon munkálatra támaszkodik, melyet egy parlamenti bizottság készített. Szerző a polgári elem részvételének híve, a belga esküdtzsék összeállítását példásnak tartja, de az eljárás annyiban hiányos, hogy a vádló előnyben részesül, hogy a jogkérdés mesterségesen el van választva a ténykérdéstől, a külső tényezők befolyásolják az esküdteket s végül, hogy a kérdések feltevése nem világos. A hibák nagyrésze különben nem a törvényben, hanem a gyakorlatban gyökeredzik.

— **A finnlandi alkotmány teljes szövegét** most adják ki Franciaországban. (La constitution du Grand-Duché de Finland. Paris. Société nouvelle de librairie et d'édition.) Ugy látszik, a kiadás pro æterna memoria történik — a haláltusa idején. Németországban pedig megjelent az 1899-iki finn országgyűlés híres felterjesztése. (Arnheim: Der ausserordentliche finnlandische Landtag 1899. Lipcse. Duncker et Humblot.)

— **A nemzetközi jog az Egyesült-Államok igazságszolgáltatásában.** Egy a spanyol-amerikai háború alkalmából felmerült perben az Egyesült-Államok legfőbb bírósága ítéletét, melyben Calvo-ra, Lawrence-ra, Jerguton-ra, Fioré-ra több ízben hivatkozott, a következő szavakkal hirdette ki: «A nemzetközi jogot, a mely része a mi jogunknak, a bíróságoknak meg kell állapítaniok és alkalmazniok valahányszor oly kérdések merülnek fel, melyek azzal összefüggésben vannak. E célból abban az esetben, midőn sem szerződésre, sem a végrehajtó vagy törvényhozó hatalomnak valamely rendelkezésére vagy bírói határozatra nem lehet támaszkodni, a művelt nemzetek szokásait és gyakorlatát kell alapul venni, és hogy a szokások miben léteéről bizonyosság legyen szereshető, azoknak a jogászoknak és magyarázóknak műveit kell tanulmány tárgyává tenni, akik munkával, kutatásokkal és tapasztalatgyűjtéssel eltöltött évek alatt szakmájukban mesterek lettek. A bíróságok nem azért vizsgálják meg ezek műveit, hogy elméleteket találjanak arra nézve, milyenek kellene a jognak lennie, hanem azért, hogy igazi bizonyítékához jussanak annak, mi a jog valósággal.»

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Erkölc és törvény. *Dr. Agoston Péter* ipolysági kir. aljárás-bírótól. — A munkabéri szerződés speciáltörvényeinkben. *Dr. Meszlény Artur* budapesti kir. törvényszéki aljegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* Orvosi titoktartás és életbiztosítás. *Dr. Szigeti Gusztáv* budapesti gyakorló orvostól. — Cseh-német és osztrák-magyar nyelvrendeletek. *Dr. Huszár Kálmán* budapesti ügyvédtől. — Különlék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a Budapesti Közlöny-ből.

Erkölc és törvény.

A jog az erkölccsel összehasonlítva durvább és merevebb; határai ennél fogva biztosabbak, de megsértésük érzékenyebb büntetés alá esik, mint az előbbieké.

Az erkölcs határai sokszor bizonytalanok s eltekintve a különböző idők és népek felfogásától, az *erkölcsös* fogalma iránt gyakran éles ellentmondások forognak fen a kortársak között is. Mindezek dacára azonban, eltekintve a különböző bölcséleti iskolák felfogásától is, azt tapasztaljuk, hogy az erkölcs fogalma tekintetében mindinkább közelednek a vélemények egymáshoz.

Minél kevesebbet ártani: ez a jog, minél többet használni másnak: ez az erkölcs szabálya. E fogalmak ellentétesek ugyan az első tekintetre, de közelebbről tekintve azt találjuk, hogy e negatívum és pozitívum végeredményben találkozik. E két ellentét találkozása a jog és erkölcs találkozás. A jog szabályai a másnak való kártevést tiltják, az erkölcs törvényei a másnak való használást parancsolják.

A törvények rendelkezéseinek mind szélesebb körre való kiterjesztése az erkölcs szabályainak megszorítására vezet. Ha a törvény valamely oly cselekmény elkövetését tiltja, melyet eddig csak az erkölcs vagy köznyelven a tisztesség tiltott, úgy ez az előbbi állapothoz képest már belevág az erkölcs kérdésebe. Mig ma az árukon oly jelzések használhatók, melyek nem felelnek meg a valóságnak, s ezt csak a tisztesség tiltja, addig valamely új jogszabálylyal ezt a törvény eltilthatja. De sőt ennél élesebb distinctióba is bocsátkozhatik a törvény s eltilthatja mindazon cselekedeteket, melyek a legkisebb mérvben is alkalmasak a félrevezetésre, mint például megtilthatja a kereskedőnek, hogy «szabott ár» felírás használata dacára is, alkuvás után a kimondott árból engedjen stb.

A csalás vagy másnak megrövidítése büntetendő, s jogszabály tiltja e cselekményeket, de ide az államkincstárnak megrövidítése az adó és illetékek körül nem számítatik, pedig csak a kárt szenvedő személyekben van a különbség. A tisztesség ma is tiltja ezen különbségtételt a személyekben, de jogszabály még nem, illetve nem oly formában, mint a magánosokkal szemben.

Számos cselekmény van, melyet az erkölcs tilt, s melynek jogszabály által való tilalmazása közóhaj s ennek dacára is a törvényhozó testület lassu működése miatt törvénynyé nem válik. De nem is ezen legvastagabb hibákra kívánok most rámutatni, hanem az előbbi esetektől eltekintve, melyek inkább a büntetőjog keretébe látszottak tartozni, a magánjog keretében felállítandó szabályokra kívánok rámutatni, melyek a közerkölcsiség emelése céljából szükségesek volnának.

A szerződések meg nem tartása, illetve nem kellő megtartása napirenden van; más ügyeiben való gondatlanság széles körben elterjedt; más érdekeinek figyelmen kívül hagyása alig érhet el nagyobb mérveket. Kézműveseink szavának megbízhatatlansága közmondásos, hiszen alig van ember, ki elmondhatja, hogy egy ruhát, egy pár cipőt arra a határidőre megkapott volna, mikorra rendelte s mikorra a szabó, cipész ígérte. Szavának mindenki helyt álljon, mondja a jog és erkölcs egyaránt. De mig a jog az adott szó be nem tartásának következményeit csak nagy dolgokban ismeri, addig a tisztesség különbséget nem ismer; a tisztesség tehát következetes, a jog következetlen s ezáltal az előbbi helyzetét nehezíti.

E vád azonban nem általános, hanem a mi hazai jogunkra vonatkozik különösen, mert ha a francia bíróság azt a szabót, ki a ruhát a megígért határidőben nem szállítja, kártérítésre ítélteti, a nélkül, hogy erre különös összegszerű kár igazolása volna szükséges, úgy ezt nem annyira a kár, mint a szószegés megbüntetése végett teszi. Sőt ha az orvost, ki egy operatiót végezván az arczon, ezt elcsuftja s orvostársai ezt a következményt az operatio körüli vastag tudatlanság következményének mondják s ezért őt kártérítés fizetésére kötelezi a bíróság, ezt nem a kár megtérítése miatt teszi, hanem a miatt, hogy tisztességtelenségét büntesse.

Ehhez hasonló per megindítása nálunk nevetség tárgyává tenné az ügyvédet, ki ehhez nevét adná. Talán azért, mivel a mi bíránk kevésbé jogászok, mint a francziák vagy mert nincs rá törvényünk? Nem, — azért, mivel a jog és erkölcs szabálya nálunk nem hogy ki nem egészíti, nem támogatja egymást, hanem gyakran ellenkezik. Az erkölcs nálunk nem a jog kiegészítő része, hanem valami egészen különálló, s a tisztesség is olyan ruganyos fogalom, melynek még erkölcsi sanctiója sincs.

Novelláris törvényeink s új törvényeink tervezete (a büntető-törvény novellája, a tisztességtelen verseny elleni stb.), az erkölcs és jog fogalmát a jog körének szélesbitése által mind közelebb hozzák egymáshoz s azért ezen új törvényalkotásokat csak örömmel üdvözölhetjük, mint olyanokat, melyek a nép erkölcsének emelésére hivatják.

Nem fejezhetem be e sorokat anélkül, hogy a sommás törvény és az új bünvádi eljárás azon rendelkezéseire, melyek a bíróság előtti tárgyalások határidejeinek pontos betartását, azaz órára való megjelenést követelnek s melyek oly sok és igazságtalan megtámadtatásban részesülnek — ki ne terjeszkedjem.

Ha e rendelkezések eredetét az erkölcs fenti szabályai-ban keresem, bármennyire alkalmazható is az ezen esetekre, sokan mosolyogni fognak, ha azonban a népnek a pontosságra és a törvény iránt, illetve a törvény és igazságszolgáltatás azon közege iránti engedelmisségre szoktatásában keresem, mely «Ő Felsége a Király Nevében» szól a néphez, akkor ezen, a törvény iránti engedelmisség és az erkölcs közötti összefüggést annál kevésbé lehet tagadni, mivel a törvények feltétlen megtartása az erkölcs egyik főkövetelménye.

Dr. Ágoston Peter,
ipolysági kir. aljárásbíró.

A munkabéri szerződés speciáltörvényeinkben

A «Magántisztviselők országos szövetsége» javaslatot terjesztett fel a kereskedelmi miniszterhez a magánalkalmazottak jogviszonyainak szabályozásáról (v. ö. Budapesti Hírlap f. é. augusztus 4-iki számát). Alkalmul használjuk ezt arra, hogy a Magyarországon munkából élők jogi helyzetét és azt, hogy mit várhatunk e tekintetben a serényen és minden téren kezdeményezett kodifikacionális reformoktól, bizonyos, kissé elhanyagolt szempontokból vizsgálat alá vegyük.

A nemzetgazdászok alaptételként hirdetik, hogy gyér népesség a munkabér viszonylagos magas voltát vonja maga után. Nálunk — igen gyér népességű országban — a munka gyümölcse rendszerint kevesebb, mint a mennyi a munkájából élőknek és családjának állásához mért megélhetésére szükséges, vagyis a munka jutalma nem éri el azt a pontot sem, melyet a tapasztalat és a tudomány a munkabér minimumaként ismer. A szoros értelmében vett munkásosztályra vonatkozólag ez mindenki előtt ismeretes, statisztikai adatok halmazával bebizonyított tény; a munkabér szabályainak azonban épp úgy kell állniok a nem szorosan vett munkásokra is, mindazokra, kik megélhetésüket nem tőkebefektetés, vállalkozás, hanem testi vagy szellemi erejüknek idegen tőke javára való átengedése útján kívánják biztosítani, ha csak különös okok közreműködése folytán kivételes helyzet nem áll elő, a mily kivételes helyzetben vannak rendszerint a köztisztviselők, kiknek az államhoz, mint munkaadóhoz való viszonya nem pusztán szerződéses, magánjogi viszony. A dolognak pusztán gazdasági oldalát véve azonban, a «vas bértörvény» szerint az állami és magántisztviselők «munkabér»-ének is ugyanaz a minimuma felel meg, mint a munkásokénak: az az összeg, amely a munkaerő fentartására, — miben benne van a munkásnak és családjának fentartása, a munkás összes körülményeinek tekintetbevételével — elégséges. Hogy a közhivatal e munkabérminimumot viselőjének meg nem adja: immár a legilletékesebb körök részéről is elismert tény; hogy Magyarországon a magánalkalmazottak díjazása is e minimumon alul marad, arról könnyű meggyőződni. Átlag 8—10 évet kell valakinek ugyanazon vállalatnál mint alkalmazottnak töltenie, míg középszerű képzettséggel kereskedelmi akadémiai kvalifikáció és egy-két idegen nyelv ismerete és szerencse mellett eléri a létminimumot. E 8—10 évet a betöltött 18—20. életévtől kezdve vévén számításba, amikor az e pályára lépő ifjak tanulmányaikat befejezték: az eredmény az, hogy 26—30 éves kora előtt a magánalkalmazott nem is gondolhat arra, hogy munkájából megélhessen. E kor lévén körülbelül a családalapítás kora is; a magánalkalmazottnak akkor, amikor munkájának díja éppen elég volna a saját személyének eltartására, abból családot kell táplálnia: s ezért a munkabér ezen időn túl is — kivételektől eltekintve — a minimumon alul marad. Vagyis minálunk a munka jutalma a bértörvény által szabott minimumon alul marad az egész vonalon, a munkájukból élők minden fájánál.

Miért e kivételes állapot? Azért, mert az önálló vállalkozás oly kockázatos, oly kevés sikert ígérő, hogy abba csak nagy tőkeerővel rendelkezők bocsátkozhatnak s így azok nagy száma is, kik jobb időkben a tőke osztályához tartozhatnának, a munkakinálatot nagyobbítja s ezzel a munka árát annak fentartási költségeinél is alacsonyabbra nyomja le. Legalább ez a főok. Sok egyebet itt most ne bántunk. Nincs ez másként a szellemi munka körében sem, mely azóta, hogy szintén megélhetési forrássá lett, a testi munkától jogi és gazdasági tekintetben ugyis alig különbözik.

Kétségtelen ebből az, hogy a jelen viszonyok közt sokkal többen vannak, kik tisztán munkájuknak más részére való átengedéséből élnek, mint normális viszonyok közt nálunk is volnának, s mint más államokban tényleg vannak. A munka

jogállásának e szerint nálunk jelenleg annyival nagyobb fontossága van, az annyival több ember gazdasági élete és halála felett határoz, amennyivel több van nálunk olyan, aki munkájából él, mint másutt. S a munkára vonatkozó jogszabályok talán sehol sincsenek annyira elhanyagolva — törvényhozási és tudományos szempontból egyaránt — mint nálunk. A közhivatalnok ügye az egyetlen, amely körülbelül minden oldalról szabályozva van; egyébként egy sereg törvényes intézkedés, melyből a vezető irányelveket kihámozni, az épület alaprajzát megvonni sem a törvényhozás, sem az elmélet nem kísértette meg. S ennek nálunk sajátságos nehézség állja az útját. A mi parlamentünk abban az egyben nem tart lépést a haladó korrallal s a külföldi törvényhozó testületek példájával, hogy az ország gazdasági élete, szükségletei iránt meglepő érzéketlenséget tanúsít. A legcsekélyebb közjogi, vallásügyi kérdés napokig és hetekig tartó vitákat támaszt: magánjogi tárgyú javaslatokon ritka, hogy a jogügyi bizottság tesz lényegesebb változtatásokat; a képviselőház, főrendiház rendszerint változtatás és vita nélkül fogadja el a szakminiszteri javaslatot. Ez a szakminiszteri javaslat pedig akkor, amikor az nem az igazságügyminiszteriumból indul ki, a magánjogi szempontokkal néha igen mostohán bánik: az intézkedések magánjogi következményeit le nem vonja, a magánjogi nomenclaturával, distinctiókkal nem törődik s ezzel az interpretatort a legkinosabb zsákutczába viszi, ha alkalomadtán e jogszabályokat a magánjogi elvekkel összeegyeztetni kénytelen. Vegyük már most figyelembe azt, hogy a munkabér kérdését szabályozó törvényeink javaslatát egytől-egyig a kereskedelmi és földmívelési miniszterek képviselték a törvényhozás előtt (kivéve a közhivatalnokokra vonatkozókat, melyek a bel- és igazságügyminiszteri tárczákból kerültek ki), hogy tehát e sajátsága majdnem összes munkabért szabályozó törvényeinknek megvan, miből a fentiek szerint következik, hogy e törvényeinkben a munkabéri viszony magánjogi oldalának kiépítése fölötté hézagossá és ellenmondásokkal teli. Ez okozza, hogy e törvényeink értelmezése szokatlan teoretikus és praktikus nehézségekkel is jár. Minthogy ugyanis a munkabéri viszony lényegében magánjogi viszony s ezért a jogalkalmazás a magánjogi elvek alkalmazása előtt nem térhet ki, a törvények pedig azokat a fentiekben előadott okokból figyelmen kívül hagyják: a törvényt alkalmazó közeg, legyen az iparhatóság, cselédhatóság, munkáshatóság vagy polgári bíróság, a törvényt vagy helytelenül alkalmazza, tekintetbe nem vévén a jogviszony magánjogi természetét, vagy tulhelyezkedik rajta, a jogbiztonságnak mindkét esetben egyaránt nagy kárára.

Törvényhozásunk a munkabéri szerződések számos fajtát szabályozta külön törvényekkel. A cselédszerződésről az 1876: XIII. tcz., az iparossegédek, iparostanonczok és gyári munkások jogviszonyairól az ipartörvény (1884: XVII. tcz.), a kereskedelmi segédszemélyzetről a kereskedelmi törvény (1875. évi XXXVII. tcz.), a mezőgazdasági munkásokról és gazdasági napszámosokról az 1898: II. tcz., a vízmunkálatoknál, az ut- és vasutépítésnél alkalmazott napszámosokról és munkásokról az 1899: XLI. tcz., a cséplőgép-vállalkozó által felfogadott munkásokról és a gazdasági segédmunkásokról az 1899: XLII. tcz. rendelkezik; végül a Ház asztalán fekszik a földmívelési miniszter javaslata a birtokos és a gazdatiszt közötti jogviszonyok szabályozásáról.

Ezzel az egészen tekintélyes speciális jogszabály-massával szemben általános tételes szabályok ugyiszólván nem léteznek. Tudjuk, mily óriási befolyása van magánjogunkra még ma is az osztrák polgári törvénykönyvnek. Talán az az oka ennek az állapotnak is: a munkabéri szerződés a törvénykönyv mostoha gyermeke. Nem is tárgyalja önállóan, hanem együtt a műbárszerződéssel (*locatio conductio operis*, v. ö. id. törvény 1151. §.) és beéri egynéhány, a pandektajog theoriáiból levont, inkább jó tanácsként, mint kényszerítő

szabályként hangzó kijelentéssel (v. ö. id. törv. 1160—1163. §§.). A speciális törvényeknek kell tehát gyakran támpontul szolgálniok a vitás kérdések eldöntésénél akkor is, ha a konkrét eset azok tulajdonképpeni területén kívül esik, feltéve, hogy az analogizálást meg nem tiltja az a körülmény, hogy az illető rendelkezésnek olyan a ratiója, mely nem minden munkabéri szerződéssel közös, hanem csak azon életviszonyokban van meg, melyekre az a speciális törvény készült.

Ennek a törvényhozásnak, melynek termékeit az imént felsoroltuk, van némely közös, a magánjogi viszonyokat rendező egyéb szabályoktól megkülönböztető vonása. És pedig:

a) E szabályok elvben imperativ természetűek. Csak ha kifejezetten ki van mondva, hogy a felek másként is egyezkedhetnek vagy a szabály csak megegyezés hiányában alkalmazandó, csak akkor lehet azoktól eltérni. Sajátságos, hogy a felsorolt törvények legtöbbje ezt nemcsak hogy ki nem mondja, hanem ujlag proklamálja a szerződési szabadság elvét (1876: XIII. tcz. 12. §.; 1875: XXXVII. tcz. 55. §.; 1884: XVII. tcz. 88. §.; 1898: II. tcz. 6., 46. §§.; 1899: XLI. tcz. 3. §.; gazdatiszti javaslat 2. §.), fictio útján akarván mesterségesen életben tartani a már rég feloszlásnak indultat. Hogy a törvénnyel ellenkező megállapodások érvénytelenek, korlátlanul kimondja a maga területére nézve az 1899: XLI. tcz. 3. §-a; az alkalmazottra *hátrányos* megállapodások érvénytelenségét kontemplálja a magántisztviselői javaslat 14. §-a, mely félrendszabály azonban a helyzetet csak bizonytalanná tenné; kétséget hagy fen az 1898. évi II. tcz. 6. §-ának azon rendelkezése, hogy «a szerződő feleknek a törvénnyel vagy a törvényhatóság szabályrendeletével ellenkező megállapodásai egyáltalán nem ... érvényesíthetők». «Nem érvényesíthető» és «érvénytelen» két különböző dolog, az érvénytelen megállapodásból kifolyólag tett szolgáltatás visszakövetelhető, a «nem érvényesíthető» követelés folytán adottak a szolgáltató részére örökre elvesztek. A törvény szelleme és ratiója kétséget nem hagy fen arra nézve, hogy e szabály azt akarja jelenteni, hogy ellenkező megállapodások érvénytelenek, s az, a mit ilyenekből kifolyólag a szerződő fél szolgáltatott, indetumként visszakövetelhető. Valóban csak szerződéspótló természetűek végül a kereskedelmi törvénynek és ipartörvénynek a kereskedelmi segédszemélyzetre vonatkozó határozatai (keresk. törv. 55. §.). S ennyiben tényleg szükség van a reformra: ha a szociális érdek megkívánja a szerződési szabadság megszorítását és a társadalmilag gyengébb réteg, a munkát bérbeadó fél érdekeinek imperativ rendelkezések útján való megvédését az egész vonalon, úgy ez a szociális érdek bizonyára fenforog a kereskedelmi segédszemélyzetre nézve is, mely társadalmi osztály nem erősebb és védelmet nem kevésbé érdemlő, mint a speciáltörvényekkel már el látott más fajú munkásosztály.

b) A szerződő felek közül az, mely munkát köteles szolgáltatni, erre — a magánjogban különben teljesen szokatlan módon — némely esetben közvetlenül is kényszeríthető, nevezetesen a munka teljesítésére hatóságilag szorítható, és szerződéses kötelezettségeinek nem teljesítése büntetés alá esik. Így azon cseléd ellen, ki szerződésszerű kötelezettségei teljesítését megtagadja, a gazda kívánatára a hatóság kényszerrendszabályokat alkalmazhat (1876: XIII. tcz. 24., 36., 57. §§.), melyek közt kihágási büntetések (u. o. 107. §.) is szerepelnek. Nemkülönbön azon iparossegédet vagy gyári munkást, ki munkájából jogtalanul kilép, az iparhatóság «visszahozathatja és kötelessége teljesítésére szoríthatja» (1884: XVII. tcz. 159. §.) A mezei munkásoknak a munkahelyre karhatalommal való kivezetését köteles az elsőfoku hatóság határozatilag elrendelni és rögtön foganatosítani, ha a munkások a munka helyén igazolatlanul meg nem jelennek vagy a munkahelyről igazolatlanul eltávoznak (1898: II. tcz. 37. §.). Ugyanez áll a mezei napszámosokról (1898: II. tcz. 53. §.), valamint a vizimunkálatoknál stb. alkalmazott

napszámosokról (1899: XLI. tcz. 2. §.) és gazdasági segéd-munkásokról is (1899: XLII. tcz. 18. §.). Ha a munkahelyen megjelent vagy kivezetett munkások vagy napszámosok a szerződés teljesítését jogosulatlanul megtagadják, ellenük a kihágási eljárás azonnal megindítandó (1898: II. tcz. 38., 53., 62. §§.). Ugyanezt kell következtetni az ipartörvény fent idézett rendelkezéséből az iparossegédekre és gyári munkásokra nézve (1884: XVII. tcz. 159. §.). A munkaadót illető kártérítési jog e mellett sértetlen marad (1876: XIII. tcz. 36., 38. §§.; 1898. évi II. tczikk 41., 54., 73. §§.; 1899. évi XLI. tcz. 18., 36. §§.; 1899: XLII. tcz. 18. §.). Nincsenek ily közvetlen kényszer alatt a tanoncok s kereskedősegédek; nem ismer ily kényszert a gazdatiszti javaslat, valamint a magántisztviselők javaslata sem. Kérdéssé lehetne azonban tenni, hogy utóbbiakra nézve ily pressio behozatala nem-e lenne kívánatos. E rendszabályok indoka ugyanis evidenter az, hogy a tisztán munkájukból élő szerződő feleken a pusztá magánjogi sanctio nem fog, mert az ultima ratio, a végrehajtás, náluk eredményre nem vezet; s ez az eset a magántisztviselőknél is fenforog. Sőt a gazdatiszteknél is, bár itt talán beérhetnők az okozott kár erejéig visszatartási joggal és törvényes zálogjoggal a gazdatiszt járandóságaira, (1876: XIII. tcz. 40. §-ának mintájára), esetleg záros határidő alatt megindítandó kereset, illetve eljárás kényszere mellett, mint ezt az 1898: II. tcz. 41. §-a és utalás útján az 1899: XLII. tcz. 18. §-a megállapítják a maguk területén.

A munkát szolgáltató fél a munkaadóval szemben, legalább vagyoni érdekei tekintetében, a speciális törvények különös oltalmában nem részesül: csak magánjogi rendes uton kereshet orvoslást. Kivételek: a mezei és vizi stb. munkásnak és segédmunkásnak a munkaszerződésből eredő követeléseinek végrehajtás alá nem vonhatók (1898: II. tcz. 43. §.; 1899: XLI. tcz. 21. §.; 1899: XLII. tcz. 18. §.); a munkabér, illetve fizetés iránti követelés a munkaadó csődjében első osztályú követelés (1881: XVII. tcz. 60. §. 1. pont), sőt a mezei, vizi stb. munkások és segédmunkások munkabérkövetelése a tömegtartozásokhoz vannak sorozva (1898: II. tcz. 45. §.; 1899: XLI. tcz. 21. §. 2. bek.; 1899: XLII. tcz. 18. §.); a mezei munkások és segédmunkások bérvkövetelése az ingatlan árverése esetén előnyös tételekként szerepelnek (1898: II. tcz. 45. §.; 1899: XLII. tcz. 18. §.); végül a gazdasági munkásoknak és segédmunkásoknak munkabérvkövetelésük erejéig bizonyos tárgyakra törvényes zálogjoguk van (1899: XLII. tcz. 10., 17. §§.). A munkás testi és lelki épsége, becsülete stb. büntető határozmányokkal is védve van (1876: XIII. tcz. 111., 107. §§.; 1884: XVII. tcz. 157. §. a), b), c) pontok; 160. §.; 158., 161. §§.; 1898: II. tcz. 58—60. §§.; 1899: XLI. tcz. 32., 33. §§.; 1899: XLII. tcz. 18. §.); a magántisztviselők javaslata a munkaadók ilyennemű kötelezettségét megállapítja ugyan (3., 7. §§., de sanctióval el nem látja, mi a javaslatnak egyik legnagyobb hiánya. Feltétlenül kimondandó volna, hogy a munkaadó, ki e rendelkezéseket megszegi, kihágást követ el és pénzbüntetéssel, illetve elzárással sújtatik, a mennyiben súlyosabb beszámításu cselekmény nem forog fen.

c) A munkabérviszonyból eredő jogviták elbírálását a speciális törvények rendszerint a közigazgatási hatóságoknak tartják fen (1876: XIII. tcz. 115—118., 121. §§.; 1884: XVII. tcz. VII. fej.; 1898: II. tcz. 72. §.; 1899: XLI. tcz. 36. §.; 1899: XLII. tcz. 18. §. 2., 3. bek.). Ily fentartás nincs a kereskedősegédekre nézve, a mennyiben nem iparosok, a kereskedelmi törvényben, valamint nincs a gazdatiszti javaslatban és a magántisztviselők javaslatában. A kártérítés iránti követelések azonban vagy egészben (1876: XIII. tcz. 119., 120. §§.), vagy 100 koronán felül (1898: II. tcz. 72., 73. §§.; 1899: XLI. tcz. 36. §.; 1899: XLII. tcz. 18. §. 2., 3. bek.) a kir. bíróságok elé tartoznak. Ide utalják a munkástörvények az alakszerűségek megtartása nélkül kötött szerződések-

ből (l. alább) eredő minden vitás kérdés eldöntését is (1898: II. tcz. 73. §.; 1899: XLI. tcz. 36. §.; 1899: XLII. tcz. 18. §.).

Az újabb törvényhozás, mint látjuk, a közigazgatást nagymérvű birói funkciókkal terheli meg. Ennek az okát megtaláljuk, ha egybevetjük azon eseteket, melyekben a törvény a szerződéses kötelezettségek teljesítésére közvetlenül is kényszeríteti a munkást, azon esetekkel, melyekben a bíraskodás a közigazgatásra van bízva: egytől-egyig összevágunk. A törvényhozó, úgy látszik, a gyors intézkedés lehetővé tétele céljából (v. ö. 1898: II. tcz. 37. §. 2. bek.), azt akarta, hogy ugyanazon hatóság hajtsa végre a határozatot, mely azt hozta; a létező végrehajtási jog szerint (1881: LX. tcz. 222. §.) pedig a birói ítélet közvetlenül ki nem kényszeríthető; ahol tehát közvetlen kényszer alkalmazását tartotta szükségesnek, ott a végrehajtást, s azzal együtt az ítélethozatalt is a közigazgatásra bízta. Kitűnik ez kettőből: 1. az 1898: II. tcz. és követői a kir. bíróságok elé utalják az *ítélkezést* is akkor, a mikor a közigazgatási *végrehajtás*, tehát a közvetlen kényszer kedvezményét az alakszerűségek mellőzése miatt a munkaadótól megtagadják (1898: II. tcz. 8. §. 2. bek. 73. §.; 1899: XLI. tcz. 36. §.; 1899: XLII. tcz. 18. §.); 2. a kárkövetelések iránti viták, mint a melyek készpénzfizetésre, és nem munkateljesítésre irányulnak, melyeknél tehát a közvetlen kényszernél több garantiát nyújt a végrehajtási törvényben szabályozott eljárás, a rendes bíróságok elé utaltattak — bár e szempontból a most idézett törvényekben felállított értékhatár következtelenséget rejtene magában, — ha annak más indokai: a bíróságoknak apró-cseprő ügyektől való mentesítése stb. nem volnának.

A közigazgatásnak birói funkciókkal való ezen megterhelése fokozatos eltérést jelent azon törvénybe iktatott elvtől, melyet az 1869: IV. tcz. 1. §-a így formuláz: «az igazgatszolgáltatás a közigazgatástól elkülönített. Sem a közigazgatási, sem a birói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak». A theoria ezt az elvet egyenesen sarkalatos postulatumnak ismeri; a gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy a közigazgatási hatóságok birói tisztüket igen rosszul töltik be. A kisebb polgári bíraskodás, mely részben a közigazgatáshoz van utalva, köztudomás szerint minden kritikán aluli; s iparügyekben is kétségtelenül felismerhető a felek azon törekvése, hogy ügyüket lehetőleg a polgári bíróság elé juttassák. Különben e kérdés sokkal nagyobb horderejű, mintsem hogy itt per tangentem eldönthető, s a hely sokkal szűkebb, mintsem hogy kimerítően tárgyalható lenne. Megfelelő szabályokkal azonban a rendes bíróságok kebelében is elő lehetne idézni ezen ügyek azonnali elintézését, s ezzel az eljárás gyorsaságát a birói cognitio alaposságával és pártatlanságával összekötni. Mert ha a közvetlen kényszer esetleg a magántisztviselőkre nézve is behozatnék és annak keresztülvitelével együtt annak határozatilag való kimondása is, propter identitatem rationis, a közigazgatásra bízhatnék: a közigazgatás birói hatalma már-már tulszárnyalná az igazgatszolgáltatását, legalább az annak alávetett személyek száma és az attól függő érdekek sociálpolitikai fontossága szempontjából, s ezzel a «jogállam» gőzerővel közelednék a «rendőrállam» felé...

Még néhány pontot a részletkérdések köréből.

1. A szerződés megkötése. Egyes speciáltörvények kötelező alakszerűségeket írnak elő (1898: II. tcz. 13., 17. §§.; 1899: XLI. tcz. 4., 7—10. §§.); az alakszerűségek mellőzése azonban nem az ügylet érvénytelenségét, hanem csak a kedvezményes jogvédelem elvesztését vonja maga után (lásd fent). A szerződés érvényére nézve az általános magánjogi szabályok irányadók. Így különösen érvénytelen a jó erkölcsökbe vagy jogszabályba ütköző szolgáltatátelekre való kötelezés (v. ö. 1876: XIII. tcz. 14. §.; 1898: II. tcz. 5. §.; 1899: XLI. tcz. 3. §. 1899: XLII. tcz. 18. §.).

2. A munkabérszerződésben elvállalt munka teljesítése «nem helyettesíthető» obligatio abból a szempontból, hogy

az elvállalt munka *személyesen* teljesítendő. Ezt a speciáltörvények is kimondják (1876: XIII. tcz. 37. §.; 1898: II. tcz. 34. §.; 1899: XLI. tcz. 14. §.; 1899: XLII. tcz. 18. §.; gazdasági javaslat 7. §.). Ha a személyes teljesítés nem lehetséges, a kötelelem lehetetlenülés okából megszűnt, s helyébe esetleg annak surrogátumai lépnek. A teljesítés annyira személyes, hogy eltérő speciális rendelkezés hiányában az a polgári eljárásban ki sem kényszeríthető, mert teljesen a kötelezett akaratától függ. Ha a kötelezett a birói ítéletnek eleget nem tesz, a végrehajtató kérheti, hogy arra pénzbüntetés mellett szoríttassék. Ezen eljárás eredménytelensége esetén vagy a nélkül is a végrehajtató csak a teljesítendő munka készpénzbeli egyenértékét hajthatja be (1881: LX. tcz. 222. §.). Német jog szerint még ez a megelőző eljárás sincs megengedve: a végrehajtató nem tehet egyebet, mint kártérítési keresetet indítani (új német perrendtartás 888. §. 2. bek.; v. ö. Fitting: Reichs-Civilprocess 661. l.) A német polgári törvénykönyv (613. §.) szerint a munkaadó joga kétség esetén szintén átruházhatlan; a mi jogunkban a jogutódlás minden esetére csak az 1898: II. tcz. 44—45. §-aiban van intézkedés olyformán, hogy a munkás a szerződést felbonthatja, ha bármi okból a munkaadó részén jogutódlás áll be (lásd az 1899: XLII. tcz. 18. §-át is); ettől eltekintve egyetemes jogutódlás esetén a munkabérvisszony megszűnik a cseléd-törvény (49. §. 1. p.) értelmében; de külön kikötés hiányában általában is azt kell mondanunk, hogy a munkaadó joga személyes jog, mely átruházást meg nem tűr mindaddig, míg az munka teljesítésére irányul, azonban átruházható, ha annak helyébe készpénz-surrogatum iránti követelés lép, pl. a végrehajtási stádiumban (l. fent).

Ha valaki általában munkaerejét adja bérbe, akkor a munkaadó jogosult meghatározni, hogy ezt a munkaerőt milyen munka végzésére használja fel. Ily megállapodás azonban nem vélelmeztetik: általában csak azon munka végzésére van a munkás kötelezve, melyre szerződött. Ha azonban ezen munka véletlen folytán nem végezhető, némely speciáltörvény kötelezi a munkást, a munkaadó kívánatára más hasonló munkát végezni (1898: II. tcz. 50. §.; külön kikötés esetén u. o. 36. §-a is); ide vág az 1876: XIII. tcz. 35. §-ának 2. bekezdése is. Az iparos segédjétől csak az iparüzlethez tartozó munkát kívánhat (1884: XVII. tcz. 89. §.); a gazdasízt a javaslat 1. §. szerint csak oly munkára köteles, mely állásával rendszerint jár; a magántisztviselők javaslata szerint (2. §.) egyedül a főnökkel történt megállapodás irányadó — szerződéspótló szabály felvétele azonban feltétlenül szükségesnek mutatkozik.

Dr. Meszlény Artur,
budapesti kir. törvényszéki aljegyző.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

Orvosi titoktartás és életbiztosítás.

A «Jog» című szaklap egyik közelebből megjelent számában dr. Stiller Mór «Orvosi titoktartás és életbiztosítás» címen pár megjegyzést tesz arra a mozgalomra, mely orvosi körökben az u. n. post mortem bizonyítványok ellen megindult s azt igyekszik kifejteni, hogy a mozgalom sem nem indokolt, sem célra nem vezethet. Legyen már most szabad nekünk e kérdést kissé orvosi szempontból is szemügyre vennünk, hisz annak megítélésénél kétségkívül ez a szempont is latba esik. Előre is bocsánatot kérünk, ha konklúzióinkban dr. Stiller igen tartalmas cikkénél nem állapodunk meg és ha jogászilag kifogástalan fejtegetéseit a kérdés teljesen kielégítő megoldásának a magunk részéről nem tekintjük.

Rátérünk a dolog velejére. Miben áll a kérdés? Röviden megmondjuk. A biztosító-társaságok, jelenleg, elhalálozások alkalmával a biztosítási összeget *csak* abban az esetben fizetik ki, ha a kedvezményezett fél az utolsó nyugtán stb. kívül a

biztosított halála okairól a kezelő- vagy házi orvosnak egy bizonyítványát, az u. n. post mortem bizonyítványt is mellékel. Ha azon kérdések, amelyekre az orvosnak a post mortem bizonyítvány kiállításánál meg kell felelnie, tisztán csak általánosságban a halál okának megjelölését kívánják, — hogy a biztosító orvosi statisztika tudományának szolgáltatassanak anyagot — azok ellen úgy hiszem, senki kifogást nem emelhetne. Csak hogy a dolog nem így áll, mert a kezelő- vagy házi orvosoktól rendszerint azt kívánják, hogy azok a legbizalmasabb természetű kérdésekre is felvilágosításokat adjanak. Már most kérhetjük, megegyeztethető-e ez az orvos titoktartási esküjével? Dr. Stiller szerint igen, mert a büntető törvény értelmében csak *alapos ok nélkül* nem szabad az orvosnak oly dolgokat elárulnia, melyek valamely család vagy személy jó hírnevét veszélyeztetik, s melyeket hivatalánál, állásánál vagy foglalkozásánál fogva megtudott.

De lehet-e ebből úgy, amint ezt dr. Stiller teszi, a post mortem bizonyítványok megengedett voltára következtetni? Kétségtelenül nem, még akkor sem, ha a család vagy személy jó hírnevét veszélyeztető bajok alatt csupán csak az u. n. «titkos betegségeket» értenők, mint ezt dr. Stiller teszi, bár tuberkulotikus és neuropathikus (epileptikus stb.) bajoknál az orvos a rábizott titok megsértésével épp ily bajt okozhat. És egy ügylet létrejöttét vagy lebonyolítását csak nem lehet «alapos oknak» venni arra, hogy az orvos titoktartási kötelezettsége alól feloldassék. Ugy hiszszük, a Btk. nem interpretálta az «alapos ok» fogalmát ily tággan, mert hisz akkor az összes, az orvosi titoktartásra vonatkozó intézkedéseknek kevés értelmük volna. De tovább megyünk. Ha felteszszük is, hogy dr. Stillernek igaza van, hogy az orvos titoktartási esküje nem zárja ki az e kérdésekre adandó feleleteket, még akkor is minden ily alkalommal meg kell sértenie az orvosnak egy másik, épp oly szent köteletségét, az egyéni discretio kötelező voltát. Jogászi szempontból lehet ugyan ezen mosolyogni, de ez semmivel nem csökkenti azt a lelkiismereti kényszert, amelybe az orvos jut, ha legjobb tudomása szerint lelkiismeretesen meg kell felelnie oly kérdésekre, amelyekre csakis az egyéni discretio megsértésével felelhet meg, mert kétségtelen, hogy az orvos ily bizonyítványok kiállításánál erkölcsileg visszás helyzetbe jut; s ezen mit sem változtat az, ha a titoktartási eskü ily dolgokra nem terjedne ki.

A francziák, ez a par excellence lovagias nemzet, ezt már rég belátta és több mint 30 éve irta meg egy tudósuk, dr. Gallard, hogy az orvosnak nem elég, ha tudja, hogy nem fenyegeti törvényes büntetés, hanem nagyobb, de legalább is épp oly nagy súlyt kell, hogy fektessen az egyenes és tiszta lelkiismeret sugallatára s magatartását csupán a szerint kell irányítani, amire a hivatásával járó méltóság kötelezi, ami gyakran kényszerítőbb a törvény követeléseinél... kell, hogy mindenki megtalálja az orvos titoktartásában az abszolút biztonságot és hogy a közönség határtalan hitet vessen az orvos titoktartásába. Az emberek legyenek vele tisztában, hogy megőrizzzük nem csupán azt, amit reánk bízunk, hanem egyáltalán mindent, amit hivatásunk gyakorlása közben megtudunk. Amit a francia orvosok majdnem egyhangulag helyesnek ismertek el, az kevésbé helyes volna nálunk? S ami Franciaországban, Belgiumban, Hollandiában stb. kivihető volt, az kevésbé volna kivihető nálunk?

De dr. Stiller tovább megy s azt mondja, hogy az egész mozgalom nem vezethet célhoz, mert törvényeink alapján kényszeríteni lehet az orvost arra, hogy azt, amit bizonyítványban nem lehet elmondani, a tanuvallomás sokkal kellemetlenebb és bonyolultabb formájában mégis nyilvánosságra hozza. Engedelmet kérek, ez teljesen való, de egy kis különbség mégis van a bizonyítvány és a tanuvallomás között. A bizonyítványt ugyanis, ha t. i. fenáll a post mortem bizonyítvány csatolásának kényszere, az orvosnak mindig ki kell állítania, tehát száz eset közül éppen százszor, míg tanu-

vallomásra csak akkor kerül a dolog, ha valamely ügylet érvényessége polgári per útján meg lesz támadva, tehát száz eset közül legfeljebb kétszer vagy háromszor. Ez a különbség bizonyára az orvosra nézve sem lesz közömbös.

De ne beszéljünk csupán az orvosokról. A felek érdeke is — és ez az, ami első sorban irányadó megkívánja a post mortem bizonyítványok kényszerének eltörlését. Van törvényeinkben egy ártatlannak látszó intézkedés, amelyet egynémely biztosító-társaság számtalan esetben a felek érdekeinek sérelmére felhasznál.

Az említett intézkedés a kereskedelmi törvény 474. §-a:

«Amennyiben a biztosított vagy helyette szerződött fél az ügylet megkötésekor fontos és a biztosító előtt tudva nem levő ténykörülmenyeket elhallgatott, vagy ha fontos körülményeket valótlanul adott elő, a biztosítónak, ha előtte az adatok vagy az előadások valótlanúsága vagy helytelensége tudva nem volt, jogában áll a szerződés érvényességét az esemény bekövetkezése után is akár kereset, akár kifogás alakjában megtámadni.»

Az intézkedés célja evidens, meg akarja védeni a társaságokat esetleges visszaélések ellen, s ez teljesen jogos törekvés, csak hogy másrésről semmiképpen sem lehetett annak az intézkedésnek célja, hogy az említett könnyebb lelkiismereti társaságoknak módot nyújtson a felekkel szemben való visszaélésre. Már pedig ez az, amit a gyakorlatban igen gyakran látunk. Felhozhatok egy esetet, amelyben mint szakértő magam is közreműködtem, s amely bennem is támasztott kételyeket a post mortem bizonyítványok jogszerűsége ellen. Egy hivatalnok annak idején biztosította életét. Fél évvel utóbb tüdőbajban meghalt. A társaság erre elküldi egyik közegét a lakhelyre, beszerez két orvosi bizonyítványt, melyek szerint az elhalt már évekkal az ügylet megkötése előtt is állott köhögés miatt orvosi kezelés alatt; ezt a társaság fontos ténykörülmeny elhallgatásának tekintette, — jólehet, jogában állott a felvétel előtt a házi orvosi bizonyítványt bekérni — megtagadta a biztosítási összeg kifizetését és a szegény özvegy, kinek existenciáját férje még halálos ágyán is biztosítottak vélte, egy fillér nélkül maradt. Ilyen esetek számtalanszor fordulnak elő, mert hisz kevésbé skrupulózus társaságok minden különös fáradság nélkül *majdnem minden* esetben szerezhetnek maguknak oly teljesen jóhiszeműleg kiállított, azok horderejét előre nem is sejtett bizonyítványokat, amelyekből ráolvashatják a biztosítottat, hogy az a biztosítás előtt is szenvedett egyik vagy másik bajban, amelyet vagy ő, vagy a *vizsgáló orvos* nem tartott elég fontosnak arra, hogy az ajánlatban említés tárgyává tegye.

Ha ez a visszás helyzet sanáltatnék, ha lehetetlenné volna téve, hogy egyes társaságok utólag beszerzett bizonyítványok segítségével a biztosítási összeg kifizetését megtagadják, és ha a társaságok inkább az ajánlattal együtt beérkező orvosi bizonyítványok hitelességére és megbízhatóságára fektetnének nagyobb súlyt, akkor post mortem bizonyítványokra szükség sem volna. Vagy a törvénynek általunk idézett rendelkezés reformálását kellene tehát javaslatba hozni, vagy legalább is az abban foglalt sérelmes sanctiót kellene præcizebben formulálni és azt egyenes és evidens visszaélésekre szorítani. Mindaddig, míg ez meg nem történik vagy meg nem történhetik, a biztosítottak maguk gondoskodhatnak saját jogosult érdekeik megóvásáról oly világos, szabatos és határozott kikötéssel, — mely be volna iktatandó magukba a biztosítási kötvényfeltételekbe — hogy a szerződés érvényessége, orvosi kérdéseknek *utólagos* felvétele által nem fogja hatályát veszteni.

A társaságoknak nem kellene attól tartaniok, hogy az orvosok által való kijátszásnak lesznek kitéve; tudunk erre is gyógyszerert. Alkalmazzanak a társaságok feltétlenül megbízható orvosokat, mint a törvényszék törvényszéki orvosokat,

csak hogy ezeknek bizonyítványait fogadják el azután mindenümentő reservatio mentalis nélkül. A nagy reális társaságok, melyek erre már most is ügyelnek, nem is veszik igénybe a törvény említett rendelkezését, ha csak evidens csalás nem forog fen, amint ez pl. a személyazonosság kérdésében előfordulhat. Csak némely kisebb társaság, amely pl. ki nem köti azt, hogy kötvénye 3—5 év múlva megtámadhatatlan, számít arra, hogy a törvény rendelkezéseit hasznára fordítsa. Az ilyen társaság hangsúlyozza leginkább, hogy nem lehet megbízni az orvosokban.

Az orvosok iránti bizalmatlanság vonatkozhatik az orvosok egyéni jellemére vagy az orvosi tudomány megbízhatatlanságára vagy mindkettőre. Egyik sem oly körülmény, melyet ellensúlyozni ne lehetne. Ami az egyéni megbízhatóságot illeti, a társaságok mindig bőven fognak találni lelkiismeretes, óvatos s erkölcsileg kifogástalan orvosokat, csak szakítaniok kell a jelenleg divó azon rendszerrel, hogy ügynökeik kizárólag azokat az orvosokat, kik magukat pár száz forintba biztosították, neveztetik ki bizalmi orvosoknak. Ami pedig az orvosi tudományba vetett bizalmatlanságot illeti, egészen megnyugodhatnak a kételkedők, mert egy képzett, gondos orvos ma már oly teljesen praeciz véleményt képes adni valamely egyén egészségi állapotáról, hogy post mortem és más utólagos bizonyítványok feleslegessé válnak. A laikus nem tud a mérgekkel bánni, igen sok jóhiszemű lateiner állított már ki különféle hatások alatt oly bizonylatokat, amelyek bizonyos társaságok kezében *romboló* mérgekkel lettek. Ezért kívánom én is, — mint az orvosszövetség szerény tagja — hogy az orvos ne álljon a perlekedő felek szolgálatába, hanem tartsa minden körülmények között titokban amit megtudott.

Addig, amíg a fél annyira ki van téve a nem teljesen solid társaságok önkényének, mint ma, ábránd marad a francia tudósnak, Reboulnak, a biztosításról adott helyes és találó definitiója, amely szerint «l'assurance est l'élimination du hasard dans les entreprises humaines». (A biztosítás a véletlen kiküszöbölése az emberi vállalatokból.)

Dr. Szigeti Gusztáv,
budapesti gyakorló orvos.

Cseh-német és osztrák-magyar nyelvrendeletek.

Öt éve már, hogy Ausztriában a cseh-német nyelvrendeletek által előidézett háború tart, melynek végét még mai nap sem lehet előre látni. Mi e harcot kezdetben, csak a szánakozásnak bizonyos nemével néztük, anélkül, hogy sejtettük volna a rendeletek kihatását Magyarországra; pedig előre látható volt, hogy az új nyelvrendeletek azon szoros közjogi és számos üzleti viszonynál fogva, melyekben Ausztriával állunk, még azon esetben sem maradhattak volna káros kihatás nélkül Magyarországra, ha azok Ausztriában minden zavar nélkül léphettek volna életbe.

Ugy igazságszolgáltatásunk, mint közigazgatásunk Ausztriában megvédendő érdekei szükségessé teszik, hogy szomszédunkkal a jogsegély és hivatalos érintkezés a *valódi reciprocitás* alapján szabályoztassék és gyakoroltassék.

Felismerték ezen szükséglet mindkét államban, amint megszűnt a bécsi centralisatio és Magyarország állami be rendezését az igazságszolgáltatásban és közigazgatásban önállóan megkezdette.

Első sorban az igazságszolgáltatás terén a nyelvi különbségekből a kölcsönös érintkezésben származó akadályok megszüntetésére törekedtek és a magyar állami bíróságok felállítását követően, a két állam igazságügyi kormánya, még Pauler idejében, abban állapodott meg egymással, hogy az osztrák bíróságok megkereséseiket a magyar bíróságokhoz vagy magyar vagy német nyelven, mely utóbbi az osztrák állam hivatalos nyelvét képezte, intézik; a magyar bíróságoknak

és árvaszékeknek az osztrák bíróságokhoz intézett megkereséseikhez pedig az osztrák kormány költségére német fordítások csatoltassanak.

Ezen megállapodásban, bár nem felelt meg teljesen a magyar állam souverenitása iránti tekintetnek, mely meg kívánna, hogy hozzá is saját államnyelvén szerkesztett, illetve erre lefordított megkeresésekkel forduljanak, úgy, amint ezt legutóbb a múlt évben Haágában tartott nemzetközi jogsegély iránti kongresszus az abban résztvevett államokra nézve megállapította, de tekintettel az Ausztriához való kivételes viszonyunkra és arra, hogy bíróságaink többnyire értik a német nyelvet, megnyugodtunk, mint Ausztriának a fordítási költség viselésének magára vállálásával szemben tett oly concessióban, mely lehetővé tette, hogy úgy az osztrák, mint a magyar bíróságok kölcsönös megkereséseiknek, egyformán, azonnal beérkezésük után, amint ezt a valódi reciprocitás meg kívánja, eleget tehettek és pedig mindegyik állam részéről, a másikkal a fordításokkal való megterhelése nélkül.

A cseh-német nyelvrendeletek kibocsátásával azonban a helyzet teljesen megváltozott, különösen az ezekkel majdnem egyidejűleg kibocsátott osztrák—magyar nyelvrendeletek folytán, melyekkel az osztrák kormány, a magyar igazságügyminiszter kényszerű beleegyezésével megszüntette az addig, 25 éven át fenállott gyakorlatot, amennyiben most a magyar nyelvű megkereséseket lefordítás végett, úgy mint a Bach-rendszer alatt, ismét Bécsbe rendelte küldeni, minden elfogadható, akár czélszerűségi, akár pénzügyi vagy kényszerítő ok nélkül, ha csak azért nem, hogy a magyar megkereséseket is Bécsben centralisálva, a különböző nemzetiségek kedvéért különböző nyelvű fordításokkal kedveskedhessék azoknak; míg ellenben az osztrák bíróságok saját megkereséseiket, tovább is, német nyelven, sőt most már a legkülönbözőbb nyelveken intézik a magyar bíróságokhoz, magyar fordítások csatolása nélkül.

Az osztrák kormány költségére azelőtt nálunk eszközölt német fordítások csatolásának mellőzése és különösen a fordításoknak Bécsben való centralisatiója azonban érzékenyen sújtja a magyar igazságszolgáltatást Ausztriával való viszonyában és jogosulatlan előnyben részesíti az osztrák igazságszolgáltatást Magyarországhoz való viszonyában, mert míg az osztrák bíróságok a magyar bíróságok és árvaszékek megkereséseinek, a német fordítás csatolásának mellőzése folytán csak a hozzájuk beérkezett iratoknak az osztrák igazságügyminiszterhez történt felterjesztése, ott eszközölt lefordítása és onnét való visszaküldése után tesznek eleget, amely idő alatt a magyar jogkereső felek érdekei Ausztriában állandóan veszélyeztetnek, addig az osztrák bíróságoknak a magyar bíróságokhoz intézett német megkeresései nálunk most is azonnal fordítás nélkül is, akadálytalanul foganatosíthatnak és így az osztrák jogkereső felek érdekei Magyarországon teljesen egyenlően saját állampolgáraink érdekével megóvatnak.

Ezen viszás helyzet következményeinek illusztrálására álljon itt egy példa: A magyar gyáros, ha az itthon folyamatba tett perben az adós vagy tanuk Ausztriában kihallgatandók, ami mindennapi eset, vagy ha ott végrehajtás foganatosítandó, esetleg éveken át sem jut célhoz vagy célját teljesen eltéveszti, mert a fordítások eszközöléséig és elintézéséig a tanuk elköltözködnek vagy elhalnak, az adós Ausztriában mások által megexequáltatik vagy tönkre megy mielőtt még a magyar bíróság megkeresésének foganatosítására rá kerülne a sor; ellenben az osztrák megkeresésekre nézve Magyarországon teljes paritás létezőn, mindezen hátrányok elesnek.

Ezen segíteni két mód kínálkozik: vagy az előbbeni gyakorlatot, mely czélszerűség és méltányosság tekintetében teljesen bevált, kell helyreállítani és továbbra is megköve-

telni az osztrák kormánytól, hogy a kölcsönös jogsegély érdekében, mely különben is nagyobb mértékben forog fen Ausztria, mint hitelezőink hazája részéről, ő viselje tovább is a magyar megkeresésekhez a mi érdekünkben csatolandó, de az osztrák bíróságok nyelvismeretének hiánya folytán szükségessé váló fordítások költségeit; vagy pedig ha ettől vonakodik, az egyenlő elbánás érdekében követelnünk kell, hogy az osztrák bíróságok megkereséseikhez magyar fordításokat csatoljanak, melyek nélkül megkereséseik fogantatását meg kellene tagadnunk, viszont mi, saját érdekeink megóvása tekintetéből, bíróságaink megkereséseire német fordításokat csatolnánk.

Ezzel nemcsak annak vennők elejét, hogy Ausztria saját nyelvbéli fogatkozásait és bíráinknak a német nyelvben való jártasságát, a mi rovásunkra, hasznára fordithassa, hanem annak is, hogy bíróságaink, melyek amugy is a tömeges osztrák megkeresések következtében már-már az osztrák bíróságok fiókjaivá váltak, igaz hivatásuktól elvonatnak és fordító intézetekké válnak.

De elejét vennők ezen szabályozás által annak is, hogy Magyarországon az osztrák bíróságok a magyar bíróságok hivatalos támogatásával országsszerte germanisáljanak és a magyar feleknek, gyakran ezeknek vesztére, általuk meg nem értett nyelven szerkesztett, hivatalos iratokat, törvény ellenére, megmagyarázás nélkül, kézbesítenek; másrészt pedig Ausztriában az által, hogy ott a feleknek magyar szövegű hivatalos iratokat fordítás nélkül kézbesítenek (mint-hogy ott csak a bíróságok részére csatolnak fordításokat) Magyarország ellen, akarata ellenére, látszólag indokolt *animositást* keltenek, mert azt hiszik, hogy a cseh nyelvrendeletek módjára most már Magyarország is saját nyelvét akarja reájok erőszakolni.

Kétségtelen, hogy kormányunk, annak idején, több erélylyel megakadályozhatta volna az akkori osztrák igazságügy-minisztert, *Gleispach* grófot, a magyar igazságszolgáltatás ellen intézett támadásában, ha a helyett, hogy az Ausztriával szemben tanusított engedékenységgel megelégszik azzal, hogy a reciprocitás látszatának kedvéért, a magyar bíróságokat utasította, *szükség esetében*, a német megkereséseket *saját költségünkön* való lefordítás végett szintén az igazságügy-miniszterhez felterjeszteni, ami által csak terheinket szaporítjuk, *anélkül*, hogy a magyar megkeresések gyorsabb fogantatását Ausztriában elérnénk, érdeme szerint, a jogsegélyt ilyen egyenlőtlen alapon Ausztriától megtagadja; az azóta szerzett tapasztalatok pedig, melyeket ugy a budapesti ügyvédi kamarában, mint a képviselőházban többen ismételtelen felpanaszoltak, kormányunknak most már elodázhatatlan kötelességévé teszik a bajt, kellő erélylyel orvosolni, mert minél tovább tőrjünk ezen állapotot és minél több kormány váltja fel egymást Ausztriában anélkül, hogy a cseh nyelvrendelet szerzőjének hibáját Magyarországgal szemben jóvá tenné, annál inkább meggyökeresedik annak a reciprocitásról tanusított azon felfogása, hogy az csak a megkeresések kölcsönös elfogadásából áll, azok mikénti teljesítése pedig a megkeresett állam belügyét képezi és így annál nehezebb lesz ezen felfogásnak megváltoztatása.

Dr. Huszár Kálmán,

ügyvéd.

Különfélék.

— A postai kézbesítés érdekében a következő sorokat kaptuk:

Az általános perrendtartás reformja küszöbén ismételtelen felhívjuk az illetékes körök figyelmét egy oly kérdésre, mely nem vág ugyan bele az elvek vitájába, de a *kezelés egyszerűbbé, pontosabbá, olcsóbbá tételét eredményezné. Szüntessük meg a bírósági kézbesítők területét s bizzuk a bírósági kézbesítéseket a magyar királyn postának sokkal alkalmasabb és jártusabb*

közegeire. Ezen változtatás előnyei számtalanok. Mindenekfelett a postaközegek ismeretes lelkiismeretességét említem. Bizonyára nem fognak *üzletszerűen* foglalkozni a «visszajelentések»-kel. Jártasabbak és gyakorlottabbak is a postások s nem fog annyi tévedés előfordulni a bírósági kiadmányok idegen helyre való kézbesítésével. Azonfelül ezen eljárás sokkal olcsóbbnak is látszik, mert a postakézbesítéseknel a munkafelosztással járó munkamegtakarítás is sokkal jobban tud érvényesülni: de meg a postánál levő gyakorlott, pontos és szakszerű ellenőrzés is nagyban fokozza a kézbesítő közegek szorgalmát s nagyban csökkenti a közegek idővesztegetése miatt előálló költségszaporodást.

— A kir. Curiához a folyó év elmúlt kilencz hónapja alatt beérkezett 18,164, a múlt évi hátralékokkal együtt elintézendő volt 24,841 ügy. Elintéztetett 16,122, hátralék 8719. A múlt év megfelelő szakához képest 397-el kevesebb érkezett be, 749-el kevesebb volt elintézendő, 362-vel kevesebb intéztetett el s a hátralék kevesebb 387-el.

— A kiadvány félívre irandó. Az adminisztrációt érintő 10 igazságügyminiszteri rendelet egyike elrendeli, hogy ha valami jelentés, átirat stb. elfér egy félíven, ne írják azt egész ívre. Lengyel Imre, hajduszoboszlói járásbíró ur felhívja figyelmünket arra, hogy ugyanezt már Pauler az 1874 szept. 16-án kelt 27334/1874. I. M. számú rendeletével meghagyta, így szólván:

«Ezentul *mindennemű* írásbeli jelentés, átirat, kiadvány stb., mely az irodai használatra szállított papíroveknek egy vagy két oldalára elfér, *csakis félívre irassék.*»

Csak aztán feledésbe ne menjen ez a rendelet is, amint sok helyütt elfeledték az elmúlt neg ed században érvényben volt rendeletet.

— A Muzsik-féle bűnügyben, melyet a múlt héten a budapesti kir. törvényszék tárgyalta, a következő kérdéseket tette fel a bíróság. Az esküdtszék csak az utolsó kérdésre felelt igennel.

I. csoport.

1. sz. főkérdés.

Bűnös-e A. vádlott abban, hogy 1900 július 8-án este 9 óra tájban Budapesten, a Teleky-tér 5. sz. háznál ölési szándékkal, de anélkül, hogy szándékát előre megfontolta volna, egy forgópisztolyból B.-re intézett lövésekkel, ez utóbbit jobb arczfélén találta, azonban a halálos eredmény vádlott akaratán kívül be nem következett?

Igen vagy nem?

Ha igen:

2. sz. mellékkérdés.

Vádlottnak a főkérdésben leírt cselekménye a B. által az ő személye ellen intézett vagy azt fenyegető jogtalan és közvetlen megtámadásnak elhárítására szükséges volt-e?

Igen vagy nem?

Ha nem:

3. sz. mellékkérdés.

Vádlott a főkérdésben leírt cselekményét a jogos önvédelem határainak félelemből vagy ijedtségből vagy megzavarodottságból származott túlhágásával követte-e el?

Igen vagy nem?

Ha az 1. sz. főkérdés «igen»-nel, a 2. és 3. sz. mellékkérdések pedig «nem»-mel döntendők el:

4. sz. mellékkérdés.

Vádlottnak a főkérdésben leírt cselekményre irányozott szándéka az előzőleg B.-vel folytatott dulakodásból kifejlődött erős felindulásban keletkezett-e és ezen felindulásban rögtön végrehajtatott-e?

Igen vagy nem?

Ha igen:

5. sz. mellékkérdés.

Az előző kérdésben említett erős felindulást az okozta-e, hogy B. a vádlottat jogtalanul súlyosan bántalmazta, jelesül, hogy vádlottat erősen arcba vágta vagy összekarmolta és a cselekmény ezen felindulásban rögtön végrehajtatott-e?

Igen vagy nem?

Ha az összes előző kérdések (1-5. sz.) «nem»-mel döntöttek el:

6. sz. kiegészítő főkérdés.

Bűnös-e A. vádlott abban, hogy 1900 július 8-án este 9 óra tájban Budapesten, a Teleky-tér 5. sz. háznál B. testét szándékosan, de ölési szándék nélkül egy forgópisztolyból reá sütött lövésekkel akként bántalmazta, hogy ez által B. 20 napon túl gyógyult testi sértést szenvedett?

Ha igen:

7. sz. mellékkérdés.

Vádlottnak a 6. sz. kiegészítő főkérdésben leírt cselekménye a B. által az ő személye ellen intézett vagy azt fenyegető jogtalan és közvetlen megtámadásnak elhárítására szükséges volt-e?

Igen vagy nem?

Ha nem:

8. sz. mellékkérdés.

Vádlott a 6. sz. kiegészítő főkérdésben leírt cselekményt a jogos önvédelem határainak félelemből vagy ijedtségből vagy megzavarodásból származott túlhágásával követte-e el?

Igen vagy nem?

II. csoport.

1. sz. főkérdés.

Bűnös-e A. vádlott abban, hogy 1900 július 8-án este 9 óra tájban Budapesten, a Teleky-tér 5. sz. háznál ölési szándékkal, de anélkül, hogy e szándékát előre megfontolta volna, egy forgó pisztolyból C.-re reá lőtt, a halálos eredmény azonban vádlott akaratán kívül be nem következett?

Igen vagy nem?

Ha nem:

2. sz. kiegészítő főkérdés

Bűnös-e A. vádlott abban, hogy 1900 július 8-án este 9 óra tájban Budapesten, a Teleky-tér 5. számú háznál C. 1102. sz. rendőrt forgó pisztolyból reá irányított lövéssel hivatalos eljárásában erőszakosan akadályozta?

Igen vagy nem?

A Huszadik Században Balogh Jenő hosszabb dolgozatot közöl a magyar büntető törvénykönyvek módosításáról.

— **A Döntvénytár** III. folyamának XVII. kötete jelent meg a Franklin-Társulat kiadásában.

— **A volt határőrvidéki házközösségek** czime alatt dr. Stassik Ferencz nagybecskereki ügyvéd igen értékes tanulmányt irt, melyben a haldokló félben levő intézmény történetét, jogi természetét és jelenlegi helyzetét fejtegeti. A mű a meglevő anyagot minden oldalról teljesen feldolgozta. Szerző széles körű történeti kutatásra és az intézménynek közvetlen közelből való ismeretére támaszkodott a munka megírásánál.

A dr. Márkus Dezső által szerkesztett Jogi Lexicon III. kötete e hó folyamán jelenik meg.

Nemzetközi Szemle.

— **Az új osztrák perrendtartás** hatásairól a következő adatok számolnak be:

1898-ik évben elintéztetett az egész birodalomban 6885 járásbíróaságtól felebbvitt ügy. Az első és másodfoku eljárás együtt 6 hónál kevesebb ideig tartott 5172, 6 hó és egy év közti ideig 1591, egy és két év közti ideig 102, két évnél tovább 20 esetben. (Ez utóbbi két kategóriába csak a régi eljárásból átvett ügyek tartoznak.) A felebbezési eljárásban egy hónál rövidebb idő alatt intéztetett el 3385 ügy, egy és 3 hó közt 3118, 3 és 6 hó közt 373, hat hónál hosszabb idő alatt 9 ügy.

1418 törvényszéki ügyből hat hónál kevesebb idő alatt intéztetett el 814, hat hó és egy év közt 567, 1 és 2 év közt 32, két évnél hosszabb idő alatt 5 ügy. A felebbezési eljárásban 712 ügy elintézése egy hónál kevesebb ideig tartott, 653 ügy egy és három hó, 51 ügy 3 és hat hó közti ideig, 2 ügy hat hónál hosszabb ideig tárgyalatott.

A legfőbb bírósághoz 1899 első felében érkezett 1622

ügy. Ezek közül 179 ügy elintézése *mind a három fokon* nem tartott tovább hat hónál; 1030 ügy mind a három fokon 6 hó és 1 év közt, 373 ügy 1 és 2 év közt nyert elintéztést, 40 ügy háromfoku tárgyalása két évnél tovább tartott.

Megjegyezzük, hogy e statisztika még kedvezőbb színben tűnik fel, ha meggondoljuk, hogy a régi eljárás korából származott ügyek rontják a statisztika egyöntetűségét és hogy a lengyel bíróságok adatai a többiek átlag számait igen hátrányosan befolyásolják.

— **A német ügyvédek segítő pénztárának** 1900. évi szeptember 27-én Lipcsében tartott tizenhatodik rendes közgyűlésén előterjesztetett az 1899/900. üzletévről szóló jelentés. E szerint a pénztárnak 4325 tagja van a tavalyi 4224-gyel szemben. Allaptőkéje 644,687 márka 95 fillérről 706,011 márka 30 fillerre emelkedett. A 17. üzletévben felhasználható segítő-alap összege 91,917 márka 17 fillerre rug.

— **Németországban** a f. évi október 1-én lépett életbe az új katonai bünvádi perrendtartás. Az új törvény a vádelv, a szóbeliség és nyilvánosság alapján rendezi a katonai igazságszolgáltatást s ezzel hatályát veszti a régi, inquisitorius, írásbeli, titkos eljárás, melynek alapja, az 1845-ben kelt Militärstrafgerichtsordnung, több-kevesebb módosítással maiglan is érvényben van. Évtizedek óta kísérleteztek már különböző javaslatokkal; katonai s polgári jogtudósokból álló bizottságok több ízben tették megvitatás tárgyává e tervezeteket s a parlament több ízben intézett felhívást a birodalmi kancellárhoz a perrendjavaslatok irányelveire nézve. Közben a 70-es években a katonai büntetőjog anyagi része már kodifikáltatott, de az alaki büntetőjog kodifikálása még sokáig nehézségekbe ütközött. Nem érdektelen, hogy Bajorország, melynek Feuerbach készítette büntető kodexe (1813-ból) a német államokra nézve hosszú ideig forrásmű volt, a katonai büntetőjog terén is a legkorábban lépett a reformok terére s már 1869-ben oly katonai alaki büntetőjogot létesített, mely accusatorius rendszeren nyugodott s a jury intézményét is elfogadta. Az a körülmény, hogy Németországban a kodifikáció munkája befejezést nyert, remélhetőleg siettetni fogja nálunk is a katonai büntetőjog reformját és valószínű, hogy a kormányoknak 33 év óta hangoztatott ígéretei végtére valókká fognak válni.

— **A német örökjogot** tárgyalja *Brcherdt* munkája. (Das Erbrecht und die Nachlassbehandlung.) Tüzetes monografiája akar lenni az örökjognak. Eddig az első kötet jelent meg Boroszlóban (Kern). Ára 6 márka.

— **Az esküről** érdekes munka jelent meg *Hubrich* bíró tollából. Azt a kérdést tárgyalja, vajon az eskü felekezeti legyen-e vagy felekezet nélküli. («Konfessioneller Eid oder religionlose Beteuerung»). Szerző szerint a bíró nincs hivatva az esküt kivenni, hanem a lelkész; a bíró csak asszistálna az aktusnál; ha ez nem lehetséges, akkor inkább helyes az esküt teljesen kivetkőztetni konfessionális jellegéből.

— **A porosz bírakat** ujabban számos irat támadja. Minden oldalról azt vetik szemére a bírói karnak, hogy a dekadencia korszakát éli, úgy a megbízhatóság, mint a tudomány tekintetében. Ezen támadásokkal foglalkozik *Viezens* ily című füzet: Die Taugenichtse. Szerző védi a bírói kart.

— **A graphologia**, mely tudvalevőleg az ember jellege s kézirása között fenálló kapcsolatosság szabályait kutatja, Francia- s Németországban már nagy irodalmat teremtett. Az utolsó három esztendőben nem kevesebb, mint hat graphologiai kézi könyv jelent meg, azonkívül három folyóirat szolgálja a graphologia-ügyet s hivatalosan és magánuton nagy arányokban gyűjtik a tanulmányozásra alkalmas materiát. Az e tárgyu vizsgálódások kétségtelen fontosságuk a practikus büntetőjogászra nézve s messze kiágazó következményekkel járna, ha a tanulmányok sikert mutatnának fel. Értékesíthetők volnának ezen eredmények egyrészt az okirathamisításnál, vagy pl. a névtelen levelek tárgyában követett eljárásnál, másrészt — némely írók szerint — egyes esetekben az identifikációnak is alkalmas eszköze lehet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az ügyvédi nyugdíj. Dr. Nagy Dezső budapesti ügyvéd, kamarai titkártól. — Igazságügyünk 1899. évben. — *Törvénykezési Szemle:* A sértett fél jogorvoslata. Vargha Ferencz főügyész helyettestől. — Jogszolgáltatás a Keleten. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. főügyész utasítása a BP. 110. §-a második bekezdésének alkalmazása tárgyában. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ügyvédi nyugdíj.

(A kamarai küldöttek országos értekezlete.)

Az újabb socialistikus alakulatok elől az ügyvédek sem térhettek ki. Az általános gazdasági fejlődési irány az ügyvédséget csaknem oly intensive érinti, mint egyéb kereseti ágakat. Az ügyvédség az általános nemzetgazdasági munkaságban szintén egyik tényező, habár nem directe productiv, de a közvetlenül productiv foglalkozásoknak egyik elmaradhatatlan velejárója: olaj a tengely és a kerék között, célja az összeütközések és surlódások lehető elhárítása: a közvetlen termelő foglalkozások sikerét biztosító eszköz.

Az ügyvédi hivatás éppen ezen negativ természeténél fogva, habár nem vonhatja is ki magát a többi nemzetgazdasági termelő hivatások általános hatása alól, de bizonyos tekintetben mégis külön állást foglal el azokkal szemben.

Ez a külön állás a legújabb időkig praegnans módon jutott kifejezésre különösen Franciaországban, a hol az ügyvédség a continensen a fejlődés legmagasabb fokát érte el. Az ügyvédség Franciaországban a lehető legszabadabb pálya, a melynek szellemi tekintetben a legmesszebb menő kedvezmények nyújtatnak, de ugyanakkor anyagi biztosítás majdnem semmi. A francia ügyvéd tiszteletdíját nem perelheti, s ha ezt mégis tenné, az ügyvédek tanácsa őt az ügyvédek sorából törli, s ez a felfogás még jelenleg is uralkodik Franciaországban. Hogy mennyiben helyes ez és mennyiben nem, az más kérdés, de tény az, hogy Franciaországban ez egy századokra visszanyúló történeti fejlődés eredménye, hogy e mellett a francia ügyvédség igen jól meg volt, de sőt eszményképül szolgált a többi continentális államoknak.

E többi államok «gyakorlatiasabb» szempontból fogták fel az ügyvédséget és azt inkább a számlára dolgozó hivatások közé sorolták be, de sőt nem nélkülözték az egyéb iparágakban uralkodó céhrendszert sem, midőn csaknem mindenfelé a numerus clausus elvét tették irányadóvá.

Ugy a francia ideális felfogás, mint az egyéb continentális céhrendszer mellett ügyvédi nyugdíjügyről szó alig eshetett, mert az első azt fogalmilag kizárta, az utóbbi pedig feleslegessé tette. A zártkörű, céhbéli ügyvéd élete fogytaig mentve volt az anyagi gondoktól. Ha ő egyszer a céhbe jutott, többé nem dolgoznia, csak dolgoztatnia kellett és módjában volt családja részére megfelelő tőkét gyűjteni.

A magyar ügyvédség e két irányzat között bizonyos külön állást foglal el, mert sohasem emelkedett a francia ügyvédség ideális magaslatára és másrészt a mi igazságügyi szervezetünk az ügyvédeknek zártzámu céhrendszerét sem ismerte.

A magyar ügyvédség szerves kapcsolatban volt a vármegyei szervezettel. A határok a kettő között elmosódtak. Most pedig, midőn államéletünk modern irányban, nagy át-

alakulásokon ment át és az ügyvédség külön hivatásszerű foglalkozási ággá fejlődött és külön törvényes testületekké tömörült, egészen új nemzetgazdasági helyzetbe jutott. A szabad ügyvédséggel járó versenyzés a megélhetési viszonyokat nehezítette, minek folytán mind és mind jobban eltűnt annak a lehetősége, hogy az ügyvédi foglalkozás minden egyes tagjának annyi keresetet nyújtson, amennyiből takarítani és oly tőkét lehetne gyűjteni, hogy az ügyvédnek munkakép telensége esetére neki, halálával pedig családjának a szükséges megélhetési eszközöket megadja.

Hozzájárult mindezekhez az is, hogy míg régebben állami szervezetünk mellett az ügyvéd bizonyos ideig tartó ügyvédkedés után csaknem kivétel nélkül a tisztviselői karba lépett át, addig mai igazságügyi és közigazgatási szervezetünk ezt már csaknem lehetetlenné teszi.

Elemi erővel tört tehát utat magának az a felfogás és az a vágy, hogy az ügyvéd a mai állami, társadalmi és gazdasági szervezet mellett magának és családjának a munka beszüntetése utáni időre megfelelő existenciát, másszóval: nyugdíjat biztosítson. Ezzel egyszersmind az általános gazdasági iránynak is hódolt, amely nagy erővel vetette fel, nemcsak az egyes honoratior foglalkozási ágak, hanem a közönséges munkás biztosítási és nyugdíj ügyet is.

És e részben a magyar ügyvédség jár elől Európa összes országai között. S ha Magyarország gazdasági fejlődése nem olyan előrehaladott mint egyes nyugati államoké és mégis ő volt kezdeményező az ügyvédi nyugdíj terén, az éppen előbb jellemzett külön fejlődéséből folyó helyzetének következménye.

Tény az, hogy az ügyvédi nyugdíj-ügy szervezése és rendezése ma nálunk erős lendületben van. Az országos ügyvédi kongresszusok adták meg erre a lökést. Az intézet alapja le van rakva azokban a munkálatokban és alapszabály tervezetekben, melyeket a budapesti ügyvédi kamara készített, és annak közgyűlése pedig elfogadott.

A budapesti kamarához eddigelé hat kamara csatlakozott, melyek az alapszabályokat elfogadták és a nyugdíjintézet létesítése céljából társulási szándékukat kijelentették.

Az igazságügyminiszter, ki eleintén mereven elutasító álláspontot foglalt el e törekvással és mozgalommal szemben, újabb megfontolás alá vevén a dolgot, ma ő is segítő jobbát nyújtja az ügyvédi kamarák felé, közreműködni kíván az intézet létesítése és szervezése körül. Kész megfelelő törvényhozási intézkedéseket is initiálni, hogy e módon a kamaráknak tagjaikkal szemben a nyugdíjárulékok tekintetében való megadóztatási joga törvényileg is, kifejezetten elismeretessék.

Az ország valamennyi kamarája folyton napirenden tartja a nyugdíjügyet, buzgó lelkesedéssel vannak azon, hogy a mostani alkalmas pillanatot megragadva, gyors tempóban vigyék a megvalósulás felé.

Ennek a nagy arányokban megindult mozgalomnak egyik és pedig jelentőségteljes mozzanata volt a Budapesten legközelebb lefolyt és huszonegy kamara küldötteiből alakult országos értekezlet is. Az értekezlet célja az egységes actio létesítése volt. Kölcsönös felvilágosítás és meggyőzés, a felfogásokban nyilvánuló ellentétek megnyugtató megoldása.

Az értekezlet célját elérte. Tanácskozásai nyugodt mederben folytak le, anélkül, hogy a vita a kellő élénkséget nélkülözte volna.

Az értekezlet kifejezést adott azon óhajának, hogy a nyugdíjintézet létesítése és az abban való részvétel minden kamarára és a kamarák minden egyes tagjára általános kötelező módon törvényileg állapíttassék meg.

Ezzel vetette meg a nyugdíjintézet legszilárdabb bázisát, mert erkölcsi támpontot nyújtott általa a kormánynak és a törvényhozó testületnek, hogy kényszerítő törvény hozatalába bátran belemehet, mert azt éppen azok kívánják, akik adózni fognak.

Részletesen megvitatták a budapesti ügyvédi kamara által elfogadott alapszabályokat, amelyeket némi módosításokkal magukévá tettek.

Szóval az actio minden irányban elő van készítve. Most már a kamarákon van a sor, hogy ezen az alapon közgyűléseikből az igazságügyi miniszterhez a megfelelő felterjesztéseket megtegyék.

Reméljük, hogy a buzgalom és lelkesedés ezután sem fog lankadni és az országos ügyvédi gyám és nyugdíjintézet egy vagy két év lefolyása alatt megkezdheti működését, ami a magyar ügyvédség fejlődésében korszakot alkotó mozzanatot fog képezni.

Dr. Nagy Dezső.

Igazságügyünk 1899. évben.*

Az 1900. év január hó 1-én életbelépő új bünvádi eljárás külső hatását már 1899-ben érezte büntető jogszolgáltatásunk szervezetére. Nevezetesen az igazszolgáltatásban a közérdek képviselőre hivatott kir. ügyészi szervezet átalakult, illetőleg az új bünvádi eljárás szellemében kibővült. A közvádnak a kir. Curianál való képviselőre hivatott koronaügyészi állás még 1899-ben betöltetett s a főügyészségek száma 5-ről 11-re emelkedett, úgy hogy most már valamennyi kir. ítélő tábla székhelyén egy-egy főügyészség működik. Egyébként, az ügyészi megbízottak új intézményétől eltekintve, a magyar állam jogszolgáltatásának szervezetében az 1899. évben lényeges változással nem találkozunk. A magyar anyaország területén a lefolyt évben is 385 kir. járásbiróság, 67 törvényszék, 11 kir. ítélő tábla s a kir. Curia állott a törvénykezés szolgálatában. A kir. ügyészségek száma (65) nem változott. A telekkönyvi hatósággal felruházott járásbiróságok száma 276-ra emelkedett. A közjegyzői kamarák száma 10, az ügyvédi kamaráké 27 volt. Végül 10 országos letartóztatási intézet, 2 államfogház, 4 javító- és 1 önálló közvetítő-intézet egészítette ki az igazságügy szervezetét.

A jogszolgáltatás személyzete az 1898. évi személyzethez képest szaporodást mutat. A birói és ügyészi kar 2872 tagot számlált, a bírák és albírák száma 72-vel, a főügyészek, alügyészek és ügyészek létszáma 18-csal nagyobb, mint 1898-ban. A fogalmazói segédszemélyzet, főként a jegyzők és aljegyzők számának emelése következtében 85-tel szaporodott, 1899. évi létszáma 1348. A kezelőtisztai segédszemélyzet létszáma 3152 volt, 87-tel nagyobb, mint a múlt évben. 1899-ben 269 közjegyző működött, 160 helyettesrel és jelölttel; az ügyvédek száma 4744 volt, akik 1929 ügyvédjelöltet foglalkoztattak. Szembeötlő, hogy az ügyvédjelöltek száma 1898-ról 1899-re 201-gyel szaporodott, az ügyvédeké 27-tel. Magán a budapesti kamara területén 1205 ügyvéd (az összes ügyvédek 25%-a) működött, s 742 ügyvédjelölt (az összes ügyvédjelöltek 38%-a) volt e kamaránál bejegyezve.

A kir. járásbiróságoknál az előző évről maradt ügyekkel együtt 2.102.327 polgári, 1.053.406 telekkönyvi és 408.214 büntető-, összesen tehát 3.563.947 ügy várt elintézésre. Az

év folyamán beérkezett 505,702 sommás per, ami a múlt évben beérkezett 511,583 sommás perrel szemben 5881 apadást mutat, arányszámban kifejezve 1.1%-ot, holott az 1897. évről az 1898. évre 8.9%-os emelkedés volt észlelhető. Az 1899. évben tehát az 1898. évről maradt 482,169 sommás perrel együtt 987,871 sommás per várt befejezésre, 52,344-gyel több, mint az előző évben. A beérkezett sommás perek 51.6%-át 100 koronáig terjedő perek tették ki (1898-ban 51%), a 101—400 koronáig terjedő perek 26.5%-kal (1898-ban 26%-kal), a 401—1000 koronás perek 7.7%-kal (1898-ban 8%-kal), 1000 koronánál magasabb összegre szóló perek 2.2%-kal (1898-ban 2%-kal), egyéb perek pedig 12%-kal (1898-ban 13%-kal) részesedtek a sommás perek számában. A sommás perek közül 475,529 fejeztetett be, ami a múlt évben befejezett 386,422 perrel szemben 89,107 emelkedést mutat. A befejezett perekhez számítva a szünetelő perek összes számát: 426,597-et, az év végén tiszta hátralékként mutatkozik 85,745 sommás per, ami a tavalyi 92,882 hátralékhoz képest 7137 apadást mutat. A contradictorius tárgyalás alapján végítéssel befejezett perek közül 54.8% (1898-ban 55.5%) 3 hónál kevesebb idő alatt, 23.5% (1898-ban 24.4%) 3—6 hó alatt, 13.7% (1898-ban 12.8%) 6—12 hó alatt, 6.1% (1898-ban 5.2%) 1—2 évig terjedő idő alatt, 1.9% (1898-ban 2.1%) 2 évnél hosszabb időtartam alatt fejeztetett be. Ezek a számok egyrészt azt mutatják, hogy a szünetelő perek közül az 1893. évi XVIII. tcz. 52. §-ának utolsó bekezdése alapján megszűnt ügyek csak 1899-ben kezdtek számottevő mennyiséget adni, másrészt azonban világot vetnek annak az okára is, hogy jöllehet — mint az alábbiakból ki fog tűnni — kevesebb tárgyalás tartatott, mégis több ügy fejeztetett be, mint 1898-ban. A hosszabb tartamu perek számának emelkedése úgy magyarázható, hogy a pertartam feltüntetése csak a sommás eljárással vévén kezdetét, a hosszabb tartamu perek csak a sommás eljárás életbelépte utáni későbbi években jelentkeznek nagyobb számban. A bírák tevékenységéről a következő számadatok tájékoztatnak: kitűzetett 596,790 tárgyalás, a múlt évi 601,035 tárgyalással szemben. Egymás mellé állítva a befejezett ügyek számát a megtartott tárgyalások számával, szembeötlő, hogy az ügyek elég jelentékeny részét tárgyalás nélkül fejezik be, ami ugyancsak azzal van összefüggésben, hogy a szünetelő perek egy része 3 évi szünetelés után megszűnván, a befejezett perek számát szaporítja. Áttérve a tárgyalások eredményére, azt látjuk, hogy érdemleges ítélet hozott 85,708 (1898-ban 92,234), meg nem jelenés, elismerés és lemondás alapján hozott ítéletek száma 151,408 (1898-ban 143,127). Egyezséget 59,620 (1898-ban 58,527) esetben kötöttek; a tárgyalások 60,270 esetben végződtek halasztással.

Egyezségi kísérlet iránt 4890 esetben terjesztettek elő kérelmet, amit a megelőző évek ugyanezen adataival szembeállítva, feltűnő apadást találunk. A létrejött egyezségek száma 1674 (1898-ban 1449).

Fizetési meghagyás iránti kérelem 184,265 érkezett; 10,104-gyel kevesebb, mint 1898-ban. A fizetési meghagyás iránt előterjesztett kérelmek 1897-ről 1898-ra 12%-os emelkedést, 1898-ról 1899-re 5%-os apadást mutatnak. Az előző években ugyanily szabálytalan ingadozásokat látni: 1895-ről 1896-ra 17%-os apadás, 1896-ról 1897-re 5%-os szaporodás jelentkezett. A kibocsátott 179,454 fizetési meghagyás 58,734 esetben támadtatott meg ellenmondással, ami 32.7%-nak felel meg, úgy hogy az ellenmondások számaránya kisebb, mint az előző éveké, ahol 38%-ra is ment.

A folyamatba tett rendes örökösödési ügyek száma 140,742, amelyek közül 120,003 esetben az eljárás hivatalból, 20,739 esetben pedig kérelemre indított meg. Az előző évi hátralékkal együtt 271,693 örökösödési ügy várt elintézésre, amely szám a múlt év 279,620 örökösödési ügyével szemben a munkateherben 7933 apadást jelent. Befejeztetett

* Az ország közállapotairól szóló miniszteri jelentés nyomán.

152,030 ügy, az elintézendő ügyek 56%-a (1898-ban 54%). A befejezett ügyek közül teljes átadással 83,6%-ért véget (1898-ban 90,1%). Az év végén folyamatban maradt 119,663 örökösödési ügy; ebből kir. közjegyzőnél állott tárgyalás alatt 42,397 ügy, úgy hogy a bíróság terhére eső hátralék 77,266. Örökösödési és hagyományi bizonyítvány iránti kérelem 4202 érkezett, 522-vel kevesebb, mint a múlt évben, ami arra vall, hogy ezt az egyszerű, tetemes idő- és költségmegtakarítással járó jogeszközt a közönség nem használja oly mértékben, mint kívánatos volna.

Anyakönyvi ügy 22,540 érkezett, úgy hogy a tavalyi hátralék hozzászámításával 24,210 ügy várt elintézésre. Ebből befejeztetett helytadó határozattal 19,157, elutasító határozattal 1744.

Végrehajtási ügy 344,876 érkezett, amihez a tavalyi hátralékot hozzáadva, elintézendő volt 355,251 ügy. Ebből ez év végéig befejeztetett 342,259 s így hátraléku maradt 12,992, 25%-kal több, mint az előző évben.

Telekkönyvi per 1001 várt elintézésre, szemben a múlt év 755 telekkönyvi perével. Ezek közül összesen 688 intéztetett el, és pedig ítélettel 449. Telekkönyvi ügy 1.049,649 volt elintézendő, s ebből 990,275 ügy fejeztetett be. 1899-ben 995,222 telekkönyvi bevezetés fogatosított.

Az 1900 január 1-ével életbelépő új bünvádi eljárás nagyon érezhető hatással volt a járásbíróságok bünygyi tevékenységére. Szembeötlő ugyanis a járásbíróságoknak az a törekvése, hogy a büntető ügyeket lehetőleg hátralék hagyása nélkül feldolgozzák, úgy hogy az új bünvádi eljárás szabályai már lehetőleg csak az ujonnan érkezett ügyekre alkalmaztassanak. Erre mutat az, hogy a vétségi és kihágási ügyekre vonatkozólag 1898-ról 1899-re kimutatott 56,233 hátralékkal szemben az 1899. év végén mindössze 15,706 hátralékos ügy szerepel, ami 72%-nyi apadásnak felel meg, dacára hogy az 1899-ben érkezett vétségi és kihágási ügyek száma az előző évben érkezettekhez képest 10,653-mal emelkedett. A vizsgálóbírói ügyeknek az év elején mutatózó 13,006 hátraléka az év végén 2693-ra csökkent, ami 79%- apadásnak felel meg. A büntetőügy megkeresések hátraléka 1313-ról 830-ra, a büntető vegyes ügyeké 5791-ről 1297-re szállott le.

A törvényszékeknél 1899-ben 668,251 rendes per és egyéb polgári ügy, 34,727 polgári felebbviteli ügy, 199,447 első- és másodfolyamodású büntetőügy várt elintézésre. Érkezett 679,249 polgári, 739,695 telekkönyvi, 696,371 büntető és fegyelmi, 193,724 elnöki beadvány; a beadványok összes száma ezek szerint 2.309,039. Az elintézésre váró perek közt volt csődügy és csődper 3049, örökösödési per 5744, váltó- és kereskedelmi per és ügy 145,149, czéggjegyzési ügy 7243, urbéri ügy 1705, telekkönyvi per 565, telekkönyvi ügy 443,450, sajtóper 359, bányaper és bányatelekkönyvi ügy 853, a többi megoszlik a birtokbíróági, házassági, tengerészeti és zsellérperek közt. Elintéztetett 617,425 ügy, ami 92,4%-nak felel meg. Az elintéztett ügyek számából 19,502 rendes per, 138,444 kereskedelmi és váltóper, 428,445 telekkönyvi ügy. Az összes ügyekben az év elején mutatózó 48,777 hátralék az év végén 50,826-ra nőtt, ami 4,2%-nyi emelkedésnek felel meg. Mindezen polgári ügyek befejezésében ítélet 67,759 esetben, egyezség 1471 esetben szerepelt.

A házassági perek ügyforgalma a következő számokból tükröződik vissza: 1899-ben 3702 rendes eljárású per tétetett folyamatba, míg 1898-ban csak 3359, 1897-ben 3556. Az elintézésre váró perek száma évről-évre növekszik: 1897-ben 8270-et, 1898-ban 9976-ot, 1899-ben már 11,045-öt tett. Ebből 63 semmiségi, 140 megtámadási és 10,842 bontási per volt. Az év végeig 3040 házassági pert fejeztek be, úgy hogy az év végén tárgyalás alatt maradt 8005. Jogerős érvénytelenítő ítélettel 25, felbontó ítélettel 1811 házassági per ért véget, s így a kivételes eljárás alá tartozó (a házassági törvény 107., 115., 141. és 142. §-ai alapján indított) perek

közül felbontással végződött 52 perrel együtt 1888 esetben bontatott fel a házasság. 1898-ban a felbontott házasságok száma 1343 volt.

A kir. törvényszékekhez másodfokban leendő elbírálás végett 27,067 ügy érkezett. Ezek közül 19,786 felebbezés következtében, 5161 felülvizsgálat céljából s 2120 ügy fel-folyamodás tárgyaként. A felebbezhető járásbíróági sommás perekre (az érkezett 100 koronán felüli perek s a hátralékos pereknek a 100 koronán felüli perekre eső hányada, melyek együtt 462,925 számban állapíthatók meg) 19,786 felebbezés esik, ami 4,4%-nak felel meg (1898-ban 4,1%). A járásbíróságoktól felülvizsgálat alá terjeszthető perek száma (az érkezett 100 koronán aluli perek száma, hozzáadva az előző évről hátralékban maradt perek számának a 100 koronán aluli perekre eső %-át: 51%-ot) 507,309-re léven tehető, s a tárgyalt évben a törvényszékeknél 5161 ügy kerülén felülvizsgálat alá, a felülvizsgált ügyek arányszáma 1,1% (1898-ban 1,1%).

Ha a használt jogorvoslatok számát az érdemleges ítéletek számához viszonyítjuk, a következő eredményre bukkanunk: Érdemleges járásbíróági ítélet hozatott 85,708. Ebből felebbezés alá került 19,786, felülvizsgálat alá 5161. A felebbezés alá került ítéletek az összes ítéleteknek tehát 23%-át, a felülvizsgálat alá kerültek pedig 6%-át tették ki. 1898-ban ugyanezen arányszámok 21%-ot, illetőleg 5,6%-ot tettek. Szembeállítva az egyes táblák kerületében a járásbíróági ítéleteket a felebbezésekkel, azt látjuk, hogy a felebbezett ítéletek arányszáma az országos átlagot a pécsi tábla területén (23,6%), de kivált a budapesti tábla területén (47,5%) haladja meg, a többi táblák területén ez arányszám az országos átlagon alul marad, legkisebb a kolozsvári tábla területén (16%). A felülvizsgálatok tekintetében az országos átlagnál (6%), magasabb az arányszám a budapesti tábla területén (12,5%) és a marosvásárhelyi tábla területén (7,1%), míg a nagyváradi tábla területén legjobban alatta marad (4,5%).

A felebbvitt ügyek közül, amelyek száma az előző évről maradtakkal együtt 34,727-et tett, 26,620 fejeztetett be, még pedig helybenhagyó határozattal 13,708 (51,5%), megváltoztató, megsemmisítő vagy feloldó határozattal 9845 (37%). A felebbviteli tárgyalások összes száma 22,715, a nyilvános előadásoké 5993. A tárgyalások közül contradictorius volt 19,316. A felebbvitt ügyekben 12,315 érdemleges ítélet, 832 pert befejező végzés hozatott, a törvényszék előtt kötött egyezség után pedig 280 ügy fejeztetett be. Az év végén folyamatban maradt összes felebbviteli ügyek száma 8107.

A büntető ügyek elintézése körül a törvényszékeknél hasonló fokozott tevékenységet észlelhetünk, mint a járásbíróságoknál: a büntető ügyek szaporodtak, az elintéztett ügyek számaránya nagy mértékben emelkedett. A vizsgálatok hátraléka, amely az év elején 6875-öt tett, az év végén 2314-re apadt le, ami 66%-os csökkenést jelent. Hasonlóképpen a bünpereknek az év kezdetén mutatózó 13,008 hátraléka az év végén 10,305-re szállott le, ami 21%-os apadásnak felel meg. A járásbíróságoktól felebbvitt büntető ügyek közül az év elején még 774 maradt hátralékban, az év végén 468 (a csökkenés közel 40%). A hátralékok ez apadását annál jelentékenyebbnek kell tekintenünk, mivel az érkezett új bünperek száma is, meg a járásbíróságoktól felebbvitt büntető ügyek száma is tetemesen emelkedett: 69,319-ről 81,429-re, illetőleg 14,203-ról 17,505-re.

A törvényszékeknél elintézendő volt 41,062 bünvizsgálat, befejeztetett 38,748 (94%). Elintézésre váró bünper volt 94,437, befejeztetett 84,132 (89%). Felebbvitt ügy befejezésre várt 18,279, elintéztetett 17,811 (97%). És pedig helybenhagyó határozattal 13,089 ügy, vagyis az elintéztett felebbvitt büntetőügyeknek 73%-a fejeztetett be, míg a többi meg-másító feloldó vagy egyéb határozattal intéztetett el. Ezekon kívül megkeresés és egyéb büntetőügy volt elintézendő

40,215, amelyből 40,017 el is intéztetett. Jövedéki, helyesebben pénzügyi kihágási ügy 5454 várt elintézésre, befejeztetett 4442.

A kir. ítélő táblánál elintézendő ügy volt a sommás felebbviteli ügyeken és az elnöki és fegyelmi ügyeken kívül összesen 129,769. Ezek közül polgári ügy 48,522, urbéri 579, váltó, kereskedelmi és csődügy 9315, bányaugy 31, büntetőügy 70,245, pénzügyi kihágási ügy 1077. Az elintézésre váró ügyek közül 118,364 ügy (91·2%) fejeztetett be, még pedig 78,640 ügy ülésben, 39,904 ülésen kívül. Az ügy érdemében hozott határozattal 61,537 ügy (52%) nyert elintéztetést, 3838 ügyben (3·2%) a felebbvitel visszautasított, 52,989 ügy pedig (44·8%) rendkívényileg, vagy a felebbvitel visszavonása következtében intéztetett el. Legkisebb hátralék maradt az urbéri ügyek elintézésében (5·7%), legnagyobb a váltó, kereskedelmi és csődügyeknél (16·7%). Polgári ügyekben 23,761 határozat hozatott az ügy érdemében, ebből helybenhagyó 13,188 (55·5%), egészben megváltoztató 4603 (19·4%), részben megváltoztató 3468 (14·6%), megsemmisítő 681 (2·8%), feloldó 1821 (7·7%). A felebbvitt váltó, kereskedelmi és csődügyekben a határozat helybenhagyó 2741 ügyben (60·8%), egészen megváltoztató 749 ügyben (16·6%), részben megváltoztató 592 ügyben (13·2%), megsemmisítő 131 ügyben (2·9%), feloldó 294 ügyben (6·5%). Büntetőügyekben a kir. táblák érdemleges határozattal 19,163 ügyben (59·6%) hagyták helyben az alsóbírói ítéletet, 2624 ügyben (8·2%) egészben, 7476 ügyben (23·2%) részben megváltoztatták, 850 ügyben (2·6%) megsemmisítették, és 2070 esetben (6·4%) feloldották. A sommás felebbviteli ügyek forgalmát a kir. ítélő táblák előtt a következő adatok mutatják: Elintézésre várt 2034 felülvizsgálati ügy és 149 felfolyamodás, elintéztetett 1810 felülvizsgálat (88·9%) és 139 felfolyamodás (93·3%). Ami a befejezés módját illeti, a befejezett felülvizsgálati ügyek közül egészen helybenhagyó határozattal 981 ügy fejeztetett be (54·2%), egészben feloldó határozattal 166 (9·2%). A többi ügyek visszautasítás, áttétel, megváltoztatás, stb. által intéztettek el s a befejezett ügyek 36·6%-át teszik. A befejezett felfolyamodások közül egészen helybenhagyó határozattal döntetett el 41 (29·5%), feloldó vagy megsemmisítő határozat nem hozatott.

A kir. Curianál az elnöki és alapítványi ügyek kivételével 30,385 ügy várt elintézésre, amelyek közt a büntető ügyek szerepelnek legnagyobb számmal: 17,045-tel, (56·0%). A polgári ügyek száma 9765 (32·1%), a váltó, kereskedelmi, csőd- és bányaugyeké 1604 (5·3%), az urbéri ügyeké 134, a fegyelmi ügyeké 748, a felszólamlási ügyeké 218, sommás ügyeké 871. Az összes elintézendő ügyek közül befejeztetést nyert 23,708 (78%) és pedig helybenhagyó határozattal 13,908 (58·7%), visszautasító határozattal 4746 (20%), megváltoztató határozattal 3081 (13%), feloldással 276, megsemmisítéssel 127. A többi elintézés rendkívényileg történt.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A sértett fél perorvoslata.

Midőn a BP.-al a vádrendszer törvénybe lett iktatva, ugyanakkor messzemenő biztosítékok állítottak fel arra nézve, hogy az állami vád monopoliummá ne fajuljon. Ezek az intézkedések a pótmagánvád intézményének elfogadásában csucsosodnak ki. A felhatalmazásra s a kívánatra üldözendő bűncselekményektől eltekintve, a hol a pótmagánvád ki van zárva (BP. 2. §.), az állami vádnak a pótmagánvádó által való ellenőrzése az *elsőfoku eljárásban* következetesen keresztül is van vive; nem így van azonban ez a másodfoku eljárásban. Sőt tovább megyek, nemcsak hogy nincsenek kellőleg biztosítva a pótmagánvádó jogai a perorvoslat rend-

szerében, hanem e téren még a rendezés sem történt egyöntetűleg.

Nézzük csak közelebbről e kérdést. *Felfolyamodást* használhat az ügyész és a sértett a vádtanácsnak az eljárást részben vagy egészben megszüntető vagy felfüggesztő vagy áttételt rendelő végzése ellen. Ha a kir. ügyész mellett a sértett is él felfolyamodással, ez utóbbi felfolyamodása csak akkor vehető figyelembe, ha az ügyész a felfolyamodást visszavonta (269. §.). Vagyis, ha az ügyész vagy a főügyész a felfolyamodást visszavonta s a sértett kellő időben felfolyamodással élt, ez belép a vád képviselőjébe s az ügy az ő felfolyamodása alapján bíraltatik fölül.

Felfolyamodásnál tehát sem az ügyész, sem a főügyész nem huzhatja ki a talajt a sértett lábai alól. Másként áll a dolog a felebbezésnél.

A 383. §. III. 2. pontja szerint a vádlott terhére felebbezéssel élhet a sértett:

a) a vádlottat bűnösnek kimondó ítélet ellen egyedül magánjogi igényére nézve és ennek tárgyában is csak akkor, ha a bűnösség kérdésében vagy a büntetés kiszabására nézve az erre jogosultak valamelyike felebbezett;

b) felmentő ítélet ellen csak az esetben, ha a vádló nem felebbezett.

Fölmerül a kérdés, hogy mi történjék az a) alatti esetben, ha a sértett mellett bejelentett felebbezést (vádló, vádlott vagy annak érdekében más arra jogosult: 383. §. I. II. p.) az arra jogosított visszavonja?

Erre nézve az Indokolásban a következők olvashatók:

«Egyébként a törvény csak magánjogi igénye tárgyában ruházza föl a sértettet a felebbezés jogával és akkor is csak oly mértékben, hogy az ügy végleges befejezését ne késleltethesse.» (618. lap.)

Ebből az tűnik ki, hogy a magánjogi igény a perorvoslat rendszerében nagyon másodrangú dolog s annak a felsőbb fok előtt való érvényesítése attól függ, hogy késlelteti-e az ügy befejezését vagy sem? Mikor szólhatunk késleltetésről? Akkor, ha az a föltétel nincs meg vagy meg volt, de megszűnt, a mely föltétel alatt a sértett magánjogi igénye tárgyában felebbezhetett. Ez a föltétel a 383. §. III. 2. a) pontja szerint más jogosultnak (vádló, vádlott) felebbezése. Ha ilyen felebbezés nem lett bejelentve vagy bejelentették ugyan azt, de vissza is vonták, a sértett felebbezése nem bírálható felül. S ez természetes dolog, mert a visszavont felebbezésnek épp az a joghatálya, mint a felebbezés be nem jelentésének, t. i. egyik esetben sem bírálható felül az ügy (387. §., 394. §.). Miután pedig a sértett nem felebbezhet akkor, ha más jogosult nem felebbez, ennek logikai folyománya, hogy ha a felebbezés visszavonatik, a mi a nem felebbezéssel egyenlő hatályu, a sértett felebbezése ne vétessék figyelembe.

Másként áll a dolog a fölmentő ítéletnél. A BP. 383. §. III. 2. b) pontja szerint a vádlott terhére fölmentő ítélet ellen az esetben felebbezhet a sértett, ha a vádló nem felebbezett.

A törvény indokolása itt ellentétben van a törvénnyel. Az indokolás szerint ugyanis:

«a törvény csak annyiban engedi meg a sértettnek a felebbezést az ügy érdemére nézve, amennyiben a vád álláspontjának érvényesítése más részről biztosítva nincs.» (618. lap.)

Mikor van a felebbezés érvényesítése más részről biztosítva? Akkor, ha az ügyész felebbezett s az ügy ennek felebbezése folytán felülvizsgálható; mihelyt ennek lehetősége megszűnik, nyomban felelevenedik a sértett felebbezési joga, a ki a felebbezés révén mint pótmagánvádó belép a perbe. Ez az elv, — mint láttuk, — a felfolyamodásnál következetesen keresztül is van vive, mert ott a sértettet a felfolyamodás joga megilleti párhuzamosan az ügyésszel, s ha ez utóbbi a felfolyamodást visszavonta, nyomban helyére lép a sértett felfolyamodása.

Sajnos, az állami vádnak a sértett részéről való illeten ellenőrzése a felebbezésnél nincs meg s mást fejez ki a törvény, mint a mit az Indokolás a törvénnyel kifejezésre akart juttatni. Az Indokolás idézett helyéből ugyanis kétségtelenül kitűnik, hogy épp úgy, mint a felfolyamodásnál, az volt a cél, hogy a sértett, mint pótmagánvádló, ne csak akkor léphessen be a perbe, ha az ügyész passive viselkedik, vagyis, ha nem jelentett be felebbezést, hanem akkor is, ha a bejelentett felebbezést visszavonta, mert a felebbezés be nem jelentésének éppen az a joghatálya, mint a bejelentett felebbezés visszavonásának.

A budapesti kir. ítélő tábla e tárgyban f. évi október 4-én 8451. sz. a. a következő határozatot hozta:

„a főtárgyalás a sértett felebbezése alapján megtartatik, mert a sértett a felebbezést a főtárgyaláson fentartotta, mert a BP. 42. §-a szerint a sértett a vádhatóság által elejtett vádat átveheti, mert a 383. §. III. 2. b) pontja szerint a sértett, mint pótmagánvádló, a felmentő ítélet ellen felebbezéssel élhet, ha az ügyész nem felebbezett, mert ha az ügyész által bejelentett felebbezést a főügyész visszavonja, az ügyész nem felebbezőnek tekintetik és végül, mert nincs oly rendelkezése a BP.-nak, mely szerint a sértettet felebbezési jogától meg lehetne fosztani az által, hogy az ügyész részéről bejelentett felebbezés visszavonatik.»

Ez a határozat nagyon liberális; kíváncsok is volna, ha az maradandó értékű lenne, ámde, sajnos, a törvény szerint az nem állhat meg.

Más a törvényes eljárás akkor, ha a felmentő ítélet ellen az ügyésszel párhuzamosan a sértett is felebbezést jelent be.

A BP. 389., 383. §. III. b) pontja alapján a törvényszék köteles a sértett felebbezését visszautasítani. Ha pedig a törvényszék ezt elmulasztotta, a kir. tábla a 400. §. 3. pontja alapján tanácsülésben utasítja vissza a sértett felebbezését. Ennek visszautasítása után egyedül marad fen az ügyész felebbezése; mely esetben az iratok a főügyésszeggel közlendők (396. §.), s ha a főügyész visszavonja az ügyész felebbezését, a kir. ítélő tábla felülvizsgálat nélkül visszaküldi az iratokat (394. §. utolsó bekezdés). Azt lehetne ez ellen felvetni, hogy a sértett kijátszása kikerülhet, ha előbb az ügyész felebbezését közlik a főügyésszel s a sértett felebbezését csak akkor utasítja vissza a kir. tábla, ha a főügyész a felebbezést fentartja. Ebbe azonban a főügyészek nem mehetnek bele, mert a BP. 396. §-a értelmében csak akkor közlendők az iratok a főügyésszel, ha csak az ügyész felebbezett, s mert a kir. ítélő tábla mielőtt az ügyet főtárgyalásra viszi, köteles a 400. §. 3. pontja értelmében a törvényben kizárt felebbezést visszautasítani. Tehát, ha a kir. ítélő tábla törvényesen jár el: mikor a főtárgyalást megtartja, csak oly felebbezésnek szabad fenmaradni, ami felülbíráható. Ebbe a csoportba pedig a sértett parallel felebbezése nem tartozik.

Még mostohább helyzete van a sértettnek a semmiségi panasznál, mert a sértett semmiségi panaszszal csak akkor élhet, ha már az első fokon, mint fő- vagy pótmagánvádló járt el (430. §. első bek.), nincs joga azonban az ítélet ellen semmiségi panaszszal élni akkor, amikor a felebbezés joga őt megilleti, t. i. fölmentő ítélet esetében, ha a közvádó nem él perorvoslattal (383. §. III. 2. b) pont).

A törvény e rendelkezése nem mondható következetesnek, főleg azokban az ügyekben, melyekben a felebbezés ki van zárva (381. §.), nem következetes pedig azért, mert ugyanazok az alaki s anyagi semmiségi okok érvényesíthetők a felebbezéssel, mint a semmiségi panaszszal, azzal a lényeges különbséggel, hogy a felebbezésben megtámadható a jogkérdésen kívül a ténykérdés is, holott a semmiségi panaszszal csak a jogkérdés támadható meg. Ugy áll tehát a dolog, hogy középsúlyosságú bűncselekmények esetében a sértett, az ügyész passivitása esetében fölmentő ítélet ellen felebbezést használhat s abban megtámadhatja úgy a tény-, mint a

jogkérdést, vagyis belép a vád képviselőjébe, ellenben nyomtatvány útján elkövetett bűncselekményeknél s a legsúlyosabb büntettek esetében, ha az ügyész a fölmentő ítéletben megnyugszik: a sértett sem az alaki, sem az anyagi jog megsértése miatt nem élhet semmiségi panaszszal.

Ezeket szem előtt tartva, előttünk áll a sértettnek érdekes biológiája: a per előkészítő szakában, mint az árnyék lépten-nyomon kíséri az ügyészt s ha ez a felfolyamodást visszavonja, nyomban feléled az ő lappangó felfolyamodása, a felebbezésnél már csökken a jogköre s vagy az ügyészt vagy őt illeti a felebbezés joga felmentő ítélet ellen, de együttesen nem felebbezhet a közvádóval, mert az ilyen felebbezést vissza kell utasítani, miből következik, hogy ha az ügyész visszavonja felebbezését, a sértett végleg leszorul a cselekvés teréről. A legfontosabb ügyekben pedig semmiségi panaszszal nem élhet s a perorvoslattal nem léphet be a vád képviselőjébe.

Sajnos, ezen a rendszeren erősen megérzik az ökonomia illata, mert ez nem a rendszer folyománya, hanem törekvés arra, hogy a sértettnek legnagyobbbrészt eredménytelen perorvoslatától megmentsük a felsőbb bíróságokat. De ha ez a be nem vallott cél: akkor vagy ki kellett volna zárni az egész vonalon azt, hogy a sértett a perorvoslat révén belépjen a vád képviselőjébe, vagy ha ezt a belépést megengedtük, a sértettnek legalább is annyi jogot kellett volna adni a legsúlyosabb, mint a kevésbé súlyos ügyekben.

Vargha Ferencz,
főügyész-helyettes.

Jogszolgáltatás a Keleten.

A Kereskedelmi Múzeum Közleményeiben olvassuk a következő tudósításokat:

I. Bosznia-Hercegovina. A megszállott tartományokban a törvényeket és rendeleteket az orsz. kormány bosnyák és német nyelven adja ki a «Gesetz- und Verordnungsblatt»-ban, melyre a kormány igazságügyi osztályánál lehet előfizetni.

A magyar bíróságoknak megkereséseit a bosnyák bíróságok akadály nélkül teljesítik, csakis sommás váltóvégzések alapján végrehajtást el nem rendelnek, ami különben magyar szempontból nem hátrányos, mert bíróságaink Bosznia-Hercegovinát a vonatkozó miniszeri rendelet értelmében külföldnek tekintik, a Boszniában lakó alperes ellen sommás végzések kibocsátását megtagadják és a váltókereset felett tárgyalási határidőt tűznek ki. Az ezen tárgyalás folyamán hozott ítéletet a bosnyák bíróságok végrehajtják.

Megjegyezzük azonban, hogy hosszabb idő óta a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék a bosnyák alperesek ellen beadott váltókeresetek felett is a tárgyalást 3-4 havi határidőre tűzi ki, úgy hogy számos magyar czég előnyösebbnek tartja Boszniában perelni, ha az adós oly helyen lakik, ahol ügyvéd van. Ezt az eljárást ajánljuk magunk is mindenkori a hazai érdekelteknek, de meg kell említenünk, hogy a megszállott tartományokban összesen csak 8 városban van ügyvéd; a numerus clausus folytán a fővárosban is csak 5 ügyvéd működik, ami az ügyvédi képviselőt igen megdrágítja.

Váltókeresetek soronküli elintézésére törvényes rendelkezések nem léteznek, de ha a hitelező vagy annak meghatalmazottja a soronküli elintéztést nyomós okokkal indokolva kéri, úgy ennek rendszerint helyt adnak.

A mennyiben az ügylet megkötésénél valamely magyar bíróság, vagy a budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságának illetékessége köttetett ki, úgy a bosnyák hatóságok ezen bíróságok, illetve a tőzsde választott bírósága által hozott ítéleteket végrehajtják.

II. Szerbia. Az általános jogviszonyok Szerbiában nem a legegyszerűsebbek, amennyiben az igazságszolgáltatás közegei, alapos befolyásoltatás nélkül, hivatásukban nem mindig járnak el azon tárgyilagossággal és lelkiismeretességgel, mely a pártatlan jogvédelem sarkalatos feltétele. A szerföltött gyakori személyváltoztatásoknak a jogszolgáltatási szervezetben pedig legelső következménye az egyes jogügynek beláthatatlan időkre való elhúzása. Ez áll a váltóperekre is, melyeknél a bíróság felperesnek költséget nem ítél meg, ha az adós a végrehajtás előtt, mely rendszeren csak hónapok múlva kerül napirendre,

a váltóösszeget a bíróságnál deponálja. A felmerült költségek külön per tárgyat képezik, melynek végét azonban igen bajos bevárni.

Az osztrák-magyar monarchia és Szerbia között fenálló megállapodás értelmében a két állam bíróságai kölcsönösen kötelesek végrehajtani oly ítéleteket, melyek nyilvános okiratok (váltó, adóslévél) alapján hozattak meg. A tőzsdebíróság ítéletei nem tartoznak ide.

A jelenlegi igazságügyi miniszter több, a fenálló anomáliák szanálását célzó törvényjavaslatot készül a közelebbi szkuptsina elé terjeszteni. Addig azonban, a míg a törvény végrehajtási szervezetében nem lesz állandóság, nézetünk szerint, alig lehet remélni javulást az igazságszolgáltatás terén.

III. Törökország. A Törökországban fenálló jogviszonyokra vonatkozólag a külföldi hitelező török alattvalóval szemben váltókövetelése gyors és biztos megítélésére és végrehajtására számíthat. Helybeli szokások szerint a nemfizető váltóadós ellen a csőd kimondását szokták a helybeli ügyvédek kérelmezni, ha a követelés biztosítására váltó vagy más írásbeli okmány van kezükben és éppen ezért nyílt hitel engedélyezésétől hön gyárosainkat óvni kell.

Török jogszabályok szerint idegen törvényszékek és választott bíróságok ítélete — ha ezek illetékessége határozottan ki is lett kötve — török alattvalókon végre nem hajtható, mert török alattvalók csakis török törvényszék előtt perelhetők és ítéltetők el.

Mindezen felvilágosítások csakis török (ottoman) alattvalókra vonatkoznak, más államok alattvalóira Törökországban az illető államok jogszabályai mérvadók.

IV. Oroszország. 1. A kereskedelmi ügyletekből való követelések, akár nyílt számla, akár váltó-behajtások per után érvényesíthetők és pedig:

A szabályszerűen kiállított és megavatolt váltókövetelésre a bíróság a felperes részére a végrehajtást már a benyújtás napján megítéli s a végrehajtás is azonnal foganatosítható. Váltókifogást a bíróság csak nagyon megokolt esetben fogad el. Azt a kifogást p. o. hogy az áru nem megfelelő stb. a bíróság figyelembe nem veszi s a követelést megítéli. A nyílt számlakövetelés behajtása, illetve perelése már hosszabb eljárást igényel, de itt is teljesen megbízható a jogszolgáltatás. Mindkét esetben azonban a felperes megbízottja részére a budapesti orosz konzulátus által hitelesített meghatalmazást köteles kiállítani, a ki viszont a követelés jogosságát igazolni tartozik, azaz az ügyet ügyvédnek adja át, a ki a követelést pereli és esetleg behajtja. A részletekre nézve, minthogy itt nem specziális esetről van szó, nem terjeszkedhetünk ki s ez különben is már az ügyvédre tartozik. Gyakorlat, hogy ha a vevő az árut megrendelte, azt átvette és az áru ellen kifogást nem emelt, az áru értékét köteles megfizetni, illetve a bíróság a követelést megítéli.

2. A magyar bíróság vagy tőzsde ítéletét itt még akkor sem hajtja végre a bíróság, ha a felek a magyar bíróság ítéletében, illetve illetékességében megegyeztek, a mint különben a magyar bíróság sem hajtáná végre az orosz bíróság ítéletét. Azonban akár a rendes, akár a tőzsdei bíróság ítélete, illetve ennek az orosz konzul által hitelesített orosz nyelvű másolata alapján itt, (az orosz bíróságoknál tőzsdei bíróság nincs) a keresetet mindig meg lehet indítani, letárgyaltatni és ítélet esetén végrehajtatni.

Ily peres esetekben legjobb, ha az illető cégek, a mennyiben itt képviselőjük nincs, a konzulátushoz, illetve annak útján a konzuli ügyvédhez fordulnak. A legnagyobb hiányossága az orosz kereskedelmi törvénynek az, hogy a hitelezőt az üzlet eladása, átruházása stb. ellen nem védi meg s így alkalommal már nagyon bajos a kereset.

Különfélék.

— **Halálbüntetés és erkölcsi büntetések.** A halálbüntetési gyakorlat fejleményeiről időszakonként kimutatást szoktunk közölni. Ugyanezen eszmekörbe vágnak a következő adatok.

A tizenkilencedik század büntető-kodexeiben, azokat keletkezésük sorrendjében tekintve, minden megszakítás és excessus nélkül oda tendál a fejlődés, hogy a legsúlyosabb büntetési nem: a halálbüntetés fokozatosan kiszorul, viszont az ugynevezett erkölcsi büntetések mindinkább tért nyernek. A fejlődésnek e menete kétségkívül kapcsolatos a kultura terjedésével, mely egyrésztől feleslegessé teszi a legsúlyosabb

büntetést, másrésztől előidézi, hogy a legenyhébb eszközök alkalmazásával is célt lehet érni.

1810-ben lépett életbe a *francia* kodex. Ebben a halálbüntetés még nagy területen alkalmaztatik; jelesül halálbüntetést állapít meg felségsértésre, gyújtogatásra, minden praemeditált ölésre, sőt a gyermekölésre (infanticide) és a felmenő rokon megölésére (parricide) a praemeditatio fenforgására tekintet nélkül, valamint ezen bűncselekmények kísérletére. Erkölcsi büntetéseket ez a kodex nem ismer.

Az 1824. és 1832-iki francia törvények enyhítették a Btk-nak a gyermekölés büntetésére vonatkozó határozmányát.

Az *osztrák* 1852-ik évi törvény a bevezetett felségsértés, gyilkosság, gyújtogatásra állapít meg halálbüntetést, s így már jelentékenyen enyhébb a módosított francziánál. Van benne egy erkölcsi büntetés is: a dorgálás, bizonyos csekélyebb súlyu bántalmazások esetére.

A *német* büntetőtörvény (1870.) a halálbüntetést csak két delictumra alkalmazza: felségsértésre és gyilkosságra. De ezen bűncselekmények megállapítása esetén a halálbüntetés abszolút büntetés. A német kodex fiatalokorakkal szemben ismeri a dorgálást, idegenekkel szemben pedig alkalmazza a kiutasítást.

Az *osztrák* javaslat (1874.) ismeri ugyan a halálbüntetést, de, bár még szűkebb térre szorította, mint a német Btk., a parlament nem volt hajlandó azt acceptálni. Ugyane javaslat későbbi szövege a feltételes elítélést is felkarolja.

Időrendben következik a *magyar* Btk. (1878.) A halálbüntetést megtartja ugyanabban a két esetben, melyben a német. Nálunk azonban már nem abszolút büntetésnem a halálbüntetés, amennyiben a bíró enyhítő körülmények fenforgása esetén (91. §.) életfogytig tartó fegyházzá, sőt a 92. §. alkalmazásával 15 évi fegyházzá változtathatja.

Itt caesura áll be. Ettől az időponttól kezdve nincs állam, mely a kivégzést büntetési nem gyanánt törvénykönyvébe iktatta volna, és ugyanezen időtől fogva nagyobb lendületet vesz az erkölcsi büntetések fejlődése is.

A *németalföldi* kodexben (1881.) már ki van küszöbölve a halálbüntetés s a minimumok el vannak törölve.

Belgium, hol 1863 óta nem volt kivégzés, 1888-ban behozta a feltételes elítélést.

Az *olasz* kodex (1890.) a halálbüntetést nem ismeri. Ellenben megtaláljuk benne az erkölcsi büntetéseknek egy kifejtett rendszerét, a megdorgálást, a biztosítéknyújtást, a confino-t, a kiutasítást.

A *norvég* javaslat (1894.) a halálbüntetést nem ismeri. Meg van benne a kiutasítás, feltételes elítés, stb.

A *schweizi* javaslat (1895.) is elvetette a halálbüntetést, erkölcsi büntetései között pedig az említetteken kívül még a korcsmatilalom kimondása is szerepel.

Végül legyen megemlítve, hogy nálunk 1895 óta halálos ítélet nem hajtattott végre. Körülbelül ugyanezen idő óta van nálunk is napirenden az erkölcsi büntetések és különösen a feltételes elítés kérdése és az abolitionális, valamint a minimumokat megszüntető 1843-iki javaslat felkarolása.

És így Magyarország is részese annak az egyetemes fejlődésnek, mely szerint az erkölcsi büntetések térhódítása parallel halad a halálbüntetés térvészésével.

— **Az igazságügyminiszterium** a következőkben számol be törvényelőkészítő tevékenységéről:

A polgári törvénykönyv előkészítése céljából működő állandó bizottság szerkesztő tagjai a bizottsági jegyzőkönyvekből ismert tanácskozásokon kívül az egyes résztervezetek megszerkesztésével foglalkoztak. Az 1899 szeptember 22-ével a szerkesztés új stádiumba lépett. A szerkesztés ezen szakának feladata az egyes szerkesztők által beszolgáltatott egyes résztervezeteknek az összhang szempontjából való átvizsgálása.

Az átvizsgálás kettős irányban, úgy a tartalomra, mint a szerkezetre vonatkozik. Tartalmi tekintetben az átvizsgálás

— az egyes szerkesztők álláspontjának lehető fentartásával — főleg az egyes részekben kifejezett jogelvek esetleges összeköztetéseinek kiegyenlítését célozza; míg a szerkezeti egység szempontjából való átvizsgálás az első tervezet céljainak megfelelően csak arra terjed ki, hogy a tervezetbe foglalt szabályok tartalma világos és szabatos kifejezésre jusson. Az erre irányított munka súlypontja a szerkesztésnek ebben a szakában a bizottság vezetősége által a résztervezetekre vonatkozólag gyűjtött megjegyzések alapján, a vezető tag és az egyes szerkesztők közti közvetlen érintkezésen nyugszik; a szerkesztő-bizottság csak az ily módon meg nem oldható kérdések elvi megoldása végett tart időnkint üléseket.

Eddig a részletügyleteknek csak egy speciális ága, az értékpapírokra vonatkozó részletügylet, van külön törvényben (1883. évi XXXI. tcz.) szabályozva, de hiányzik egy oly törvényünk, mely általában az ingó dolgoknak (tehát az áruknak is) részletfizetésre való eladását szabályozná. De a részletügyletek azon ágánál is, melyet az 1883: XXXI. tcz. foglal magában, reformok szüksége merült fel. Az 1898. év folyamán hivatali elődöm — az akkori kereskedelemügyi miniszterrel egyetértve — az egész részletügyet felölelő törvényjavaslat kidolgozását határozván el, a vonatkozó előadói tervezet a kir. igazságügyminiszteriumban el is készült. Ezt a tervezetet az 1899. év június havában elnökletem alatt tartott előzetes értekezlet behatóan átvizsgálta. E tárgyalások eredményeként a tervezetnek az 1883: XXXI. tcz. módosításáról és a sorsjegytársaságok viszonyainak szabályozásáról szóló, kevésbé sürgős természetű része különválasztott és csakis az áru-részletügyletekről szóló rész bocsátatott — mint első tervezet — a szakkörök bírálata alá. A tervezet a vélemények beérkezése után kerül további tárgyalás alá.

Minthogy az áru-részletügyletek szabályozása mellett az 1883: XXXI. tcz. módosítása és a sorsjegytársaságok jogviszonyainak rendezése — bárha nem is szükségképpen az említett javaslattal egyidejűleg — a kereskedelmi érdekek szempontjából szintén kívánatosnak mutatkozik: az erre vonatkozólag készült — s egyelőre csakis előmunkálatul szolgáló — előadói tervezet tekintetében is a kereskedelemügyi miniszteriummal tárgyalások vannak folyamatban.

A biztosítási vállalatok alapítására és ügykezelésére nézve a kereskedelmi törvényben felállított normatív szabályok a gyakorlatban a nagyközönség érdekeit nem mindenben elégitették ki és e mellett a solid biztosítási vállalatokat sem mentesítették az eszközeiben kevésbé válogatós némely vállalatoknak konkurentiájától. Ehhez járul, hogy egyes sajnálatos visszaélések az intézményeink iránti hitelt és bizalmat a külföldön is alkalmasak voltak megrendíteni. Még 1894-ben készült, tehát Szilágyi Dezső akkori igazságügyminiszter megbízásából egy törvénytervezet a magán-biztosítási vállalatokról. Ezt a tervezetet még hivatali elődöm az ügyvédi kamarákkal és az ipar- és kereskedelmi kamarákkal közölte és a beérkezett vélemények alapján, valamint az irodalmi segédeszközök felhasználása mellett az a vezetésem alatt álló miniszteriumban azután átdolgoztatott. Az így készült tervezet a biztosítási ügynek közigazgatási részét öleli fel, de a biztosítási szerződés magánjogi részét nem érinti és e tekintetben csak az ügynökökről, valamint a biztosító vállalatok egyesüléséről, ugyszintén csődbe jutásának vagy egyéb módon való megszűnésének eseteiről tartalmaz rendelkezéseket. A munkálat az 1900. évre kitűzött szakértékezlet tanácskozásainak képezte tárgyát.

Miután a polgári perrendtartás előadói tervezetére, melyet 1893-ban, mint egyetemi tanár az akkori igazságügyminiszter megbízásából elkészítettem, a beérkezett vélemények még az 1898. év folyamán feldolgoztattak, az 1899. évben megindult az előadói tervezet átdolgozása ezen vélemények és a sommás eljárás terén tett újabb tapasztalatok alapul vétele mellett. Az átdolgozás folyamán az előadói tervezetbe

felvételtem a házassági ügyekben követendő eljárást és a fizetési meghagyásos eljárásnak az 1893: XIX. tcz. módosításával történt szabályozását is. Mihelyt az átdolgozás be lesz fejezve, a tervezet megvitatása végett szaktanácskozmányt szándékozom összehívni. Együttal munkába vétettem a polgári perrendtartás életbeléptetéséről szóló törvény tervezetét is. E törvény az életbeléptető és átmeneti intézkedéseken kívül a községi bíráskodásnak, a tőzsdebíróság hatáskörének és eljárásának újjászabályozását és számos oly törvénynek módosítását fogja tartalmazni, amelyek az eddigi perrendtartás (1868. évi LIV. tcz., 1881. évi LIX. tcz.) alapul vétele mellett szabályoztak egyes különös peres eljárási kérdéseket.

A büntető-törvénykönyvek novellájának újabb tervezete még az 1898. évben elkészült és ahhoz 1899-ben az indokolásnak nagy része is hozzájárult. Hivatalba lépésem után a novella további útját megakasztották a bűnvádi perrendtartás életbeléptetése körül szükségessé vált sürgős munkálatok.

— **Az igazságügyi tárcza 1901. évi költségelőirányzata** 42.166,166 kor. kiadás és 2.087,170 kor. bevétel mellett az 1900. évre megállapított költségvetést 306,028 kor.-val haladja meg. Ez a többlet a 775,464 kor.-val csökkentett kiadások és 1.081,492 kor.-val apadt bevételek egybevetésének az eredménye.

Betétyszerkesztésre 12,772 kor.-val több van előirányozva, mint 1900-ra.

Új bírói állást nem rendszeresít a költségvetés, sőt 10 al-bírói állást mint feleslegeset, töröl. Ellenben szaporítás: 10 telekkönyvvezető, 10 írnok, 12 hivatszolgá. 30 telekkönyvvezető a X. osztályból a IX.-be soroztatik; 20 segédtelekkönyvvezetői állás eltörlése mellett 20 új telekkönyvvezetői állás rendszeresítettik.

A budapesti ügyészségnél 6 új alügyészi állás szerveztetik, ellenben 14 alügyészi állás töröltetik.

Az ügyészi megbízottak részére a múlt évi hitellel szemben 10,000 kor.-val többlet kellett felvenni, mert a szerzett tapasztalat szerint az eddig kilátásba helyezett csekély javadalmazásért csak igen nagy nehézséggel lehet a bíróság kötelékén kívül álló s az 1897. évi XXXIV. tcz. 9. §-ában előírt minősítéssel bíró egyéneket e tisztségre megnyerni, sőt egyes helyeken ez állás betöltése iránt tett kísérlet mai napig sikertelen maradt.

— **A kir. Curia** következőleg ítél: Vádlottak a Btk. 359. §-ába ütköző, a 356. §-ba minősülő, de a 92. §. alkalmazásával vétségge lefokozott sikkasztásban bűnösnek mondatnak ki, s ezért elsőrendű vádlott *14 napi*, másodrendű vádlott *4 napi* fogházra íteltetik, *azonkívül 3-3 évre mindkettőre a hivatalvesztés (!) megállapíttatik.*

— **Dr. Finkey Ferencz**-től «Szabadságbüntetéseink reformjához» czim alatt tanulmány jelent meg. A dolgozat a következő kérdéseket tárgyalja: a büntetés jogalapja és célja, a szabadságbüntetés elleni támadások s azok bírálata, végül a magyar Btk. büntetési rendszerének reformja. Ami az elméleti fejtegetéseket illeti, mi úgy látjuk, hogy szerző ezen dolgozatában sokkal inkább ragaszkodik a dogmatikus iskola alapelveihez, mint egyéb dolgozataiban, úgy hogy talán soha nem foglalt el dr. Finkey oly tartózkodó álláspontot a büntetőjogi általános reformtörekvésekkel szemben, mint itt. Azonban véleményünk szerint is helyesen választotta meg a novellában megoldásra váró fontosabb kérdéseket, jelesül a rövidtartamu szabadságbüntetés, a fiatakoru s a visszaeső bűnösök büntetésének kérdését; mindenesetre még a pénz-büntetés reformját kellett volna azok közé felvenni. A javasoltak részleteire nem térhetünk ki. Annyit azonban jelzünk, hogy ellenmondást találunk azoknak a gondolatmenetében, kik egyrésről ellenzik a kodex gyökeres átalakítását s csak a legsürgetőbb reformokra kívánnak kiterjeszkedni, ugyanakkor azonban a börtönbüntetés eltörlését proponálják, mert

ez a különös rész teljes átdolgozását teszi szükségessé. Nem fogadhatnók el a visszaesők ellenében javasolt azt a rendszabályt sem, mely minimum 5 évi fegyházban kívánja megállapítani a recidivisták rendes büntetését és hasonlóképpen aggályaink vannak a fogházbüntetés minimumának 14 napban leendő megállapítása iránt. Eltekintve azonban e véleménybeli különbségektől, el kel ösmernünk, hogy a dolgozat értékes adalékokat tartalmaz a büntető törvény reformjához.

— **Az igazságügyi statisztika** kimutatása szerint volt bírő, aki első tárgyalási hatánapra 174 ügyet tűzött ki.

— **Jogi vizsgálatok statisztikája 1899. évről:**

a) *Vizsgálatok.*

Az egyetem, illetőleg jogakadémia megnevezése	I. Alapvizsga			II. Alapvizsga			Államtudományi államvizsga			Jogtudományi államvizsga		
	tartott	elfogadtott	%-ban	tartott	elfogadtott	%-ban	tartott	elfogadtott	%-ban	tartott	elfogadtott	%-ban
Budapesti kir. tud. egy.	1483	716	48.28	1353	617	45.60	152	99	65.13	60	36	60.00
Kolozsvári kir. tud. »	172	146	84.88	171	134	78.36	28	21	75.00	32	29	90.63
Összesen	1655	862	52.08	1524	751	49.28	180	120	66.67	92	65	70.65
Kassai kir. jogakad.	55	43	78.18	67	36	53.73	10	10	100	17	11	64.71
N.-várad kir. jogakad.	67	53	79.10	68	55	80.80	21	18	85.71	16	14	87.50
Pozsony kir. jogakad.	84	70	83.33	71	58	81.69	15	13	86.67	18	17	94.44
Egri érseki lyceum	49	29	59.18	37	29	78.38	3	3	100	18	14	77.78
Pécsi érseki lyceum	41	30	73.17	34	29	85.29	8	6	75.00	12	10	83.33
Eperjesi ág. ev. jogakad.	61	46	75.41	76	60	78.95	7	7	100	6	5	83.33
Debreczeni ref. »	124	98	79.03	82	63	76.83	22	14	63.64	24	12	50.00
Kecskeméti ref. »	45	22	48.89	53	26	49.06	10	5	50.00	10	6	60.00
M.-szigeti ref. »	54	34	62.96	49	38	77.55	18	16	88.89	15	12	80.00
Sárospataki ref. »	34	25	73.53	21	17	80.95	9	4	44.44	24	19	79.17
Összesen	614	450	73.29	558	411	73.66	123	96	78.05	160	120	75.00
Együtt	2269	1312	57.82	2082	1162	55.81	303	216	71.29	252	185	73.41

b) *Szigorlatok.*

Az egyetem megnevezése	Jogtudományi				Államtudományi				Államtud. doktorság után jogtud.				Jog. doktorság u. államtud.				Kanon-doktori			
	I.	II.	III.	pót-	I.	II.	pót-		I.	II.	pót-		I.	II.	pót-		I.	II.	pót-	
s z i g o r l a t																				
Budapest:																				
Szigorlat tartatott	309	316	361	498	84	110	77	14	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szigorlat elfogadtott	108	66	120	401	23	27	62	5	19	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
%-ban	34.95	20.89	33.24	80.52	27.38	24.55	80.52	35.71	55.88	—	—	—	—	—	—	—	63.64	84.51	—	—
Kolozsvár:																				
Szigorlat tartatott	250	138	93	69	50	45	6	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Szigorlat elfogadtott	197	111	76	65	46	36	4	4	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
%-ban	78.80	80.43	81.63	94.20	92.00	80.00	66.67	66.67	66.67	—	—	—	—	—	—	—	100.00	—	—	—

Budapesti szigorlat tartatott összesen 1821; elfogadtott 844; %-ban 46.35.

Kolozsvári szigorlat tartatott összesen 666; elfogadtott 547; %-ban 82.12.

— **A Magyar Jogászegylet igazgató-választmánya** folyó hó 20-án ülést tart. Az első felolvasó-ülés 27-én lesz. Az egyet tagjainak a napokban megy szét a 178. füzet, mely a kereskedelmi törvény módosításáról folytatott vitát foglalja magában. Ezen füzet már az újonnan belépett tagoknak is megküldetik. (Akik talán nem kapnák meg, reklamálhatják a Pfeiffer-féle könyvkereskedésben. Kossuth Lajos-utca.)

Gyámhatósági közigazgatás kézikönyve. Irta dr. Hattyuffy Dezső árvaszéki elnök. (Kiadja Politzer Zs.) A gyámügyi ügyek terén az újabb szakirodalmi életben csak kevés mű jelent meg s egy sem terjeszkedik ki a gyámhatósági közigazgatás oly részletes ismertetésére, mint ezen mű, mely egész terjedelmében felöleli a gyámhatósági közigazgatás minden részletét. Közli a felsőbb hatóságok elvi határozatain kívül a gyakorlati élet terén felmerült minden nevezetesebb jelenséget. A mű első részében számos oly jogi részlet van, mely nem csupán a szorosan vett gyámhatósági igazgatás, hanem a magánjog keretébe tartozik.

— **Megjelent** az Eggenberger-féle könyvkereskedés kiadásában: A bűnvádi perrendtartás kérdésekben és feleletekben. Irta dr. Atzél Béla.

— **A telekkönyvi rendtartás.** Dr. Herczegh Mihály egyetemi tanár: A telekkönyvi rendtartás Magyarországon és Erdélyben cz. műve teljesen átalakított ötödik kiadása jelent meg. Dr. Herczegh művében ragaszkodik az 1855. évi december 15-iki, illetve az 1870. évi február 5-iki rendeletek tartalmához, sőt azok rendszerét is hiven követi. A mű a kiegészítő törvények és rendeletek mellett a hazai bíróságok gyakorlatát is kimerítően ismerteti, ami a mű gyakorlati értékét nagyban emeli. A 423 oldalas könyvet az Athenæum r. t. adta ki és ára 8 korona.

Országos elmeorvosi értekezlet tartatik 1900. évi október hó 28—29-én Budapesten. A tartandó előadásokból kiemeljük a következőket: Dr. Konrád Jenő: Az elmegyógyintézetekben elhelyezett betegek elmebetegségének és az abból való kigyógyulásnak megállapításáról s a kapcsolatos adminisztratív és bírói-intézkedésekről. — Dr. Moravcsik E. Emil: Bűnesetese elmebetegek elhelyezése és ápolása. — Dr. Fischer Jakab: Az indulatban elkövetett bűncselekmények törvényszéki elmeokortani szempontból.

Nemzetközi Szemle.

— **Érdekes kártérítési per.** Villamos-vasuti részvénytársaság igazgatósága az általa kibocsátott prospectus alapján kieszközölte a részvényeknek a berlini értéktőzsdére való bocsátását. Valaki a prospectus adataiban bízva, három, egyenkint 1000 márká névértékű részvényt vett a tőzsdén 9353 márkáért. Nemsokára a részvények árai rendkívül hanyatlottak. A részvények tulajdonosa pert indított a részvénytársaság ellen, követelvé a részvények egész vételárát, a 9353 márkát, kamatostul, a részvények átadása ellenében. A Reichsgericht a keresetnek helyt adott, mert tényként megállapított, hogy a kibocsátott prospectus adatai az üzemi költségekre nézve valótlanok voltak és minden, habár csak felületes számítási alapot is nélkülöztek. Minthogy pedig a vevő a prospectusnak ezen vastag gondatlansággal közzétett adatai alapján határozta el magát a vételre, az így előidézett kárért a részvénytársaság felelős. Kártérítés pedig nemcsak pénzben állapítható meg, hanem a károsult kártalanítható az in integrum restitutio által is és nem volt köteles a felperes a részvényeket eladni és az eladási ár és az eredeti vételár közti különbözetet követelni kártérítésként.

— **A halálbüntetés elleneseinek** legerősebb érve mindekor az irreparabilitásra hivatkozás volt. Legutóbb Németországban derült ki egy végzetes bírói tévedés. Majna-Frankfurtban egy erdészeti tisztviselő öngyilkos lett. Az öngyilkos levelet hagyott hátra, melyben azt írja, hogy ő követte el néhány év előtt azt a rablógyilkosságot, a melynek egy mőrföldi földbirtokos lett az áldozata. A gyilkosság gyanúja miatt akkor egy Kuhmichel nevű czipészt fogtak el és bár a szerencsétlen váltig erősítette, hogy ő ártatlan, indiciumok alapján halálra ítélték és kivégezték. — A külföldi lapok néhány nappal ezelőtt tüzetesen foglalkoztak a következő hasonló ügygyel. Christiniában rövid idővel ezelőtt halálra ítélték egy földmives gazdát, Thorwald Stettent, szülőgyilkosság miatt. Ártatlanságát hangoztatta folyton a vádlott s a nagyközönség széles körökben meg volt győződve, hogy bűntelen. Most, közvetlenül a kivégzés előtt, Björnson vette kezébe az ügyet s meggyőződve Stetten ártatlanságáról, a bűnper revízióját követeli.

— **A Bertillonage** tökéletesítésén fáradozók körében újabban az az eszme merült fel, hogy a test felületének mérése helyébe, mely szerintük már nem kielégítő pontosságú, Röntgen sugarakkal történő mérések lépjenek. A reform mindenestre használhatóbbá, de egyszersmind komplikáltabbá, költségesebbé tenné a rendszert s lehetetlen volna az, hogy valamely ország minden fogházában eszközöltessenek antropometrikus felvételek.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor. negyedévre 6.

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az olasz bünvádi eljárás reformja. *Dr. Heil Fausztin* kir. közigazgatási bírótól. — Az 1899. év bünygyi statisztikája. — *Törvénykezelési Szemle:* A tisztviselőkről. *Audiattól.* — Ártatlanul elítéltek kártalanítása. *Dr. Zachár Kálmán* aszodi ügyvédttől. — Különfélék. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az olasz bünvádi eljárás reformja.

Olaszországban jelenleg — az időközben szenvedett némi módosításokkal — az 1865. évi bünvádi perrendtartás érvényes. A módosítások között különösen említendők: a) az 1874. június 8-iki törvény az esküdszékekről; b) az 1876. évi június 30-iki törvény az előzetes letartóztatás és vizsgálati fogságról és c) a Btk. hatályba lépte alkalmával kibocsátott s főleg a bírói illetékességet módosító 1899. december 1-én kelt királyi rendelet. Az 1865. évi bünvádi perrendtartás lényegileg nem egyéb, mint az 1808. évi francia Code d'instruction criminelle szolgálai utánzata. Ez a körülmény egymaga érthetővé teszi a reformnak rég érzett szükségét. A kormány 1866 óta novelláris javaslatokkal iparkodott a legégetőbb bajokon segíteni, azonban sikertelenül. De Falco, Sella, Villa, Tajani, Ferraris javaslatai törvényerőre nem emelkedtek.

Finocchiaro Aprile igazságügyminiszter 1898. október 3-án 10 tagból álló bizottságot nevezett ki, melyet a szükséges módosítások tanulmányozásával s megfelelő javaslatok tételével bízott meg. Ez a bizottság nem törvényjavaslatot készített, hanem 15 fejezetben pontokba foglalta az általa elfogadott alapelveket. Ez a munkálat: «principii adottati dalla Commissione ministeriale» czim alatt ez évben jelent meg. Mellékletét a bizottság tárgyalási jegyzőkönyveit tartalmazó két vaskos kötet képezi (Atti della Commissione istituita con decreto 3 ottobre 1898. I. k. 356. l., II. k. 382. l.).

A munkálatot 1900. július hó 10-én kelt körlevelével a mostani igazságügyminiszter, a semmitőszék, a felelősségi és az elsőfolyamodású kir. törvényszékek elnökeinek, a főügyészségek és ügyészségek vezetőinek, a jogi egyetemeknek és az ügyvédi kamaráknak oly felhívással küldötte meg, hogy észrevételeiket folyó év november hó közepéig vele közöljék. A bizottság által elfogadott alapelveket tartalmazó fejezetek a következők: I. A bünvád. II. A magánjogi igények. III. A bírói hatáskör. IV. A közvetlen és a legközvetlenebb idézés. V. A bírósági rendőrség és a vizsgálat. VI. A terhelt személyes szabadsága. VII. A vád alá helyezés. VIII. A fő tárgyalás általában. IX. A makacssági eljárás. X. Az esküdszéki eljárás. XI. Az alsóbb rendű eljárás. XII. A semmitőszéki eljárás. XIII. Az újrafelvétel. XIV. Az elítéltek rehabilitációja. XV. A végrehajtási eljárás. Az elfogadott alapelvek közül kiemelendők:

I. Az egyszer megindított bünvádat elejteni nem lehet. A kir. ügyészi vádmonopolium mellőzésével a magánvádnak meghatározott formák és feltételek alatt hely adandó. A kir. ügyésznek a vád képviselőt megtagadó határozata ellen a sértett fél a bíróságnál kereshet orvoslást. Bírói eljárásnak csak vád alapján lehet helye. A kir. ügyészségnek a most érvényes bírói szervezetben megállapított hatásköre fentartandó.

II. Büntető parancsnak az egyes bíró hatásköréhez tar-

tozó s pénzbüntetéssel büntetendő kihágások esetében van helye.

III. Esküdszéki hatáskörbe utalandók azok a büntettek, amelyeknek a Btk.-ben meghatározott maximális büntetése 10 évet meghalad, kizárásával azoknak a büntetteknek, amelyek technikai — okirati — bizonyítékokból származó nehézségnél vagy szorosan technikai jogi jellegűknél fogva a rendes bírói hatáskörbe utalandók. Az albizottság feladata lesz tanulmányozni a kérdést, vannak-e más büntettek is, és melyek azok, amelyek sajátos jellegűknél fogva az esküdszéki kizárólagos hatáskörébe utalandók. A bünvádi perrendtartás 9. §. 1., 2., 3. és 4. pontjainak az esküdszéki hatáskörre vonatkozó rendelkezései fentartandók. Egyes bírói hatáskörbe utalandók azok a bűncselekmények, amelyeknek maximális szabadságvesztés-büntetése két évet, pénzbüntetése 5000 lírát meg nem halad. Az albizottság feladatává tétetik kiválasztani azokat a bűncselekményeket, amelyek jellegűknél fogva két évi szabadságvesztést meg nem haladó büntetésök daczára a törvényszékek, s viszont két évet meghaladó büntetésök daczára az egyes bíró hatáskörébe utalandók. Az esküdszékek fen nem tartott vagy az egyes bírói hatáskörbe nem utalt bűncselekmények (büntettek és kihágások) a törvényszéki hatáskörébe utalandók.

IV. A legközvetlenebb idézés (vagy sommás eljárás vagy közvetlen előállítás) a közvetlen idézés mellett fentartandó. A közvetlen idézés a törvényszékek előtt az eljárásnak potestativ, az egyes bíróságok előtt kötelező módját képezi. Az albizottság feladata annak a kérdésnek tanulmányozása, vajon s mely esetekben alkalmazható a közvetlen idézés az esküdszéki eljárásban is a nyomtatvány útján elkövetett bűncselekményeken felül. A legközvetlenebb idézés az eljárásnak potestativ módja a törvényszékek és egyes bíróságok előtt. Tetteknakapás és a vádlott jelenléte esetében a közvádló az eljárásnak ezt a módját tartozik választani. A bíróság a vádlottnak kérelmére a védelem előkészítése érdekében legalább három napi halasztást tartozik adni.

V. Névtelen feljelentésre bünvádi eljárás meg nem indítható. Kivételnek: a tényleges tettenkapás és a nyomokat hagyó bűncselekmények esetei. A bírósági rendőrség jegyzőkönyvei a vallomást tevők tollbamondása után veendő fel vagy legalább a vallomást tevő figyelmeztethető tollbamondási jogára; a kérdések szövege a jegyzőkönyvbe felveendő. A jegyzőkönyvek két tanu közbenjöttével veendő fel. Sürgős esetekben, ha két tanu nem található, a jegyzőkönyvben megemlítenő az ok, mely miatt a jegyzőkönyv tanuk közbenjötté nélkül vétetett fel. Az egyes bíró és a vizsgálóbíró nem tartoznak a bírósági rendőrséghez. Mindkettő jure proprio kötelező utasításokat adhatnak a bírósági rendőrség közegeinek. A bírósági rendőrség közegei hivataluk gyakorlatában elkövetett vétések miatt a bíróság fegyelmi hatósága alá tartoznak. Az ügyész a bírósági rendőrség főnöke; a nyomozást ő vezeti. A nyomozás minél előbb fejezendő be, s megindítandó a bírói vizsgálat. A vizsgálat megindítása után nyomozás nem folytatható; de a bírósági rendőrség közegei kötelesek azontul is adatokat gyűjteni s azokat a vizsgálóbírónak beszolgáltatni. A vizsgálóbíró az ügyésztől független. Az egyes bíró (pretore) a törvény erejénél fogva

a vizsgálattal megbizottnak tekintendő mindaddig, míg a vizsgálóbíró a vizsgálatot magához nem ragadta. Kihallgatása alkalmával a vizsgálóbíró köteles a terhelttel a beszerzett bizonyítékokat s azoknak forrásait közölni s a terheltet védelmének előterjesztésére felhívni. Tartozik a terheltet figyelmeztetni arra, hogy joga van a vallomást megtagadni s a figyelmeztetés megtörténtét a jegyzőkönyvben megemlíteni. A terhelttől intézett kérdések egész terjedelmükben a jegyzőkönyvbe felveendőek. Tilosak a fogásos, a feleletre utmutatást tartalmazó (captiosus és suggestiv) s minden oly kérdések, amelyek ígéretet, biztatást vagy fenyegetést tartalmaznak. A kihallgatás abban hagyandó, ha a terhelt kijelenti, hogy betegség miatt nem képes magát kihallgattatni s a betegséget orvos igazolja. A vizsgálóbíró ellen elkövetett s fegyelmi büntetést maga után vonó súlyos cselekmény esetének kivételével, a vizsgálati fogoly ellen minden megszorítás vagy kényszer (trattamento di rigore) kerülendő. A közeli hozzátartozók tanuk gyanánt kihallgatásának jelenleg csak a fő tárgyalásra megállapított tilalma (bűnvádi perrendtartás 286. §.) a vizsgálati eljárásra is kiterjesztendő. Az albizottság tanulmányozni fogja a kérdést, kiterjeszthető-e a tilalom a bírósági rendőrség közegeire is oly vallomásokra teendő kihallgatásukra vonatkozólag, amelyeket a terhelt közeli rokonaival vettek fel. A fogházöröknek a foglyokkal ügyeikről beszélni még a közérdek előmozdításának ürügye alatt sem szabad. A terheltnek első kihallgatása alkalmával hivatalból kell védőt rendelni, ha maga védőt nem választott. Az ügyész és a védő jelen lehetnek minden oly vizsgálati cselekménynél, amely a bűncselekmény tárgyi mozzanatainak megállapítását célozza; nem lehetnek jelen a tanuk kihallgatásánál. Az albizottság megbizatik annak a kérdésnek tanulmányozásával, megengedhető-e, hogy az ügyész és a védő jelen legyenek a terhelt kihallgatásánál személyek és dolgok azonosságának megállapításánál. Ugy az ügyész, mint a védő ellenőrző szakértő közreműködésével élhetnek. A bizonyítékok elégtelenségéből megszüntetett vizsgálat újrafelvételének úgy a terhelt terhére, mint javára van helye. A terhelt terhére az újrafelvétel megengedhetősége a bűnvádi eljárás elévülésétől független határidőhöz kötendő, s az újrafelvétel elrendelése előtt a terhelt meghallgatandó s védekezésének előterjesztésére alkalom nyújtandó.

VI. A törvényszéknél szervezett «tanácskamara» (Camera di Consiglio) és a felebbviteli törvényszéknél szervezett «vád-tanács» (Sezione d'accusa) fentartandók, azzal a módosítással azonban, hogy a vizsgálóbíró a tanácskamarának tagja nem lehet. (Jelenleg a tanácskamara 3 tagból áll, azoknak egyike a vizsgálóbíró, a ki egyuttal előadó.) A terhelt személyes szabadságára vonatkozó intézkedések első fokban a tanácskamarához, második fokban a vádtanácsra utalandók. A vizsgálati fogság bizonyos meghatározandó súlyosabb bűncselekmények esetében kötelező, kivétel teendő azonban azokra az esetekre, a melyekben a terhelt személyes körülményeinél fogva a vizsgálati fogság kötelező voltát megállapító büntetés nem alkalmazható. A terhelt feltétlenül szabadlábra helyezendő, ha bizonyos meghatározott határidő alatt a letartóztatott ellen a vizsgálati fogság (custodia definitiva) el nem rendeltetett s a vizsgálati fogoly vád alá nem helyeztetett.

VII. Esküdtszékhez tartozó ügyekben, — ha a tettesek nem ismeretlenek, — a befejezett vizsgálat fölött kizárólag a vádtanács határoz.

VIII. Az elnök a vádlottat csakis arra hívja fel, hogy ha akar nyilatkozzék. Az elnök jogositva van a vád és a védelem által megnevezett tanuk számát korlátozni, akkor is, ha a tanuk a felek költségére idézendők. Az elnök ez intézkedése ellen jogorvoslatnak van helye. A tanuk kihallgatása a «Cross-examination» elvei szerint történik. A szakértőket a felek választják, az elnök azonban minden esetben egy vagy

több szakértőt hivatalból nevezhet ki. Alkalmas módok kere-sendők annak megakadályozására, hogy az előkészítő eljárásban közreműködött közhivatalnokok, ha mint tanuk kihallgattatnak, ne tegyenek oly nyilatkozatokat, a melyek az ügy eldöntését befolyásolhatják. A nyilvánosság kizárásának esetei szaporítandók. Vádlott kérelmére a nyilvánosság kizárható. Az írott tanuvallomások felolvashatásának esetei lehetőleg megszorítandók. A fő tárgyalási jegyzőkönyvet a jegyző az elnök tollbamondása után készíti. Oly nyomtatványi mintát, a melyben az, a mit a törvény semmiség terhe alatt parancsol vagy tilt, nyomtatva van, használni nem szabad.

X. Az esküdtszéki intézmény fentartandó. Az esküdtszék lényegileg jogi jellegű intézmény. A census emelendő progressiv arányban, a szerint, a mint a községekben a lakosok száma csökken. Több vádlott esetében az általok visszavet-hető esküdtek száma emelendő. A vádirat (atto d'accusa; mely nem tévesztendő a mi vádiratunkkal, mert azt a vád-határozat alapján s annak értelmében kell szerkeszteni) el-törölendő. A bíróság áll egy elnökből és három bíróból, akik magasabb rangfokozatba sorozandók. Kívánatos, hogy az elnöki tiszttel a törvényszék elnöke meg ne bízássék. Az elnök akár hivatalból, akár a felek vagy az esküdtek indit-ványára megteheti mind azt, a mit az igazság felderítése érdekében célszerűnek tart. Az elnök hatalma a bíróság ellenőrzése alá helyezendő. Az esküdtekhez intézendő kérdé-sekbe csak a ténybeli elemek veendőek fel. Az esküdtek csakis a ténykérdésben ítélnék, a jogkérdés eldöntése a bíróság hatáskörébe tartozik. A bűnösség kérdése két részre osz-tandó, az egyik a bűncselekmény materiális, a másik annak morális elemeire vonatkozik. A kérdéseket a felek perbeszédei előtt az elnök a felek indítványára állapítja meg. Az enyhítő körülményekre külön kérdés intézendő, és pedig minden vád-lottra nézve csak egy kérdés teendő fel akkor is, ha több bűncselekménnyel van vádolva. Az elnöki fejtegetés eltör-lendő. Az esküdtek a tárgyalási teremben a bíróság, a vádló, a védő s a magánfél jelenlétében, de a közönség kizárásával határoznak. A kérdéseket szavazásra egyenkint a bíróság elnöke teszi fel, kézbesítvén minden esküdtnak egy lebélyeg-zett s aláírásával ellátott szavazó-lapot. Az esküdtek mind-egyike titokban a szavazó-lapra írja szavazatát, s a lapot összehajtva az elnöknek átadja. Az elnök minden kérdés után kihirdeti a szavazás eredményét. Az üres szavazó-lapok rend-szere fentartandó. Az elnök a szavazás alá bocsátott minden egyes kérdésnél megmagyarázza az esküdteknek, hogy az üres szavazó-lapnak a kérdés eldöntésénél mily értelme van. A bűnösség s a minősítő körülmények megállapításához egyszerű többség elegendő. Ha a bíróság úgy szerveztetnék, hogy az csak egy tagból — az elnökből — áll, ebben az esetben a bűnösség megállapításához a szavazók $\frac{2}{3}$ -ának hozzájárulása szükséges. Ha az esküdtek csak 7 szavazattal állapították meg a vádlott bűnösségét, a bíróság tárgyalás nélkül határoz a fölött, vajon az esküdtek az ügy lényegében tévedtek-e? Ha a bíróság szavazattöbbséggel a kérdést úgy dönti el, hogy az esküdtek nem tévedtek, a verdict érvényes, ellenkező esetben vádlott felmentendő; ha a bíróság szava-zatai egyenlően oszlanak meg, az ügy más esküdtszék elé utasítandó. A bíróság ítéletét nem indokolja. Felmentő ver-dict esetében a bíróság az ügyet más esküdtszék elé nem utasíthatja.

XI. A felebbezés fentartandó. Az esküdtszéki eljárás-on kívül a népelem közreműködése kizárandó. Mint birói ható-ságok fentartandók az egyes-bíróságok, a törvényszékek és a főtörvényszékek. A társas bíróságnak négy tagból kell állania, a vizsgálóbírónak kizárásával. Az ügyészségnek az egyes bíróságoknál megfelelő képviselte biztosítandó, de a védelem is megfelelően szervezendő. Kihágási ügyekben s főleg a ténykérdésben a felebbvitel lehetőleg korlátozandó. A törvényszéknek egyhangulag hozott határozata ellen felebb-

vitelnek helye nincs. A védő a vádlott érdekében felebbezés-sel élhet, de a védő bejelentése hatályát veszti, ha a vádlott bizonyos határidő alatt hozzá nem járul. A közvádlo úgy vádlott terhére, mint javára felebbezhet. A főügyész az alsóbb foku bíróság ítélete ellen felebbezhet, tekintet nélkül arra, hogy az utóbbi bíróságnál az ügyészség képviselője milyen indítványt tett. A főügyész az ügyész felebbezéséhez hozzájárulhat vagy azt visszavonhatja. A felebbezés a vádlott vagy az elítélt szabadlábra helyezését sem nem akadályozhatja, sem nem késleltetheti. A felebbezés a ténykérdésben, a jogkérdésben és az alkalmazott büntetés miatt használható. Ha a felebbező a felebbezést törvényes határidőben nem indokolja, az ítélet jogerőre emelkedik. Felebbviteli eljárásban a főtárgyalás ismétlése esetének kivételével a vádlott jelenléte nem szükséges. A bíróság a felebbezésben nem érvényesített indokokat hivatalból észlelhet. Az egyik vádlott által közbevetett felebbezés a nem felebbező vádlottaknak is használ, akikre nézve a felebbező javára szolgáló körülmény fenforog. Alaki semmisségi ok esetében, -- kivéve ha a semmisség csak az ítéletre szorítkozik, -- a felebbviteli bíró új főtárgyalást tartozik elrendelni. Ha a felebbviteli bíró az ügyet érdemben elbírálhatónak nem találja, a főtárgyalásnak teljes vagy részleges ismétlését rendelheti el. Vádlott felebbezésére reformatio in pejus ki van zárva.

Ha az alsóbíró az eljárást hatáskörébe nem tartozónak mondotta ki, a felebbviteli bíró, ha annak hatáskörét megállapítja, érdemben nem ítélt, hanem az alsóbírót ítélt-hozatalra utasítja.

XII. A semmitőszéki intézmény mostani szervezetében fentartandó. Tehát -- az újrafelvétel s más analog kérdések kivételével -- érdemben nem ítélt. Az albizottság megbízik annak a kérdésnek tanulmányozásával, vajon a semmitőszék az ügynek újrafelvételét elrendelheti-e, ha a közbevetett semmisségi panasz tárgyalása alkalmával egyhangulag arról győződik meg, hogy a bírói ítéletben megállapított tényekhez alapos kétely fér. A semmisségi panasszal érvényesíthető semmisségi okok taxative határozandók meg és pedig külön a) a lényeges, b) az u. n. szanálható és c) azok, a melyek az egész eljárásnak vagy pedig csak egyes cselekményeknek semmisségét vonják maguk után. A jogegység érdekében közbevetethető perorvoslat intézménye fentartandó. Semmisségi panasz csak ügyvédi ellenjegyzéssel adható be. A jelenleg érvényben levő perrendtartás szerint szükséges óvadék csak a magánfélre tartandó fen. A semmisségi okok hivatalból is észlelhetők. Ha az ítélet kizárólag az elítélt semmisségi panasa folytán semmisített meg, az új eljárásban súlyosabb büntetés meg nem állapítható.

XIII. Felmentő ítélet ellen újrafelvételnek nincs helye; marasztaló ítéletek ellen büntetteknél kivétel nélkül, kihágásoknál csak bizonyos súlyosabb szabadságvesztésbüntetés esetében. Az újrafelvétel megengedhetősége kérdésében a semmitőszék határoz. Az újrafelvételi kérvény az igazságügyminiszterhez intézendő, aki azt vissza is utasíthatja. A bírói tévedések áldozatai kártalanítandók.

XV. A feltételes ítélet intézményének behozatala az ország jogi és társadalmi viszonyaira tekintettel, czélszerűtlennek jelentetik ki.

A bizottsági tárgyalásoknál folytatott érdekes eszmecseréről más alkalommal.

Dr. Heil Fausztin,
kir. közig. bíró.

Az 1899. év bűnügyi statisztikája.*

Bűnügyi igazságszolgáltatásunk állapotát a következő főbb adatok jellemzik:

A kir. járásbíróságoknál az 1899. évben 247,340 feljelentés várt elintézésre. A feljelentések száma itt egyre növekedik. 1896-ban 236,070, 1897-ben 238,743, 1898-ban 241,517

* Az ország közállapotairól szóló miniszteri jelentés nyomán.

feljelentés volt elintézendő. Az 1899. évben a feljelentések-ből 217,138-at, az összes feljelentések 92.1%-át tárgyalás elrendelése által intézték el, 7446-ot (3.2%) mint eljárásra alkalmatlant félretettek, a többit más hatósághoz tették át, vagy más vizsgálatba olvastották be. A kir. törvényszékeknek 88,134 feljelentéssel volt dolguk, 903-mal kevesebbel, mint 1898-ban. Ebből mint eljárásra alkalmatlant visszautasítottak 18,219-et (20.9%), a vizsgálatot megindították, illetőleg a tárgyalást elrendelték 61,992 feljelentésre (71.26%); a többi feljelentést más hatósághoz tették át.

A vizsgálatokra vonatkozó adatok azt mutatják, hogy a feljelentéseknek az esetek jelentékeny részében nem volt alapjuk. Az 1899-ben folyamatban volt 87,992 vizsgálat közül ugyanis 40,034 (53.8%) az eljárás megszüntetésével végződött s csak 15,545 esetben (20.9%) vonta maga után a vád alá helyezést s 12,635 esetben (17%) közvetlenül a végtárgyalásra való idézést. A többi vizsgálat más hatósághoz tétetett át, vagy más vizsgálatba olvastott be.

A kir. járásbíróságok előtt folyó büntető ügyekben tárgyalásra volt utasítva 321,513 vádlott, akik közül miután 715 vádlott a tárgyalás előtt meghalt, 11,279 megszökött, 20,894 vádlott ügye pedig az év végén hátralékban maradt, az eljárás 288,625 egyén ellen fejeztetett be s ezek közül 119,632 vádlott ellen a vád visszavonott, azaz minden 100 vádlott közül több mint 41 ellen. 77,444 vádlott (26.8%) a vád alól felmentetett, 91,549 (31.7%) elítéltetett, ez utóbbiak közül 5100 nem a vádbeli cselekményért.

A kir. törvényszékek hatáskörébe tartozó bűncselekményeknél azon 42,415 vádlott közül, akik ellen az eljárás befejeztetett, a vád 2302 ellen vonatott vissza, minden száz vádlott közül tehát körülbelül 5 ellen. A felmentett vádlottak száma is kevesebb itt valamivel, mint a kir. járásbíróságoknál: 10,998 (25.9%), míg az elítélések száma tetemesen nagyobb: 29,115 (68.7%).

A vizsgálati foglyok száma a járásbíróságoknál 3858, a törvényszékeknek 13,337 volt. Szembetűnő, hogy az év végén vizsgálati fogságban maradt egyének száma jóval kevesebb volt most, mint az előző években. Így a járásbíróságoknál 1896-ban 213-an, 1897-ben 170-en, 1898-ban 165-en, 1899-ben már csak 94-en; a törvényszékeknek 1896-ban 1978-an, 1897-ben 2089-en, 1898-ban 2091-en, 1899-ben már csak 1544-en maradtak az év végén vizsgálati fogságban. Összefüggésben áll ez azzal, hogy t. i. bíróságaink az új bűnvádi perrendtartás közel eső életbeléptetésének hatása alatt jóval több büntető ügyet fejeztek be az idén, mint az előző években. Azok közt, kiknek az év folyamán vizsgálati fogsága megszűnt, a járásbíróságoknál 198-an, a törvényszékeknek 1019-en voltak olyanok, kik ellen a vizsgálat megszüntetett, vagy felmentő ítélet hozott. A járásbíróságoknál 42, a törvényszékeknek 630 vádlott vizsgálati fogsága hat hónál tovább tartott.

A büntettek és vétségek miatt elítéltek összes számából (120,664), négy bűncselekmény tűnik fel hatalmas számárányaival, u. m. rágalmozás és becsületsértés, a mely miatt 37,584 egyén, vagyis az összes elítélteknek 31.1%-a fenytetett meg; lopás, a melyben 26,012 egyén (21.6%) találtatott bűnösnek, súlyos testi sértés, a melyért 19,326 egyén (16.0%) és könnyű testi sértés, a melyért 14,205 (11.8%) ítéltetett el. E nagy számok annál meglepőbbek, mert a legutóbb említett két bűncselekmény számában az utóbbi néhány esztendőben öröndetes stagnálás mutatkozott, míg most 1898-ról 1899-re a súlyos testi sértés miatt elítéltek száma egyszerre 5834-gyel, a könnyű testi sértés miatt elítélteké 3861-gyel nőtt. A rágalmozás és becsületsértés miatt, valamint a lopás miatt elítéltek száma az előző években is emelkedést mutatott ugyan, de ezt az emelkedést elég mérsékeltnek lehetett tekinteni s így a most említett két bűncselekmény miatt elítéltek számának 1898-ról 1899-re 7937-tel,

illetőleg (a lopás miatt elítéltek számának) 4494-gyel való növekedése váratlannak mondható. Feltűnő nagyok e számok akkor is, ha az emelkedést némi részben annak tulajdonítjuk is, hogy bíróságaink 1899-ben a már többször említett okból több büntető ügyet fejeztek be, mint azelőtt. Főként az elítelt négy bűncselekmény rovására írható 1898-ról 1899-re az elítéltek számának rohamos felszökkenése (95,529-ről 120,664-re), holott 1895 óta, a mikor az előző évhez képest némi csökkenés mutatkozott, az évenként való emelkedés 3—4000 közt váltakozott.

A kir. járásbíróságoknál elítélt 91,549 egyén közül leg-
többen (39,530-an = 43·2%) a legrövidebb ideig (1—14 napig) tartó fogházbüntetéssel fenytettek, de csaknem annyi (39,273 = 42·9%) a csupán pénzbüntetésre ítélték száma is. Hat hótól egy évig terjedő fogházbüntetést már mindössze 11 elítélre szabtak ki. A kir. törvényszékek ítéleteiben a legnagyobb szerep a 6 hótól egy évig terjedő börtönbüntetésnek jutott. Ily büntetéssel sujtattott ugyanis az összes elítélteknek (29,115) 22·3%-a (6483). Fegyházbüntetéssel 2001 egyént sujtottak; a büntetési tételek itt is a minimum felé hajlanak: 1557 egyén két évtől öt évig terjedhető fegyházra ítéltetett. A börtönbüntetésre ítélték száma 8440, fogházbüntetéssel 16,252 egyént fenytettek; államfogházbüntetést 370, csak pénzbüntetést 2043 egyénre szabtak ki törvényszékeink; halálra az ítélet 9 esetben szolt, de a kir. Curia a halálbüntetést egy esetben sem hagyta jóvá.

A büntetéseket közt sokkal nagyobb a férfiak, mint a nők aránya; nálunk körülbelül háromszorosa, a mennyiben 100 elítélt közül 74·14 a férfiakra, 25·86 a nőkre esett. Csáládi állapotukat tekintve, az elítéltek közt aránylag több volt a nőtlen vagy hajadon s kevesebb a házass, mint a 16 éven felüli népességben. Volt ugyanis %-ban:

	a 15 éven felüli népességben az 1890-iki népszámlálás szerint		az elítéltek közt	
	férfi	nő	férfi	nő
nőtlen vagy hajadon	26·92	18·37	39·21	22·75
házass	67·95	65·57	56·13	64·74
özvegy	4·80	15·67	4·07	11·10
törvényesen elvált	0·10	0·15	0·59	1·41
ismeretlen	0·23	0·24	—	—

A gyermekkel bíró elítéltek száma ugy a férfi, mint a női elítéltek közt nagyobb, mint a gyermekteleneké, a mi kétségen kívül azzal a ténnyel áll összefüggésben, hogy az elítéltek közt a házassok száma is nagyobb, mint a nőtleneké vagy hajadonoké.

A legtöbb büntettes (a férfiaknál az összes elítéltek 24·97%-a, a nőknél 25·54%-a) a 24—30 évesek korosztályából kerül ki, utána a legtöbb (a férfiaknál 22·31%, a nőknél 25·06%) a 31—40 évesek közül. A többi korosztályok már tetemesen csekélyebb arányban részesednek a bűnösök sorában. Így a 16 éven aluliak a férfiaknál 2·69%, a nőknél 1·59%-kal, a 16—20 évesek 13·58, illetőleg 10·52%-kal, a 21—23 évesek 15·85, illetőleg 14·58%-kal. E fokozatos emelkedésnek megfelelő fokozatos esést látunk a 40. éven felül: a 41—50 éves férfiak 13·07, a nők 14·71%-al vannak képviselve a bűnösök közt, az 51—60 évesek már csak 5·67, illetőleg 6·12%-kal, a 60 éven felüliek végül mindössze 1·86, illetőleg 1·88%-kal.

Ha a műveltségnek, illetőleg a statisztikailag a műveltség kritériumául tekintett irni-olvasni tudásnak a bűnösséggel való összefüggését vizsgáljuk, első pillanatra úgy látszik, hogy az irni-olvasni tudók számaránya az elítéltek között (52·44%), nem sokkal csekélyebb, mint az 1890-i népszámlálás szerint a 6 éven felüli összes népességben (54·96%). Jóval kisebbnek s így a művelteknek a bűnösök közt való részesedésére nézve kedvezőbbnek fogjuk azonban ez arányszámot találni akkor, ha figyelembe vesszük, hogy az 1890-i népszámlálás óta az irni-olvasni tudók arányszáma mindenesetre növekedett, s ha meggondoljuk, hogy a nők, akik közt több az

analfabéta, az elítéltek közt sokkal kisebb számmal szerepelnek, mint a férfiak, s ez az elítéltek közt az irni-olvasni tudók számarányát emeli. Hogy az elítéltek közt az irni-olvasni tudók számaránya, amely az 1891—1895. évek átlagában csak 47·85% volt, 1899-ben már 52·44%-ra nőtt, ugyancsak azzal áll összefüggésben, hogy ugyanezen idő alatt az irni-olvasni tudók számaránya is növekedett. Ugyane jelenségnek másik oldala, hogy az elítéltek közt az analfabéták számaránya az 1891—1895. években mutatkozó 47·78%-os átlagról 1899-ben 43·48%-ra szállott alá.

A törvényszékeknél elítéltek sorában a visszaesők száma az előző évekhez képest némileg emelkedett. 1896-ban 100 elítélt férfi közül 78, 100 elítélt nő közül 81 volt büntetlen előéletű, 1899-ben 74 férfi, illetőleg 79 nő. 1896-ban az ugyanazon bűncselekmény miatt elítélt férfiak az összes elítéltek 10·6%-át, a nők 9·9%-át, 1899-ben a férfiak 13·8%-át, a nők 13·9%-át tették. A más bűncselekmények miatt előzetesen elítéltek számaránya 1896-ról 1899-re a férfiaknál igen csekély emelkedést, a nőknél meg éppen 2%-os apadást mutat. Ha a törvényszékeknek az előéletre vonatkozó adatait a járásbíróságoknak ugyanezen adataival összefoglaljuk, a következő eredményre jutunk: az elítéltek közt még büntetve nem volt a férfiaknál 78·47%, a nőknél 79·07%, hasonló büntetett vagy vétség miatt már büntetve volt a férfiaknál 11·11%, a nőknél 12·5%, másnemű bűncselekmény miatt büntetve volt a férfiaknál 10·42%, a nőknél 8·43%. E számok eltérése az 1896-i adatoktól igen csekély; a visszaesők emelkedése sehol sem tesz ki 1%-ot.

A kihágási ügyek évről-évre erősen szaporodnak, ami kétségen kívül összefüggésben áll azzal, hogy évről-évre növekedik a kihágásokat statuáló jogforrások száma. 1895-ben 353,506, 1896-ban 380,292, 1897-ben 393,300, 1898-ban 409,167, 1899-ben 422,667 feljelentés várt elintézésre. Ez utóbbiak legnagyobb része (366,517) közigazgatási hatóságainknál tetetett. Az év folyamán elintézett 399,353 kihágási ügyben 382,890 egyén marasztaltatott el, 14,000-rel több, mint 1898-ban. A kihágási ügyek nagy csoportjából öt neme a kihágásoknak vonja magára figyelmünket, a miatta elítéltek nagy számánál fogva. Pusztán az erdőrendőrségi törvény ellen elkövetett kihágásért 92,878 egyént, az összes elítéltek több mint 24%-át ítélték el. Az 1898-ban ugyane kihágásért megbüntetett egyének száma a százezret is meghaladta. A hatóságok és közcsend ellen elkövetett kihágásért 20,598 (5·4%), közbiztonság ellen elkövetett kihágásért 36,647 (9·6%), közrend és közszemérem ellen elkövetett kihágásért 46,516 (12·1%), közegészség és testi épség ellen elkövetett kihágásért 34,578 (9·0%) egyént ítélték el, úgy, hogy a most felsorolt 5 kihágásra az összes elítélések több mint 60%-a esik. A mezőrendőri törvény ellen 8816, tulajdon ellen 9665, a véderőtörvény ellen 7369, a vadászati törvény ellen 5078, a cselédtörvény ellen 9826, az egyenes és közvetett adók, jövedékek és illetékek iránt fenálló törvények és szabályok ellen 3663, szerencsejáték által 2578 kihágást követtek el. A kihágásokért kiszabott büntetések legnagyobb része, szám szerint 254,121, a legcsekélyebb, 20 koronán aluli pénzbüntetésből állott, 55,182 esetben 1—15 napi elzárást, 46,649 esetben 20—100 koronányi pénzbüntetést alkalmaztak.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A tisztviselőkről.

A jogrend fokozódó arányokban megindult ujjaszervezése közben itt-ott szó esik a tisztviselőkről is, ám egyáltalán nem annyi, amennyit ez a kar valóban megérdemelne.

A jogrend ujjaszervezői mintha főleg a tételes jogszabályok gondos megszövegezésében vélnek megtalálni a közszabad-

ság biztosítékait s mintha felednék, hogy a legtokéletesebb törvény is csak irott malaszt, ha nincs annak szakavatott, megbízható, de e mellett a célért lelkesedni is tudó alkalmazója, ki a törvények szellemét, a törvényhozó akaratát ébren tartsa, megelevenítse. Pedig ez meg nem bocsátható egyoldalúság.

Dugába dől a legnagyobb gonddal kidolgozott hadi terv a kivitelre kész és alkalmas katonák hiányában!

Az a kérdés ötlük elmbe, hogy a jogrendet a jó tisztviselői kar, avagy a jó törvények biztosíthatnák-e inkább? És én egy pillanatra sem habozom az első választani, mert megbízható, lelkesült és odaadó tisztviselői karral hiányos törvények mellett is el tudom a jogrendet képzelni, míg megfordítva egyáltalán nem. A kettővel együtt: természetesen leginkább, de mindenesetre a törvényt alkalmazni hivatott kar jól szervezése az elsőbb rendű feladat.

S ezzel szemben mit tapasztalunk? Azt, hogy míg az állami élet minden terén el vagyunk halmozva újabbnál újabb irott jogszabályokkal, addig a tisztviselői kar szolgálati szabályzata a régi, ha csak az ötletszerű és — sajnos — bátor-talan toldozásokra nem gondolunk, amit még türehtetlenebbé tesz annak a gyakorlati életben tapasztalt felületes, sőt könnyelmű és hatályosan nem ellenőrizhető alkalmazása. Ezeknek a hatása alatt pedig a tisztviselői kar tulnyomó számban kedvetlen, sőt elkeseredett, ami felettébb nagy baj az államra nézve.

Arra gondolok, hogy a gyógyítás első feltétele a bajok felismerése és a közlekiismeretnek azok iránt való ébren-tartása, s hogy az ezen irányban való tevékenység nem lehet haszontalan munka.

Ahol a tisztviselői kar kedvetlenségéről esik szó, ott rendszerint mindjárt a tisztviselői fizetések elégtelen voltára gondolnak. Pedig a kedvetlenségnek nem ez az egyedüli oka. Ez csak más okokkal való összehatásában szül jogos elkeseredést.

Tagadhatatlan, hogy a megélhetés elsőrendű feltételeit is alig kielégítő mérvben megállapított fizetés magábanvéve is alkalmas állandó kedvetlenséget okozni és a jobb erőket elriasztani a tisztviselői pályától. S nem is ok nélkül.

Ha meggondoljuk, hogy a tisztviselői kar szervezésekor a tisztesség (honor) s nem annyira a fizetés volt az, ami e pályára csábított, s hogy azóta e pálya életmóddá alakult; ha rágondolunk arra a nagymérvű gazdasági fejlődésre, melyre politikai vitatkozások közben oly nagy nyomatókkal történik hivatkozás: úgy már e két körülménynek gondos összevetéséből is érthetővé kell hogy váljék a higgadtan mérlegelő előtt az a majdnem elviselhetetlen nehéz helyzet, amelyben a tisztviselői kar tengődik. Mert a honor ma is élő hagyomány a ennek az intelligens kornak, amely reá fokozottabb igényeket ró, javadalmazása pedig majdnem a régi, mert az 1893: IV. tcz. csak mézes madzag volt, mely nem gyógyíthatott, hanem még inkább tudatára ébresztett a nyomorúságnak s ezenkívül az által, hogy az egyes szakok bátor kézzel való rangfokozása és egységes elvek alá helyezése helyett egyes csoportok javára kivételes előnyöket létesített (3., 6. §§.), az elégedetlenség magvát szórta el.

S vajon kielégíthet-e az állami jövedelmek elégtelen voltára való folytonos utalás, melylyel a tisztviselők meg nem szünhető panaszai elől állandóan kitérni törekeshnek, akkor, amikor a szomszédos állam tisztviselőinek hasonló jogos panasza rég meghallgatásra és türehtő orvoslásra talált, amikor az eddig is előnyösebb helyzetben volt hadsereg alkalmazottjai tetemes fizetésjavításban részesültek és amikor újabb törvényes intézményeinkben pazar bőkezűség érvényesül? ... Bizonyára nem, mert a valódi szükséglet kielégítése elől kitérni nem lehet s kielégítést keres és talál az más módon, akárhogy. Az elodáztatás tehát a legnagyobb mérvben való könnyelműség nemcsak a tisztviselői kar, de

az álladalommal szemben is, mert látni való az a kölcsönhatás, amelyben azok állanak és a gondolkozó előtt a tisztviselői nyomor más bajok egész sorának a forrásául tűnik fel.

Felettébb nagy baj ez, mert az a megaláztatás, amely a tisztviselőt mások helyzetéhez hasonlítva is naponként éri, végre is rést vág a tisztviselőnek kellőképp meg nem becsülhető önérzetén és függetlenségén, amelyen át olyan hajlamok férköznek lelkéhez, melyek lealacsonyítják.

Be kell látni valahára, hogy ha az egész embert akarjuk testével, lelkével valamely cél szolgálatára, úgy azt nemcsak a lét feltételeivel, de jogosult igényeinek a teljes kielégítésével is el kell látnunk, mert különben maga a cél is szenved.

De amint már kiemeltem, ez nem egyedüli oka a tisztviselők jogosult elkeseredésének. A részben elavult, részben felületesen, sőt könnyelműen s nem egyszer hűtlenül alkalmazott szolgálati és szervezeti szabályokban lappang annak a másik oka, amelyek folytán előhaladása és más természetes jogainak érvényesülése rég veszendőbe ment és pedig kisebb vagy nagyobb mérvben, amint erélyes vagy kevésbé erélyes kezekben futnak össze érdekszámai.

Mert — és ez a legszomorubb — a tisztviselő előmenetelét nem intézményes törvény biztosítja, hanem a végrehajtó hatalom kezelőitől függ az.

Az 1893: IV. tcz. 5. §-ában ez akképpen van kifejezve, hogy «a kinevezésnél nem a rangsor (eltöltött szolgálati évek száma), hanem *e mellett* a szakképzettség, érdemesség és alkalmazhatóság a döntő».

Hiszen ez nagyon helyes és tiszteletreméltó módon van gondolva. De miképp érvényesül ez a gyakorlati életben?

Hol a garancia, hogy a mellőzés jogos indoka tényleg és mindenkor fenforog?

A mindennapi élet váltig azt mutatja, hogy tudás, fedhetlen jellem és becsületes igyekezet, amely tulajdonokkal pedig az élet minden más terén boldogulni szokás, a tisztviselői pályán az előmenetelhez még éppen nem elég, mert az előlépés nem mehet a «számár»-nak gunyolt létra szerint (vajon drákói szigorral alkotandó szolgálati pragmatika mellett sem?), hanem csak egy másik, a *függés* létráján, amely előtt a stréberek hada tolong.

Nem is létra már ez, hanem a pártfogók erőpróbája.

Ugyan ki ne ismerné azt a nyüzsgést, melyet egy állás megüresedése okoz?!

Az, akinek a kinevezésre elhatározó befolyása van, a pályázókat vagy tulnyomó részben vagy egyáltalán nem ismeri, nem is ismerheti, arravalóságát feltüntető tárgyilagatos adatoknak vagy éppen nincs birtokában vagy csak felettébb fogyatékos adatok állanak rendelkezésére, melyek a pályázók egyéniségét kidomborítani ugyan nem alkalmasak. Dönt tehát — legtöbbször — a pártfogók ajánlásai vagy — ha már cátoi jellem — a hivatalos jelentések alapján.

Nincs olyan selejtes kisebb polgári per, melyben hasonló felületességgel döntenének.

Mert vajon ezek a gondosan elrejtett hivatalos információk is feltétlenül megbízhatók-e? Semmi sem bizonyos a nap alatt, tehát ez sem, főleg ha meggondoljuk, hogy azok tárgyilagosságának sincs semmi más, mint a vezetők egyéni jellemzőségeiben rejlő garanciája. Ezek az u. n. diskkrét hatáskörrel felruházott «vezetők» azonban szintén kinevezett tisztviselők és a mód, melylyel kinevezéshez jutottak, információjuk rugójában rendszeren visszatükröződik. De e mellett ők is ostromnak vannak kitéve.

Az emberi gyarlóság a megmondhatója, hogy információjuk nem lehet elfogultság és befolyásolás nélkül való, sőt nem egyszer kellőképp meg nem róható lelkiismeretlenség is belevegyülhet abba.

Hiszen én bizonyosan nem tudom, de széltében hirdetik és nem mutatkozik lehetetlennek, hogy ha az egyszer-más-

szor való kinevezések valóságos története lemeztelenítve állítatnák szemünk elé, hihetetlennek tetsző baklövéseknek válhatnánk szemlélőivé.

Ne feledjük pedig, hogy a discretio homályából sok, örök sötétségnek szánt titok kiszivárog, mert az ezer-szemű, teljesen mellőzött nyilvánosság les, mérlegel, összehasonlít és az ismert körülmények összevetéséből következtet.

S ha csak ritkábban fordulnak is nagyobb tévedések elő, könnyű elképzelni azt az erkölcsi rombolást, melyet egy ilyen kinevezés okoz.

Hogy lehet állandó ügyszeretetet várni a tisztviselőtől, ki ügyszeretete révén nem boldogulhat, s hogy attól, ki anélkül boldogul?

Hogy lehet pártatlanságot vagy a valódi érdem felkarolását feltételezni annál a vezetőnél, aki pártfogók és nem saját küzdelmes érdemei révén jutott kinevezéshez, s hogy lehet sikeres ennek a működése, ha a közbecsülés és bizalom nem környezheti, de környezni fogja — és ez esetben teljes sikerrel — az érdekhajhászok hizelgő serege.

Nem lehet azt kiszámítani, hogy a mostani rendszer mellett mi vesztegettetik el a közérkölcstőkéből...

További nagy baj, hogy a fenálló rend szerint a tisztviselő diskkrét hatáskörrel felruházott közvetlen főnökének van kiszolgáltatva. Ez hivatott — hivatalos titok pecsétje alatt — tájékoztatást nyújtani képessége, képzettsége és alkalmazhatósága felől. Ez jelöli ki működési körét.

Mindannyi a tisztviselő életbevágó érdekét érinti.

Az egyik előmenetelére, a másik szakszerű hajlamaira ad felette ellenőrizhetlen befolyást.

Következményeiben alig feltűnethető romboló hatása van ennek.

A más jövedelmi forrástól alku nem tűrő szigorral eltiltott, a megélhetés feltételeit is alig nyújtó fizetésre utalt tisztviselő egy majdnem leküzdhetlen kényszerűség elé jut: *mindenáron* kegyébe esni hivatalfőnökének, kinek, végre is, boldogulása feltételei vannak kezében és aki némelyeken nemcsak előléphetés esetén, de jövedelmező munkakör kijelölése által is segíthet. Kihizelgett rokonszenv, alakoskodó barátság, vagy ha mindez kevés, előzékenykedő szolgálatok gyakorlása mellett a kedvencz kezére játszatnak, gyöngye vagy éppen minden ellenőrzés nélkül, a közérdekek és mások jogos érdekei. És ennek a büntetlen gyakorlása folytán eltompul lassacskán a közkötelességek iránt való érzék s közönséges csereáruvá válik a nem leltározható lelkiismeret.

És a hizelgők sikerén megindul egy verseny, amelyben a tisztviselő nem önértékes ember többé, hanem szánalomraméltó kuli, akarat nélkül való anyag a «vezető» kezében.

S akadjon csak vakmerő, aki ebben a forgatagban önértékes kíván maradni vagy éppen szót emelni ez áramlat ellen! No, ugy az szent vagy bolond a többiek szemében, a főnök szemében pedig «összeférhetlen», de mindenesetre «ideges» leend...

Pedig ezekben a fojtogatott önérték és lelkiismeretesség vonaglik csupán, tudni kellene tehát, hogy ezeknek az összeférhetlensége és idegessége a jobbagnak nemcsak szánalmára, de legtöbbször tiszteletére is méltó.

S gondoljunk most már hasonló körülmények között a bírói tisztviselőkre; mi marad meg belőled, magyar bírói függetlenség, melyben pedig a polgárok alkotmányjogi garantiát bálványoznak?!

A tisztviselők nagy száma pályája kezdetén idealizmussal eltelve lép az állam szolgálatába és feltétlenül szükséges, hogy ez az idealizmus kemény, sőt ha szükséges, kiméletlen védelemben részesüljön, hogy könnyű, kellemes, sőt hasznos legyen független, kötelességszerető, önértékes tisztviselőnek lenni, mert első sorban az állam érdeke az, hogy az a nemes idealizmus a tisztviselőből durva módon ki ne irtassék.

A tisztviselő pályája kezdetén nem látja, nem láthatja ezeket az erkölcstipró fogyatkozásokat.

Ha látná?... És ha egyszer látni fogja!?...

Bár sikerült volna nekem gondolkozóba ejtenem azokat, akiket illet.

Audiat.

Ártatlanul elítéltek kártalanítása.

A Magyar Jogászegyletben dr. Doleschall Alfréd pár hó előtt értekezést olvasott fel a BP. XXXI. fejezetéről, melyet tudományos alapon éles bírálat alá vevén, kimutatta azokat a ferdeségeket és hiányokat, melyekben a BP. említett fejezete szenved, főképpen azt, hogy a közigazgatási hatóság határozata alapján elszenvedett fogságért, letartóztatásért vagy pénzbüntetésért kártalanítási jogot nem nyer az ártatlan a BP. értelmében. Az ott elmondottak után csak az lehet most a feladat, hogy a BP. XXXI. fejezete folytán ez idő szerint már felmerülhető néhány praktikus jogkérdés tisztázásához hozzájáruljak.

A BP. 576. és 579. §-ai értelmében kártalanításra nincsen igénye annak, aki hamis beismerő vallomást tett. Felmerül a kérdés, — miután a BP. hallgat róla — hogy mely forum előtt tett beismerő vallomás szünteti meg a kártalanításhoz való igényt, az ítélő bíróság, a vizsgálóbíró vagy a nyomozó hatóság előtt tett beismerés? Tudvalevő dolog, — hiszen számtalan curiai határozat szól róla — hogy bíróságaink legtöbbszörre elfogadták pl. a csendőrség előtt tett beismerő vallomás visszavonását mindazokban az esetekben, melyekben a vádlott csak némileg is valószínűsítette beismerő vallomásának kierőszakolt voltát. A BP. életbeléptetése után némileg kedvezőbb lesz ugyan a gyanúsítottak helyzete a nyomozó hatóság erőszakoskodásaival szemben, de a fogdíj helytelen intézménye, valamint a mindig akadható mocsai inquisitorok tulkapásai következtében továbbra is fenmarad annak a lehetősége, hogy ártatlan gyanúsítottak hamis beismerő vallomásra kényszerítetnek a tulbuzgó nyomozó közeg által. Nyilvánvaló, hogy a BP. a kierőszakolt hamis beismerő vallomást nem tekintheti elég alapnak a kártalanításhoz való igény elvesztésére, valamint az sem, melyet a vizsgálóbíró vagy ítélő bíróság előtt elképzelhető tévedésből tesz valaki. Épp azért az idézett törvényszakaszokban felemlített «hamis beismerő vallomás» alatt az olyant kell és lehet csak érteni, melyet valaki tudva, szabadakaratból, szándékosan tesz a végből, hogy a bíróságot megtéveszsze bűnössége iránt. A törvény fenti kitételének ratiója ugyanis nem lehet más, mint lehetetlenné tenni az olyan elképzelhető esetet, hogy szokásos büntetések kenyerkeresetnek tekintésük a büntetést.

A BP.-ban semmi nyomot nem tudok találni arra, hogy a nyomozó közigazgatási közeg előtt tett beismerésnek a büntető perben sulya volna, sőt abból, hogy a BP. 281. §-a csakis a bíróság előtt tett beismerést tekinti oly komoly jelentőségű dolognak, mely vizsgálat mellőzésével közvetlen idézést vonhat maga után a főtárgyalásra, egyenesen azt következtetem, hogy a nyomozó közigazgatási közeg előtt tett, de a bíróság előtt visszavont hamis beismerés a kártalanításhoz való igény elvesztését nem vonja maga után és pedig szerintem még azon esetben sem, ha a bíróság a nyomozó közeg előtt tett hamis beismerést a felmerült körülmények figyelembevételével végzése vagy ítélete alapjául veszi, mert a bíróság határozatát a BP. 324. §-a értelmében csakis a főtárgyaláson fenforgott bizonyítékokra alapíthatja.

A beismerés kérdésében végül még csak azt jegyzem meg, hogy a «beismerő vallomás» voltaképpen nagyon tág fogalom, s ha a törvény intentiójának csak némileg is eleget akarunk tenni, tág értelemben nem szabad azt venni, főképpen nem úgy, hogy egyes ténykörülmények fenforgásának elismerése — melyekre a bíró sulyt helyezett — beismerő vallomásnak minősíttessék, anélkül, hogy az összhangzásban volna a kétségtelenül bizonyos ténykörülményekkel, miután beismerő vallomás alatt nézetem szerint csakis az olyan vallomást lehet érteni, mely a BP. 281. §-ának 2. pontjában foglalt kellékek megfelelnek.

Igen érdekes s a BP.-t életbeléptető 1897. évi XXXIV. tcz. alapján kétes kérdés az, vajon a BP. XXXI. fejezetének intézkedései alkalmazást nyerhetnek-e az olyan ártatlanul elítéltekre, kiknek jogerős felmentése az új BP. életbeléptetése után vált perfectté? Értsem azt az esetet, midőn valakit az előbbi jogszabályok uralma alatt ítélték el s a perújítás folytán hozott felmentő curiai ítéletet ez évben hirdetik ki. Ugy a BP., mint az életbeléptetési törvény hallgat erről a gya-

korlatban tudtommal már föl is merült esetről. Nézetem szerint a kártalanításnak helye van ez esetben, mert a felmentés jogerőssé a BP. hatálybalépése után vált s mert az ÉT. 5. §-ában említett «eddiggi eljárási szabályok» alatt a kártalanítást is érteni már csak azért sem lehet, mert az előbbi eljárási szabályok a kártalanítási intézményt nem ismerték. A kártalanítás továbbá az állam közjogi kötelezettségét képezi, mely megállapításától kezdve minden esetben igénybeveendő s már magában véve is oly természetű, hogy az eljárási szabály fogalma alá nem vonható. Végül a méltányosság is azt parancsolja, hogy az állam mindenképpen teljesítse azt, amivel a legelemibb jogi fogalmak szerint tartozik annak, kit bírái ártatlanul elítéltek.

Jóval kétesebb az a kérdés, hogy az előbbi eljárási szabályok uralma alatt elszenvedett vizsgálati fogságért járható kártalanítás? Azt lehetne ugyanis ellene fölhozni, hogy előbb nem volt annyira megkötve a bíró keze a vizsgálati fogságba helyezésnél, mint most, mikor taxative vannak felsorolva a letartóztatás és vizsgálati fogságba helyezés esetei s így könnyen nagy teherrel járhatna az államra a kártalanítás megadása, eltekintve attól, hogy a korábbi jogszabályok szerint az állam bírái indokolatlanul eszközölt vizsgálati fogságba helyezésnél mulasztással sem vádolhatók. Ha azonban az előbbi pontban felhozott érveket, a törvény hallgatását figyelembe vesszük s annak a magánjogi szabálynak, — hogy aki kárt okoz, köteles azt megtéríteni, — következményeit levonjuk, ilyen esetben is meg kell adnunk a kártalanításhoz való igényt, mert a vizsgálati fogság által okozott kár kétségtelen s végre is az erkölcsi motívumok kell, hogy az államot is áthassák.

Dr. Zachár Kálmán,
asszónai ügyvéd.

Különfélék.

— Az igazságügyminiszterium a magyar polgári törvénykönyv tervezetét november elején bocsátja közre. A polgári perrendtartás javaslata decemberre készül el. Csak a Btk. novellája késik. Ugy látszik, fázna a büntetőjogi reformtól. Oly szélesre tűzték ki a keretet, hogy most se nagy, se kis novella nem lesz. S ezzel a börtönügy egész reformja is elhalasztódik.

— A Magyar Jogászegyletben a kitűzött előadások sorrendje változást szenvedett. Első lesz *Polner Odön* előadása, második (nov. 10.) *Imling Konrád* előadása, melyben bemutatja a polgári törvénykönyv tervezetét, harmadik *Tarnai János* előadása a koronaügyészségről.

— Az elmekörtani értekezés, mely f. hó 28. és 29-én tartatik, külön meghívót küldött a Jogászegyletnek. Az egyletet az értekezleten a választmány megbízásából *Székkács Ferencz* curiai bíró fogja képviselni.

— A Jogászegyülés összehívása iránt indítványt tett *Márkus Dezső* a Jogászegyület utóbbi választmányi ülésén. Szerinte a Jogászegyületnek kellene kezébe vennie a Jogászegyületek tartását, minthogy az állandó bizottság teljesen elhanyagolja kötelességét. A választmány hosszas tárgyalás után abban állapodott meg, hogy e tárgyban kezdeményezőleg nem lép fel. De többen a választmány tagjai közül megbotránkozásukat fejezték ki a jogászegyületi állandó bizottság tétlensége felett. Hangsúlyozták különösen azt, hogy most, midőn két alapvető nagy törvénytervezet jelen meg, bűn volna a munkálkodás megkezdését továbbra halasztani.

— Magántanári buzgalom. Dr. Jászai Viktor, kecskeméti jogtanár, mint egyetemi magántanár minden csütörtökön az egyetemen előadást tart a közjogi szerződésekről. Dr. Somló Bódog, kolozsvári magántanár pedig minden két hétben Budapestről, hol hivatalban van, Kolozsvárra utazik, hogy megtartsa két órás előadását a sociológiából.

— Az utolsó felvonás cím alatt megjelent műben *Csergő Hugó* a törvénytörési tárgyaló termekben ellesett történeteket, jeleneteket megkapó vonásokban, erős lélektani érzékkel állítja elénk. Alakjai mind az életből vannak véve. A kötetben foglalt rajzok czimeai a következők: Az utolsó felvonás. Száznyolczvan gyerek. Rabok. Goczigh bíró keddjei.

A kis Baptisné asszony. A koldus. Az anyasziv. A tekintetes gyilkos ur. A könyv a Pesti Napló kiadása. Ára 2 korona.

— A temesvári kir. ítélő tábla következőleg végzett: A felfolyamodás visszautasított, mert annak kiállítása az 1868: LIV. tcz. 167., 168. §§-ban foglalt rendelkezéseknek meg nem felel; ugyanis az ügyvédi ellenjegyzés csak akkor teszi nélkülözhetővé a beadványnak 2 tanu általi előttemezését, ha az ügyvéd, mint perbeli képviselő jár el, ha azonban a saját nevében perel, ellenjegyzése nem elegendő, ilyen esetben az idézett §§-ok határozmányai alkalmazandók.

— Házassági felmentések. Az Ő Felsége által adható felmentések közül számra nézve az első helyet foglalják el az 1894: XXXI. tcz. 11. §-ának c) pontjában meghatározott akadály alól megadott felmentések. Ily akadály alól — mely szerint nem köthet egymással házasságot testvér testvéreinek vérszerinti leszármazójával — az 1899. évben a házassulók 97 esetben nyertek felmentést. Az 1894. évi XXXI. tcz. 20. §-ában körülírt házasságkötési tilalom alól 4 esetben adott Ő Felsége felmentést. A 23. §-ban meghatározott házassági akadály alól felmentést az elmúlt évben egy esetben sem kértek.

Az igazságügyminiszter hatáskörébe utalt felmentések számszerint a következő főbb eredményeket tüntetik elő:

1. Az 1894. évi XXXI. tcz. 7. §-ában meghatározott fejletlen kor akadályá alól 2479 esetben kértek felmentést. Ezek közül 2390 esetben, még pedig 2381 leány és 9 fiu részére adatott meg a felmentés.

2. Az idézett tcz. 17. §-ában említett unokatestvéri viszony akadályá alól 1161 jegyes pár folyamodott felmentésért, kik közül 1133 pár kedvező intézkedést nyert.

3. Az idézett tcz. 24. §-ában meghatározott várakozási idő akadályá alól 1049 esetben folyamodtak felmentésért. Ezek közül 982 egyén, még pedig 806 özvegy és 176 elvált nő nyert felmentést.

4. Az idézett tcz. 113. és 147. §-ában körülírt külföldi, illetőleg horvát-szlavonországi bizonyítvány felmutatása alól 2200 kötendő házassághoz nyertek felmentést. Kiadatott összesen 2139 házassághoz a felmentés s ez által felmentést nyert összesen 2628 külföldi, illetőleg horvát-szlavonországi községi illetőségű egyén, még pedig: 1565 férfi és 1063 nő. Az említett 2139 házasságkötésnél külföldi, illetőleg horvát-szlavonországi községi illetőségű volt mindkét házassuló: 489 esetben, csak a férfi: 1076 esetben és csak a nő: 574 esetben; vagyis a Magyarországon házasságra lépett külföldi, illetőleg horvát-szlavonországi községi illetőségű nőknek 54%-a magyarországi községi illetőségű magyar állampolgár férfival kötött házasságot. Viszont a Magyarországon házasságra lépett külföldi, illetőleg horvát-szlavonországi községi illetőségű 1565 férfi közül 1076 férfi, vagyis mintegy 69% magyarországi községi illetőségű magyar állampolgárnóval lépett házasságra. A felmentést nyert külföldi és horvát-szlavonországi községi illetőségű egyének között tulnyomó számot az osztrák állampolgárok foglalják el. Az 1565 férfi között 1273, tehát mintegy 81%, az 1063 nő közül 924, tehát mintegy 86% az osztrák állampolgárokra esik. A horvát-szlavonországi községi illetőségűek száma volt: 119 férfi és 49 nő.

Az 1894: XXXIII. tcz. 59. §-ában körülírt tanusítványt, mely magyar állampolgár által külföldön kötendő házasság céljaira adható ki, az 1899. év folyamán 3170 erre irányuló kérelem folytán 3149 esetben szolgáltatott ki.

Viszonyítva mindezeket az adatokat az 1898. évi eredményhez, az tűnik ki, hogy a házassági felmentésekre és tanusítványokra vonatkozó összes beadványok száma 1899-ben 447-tel, a kiadott felmentések és tanusítványok száma pedig 409-czel szaporodott.

— A belvizi hajók lajstromozásáról és zálogjogáról a kereskedelemügyi miniszter törvényjavaslatot dolgoztatott ki. Ezen tervezetre vonatkozólag a magyar hajózási egyesület behatóan indokolt felterjesztést intézett a miniszterhez és e felterjesztéshez az egyesület titkára dr. Török Emil ügyvéd által kidolgozott 41 §-ból álló törvénytervezetet is csatolt.

— Külföldi honos külföldön nemzett törvénytelen gyermekekének tartása iránt belföldön nem indíthat a Curia-nak lapunk mellékletén 605. sz. alatt közölt végzése szerint magyar honos ellen keresetet, ha az államban, hol a nemzés történt, ily keresetnek helye nincs. E határozat közlése alkalmasból felemlítjük, hogy a francia bíróságok a Code Civil 340. §-ának azt a rendelkezését, a mely megtilja az atyasági

keresetet, olyan idegenek között folyó perekben is alkalmazák, a kiknek hazájában az atyaság bizonyítását a törvények megengedik. E mellett a gyakorlat mellett azonban a külföldi bíróságoknak ily természetű perekben az illető ország törvényeinek megfelelően hozott ítéleteitől nem vonják meg a francia bíróságok a végrehajthatóságot. Érdekes a tunisi törvényszéknek egy határozata, mely kivételt statuál a Franciaország védnöksége alatt álló Tunisra nézve. Kimondja e határozat, hogy noha a tunisi bíróságok a francia nép nevében szolgáltatnak igazságot, a benszülötteknek és a Tunisban megtelepedett idegeneknek a személyes statusra vonatkozó jogait respectálják, még ha e jogok nincsenek is összhangban a francia törvényekkel, ha csak annyira nem ellenkeznek az erkölcsökkel és az emberességgel, hogy egy európai nemzet sem tűrhethetné ezeket a védnöksége alatt levő országban, anélkül, hogy a művelődés irányában fenálló kötelességei ellen ne vétene.

A koronaügyész előterjesztésének magyarázatához. — Orvosszakértői bizonyítás. A *kir. Curia*: A kir. ügyész által a Btk. 92. §. alkalmazása miatt bejelentett semmiségi panasznak felülvizsgálása mellőztetik, a vádlottnak, illetve védőjének a BP. 384. §. és a 385. §. 1-ső pontjára fektetett semmiségi panasz pedig elutasítatik.

Indokok: A kir. ügyész semmiségi panaszának felülvizsgálása azért mellőztetett, mert a koronaügyésznek az a kijelentése, hogy e semmiségi panaszsal nem foglalkozik, a semmiségi panasz fentartásának nem tekinthető. A koronaügyész azon előterjesztésének, hogy az ítélet az igazságügyi orvosi tanács felülvéleményének beszerzése céljából megsemmisíttessék, azért nem lehetett helyt adni, mert: az esküdtbírók által valóknak elfogadott ama tényekkel szemben, hogy H. J. mérgezés következtében halt el, s a halálát előidézt mérget B. J. adta be, az országos bírósági vegyész ama leletében, hogy a H. J. hullarészeiben az arsen mérgeknek semmi nyoma sem találtatott, nem foglaltatik az eljáró bíróság által fel nem ismert oly lényeges, megállapítást igénylő körülmény, mely az ítéletnek megsemmisítését szükségessé tenné; mert ugyanis ez a szakértő annak is kifejezést ad véleményében, hogy a H. J. testéből az arsenmérgeknek bevétele napjától, 1900. évi január hó 29-től a halál napjáig február hó 21-ig eltelt idő alatt kitakarodhatott. Ez alapon volt mellőzendő védőnek a BP. 385. §. 1-ső pontjára alapítottan bejelentett semmiségi panasz is. Minthogy végül a főtárgyalásról szabályszerűen felvett jegyzőkönyv s az esküdtbírók jelentése szerint is, dr. O. M. védő nem kérte ellenőrző szakértő alkalmazását, hanem csakis orvosszakértői felülvélemény beszerzését indítványozta, ebbeli kérelmének teljesítése pedig a BP. 238. §. rendelkezésére való tekintettel helyesen mellőztetett; védőnek a BP. 384. §. 9-ik pontjára fektetett alaki semmiségi panasz sem volt tehát figyelembe vehető. (1900. évi szeptember 25-én 9085. sz.)

Felülvizsgálati ügyben van-e halasztásnak helye?

A budapesti kir. ítélő tábla II. polgári felülvizsgálati tanácsa 1900. II. G. 46. sz. végzésével határnapot tűzött ki 1900. évi május hó 31. napjára. A felek a határnapon megjelentek s egyikök a felülvizsgálati kérelem előadásának és tárgyalásának elhalasztását kérte. Ellenfele e kérelem teljesítését nem ellenezte. A kir. ítélő tábla a kérelemnek helyet adott s újabb határnapot tűzött ki. — A kir. Curiahoz az 1900. I. G. 247. sz. felülvizsgálati ügyben a felek a már kitűzött határnap elhalasztása iránt közös kérvényt adtak be, amelyre a kir. Curia kimondta: Peres felek közösen előterjesztett ama kérelmükkel, hogy f. évi augusztus 28-ára kitűzött tárgyalás elhalasztassék, új határnap tűzessék ki, elutasítatnak; mert a sommás eljárás 201. §-a szerint a kellően értesített feleknek vagy egyiküknek elmaradása a felülvizsgálat elintézését nem gátolja és így a felek egyoldalú kérelmére a tárgyalás annál kevésbé halasztható el, mert a felek képviselői magukat helyettesíthetik. (A m. kir. Curia felülvizsg. tanácsa 1900 aug. 28. I. G. 247. sz. a.)

A nélkülözhetetlen szén drágasága lopás esetében enyhítő körülményt képez. A *m. kir. Curia*: ... Tekintettel arra, hogy a téli időben elkövetett lopás tárgyát csak igen csekély értékű tüzelőanyag képezte és hogy vádlott, ki büntetlen előéletű, vagyontalan, családos ember, beismerése szerint a nélkülözhetetlen szén drágasága által indítatva követte el a vádbeli cselekményt, büntetése enyhén kiszabadandónak találtatott. (7102/99. B. sz. a.)

Nemzetközi Szemle.

— **A német esküdtszéki eljárást** kritikai méltatás mellett ismerteti a Goldammer-féle Archiv XLII. és XLVI. kötetiben *Bischoff*. Szól többek közt különösen két kérdésről. Egyik az, hogy mennyiben van kötve az esküdtszék a pozitív büntető törvényhez, másik a helyesbítési eljárás kérdése.

— **Criminalität und Altruismus**, ez a czime egy két kötetes munkának, melyet Eduard *Reich*, ismert orvos-író adott ki. Az előszó két mondata jellemzi a szerző eszmévilágát. «Ich glaube — mondja szerző — mit allen Gründen der Logik und mit aller Kraft des Herzens an die Möglichkeit vollkommener Austilgung des Verbrecherthums; letzteres wird in der Staatsgesellschaft der altruistischen Gegenseitigkeit nur aus dem Buche der Geschichte bekannt sein.»

— **Ügyvédi hirdetés.** A német ügyvédi egyesület határidőnaplót ad ki, mely a legközelebbi évben 42-ik évfolyamába lép. E naptár a németországi ügyvédek teljes jegyzékét tartalmazza. Külföldi ügyvéd neve csak 10 márka díj fejében kerülhet a naptárba. Egy bécsi ügyvéd azzal a kérdéssel fordult az alsó-ausztriai ügyvédi kamarához, hogy megengedett dolog-e a közzétételnek ez a formája? A kamara válaszmánya ezt az ügyvéd állásával össze nem férhetőnek jelentette ki s megkereste a bécsi ügyvédi együletet, hogy az egész osztrák ügyvédi kar jegyzéke közöltessék a naptárban bizonyos számú példányok kötelező átvétele mellett.

— **Tisztességtelen verseny.** Egy kereskedő a következő hirdetést bocsátotta ki: «Uzletemben gyászkalapok kaphatók, darabonként 50 pfennigért; minden gyászkalaphoz ráadásul egy gyermek-kalapot adok.» Kiderült, hogy a kereskedő ráadást nem adott, mire a Kammergericht pénzbüntetésre ítélte.

— **A villamosság lopásáról** és egyáltalán a német villamossági törvényről, mely ez év április havában hozott, érdekes dolgozatot adott ki *Fick*, egy villamossági részvénytársaság igazgatója. Több védelmet követel, mint a mennyit a német törvény ad. A munka czime: Rechtswidrige Entziehung elektrischer Arbeit.

— **A magánjog és a büntetőjog közti határvonal** megállapításánál rendkívül fontos szerepet játszik az önszegély kérdése. Erről a themáról ír a magánjog szempontjából *Riso* német író. (Das Recht der Eigenmacht.) Szerző az új német polgári törvénykönyv alapján áll a ezen törvény határozmányait bonczolja. Ezen kívül a szász törvény idevágó határozmányait is gondosan figyelembe veszi.

— **A bűnvádi eljárás reformjának** egyik irányzata abban kulminál, hogy a tanukat már az előkészítő eljárás folyamán eskü alatt kell kihallgatni. Ezen javaslat ellen fordul a Gerichtsaa utóbbi kötetében *Bozi*. Kimutatja, hogy a javaslat az anyagi igazság megállapítása tekintetében mily veszélyekkel járhat s ezen kívül az egyéni szabadságot is nagy mérvben fenyegeti.

— **A végrendelet fejlődéséről** hatalmas munkát írt *Henry Auffroy*. (Evolution du testament en France.) Előrebocsátja a római, a germán, továbbá az egyházi és a hűbérjogi fejlődést.

— **Az esküdtszéki bíróság elnökének** funkciójáról essay-t közöl *Raulos* párisi államügyész. Az elnökök állását oly magasra helyezi, hogy megkívánja tőlük, miszerint legyenek «specialistes en droit criminel placés sur un des plus hauts degrés de l'échelle judiciaire.» Tanácsképp pedig ezt mondja: «Nos présidents d'assises imitassent l'impartiale bienveillance des juges anglais.»

— **Az általános sztrájk: vis major.** Egy utas a Compagnie transatlantique párisi irodájában közvetlen jegyet váltott Algirba. Marseilleből azonban nem utazhatott tovább, a fűtők és matrózok sztrájkja miatt. Az utas ennek következtében a társaság ellen kártérítés iránt indított keresetével a párisi kereskedelmi törvényszék által elutasítatott, mert »noha állandó gyakorlat szerint a sztrájk nem tekintendő vis major-nak, másként alakul a dolog, ha ez a sztrájk általános lesz. Ebben az esetben a társaság nem felelős.»

A Magyar Jogászegylet folyó hó 27-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (V., Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Polner Odön miniszteri titkár következő című előadása: Vitás kérdések a választási bíráskodás köréből.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor.
negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A felebbezés korlátozása. *Vargha Ferencz* főügyész helyettestől. — Vitás kérdések a választási bíráskodás köréből. *Dr. Polner Ödön* miniszteri titkártól. — *Jogirodalom:* Szerves társadalomtani elméletek és az állam személyiségének theoriája. Irta dr. Tegze Gyula kecskeméti jogakadémiai tanár. (b.) — *Törvénykezési Szemle:* A csőd-megtámadási kereset telekkönyvi feljegyezhetősége. *Dr. Komjáthy Gyula* nagybányai albirótól. — Ítélethirdetés a nyilvánosság kizárásával. *Dr. Santa Elemér* budapesti kir. büntető-törvényszéki bírótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A felebbezés korlátozása.

I. A BP. 381. §. 2. pontja szerint «Törvényszéknek elsőfokban hozott ítélete ellen *nincs* helye felebbezésnek: 2. a törvényszéknek oly ítélete ellen, melylyel a vádlottat *egyedül* oly bűncselekményben mondta ki bűnösnek, illetőleg oly bűncselekmény vádjá alól mentette fel, mely járásbíró vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva».

A törvény e rendelkezése már is több controversiára vezetett. Ime izleltetőül ezekből kettő.

Az egyik esetben a kir. ügyész vádat emelt a Btk. 301., 303. §-a alapján súlyos testi sértés büntette miatt, mert az okozott súlyos testi sértés következtében a sértett elméje megzavarodott. A törvényszék nem látván bebizonyítottnak az okozati összefüggést a testi sértés és elmebetegség között, a Btk. 301. §-a alapján súlyos testi sértés vétsége miatt ítélte el a vádlottat, az ügyész a BP. 385. §. 1. b) pontja alapján perorvoslattal élt; a törvényszék — *helytelenül* — a kir. Curia-ra küldötte fel az ügyet, a hol kitűzték a tárgyalást. A tárgyaláson a koronaügyész azt indítványozta, hogy az iratok a fölterjesztő törvényszékhez azzal küldessenek vissza, hogy miután a jelen esetben a BP. 381. §-a értelmében felebbezésnek van helye, a törvényszék az iratokat a felebbezés elintézése végett az illetékes kir. ítélő táblához terjeszsze föl.

A Curia azonban nem fogadta el az indítványt, hanem az ügyész semmiségi panaszát *elutasította*.*

Egy másik esetben a törvényszék Bördös Lajost hatóság elleni erőszak büntette miatt; Takács Mihályt és Labat Lajost pedig súlyos testi sértés vétsége miatt ítélte el. Az ügyész megnyugodott; vádlottak ellenben elítéltetésük miatt felebbeztek. A budapesti kir. ítélő tábla a hatóság elleni erőszak büntette tárgyában felülvizsgálta az ítéletet; a súlyos testi sértés vétsége miatt bejelentett felebbezést pedig visszautasította,** mert erre nézve a felebbezés a 381. §. 2. pontja értelmében ki van zárva.

Még számos eshetőség volna felhozható a felebbezés korlátozása szempontjából, azonban e két tipikus eset is eléggé megvilágítja a vitás kérdést.

A felebbezés korlátozására vonatkozólag az Indokolásnak idevágó része így szól:

«Midőn a törvényszék az ügyek *összefüggése* miatt vagy a *tényállás változása* folytán oly büntetendő cselekmény tárgyában ítél, melyre nézve az ítélkezés az általános hatásköri szabályok szerint járásbíró vagy közigazgatási hatóságot illetett volna, ítélete a ténykérdésre nézve véglegessé tehető,

* A Curia határozata közölve van a Curiai Határozatok közt 629. szám alatt.

** A kir. tábla határozata közölve van a mellékleten 630. sz. alatt.

mert ha ilyennemű ügyet járásbíró intéz el, a ténykérdés utolsó foruma ugyancsak a törvényszék.» (613. lap.)

Látható az Indokolásból, hogy a felebbezés korlátozásánál a törvény rendszeréből indultak ki; mely szerint járásbírói ügyekben a ténykérdésben a törvényszék végleg dönt, tehát a rendszerbe ütköző volna, ha ilyen ügyekben megengedtetnék a felebbezés a kir. ítélő táblához. Ez az elv az elméletben kristálytiszt, de amint a Curia említett határozatából kitűnik, a gyakorlatban az süppedékes talajra jutott, mert a Curia azt a kérdést, hogy mily ügy tartozik a járásbíró hatáskörébe, a 381. §. 2. pontja értelmében tévesen oldotta meg s teljesen figyelmen kívül hagyta az *ügyész állás-pontját*.

A 381. §. 2. pontja ugyanis két esetet tart szemelőtt; egyik a büntető, másik a fölmentő ítélet. Ez utóbbira mondja a törvény: «*vagy oly bűncselekmény vádjá alól mentette fel, mely járásbíró vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva*».

A törvény szövegéből kétségtelen, hogy fölmentő ítéletnél a *vád minősítése* a mérvadó, vagyis, ha súlyos testi sértés *büntette* miatt emelt vád alól menti fel a törvényszék a vádlottat: felebbezés használható a kir. ítélő táblára, s annak ítélete semmiségi panasszal támadható meg, ha pedig a fölmentés súlyos testi sértés *vétségére* irányuló váddal szemben történt: a felebbezés ki van zárva (381. §. 2. p.) s az ítélet ellen csak semmiségi panasz használható. (426. §. 2. p.) Azt hiszem ezt a tételt a törvény világos rendelkezésére tekintettel megtámadni nem lehet.

Ezzel szemben, a Curia nézete szerint, ha *büntető ítéletet hoztak*, bármily súlyos volt is a vád, ha az ítéletben megállapított cselekmény a járásbíró hatáskörébe tartozik: ki van zárva a felebbezés. Mily óriási különbség volna büntető s fölmentő ítélet közt perorvoslat szempontjából, ha ez a ki-jelentés megállana!

Fölmentő ítéletnél, ha a vád törvényszék hatáskörébe utalt bűncselekményre szólana, helye volna a felebbezésnek s azután a semmiségi panasznak.

Büntető ítéletnél ugyanily körülmények közt csak semmiségi panasz volna használható.

Vagyis: az előbbi esetben a vádló álláspontjának érvényesítése végett megtámadhatja a ténymegállapítást a kir. ítélő tábla előtt, s azonkívül egy és ugyanazon anyagi semmiségi okot érvényesítheti a kir. ítélő tábla (382. §.) s a Curia előtt (426. §. 4. p., 428. §. első bekezdés): az utóbbi esetben ellenben *csak* az anyagi semmiségi okokat érvényesítheti a Curianál. Ezek a rendszertelenségek folynának a Curia kijelentéséből, amely azonban — szerencsére — nem állhat meg.

A felebbezés korlátozásánál ugyanis a törvény nem abból indult ki, hogy büntető vagy felmentő-e az ítélet, hanem abból, hogy a *vádbeli cselekmény a vádló álláspontja szerint a járásbíró, illetőleg közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik-e vagy nem*. Ez a fölmentő ítéletnél világosan ki is van fejezve, s hogy a büntető ítéletnél nem a «*vád*» szó lett használva, az technikai okokból történt, a törvény értelme azonban itt is az, ami amott, mert a felebbezés korlátozásánál mindkét esetben egy s ugyanazon rendszer szolgált alapul;

tehát a legsúlyosabb vádat emelné a törvényhozó ellen az, aki e tételt másként értelmezné, mert az a felfogás, mely szerint büntető ítéletnél a bíróság, fölmentő ítéletnél, a vádló minősítése az irányadó, a teljes rendszertelenség vádját foglalja magában.

De nem is lehet a törvényt így magyarázni, mert az *nem a súlyosabb vád érvényesítését akarta kizárni*, hanem az volt a célja, hogy oly ügyek, melyek a vádló minősítése szerint a járásbíróshoz tartoznak, ne kerüljenek a kir. ítélő táblára, mert ennek hatáskörébe azok a perorvoslat rendszere szerint nem tartoznak, de igenis ide tartoznak azok, melyekben a vád minősítését nem fűdi az ítélet minősítése hatáskör szempontjából. Ezekben az ügyekben a vádló föltétlenül felebbezéssel élhet, s így a Curia a felhozott esetben a koronaügyész egyedül helyes és törvényes indítványát, a törvény téves alkalmazásával utasította el.

De ezenkívül még egy törvénysértést is elkövetett a Curia. Ugyanis a koronaügyésznek nem adatott alkalom az ügy érdemében a semmiségi panasz okainak kifejtésére, holott a 436. §. 4. bek. s a 421. §. világosan előírja, hogy az ügy előadása után a semmiségi panasz indokait a koronaügyész kifejti.

II. A kir. ítélő táblának ítélete szerint a járásbíróshoz hatáskörébe utalt bűncselekmény tárgyában hozott ítélet akkor sem támadható meg felebbezéssel, ha a vádlottárs törvényszék hatáskörébe utalt bűncselekmény miatt ítéltetett el.

Az Indokolás idézett helyére tekintettel, ez a kijelentés helyes, mert e szerint ki van zárva a felebbezés a) összefüggés esetében és b) akkor, ha a tényállás változása folytán történt az enyhébb minősítés.

A kir. tábla ítéletével elbírált esetben ilyen összefüggésben levő bűncselekményekről volt szó, az egyik törvényszék, a másik járásbíróshoz hatáskörébe tartozott. Az előbbi a kir. ítélő tábla felülbírált, az utóbbit nem. Ebben az esetben az ítéletnek perorvoslat szempontjából történt illetlen szétदारabolása nem járt komplikációkkal, *de ha ez az elv helyes és praktikus, akkor a szétválasztás mindig meg van engedve*, meg van tehát engedve akkor is, ha egy bűncselekményt többen követtek el s az A irányában a törvényszék, B irányában pedig a járásbíróshoz hatáskörébe tartozik. Hogy mily complicált perjogi helyzet állhat ebből elő, azt legjobban gyakorlati példával lehet ilustrálni.

A-t elítéli a törvényszék a Btk. 338. §-a alapján, B-t a 334. §. alapján lopás büntette, illetve vétsége miatt.

A irányában felebbezés, B irányában semmiségi panasz használható, tehát A irányában új ténymegállapítás eszközölhető a kir. táblán, ami a szoros összefüggésnél fogva kihat B-re is.

Tegyük fel, hogy a kir. ítélő tábla azt vette bizonyított-nak, hogy a lopott dolog két forint alóli élelmi cikk volt, s tegyük még hozzá, hogy a sértett nem tett indítványt.

B-re nézve a Curia köteles határozatát az alsófok által valónak elfogadott tényekre alapítani. (437. §.)

A törvényszék vagy a tábla ténymegállapítása-e a mérvadó B-re? Kétségtelen, hogy a törvényszéké, mert annak ítéletét vizsgálja felül a Curia. Igen ám, de ez esetben a tábla által megállapított novum előtt szemet huny, a mely pedig annak kijelentésére ad alapot, hogy a vádlottat elítélni nem lehet.

Ez ellen azt lehet felhozni, hogy a kir. tábla a 387. §. utolsó bekezdése alapján B-t is felmentheti. Ez azonban nem következhetik be, mert a felülvizsgálatnak ez az esete a *nem felebbező vádlott részére állít fel biztosítékot, s nem annak javára, aki — bár más természetű — perorvoslattal élt*.

Tegyük fel tehát, hogy az idézett §-on erőszakot tesz a kir. tábla s B-t is fölmenti; ebben B. meg is fog nyugodni; igen ám, de mi történik akkor, ha nem B, hanem az ő terhére az ügyész élt semmiségi panasszal? A tábla ítélete nem

helyezi hatályon kívül a semmiségi panaszt, azt a Curianak felül kell — bírálni. És midőn ebbe bele megy a Curia, oly dilemmába kerül, amelyikből igazságos és törvényes ítélettel ki nem juthat. Ha a törvényszék ténymegállapítását veszi alapul: ítélete törvényes, de igazságtalan lesz, ha pedig a tábla ténymegállapítására alapítja határozatát: igazságosan, de törvénytelenül ítél.

És itt elém toladodik az a kodifikációs igazság, hogy egy és ugyanazon jogszabály nem mindig állja ki az élet s a rendszer tűzpróbáját. Amit az élet jónak, helyesnek mutat, az lehet rendszerbe ütköző és viszont, de miután a törvény végelemzésben mégis csak arra való, hogy az élethez alkalmazkodjék, s ezt nem lehet a rendszerhez idomítani, kívánatos volna, hogy inkább a merev rendszeren üssünk csorbát s mentsük meg az igazságot.

Elvégre is az Indokolásnak ama kijelentése, hogy ha a cselekmény a járásbíróshoz hatáskörébe tartozik, a törvényszék úgy is végleg döntene a ténykérdésben, csak egy oekónómiai indok arra, hogy a felebbezés korlátozható legyen, a mely azonban, — a mint az említett példa is mutatja, — nem mindig áll az anyagi igazság szolgálatában. Korlátozzuk a felebbezést, de csak akkor, *ha ez az igazságszolgáltatási oekónómia* nem alakul át uzsorává, melynek törvénytelen kamatait a felek kötelesek megfizetni, akiknek pedig jogállamban az igazsághoz van joguk.

A rendszer alapján — szerintem — korlátozhatjuk a felebbezést:

a) ha a vádlottat *egyedül* oly bűncselekmény miatt ítéltet el a törvényszék, a mely járásbíróshoz stb. hatáskörébe van utalva;

b) vagy ha más miatt is hozott ugyan ítéletet, de perorvoslattal az ítéletnek *csak* olyan része van megtámadva, amelyik az a) alatti csoportba tartozik.

A complicitás minden más esetében, a törvény értelmében megengedettnak tartom a felebbezést.

Ezzel ama bizonyos oekónómiai szempont sincs megsértve, mert ha a törvényszéki bűncselekményt felülbírálja a kir. tábla, vajon mily oekónómiai célzt érünk el, ha a súlyosabb büntetssel szerves egészhez képező vétséget vagy kihágást elválasztjuk a törzstől? *Semmit*.

Ellenben, ha szét nem választjuk az ítélet egyes részeit perorvoslat szempontjából, elérjük azt, hogy az ítéletnek perorvoslattal megtámadott minden része egyforma garantiák mellett fog felülbíráltatni s nem állanak elő komplikációk, melyek miatt olyan ítéletet, mely *igazságos is, törvényes is*, nem hozhat a felsőbíróshoz.

Vargha Ferencz,
főügyészi helyettes.

Vitás kérdések a választási biráskodás köréből.

— Dr. Polner Ödön jogászegyleti előadása. —

Az 1899: XV. tcz. a képviselőválasztások érvényessége feletti biráskodást a Curia hatáskörébe utalván, a választási biráskodás kérdései a jogászokra actualisakká váltak. E körülményre való tekintettel foglalkozott a felolvasó a választási biráskodás két kérdésével: t. i. 1. hogy mily hatályt kell tulajdonítani a választásoknál nyilvánított azoknak a szavazatoknak, amelyeket olyanok adtak be, akik nem választók, de a választók névjegyzékébe mégis fel vannak véve és 2. mily hatályt kell tulajdonítani az oly szavazatoknak, amelyeket a névjegyzékbe fel nem vett választók adtak be.

A gondolatmenet, melylyel e kérdésekre válaszol, a következő:

A választók névjegyzéke tulajdonképp nem más, mint a választóknak a nyilvántartása abból a célból, hogy a választások alkalmával a szavazásnál gyorsan és könnyen lehessen konstatálni, hogy az, aki a szavazáshoz megjelenik, bir-e választó hatósággal? A névjegyzékbe való felvétel nem fel-

tétele annak, hogy valaki választó hatósággal birjon s a névjegyzékből való kimaradás nem zárja ki a választó hatóságot. A választási törvény (1874: XXXIII.) 73. §-a és a választási bíraskodási törvény (1899: XV.) 158. §-a ugyan kimondja, hogy a névjegyzékben foglaltak közül a *szavazat* senkitől meg nem tagadható, valamint a választásnál *szavazati* joggal csak azok birnak, akik a választói névjegyzékben bent foglaltatnak. A törvény emez intézkedésének a célja azonban csak a választási cselekmény könnyű lebonyolítása és azért mint helyes és célszerű nem is mellőzhető.

Miután tehát a névjegyzékbe való felvételnek nem az a célja, hogy választó hatóságot adjon olyannak, aki azzal különben nem bir, vagy választó hatóságától foszsa meg az olyant, aki azzal bir, a névjegyzékbe való felvételnek nem szabad tulmenő hatályt tulajdonítani azon, ami a célja. Ezért a névjegyzék csak a szavazáshoz bocsátásnál használandó eszköz, melynek segítségével megállapíttassék, hogy kinek az akaratnyilvánítása vétessék mint választóé. De midőn a választások érvényessége jön kérdésbe s e célból állapítandó meg, hogy vettek-e részt a szavazásban olyanok, akik választó hatósággal nem birnak és megakadályoztatott-e olyanoknak a részvétele a szavazásban, akik választó hatósággal birnak, a névjegyzék kizárólagos alapul nem vehető.

A választó hatóság ugyanis nem alanyi jogositvány, mit magánérdekben saját hasznára gyakorolhat valaki, hanem az államhatalomban való részvételre képesség, amivel közérdekből vannak egyesek felruházva. Ha a választó hatósággal bírók meghatározott időben meghatározott formájú akaratkijelentéseket tesznek abban az irányban, hogy kiket akarnak egy államhatalmi szervnek, az országgyűlés képviselőházának tagjaivá, annak az a hatálya, hogy azok, kikre nézve ezen akaratkijelentések bizonyos száma találkozik, a képviselőház tagjaivá lesznek, feltéve, hogy arra képességgel birnak. Ennek az a következménye, hogy ha oly állampolgár szavazott, aki választó hatósággal bir, szavazatának hatályát el kell ismerni még akkor is, ha esetleg nem volt a névjegyzékbe felvéve és viszont.

Ez a következtetés legalább részben keresztülvihető anélkül, hogy a törvénnyel ellenkezésbe jönnék, habár ezt a következtetést maga a törvény ki nem mondja. Ennek kimutatása végett az esetek külön vétetnek figyelembe.

I. Ha a névjegyzékbe olyan vétetett fel, aki nem bir választó hatósággal, attól a törvény értelmében a választásnál a szavazatot át kell venni. De az 1899: XV. tcz. 3. §-ának 27. pontja és 4. §-a megadja az alapot arra, hogy ha az ily szavazatokkal történt választásnak az érvényességét megtámadják, az ily szavazatok leszámíttassanak, mert az idézett törvényhelyek értelmében leszámítandók az oly szavazatok, amelyet jogosulatlan egyének adtak s e jogosulatlanság alatt a választó hatóság hiányát kell érteni. Ennek nem áll ellent az a körülmény, hogy a névjegyzék kiigazítása egész külön eljárással történik, mert ennek az eljárásnak a célja nem alanyi jogositványoknak az érvényesítése.

Ugyanez az álláspont foglalandó el akkor, mikor az előző évben kiigazított névjegyzékbe helyesen lett felvéve valaki, de a választás idején választó hatóságát már elvesztette volt.

A választás eredményének bizonytalansága ez álláspont ellen azért nem hozható fel, mert a bizonytalanság a valószínűségben csak ritka esetben fog előfordulni s amikor előfordul, nem képezhet politikai érdek sem, hogy a választás eredménye ne korrigáltassék.

II. Ha a névjegyzékbe fel nem vett választó szavazni akar és az megtagadatik tőle, a törvény nem nyújt elegendő alapot arra, hogy a választás eredményének megállapításánál a visszautasított szavazatok számba vétessenek. De nyújt alapot arra, hogy ha a fel nem vett választónak a szavazata átvétetett, ennek a szavazatnak hatálya megmaradjon. Erre

az alap ugyancsak az 1899: XV. tcz. 3. §-ának 27. pontjában és 4. §-ában van, mert ezek a törvényhelyek megtámadás esetén csak az érvénytelen szavazatok leszámítását rendelik el; érvénytelen szavazatnak pedig választónak korrekt szavazatát tekinteni nem lehet.

Visszaélés ez által nem szentesítettik, mert habár szabályellenes is az az eljárás, midőn névjegyzékbe fel nem vett választónak szavazatát veszik át, a névjegyzék tulajdonképp csak vélelem a mellett, hogy a névjegyzékbe felvettek és csakis azok birnak választó hatósággal és ez a vélelem nem megdönthetetlen. Azért, ha a vélelem ellenére történt az eljárás, de a választás érvényességének megvizsgálásakor kitűnik, hogy a vélelem nem felelt meg a valóságnak, a jog hozza magával, hogy a vélelem ellenére történt eljárás szentesítettessék.

Jogirodalom.

Szerves társadalomtani elméletek és az állam személyiségének theoriája. Irta: *Dr. Tegze Gyula* kecskeméti jogakadémiai tanár. Budapest, Eggenberger-féle könyvkereskedés. 1900. IV. + 390.

Az állam mivoltára vonatkozó tanokat kapjuk a műben, amennyiben azok az u. n. organikus és személyiségi államfelfogás körén belül jelentkeznek. Mindenekelőtt tehát ezen két fogalommal: az organismus és a személyiség fogalmával kíván szerzőnk tisztába jönni s azon eredményre jut, hogy minden oly elmélet, mely az állam kebelén belől, annak tagjai közt létező kölcsönhatást felismerte s ezt folyton szem előtt is tartja, hol tehát a polgárok nem mint összefüggéstelen részek jelentkeznek, nem mint olyanok, mint amelyek közt a viszony tetszés szerint alakítható, szerves elmélet. Ez, inkább csak negatív meghatározás mellett aztán a személyiség kifejezés öntudatos, értelemmel és akarral bíró lényt jelent, ki jogokkal és köteleességekkel felruházva a jogrendszerekben mint jogalany, a jogban is szerepet vivő fél, mint személy jelentkezik. Szerző utal rá, hogy a társadalomnak, helyesebben államnak ily jellege egyrészt az ennek valódiságát tagadó individualistikus írőkkel, másrészt a jogi személy fogalmát pusztá képzelmen, fiction nyugvónak tartó, azt jogi kisegítő eszköznek tekintő szerzőkkel szemben emeltetik ki.

Az organikus társadalmi felfogás, szerzőnk szerint, egész határozottan két korszakban lép fel. Először a kereszténységgel a középkorban, azután a tizenkilencedik század elején. De nyomaira találunk már a görög állambölcseleti írók műveiben. Ehhez képest vizsgálja a szerves államfelfogást az ó-korban, majd a kereszténységgel kapcsolatban s a középkorban, végül a renaissance idején s az új-korban. A tizenkilencedik században jelenik meg az állam személyiségének tana is, anélkül, hogy szerző szerint ez alapon nyugvó, az egész anyagot felölelő közjogi rendszerre e korban is akadnánk s csak legfeljebb egyes államjogi fogalmak nyertek e szempontból elfogadhatóbb magyarázatot.

Szerzőnk aztán sorra veszi az egyes írókat, melyek műveiben az organikus felfogást feltalálhatni véli. Az irodalomtörténeti anyagnak az az imponáló tömege, melylyel szerző foglalkozik, elismerésre kész tet bennünket s a szorgalom is, melylyel szempontjából az egyes írók műveivel behatóan megismerkedett. Mégis jobb szerettük volna, ha szerző nem annyira arra törekszik, hogy az egész irodalmi leltárt, melyet összehoznia kétségtelenül nem csekély buzgalommal s ismételjük, elismerésre méltó utánjárással sikerült — az olvasó elé adja, hanem azt feldolgozottabban, a tantörténetre való jelentőségük szerint méltatva kapjuk. E részben szerző előszava ugyan felvilágosít kitűzött céljáról, midőn azt mondja, hogy az egyes organikus theoriák bírálatával nem foglalkozott s az előforduló kijelentéseknek a felfogás szempontjából eszközölhető kritikáját mellőzni kívánta. Viszont az egész tannak egy más állásponttól jövő, részletekbe menő bírálatát e műben

nem látta helyén valónak. Azonban úgy hiszszük, szerző is el fogja ismerni, hogy ily elméleteknek maga az illető felfogás irány szempontjából való kellő méltatása nélkül csak hiányos képet nyerhetünk.

Az állam személyiségére nézve szerző látja annak kétféle felfogását, szól az állam személyiségének társadalomtani felfogásáról s a közület jogi személyiségének elméleteiről. A tárgyalásban azonban a kétféle felfogás oly lényeges különbségének kellő kiemelését nem látjuk. Az állam személyiségének szerző szerint társadalomtani felfogása és a jogi személyiségi elmélet közt ugyanis lényeges különbség van. Az állam jogi személyiségének konstruálására — amint ez főleg újabban a német államjogi írók műveiben előtűnik áll — az vezetett, hogy miután a jog körében a jogokkal és köteleességekkel felruházott, személy (fizikai vagy erkölcsi személy) — már pedig az állam is bir jogokkal és köteleességekkel, — jogai megkülönböztetendők az uralkodó vagy az egyesek jogaitól, cselekvési körét a jog rendezi, tehát az állam is jogok alanya, személy ily értelemben.

Ellenben a Gladstone és Stein által formulázott állam-személyiségi elmélet nem azért tekinti személynek az államot, mert ilyenné kell tenni, hogy jogok alanya lehessen, hanem azon az alapon, hogy az egyesek ama kapcsolatának, melyben azok a közcélokra egy közös életre egyesülnek, az egyénektől külön léte van, melyben az önelhatározás, önirányzás érvényesül. Más szóval, hogy abban, amit állami életnek nevezünk, ugyanazon életjelenségek állanak előtűnik az önelhatározás, önirányzás egyes mozzanataiban, mint aminőket az egyes természetes személyeknél tapasztalunk.

Saját álláspontját szerzőnk a Befejezés-ben adja vázlatosan. Az organikus felfogásnál előbbre valónak tartja a személyiségi elméletet, bár eredményes volt az előbbi felfogás is nem egy tekintetben, nevezetesen az által, hogy a korábbi, szerződési elméleteket visszاسzorította, továbbá az által, hogy az emberi közületek élettanának vizsgálatára irányozta a figyelmet. Az államszemélyiségi elméleteket megfelelőbbeknek tartja, de utal arra, hogy az állam fogalma annak személyként való megjelölésével, öntudatának, akaratának és irányító tevékenységének kiemelése által kimerítve nincsen s bár az állam, mint személy, mely ismét személyekből áll, az ezek közötti jogviszony, tehát a jog visszaadása által leginkább jellemeztetik, mégis az állam anyagi léte külön kiemelését igényel. Az állam jogi felfogása egyoldalú, elvonás eredménye, mert a jelenségeknek csak egy oldalát vizsgáljuk.

Mindent összevéve azt mondhatjuk, hogy szerző kitűzött feladatát, az organikus és személyiségi elméletek történetét adni, sikerülten oldotta meg s érdemes munkával gyarapította a szakirodalmat.

(b.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A csődmegtámadási kereset telekkönyvi feljegyezhetősége.

«A telekkönyvbe bejegyzett jog hatálytalansága iránt a csődtörvény I. rész¹ III. fejezete értelmében indított megtámadási kereset feljegyezhető-e?» E kérdést a győri kir. ítélő tábla 8-ik számú polgári döntvényében, eltérőleg a bírói gyakorlattól, igenlőleg döntötte el, indokul hozván fel, hogy a hatálytalanság által a megtámadott jogcselekmény előtt volt állapot állítatik helyre, a hatálytalansított jogcselekmény a csődhitelezőkkel szemben jogilag létre nem jönnek tekintetik, az elért hatálytalanság által tehát a csődtömeg nem

¹ Az «I. rész» megjelölése a győri kir. tábla itt tárgyalt döntvényének szövegéből ugyan hiányzik, de nyilván elnézésből. A csődtörvényben van három III-ik fejezet.

szerez új telekkönyvi jogot, mert a tömeg joga nem a megtámadottnak, hanem a bukottnak a telekkönyvbe már előbb bevezetett jogából ered s így valamely telekkönyvi jog megtámadására irányuló per lényegében a törlési perrel rokon² természetű s azon keresetek közé nem tartozik, melyeknek alapján a kir. Curianak 11. sz. polgári döntvénye értelmében a perfeljegyzés ki van zárva.

A győri kir. tábla eme döntvényének helyességét támadja dr. Menyhárh Gáspár ügyvéd, egyetemi magántanár a *Jogt. Közl.* f. évi 32. és 34. számaiban e cím alatt: «A megtámadási kereset jogi természete» közzétett cikkében.

A cikk címe többet fejez ki, mint a mennyire a tartalom kiterjed, mert a tartalomban csak a fizetéseképtelen adós elleni, csődben és csődön kívül való megtámadási keresetek s nem általában minden fajta megtámadási keresetek vannak tárgyalva.

Minthogy a téma eléggé érdekes és gyakorlati jelentőségű, néhány megjegyzést óhajtanék tenni annál is inkább, mert feltehető, hogy a győri kir. tábla döntvényére ellenkező viszhang fog felelni.

Mert az kétségtelen, az ellenkező nézet támogatására is van anyag; folyik is a vita nem ugyan a telekkönyvi feljegyezhetőség szempontjából, hanem általában a jelzett keresetek jogi természete felett külföldön is³ s most már nálunk is.

A vitából minket most az érdekel, ami a jelzett táblai döntvény kérdésével a legszorosabban összefügg. Vajjon tételes jogunk szempontjából helyes-e az említett döntés?

Tény ugyan, hogy a fizetéseképtelen adós jogcselekményeinek csődben és csődön kívül való megtámadására irányuló keresetknél cél a hitelezők kielégítése,⁴ azonban ezzel még nincs eldöntve, hogy keresetem dologi⁵ vagy tisztán kötelmi (condictio ad dandum) természetű legyen. Mondhatja ugyanis a törvény azt is, hogy dologi keresetet ad s csak ex post rója meg a tömeget a netán feleslegül maradt vagyron rész visszaszolgáltatásával, vagy teheti azt is, hogy tisztán kötelmi alapon ex obligatione enged kiadásra irányuló keresetet s a hitelezőknek csak a zálogjog constituálását engedi meg. Mind a kettőt construálhatja a törvény a nélkül, hogy a «hitelezők kielégítési érdekkörén» ez érdek fogalmán tülépne, mind a hitelezők, mind a megtámadott érdekeit megóvhatja, csak a «correctivumok» legyenek csakugyan kifejlesztve.

Milyen állásponton van a mi csődtörvényünk?

Mindenekelőtt arra kell utalnunk, hogy midőn a kereset dologiságáról vagy Zsögöd nyelvén szólva s a telekkönyvi szolgáltatás mikéntjét szemlélve: exhibitivitásáról⁶ beszélünk, nem szabad oda concludálnunk, hogy a megtámadott cselekmény érvénytelensége esetén a hitelezők tulajdonjogot szereznének (így Menyhárh a *Jogt. Közl.* 34. számában idézett cikke első bekezdésében). Mert a hitelezők sohasem — érvénytelenség esetén sem — szereznek tulajdonjogot, hanem

¹ Nem azonos. A telekkönyvi rendtartás 149., 150. §. helyett a csődtörvény 35. és 37. §-ai alkalmazandók. (L. Zsögöd: Fejezetek kötelmi jogunk köréből. I. k. 555. l.)

² L. «Törvényjavaslat a fizetéseképtelen adós vagyont érintő jogcselekményeknek csődön kívül való megtámadhatóságáról.» Előadói tervezet. 1892. Hivatalos kiadás 14 oldal. Dr. Conrad Cosack: Das Anfechtungsrecht der Gläubiger etc. §. 4., 7.

³ A kielégítési jog is eléggé látatlan és virtualis, mégis ebből igyekszünk kiképezni a jogszabályokat. A támadási igény ennek a jognak a megsértéséből fakad. Nem helytelen beszéd tehát, ha azt mondom, hogy a hitelező valamely joga van ott megsértve.

⁴ Mint Cosack id. m. 249. l. 17. jegyzet idézett nézet. Az uralkodó nézet szerint azonban kötelmi. Ez azonban még nem bizonyítja a helyességét.

⁵ Zsögöd, I. k. 548. l. «Személyes alapu» exhibitio pedig azt jelenti, hogy a kereseti alaphoz nem tartozik a dologi jog beigazolása (ugyan-ezt kiemeli Cosack id. m. §. 43.), mert tényalap: a bukott és megtámadott közti végbement proprium factum. L. Zsögöd, I. k. 331. l.)

csak a fizetéseképtelen adós telekkönyvi tulajdonjogát állítja vissza magukkal szemben. A hitelezőknek nincs a csődvagyon felett tulajdonjoguk, őket csak a kezelési és rendelkezési jog illeti meg (csőd igény¹), a tulajdon továbbra is a bukotté (csődtörvény 3. §.). S a csődtömeg «részint egy személy a bukottal, melyet köteleznek a bukott azelőtti tényei, részint más személy, melyet a bukott tényei nem köteleznek». (Zsögöd id. m. 322. oldal, l. u. o. 129. oldal.) Ha tehát valaki (Schwarz) azt mondja, hogy «a mi a csődtömegnek visszatérítendő, az jogilag a közadósnek visszatérítendő», ez bizonyos vonatkozásokban mégis igaz, másokban meg nem. S éppen, mivel a csődtömeg a bukottal bizonyos vonatkozásokban egy személy, abból a körülményből, hogy a csődtörvény 93. §-a a «csődtömegnek visszatérítendő» kifejezést használja, helyesen nem vonható meg az a Menyhárháth által tett következtetés arra, hogy a törvény e szavaival a restitutiót ki akarta volna zárni. A csődtömeg szó rövidített szólásmód bizonyos jogállapot jelzésére, de a törvény nem akarta a tömegnek abszolút különválását, jogi személyiségét decretálni. «Megtámadás eredménye — tömeg vagyona», szintén hasonló értelemben veendő, mert mondhatom azt is, megtámadás eredménye (visszaszerzett vagyon) a bukott vagyona t. i. befelé a csődhitelezőkkel szemben.

Az exhibitás kérdésében nézetem szerint Zsögödnek s utána a győri kir. táblának van igaza. Az exhibitio a csődtörvény 26. §-ának logikai következménye. Magja e kérdésnek e §. «hatálytalan» kifejezése. A törvény használhatta volna az «érvénytelen»² kifejezést is, de többet akkor sem mondott volna.

Mert bár igaz, hogy érvénytelenség és hatálytalanság közt fogalmi különbségek vannak, de igaz az is, hogy a hatálytalanságnak egyik lehető oka az érvénytelenség is, s hogy «ha azt veszem, hogy az érvénytelenség éppen azt jelenti, hogy az illető actus a célzott jogi hatályt nem szüli», az érvénytelenség és hatálytalanság közt e szempontból különbség nincsen. (L. Zsögöd id. m. 321. old. 4. j.) Hiába jött érvényesen létre a jogcselekmény, ha az a csődtörvény értelmében megtámadható, az befelé a csődhitelezőkkel szemben a célzott jogi hatályt nem szüli, azokat a csőd tartama alatt egyáltalán nem köti, mintha a jogcselekmény meg se történt, létre se jött volna.³ A hatálytalanság és érvénytelenség itt egy pontban, a kötelező erő hiányában, mint végeredményben találkoznak. Mindegy, hogy kifelé a megtámadott jogcselekmény hatálya érintve nincs, befelé a csődhitelezőkkel szemben az eredmény annyi, mint az érvénytelenségé. (Lásd Cosack id. m. §. 43., Zsögöd id. m. 547. oldal s a kir. Curiának Králik id. m. 26. §-ánál közölt határozatában.) Igaz, hogy a megtörtént dolgot meg nem történtté (Geschehenes ungeschehen zu machen) nem lehet tenni, azonban mégis el lehet a célzott hatást vonni vagy megszüntetni. Az ac si factum non esset, fictio ugyan, de nagyon jó szemléltető kifejezője annak a jogi állapotnak, hogy a hitelezőket nem köti a megtámadott cselekmény. Helyesen használja tehát e kifejezést a győri kir. tábla idézett döntvényében s véle együtt Králik id. m. II. kiadás 115., 116., 150., 152. oldalakon,⁴ továbbá Zsögöd id. m. 547., 552. old.

A csődön kívüli megtámadási jogot szabályozó német törvény 7. §-ának (ugyanúgy a magyar törvénytervezet 13. §-ában) ama kitételét: «als noch zu demselben gehörig», melyet Menyhárháth szerencsétlen fictionnak nevez,⁵ ha nézem

ismét a törvény 1. §-ának: dem Gläubiger gegenüber unwirksam (magyar törvénytervezet 1. §.) szavait, nem is fictionnak, hanem valóságnak, — értve ez alatt, hogy a megtámadhatóan elidegenített vagyonrész a támadó hitelezővel szemben még mindig az adós vagyonához tartozik — tekinteni.

Nem volna lehetetlenség ugyan az sem, hogy tételes törvények a csődbeli és csődön kívüli megtámadást — különböző alapelvből kiindulva — egymástól eltérő elvi alapon konstruálják,⁶ ámde, legalább a német törvények szempontjából a csődön kívüli megtámadásnál ugyanolyan természetű a megtámadott szolgáltatása, mint a csődbeli megtámadotté, különbség a kettőnél csak az, hogy az utóbbinál a visszavivott ingatlanra a zálogjogot nem kell constituálni, mert a csődnitással a csődigény (zálogjog is) készen van, míg az előbbinél a visszavívás után a végrehajtási zálogjogot még constituálni kell. A kereset az előbbinél is első sorban nem ad pignus constituendum,⁷ hanem az ingatlan exhibeálására megyen. A végrehajtási zálog szolgáltatása már másodlagos.

Igaz, hogy a hatálytalanság jelzett értelmezése folytán olyan Janus arcú dologi jogot kapunk. Befelé a csődhitelezőkkel szemben a bukott, kifelé a nem hitelezőkkel szemben a megtámadott a tulajdonos, ki még további bekebelezési engedélyt is ily értelemben adhat. (Zsögöd id. m. 203. old.) A szoros deductio azonban ide vezet. Nincs benne jogi lehetetlenség sem. Összeütközésre soha se kerül köztük a dolog. Mert a megtámadott tulajdonjoga gyakorolhatása a megtámadás kivívása után ahhoz a feltételhez van kötve, hogy a csőd vagy a zálogjog alól a megtámadhatóan elidegenített vagyon kiszabaduljon. Ha ő az összes hitelezőket kifizeti s a csődöt ezáltal megszünteti, vagy ha a csődön kívüli megtámadónak a követelését kiegyenliti, megszabadul a kereset alól, tulajdona feltétlen lesz, viszont a bukottnak, a fizetéseképtelen adósnek a hitelezőkkel szemben visszaállított tulajdonjoga megszűnik s a dolgot kiadni tartozik.

Hogy a megtámadott ekként a bukott most említett — befelé való — dologi jogát a jelzett módon felbontó feltételképp megszüntetheti, elvileg nem akadály a constructio helyességének. Hogy exhibitiv a kereset,⁸ ez a hatálytalanságból következik; ellenben, hogy fizetés folytán menekülhet a megtámadott a tulajdoni, a törlési kereset alól, ez következik abból, hogy a kérdéses hatálytalanságnak általában előfeltétele az, hogy a csőd vagy a fizetéseképtelenség kiüthött legyen s másrészt a hitelezők követelése fenálljon. Ha a hitelezőket kifizetjük, akkor az egész intézmény alkalmazhatósága alól ab ovo elvonjuk az alapot. Ha nincs követelés, nincs csőd, ellenben míg a támadó követelés vagy a csőd fenáll, addig

ez indokolás és a csődtörvény indokolása egy egyéntől ered-e? Azt látom, hogy a csődtörvény indokolása heves támadásban részesült. Cosack írja id. m. előszavában: «Indess die Polemik, welche dies Buch versucht, verfolgt den selbständigen Zweck... die Autorität der amtlichen Motive zu erschüttern.»

¹ Az osztr. polg. törvénykönyv 953. §-ában sincs a hatálytalanság kifejezve.

² Zsögöd, — de csak az osztr. polg. törvénykönyv 953. §-ának esetéről s nem általában a csődön kívüli megtámadásról szólván — egyenest ad pignus constituendum menőnek tekinti a 953. §-a alapján indított keresetet. (Id. m. 565. old.) Ha nem csalódom, érvelése, mely szerint e kereset nem exhibitiv, téves. Feltéve t. i., hogy a 953. §-nak csakugyan az a kiinduló pontja, hogy e §. is hatálytalanságot involvál. A csődbeli megtámadásnál is nem azért van exhibitio, mert a — mondjuk mi is — csődzálogjog készen van, hanem mert felveszszük, a bukott praeexistens dologi jogát, s «félrevonulni, hogy a datio (zálogjog alapítása) végbemehessen vagy félrevonulni, hogy a már végbement datio (csődnitás) az ő telekkönyvi birtoklásában akadályát ne bírja, ő reá (t. i. a megtámadottra) nézve nem tesz különbséget». Zs. id. m. 546. — Az exhibitio meg van, csak azonfelül történik meg a zálog megalapítása. A zálogot lényegileg már nem is ő, hanem az aóós, bárha perben nincs is, szolgáltatja.

³ Kivéve természetesen, midőn a kereset nem irányul vagy nem irányulhat exhibitióra. Zsögöd id. m. 587. old.

¹ Králik csődtörvény magyarázata ad 2. §. E műszó ellen Cosack id. m. §. 4.

² L. Cosack id. m. 239. old. 1. jegyzetben hivatkozott törvényeket.

³ Német csődtörvény indokolása: ac si factum non esset. Ez ellen Cosack id. m. §. 13.

⁴ s melylyel szembe a törvény indokolását veti. Nem áll rendelkezésemre ez indokolás. Ismert elv (Thöl), hogy a törvény maga a törvény-szerkesztő véleményétől eltérőleg magyarázható. Azt sem tudom, hogy

a megtámadott kötelezettsége exhibitiv restitutio. Tisztán kötelmi lenne a kereset, ha a törvény még a hatálytalan szót is mellőzte volna s beérte volna kielégítésre irányuló kereset engedélyezésével, vagy pedig ha a törvény megszorító értelmezésre szorulna abban az irányban, hogy a hatálytalanság alatt voltaképp nem is akart a törvény hatálytalanságot érteni. Emerre nincs alap, (Zsögöd id. m. 555. old.) amaz pedig tárgytalan.

Azt a nyilván meg nem állható állítást, hogy a fizetés által való szabadulás az exhibitiv jellegén nyugodnék, senki sem tette s így annak helytelenségével felesleges volt érvelni. E kitétel pedig: «a constitutív és exhibitív szolgáltatás közötti különbség csakis a tulajdoni és nem a zálogjogi bejegyzéseknél nyer szembeszökő kifejezést», (Zsögöd id. m. 548. l.) nem «alighanem», hanem egyáltalán nem ide «talál». Hová? Megmondja az idézett hely.

Csakugyan a hatálytalanság félreértésén alapul Menyhárház nézete. És bár nem szorol Zsögöd az én védelmemre, mégis meg kell jegyezni, hogy a könyvből kivett idézetek (a *Jogt. Közl.* 239. oldalán 1. bekezdés) csak összefüggésükből kiszakítva,* látszólag mondanak ellent a hatálytalanság általa (47. §. 4. jegyz.) adott értelmezésének.

A mi a restitutiót illeti, ezt maig azok is felveszik, kik egyébként a kereset kötelmi voltát vitatják. (Cosack §. 44.) A hatálytalanságnak világos következménye a restitutio. Zsögöd is nem ezt, mint Menyhárház tévesen feltételezi, hanem a conditionális elméletet czáfolja.

A cikk példázása a kötelmi jelleg mellett nem bizonyít. Az első példánál, ha az adós nem respectálja a korábbi jogcselekményt, a hitelező csakugyan pereljen tulajdonjoga alapján az ingó vagy az ingatlan kiadásaért. Ennek szüksége nem jelenti a mindenkivel szemben való hatálytalanságot. Második példánál: kit illet a fölösleg? A megtámadottat, mert csak a csődhitelezőkkel szemben nem maradt meg tulajdonjoga, másokkal szemben, s ha a hitelezők ki vannak elégitve, a tulajdon az övé, őt illeti tehát a vételár fölösleg is. A többi példa pedig csak a két constructio közti különbségeket tünteti fel, de egyik se erősítője a cikk álláspontjának.

A hitelezőkkel szemben csakugyan az előbbi nyilvánkönyvi állapot állittatik vissza. (Králik id. m. ad 33. §.) S ha a telekkönyvi rendtartás 148. §-ában adott kereset folytán nyert törlés s a csődmegtámadási kereset által czélzott törlés közt csak az a különbség, hogy az első mindenkivel szemben fenálló érvénytelenségen, a második csak a hitelezőkkel szemben való hatálytalanságon (érvénytelenségen) alapul, e kiterjedéskülönbség nem ok arra, hogy a perfeljegyzést csődmegtámadási esetben megtagadjuk. A törvény itt inkább kiterjesztőleg magyarázandó. A perfeljegyzés mások jogainak sérelmére nem, ellenben a továbbadás ellen hatható ellen-szerűen szolgálhat. A táblai döntvény álláspontja tehát ez okból is helyeselhető.

Dr. Komjáthy Gyula,
nagybányai albiró.

Ítélethirdetés a nyilvánosság kizárásával.

Egyik fővárosi napilap arról adott hirt,* hogy egy esetben vita merült föl abban a kérdésben, vajon a nyilvánosság kizárásával megtartott főtárgyalás alapján hozott ítélet nyilvánosan hirdetendő-e ki, avagy az ítéletet a nyilvánosság kizárása mellett kell kihirdetni?

Miután e kérdésben a vélemények megoszolnak, ennek tisztázásához pár szóval hozzájárulni, talán időszerű.

Idevonatkozólag a BP. két rendelkezése irányadó; e két

rendelkezésből — a BP. 293. és 329. §-ából merítve — juthatni a helyes megoldáshoz.

A BP. 293. §-a tartalmazza, hogy a bíróság a nyilvánosság kizárását az egész főtárgyalásra, vagy egy részére nézve bármikor elrendelheti; továbbá, hogy a főtárgyaláson hozott bírói határozatok, kivéve a nyilvánosság kizárásával tartott főtárgyalás során hozott határozatokat, mindig nyilvánosan hirdetendők ki.

A BP. 329. §-a tartalmazza, hogy az ítélet a tárgyalás befejezése után rendszerint azonnal meghozandó és nyilvánosan kihirdetendő.

Ki kell emelni, hogy a nyilvánosság a BP. 293. §-a alapján az egész főtárgyalásra elrendelhető; tehát attól az időponttól kezdve, amidőn az elnök a BP. 301. §-ában előírt szabálynak megfelelően a főtárgyalást megnyitotta, a hallgatóságot figyelmeztette, a vádlottat személyes viszonyai felől kikérdezte, az idézetek megjelenését megállapította stb. (vagyis mielőtt a BP. 304. §-hoz képest a vádhatározat, esetleg vádirat kijelölt részeinek felolvasására kerül a sor) egészen a főtárgyalás befejezéseig.

A főtárgyalás kezdete a megnyitás; befejeződik pedig azzal az utolsó actussal, midőn a bíróság az ítélet elleni perorvoslatok előterjesztése tárgyában határoz, sőt esetleg a fogvatartás kérdésében dönt. Ez utolsó actust megelőzi az ítélethirdetés; kétségtelen tehát, hogy az ítélethirdetés a főtárgyalás befejezése előtt való actus.

Már ebből is oda juthatni, hogy az ítélethirdetés történhetik a nyilvánosság kizárásával, ha t. i. a főtárgyalás egész menetére a nyilvánosság kizárása rendeltetett el.

És nem férhet kétség ahhoz, hogy az ítélet határozat, a bíróság határozata. Ez a kifejezés: határozat, ugyanis gyűjtő név, mely alá sorolandók az ítélet és a különböző végzések.**

A BP. 293. §-a pedig kifejezést ad annak, hogy a nyilvánosság kizárásával tartott főtárgyalás során hozott határozatot, ugyancsak a nyilvánosság kizárásával kell kihirdetni, mert az idézett §. második bekezdése azt rendeli, hogy a főtárgyaláson hozott bírói határozatok mindig nyilvánosan hirdetendők ki, kivéve a nyilvánosság kizárásával tartott főtárgyalás során hozott határozatokat. A nyilvános kihirdetés kivétele: a nem nyilvános kihirdetés.

Ha a nyilvánosság kizárása az egész főtárgyalásra rendeltetett el, az ítélethirdetés sem történhetik nyilvánosan. Ez kitűnik az eddig elmondottakon kívül még a következőkből:

A nyilvánosság kizárásának oka a közrend vagy közérköcsiség megóvása. Ha a nyilvánosság kizárattott, de az ítélet nyilvánosan hirdettetik ki, a nyilvánosság kizárása rendszerint céljavesztett; mert a kihirdetendő ítéletnek tartalmazni kell a vádbeli cselekmény körülírását (BP. 327. §. a) pontja). Tehát az ítéletnek már a rendelkező része elárulja azt a dolgot, ami éppen a nyilvánosság kizárásának indoka volt. De a BP. 329. §-ának 5. bekezdéséhez képest az ítélethirdetésekor az ítélet indokolásának lényege is legalább szóval előadandó. Tehát most már kellő részletességgel közre adatik, hogy mi a vádbeli cselekmény, mi alapon nyert bizonyítást, stb., vagyis még inkább nyilvánosságra jutna az, amit a nyilvánosság kizárásának elrendelésével a nyilvánosság elől elvonni akart a bíróság.

Mindez okszerűleg vonja maga után azt, hogy akkor, ha a nyilvánosság kizárása az egész főtárgyalásra volt elrendelve, az ítéletet is a nyilvánosság kizárásával kell kihirdetni.

Lássuk már most a BP. 329. §-át; vajon mint jelent az, amit e §. 1. bekezdése tartalmaz és amit már fentebb idéztünk?

* V. ö. a BP. 77., 78. §-ait. A BP. VII. fejezetének címe: A bíróságok határozatai és közlésök. BP. 77. §. A bíróság ítélettel vagy végzéssel határoz. Minden határozat, melyet a jelen törvény kifejezetten ítéletnek nem nevez, végzésnek tekintendő.

* A 322. oldalról vett idézés kiegészítendő. — A 132. oldalról (az előző bek.) vett idézés pedig pontatlan. Nincs ott mondva «csődmegtámadás.» A C) alatti fejezetben nem is a csődmegtámadás, hanem a kétszeri eladás megtámadása van tárgyalva.

** Pesti Hirlap 1900 okt. 30.

Tartalmazza, hogy 1. az ítélet a főtárgyalás befejezése után *rendszerint* azonnal meghozandó; és 2. hogy az ítélet *rendszerint* nyilvánosan kihirdetendő.

A «rendszerint» kitétel mutatja, hogy az ítélet meghozatala elnapolható, amint erről a BP. 329. §-ának utolsó bekezdésében emlékezik meg. Továbbá mutatja, hogy az ítéletki hirdetés *rendszerint nyilvános, vagyis nem mindenkor*.

Vagyis az ítéletki hirdetés történhetik a nyilvánosság kizárásával.

Ez a «nem mindenkor» esete pedig kétségen kívül az, amidőn a nyilvánosság kizárása az *egész* főtárgyalásra elrendeltetett.

A BP. javaslati szövege a 329. §-nál az 1. bekezdésben így volt: «Az ítélet a tárgyalás befejezése után rendszerint azonnal meghozandó és kihirdetendő.» Hiányzik abból az utolsó szó elől ez: «nyilvánosan». Ámde ez lényegtelen és nem vall arra, hogy a törvényhozás az ítélet ki hirdetését mindenkor a nyilvánosság előtt kívánja. Hogy ez így van, mutatja a «rendszerint» kifejezés. De még inkább megvilágítja ezt az a körülmény, hogy a BP. javaslati szövege a 293. §-nál a 2. bekezdésben így szólt: «A főtárgyaláson hozott bírói határozatok, kivéve a nyilvánosság kizárása esetében hozott *közbenszóló* határozatokat, mindig nyilvánosan hirdetendő ki.» A törvényből kihagyatott a «*közbenszóló*» kitétel, vagyis az jutott kifejezésre, hogy a nyilvános ki hirdetés szabálya alól kivételesen minden határozat és így az ítélet is a nyilvánosság kizárása mellett kihirdethető.

Ezek után álláspontunkat a következőkben összegezhetni:

Ha a nyilvánosság kizárása a főtárgyalás egy részére volt elrendelve, az ítélet *nyilvánosan* hirdetendő ki.

Ha a nyilvánosság kizárása az *egész* főtárgyalásra rendeltetett el, az ítélet is a *nyilvánosság kizárásával* hirdetendő ki.

De ha az egész főtárgyalásra nézve el is rendeltetett a nyilvánosság kizárása, utóbb azonban újabb határozattal ismét nyilvános tárgyalás rendeltetett (mert ez is lehető) az ítélet nyilvánosan hirdetendő ki.

Nyilvános főtárgyalás során hozott ítéletet nem szabad a nyilvánosság kizárásával kihirdetni.

Nem tilja semmi azt, hogy bár a főtárgyalás egy bizonyos szakától kezdve egészen az ítélet ki hirdetéséig a nyilvánosság kizárásával tartatott meg, az ítélet ki hirdetése ismét nyilvánosan történjék. Azonban ekkor a bíróságnak ily értelmű határozatot kell hoznia e kérdésben. Tulajdonképpen ez esetben már nem lehet szó arról, hogy az egész főtárgyalás a nyilvánosság kizárásával folyt.

A főtárgyalás elnöke az ítélet ki hirdetését nyilvánosan nem eszközölheti, ha a bíróság a nyilvánosság kizárását az egész főtárgyalásra elrendelte és a nyilvánosságot ismét el nem rendelte.

Végül még egy kérdés: semmiségi ok-e az, ha a nyilvánosság kizárása az egész főtárgyalásra elrendeltetett, az ítélet mégis nyilvánosan hirdettetik ki?

Nem. A BP. 384. §. 7. pontja szerint egyedül az képez alaki semmiségi okot, ha a nyilvánosságot törvényes ok nélkül zárták ki. Amiatt, hogy a nyilvánosság kizárása el nem rendeltetett, semmiségi panasznak nincsen helye. A nyilvánosság nem semmiségi ok. Következésképpen ha a nyilvánosság főtartása miatt panasznak egyáltalában nincsen helye, nem lehet arról sem szó, hogy a részleges nyilvánosság, az ítéletnek nyilvános ki hirdetése semmiségi panasz tárgyát képezze.

De ha a nyilvánosság kizárása az *egész* főtárgyalásra elrendeltetett a bíróság által és ennek dacára az ítélet nyilvánosan hirdettetik ki, a bíróság akkor ellentétbe jön maga hozta határozatával. És ez az ellentét az marad akkor is, ha semmiségi panasszal meg nem támadható.

Dr. Sánta Elemér,
budapesti büntetővizségi bíró.

Különfélék.

Az igazságügyi bizottság. A képviselőház jogügyi bizottsága utóbbi időben sokat foglalkozott, de nem az igazságügyi kormányzat előterjesztéseivel, melyek eddig vajmi kevés munkát adtak a bizottságnak. A képviselőháznak azon legújabb gyakorlata, hogy nemcsak az igazságügyminiszter részéről, hanem az összes kormány által előterjesztett törvényjavaslatokat a jogügyi szempontok megóvása céljából az igazságügyi bizottsághoz utasítja, a törvényhozásnak e bizottság iránti nagy bizalmát tanúsítja, amely azonban egyúttal azon bizalmatlanságnak ad kifejezést, hogy az igazságügyi kormányzat a törvényelőkészítés körében nem óvja meg a jogügyi szempontokat. A képviselőháznak ezen álláspontja a legközelebbi tapasztalatok folytán eléggé indokoltnak is bizonyult és ezért reméljük, hogy a képviselőház gyakorlata állandó lesz.

— **Büntetőtörvényünk módosításához.** A büntetőtörvény módosítása tárgyában a folyó év első felében tartott tanácskozáson igen szétágazók voltak a vélemények a novella keretei tekintetében. Az értekezlet tagjainak egy része a kodex gyökeres revidióját, a másik csoport csak a legsürgetőbb reformkérdéseket tartotta megoldandóknak; némelyek a büntetési rendszernek minden irányu kiegészítését vélték kívánatosnak, mások azon meggyőződésben voltak, hogy egy új büntetőjogi kodifikációnak még nem érkezett el az ideje.

Az utóbbi vélemény hívei támaszt nyertek dr. Balogh Jenőnek «Büntetőtörvényeink reformjához» című tanulmányában, mely mint a «Huszadik Század» különlenyomata megjelent.

Szerző nemcsak abból a szempontból tartja még meg sem kísérelhetőnek a széleskörű radikális reformot, mert az újabb büntetőügyi iskoláknak irányelvei, mint ki nem próbáltak, nem értékesíthetők, de azért is, mert azok az előtanulmányok, megfigyelések, adatgyűjtések, melyeknek eredményeit s melyekből levont tapasztalásokat egy nemzeti törvényhozás nem mellőzheti, eddigelé hazai viszonyainkat illetőleg ugyszólván nem is végeztettek. De továbbá nem szólhatunk indokoltan a Btk.-ben elfogadott büntetési rendszer helytelenségéről vagy alkalmatlanságáról sem; hiszen azt mind mai napig komolyan végre nem hajtottuk, hatásait ki nem próbáltuk s így annak felforgatása haladásnak semmiképpen nem volna tekinthető. A börtönbüntetés megszüntetését e szerint szerző most nem tartja indokoltnak.

Ami a *positivumot* illeti: felveendőnek tartja szerző a novellába mindenekelőtt a fiatalok büntetési rendszerének, a kényszernevelésnek, azután a visszaesésnek, továbbá a pénzbüntetésnek reformját; a fogházbüntetés minimumának emelését; az indítványi bűncselekményekre vonatkozó rendelkezések módosítását; a feltételes elítélést; a különös részben pedig bizonyos bűncselekmények büntetési tételeinek megváltoztatását. Mindenesetre fejlesztendő lesz a progressív rendszer, és lehető rövid idő alatt javítandók lesznek börtönügyi építkezési viszonyaink.

— **Dr. Balás Elemérnek** a halálbüntetésről irt dolgozatáról már megemlékeztünk. Most, mikor különlenyomatban fekszik előttünk a tanulmány, ujlag konstatáljuk, hogy a halálbüntetés fentartása elleni érvek ügyesen vannak csoportosítva és különösen a konkrét szükségesség érvét, melyet az ellentábor hangoztat, hévvel, és ami a legfontosabb, a *mi* közállapotainkból meritett adatok felhasználásával cáfolja.

— **A bűnvádi perrendtartás zsebkönyvét** adták ki Illés Károly és Vargha Ferencz. A rendkívül kezelhető zsebkiadás 480 oldalra terjed. Tartalmazza a bűnvádi perrendtartási, az esküdtbíróági és az életbeléptetési törvényeket. Rövidre szabott, de igen jellemző magyarázatok kísérik a

szöveget. Fel vannak dolgozva jegyzetekben az összes utasítások és rendeletek. Célja e műnek nem a kommentár helyettesítése, hanem az, hogy adott esetben gyors és biztos tájékoztatást nyújtson, amely céljának kitűnően meg is felel. (Grill kiadása.)

— **A nemzetközi vasuti fuvarozási jogot** dolgozta fel dr. Baumgarten Nándor ügyvéd 350 oldalos kötetben. (Singer és Wolfner kiadása.) Az első munka ez irodalmunkban, mely az 1892: XXV. tcikkkel becikkelyezett nemzetközi egyezmény rendszeres feldolgozását és magyarázatát nyújtja. A műre még visszatérünk.

— **A Magyar Jogászegyletben** tartott első előadás kivonatát más helyen közöljük. A vitában részt vettek *Concha Győző*, *Schwarz Gusztáv*, *Vécsey Tamás* és *Vavrik Béla* elnök. Az egylet e héten, tekintettel az ünnepekre, ülést nem tart.

— **Szaktanácsok a felsőbiróságoknál.** A budapesti kir. táblán minden biztosítási és csődper, habár polgári, és nem kereskedelmi, illetőleg csődbíróság előtt indított is, összpontosítva van a III. szaktanácsban. A Curiának is van külön kereskedelmi, váltó és csődügyi szaktanácsa, de azért azon e szakokba tartozó ügyek, melyek polgári bíróságtól terjesztetnek fel, nem ezen szaktanácsban, hanem a közpolgári tanácsok valamelyikében tárgyaltnak. Ez nem igen válik a jogegységnek előnyére, habár úgy iparkodik is a Curia vezetősége az esetleges ellenmondásoknak elejét venni, hogy a IV. tanácsból vesznek kölcsön referenst más tanácsokban ilyen ügyek részére.

— **Tanu utazási költsége és időmulasztási díja.** A budapesti kir. tábla az elsőbiróság végzésének neheztelt azt a részét, mely által D. H. tanu részére időmulasztás és utazási költség címén 50 koronát állapított meg, megváltoztatja, a tanu részére utazási költség fejében mit sem állapít meg, időmulasztási díját pedig 10 koronára mérsékli, mert eltekintve attól, hogy tanu nem mutatta ki, mikép kihallgatása céljából Temesvárról utazott vissza a fővárosba, a tanu, ki mint itteni lakos Budapestről idéztetett meg az elsőbiróság által tanuságtételre, a mennyiben őt teendői időközben a fővárosból netán elszóltatták volna is, miáltal sem volt kényszerítve arra, hogy utazását csupán e miatt szakítsa meg, hanem módjában állott volna ezt a körülményt az őt idéző bíróságnak bejelentve, akár ezáltal leendő újabb idéztetését, akár tartózkodási helyének bírósága részéről történendő kihallgatását kérelmeznie, s így esetleges visszautazási költségeinek megtérítését a tanu-állító féltől nem is igényelheti; a megjelenésével kapcsolatos idő és munka mulasztása pedig a leszállított összeg által eléggé kárpótoltnak mutatkozik. (1900. szept. 12. 2367/900. sz. a.)

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák birodalomban működő rabsegélyző egyletek** 1899. évi működéséről az osztrák Igazságügyi Közlöny a következő kimutatást közli. (E kimutatásban a Krajnában megalakult rabsegélyző egylet adatai még nem foglaltnak benn.) Tagjaik száma 13795. Vagyoniuk 422,022 kor. 83 fil. A tagok részéről befolyt évi járulékok összege 39,268 kor. 48 fil. Subventio és ajándék címen befolyt 30,072 kor. 58 fil. Az egyletekhez fordultak segélyért 2932-en. Segítségnyertek 2267-en. Elhelyeztettek 584-en. Ruházatot, szerszámot kaptak 498-an. Pénzt kaptak 1780-an. Összesen 26,948 kor. 8 fil. osztatot ki. Egyéb segítségben részesültek 238-an. Rendőri felügyelet dolgaiban közbenjártak az egyletek 13 esetben. Ezenfelül a bécsi, cseh-leipai, brünni, leitmeritzi és piseki egyletek a fogságban lévő rabok családját is támogatják, így a bécsi egylet 529 családot 13809 koronával.

— **Német közjegyzők egylete.** Bambergben a folyó év szeptember havában tartott német jogászgyűlés idejében ily néven egylet alakult, mely alapszabályait most bocsátja közre. Az egylet célja a peren kívüli eljárásra vonatkozó jog ápolása és továbbfejlesztése. Célját különösen a praxis szükségleteivel foglalkozó folyóirat kiadásával és nagygyűlések (Notartage) tartásával kívánja elérni. E gyűlések kétharmad többséggel hozandó határozatainak erkölcsi súlyával

igyekeznek majd befolyást gyakorolni a jogszolgáltatásra és törvényhozásra. Az egylet székhelye Halleban van s külföldi közjegyzőket is felvesz rendkívüli tagokul.

— **A «ne bis in idem» elvére** vonatkozó német legfőbb törvényszéki judikaturát áttekinthetően összeállítja a Goldammer-féle Archivban (XLII.) *Zitzlaff* törvényszéki bíró. Minden egyes kérdésbe vágó határozatok külön vannak szedve. Ugyanezen kérdésről szól a Gerichtssaal XLII. kötetében *Reiffel*, s ugyanazon folyóirat LIV. kötetében *Farnbacher*. Meg kell még említenünk e kérdésről két önálló munkát. Egyiknek szerzője *Glücksman*, másiké *Herschel*. Mind a két munka a Benneke-féle dolgozatgyűjteményben jelent meg. (Strafrechtliche Abhandlungen 15. és 23. f.)

— **A Goldammer Archiv**, mely már-már csaknem kiszervedett, uj kézbe ment át. Kohler, a híres berlini tanár vette át a szerkesztést és az új szerkesztőség azt tüzi feladatúl, hogy a klasszikus iskola képviselését vegye át. A modern haladást fogja támogatni idealistikus alapon, de nem polemizál az ellenféllel. Eddig a Gerichtssaal tekintetett ez iskola organumának. A Liszt folyóiratával ezentul tehát két folyóirat fog szemben állani.

Olaszországban ugy látszik nagyon óvatosan bánnak a feltételes szabadlábra helyezés intézményével. Mig Magyarországon évente átlag csaknem másfélezer elítélt részesül e kedvezményben, addig Olaszországban ugyanily idő alatt 80—90 közt ingadozik a feltételesan kihelyezetttek száma, sőt a kodex életbeléptének első évében mindössze 25 esetben alkalmazták. A legutolsó évben körülbelül 600 kérelmező közül 89-et bocsátottak szabadon.

Kivégzés volt a mult héten Franciaországban. S a 20,000 főre menő tömeg, régi szokása szerint, ujjongásban és tapsban tört ki a törzstől elválasztott fejnek láttára. Bizonyos politikai büntetéseket (pl. Caserio, a Carnot gyilkosa) kivégzésénél még megmagyarázható volna az üdvívalgás. De hogy közönséges büntetéseknél is taps hangzik föl és ujjong a nép: ez a lélek rendkívüli sivárságáról, az erkölcsi elvadulásnak szerfölött magas fokáról tesz tanuságot, mely az ily véres jelenetek hatása alatt csak tápot nyer.

— **A francia semmitőszék** összes tanácsainak 1900 október hó 16-dikán tartott teljes ülésén a semmitőszék új elnöke Ballot-Beaupré nyitotta meg az 1900.—1901. birói évet. Megnyitó beszédében kiemelte, hogy minő bölcsen rendelkezett az alkotmányozó gyűlekezet, mely 1790 december elsején megalkotott egy legfőbb bíróságot, «hogy ez az utolsó fokban hozott ítéletek ellen beadott semmiségi panaszok felett döntsön», midőn megtiltotta, hogy ez a bíróság bármily czímen a tények bírójává lehessen. Ennek köszönheti ez az intézmény nagyságát, mert nem felek felett ítélkezik, hanem a személyek kizárásával határozatok felett, hogy biztosítsa Franciaország területén a törvény egyenlő alkalmazását. Beszéde végén örömeinek ad kifejezést, hogy ma már nincs élesen elválasztva egymástól az iskola és a bíróság. Az egyetem tudós tanárai a bíróság határozataihoz az őket megillető tekintéllyel jegyzeteket fűznek; ezeket a bírák figyelemmel olvassák, és ami a kritikából igazságosnak tetszik, azt elfogadják, mert nem áztatják magukat azzal, hogy csallhatatlanok. Miután még elődéről, Mazeau elnökről megemlékezett, a szintén ujonnan kinevezett államügyész, Laferrière ecsetelte hosszabban úgy Mazeaunak, mint a volt államügyésznek, Maunak kiváló érdemeit, s fejtette ki, hogy minő fontos szerepe van egy szabad államban s különösen egy, a törvény szuverenitásának hódoló köztársaságban a törvény avatott magyarázóinak. Végre Duboin államügyész tartotta meg a szokásos reentrée-beszédet. E czímen «Sociális törvényhozás a XIX. században» érdekesen mutatta ki, hogy mint karolja fel a francia állam mindinkább s minden irányban a munkások érdekeit s mint készül megadni a munkások syndikátusainak a jogi személyiséget is.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél évre 12 kor. negyed évre 6.

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A polgári törvénykönyv tervezete. — A fides. Dr. Hexner Gyula lipót-szent-miklósi ügyvédtől. — *Törvénykezési Szemle:* A házassági törvény 99. §-ához. Barra Károly zilahi kir. törvényszéki bírótól. — A bünygyi költségekről. Dr. Degré Miklós békési kir. járás-bírótól. — Rendezetlen jogállapot. Dr. Hesslein Henrik budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A polgári törvénykönyv tervezete.

«Meghivom a nagy mű megalkotásához az ország egész jogászközönségét. Bizza reánk mindenki hazafias áldozatkész-séggel azt az anyagot, melyet a tudomány és az élet tapasztalatai után e téren magának összegyűjtött.»

Erdély Sándor igazságügyminiszter, a magánjogi kodifikáló bizottság alapítója — ki ezzel a polgári törvénykönyv előkészítése körül elévülhetlen érdemeket szerzett — mondotta ez emlékezetes szavakat a bizottság első teljes-ülésének megnyitásakor. Plósz Sándor most megismétli ezt a felhívást, mikor a polgári törvénykönyv tervezetének első szövegét kifejezetten «tüzetes bírálati anyag szerzése végett», mindenki számára hozzáférhető módon a könyvpiacra bocsátja.*

A magyar közvélemény teljes tudatában van ez esemény rendkívüli jelentőségének: a tervezet első ezer példányát mindjárt az első napon elkapkodta a budapesti közönség s mindenfelé a napi sajtóban és a hol csak jogászok találkoznak, a tervezetről folyik a beszéd.

Ha ez a felbuzdulás nem szalmaláng, hanem a komoly és kitartó érdeklődésnek kifejezője, nem remélt perspektiva nyílik meg előttünk. Az egész ország részt kér és részt nyer a polgári törvénykönyv megalkotásában, mely ekképpen valóban nemzeti műnek, az egész nemzet munkája gyümölcsének, készül. Nemcsak hevenyészett s elkésett bírálatban fog rész-sülhetni, mint az utolsó órában közzétett törvénytervezeteink legtöbbje, hanem karöltve haladhat a kritikus munkája a szerkesztőével, hogy az egész alkotásnak mind érdemében, mind felelősségében mindenki osztozzék.

E nagy cél érdekében a legőszintébb örömmel üdvö-zöljük a tervezet első szövegének közzétételét. Kétségtelen, hogy ezzel a magánjogi kodifikáció ügye hatalmas lépéssel haladt előre. A kodex irodalmi előkészítése szilárd közép-pontot, a hivatalos tanácskozások pedig oly substratumot nyertek, mely a további előkészítésben többé nem mellőzhető.

Maga a tervezet a legteljesebb mértékben alkalmas arra, hogy termékenyítő bírálat alapjául szolgáljon.

A különböző szerkesztők által kidolgozott részek tartalmi egysége — amennyire ily rövid idő alatt megítélhetjük — az első szövegezés stádiumához képest eléggé megvan óva.

Ez az eredmény jórészt annak az összeegyeztetésnek köszönhető, melyet a bizottság vezetősége a múlt év őszétől kezdve hajtott végre. Elismerésre méltó, hogy nem több, mint 35 egyeztető értekezleten csak ennyire is sikerült az eltéréseket elsimítani.

* A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete. Első szöveg. Készítették az igazságügyminiszterium kebelében szervezett bizottság szerkesztő tagjai. Budapest, 1900. Grill Károly cs. és kir. udv. könyv-kereskedése. 448 l., ára füzve két korona.

A mellett, hogy a szöveg ilyképp nem csupán laza össze-függésű résztervezetekből áll, a szövegezés tekintetében bizonyos egyenlőtlenségekre akadunk, s egyes részek olvasásánál szembeötlök a szerkesztőknek egymástól különböző egyé-nisége.

Különösen Zsögöd markáns eredetisége és Schwarz szük-szavu tömörsége üt el a többi részek szövegezésétől.

Ez azonban korántsem szolgál a tervezet egységének hátrányára, mert a bírálat bizonyára főleg a rendelkezések lényegének kidomborítására helyezi a súlyt. A hatályos kritika szempontjából ez a változatosság inkább előny, hadd vitassuk meg azt is, melyik szövegezési mód a helyesebb?

S meggyőződésünk szerint a jogászközönség bírálatában e tekintetben sem fogja szem elől téveszteni az első szö-vegnek azt a jellegét, amelyet a tervezet előszava szabatos formulázással határoz meg.

A német Entwurf első szövegét a nagy német jogiro-dalom alakította át azzá a nagyszerű művé, amely a német birodalmi polgári törvénykönyvben csodálatunk méltó tár-gyául előttünk áll. Ha hazai szük viszonyaink közt ily mér-tékű irodalmi mozgalmat nem is remélhetünk, a mi első szövegünk is bizonyára megadja majd az erőteljes impulzust a szakközönség közreműködésére, melynek támogatásával ez a tervezet jogrendszerünk méltó betetőzésévé válhatik.

A tervezet keletkezésének történetét és jelentőségét egyébiránt legvilágosabban a munka előszava tünteti fel, melyet más helyt közlünk.

A fides.

Bár a magánjogi forgalomban lépten-nyomon — s nem is alárendelt jelentőségben — találkozunk e fogalommal, még sem akadunk sem a forrásokban, sem pedig a törvénykönyvek és ezek commentárjaiban oly utmutatóra, mely bennünket annak tárgya, terjedelme s egyáltalában azon térre vezetne, a melyen, illetve «csak» a melyen, a fides érvényesülhet s azontul figyelembe nem jöhetne. Hiányozván e fogalom sza-batos meghatározása, természetes, hogy burjánzik — a phrasis.

Anélkül, hogy e szavakkal öntudatosan élnénk, beszélünk jóhiszemű birtok és birtokosról, jóhiszemű eljárás és fizetés, jóhiszemű harmadik stb.-ről.

Jogtörténetileg tárgyalva a kérdést, visszanyulnak szálai egészen azon időre, mikor a rideg jus civilébe a jus gentium és a praetori edictumok még csak az első rést ütötték, a «civilis ratio» mellett a «naturalis» csirázni kezdett volt és sajátságos, hogy a fides — a mint alább látandjuk — e jel-legét még mai napig is megtartotta. Nem kevésbé érdekes fejlődésének azon iránya, hogy a perjog terén kezdett gyö-keret verni s innét át, sőt egészen elhúzódott az anyagi jog terére. A perjog terén, ugyanis gondolok azon időszakra, mikor az «officium» a judices mellett az arbitrire is ruház-tatott, a formulákba az «ex fide bona» szavak foglaltattak a stricti juris actiones mellé az actiones bonae fidei keletkeztek, melyekben Gaius (L. IV. tit. 6. §. 30.) szavaival élve: libera potestas permitti videtur judici, ex bono et aequo aestimandi quantum actori restitui debeat.

De hogy mi alapon, mi okokból és mily szabályok sze-

rint lett volna légyen ezen «*aestimatio*» keletkeztetendő, ez iránt a források általános és határozott utmutatást éppen nélkülöznek, az a casuistikának tartatott fen, melynek kezeiből azt egészen kiragadni sem a dogmatikának, sem a törvénykönyveknek mai napig sem sikerült. Sőt még — mint mondtam — a fides fogalmi meghatározása sem adatott, ha csak Paulus (l. 3. §. 3. D. pro socio 17. 2.) azon végpassusát, «*quia fides bona contraria est fraudi et dolo*» annak nem tekintjük. Ha tehát a bona fides a fraus és dolusnak ellentéte, a mala f. azzal congruensnek volna tekintendő. Hogy pedig mit tekintett már ezen éleseszü jogtudós dolusnak, mutatják e szavai: nam videri me dolum malum facere, qui ex aliena jactura lucrum quaeram. (L. 17. §. 4. D. de institoria actione 14. 3.) Másnak kárából vagyoni előnyt keresek.

Hogy e jogtétel mily mérvben felel meg a mai felfogásnak, azt ez alkalommal nem szellőztetem, csak jelezném még, hogy maga Paulus a dolus korlátait abban állítja, hogy: «*qui jussu judicis aliquid facit, és qui jure suo utitur, non videtur dolo malo facere*. A perujított és viszvégrehajtott terhére tehát, a teljesítés tárgyában, az időközi dolus nem volna megállapítandó.

De — tárgyunkra visszatérve — mindezekből közelebb nem juthatunk kérdésünkhöz, azaz még sem ösmérjük fel azon teret, melyen a fides mint jelenség felmerül.

Legszélszerűbb talán a szó számos latin értelmeiből kivenni azt, amely a «fides», «Glaube»-val azonos és az utóbbinak nyelvtani értelméhez magunkat kötve, alatta annyit érteni, mint *egyénileg subjectiv okokból* valamit igaznak vélni, ellentétéként annak, mit *elegendő tárgybeli okokból tudunk*. A fidesbeli ember is tud — *grave est fidem fallere* — csak hogy rosszul tud, azaz azon okok, melyek *őt* tudásra indítják, objective nem kényszerítők, nem absolut okok annyira, hogy a tudás biztosságán alapuló, — tehát feltétlenül helyes meggyőződést — és abból folyó jogilag helyes akaratot keltsenek.

Ez okok ennek következtében relatióban állanak a jogalany egész egységével, tulajdonságaival stb.-vel olyképpen, hogy míg az egyikben ama (rossz) tudást előidézik, egy másik jogalanyra egyáltalában nem is reagálnak, ezt semmire sem indítják és ennek folytán benne meggyőződést nem keltenek, akaratot nem ébresztenek. Miután az emberek, mint a jog alanyai a személyek, nemcsak külső — de még inkább belső — és különösen az intellectuális életökre nézve szerfelett különbözők, felette nehéz is ama rossz tudáson keletkezett akarat jogi hatályának körét, különösen ott megállapítani, a hol ilyen akarattal szemben vagy a közakarat törvény alakjában, vagy pedig a helyes tudáson alapuló egyéni akarat áll.

Itt a tárgyi jog constitutiv hatalma előtt két ellentétes érdeket találunk, mely tőle éppen az igazságot követeli és tényleg akár csak az inga, úgy mozog itt a tételes jog azon két egymástól távol eső pont között, melyeknek egyike a tudás, a másik a fides, hol az egyik, hol a másikhoz közeledvén.

A fides — mint kifejtém — a helyes észlelet, vagyis a helyes tudás fogalmi körén kívül esvén, elég tág téren szeli úgy az error, mint az ignorantia köreit, annyira, hogy a gyakorlatban, sőt törvénykönyvekben is, a bona fides és a menthető tévedést igen gyakran egymással fölcseréltnek találjuk, holott ezek ismét bizonyos irányban ellentétes fogalmak. A cselekvény *ex lege* általában *joghatályos*, de *tévedés alatt* elkövetve *nem az*, ellenben itt, *ex lege nem joghatályos*, de *bona fides* alatt az.

Azon árúk, melyeket a kereskedő üzleti körében elárusított és átadott, az esetben is a jóhiszemű vevő tulajdonába mennek át, ha az eladó tulajdonos nem volt. (Kereskedelmi törvény 299. §.)

Bona fides mellett a vétel contra legem hatályos. De ha

a vevő gyapju árút akart venni és gyapott árút vett, bár a vétel általában *ex lege* hatályos, ezen singularis vétel hatálytalannal nem bír.

A német polgári törvénykönyv 930. §-a értelmében, ha az elidegenített ingó nem az elidegenítő tulajdona, akkor a szerző tulajdonossá válik, ha a dolog neki átadatott. Kivéve, hogy ez időben, mikor e törvény értelmében a tulajdont megszerzné, jóhiszemben nem volna. *A szerző nincsen jóhiszemben, ha tudja vagy vétkes gondatlanságból — in Folge grober Fahrlässigkeit — nem tudja, hogy a dolog nem az elidegenítő tulajdona.*

A jogszerinti tulajdonos elvesziti tulajdonát akarata ellenére, mert a fides rést üt a törvénybe, holott a tévedésnek hatályát maga a törvény szabja meg. A jóhiszeműség e szerint mindig jogvesztéssel áll szemben, míg a menthető tévedés alatti cselekvénynek hatálya nem lévén, jog egyáltalában nem keletkezett. A törvényhozó épp oly fontos, mint nehéz feladata, hogy az ellentétes érdekű felek melyikéhez közeledjék, fentartsa-e a strictum just vagy abba rést ütve, védje a jóhiszeműt. Nagyönis helyeselhethők a német polg. törvénykönyv I. javaslatának indoklásában (I. kötet 190. l.) olvasható szavak: *Die Begünstigung des Gutgläubigen erfolgt auf Kosten des anderen Theiles, ihm kann nur gegeben werden, was diesem genommen wird, und auf die Lage des letzteren muss ebenmäßig Rücksicht genommen werden.*

Tekintettel és ugyanazon tekintettel kell lennünk arra is, kitől a «bona fides» tehát elvesz. De volt-e, van-e és a magyar polgári törvénykönyvben léssen-e ezen tekintetbevételnek valami általános, tehát mindig szem előtt tartandó irányelve?

Ezen kérdéshez ohajtanék e szerény dolgozatommal közelebb lépni és kutatni, lehetséges-e ily directívára akadni, mely a polgári törvénykönyv egész mezején *következetesen* keresztül vihető.

Bár számtalan az eset, melyben a bona fides a tárgyi jogszabály ellenére jogkeletkeztető tényezőként szerepel, mégis azt vélem, hogy miután az, a mi a jóhiszeműnek odaadandó, *előbb* a törvény oltalma alatt állótól *elveendő*, a törvényhozó által ugyancsak *előbb* az mérlegelendő, *jogos, méltányos avagy köztekintetekből célszerű-e ez elvétel*, és csak ennek nagyon szorgos vizsgálata után, ha e szempontok indokolják, jut a sor a «*Vertrauens maxime-re*», *de sohasem szabad e sorrendet*, a mint például a hogy alább kimutandom, az osztr. polg. törvénykönyvben történt — *megfordítani*.

Felperes a maga ingatlanára az elsőrendű alperes javára bekebelezett *zálogjognak* és az erre a másodrendű alperes javára bekebelezett *alzálogjognak* eredeti érvénytelenség címén való törlését kéri azon az alapon, hogy az elsőrendű alperes zálogjoga *szinlelt* követelés biztosítása végett bekebelezett be. Az elsőrendű alperes javára való bekebelezést felperes maga eszközölte.

A kereset másodrendű alperessel szemben elutasított, illetve a zálogjog törlése csak a telekkönyvi rendtartás 79-ik §-ában foglalt hozzáadással rendeltetett el, mert ezen alperes az alzálogjogot jóhiszeműen szerezte. (PT. XL. 21.)

Maga a döntés ez esetben a fent előadott felfogásomhoz képest helyes, de a két alsóbb bíróság és ezek ellenében a kir. Curia indokolása legjobban világítja meg azon elvet, melyet érvényre juttatni szeretnék.

«Csak abban az esetben — ugymond a két alsó bíróság — lehetne az alzálog kitörlését elrendelni, ha másodrendű alperest az alzálogjog megszerzése körül rosszhiszeműség terhelné, ... *minthogy tehát másodrendű alperes jóhiszeműen a telekkönyvbe bízva szerezte meg az alzálogjogot, annak törlését elrendelni nem lehetett.*»

Az e szavakkal kifejezett első- és másodbírósági felfogás, hogy felperesnek kellett volna alperes jóhiszeműségét igazolnia, önmagában téves.

A törvény rendelkezik, hogy érvénytelen zálogjogra = nem zálogra alzálogjogot szerezni nem lehet. A bona fides ebbe rést üt, vagyis mellette nem zálogra is szerezhető zálogjog, tehát elvesz a tulajdonostól és ad a záloghitelezőnek, de mikor, *csak akkor, mikor első sorban ily elvétel jogos*. Felperes tehát csak ez esetben utasítandó el a jóhiszemű alperes ellenében, mivel ez utóbbinak bona fidese az előadott sorrend szerint, csak *másodrendű* kérdés.

Az alsóbbfoku bíróságoknak felfogásuk mellett így kellett volna itélniök az esetben is, ha például — amint ez gyakran előfordul — két hasonló telekkönyvi tulajdonos közül nem az igazi adós ellen, vagy hamis okirat alapján a telekkönyvi tulajdonos tudtán kívül történt volna a bekebelezés, és e zálogjogra szereztetett volna ugyancsak jóhiszeműleg az alzálogjog, pedig ez esetben az föltétlenül törölendő.

A helyes — felfogásomnak megfelelő — indokot csak a kir. Curia hozta fel: *«Miután felperes előmeri, hogy az okiratot ő állította ki, hogy a zálogjog bekebelezését is ő eszközölte ki, másodrendű alperesre, mint harmadik személyre nézve, ki jóhiszeműen arra szerzett alzálogjogot, az ingatlan lekötve marad.»*

Azért tehát, mert felperes maga eszközölte a bekebelezést, kivéteket a törvény oltalma alól egész jogosan és ez alapon jogosan is elvételük tőle az, a mi a jóhiszeműnek adatik.

Ezen konkrét esettel meg akartam világítani felfogásomat a bona fides, és annak hol és mikénti érvényesüléséről, pusztán néhány szemelvényt legyen még szabad a tételes jogból kritikailag bemutatnom.

De lege lata igaz, hogy felfogásom az osztr. polg. törvénykönyv 367. és 456. §-aival és azon alapuló gyakorlatunkkal ellenkezik, amennyiben — a jóhiszeműség érdeke — változtattunk egészen figyelmen kívül hagyva, előtérbe tolatott, a *lopott és elvesztett* dolgokra nézve a vindictio kizárólag; azonban de lege ferenda e felfogással való szakítás remélhető, hogy t. i. a német polgári törvénykönyvnek a fides nem annyira dédelgető rendelkezés érvényesül.

Der Erwerb des Eigenthumes auf Grund der §§ 932 bis 934 tritt nicht ein, wenn die Sache dem Eigenthümer gestohlen worden, verloren gegangen, oder sonst abhanden gekommen war. Das Gleiche gilt, falls der Eigenthümer nur mittelbarer Besitzer war, dann, wenn die Sache dem Besitzer abhanden gekommen war.

Kereskedelmi törvényünk tudvalevőleg a lopott és elvesztett dolgok tekintetében, *mintájától eltérve*, ugyancsak a bona fides előtt meghajolt.

Felesleges talán hangsúlyoznom, hogy a tulajdonos által másnak birlalatába engedett dolgokra nézve, a jóhiszeműség figyelembevételével, tanommal éppen nem ellenkezik, épp oly kevésbé, mint a nyilvános árveréseni szerzés és a folyó pénz tárgyában.

Csakis a bemutatóra szóló papiroknál foglalnék el az osztrák, mint a német kereskedelmi törvény 367. §-ától részben eltérő álláspontot és pedig az *«önnvinculatio»* tárgyában. Ha t. i. a járadékkötvényre *én magam* rávezetem, hogy az az én tulajdonom, a jóhiszeműséget minden további szerzőnél egyenesen kizártnak tartanám mindaddig, míg e záradékom hatályon kívül helyezése hitelesen igazolva nincsen.

Érdekes kereskedelmi törvényünk 139. §-ának a német keresk. törvény 172. §-ával szóról-szóra egybevágó következő rendelkezése...; *«mindazonáltal (a kütag) ily esetekben sem kötelezhető azon kamatok és nyereség visszafizetésére, melyet a jóhiszeműleg készült mérleg alapján jóhiszeműleg felvett».*

«Jóhiszeműleg elkészített mérleg!» Ennek szerény nézetem szerint absolute jogi értelme nincsen. A mérleg ugyanis vagy szabályszerűen, tehát helyesen, vagy tévesen vagy csalárdul lehet elkészítve. A tévedés lehet menthető vagy nem menthető, de a «fides» maga a mérleg készítésével egyáltalán

lában semmi kapcsolatba sem hozható, mi okból a törvény jelzett rendelkezése is elméletünknek subsummálva egyáltalában nem is indokolt.

Minden mérleg úgy, mint minden számadás salvo errore et calculo készülvén, a törvény azon oltalma alatt áll, hogy a tévedés alatti cselekvény joghatályt nem szül. Most előhozakodik a bona fides és rést akarván ütni e rendelkezésbe, hogy az alatta fölvetett kamat és nyereség ne tekintessék tévedésből fizetettnek, vagyis a törvény vegyen el a társaságtól és adjon a jóhiszemű kütagnak. Szemelőtt tartva fenthangoztatott sorrendünket, vizsgálendő, van-e erre jogszerű indok. Nézetem szerint nincs, minek folytán még a menthető tévedés alatt is készült mérleg alapján kifejezett kamat és nyereség visszafizetendő lenne.

Fogalmazás, mint rendelkezés tekintetében helyesebbnek tartom tehát a schweizi kötelmi jog 605. §-ának rendelkezéseit: *«Er ist jedoch nicht verpflichtet Zinsen und Gewinn zurückzuzahlen, welche er auf Grund einer ordnungsmässigen Bilanz in gutem Glauben bezogen hat.»*

Érdekes, hogy a részvényesnél e törvény (632. §.) az «*ordnungsmässig*» mérleget épp oly kevésbé követeli, mint keresk. törvényünk 167. §-a a 139. §. szerinti «jóhiszemű készített». De lege ferenda pedig éppen a részvényjog soliditása érdekében ez is nagyon megfontolandó lenne.

További példaként, hogy a fides téves értelemben használtatik, emlitem még ugyancsak a schweizi törvény 187. §-át. *«Wenn der Schuldner, bevor ihm der Abtretende oder der Erwerber die Abtretung angezeigt hat, in gutem Glauben an den früheren Gläubiger leistet, so ist er gültig befreit.»* Itt sem jöhet szóba a jóhiszeműség fogalma, mivel a fizetés nem contra legem, tehát kivételes jogkeletkeztető cselekvény, az hatályos vagy nem hatályos, kötelmet megszüntető vagy meg nem szüntető, a szerint, a mint illetékes vagy nem illetékes kézhez fizetett. A denunciatioig illetékes az eredeti hitelező. Nézetünkkel nem egyező felfogással találkozunk Fodor: Kötelmi jogának 189. lapján, a hol a tétel így szól: *«helyes az, hogy az adósnak jóhiszeműségében végzett cselekvényeiől a jogi hatást megtagadni nem lehet. Azonban helyes a német polgári törvénykönyv 407. §-a, melyben jóhiszeműségről ugyancsak szó sincsen, de csakis «es sei denn, dass der Schuldner die Abtretung bei der Leistung oder der Vornahme des Rechtsgeschäftes kennt».*

Hogy még a vétkes gondatlanságból való nem tudás az adósnak nem árt, ez a legvilágosabb bizonyítéka annak, hogy itt fidesről beszélni nem lehet.

Dr. Hexner Gyula,
liptó-szent-miklósi ügyvéd.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A házassági törvény 99. §-ához.

A következő kir. törvényszéki teljes-ülési *megállapodást* olvastam:

«Házassági válóperekben, az ágytól és asztaltól való külön élel elrendelő ítéletben, a peres felek képviselőinek munkadíjai és kiadásai *saját feleikkel szemben megállapítandók*, a házasságvédő munkadíjai és kiadásai pedig *mindkét peres féllel szemben megítélendők.*»

A megállapodáshoz nincs indoklás fűzve, de úgy értetem, hogy arra az a feltevés szolgált indokul, hogy a különélésre szabott határidő lejártá után megtörténhetik, hogy a peres felek — jóllehet nem békültek ki — a további eljárást még sem szorgalmazzák, vagy ha kibékültek, ezt a körülményt bejelenteni elmulasztják s ekképp a *peres felek képviselői* (?), de még inkább a házasságvédő, díjaik és kiadásai tekintetében bizonytalan és méltatlan helyzetbe jutnak, a melyen segíteni annál inkább czélszerűnek mutatkozik, mivel

sem jogszabály, sem törvény nem tiltja kifejezetten a megállapodás szerint való rendelkezést.

Én ezt a megállapodást nem tartom szerencsésnek.

Nézetem szerint az a fenálló jogi és törvénykezési elvekbe ütközik és azokkal szemben meg nem állhat és ezt az alábbiakban lehető rövidséggel kimutatni törekszem.

Az ügyvédi rendtartás (1874: XXXIV. tcz.) 62. §-a szerint az ügyvédi meghatalmazás, — eltekintve annak korlátozott eseteitől, melyekkel itt számolni nem szükséges, — az ügyvédre bízott ügy teljes befejezésére szól, illetőleg hatályos. A képviselőt e szerint az ügy végbefejezésével ér véget, hacsak a meghatalmazási viszony, arra alkalmas más ok miatt, előbb meg nem szűnik.

A dolog természete szerint folyik ebből, hogy a képviselők díjainak a megállapítása is rendszerint csak az ügy végbefejezésekor van és lehet helyén.

De ugyanezen elv ismerhető fel a törvénykezési rendtartás intézkedéseiben is.

A törvénykezési rendtartás ugyanis egymásután következő (1868: LIV. tcz. 251., 252. §.), vagy ugyanazon §-ban (1893: XVIII. tcz. 108. §.) rendelkezik a perköltségek és a képviselők díjainak a megállapítása felől, mely utóbbiak az 1868: LIV. tcz. 252. §-a szerint, a perköltségekhez számítatnak.

A §-ok ezen egymásutánjából, — figyelemmel az azok között való kifejezett kapcsolatra, — sőt nem teljesen azonos dolgoknak ugyanazon §-ba való foglalásából, az ott tárgyaltak felett való elvek egységességére, vagyis arra kell következtetni, hogy a képviselők díjainak a saját feleikkel szemben való megállapítása — a meghatalmazási viszony időközben való megszűnésének az eseteitől eltekintve — szintén csak ott foglalhat helyet, a hol a perköltségek felett való rendelkezésnek is helye van, vagyis az 1868: LIV. tcz. 251. §-a értelme szerint az ügy *eldöntésekor*, az 1893: XVIII. 108. §-a distingtebb rendelkezése szerint pedig az *ítéletben*, mely az *eljárást* a bíróság előtt *befejezi*, valamint az egész kereseti vagy egész viszonykereseti követelés tárgyában hozott *részítéletben*.

Ugyanezek kell hogy irányadók legyenek a házasságvédő díjainak a megállapításánál is.

Az tehát most már a kérdés, hogy a házassági válóperekben az ágytól és asztaltól való külön élelt elrendelő ítélet az ügyet eldöntő vagy befejező avagy érdemleges határozatnak tekinthető-e, miután a költségekben való marasztalás rendszerint az ügy érdemi méltatását is feltételezi?

Gondolom, vitán felül áll, hogy sem egyiknek, sem másiknak nem tekinthető.

A házassági törvény 99. §-a szerint való különélés elrendelése, egyszerűen újabb békítési kísérlet. Perjogi garancia arra, hogy a házassági kötelék nem bontatik fel, mielőtt a házasságfeleknek elhatározásuk megfontolására kellő idő nyújtatik.

Nyilván kitűnik az a házassági törvény 100. §-ából, valamint a 102. §. alapján kifejtett birói gyakorlatból, mely szerint, a per ezen stádiumában, a perben felhozottak érdemlegesen még az ideiglenes tartás kötelezettségének a megállapításánál sem mérlegelhetők.

Arra az erredményre kell tehát jutnom, hogy a házassági válóperekben az ágytól és asztaltól való különélést elrendelő ítéletben a fenálló jogi és törvénykezési elvek szerint a peres felek képviselői munkadíja és kiadásainak saját feleikkel szemben való megállapítása nem helyén való s hogy még kevésbé lehet helye annak, hogy a házasságvédő munkadíja és kiadásai mindkét peres féllel szemben megítéltesenek.

A mi különösen az utóbbit illeti, a házasságvédő díjainak mindkét peres féllel szemben való megítélése még ha annak, mint a részleges perköltségek felett való rendelkezésnek ott egyáltalán helye lehetne is — nyilván illogikus,

mert az ezen költségek ki által való viselése felett való határozás, azon ítéletben, a per kimenetelének a mérlegelése nélkül történhetvén, annak viselésére egyedül felperes volna kötelezhető, mint a kinek fellépése a házasságvédő kirendelését szükségessé tette s mint aki a fellépésével okozott költségeket előlegezni köteles. De zavarra is vezethet, mert nincs kizárva, hogy a hozandó végítéletben a perköltségek viselése már csak az egyik vagy másik peres félnek tétetik köteletségévé.

Végre, egyáltalán nem igazolhatja a megállapodást az a feltevés sem, amely kiindulási pontul szolgált, mert ha az a feltevés, hogy a különélésre szabott határidő lejártá után peres felek sem a további eljárást nem szorgalmazzák, sem azt, hogy kibékültek, be nem jelentik, valósulna is; akkor is, ez a körülmény rendkívüli intézkedést még nem tesz szükségessé, mert ez esetben a *perszűnetelés esete áll elő*, az 1893: XVIII. tcz. 52. §-ának utolsó bekezdésében (215. §.) írott hatálylyal, amikor a per megszűntnek nyilvánításakor a szükségesnek vélt rendelkezések megtehetők, esetleg az 1874: XXXIV. tcz. 58. §-a talál alkalmazást.

Barra Károly,
kir. törvényszéki bíró.

A bűnügyi költségekről.

Becsületsértés vétsége miatt folyamatba tett ügyben a járásbíróság terheltet a vád alól felmentette és főmagánvádlót a BP. 482. §-ának 2. bekezdésére való utalással, a felmerült bűnügyi költségek viselésében marasztalta.

A felettes törvényszék büntető főlebbviteli tanácsa, hova az ügy főmagánvádló felebbezése folytán került, érdemben helybenhagyta a járásbíróság ítéletét, a terhelt és főmagánvádló által egymás ellenében felszámított költségeket azonban kölcsönösen megszüntette, indokolván ezen rendelkezést azzal, hogy a BP. 483. §-a szerint a feljelentő csupán azon költségekben marasztalandó el, melyek tudva hamis, vagy feltűnően gondatlan feljelentés alapján megindított eljárással merültek fel, magánvádló feljelentése pedig ilyenek nem tekinthető.

Szerény véleményem szerint nem férhet kétség ahhoz, hogy a felebbviteli bíróság ítéletében elfoglalt ez az álláspont téves. Miután azonban határozott tudomással bírok arról, hogy egyes törvényszékek a járásbíróságoktól felebbvitt ügyekben egész következetesen a felebbviteli bíróság hivatkozott ítéletében nyilvánuló jogi felfogást alkalmazzák, miután továbbá a büntető perrendtartás felebbviteli rendszerénél fogva, a járásbíróági gyakorlatban ugyszólván naponta előforduló ez a kérdés nem kerülhet a felsőbb bíróságok döntése alá, s így felette valószínű, hogy különböző törvényszékek területén egészen különböző gyakorlat fog kifejlődni: nem vélek meddő munkát végezni, hogy ezen jelentéktelennek látszó s köztünk, vidéki jogászok között, több alkalommal vita tárgyát képezett kérdéssel e lap hasábjain foglalkozzam. A BP. 482. §-ának rendelkezése szerint, felmentő ítélet esetében a fölmerült bűnügyi költségeket a vádló viseli, akár hivatalból, akár magánvád alapján folyt az eljárás; első esetben, mint vádlót a kir. kincstárt, utóbbi esetben pedig a magánvádlót terhelik a bűnügyi költségek.

Ez a törvénynek az általános rendelkezése. Ez általános szabály alul azonban több irányban van kivétel.

Kivételt állapít meg a 482. §. első bekezdésének ama rendelkezése, hogy a magánvád képviselőjével s a terhelt védelmével járó költségek az államkincstárt nem terhelik. Ezen rendelkezésre indokul pénzügyi szempontok szolgáltak, amennyiben a kincstár erős megterhelésével járna, ha a védelmi és képviselői költségeket is megtéríteni tartoznák.

További kivételt állapít meg a 482. §. második bekezdésében foglalt ama rendelkezés, hogy az esetben, ha az eljárást a magánindítvány visszavonása miatt szüntették meg,

bűnügyi költségeket a magánindítványra jogosult köteles megtéríteni. Ha a vádat magánvádoló képviseli, ennek személye rendszerint azonos a magánindítványra jogosult személyével, ha ez azonban kivételesen más személy, úgy az indítvány visszavonása esetében nem vádló, hanem a magánindítványra jogosult viseli a költségeket, mint akinek ténye az eljárás megszüntetését okozta.

Végül kivételt állapít meg az általános szabály alól a BP. 483. §-ában foglalt ama rendelkezés, hogy a tudva hamis, vagy feltűnően gondatlan feljelentés alapján megindított eljárással felmerült költségekben, meghallgatása után a feljelentőt kell elmarasztalni.

A fentebb idézett törvényszéki ítélet álláspontja azért téves, mert a 483. §-ban foglalt rendelkezést, nem mint a 482. §-ban felállított szabály alóli kivételt fogja fel, mely a költségek viselését a vádlótól különböző, harmadik személyre hárítja, hanem mint a 482. §. 2. bekezdésében foglalt rendelkezés kiegészítését. A 482. §. 2. bekezdése szerint ugyanis a magánvád alapján folyamatban volt eljárás költségeit magánvádoló viseli, a hivatkozott ítéletben nyilvánuló felfogás szerint azonban csak akkor, ha az eljárás hamis vagy feltűnően gondatlan feljelentés folytán tetetett folyamatba.

Ez a felfogás azonban sem a BP.-ről szóló törvény rendelkezéseiben, sem a törvény indokolásában, sem a törvény szellemében támpontot nem talál.

A 482. §. második bekezdésében foglalt rendelkezés egészen határozott, világos, kiegészítésre vagy bővebb magyarázatra nem szorul. Ha a törvényhozó intentiója az lett volna, hogy magánvádoló költségviselési kötelezettségét bizonyos feltételhez köti, úgy azt bizonyára ugyanazon mondatba vagy a legrosszabb esetben ugyanazon törvényszakasza foglalta volna. De még az esetben is, ha a következő törvényszakaszt szánta volna az iménti rendelkezés körülírására, annak a 483. §. szövegezéséből ki kellene tűnnie. Ámde a 483. §. szövegezése egyáltalában nem enged tért oly magyarázatnak, hogy az a 482. §. 2. bekezdésének kiegészítéseül szolgálja. Ellenkezőleg ez a szakasz egészen külön álló s az előző törvényszakasszal nem függ össze. Ez kitűnik már abból is, hogy e szakasz a feljelentő elmarasztalása iránt intézkedik, feljelentőről pedig az előbbi szakaszban szó nincsen.

A BP. 483. §-ában foglalt rendelkezés a 89. §. első bekezdésével áll vonatkozásban, mely szerint minden bűncselekményt, mely nem magánindítványra üldözendő, bárki feljelenthet. Feljelentő alatt az értendő, ki ily feljelentést tesz, nem pedig a magánvádoló. Ez kitűnik abból, hogy a törvény IV. fejezete világosan megmagyarázza a fő- és pótmagánvád fogalmát s azokat egyetlen szakaszban sem említi feljelentő név alatt. Legjelesebb commentatorainknak is ez a felfogása, amennyiben a Balogh-, Edvi Illés-, Vargha-féle kommentár a 89. §-hoz fűzött magyarázatoknál *feljelentőnek* nevezi azt, ki valamely hivatalból üldözendő büntetendő cselekmény miatt feljelentést tesz (II. kötet 19. lap) s a 483. §. magyarázatánál zárjelben apostrofálja a 89. §-t (IV. kötet 210. lap); Irling Konrád pedig a 483. §-hoz fűzött jegyzetekben a következőket mondja: «feljelentő alatt itt természetesen a magánfeljelentőt (89. §.) kell érteni».

Hogy a 483. §-ban foglalt rendelkezés csak a 89. §. szerinti feljelentőre vonatkozhatik, arra mutat az előbb hivatkozott törvényszakasz ama rendelkezése is, hogy a feljelentő meghallgatása után marasztalható el a költségek viselésében. Ez csakis olyképp értelmezhető, hogy a feljelentőnek a költségek viselésében való marasztalása nemcsak az ítéletben a bűnügyi költségek viselése iránti intézkedéssel kapcsolatban (BP. 327. §. 8. pontja) történik, hanem feljelentő az eljárás megszüntetése vagy a felmentő ítélet meghozatala után, meghallgatása után, külön végzéssel is elmarasztalható a feljelentésével okozott költségekben (Balogh-, Edvi Illés-, Vargha-féle magyarázat IV. kötet 210. lap).

De törvényünk ott, hol opportunitási tekintetek ettől eltérést nem követelnek, a vádlót, akár az állam részéről a kir. ügyészség, akár pedig magánvádoló legyen az, ugyanazon jogokkal ruházta fel s a köz- és magánvádólónak perbeli helyzete általában azonos. Hogy volna már most beleilleszthető e rendszerbe a magánvádoló részére biztosított oly előny, mely szerint a költségek viselésében csak hamis vagy feltűnően gondatlan feljelentés esetében marasztalható, holott az államkincstárt felmentő ítélet eseteiben a bűnügyi költségek feltétlenül terhelik? Nem képzelek indokot, mely irányadó lehetett volna arra nézve, hogy magánvádoló részére ily kivételes perbeli helyzet biztosíttassék, de amennyiben a törvényhozó intentiója az lett volna, miszerint magánvádoló a költségek viselése szempontjából, bizonyos tekintetben előnyösebb helyzetben legyen a közvádólónál, lehetetlen, hogy az a szándék a törvény indokolásában kifejezést ne nyert volna. Az indokolás azonban sehol eme felfogásra támpontot nem nyújt.

A ministeri indokolás (a 700. lapon) kifejtén, hogy az állam pénzügyi tekintetek s egyéb indokokból a védelmi költségek megtérítésére nem kötelezhető, azt a kijelentést teszi, hogy a magánvádlóra nézve nem forognak fen ezen tekintetek, irányában tehát *megszorítás nélkül* állapítható meg a költségviselés, illetve megtérítés kötelme. Ezen kijelentés után a következő bekezdésben, mint a harmadik személyt terhelő felelősségről emlékezik meg azon esetről, midőn a magánindítványra jogosított (482. §. 2. bekezdése) s a feljelentő (483. §.) marasztalható a költségek viselésében.

A törvény indokolásából is világos, hogy a 483. §-ban foglalt rendelkezés értelme az, hogy ha a bűnvádi eljárás folyamatba tételére hamis vagy feltűnően gondatlan feljelentés szolgáltatott okot, az a körülmény a vádló költségviselési kötelezettségére befolyással bír, amennyiben ily esetben a bíróság a *vádló helyett* a feljelentőt kötelezheti a költségek megtérítésére. Eme törvényszakasz tehát nem a magánvádoló költségviselési kötelezettségét írja körül, hanem egy harmadik személylyel, a feljelentővel szemben állapít meg költségviselési kötelezettséget.

A 483. §-ban foglalt rendelkezés, mely csakis ilyképp értelmezhető, egyedül a 89. §. szerinti feljelentőre vonatkozhatik. Miután pedig a feljelentés általános jogosultsága a többször hivatkozott 89. §. értelmében nem terjed ki azokra az esetekre, midőn oly bűncselekményt követtek el, mely csak magánvádindítványra üldözendő, az ily bűncselekmények miatt folyamatba tett ügyben a BP. 483. §-a alkalmazást egyáltalában nem nyerhet. *Főmagánvád eseteiben tehát (41. §.), amennyiben a bíróság felmentő ítéletet hoz, főmagánvádoló a bűnügyi költségek viselésében feltétlenül elmarasztalandó.*

Dr. Degré Miklós,
békési kir. járásbíró.

Rendezetlen jogállapot.

A sajtónak erőteljesen kellene jelezni azt a sok vizáságot, amely minden bérnegyed alkalmával megnyilatkozik. A fővárosban is jog nélkül áll néhány száz ember és nincs hatóság, nincs bíró, aki ezt be ne látná, még sincs forum, amely jogsegélyt adni képes volna. A megszorultakon kívül, kiket vaskos jogtalanság ért és akiknek sokszor napokon, heteken át menhelyük nem akad, mélyen átérzi az égbekiáltó sérelmet minden tisztességes ember, akinek embertársai ügyes-bajos dolgai iránt érzéke és szíve van, de különösen nekünk, ügyvédeknek van szomorúan bőséges alkalmunk arra, hogy évenként négyszer legyünk tanui egy valósággal ázsiai állapotnak.

A VIII—X. ker. járásbírósnál tanuja voltam a következő jelenetnek: Egy szegény özvegy asszony négy apró gyermekével állított be és azt panaszkolta, hogy a ház-mester kizárta őket lakásukból és nem adja ki a vánkását,

gyermekének ruháit sem. A házmaster nyomon követte és leste a bírói döntést. A bíróban küzdött az írott jog és emberies érzésnek harca, végre ekképp fakadt ki: «Házmaster, menjen haza és mondja meg a háziurnak, hogy joga van mindent visszatartani, de czudarság, ha mindent visszatart».

Kezünket megköti az írott jog tökéletlensége, de még többször az igazságszolgáltatás kegyetlen lassúsága. Készséggel nyújtánók a legsürgősebb jogsegélyt, de minden igyekezetünk kárba veszt, mert bár a segítő jóakarat nem hiányzik bíróban, rendőrségben sem, de hiányzik az, ami nélkül egyikük sem léphet közbe hatályosan, nincs kellő normativum és nincs helyes hatáskör megosztás sem. A jognak oly tere ez, melyen a legsürgősebben kellene kormányrendelettel hézagot pótolni. Három jogforrásunk is van, még sincs igazán egy sem. A statutum a háziurak erős vára, a magánjog minden való vagy képzelt jogosultságuknak legalább is időleges védőpajzsa, mert visszatartási jogaik és elsőbbségük szentsége előtt kénytelen a bíró is meghajolni és pedig — ami visszaélésre vezethet — már akkor, amidőn még maga a követelési jog keresettel érvényesítve sincs, ítélettel statuálva még kevésbé van. A háziurak jobbjai kezében e fegyver nem veszedelmes, mert jogaikat mérséklettel, a helyzet sugallta kimélettel gyakorolják, de él és pusztít a lelketleneknek nagy serege, mely nem néz se Istent, se embert, kegyetlenül üz ki és tesz hajléktalanná családokat, betegeket és aggokat. A statutum, a magánjog és a végrehajtási törvény az ő szent háromságuk. De csalódnék, aki azt hinné, hogy ezek a legrosszabbak. Van még náluknál kegyetlenebb is. Az e fajta háziurral gyűlik meg legtöbbször a rendőrség baja. De a baj csak baj marad, a rendőrség semmit se tehet a bérbeadó ellen. Annyira megy a legutóbb említett fajta már előjogai értelmezésében, hogy neki bíró sem kell, megteszi bírónak önmagát. Aki nem fizet bért, azt a negyed végén önön markos kezével kergeti ki, vagy némelyik — hogy keztyűjét megkimélje — cerberusát uszítgatja és állásával játszik az a házmaster, akiben tisztesség, jó érzés van. Hű szolgálatának jeléül azt kell documentálni, hogy ő jobban ki tudja dobni a nem fizető lakót, mint a végrehajtó. Erőszak, önbíráskodás, a lakások önhatalmu lezárása bérnegyedkor napirenden vannak. Erre nem talál jogsegélyt, sürgőset, hatékonyat a megszorult szegény ember, de még az sem, akit nem fizetőnek csupán maga a bérbeadó egyoldaluan tüntet fel. A következő esetem van: A bérlőnek egy kis ékszer-üzlete van. A bérbeadónak szemet szurt, hogy bérlője átellenben is bérelt helyiséget. A bérlő november 1-én hátralékos bérrel nem tartozott és egynegyedévi bért, a lakbér szabályzat szerinti előleges bért pontosan le akarta fizetni. A bérbeadó is a lakbér szabályzatra hivatkozott és azt követelte, hogy fizessen a bérlő félévi bért, mert ő attól tart, hogy a bérlő raktárát áthelyezi és biztosítékát elveszti. Ez az álláspont, bármily jogosulatlan, mégis vitatható, de mit tett a mi bérbeadónk? Midőn látta, hogy a bérlő a szerinte indokolatlan félévi bért szépszerivel előre lefizetni nem hajlandó, nem vitatkozott, bírót sem keresett, hanem több lakatos legénnyel betört bérlője üzletébe, onnan a bérlőt kikergette, az üzlet redőnyét lerántotta, az ajtót lezárta. Mindezt sub titulo, hogy neki félévi bérre visszatartási joga van. A bérlő az önhatalmi eljárás ellen és csupán e miatt panaszra megy. Elpanaszolja, hogy saját üzletéből önbíráskodással kidobták, megy a bírósághoz, megy a rendőrséghez. Sürgős visszahelyezésért könyörög, de nem talál bírót. Tegyen feljelentést, hangzik a válasz. Megteszi, de annak megvan az útja-módja. Hetekig, hónapokig tart, amíg nyomoznak, vizsgálják, ítéleznek. Hát az üzlettel eladdig mi történik? Sürget, kér, esd, hogy helyezték vissza, hisz bűntény volt ahogy kidobták. Süket fülekre talál. Az ügynek sürgősen eljáró bírója nem akad, az üzlet zárva marad. A vevők, a

kenyér, a kereskedő neve, hitele, a javításra adott holmik sorsa az mind Hekuba. Erre nincs jogszabály, erre nincs bíró. Olyan bíró, aki ezen ügyben rögtön — mondjuk két nap alatt — eljárjon, még nem született. Az esetek tömege sürgős intézkedéseket követel. A jogérzék fellázad és magasabb helyen döngeti a kapukat.

Mire való a rendelet kibocsáthatás joga? Miért készülhet más jogkörben oly sok szép utasítás bírósághoz, rendőrséghez egyaránt? Éppen csak ez a fontos, égető kérdés marad intézetlenül bérnegyedről bérnegyedre? Szép dolog az új sommás eljárás, de a gyorsaságot még ily ügyekben is, sőt talán éppen ily ügyekben, sajnosan, nélkülözzük. Még szebb dolog az új bűnvádi eljárás, de mit ér vele a lakó, a kereskedő, akit erőszakkal mozditottak ki otthonából, üzletéből, ha nincs mód, hogy rögtön birtokába visszahelyeztessék. Az új magánjogi codex dicső dolog lesz, szépen hangzik annak 87. §-a a bántalom megszüntetéséről, még szebben az 517. §. a tilos-önhatalom elleni védekezhetőségről, csak az a csodálatos, hogy amíg az új törvény esetleg ki fogja mondani azt, hogy bárki birtokát erőhatalommal is visszaveheti, addig ma még egy szál rendőrt sem kap az, akit birtokában jogtalanul háborgattak meg, vagy akit éppen otthonából zavartak ki erőszakkal. Azután meg figyelembe veendő, hogy vannak jogok, amelyek érvényesítésénél éppen a sürgősségben van a lényeg és ezért, meg egyebekért figyelembe veendő az is, hogy amíg meg lesz a codex, amíg véglegesen reformálunk, soká tarthat. Addig is kell, hogy legalább az alaki jogot, az eljárási szabályokat hívjuk segítségül, és ha ezek ki nem elégítők, rendelkezünk, intézkedünk, tegyünk már a bérletviszonyok jogterén is valamit.

Az illetékesek, azok, akik a hivatalos beadványokat csak «annak idején» olvashatják el, de ujságot naponként olvashatnak, engedjék meg, hogy ez uton mutassunk rá jogéletünk ezen egyik sebére. Higgyék meg, hogy egy-egy helyesen alkalmazott utasítás avagy rendelet felette emberies dolog volna. Mi, a jogügyek egyszerű napszámosai, minden bérnegyedkor régóta várjuk, nem magunkért, feleinkért, a panaceát.

Dr. Hesslein Henrik,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **A polgári törvénykönyv tervezetének előszava:**
Ő császári és apostoli királyi Felségének 1895. évi október hó 16. napján kelt legfelsőbb elhatározása alapján Erdély Sándor akkori igazságügyminiszter a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének elkészítése céljára az igazságügyminiszterium kebelében állandó bizottságot szervezett.

E bizottság feladata: a magánjog körébe vágó és hazánkban érvényben levő törvényeknek, törvényes szokásoknak, a már meglévő törvénytervezeteknek, a judikatura és irodalom termékeinek, valamint az idegen művelt államok jogfejlődésének figyelembevételével és felhasználásával, a polgári törvénykönyvnek egységes és rendszeres tervezetét elkészíteni.

A bizottság, melynek elnöke az igazságügyminiszter, szerkesztő és tanácskozó tagokból áll, a kik megbízatásukat az igazságügyminisztértől nyerik.

A bizottság működését az 1896. évi január hó 26. napján megállapított ügy- és munkarend szabályozza. Ennek értelmében a tulajdonképpeni szerkesztés teendőit, nevezetesen a tervezet reájuk bízott egyes részeinek és ezek indoklásának kidolgozását a szerkesztő tagok végzik. A munka nyilvántartásával, ellenőrzésével és általában vezetésével az egyik szerkesztő van megbízva (vezető tag).

A szerkesztő tagok üléseket tartanak a munka egységes jellegének és összhangjának megóvása szempontjából lényeges kérdések megbeszélése és az azok tekintetében felmerülő nézeteltérések kiegyenlítése végett. A munka folyamán felmerülő általánosabb jelentőségű elvi kérdéseket a bizottság szerkesztő és tanácskozó tagjainak teljes-ülése vitatja meg.

A bizottságnak vannak segédtagjai is, akik a vezető tag oldalán a vezetőségi iroda teendőit látják el, a bizottsági ülések jegyzőkönyveit vezetik s e mellett egyes szerkesztőknek is segítségére vannak a szerkesztés előkészítésében.

A bizottság tagjai a következők:

Vezető tag: Lányi Bertalan, miniszteri tanácsos, az igazságügyminiszterium törvényelőkészítő osztályának vezetője. (1897. évi április hóig dr. Vavrik Béla kir. curiai tanácselnök volt a vezető tag.)

Szerkesztő tagok: dr. Imling Konrád, a pozsonyi kir. ítélő tábla tanácselnöke; dr. Schwarz Gusztáv, m. kir. udvari tanácsos, budapesti egyetemi rendes tanár; dr. Sipőcz László, Budapest székesfőváros árvaszékének elnöke; dr. Thirring Lajos, a budapesti kir. ítélő tábla bírása és dr. Zsögöd Benő, m. kir. udvari tanácsos, budapesti egyetemi rendes tanár. (1897. évi április hóig szerkesztő tag volt dr. Jellinek Arthur ügyvéd is.)

Tanácskozó tagok: Ádám András, kir. curiai bírósági; dr. Győry Elek, a budapesti ügyvédi kamara elnöke; dr. Kovács Gyula, m. kir. udvari tanácsos, budapesti egyetemi rendes tanár; Köves György, ügyvéd; dr. Nagy Ferencz, m. kir. udvari tanácsos, budapesti egyetemi rendes tanár, most a kereskedelemügyi miniszterium államtitkára; dr. Neumann Ármán, m. kir. udvari tanácsos, budapesti egyetemi rendkívüli tanár; Oberschall Adolf, kir. curiai tanácselnök; dr. Sághy Gyula, budapesti egyetemi rendes tanár; dr. Vavrik Béla, kir. curiai tanácselnök.

Segédtagok: dr. Bartha Richard, miniszteri fogalmazó; dr. Illés József, miniszteri fogalmazó; dr. Kolosváry Bálint, kir. törvényszéki aljegyző, most kassai kir. jogakadémiai tanár (1899. év őszeig); dr. Szász Béla, miniszteri titkár (1899. szeptember 1-től); dr. Szladits Károly, kir. albiró; Wolff Károly, kir. törvényszéki jegyző (1899. évi november hó 26-tól).

A szerkesztő tagok kezdetben a reájuk bízott részekre vonatkozó előmunkálatokkal voltak elfoglalva.

A bizottság 1897. április 21-én kezdette meg tulajdonképpen együttes működését, amely azután is megszakítás nélkül tovább folyt, amikor Erdély Sándor igazságügyminiszternek 1899. február havában történt visszalépésével dr. Plósz Sándor vette át az igazságügyi tárczát.

A bizottság az 1897. évi folyamán 24 szerkesztőbizottsági ülést, az 1898. év folyamán 40 szerkesztőbizottsági és 11 teljes-ülést, az 1899. év folyamán szeptember haváig 16 szerkesztőbizottsági és 1 teljes-ülést, összesen tehát 80 szerkesztőbizottsági ülést és 12 teljes-ülést tartott. A szerkesztő-bizottság üléseiben résztvett Vavrik Béla tanácskozó tag is. Az ülésekről készült jegyzőkönyvek közzétettek a *Jogt. Közl.* szerkesztőségének kiadásában hat füzetben jelentek meg.

A bizottsági tárgyalások kapcsán a szerkesztő tagok kidolgozták a reájuk bízott munkarészeket.

A bizottság munkáját lényegesen előmozdította az a körülmény, hogy már az előző igazságügyi kormányok s főleg Szilágyi Dezső igazságügyminiszter megbízásából a magánjog több részére vonatkozólag előadói résztervezetek készültek,* valamint az, hogy a házasságjog személyi része az 1894. évben törvényhozásilag szabályoztatott.

1899. évi szeptember 22-én kezdetét vette az elkészült résztervezeteknek az összhang szempontjából való átvizsgálása az e részben ugyanakkor megállapított munkaterv értelmében. A felmerült kérdések megoldása végett az érdekelt szerkesztő tagoknak részvételével 1899. év ősztől 1900. év július haváig 35 értekezlet tartatott.

Az átvizsgálás munkájának befejeztével a tervezet dr. Plósz Sándor igazságügyminiszternek bemutatattatott.

A bemutatott tervezet további tárgyalásra vár, melynek módozatai ezután fognak megállapittatni.

Ezt megelőzőleg azonban a tervezet közzététele mutatkozott szükségesnek, ugyanabból a célból, amelyet a bizottság üléseiről felvett jegyzőkönyvek közzététele tartott szem előtt. E cél az, hogy a polgári törvénykönyv megalkotása a közönség s főleg a szakmörök minél teljesebb közreműködésével történjen, nevezetesen, hogy a bizottság körén kívül állóknak is alkalmuk nyíljon véleményüket akár az irodalomban, akár más alkalmas módon nyilvánítani.

A tervezetből a Személyjogot, valamint a Kötelmi jognak a társaságról és a közösségről szóló fejezeit (1—93. és

1693—1744. §§.) Lányi Bertalan, a Családjognak házasságjogi címét (94—182. §§.) Zsögöd Benő, a Családjognak többi részét (183—484. §§.) Sipőcz László, a Dologjogot (485—913. §§.) Imling Konrád, a Kötelmi jogot a fentemlített két fejezet kivételével (914—1692. és 1745—1793. §§.) Thirring Lajos és az Öröklési jogot (1794—2043. §§.) Schwarz Gusztáv készítette.

Azok a szabályok, amelyek egyes törvénykönyvekben az általános részben szoktak előfordulni, annak a résznek a keretében helyeztetek el, amelynek tárgyával az illető szabály a legszorosabb összefüggésben áll és ahol a legtágabb alkalmazását nyeri. Ehhez képest a tervezetnek nincsen külön általános része.

A házasságjognak az eljegyzést, a házasság megkötését és megszűnését tárgyzó része már az 1894. XXXI. tcz.-ben lévén szabályozva, erre a bizottság megbízatása nem terjedt ki, s ezért az erre vonatkozó joganyag a tervezetbe fel sem vétetett.

A tervezet a társas és az egyéni munkálkodás összekapcsolásának eredménye. Érvényre jut benne az egységre való törekvés, anélkül azonban, hogy ez akár az elvi álláspontok megszabásában, akár a kidolgozásban az egyéni fel fogást és az egyéni munkamódszert kizárná.

A bizottsági szervezet lehetővé tette, hogy a főbb elvi kérdések előzetes tanácskozás és döntés tárgyává tétessenek, de az első szöveg elkészítéséhez nem volt feltétlenül szükséges, hogy ez minden főbb elvi kérdésre nézve alkalmazásba vétessék. Egyébiránt a bizottsági tanácskozások eredményei sem zárták ki a kidolgozás során szükségessé vált eltéréseket, amennyiben ezek az alapvető kérdésekben történt megoldásokkal nem ellenkeztek.

Ehhez képest azok az elvi álláspontok, amelyek szerint az egyes munkarészekben belül az ott tulsúlylalt bírói kérdések meg vannak oldva, nagyrészt egyéniek és a többi szerkesztő társsal csak annyiban közösek, amennyiben a közzétett tanácskozási jegyzőkönyvek szerint a tanácskozások során közös egyetértéssel létrejött megállapodásoknak is megfelelnek; viszont azonban az intézmények következményeinek más munkarészekben való megvonásában alkalmazkodni kellett annak a munkarésznek elvi álláspontjához, amelybe az intézmény gyökerei visszanyulnak.

Ez szabta meg a tartalmi összhang szempontjából való átvizsgálás irányát.

A szerkezeti összhangot ezuttal a tervezet rendeltetésének megfelelően csak annyiban kellett megvalósítani, hogy a szöveg az egyes szabályokat lehetőleg úgy fejezze ki, hogy tartalmuk és értelmük — tekintettel a tervezet különböző helyein előforduló kitételekre s kifejezőmódokra — ne legyen kétséges. Innen van, hogy a tervezet egyes részei bizonyos szerkezeti különbségeket tüntetnek fel, főleg ott, ahol a szerkesztő saját szövegezési módszerére súlyt fektetett.

A cél különben most a bírálat felidézése és tüzetes bírálati anyag szerzése, ezzel a céllal pedig nem ellenkezik az, ha a különböző szövegezési módok felől is lehetővé válik a vélemények megnyilatkozása.

A tervezethez részletes indoklás is készült, mely a saját alá rendezés előhaladásához képest fog közzététetni.

A bűnperek előkészítése az új bűnvádi eljárás életbelépte óta még az előbbi állapothoz képest is rosszabbodott. A rendőrség nem győzi a munkát, mialatt a vizsgáló bíróságokat egymásután megszüntetik, mivel nincs munkájuk. Az ügyészségeknek lett volna feladata a munkatömeg megosztását, a vizsgálatok indítványozása által, megfelelően keresztülni.

— **Dr. Szentmiklósi Márton** egyetemi tanártól második kiadásban megjelentek a «Római Jog Intitutiói». Tudományos színvonalon álló kézi könyv, mely első sorban a kezdő jogtanuló ifjuság részére van szánva, de a mely a tüzetes dogmatikai fejtegetéseket sem nélkülözi. A földolgozott anyag mennyisége tekintetében az új kiadás változást nem hozott; a könyv módszere is maradt a régi, a kipróbált történelmi tárgyalása a római jognak, amelynek folyamán állandó figyelem fordittatik egyrészt a gazdasági és családi viszonyok változásainak, másrészt a jogszabályok fejlődésének parallelismusára.

— **A szerencsi kir. járásbírósg aktáiból.** A budapesti V. kerületi kir. járásbírósg 1899. év december havá-

* E résztervezetek a következők: 1. Általános rész. 1871. Dr. Hoffmann Pál. — 2. Általános rész. 1880. Dr. Győry Elek. — 3. Dologi jog. 1882. Dr. Halmossy Endre. — 4. Kötelmi jog. 1882. Dr. Apáthy István. — 5. Öröklési jog. 1882. Dr. Teleszky István. — 6. Az öröklési jogról szóló törvényjavaslat a képviselőház igazságügyi bizottsága által megállapított szövegben. 1889. — 7. A házastársak személyes viszonya egymáshoz és Házassági vagyonjog. 1891. Dr. Zsögöd Benő. — A szülőkrol és gyermekekről. 1892. Dr. Králik Lajos. — 9. A gyámságról és gondnokságról. 1891. Dr. Sipőcz László.

ban megkereste a szerencsi kir. járásbírósgot F. D. alperes eskü alatti kihallgatása iránt azzal, hogy az eskü alperestől mindjárt vétessék is ki. A megkeresésben kiemeltetett, hogy kérdeztessék meg alperes, vajon a mellékelt számlákban felsorolt árukat megrendelte-e és átvette-e? A megkeresett bíróság január 19-ikére határidőt tűzött és mivel alperes nem jelent meg e napon, február 7-ikére 30 korona bírság terhe mellett (!) újból idézte. Ezen határidőre sem jelenván meg, az április 5-iki új határidőben a bírság az alperes ellen kiszabott. Végre május 25-ikén alperes eljött eskü alatt vallani. A járásbírósg ekkor a törvényes figyelmeztetés után *mindenekelőtt megeskette az alperest és az eskü letétele után* kikérdezte arra nézve, hogy az árut megrendelte-e és megelégedvén a tagadó válaszsza, a megkeresésben foglalt egyéb tényekre, különösen az átvételre nézve nem intézett kérdést az alpereshez. Az illetékes felügyeleti hatóság használatára közöljük a szerencsi kir. járásbírósg lajstromszámát: 1899. M. 79. (*Ügyvédi körökből.*)

— **A bűnvádi perrendtartás vázlat.** Irta dr. Vámbéry Ruzsem. Rövid, tömör, világos compendiuma a magyar bűntető eljárási jognak. Használhatóságát legjobban bizonyítja az a körülmény, hogy egy esztendő alatt második kiadás vált szükségessé. A munka főhivatása, hogy a tételes jogrendezés körvonalait feltüntesse, de céljához képest eléggé gondolja az elméleti kérdéseket is, sőt a gyakorlatban újabban fölmerült controverziákat is érinti.

— **Képviselőválasztói névjegyzékbe való felvétel.** A m. kir. Curia: A központi választmány határozata megváltoztatik, a Litky József által beadott felszólalás elfogadatik s nevezett az orsz. képviselő választására jogosult mikalakai választók 1901. évre érvénnyel bíró névjegyzékébe felvételni rendeltetik.

Indokok: A központi választmány a felszólalás beadásának határidejét illetőleg nem helyesen alkalmazta az 1899: XV. tcz. 151. §-át, mert az idézett §. a névjegyzék kiigazítása alkalmával beadható kiigazítási kérvények beadásának határidejéről rendelkezik, a jelen esetben azonban nem a névjegyzék évenkénti kiigazításáról, hanem a névjegyzék új összeállításáról lévén szó, a törvénynek nem a 151., hanem a 147. §-a alkalmazandó, mely szerint a felszólalások beadásának határideje a névjegyzék nyilvános kitételét követő 15 nap. Az 1899: XV. tcz. 142—152. §-ai ugyanis a törvény 178. §-a értelmében 1900 január 1-én lépven életbe, a törvény végrehajtásának ez első évében a 142. §. értelmében a választók névjegyzéke hivatalból volt összeállítandó, ellenben a névjegyzék összeállítását követő minden esztendőben annak csak kiigazítása eszközölendő. A folyó évben újból összeállított névjegyzék elleni felszólalásokra pedig az 1874: XXXIII. tcz. 41. és 44. §-ai, valamint az utóbbi §-t módosító 1899: XV. tcz. 147. §-a nyer alkalmazást, míg a törvény 151. §-a a kiigazítás alkalmával beadható kiigazítási kérvények beadásának határidejéről rendelkezik. Ez alapon volt tehát L. J. felszólalása elfogadandó, és miután nevezett a felszólaláshoz csatolt hiteles okirattal kimutatta, hogy ő, mint államvasuti altiszt 520 forint fizetésben részesül, volt a kir. Curia állandó gyakorlata értelmében, mely szerint a m. kir. államvasutak alkalmazottai a választói jogosultság tekintetében az állami tisztviselőkkel egy tekintet alá esnek, az ő választói jogosultsága az 1874: XXXIII. tcz. 7. §-a értelmében megállapítandó. (1900 október 13. 240/900. sz. a.)

Nemzetközi Szemle.

— **Dernburg** 50 éves doktori jubileuma alkalmából összesen huszonöt dolgozatot irtak a német professorok. Másutt a jubileumot bankettel szokás megülni; a németek *dolgoznak* a jubiláns tiszteletére.

— **Szabad-e a vasuti kocsiban állni?** Valaki a vasuti kocsiban állott, amikor a vonat megindult. A mozdonynak erős rántása következtében egy pad karfájához ütődven, sincsontja eltört. A vasut ellen 20,000 frt fájdalomdíj iránt pert indítván, egy német törvényszék 10,000 frtot ítél meg részére, mivel ő maga is hibás volt, amennyiben a megindult vasuti kocsiban nem szokásos állni. Az Oberlandesgericht ezt az

érvelést nem fogadta el, mert egyáltalán nincs tiltva a vonat való állás, tehát a felperes hibájáról nem lehet szó. A fájdalomdíjat azonban ezen forum sem emelte fel.

— **Poroszországban** panaszkodnak az elsőbírói személyzet elégtelensége miatt. 1879-ben 26.800,000 lakosra 3380 elsőfolyamodási bíró esett, 1900-ban 34.500,000 lakosra 3937. 1897-ben minden 7950 lélekre jutott egy bíró, jelenleg 8750 személyre esik csak egy. E mellett figyelembe veendő az is, hogy 1879 óta a forgalom a népesség szaporodását meghaladó arányban nőtt. 1900. évben 1899-hez képest az elsőbírói létszám 64-el emelkedett.

Magyarországon jelenleg körülbelül 15.200,000 lélekszám mellett 2300 elsőfolyamodású bíró működik, tehát minden 6600 lélekre esik egy bíró.

— **Nemzetközi kereskedelmi törvényhozás.** Sok jel mutat arra, hogy úgy a kereskedelmi, mint jogász-körökben a kereskedelmi jog fontosabb kérdéseinek nemzetközi, egyforma elvek alapján való szabályozását tartják szükségesnek. Miután a philadelphiai nemzetközi kereskedelmi kongresszus ezen kérdéssel mult évben foglalkozott volt, felvette azt tárgysorozatába a Párisban az összehasonlító törvényhozásról és jogtudományról július hó 30-tól augusztus hó 4-ig ülésező kongresszus is, mely igen érdekes lefolyású volt. A kereskedelmi és váltójog körébe vágó speciális kérdések elintézése alkalmából, azon eltérések, melyek ez idő szerint az egyes törvények fenállanak, határozottan kidomborodtak és általános volt a meggyőződés a tekintetben, hogy ezen, a nemzetközi forgalom jelenlegi helyzetével ellentétes különbségek, melyek a legnagyobb kulturálmok jogrendszerében mutatkoznak, a kereskedelem és forgalom fejlődését igen nagy mértékben akadályozzák.

A párisi kongresszus tanácskozásai azt eredményezték, hogy állandó hivatalt szerveztek, melynek az a feladata, hogy a különböző államok törvényeinek és határozatainak gyűjtő-helyet alakítsanak, továbbá, hogy az erre alkalmas ágazatok egyenlő jogi szabályozását előkészítse. Az utóbbi feladat mindenestre a nehezebb, de egyuttal a sokkal fontosabb is, úgy, hogy a különböző államok legkitűnőbb jogászaiból megalakított testület is csakis azon esetben oldhatná meg ezt a nagy feladatot, ha szélesebb körben, különösen pedig a közvetlenül érdekelték támogatnák őket törekvéseikben s munkájukkal hozzájárulnának ahhoz. Valószínű, hogy a párisi kongresszus tanácskozásainak eredménye után a váltójog egységes és közös szabályozására fognak törekedni, melyekre nézve máris igen jó és használható előmunkálatok vannak. A külföldi kereskedelmi társaságok jogállásának magábanvéve szintén felette kíváncsok egységes szabályozása ez idő szerint még nagy nehézségekbe ütközik, mert ezeknél egyrészt kereskedelmi politikai, másrészt kereskedelmi rendészeti momentumok és szempontok jönnek tekintetbe. A váltó a legkülönlegesebb nemzetközi fizetési eszköz, sőt minden tulás nélkül mondhatni, hogy per excellentiam nemzetközi fizetési eszköz, mert a nemzetközi pénz helyettesítőjeként szerepel, mit az új század is nehezen fog meghozni. Ezen nemzetközi jellegnek nemzetközi szabályozás felel meg és a váltóforgalom további fejlesztésére nagy hatással lesz, ha a legközelebbi években sikerülni fog a nemzetközi váltójog megalkotása. S amint meg lesz teremtvén a kereskedelem nézve oly nagyfontosságú nemzetközi váltójog, megkezdhető lesz a kereskedelmi jog egyéb részeinek nemzetközi, egységes rendezése, miáltal lépésről-lépésre haladhatunk ama cél felé, melyre mindenkinek, ki a nemzetközi kereskedelem szükségleteivel tisztában van, törekedni kell. A XIX. század a kereskedelem nemzeti kodifikációjának időszaka volt, a XX. század a nemzetközi kodifikációnak időszaka lesz. Az új századdal egy egészen új és nagy kulturális feladat nyílt meg, melynek megoldása hozzá fog járulni ahhoz, hogy a kulturálmok között úgy a materiális, mint az immateriális érdekközösseget megerősítse, mert a kereskedelem haladása egyértelmű a kultura haladásával. (*Központi Értesítő.*)

A Magyar Jogászegylet folyó hó 10-én (szombaton) délután hat órák az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10.) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Imling Konrád előadása a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetéről. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre — 12 kor.
negyedévre 6

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A polgári törvénykönyv tervezetéről. *Dr. Imling Konrád* kir. táblai tanácselnöktől. — A köteles rész a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint. *Dr. Weinmann Fülöp* budapesti kir. közjegyzőtől. — *Jogirodalom:* A magyar közjog kézikönyve. Irta dr. Kmety Károly, budapesti t. egyetemi tanár. y. s. — Itélethir-detés nyilvánosság kizárása esetén. *Dr. Weiss Ignác* brassói ügyvédől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A polgári törvénykönyv tervezetéről.*

I. Mily viszonyban áll a tervezet a ma érvényes *magyar magánjoghoz*?

E részben «a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetét előkészítő állandó bizottság szervezeti szabályzata», mely Ő Felsége hozzájárultával állapítottatott meg, adta meg az utmutatást, amidőn a bizottságnak azt tette feladatává, hogy *első* sorban «a magánjog körébe vágó és hazánkban érvényben lévő törvényeknek, törvényes szokásoknak» figyelembe vételével és felhasználásával egységes és rendszeres polgári törvénykönyv-tervezetet készítsen.

Hogy a bizottság ennek a feladatának mennyire felelt meg és hogy eléggé felelt-e meg vagy sem, erre nézve a vélemények előreláthatólag nagyon is el fognak ágazni. A nemzeti jogfejlődés feltétlen hívei *keveselni* fogják azt, ami a tervezetbe a meglévő jogból át van ültetve, míg azok, akik a jogintézményekben első sorban a *célyszerűség* irányát követik és a helyeseknek és hasznosoknak látszó ujitásokat akkor is pártolják, ha ezek az eddigi jogfejlődéssel szerves kapcsolatba nem hozhatók, sőt ha azzal ellentétben is állanak, azok — mondom — tulkservativnak fogják a tervezetet deklarálni.

Nekem nem lehet feladatom, hogy ez alkalommal az említett kérdésben állást foglaljak; e helyett előadásom tárgyához hiven, a tervezet megismertetésének és jellemzésének céljaira kiemelem majd azokat a jogintézményeket és jogszabályokat, amelyek tekintetében a tervezet a mostani jog állását foglalta el, vagy legalább abból indult ki saját szabályainak felállításánál.

Mai jogunk legkevesebb nyomait mutatja a tervezetnek a *kötelmi jogot* tárgyzó része. Ennek oka a kötelmi jognak inkább kosmopolitikus, mintsem nemzeti jellege; valamint az a körülmény, hogy a kereskedelmi törvény rendelkezései-nek egy részén kívül alig vannak törvénybe foglalt jogszabályaink, amelyeket a kötelmi jog kodifikációjánál jelentékenyebb haszonnal értékesíteni lehetne. Azok a szabályok pedig, amelyeket a szokás, különösen a bírói gyakorlat állapított meg, részint nem birnak elvi jelentőséggel, sőt inkább feltételezett, de ki nem jelentett elvi jogszabályoknak csak folyományai; részint pedig, és ez még fontosabb, annyira általánosan elfogadott jogtételeknek felelnek meg, hogy nemzeti jog szabályainak alig minősíthetők.

Mind e mellett a tervezet kötelmi jogában is, főleg többféle képp megoldható kérdésekben, a lehetőségig az érvényes jogot fogadta el irányadónak, és egyes szabályaiban egész határozottan annak a jognak nyomait találjuk.

Nem sokkal nagyobb mértékben, mint a kötelmi jogra, érvényesítette befolyását mai jogunk a tervezet *személyjogi* részére.

* Részlet Imling Konrád jogászegyleti előadásából.

A teljes-korúságra vonatkozó jogszabályaink át vannak véve, annyira hiven, hogy a tervezet szerint is a kiskoru nő teljes-koruvá lesz a házasságkötéssel, akkor is, ha kiskoruhoz megy férjhez; a férj pedig kiskoru marad. A gyámság alá helyezés és holtta nyilvánítás szabályai is az érvényes jogra támaszkodnak. De már az egyesületekre, az alapítványokra, a gazdasági célú egyesületekre, köztestületekre és közintézetekre, valamint a személyiség védelmére nézve a magyar jog befolyásáról a tervezetre nem szólhatunk abból az egyszerű okból, mert mindeddig ezekre a materiákra vonatkozó jogszabályoknak majdnem teljes hiányában vagyunk.

Nincs ez így a *dologjogi* rész tekintetében.

— Az *ingó* dolgokra nézve a tulajdonjog és a dolgokat terhelő jogok kérdései mai jogunkban alig vannak ugyan, legalább rendszeresen nincsenek szabályozva. Ezeket a szabályokat inkább csak a bírói gyakorlat képezte, állította össze s rendszeresítette némileg, majd az alaki jogban és egyes speciális jogokban foglalt szórványos kijelentések, majd általános érvényű, majd idegen jogrendszerekben foglalt tételek és szabályok alapul vétele mellett. Tudvalevő dolog, hogy a magyar jog egészen az újabb időig az ingó értékeket különös gondban nem részesítette, amint ez kiválóan agrikultur államban másképp nem is képzelhető. De már az *ingatlanok* tekintetében az ideiglenes törvénykezési szabályok által hatályban fentartott telekkönyvi rendeletben, az erre vonatkozó törvényekben és egyéb jogforrásokban, és az ausztriai polgári törvénykönyvnek a rendelettel kapcsolatos szabályaiban oly partiális jogrendszerrel birunk, amely csak helyes összefoglalást, formulázást, itt-ott módosítást és kiegészítést igényel a végett, hogy a teljes magánjogot felölelő rendszerben alkalmas alkotó részszé váljék.

És a tervezetben a dologjogi rész csakugyan mind ennek a joganyagnak felhasználásával és figyelembe vételével készült, annak megfontolása mellett: hogy ha már a magánjog lényeges megváltoztatása, a nemzet jogi öntudatába átment és ebben meggyökerezett jogszabályok eltörlése, s ezektől eltérő más szabályok felállítása általában is erős gazdasági meg-rázkódtatásokkal jár, és a jogérzet gyengülését és a jogfor-galom tájékozatlanságát vonja maga után, úgy mindez még fokozottabb mértékben áll a magánjog dologjogi része tekintetében.

A dologjogok többé-kevésbbé mind bizonyos állandóság jellegével birnak. Az emberek többnyire azzal a szándékkal vetik alá a dolgokat egészökből vagy némely vonatkozásaik-ban tényleges vagy jogi hatalmuknak, hogy ez a viszony fenmaradjon, sőt hogy még a jogutódra is változatlanul át-szálljon. A dologi jog szerzésével vagy változásával a szán-dékba vett vagy magától beállott jogváltozás összes vonat-kozásaiban még végét nem érte; sőt annak hatálya csak ezután kezdődik, és a hatály tartama az illető személyek életének, talán nemzedékek fenmaradásának idejére van számítva.

A dologjog lényeges megváltoztatását csak a gazdasági viszonyoknak és irányoknak s a nemzet jogi meggyőződésé-nek gyökeres, mélyreható változtatásával lehet indokolni. Ily változás idézte elő az ősiség és az urbériség megszün-tetését.

Még veszélyesebbnek látjuk a dologjog lényeges változtatását, ha a magánjog e részét a nálunk már most ország-szerte meghonosodott telekkönyvi intézmény szempontjából tekintjük; ha figyelembe vesszük azt a rendkívüli befolyást, amelyet ez az intézmény az ingatlanok tekintetében a vagyonbiztonságra s az erős alapu jogi forgalom fejlesztésére gyakorol; különösen ha szem előtt tartjuk, hogy ez az intézmény a jelzáloghitel létfeltétele; és ha tudjuk, hogy a kiválóan állandóságra és folytonosságra számított telekkönyvi intézmény nagyobb mérvű megváltoztatása, amelynek szükségét a dologjog alaposabb megváltoztatása maga után vonná, alig leküzdhető nehézségekbe ütköznék és a jogbiztonságot meg-ingató bonyodalmak egész seregének válnék kuforrásává.

Igy aztán a tervezet dologjogi része az ingatlanok tekintetében a telekkönyvi rendszeren épült fel és ezen az alapon megtartotta a rendszer fő elveit: a nyilvánosság, a közhitelesség és a különlegesség elveit, a bejegyzés felosztását bekeblezésre és előjegyzésre, a bejegyzések rangsorozatára, a telekkönyvi jószágtestekre vonatkozó szabályokat és a kitörlés perintézményét; az ingó dolgok tulajdonának szerzését tárgyzó jogszabályokat a traditio alapjára fektette; elbirtoklás által az ingatlanok tulajdonát is — a telekkönyv ellenében — megszerezhetőnek jelenti ki, valamint a telki szolgalmak megszerzését telekkönyvi bejegyzés nélkül; a jelzálogi rendszert egészében, csupán csekélyebb jelentőségű módosításokkal elfogadta, stb. Másrészt tartózkodott minden mélyebbre ható, a mostani jogállapottal ellentétes ujtásoktól; aminél fogva különösen az elővásárlás jogát a dologi jogok körébe be nem fogadta; a jelzáloglevelet olyannal, amely a jelzálogos követelésről szóló adóslevelet helyettesitené, el nem ismeri; a jelzálogból való kielégítésnél az ugynevezett fedezeti elvet nem, hanem a mostani jognak megfelelően a partiális csőd elvét vette irányadóul; a hypotheka in re sua intézményének teljes befogadásától tartózkodott, stb.

Az örökösödési jog terén a tervezet — a végrendelet külkéllékeire vonatkozó s egyéb kisebb jelentőségű szabályokon kívül — fentartotta az ősiség megszüntetésével kapcsolatosan statuált köteles rész intézményét, kiterjesztvén ezt az örökhagyó házastársára is; fentartotta — csak más elnevezéssel (özvegyi öröklés) — lényegében az özvegyi jogot; és fentartotta a törvényi öröklés tekintetében — habár némi megszorítással — az öröklött és a szerzett vagyon közötti különbséget, feljogosítván az örökhagyó szülőjét és nagyszülőjét, hogy azt az értéket, amely róla vagy elődjéről az örökhagyóra öröklés vagy ajándék útján szállt, az örökös tulélő házastársától, esetleg pedig más felmenő rokonától törvényi hagyományképen követelhesse.

Leghívebben ragaszkodik az érvényes joghoz a tervezet *családjogi* része, főleg ennek az a fejezete, a mely a házassági vagyonjogról szól. A női szabad vagyona, a hozományra, a közszerzeményre, a hitbérre vonatkozó szabályokban az ugyane tárgy magyar jogintézményeknek legalább a jellemző fővonásokban hű képére ismerünk.

Amig egyébiránt a dologjogi részben a magyar jog csak az *ujabban*, főleg az ősiség megszüntetése után nyert alakja szerint szolgált mintául, addig az örökösödési jogban és a családjogban a tervezet a régi, az idők folyamán igen kevésbé változott jogintézmények nyomán indul. És ez természetes, miután éppen a családnak és a leginkább a család körén belül mozgó öröklési jognak intézményei azok, a melyekben a nemzet jogi felfogása a legtisztábban tükröződik vissza, és amelyekhez a nemzet a gyökeresen átalakult közgazdasági és forgalmi viszonyok között is a legszívósabban ragaszkodik.

II. Mily viszonyban áll a tervezet a magánjogi természetű *speciális* és az *alaki* jogot szabályozó törvényekhez?

Ami azokat a törvényeket illeti, amelyek csak alapjukat, kiindulási pontjukat bírják az általános magánjog valamely

elvi szabályában vagy a szabályok valamely csoportjában, valamint azokra a speciális törvényekre nézve, amelyek *egészében* közigazgatási jelleggel bírnak, de egyes rendelkezéseikben a magánjog területét is érintik (a vízjogról, a halászatról, a vadászatról, kisajátításról, közegészségügyről szóló törvények, erdőtörvény, ipartörvény, mezőgazdasági törvény, urbéri törvények, stb.), a tervezet megelégszik azzal, hogy *figyelemmel* legyen rájuk, hogy a kiindulási pontul szolgáló elvi szabályokat felállítsa s ez által az általános magánjog és a különleges törvények közötti összefüggést létesítse, és hogy — esetleg módosítva vagy változtatva — átvegye azokat a szabályokat, amelyek természetök szerint az általános polgári törvénykönyvbe, nem pedig speciális törvénybe valók, és amelyek ebbe csak azért kerültek, mert polgári törvénykönyvünk nincs még. Az utóbbiakra nézve azután annak a szüksége fog beállani, hogy az illető különleges törvények vonatkozó rendelkezései hatályon kívül helyeztessenek.

Más tekintet alá esnek a különleges magánjogi anyagot *rendszeresen*, valamint az *alaki* jogot szabályozó törvények, nevezetesen a váltójogi, a kereskedelmi törvény, a csődtörvény, a végrehajtási törvény és a telekkönyvi rendtartás. A két utolsó, dacára annak, hogy tárgyuk az alaki magánjog, tudvalevően anyagi jogkérdések szabályozásával is foglalkoznak.

A *váltójog* kevés ponton érintkezik az általános magánjoggal; és a tervezet a közös tárgy jogszabályokat úgy formulázta, hogy ezek tekintetéből alig lesz szükséges a váltójogi törvényen bármit is változtatni.

Sokkal szorosabb kapcsolatban áll az általános magánjoggal a *kereskedelmi* törvény. Miután ennek hatálya Horvát-Szlavonországra is kiterjed, tekintettel azokra a nehézségekre, amelyekkel ebből a körülményből kifolyólag a törvény novellájának megalkotásánál meg kell küzdeni, a tervezet lehetőleg kerülte az oly jogszabályok felvételét, amelyek a kereskedelmi törvénnyel ellenkeznek. Ez az igyekezet azonban nem ment annyira, hogy a tervezet szabályai feltétlenül és mindenben alkalmazkodnának a kereskedelmi törvény szabályaihoz, ott is, ahol ez csak az elfogadott elvek feladásával, a felállított rendszer megbolygatásával történhetné. Ennél fogva — feltéve, hogy a tervezet elkészülte a magánjogi kodex törvényhozási megalkotásához vezet — a kereskedelmi törvény némi módosítása nem lesz kikerülhető, vagy az illető módosításokat a törvényhez netalán már előbb és más szempontokból is készitendő novellában kell megtenni.

A *csődtörvényre* ugyanaz áll, amit a váltótörvényre nézve mondtam.

Az általános perrendtartás és az általános polgári törvénykönyv megalkotása elkerülhetetlenül szükségessé teszi majd, hogy a *kényszervégrehajtást* szabályozó mostani törvényt teljesen új törvény helyettesítse. Ebben a törvényben azután egészen el kell ejteni bármely anyagi önálló jogszabály felállítását, és ahol arról van szó, hogy ily jogszabálynak kényszereljárás útján érvény szereztessék, ennek az eljárásnak rendezésénél szigoruan az általános polgári törvénykönyv jogtételeiből kell kiindulni.

Hasonló az eset a *telekkönyvi* rendeletre s az ezzel kapcsolatos jogszabályokra vonatkozólag.

Az 1855. évi telekkönyvi rendelet, ugyszintén az erdélyi telekkönyvi rendtartás — amint érintettem már — korántsem szorítkozik a telekkönyvi ügyekben követendő *eljárás* szabályozására, hanem elég számos anyagi jogszabályt is foglal magában, még pedig több oly szabályt is, amely a rendelet alapjául szolgáló ausztriai általános polgári törvénykönyv elveivel homlokegyenest ellenkezik. Tervezetünk pedig a telekkönyvi anyagi jog egészét külön fejezetben, ily cím alatt «a telekkönyvbe felvett ingatlanokon való jogokról» összefoglalva, kimerítően tárgyalja. A telekkönyvi rendelet tehát már ebből az okból, de sok rendelkezésének czélszerűt-

len volta miatt is, az általános polgári törvénykönyv életbe-
léptetésével új törvénynyel lesz helyettesítendő, még pedig
olyannal, amely mint telekkönyvi *rendtartás* az *alaki* telek-
könyvi jog szabályozásán egy lépéssel sem fog túlterjeszkedni.

III. Mily viszonyban áll a tervezet az idegen jogrendsze-
rekhez, különösen a *külföldi törvényekhez*?

Hogy a tervezet elkészítő bizottság e jogrendszerek és
törvények irányában szemet nem hunyt, ennél mi sem ter-
mészetesebb. Csak a tulhajtott chauvinismus kívánhatná, hogy
a magyar polgári törvénykönyv *kizárólag* nemzeti alapon, a
külföldi azonos célú munkálatok és vívmányok ignorálásával
alkottassék meg. Annál oktanabb volna ez a kívánság,
mivel tételes, sőt a gyakorlat által kiegészített magánjogunk
is rendkívül sok hézagot mutat, ezek kitöltésénél pedig a
legönállóbb eljárás és szerkesztés mellett is az egyik vagy
másik jogrendszerhez vagy törvényhez legalább közeledni
kell. Döreség volna a kodifikacionális munkálatnál a meg-
lévő helyest figyelmen kívül hagyni *csak* azért, *mert* idegen,
és *minden* áron eredetiség után törekedni, eredetiség után
még annak az árán is, hogy amit alkotunk, az a szigorú
bírálatot ki nem állja.

A szervezeti szabályzat egyenesen utasításul adta az
állandó bizottságnak, hogy a polgári törvénykönyv tervezetét
«az idegen művelt államok jogfejlődésének figyelembe véte-
lével és felhasználásával» készítse el.

Az *ausztriai polgári törvénykönyv* egészében nem tartozik
az *idegen* jogrendszerekhez, a *külföldi* törvényekhez, miután
az ország *némely* területén *egész* terjedelmében, és *némely*
részeiben az ország *egész* területén hatályban van. Amidőn a
tervezet ezekben a részekben az ausztriai polgári törvény-
könyv nyomán halad, tulajdonképpen nem *idegen* példák után
indul, hanem inkább az érvényben lévő, a meghonosodott
jogsabályokat veszi fel a kodex rendszerébe. Megjegyzendő
egyébiránt, hogy a tervezet ama részekben is az ausztriai
törvényt elveiben igen, de elavult szerkezetében és alakjában
éppen nem követi.

Az ausztriai általános polgári törvénykönyvnél is nagyobb
befolyást gyakorolt a tervezetre a *német polgári törvénykönyv*.
Más idegen jogrendszerek és más külföldi törvények figye-
lemben szintén részesültek, — amint erre a tervezet indokai
majd rá fognak mutatni, — de e tekintetben a német tör-
vénynyel egy sem vetekedhetik és a tervezet valószínűleg
erről a részről lesz a leghevesebb támadásoknak kitéve.
Szinte látom, hogyan fog a kritika — a támadás legkön-
nyebb és leghálásabb e módja szerint — neki esni a terve-
zetnek, és hogyan fog a felfedező örömeivel rámutatni, hogy
a tervezetnek ez a szakasza, meg az a szakasza is utánzata
a német polgári törvénynek.

A tervezet ismertetésének nem lehet feladata a tervezet
megvédése a feltett támadások ellen; de igenis összefér az
ismertetés természetével rámutatni arra az okra, amely miatt
a német törvény a tervezetet oly feltűnő módon befolyásolta.

Az ok a német polgári törvénykönyv rendkívüli bel-
értékében rejlik. Justinianus óta nagyobb gonddal és körül-
tekintéssel, nagyobb tudományos és gyakorlati erő kifejté-
sével, a forrásgyűjtés, összehasonlítás és megvitás nagyobb
szabásu apparatusainak megmozgatásával nem fogtak kodifi-
kacionális munkához és nem fejlesztették a munkálatot
törvényjavaslattá. És soha sem állott a szerkesztő-bizottság-
nak — úgy mint itten — egész külön irodalomra nőtt kri-
tika a rendelkezésére, mielőtt az ennek felhasználásával ala-
posan átdolgozott tervezete kormányelőterjesztés alakjában
a törvényhozás elé került volna. Ezek eredményeül azután
monumentális mű keletkezett, elveiben és ezek alkalmazásá-
ban, rendszerében és szerkezetében oly páratlan törvényhozói
alkotás, a melynek hatalma és varázsa alul évtizedeken át
semmiféle, akár tudományos, akár legislationális oly munka
nem fogja magát kivonhatni, amelynek tárgya a magánjog.

A német polgári törvénykönyvnek eme hatalma érvé-
nyesült a magyar tervezetben. De ha ennek következtében
a tervezeten sok tekintetben rajta van is a német prove-
nientia bélyege, mégis határozottan mondhatom, hogy a ma-
gyar általános polgári törvénykönyv tervezete összehasonlí-
thatóan sincs oly közel rokonságban a német polgári törvény-
könyvvel, mint bármely ujabbkori magánjogi természetű
törvényalkotásunk valamely mintául használt külföldi tör-
vénynyel.

A köteles rész a magyar általános polgári törvény- könyv tervezete szerint.

A tervezetnek a köteles részt tárgyzó 1953—1982. §-ait
is kitünteti az a kodifikacionális technika, mely a tervezet-
nek az öröklési jogról rendelkező egész «Ötödik részén»
végig vonul. Rövid, általános rendelkezéseket tartalmazó
mondatokat találunk, elméleti vonatkozás, exemplificatio és
részletek mellőzésével; az egyes rendelkezések velős tömör-
séggel vannak concipálva, anélkül, hogy ez a megérthetőség
rovására szolgálna.

Az egyes rendelkezések érdeme is nagy részben kielégítő,
jóllehet vannak rendelkezések, melyek ellenében komoly
aggályaim vannak, és melyekre nézve úgy vagyok meg-
győződve, hogy azok alig hagyhatók meg jelenlegi tartal-
mukban.

1. A mostani jogállapot szerint az örökhagyónak szülőjét
ivadékok hiányában köteles részül illeti:

a) ha az örökhagyónak házastársa maradt, a netaláni
ági vagyoni érték fele része;

b) ha az örökhagyónak házastársa nem maradt, a netaláni
ági vagyontörtség fele része és a szerzeményi vagyontörtség
törvényi örökösödés esetében őt megilletett örökrészek fele
része.

A tervezet szerint ellenben az örökhagyónak szülőjét,
akár maradt az örökhagyónak házastársa, akár nem, köteles
részül mindig csak az ági vagyontörtség fele része illeti és ez
is csak a hagyaték felének értéke erejéig.

Nem hiszem, hogy a mostani jogállapotnak ily módon
való megváltoztatása az általános jogérzetet kielégítené. És
nem hiszem, hogy léteznék elfogadható indok annak támo-
gatására, hogy az örökhagyónak szülője, ha nem maradt az
örökhagyónak házastársa, semmit sem kapjon a szerzeményi
vagyontörstől az idegen örökösrel szemben, vagy hogy a szülő
ugyancsak idegen örökösrel szemben, az ági vagyontörtség
fele részét csak a hagyaték felének értéke erejéig vehesse
igénybe.

Mellesleg megemlítem, hogy az 1811. §. következő szö-
vege: «A szülő azt az értéket, mely róla ... öröklés ... útján
szállt», valamint az 1812. §. következő szövege: «A nagyszülő
azt az értéket, mely róla ... öröklés ... útján szállt», meg nem
hagyható; mert maga ugyan senki sem követelheti azt, ami
róla öröklés útján szállt az örökhagyóra.

2. Most az örökhagyónak házastársát köteles rész nem
illeti.

A hetedik magyar jogászgyűlés kijelentette ugyan abbeli
meggyőződését, hogy a házastársat köteles rész illesse és a
képviselőház igazságügyi bizottsága által elfogadott örökösö-
dési törvényjavaslatban a házastárs köteles része el is fogad-
tatott.

Mindazonáltal nem tartózkodom annak kijelentésétől, hogy
az örökösödési ügyekben egynegyed évszázadon keresztül
folytatott hivatásbeli joggyakorlatomban még csak nyomát
sem találtam annak, mintha az általános jogérzet nálunk a
házastársi köteles résznek behozatalát követelné vagy leg-
alább kívánatosnak tekintené. Épp azért sem szükségesnek,
sem kívánatosnak sem tartom, hogy nálunk a házastársi
köteles rész behozassék. Különösen pedig nem tartom ezt

abban az alakzatban, amelyben a házastársi köteles rész behozatalát a tervezet kontemplálja.

Szerinte ugyanis a házastársi köteles rész mindig a hagyaték felének csak haszonélvezetéből áll. Már pedig alig igényelhet bővebb megvilágítást, hogy az ügynek ily szabályozása nem megfelelő, akár tekintjük az ügynek gazdasági oldalát, akár pedig bíráljuk a helyzetet az érdekelt felek szempontjából. Megvan ugyan az örökösnek adva a jog, hogy a haszonélvezetet járadékká változtathassa: a vonatkozó rendelkezés azonban minden közelebbi meghatározást nélkülözvén, oly fogyatékos és tág, hogy igazán nem tudhatni, hogy mikép alkalmaztassék? De a házastársi köteles rész a tervezet szerint nem ritkán nem is nyújt semmi előnyt sem a házastársnak. Mert a házastársi köteles rész alapjául szolgáló hagyatéki jutalékból első sorban a szülői köteles rész elégitendő ki és így a házastársi köteles rész címén járó haszonélvezet a hagyaték felének csak azon maradványára terjed, mely a szülői köteles rész kielégítése után fennmarad.

3. Az örökhagyó özvegyét most özvegyi jog illeti, olyformán:

a) hogy ha az örökhagyó ivadéka az örökös, az özvegy a hagyatékból illő tartást nyer, anélkül, hogy — a mostoha gyermekek esetétől eltekintve — a tartás a hagyatékban egy bizonyos hányadára korlátozva lenne;

b) hogy ha nem az örökhagyó ivadéka az örökös, az özvegy az egész hagyatékot özvegyisége idejére haszonélvezi, tekintet nélkül arra, hogy van-e a hagyatékban ági vagyontértek, melyet a szülő vagy ivadéka követelhetne vagy nincsen;

c) hogy az örökhagyó az özvegyének özvegyi jogát az illő tartáson alól végrendeletileg nem korlátozhatja.

A tervezet az özvegyi jogot az özvegyi köteles részzel kívánja helyettesíteni; teszi ezt azonban oly annyira nehézkesen és rendszertelenül a házastársi köteles részzel való kombinációval, hogy vonatkozó rendelkezései nem mutatkoznak ajánlatosnak, ha mindjárt szívesen elősmerem, hogy az özvegyi jognak ez időszertinti alakzata bizonyos irányban módosításra szorul.

Nincs ugyanis a tervezet szerint özvegyi köteles rész, ha nem ivadék az örökös és ági vagyontértek sem követelhetők, minthogy abban az esetben az özvegyet házastársi köteles rész illeti. Hogy a kettő nem azonos, egész tisztán áll, ha figyelembe vétetik: hogy a házastársi köteles részt a hagyaték egész felének haszonélvezete, ellenben az özvegyi öröklést a hagyaték felének az illő tartás mértékéig való haszonélvezete alkotja.

Nincs továbbá özvegyi köteles rész akkor sem, ha nem ivadék az örökös, de ági vagyontértek követelhetők, minthogy abban az esetben is az özvegyet házastársi köteles rész illeti; azzal az eltéréssel azonban, hogy akkor nem a házastársi köteles rész hátrál a szülői köteles rész előtt, hanem megfordítva, az illő tartás mértékeig az özvegyi köteles rész a szülői köteles részt megelőzi.

Ehhez képest özvegyi köteles rész a tervezet szerint csak akkor forog fen, ha ivadék az örökös és alkotja ezen köteles részt a hagyaték felének haszonélvezete az illő tartás mértékeig.

4. A tervezet szerint is ivadékok közül, kik a törvényi örökösödés szabályai szerint örökösödnek, az az ivadék, kinek osztályra bocsátandó értéke többet tesz ki, mint örökösödési osztályrésze: nem osztozkodik a hagyatékban, de nem tartozik osztályra bocsátani és nem tartozik megtéríteni semmit.

Már most a tervezet kétséget hagy fen arra nézve, hogy alakul a jogviszony ily tényállás fenforgása esetében akkor, amidőn a köteles rész kiszabásáról van szó?

Vegyük a legegyszerűbb esetet.

Az örökhagyó 5000 korona értékű egész hagyatékára nézve barátját nevezte ki örökösnek és három gyermekét,

kik közül A. üzlet kezdésére 7000 koronát kapott az örökhagyótól, B. és C. pedig semmit sem kapott, egészen el-mellőzte.

Ugy kell-e számítani, $5000 + 7000 = 12,000$ korona, melyből, minthogy három számításba veendő ivadék van, B. és C. részére külön egy hatodrészt, vagyis külön-külön 2000 korona jár, úgy hogy az örökösnek pusztán 1000 korona marad?

Avagy úgy kell-e eljárni, hogy a 7000 korona egészen számításán kívül marad, minthogy törvényi örökösödés esetében A. a hagyatékban nem osztozkodnék és így a kapott 7000 koronát osztályra bocsátani sem tartoznék (tervezet 1961., 2038. §-ai) és ekkor az 5000 koronából B. és C. részére külön-külön csak egy negyedrészt, vagyis külön-külön 1250 korona járna?

Magától értetődik ugyan, nézetem szerint, hogy helyesnek csak az első helyen jelzett számítás tekinthető: de azért mégis kíváncsnak mutatkozik, hogy e részben az 1961. §. megfelelő szövegezésével minden kétely elháríttassék.

De kíváncsnak mutatkozik az is, hogy kifejeztessék, hogy vajon az a többlet, melyet az ivadék a 2038. §. szerint megtéríteni nem tartozik a törvényi örökösödés esetében, tekinthető-e és mennyiben oly ajándékozásnak, amelyből az 1974. §. szerint a köteles rész pótlása követelhető?

Csak helyeselni kell azt, hogy a tervezet időleges korlátozást szabott az ajándéknak a hagyatéki értékhez való hozzászámítására nézve. Megfontolandó lesz azonban, hogy nem volna-e helyesebb a hozzászámíthatásra nézve szolgáló időközött a köteles részre vonatkozó elévüléssel ugyanazonos időtartamban meghatározni.

És megfontolandó lesz, hogy nem viszásnak tűnik-e fel, hogy például az örökhagyó özvegye oly ajándékozások hozzászámítását legyen követelni jogosítva, amelyeket elhalt férje, habár tíz éven belül, de még legény korában, vagy az örökbe-fogadott gyermek oly ajándékozások hozzászámítását legyen követelni jogosítva, amelyeket örökbe-fogadó atyja, habár tíz éven belül, de az örökbe-fogadást megelőzőleg tett?

5. Megfontolandó lesz, hogy ajánlatos-e az a rendelkezés, mely szerint a köteles rész elvonásának (kitagadásnak) okát a végintézkedésben megjelölni kell? Igazán indikálva van-e, hogy a kitagadási ok alapjául szolgáló, a család legintimebb és legkényesebb viszonyait érintő ténykörülmenyek minden körülmények közt köztudomásra hozassanak?

Ajánlatosnak mutatkozik, hogy a tervezet 1981. §-a oly irányban kiegészíttessék, hogy az ivadék a korlátozás megszüntetését szorgalmazhassa, ha alaposan változott a tényállás, mely a korlátozásra okot szolgáltatott.

Elvégre hibáztatnom kell, hogy a tervezet egy szóval sem emlékezik meg a törvénytelen és a természetes atya által elismert gyermekek köteles részéről; sem a tervezet 343—360., sem pedig annak 1953—1982., sem végre annak 1804—1817. §-ai e részben a legkisebb támpontot sem nyújtják.

Dr. Weinmann Fülöp.

Jogirodalom.

A magyar közjog kézikönyve. Irta: Dr. Kmety Károly, budapesti egyetemi tanár. Budapest, 1900. Ára 8 korona. I—X. és 1—399. lap.

I. Pancratius Mihály, az eperjesi ev. collegium rectora, 1668-ban: Exercitatio politico-juridica és Tractatus politico-juridicus dolgozataival a magyar közjog irodalmi művelését megkezdve, kedvet ébresztett a hazai közviszonyok tudományos fejtegetéséhez minden időre. Eleinte latinul, az ébredés óta magyarul, eleinte magánrajzokban, később rendszeres művekben is nyilvánul a kutatás eredménye.

II. Kmety nem követi mindenben az eddigi rendszert. A millenniumi ünnepek lélekemelő tanulságai alapján állva, bizonyítja a Bevezetés, hogy az ezer éves magyar állam azért birta túlélni a halálos veszedelmeket, mert «nemzetállam» volt

kezdettről fogva s az *állami jog* érzete és tudata nem homályosult el bennünk sohase. A Hajnik szent korona tanát úgy értelmezi, hogy a *szent korona* annyi, mint a *nemzet* (4. lap). A király, mint a szent korona viselője és az összes nemzettagok: találkoznak a szent koronában. Ez a tudat élteti azt a loyaltást, melylyel Szent István trónjának törvényes utódai iránt a magyar mindenkor viseltetett. A XIX. század alkotmányreformjai következtében most az *összes magyar állampolgárok* alkotják az egységes és megoszthatatlan magyar nemzetet. Az *«állampolgárok»* nemzetében lesz-e az az állami tudat, a mely élt a *«nemes»* magyar nemzetben? Szerzőnk nem kételkedik benne, hogy igen, mert a magyar alkotmány állami életre nevel s a szabadság tiszteletet és vonzalmat kelt az állam iránt, mely azt elismeri és oltalmazza. Az állami érzület teljességétől várja a magyar szent korona hatalmának oly gyarapodását, mely nemzeti létünket biztosítja újabb ezer évre.

III. Ily hazafias *Bevezetés* után az alkotmányjog anyagát hat könyvre osztva tárgyalja, Kmety, lelkesítő, hazafias szellemenben s kerekded formában, szabatos, tiszta, könnyen érthető magyarsággal.

Az I. könyvben a magyar közjog forrásaival foglalkozik, értvén a jogforrás alatt azt az *állami* erőt vagy hatalmat, mely jogszabályt hoz létre. A magyar államban a törvényhozó hatalmat a *magyar király*: a *magyar birodalmi* vagyis a *magyar országgyűléssel*, részben a horvát-szlavon *országgyűléssel* gyakorolja. Innen a különbség a magyar *birodalmi*, a magyar *országos* és a horvát-szlavon *autonom* törvények közt. Amit a horvát-szlavon törvényhozási autonomia alkot, az a magyar államban: *particularis* jog. Helyesen emeli ki a szerző, hogy *universalis* jog csak a Budapesten székelő birodalmi gyűlésen alkotható. A zágrábi országgyűlés csak törvényhozási *autonomiát* gyakorol (23. lap), egy magyar birodalmi törvénynek az 1868: XXX. tcikknek erejénél fogva. A királyi családnak u. n. *családi törvényei*, melyekről most oly sokat beszéltek, Kmety szerint, a törvény határai közt a *királyi rendeletek* erejével bírhatnak. De amennyiben a törvény a *családi törvények* szerint elbírálandónak nyilvánítja a királyi ház tagjainak egynémely viszonyát, jogállását: ekkor szabályozóul a *magyar törvényhozó hatalom* akaratából is tekintetvén, ezért *legis vigore* habet.

IV. A kormányt, Kmety szerint, a *szükségrendeleti* jog meg nem illeti, az idevonatkozólag hangoztatott tanokat téveseknek és a magyar alkotmányjoggal ellentéteseknek állítja; megengedi azonban, hogy valamely törvény hatályának felfüggesztésére irányzott rendelet kibocsátója *mentséget* hozhat fel, mikor is büntetés nem éri, de a vád alá helyezésnek ilyen rendelet kibocsátásáért, Kmety szerint, mindig be kell következnie. Ezt következteti az alkotmányosság természetéből. Azonban mégis arra az eredményre jut, hogy a *szükségrendelet* ott is, hol arra jog nincs, *menthető*. Ez a végszükség mentsége (28. l.).

V. A magyar királynak szentelt harmadik könyv sokban eltér azoknak felfogásától, akik a német állambölcselek szemüvegén nézve vizsgálják a királyi hatalmat. Kmety a királyi hatalom *átruházott* természetének bizonyításával foglalkozik, kiindulván Cziráky híres mondatából: regnat augusta hæc pro genies *jure a natione*, in cujus plena id potestate erat, sponte ac libere *delato* (Consp. jur. publ. 190. l.). Helyesen emeli ki, hogy a magyar királyi méltóság tisztán *állami, közhatalmi természetű*. Jól magyarázza meg értelmét ennek a sarkételnek: potestas regia non nisi *in sensu legum* exercetur. A királyi hatalom átruházott természetéből következteti, hogy a magyar közjogban nem foglalhat helyet a jura majestatica *reservata* et *communicata* féle felosztás. Igaza van, hogy a királyi hatalom a magyar szent korona területén egy és ugyanaz s a meghódított országok uralkodója a *magyar király*. Ez czim: «Horvát-Szlavon-Dalmátországok királya»,

puszta czim, melyet a *magyar* király visel. Míg egyrésről hirdeti, hogy a legfőbb kegyuri és haduri jog sincs elvonva a törvényhozás szabályozó és ellenőrző hatásköréből, addig másrésről a loyális hűségre tanít, midőn hirdeti, hogy a király: Felséges, Szent, Sérthetetlen és Felelőtlen (122—128. lap).

Feltűnő élesen megkülönbözteti a *király* jogát a *miniszter* jogától. A miniszter nem csak *királyi* jogokat érvényesít. Az alkotmány *miniszteri* jogokat is ösmer. A miniszterre alkotmányilag ruházott *miniszter* joghatóság, pl. az ellenjegyzés és a törvényileg megszabott *királyi* teendők köre pl. a kegyelmezés, királyi rendeletekkel meg nem változtatható. A miniszter a királyi rendeletet meg nem szüntetheti, mert a király és a miniszter hatósága nem egy és ugyanaz. A miniszter nem csak a *király* szolgálja. Azért az 1848: III. tcz. nem is nevezi a minisztert «*királyi*» miniszternek, hanem «*független magyar felelős*» miniszterium alakításáról beszél. A gyakorlatban kapták minisztereink a «*királyi*» jelzőt. A miniszter a parlamentben megtestesült nemzeti akaratnak is organuma. A miniszter tehát nem csak a királyi hatalomnak közege, hanem önálló s tőle el nem vonható hatalmat is gyakorol.

VI. Az országgyűlést tárgyzó negyedik könyvben Kmety oly teljesen s kidomborítva ismerteti a magyar parlament jogát, hogy e kérdésben minden előzői felett kimagaslik. Érdeket fog ébresztetni a képviselői körökben.

Szép és hazafias vonásokkal rajzolja, hogy a főrendiház nem csupán *országgyűlési*, hanem *birodalmi gyűlési* állást foglal el. A főrendiház tagjaira elégtelennek tartja a mai incompatibilitási jogállapotot. Öntudatos óvatossággal kerüli az una eademque nobilitas elvét sértő «*főnemesi*» kifejezést. Közjogunk szellemében «*főuri* családokról» lehet szó, nem pedig *főnemesiekről*.

VII. A tudomány egyes vidékei határainak pontos kijelölése szempontjából nagyon helyes Kmetynek az az ujtása, hogy a *végrehajtó hatalom* ama szerveinek részletes tárgyalását, melyek főleg csak közigazgatási működésre hivatvák, a *közigazgatási jog* rendszerébe utalja, így az egész *törvényhatósági és községi szervezeti* jogot kihagyja a közjog köréből s e fontos önkormányzati alakulatokkal csak annyiban foglalkozik, amennyiben azoknak alkotmányjogi érdekü különleges jogállása van a központi államhatalommal szemben, mely állásnál fogva ez önkormányzati testületek a törvényszerű kormányzat biztosításának is tényezői.

A fentebbi szempontból itéli meg a *birósági szervezet* részletes fejtegetését is és azt egész következetesen az igazságügyi *közigazgatási jog* körébe utalja, de nyomatékosan emeli ki: a *birói függetlenségnek* nálunk is érvényre jutott elveit és következményeit, melyekben szintén felismeri, hogy azok a törvényszerű kormányzatnak biztosítékai.

VIII. A *társországok* közjogi helyzetének teljes világosságba helyezése, mit a hatodik könyvben végez, Kmety művének egyik legfőbb törekvése. A magyar *állam egységeért* lelkesülve, bizonyítja, hogy a társországok törvényhozási és kormányzati autonomiájából nem következik azok számára semminemű *állami különállás*. A *zágrábi országgyűlésről* kimutatja, hogy a *magyar államnak* partikuláris *országgyűlése*, míg ellenben a budapesti országgyűlés: *birodalmi országgyűlés* akkor is, midőn a horvát képviselők nem vesznek részt benne. A zágrábi a budapestivel semmiképpen nem áll egyenlő színvonalon, a souverainitásban való részvétel szempontjából. A *birodalom* országgyűlése s a magyar király adta meg a zágrábinak a törvényhozásban való részvételt (1868: XXX.). Az ugynevezett *egyezményes* törvényhozás tana elvetendő, mert félreismeri a zágrábi országgyűlés alárendelt jelentőségét s a törvény némely *téves* kifejezéséből (epitheton ornans) az alkotmány lényegébe ütköző beteges aspiratiókat táplál. A magyar állam *egységét* nem érinti a horvát autonomia. Az állami *egység* kizárja, hogy Horvát-Szlavonorszá-

gok bármely ügyben *nemzetközi jogalanyként* szerepelhesse-
nek akár Ausztriával, akár más állammal szemben. (1868:
XXX. tcz. 4. §.)

Midőn az 1868: XXX. tcz. a horvát nyelv jogait meg-
határozta, akkor a horvát képviselők a horvát nyelv használatára
a *birodalmi* országgyűlésen is feljogosítottak, Kmety szerint
ebből nem következik, hogy rájuk nézve ne volna *kellék a
magyar nyelv bírása*. Ez a logikus és hazafias felfogás arra
tekint, hogy a magyar nyelv bírása teszi képesekké a hor-
vátokat arra, hogy a birodalmi törvényhozás működését kö-
teles figyelemmel kísérhessék, illetve abban tevékeny részt
vehessenek.

IX. Érdekes és helyes Kmetynek az az észrevétele (348.
lap), hogy a magyar *nemzet színeit* ősi jogaiba visszahelyező
birodalmi törvény t. i. az 1848: XXI. tcz. az 1868: XXX.
tcz. által csak annyiban módosult, hogy megengedettik a
horvát lobogó használata az *autonom* ügyekben, de kétség-
telen, hogy az *állami* ügyekben a társországok területén a
magyar állam színei s lobogója is teljes jogosultsággal hasz-
nálhatók, illetőleg használandók. A magyar állami egyesített
czimer és a magyar állam nemzeti színe minden oly alkalom-
kor használandó, amikor birodalmi ügyekben járnak el akár
állami, akár autonom közegek.

Különösen az ujság hatását ébreszti a szerző a *czimer-*
kérdésben elfoglalt álláspontjával.

A magyar *állami czimer* három nagyérdékű történeti
tényre utal, u. m. a *honfoglalásra*, a *királyság* megalapítására
és a *keresztény vallás* felvételére. A honfoglalásra emlékeztet
a négy folyó és hármasság. A kereszténység befogadására
emlékeztet a kettős kereszt. A királyságra mutat a czimer-
paizs felett a szent korona. A hódított és kapcsolt részek
czimerei *ékesítik* a magyar czimert.

A magyar állam czimere három részleges változattal hasz-
náltatik.

a) A magyar állami czimerpaizs a szent koronával fedve.
Jelvénye a magyar államnak a társországok kikülönítésével.

b) A magyar állami czimer jogszerű változata az, mely
a magyar szent koronától és a horvát-szlavon-dalmát részek
országos czimereit egyesítő czimerpaizsból van alkotva. A *ma-
gyar államé* ez a czimer is épp úgy, mint a *magyar állam*
integráns részei azok, a melyeken használtatik. Autonom
ügyekben sem szabad soha oly horvát czimert használni,
melyről hiányzik a *magyar szent korona*, a magyar nemzet
symboluma.

c) A magyar állami czimer harmadik összetételű s leg-
teljesebb alakja az, mely a magyar szent koronát és az alatta
elhelyezett nagyobb czimerpaizson a magyar czimerpaizst, a
Horvát-Szlavon-Dalmátországok, Erdély és Fiume czimerei-
vel körülvéve s ékitve ábrázolja. Ez az egész magyar biro-
dalom czimere, melyet a belső, alkotmányi megosztottság
nélkül jelentkező magyar állam használ. Ezt használja a
király is, a magyar korona egész területét érdeklő állam-
okiratokra alkalmazott magyar *állampecséteken*. Ez az állam
czimere kifelé, tehát Ausztria felé is.

X. Az *osztrák császársággal* való viszonyunk: két *állam-
nak* állami önállásuk és függetlenségük megóvása melletti
állandó összeköttetése. Ennek jellemzésére jogilag is legmeg-
felelőbb a *dualismus* szó, mert minden közös intézményben
a kettősség rejlik. Kettő az államfői hatalom. Egy *magyar*,
és egy *osztrák*. Kettő az *állampolgárság*. Kettő a *parlament* s
a *bizottság* (delegatio). Kettő a *törvényhozó*, a *kormányzó* és
a *birói* hatalom. Kettő az *udvartartás*, kettő a *civilista*. *Unio*,
azaz *egybeolvadás* nincs a két állam intézményeiben s ha ez
idő szerint van *közös* miniszterium és *közös* hadsereg, ez nem
tétélezi fel, hogy van Passautól—Orsováig terjedő *egységes*
állam, hanem éppen ellenkezőleg, azt tétélezi fel, hogy *két*
állam tart az 1867: XII. és az 1867. decemberi *külön* tör-
vényekben kifejezett *külön állami* akaratok elhatározásából:

közös organumokat. A had- és a külügy közössége különben is
csak *részleges*. Az 1867: XII. tczikk ide vonatkozó rendel-
kezéseinek magyarázatánál Kmety nagy óvatossággal jár el.
Sem a *pragmatica sanctióból*, sem az 1867: XII. tczikkből
közvetlenül nem következik, hogy *közös* hadsereget tartsunk.
Ellenben az igenis következik, hogy Ausztriát *védetni tarto-
zunk* akkor is, ha önálló magyar hadsereget állítanánk is fel.
A védelmezési *kötelességet* nem változtatná meg a védelmi
eszköznek megváltoztatása. Ő Felségének a hadügy körébe
tartozó alkotmányos fejedelmi jogai az 1867: XII. tcz. 11. §-ban
külön el vannak ismervé s Ő Felsége intézi «mind azt, ami
az egész hadseregnél és így a *magyar hadseregnek* is, mint
az összes hadsereg kiegészítő részének egységes *vezérletére*,
vezényletére és *belsőszervezetére* vonatkozik». Ő Felsége ezen
alkotmányos haduri hatalmánál fogva, a közös hadseregben,
a védtörvény korlátain belül a «*magyar hadsereget*» felruhá-
zhatná több különállósággal, a többi résztől eltérőbb katonai
tagozással is. Kmety a *közös* keretben is lehetőknek tartja a
magyar hadsereg eszméje utáni törekvést.

Szerzőnk az 1848: XXI. tczikkre támaszkodva állítja,
hogy a magyar birodalmi czimer és háromszin használata
sem az udvarnál, sem a közös hatóságoknál, intézetek és
intézményeknél nem mellőzhető jogszerűleg. Ő Felsége két
államának *közös* czimerre és lobogóra nincs szüksége. Ahol
az egész monarchia képviseltetik, ott a két állam külön czi-
mereinek és színeinek egymás melletti használata fejezi ki
a paritást.

A független jogtudós Aulus Cassellius egyik szellemes
könyvének czime: Liber bene dictorum. Kmety közjogára
is alkalmazható ez a sokat mondó jelző: liber bene dictorum.

y. s.

Ítélethirdetés nyilvánosság kizárása esetén.*

Az ezen cím alatt a *Jogt. Közl.* 44-ik számában meg-
jelent cikkekre a következőkben kívánok reflectálni.

Nem osztom a cikkíró, dr. Sánta bíró nézetét, mert
azon nézetben vagyok, hogy ha a nyilvánosság kizárása ki-
mondható is a bíróság által, az ítélet mindig nyilvánosan
hirdetendő ki.

A BP. különbséget tesz a főtárgyalás és az ítélethirdetés
között.

A BP. 293. §-a jogot ad arra, hogy a bíróság a nyil-
vánosságot «a főtárgyalást» illetőleg kizárja, de nem joga-
sitja fel a bíróságot arra, hogy a nyilvánosságot az «ítélet-
hirdetés» tekintetében kizárja és ezért, ha a bíróság a nyil-
vánosság kizárását határozza el, ez mindig csak a főtárgya-
lásra vonatkozhatik.

Ezen nézetet igazolja az is, hogy a BP. 329. §-a azt
mondja, hogy ítélet a «főtárgyalás befejezése után» megho-
zandó, miből önként foly, hogy az ítélethozatal nem a fő-
tárgyalás folyamán hozatik és hirdettetik ki, hanem a főtár-
gyalás után és hogy ennél fogva, ha a nyilvánosság a főtár-
gyalás tekintetében kizárattott, ezen kizárás nem vonatkoz-
hatott az ítélethirdetésre.

A főtárgyaláson hozott határozatok mindig csak közbe-
szóló határozatok lehetnek, mert ítélet csak a főtárgyalás
befejezése után hozható.

Különben mi ok sem foroghat fen arra nézve, hogy az
ítélet és indokai nyilvánosan ki ne hirdettessenek, mert ha
a főtárgyalás folyamán fordulhatnak elő olyan mozzanatok,
melyek a nyilvánosság kizárását javasolják, ilyen mozzanatok
az ítéletben és az indokokban ugysem fordulnak elő.

Én azt hiszem, hogy ha a nyilvánosság kizárásával tar-
tott főtárgyalás után az ítélet nem nyilvánosan hirdettetnék
ki, ez — különösen, mert az érdeklődő közönség mindig más

* E tárgyról érkezett több cikk, melyek térszüke miatt maradtak el.

okot sejt a nyilvánosság kizárása mögött — legtöbbször a bíróság alaptalan gyanúsítására adna alkalmat és talán az sem volna helyes, hogy éppen ilyen bűntények elkövetőinek tétessék meg az a szivesség, hogy a hozott ítéletek titokban maradjanak.

Dr. Weiss Ignác,
brassói ügyvéd.

Különfélék.

— A kőbányai országos gyűjtőfogházat alkalmunk volt a napokban megsejmelni. A tapasztaltak csak megerősítettek bennünket abban, — amit e helyütt már többször kifejtettünk, — hogy a centralisált letartóztatási telepek úgy finanszírozás, mint börtönügyi szempontból megfelelőbbek a kis fogházaknál. De ugyanakkor meggyőződést szereztünk arról is, hogy bizonyos vizsátságok, melyeknek tarthatatlanságáról jóformán mindenki meg van győződve és melyek általunk is több ízben szóvá tették: maiglan sincsenek orvosolva.

Igy első sorban az élelmezés kérdése igényelne megfelelő szabályozást. Meg kellene szüntetni, hogy ugyanazon intézetben, sőt ugyanazon helyiségben, ugyanoly és annyi munkát végző, ugyanazon kezelés alatt álló egyének más élelmezést nyernek, különösen hogy a fegyenczek háromszor naponta, adagonként is nagyobb mennyiségű élelmet kapnak, mint a fogházra ítélték, úgy, hogy ma a fegyenczekre fegyelmi büntetésül alkalmaztatik az, hogy foglyoknak előírt élelmezésre szoríttatnak. Vagyis a súlyos büntetés könnyebb, mint a «könnyű» büntetés. Szemben áll ezzel — vetik ellen a mai állapot hívei — a fogolynak azon joga, hogy önmagát élelmezheti. De nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ez szabály szerint csak a büntetés egyharmadának letelte után engedhető meg, és még kevésbé szabad eltekinteni attól, hogy a foglyoknak végtelenül csekély százaléka élhet ezen joggal, vagyoni viszonyainál fogva.

A másik az osztályozás kérdése. Az elkülönzés, mely fegyenczek, rabok s foglyokra nézve az éjszakai elhelyezést illetőleg főnáll, nappal, a munkáltatás ideje alatt nem fogatosítottat. A munkatermekben a letartóztatottak osztályozva nincsenek; fiatalok s öregek, kriminalitásban kezdők és kitanultak egy társaságot alkotnak. Ez pedig annál veszélyesebb, minthogy egy munkateremben, amelyben 30—40 ember dolgozik, csak egy ör ügyel fel a rendre és fegyelemre s ugyanő volna hivatva az érintkezés megakadályozása céljából szükséges fölügyázat gyakorlására, ki azonban természetesen képtelen az érintkezést meggátolni.

Fiatalkorúak — sajnos — nagyszámmal vannak a fegyházi osztályban is, még a visszaeső fegyenczek sorában is erősen van a fiatalok képviselve.

A fegyház- és börtönbüntetések törvényszerűen hajtának végre. Tudtunkkal a soproni mellett ez a letartóztatási intézet az egyedüli, ahol realizálható a törvény rendelkezése az ítélet végrehajtását illetőleg, hol a fegyenczek és rabok éjjeli elkülönzése következetesen keresztülvitetik; azonban a fogházbüntetést már rendszerint közös zárkákban hajtják végre.

A vizsgálati foglyok száma igen csekély. Állandó jelenlét a folyó év eleje óta. Összefügg ez a tény azzal, hogy a BP. életbelépte óta éppen e törvény ide vonatkozó rendelkezéseinek fogva a vizsgálati foglyok száma általában is jelentékenyen megapadt s ma már a budapesti törvényszéki fogház is elegendő a vizsgálati foglyok befogadására.

A munkanemeket illetőleg régi tapasztalatunk, hogy a könnyű munka erős tulsúlyban van a nehéz mesterség fölött. (A november 8-iki napi kimutatás szerint asztalos és kovács, tehát nehezebb mesterségű 26 volt, szabó, cipész, hangszerész, papírzacskó készítő stb. hasonló iparral foglalkozott 289, házi munkát végzett 128 egyén.) A vizsgálati foglyokon kívül a jogerősen fogházra ítéltéknek jelentékeny része nem

dolgozik a mi a budapesti királyi törvényszéki fogházban elért kedvező eredményeket tekintve, éppen nem helyeselhet.

Az elmebetegeket megfigyelő osztályban 30, a kórházban 65 egyén van.

A fegyházi osztályban 162, a börtönben 328, fogházi-
ban 65 letartóztatott volt; a vizsgálati foglyok heten voltak, felebbezés alatt volt 101.

— **Bűnügyi védelem és a kir. Curia.** Ügyvédi körök-
ből a következő sorokat vettük: Feltűnést keltett az utóbbi időben azon jelenség, hogy a kir. Curia azon bűnügyekben, melyek a törvényszéki, kir. táblai és esküdtbíróági ítéletek ellen benyújtott semmiségi panaszok következtében hozzá felkerültek, a bűnvádi perrendtartás 435. §-a által adott jogát akként gyakorolja, hogy az előtte tartott bűnügyi tárgyalásokra a vádlottak részére védőkül csaknem rendszeresen a fővárosi ügyvédi karnak egészen fiatal tagjait rendeli ki. Hogy ezen eljárás akkor, midőn 1100 tagból álló budapesti ügyvédi karnak számos gyakorlott, tapasztalt s a bűnügyi védelem terén már huzamosabb idő óta jártas régibb tagja van, kik közül a Curia védőt nevezhet, mennyire viszás, elég lesz talán csak egyszerűen jelezni. Egy dolog kétségtelen, az t. i., hogy az eddig tapasztalt eljárás a bűnvádi perrendtartásban nyilvánuló törvényhozási intencionak s a bűnügyi védelem hatályosságában fekvő fontos igazságszolgáltatási érdeknek legkevésbé sem felel meg. (A törekvő fiatal nemzedéknek mi barátai vagyunk; mégis igazat kell adnunk a felszólalásnak, mert súlyt helyezünk arra, hogy különösen főbenjáró ügyekben a Curia előtti védelem a lehető legnyomatékosabb legyen s ha a Curia védőt nevez ki, a védelem egyetlen egy esetben se váljék formasággá. Szerk.)

Az egyházi személyek utáni örökösödési jog Magyarországon. Irta dr. Reiner János. Szerző tájékoztató bevezetés után tárgyalja a világi egyházi személyek utáni öröklési jogot a katolikus és a görögkeleti szerb és román egyházakban, azután a szerzetesek és a congregatiók tagjainak hagyatékában való örökösödést. A 90 oldalra terjedő monographia jogtörténeti alapon indulva, vázolja a tételes jogállapotot, súlyt helyezve a bírói joggyakorlatra is.

— **A budapesti kir. büntető járásbírósnál** uralkodó állapotok több ízben megbeszélés tárgyát képezték már a jogi szakajtóban. A nyolcz-tíz havi terminusok talán a vezetésben történő változás és a személyszaporítás folytán eltűnnek. Talán ezentul minden albiró személyesen fogja a tárgyalást vezetni, a kihágások és a kiszabott pénzbüntetések nem évülnek el. Hogyan gyakorolták az illetékes felügyeleti hatóságok kötelességüket, ha a sok hibára csak most jöttek rá?

— **Az ismeretlen örökös.** X. felperes 1899. november hónapban váltókeresetet adott be néhai G. M. örökösei ellen, kiket névszerint felsorolt és miután a hagyaték még nem volt le-
tárgyalva, az ismeretlen örökösök részére ügygondnokot kért kirendelni. A tárgyalás folyamán az egyik alperes azzal állt elő, hogy a hagyatékra a kincstár is igényt tart, mire a törvényszék a hagyatéki iratokat betekintés végett átkérte. Nehogy a dolog ezáltal nagyon elhúzódjék, felperes hiteles bizonyítványt szerzett be a hagyatéki bíróságtól, mely azt igazolja, hogy a kir. kincstár igényét 1900 április 2-án, tehát nemcsak ötödfél hónappal a kereset beadása után, hanem már a pernek becsomózása után jelentette be. A budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék azonban a kérvény mellé csatolt bizonyítvánnyal beigazoltak látta és tudomásul vette, hogy a kir. kincstár a hagyatékra, mint örökös, igényt jelentett be, a miért is annak perbevonását határozta el és felperest egy újabb kereset példány bemutatására és «a magy. kir. kincstárnak, mint ismert örökösnek marasztalására vonatkozó kérelmet tartalmazó» kérvény beadására utasította. Így tehát újabb tárgyalásra van kilátás. Felperes most azt kérdezi, hogy mi lesz a következő 10 évben igényével, ha az árverési hiénák jól szervezett testületének tagjai 6—6 hónapos időközökben az örökös minőségben való jelentkezés himes és egyáltalán nem hazard területére lépnek vele szemben? P. J.

— **A kelet és lejárati tekintetében kitöltetlen váltók** után eddig állandóan II. fokozatu bélyegilletéket követeltek és az ilyen váltókat, ha csak első fok szerint voltak bélyegezve, kéréseiket meglelelezték. A közigazgatási bíróságnak folyó év szeptember 18-án 8543. sz. alatt kelt ítélete forduló pontot jelez e kérdésben, kimondván, hogy az ilyen váltók csak első fokozat szerinti bélyegilleték alá esnek. Az ítélet elvi jelentőségű része szó szerint így hangzik: «De fel kellett menteni panaszlót már elvi indokokból is és pedig azért, mert az illetéki díjegy 98. t. a. betűje szerint a váltók az I. fok szerinti bélyegilleték alá esnek, hacsak már magából a váltóból ki nem derül, hogy a fizetésnek, ha a váltó belföldön bocsátott ki, a kibocsátás napja után hat hónapról később kell történnie. A kelet és lejárati nézve kitöltetlen váltókból az a körülmény, mint a valóságnak megfelelő tény ki nem derül, hanem csak az derül ki, hogy a váltóból magából a fizetési idő, tehát a II. fok szerinti illeték kötelezettséget megállapító az a körülmény, hogy a váltó hat hónapról később fizetendő, meg nem állapítható. A kelet és lejárati nézve ki nem töltött váltók alapján tehát a II. fok szerinti illetéket követelni nem lehet, mert a II. fok követelhetése nem attól függ, hogy magából a váltóból a fizetési idő meg nem állapítható, hanem ellenkezőleg attól, hogy a váltónak fizetési ideje s hat hónapon túli lejárata magából a váltóból megállapítható.»

— **Közjegyzői kamara és bíróság közti illetékességi összeütközés.** *A m. kir. Curia:* A kir. közjegyzői kamarának felterjesztése, melyben a közte és az aradi kir. törvényszék közt a nem hivatalból, hanem az illető kir. közjegyző kérelmezésére történt helyettesítés esetében a hirtelileg való közzétételre nézve felmerült controvers kérdés megoldását kéri, . . . alatt azzal a megjegyzéssel küldetik vissza a kir. közjegyzői kamarához, hogy az 1881: LIX. tcz. 7. §-a értelmében a bíróságok közt felmerült illetéki összeütközések elintézése tartozván a kir. Curia jogköréhez, a kir. Curia a kir. közjegyzői kamara és az aradi kir. törvényszék közt fenforgó ellentétes felfogáson alapuló kérdés megvizsgálásába nem bocsátkozik. (1900. október 17. 5857/900. sz. a.)

Nemzetközi Szemle.

— **Az osztrák törvényszéki fogházakról** Marcovich Antal, a marburgi fegyház igazgatója «Gefängniswesen in Oesterreich» című munkájában a következőképpen ír:

«Jelenleg 71 törvényszéki fogház van, ezek közül csak tizennégynek van zárkából álló szárnya. A legtöbb törvényszéki fogház régi, kényelmetlen épület, amely a büntetés rendes végrehajtására nem alkalmas, s melyet fogházi jellegétől sürögösen meg kellene fosztani. Ez utóbbi fogházakban (mint különben a legtöbb osztrák büntetőintézetben) is, a büntetések közös fogságban, a gonosztevő-világ kedves csinosjában, hajtának végre, anélkül, hogy a foglyok korára, előéletére, hajlamaira és az elkövetett bűnre az elkülönítésnél figyelem fordíthatnák. A felügyelet és fegyelem többnyire laza, a foglyok foglalkoztatása hiányos, koldusok, csavargók, megrögzött gonosztevők, tolvajok, csalók, erkölcstelen üzelmek miatt letartóztatott egyének, gyilkosok, ifju és öreg rabok, együgyű parasztok, politikai büntetettek, anarchisták és agyafurt szélhámosok keverednek itt össze, állva vagy fekvé, amint éppen elférnek az őket befogadni alig tudó helyiségekben s töltik munka nélkül az időt. Hogy mi minden történik itt, leírhatatlan; fiatal vizsgálati foglyok beszéltek, hogy aggódástól és rettegéstől egész testükben reszketve, menekültek a zsufolt hálól helyiség egy zugába, vagy húzták fejükre a takarót, hogy ne hallják és ne lássák az ott szóban és tettben nyilvánuló förtelmességeket. A vallási nevelés és az oktatás, amelyben az ifju bűnösök részesülnek, említésre sem méltó, és az osztrák igazságügyminiszternek egy legutóbbi rendelete sem segít a bajokon, amely szerint a törvényszéki fogházakban 50 frt évi fizetés mellett tanítók alkalmazandók. A foglyok foglalkozása a legtöbb törvényszéki fogházban, nem tekintve néhány nagyon hiányosan berendezett és vezetett ipari műhelyt, a fogházon kívül gyakorolt nap-szamos munkából áll. Kisebb és nagyobb csapatokban vonulnak ki a rabok minden felügyelet, minden őrizet, tehát felügyelő nélkül, gyakran férfiak és nők együtt a munkához. A fogház kapui bezáródnak mögöttük és senki sem törődik azzal, hogy mit művelnek. Undorral töltik el a velük talál-

kozó népességet, a legkülönbözőbb ismeretségeket kötik, le-bujokat keresnek fel, zenebonát okozva s este szivarozva és énekelve térnek vissza a kedélyes fogházba. S mindez a bíróság és ügyészség szemeláttára történik. Az elnök a fogház hiányosságánál fogva kénytelen a között választani, hogy a rabok vagy a leírt módon jussanak munkához vagy a szűk helyiségekben összezsufolva lustálkodjanak és poshadjanak.»

— **Jogi klinikák.** Fromhold György greifswaldi jogtanár a Deutsche Juristenzeitung legutóbbi számában sikra száll a jogi klinikák érdekében. Sem katedra-esetek, sem döntvényminták tárgyalását nem tartja elegendőnek az elmélet és a gyakorlat áthidalásához, hanem szükségesnek véli, hogy a haladottabb tanuló az orvosnövendékhez hasonlóan «élő anyagon» gyakoroljon és okuljon, mert az élet a legjobb tanító. Nem a practikus formulákba való beletanulás volna a fő cél, hanem az elsajátított elméleti anyag applikálása. Minthogy az intézmény szoros tanári vezetés alatt működne, nem kellene félni a gyakorlatias szempontok kizárólagos érvényesülésétől. Ezen klinikákon csakis teljesen szegények nyernének jogi segítyt, a szegényebb néposztály sokat nyerne ezzel, a zugprókátorok veszítenének, az ügyvédeknek pedig kevesebb dolga volna a vagyontalan perlekedőkkel.

A koppenhágai hasonló célú akadémiai egyesület szépen prosperál és Németországban is van több ingyenes jogi segítyt nyújtó népiroda. Koppenhágában az 1897—98-iki egyleti évben 22,043 szóbeli kérelem vétetett fel. Németország Essen városában 11,071 értesítés adatott és 1986 irat készítettett.

Kiemeli Fromhold, hogy ily intézményt csak az állam szervezhet. Természetesen bíróságok és hatóságok előtti képviseléssel az iroda nem foglalkozhatik.

— **Az ügynök provisiója.** Egy állandóan alkalmazott ügynök több eladási ügyletet szerzett. A főnök az ügyleteket minden ok és alap nélkül nem effectuálta. A drezdai Oberlandesgericht az ügynök provisióját megítélte, mert igaz ugyan, hogy a felek közti szerződés szerint provisió a befolyt vételár után illeti az ügynököt, de a főnöknek nem szabad a szolgáltatási viszony tartama alatt ügynökét keresetétől elfogadható ok hiján elűtni és provisióra való igényét meghiusítani.

— **Schweiz,** mint ismeretes, népszavazás útján elhatározta úgy a polgári, mint a büntetőjognak egységessé tételét. Ez irányban már folynak is nagyban a munkálatok s nemcsak a szak-, hanem ezeken kívül szélesebb körök is állást kezdenek foglalni az egyes kérdésekben, különösen közhasznú társaságok és női egyletek. Egyházi körök a házassági törvényhozás szigorubbá tételével foglalkoznak. Schweiznak van ugyan már 1875 óta egységes polgári házassági joga, de éppen e törvénynek tulajdonítják, hogy Schweizban nagyobb a válások száma, mint bármely más államban; 100,000 házasságra 260 válás esik. Az elváltak 43%-a már a válást követő első évben új házasságra lép.

— **A Revue Pénitentiaire legutóbbi száma** közli szó szerint azon rendeleteket, melyekkel az orosz cár a szibériai depotatiót reformálja. Ezen kívül közli a nyáron tartott brüsszeli nemzetközi kongresszus tárgyalásait.

— **Uj ügyvédjelölti igazolványok.** A budapesti ügyvédi kamara az ügyvédjelölti bejegyzésekről szóló eddigi egyszerű végzések helyett 1901 január hó 1-től kezdve arczképpel ellátott s a vasuti bérletjegyek mintájára bekötött könyvecskét fog kiadni.

Ezen igazolványért az illető jelölt által 1 korona kiállítási díj fizetendő a bejegyzési kérvény benyújtása alkalmával.

Mindazon ügyvédjelölteknek, kik már be vannak jegyezve, szabad-ságukban áll régi végzés alaku igazolványaikat a fent kitett idő előtt is a díj kifizetése mellett kicserélni, valamint azoknak is, kik időközben irodát változtatnak. A bejegyzésért jelentkezők pedig új igazolványt kérhetnek. Azonban 1901 január 1-től minden jelentkező ügyvédjelöltre nézve kötelező az arczképes igazolvány használata.

Az új arczképes igazolvány irodaváltoztatáskor mindenkor bemutatandó, más kamara területére elköltözés esetén pedig visszamutatandó.

A Magyar Jogászegylet folyó hó 17-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya: Dr. Tarnai János előadása a koronaügyészségről. — Vendégeket szívesen lát az egyesület.

Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedése (Kossuth Lajos-utca) a Magyar Jogászegylet következő füzetét teljes árban megvásárolja: 143., 144., 145., 147., 162.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor. negyedévre 6 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A kérdések feltevéséhez az esküdtbíróági eljárásban. *Dr. Heil Fausztin* kir. közigazgatási bírótól. — A koronaügyészi hivatal. *Tarnai János* kir. curiai bírótól. — A hitelező posztója a polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Meszlény Arthur* budapesti kir. törvényszéki aljegyzőtől. — Ügyvédeknek közjegyzői jogosítvánnyal való felruházása. *Nagy Dezső* indítványa. — Különfélék. **Melléklet:** Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A kérdések feltevéséhez az esküdtbíróági eljárásban.

A BJT. 41. k. 5. számába egy eset van közölve, amelyben a védelem a beszámítást kizáró, öntudatlan állapotot érvényesített s a megfelelő kérdésnek feltevését indítványozta. A bíróság az indítványt elutasította azért, mert az érvényesíteni kívánt beszámítást kizáró okra sem vádolt, sem védő, sem a szakértő orvos ténybeli adatot nem szolgáltatott.

Csak sajnálni lehet, hogy az ítélet jogerőssé vált s hogy a BP. 427. §. 4. pontjába meghatározott semmiségi ok nem érvényesítetvén, az eljárás törvényszerűségének legfőbb őre, a m. kir. Curia, az ügyben nem nyilatkozhatott, hogy a jövőben e hatáskörök ily összezavarásának elejét vegye.*

A sajnálat, a melynek kifejezést adtam, természetesen — s ezt alig szükséges talán kiemelni — nem a védelem kritikáját jelenti. A védőre első sorban védenczének érdeke irányadó s ha az ítélet ennek megfelelt, a védelem csak kötelességszerűen járt el, midőn nem érvényesített oly semmiségi okot, amely kétségtelenül fenforog ugyan, de az összerű esetben sérelmet nem okozott.

A sajnálatot a bírói gyakorlathoz, a még mindig új eljárási törvény mikénti alkalmazásához fűződő általános érdek szempontjából fejeztem ki, mert a közölt határozat elvi álláspontot fejez ki, ez az álláspont pedig az esküdtzéki intézménnyel ellenkezik; a BP.-nak a kérdések feltevésére vonatkozó parancsoló rendelkezéseit sérti s így a határozat a BP. 427. §. 4. pontjába meghatározott semmiségi okot megállapítja.

I. Hogy a ténykérdésnek és a jogkérdésnek teljes különválasztása és mennyiben lehetséges-e; hogy az esküdttek hatásköre jogkérdésekre is kiterjedhet vagy tényleg kiterjed-e, ezen sokat vitatott kérdések fejtegetése ide nem tartozik. Egy dolog azonban kétségtelen és ez az, hogy a BP. 352. §-ának második bekezdésében meghatározott kérdések kivételével a ténykérdés s különösen a bűnösségre vonatkozó ténykérdés az esküdttek kizárólagos hatásköréhez tartozik. «De facto respondent juratores.» Ez azon alapelv, mely nélkül valamely intézmény esküdtzéknek nevezhető ugyan, de nem esküdtzék.

Ez az egyik; a másik épp úgy kétségtelen dolog pedig az, hogy a bűnösség a beszámítást kizáró körülménynek fen nem forgását tételezi fel. A beszámítást kizáró bármely körülménynek fenforgása kizárja a bűnösséget. Annak a kérdésnek elbírálása tehát, fenforog-e a védelem részéről felhozott, a beszámítást kizáró ok: az esküdtzéknek kizárólagos hatásköréhez tartozik. Ezt a kérdést tehát az esküdtzéki in-

tézmény meghamisítása nélkül azzal az érveléssel, hogy a bizonyítási eljárás az érvényesíteni kívánt beszámítást kizáró okra ténybeli adatot nem szolgáltatott, a bíróság az esküdttektől el nem vonhatja s ha ezt teszi, abba a hatáskörbe nyúl, amelynek kapujára az van felírva: «noli me tangere» vagy magyarul: «idegeneknek tilos a bemenet».

A kérdésfeltevésnek megtagadása nem egyéb, mint annak kijelentése, hogy az érvényesíteni kívánt beszámítást kizáró ok adott esetben fen nem forog; ez pedig nem a bíróság, hanem az esküdttek hatásköréhez tartozik. Az, hogy az oknak fenforgására a bizonyítási eljárás ténybeli adatot nem szolgáltatott, csak megokolása annak a bírói kijelentésnek, hogy a beszámítást kizáró ok fen nem forog, tehát oly kijelentésnek, amelyet nem a bíró, hanem csak az esküdt mondhat ki.

Talán különösnek s a büntető igazságszolgáltatás komolyságával összeférhetlennek látszhatik a bíróságnak kényszerítése oly körülményre irányuló kérdésnek feltevésére, amelynek a bizonyítási eljárás során árnyéka sem merült fel s a melyet vagy a vádlott vagy a védelem saját jobb meggyőződése ellen, mondhatni rosszhiszemben az esküdttek félrevezethetésének reményében indítványozott. De ez az esküdttek törvényileg biztosított hatáskörén nem változtathat. A vádlott az esküdtbíróági eljárásban épp úgy, mint a rendes bírói eljárásban alaptalan, egyenesen légből kapott kifogásokat is emelhet, s valamint a rendes bírói, úgy az esküdtzéki eljárásban sem tiltható el a kifogásnak emelésétől azon az alapon, hogy a kifogást a bizonyítási eljárás adatai nem támogatják. A vádlott a kifogást megteheti, mert erre joga van, az illetékes bíró határoz a kifogás fölött s bizonyára elveti, ha alaptalannak találja; az illetékes bíró pedig esküdtzéki eljárásban, ha a kifogás ténykérdésre vonatkozik, az esküdt. Ha a rendes bírói eljárásban teljesen alaptalan ténybeli kifogás megtételét a vádlottnak megengedjük, az esküdtzéki eljárásban pedig őt attól eltiltjuk, ezt csak azzal indokolhatjuk, hogy az esküdtteket a kifogás alaptalanságának felismerésére képteleneknek tartjuk, de ezt nem mondhatjuk, mert a törvény azért fogadta el az esküdtzéki intézményt, mert az esküdtteket a bűnösség kérdéseinek megoldására képeseknek ismerte el. De általában, s eltekintve attól, hogy a törvény ily feltételezésnek lehetőségét kizárja, nincs észszerű ok annak feltételezésére, hogy tizenkét józan eszű, becsületes és lelkiismeretes polgár felül a védelemnek s megállapít oly tény, a mely az előttük lefolyt bizonyítási eljárás eredményei szerint valótlan.

A beszámítást kizáró okra irányuló kérdésnek feltevése tehát nem tagadható meg azon az alapon, hogy a bizonyítási eljárás arra ténybeli adatot nem szolgáltatott. Mert ez ellenkezik az esküdtzéki intézménnyel és sérti az esküdttek hatáskörét.

II. Minden modern BP.-nak ez az álláspontja. Az osztrák BP. 319. §-a szerint az ilyen kérdést fel kell tenni: «so ist.. eine dieser Behauptung entsprechende Frage zu stellen». Az idézett törvényszakasz bevezető szavaiból: «Ist behauptet worden, dass» stb. az osztrák semmitőszék egyes esetekben legalább úgy határozott, hogy ha a tárgyalás során ily okra hivatkozás nem történt: «Wenn die Behauptung eines die

* Lásd a Curianak lapunk jelen számának mellékletén 688. sz. a. közölt határozatát.

Strafbarkeit ausschliessenden Zustandes in der Verhandlung nicht vorgekommen ist», a bíróság a kérdés feltevését elutasíthatja.

De a tételes törvény szövegére támaszkodó ezen felfogás, mely különben sem mondja azt, hogy a kérdés feltevése elutasítható, ha arra bizonyítási eljárás ténybeli adatot nem szolgáltatott, hanem ennél sokkal kevesebbet, a magyar törvény szerint meg nem áll, mert a mi törvényünk másképp van szövegezve s mert az osztr. BP. a magyar BP. 361. §-ának megfelelő §-t nem tartalmaz.

A német BP. 295. §-a szerint az ily okra irányuló kérdést a felek indítványára «fel kell tenni» s a kérdés feltevése csak jogi okokból «aus Rechtsgründen» utasítható el, tehát azon az alapon, hogy a bizonyítási eljárás arra adatot nem szolgáltatott, vagy, hogy a felek a tárgyalás alatt az okot nem érvényesítették, a kérdésnek feltevését elutasítani nem lehet. A javaslatnak indokolása — amelyet a magyar javaslat szerzői majdnem szóról-szóra átvettek — szerint u. i. «a bíróságnak feladata, hogy a kérdésfeltevés által az ügy eldöntésénél közreműködjék, magálan foglalja a jogot is, hogy a bíróság a felek állításainak jelentőségét (Erheblichkeit) mérlegelheti. Ennek a mérlegelésnek azonban a jogkérdések köréből kilépni nem szabad s az csak a törvény alkalmazás szempontjából foghat helyt. Ha a bíróság mérlegelésében arra is terjeszkednék ki, vajon a kérdésfeltevés alá bocsátott állítások elegendő ténybeli alappal bírnak, ez által az esküdtek hatáskörébe nyulna. A kérdésfeltevés elutasítása által kizárná az esküdtek határozatát, míg a kérdésfeltevéssel praeventivumot alkotna az állítás ténybeli jogosultsága mellett». S ez az utóbbi következmény igen természetes. Mert, ha a bíróság a ténybeli alappal nem bíró kérdésnek feltevését elutasítja, a kérdésnek feltevése már utalást foglal magában arra, hogy a bíróság a kérdésben foglalt állítást alaposnak ismerte el.

Igen tanulságos a francia Code d'Instr. criminelle története. Az 1808. évi (nov. 17.) törvény 339. §-a így volt szövegezve: «Ha a vádlott a törvény által elismert, a büntethetőséget kizáró (vagy enyhítő) okra irányuló kérdést indítványozott, a kérdés ekként teendő fel»: («Lorsque l'accusé aura proposé pour excuse un fait, admis comme tel par la loi, la question sera ainsi posée»). A francia semmitőszék a törvényt ismételten úgy értelmezte, hogy a kérdés feltevése elutasítandó azon az alapon, hogy a fő tárgyalás az érvényesíteni kívánt okra ténybeli adatokat nem szolgáltatott. Az esküdtszéki intézménnyel ellentétben álló ennek a gyakorlatnak megszüntetése érdekében az 1832. évi (ápril 28.) szövegezésben a 339. §-a akként szövegeztetett, hogy a kérdéses esetben «az elnök semmiség terhe alatt tartozik a kérdést feltenni ekként»: («Lorsque... le président devra, à peine de nullité, poser la question»), s azóta sem az irodalomban, sem a gyakorlatban nem kétséges többé, hogy a vádlott részéről indítványozott kérdést feltétlenül fel kell tenni, pusztán azért, mert vádlott a kérdésnek feltevését indítványozta, akkor is, ha a fő tárgyalás arra legcsekélyebb adatot sem szolgáltatott. (V. ö. Legeraverend, Carnot, Bourignon, Cubain, Hélie műveit.) Az olasz 1859. évi BP. 495. §-a külön-külön intézkedést tartalmazott a büntethetőséget enyhítő és kizáró okokra. Amazokra vonatkozó intézkedés szerint: «Ha a vádlott a törvény által ilyennek elismert, a büntethetőséget enyhítő okra hivatkozott s arra vonatkozó kérdésnek feltevését kéri, az elnök a kérdést felteszi s azt ekként szövegezi» stb. Az utóbbiakra vonatkozó intézkedés szerint: «az elnök nem tesz fel külön kérdést, de köteles figyelmeztetni az esküdteket, hogy, ha az okot valóban találják, a főkérdésre nemmel kell felelniök. A bírói gyakorlat kivételes esetektől eltekintve, a törvényt mindig úgy értelmezte, hogy a kérdésnek feltevését megtagadni soha nem szabad. Egyedül a milanoi semmitőszék foglalt el egyideig eltérő álláspontot, akként érvelvén, hogy az esküdtek határoznak ugyan a bizonyítási eljárásban

felmerült tények fölött, de annak megítélése, hogy a bizonyítási eljárás során mely tények nyertek annyira megállapítást, hogy kérdésfeltevés tárgyát képezhetik, a bíróságnak hatáskörébe tartozik.

Az 1874. évi novella módosítása szerint az olasz BP. 494. §-ának erre vonatkozó intézkedését: «Ugyancsak az elnök kötelessége feltenni a beszámítást kizáró okokra vonatkozó kérdést, valahányszor a védelem ily okot érvényesít, vagy a fő tárgyalás arra alapot szolgáltat» a semmitőszék állandóan s következetesen így értelmezi s következetesen megsemmisíti a határozatokat, amelyek a védelem által indítványozott kérdésnek feltevését azon az alapon utasítja el, hogy a fő tárgyalás a kérdés feltevését támogató adatokat nem szolgáltatott. A semmitőszéki határozatokban utalás történik arra, hogy a kérdés feltevésének elutasítása az egyéni szabadság s a védelem szabadságának veszélyeztetése; az esküdtszéki intézmény alapelveinek felforgatása és megsértése, mert a beszámítást kizáró ok fen vagy fen nem forgásának egyedüli s kizárólagos bírái az esküdtek.

III. Az itt képviselt felfogás megfelel végül a magyar BP. rendelkezéseinek, amelyeknek eltérő értelmezését a törvény szövegezése egyenesen kizárja. A 358. §. szerint a beszámíthatóságot kizáró okokra (a főkérdésbe vagy külön kérdésbe foglalással) a kérdés felteendő, ha: a) azokat a felek érvényesítették; vagy b) jelenségeiket a bíróságnak vagy az esküdtszéknek valamelyik tagja felhozta. Mihelyt tehát a fél az okot érvényesíti, a kérdést fel kell tenni s azt elutasítani, a kérdés feltevését bármely más egyéb feltételtől függővé tenni nem szabad, mert azt, hogy a fél az okot érvényesítette, a törvény elegendőnek nyilvánítja arra, hogy a kérdés feltevése kötelezővé legyen. Ahhoz pedig azt hiszem kétség sem fér, hogy nem képzelhető az oknak erősebb érvényesítése, mint az, hogy a fél a kérdés feltevését indítványozta. Nem üthető el jogától a fél s a megítélés nem vonható el az esküdtektől azon az alapon, hogy a fél csak az indítvány előterjesztésével érvényesíti a beszámíthatóságot kizáró okot s arra a tárgyalás során nem hivatkozott, vagy éppen azon az alapon, hogy a tárgyalás arra tényleges adatot nem szolgáltatott. Mert a törvény az ok érvényesítésének ily megszorítását nem tartalmazza s mert a jognak érvényesítését a törvényben el nem ismert feltételtől függővé tenni nem szabad. De ha a 358. §-hoz férhetne is, a mint hogy nem férhet kétség, minden kétséget eloszlat a 361. §., a mely a kérdés feltevésének elutasítását megengedi. E szakasz kimerítő rendelkezéssel határozza meg, hogy az elutasításnak mikor lehet helye s kimondja, hogy a kérdésnek feltevése csak a törvényből meritett ok alapján utasítható el. Tehát mindig csak jogi és sohasem ténybeli okokból. Ilyen jogi ok a miniszteri indokokban felhozott példa, ha az erőszakos nemi közöszlészsel vádolt jogos védelemre hivatkozna, vagy ha a vádlott vagyonának közvetlen veszélyeztetésére alapítaná az érvényesíteni kívánt végszükséget. Abból az okból tehát, hogy a fő tárgyalás az érvényesíteni kívánt okra nézve ténybeli adatokat nem szolgáltatott, mert ez nem törvényből meritett ok, a kérdésnek feltevését elutasítani nem lehet.

IV. A beszámíthatóságot kizáró okokra elmondottak azokra az okokra is állanak, a melyek az anyagi büntető-törvényeknek külön rendelkezései értelmében a büntethetőséget megszüntetik vagy enyhébb büntetési tételnek alkalmazását vonják maguk után. Mert a BP. 359. §-a szerint ily okokra nézve külön kérdést kell feltenni, külön kérdésnek feltevése pedig a 361. §. szerint csak törvényből meritett ok alapján utasítható el. Külön-külön kérdéssel érvényesíthető ily okok, p. o. az önkéntes elállás vagy tevékeny bűnbánat kísérlet esetében; a Btk. 136. és 137. §-ának esete felség-sértés, a Btk. 151. §-a hűtlenség esetében, a 142. §. eseteinek kivételével, mert ezekre az esetekre a szövetség büntet-lensége ki nem terjed. Ha tehát a 142. §-ban meghatározott

hütlenség elkövetésére létrejött szövetség képezi a vád tárgyát s vádlott ez ellen indítványozza a 151. §-ban meghatározott okra vonatkozó kérdésnek feltevését, a kérdés feltevése a BP. 361. §-ában elutasítandó. Ilyen ok továbbá a 160. §. lázadás; a 224. és 225. §. hamis tanuzás; a 240. §. erőszakos nemi közösülés, szemérem elleni erőszak és megfertőztetés; a 281. §. szándékos emberölés; a 307. §. halált okozott súlyos testi sértés; a 427. §. gyújtogatás esetében.

S végül még egy megjegyzés. Az esküdtszéki intézmény hazánkban lényegileg új intézmény. Belértéke iránt eltérők lehetnek, — a mint hogy tényleg még mindig eltérők is — a nézetek. A korszakot alkotó ujtás eredményei elé aggodalommal vagy bizalommal lehet tekinteni. De ezek mellékes szempontok. Az irányadó szempont a törvény rendelkezése. Mint minden egyébben, úgy a bírói s esküdti hatáskör körvonalainak meghatározásában is.

A bíróságnak meg kell adni, ami a bíróságé, de az esküdteknek is, ami az esküdteké. Suum cuique.

Dr. Heil Fausztin,
kir. közig. bíró.

A koronaügyészi hivatal.*

A bűnvádi perrendtartás hatályának már első heteiben a legérdekesebb kérdések egyike merült fel a gyakorlatban és keltett vitát az irodalomban.

A koronaügyész uré az érdem, hogy hivatalának a perrendtartásban egységes formulával meg nem határozott ügyköre eszmecsere tárgya lett.

Ő in concreto csak *egy* kérdést vetett ugyan fel: azt, hogy van-e joga a semmiségi panaszt visszavonni? De világos, hogy e kérdés értelme az: van-e joga a koronaügyésznek *a váddal rendelkezni*? Így tehát szükséges lett a dolog alapjainak megvitatása.

A koronaügyésznek több irodalmi felszólalásban (Ügyvédek Lapja folyó évi 12-ik és 20-ik szám) kifejezett nézete az, hogy ő nem más, mint a vád képviselője a kir. Curriánál; hogy tehát igénybeveheti a váddal való rendelkezés jogát oly értelemben, hogy a semmiségi panasznak általa történt visszavonása, ha csupán a közvádló használt semmiségi panaszt elvonja az ügyet a további érdemleges elintézésről.

E felfogás szerint a semmiségi panasz e visszavonása nem egyéb, mint a BP. 38. §-ában körülírt vádelejtési jog gyakorlása, s valamint a vád elejtése az alsó fokon az eljárás megszüntetését vonja maga után (BP. 128. §. 264. §. 5. pont, 323. §.), a felebbezés visszavonása pedig a felebbviteli fokon a felülvizsgálat abbanmaradását eredményezi (BP. 394. §. 5 bekezdés, 553. §.): úgy a semmiségi panasznak a curiai ügyész által visszavonása folytán az ügy abba az állapotba jut vissza, amelyben a semmiségi panasz használata előtt volt.

Az ellenkező nézet abból indul ki, hogy a kir. ügyészség hatósági köre azon jurisdictio szerint irányul, amely mellett ügködik; a váddal tehát csak oly bíróság előtt rendelkezhetik, amely a vád elintézésére hivatva van. Minthogy pedig a kir. Curia nem ítélőbíróság, vagyis nem tesz jogot «inter partes»: a kir. Curia melletti ügyészség nem rendelkezhetik a váddal s a vád érdemére nézve tett bármily kijelentése sem akadályozhatja a kir. Curiaat abban, hogy az előtte levő jogkérdésben «igazítólág» határozzon.

Nincs törvényünk, mely a vitát tüzetesen eldöntené. A törvényt magyarázat rendes eszközeihez kell tehát folyamodnunk.

A koronaügyész ur azt tartja ugyan, hogy ha a BP. nem, egyéb tételes törvényhozásunk teljesen megoldja a kérdést, úgy hogy nincs szükség semmi hermeneutikára. Hivatkozik — a BP.-nak egyes helyén kívül — az 1871: XXXIII. tcz.-re,

mely a kir. ügyészség functionariusai között a koronaügyészt is említi és az 1891: XVII. tcz.-re, mely a szervezeti nomenclaturát állapítván meg, az «ügyészség» kitétele alatt a koronaügyészséget is érti.

E megoldás aligha kielégítő.

A szervezeti törvény, ha kifejezetten másképp nem rendelkezik, csak az eljárásra hivatott szervezet *keretét* határozza meg; e keret tartalmát, a jurisdictiót, az eljárási szabályok hivatvák megállapítani. Így vagyunk az 1871: XXXIII. törvénycikkkel is. Az ügyészi szervezetnek azt a részét, melynek az akkori eljárásban azonnali életbelépését contemplálta, egész részletességgel definiálta (17., 26., 27. §§.), ezekről tehát — műnyelven szólva — ex instituto intézkedett. Nem így a koronaügyészségről. E hivatal hatáskörének megállapítását kifejezetten, az alkotandó eljárási törvényeknek tartotta fen (28. §.). Vagyis a koronaügyésztől éppen nem ex instituto, hanem oly mellékesen rendelkezett, hogy hivatalát nemcsak a büntető, hanem az alkotandó polgári eljárással is kapcsolatba hozta, világos jelölül annak, hogy 1871-ben a törvényhozás még azt sem tudta, nem fog-e a koronaügyésznek a polgári perben is hatáskört juttatni.

Azt hiszem, már az eddigiek is arra intenek bennünket, hogy kérdésünk megoldásánál ne támaszkodjunk kizárólag a szervezeti törvényre és annak egy *alaki* rendelkezéséből ne következtessünk a koronaügyészi hivatal *tartalmára*.

De még a szervezeti törvény sem támogatja az ellenkező álláspontot.

Téves ugyanis az a feltevés, hogy az 1871: XXXIII. tcz. kizárólag *a vádat* tenné a kir. ügyészség feladatává. Nem áll ez a törvénynek sem szavai, sem értelme szerint. Nem is szólva a kir. ügyészség hatáskörébe utalt és a váddal mi kapcsolatban sem álló végrehajtási teendőkről, a törvény nem a vádat, hanem «az állam közérdekei»-nek képviselőjét mondja az ügyészség funkciójának. Hogy pedig e kitétel alatt nem lehet egyedül a vádat értenünk; hogy «állami közérdek» és «vád» nem azonos fogalmak, ezt talán bizonyítanom nem kell. Kitűnik ez többek között abból, hogy a vádlott javára való felebbezés — e kizárólag védelmi feladat — szintén a közvádló hatáskörébe van utalva.

Nem irányozhat bennünket tehát a szervezeti törvénynek alaki osztályozása, még kevésbé az 1891-iki törvénynek nomenclaturai intézkedése. Hisz bizonyos tágabb értelemben lehet a koronaügyészt is az ügyészség keretében említeni; de e kategorizálás csak azt jelenti, hogy minden büntetőbíróság mellett, tehát a kir. Curia mellett is, vannak közegek, amelyek ott az állam «közérdekei»-re ügyelnek s ezek ügyészeknek neveztetnek. De hiba volna a dolog lényegét a névben keresni. Minden attól függ: *milyen állami közérdek az, mely a koronaügyész gondjaira van bízva?*

Erre a kérdésre kell tehát válaszolnunk.

Ha megérdemelnök azt a szemrehányást, hogy mi a magyar intézményt praëconciált külföldi elméletek szerint akarjuk értelmezni, akkor könnyű szerrel tushetnénk e kérdésen. Egyszerűen átvennők a francia phraseológiából azt a mondást, hogy a koronaügyész «a jog őre», — és hallgatóimra bízhatnám, hogy keressék e mondás értelmét. De mi nem külföldieskedünk; nem érhetjük be tehát az ilyen körülírással, mely nem definitio, mert a jog fölötti örködés a bűnvádi eljárásban tevékeny minden közegnek kötelessége (BP. 9. §.) s így ez a meghatározás nem különbözteti meg a koronaügyészt pl. a bírótól sem.

Nézetem szerint csak úgy juthatunk kielégítő eredményre, ha a koronaügyészi hivatal természetét a curiai törvénykezés természetéből vezetjük le; mert már említém azt a kétségtelen szabályt, hogy az ügyészség hatáskörét az a jurisdictio határozza meg, amely mellett ügködik.

A semmitőszéki jurisdictio kiválóan államjogi feladat: felügyelet arra, hogy a bíróságok határozataiban *jogi tévedés*

* Részlet Tarnai János jogászegyleti előadásából.

ne forduljon elő. Ha erre nézve kétség merül fel, a jogállam nem nyugodhatik addig, míg egy olyan forum, melynek jogismerete és tekintélye kifogáson felül áll, ki nem jelenti, hogy a jog alkalmazásában nem történt hiba.

Arról, hogy az ítéletnek ténymegállapításai felülvizsgálandók-e vagy nem, mindig sokat vitatkoztak és vitatkoznak ma is. Vannak törvényhozások, melyek a ténykérdést kétszer vizsgálják felül; vannak olyanok, amelyek csak egy foku felebbezést engednek meg; mások egészen kizárják a felebbezést. Ezt a kérdést lehet czélszerűségi szempontból elintézni.

De arra nézve, hogy a nem felebbezhető ítéletet a jogi tévedés szempontjából felül kell vizsgálatni, nincs nézeteltérés. Ez a felülvizsgálat nem a felek érdekében történik, még az államnak, mint félnek érdekében sem. A rómaiak óta elfogadott szabály, hogy felebbezés nélkül is megsemmítésnek van helye, midőn az ítélet contra sacras constitutiones rendelkezik; nem azért, mert de jure litigatoris ítélt rosszul, hanem azért, mert de jure constitutionis rendelkezett hibásan. (LI. §. 2. D. Quæ sententie sine appellatione rescindantur 49.8.)

A jogi tévedésnek ez a kiigazítása kizárólag közjogi érdek. A semmitőszék tehát nem ítélő, hanem — a 43-iki törvényhozás kifejezését használva — «igazító» szék (cour régulatrice). Döntéséhez fűződhetnek — és többnyire fűződnek is — magánérdekek, de maga az intézmény nem erre a célra van alkotva.

A BP. is ilyen bírósággá tette a kir. Curiát; ezt minden kétséget kizárólag be lehet bizonyítani a törvényből.

Különösen két tétel jön itt tekintetbe. Az egyik az, hogy a kir. Curia az alsóbíróság ténymegállapításaihoz van kötve (437. §.); a másik, kapcsolatos rendelkezés az, hogy a Curián nincs helye bizonyításfelvételnek (436. §.).

Mind a két szabály törvényünk felebbezési rendszerének szükséges folyamánya. A felebbezés ugyanis egyfoku; az érdemben nem felebbezhető érdemleges határozat ellen rendkívüli perorvoslatnak van helye: semmiségi panasznak. A bünvád sorsa, a per érdeme, tehát a kir. Curián kívül dől el, neki csak cassatorius hatásköre van, amin mitsem változtat az a czélszerűségi intézkedés, hogy oly esetben, midőn a hibás törvényalkalmazás rectificatioja a tényállás érintés nélkül lehetséges, maga a kir. Curia tesz a megsemmisített ítélet helyébe a törvénynek megfelelőt (BP. 437. §. 3. bekezdés).

A kir. Curián nincs helye bizonyításfelvételnek. Ebben találok én a kulcsot ama kérdés megoldásához, hogy a kir. Curián a vádigény döntetik-e el és hogy az ott megjelenő jogkereső *processualis értelemben* «fél»-nek tekinthető-e?

A vádrendszer értelmében, melyen törvényünk alapszik, «fél» az, aki részt vesz a bizonyítékok előállításában. Az olyan közreműködő, aki a bizonyításfelvételbe nem foly be, *processualis értelemben* félnek nem tekinthető. Ilyen helyzetben van a terhelt az inquisitorius eljárásban, de ő ott nem is «fél», hanem, a járatos kifejezés szerint, «objectum». Ha tehát a kir. Curián bizonyítás nem vétetik fel, világos, hogy a koronaügyésznek az a nézete, hogy ő ott ügyfél, ellenkezik a kir. Curia törvényes funkciójának természetével, amelyből egyedül meritheti tartalmát a koronaügyési hivatal. A koronaügyész tehát már e szempontból sem lehet egyéb, mint a kir. Curián megóvandó közjogi érdekek előmozdítója.

Támogatja felfogásunkat a kir. Curia előtti eljárás szerkezete is, mely nem vádrendszerű. Az ellennézetten levőknek egy része még ezt is kétségbe vonja ugyan. Ugy érvelnek, hogy mivel a kir. Curia is rendelhet védőt, és mert a hallgatásra kárhóztatott vádlott védője, kinek jelenléte nem szükséges, felszólalhat: a kir. Curia eljárásában is a vádrendszer uralkodik.

Azt hiszem, hogy ez az okoskodás ellentétben van a vádrendszer alapelveivel.

A vádrendszernek legelső követelménye, hogy a vádlóval szükségképpen és nemcsak facultative szemben áll a védelem. Törhetetlen szabályul állítja fel ezt a BP. is, kimondván, hogy a vádlott jelenléte nélkül főtárgyalást tartani nem lehet (302. §.) és e szabály keresztülvitelében törvényünk oly következetes, hogy annak a kedvéért találta fel a közzéadói intézményt. Ha egy ilyen törvény azt rendeli, hogy a kir. Curia előtti tárgyalásra csak a koronaügyész jelenléte kötelező, akkor a legvilágosabb concludentiával jelzi, hogy ott nem a vád talál elintéztést és hogy a koronaügyészt nem tekinti vádlónak.

Ez a perrendtartás álláspontja. Ezt kellene követnünk még akkor is, ha ellenmondás léteznék a régi (szervezeti) és az új törvény között. De nézetem szerint ily ellenmondás nincs is. Semmi kétségem az iránt, hogy a törvényhozás már a szervezeti törvény alkotásakor úgy kontemplálta a curiai törvénykezést, amint azt a BP. megvalósította, s hogy a koronaügyésznek bűnügyekben lényegileg azt a hatáskört akarta juttatni, amelyet mi vitatunk. Ezt kívánom most bizonyítani.

Legczélszerűbb lesz az adott esetről maradnunk: miképpen áll a koronaügyész elállási joga a szervezeti törvény szempontjából?

Egyenes választ természetesen itt sem találunk. De mint-hogy a vád visszavonása — amint láttuk — nem egyéb, mint a vádjog gyakorlása, kérdésünkre teljesen kielégítő választ nyerünk, ha azt vizsgáljuk, hogy kit ruház fel e törvény a vád gyakorlásának jogával, a büntető keresetjoggal.

Ezek között van-e a koronaügyész?

Hogy a kir. Curia előtt vádat emelhesse, fogalmilag ki van zárva, mert hisz láttuk, hogy a kir. Curia nem ítélő bíróság; ott tehát váddal fellépni egyáltalában nem lehet.

Az is ki van zárva, hogy a koronaügyész valamely alsófokon mint vádló léphessen fel. Ilyen jogot csak a törvény adhat s az 1871: XXXIII. tcz. (5., 26. §§. b) pont) meg is jelöli azokat, akik ott akár személyesen ügyködhetnek, akár vádutasítást adhatnak. Ezek között a koronaügyész nem fordul elő. A szervezeti törvény a koronaügyésznek csak egy közvádloói teendőjét ismeri: a fegyelmet. Vagyis: a koronaügyész a kir. Curián e forum jurisdictiójánál fogva, a többi bíróságoknál pedig a törvény kizáró intézkedése folytán közvádloói teendőkkkel felruházva nincs.

És ebből önként folyik a consequentia.

Ha a koronaügyész maga nem emelhet vádat, miként a főügyész, sem vádemelésre nem utasíthat, miként a miniszter és a főügyész: hogyan vehetné igénybe a váddal való negatív rendelkezés jogát? Ejus est nolle, cujus est velle. Aki nem rendelheti el a legkisebb nyomozati cselekményt, aki egy csendőrt sem hozhat mozgásba, aki egy tanu kihallgatásáról sem mondhat le, akinek — egy szóval — a vád emelése és elejtése tekintetében egy szemernyi rendelkezési jogot sem ad a szervezeti törvény, annak nem lehet joga az ügynek végső elintéztését a kir. Curiától elvonni. Ezt csak az teheti, aki a büntető keresettel rendelkezhetik, a bűnügy gazdája, a dominus litis.

Törvényünknek ezekben nyilvánuló alapelvei mellett lehet-e — miként tisztelt ellenfeleink teszik — arra hivatkozni, hogy a BP. 436. §-a egy mellékes intézkedés alkalmából «fél»-nek nevezi a koronaügyészt?

Minden törvényben előfordul, hogy egy-egy különben technikus kifejezést általánosabb értelemben vesz. Milyen eredményre jutnánk pl., ha a Btk. 308. §-ában előforduló ezt a szót: «részt vesz», technice a részesség fejezetéből értelmeznők!

Pedig éppen a «fél» kifejezéssel ugyyszólván játszik a bünvádi perrendtartás. Félnek nevezi azt a személyt, akit a 13. §-ban világosan megkülönböztet a felektől: a magánfelet. Feleknek nevezi a 358. §-ban mindazokat, akiknek előadásá-

ből jelenség merülhet fel arra nézve, hogy a vádlott beszámíthatatlan; ilyen »fél« pedig sok van, pl. a tanu, az elmeorvos. (V. ö. *Sánta Elemér* cikkét BJT. 41. k. 68. s. köv. 11.)

Sarkalatos magyarázati szabályokat sértenénk, ha a törvénynek ily mellékes nyilatkozataiból oly következtetést vonnánk le, mely a törvény alapelveivel ellentézik.

Még kevésbé győz meg bennünket tisztelt ellenfeleinknek a BP. 430. §-ára fektetett érvelése.

A törvény itt tudvalevőleg azt rendeli, hogy a felebezési eljárásnak bizonyos általános szabályai a semmiségi panaszra is »megfelelően« alkalmazandók.

Én azt hiszem, hogy e korlátozó kitétel: »megfelelően«, egyenesen ellenük szól. Mert ha a törvény azt akarta volna, hogy a koronaügyész teendője azonos legyen a főügyész teendőjével, akkor nem »megfelelően«, hanem egyszerűen alkalmazta volna reá a főügyészről rendelkező szabályokat.

Látható mindezekből, hogy a semmitörvénnyel szembeni hatáskörének azon értelmezése, amelylyel a koronaügyész dolgozataiban találkozunk, sem tételes törvényeinkben, sem eljárásunk szellemében nem talál támogatásra. A koronaügyész beéri a tárggyal tüzetesen nem foglalkozó egyes törvényhelyek grammatikai magyarázatával; mi a törvényratiójából, törvényhozásunk egészéből iparkodunk megállapítani véleményünket.

Ha nézetünk ellenében az hozatnék fel, hogy az megbontja az ügyészi szervezet egységét, úgy erre könnyen válaszolhatunk. Ha ez az egység megbontatik, úgy azt nem mi teszszük, hanem a törvény. De a helyesen felfogott egység nincs is megbontva. Ennek az egységnek a jelentése az, hogy az állam közérdekei feletti rendelkezés a közjogilag felelős kormány kezében összpontosul. Minthogy azonban a fenálló közigazgatási szervezetben maga a miniszter nem ügyködik a bíróságok előtt, amaz érdekek minősége szerint különböző közegek állanak rendelkezésére: a vád érvényesítésére a főügyészek és az ügyészek, a helyes és egységes törvényalkalmazáshoz fűződő legmagasabb állami érdekek megóvására a koronaügyész. Az utóbbi is megbízottja a miniszternek. Az egység nem abban áll, hogy a koronaügyész is a vádközegek sorában foglal helyet, hanem abban, hogy ő is a miniszternek van alárendelve.

A hitelező posíciója a polgári törvénykönyv tervezetében.

Magyarország ma még — s előreláthatólag hosszú ideig még — *fogyasztó ország*; a fogyasztó pedig született *adós* mert az esetek túlnyomó többségében a fogyasztó az, aki adós marad. Ennélfogva oly magánjog, mely a hitelező érdekét pl. a római jog kiméletlenségével juttatná érvényre, Magyarországot egyszerűen kisajátítaná a külföld számára. Jelentékeny gazdasági érdek szól tehát a mellett, hogy a jövő joga az adóssal kiméletesen bánjék; de nem kevésbé jelentékeny érdek szól a mellett, hogy ez a kimélet ne fajuljon annyira, hogy a hitelezőt jogos követelése behajtásában egy percig is gátolja: mert ha van valami, amit a kodextól joggal elvárhatunk, úgy ez a jóhiszemű hitelező helyzetének jelentékeny könnyítése.

Hogy e két ellentétes érdeket mint egyeztetési össze a Tervezet, annak vizsgálata lesz e fejtegetés tárgya.

A negyedik rész harmadik címének negyedik fejezete ezt a felírást viseli: »A nem-telejesítés következményei«. A fejezet élére ez a rendelkezés van állítva (1162. §.):

»Az adós felelős, ha kötelezettségét vétken — szándékosan vagy gondatlanságból — nem teljesíti.« A felelősség tehát a vétkességi alapelvre van fektetve. Ezzel correspondeál a »tiltott cselekmények« fejezetének kiinduló pontját képező ez a rendelkezés (1077. §.):

»Aki másnak a jog által védett valamely érdekét jogellenesen és vétkesen — szándékosan vagy gondatlanságból — megsérti, a sértettnek ebből eredő kárát megtéríteni tartozik.«

A szerződés nem-telejesítése tekintetében az adós bebizonyíthatja, hogy a szolgáltatást oly körülmény tette lehetetlenné, amelyért nem felelős (1178. §.). A szerződésen kívüli kártételnél a vétkesség a kereseti alaphoz tartozik, tehát a károsult által bizonyítandó (argumentum az idézet, 1077. §-ból).

Az elvek egyensúlyát nézve tehát, az az impressiót hogy a Tervezet az észjogi törvénykönyvek (code civil, osztr. polg. törvénykönyv, stb.) alapján áll s a szerződéses felelősséget súlyosabbá teszi a szerződésen kívülinél, amennyiben amannál az adósnak kell majd exculpálnia, emennél ellenben a hitelezőnek a vétkességet bizonyítania.

Ha azonban a Tervezet egészét vesszük vizsgálat alá a két intézménykör viszonya némileg más színben tűnik fel. A véletlenül vagy másnak vétkessége által okozott kárért való felelősséget ugyanis — szerződésen kívül — a Tervezet a lehető legszélesebb mederben ismeri el. Kártérítésre köteles vétkesség fenforgása nélkül is: a) ki valamely, az 1077. §-ba ütköző* cselekmény által másnak halálát okozta, testi épségét vagy egészségét sértette, vagy valamely dolgát megsemmisítette vagy megrongálta (1778. §.); b) épület tulajdonosa, vagy az, aki azt sajátjaként birtokolja, valamint az, aki az épület fentartását szerződésileg átvállalta, felelős az annak összeomlásából vagy egyes részének lehullásából másra háruló kárért, ha az összeomlás vagy lehullás építési hiba vagy a fentartás hiányossága miatt következett be (1779. §.); c) aki robbanó anyagokat tart készletben, vis major esetét kivéve (1781. §. 2. bek.); d) aki önállóan ipart folytat (1782. §.); e) aki természeténél fogva különösen veszélyes ipart üz, erőhatalom esetét kivéve (1783. §.); f) a helyiség birtokosa de posito vel suspenso (1786., 1787. §§.); g) caupo, stabularius (1788. §.); h) a munkaadó alkalmazottai vétke cselekményeiért (1789., 1790. §§.); i) az egyesület az igazgatóság vagy az igazgatóság valamely tagja által ügykörének ellátásában okozott kárért (43. §.).

E felsorolás azt mutatja, hogy valójában a Tervezet a causalitás alapján áll; csak hogy nem az abstract causalitás alapján, hanem azon, amely a causalis nexus egy bizonyos konkrét nyilvánulásától teszi függővé a felelősség beálltát. Csak amikor ily konkrét ténybeli összefüggés a felelősség megállapítására nem kínálkozik, teszi általános subsidiarius szabálylyá a vétkességből való felelősséget.

A szerződés nem-telejesítéséből folyó kártérítési felelősségnél azonban megfordított irányban halad a Tervezet: aggódó óvatossággal tesz csak concessiót a causalitási elvnek s nyomatékkal emeli ki (1166. §.), hogy »véletlen kárért az adós egyébként csak annyiban felelős, amennyiben a kárvesztést szerződés által magára vállalta, vagy a törvény különös rendeleténél fogva viseli«. Ezek a concessiók a következők: a) törvényes képviselőjének és a kötelezettség teljesítésénél használt személyeknek vétkességéért az adós ép oly terjedelemben felelős, mint saját vétkességéért (1164. §. 1. bek.), ha az adós jogosulatlanul használt a teljesítésnél más személyt, a véletlen kárért is felelős, amely a szolgáltatás tárgyát enélkül nem érte volna** (u. o. 2. bek.); b) aki

* Nem egészen pontos szövegezés: mert az 1077. §-ba csak az ütközik, ami az egész 1077. §. ellenére van; ennek ellenére pedig csak a saját vétkesség okozta sértő cselekmény van. Mig itt éppen arról beszélünk, hogy a sértés objectiv tényálladéka a sértő vétkessége nélkül állt elő. Talán így: Aki... nem vonható, az mindazonáltal, ha jogellenes cselekmény által másnak halálát okozta, stb.

** Szövegezési hiba a »szolgáltatás tárgyát ért kár«-ról beszélni; az intézkedés nemcsak dologszolgáltatásra irányuló, hanem minden szerződésnél kíván alkalmaztatni; már pedig, ha a szolgáltatás tárgya nem *dolog*, a hitelezőt érdekesztéség (= kár) érheti anélkül, hogy a

pénzbeli szolgáltatásra kötelezte magát, valamint c) oly szolgáltatásra, mely az ő részéről költségeset tesz szükségessé, fizetőképességéért feltétlenül felelős (1165. §.). Egyébként a hitelező bánja, ha az adós nem teljesít: és pedig úgy akkor, amikor a teljesítés különben lehetséges volna, mint akkor, amikor a lehetetlenülést okozta — vétkességén kívül — az adós.

Nem mondható következetesnek a felelősség ily elrendezése. A fizetéseképtelenség esete a szerződéskötéskor rendszerint előre nem látott és az adós egész vagyoni létét megrendítő csapás, melyre nem lehet azt mondani, hogy az adós, mikor ügyletet köt, e csapás bekövetkezését azon risikók közé kellett hogy számítsa, melyekért mindig helyt kell állni és melyek az ügyletkötéssel rendszerint járnak. Míg ellenben azt, hogy a teljesítést, bár hibáján kívül, esetleg el fogja mulasztani: azt a szerződés megkötésekor, mint igen könnyen beállható eseményt fogja tekinteni, amelyből másra háruló kár megtérítése tőle a forgalom biztossága érdekében megkövetelhető leszen. Figyelembe kell azt is venni, hogy minden némileg fejlett társadalomban, annál inkább a maiban, a követelés vagyon, a tartozás passivum, a hitelezőnek — már az ő hitelezőinek biztonsága végett is — tudnia kell, hogy vagyonának követelésekben elhelyezett része lejáratkor rendelkezésére áll, melyre hacsak az adós egész existenciáját megrendítő események (pl. csőd) közbe nem jönnek, minden bizonynyal számíthat, ha már nem a kötelezett species szolgáltatására, legalább annak az ő érdeke szerint meghatározott értékére; más oldalról az adós vagyonából a lekötőzés pillanatában e lekötőzésnek megfelelő vagyonérték kivált; ha tehát a teljesítési idő eljöttével ez a vagyonérték tényleg is át nem megy a hitelező uralmi körébe, az adós ezzel az értékkel gazdagodott a hitelező rovására. Lehet ugyan, hogy az adóst a teljesítésben oly körülmény akadályozta meg, mely az ő vagyonának is csökkentésével járt, de ha ezért a körülményért a hitelező felelős, az adóst külön szabálytalán védjük meg, ha egy harmadik felelős, forduljon az adós e harmadik ellen, ha pedig senki sem felelős, akkor a becsületes ember nem fogja tűrni, hogy az ő vagyonát ért esemény annak kárára szolgáljon, akivel szemben való kötelezettsége teljesítését feltétlenül ígérte.

Tehát éppen a fizetőképességért való felelősség — bár azt a hazai viszonyok szempontjából feltétlenül szükségesnek tartjuk — még legkevésbé indokolt, más szóval: ha a Tervezet még a fizetőképességért való feltétlen felelősséget is indokoltnak tartja ott, ahol a teljesítés akadályos éppen a fizetéseképtelenség (t. i. pénzzolgáltatásnál és költségekkel járó szolgáltatásnál), annál inkább kell elismerni a feltétlen felelősséget más, kevésbé váratlan és kevésbé az erőhatalom fogalma alá eső akadályainál a teljesítésnek.

Tény mindenesetre az, hogy jelenleg nincs magánjog, mely az adós ezen feltétlen felelősségét általános szabálylá emelné; valamint tény az is, hogy a szerződésen kívüli felelősség súlyosbitása a szerződéssel szemben az újabb kódexek mindegyikében megvan; s bár az a feltétlen felelősség a jog egyéb részeiben több-kevesebb határozottsággal fel is tűnik (pl. a kereskedelmi jogban a vételnél és a váltójogban több helyütt), mindenesetre merész ujtás volna ez álláspont generalizálása. Ám bírálják meg az illetékes körök, hogy gazdasági bajaink nem-e indokolják radikálisabb eszközök alkalmazását, minekünk itt csak az volt a célunk, rámutatni annak a viszonyoknak az idők folyamán bekövetkezett megfordulására, melyben a szerződésből folyó és a szerződésen kívüli felelősség egymáshoz állnak.

(Folyt. köv.)

Dr. Meszlényi Arthur.

szolgáltatás tárgyát, azaz magát a nem-dologszolgáltatást kár (= értékcsökkenés) érne, a kártérítést pedig erre az esetre is ki kell terjeszteni; a „szolgáltatás tárgya” helyébe tehát „hitelező” volna teendő.

Ügyvédeknek közjegyzői jogosítvánnyal való felruházása.

Az ügyvédi kamara által kiküldött reform-bizottság legutóbbi ülésén dr. Nagy Dezső kamarai titkár egy igen érdekes indítványt terjesztett elő, melyet a bizottság beható megvitatás után magáévá tett. Az indítvány így szól:

Tapasztalati tény, hogy a legtöbb perek, kivált a vidéken, abból származnak, hogy a jogügyletek kötésénél, azok keresztülvitelénél, valamint egyéb jogviszonyok létesítésénél az ügyfelek nem járnak el kellő óvatossággal és szakértelemmel.

Megfelelő igazságügyi állapotok létesítése és fentartása céljából nem elegendő a peres viszonyok gyors, olcsó és lehetőleg igazságos ellátásáról gondoskodni vagy erre törekedni, hanem épp oly gondot kell fordítani arra, hogy hasonló vitás és peres viszonyok minél kevesebb számban keletkezessenek. A megelőzési rendszer és politika nemcsak a büntető, hanem a polgári jogszolgáltatás terén is elsőrendű fontossággal bír.

E tekintetben a polgári jogszolgáltatás el van hanyagolva. Ami e részben eddigelé történt, vajmi csekély értékkel bír. A telekkönyvi betétek átalakítása úgy, hogy az a megfelelő tényleges jogviszonyokat tüntesse fel, nem vált be. A közjegyzői intézmény, a hagyatékoknak ingatlanok létében hivatalból való rendezése oly keveset lendítenek a praeventív igazságügyi politika terén, hogy az alig számbavehető.

Ennek oka pedig az, hogy a vidéki szegény népnek nincsen módjában jogügye rendezésénél megfelelő szakértőt venni igénybe.

Ügyvédek központi helyeken vannak nagyobb számmal, járásbírószági székhelyeken már aránylag sokkal kevesebben. Vannak olyanok is, amelyeken ügyvéd nincsen. Közjegyzők még kevesebb helyen vannak és távolabb esnek a jogkereső vidéki felektől. Az illetők tehát fordulnak falujukbeli zugirásokhoz, községi jegyzői irnokokhoz vagy legjobb esetben a községi jegyzőkhöz.

Mindez oly általánossá vált, hogy több megye ilyen jogügyek ellátásáért a községi jegyzők részére szabályrendeletileg díjjegyzéket állapított meg, miáltal egy törvénytelen, de mindenesetre helytelen és veszélyes állapot legalizáltatott.

A községi jegyzők és irnokaik nem bírnak a kellő gyakorlati és elméleti képzettséggel és így mi biztosítékot sem nyújtanak a tekintetben, hogy a rájuk bízott peren kívüli jogügyeket helyesen látják el. Ellenkezőleg, éppen az így létrejött ügyletek képezik a perek és jogi bonyodalmak megalapját. Hogy a perlekedés, mint minden betegség, mily gazdasági és erkölcsi veszélyt rejt magában, különösen a kezemunkájára utalt szegény vidéki népnél, azt felesleges bővebben fejtegetni.

A községi jegyző, midőn magánfelek magánügyeit megbízottként látja el, kilép hivatalos állásának megfelelő és annak essentialis alkotó elemét képező elfogulatlanságából. Egyik fél érdekeinek istápolójává válik, s a dolog természeténél fogva szembe helyezkedik az ellenérdekű féllel.

Az ily magánmegbízás ellátása díjazással járván, oly bensőbb viszonyt teremt a megbízó és megbízott között, amely a hatósági személy állásának természetével nem fér meg, eltekintve attól, hogy hasonló díjazások mindkét részről alkalmul és csatornául szolgálhatnak a megvesztegetéseknek.

A községi jegyző az ily jövedelmet hajtó megbízásokat előbbre teszi, mint hivatalos teendőit, a miért a fizetés így is amugy is kijár, ami a közigazgatás menetének ebben az irányban is nagy hátrányára szolgál.

Szóval mindezek oda vezetnek, hogy szükséges gondoskodni a vidéken oly szakőrökről, kik megfelelő erkölcsi és anyagi felelősség mellett a föld népének jogügyeit ellátják, kik az utóbbiak részére könnyen és olcsón hozzáférhetők. A jogszolgáltatás ezen fontos részét megfelelő qualitasban közelebb kell vinni a néphez.

Ezt úgy vélem elérhetőnek, hogy olyan ügyvédek, kik nem közjegyzői székhelyen telepednek le, a fenforgó szükségletnek képest közhitelességgel és a közjegyzői teendők ellátására való jogosítvánnyal láttatnának el.

Az ily joggal való felruházás a nagyobb központokon kívül eső helyeken is lehetővé tenné az ügyvédre nézve a tisztességes megélhetést, ami ismét az ilyen helyeken való letelepedésre ösztönözne.

A nép megfelelő szakközeget találna közel és olcsón

jogügyeinek helyes ellátására, mi által kevesbednének a perek és megfelelőbb igazságügyi állapotok létesítenének.

A községi jegyzők jogügyleteket tartalmazó okiratok felvételétől és telekkönyvi beadvány szerkesztésétől *eltiltatván*, úgy a községi jegyzők, mint a közigazgatás egy igen veszedelmes függeléküktől szabadulnának meg.

Ennek keresztülvitelére éppen a küszöbön álló közigazgatási reform szolgálna alkalmas pillanatul, amidőn a községi jegyzői hivatal előreláthatólag nagy átalakuláson fog keresztülmenni és több hatósági imperiummal fog felruháztatni, mint a milyennel jelenleg bír, ami még kívánatosabbá teszi, hogy mindenféle, az érdekeltségi viszonyt fentartó magánügyködéstől eltiltassanak.

Végül az ügyvédi közállapotokon is segítve lenne némileg, mert jelentékeny számú ügyvéd jutna megfelelő biztos existenciához az által, hogy a közjegyzői teendők közhitelességgel való ellátására feljogosíttatnék.

Ha az ily ügyvédek kellőképpen fogják fel feladatukat, amin nincsen okunk kételkedni, valósággal áldást hozók lehetnek az illető vidék földnépére.

Felemlitendőnek tartom azt is, hogy egyes ügyvédeknek közjegyzői jogositvánnyal való felruházása nem áll példa nélkül, miután ez az intézmény a német birodalom több országában honos és pedig kellő eredményyel.

Hivatkozhatunk az új bűnvádi perrendtartással létesített ügyészégi megbízottak és közbírók intézményére, amely szerint egyes ügyvédek állami functiót látnak el s e tekintetben közhitelességi joggal is rendelkeznek. Ezekben az intézményekben bizonyos tekintetben megtaláljuk az analógiát.

Indítványozom tehát, hogy mondja ki a bizottság, miszerint *nem közjegyzői székhelyen letelepülő egyes ügyvédek a fenforgó szükséghez képest a közjegyzői teendők ellátására való jogositvánnyal ruháztathassanak fel az igazságügyi kormány által s javasolja a bizottság, hogy az ügyvédi kamara közgyűlése e tárgyban az igazságügyminiszterhez felterjesztést intéljen.*

Ennek az indítványnak kiegészítő részét képezi az a másik, már elfogadott indítvány, hogy a községi jegyzők jogügyleteket tartalmazó okiratok felvételétől és telekkönyvi beadványok szerkesztésétől tiltassanak el.

Különfélék.

— **Zsögöd Benő** ismét két nagy kötettel gazdagította a magyar magánjog irodalmát. «Magánjogi tanulmányok, tervezetek és kisebb dolgozatok, főként az öröklési, kereskedelmi és családi jog köréből» czime a gyűjteménynek, mely felöleli Zsögödnek a szaklapokban megjelent, továbbá némely kéziratban maradt régebbi dolgozatait. Az első kötetet megnyitja az öröklött és szerzett vagyonról írott tanulmány s ennek függeléke: A kiskoruak törvényes örökléséről (összesen 243 oldal). Azután jön két döntvénykritika. Tanulmány a birói zálogjog némely kiterjesztéséről. A lejárát utáni váltókezeségről. A köteles részről. Az örökösödési törvénytervezetről. A bonorum possessióról. Ugyane kötet a következő kereskedelmi jogi dolgozatokat tartalmazza: Kereskedelmi jog és eljárás. A kereskedelmi jognak különválásáról. Könyvbírálat a kereskedelmi jog köréből.

A második kötet tartalma: Kereskedelmi jogunk egy némely alapfogalmához. Törvénytervezet a törvényes örökösödésről. A collatióról. Családfenntartás és az örökjogi javaslat. Az örökjogi törvényjavaslat. Köteles részre jogosultság függési viszonya a törvényes örökösödésre hivatottsághoz. A törvényes örökösödési részbe való betudás beszámítási módja. Az ajándék miatti köteles rész szabályozásához. Törvényjavaslat az öröklési törvény életbeléptetéséről. A családjogot tárgyzó némely intézkedésekről szóló törvénytervezet és indokolása. Telekkönyvön kívüli elbirtoklás.

A közel 1700 oldalra terjedő nagyszabású gyűjtemény megjelenését örömmel üdvözljük. Most, a magánjogi törvénykönyv tervezetének megjelenésekor, igen alkalomszerű volt a Zsögöd dolgozatainak kiadása. A törvénykritikának rendkívül becses forrásmunkául fognak szolgálni e tanulmányok, melyeket a magyar jogászság előbb is igen nagyra becsült. (Politzer Zsigmond kiadása. Ára 28 korona.)

— **A Magyar Jogászegyletben** a koronaügyész hatásköréről tartott vita a tagok legnagyobb érdeklődése mellett folyt le. Az előadás első felét más helyen közöljük. Az előadó után felszólaltak *Hammersberg Jenő* koronaügyész, *Székdics Ferencz* és *Tóth Gerő* curiai bírák és *Katona Béla* koronaügyész-helyettes. Mint értesülünk, még többen kívánnak a kérdéshez hozzászólni.

— **Letartóztatási intézeteink** 1899. évi állapotáról a következő adatok tájékoztatnak. Fegyintézeteink közül legnagyobb befogadási képessége a váci fegyintézetnek van, amelynek hálótérmei 737 fegyencz befogadására alkalmasak, s amely e mellett 227 magánzárkával rendelkezik. Legkisebb fegyintézetünk a nők befogadására szolgáló mária-nosztrai fegyintézet, amelynek 192 magánzárkája van s hálótérmei 291 fegyencz befogadására elegendők. Külön megemlítést érdemel a mintaszerű, panoptikus berendezésű soproni fegyintézet, amelynek közös hálótérmei nincsenek, hanem csupán magánzárkái, számszerint 686, úgy, hogy benne a fegyenczek elkülönítése a törvény rendelkezésének megfelelően, a büntetés minden stádiumában foganatosítható. A progressiv rendszer tökéletes megvalósítására többi fegyintézeteinkben nem nyílik ily kedvező lehetőség; főképpen nagy a hiány magánzárkákban a 600 fegyencz elhelyezésére szolgáló szamosújvári fegyintézetben, ahol mindössze 30 magánzárká van, holott ugyanoda büntetése megkezdésére az 1899. év folyamán 216 fegyencz szállított be, akiknek a büntető törvénykönyv parancsa szerint büntetésük első idejét éjjel és nappal magánelzárásban kellene töltöniök. Összes fegyintézeteinkben 1969 magánzárká van, sőt a fegyház-, börtön- és fogházbüntetés végrehajtására berendezett budapesti gyűjtőfogházban lévő 668 magánzárká beszámításával is csak 2637. E számot kevésnek kell tartanunk, ha meggondoljuk, hogy évenként több mint 2000 egyén ítéltetik fegyházbüntetésre, s ha figyelembe vesszük, hogy a progressiv rendszer megvalósításához kívánt magánzárkákon kívül a fegyelmi büntetések és biztonsági elzárások céljaira is szükséges kellő mennyiségű magánzárká. Az 1899. év folyamán büntetése megkezdése végett legtöbb fegyenczet, számszerint 360-at, a legnagyobb befogadási képességű váci fegyintézetbe szállítottak, utána legtöbbet (346-ot) Lipótvárra, míg Illaván csak 74 fegyencz kezdte meg büntetését.

A pusztán börtönbüntetések végrehajtására rendelt szegedi kerületi börtönbe büntetése megkezdésére az 1899. évben 353 rab szállított, büntetésük kiállása következtében ugyanonnan 184-en szabadultak. Letartóztatási intézeteink közül a legnagyobb forgalmat a budapesti gyűjtőfogház mutatja, ahol 2674-en kezdték meg büntetésüket, s ahonnan 1240-en szabadultak. A három közvetítő intézetbe 236 foglyot szállítottak, míg belőlük feltételes szabadságra bocsátás által 226-an, a büntetés kiállása következtében ketten szabadultak. Négy javító-intézetünkben 462 fiú és 44 leány volt elhelyezve, legtöbbben: számszerint 226-an, Aszódon. Közülük 200 ítélet alapján, 198 a szülő vagy gyám kérelmére, a többi a hatóság vagy rendőrség kérelmére jutott a javító-intézetbe. 150-en már előzőleg büntetve voltak, 328-nak város, 173-nak falu volt utolsó lakóhelye, 5 kóbor életet élt; 426 törvényes származású volt, a többi 80 házasságon kívül született; iskolába 405-en jártak a befogadás előtt.

— **Nemzetközi jogsegély.** Büntettesek kiadása, különös tekintettel a nálunk érvényben levő szabályokra. Dr. Benyovits Lajos törvényszéki bíró ily czímen megjelent műve két részre oszlik. Az elsőben tárgyalja szerző, hogy mi szabályozza a kiadást, mely állam kérheti a kiadást, kit adnak ki, milyen bűncselekményekért. A kiadást kizáró okok és az eljárás ismertetése után a különös részben az egyes államok jogát ismerteti. Befejezésül tárgyalja a nemzetközi jogvédelem alatt állók helyzetét és közli Magyarországnak az összes külföldi államokkal e tárgyban kötött szerződéseit.

— **Baky Gedeonnak** az «Urbér» című munkája második kiadásban megjelent. A mű magában foglalja a telek-

könyvek átalakítása tárgyában kiadott igazságügyminiszteri rendeleteket, a telekkönyvi betétek szerkesztéséről intézkedő 1886: XXIX. törvénycikket, továbbá a volt urbéresek részére közösen kiadott birtokilletőségek egyénienkénti felosztása tárgyában kelt szabályrendeleteket, szabatos jegyzetekkel és fölvilágosításokkal ellátva. Az urbéri ügyek megismertetését célzó kézikönyv nemcsak a jogászközönség, de — műszaki részében — mérnökök részére is kiválóan alkalmas utmutató.

— **Tanácskozási jegyzőkönyvek a felsőbb bíróságoknál.** Miért van az, veti fel egy olvasónk a kérdést, hogy míg a törvényszékek tanácskozási jegyzőkönyveibe nem kell a hozott határozat rendelkező részét egész terjedelmében beiktatni, addig a felsőbb bíróságoknál vezetett jegyzőkönyvekbe még egyhangú határozat esetén is beiktatandó annak egész szövege, holott ezzel egyidejűleg az előadói iven a kiadmányozás előtt a tanácselnök és előadó a határozat eredeti szövegét is aláírásukkal hitelesítik. Kettős munka a határozat eredeti szövege mellett még jegyzőkönyvbe is ugyanazt megírni, átnézni, aláírni.

Nemzetközi Szemle.

— **A birói vizsgák** tárgyában az osztrák igazságügyminiszter legutóbbi rendeletet bocsátott ki. A rendelet szerint vizsgadíjat a jelölt nem tartozik fizetni és a biztosoknak nincs igényük díjra a vizsgán való részvételért. Minden vizsgához egy ügyvéd is és lehetőleg egy egyetemi tanár is meghívandó vizsgáló biztosul. A biztosokat az egyes vizsgákra az Oberlandesgericht elnöke hívja meg. Ha az igazságügyminiszter egy általa kijelölt vizsgáló biztost kíván egyes vizsgákra küldeni, ezt a szóbeli vizsga előtt tudtul adja a főtörvényszék elnökének, aki ekkor megállapítja, hogy az általa már előzőleg meghatározott biztosok közül ki marad el. A vizsgárabocsátás előfeltétele három államvizsga és a birói előkészítő szolgálat szabályszerű kitöltéséről szóló bizonyítvány. A kérvényt az előkészítő szolgálat utolsó három hónapja alatt már be lehet adni. A jelöltek két írásbeli dolgot készítenek. Egyet felügyelet alatt, egyet otthon. A házi dolgozat alól felmentetnek azok, akik kellő tudományos működést mutathatnak fel. E kérdésben a főtörvényszék elnöke dönt s határozata ellen nincs jogorvoslatnak helye. A házi dolgozat tudományos jellegű, a hivatalos ellenőrzés alatt készült dolgozatok a gyakorlat teréről vétetnek. A szóbeli vizsga két óráig tart; két jelölt is bocsátható azonban egyszerre a szóbeli vizsgára; ebben az esetben a vizsgának összesen három óráig kell tartania. A rendelet részletesen megjelöli, hogy a törvénykönyveken kívül mely melléktörvényekből és rendeletekből kell a szóbeli vizsgán kérdéseket intézni. Nem azt kell nézni, mondja a miniszter, hogy betanulta-e a jelölt a törvényt, hanem tudja-e azt gyakorlatilag alkalmazni. A vizsga eredménye négyféleképp classifikáltatik. (Kitűnő, igen jó, jó, elégtelen.) Ha a vizsga nem fogadtatik el, ismétlése végett a bizottság határidőt tűz, mely határidő 3 hónál rövidebb és egy évnél hosszabb nem lehet. Ha az írásbeli vizsgát a jelölt jól megállta, de a szóbeli vizsga nem kielégítő, csak a szóbeli ismétlésére utasítatik.

— **Fej, vagy írás?** Említettük, hogy az osztrák bíróságok a *fej, vagy írás* játékot tiltott szerencsejátéknak minősítik, aminek a büntetésén kívül az a következménye is van, hogy a nem osztrák illetőségű elítéltet az egész osztrák birodalom területéről kitiltják. Az osztrák legfőbb bíróság egy imént hozott ítéletében azt az elvi kijelentést tette, hogy csak a nyereségvágyból üzött szerencsejáték büntetendő, a szórakozás céljából történt játszásért nem lehet büntetni.

— **Az angol Liebighuskvonat** gyár részvénytársaság egy német conserv-gyárat perelt, mert ez készítményeit «Liebig-féle huskvonat»-nak nevezte. A Reichsgericht az angol cég keresetét elutasította, mert a Liebighuskvonat név egy bizonyos árúnak általános s a közhasználatba átmert megjelölését képezi és védelemre igényt nem tarthat.

— **Sírot** francia képviselő a kamarához a következő törvényjavaslatot nyújtotta be: «Minden szabadságvesztés-büntetésre ítélt terhes nő a városi kórházba zárandó s ott tölti büntetését. A kórházakban a letartóztatott terhes nők részére külön osztályok állítandók fel.» Az indokolásban az indítványozó felemlíti, hogy a tudomány adatai szerint a környezet, melyben a nő él, a születendő gyermek testi és lelki

szervezetére befolyással van, hogy továbbá a Code Civil 57. §-ának intézkedése folytán a börtönben született gyermek egész életére meg van bélyegezve.

— **A nőknek az ügyvédi pályára léphetéséről** benyújtott törvényjavaslatot tárgyalta a múlt héten a francia senátus. A sürgősség kimondása után Goujon senátor érvelt a javaslat ellen; nincs reá szükség, mondotta, csak Schweizban vannak női ügyvédek, számszerint ketten; és az Egyesült-Államokban, de ezek nem tárgyalnak soha. Azt indítványozza, hogy a semmitőszéknek és a felebbezési bíróságoknak véleménye kéressék ki. Monis igazságügyminiszter ezzel szemben kijelentette, hogy a kormány örömmel fogja a javaslatban foglalt újítás megvalósulását üdvözölni, a nők előtt épp oly kevéssé lehet az ügyvédi pályát elzárni, mint bármely más.

Az egy szakaszból álló javaslatot 172 szavazattal 34 ellenében elfogadták.

— **A párisi kiállítás** alkalmából a francia bíróságok előtt számos külföldi vádlott fordult meg. Francia lapok összeállítása szerint az angol és amerikai vádlottak többnyire zsebmetés, a németek, oroszok, spanyolok leginkább csalás, a belgák és törökök jórészt ittasságban elkövetett becsületsértés és hatóság elleni erőszak, az olaszok veszélyes eszközzel elkövetett testi sértés, az arabok közbotrány okozás és szemérem elleni delictumok, a magyarok pedig koldulás miatt ítéltetnek el.

— **A monacói felsőbb bíróság elnöke**, aki a hercegségben 1896 óta érvényben lévő polgári törvénykezési rendtartást codifikálta, a herceg megbízásából bűnvádi eljárási javaslatot dolgozott ki a hercegség részére.

— **Nő mint jogtanár.** A svédországi uppsalai egyetem jogi facultásán Eschelsson E. O. K. kisasszony, dr. juris, docens a magánjogból, e télen is rendes előadásokat tart. Svédország volt az első állam, amely nő, aki hozzá még külföldi is volt, egyetemi tanárnak nevezett ki: Kowaleswska Sonját, a nagyhirű matematikus nőt. Eschelsson dr. kisasszony 1897 óta folytatja egyetemi munkásságát.

— **Patronage Japánban.** A párisi nemzetközi patronage kongresszuson *Katsumoto* tanár előadta, hogy Japánban a gazdagabb magánügyének meleg érdeklődést tanusítanak a szabaduló rabok iránt, viszont a kormány hivatalos engedélyeket ad a letartóztatási intézetek látogatására. Általában a patronage ügye gazdag magánosok és társulatok kezében van s csak egyes kerületekben nyújt az állam évi subventiót. Ma 40 kerületben *hatvanhárom* patronage-egylet működik, magában Tokióban öt. Noha minden egyletnek teljes autonómiaja van, mégis évenként egyszer képviselőik összegyűlnek Tokióban az elért eredmények és a teendők megbeszélésére. E kongresszusokat egy állandó bizottság szervezi s eredményeit a jelenleg 13,000 tagból álló büntető-egyesület közlönyében teszik közzé. Mindez Japánban van így, mely csak mintegy husz éve részese az európai művelődésnek. Magyarország, úgy látszik, távolabb esik a patronage hazájától: Belgiumtól és Angliától, mint a felkelő nap országa. V.

Több munkatársunk kiáltásba helyezte, hogy a polgári törvénykönyv tervezetének különböző részeit lapunkban kritikai megbeszélés tárgyává tesszük.

Azon leszünk, hogy lehetőleg minden szakember más-más részt beszéljen meg.

Szükség esetére külön mellékletben fogjuk a dolgozatokat közölni.

A Magyar Jogászegylet folyó hó 24-én (szombaton) délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya: dr. Gold Simon előadása a biztosítási törvénytervezetről. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedése (Kossuth Lajos-utca) a Magyar Jogászegylet következő füzetét teljes árban megvásárolja: 143., 144., 145., 147.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL.

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor. negyedévre 6. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A halálbüntetés. R. Zs. — Balkezes házasság és a családi törvények. (Fürstenrecht.) Dr. Herczegh Mihály egyetemi tanártól. — A lehetetlen és tilos feltétel hatása a végrendeletben. Dr. Katona Mór pozsonyi jogtanártól. — A biztosítási ügynök a biztosítási törvény-tervezetben. Dr. Gold Simon budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a Budapesti Közlönyből.

A halálbüntetés.

Nemrég rámutatott a *Jogtudományi Közlöny* arra, hogy több mint fél évtized folyt le anélkül, hogy a Curia halálos ítéletet hozott volna.

Azok, akik a halálbüntetéssel nem tudnak kibékülni, nagy sajnálattal vettek tudomást a Papp Béla esetéről, mint amely megakasztotta a halálbüntetés mellőzésének irányában fejlődni kezdő bírói hagyomány tovább képződését. Pedig a Papp Béla esetéből vett tapasztalat is inkább szól a halálbüntetés szükségessége ellen, mint mellette.

Papp Béla bűne olyan, amelynél nagyobb már alig lehet képzelni és amelyet a halálbüntetés hívei példaképp hozhatnak fel, mint olyan esetet, amelyben a halálbüntetés igazságos. Igazságos volt még a kegyelemosztás is, amely az intelligens testvérgyilkosban nem talált olyan kegyelemre méltó tulajdonságot, mint a felbérelt műveletlen cselédben. De a halálbüntetés kérdésének helyes megítélésénél nemcsak az elítélés, hanem a végrehajtás stádiumára is figyelemmel kell lenni. A halálbüntetés kérdésének egyik súlypontja abban van, hogy a halálbüntetés végrehajtásakor nem keletkezik a megnyugvásnak az az érzése, amelynek azzal kellene járni, hogy a bűn megkapta méltó büntetését, hanem keletkezik a szánalomé és a borzadásé a felett, hogy egy embert megfontoltan, körülményes ceremóniák közt megölnék.

Ez az érzés rendszerint oly erős, hogy elnyomja még azt a megfontolást is, hogy a büntetés igazságos vagy szükséges volt. Ha a Papp Béla esetében nyilvánuló közhangulatot megfigyeljük, azt kell tapasztalnunk, hogy ez az érzés ebben az esetben is tulnyomó volt. Ez nyilvánult azokban a hasábos cikkekben, amelyekben az újságok a kivégzésről és előkészületeiről írtak, ez abban a borzalmas érdeklődésben, amelylyel Szatmár városa az elítéltet kísérte, és ez nyilvánult abban is, hogy előkelő érzésű publicisták arról írnak cikket, hogy miképp lehetne az akasztást a kivégzésnek valamely emberségesebb módjával helyettesíteni.

Sokan fogunk még emlékezni Hoszter Fülöp esetére, aki egy egész családot irtott ki és aki az erkölcsi igazság szempontjából szintén reászolgált volna a halálbüntetésre. Hosztert fegyházra ítélték, és amint tudjuk, később a fegyházban tanúsított jó magaviselete folytán, föltételes szabadságra bocsátották.

Ha talán a büntetett által fölkeltett igazságérzet pillanatnyi fölhevülése a Papp Béla büntetését találja is igazságosabbnak és az elrettentés végett szükségesnek, mégis nyilvánvaló, hogy a Hoszter esetében követett eljárás felel meg jobban az emberszeretet érzésének és hogy csak ez az eljárás alkalmas arra, hogy a társadalomban a megnyugvás érzését keltse fel.

A halálos ítélet, ha kiszabása igazságosnak tűnik is fel, a végrehajtás stádiumában szükségképp olyanná válik, amely az emberszeretet érzelmét mélyen sérti. Már pedig ez érzésnek ápolása a büntetőpolitika szempontjaiból is van oly fontos, sőt talán fontosabb, mint előidézése annak az elrettentésnek, amelyet a halálbüntetés végrehajtása gyakorol.

Ismétlem, hogy a halálbüntetés végrehajtásánál nyilvánuló visszaborzadás jeleit Papp Béla esetében épp úgy tapasztalni lehetett, mint egyéb kevésbé föltűnő esetekben, sőt még jobban annyival, amennyivel az eset érdekességénél fogva jobban foglalkoztatta a közvéleményt egyéb eseteknél. Már pedig az, hogy a halálbüntetés végrehajtása még ennek a különös nagy bűnek esetében is a megszokott elborzadás érzését keltette fel, kétségtelen bizonyítéka annak, hogy az emberi érzések nemesebb része a halálbüntetés végrehajtásával még a legsúlyosabb esetekben sem képes kibékülni.

Tehát Papp Béla esete ismét annak bizonyítéka, hogy a halálbüntetés természetében van, hogy az nemcsak az elítéltet, hanem egyszersmind az egész társadalmat sújtja akkor, amikor a társadalom a kivégzés borzalmas műveletében részt venni kénytelen. És ha lehet is állítani, hogy a bűnös bűnével megérdemelné a halálbüntetést, de viszont a társadalom mindenesetre megérdemli azt, hogy a halálbüntetés végrehajtásával járó borzalmas jelenetektől megkíméltesse.

R. Zs.

Egy másik munkatársunktól Papp Béla esetére nézve a következő sorokat vettük:

A kivégzés megtörtént, de most, néhány nappal a szörnyű büntetés végrehajtása után, beállott a visszahatás.

Nem a halálbüntetés mellett vagy ellen kívánunk ezuttal állást foglalni, de nem mulaszthatjuk el reámutatni arra, hogy ebben a reakcióban a kivégzés tényén kívül azoknak a mellékkörülményeknek is részük volt, amelyek ezt a szomorú actust kísérték.

November 22-ikén hajtották végre a büntetést, de már négy nappal előbb az újságok megírták, daczára, hogy a halálbüntetés végrehajtása tárgyában kibocsátott miniszteri rendelet szerint az ily ügy hivatalos titokként kezelendő, hogy Papp Béla nem kapott kegyelmet, kivégzik.

Azután leírták az ítélethirdetést, Papp Béla minden nyilatkozatát, közölték családjára szórt átkozódásait, közzétették egy versét, részletezték rettentő vergődését, interviewolták a halálra ítéltet, sőt a hóhért is.

Leírták, hogy a hóhér és segédei mikor érkeztek Szatmára, hova szálltak, borzalmas naturalismussal vázolták az akasztás műveletét, a delinquens magatartását.

Végül közreadták a hóhér számláját, sőt azt is olvashattuk, hogy a hóhér az akasztásnál használt kötelet darabokra vagdalva áruba bocsátotta.

Nem tudunk elzárkózni azon meggyőződés elől, hogy az igazságszolgáltatás tényezői nem őrizték meg ebben az esetben az ügy természete által megkívánt szigorú discretiót, hogy alkalmat adtak a napilapok tudósítóinak az elítélt meginterviewolására, hogy a halálbüntetés végrehajtóját nem figyelmeztették, mivel tartozik az igazságszolgáltatás komolyságának.

Balkezes házasság és a családi törvények.

(Fürstenrecht.)

A *frankoknál* matrimonium ad legem salicam, a *longobardoknál* ad legem morganaticam, a *németeknél* pedig ad morgengaticam néven fordul elő.

A középkorban jött szokásba fejedelmi családból eredő férfi és oly nő között, ki azzal egyenlő rendű, hasonló rangú nem volt, ámbár különben a főnemesi osztályhoz tartozott.

Eleintén oly módon jött létre, mint ez a házasságkötésre vonatkozó szabályok szerint előírva van. Később azonban már az ily házasságot a rendes alakszerűségetől eltérőleg kötötték, t. i. nem a jobb-, hanem a balkezek együvé adása által.

Az ilyen házasságot az egyház a maga szempontjából teljesen érvényesnek és hatályosnak tekintette. Azonban nem ellenezte, hogy egyes államokban különös *családi tekintetknél* fogva *kivételes* intézkedések állíttassanak fel oly értelemben, hogy a nő és a gyermekek nem osztják a férj, illetve atyjuk nevét, rangját; teljes öröklési joggal sem bírnak, hanem csak bizonyos vagyonilletményrel elégittetnek ki.

A morganatikus házasságot azon nagy politikai és társadalmi jelentőség idézte elő, melylyel a *rendi különbség* a középkorban, főleg pedig a *főúri házakban* birt és amely a házasságok *egyenranguságára* mindig nagy súlyt helyezett. Előbb szokás (Hausobservanz), később pedig családi törvények (Hausgesetz) által követelvén a *hasonrangú* házasságot, amelynek megszegése a nőt és a gyermekeket érintő joghátrányokat vont maga után.

Szoros összefüggésben áll ez a morganatikus házasság a *főúri* (hercegi, grófi, bárói) *családok szervezkedésével* és a *mundiumnak*, a férj hatalomnak fogalmával.

Ami a főúri családok szervezkedését illeti, ezt a nagybirtok és az ezen alapuló tartományuraság (Landeshoheit) fentartása idézte elő. E nélkül a főhatalmi jogok és ezeknek politikai súlya, előkelősége a folyton változó örökösödési osztályok, adományozások és elidegenítések által a családra nézve egészen elenyésztek volna.

Kimondatott tehát, hogy a főúri nemzetségek tagjai *családi testületté*, *családi házza* (Haus, casa, maison), alakuljanak, melyben az egyesek joga mindig alárendelendő az egész család közös érdekeinek. Megállapított egyszersmind ugyanakkor a családi birtok elidegeníthetlensége és feloszthatatlansága, úgy nemkülönben annak továbbshállása — az *elsőszülöttség* joga (primogenitura) szerint.

Ahol ily főúri ház alakult, ott a *családegész*, a ház tekintetik a hatalmi jogok és javak birtokosának, melyeket csak a család, a ház feje gyakorol, élvez, míg azokban a többi családtagok eltérő mértékben részesülnek a szokások, szerződések vagy végrendeletek által megállapított szabályok, ugynevezett *családi törvények* (Hausgesetze, pragmatica sanctio) értelmében.

E családi törvények sok helyütt egyenesen a *tartományrendek sürgetésére* a tartomány alkatrészeinek együttmaradása érdekében alkottattak meg. Miért is azok nem csupán a családra, hanem ennek tartományára és alattvalóira is jelentőséggel bírtak. Elannyira, hogy midőn a tartományuraság sok helyt, például Angol-, Franczia-, Német-, Olasz- és Spanyolországban valóságos államhatalommá fejlődött, az uralkodóház ezen családi törvényei a köz- vagy államjognak, illetve alkotmánynak is fontos kiegészítő részét, ugyszólván *alaptörvényeit* képezték, meghatározván az *uralkodási jog megszerzését*, a *fejedelmi gyámságot*, az uralkodó-család tagjainak *nagykorúságát*, a *házasságkötés* módját, a nő és a gyermek rangját, vagyonát, *örökösödési* jogosítványait, a *bíródságot* (Hofmarschall-Amt), a peres eljárást és hasonlókat (Fürsten-Privatrecht).

Ilyen családi szerződésekkel, u. n. családi törvényekkel bírtak Németországban a *Wittelsbachok*, *Welfek*, *Zähringek*,

Fürstenbergerek, *Hohenzollernek* stb. Olaszországban, miután a városi respublicák egyes hatalmas családok birtokában fejedelemségekké lettek a *Visconti*, *Medici*, *Cornaro* nemzetségek. Ide tartozik, amit első sorban kellett volna említeni, az *ausztriai* háznak Pragmatica Sanctiója, *Francziaországban* az u. n. lex salica, *Oroszországban* I. Péter cár 1722 febr. 5. ukázjának alapján, I. Katalin császárnénak 1727 május 6. *végrendelete* és I. Pálnak 1797 ápr. 5/16. *örökösödési actiója* stb.

Magyarországban teljesen ismeretlen a főnemesi családoknak illetén szervezkedése. Nálunk a magyar főurak tartományuraságra való törekvése az erős közjogi érzet és a köznemesség ellentállása miatt hajótörést szenvedett — még a *királyfiaknál* is. Una eadem nobilitas.

Hazánkban tehát épp úgy, mint Kelet-Európa legnagyobb részében, a *megfelelő alapzat hiánya miatt* nem birt meghonosodni az az intézmény, mely szerint a férj nejét oly házassági egyezményre kényszeríthette volna, hogy az őt különben megillető *hitvestársi* jogairól lemondjon s ezeket áruba bocsássa, cserébe adja a nászját után holmi u. n. *reggeli ajándékért* (Morgengabe).

A férj nálunk ilyen hatalmat (mundium) neje fölött sohasem gyakorolt, de nem is gyakorolhatott. Mert nemcsak most, hanem *ősrégi jogunk szerint is* úgy volt, hogy a nőt a házasság nagykorúvá, helyesebben *önjogúvá* tette, illetve felszabadította az apai, gyámi vagy gondnoki hatalom alól. A házasság a nőt férjének *feleségé*-vé, egyenjogú élettársává tette.

A házasság megkötése után a nő férjének *házastársa* lett; *hatalmába azonban nem adatott*, hanem mint *feleség* a férjjel a háztartás minden gondjait megosztotta. Hozományát sem volt *köteles* átadni a férjnek. Ez csak *önkéntes* átadás folytán nyert arra kezelési jogot és haszonélvezetet. A férj életében a nő annak helyettese, képviselője, halála után pedig az özvegy nő *családfő* lett, a háztartás élére ő jutott s ő kezelte és haszonélvezte a férj után maradt hagyatékot is. Több mint ezer esztendő előtt így volt ez. S így van ez most. Például szolgálhatnak *Priscus* rhetor tudósítása szerint *Budának*, Ethele király testvérének és *Onegesius* hun főurnak nejei.

Magyarország kezdettől fogva kiváló *lovagiassággal* viseltetett a nőnem iránt; tiszteletreméltó állást vívott ki részére törvényeiben. Férje házában nemcsak személyileg, de vagyoniilag is különös pártfogásban részesült mindig s oly *anyagi előnyöket* nyert, melyek miatt a híres német jogtudós *Miller-mayer* Magyarországot az *özvegyek paradicsomkertjének* mondja.

A gyermekek, míg a szülők házában voltak, ezek iránt, kiket *édes atyám, édes anyám* szóval jelöltek, tehát az anya iránt is feltétlen tisztelettel és engedelmisséggel viseltettek, nemcsak az apának, *de az anyának is* nevelési és fegyelmi hatalma alatt állottak s több joggal nem bírtak, mint csak annyival, amennyit a szülők reájuk ruháztak.

A magyar országos szokás és országos törvény ezen álláspontját *ellenkező* házassági szerződésekkel, családi törvényekkel hogyan lehetett volna megváltoztatni?

Erre nincsen példa nálunk. A nő még ha sokkal *alsóbb rendű* volt is, mint férje, mindig *egyenjogúvá* lett azzal, mindig megosztotta férjének nevét, rangját és méltóságát.

Csak két esetben volt *kivétel*. Abban az esetben, ha polgár vagy paraszt ember *fiusított* nemes leányt (præfecta) vagy oly nemes leányt vett feleségül, aki a fiági jószágból *leány-negyedet* (quartalitium) kapott.

A fiusítást a legutolsó fiági örökös kérte ő Felségétől felesége, leánya vagy nővére számára. Célja volt a *fiuörökösök* hiányát pótolni és a fiági jószágot fiutód módjára örökölni.

Az ilyen fiusított nő azután a férfiak minden polgári és politikai jogait gyakorolta. A házi ügyeket mint *családfő* intézte. Uri széken mint *bíró* elnökölt, nemesi fölkelésben

(*iusurrectio*) részt vett, tisztújítási és követválasztási jogot gyakorolt s ekképpen a honvédelembe és törvényhozásba is befolyt. Innen van a magyar nőnek az a különös férfi bátorsága és kiváló honszeretete s érdeklődése a haza ügyei iránt.

A füsított nőnek törvényes gyermekei, habár apjuk nem is volt nemes, mégis nemesi jogokat nyertek s nem apjuk, *hanem füsított* anyjuk nevét s rangját vették föl.

Ami pedig azt a házasságot illeti, mely egy *nem* nemes férfi és egy leányegyedes (*quartalitiumos*) hajadon között létrejött, ez egyik fajtát képezte a *testvérré fogadásnak* (*adoptio fraternalis*) a férj és asszony testvérei közt.

Érvényességéhez a nő legközelebbi fiági rokonainak (*agnati*) beleegyezése volt szükséges. Az ilyen házasságból született gyermekek is nemesek lettek, habár apjuk nem is volt nemes és nem apjuk, hanem anyjuk nevét, rangját követték.

Csak ezen két kivételes esetben nem volt egyenjogu a házasság. De ekkor sem járt ez a nő lefokozásával; az asszony és a gyermekek törvényszerű jogainak elvonásával. Sőt ellenkezőleg, az ilyen házasság is nem jogfosztással, hanem mindig *jogosztással*, a *jog és szabadság kiterjesztésével* volt összekötve.

A magyar jogélet már a honfoglalás óta folyton követvén azt a *demokratikus*, egyszersmind *humanus* irányelvet: *favores ampliandi, odiosa restringenda*.

Az egyenlő jogok szűk korlátait tágítani és az alkotmány sánczai közé azokat is fölvenni, akik eddigelé a jogkedvezményből ki voltak zárva. *Herczegh Mihály.*

A lehetetlen és tilos feltétel hatása a végrendeletben.

Ismeretes a magánjog dogmaiban járatos előtt, hogy a lehetetlen és tilos feltételek az élők közti jogügyletekre érvénytelenítő hatással vannak. Ez annyira természetes és általában elfogadott, hogy megokolásra nem is szorul; hisz az, aki lehetetlen feltétel mellett kíván eladni — világos, hogy az nem is akar eladni. A tilos feltételekre ugyanezt lehet alkalmazni, mert itt a törvény nem tűri, hogy a feltételül kitűzött esemény megvalósulhasson, minélfogva az ügylet sem juthat érvényhez.

Kérdés már most, hogy ez a felfogás és bánásmód átvihető-e egyszerűen a halálesetre szóló intézkedésekre is, vagy talán módosulás foglalhat itt helyet, mert a halálesetre szóló intézkedések körében egyéb tanoknál is látunk eltéréseket. Így tudjuk, hogy az indokban való tévedés nem szül hatást az élők közt kötött viszterhes ügyleteknél — ellenben a végrendeletnél a beigazolt ilyen tévedés megsemmisíti a dispositiót. Mindenesetre megérdemli a vizsgálódást az, hogy csupa következetességből szabad-e, helyes-e a fenti szabályt egyszerűen átvinni a halálesetre szóló intézkedésekre? És hogy ez az egyenlő bánásmód nem szül-e oly eredményeket a végrendelet körében, melyek az emberi érzéssel, az örökhagyó intentiójával össze nem egyeztethetők?

Igen higgadt megfontolásra késztet már az a körülmény is, hogy ez a felvetett kérdés századok — sőt ezredek óta vitás, nemcsak a tudományban, hanem a törvényhozások részéről is.

Már a római iskolákban kiütközött a harcz e kérdés körül Sabinianusok és Proculianusok közt. Az elsőket azt vitatták, hogy a végrendeleti intézkedés megáll, ha lehetetlen vagy tilos feltételhez van is az akarat kapcsolva; a lehetetlen vagy tilos feltétel egyszerűen nem irotttnak tekintendő. Az akarata örökhagyónak, mint *solatium mortis*, megáll, ellenben a korlátozó elem, mint kivihetetlen, elesik. Ez felel meg állítólag a római jog hagyományainak.

Ellenben a Proculianusok mint a régi hagyományokhoz kevésbé ragaszkodók és ujtásra hajlandók, arra az állás-

pontra helyezkedtek, hogy az örökhagyónak nincs akarata akkor, ha azt lehetetlen eseményhez fűzi.

Kétségtelen, hogy ily szembeállítás mellett nem nehéz a Proculistákhoz csatlakozni, az ő felfogásukban nyilvánul meg az örökhagyó akaratának tiszteletben tartása, hogy az úgy érvényesüljön, amint ő kifejezésre hozta. Innen van az is, hogy Gaius, noha a Sabinian iskolához tartozó, mégis azt mondja saját iskolájának tanításáról, hogy nem hozható fel mellette plausibilis ok. (*Legatum sub impossibili conditione relictum, nostri præceptores proinde valere putant, ac si ea conditio adjecte non esset; diversæ scholæ auctores non minus legatum inutile existimant quam stipulationem. Et sane vix idonea diversitatis ratio reddi potest.*) Azonban mégis a Sabinianusok felfogása győzedelmeskedett és maradt uralkodó a későbbi Justinianus-féle korszakban is, miről tanúságot tesz Ulpian: *Obtinuit, impossibiles conditiones, testamento adscriptas, pro nullis habendas.*

A római pandecta-jogban tehát ma is az a szabály, hogy míg a lehetetlen és tilos feltétel a szerződést hatálytalanná teszi, addig a végrendeleti intézkedésre nincs romboló hatása, egyszerűen azért, mert a lehetetlen kikötést nem irotttnak, nem létezőnek tekintjük, minélfogva a végső akarat mint feltétlen, érvényben marad.

Ez a dissonantia, ami a római jogban élénkbe tárul, kíséri a kérdést a jelen időkig. A pandecta-jog ugyan kénytelen az irott forrás előtt meghajolva a Sabinian iskola felfogását követni, a törvény parancsol; de a törvényhozásokra ez a korlát nem létezik, ők függetlenek a római felfogástól, eltérhetnek tőle, amint tették igen sok, kivált örökjogi kérdésnél, ahol a római *jus civile* merev jognézlete ment maradt a *jus gentium* termékenyítő és általános emberit megvalósító hatása alól. Számos örökjogi dogmája a római jognak teljesen elveszté a talajt maga alól, nincs érzékünk ezeknek értékelésére, minek oka az, hogy a családjogi intézmények, melyekhez az örökjog hozzásimul, más fejlődést vettek és így nincs meg az alap, melyen a római örökjog rendelkezése megállhatna. Azonban a szönyegen levő kérdésre nézve az újabb törvényhozások közt is ellentétek jelentkeznek; egyik emancipálja magát a római jog alól, a másik követi. Így a francia *code civil* 900. §-a tisztán a római jog tanítását teszi magáévá, sőt még a szerződésekre is kiterjeszti: *Dans toute disposition entre vifs ou testamentaire, les conditions impossibles, celles, qui seront contraires aux lois ou aux mœurs, seront réputées non écrites.* (Élők közti vagy halálesetre szóló intézkedéseknél a lehetetlen feltételek vagy azok, melyek ellenkeznek a törvényekkel vagy a jó erkölcsökkel, nem irottaknak tekintendők.) Ezzel szemben áll a porosz *Landrecht* és az osztrák polgári törvénykönyv, mely utóbbi a 698. §-ában a Proculianus iskolát követte, a lehetetlen és tilos feltételt az egész vonalon (élők közt és halál esetére) érvénytelenítő hatással ruhazza fel.

Ugyanez az ingadozás jellemzi az újabb törvényalkotásokat. A szász polgári törvénykönyv, mely nagy részletességgel intézkedik a felvetett kérdésről (2125—2132. §§.), megint a pandecta-jognak hódol; ellenkező álláspontra helyezkedik a Teleszky-féle javaslat az örökjogról, mely 167. §-ában úgy a lehetetlen, mint a tilos feltétellel korlátozott intézkedést semmisnek declarálja.

A német birodalmi törvénykönyv az örökjogban nem állít fel szabályt e kérdésre nézve; az általános részben annyi van mondva, hogy a lehetetlen és tilos kikötés a szerződést semmissé teszi.

Hazai jogunk irodalmában is ugyanez az ingadozása a nézeteknek észlelhető, melyet a törvényhozások feltüntetnek. Frank szerint semmis a lehetetlen feltétellel korlátozott intézkedés, Zlinszky a szász polgári törvénykönyv álláspontján van. Kern behatóbb megokolással Frank nézete mellé áll; ezt követi a Zlinszky—Reiner-féle kiadás is, bizonyára Kern

okoskodásának sulya alatt. Kíváncsian néztünk a mi legujabb Tervezetünk felfogása elé, melynek 1845. §-a így szól: «Ha a részesítés értelmetlen, lehetetlen, jog- vagy erkölcsellenes feltételhez vagy meghagyáshoz van kötve, a feltétel vagy meghagyás *nem létezőnek tekintendő*. Ha kitűnik, hogy az örökhagyó a részesítést a feltétel vagy meghagyás nélkül nem akarta volna, a részesítés hatálytalan.»

Visszatérés tehát megint a római jog álláspontjára.

Eme előzmények után nem látszik feleslegesnek újból vizsgáldni a mikénti döntés és annak okszerűsége felett, de lege ferenda, és pedig I. a lehetetlen, II. a tilos feltételek hatásáról a halálesetre szóló intézkedések körül.

Ad I. Előrebocsátjuk, hogy itt csak a felfüggesztő feltételekről szólunk, mert ha a lehetetlen feltétel mint felbontó jelentkezik, akkor a végrendeleti intézkedés — az összes törvényhozások egybehangzó rendelkezése szerint — úgy is végérvényes, még pedig az örökhagyó határozott akaratából kifolyóan, mert az, ami felbonthatná a végső intézkedést — be nem következhetik.

A lehetetlen felfüggesztő feltétel (örökösömmé teszek, ha a nap nyugaton kél fel, ha az arany-ezüst megszűnik pénzanyag lenni) világosan azt tartalmazza, hogy örökhagyó a tett intézkedést egyszerűen nem akarja, mert az az esemény, melytől akaratának lételét, valóságát függésbe hozza vele, mintegy szervesen egybeolvasztotta, nem következhetik be, bármily fajtájú legyen a lehetetlenség, akár physikai vagy jogi, akár absolut, akár csak relativ. Amint tehát az örökhagyó álláspontjára helyezkedünk és az ő megnyilatkozott akaratát tartjuk szem előtt, az mint objectív nem-akaráss fekszik előttünk. De hogyan jut örökhagyó ily rendelkezéshez? A természetes és normális feltevés az, hogy örökhagyó nem tudta, hogy a feltételül kitűzött esemény be nem állhat, ami nemcsak physikai, hanem kivált a jogilag lehetetlen feltételnél eshetik meg. Ha pedig örökhagyó egyenesen tudta, hogy a feltételül kitűzött esemény be nem állhat, akkor ez nem volna egyéb frivol játéknál, mely nem méltó sem az örökhagyóhoz, sem nem illő a végrendeletnek ünnepléséhez. Ily esetben nem ütközhetünk meg azon, ha a római jog az akaratnak ezt a komoly számba nem vehető részét egyszerűen törli, nem létezőnek tekinti, mintegy büntetésül, hogy örökhagyó a lex privatá-ból, minő a végrendelet, ilyen méltatlan handa-bandát üz, visszaél vele, hóbortjának eszközeül használja.

Azt kell tehát örökhagyóról okszerűen feltennünk, hogy egyszerűen tájékozatlanságából eredett a lehetetlen eseménynek kitűzése, ő nem tudta, járatlansága vagy szűk látóköre miatt, hogy az, amihez kapcsolta akaratát, lehetetlen legyen, bona fide tűzte ki azt, mint szerinte lehető. Ha ez így van, amint az élet tanúsága szerint legtöbbször így is lesz, hol lehetetlen feltétellel találkozunk, akkor kérdezzük, nem természetes feltevés-e az, hogy az örökhagyó maga is elhagyta és nem irta volna a lehetetlen feltételt, ha arról neki biztos tudomása van? Ebből folyik most már az a levezetés, hogy ha az örökhagyó is minden valószínűség szerint elhagyta volna a lehetetlen esemény kitűzését, akkor a törvény is az ő intentióját közelíti meg, hogy ne mondjuk találja el, midőn az ily feltételt mellőz, tekinteten kívül hagy. Az bizonyos, hogy örökhagyó — ha őt komoly embernek vesszük — akart valakinek vagyoni előnyt juttatni, igaz, hogy korlátok közt; amint mégis kitűnik, hogy ez a korlát legyőzhetlen, lehetetlen megvalósításu: mégis közelebb fekszik emberileg az a feltevés, hogy az akadály eltávolíthatatlanságának tudatában inkább elhagyja a korlátozást, semmint magát az intézkedést az illetőnek javára. Szálljunk magunkba és gondoljuk bele magunkat az örökhagyó lelki világába. Ő valakinek vagyont kíván hagyni halála utánra, de ezzel kapcsolatban egy kedvencz eszméjét is meg akarja valósítani, pl. azt, hogy ez a leendő örökös vegyen el egy kijelölt személyt. Ha már

most még élteben tudatára jön annak, hogy az a házasság lehetetlen, bármily okból, vajon mit fog tenni végső intézkedése eme pontjával? Megsemmisíti-e az egészet vagy csak a korlátozást? Mivel vad idegennek úgy sem fogunk juttatni vagyonunkból sem feltételeken, sem feltétlenül, hanem csak olyannak, aki szívünkhöz közel áll, akár vérség kapcsán, akár más erkölcsi vonatkozásban, ezért sokkal valószínűbb az a feltevés, hogy örökhagyó, aki nem akart okszerűen lehetlent, törli ezt és meghagyja az intézkedést. Nem mondjuk, hogy ez feltétlenül bekövetkezik minden esetben, lesznek itt-ott kivételek, de erős abbéli meggyőződésünk, hogy az esetek tulnyomó többségében a normális elméjű örökhagyó ekként fog eljárni. Ha már most a törvény teszi meg azt, amit az örökhagyó is megcselekszik, ha élteben tudatára jön a feltétel kivihetetlenségének, ki fogja ezt helyteleníteni! Ha a törvény interpretálja a helyzetet, úgy, amit az örökhagyó is legtöbbször megtett volna, ez csak a törvényhozói bölcsesség jele és egyszersmind az emberismereté is.

Más kérdéseknél is megbízható lélekbuvárok voltak a római jogászok, ezért itt is bátran léphetünk nyomdokaikba. Mivel az esetek legtöbbszörében örökhagyó ugyanis téves feltevésből vagy felfogásból rendelte el a lehetetlen feltételt, az ő intentiójához sokkal közelebb járunk, ha az intézkedésből a lehetetlen elemet hagyjuk ki, mintha az egész idevágó intézkedést semmisítjük meg. Nem favor testamenti ez, mert nem a végrendelet érvényének akarunk kedvezni általa, hanem az örökhagyó valószínű akaratát akarjuk megvalósítani, úgy, amint azt a helyzet indicálja. Csak azt akarjuk eliminálni a végrendeletből, ami abba tévesen, ártatlanul, tájékozatlanságból belecsuszott; ebben inkább nyilvánul meg az örökhagyó akarata iránti tisztelet, mint abban, ha az egész rendelkezést töröljük, meghiusítjuk. Ne bontsuk meg csupa elvhajzászat vagy következetesség látszatáért az örökhagyó egész rendelkezését, hanem csak azt a részt, mely az ő intézkedését meghiusítani képes. Ne kövessünk el erőszakot örökhagyó akaratán, hanem hagyjuk érvényesülni azt, ami szándékának megfelel. De vegyük szemügyre a másik végletét a lehetetlen feltételű rendelkezésnek, midőn azt semmisnek tekintjük, mert az akarat nem valósulhat meg úgy, mint örökhagyó kijelentette, és vizsgáljuk, nem áll-e ilyen megoldás örökhagyó szándékához közelebb. Az eset így áll: *A* legyen örökösöm, ha feleségül veszi azt, aki már nem él vagy már férjhez ment. Ha ez a rendelkezés megdőlt egészében, ki lesz az örökös? Beáll a törvényes öröklés — esetleg távoli rokonok javára, kikre örökhagyó nem is gondolt vagy akiknek kizárása végett alkotott végső intézkedést. Igaz, hogy a meghiusult örökös-nevezés esetére lehet akár örökös-helyettest rendelni, akár az öröklési növedékjogot életbeléptetni, amibe meglehetne nyugodni, mert amaz örökhagyónak kifejezett, emez esetleg hallgatag akaratára vezethető vissza. Ha ilyen van, ugyanis ez érvényesül. A szabály azonban az lesz, hogy az üressé vált örökrész *A* helyett *X*-nek jut, ami teljesen távol áll örökhagyó szándékától. Nem erőszakot követ el a törvény az örökhagyó szándékán, ha ilyent elrendel? Mit jelent ez? Azt, hogy az örökrészt a törvény elvonja attól, akinek örökhagyó szánta, noha feltételhez kötötte, de mégis szánta, és oda ajándékozza annak, akinek örökhagyó *sehogysem* szánta, sem feltétlenül, sem feltételeken. Ha a törvény megadta örökhagyónak a hatalmat, hogy vagyonáról halálakor rendelkezhessek és ez az akarat kifejezetten megnyilatkozott, úgy ezt respectálni kell a kivihetőség határáig, mert végre is ez az ő akarata, míg az, amit a törvény helyébe tesz, éppen ellenkezője lehet annak, amit ő óhajtott és kifejezett. Tisztában lehetünk tehát az elfogulatlan emberi felfogás szempontjából az iránt, hogy inkább *A* mint *X* az, akinek vagyont örökhagyó szánta, mikor megvalósíthatlan feltétel csuszott tollába, tudtán kívül.

Ad II. Ha az az esemény, melynek bekövetkezésére

örökhatározó akaratát helyezi — tilos, törvénybe, kivált büntetőtörvénybe vagy erkölcsi felfogásunkba ütköző, akkor is két irányban mehet a törvény rendelkezése: vagy semmis az egész vagy pedig megáll a rendelkezés, de a tilos elem híján, az töröltetik belőle. De mivel itt az esemény megvalósítása nem az örökösön mulik, hanem egyenest a törvény tilalmán, mely azt nem engedi megvalósíttatni, meggátolja azt esetleg praeventív intézkedéssel is, azért itt még inkább okszerűnek látszik az a felfogás, hogy a törvény csak azt az elemet irtsa ki, törölje az örökhatározó intézkedéséből, mely jog- és erkölcsellenest tartalmaz, a többit pedig hagyja érintetlenül. Ezzel el van háritva a veszély, hogy örökhatározó visszaélést üz törvényadta hatalmával, melyet a törvény csak a megengedhetőség határain belül engedélyezett. A tilos elem törölésével ennek elég van téve, tovább menni a megsemmisítés terén nincs ok, annál inkább, mert az államra teljesen indifferens, hogy a tilos feltétel mellett kinevezett örökhatározó-e vagy más? Itt is szem előtt tartandó, hogy az örökhatározó akaratát, mint neki engedett hatalmat, érvényesülni engedjük azon határig, míg az nem jár tilosban. Ha ezt megakadályozta a törvény, mi a törlés kimondásával végbement — eleget tett; ennél tovább menni, örökhatározó egész rendelkezését annullálni, erre nincs szükség, nincs okszerűség, szinte a törvény lépi át a józan mérséklet határát, midőn még boszút is áll a kijelentett akarat megsemmisítésével. Valamint a műtő-orvos is csak a beteg részt vágja ki a testből, hogy a szervezet akadálytalanul működhesse, úgy a törvény is beértheti azzal, hogy a tilos elemet irtja ki a rendelkezésből, a többit pedig nem bántja, érvényesülni engedi.

Igaz, úgy is lehet okoskodni, hogy az ily tilosát magában foglaló akarat, mint már gyökerében pervers, gonoszra buzdító, nem érdemli meg a törvényes őtalmat, azért pusztuljon az egész kijelentés és semmisüljön meg. De ez mégis túlló a célon; minek többet rendelni, mint amennyi elégséges. Elismerik ennek helyességét még azok is, kik a lehetetlenre menő feltételnek az egész intézkedésre kiható semmiségét vitatják. (Igy Pfaff Commentar II. köt. 568. 1.)

Ki kell még emelni azt, hogy míg a lehetetlen feltételnél a feltételesan jogosult személy az esemény beálltának előidézésére nem tehet semmit: passiv szerepre van utalva, addig a tilos feltételnél az előnyösítendő személy igen is megvalósíthatná a kitűzött eredményt és hogy nem teszi, nem rajta mulik, hanem a törvényen, mely ezt a kikötést nem tűri, eltörli, fogatlatlannak jelenti ki. Ily esetben a feltételes örökös megfosztani a neki szánt vagyoni előnytől, annyit tenne, mint ártatlan büntetni, holott csak az örökhatározó az, aki büntetést érdemel, de itt is elég, ha azt a rendelkezést semmisíti meg a törvény, mely tilosba tör, a többit pedig hagyja érvényesülni. Ha ennél is tovább megy a törvény, akkor ő szabja mintegy meg, a törvényes öröklés rendén, hogy kire szálljon ez a kérdéses vagyónrész. Ilyen mély belenyúlást a magánszemély autonómiájába ez a helyzet nem teszi megengedhetővé, mikor nincs reá szükség és a bajt másképp is el lehet háritani.

Mi tehát tervezetünk fen idézett rendelkezésével teljesen egyetértünk és azt tartjuk — Gaius ellen — hogy eme rendelkezésnek igen is lehet okát adni.

Az 1845. §. második bekezdése, mint magától értődő, szerintünk fölösleges.

Katona Mór.

A biztosítási ügynök a biztosítási törvény-tervezetben.

— Részlet a jogászegyleti felolvasásból. —

A biztosítási ügynöknek jogállását minden külföldi törvény az anyagi jogi részben szabályozza.

Az első Beck-féle tervezet sem terjeszkedett ki erre a kérdésre és csak a gyakorlatban az ügynökök működése

ellen felhangzó sűrű panaszok vették rá az igazságügyi kormányt arra, hogy az értekezlet elé terjesztett javaslatba belefoglaltatta az ügynöki kérdésnek szabályozását is és az értekezlet eredményeképpen az előttünk levő tervezet sem vonta el magát ezen kérdés szabályozása alól.

Nagy és nehéz kérdés ez.

Európaszerte úgy az elméletben, mint a gyakorlatban a leghevesebb vitákra adott alkalmat, a legkülönbözőbb felfogásokban részesült és a kérdésnek a megoldásától ma is annyira távol állunk, mint évekkel ezelőtt. A kérdés még nincsen kiforrva és radikális módon megoldani eddig még egy törvényhozás sem merte.

A gyökeres megoldásra két mód van.

Az első az, amely az ügynököt csak közvetítőnek tekinti minden rendelkezési, minden ígérettevési jog nélkül, mely szerint csak az érvényes, amit az ajánlattevő írásban közöl az ügynök útján a társasággal, de az a társaságot nem köti, amit az ügynök akár szóval, akár írásban a társaság nevében kijelent és az sem bir jogi hatálylyal, amit az ügynökkel az ajánlattevő közöl. Ez az összes belföldi és külföldi biztosító-társaságok álláspontja.

A második radikális megoldási mód az, hogy az ügynök a biztosító-társaságnak a meghatalmazottja, akinek ténykedései és ígéretei a társaságot kötelezik és akinek a tudomása egyenlő a társaság tudomásával.

A két radikális megoldási mód között vannak közvetítő álláspontok, amelyek bizonyos cselekvések tekintetében az ügynököt a társaság, másokban a biztosított megbízottjának tekintik.

Hogy ezek a kérdések nálunk még megoldva nincsenek, azt az utolsó magyar jogászgyűlésnek nagy vitái, a véleményzőknek, előadónak és a szakosztálynak eltérő véleményei tanúsítják. Az egyik véleményező az ügynök jogkörét a közvetítéssel kimerítettnek mondta. A másik és az előadó közvetítő álláspontra helyezkedtek. A szakosztály az outsider-inditványt tette magáévá, amely az ügynököt kereskedelmi meghatalmazottnak tekinti és ezt az álláspontot fogadta el az értekezlet elé terjesztett kormánytervezet is.

Ugyanezeket az eltéréseket tapasztaljuk úgy a külföldön, mint nálunk az elméleti íróknál is, úgy, hogy ebben a kérdésben communis opinio doctorum még nem fejlődött.

Érdekesnek tartom a schweizi tervezet álláspontjának a felemlítését, melynek értelmében «Der Agent gilt dem Versicherungsnehmer gegenüber als ermächtigt, für den Versicherer alle diejenigen Handlungen vorzunehmen, welche die Ausführung der ihm übertragenen Verrichtungen nach der Anschauung des Verkehrs mit sich bringt. Der Agent ist nicht befugt, die allgemeinen Versicherungsbedingungen zu Gunsten oder Ungunsten des Versicherungsnehmers abzuändern».

Az előttünk levő tervezet a közvetítő álláspont alapján áll. Bizonyos benne felsorolt esetekre az ügynököt állásánál fogva meghatalmazottnak tekinti, egyebekre pedig nem.

Ha azt a kérdést vetjük fel, hogy helyes-e egyáltalán az ügynöki kérdést ebben a törvényben megoldani akarni, akkor a válasza a következő szempontoknak kell irányadóknak lenniök.

A magyar kereskedelmi törvény nem foglalt állást ezzel a kérdéssel szemben és nem szabályozta a biztosítási ügynöknek a jogkörét. Nem mondja, hogy pusztán közvetítő, sem azt, hogy meghatalmazott. A kérdésnek az eldöntése tehát teljesen a birói gyakorlatra volt bízva. Semmi sem állta útját annak, hogy a birói gyakorlat az élet és tapasztalat követelményeinek megfelelő módon oldja meg ezeket a nehezen megoldható kérdéseket. Ha pedig a bíróságok eddig helytelen álláspontot foglaltak el, nem lehetetlen, sőt nem is nehéz nekik azt megváltoztatniok és a helyesnek felismert álláspontja helyezniök.

Amely kérdés a megoldásra még teljesen meg nem érett: annak a mérlegelését leghelyesebb a józan birói gyakorlatra bízni. Nem szabad békót rakni a fejlődés elé mindaddig, amíg nem bizonyos, hogy a békó helyes és üdvös lesz-e.

Ámde láttuk, hogy az ügynöki kérdés világszerte nincs még helyesen megoldva és hogy mi sem találtuk még meg a biztosan helyes utat, azt a tervezetnek idevágó intézkedései világosan kimutatják.

Az én nézetem szerint nem ebben a törvényben kellene az ügynöki kérdést rendezni, hanem az amugy is tervbe vett kereskedelmi törvényi novellában, ami a rendszernek is jobban megfelel.

Tervezetünk radikális megoldást amugy sem tartalmazván, abban az esetben is a joggyakorlatnak lesz fentartva a legtöbb fontos kérdésnek a megoldása, ha a tervezet rendelkezései törvényerőre emelkednének.

Egyes kérdésekben pedig a tervezet határozottan tulmessen megy.

Nem helyes ugyanis, hogy a főügynököt minden esetben feljogosítja korlátozhatatlan módon a biztosítási ügyletnek teljes megkötésére és módosítására, valamint a díjaknak saját nyugtájára való beszédésére. Különbséget kell tennünk az élet- és az egyéb biztosító-társaságok között. Mert az életbiztosító-társaságoknak főügynökei sehol nincsenek és alig is lehetnek arra felhatalmazva, hogy megkössék az ügyletet, elfogadják az ajánlatot, kiállítsák a kötvényt és módosítsák az ügyletnek feltételeit. Ebből kifolyólag arra sem bírhatnak jogkörrel, hogy a saját nyugtájukkal a díjakat beszédhessék.

A közönséges ügynök jogkörének szabályozásából a következőket emelem ki:

Végtelen veszedelem rejlik a tervezet azon intézkedésében, hogy minden közönséges ügynök saját nyugtájára is felvehesse a visszatérő időszakokban felveendő biztosítási díjakat, ha a vállalat a biztosítottakat a lejáratkor külön nem értesítette arról, hogy az ügynök a díj felvételére nincs jogosítva. Ez végeredményében azt jelenti, hogy bármely ügynök a neki tetsző időben tönkretelhet bármely társaságot. Csak végigjárja a biztosítottakat, beszédi mindenütt saját nyugtájára és át nem szolgáltatja a díjakat és ezzel a társaság is, az összes biztosítottak is ki vannak szolgáltatva egy bűnös ember kényének, kedvének. A tervezet ezt a jogot nem csupán az állandóan alkalmazott ügynöknek adja meg, hanem olyanoknak is, akiket a vállalat nem alkalmazott ügynökökül, de akiktől az üzletszerű közvetítést elfogadni szokta.

Ezt a drakónikus rendszabályt megokoltta semminemű szükség nem teszi, mert hiszen azt minden gondos ember tudja, hogy csak a biztosító-társaság nyugtája ellenében fizetheti nyugodtan a biztosítási díjat. Az pedig teljesen kivihetetlen, hogy a társaság folyton összes biztosítottjait értesítse arról, hogy melyik ügynökét bocsátotta el, s mely ügynöknek nincsen felhatalmazása a díjaknak saját nyugtájára való felvételére. Ennél sokkal helyesebb az a törvényes szabályozás, hogy a saját nyugtára egy ügynök sincsen jogosítva díjakat beszédni, hanem csak a társaság nyugtájára.

A tervezetnek az álláspontja azon alapszik, hogy a gyakorlatban előfordultak vagy előfordulhatnak olyan esetek, amelyben lelketlen ügynökök beszédtek a díjat, át nem adták és a káreset bekövetkezésekor a baj a szegény biztosítottaknak szakadt a nyakába.

Ámde az értelmetlenségnek, a gondatlanságnak tulságos pártfogásolása a forgalmi életben mindig megboszulja magát és a most ismertett veszéllyel összehasonlíthatatlanul nagyobb eredményezne az, ha a tervezetnek az intézkedése törvényynyé válnék. Az olyan becsapásokat az ügynöki jogositvány elvonásával és egyéb büntető intézkedésekkel kell megtorolni, nem pedig elejét venni olyan medicinával, mely pejor morbo.

Helyeslem a tervezetnek az ügynökökre vonatkozó azt

a felügyeleti intézkedését, hogy a biztosító-társaságok tartoznak ügynökeik alkalmazását és alkalmazásuk megszüntetését a biztosítási hivatalnak három nap alatt bejelenteni, valamint helyeslem a büntető határozatokat is azon ügynök ellen, aki valakit az ajánlat benyújtására hamis adatok közlésével rábirt, továbbá aki magát jogosulatlanul főügynöknek vagy ügynöknek nevezi, végül aki anélkül, hogy ügynöknek volna alkalmazva, biztosítások szerzésével üzletszerűen foglalkozik.

A tervezet szerint a közönséges ügynöknek is kiterjed a jogköre arra, hogy a szerződés által feltételezett esemény bekövetkezéséről szóló és annak bekövetkezése után teljesítendő bejelentéseket a biztosítottól átvegye.

Erre az intézkedésre ugyan véleményem szerint szükség nincsen, de abból baj sem származhat, mert hiszen a lényeges csak az, hogy a károsult vagy kedvezményezett az előírt bejelentést megtegye és nem méltányos őt jogvesztéssel sújtani, ha nem a kellő helyen tette meg.

Érdekesekek a javaslatnak intézkedései az ügynök által közvetített ajánlat tartalma tekintetében. Ezek a következők:

1. A társaság az ügylet érvényességét meg nem támadhatja, ha a biztosított bizonyítja, hogy az ajánlatnak egy fontos kérdésére a valótlán feleletet az ügynöknek egy homályos vagy határozatlan kérdés értelmének magyarázata alapján adta.

2. A társaság az ügylet érvényességét meg nem támadhatja, ha a kérdéses valótlán tényről vagy körülményről az ügynök közvetlen észlelet alapján meggyőződést szerzett vagy szerezhett volna.

3. Ha a valótlán felelet olyan tényre vagy körülményre vonatkozik, amely az ügynöknek nem közvetlen észlelet, hanem a biztosított közlése alapján jutott vagy juthatott tudomására, a társaság ezen körülmény miatt az ügylet érvényességét csak akkor támadhatja meg, ha az ügynök a valótlán tartalmat a biztosított egyenes bemondásának megfelelően töltötte ki az ajánlatban.

Ha a biztosított fél irni, olvasni nem tud, vagy ha nem érti az ajánlat nyelvét, úgy a társaságot terheli annak a bizonyítása, hogy az ügynök a valótlán tartalmat a bemondásnak megfelelően töltötte ki, kivéve, ha az ajánlaton két jelenvolt tanu azt tanusítja, hogy az a biztosítottak felolvasatott és az általa értett nyelven megmagyaráztatott.

Mindezt a biztosítottat óvó intézkedéseket helyeslem, sőt keveslem is. Mert *ha az ügynöki kérdést szabályozzuk, úgy menjünk bele a bajnak a legmélyébe és orvosoljuk: merészen, de biztosan.*

Mind a baj abból származik, hogy az ügynök a közvetítéskor, az ajánlat megszerzése- és kitöltésekor nem őszinte, téveszt, csal.

Erre a tévesztésre, csalásra ő nincsen utalva, azt ő magától teszi.

Az okos törvényhozónak úgy kell ezt szabályoznia, hogy ez az ügynöki tulkapás *ne ártson az ajánlattevőnek és minél kevesebbet ártson a biztosító-társaságnak.*

Minthogy az ügynökök nagyon leleményesek és az ő tulkapásaikat kodifikálni nem lehet, nézetem szerint nem szabad részletezésbe, casuistikába bocsátkoznunk, hanem a dolog lényegéből meritett olyan tartalmu általános szabályt kell felállítanunk, hogy *az az üzlet, mely tévesztésen, csaláson alapszik, érvénytelen, tehát annak alapján sem a biztosító kötvény adására, sem a biztosított a kötvény átvételére és a díjnak fizetésére nem kötelezhető.*

A kötvény kifogástalan átvétele után azonban a biztosított az ügyletet az ügynök általi megtévesztés okából többé meg nem támadhatja.

Ha pedig az ügynöki dolus olyan cselekményben nyilatkozik meg, amely csak a kötvény kiadása és átvétele után jut napfényre, úgy a biztosító-társaság az ügynökének eljárásából kifolyólag az üzlet érvényességét meg nem támadhatja. Mert a laikus biztosított nem lehet elég erős az ügynöki

fortélylyal szemben, e szerint ő nem hibás, őt tehát olyan jogkövetkezményekkel sem lehet sújtani, amelyek csak a hibájára volnának alapíthatók.

Ilyen módon kellene az én nézetem szerint az ügynöki kérdést szabályozni, ha a szabályozást egyáltalán ebben a törvényben eszközölni akarjuk.

Jól tudom, hogy ez a gyökeres megoldás a biztosító-társaságok legkevesebbjének fog tetszeni, de itt nagy problémáról van szó, melyet alaposan megoldani csak ilyen mélyreható módon lehet olyan eredménnyel, hogy a megoldás minél kevesebb jogos és istápolandó érdeket sértsen.

Nem is várom, hogy eszméim első hallásra mindjárt közetszéllel találkozzanak és elfogadásra találjanak, de merem jósolni, hogy a kérdésnek ez lesz, mert csak ez lehet a végleges megoldása.

Dr. Gold Simon.

Különfélék.

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének egy-egy példányát az igazságügyminiszter az összes kir. bíróságoknak azzal a felhívással küldötte meg, hogy a bíróságok tagjai a tervezetet beható tanulmányozás és bírálat tárgyává téve, arra vonatkozó észrevételeiket akár a szakirodalomban, akár a miniszterhez intézett felterjesztésekben tegyék meg. A miniszter kétségtelennek tartja, hogy a magyar bírói kar hazafias feladatának fogja tekinteni, hogy tapasztalataival és tudásával a polgári törvénykönyv előkészítéséhez hozzájáruljon. A miniszter különös súlyt helyez az olyan észrevételekre is, melyek a tervezetnek csupán egyes részeire, fejezeteire vagy szakaszaira terjednek ki és ezek kapcsán főleg a gyakorlati szempontokat érvényesítik s gondja lesz rá, hogy a bíróságok köréből származó megnyilatkozások a tervezet tárgyalása alkalmával kellő figyelemben és méltatásban részesüljenek.

Hasonló felhívással küldötte meg a miniszter a tervezet egy-egy példányát a kir. közjegyzői és az ügyvédi kamaráknak is.

Minthogy a miniszter ezenkívül egyes, arra illetékes tényezők véleményét különösen is ismerni kívánja, a kir. Curiát és a kir. ítélő táblákat véleményadásra külön is felszólította.

— **A Budapesti Ügyvédi Kör évi jelentéséből.** Az új büntető perrendtartás legnagyobb vívmányának az esküdt-bíróági ítélkezésnek rövid ideje, kizárja az ítélkezés ezen új módja tekintetében alapos vélemény alkotását. Ugy látszik, mintha az esküdtszékekben meglenne a hajlandóság arra, hogy a valódi vagy vélt sérelem által előidézett felháborodást, beszámítást kizáró oknak tekintsék és tultéve ezáltal magukat a büntető törvény 281. és 307. §-ának intézkedéseinek, az ily felháborodást nem minősítő körülménynek, hanem beszámítást kizáró oknak fogadják el. Bármilyen legyen ezen törvény félreértésének oka, akár a kérdések bonyolult szerkezete, avagy a törvény intézkedésének a laikus esküdtszéki tagok előtt homályos volta, esetleg oly állapotot teremthet, mely állandósága esetén orvoslásra szorulna. A jogegység megóvására alakult koronaügyészi intézményt a m. kir. Curia azáltal, hogy a koronaügyész hatáskörét a királyi ügyészek és főügyészek által bejelentett semmisségi panaszok visszavonására is kiterjesztette, eredeti jellegéből kivetkőztette és őt mintegy a vád legfőbb hatóságává jelölte ki. A kir. Curia munkaterhét könnyítő, mert a koronaügyész véleménye szerint alaptalan semmisségi panaszokat a kir. Curia ítélkezése alól elvonó ezen határozat és az annak megfelelő gyakorlat czélszerűségi szempontokból ugyan indokolt lehet, de ellenkezik a koronaügyészi intézménynek természetével, a koronaügyésznek más államokban adott hatáskörrel, valamint a vád és védelem törvényes érdekeivel. A vád érdekeivel azért, mert a vád bírójává a koronaügyészt teszi meg, holott a tör-

vény a kir. Curiát ruházta fel ezen hatáskörrel, a védelmével pedig azért, mert ha a koronaügyész a vád képviselője, úgy az ő kötelező jelenlétével szemben a védelem kötelező jelenléte valamint a királyi táblánál meg is van — a kir. Curia előtt folyó tárgyalásoknál is elengedhetetlenül szervezendő lenne.

Proposíciók a biztosítási ügynök jogkörének szabályozására nézve. A Magyar Jogászegylet legutóbbi ülésén dr. Gold Simon előadása után felszólalt dr. Balog Arnold, akinek beszédéből közöljük a következő formulázott javaslatokat:

1. A biztosítási ügynök a biztosítási ügyletek szerzésére nézve a biztosító vállalat meghatalmazottja.

Jogköre kiterjed különösen a következő jogcselekményekre:

a) hogy ügyletkötésre feleket szerezzen, a biztosítási ajánlatot a biztosítottól átvegye és a vállalathoz továbbítsa;

b) a biztosítási kötvényt a biztosítottnak kiszolgáltassa és ennek ellenében a biztosítási díjat saját nyugtájára is felvegye;

c) a szerződés által feltételezett mindennemű bejelentéseket a biztosítottól átvegye és

d) a visszatérő időszakokban fizetendő biztosítási díjat a vállalat nyugtája ellenében felvegye.*

e) A visszatérő időszakokban fizetendő díjakat saját nyugtájára felvegye, ha erre a biztosító részéről felhatalmaztatik, vagy ha e felhatalmazás a társulat magatartásából következtethető.

2. Ha a biztosított fél az ajánlatot nem sajátkezüleg töltötte ki és az ajánlaton az ügyletnél jelen volt két tanu, és pedig az egyik tanu sajátkezű írásával és mindkét tanu aláírásával nem tanusítja, hogy az ajánlat a biztosítottnak megmagyaráztatott, annak bizonyítása, hogy az ajánlat a biztosított bemondásának megfelelő, a biztosítót terheli. Az ügynök vagy a biztosító más alkalmazottja nem lehet tanu.

3. Ha az ügynök akár szóval, akár külön iratban a szabályszerűen kiállított ajánlatnak valóságra nézve nem vitás tartalmával nem ellenkező egyéb ügyleti feltételeket is állapított meg az ajánlattevővel, a biztosítónak joga van ezen feltételek tudomására jutásától számított nyolcz napon belül az ügylettől visszalépni. Ha ez ezen idő alatt meg nem történik, az ügylet az ügynök által megállapított feltételek szerint érvényben marad.

A visszalépés kijelentésétől számított 48 óra leteltéig a biztosító a veszélyt viseli.

4. Ha az ajánlatban az ügynök tudtával valótlan adatok foglaltatnak oly lényeges körülményről, mely a biztosítás elvállalására befolyással birhat, a biztosító az ajánlat tartalmára nem hivatkozhatik, hacsak nem bizonyítja, hogy a valótlan tartalom az ajánlattevő rosszhiszemű közlése folytán jutott az ajánlatba.

5. Az ajánlat tartalmát a biztosított vagy kedvezményezett fél a biztosítási kötvény ellenkező tartalmával szemben a kötvény elfogadása után is érvényesítheti, de csak a kötvény kézbesítésétől számított egy éven belül.

6. Ezen határozmányokkal ellenkező kikötéseknek hatálya nincs.

— **Az új æra.** A kir. Curia 10024/1900. sz. a. végzésének indoklásában a következőket olvassuk: Nem került el a kir. Curiának figyelmét a sz — — kir. törvényszék által elkövetett, hivatalból való megsemmisítés útján azonban nem orvosolható az a szabálytalanság, hogy daczára annak, miszerint a vádlottak elítéltetésük miatt felebbezvének, e felebbezéssel a kir. járásbírói ítéletének alapjául szolgált ténybeli megállapítások támadtattak meg, az ügyfeleknek, valamint a szóbeliség és közvetlenség elvének sérelmével az ügyben, tárgyalást mellőzve, tanács-ülésben határozott.

Mikor az ügyész az esküdtbírói határozata ellen felfolyamodással él. A kir. Curia: A kir. ügyész felfolyamodásai a BP. 379. §-a értelmében visszautasítottak, a védő semmisségi panasz pedig a BP. 437. §-a alapján elutasítottak.

Indokok: A kir. ügyész az esküdtbírói határozatnak B. G. tanu-
nak esküre nem bocsátása és a vádlotthoz intézendő kérdések tárgyában a tárgyalás folyamán hozott közbeszóló végzései ellen, a BP. 378. §-ára hivatkozva, felfolyamodást jelentvén be, minthogy ily határozatok ellen a BP. 300. §-a értelmében

* Az 1. pont a)–d) alpontjai a biztosítási magánvállalatokról szóló törvénytervezet 25. §-ából vannak megfelelő változtatásokkal átvéve.

felfolyamodásnak nincs helye, a kir. ügyész felfolyamodásai a BP. 379. §. harmadik bekezdése alapján vissza voltak utasítandók. A perorvoslatra vonatkozó nyilatkozatok előterjesztése után az esküdtbiróság a BP. 330. §-a értelmében a vádlott vizsgálati fogsága tárgyában határozatot hozván s a vádlott ez ellen felfolyamodást jelentvén be, minthogy az ítélet elleni semmiségi panasznak elutasítása után a BP. 494. §-a értelmében az esküdtbiróság ítélete jogerőre emelkedett, a vádlott eme felfolyamodása tárgytalanná vált s így arra nézve az intézkedés mellőztetett. (1900. évi október 31-én. 9756. sz.)

— **Fegyelmi eljárás elévülése.** A kir. Curia: Az ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának ítélete helybenhagyatik az abban felhozott indokok alapján s a felebbezésre vonatkozóan azért, mert az 1874: XXXIV. tcz. 102. §-a bizonyos határnapon avagy bizonyos határidőig teljesítendő cselekvésre avagy ily cselekvésnek a kikötött határnapon történt, avagy bizonyos határidőtől számítható elmulasztására vonatkozik; az a körülmény tehát, hogy az 1894. évi június hó 5-én behajtott összegnek jogtalan visszatartása iránt 1896. évi június hó 25-én lett panasz benyújtva, annak kimondására, hogy a fegyelmi vétség büntethetősége elévült, annál kevésbé szolgálhat alapul, mert a panaszlott nem is állította, hogy megbízóját avagy annak jogutódját a kérdéses követelésnek teljes kielégítéséről külön értesítette, akkor, amikor panaszlott a 150 forint összeget tényleg felvette s így a panaszlottnak az elévülésre vonatkozó kifogásai bírói figyelembe nem vétettek. (1900. évi október 27-én. 292. sz.)

— **Adalékok a pénzügyi közigazgatáshoz.** A telek-könyvi hatóság zárlatot rendel egy ingatlanra és az ajánlott zárgondnokot kinevezi. A zárlat nem foganatosíttatik, mert az ingatlan időközben elárvereztetik, de azért a hátralékos adó fejében lefoglalják a zárgondnokul kirendelt, de be nem vezetett ügyvéd butorait. — Egy nagykereskedőt megidéz a budapesti V. ker. előjáróság «jövedéki ügyben». A cég főnöke az idézésnek eleget tesz. A tisztviselő, akihez idézve van, tudomására hozza, hogy az adófelügyelőség megkeresésére idézte meg; az adófelügyelőség pedig azt kérdezteti a kereskedőtől, hogy hol lakik huszonegy alkalmozottjának egyike. A kereskedő erre azt felelte, hogy — kérdezzék meg a bejelentő hivatalt.

Bulgária törvényhozása a külföldiek perbeli biztosítéka és szegényjoga kérdésében. Bulgáriában, az ott hatályban levő törvényes rendelkezések szerint a felperesként fellépő külföldi — amennyiben a nevezett országban ingatlana nincs — alperes kívánatára a perköltséget s az alperes felmerülhető kárának megtérítését biztosítani köteles; továbbá, hogy Bulgáriában a szegényjogon való perlekedésnek a bolgár honosok részére biztosított kedvezményéből a külföldi ki van zárva. (43,540/1900. sz. igazságügyminiszeri rendelet.)

Nemzetközi Szemle.

— **Hogyan kellene betölteni a közigazgatási bírósági állásokat.** A porosz legfelsőbb közigazgatási bíróság működésének 25-dik évfordulója alkalmából a «Porosz Közigazgatási Közlöny» ünnepi számot adott ki, amely megvilágítja e bíróság történetét és munkásságát. A bíróságnak, amely kezdetben hét tagból állott, most hét senátusban ötven tagja van. Jensen, aki a bíróságnak megalapítása óta tagja volt és belőle huszonegy évi szolgálat után 1896-ban mint egyik senatusának elnöke vált ki, róla a többiek között ezeket írja:

«Engedtessek meg nekem, hogy a tagok állásának a betöltése kérdéséről általános szót ejtsek. Mindig szem előtt kell tartani, hogy a nagy és nehéz feladatokkal szemben, amelyek a legfelsőbb közigazgatási bíróság tagjaira várnak, a legeslegjobb erők is csak éppen elég jóknak tetszhetnek. Nincs hathatósabb eszköz e bíróság színvonalának lesülyesztésére, mintha másutt el nem helyezhető és valahol mégis alkalmazandó elégtelen erőket visznek beléje. A törvény szerint a tagokat az államminiszerium javaslatára a király nevezi ki. Ez azonban nem zárja ki, hogy ez a javaslat más javaslatokon ne alapuljon. Ez alig is lehet másként. Ugy tetszik, hogy első sorban a belügyminiszer viszi a közvetítő szerepet, a

mint hogy — az állami adókat kivéve — a mindkét részbeli dologi összetartozandóságnál fogva az ő ressortjához áll legközelebb a legfelsőbb közigazgatási bíróság. De helyén való, ha a tagok állásának a betöltésénél a miniszter mindenekelőtt a legfelsőbb közigazgatási bíróság elnökének nyomatékos szavát hallgatja meg, mint aki leginkább van tájékozva arról, hogy minő erőre, minő irányura van szüksége a bíróságnak azon összeállításánál fogva, amelyben éppen van, a mint hogy ehhez hasonló eljárás, a jelzett szempont megóvása céljából, más államokban positiv törvényben kifejezetten megvan állapítva. Ha a mult nem is szolgálat különös alkalmat ebben az irányban sürgős kívánság nyilvánítására, de éppen oly kevésbé ad okot arra, hogy róla hallgassunk.»

— **A francia képviselőház** előtt bizottsági javaslat fekszik a Code pénal 300., 302. és 304. §-ainak módosításáról, mely §§-ban a gyermekölésre vonatkozó határozmányok vannak. A javaslat a következő két kardinális változást tartalmazza: 1. a gyermekölési delictum alanya csak az újszülött anyja lehet. A mai jogállapot Franciaországban t. i. az, hogy le meurtre d'un enfant nouveau-né, követség el az bárki által, infanticide-nak tekintetik; 2. a gyermekölés büntetése gyanánt a határozott ideig tartó kényszermunka contempláltatik, kivéve, ha praemeditatio forog fen, amikor élet-hossziglani kényszermunka a büntetés. — E módosításai a büntetőtörvénynek kétségkívül összefüggésben állanak az esküdtszékek azzal a hajlandóságával, hogy számos esetben, különösen akkor, ha az anya a vádlott, inkább felmentő verdictumot hoz a jury, semmint kitegye a vádlottat a törvény kegyetlen szigorának. De abból a szempontból is érdekes a javaslat, hogy általa a halálbüntetés ismét tért vesz, megint egygyel kevesbedvén ama delictumok köre, melyekre halálbüntetést szab a törvény.

— **A Dreyfus-ügyből** folyó pereket, mint tudjuk, a francia bíróságok, a készülő amnestia-törvényre való tekintettel, folyton halasztgatják. Azonban az amnestia-törvény maga is folytonos halasztásoknak van kitéve, úgy, hogy ilyenformán a perek már több mint másfél éve vannak folytonos halasztás alatt. Most az egyik perben *Picquart* és *Reinach* a francia törvénynek azt az intézkedését vették alkalmazásba, amely *déni de justice* néven ismeretes, és amely abban áll, hogy a bíróság elnöke személyesen tartozik kártérítéssel, ha a pert nem tárgyalja vagy elhanyagolja. Az erre vonatkozó és az elnök ellen intézett felhívás (sommation), amely a perindításhoz szükséges előzetes lépés jellegű, már be van adva a bírósághoz.

— **Az olasz képviselőház** folyó hó 22-én ült ismét össze; a kormány által beterjesztett számos javaslat között, melyeket a képviselőház mostani ülészakában tárgyalni fog, egy különösen a büntető jogászokat is érdeklő van, s ez az olasz büntető-törvénykönyv részleges revisiójára vonatkozik, amennyiben a kényszertartózkodási hely büntetésneme helyett a deportatiót kívánja behozni. A javaslatra vonatkozó részletes adatok még hiányoznak.

A Magyar Jogászegylet december 1-én (szombaton) délután hat órákor az ügyvédi kamara helyiségében (Szemere-utca 10. szám alatt) teljes-ülést tart, melynek tárgya: a biztosi-tási törvénytervezetről folytatott vita. Szólásra fel vannak írva: Beck Hugó, Márkus Dezső, Róth Pál, Neumann Armin. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedése (Kossuth Lajos-utca) a Magyar Jogászegylet következő füzetét teljes árban megvásárolja: 143., 144., 145., 147.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre 12 kor.
negyedévre 6

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Adalék a haszonbérbeadó vetojogához. *Szentmiklósi (Kajuch) Márton* budapesti egyetemi tanártól. — A hitelező posíciója a polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Meszlény Arthur* budapesti kir. törvényszéki aljegyzőtől. — A törvényes gyermekek jogviszonyai. *Dr. Bárdi Ferencz* sümegi ügyvéd. — A tisztességtelen versenynek speciális törvény általi szabályozása célhoz vezet-e? *Dr. Neuschlosz Tivadar* budapesti ügyvéd. — A budapesti rendőrség 1899. évi jelentéséből. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kir. táblai határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Adalék a haszonbérbeadó vetojogához.

Az uralkodó felfogás szerint a haszonbérelő a jószág terményeit «átadás (traditio)» útján szerzi meg. A haszonbérleti szerződés megkötésével felhatalmazza a tulajdonos bérelőjét a termények eltulajdonítására: ez a traditio egyik oldala. Midőn a bérelő a termények birtokába helyezkedik, a traditio másik mozzanatát valósítja meg, az apprehensiót. Ezt az álláspontot foglalják el a német polgári törvénykönyv Indokai is (Motive ad 901., 902. §.).

A következő az, hogy a haszonbérelő nem szerzi meg a termények tulajdonát, ha a bérbeadó azok perceptióját bármi okból, jogosan vagy jogtalanul, megtiltja neki. S a bérbeadó e tilalmi jogát is elismeri az uralkodó elmélet.

Milyen exorbitans tétel! A haszonbérlet nem muló szerződés, hanem élethivatal. A haszonbérbeadó tilalma tehát vitális érdekeket érint. Igaz, a bérbeadó megszegi ilyenkor szerződési kötelezettségét. De mily sovány vigasz ez a haszonbérelőnek! Mert kérdés, megveheti-e kárát a bérbeadón. S mi-ből éljen addig is?

Ha nem akarja magát a következetlenség vádjának kitenni, úgy ez elméletnek azt a tételt is ki kell mondania, hogy a traditóra való ajánlatnak el kell erőtlennülnie, ha az ajánlattevő (a haszonbérbeadó) a perceptio idejében már nincs a cselekvési képesség birtokában. Pl. ha elvesztette ép esztét, vagy ha csődbe jutott. A bérelőnek ilyen körülmények közt sem volna szabad aratnia vagy az erdő fáját vágnia.

E következtetések súlya alatt némelyek tagadják vagy legalább kétségbevonják azt, hogy a bérbeadó vetojoga ma megállana. A német codex 956. §-a szerint a tulajdonos a termény eltulajdonítását megengedő nyilatkozatát nem vonhatja vissza mindaddig, míg a másik a termődolog birtokában van.

Mi okokra támaszkodik az az állítás, hogy a haszonbérbeadó tilalmi joga ma már időszerűtlen?

Részben, úgy hiszem, arra az igazságra, hogy manapság a bérelő nem olyan védtelen többé, mint volt a római jogban. Korunk hajlandó a birlalót, legalább a bérlelt és haszonbérlelt, hasonló védelemben részesíteni, mint a birtokost. Így hazai jogunk szerint a bérelőnek és a haszonbérelőnek sommás visszahelyezési keresete van még a bérbeadó ellen is, hacsak szerződési kötelezettségeinek eleget tett (Zlinszky-Reiner: Magyar magánjog 291. lap).

Hogy ez volna az oka annak, miért erőtelen a haszonbérbeadó vetoja, kifejezetten mondja Dernburg. De ez az érvelés tarthatatlan. Mert az a tulajdonkérdés összezavarása a birtokkérdéssel.

Sommás visszahelyezési keresetével, interdictumával a

haszonbérelő kettőt eszközölhet ki. Először azt, hogy a tulajdonos felhagy a birtokháborítással. Másodszor azt, hogy ha a tulajdonos elűzte, visszahelyezik őt a birtokba. Korántsem jelenti e védelem azt, hogy a tulajdonos tilalmával szemben a termények tulajdonát is megszerezhetné. Mert azon a címen, hogy valaki a termődolognak birtokosa, még a terményeknek nem lesz okvetetlenül tulajdonosává. Ám szerezze meg a haszonbérelő a termények birtokát a tulajdonos vetoja daczára, nem következik, hogy ezzel azok tulajdonát is megszerezze és átruházhassa. A traditiónak kelléke az átruházás szándéka (animus transferendi dominii); s ez az animus nincs meg, bár megvédje a bérelő a dolog és a hozadék birtokát a bérbeadó támadása ellen.

A német polgári törvénykönyv Indokai «már az általános elvekből» vélik levezethetni azt a tételt, hogy ma a haszonbérbeadónak tilalmi joga nincsen. Az «indokok» gondolatmenete a következő:

Midőn a tulajdonos a jószágot átengedi a haszonbérelőnek, traditionális ajánlatot tesz neki az elkülönítendő terményekre nézve. Ajánlata úgy magyarázandó, hogy nem kívánja annak kifejezett elfogadását, hanem megelégszik a hallgatóságos elfogadással, s hallgatóságos elfogadásnak kell tekintenünk már azt a tényt, hogy a haszonbérelő a birtokot az elkülönítés idejében folytatja. Hogy az ajánlattevő meddig van kötve ajánlatához, az a Tervezet 86. §-a értelmében attól függ, mennyi időre akarta magát megkötni. Nincs azonban kizárva az, hogy akaratára a körülményekből következtessünk. Már most az a haszonbérbeadó, aki a dolog birtokát átengedte, ezzel a tényével kifejezte akaratát, hogy traditionális ajánlata addig kösse őt, míg a termények elkülönítése elkövetkezik. Ajánlata tehát addig vissza nem vonható, ő a bérlet egész tartama alatt kötve van.

Amilyen elmés ez a szerkezet, olyannyira pozitív. Azok az «általános elvek», melyekre az Indokok utalnak, csak a német kodexnek, jobban mondva a Tervezetnek általános elvei. Miért nincs ez mind így abban az esetben, ha a termények elsajátítására jogosított fél nincs vagy már nincs a termődolog birtokában? Miért vonható vissza ebben az esetben a traditionális ajánlat az Indokok szerint? Nem is szólva arról, hogy az elméletnek a szerződési ajánlatokat tárgyozó tanai csak a kötelmi szerződésekre vonatkoznak, nem a dologi szerződésekre.

Mesterkélt ez a lepel, de életerős magot takar. Az Indokok szavai daczára, az új kodex a haszonbérelőnek a termények eltulajdonítására való jogát nem vezeti vissza többé traditóra. Az akaratati mozzanatot elejti, s a haszonbérelő terményszerzésre való jogát mint a kibérelt dologban gyökerező jogot állítja oda. Maguk az Indokok árulják el a törvényhozónak ezt a gondolatát, midőn a fentebb előadottak után így folytatják: «Diese sachlich bindende Vertragsofferte...» S a haszonbérelő terményszerzésre való jogának ez a «dologosítása» nyilatkozik meg abban a tételben is, hogy ő a termények tulajdonát már a separatióval megszerzi, mint a tulajdonos és az emphyteuta (lásd fentebb). Joggal tehette ezt a német polgári törvénykönyv, hiszen a «Kauf bricht nicht Miete» elvvel a bérleti szerződést már amugy is dologosította.

Az eredmény ime az, hogy a német kodex Indokai sem

adják kielégítő okadatolását annak, miért szűnt volna meg napjainkban a haszonbérbeadónak állítólagos tilalmi joga. Hazai jogunk szempontjából tehát el kell ismernünk azt a vetojogot, míg a törvény el nem törli? Nem úgy van, mert Blume-val (Jahrb. f. d. Dogm. 39. k.) azt kell mondanunk, hogy az egész elmélet a források félreértésén alapul.

Téves nézet az, hogy a haszonbérelő a termények tulajdonát traditíóval szerzi meg. És téves értelmezés az, mely az idevágó Digesta-töredékekben a bérbeadó egyszerű tilalmát látja. Iktassuk ide az uralkodó nézet vesszőparipáját, a Dig. 39. k. 5. cz. 6. fr.-át: «... Sed si is qui a me emerat, sive mercede conduxerat, ut paterer eum sibi jure eximere (t. i. saxum), si antequam eximat, me pænituert, meus lapis durat, si postea, ipsius factum avocare non possum: quasi traditio enim facta videtur, cum eximitur domini voluntate. Quod in saxo est, idem erit etiam, si in arbore cæsa vel dempta acciderit.»

A «pænituert» itt bizonyára nem a pusztá tilalmat jelenti, hanem a kő vagy a fa birtokbavételének tényleges megakadályozását. Ezért nem lehet a kő vagy a fa a bérelőé.

Hiszen lehet rá eset, hogy a tulajdonos joggal tiltja meg a haszonbérelőnek a termények elsajátítását anélkül, hogy a bérletet felbontaná vagy felbonthatná. Teszem fel, a tulajdonos a szerződést megtámadni készül, addig is meggátolja hát a bérletet a termények eltulajdonításában. Vagy, mondjuk, valaki zilált vagyoni viszonyok közé jut s nehogy annak a gyanúnak tegye ki magát, hogy színlelt ügylet kötésével hitelezőit meg akarta rövidíteni, tilalommal él rokonával szemben, kinek a közelmúltban olcsón haszonbérbe adta birtokát. De ugyan meg fog-e elégedni az a tulajdonos a pusztá vétóval s nem-e fogja valósággal meghiusítani a termények percep-tióját? Ez a tényállás lebeghetett az idézett Dig. 39. 5. 6. szerzője előtt is...

A magyar polgári törvénykönyv tervezete (618. §.) elfogadja a német kodex 956. §-át. A vetojogról nem szól ugyan, de kétséget nem szenved, hogy azt szintugy megtagadja a tulajdonostól, mint a német polgári törvénykönyv. Vajon, tekintettel az uralkodó elméletre, nem volna-e kívánatos a tilalmi jogot kifejezetten is elvetni?

Szentmiklósi (Kajuch) Márton.

A hitelező posíciója a polgári törvénykönyv tervezetében.*

Az elvállalt kötelezettség feltétlen teljesítésének elve másod-sorban megkívánja az adósnak azon személyek tényeiért való feltétlen felelősségét, kiket a teljesítés körül felhasznál. A Tervezet a felelősséget megállapítja, mint már érintettük, a törvényes képviselő, illetve a teljesítésnél használt személyek *vétkeiségeért* (1164. §.), de nem azoknak kárt okozó, vétlen cselekményeiért. Szerződésen kívül sem ismer el a Tervezet felelősséget másnak vétlen cselekményeiért (1789., 1790. §.), csak telekkönyvi és letéti ügyekben az állam terhére (1790. §. utolsó előtti bek.) statuál illet. Az a rendelkezés, hogy az adós a véletlen kárért is felel, ha jogosulatlanul alkalmazott a teljesítésnél más személyt (1164. §. 2. bek.): megfelel a hitelezők érdekében postulált szigorúságról fent felállított programmunknak, amennyiben a felelősséget a pusztá causalitáshoz köti; «jogosulatlanul» nem jelent subjectív vétke-séget, hanem objectív jogellenességet. Tovább menni talán nem is czélszerű.

A tartozás teljesítésének minden eshetőséggel szemben való biztosítása az egyetemleges kötelezettség kiterjedtebb alkalmazását igényli. A «nomina sunt ipso jure divisa» elvével már a német polgári törvénykönyv gyökeresen szakított

(427., 431. §§.). A Tervezet nem mer ennyire elmenni. Oszt-hatatlan szolgáltatásra nézve ugyan az egyetemleges köte-lezettséget korlátlanul mondja ki (1223. §.); az osztható szol-gáltatás tekintetében azonban így intézkedik:

«Ha többen osztható szolgáltatás iránt egyetemlegesség kikötése nélkül közösen vállalnak kötelezettséget s az adósok valamelyikétől a szolgáltatásnak reá eső része be nem hajt-ható: a többiek kétség esetében abban az arányban, amely-ben teljesítésre kötelezvék, a hiányt pótolni tartoznak (kor-látolt egyetemlegesség)».

Ily jogviszonyban álló adóstársakra az 1216—1218., 1220. és 1241. §-ok szabályai megfelelően alkalmazandók (1224. §.). Ez utóbbi idézett szabályokból megtudjuk, hogy a teljesítés, datio in solutum (1278. §.), jogosult letétbe helyezés (1289. §.), beszámítás, hitelező-késedelem e korlátolt egyetemlegesség-nél az összes adósok javára válik, ellenben ujtás, elengedés, haladék és egyéb jogi tények csak inter partes hatnak; a hitelezőnek, mielőtt a korlátoltan egyetemleges adóstárs ellen fordulhatna, a főadós összes vagyonából kell kielégítést keresnie.

Ez a status juris az oszthatatlan szolgáltatásra nézve elő-írtnál enyhébb mindenekelőtt annyiban, hogy itt az egyetem-legesség csak «kétség esetében» fog helyt, míg ott mindig, ha a felek ellenkezőképp nem intézkedtek (ugyan így a német polg. törvkönyv id. h.). Osztható szolgáltatás esetén tehát, ha a felek hallgattak, csak akkor áll be az egyetemleges fele-lősség, ha e hallgatás nem azt jelenti (az összes körülmények figyelembevételével), hogy a felek aránylagos, egyenlő arányu vagy más kulcs szerinti megosztott kötelezettséget akartak, ami a legritkább esetben fog a hallgatásból kiderülni. Az egyetemleges felelősség tehát elég gyakran fog érvényesülni osztható szolgáltatás esetében is, de joghatásaiban erősen tompítva. Az osztható szolgáltatásra kötelezett adóstársat a Tervezet *kártalanító* (eddig ugynevezett *közönséges*) kezesnek tekinti, kinek kötelezettségét eddig éppen ellentétbe helyez-tük az *egyetemleges* kezes felelősségével. A mai jog nyelvén tehát az osztható szolgáltatásra kötelezett társ helyzetét a Tervezetben úgy kellene körülírnunk, hogy az nem egyetem-legesen, hanem csak mint közönséges kezes felel. És pedig mint közönséges kezes (t. i. csak behajthatatlanság esetén) is csak annyi erejéig vonható felelősségre, amennyinek teljesi-tésére ő személyesen van kötelezve. A Tervezet azzal, hogy az ily gyengén kötelezettet is egyetemleges adóstársnak nevezi, a császári római jogra tér vissza, megadván az ily adósnak egy a beneficium divisionis-t, mint a beneficium ordinis-t. Igaz, hogy a császári jog ezt a megnyomorított egyetemlegességet is egyetemlegességné (correalitas) nevezte, a régi bevett nyelvhasználathoz való ragaszkodás oka mellett nyilván két okból: 1. az «ipso jure» és «ope exceptionis» közt fen-állt és még mindig szokásban volt különbségnél fogva a két beneficium, mely csak kifogásként volt érvényesíthető (v. ö. Justinian 4. novelláját, l. 41 D. de fid. 46, 1.; l. 116 D. de v. o. 45, 1.; Epistola Divi Hadriani, Gajus 3, 121., 122. §. 4. D. de fid. 3, 20.; l. 26., l. 27., l. 28., l. 49. §. 1., l. 51. §. 1. 4. D. de fid. 46, 1.; l. 10. §. 1.; l. 16. C. esd. 8., 40; l. 3. C. de pec. const. 4. 18.). Ugy tűnt föl, mint a mi a correali-tásnak jogi lényegét nem befolyásolja, hanem csak az adós-társaknak adott különös kedvezés folytán gyengíti; 2. a cor-realitas etymologiai jelentésébe (correus, con-reus, adóstárs) nem ütközött ez a gyengített, t. i. a behajthatatlanságig el-halasztott és megosztott felelősség, s ennél fogva nem merült fel a szükséglet az elnevezés elejtésére. A Tervezet azonban más helyzetben van: 1214. §-ában definiálja az adósok egye-temlegességét és ezzel magára vállalja azt a kötelezettséget, hogy a megalkotott fogalomhoz szigoruan ragaszkodjék. E defi-nitio lényege az, hogy a szolgáltatás csak egyszer, de bár-melyik adóstól egészen követelhető; az 1224. §. «korlátolt egyetemlegesség»-e tehát maga a Tervezet szerint sem egye-

* Az előbbi közl. l. a 47. számban.

temlegesség,* mert a szolgáltatás az adósok mindegyikétől nem a maga egészében, hanem csak aránylagosan követelhető.

Ami már most az egyetemleges kötelezettség területét illeti, a részletekben ugyanazt a megfigyelést tehetjük, melyre az adósok feltétlen felelősségét illető vizsgálódásunknál jutottunk, azt t. i., hogy a szerződésen kívüli felelősséget a Tervezet szigorubbán veszi, mint a szerződésből folyót. Szerződésen kívül, ha oly személy mellett, ki vétlenül felelős, más személy tiltott cselekmény miatt van ugyanazon kár megtérítésére kötelezve, a károsulttal szemben mindketten egyetemleg felelősek (1792. §.): ami a károsult érdekének kétségkívül messzeható biztosítása, mert azok, kik vétlenül felelnek, rendszerint a kártérítési követelés behajtására alkalmas nagyobb vagyonnal rendelkeznek, míg a vétkes fél a legtöbb esetben szegény ördög (v. ö. a 43., 1775., 1782., 1783., 1784., 1788., 1789., 1790. §-ok alapján felelősségre vonható személyeket); ha pedig több személyben a szerződésen kívüli kártérítési kötelezettség hasonnemű feltételei forognak fen, azok mindig egyetemleg felelősek: ha vétkekesség a felelősség alapja, az 1092. §. értelmében**, ha pedig más ok, az 1791. §. folytán. Más szóval szerződésen kívül több kártérítésre kötelezett társ mindig egyetemleg felel. Pedig nem szenved kétséget, hogy a kártérítési és a károkozásból folyó egyéb szolgáltatás pénzben állván, (1139., 1140. §§.) *mindig megosztható*, egyedüli kivételével a természetbeli restitúciónak, mely azonban csak akkor foghatván helyt, ha az a jogosult fél érdekeivel nem ellenkezik (1139. §.), a jogosultultra nézve sohasem lehet kedvezőlenebb, mint a bár egyetemleges pénzszolgáltatás; tehát mindig fenforogna az a ratio, mely a Tervezetet a szerződésből eredő megosztható szolgáltatásoknál az egyetemlegesség elrejtésére bizta. A szerződési jog most említett szabályát, úgy látszik, főként a felek vélelmezhető szándékának szempontja diktálta, mely szempontból esetleg nem teljesen jogosulatlan ugyan az a feltevés, hogy a felek megosztható szolgáltatás kötelezésénél abból indultak ki, hogy minden egyes kötelezett csak a rá eső részt fogja szolgáltatni. De a hitelező érdekének szempontja — melynek ami viszonyaink közt óriási fontosságára alapítja ez az egész fejtegetés a létjogosultságát — azt javasolná mégis, hogy a kétséges eseteket ez érdek javára döntsük el. Ha a felek azon szándéka világos, hogy csak megosztott teljesítést akarnak, akkor ugyanis uti lingua nuncupasit, ita jus. Kétség esetén azonban a hitelező fontos érdekének felel meg, hogy az osztható szolgáltatást is az adóstársak bármelyikétől követelhesse, amint azt a német polgári törvénykönyv 427. §-a is statuálta. S ezzel aztán e ponton is helyreáll az egyensúly a szerződésbeli és a szerződésen kívüli felelősség között.

A szerződés megerősítésére szolgáló mellékkikötéseket tárgyzó szakaszok (1040.—1054. §§.) a kellő szigorat alkalmazzák. Az 1049. §. 3. bekezdésének az a szabálya, hogy a bírság mérséklésének nincs helye, ha az adós a hitelező megkárosítására vagy nyereszkesedésre irányuló szándékából szegte meg kötelezettségét: okos bírő kezében hatalmas eszköz lesz a teljesítés kikényszerítésére, minthogy az 1045. §. szerint a teljesítés és a bírság közt a választási jog a hitelezőt illetvén, az azt a végrehajtási stádiumig függőben hagyhatja (v. ö. per analogiam, végrehajtási törvény 219. §.; l. 222. §-t is). Sőt ez önálló bírsággkötelezés esetén is áll*** (1050. §.) Szigoru sanc-

tióját a nem teljesítésnek engedi kikötni a Tervezet 1054. §-a is. Ugy látszik, a mérséklés kizárására az 1049. §. 2. bekezdésében felállított szabály itt is alkalmazandó lesz (1054. §. 2. bek.). Egész világosan ez nem tűnik ki.

A hitelezői érdek *érvényesítése* mellett annak *biztosítása* a játszsza főszerepet. Jelenlegi jogunk e tekintetben nem kevésbé bánik mostohán a hitelezővel, mint ama másik irányban. Nevezetesen az ingó zálogjog intézménye a mai jogban egyszerűen használhatatlan. Kimutattam másutt,* hogy gyakorlatunk az osztr. polg. törvénykönyv 461. §-ának kiterjesztő magyarázata folytán mint jutott odáig, hogy a zálogjoggal biztosított hitelezőt rosszabb helyzetbe hozza, mint azt, akinek követelése «biztosítva» nincs: mert a zálogtárgy eladására való jogosultságot — a zálogjognak az antichresis tilalma folytán egyedüli tartalmát — csak a zálogjog létezését kimondó ítélet adja meg; a zálogjog létezése pedig függ a követelés fenálltától, úgy, hogy zálogjog nélkül a hitelező egyedül a követelése alapján nyert ítélettel az adós egész vagyonára nyer eladási jogot, a zálogjog alapján pedig a zálogjog és követelés fenálltának fáradságos és kockázatos bizonyítása után joga nyílik a zálogtárgyat — de csak azt — ugyanazon módozatok mellett és korlátok közt eladni, amelyek betartásával zálogjog nélkül az adós egész vagyonát támadhatta volna meg.

A Tervezet e bajon segít és a zálogjog alapján a zálog eladását megengedi akár a záloghitelező, akár a zálogadós kérelmére (824. §.). A zálog eladása nyilvános árverés útján történik, tőzsdei vagy piaczi árral bíró zálogtárgy hiteles személy közbejöttével, szabadkézből is eladható (823. §.).

A kezességre vonatkozó szabályokat (1225.—1249. §§.) a Tervezet lényegében a német polgári törvénykönyvből veszi át. A törvénykönyv mindenek fölé helyezi a hitelező érdekét s azért *ennyiben* ama szabályok átültetése ellen kifogásunk nincs. A mai joggal szemben a Tervezet a következő szempontokból mutat nagyobb szigorat a hitelező érdekében:

1. a Tervezet szerint (1228. §.) a főadós ellen folytatott per és végrehajtás költségeiért a kezes felelős, ha mielőtt felmerültek, értesítve volt, hogy a főadós nem teljesítette kötelezettségét (v. ö. német polg. törvénykönyv 767. §. ut. bek.); jelenlegi jogunk a per- és végrehajtási költségekre a kezes felelősségét semmi esetre sem terjeszti ki (Curia 1891. ápr. 23. 1348/90, Ügyv. Lapja 1891. évi 21. l., Márkus: Elvi határozatok I. k. 862. sz.; Curia 1886. márcz. 23. 101., Jog 1886. évi 122. l., Márkus id. h. 863. sz.; Budapesti Tábla 20057/85., Döntvénytár XIII. 344. l.; Márkus id. h. 864. sz.);

2. pénzbeli követelésért vállalt kezesség esetében a hitelezőnek, hogy a kezes ellen fordulhasson, elég kimutatnia, hogy a főadós ingóságaira vezetett végrehajtást (Tervezet 1238. §.); jelen jogunkban a végrehajtásnak teljesen eredménytelennek kell lennie, tehát az összes ingó és ingatlan vagyonra kell azt megelőzőleg megkíséríteni (Curia 1885. szept. 2. 1999, Polgári Törvénykezés XI. k. 5. l.; Márkus id. h. 883. sz.; Curia 1882. decz. 29. 8759., u. o. VII. k. 5. l.; Márkus id. h. 884. sz.), hogy kétségtelen legyen a főadós fizetési képtelensége és vagyontalansága (Curia 1885. máj. 29. 714.; Jog 1885. 81. l.; Márkus id. h. 886. sz.; Bpesti tábla 1897. jun. 16. I. G. 193.; Márkus id. h. IX. k. 14968. sz.);

tartalmaz. A Tervezet annyiban pongyolán jár el e tekintetben, amennyiben ott is megelégszik a §-ra való hivatkozással, ahol ugyanaz a §. több rendelkezést tartalmaz. Eklatáns példa a most idézett 1050. §., mely szerint «az 1049. §. rendelkezései az 1043. §. esetén kívül is alkalmazandók, ha stb.» Mi ez az «eset»? A kötbér-kötelezés *in genere*, vagy az *okirathoz foglalt* bírság-kötelezés? Ilyen hivatkozás igen sok van: alkalma-tilag rámutatunk. Követendő példa — nem a hivatkozások sűrűségét értem — ebben a német polgári törvénykönyv, hol nemcsak a bekezdés, hanem a mondat is meg van jelölve, melyre a hivatkozás ki akar terjedni (a számtalan példából v. ö. 777. §., 2. bek., 728. §., 545. §., 2. bek., 2152. §., 2. bek.).

* A kézi zálogból való kielégítésről. Ügyvédek Lapja 1898. évi 50. sz.

* Nem egyezik különben a «korlátozott egyetemlegesség»-nek a Tervezetben foglalt felfogása annak az elméletben elfogadott jelentésével sem: elméletileg korlátozott azon egyetemleges kötelezettség, melynél fogva az egyetemleges adóstárs az egész követelésért felel ugyan, de csak egy meghatározott maximális összeg erejéig, mint pl. jelen jogunkban az örökös vagy a betéti társaság kültagja (v. ö. Nagy F.: Kereskedelmi Jog 51. §. 5. j.).

** És pedig felbujtó és segéd is tettestársként egyetemleg felel (u. o. utolsó bek.).

*** Nem hangsúlyozható eléggé, mily fontos a hivatkozás praecis volta, amikor valamely rendelkezés egy más intézkedésre való utalást

3. jelenlegi jogunk szerint a főadós a kezessel szemben annak viszkerelete ellen élhet mindazon kifogásokkal, melyekkel a hitelezővel szemben élhetne (Curia 1885 szept. 4. 2845. Döntvénytár XIII. k. 1. l.; Márkus id. h. 874. sz.); a Tervezet (1242. §. ut. bek.) kifejezetten csak a kezessel szemben emelhető kifogásokat hagyja érintetlenül; a hitelezővel szemben állók tehát csak annyiban érvényesíthetők a kezes ellen, amennyiben azok a főadóst az 1242. §. 1. bekezdése szerint a kezesre átszálló jogok átruházása folytán illetik azon elv alapján, hogy nemo plus juris in alterum transferre potest, quam ipse habet, s ehhez képest pl. a főadós a kezesnek be nem számíthatja azt a követelést, melylyel ő a hitelezővel szemben bír, ha e követelést az engedménnyről nyert értesítés után szerezte (1313. §.);*

4. létező jogunk szerint — némi ingadozás** után — megállapodott tétel az, hogy a készfizető kezes is felszabadul, ha a hitelező a főadós ellen a követelésének a behajtása körül oly késedelmes volt, hogy a közvetlen adós ellen megillető viszkereleti igény sikerrel többé nem érvényesíthető (Curia 1898 márcz. 31. G. 25.; Márkus id. m. IX. k. 14964. sz.; Curia 1898 szept. 2. I. G. 178; Márkus u. o. X. k. 16124; Curia 1898 szept. 27. I. G. 416; Márkus u. o. 16127. sz.); a Tervezet a közönséges kezesre nézve hasonló értelemben — bár a közelebbi meghatározás folytán kissé megszorítva — felállított szabályt (1245. §. 2. bek.) a készfizető kezesre akkor nem kívánja alkalmazni, ha a követelés azon időpont után vált a főadóssal szemben behajthatlanná, amelyben a kezes a teljesítésre felhivatott (1245. §. ut. bek.);

5. jelenlegi jogunk szerint egyetemlegesen kötelezett (tehát készfizető) kezesek közt is egymás irányában csak külön kikötés esetén van helye egyetemlegességnek (Bpesti Tábla 30712/1885.; Döntvénytár XIII. k. 345.; Márkus id. m. I. k. 891. sz.); a Tervezet 1247. §-a értelmében ugyanazon követelésért kezeskedő több személy, akár közösen, akár külön-külön vállalta el a kezességet s akár közönséges, akár készfizető kezesség az, a hitelezővel szemben egyetemlegesen van kötelezve.

Kellő szigorral van szabályozva a hitelező érdekét szolgáló visszatartási jog (1158.—1161. §.); más helyütt kell bővebben taglalni a szavatosságra (1416.—1468. §.) vonatkozó tételeket.

(Folyt. köv.)

Dr. Meszlény Arthur.

A törvénytelen gyermekek jogviszonyai.

A tervezet «Rokonság» címének VII. fejezete a német birodalmi polgári törvénykönyv 1705—1718. §-ának bár csekély, lényegtelen módosítással, más beosztással, de tartalmilag mégis teljes átvétele. Bármily nagy tisztelője vagyok a német jogtudománynak, a német polgári törvénykönyvnek, mégis meggyőződése, hogy a német törvénykönyv családjogi része VI. fejezetében foglalt jogelvek hiányosak, intézkedései pedig nem mindenben felelnek meg a mi régi jogunknak és a mi gondolkozásmódunknak. Nálunk már 80—100, sőt több évvel ezelőtt sok jogtudós tanította, helyesnek vallotta azt, mit a német polgári törvénykönyv 1705. §-a (Terv. 343. §-a) csak most kodifikált,** és bár el kell ismer-

* Bár más határozatok a beszámítás jogosultságát jelen jogunkban is csak ezen időbeli korláton belül ismerik el. (Curia 1896. márczius 24. I. G., Márkus id. m. VII. k., 12470. sz.)

** Curia 1897. decz. 21. I. G. 375, Márkus id. m. IX. k. 14966. sz.; v. ö. Meszter Artur: A hitelezőkésedelem hatása a készfizető kezességre *Jogt. Közl.* 1898. évi 25. számában.

*** Joannis Szegedi Tripartitum Juris Hungarici Tyrocinium 1735. Spuria succedunt Matri etiam una cum legitimis: Succedunt etiam Avo vel Aviae Maternæ...

Sárospatakon 1822-ben névtelen szerzőtől megjelent «Magyar Polgári Törvény» 334. §-a. «Nem látszik tehát az igazsággal ellenkezőnek az egyenesség, pedig midőn a törvény hallgat, azt kívánja, — jól lehet az írók másképp vélekednek, — hogy a törvénytelen ágyból származot-

nem, hogy a tervezetnek a törvénytelen gyermekek jogviszonyaira vonatkozó része a mai, nem a magyar, de teljesen az osztrák jog alapján álló gyakorlathoz képest haladást jelent, mégis, szerény véleményem szerint, még ez sem elég s a tervezetben foglaltakat bővíteni s gyökeresen módosítani kell. A tervezet ezen részének hiányai közül jelen alkalommal csak egyre akarok reá mutatni, t. i. arra, hogy a tervezet a törvénytelen gyermeket semmi körülmények közt sem tekinti atyja rokonának, semmi körülmények közt sem ad neki atyja után törvényes öröklési jogot. (A 216. §-ban «törvényesített»-ről, a 346. §-ban csak a családnévről lévén szó.)

Bővebb indokolás helyett, nézzük az életet. X. földmives ember szerencsétlen házasságot köt, neje az egybekelés után pár óra végleg elhagyja. X. válópert nem indít; azon társadalmi osztálynál, melyben ő él, az nem szokás, de meg a válóper költségeihez nem elég a kis ház meg a föld. A gazdaság asszony nélkül nem lehet; ezért X. kénytelen magához venni egy vele hasonló sorsu nőt és ezzel új életet kezdeni. Ez sikerül is. Az új életbe mindketten beletörődnek, beleszoknak, a viszonyból gyermekek származnak, a viszony keletkezési módja apránként feledésbe megy, az egész falu törvényes házásoknak véli őket, a gyermekek is felnőnek, a gazdaság is gyarapszik. Egy napon X. hirtelen halállal kimul; megjelennek az eddig soha nem látott rokonok, kiűzik a nőt, a gyermekeket abból a gazdaságból, melyet megszerezni, gyarapítani az ő munkás kezük is segített.

Kérdem, humanus-e az a törvény, helyes-e az a törvény, amelynek intézkedései alapján ezer meg ezer esetben ilyen kézzelfogható igazságtalanság történhetik meg? Erre azt hiszem, mindnyájan nemmel felelünk és mégis nagyon sokan a tervezettel együtt ennek a jogtalanságnak pártolói, azon indokból, hogy a törvénytelen gyermekek száma szaporodásának, az erkölcstelen viszonyok terjedésének csakis az ilyen és ehhez hasonló törvényekkel lehet gátat vetni. Szerény nézetem szerint ezen indoklás teljesen téves; ennek mi alapja sincs s csak arra jó, hogy a törvényhozó igazolhassa, miért büntetik az atyák vétkeért az ártatlan gyermekeket. Ugyanis a statisztika azt igazolja, hogy akár liberálisak, akár conservatívek a törvénytelen gyermekekre vonatkozó jogszabályok, azért azok száma mindkét esetben évről-évre szaporodást, növekedést mutat, úgy, hogy a növekedés a törvények milyenségével egyáltalán mi összefüggésben sincs, de nem is lehet, mert ezen szerencsétlenek legnagyobb százaléka az alsó néposztályból ered, hol a szigorú törvényt nem ismerik; hol tehát a bajt nem méltánytalan, de ezen osztály előtt ismeretlen törvényekkel, hanem a házasságra lépés, a megélhetés megkönnyítésével s különösen a műveltség terjesztésével lehet csak megakadályozni, illetve korlátozni.

Nem akarok én sem tulzásba esni, én sem óhajtom a teljes egyenlőséget, de azon esetekben, midőn az atya törvénytelen gyermeket akár tetteivel, akár szóval vagy okirattal magáénak elismeri, őt a házában tartja, a törvénytelen gyermeket atyja rokonának is tekinteném s ha az atyának törvényes gyermekei nincsenek, az ilyen gyermeknek megadnám a természetes atya után is a törvényes öröklési jogot. Ezen intézkedést bevéve a törvénykönyvbe, legfeljebb a nevető örökösök számát kevesbíteni ezen intézkedéssel, melynek helyességét, humanusságát a Code Civil száz éves múltja igazolja, jogtalanságok létrejöttének számát csökkentenénk s tegyük ezt annál inkább, mert hiába mondja a tervezet: «a törvénytelen gyermek és természetes atyja egymásnak nem rokona», azért a mi népünk jogérzéke mégis csak azt fogja mondani: «a vér nem válik vízzé».

Dr. Bárdi Ferencz,
sümei ügyvéd.

tak legalább akkor, ha törvényes gyermekek nincsenek, az anyjoknak minden keresményében, hogyha pedig annak osztályos atyafiai sem volnának, a nem adománybeli ősi javaikban is örökösödjének.»

A tisztességtelen versenynek speciális törvény általi szabályozása célhoz vezet-e?

Ha a tisztességtelen versenynek speciális törvény általi leküzdése ellen nyilatkozom, ez nem annyit jelent, mintha a tisztességtelen verseny elleni védekezést egyáltalán perhorreskálnám.

Ha Franciaország és Anglia speciális törvény nélkül, általános magánjogi elvek és intézkedések alapján, valamint az iparszabaddalmi és védjegy törvények helyes interpretációja révén — hasonlíthatatlanul fejlettebb kereskedelem mellett — oly hathatósan képes megvédeni polgárait a tisztességtelen verseny kinövéséi ellen, akkor mi is beérhetjük ezzel és nincs szükség arra, hogy német mintára olyan speciális törvénnyel próbálkozzunk, amely *magában Németországban sem vált be*. Erre vonatkozóan hallottam ugyan azt a nézetet, hogy a panaszok Németországban csak arra irányulnak, hogy a törvény határozmányai nem eléggé hatályosan alkalmaztatnak a verseny eme parasitái ellen; ami úgy tünteti fel a dolgot, mintha a hiba a német bíróságokban és nem a törvényben volna. De ennek éppen ellenkezője áll. A német judikatura a legmesszebbmenő törvényt magyarázattal iparkodott alkalmazni a törvény intézkedéseit a tisztességtelen verseny számtalan formáira; a baj ott van, hogy *nincs az a törvény, amely a tisztességtelen verseny minden elképzelhető formáját felölelhetné*. És éppen azzal indokolták a francia írók a speciális törvény célszerűtlenségét, amiről a németek most négy évi tapasztalat után győződtek meg, hogy *speciális törvény esetén a tisztességtelen versenynek csak jogi formái változnak*, de maga a tisztességtelen verseny megmarad. *«On l'a dit avec raison»* — mondja Boulet — *«la concurrence déloyale és un véritable Protée»*. Ezen proteusszerű kinövés ellen a nézetem szerint csak *általános magán- és büntetőjogi elvekre fektetett* helyes judikatura segíthet, amely nincsen néhány paragraphus békóiba verve, hanem *esetről-esetre* állapítja meg, forog-e fen tisztességtelen verseny vagy sem.

A törvényjavaslatot *szociálpolitikai okokból* is perhorreskálom azért, mert nem *általános*, hanem *külön* érdekeknek szolgál és az osztálytörvényhozás talajára vezet. A tisztességtelen verseny elleni speciális törvényhozás veszélyes volta nem abban van, hogy az egyik társadalmi osztályt védi a másik ellen. Mert hiszen vannak osztályérdekek, amelyek szabályozást igényelnek és amelyekből az állam a védelmet meg nem tagadhatja. Ezek *olyan osztályérdekek, amelyek a közérdekkel nem ellenkeznek*, hanem azzal *gyakran azonosak*. Ilyen értelemben nem egy törvényünkre lehetne rábizonyítani, hogy osztálytörvény és mégis üdvös hatásnak bizonyult. De a tisztességtelen versenyről szóló speciális törvények nem az ilyen jogos osztálytörvények közül valók, hanem osztálytörvények a szónak azon legveszélyesebb értelmében, hogy *ugyanazon társadalmi osztályt, t. i. a kereskedelmi osztályt, alosztályokra hasítják és megvédik az egyiket a másiknak rovására*. A német törvény indokolása világosan megmondta, *«hogy a törvény közvetlen célja nem a fogyasztó közönség védelme»*. Mert Németországban nagyon jól tudják, hogy a mai gazdasági rendszer mellett a vevőt épp úgy fenyegetheti a megkárosítás veszélye a *kiskereskedő* boltjában, mint az óriási *«drucsarnokokban»* és divatos *«bázárookban»*. Azért ott nem is értették másképp a törvény intentióját, mint úgy, hogy *a technikailag fejlettebb ipar és kereskedelem versenyképességének megszorítását célozza a kis tőkével és primitív eszközökkel rendelkező kisiparos és kiskereskedő javára*. De az ilyen osztályérdek *nem jogos érdek*; a nagyközönség néha tényleg olcsóbban és jobban fedezi szükségletét a modern áruházakban és bázárookban. Hogy a kisiparos és kiskereskedő helyzete ezáltal *válságossá* válhatik, az kétségtelen, de az ilyen érdekütközéseknél az államnak nem lehet feladata az egyik vagy másik osztályréteg mellett állást foglalni. Ha

ma concessiókat tesz az egyiknek, holnap elő fog állani a másik és ugyancsak követelni fogja az ő külön érdekeinek megóvását. Az ilyen törvényhozás nemcsak hogy kiegyenlíteni nem fogja, hanem *egyenesen felidézi* a társadalmi osztályok ellentéteit és összeütközéseit. Ilyen szorosan vett érdekösszeütközéseknél az államnak a *legszigorubb neutralitás* álláspontjára kell helyezkednie, mert feladata nem az agrár, sem a merkantil és legkevésbé a *merkantil-érdekek egyikének vagy másikának becézgetése*, hanem a *közérdek* megóvása és a *közérdekből megállapított jogszabályok integritásának védelme*.

Hogy Ausztria és Németország mindezek dacára a *speciális törvényhozás* terére léptek, meggyőződésemet nem alterálja, mert Ausztria szociálpolitikai törekvései, szerény nézetem szerint, *nem mintaszerűek és nem utándsra* méltók. Németországban pedig már a törvény megalkotásakor érezték annak fogyatékoságát, mert a *törvényelőkészítő bizottság jelentése* már előre is hangsúlyozta, hogy mindazon esetekben, amelyekben a speciális törvény intézkedései hatálytalanoknak fognak bizonyulni, a joggyakorlat segíteni fog magán az általános polgári törvénykönyv 826. §-a alapján, amely kártérítésre kötelez mindenkit, *«aki másnak a közérdeklősökhöz köztársasági módon szándékosan kárt okoz»*. Micsoda ez más, mint az *általános magánjogi elvekre* fektetett, ítélkezésben való bizodalom — *a speciális törvény bevallott fogyatékoságával szemben?*

Hazai viszonyaink és törvényhozásunk is speciális törvény nélküli, általános magán- és büntetőjogi elvekre alapított védekezést ajánlanak a tisztességtelen verseny ellen. Ugyanis teljesen osztom a törvényjavaslat indokainak azon nézetét, hogy *Magyarország már elég messze haladt a tisztességtelen verseny elleni oltalomban*. Az indokolásban felsorolt polgári törvényeinken felül ugyanis vannak *büntető* törvényeink is, amelyek ezen materiához tartoznak. Nevezetesen a tisztességtelen verseny elleni védekezést célozzák a kihágásokról szóló Btk. 128., 136. és 139. §-ai, amelyek a *«nyilvános árverés eredményének meghiusítását»* (128. §.), *«hatósági hitelesítéssel el nem látott súly-, hossz- vagy ürmértékek használatát»* (139. §.) és *«a hatóságilag megállapított árszabály megszegését»* (136. §.) tárgyazzák. Ezen eddig létező és a kereskedelmi és ipartörvénynek küszöbön álló revisiója alkalmával hatályosan kibővíthető *magánjogi* és a büntetőtörvénynek ugyancsak tervben levő revisiója alkalmával kipótolható *büntetőjogi intézkedéseink*, kapcsolatban a polgári törvénykönyvbe *felveendő általános magánjogi elvvel*, amely védelmet fog nyújtani nemcsak a tisztességtelen verseny egyes, holnap talán már túlhaladott formái ellen, hanem francia mintára kártérítésre fog kötelezni *mindenkit, aki versenytársának szándékosan vagy vétkesen kárt okoz*, szerény nézetem szerint, teljesen felment bennünket olyan speciális törvény behozatala alól, amely

egyrészt tulságosan tág és veszedelmes, mert nem tisztességtelen üzleti szokásokat is büntet, mint *«a versenytárs üzleti tevékenységének és áruinak a saját tevékenységgel és árukkal való összehasonlítását»*;

másrészt — ezt ismét németországi tapasztalatok igazolják — tulságosan szűk és hatálytalan, mert nem ölheti fel a tisztességtelen versenynek számtalan, folyton-folyvást megújuló formáit. A speciális törvény mindig csak bizonyos *konkrét* formáit a tisztességtelen versenynek tilthatja el; hogy azután ezek mennyi kibúvót hagynak az üldözött ellenségnek, azt szembeötlően mutatja például azon német törvény, amely az áruknak részletekre való eladását tiltotta el és azon kereskedők ellen irányult, akik áruikat aránytalanul magas árban, szegény embereknek adták el heti vagy hónapos részletek fizetése ellenében. Azt hinné az ember, hogy a részletfizetésekre való eladást tilalmazó német törvény szigorú intézkedései gyökeresen segítettek a bajon. Igen ám, de a törvény nem számított az azon fajta emberbarátok ravaszágára

Mert tényleg úgy történt a dolog, — ez Németországban ma közismertes tény — hogy a *részlettörvény hatálybalépésével egyidejűleg a vételi szerződések helyébe haszonkölcsön-szerződések léptek*, amelyek értelmében a vevő most bérlőként szerepelt, aki köteles volt az eladónak (most bérbeadónak) az áru használatáért bizonyos meghatározott bért fizetni. Az ilyen «bér-szerződés» tartalmazott azután olyan intézkedést is, hogy a «bérelt ingó dolog» (áru) bizonyos bérleti idő lefolyása után, a bérösszegek pontos lefizetése esetén a bérlő tulajdonába ment át. Tehát változott a forma, az adásvevési szerződésből bérszerződés lett, de *megmaradt a tisztességtelen üzlet lényege*: az eladott árukért fizetett aránytalan vételár, az egyszerre fizetni nem tudó szegény ember kizsákmányolása.

Az általános magánjogi és büntetőjogi elv sohasem hagyja cserben a bírót: ezt bizonyítja a francia joggyakorlat, amely *minden jogsérelem megtorlására, minden kár bírói kiegyenlítésére alkalmas*. De a speciális törvény azonnal felmondja a szolgálatot, mielőtt a tisztességtelen versenynek olyan újabb formájáról van szó, amelyet a törvény néhány szűk paragraphusa provideálni képes nem volt.

Dr. Neuschlosz Tivadar.

A budapesti rendőrség 1899. évi jelentéséből.

Az 1899. évben elkövetett büntetendő cselekményeket, azok nemei szerint csoportosítván, a következő eredményeket nyerjük, szemben az 1898. év adataival.

Feljelentetett ugyanis:

	1898-ban	1899-ben
összesen	15,235	13,721 eset.

Ez összeg a bűnemek csoportjai szerint a következőkben oszlik meg:

	1898-ban	1899-ben
a) állam és közintézkedés elleni volt	159 = 1.0%	167 = 1.1%
b) vallás ellen	1 = 0.0%	1 = 0.0%
c) erkölcs ellen	96 = 0.5%	89 = 0.6%
d) becsület ellen	828 = 5.3%	476 = 3.4%
e) ember élete ellen	61 = 0.3%	90 = 0.6%
f) testi sértés	2,051 = 13.4%	2,002 = 14.5%
g) párbaj	9 = 0.0%	4 = 0.0%
h) vagyon ellen	11,892 = 78.0%	10,795 = 78.6%
i) egyéb eset	138 = 0.8%	97 = 0.7%

A bűnözési nemek aránya az elmúlt évben is ugyiszólván változatlan maradt. Számba vehető csekély emelkedés mutatkozik a testi sértések és a vagyon elleni bűncselekmények számában. A vagyon elleniek most is több mint $\frac{3}{4}$ -ét teszik a főösszegnek.

A fontosabb bűncselekményekre vonatkozó adatok közül kiemeljük a következőket:

1899-ben 16 gyilkosság és gyilkossági kísérlet történt. 1898-ban 23, vagyis a múlt évben 7 esettel kevesebb.

A 16 eset az élet elleni összes bűncselekményeknek 17.7%-át teszi (1898-ban 37.7%-át).

Rablógyilkosság az elmúlt évben egy sem fordult elő. Valamennyinek indító oka boszu, szerelemföltés, családi viszálykodás, stb. efféle lélektani ok, amelyeknek a közbiztonsághoz alig van közük, s ilyképp a megtörtént 16 esetet sem lehet semmiképp sem a közbiztonsági állapotok rovására írni.

Egyetlen eset nyomozása sem maradt eredménytelen.

Emberölés és kísérlete történt:

	1898-ban	1899-ben
büntett	13	30
vétség	8	13
összesen	21	43 eset.

Ezen 43 eset az élet elleni összes bűncselekményeknek 47.7%-át teszi (1898-ban 34.4%-át tette).

Az emberölés és kísérletének száma tehát elég nagy, jelentősége azonban mindazonáltal csekély, mert indító okai kívül esnek azon a körön, ahol a rendőrség megelőzhet.

A verekedési hajlam elterjedtsége, a hevesebb vérmérséklet, az idegesség és legfőképp az iszákosság folytonos terjedése azok az indító okok, amelyek a fővárosban ölésre ragadják az önmagáról megfélemedezett embert. Ezek ellen az indító okok ellen pedig a rendőrség nem veheti fel a harcot, az alkoholizmus terjedése ellen is csupán annyit tehet, hogy az italmérések korlátozása végett felszólal, de nem sok eredményt.

Az 1899. évben összesen 2002 testi sértési eset (1898-ban 2051 eset) fordult elő és ebből kifolyólag 2476 egyént jelentettek fel a rendőrségnél (1898-ban 2665-öt).

Volt pedig a testi sértésekből:

	1898-ban	1899-ben
büntett	94 = 4.5%	68 = 3.38%
vétség	1957 = 95.5%	1934 = 90.62%
összesen	2051	2002

A számbeli csökkenésnél sokkal jelentősebb tünet, hogy a büntettek száma apadt tavaly is. Megjegyezzük, hogy a 2002 esetben már befoglalvák a magánvádra üldözendő könnyű testi sértések száma is.

A feljelentett 2002 esetből a nyomozás 1915 esetben járt eredményt.

A testi sértések legnagyobb részét ittas emberek követik el. A rendőrség krónikája szombat és vasárnap éjszakákon egyébből sem áll, mint az ittas emberek verekedéseiből. S ha mégis apadás mutatkozik, ezt jó részt annak tulajdoníthatjuk, hogy a munkásnép kétesebb elemei újabb időkben mindinkább kifelé, Kis-Pestre és Erzsébetfalvára húzódnak s garázdálkodásaikat ott folytatják.

Vagyon elleni bűncselekmények. Mint mindenütt, Budapesten is a vagyon elleni bűncselekmények szerepelnek a legnagyobb számmal az összes bűncselekmények nemei között:

	1898-ban	1899-ben
volt összesen	11,892	10,795 eset,

vagyis 1097 esettel kevesebb, mint az előző évben. Az összes bűncselekményeknek 78.6%-át (1898-ban 76%-át) teszik ki a vagyon elleniek.

A vagyon elleni bűncselekmények zömét a lopások teszik ki. Előfordult ugyanis:

	1898-ban	1899-ben
összesen	9048 eset,	8411 eset,
ebből büntett	4016 = 33.7%	3757 = 44.6%
vétség	5032 = 66.3%	4654 = 55.4%

A büntettek számában — annak a vétséghez való arányát tekintve — 11% emelkedés mutatkozik, dacára, hogy szám szerint tavaly jóval kevesebb az esetek száma, mint az előző évben. Ennek indokát — mondja a főkapitány jelentése — ezuttal is csak büntetőtörvényünk szigorú minősítésében tudjuk megtalálni, amely az egyébként indítványra üldözendő cselédlopásokat s a hozzátartozók és közös háztartásban élők között előforduló, — sokszor csak krajczáros lopásokat is büntetteknek minősíti.

Hogy ezek a csekélyebb jelentőségű esetek — amelyek különben a közönség bizalmának évről-évre fokozódó bizalmának a bizonyítékai — mily nagy számban voltak a múlt évben, arra nézve felemlítjük, hogy 10 forinton aluli kárral 2788 lopást jelentettek fel, 10 és 20 forint közötti kárral pedig 1757 esetet, vagyis 4545 esetben (az összes lopásoknak több mint 50%-ában) volt a kár 20 frton aluli.

A kárösszeg azonban általánosságban mégis magasabb, mint az előző évben, azon okból, hogy egyes esetekben nagyobb összegek szerepelnek s a feljelentés ezekben oly időben történt már, mikor a kár többé visszatéríthető nem volt.

A kár ugyanis:

	1898-ban	1899-ben
kitett	357,273 frtot	460,744 frtot
ebből megtérült	158,942 frt	129,370 frt
az elvesztett érték	198,331 frt	331,374 frt

A feljelentett 7166 egyén közül a rendőrség 6083-at nyomozott ki.

A kinyomozott tettesek közül volt:

	1898-ban	1899-ben
férfi	6441	4047
nő	2179	2036
16 éven felüli	8082	5690
16 éven aluli	538	393
rendes foglalkozású	7891	5658
foglalkozás nélküli	729	425
büntetlen előéletű	7944	5266
rovottmultu	676	817
budapesti születésű	1592	2015
vidéki	6538	3725
külföldi	490	343

A tolvajok személyi adataiból 3 mozzanat tűnik fel mindjárt az első tekintetre: a 16 éven aluli tettesek nagy száma, a visszaesők számának nagymérvű emelkedése és a budapesti származásuaknak mindig nagyobbodó száma. Azt hiszszük azonban, hogy ezen három mozzanat jóformán okozati összefüggésben van egymással. Budapesten a züllő gyermekek száma igen nagy. A társadalom jótékonyasága elforgácsolja erőit s a züllő gyermekek megmentésére nem jut a sokból annyi, hogy eredménye meglátszanék. Innen a 16 éven aluliak s a budapestiek nagyobb száma. S a visszaesés ugyanez okra vihető vissza. A züllésnek engedett suhancz, akinek senkije sincsen s a kiről senki sem gondoskodik, vallási és erkölcsi nevelés s az ebből merithető kellő lelki erő hiányában ismét csak a rossz uton marad, s a rossz uton halad.

Rablás és kísérlete előfordult:

	1898-ban	1899-ben
összesen	70	62
ebből eredményes nyomozás	45	57 eset.

Szükségesnek tartjuk ezuttal is hangsúlyozni, hogy e rablási esetek legtöbbje nem egyéb közönséges lopásnál, melyet csak azon körülmény minősít rablássá, hogy a tolvaj a lopott tárgy megtartása végett erőszakot fejt s még többször az a körülmény, hogy az áldozatok legnagyobb részt ittás egyének. Büntetőtörvényünk minősítése e tekintetben kissé szigorú. Ezt figyelembe véve korántsem kedvezőtlen a rablások és kísérletek száma a közbiztonságra, mint első tekintetre látszik, miután ennyi eset minden nagy városban fordul elő, még ott is, ahol a főváros nem vonzza úgy magába a dologtalan és kétes létű elemeket, mint Budapest.

Sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelés előfordult összesen:

	1898-ban	1899-ben
a három bűncselekményből	1315	1073
ebből büntetett volt	221	225
vétség	1094	848 eset.
Eredményes volt a nyomozás	1247	990 esetben.

A bejelentett kár kitett	215,455 frtot,	189,126 frtot,
amiből megtérült	102,236 frt,	92,844 frt,
elvesztett érték	113,219 frt	96,282 frt.

Bukás. Az 1899. évben sem nyomozott a rendőrség vagyonbukási esetekben, mert az erre vonatkozó törvény rendelkezése szerint ily ügyekben a kir. bíróságok vezetik a vizsgálatot. Az új perrendtartással azonban ezen esetek nyomozása is a rendőrség hatáskörébe fog tartozni, miután a rendőrség lesz ugyszólván az egyedüli nyomozó hatóság. S ezek a hamis és vétkes bukási esetek előreláthatólag igen nagy munkateherrel fognak a rendőrségre nehezédni.

A budapesti rendőrség a tettesekre nézve kétféle statisztikai feljegyzést vezet. Az egyik a kinyomozott személyekre vonatkozik — ez a bűncselekmények nevei szerint is részletezve van — s kiterjed a nemre, korra, a foglalkozás általános meghatározására, előéletre és származásra.

A másik feljegyzés a letartóztatottakra vonatkozik, ez nincs a bűncselekmények szerint részletezve, de viszont kiterjed a családi állapotra és a foglalkozás részletesebb meghatározására.

A bűnügyi statisztikusok a két nem arányát olyképp állapították meg tanulmányaik s a tapasztalat alapján, hogy a férfiak az összes bűntevőknek háromnegyedét, a nők egy-negyedét teszik ki.

Budapesten az elmúlt 5 évben a nők arányszáma a következő volt:

1895-ben	8,189 férfi	3333 nő
1896-ban	8,893 " "	2951 " "
1897-ben	10,725 " "	3651 " "
1898-ban	12,037 " "	3472 " "
1899-ben	8,712 " "	3239 " "

vagyis százalékokban kifejezve:

1895-ben	70'2% férfi	28'8% nő
1896-ban	75'0 " "	24'9 " "
1897-ben	75'8 " "	25'1 " "
1898-ban	77'7 " "	22'3 " "
1899-ben	73'8 " "	26'2 " "

E százalékok a kinyomozott tettesek számára vonatkoznak.

A nők száma nemcsak az átlagos számarányon van felül, hanem egyes bűncselekményeknél is sokkal magasabb százalékkal szerepelnek, mint az előző években.

A rendőri statisztika a korra nézve határvonalul a büntető-törvénykönyv 84. §-ában megállapított 16. évet vette, azonban csakis a kinyomozott tettesekre nézve, míg a letartóztatottaknál a 24. évet, de hogy az összehasonlítás esz-közölhető legyen, külön kimutatjuk a 16. éven aluliakat is.

A kinyomozott tettesek között volt:

	1898-ban	1899-ben
16 éven felüli	14,894	11,505
16 éven aluli	615	446

A letartóztatottak közt volt:

nagykoru	2,001	1,682
kiskoru	1,826	1886

Akármelyik számadatot is tekintsük, a kiskoru büntet-esek száma eljesztően magas. Budapesten s az 1899-ben még emelkedett 5%-kal.

A letartóztatottak között volt:

16 éves	153	171
16 éven aluli	159	211
összesen	312	382

300 fiu és 82 leány a bűntevők között egy évben (70-nel több, mint 1898-ban), azt hiszszük, ehhez az adathoz felesleges a magyarázat. Kiáltó szó e lapon minden szám, hogy a társadalom vegye pártfogásába mielőbb az elhagyott, züllő gyermekek ügyét, hogy megmentse ezeket az életnek, s ezen nemes cselekedettel emeljék a közbiztonságot is egyuttal, amelynek e züllő gyermekek veszedelmes elleneivé fejlődnek. Amit eddig tett a társadalom, az vajmi kevés, mert a züllő gyermekek száma folyton emelkedőben van.

Különlélek.

— **A Magyar Jogászegylet**hez a következő leirat érkezett:

A magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének első szövegét azon reményem kifejezésével van szerencsém ide mellékelve megküldeni, hogy a t. Egyesület, mely a jogi reformkérdések tárgyalásában oly élénk és közhasznú működést fejt ki, hasonló buzgalommal fogja kiterjeszteni figyelmét e tervezetre is s megfelelő módon hozzá fog járulni a polgári törvénykönyv sikeres megalkotása végett szükséges bírálati anyag gyarapításához.

Budapest, 1900 november 27-én.

Pótsz.

— **A fegyelmi bíráskodás joga.** Hogy e jog a letartóztatási intézetekben egy egyén kezében mily önkénykedések és visszaélések forrásává válhat, arról lapunk egyik utóbbi számában megemlékeztünk. Most olvassuk a német belügy-miniszternek újabb rendeletét, melynek értelmében a

súlyosabb fegyelmi büntetések alkalmazásának joga többé nem az intézeti igazgatót, hanem a felügyeleti hatóságot illeti, melyhez a tisztviselői tanácskozmány (Beamtenkonferenz) véleményes jelentése is felterjesztendő, testi fenyték pedig csak az esetben hajtható végre nyomban s a felügyeleti hatóság hozzájárulása nélkül, ha a conferentia ahhoz *beleegyezését* adta. A fegyelmi jognak még ily szabályozása sem mondható megfelelőnek, ha kellő garantiákat akarunk létesíteni ezen úgy szólván ellenőrizhetlen hatalomnak kellő határok közti gyakorlására; de mindenesetre haladást jelent a mi viszonyainkhoz képest, hol egészen korlátlanul, senkinek hozzájárulásához véleménye által nem kötve illeti e jog az intézeti igazgatót. Megemlítjük itt, hogy az 1843-iki javaslat a kerületi börtönöknél egy három tagu bizottságra ruhazza a fegyelmi büntetések alkalmazásának jogát; e bizottság tagjai börtönhivatalnokok ugyan, de — amennyiben egyszersmind nem felesketett táblabírák, — az ország törvénykönyvében foglalt esküt tenni kötelesek; a törvényhatósági börtönökben pedig az igazgató mellé a vármegye közgyűlése rendel két tagot s a felveendő jegyzőkönyvek három hónaponként — amennyiben kívántatnék nyomban — a törvényszéknél bemutatandók.

— **Párviadal vétségeért** pénzbüntetést szabott ki egyik szórakozott vidéki albiró, s az ügyészi megbízott megnyugodott (!) az ítéletben. Mint halljuk, a koronaügyész rendkívüli semmisségi panasszal él az ítélet ellen.

— **Két esztendei fegyházbüntetést** szabott ki a kir. Curia egy tyúk ellopásáért a Btk. 338. §-a alapján. Az alsófokok börtönbüntetést alkalmaztak; a kir. Curia azonban nem talált enyhítő körülményeket, melyek az enyhítést indokoltá tették volna.

— **A Magyar Jogi Lexicon** III. kötete megjelent dr. Márkus Dezső szerkesztése mellett a Pallas r. t. kiadásában. Ez a 924 sűrűn nyomtatott oldalra terjedő kötet felöleli a Diæta—Halászati jog czimszók között betűrendben található fogalmakat. Egyes fogalmakról 10—12 oldalra terjedő tanulmányokat találunk e kötetben is. Ezuttal csak ismételhetjük örömmünk kifejezését a fölött, hogy ily nagyszabású vállalatot a magyar jogi irodalom produkálni tud és a fölött, hogy ily műnek nálunk megvan a maga közönsége.

— **A budapesti I—III. kerületi kir. járásbírósnak** 1900 május 18-án kelt 1899. V. IV. 436/16. sz. végzése, amely arról szól, hogy az előző számú végzés valakinek kézbesíthető nem volt, november 30-án kézbesítettett. (*Egy ügyvéd.*)

— **Bírságok.** A kir. Curia hatszáz korona bírsággal sújtotta alperest, mint konok perlekedőt, aki 1840 korona erejéig ellene indított perben két egybehangzó ítélet ellen nyilván alaptalan felebezéssel élt. (97/900. sz. a.) Ugyancsak e czímen háromszáz korona bírsággal sújtott egy másik alperest, aki utszolgálat iránti perben élt jogorvoslattal. (1258/900. sz. a.)

— **A szegedi kir. tábla** büntető tanácsának teljes-ülése kimondta, hogy a vagyonbukott ellen pusztán a csődnyitást rendelő végzés alapján a vizsgálat a 105. §-a értelmében nem rendelő el.

Nemzetközi Szemle.

— **A 30-ik németalföldi jogászyűlés** folyó év őszén tartatott meg.

— **Sophiában** október 5-ike óta érdekes választott bíróság ülésezik. Egy vasuti vállalat a bolgár állam ellen 8 millió frank erejéig pert indított s az ügy választott bíróság elé terjesztetett, melynek tagjai Bernaert, volt belga miniszterelnök, Hagens, a frankfurti Oberlandsgericht elnöke és Barry francia semmitőszéki ügyvéd.

— **A házasságközvetítő szerződés perelhetőségéről.** A schweizi szövetségi bíróság előtt, mint legfelsőbb forum előtt, a napokban egy per dőlt el, amelyben egy házasság

közvetítési szerződés jogérvényességéről volt szó. Egy Bern vidékbeli gazda két kereskedővel szemben írásbelileg kötelezte magát arra, hogy nekik közvetett vagy közvetlen fázadozásaiért, amelyek egy névszerint megjelölt nővel való házasságát eredményeznék, az esküvő után közvetítési díjként annyit fog fizetni, amennyivel a nő vagyona a huszezer frankot meghaladná. A házasság létrejött, a nő huszonnyolcezer frankot hozott magával, de a gazda nem fizetett, mert a szerződés erkölcstelen. A szövetségi bíróság, a nélkül, hogy annak vizsgálatába bocsátkozott volna, vajon minden házasságközvetítő szerződés erkölcstelen jogügyletnek tekintendő-e, úgy döntött, hogy a felperesek a házassági tervet tisztán pénzspekulációs üzletnek nézték, s hogy a házasságközvetítésnek ez a módja a házasság eszményi lényének, mint a legkiválóbb mértékben erkölcsi alapon nyugvó életviszonynak fölháborító megbecsztelését jelenti s jog szerint meg nem állhat. — Angolországban, hol a legtöbb házasságközvetítő intézet van, régi állandó gyakorlat az, hogy házasságközvetítési díj nem ítéltetik meg. Franciaországban hasonló gyakorlat áll fenn a semmitőszéknek 1855 május 1-én hozott határozatában kimondott elvi kijelentése óta. Olaszországban nem egyöntetű a praxis. Északon a bíróságok nagyobb része (köztük különösen a turini semmitőszék), amellet foglalt állást, hogy az ilyen ügylet érvénytelen, míg délen (különösen Rómában és Nápolyban) a bíróságok a házasság közvetítése iránt létrejött szerződést érvényesnek tartják. Az osztrák polgári törvénykönyv 879. §-ának 1. pontja és a német polgári törvénykönyv 656. §-a szerint a hasonló szerződések érvénytelenek. Ugyanezt mondja ki a magyar általános polgári törvénykönyv tervezetének 1650. §-a is. A mi eddigi bírói gyakorlatunkra nézve e kérdésben lásd a *Dtár* r. f. XVI. k. 29. és 122. sz. a., u. f. X. k. 94. sz. a., XXXVIII. k. 6. sz. a. és III. f. X. k. 115. sz. a. közölt határozatokat, melyek az érvénytelenséget mondják ki, és a *Dtár* u. f. XV. k. 6. sz. a. foglalt határozatot, mely szerint az ilyen szerződés nem ütközik a jó erkölcsökbe és azért bírói uton érvényesíthető.

— **A kiszabadult foglyok segélyezése** az észak-amerikai Egyesült-Államokban gondos állami és társadalmi tevékenység tárgya. Erre vonatkozólag *Dr. Oscar Hintrager* «Amerikanisches Gefängnis- und Strafenwesen» című füzetében, melyről már megemlékeztünk, de melyet nem lehet elégszer olvasóink figyelmébe ajánlani, a következő adalékokat közli. Ha a kiszabadult egyén nem talál munkát, — némely államokban — visszatérhet a börtönbe, hol további foglalkoztatást talál. A kiszabadult és segélyben részesített egyének nyilvánosságban tartatnak. Több államban külön e célra alkalmazott tisztviselők időnkint fölkeresik a védenczeket s őket a szükséghez képest tanácsal és tettel támogatják, oly államokban pedig, hol ily alkalmazottak nincsenek, a védenczekre nézve rendszerint havonkénti személyes jelentkezési vagy írásbeli jelentési kötelezettség áll fön. Fiatalkorúak, kik tudvalevőleg nem határozott időtartamra ítéltetnek el, kibocsátásukkor tisztességes családoknál helyeztetnek el. Társadalmi tényezők a foglalkozás közvetítésnél, az intézetbeni oktatásnál, könyvtárak alapításával működnek közre a rabsegélyezés ügyében. Ha a fogház székhelyén ily társulat nincs, legalább egy helyi bizottság vagy egy megbízott végzi ott a szükséges teendőket. Némely vasutársaság olcsó menetjegyeket engedélyez a kiszabadultaknak. — A segélyezés alapelve: akként s oly irányban támogassuk a kiszabadultakat, hogy képesek legyenek önmagukon segíteni.

Az ügyvédjelölti igazolványok tárgyában, a tapasztalt visszaélések következtében a budapesti ügyvédi kamara választmánya elhatározta, hogy ezen hirdetmény megjelenésétől kezdve most már csak arczképes igazolványokat szolgáltat ki, hogy továbbá 1901. évi január 1-től kezdve a végzések alakjában kiállított összes igazolványok hatályon kívül helyeztetnek. Felhivatnak tehát a kamarába bejegyzett ügyvédjelöltek, hogy 1901 január 1-ig régi igazolványaiknak új arczképes igazolványokra való kicserélése tárgyában a kamarai irodában (Szemere-utca 10. sz. a.) a hivatalos órákban (délelőtt 9—11 és délután 3—5 óráig) arczképeik bemutatása és 1 korona díj lefizetése és régi igazolványaik visszamutatása mellett jelentkezzenek.

A kir. bíróságokat pedig megkereste a választmány, hogy 1901. évi január 1-től kezdve az arczképes igazolványok bemutatását az elöttük jelentkező ügyvédjelöltektől követelni és az ellenőrzést szigorúan gyakorolni sziveskedjenek.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: fél év e 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A modern állam joga. (b) — *Fogirodalom:* Nemzetközi vasuti fuvarozási jog. Irta dr. Baumgarten Nándor. Dr. Reichard Zsigmond keresk. és váltótörvényszéki bírótól. — Ügyvédek elleni fegyelmi eljárás Németországban. Dr. Balog Arnold budapesti ügyvéd. — A teljeskorúságról. Alföldy Ede nagybecskereki kir. aljárásbíró. — *Törvénykezési Szemle:* A sértett fél felebbezése. Dr. Müller Ferencz szegzárdi ügyvéd. — Reflexiók az utolsó kivégzéshez. Unger Geiza szatmárnémeti albirótól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

A modern állam joga.

A heidelbergi egyetem ismert nevű államjogtanára: *Jellinek György* a fenti cím alatt bocsátotta közre közelebb-ről általános államjogi művének első kötetét, mely az általános államtant tartalmazza.* Nem mindennapi érdekű munka, egy eredeti, kiváló megfigyelő s analízáló képességű államjogász hosszú évekre terjedt buvázkodásainak összefoglaló eredménye. S ha hozzávesszük az előkelő, gyakran publicistikai lendületű irályt, melynek köntösében tudományos kutatásainak eredményeit élénk adja, figyelmünkre, érdeklődésünkre csak fokozott mértékben appellálhat a vaskos kötet, ha tanításával talán nem is mindenben vagyunk hajlandók egyetérteni.

Amit Jellinek művének előszavában az állam tudományának jelen helyzetéről mond, csak helyesléssel fogadhatjuk el. Találón utal itt arra, hogy újabb időben az állami alapproblemák iránti érdeklődés a sociális kérdések mellett egészen háttérbe szorult és csak az államtanra vonatkozó ama munkálatok szoktak nagyobb mérvű érdeklődést felkelteni, melyek a divatos sociálpolitika vagy sociologia képében jelennek meg. Ebben azonban az államtudomány maga is hibás, mert nagy a bizonytalanság a kutatás tárgya, célja, rendszere tekintetében. Pedig egy életerős nép sohase nélkülözheti az állam tudományát. Ezért a haladó tudománynak folyton meg kell ismételni a kísérletet arra nézve, hogy az adott időbeni államot amaz időnek megmagyarázza, élénk állítsa.

Szerzőnk már most első sorban kutatásainak irányával, tárgyával kíván bennünket megismertetni. E részben igen részletes elemzéseket, megkülönböztetéseket kapunk az egymással rokon ama különböző tudományszakokról, melyek mind az állammal, de más és más szempontból foglalkoznak. Nem követhetjük e felosztás során szerzőt kimerítőbben, csak az alábbiakra utalunk, annak megmutatásául, hogy amit ő tárgyal, azt a könyv címe nem egészen fedi, t. i. nemcsak az állami életnek jogi oldalát, nemcsak a modern állam jogát kapjuk a műben, hanem kiterjed szerző más, nem jogi momentumokra is. Bár az ő nomenclaturája ezzel nem egyez meg: amit ő a modern állam jogaként előad, az ugyanaz, amit mi általában államtan, alkotmánytan név alatt ismerünk, amelyben tehát nem csupán jogi mozzanatok érvényesülnek. Szerző maga több ízben utal arra, hogy az állami életet lehetetlen merőben jogászai constructiókkal megmagyarázni.

Az államot megvilágító, mivoltát felderítő theoretikus

tudomány, szerzőnk szerint, az államtan; ennek feladata az állam megjelenésének megismerése, létének minden iránya szerint. Az államok, életük, organumaik mind individuális jelleget mutatnak. Az állami jelenségek isolálásával azonban bizonyos általános, mindenütt visszatérő elemeket találunk, melyeket tudományosan megismernünk kell. Az analógiák folytán az állami intézmények egységes fogalmak alá helyezhetők és így az állam tudománya megalkotható. Az állam tudományának feladata tehát az állami jelenségek tipikus elemeit felkutatni, megállapítani és kölcsönös egymásra hatasukat megfigyelni. Ezzel szemben alkalmazott vagy praktikus államtudomány a politika, mely bizonyos meghatározott állami célok elérésének tana. A politika, mint gyakorlati tudomány, egyuttal művészeti tan is. Beismeri azonban, hogy az állami élet benső összefüggésénél fogva a két tudományszak éles elkülönítése sohase lehetséges.

Miután szerző az államtan feladatát megállapította, annak történetével, az államtanak a többi tudományokhoz való viszonyával foglalkozik. Majd kifejti az állam mibenlétét, az államcél s az állam történeti főtípusait sorolja fel, azután pedig az állam és jog viszonyának kérdéseivel foglalkozik. Csak ezután kapjuk még a tulajdonképpeni államtan java részét: az állam elemeit, az államhatalom tulajdonságait, az alkotmányt, az állami organumokat, a képviselő és a képviselői organumok elemzését, az államfunktiokat, az állam tagozatát (önkormányzat, tartományi decentralisatio), az államformákat s végül az államok kapcsolatait.

Mint említettük, szerző elűt a hazájabeli tudósok többségétől, kik az államot pusztán mint jogi alakulatot igyekeznek felfogni s a jog által megmagyarázni az állami élet minden jelenségeit. Hangsúlyozza, hogy a jogi elemek mellett ama másnemű erők működése is figyelembe veendő, melyek az államéletben hatásukat éreztetik. A jogi szemléletmód szükséges correctivumául, kiegészítőjéül abból a szempontból való vizsgálatnak szükségét hirdeti, amit ő sociálisnak nevez. A jog azt tanítja, hogy a souverain állam semmi hatalomnak nincs alárendelve, holott a sociális élet erős hatalmának az uralkodó is alá van rendelve. Az állami mindenhatóságról szóló formáljogi tanítások, melyek elméletileg megállnak, erőtlenné válnak, ha a jogi lehetőségek világából a társadalmi élet valóságába lépünk, mert a történeti erők tulesnek a jogi constructiók határain. Ehhez képest az államtan legfőbb kérdését, az állam mivoltát is kettős vizsgálódásnak veti alá s a jogi államfogalom mellett egy sociális államfogalmat adva, végső sorban úgy határozza meg az államot, hogy az egy népnek az individuális, nemzeti és emberi solidáris érdekek megvalósításán céltudatosan munkáló, fensőbb uralommal s jogi személyiséggel bíró köteléke.

A már érintett vizsgálódási módnak köszönjük a találó fejtegetéseket az államnak és a jognak egymáshoz való viszonyáról. «A jog problémája» című szakasz egyike a könyv legeredetibb felfogásu részeinek. Jellinek szerint az állam és a jog viszonyának meghatározásánál el kell vetnünk a metaphysikus spekulációt, mely a jognak az emberi akarattól önálló létet akar adni. A jogot is csak mint psychologikus jelenséget kell tekintenünk. A jog is csak az emberi fel fogásnak egy része és a jog közelebbi meghatározásának azt

* Das Recht des modernen Staates. Erster Band. Allgemeine Staatslehre von Dr. Georg Jellinek, ordent. Professor der Rechte an der Universität Heidelberg. Berlin. O. Kaering. 1900. XXIX+726.

kell adni: öntudatunknak mily része az, mely jogként megjelölendő. A jog emberi cselekvések szabályainak foglalata. De az emberi cselekvések szabályait állapítják meg a vallás, az erkölcs, a társadalmi szokás is. Miben áll tehát a jogi szabályok jellegző vonása ezekkel szemben? A jog célja: emberi javaknak és érdekeknek védelme, fentartása, valaminek tevése vagy valaminek abbahagyása által. De ez a konserváló célzat ama más társadalmi erőknél is megvan legalább bizonyos fokig. Tehát csak a szabályok, normák természetében kereshetjük a jellegzetest, ami a jogot amazoktól megkülönbözteti. Ezt vizsgálva pedig azt látjuk, hogy a jogi szabályok az által különböznek a vallás, az erkölcs, a társadalmi szokás szabályaitól, hogy oly szabályok, normák, melyek az emberek külső magatartására vonatkoznak, egy elismert külső tekintélytől származnak s kötelező erejük külső erők által van garantírozva.

Az egész jogrendszer azon a subjectiv momentumon nyugszik, hogy meg vagyunk győződve a jog érvényességéről, mihez képest akaratunk elhatározódik. Tehát a jog lényünknek egy részét képezi, az emberi közületnek egyik functiója s egészen psychologikus elemeken nyugszik. A jog érvényességéhez szükséges azonban, hogy ez a psychologikus hatályossága biztosítva, garantírozva legyen. A civilistikus jogtudomány mind máig a kényszert tekintette a jog egyedüli garanciájának s így a jog lényeges jegyének. De nemcsak a jogi hátrányoktól való félelem, a fenyegetés, a kényszer tekintendő a jog garanciájának. A jog erőtlen lenne, ha csak az állam hatalmi eszközei tartanák fen. Az egyházjog eléggé mutatja, hogy egy jogrendszer más eszközök által is garantírozható, mint a jogi kényszer alatt értetni szokott eszközökkel. Az államon kívül más sociális erők is működnek, melyek a jogszabályok megtartásának lényeges biztosítékai. Az általános társadalmi erkölcs, a társadalmi osztályok és élethivatások különös illemszabályai, az egyházi testületek, a sajtó szervezetlen nyomása, melyet azok az egyesre és az összességre gyakorolnak, sokkal erősebbek az állam által tudatosan gyakorolt minden kényszernél. Ezek a nem állami garanciák az állam által gyakorolt kényszer nélkül ugyan nem lennének elégségesek a jogrend fentartására. De másrészt amazok nélkül is megdőlné a jogrend, mert a jogi kényszer csak a nem állami garanciák mellőzhetlen megerősítésére szolgáló elem. Számtalan példa mutatta már meg, hogy ahol a mélyen gyökeret vert társadalmi vagy vallási felfogás ellenkezésben áll a jogrenddel, a kényszer mit sem használt. A jog nem is képes saját magát egyedül fentartani, amint ezt a szokásjog keletkezése (törvényrontó szokás) eléggé bizonyítja.

Ebből a szempontból kell megítélni, hogy az alkotmányjog egy jó részétől, valamint a nemzetközi jogtól megtagadható-e a jogi jelleg, amint ezt azok a jogászok és jogbölcsek teszik, kik a hagyományos tanokhoz ragaszkodnak. Az államjog eme részeiben s a nemzetközi jogban, melyeknél a jogi kényszer ki van zárva, oly garanciákkal találkozunk, melyek minden jogi kényszernél erősebben hatnak. Az államjog ama részeinek garanciái ugyanis az állam szervezetében, szerveinek egymáshoz való viszonyában, a nemzetközi jog garanciái pedig a modern államok oly fejlett összeköttetéseiben s a civilisatio összérdekeiben vannak. Mindezek az illető szabályok érvényesülését, a jogi kényszer hiánya dacára, biztosítottá teszik. A jogfogalomnak ezek szerint nem a kikényszeríthetőség képezi lényeges jegyét, hanem a garancia a jog érvényesülésére, mely garanciának a kényszer csak egy alfaját teszi.

Az állam és a jog viszonyának tárgyalásánál veti fel szerző azt a nagy horderejű kérdést, hogy mennyiben van az állam kötve a jog által? Azzal a felfogással szemben, mely szerint az állam nem lenne kötve saját joga által, miután a jogszabályok csak az állami organumoknak szóló imperativu-

mok, az állam azonban magának mitsem parancsolhat, hangsúlyozza, hogy az legfeljebb egy teokratikus jogrendben lehetséges, mert csak az istenihez hasonló tiszteletben részesített egyeduralkodó állithatja fel a cselekvésnek mindenki által figyelembeveendő, csak éppen általa el nem ismert szabályait. Egész más a helyzet, midőn az állam csak a jogi formák közt keletkező és változó szilárd jogszabályok szerint jár el. Ezek a szabályok kötik az állami organumokat, de ezáltal magának az államnak tevékenysége van a joghoz kötve, mert az állam csak szervei által cselekedhet. De ezek a szabályok biztosítást foglalnak magukban az alattvalókra nézve is, hogy az állami organumok kötelesek ama szabályok szerint eljárni. A büntetőjog nemcsak a bírónak szóló utasítás, a pénzügyi jog nemcsak a pénzügyi közegeknek szóló utmutatás, hanem egyuttal a biztosítást foglalják magukban az állampolgárok számára, hogy az állam csak e szabályok szerint fog eljárni. A jogszabályok sértetlen fentartásában az állam részéről gyökeredzik, nem kis részben az egyessel szemben cselekményeinek beszámíthatósága. Minden jogszabályban megvan a biztosítás az alávetettek nézve, hogy amíg ama jogszabály fenáll, az államot is kötelezi. Az állam, mikor a jogszabályt meghozza, kötelezi magát, hogy ama jogszabályt fogja alkalmazni, érvényre juttatni. Ilyen egyoldalú akaratlektetés által képződnek a jogviszonyok minden testület és tagjai közt. Minden egyesület alapszabályaiban egyoldalulag állapít meg szabályokat tagjaira nézve s ezek által nemcsak tagjait, hanem maga-magát is kötelezi. Ha el nem ismerjük, hogy joga által maga az állam is kötve van, ugyancsak hatalmi viszonyt engedhetünk meg az állam és az egyes között, jogviszonyról nem beszélhetünk. Az államnak saját joga által való lekötöttsége a modern alkotmányokban az egyén garantírozott jogainak felállításával által nyert kifejezést, mely garantírozott jogok az állami mindenhatóság korlátai.

Ismeretes szerző határozott álláspontja, egy idevágó korábbi munkájából, a garantált egyéni jogok tekintetében. E tanok nyomatékos hangsúlyozását találjuk e művében is. Az állami uralom csak azáltal lesz jogi uralommá, hogy korlátozott. A jog nem más, mint a jog által korlátolt hatalom. Az államhatalom nemcsak általában hatalom, hanem a jog által vont korlátokon belül gyakorolt hatalom s így jogi hatalom. Ezekben a tételekben csucsosodik ki Jellinek tanítása a modern államról s jogáról.

Találóak azok a fejtegetések is, melyeket a közjog és magánjog kapcsolatáról, viszonyáról olvasunk. Az az ellentét, melyet rendesen felvetnek a kettő között, nem absolut. Behatódó szemlélet után rá kell jönnünk, hogy nem az abstract, minden sociális vonatkozásokról elszigetelt egyes a magánjogok hordozója, hanem a társadalmi tag, melyet az állam, mint személyiséget elismer. Így minden magánjog tulajdonképpen sociális jog. Minden magánjog csak az individuális személyiség elismerésének alapján lehetséges, vagyis az egyes bizonyos tulajdonságainak elismerésén, miknél fogva saját érdekében az államhatalmat mozgásba helyezheti. A magánjogok össze vannak kötve a nyilvánjogi jellegű igényekkel és védelmükre. Így az egész magánjog a nyilvánjog talaján nyugszik.

A fentiekből is látható, hogy Jellinek, ahol nem is éppen új felfedezéseket tesz az államjog terén, mindig érdekes, mély elméjű író s munkája nem csupán a szorosán vett államjogi kérdésekkel foglalkozót, hanem a jogászt általában érdekelheti. Kétségtelenül erős tehetség ő, akinek minden kérdésre megvan a maga sajátos mondanivalója. Álláspontját lehet vitatni — így a szuverénitás tekintetében, ahol a szuverénitást nem vallván az állam lényeges kellékének, szuverén és nem szuverén államokat különböztet meg s az államiség kritériumát az önszervezés és önuralomba helyezi, a functiók és organumok tanát, az államhatalmak szétválását, valamint az államkapcsolatokat illetőleg, hol különben a personal- és réal-

uniónak németes felfogásához ragaszkodik —; de mindig élesen látó, a dolgok mélyére ható s nem mulasztja el a való államélettel, a tényleges államjogi fejleményekkel kapcsolatba hozni fejtegetéseit, miáltal azok bizonyára sokat nyerne positivitásukban.

Azt is csak helyesléssel irhatjuk alá, hogy a modern állam jogának fejtegetésénél hazájának positiv jogára kívánt mindig figyelemmel lenni. Általában az állam tudományának, nevezzük bármi néven, nagyobb figyelmet kellene fordítani a hazai positiv jog szabványaira s általános fejtegetéseit részben arra kellene felhasználni, hogy a hazai positiv jogot megvilágítsa, érthetővé tegye. Ezáltal a positiv jog is nyerne, mert méltánylása megkönnyítené, de maga az általános államtudomány is, realitást, konkrétebb valóságot kapván (b.)

Jogirodalom.

Nemzetközi vasuti fuvarozási jog. Irta dr. Baumgarten Nándor. Budapest, 1900. Singer és Wolfner kiadása. 363 lap.

A berni egyezményben foglalt jogszabályok közvetlenül csak a nemzetközi vasuti árufuvarozásra, azaz oly áruk fuvarozására vonatkoznak, amelyek egyik szerződő állam területéről egy másik szerződő állam területére küldetnek. De e szabályok uralma ennél nagyobb körre terjed ki, mert azok az 1892: XXV. tcz.-ben foglalt felhatalmazás alapján a magyar vasuti üzletszabályzatba is felvették, és így a berni egyezmény a magyar vasuti fuvarozási jog alapelveit is tartalmazza.

A berni egyezmény, mint speciális szakjog csak az e szakkal foglalkozókat érdekli, de jelentősége a nemzetközi jog fejlődése szempontjából messze túlmegy egy speciális szakjog jelentőségén. A berni egyezmény lényegesen különbözik a nemzetközi szerződésektől annyiban, hogy míg a többi nemzetközi szerződés inkább csak közigazgatási jogi, perrendtartási és bünvádi eljárási intézkedéseket tartalmaznak, addig a berni egyezmény közvetlenül szabályozza a hozzájáruló nemzetek magánjogának egy részét, és így a nemzetközi magánjog egy részleges kodifikálását tartalmazza.

Fokozza még e jelentőséget az, hogy az egyezmény alapelvei az egyes nemzetek nemzeti jogaiba is átmentek, és így a berni egyezmény nemcsak egy részleges nemzetközi magánjogi kodex, hanem egyszersmind több nemzet nemzeti jogának egységes szabályozása is.

Egyéb nemzetközi magánjogi viszonyok, például az egyes nemzetek közti kereskedelmi adás-vétel és váltóforgalom, vagy két nemzethez tartozó házaspár házasságából eredő viszonyok épp úgy alkalmasak volnának nemzetközi kodifikálás útján való szabályozásra, mint a vasuti fuvarozási jog. Könnyű belátni, hogy mily haladás volna a jog fejlődésében, ha ezeket a viszonyokat oly nemzetközi kodexben lehetne szabályozni, mint aminő a berni egyezmény és ha az ily nemzetközi szabályozás az egyes nemzetek jogaiba is átmenne.

Még egyben szolgálhat a berni egyezmény a kodifikálás mintaképeül. Az egyezményben kötelezővé van téve a szerződő államoknak három évenként ismétlődő értekezlete a végből, hogy az egyezményen esetleg szükségeseknek mutatkozó változtatásokat megállapítsák. Egyrészt a minden kodifikációval természetszerűleg járó hiányok, másrészt a viszonyokban folyton beállható változások minden törvénynél nagyon ajánlatossá teszik az ily intézkedést, a minthogy a berni egyezmény létrejötté óta tartott két értekeztet a berni egyezmény intézkedéseiben máris hasznos módosításokat tett.

Baumgarten Nándor munkája az első magyar systematikus munka, a mely a berni egyezményben kodifikált nemzetközi fuvarozási jogot teljesen felöleli.

A munka nem kommentár, hanem systematikus előadás alakjában tárgyalja a nemzetközi fuvarozási jogot; minden

kérdésnél a saját álláspontjának kimerítő kifejtése mellett feldolgozza az e tárgyról a magyar és a külföldi irodalomban kifejtett nézeteket is. A magyar joggyakorlatot nemcsak a megjelent gyűjteményekből veszi át, hanem részben — ami különös elismerést érdemel, — önálló irattári gyűjtés alapján közli, és így a munka az eddigi magyar joggyakorlatnak is becses gyűjteménye.

Részletesen tárgyalja a külföldi joggyakorlatot, amelynek figyelembevétele a berni egyezmény nemzetközi jellege folytán önként érthetőleg még nagyobb fontosságu, mint az egyéb jogi szakokban.

A vasut felelősségét, a fuvarozási jognak e legbonyolultabb és legfontosabb kérdését tárgyaló rész, a munkának legszélesebb mederben és leggondosabban megírt része. Az idevágó számos kérdés közt kimerítően van tárgyalva a *vis major* sokat vitatott kérdése, a melyre vonatkozólag az *Exner* nézetéhez csatlakozik.

Említésre méltó még a feladó rendelkezési jogáról és az átvevő jogállásáról szóló részek kimerítő és gondos kidolgozása.

A munka egyszerűen és világosan van írva, szerencsés elkerülésével a jogi constructiókba való felesleges belebonyolódásnak, és nemcsak úgy, mint az első e nembeli magyar munka, hanem úgy is, mint az idevágó joganyagnak teljes feldolgozása, egyképp megérdemli a tanulmányozást mindenki részéről, aki a nemzetközi fuvarozási joggal elméletben vagy gyakorlatban foglalkozik.

Reichard Zsigmond.

Ügyvédek elleni fegyelmi eljárás Németországban.*

A német ügyvédek legfőbb fegyelmi bíróságának, az Ehrengerichtshofnak 1898. és 1899. évi működéséről számol be a német Anwaltverein által kiadott gyűjteménynek (Entscheidungen des Ehrengerichtshofs für deutsche Rechtsanwälte) IX. kötete.

Az 1898. évben 18 ülést tartott az Ehrengerichtshof. Az elsőfoku fegyelmi bíróságok ítéletei közül 15 helybenhagyott, 6 enyhített, 1 szigorított. 1899-ben 14 ülésben 21 helybenhagyó, 5 enyhítő ítélet hozott.

A két évről közzétett 48 marasztaló ítéletben a következő büntetések szabattak ki: megintés 5, rendreutasítás 6, pénzbüntetés 10, rendreutasítás és pénzbüntetés 18, az ügyvédség gyakorlatától való elmozdítás 9 esetben. A pénzbüntetés 1 esetben érte el a 3000 márka maximumot; 1 esetben 2500, 1 esetben 2000, 1 esetben 1500, 3 esetben 1000 márka szabott ki.

Az ügyvédi karba való felvételnek a következő érdekesebb eseteit találjuk a kötetben.

1. X. bírót nagy ideggyengesége, állandó lelki depressiója és gyengült szellemi képessége miatt nyugdíjazták. Az orvosok véleménye szerint e baj nem gyógyítható. Az ügyvédségbe való felvétel iránti kérelme elutasított.

2. Szemérem elleni bűncselekmény miatt 8 havi fogház-büntetéssel büntetett egyénnek az ügyvédi karba való felvétele megtagadtott. Nem engedte meg ez ügyben a fegyelmi bíróság annak bizonyítását sem, hogy a folyamodó beszámíthatlan állapotban cselekedett.

3. Részvénytársasági igazgató felvételét az ügyvédi karba, mert ez az állás rendszerint nem összeférhetetlen az ügyvédséggel, bár lehetnek oly esetek is, mikor az incompatibilitás fenforog.

Az ügyvédi tisztesség fogalmának szigorú magyarázatáról és az ügyvédi tekintély erélyes védelméről tesz tanúságot az alább ismertetett néhány fegyelmi eset:

* L. szerző ugyanily című jogászegyleti előadását. Jogászegyleti értekezések XVIII. k. 3. füzet.

1. Vádlott mint ügyvéd teljesen alaptalanul és minden támpont híján sikkasztással gyanúsított két személyt, kiket levélben súlyos becsületsértő kifejezésekkel is illetett. — Tárgyaláson egy kartársát személyes sértésekkel halmozta el. — Bankot alapított, melynek igazgatóságában 6000 марка fizetés mellett helyet foglalt. A felügyelő-bizottság elnökévé saját irodavezetőjét tette meg. Fizetése daczára nem törődött a bank ügyeivel és türte, hogy két igazgatótársa a bankot szédelgő intézetté tegye, mely számosakat megkárosított. Egy barátjával szemben való feltűnő magatartása által azon hirre adott okot, hogy azzal természetellenes viszonyt folytat. Mindezekért a fegyelmi vétségekért kizárattott az ügyvédségből.

2. Vádlott egy bűnvizsgálat alatt álló ügyfelének tiltott szerencsejátékból és uzorából eredő követelését magára engedményeztette azon célból, hogy ügyfele elítéltetése esetén az esetleg pénzbeli marasztalást is tartalmazó ítélet végrehajtását megghiusítsa. Az engedmény az ügyvéd költségkövetelése biztosításának ürügye alatt történt. — Vádlott felhasználva egyik ügyfelével való baráti viszonyát, aránytalanul magas, a pertárggyal arányban nem álló honoráriumot kötött ki magának. — Vádlott a fegyelmi ügyet szándékosan elhuzta, a kért felvilágosításokat meg nem adta. Az előző fegyelmi büntetésre is tekintettel, vádlott az ügyvédségtől elmozdított.

3. Megállapított a fegyelmi vétség amiatt, mert vádlott ügyvéd egy súlyos vád miatt indított bűnügyben két nappal a főtárgyalás előtt védenczétől 350 марка előleget kért, kijelentvén, hogy ha az előleget nem kapja meg, leteszi a képviseletet. A fél fizetni nem tudott, az ügyvéd visszalépett a képviselettől, mire a bíróság őt hivatalból rendelte ki védőnek, de azért az ügyvéd tovább folytatta az alkudozást ügyfele rokonaival az iránt, hogy ezek 100 márkát fizessenek s akkor nem mint hivatalból rendelt, hanem mint a fél által meghatalmazott védő fog fungálni.

4. Fegyelmi vétség megállapított, mert vádlott ügyvéd a siker esetére kikötött 500 márkán felül a sikertelen eljárás esetére kikötött 150 марка honoráriumot is perelte. Hogy irodavezetője volt-e az oka ennek a kettős perlésnek vagy maga az ügyvéd, az egyre megy, mert első esetben az ügyvéd gondatlansága miatt vétkes.

5. Az ügyvéd költségek iránt perelte megbízóját és ezen költségperben teljesen alaptalanul azt állította, hogy azon ügy értéke, melynek költségei iránt most pert indított, 3000 frtot tett ki, holott konstatáltatott, hogy az ügy substratuma csak 2000 frt volt. Minthogy az ügyvéd ezzel rosszhiszeműen a díjszabás magasabb tételének alkalmazását célozta, a fegyelmi vétség ellene megállapított.

6. Fegyelmi vétségnek tekintetik annak kikötése, hogy a honorárium iránti szerződés teljes mértékben akkor is köti a megbízót, ha ez a megbízást az ügy befejezése előtt visszavonja.

7. Azon ügyvéd, aki értéküknél fogva a törvényszék hatáskörébe tartozó követeléseket elosztva a járásbíróságnál érvényesít, hivatásbeli kötelessége ellen vét akkor, ha nem vizsgálta meg lelkiismeretesen, vajon ez az eljárás ügyfele érdekében áll-e? Fegyelmi vétség megállapított, midőn a vádlott ügyvéd meghagyta ügyfelét azon tévedésben, hogy a követelés megosztása költségmegtakarítással jár és nem világosította fel arról, hogy éppen ellenkezőleg a megosztás költség-többletet okoz. Büntetés: megintés.*

8. Az ügyvédségtől való elmozdítás mondatott ki négy esetben a behajtott pénzek rendszeres visszatartása miatt (két esetben a fegyelmi eljárást megelőző büntetőbíróági ítélettel sikkasztás miatt ítéltetett el az illető).

9. Állandó gyakorlata az Ehrengerichtshofnak, hogy

* L. szerző jogászegyleti előadásának 19. lapján ismertetett hasonló eseteket.

fegyelmi vétséget követ el azon ügyvéd, aki perbeli ellenfelével az ellenfél ügyvédének háta mögött egyezséget köt.

10. Vádlott nejét, ki ellene válópert indított, vendéglőben többek jelenlétében kutyakorbácscsal fenyegette, ha a válókeresetet vissza nem vonja. Bebizonyított, hogy vádlott nejét a házasság tartama alatt számos izben ütlegette, idegenek előtt csunya szidalmakkal illette. A válóper tartama alatt nejének mélyen sértő tartalmu nyílt levelező-lapokat küldött, behatolt a tőle különváltan, anyjánál élő neje lakásába, ott erőszakoskodott, mire nyilvános botrányt okozó fellépése miatt a lakásból kiutasították. Hogy neje vagyoni követeléseinek érvényesítését megghiusítsa, minden ingóságát későbbi második nejének eladta, magának a használati jogot tartva fen. Mindezen nyilvánosságra került és az ügyvédség tekintélyét nagy mértékben sértő cselekmények miatt vádlott 1500 марка pénzbüntetésre ítéltetett.

11. Vádlott, ki már ittasságában elkövetett botrány miatt egy izben fegyelmileg büntetve volt, számos izben nyilvános helyen részegsége által botrányt okozott, verekedett, nőkkel szemben illetlen magaviseletet tanusított. Ittasságban korcsmai verekedés közben elkövetett súlyos testi sértés miatt büntetve is volt. Az ügyvédségből kizárattott.

12. Vádlott számos szabálytalansággal és hanyagsággal vádoltatván, azt adta elő, hogy nem tud az egyes esetekre ittasságánál fogva visszaemlékezni. Bebizonyított tény, hogy vádlott számos izben teljesen részegen jelent meg nyilvános helyeken. Botrányos életmódot folytatott, korcsmai adósságokat csinált, teljesen eladósodott, végrehajtásokkal elárasztott. Kizárattott az ügyvédségből.

13. 3000 марка pénzbüntetésre ítélte a legfőbb fegyelmi bíróság azon ügyvédet, aki daczára annak, hogy nős, több gyermek atyja volt, az egész kis vidéki város tudtával, nyilvános botrányt okozva, házasságtörő viszonyt folytatott egy leánnyal, és daczára, hogy egy izben írásban becsületszavára fogadta, hogy ez összeköttetést megszakítja, szavának megszegésével a viszonyt ismét tovább folytatta.

Dr. Balog Arnold.

A teljeskorúságról.

Törvényhozásunk az egyházpolitikai törvények és az esküdtbíróági intézmény megalkotásánál bámulatraméltó merészséggel lobogtatta a haladás zászlaját. Ez a bátorság a szabadelvűségnek minden igaz barátját őszinte örömmel töltötte el s feljogosította a szebb jövőben való reménykedésre. A megbánásra nincsen ok és mégis azt kell tapasztalni, hogy a törekvés ebben az irányban nagyon meglanyhult.

Az általános polgári törvénykönyv tervezetében a szabad elvűség nem jutott vezérszerephez, sőt imitt-amott teljesen elavult eszmék kerekedtek felül, azon a meg nem érdemelt czimen, hogy a nemzeti érület ápolására vannak hivatva.

Ennek bizonyosságára szolgálnak a tervezetnek a teljeskorúságra vonatkozó szabályai.

Azt elvitatni nem lehet, hogy a cselekvési képesség tulajdonságos korlátozása a haladás szellemével össze nem egyeztethető. Az is kétségtelen, hogy a szellemi fejlettség színvonala ma sokkal magasabb, mint a milyen évezredekkel ezelőtt volt.

A szabadság, a felvilágosultság eszméje mindenütt tért hódít. Lehetetlenség, hogy a fejlődés a cselekvési szabadság tekintetében ki volna zárva. A huszadik század embereinek szellemi érettsége semmivel sem volna különb, mint azoké, akik a sötét középkorban éltek? Az önállóságra való képesség a villamosság korszakában sem következik be előbb, mint akkor, amidőn még boszorkányok léteztek?

A legapróbb iskolásgyermeknek is tisztultabb fogalma van ma az enyém és tied-ről, mint évszázadokkal ezelőtt a legöregebb embernek. Nem volna tehát igazságos, ha a cselekvési szabadságot ma is olyan mértékkel mérnék, mint a

milyen a régmúlt időkben szükséges volt. Legfőbb ideje, hogy az ok nélkül lenyugózott emberi erők a békák alól felszabdittassanak.

Elméleti szempontból nem szorul bővebb bizonyításra, hogy a cselekvési képességnek a kellő kor hiánya miatt való korlátozása, az emberi felvilágosultság előrehaladott időszakában mérsékelhető.

A gyakorlati eredménytől sem kell félni. Ezen a téren a jogélet oly kitűnő példákat mutat fel, hogy a teljeskorúság kiterjesztése fölött egy pillanatig sem kell habozni. Az már jól kipróbált intézmény, hogy a nő férjhezmenetel által teljeskorúvá lesz. Hogy a törvénynek ez az intézkedése a nők érdeke szempontjából panaszra nem szolgáltatott okot, legjobban abból tűnik ki, hogy az általános polgári törvénykönyv tervezete nem kíván ezen az állapoton változtatni.

Azokban a társadalmi körökben, melyeknek tagjai hiányos műveltségüknél fogva leginkább rászorulnak a törvény oltalmára, a nők már 15 éves korukban szoktak férjhez menni, s mégis senki sem mondhatja joggal, hogy ezeknek a nőknek vagyoni érdekeik nincsenek oly biztonságban, mint azoké, akikre az árvaszék és a gyám visel gondot. Sőt bátran lehet az ellenkezőt állítani, anélkül, hogy ezt az állítást a valószínűtlenség vádjá illetné.

Aki ismeri az árvaszékek gyarló gépezetét és nehézkes eljárását; aki nem feledkezik meg arról, hogy a legtöbb embernek saját baja is sok van, nemhogy ráérne vagy képes volna a másokéval is kellően törődni; aki végül megfontolja, hogy az a sok jóakarat, melylyel a törvény a gyámoltalannokról gondoskodni kíván, az emberek gyarlósága következtében többnyire kárba vész: az nem lelkesülhet az árvaszéki és gyámi intézmény iránt.

Még a legtökéletesebb szervezet mellett sem képes a gyámság teljesen pótolni azt, amitől az ember a cselekvési képesség hiánya miatt megvan fosztva s a gyámság vagy gondnokság alatt állók mindig kedvezőtlenebb helyzetben lesznek, mint azok, akik képviselőre nem szorulnak.

Bővebben bizonyítani nem kell, hogy a kiskorúságot a valódi szükség mértékén túl kiterjeszteni nem szabad, ellenben nem számíthat jogos helyeslésre az a felfogás, mely szerint a teljeskorúság bekövetkezését a lehető legkésőbbre kell halasztani. Az legyen a szabály, hogy a kiskorúság minél hamarabb érjen véget s annak meghosszabbítása csak kivételképpen forduljon elő.

Ez a rendszer sok és jelentékeny előnyt ígér.

Mindenekelőtt nem megvetni való eredmény volna az, hogy a kiskorúságok számának apasztása folytán jelentékenyen fogyna a gyámhatóságok dolga, miáltal egyrészt megszűnnének azok a veszedelmek, melyeket a munkával való túlhalmozottság magában rejt, másrészt pedig a közterhek könnyítése következne be.

További előny, hogy az állam és társadalom olyan számottevő erőkkel gyarapodnék, melyek eddig alapos ok nélkül lekötve voltak.

Ezenkívül a gazdasági élet és a kereskedelmi forgalom is megélénkülne, mert sokkal kevesebb vagyon maradna oly korlátozás alatt, mely a szabad forgalmat megnehezíti.

Az is bizonyos, hogy minél hamarabb következik be a teljeskorúság s minél előbb lesz az ember önálló, annál nagyobb tér nyílik az ember boldogulására.

Végül az is számbavehető előny volna, hogy kevesbednének a gyámi tiszt betöltésével járó köteleességek.

Annak megállapítása után, hogy a kiskorúságnak jelenleg érvényben levő időtartamát okvetlenül lejobb kell szállítani, az a kérdés merül fel, hogy mily mértékben történjék ez a leszállítás?

Ha a kiskorúság határát az emberi életkor huszadik événél állítjuk fel, akkor álláspontunk szigorúságát nagyon mérsékeljük s az ellenkező felfogásnak jelentékeny engedményeket

tettünk. Mint már említettük: a nők többnyire 20 éves koruk betöltése előtt mennek férjhez s válnak teljeskorúakká, anélkül, hogy korai önállóságuk reájuk nézve hátrányos volna. Ha tehát a gyöngébb nem is megtud állni a maga lábán a 20-ik év betöltése előtt, mennyivel kevésbbé kell a férfit féltetni attól, hogy hasonló korban, támasz nélkül, veszedelem fenyegeti.

Tudjuk, hogy a ma érvényben levő törvény szerint már a 18-ik év betöltésekor nagykorúsításnak van helye. Az igaz, hogy ezt a kedvezményt kevesen szokták élvezni, de nagyon tévedne az, aki ennek okát abban keresné, hogy ebben az életkorban kevesen válnak az önállóságra érettekké. A nagykorúsítás kérésére nem a szellemi érettség bekövetkezése szokott közvetlen okul szolgálni, hanem rendszerint olyanok érdekében kéri az önállósítást, akikre nézve helyzetük azt elkerülhetetlenül szükségessé teszi. Azokkal, akiket manapság nagykorúsítani szoktak, szellemi érettség tekintetében, kortársaiknak még legalább 90%-a kiállja a versenyt. Hogy utóbbiak nem veszik igénybe törvényes kedvezményüket, ennek oka csak abban rejlik, hogy a nagykorúsítás sokkal több utánjárással és költséggel van összekötve, mint amennyi előny ígérkezik abból reájuk.

A nagykorúsítás iránt előterjesztett azoknak a kérvényeknek a számát, melyeket a gyámhatóságok érdemleges okokból eddig elutasítottak, ujjaikon könnyen meglehetne számlálni. Ez a körülmény is érdekes világításba helyezi e kérdést.

Az meg éppenséggel megközelíti az operettek komikumának színvonalát, hogy a kiskorú férjnek fiatalabb felesége teljeskorú.

Megkülönböztetésre semmi szükség nincs, mert azt a jogegyenlőség elve, mely maholnap vezérszerephez kell hogy jussor, meg nem tűri. Különben is még a természet törvényeivel sem egyeztethető össze az, hogy a szellemi érettség megítélésénél a nők a férfiakkal szemben előnyben részesüljenek.

Az általános polgári törvénykönyv megalkotásánál nem szabad figyelmen kívül hagyni a haladás szellemének követelményeit, mert akkor elvonjuk a törvénytől maradandó becsének legfőbb biztosítékát.

A 24 évig tartó kiskorúság intézménye s a nők teljeskorúságának különleges szabályozása már régen idejét multá. A teljeskorúságot mind a két nemre nézve egységesen kell szabályozni s ma már semmi értelme nincs annak, hogy az ember cselekvési képessége életkorának 20-ik évén túl is korlátozva legyen.

Alföldy Ede,
nagybecskereki kir. járásbíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A sértett fél felebbezése.

Vargha Ferencz e lapok 42. számában közölt cikkében azt vitatja, hogy ha a felmentő ítélet ellen az ügyész felebbezést jelent be, habár azt a főügyész visszavonja, a sértett félnek felebbezési joga nincsen. Ezen nézetét a BP. 383. §. III. 2. b) és a 389. §-ra alapítja. Fejtegetése éppen nem győzött meg arról, hogy, szemben a budapesti kir. ítélő tábla határozatával, az ő nézete helyes. A táblai határozat indokolása tényleg nem kimerítő, sőt részben helytelen nyomon jár, mikor a sértettnek a 42. §. szerint biztosított azon jogára, hogy a vádhatóság által elejtett vádat átveheti, alapítja álláspontját. Qui nimium probat, nihil probat. Más a vád elejtése és más a felmentő ítéletben való megnyugvás és ha e kettőt analognak vesszük, ebből olyan következményekre jutunk, melyek a törvényt nyilván ellenkeznek. A törvény külön szabályozta a sértett vádjogát és jogorvoslati jogosultságát és utóbbi, mint Vargha kifejti, tényleg szűkebb az előbbinél.

Hogy pedig «nincs a BP.-nak oly rendelkezése, mely szerint a sértettet felebbezési jogától meg lehetne fosztani az által, hogy az ügyész részéről bejelentett felebbezés visszavonatik», ez éppen a bizonyításra szoruló tétel, mert Vargha Ferencz azt vitatja, hogy igenis van ilyen rendelkezése a törvénynek és pedig a már fentebb idézett szakasz. A táblai határozat azon indokára, «ha az ügyész által bejelentett felebbezést a főügyész visszavonja, az ügyész nem felebbezőnek tekintetik», az a felelete Varghának, hogy a törvény kötelezőleg oly eljárást szab a bíróra, melynek folytán amikor a visszavont felebbezés nem létezőnek volna tekinthető, addig már jogerősen vissza van utasítva a sértett fél felebbezése és így a nem létezés fictiója hasznavehetetlenné vált.

Legyen szabad Vargha Ferencz cikkével szemben ellenkező nézetemet kifejtennem:

Vargha Ferencz felfogásának egyik hibája, hogy nagyon is a törvény szavához tapad, mikor a törvény vitás kitételének, «ha a vádló nem felebbezett», azon értelmére fekteti a súlyt, hogy felebbezni annyi, mint a felebbezési szándékot kijelenteni, tekintet nélkül arra, hogy ezen kijelentés később visszavonatik-e vagy sem. A felebbezési szándék kijelentése a vádló részéről tehát egyszersmindenkorra elvágja a sértett felebbezésének útját. E hiba annál feltűnőbb, mert ugyanő ugyanezen cikkében állítja és a törvény indokolásával bizonyítja, hogy a 383. §. III. a) pontja akként magyarázandó, hogy a vádlottat bűnösnek kimondó ítélet ellen a sértett felebbezése figyelmen kívül hagyandó, ha a vádló bejelentett felebbezését visszavonja, «mert a visszavont felebbezésnek éppen az a joghatálya, mint a felebbezés be nem jelentésének, t. i. egyik esetben sem bírálható felül az ügy». Mi az alapja annak, hogy azt az esetet, amikor valamelyik fél a bűnösnek kimondó ítélet ellen felebbezést jelentett be és azt visszavonta, ugyanazon tekintet alá esőnek vesszük a sértett fél felebbezési jogosultsága szempontjából, mint azt az esetet, — melyet pedig a szó szerinti szöveg egyedül látszott szem előtt tartani — ha az ítélet ellen felebbezés be se jelentett?

Nemde a törvényhozónak egészen bizonyos és világos szándékából, melyre nézve még csak a javaslat indokolását sem volna szükség, sőt talán nem is szabad segítségül hívni. Mert azon feltétel kitűzésének, hogy a jogosultak akár-melyike, akár a vádló, akár a vádlott felebbezzék az ítélet ellen, csak egy észszerű értelme és célja lehet, az, hogy a sértett fél felebbezése, aki marasztaló ítélet mellett nevezetesebb jogsérelmet nem is szenvedhet, ne odázza el az ügy befejezését s ne kelljen az ügyet ezen mellékszemély kedvéért felülbírálni.

Ez a szempont pedig annál bizonyosabb, mert ez irányítja az egész bünvádi perrendtartást a sértett fél jogi helyzetének szabályozásánál, ott, ahol a vádló szerepe még nem szűnt meg. Ebből az egyedül észszerű szempontból pedig csak ugyan egyre megy, akár egyáltalában nem jelentetett be felebbezés, akár bejelentetett ugyan, de visszavonatot.

És itt látszik az is, mennyire nem jó egészen az indoklás útján járni, amely a jelen esetben csupán a «késletetés» szempontját emeli ki. Pedig ha a vádló vagy vádlott közvetlenül a zárt-ülés kezdete előtt (394. §. 1. bek.) vonja vissza a felebbezést, akkor már késletetésről nem igen lehetne szó, ha a másodbíróság a sértett fél felebbezésének érdemébe bocsátkoznék is és mégis bizonyos, hogy a felebbezésnek bármikor történt visszavonása folytán elesik a sértett felebbezési joga a marasztaló ítélet ellen.

Hogy állunk a III. 2. b) ponttal? Vargha Ferencz, aki az a) pont magyarázatánál arra a helyes következtetésre jutott, hogy a bejelentett s visszavont felebbezésre ugyanaz áll, mint arra az esetre, ha felebbezés be sem jelentetik, a közvetlenül következő pontnál meghátrál ugyanezen magyarázat elől. Pedig nincs semmi ok arra a feltevésre, hogy a törvény egyugyanazon kifejezést két sorral alább másképp

értene, mint két sorral feljebb és ezt a feltevést az indoklás sem támogatja, hanem éppen az ellenkezőt. Azonfelül három nyomós ok van, amely miatt az a magyarázat, hogy a «nem felebbezett» magában foglalja azt is, hogy «a felebbezés visszavonatot», még követelőbben lép elé a b) pont, mint az a) pont magyarázatánál. Az egyik az, hogy a felmentő ítélet a marasztalónál aránytalanul nagyobb jogsérelmet róhat a sértettre, akinek magánjogi igényét a büntetendő cselekmények legtöbbször teljesen megsemmisíti. Miért kellene tehát az előbbinél a sértettre nézve szigorubb álláspontra helyezkednünk, mint az utóbbinál? A másik ok az, hogy az ügyész felebbező kijelentésére, miután az nem utolsó szava a vádhatóságnak, szilárdabban megáll az a felfogás, hogy annak a főügyész részéről való visszavonása minden következményét megszünteti, mint bármely más fél felebbezésére. A harmadik ok pedig az, hogy azon két ítélet közül, amelyek egyikében az ügyészség mindjárt a kihirdetésekor megnyugszik, a másika ellen bejelentett felebbezését pedig csak a főügyészség vonja vissza, az elsőnek helyessége — tehát az is, hogy a sértett érdekét nem sérti — valószínűbb, mint a másodiké. Ez következik abból, hogy az ügyész tudja, hogy a felebbezés kijelentése nem utolsó szava a vádhatóságnak, míg az ítéletben való megnyugvás igenis az. Tehát mi értelme lett volna éppen az utóbbi esetben restringálni a sértettnek azt a jogát, amely az első esetben kétségtelenül megilleti? A megfordított eset sokkal plausibilisebb lett volna.

A sértettnek felmentő ítélet elleni felebbezési jogát azon feltételhez kötni, ha a vádlott nem felebbez, az csupán csak a következő, egyedül észszerű alapgondolatból következhetik.

A sértettnek joga van annak elérésére, hogy a felmentő ítélet a felsőbíróság által felülvizsgáltassék. Ezen cél elérése, ezen jog érvényesítése nem függ attól, hogy a vádló akarja-e az ügynek felülbírálatát, tehát ha a vádló nem akarja, akkor ezen cél elérhetése szempontjából a sértettnek felebbezési jog adandó. Ha pedig a vádló felebbezése folytán az ügy különben is felülbíráltatik, akkor sértettnek a részére biztosított jog szempontjából a felebbezés jogára szüksége nincs. A sértett önálló joga a felebbezésre a b) pont határozott szövegezése szerint éppen akkor áll be, amikor a vádló akarathatározása oda irányul, hogy az ügy ne kerüljön felülbírálat alá, tehát amikor a vádló és sértett utjai elválnak; ami nyilvánvalóvá teszi, hogy akkor, ha van sértett fél, nem állhat egyedül a vádló akaratán, hogy az ügy ne bíraltassék felül, tehát ezt a vádlónak módjában sem áll meghiusítani.

Ezen alapgondolatból kiindulva, az az eset, ha a vádló nem felebbez az ítélet ellen, azonosnak jelentkezik azzal, ha a bejelentett felebbezés visszavonatik.

E szerint a különbség a két ellentétes felfogás közt az, hogy míg Vargha Ferencz a b) pontban megjelölt feltételt felbontónak veszi, mely felfogás szerint a sértett felebbezési joga a felbontó feltétel, a vádló által kijelentett felebbezés mint felbontó feltétel folytán végleg megszűnt, addig a szerény nézetünk szerint — helyes felfogás szerint — a sértett felebbezési joga az ügyész felebbezéséhez, mint felfüggesztő feltételhez van kötve. Mindaddig, míg az ügyész felebbezése fentartva van, addig sértett joga függőben van, pendet; ha pedig az ügyész az ítéletben megnyugodott vagy felebbezése visszavonatot, sértett feltételes joga feltétlenné vált.

Vargha Ferencz ezen vitában döntő jelentőséget tulajdonít a BP. 389. és 400. §§. azon rendelkezésének, hogy a törvényszék az arra nem jogosított által előterjesztett felebbezést visszautasítja és ha ezt nem teszi meg, a kir. ítélő táblának kell megtennie. E rendelkezésnek a jelen esetben a Vargha Ferencztől vitatott értelmet tulajdonítani tiltja az a megfontolás, hogy a 383. §. III. b) pontjában egy alanyi ogosultság van megállapítva, a 389. és 400. §-okban pedig jegy eljárási szabály, még pedig általánosságban. Ez a szabály éppen azért, mert általánosságban van a nem jogosítottak

által bejelentett felebbezésre megállapítva, nem adhat kulcsot a csupán a sértettre és csupán felmentő ítélet elleni felebbezés esetére vonatkozó jogszabály magyarázatához. De hiszen a BP. 389. §-a a nem jogosított által előterjesztett felebbezésről beszél, már pedig a helyes felfogás szerint a sértett az által, hogy a vádló felebbezett, nem vesztette el végleg felebbezési jogát, hanem az függőben van. E szerint a sértett felebbezése ezen feltételes s függőben levő jogánál fogva még akkor sem tekinthető arra nem jogosított által bejelentettnek, ha az ügyész felebbez; és csak az által, hogy az ügyész felebbezése mindvégig fentartatik, válik a feltétel végleg meghiusulttá s a sértett felebbezési joga végleg megszűntté.

Vargha Ferencz rajza a sértett biológiájáról e szerint ebben az egy pontban nem élethű, mert a felebbezés tekintetében sem szűkebb a szerepköre, mint a 269. §. szerinti végzés elleni felfolyamodásnál. És végre is — hogy a felsorolt érvek közül ezt se hagyjuk ki — micsoda magyarázata volna annak, hogy a szűkebb határok közé szorított perorvoslatnál, a felfolyamodásnál több joga legyen a sértett félnek, mint a tágabb határok közt mozgó felebbezésnél?

Dr. Müller Ferencz.

Reflexiók a legutóbbi kivégzéshez.

A *Jogt. Közl.* utóbbi számában cikk jelent meg a gyilkosság büntette miatt halálra ítélt Pap Bélára, s illetve a rajta végrehajtott ítéletre vonatkozólag. Miután e bűnpert nemcsak a napi sajtóból ismerem, egy pár szót én is kívánok e kérdéshez hozzáfűzni.

Nekem sem czélem a halálbüntetés jogos vagy jogtalan voltáról szóló vitának labirintusában kalandozni, csak éppen e konkrét esetről szólva kívánom jelezni, hogy véleményem szerint Pap Bélára vonatkozólag a halálos ítélet kimondása és végrehajtása feltétlenül helyes és igazságos volt, s kizárólag ez volt az, amely úgy a jogásznak, mint a laikusnak az igazságérzetében az egyensúlyt teljesen helyreállította.

A bűnpör adatai Papp Bélára vonatkozólag a legoptimistább világításban sem mutatnak föl csak egy szemernyi enyhítő körülményt sem; ellenben a súlyosító adatok tornyosulnak egymásra. Præmeditál nyugodt megfontolással nem napokon, de hónapokon — talán éveken — keresztül. Egykét meghiusult kísérlet nem hogy jobb utra tértené, de sőt megerősíti szándékát a tett elkövetéséhez. A cselekmény motivuma a legaljasabbak egyike. S ami a cselekményt majdnem példátlaná teszi, azt öleti meg, aki vele egy testből, s egy vérből származott, s aki 17 éves ártatlanságában még, ha tán akart volna, sem tudott volna, neki ártani. . . . Megöleti úgy, hogy a gyilkosság órájában más helyen szórakozik. S még az elkövetett szörnyű tett sem hozza őt ki irtózatosságból; van lelke rá, hogy megölt testvére hullájánál büntetésével kártyázzék. Ez a legborzasztóbb lelki romlottságról tesz tanúságot. S ha valamely cselekmény a halálbüntetést megérdemli, úgy ez sokszorosan kivívta annak jogosultságát.

A büntetési elméletek bármelyikének hiva helyesnek kell, hogy találja azt, hogy Papp Béla fölakasztatott. A javítási elmélet hívei ugyan azt vethetik ellen, hogy akin egy halálos ítéletet végrehajtanak, az eo ipso nem javulhat meg.

Meggyőződéseim szerint Papp Béla sohasem javult volna meg.

A javulásnak vagy legalább a javulási szándéknak kezdőpontja az, hogy valaki megbánja azt a bűncselekményt, amelyet elkövetett. Már pedig Papp Béla sohasem bánta meg tettét. Még a siralomházban is azt mondotta: «Igy kellett annak történnie». A fogházban folyton hetyke magaviseletet tanusított. Ha pedig valaki egy halálos ítélet súlya alatt nem száll magába, aki a legkritikusabb percekben sem igyekszik legalább megbánásával jóvá tenni bűnét, aki javulási szándékot ilyenkor sem mutat, aki a halála előtti órákban az imakönyvet fütyölve veszi át s a vezeklés helyett a melléje kirendelt lelkészszel az istenség léte vagy nem léte felől vitatkozik, annak későbbi (kegyelem esetén) megjavulásához, azt hiszem, senki sem táplálhat reményt. E konkrét esetben a Garofalo-féle selectio elmélet állja meg leginkább a helyet: a társadalomnak ki kell irtani a testéből azt a fekélyt, amelynek absolute semmi létjogosultsága nincs.

Téved az előző cikket író ur abban, hogy Szatmárott és annak környékén, az akasztás tényének bekövetkezése után Papp Bélát sajnálnák. Lehetnek, sőt mindenesetre vannak is, beteges, érzélgő lények, kiknél ez előfordul; a közönség óriási többsége azonban sajnálja szüleit, már elvált, volt nejét, ártatlan kis gyermekét, de őt magát nem.

Még egyet. Nem nyert ugyan bizonyítást, de a bűnper adatai s a Papp Béla lelkületének ismerete egy borzasztó sejtelmet engednek fölszínre kerülni: mi történt volna akkor, ha e sötét cselekmény homályban marad vagy ha Papp Béla 15 év múlva (44 éves korában) föltételes szabadságra bocsátatik?

Unger Geiza,

a szatmárnémeti kir. törvényszéknél alkalmazott
kir. albiró, mint vizsgálóbíró.

Különfélék.

— **A magyar kir. közjegyzők** huszonöt éves jubileumában részt vett az egész jogászközönség. A kir. közjegyzői intézmény Magyarországon igen jól bevált és a közjegyzői kar érdemes tagjai meglelégedéssel tekinthetnek vissza az eltelt negyedszázadra. A bíróság, ügyvédség és a nagyközönség bizalma kísérte a közjegyzői kar közhasznú és közérdekű tevékenységét.

— **A fiatalok büntetők** száma évről-évre rohamosan nő. Összeállítottuk idevonatkozólag a következő adatokat. A kir. bíróságok által elítéltetett büntett és vétségért:

1881-ben	912	16	évnél fiatalabb,	7498	16—20	éves	egyén.
1890-ben	1463	"	"	8390	"	"	"
1899-ben	2904	"	"	15,432	"	"	"

Nincsenek beszámítva ebbe a közigazgatási hatóság által, továbbá a kir. bíróságok által kihágásokért elítéltek. A miniszteriumnak az ország közállapotairól szóló jelentése elégnek tartja, hogy e tényt egyszerűen konstatálja, hozzáfűzván nagy lelki nyugalommal, hogy a praeventiv munkásságot sem hanyagolja el az igazságügyi kormány, amennyiben «megkezdődtek az előkészületek» egy újabb javító-intézet létesítésére. Ennek az egy javító-intézetnek építése már évek hosszú sora óta napirenden van.

— **A Magyar Jogi Lexikon** legutóbb megjelent III. kötetében, melyről lapunk mult számában megemlékeztünk, a sok előkelő hazai szerző közt találjuk a nemrég elhunyt kiváló német jogtudósnak, *Endemann Vilmosnak*, nevét, aki *Az érték jelentősége a forgalmi jogban* című tanulmányával gazdagította a jeles magyar gyűjteményt.

A magyar államjog alaptanai cím alatt dr. Balogh Artur egyetemi magántanártól a Franklin-Társulat kiadásában kiválóan figyelemreméltó mű jelent meg, melyet közlebbi számunk egyikében részletesebben ismertettünk. A műben mindenütt ki van emelve a magyar jog specifikus vonása, sajátossága; az egyes közjogi intézmények jelentősége közérthető módon meg van magyarázva. Érdemül kell betudnunk azt is, hogy nem zárkózik el a kényesebb közjogi kérdések taglalásától sem. Mai nap, midőn a közjogi kérdések a napi sajtóban, publicistikában, parlamentben minduntalan felmerülnek, nemcsak a jogtanulók, hanem az egész művelt magyar közönség nagy haszonnal forgathatják e művet. Ára fűzve 6 korona.

— **A Magyar házassági és házastársi öröklési jog.** *Jancsó Györgynek* ily cím alatt megjelent, több mint 1000 oldalra terjedő műve első részében előbb a házasság fogalmát tárgyalja, azután áttér az 1894. évi XXXI. tcz.-re. E rész felosztásában követi a házassági törvényt. Ezek után tér át a házassági jogviszonyok anyagi részére e cím alatt: A házasság joghatályai. A házasságnak megkülönbözteti személyi és vagyoni joghatályát. Előbbi tudniillik az állandó együttélési, életközösségi köteletség, a nő jogcselekvő képessége, stb. A vagyoni joghatály (házassági vagyoni jog) czime alatt első sorban a házastársak egymás közötti jogviszonyait (külön vagyon, hozomány, közszerzemény, hitbér), majd a házassági jogviszonynak harmadik személyekkel szemben

fenálló természetét és hatályát tárgyalja. A mű második része a házastársak öröklési jogát adja elő, az özvegyi öröklést, a hitvestársi öröklést és végül az özvegyi jogot. Megjelent Politzer Zsigmond és fia kiadásában. Budapest. Ára 15 korona.

— **A magyar büntetőjog.** Ily cím alatt jelent meg egy kézikönyv, melyet *dr. Magyar István* budapesti kir. alügyész és volt kecskeméti jogakadémiai tanár irt. A könyvről a szerző előszavában úgy emlékezik meg, hogy azt az ujonnan létesített közigazgatási tanfolyam hallgatói számára írta, hogy ezek, akik a büntetőjog hatalmas anyagát mint nem jogászok átkarolni és alaposan ismerni képtelenek, mégis áttekintést kapjanak e materián, hogy az új bünvádi perrendtartás által a községi elöljáróságok vezetőire rótt fontos feladatok megoldásánál bizonyos vezérfonalat birjanak. Szerző könyvében nemcsak az anyagi büntető — büntettekéről és vétségekről és a kihágásokról szóló törvényeket —, hanem az új bünvádi perrendtartás egész systemáját is feldolgozza és ezt könnyen érthető módon egyszerű és tiszta stylussal oly szépen és alaposan végzi, hogy nemcsak a «közigazgatási tanfolyam hallgatói», hanem a szakember is élvezettel olvassa. A könyv Nagy-Becskereken Hegedüs János kiadásában jelent meg.

Nemzetközi Szemle.

— **Ausztriában** a mintaoltalom reformálására a kereskedelemügyi minisztérium törvénytervezetet dolgoztatott ki.

A szibériai transportatio korlátozására vonatkozó ukáz megjelenése alkalmából nem lesz időszerűtlen röviden vázolni azokat az állapotokat, melyek Oroszországban a transportatio kezelése tekintetében fenállanak.

I. A ma érvényben levő orosz büntetőtörvények a transportatiót: 1. mint büntetési nemet, 2. mint praeventiv rendszabályt ismerik. Megkülönböztetik azonkívül a kényszer-munkával összekötött kitelepitést (katorga), ami náluk a legsúlyosabb szabadságbüntetés, az egyszerű kényszerkihelyezéstől (posielenie), amelyre elítéltek közmunkára nem szoríthatók. A kényszertelepítés, mint közigazgatási intézkedés, helyt foglalhat: a) a tartományi kormányzó, b) az illető község határozata folytán. Ennek alapja ismét vagy az lehet, hogy az illetékes község nem akarja (mert nem köteles) befogadni a becstelenítő büntetésre ítélt egyéneket, vagy másodszor, mint a közösségre nézve «veszélyes»-nek látszó egyén fosztatik meg az illető a községben élés jogától, mely utóbbi értelemben indokolt határozat büntetlen előéletű polgárok ellen is meghozható. A községeknek transportatiót elrendelő határozatait illetőleg az ellenőrzés és megerősítés joga a kormányzót illeti.* Birói út ki van zárva.

A transportatióval elért eredmények rendkívül kedvezőtlenek. Kitűnt a szabad lakosság s a letelepítettek kiegyenlithetlen érdekellentéte. Mivelésre kapott földjüket kizsartolták vagy elhanyagolják a telepesek s garázda viseletükkel állandó veszélyt képeznek a lakosságra. Az állami felügyelet nem elég gondos: mutatja ezt az a körülmény, hogy a transportáltak óriás hada minden ellenőrzés nélkül kóborló életet folytat. Individualisálásról szó sem lehet, kizárja ezt a transportáltak nagy tömege. A hivatalnokok nem állanak feladatuk magaslatán: nem egy helyt kegyetlenkedések, zsarolások, másutt teljes indolentia tapasztaltatik.

Ennek dacára a transportáltak száma évről-évre szapo-

rodott; 1887-től 1899-ig, tehát 12 év alatt több mint 100,000 egyént szállítottak Szibériába. Ezeknek csaknem harmadrésze elzüllött, büntetett lett, egy másik harmada csavargó életet folytat, egy része pedig megszökött. Jelenleg a 300,000 főt meghaladja a Szibériába kitelepitettek tömege, ezenkívül Sachalin szigeten is van körülbelül 15,000 kényszertelepés.* S ezenközben a közigazgatási uton internáltak arányszáma egyre nő.

E jelenség a hivatalnoki önkénykedések és visszaélések elharapódzásával kapcsolatos. Nap-nap mellett hallatlan jogtiprásokat követ el az administratio, illuzoriussá vált a személyes szabadság, s legszentebb jogaikban történő megtámadásokért sehol, semmi irányban nem nyernek orvoslást a polgárok...

II. Az 1900. évi június 25-én kelt ukáz** a büntetőszolgaságot (katorgu) a politikai s a vallás elleni büntetésekre szorítja. Egyéb delictumoknál fegyházbüntetés lép helyébe. Némely bűncselekményeknél megmarad az egyszerű transportatio, de a bíróság, ha tulsúlyosnak tartja, börtönbüntetésre változtathatja át.

Nevezetes megszorításokat szenved az *administratió*nak transportationális joga. Már maga az a körülmény, hogy az expatriáltak ezután nem csupán Szibériába lesznek szállíthatók, hol eddig tulnyomóan a szervezetre pusztító hatású bányás főleg ólombánya mivelésre, vagy egészségtelen mocsárvidékek kiszáritására szorítottak, továbbá, hogy a szibériai vasut kiépítésével elkerülhetők lesznek a szállításhoz eddig divott kegyetlen kintások: nagy mértékben mérsékelik e barbár büntetést. Nagyfontosságú újítás, hogy megvonatott a községektől azon jog, miszerint a becstelenítő büntetést szenvedett egyéneket a községből kirekesztették, a földmivelő községek joga a község fejlődésére nézve veszélyes egyének eltávolítását illetőleg pedig szigorú eljárási formák előírása által vettetett alá erős korlátozásnak. Újítás, hogy ezután a községből való eltávolítás nem élethossziglan szól, hanem öt év letelte után visszavonható s hogy az ekként kihelyezettek nem külön büntetőgyarmatokon, hanem a kormány által kijelölt földmivelő községekben fognak letelepítettetni. Ugy, hogy új alakjában körülbelül akként tűnik fel az intézmény, mint a francia interdiction de séjours-nak egy drasztikus megjelenési formája.

Szibéria büntetőgyarmat jellegének elvonása, ez az irányeszméje a csári rendeletnek.*** Minden egyéb csak járuléka ennek az alapgondolatnak. Hogy a transportatióval, mint praeventiv rendszabálylyal üzőtt abuzus bizonyos mérvű megszorításokat szenved az ukáz értelmében, ez nem volt célja a rendeletnek, csak gondoskodás az internálódók számának csökkentése iránt.

Épp ezért, ha nincs is kizárva, hogy a jelen rendelet az orosz büntetési és börtönrendszer gyökeres átalakulásának kiinduló pontja leend, nem oszthatjuk azoknak nézetét, kik attól vagy annak nyomában alkotmányreformot és a jelenlegi kormányzási rendszer irányának módosulását várják. L.

* Egyéb statisztikai adatokat közöl *Loewenstimm*, a *Gross Archiv*-jában, III. köt. 1. füzet.

** Egész terjedelmében közli a *Revue pénitentiaire*, XXIV. köt., 1170. lap.

*** Az eszme régóta foglalkoztatja az orosz kormányokat. L. *Revue* id. h.: *Salamon* cikkét, *Krohne*: *Gefängnisskunde* 269. l.

A Magyar Jogászegylet f. hó 15-én délután hat órakor az ügyvédi kamara helyiségében teljes-ülést tart, melynek tárgya: a biztosítási törvénytervezetről folytatott vita. Szólsra fel van irva: Neumann Ármin, Huszár Kálmán. — Vendégeket szívesen lát az egyület.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa-utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félév e 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az új rend első évének tanulságai. *Vargha Ferencz* kir. fő-ügyész-helyettestől. — A tartozásátvállalás a magyar polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Schwarz Guszláv* budapesti egyetemi tanártól. — Az örökös jogi helyzete hagyatéki hitelezővel szemben a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint. *Dr. Weinmann Fülöp* kir. közjegyzőtől. — *Törvénykezési Szemle:* A mellékbeavatkozónak perbeli állása az 1893. évi XVIII. tcz. alapján. *Dr. Pap József* ügyvéd, egyetemi magántanártól. — A koronaügyész jogköre. *Dr. Fayer László* egyetemi tanártól. — Külföldi judikatura. Közlök *Dr. Gold Simon* és *dr. Holló József* budapesti ügyvédek. — Külön-félék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a „Budapesti Közlöny”-ből.

Az új rend első évének tanulságai.

I. Most egy éve, már az egész vonalon megindult a készülődés, melylyel az új rendet kellett fogadni.

A hivatalokban az átalakulás nagy munkáján dolgoztak; az azon kívül álló érdeklődők pedig felcsigázott kíváncsisággal várták: mit hoz magával s mit fog teremteni az új rend. Az optimisták azt hitték, nemcsak az igazságszolgáltatás elnyűtt gépezetét cserélték fel ujjal, mely a modern technika minden igényeinek megfelel, hanem ennek kapcsán egy oly ethikai forradalom söpör végig az országon, melynek nyomában mindenütt az erkölcsi tisztulás fog életre ébredni.

A pessimisták ellenben aggódo lélekkel gondoltak az átalakulásra; s attól tartottak, hogy a nagy reform nem fog visszahatás nélkül maradni. Ámbár az új rend részleteiben sok régi ismerősre bukkanunk, mindazonáltal oly alapvető újításokkal állottunk szembe, hogy ezek mellett az, amit a multból átvettünk: egészen eltörpült.

Jogosult volt ez az aggódo előrelátás, mert a nyomozás, vád alá helyezés, az esküdtbíróságok hatáskörének s eljárásának szabályozása, a perorvoslatok rendszere, mindmegannyi gyökeres, mélyreható változáson ment keresztül, már pedig éppen ezek azok az oszlopok, melyeken a perjog egész alkotása nyugszik.

Gondoljuk csak meg, hogy az előkészítő eljárásban egy a régi rendet fenekestül felforgató forradalom vonult végig az országban az igazságszolgáltatás területén.

Azelőtt ugyanis a pert a vizsgáló bíró az ő hermetice elzárt szobájában készítette elő, ellenben az új rend az előkészítés sulypontját a nyomozásra helyezte s ennek megfelelőleg a nyomozó közegek kezébe tette le a per sorsát. Mert az bizonyos, hogy a per sorsára döntő befolyással van az előkészítő eljárás. Bármennyire tiltja is a közvetlenség és szóbeliség maximája, hogy az előkészítő eljárás anyaga szolgáltatassa azt a talajt, amelyre a bíró az ítéletet felépíti, mégis kétségtelen, hogy ha az előkészítő eljárás ügyetlenül van keresztülvive, ez a hiba, mint egy veres fonál, végig húzódik az egész eljáráson; s vagy kisiklik a gonosztevő kezeink közül, vagy pedig, s ez még nagyobb baj, a tudatlanság esetleg tulbuzgalom áldozataként ártatlan embert állítunk az ítélő bíró elé, vagy juttatunk a fogházfelügyelő kezébe.

Önkénytelenül szemembe ötlök a BP. XXXI. fejezete, mely az ártatlanul elítéltek s letartóztatottak kártalanítását szabályozza. De kérdezzük, kárpótlás-e az a nyomorult pár korona, amit az ártatlan ember becsülete s szabadsága árán az államtól hosszú utánjárás után kisajtol? Az erkölcsi

decadentiának mily mélységén van az, aki ezt a kárpótlást kielégítőnek fogja találni.

És midőn a törvényhozó állam az előkészítő eljárást kivette a nehézkesen működő vizsgáló bíró kezéből s ezt a nagy és nehéz feladatot a politia-ra bízta, vajon mily intézkedéseket tett arra, hogy a BP. életbeléptetésével megfelelő számu és képzettségű rendőrség álljon az ügyészség rendelkezésére?

A politia megkapta az utasítást tartalmazó rendeletet a tizenkettedik órában, a csendőrség pedig megkapta azt — az idén, amikor már a törvény működésben volt.

A baj azonban nem ebben van, hanem ott keresendő, hogy a rendőrséget a BP. *magába kebelezte mindentől, úgy, amilyen az a régi jó időkben volt.*

Pedig, ha már felcsaptunk európai államnak s paragraphusokba szedtük az emberi jogokat védő szabályokat, először a törvényhozó államnak a „*police judiciaire-t*” kellett volna szervezni, mert nem egészen logikus dolog az, ha előbb szabjuk ki a kabátot s azután várjuk a gyermek születését, s annak fejlődését, hogy belenőjön az időelőtti ruhadarabba.

Ez az eljárás már termi — sajnos, mérges — gyümölcsét. A vizsgáló bírák felszabadultak ugyan a tehertől, de ez annál nagyobb sulylyal nehezedik a politia vállaira, melynek panaszos szavai már behatoltak a törvényhozás termeibe is.

Én azonban, habár nem akarom is azt mondani, hogy nagy hühö semmiért, mégis tartózkodással fogadom ezt a jajveszékelést, s annak legfőbb okát a szokatlanságban s az új hatáskörben keresem. És azt mondom, hogy inkább várjuk be *igy a rendőrség államosítását, hogysem az első ijedtségre, mely nem mindig állja ki a nehézkesebben járó higgadság kritikáját, módosítsuk a BP.-nak a per előkészítő rendelkezéseit* és azt ismét kizárólag a vizsgáló bírákra bizzuk.

II. Ámbár nehéz már most prognostikont felállítani, azt hiszem azonban, hogy nem csalódom, ha azt állítom, hogy a bünpercek száma erősen apad.

Ennek legfőbb okát abban találom, hogy a kir. ügyész a nyomozás urává tettük. Ezelőtt a vidéken, csaknem kivétel nélkül, ismeretlen volt a feljelentésnek a limine félretétele s a budapesti büntető törvényszéknek ez irányu gyakorlatát csak szórványosan követték; ellenben most a vádképviselőlet megtagadásának s a nyomozás megszüntetésének jogával oly zsilipet adtunk a kir. ügyészség kezébe, melylyel elrekeszelheti azt a nyilást, melyen át hajdan özönével zudult minden feljelentés a vizsgálóbíró kezébe.

Ezelőtt, kétely esetében, az ügyész gyakran vádolt, hogy a felelősségtől szabaduljon, ma azonban souverain jogi meggyőződéssel intézi el a feljelentéseket s nyomozásokat, mert mint árnyék kíséri a pótmagánvádló.

A kezdetek kezdetén, ma még ez a rendszer teljesen kifogástalanul nem működik, mert — amint hallom — s tapasztalom, a pótmagánvádlónak valóságos gigási küzdelmet kell vívnia, hogy a vizsgálat elrendelését kiszorgalmazza, mert a vizsgáló bírora nem megvetendő ingerül szolgál a jól felszerelt ügyészi határozat indokolása abban az irányban, hogy ő is ugyanazon a nyomon haladjon s így megtörténhetik, hogy az ügyészi határozat indokolását többé-kevésbé megamputált

állapotban feltaláljuk a vizsgáló bíró, a vádtanács s a kir. ítélő tábla határozatában. Erősen hiszem azonban, hogy ez a betegség csak átmeneti természetű s kronikussá nem válik és valójában nem egyéb, mint az új rend gyermekbetegsége, amiből minden utóbaj nélkül mihamar ki fog lábalni, mihelyt gyökeret ver az a tudat, hogy a pótmagánvádoló épp úgy a közérdeket képviseli, mint a kir. ügyész, mert az állami megtorlás *mindig az állam követelésének a törlesztése, s bárki hozza is mozgásba az igazságszolgáltató hatalmat, az mindig a közügyet szolgálja.*

III. A kötelező s fakultatív vád alá helyezés barátai nagy megnyugvást találhatnak a vádtanácsok működésében. Ámbár ügyészi körökben itt-ott lábrakapott az a nézet, hogy a vádtanács *ítéletet* s nem *vádhatózatot* hoz, ezt én nem tartom jogosultnak, mert a vádtanács s az ítélő bíró cognitiója közt csak az a különbség, hogy a bűnösségre az előbbi *alapos gyanút* (246. §. 6. p.), az utóbbi *bizonyosságot* követel (326. §. 2. p.). Annál egészségesebb a két organum működése, minél kevesebb eltérés van ugyanazon anyag alapján e két forum határozata közt. Mert a vádtanácsnak nem az a feladata, hogy a vádló *kedvetléseit* szolgálja, hanem az, hogy annak *gátlat* vessen, ennek pedig akkor felel meg, ha mindannyiszor elutasítja a vádiratot, valahányszor a bűnösségre alapos gyanút nem lát fenforogni, vagy ha egyéb pergátló okok forognak fen.

IV. Nagy horderejű ujtás lépett életbe az esküdtbíró-ságokkal. Ez az intézmény mai szervezetében ujtás számba megy, mert eddig az esküdtszékek csupán sajtóperekben bírtak hatáskörrel és csakis a kir. ítélő táblák székhelyén működtek. Az esküdtbíró-ságok hatáskörének kiterjesztése s minden törvényszéknél való szervezése méltán nagy várakozást keltett, amit még fokozott az a körülmény, hogy sok helyütt nyelvbeli aggályok is merültek fel s általában azon *immensurabilis* ellenvetést is támasztották, hogy kellő intelligenciájú esküdteink nem lesznek.

Az aggály eddigelé alaptalannak bizonyult, ámbár itt-ott meglepő verdictek keletkeznek. Ha azonban közelebbről nézzük ezeket az eseteket, arról győződünk meg, hogy — igen kevés kivétellel — *a hiba nem az esküdtekben, hanem a kérdésfeltételben keresendő.*

Ez a gordiusi csomója a jurynek, sőt tovább megyek s kijelentem, hogy a *kérdésfeltétel* s a *résumé* csaknem döntő szerepet visz az esküdtbíró-ságok sikeres működésénél. Ha kifogástalanul teszik fel a kérdéseket, s ha ilyen a résumé is: meglepő verdictektől nem kell gyakrabban félnünk, mint a meglepő szakbíró-sági ítéletektől. Mert a jogban járatlan esküdtnak a kérdések szövegezése s az elnök jogi fejtegetése adja meg a helyes irányt s szabja meg a keretet, melyben haladnia kell. Ha az irány téves s a keret helytelen: csaknem lehetetlen a kifogástalan verdict hozatala.

Egy másik oka a helytelen verdicteknek az, hogy a vádló — nem ritkán — arra törekszik, hogy az enyhébb minősítésre szóló kérdéstől elüsse a védőt, s a bíróság ebbe belemegy. Ez az eljárás merőben ellenkezik a BP. 361. §-ával. Aminek azután az a következménye, hogy az esküdtek inkább felmentik a vádlottat, hogysem a vád értelmében elítélik. Ennél még nagyobb tévedést az a bíróság követett el, amelyik a kérdésfeltételt mellőzte, mert az annak tartalmát képező tényelemekre nem látott bizonyítékot.*

Sohase tévesszük szem elől, hogy *a vád viszonya az ítélethez esküdtszéki ügyekben is ugyanaz, mint szakbíró-ság előtt, t. i. hogy a bíróság a minősítés kérdésében nincs a vádló indítványához kötve* (BP. 325., 337. §§.). Miután pedig a jury a minősítés kérdésében is határoz, s miután az esküdtek csak a hozzájuk intézett kérdésekre felelhetnek, hogy élhessenek törvényadta jogukkal, hogy térjenek el a vádtól, ha nincs

minden eshetőségre kérdés feltéve? *Kötelessége* tehát a bíróságnak minden eshetőségre feltenni a kérdést, s ha a védelem ez irányban kötelességét nem teljesítette, a bíróság *hivatalból* köteles a megfelelő kérdést feltenni, mert csak így valósulhat meg a törvény ama rendelkezése, mely szerint a bíróság s így az esküdtszék is szabadon mozoghat a vád keretében.

A nagyobb sensatióval járt felmentő verdictekre gondolva, önkéntelenül elém toladok a kérdés, hogy nem jobb lett volna-e a franczia Code d'Instr. mintájára az enyhítő körülmények megállapítását is a juryre bízni? Mert az esküdtek határozatának pszichológiája arra tanít, hogy midőn az esküdt az in thesi megállapított súlyos büntetést látja, inkább felmenti a vádlottat, hogysem annak a lehetőségnek tegye azt ki, hogy a bíró a rendes büntetést szabja ki ellene.

V. Legnagyobb ujtás lépett életbe a perorvoslatok rendszerében. A régi írásbeliségen nyugvó felebbezésnek csak romjai maradtak meg s a felebbviteli főtárgyalás a vád és védelem képviselőinek jelenlétében tartatik meg.

A védelmet a közvédő képviseli.

Ez az intézmény fényesen bevált; az ügyvédi kar lelkiismeretesen s pontosan teljesíti kötelességét. Nagyon kiérezhető, hogy ez az ügybuzgalom egy nemesebb ambíciónak s magasabb kötelességérzetnek a folyománya, mert bizony ennek hiányában az a csekélyke honorárium — amit igen gyakran az ügyvédi segélyalapnak adományoznak az ügyvédek — ilyen kötelességérzetet nem teremthetne.

A dolog természetében fekszik, hogy az ügyek elintézése a felek jelenlétében jóval lassabban megy, mint azelőtt. Arra nézve azonban, hogy a perorvoslat rendszere beválik-e, nehéz volna már most csak valamelyes mértékben is megbízható prognostikont felállítani, mert a kir. ítélő táblához kerülő ügyekben beálló apadás nagyságát előre kiszámítani nem lehet. Bizonyos azonban, hogy az apadás jelentékeny lesz.

Első sorban is a kir. ítélő táblák megszabadulnak az esküdtbíró-ságok által elbírált ügyektől. Csökkenti a kir. ítélő táblák ügyforgalmát a járásbíró-ságok hatáskörének kiterjesztése, mert az ide utalt ügyek kikerülnek a kir. ítélő táblákat. Egy bizonyos számú bűnügy a felebbezés korlátozása révén is (BP. 381. §. 2. p.) elvonatik a kir. ítélő tábláktól. Végül a főügyészek a BP. 396. §-a alapján hozzájuk került ügyészi felebbezéseket alaposan megrostálják, s ha az a meggyőződésük, hogy a bejelentett felebbezést nem lehet dűlőre juttatni, azt visszavonják.

Ez utóbbi tételnél nem surranhatok el anélkül, hogy reá ne utaljak azok nézetére, akik a főügyésznek e jogát helytelennek tartják, mert — ugy okoskodnak — az elsőfokban eljáró ügyész is meg tudja úgy bíráltni a felebbezés szükséges voltát, mint a főügyész s így a revisio nem jogosult. Akik ezt a nézetet vallják, elfelejtik, hogy nem a juris prudentiáról van itt szó, hanem a *felebbezés szükséges voltának higgadt megbirálásáról*. Másrészt, ha az az ügyész külön jogász, mint a főnöke, ez abnormis kinevezési politikának a következménye, s annyit mégis csak feltételezhetünk, hogy nem az abnormitás a *szabály* Magyarországon.

Azt pedig kétségbe vonom, hogy a felebbezés szükséges voltát a tárgyaló ügyész *mindig* higgadtan meg tudná bíráltni. Gondoljunk a nyilvánosság mellett előterjesztett vádbeszédre, az ezt nyomon követő felmentésre s az ügyész megnyugvására. Ez a három dolog igen gyakran nem fér össze. Önkéntelenül meghozza a nyilvánosság a következő ítéletet: ha megnyugszik az ügyész a felmentő ítéletben, akkor miért vádolt? Ha pedig megvan győződve a vádlott bűnösségéről, miért nyugodott meg? Mindezen tényezők hatása alatt nem áll a főügyész s éppen azért sokkal higgadtabban képes a felebbezés tárgyában nyilatkozni, mint az elsőfokon eljáró ügyész.

Visszatérve tárgyunkhoz: annak a kérdésnek elbirálásánál, hogy a kir. ítélő táblák képesek lesznek-e, nagy reszantiába sülyedés nélkül, a felebbezett ügyeket elintézni,

* L. Jogt. Közl. 1900. évf. 47. sz. Heil Fausztin cikkét.

mást, mint a *beérkezés* és az *elintézés átlagát* nem lehet zsinórmértékül elfogadni.

A régi rendszer alatt törvényszéki ügyet a budapesti kir. ítélő tábla egy-egy tanácsa hetenként átlag 30—50-et elintézt el. Most pedig egy felebbviteli tárgyaláson átlag elintézt négyet. Ez a maximum. Tehát hetenként háromszor tárgyalva, elintézt 12-től, de mondjuk, hogy a kerékvágásba belezökkenve, elintézt három nap 20-at, ez esetben is csak akkor birkózhatik meg a beérkező ügyekkel, ha a fent ismertetett okokból a kir. ítélő táblához érkező ügyekben az apadás 50%-os lesz.

Hogy ez bekövetkezik-e vagy nem, azt az élet mutatja meg, és már most csak valamelyes alappal bíró prognostikont is felállítani — lehetetlen.

Nem zárkozom azonban el a pessimismustól, melynek alapossága esetében a törvénynek a felebbezésről szóló részét annak idején módosítani kell. A módosítás irányát maga a törvény adja meg.

Ha ugyanis a törvényszék járásbirósági, vagyis oly ügyekben, melyekben egy évi maximális büntetés szabható ki: végleg állapítja meg a tényállást, miért ne állítanók fel a felebbezés korlátozása tárgyában a demarcationális vonalat ennél a büntetési maximumnál a törvényszék hatáskörébe utalt ügyekben is. Természetesen a semmiségi panasznak a 384. és 385. §§. értelmében helye volna.

Abban, hogy ilyen esetekben a törvényszék ténymegállapítása végleges volna, semmi veszélyt sem látok, mert hiszen a kir. ítélő táblánál a reproductio ritka, mint a fehér holló.

Ugy áll tehát a dolog, hogy a kir. ítélő tábla ma is annak az anyagnak alapján ítél, amelyet a törvényszék összegyűjtött és így a kir. ítélő tábla ténymegállapítása nem *közvetlen*, mert nem saját *tapasztalatán* nyugszik s éppen azért nem is olyan megbízható, mint az elsőfoku bíróság ténymegállapítása, feltéve, hogy az elsőbíróság lelkiismeretes, alapos és képzett.

A törvény rendszerével tehát nagyon összeférne a felebbezés illetően korlátozása. Erre az alapra helyezkedve, ha figyelembe vesszük, hogy a törvényszékek által hozott ítéletekben megállapított büntetések 90%-a az egy évet nem haladja meg: önként elém toladodik az a kérdés, hogy ezt az amphibium életű közbenő fokot: a kir. ítélő táblát, érdemes-e a 10%-os kedvezéért fentartani? Azt hiszem, akárhogy ragaszkodnak is a *jogfejlődés barátai* ehhez a közbenő forumhoz, eljön az idő, midőn az a történelemnek adatik át.

A jogegység — sajnos — nem valami erős lábon áll a kir. táblánál s még sajnosabb, hogy ennek megszüntetésére mit sem tesznek. Hamarjában csak két fontosabb elvi kérdést említek föl. Az egyik a felebbezés korlátozása (381. §. 2. p.); a másik a sértett felebbezése. Az egyik kir. ítélő táblánál összefüggés esetében fölülbírálják azt a cselekményt is, amelyik járásbiróság hatáskörébe tartoznék, ha az ügy külön kezeltetett volna; a másiknál ellenben a felebbezést visszautasítják azon kijelentéssel, hogy az ítéletnek ez utóbbi része ellen *csak* semmiségi panasz használható. Hasonló nézeteltérés észlelhető a sértett fél felebbezése tekintetében is. A törvényszékek ugyanis nem igen alkalmazzák a BP. 389. §-át. Ennek azután az a folyománya, hogy a kir. ítélő tábla elé kerül az ügyész felebbezésével együtt a sértett felebbezése is, az egyik kir. ítélő tábla ez utóbbi felebbezését a BP. 401. §. 3. pontja alapján visszautasítja, a másik ellenben csak feltételesen teszi ezt, kijelentvén, hogyha a főügyész az ügyész felebbezését visszavonja: a sértett felebbezése föléled.

Kíváncs volt, ha ennek a jogi bizonytalanságnak mielőbb eleje vétetné.

VI. A kir. Curia, a Jogászegyletben, a jogi, sőt a napi lapokban is nagy fegyvercsörtetést idézett elő az a kérdés, hogy a koronaügyész visszavonhatja-e az ügyésznek s a fő-

ügyésznek semmiségi panaszát, miután ő a kir. ügyészséggel semmi hierarchicus összefüggésben nincsen. A koronaügyész e joga mellett szól a törvény (430. §.) ama kijelentése, hogy a BP. 396. §-a a kir. Curia előtti eljárásban is *«megfelelően»* alkalmazandó. Ez ellen az állásfoglalás ellen ádáz harcot indított a kir. Curia két oszlopos tagja: Tarnai János a tudomány, Tóth Gerő a törvénytudomány egész arzenálját vitte a harczba. A kérdés azonban még nincs eldöntve, mert a kir. Curia döntését nem hozott, az a megbeszélés pedig, amit e tárgybán tartott, a decisio erejével nem bír.

VII. A járásbirósági ügyek felülvizsgálatánál a törvényszékek némelyike szertelen nagy visszaélést követ el.

A BP. 550. §. utolsó bekezdését ugyanis akképp értelmezik, hogy a törvényszék csak akkor tart felebbviteli tárgyalást, *«ha másként el nem oszlatható kétsége van»*.

Készségesen elismerem, hogy vannak a törvényben homályos helyek, de az 550. §-nak most idézett rendelkezése éppen egyike azon szabályoknak, melyek minden kételyt kizáró világossággal van szövegezve. E szerint mindig felebbviteli tárgyalást kell tartani a kir. törvényszéknél ha a) a kir. járásbiróság ítéletének alapjául szolgált ténybeli megállapítások; b) az ítéletnek az 550. §. 4. bekezdésében nem érintett intézkedései vannak megtámadva, vagyis, ha a felebbezést a bűnösség vagy a minősítés miatt használták, végül c) ha a törvényszéknek a ténybeli megállapításokra másként el nem oszlatható kétsége van.

A törvényszékek némelyike felcsapván törvényhozónak, könnyen kiérezhető okokból csak a c) pont esetében tart tárgyalást.

Ez nem törvényértelmezés, hanem törvényalkotás, amit a kir. Curia-nak kell a helyes mederbe visszazorítani. Igaz ugyan, hogy a kir. törvényszéknek, mint másodfoku bíróságnak ítélete ellen alaki semmiségi okokból nincs helye semmiségi panasznak, ámde a törvényszékek jelzett eljárása a 384. §. 6. pontjában meghatározott, *hivatalból észlelendő* semmiségi okot képez, mert az 552. §. esetében a felebbviteli tárgyaláson az ügyésznek jelen kell lenni, a hivatalból észlelendő semmiségi okok pedig akár *alakiak*, akár *anyagiak* legyenek is azok, a kir. Curia által mindig figyelembe veendő. Ha már most a kir. törvényszék ítélete ellen anyagi semmiségi ok alapján *megengedett semmiségi panaszt* (556. §. 3. bekezdés) használnak a felek, a kir. Curia a 429. s 384. §. 6. pontja alapján hivatalból köteles az olyan ítéletet megsemmisíteni, melyet a kir. törvényszék törvényellenesen tanácsülésben hozott.

Nem lehet itt azzal az ökonomiai indokkal érvelni, hogy a felek közreműködésével tartott tárgyalás nagy idővesztéssel jár, mert a törvényhozó az ilyen s ehhez hasonló jogpolitikai okokkal számot vetve alkotta meg a törvényt, s a törvényt úgy kell alkalmazni, amint az rendelkezik. A bírónak, aki esküt tett arra, hogy a törvényt megtartja, nem szabad azt félremagyarázni csak azért, hogy az igazságszolgáltatás gépezete gyorsabban működjék.

Jusson eszünkbe, hogy ez a hatalmas gépezet nem akkor felel meg feladatának, ha *csak gyorsan*, hanem akkor, ha *jól is működik*. A gyors igazságszolgáltatás nem azonos mindig a jó igazságszolgáltatással, nem főképp akkor, ha az a feleknek cardinális jogait elkobozza s a törvény rendszerét sarkaiból kiforgatja.

Vargha Ferencz.

A tartozásátvállalás a magyar polgari törvénykönyv tervezetében.

A tervezet «tartozásátvállalás» cz. fejezete sok tekintetben haladást jelent a német törvénykönyv megfelelő fejezetével szemben. A tervezet szerzője nyilván alaposan tanulmányozta és méltatta azt a gazdag irodalmat, amely a német törvény teremtése óta e kérdésben kelt és mely az adósságátvállalás

fejezetét is erős kritika tárgyává tette.* A főeltérés a német törvénytől a következőkben van. A német törvény kétféle adósságvállalási ügyletet különböztet meg: egyiket, mely a hitelező és az átvállaló között megy végbe (német törvény 414. §.) és másikat, mely az átvállaló és az adós közt megy végbe (német törvény 415. §.). Ez utóbbi adósságvállalás csak akkor lesz «hatályossá», ha az ügylet megtörténtéről az adós vagy az átvállaló a hitelezőt «értesíti» és az utóbbit «jóváhagyja». Míg a jóváhagyás meg nem történik, az adós és az átvállaló közösen elállhatnak az átvállalási ügylettől. (U. o.) Ha a jóváhagyás megtörténik, az átvállaló feltétlen jogutódja az adósnak és a hitelező ellenében az átvállaló és az adós közötti jogviszony alapján nem védekezik (német törvény 417. §. II.).

A német törvény e rendelkezései ellenében felhozta a kritika: hogy a «jóváhagyás» szabályai, ha az ember komolyan akarja a 415. §. esetében alkalmazni, félrevezetők és ki nem elégítők; hogy az értesítés és jóváhagyás között való elállás szabadsága a hitelezőt méltánytalan játéknak teszi ki; hogy olyankor, mikor az értesítés az adós részéről történt, igazságtalan dolog, hogy az átvállaló az adóssal való jogviszonyból ne védekezhessen.

A tervezet — a kritika tanácsán indulva — elejti a kétféle adósságvállalás kategóriáit. Szerinte csak egyféle átvállalási ügylet van: az, mely az átvállaló és a hitelező közt megy végbe (német törvény 415. §.; tervezet 1267. §.). Ha a harmadik az adóssal állapodik meg abban, hogy adósságát átvállalja, ebből a harmadiknak csak az a kötelezettsége áll elő, hogy a hitelezővel az átvállalási ügyletet az 1267. §. szerint megkösse. Ezt a gondolatot a tervezet a következő tételekbe foglalja:

«1267. Harmadik személy a hitelezővel kötött szerződés által átvállalhatja az adós tartozását úgy, hogy adósként a helyébe lép.»

1268. §. Harmadik személy, aki az adóssal állapodik meg abban, hogy tartozását átvállalja, ez által arra kötelezi magát, hogy a hitelezőnek átvállalási szerződés (1267. §.) kötése nézve ajánlatot fog tenni.

Az adóssal kötött szerződésének a hitelezővel való közlése ily ajánlatnak tekintetik.

Az ajánlatot az adós is megteheti a harmadik helyett, ha ez utóbbi ellenszolgáltatás kikötése nélkül kötelezte magát az átvállalásra, vagy ha a kikötött ellenszolgáltatást már megkapta, vagy az adósnak hitelezte.

A tervezet ezen álláspontját egyszerűbbnek, következményeiben helyesebbnek és az élet felfogásának megfelelőbbnek tartom, mint azt, melyet a német törvény elfoglal. Egynehány megjegyzésem van azonban a tervezettel szemben is.

1. A tervezet, épp úgy, mint a német törvény, az adósságvállalás fejezetében csak az adósságba való utódlásról szól. De vajon megfelel-e ez a felek szándékának, valahányszor «adósságvállalásban» megállapodnak? Ha *A* valamely vételi szerződésben arra kötelezi magát, hogy a vételár valamely számszerűleg meghatározott része fejében *B*-nek *X* iránti tartozását fogja kifizetni, ezzel bizonyára nem azt akarja, hogy a *B* adósságába succedáljon, azaz, hogy *X*-nek csak annyiban legyen köteles fizetni, amennyiben a *B* tartozása valóságban fenállónak bizonyulna és hogy *X*-nek csakis oly kifogásokat vehessen ellen, melyek a *B* és *X* közti jogviszonyból erednek, viszont fizetni legyen köteles akkor is, ha az *A* és *B* közötti adás-vétel később megdől, vagy megkérdőjelezhetővé válik stb. Mindezt a vevő nem így akarja, ha

* Magam is tüzetes elemzés alá fogtam a német törvény idevágó §-ait e lapokban. Az eredmény, melyre ama dolgozatban jutottam, a lényeges pontokban összevág azzal, melyet *Blume* Novation, Delegation und Schuldübertragung (1895), továbbá *ugyanaz* Jahrb. f. Dogm. 1898 és *Hellwig* Verträge auf Leistung an Dritte (1899) kifejtettek. A két utóbbi mű csak dolgozatom után jelent meg; az elsővel csak akkor ismerkedtem meg, mikor dolgozatomnak már utolsó részletét voltam közzéteendő és így eredményeimhez mindhárom műtől függetlenül jutottam.

mindjárt azt a kifejezést használta is a szerződésben,¹ hogy «a vételárra hátralevő 1000 frt fejében vevő átvállalja (vagy magára vállalja, átveszi, személyes tartozásképp átveszi, kötelezi magát kielégíteni stb.) azon 1000 frtos tartozást, mely eladó terhére *X* javára fenáll». A vevő ily esetben *azon* 1000 frtot, mely az eladónak jár, ennek kívánatára *X*-nek akarja ugyan fizetni, de ennek csak azért és annyiban akarja fizetni, amiért és amennyiben az *B*-nek jár, viszont pedig a *B* és *X* közötti adóssági viszony mennyiben áll fen igazán és mennyiben nem? — ez, úgy érzi, ő reá nem tartozik és ő *ebből* a viszonyból való védekezésre *X*-el szemben sem jogosítva, sem kötelezve lenni nem akar. Szóval, amit a felek adósságvállalásnak neveznek, az akárhányszor közönséges utalványozás. Minthogy pedig e két ügylet joghatálya, mint látszik, merőben különböző, szükséges volna, hogy a törvény lehetőleg írja körül a tényállást, amelynek fen kell forognia, hogy a bíró igazi «adósságvállalást», azaz tartozásba utódlást vehessen fel. Amint a tervezet most szól — és ez áll a német törvényre is — félő, hogy valahányszor a felek pongyolán arról fognak beszélni, hogy *A* és *B* tartozását átveszi, az 1267. és következő §-okat fogja alkalmazni a bíró, ez pedig igen sokszor (sőt merem mondani: többnyire) a felek akaratát meghamisítaná.

Mert az, hogy a felek valóságos utódlást szándékolnak, leggyakrabban olykor fordul elő, amidőn valamely ingatlan, vagyon, üzlet vagy egyéb, u. n. különvagyon átvevője egyúttal a vett jószággal, üzlettel stb. összekötött terheket is átveszi. Ámde az ingatlant terhelő bérleti és jelzálog követelésekre nézve a tervezet ugys külön szabályokat állít fel (1269., 1567. §§.), külön szabályokat állít fel arra az esetre is, ha valaki másnak egész vagyont vagy vagyona hányadrészét átveszi (1274. §.), a kereskedelmi üzletátvétel esetére (a kereskedelmi törvény 20. §-a mellett) ugyancsak a tervezet 1274. §-a lesz alkalmazandó.* Mindezekben a fontos, mindennapos esetekben eddig — külön rendezés hiányában — az adósságvállalás általános szabályait kellett alkalmazni. De most, midőn a tervezet ez eseteket külön és kimerítően rendezi, vajmi ritkán lesznek alkalmazandók az adósságvállalás általános szabályai.

Mert amikor a felek ezen főalkalmazási eseteken kívül, majdnem mindig valamely más szerződés (vétel stb.) kapcsán arról beszélnek, hogy pl. a vevő a vételár bizonyos részlete fejében az eladó bizonyos tartozását «átveszi», éppenséggel nem bizonyos, vajon az ilyen megállapodásokra a tervezet «tartozásátvállalás» című fejezetének §-ai alkalmazandók-e? Mert lehet, hogy ez csak egyszerű fizetési megbízás, mely mint mellékszerződés a vételi szerződéshez simul; lehet, hogy u. n. tökéletlen utalványozás; lehet, hogy harmadik részére szóló szerződés és itt ismét felmerül a tervezet 1027. §-a szerint az a további nehéz értelmezési kérdés, vajon «megfelel-e a felek szándékának», hogy a harmadik e szerződésből «közvetlenül jogosítva» legyen és továbbá, hogy a harmadik azonnal avagy csak az értesítéstől fogva szerzi-e meg e jogot visszavonhatatlanul (tervezet 1029. §.)? Szóval a tervezet megmondja ugyan, hogy mi a joghatálya annak a szerződésnek, amelyet a tervezet «tartozásátvállalás iránt való megállapodásnak» nevez. De hogy kicsodán lehessen megismerni, hogy a «tartozásátvállalásról» beszélő felek éppen *ezt* a jogügyletet célozták-e és nem-e mást, és hogy *kétség esetében ezt*

* A viszony a kereskedelmi törvény 20. §-a és a terv. 1274. §. között a következő:

1. Ha a kereskedelmi üzlet átruházásánál egyúttal a kereskedelmi üzlet egész activuma is (üzleti különvagyon) ruháztatik át: akkor az átvevő a tartozásokért a tervezet 1274. §-a alapján felel, még pedig *csak az átvevő activum erejéig*;

2. ha nem az egész üzleti activum, hanem csak egyes darabok ruháztatnak át, akkor az átvevő *egyáltalán nem* felel;

3. ha az átvevő az üzlet addigi tartozásait magára vállalta, akkor ugy az 1., mint a 2. alatti esetben *teljes vagyonával* felel.

vagy *más* valamely rokon jogügyletet és *melyiket* kell vélelmez-nünk a fent elősoroltak közül? — erre nem ad választ. Pedig ebben van a főnehézség ebben az egész fejezetben. Ugy amint a tervezet most szól, félő, hogy a bíróságok *kétség esetében* a tervezet szerinti «tartozásátvállalás» jogügyletét fogják vélelmezni, valahányszor pl. a vevő az 1000 forint vételár felét az eladó kezéhez lefizeti, másik fele fejében pedig azt ígéri, hogy *X-nek* 500 frtos «követelését ki fogja egyenliteni». Pedig ez helytelen volna. Mert ily értelmezés mellett a vevő a tervezet szerint nem arra volna köteles, hogy az 500 frtot *X-nek* *kifizesse*, hanem első sorban csak arra, hogy *X-nek* tartozásátvállalási «*ajánlatot tegyen*» (1268. §.); ha *X* ez ajánlatot el nem fogadja, akkor a vevő jogosítva van az eladót bármi módon tartozása alól «felmenteni» * (1273. §.) és ha ezt sem teszi, akkor sem köteles az 500 frtot *X-nek* *feltétlenül* megfizetni, hanem csak az esetre és annyiban, ha és amennyiben az *X* követelése ellen kifogás nem emelhető a közte és az eladó között fenállott jogviszony alapján (1271. §. I.). Tehát a vevő esetleg kutathatja, *X* nem csalta-e meg az eladót, az eladó nem volt-e lényeges tévedésben stb. — és ha ily módon az eladó jogán leszorít valamit az 500 frtból, azt a vevő megtarthatja! Vajon így akarták-e ezt a felek? Gondoltak-e ők valaha ilyesmire? A felek szándéka nyilván az volt, hogy a vevő az 500 frtot *azonnal és feltétlenül* fizesse *X-nek*, kérdés csak az lehet: *követelheti-e X* az 500 frtot a vevőtől? És mikortól fogva? És visszavonhatatlanul-e? Es egyetemleg-e vagy csak elective? De éppen erre nézve nem kapunk a tervezettől választ. Valaminthogy nem kapunk választ arra a kérdésre, hogy ha a felek — mint a fenti esetben — «átvállalásról» beszélnek: mitől függ, hogy a tervezet «tartozásátvállalása» vagy pedig a mi utóbbi eredményünk szerint döntsünk? Én azt hiszem, hogy valahányszor a fentihez hasonló esetekben (pedig ezek a leggyakoribbak) «átvállalásról» beszélnek a felek, *nem* azt az ügyletet célozzák, melyet a tervezet «tartozásátvállalásnak» nevez, hanem oly ügyletet, melyet a tervezet, legalább az itt kérdéses funtkcióban, *nem* szabályoz; az az ügylet pedig, melyet a «tartozásátvállalás» neve alatt *szabályoz*, gyakorlatilag sokkal ritkábban fordul elő, semhogy azt az «átvállalás» típusaképpen szabadna a törvényben felállítani.

Ezek az észrevételek a tervezet ellen éppen úgy állanak, mint a német törvény ellen, melyet a tervezet e tekintetben követett.

2. Vannak azonban esetek, amidőn a felek csakugyan nem azt akarják, hogy az átvevő feltétlenül *fizessen* az átruházó hitelezőnek, hanem csak azt, hogy az átruházót a maga kötelezettségei alól *mentesítse*. Ez az az eset, amikor a tervezet «tartozás-átvállalása» practikussá lesz.

A főesetek, mint említettem, azok, amikor *A* *B*-től valami ingatlant vesz át, mely jelzáloggal van terhelve, vagy mely bérbe, haszonbérbe van adva; üzletet vesz át, melynek adósságai vannak, vagy más valami vagyoni activ positiót, amelylyel összefüggőleg adósságok is állanak fen. A gyakorlatból emlékszem a következő esetre: *A* átvett egy építő-vállalkozótól egy még épülőfélben levő házat merőben a betáblázott jelzálogtétélek fejében és azonkívül kötelezte magát, hogy «amennyiben az építkezésből eredőleg egyik-másik kisiparosnak még ki nem egyenlített követelése volna, azokat vevő sajátjaképpen átvállalja, úgy azonban, hogy amennyiben ezek fejében összesen 5000 frtnál többet kellene *A*-nak fizetnie, a többletet neki az eladó (*B*) megtéríteni köteles lesz».

* Teszem tehát, a kérdéses 500 frt egyetemleg terhel három testvért, kiknek egyike az eladó. A vevő kieszközli a hitelezőnél, hogy az eladót — ellenérték nélkül, mert neki a másik két testvér elég jó — kiengedi az obligóból. Ezzel az eladó «mentesítve» van és a vevő megtartja a maga 500 frtját, vagy legalább (mert ha a testvérek összesen az 500 frt egyharmad része erejéig viszkerezettel élnek az eladó ellen, az eladó azt a 166 frtot a vevőn veszi meg) annak kétharmad részét!

A tervezet szerint (1268. §.) a fenti esetekben az átvevő arra kötelezi magát, «hogy a hitelezőnek átvállalási szerződés (1267. §.) kötésére nézve *ajánlatot fog tenni*». És továbbá: «Ha hitelező az... ajánlatot nem fogadja el, az (átvevő), amennyiben egyéb módon nem eszközli ki az adós felmentését, ezzel szemben a hitelezőnek lejáratkori kielégítésére van kötelezve». (1273. §.)

Azt tartom, a felek igaz szándékának eleget teszünk, ha azt mondjuk: «az átvevő kétség esetében arra van kötelezve, hogy az adóst tartozása alól mentesítse». Mert az adósnak az ilyen esetekben rendszerint csak abban van az érdeke, hogy adóssága alól szabaduljon. Hogy miképp szabadítja meg az átvevő: az által-e, hogy az adósságot a hitelezővel szemben átvállalja, vagy hogy kifizeti, vagy hogy a hitelezőtől lealkudja, stb. — az neki mindegy. A tervezet szerint, ha az átvevő legott kifizeti az adósságot, ahelyett, hogy előbb «ajánlatot tenne» a hitelezőnek, az adós szerződés-szegésről panaszkodhatnék. Volna-e ennek értelme?

«Az ajánlatot az adós is megteheti a harmadik helyett, ha ez utóbbi ellenszolgáltatás kikötése nélkül kötelezte magát az átvállalásra, stb.»

Az utómondat lényeges javítás a német törvénnyel szemben. Mert a német törvény szerint az adós, ki az átvevő iránti kötelezettségéből még semmit sem teljesített, mihielyt az átvevővel az átvállalás iránt megállapodott, «értesíti» a hitelezőt és ez által feltétlenül kötelezi az átvevőt a hitelezővel szemben, anélkül, hogy amaz az exceptio non adimpleti-vel védekezhetheték.

De még így is azt tartom, az adós ezen értesítési jogával több hatalmat adunk neki, mint amennyit a hitelező érdeke elbir. Mert ha az adós az értesítés jogával él, ez által az átvevőt fix viszonyba hozza a hitelezővel szemben, az átvevő pedig, ha később reájön, hogy az alapügylet alapján árcsökkenési, visszalépési, stb. kifogása volna, a hitelezővel szemben ezzel többé nem védekezhethet.

Másfelől az adós ennek az értesítési jognak hasznát sem igen fogja venni. Mert a hitelező sohasem lesz hajlandó az adós egyoldalú értesítésére őt a tartozásból kiengedni. Mert ha ezt tenné, az átvevő később az exceptio non adimpleti vagy non rite adimpleti-vel védekezhethet, sőt az alapügylet semmisségével vagy megtámadhatóságával is előhozakodhatik (1271. §.), a hitelező pedig két szék között földön ülne. Ezért bátran mondhatni, sohasem történt és jövőben sem fog történni, hogy a hitelező pusztán az ilyen adóserítés folytán az exnexusiába belemenne — és ezt a hitelező igen okosan teszi.

A tervezet abból indul ki, hogy az átvevő az átvállalás megállapításakor mintegy «felhatalmazza» az adóst, hogy a hitelezőnek az átvevő nevében átvállalási ajánlatot tegyen. Ámde ez a meghatalmazás fictio és jellemző, hogy maga Regelsberger, ki pedig legnevesebb védője a német törvény hasonló álláspontjának, egyik értekezésében tanácsosnak mondja, hogy az ovatos átvállaló a szerződésben *kösse ki*, hogy az adós a törvényadta értesítéssel *ne élhesse*. Azt tartom, ezzel az ovatossággal jó lesz már magának a törvényhozónak is élni és az értesítés e hatalmát már dispositive sem megadni. Ha az adós saját kezébe akarja venni a hitelezővel való szerződés megkötését, akkor *kifejezetten* kell, hogy a meghatalmazást magának megadassa. *Dr. Schwarz Gusztáv*, egyetemi tanár.

Az örökös jogi helyzete hagyatéki hitelezővel szemben a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint.

Alig van a magánjogi téren oly kényes és nehéz kérdés, mint az a kérdés, mely az örökös és a hagyatéki hitelező közt való jogviszony szabályozását tárgyalja. Nincsen törvénykönyv

és nincsen törvénytervezet, melynek ide vonatkozó intézkedései ellen ne kellene alapos észrevételt tenni, majd az örökös, majd a hitelező személye szempontjából. Amit a tervezetünk ide vonatkozólag a 2007–2023. §§-aiban nyújt, ez — sajnos — csak egy vázlat jelentőségével bír, mely még a tüzetes feldolgozást igényli, minthogy igen fontos és eléggé számos kérdés a tételes megoldást nélkülözi, mely megoldás hiányában valósággal utvesztőben mozgunk.

Az örökös és az örökhagyó hitelezője.

Igen helyesen teszi a tervezet, midőn mellőzi az örökösnek az örökhagyó tartozásaiért való korlátlan felelősségét, még pedig akkor is, ha nem tartatnak be azok a rendelkezések, amelyeket az örökhagyó tartozásaiért való felelősség korlátozott voltának fentartására az örökösnek megszab. Az örökhagyó hitelezőjének érdeke teljesen elfogadhatólag biztosítottnak látszik, a midőn a tervezet ezen utóbbi rendelkezések be nem tartása esetére az örökösre hárítja a bizonyítási terhet arra nézve, hogy az örökhagyó után elégséges örökség nem maradt; más oldalról pedig a korlátlan felelősség megállapítása az örökösnek oly indokolatlan megterhelése volna, mely sem a gyakorlati élet szükségletéből, sem az örökösödésnek helyes felfogásából nem folyik; azon jogállapottal pedig, mely nálunk ugyyszólván ellentmondás nélkül megállapodott, egyenes ellenkezésben állana.

A tervezet szerint az örökös ebbeli minőségében, tehát egymagában az örökösödése alapján, az örökhagyó tartozásaiért semmiképpen sem felel. Az örökhagyó tartozásaiért a tervezet szerint csak maga a hagyaték, vagyis a hagyatékhoz tartozó vagyontárgyak összessége felel; és az örökös felelősége csak akkor és annyiban áll be, ha és amennyiben a hagyatéki vagyontárgyak tekintetében oly ténykedést tanúsít, mely ő reá nézve kártérítési kötelezettséget szül a károsított hitelezővel szemben.

Hogy ezidő szerint nálunk voltaképpen mi a jogállapot, igazán bajos megállapítani. Van nem egy curiai ítélet, melyben mondatik: «az örökhagyó kötelezettségeiért az örökösök csupán az attól szállott *örökség értéke erejéig* tartoznak szavatossággal»; de van viszont curiai ítélet, melyben mondatik: «az örökös csak *azon vagyonra* vezetendő végrehajtás terhe mellett kötelezhető fizetésre, mely reá az adós jogelőd után örökségként maradt»; sőt van curiai ítélet, melyben mondatik: «az örökösök a jogelődöt terhelt tartozásnak a kifizetésére csak *azon vagyonból, illetőleg (!) azon vagyon értéke erejéig* kötelezhetők, mely reájuk az adós jogelőd után örökségül maradt». Más oldalról az 1881. LX. tcz. 14., 15. §§-ai szerint a hitelező, akinek javára maga az örökhagyó marasztaltatott, az örökhagyónak halála után a végrehajtást választásához képest akár a hagyatéki vagyonra, akár az örökség értéke erejéig közvetlen az örökös ellen (sőt miután a törvény nem tiltja, esetleg mindkét irányban) vezetheti. A telekkönyvi rendtartás 72. §-a első bekezdése szerint pedig az örökhagyó kötelezettségei valamely a hagyatékhoz tartozó ingatlan jószágra vagy nyilvánkönyvi jogra bekebelezethetnek vagy előjegyeztethetnek mindaddig, míg az örökhagyó *vagy örököse* a jószág vagy jog birtokosaképp van a telekkönyvben bejegyezve. Viszont azonban a telekkönyvi rendtartás hivatkozott §-ának utolsó bekezdése szerint az örökös korábban bejegyzett hitelezője megelőzi az örökhagyónak az örökös ellen későbbben bejegyzett tartozását.

A tervezet a cum viribus hæreditatis való felelősség elvét nem viszi keresztül következetesen, hanem kettős irányban is rést tör rajta.

Abban az esetben ugyanis, hogy ha az örökös nem tartja be azokat a rendelkezéseket, amelyeket a tervezet az örökhagyó tartozásaiért való felelősség a hagyatéki vagyontárgyak összességére való korlátozásának fentartására az örökös elébe szab (2014. §.): az vélemezendő, hogy a hagyaték a tartozá-

sokat fedezi. Tehát ez esetben a tervezet a felelőség mérvét az érték szempontjából határozza meg; ez esetben tehát nem a hagyatéki egyes vagyontárgyak in specie felelnek az örökhagyó tartozásaiért, hanem maga az örökös felel, még pedig saját vagyonával, azon érték erejéig, amelyről nem bizonyítja, hogy az a tényleg megmaradt hagyatéki vagyontárgyak értéke által kimerítve van.

De rést tör a tervezet a felállított elven akkor is, midőn azt rendeli, hogy az örökösök *örökrészeikkel* felelnek. Vegyünk egy mindennapos esetet. Az örökhagyó, akinek hagyatékát hat darab, összesen 96,000 korona értékű, hazai takarékpénztár-egyesületi részvény képezi, három gyermekét nevezi örökösnek egyenlő arányban; az osztályra nézve azonban azon rendelkezést teszi, hogy az egyik gyermek az összes hat részvényt, a másik két örökös részére külön-külön 32000 korona örökrészenek fizetése ellenében természetben megtartsa. Az osztály tényleges keresztül vitele után jelentkezik az örökhagyónak egy hitelezője 40,000 korona erejéig; úgy hiszem, hogy a tervezet 2017. §-a szerint nem lehet kétség az iránt, hogy ezen tartozásért nem az összes hat részvény felel, hanem felel az első helyen megnevezett gyermek az örökrészült kapott két részvényt, a másik két örökös pedig az örökrészült külön-külön kapott 32,000 koronával. Hol marad tehát a tervezet 2008. §-ában felállított szabály?

Utalnom kell arra is, hogy a tervezet 2008. §-ában felállított szabály mellett az örökhagyó hitelezője a nem fizetni akaró örökös ellen a legtöbb esetben két pert lesz lejártni kénytelen, egyiket a hagyaték állagának megállapítása és követelésének megítélése iránt, a másikat pedig azon összeg megállapítása iránt, mely a hagyatékhoz tartozó vagyontárgyak egyikének vagy másikának az örökös által foganatosított elidegenítése vagy saját vagyonába való beruházása által a hagyatékba elvonatott.

De legfőbb kifogásom, hogy a tervezet nélkülözi azokat a rendelkezéseket, melyek a megállapított felelősség gyakorlati tartalma érvényesülése szempontjából a törvényben éppenséggel nem mellőzhetők. Hiányzik rendelkezés arra nézve, hogy mennyiben és meddig szolgáljanak a hagyatéki vagyontárgyak gyümölcsei és haszonvételei is az örökhagyó hitelező javára? Hiányzik rendelkezés arra nézve, hogy kit és mennyiben terhel a hagyatéki vagyontárgyak valamelyikére nézve bekövetkezett vétlen egész vagy részbeni tönkremenetel vagy elértéktelenülés esélye? Hiányzik rendelkezés, mely a hitelező követelése érvényesítésének mikéntjét, különösen a hagyaték képviselőjére nézve szabatosan meghatározná, avagy ezentul is fenálljon-e az a szabály, «mely szerint az osztatlan állapotban levő hagyatéki vagyon (az átadásig) jogilag egy egésznek képez, és mely szerint az osztatlan állapotban levő hagyatéki vagyonból kielégítés csak akkor rendelhető, ha mindazok perbe vannak idézve, akik ezen hagyatékhoz örökösödési igénynyel birhatnak»? Hiányzik rendelkezés, mely megállapítaná, hogy mily értéket kell számításba venni, ha a hagyatékhoz tartozó valamely vagyontárgy az örökösnek beszámítható ok miatt nem fordíttatik a hitelező kielégítésére? Az örökhagyó halálának, az ok bekövetkeztének avagy a követelés érvényesítésének időpontja szerint állapíttassék-e meg az elvont tárgy értéke?

Ezek mindannyian anyagi magánjogi kérdések, melyek tételes elintéztet igényelnek és melyeket egymagában sem a megállapított felelősségi elvből, sem pedig azon szabályból kiindulva, hogy az örökös a hitelezővel szemben a hagyaték kezelőjének tekintendő, pusztán következtetés útján eldönteni nem lehet.

Az a szabály, mely a tervezet 2009. §-ában felállíttatik, szellemes aphorisma, de nem helyes és nem kielégítő szabály. Tartozik-e, kérdem, amint ezt a tervezet contemplálni látszik, valóban az örökös minden körülmények közt a hagyatékot kezelni és nem szabad-e neki felelősség nélkül a pusztá pas-

sivításra szorítkozni? Gondoljunk csak arra az esetre, a midőn az örökös hagyaték csupán aktiv követelésekből áll; felelősségre lesz-e az örökös vonható, ha nem intézkedik ezen követelések érvényesítése és behajtása iránt és időközben egy követelés behajthatlanná válik? De továbbá azon álláspont szerint, melyet a tervezetnek az örökség megszerzése tárgyában, legalább a szerkesztő-bizottságnak 1898. szeptember 30-án tartott ülésében létrejött megállapodás szerint, elfoglalnia kellene, az örökséget az örökös ipso jure szerzi meg elfogadási nyilatkozat nélkül, ha csak az örökség visszautasítása nem következik be. Már most, hogy lehet mégis az elfogadástényét határozónak és döntőnek kijelenteni az örökös kezelési felelősségének mértékére nézve a szerint, amint a kezelés az elfogadás ténye előtt vagy utána történik? Továbbá kétségtelen az is, hogy ha egyszer az örökös magát a hagyaték kezelésébe ingerálja, ezen ténykedése már mindenestre olyannak tekintendő, mintha az örökséget elfogadta volna, hogy lehet tehát az ily kezelési ténykedésre más felelősségi mértéket alkalmazni akarni? Hiszen a ténykedés időpontjában az örökös már olyannak kell tekinteni, mint aki az örökséget elfogadta. Messzire túlhaladná jelen megismertetés keretét, ha bővebben kifejténém, hogy mennyire ütközik a gyakorlati élet igényeibe és az igazság követelményeibe is az örökös kezelési felelősségét a megbízott felelősségével azonosítani akarni; csak arra az egy pontra akarok utalni, mely szerint a megbízott rendszerint nem ruházhatja át a megbízást harmadik személyre, ellenesetben rendszerinti felelőssége nagyon is kiterjesztetik; képzelhető-e most már, hogy okszerűen az ilyen törvényintézkedés az örökös kezelésére is alkalmaztathassék?

Fel akarom tenni, hogy a tervezet 2012. §-a első bekezdése nem azt célozza, ha mindjárt egész általánosságban szól is, hogy más személyek is kérhessék a hagyatéki bíróságnál a hagyaték leltározását, mint azok a személyek, kik az itt megismertetett «második fejezet» körébe tartoznak és hogy csupán annak kimondását célozza, hogy ez utóbbiaknak nem kell igényeiket bizonyítani, hanem elégséges érdeküknek pusztá valószínűsítése.

Ha helyes ezen feltevés, akkor sem tartózkodhatom attól az ellenvetéstől, hogy nem látok semmi indokot fenforogni a mostani jogállapotnak megváltoztatására, amint ezen jogállapot az 1894: XVI. tcz. 36-ában szabályozottnak jelentkezik. Ha pedig csalódnám ezen feltevésben, akkor egyenesen hibáztatnom kellene a leltározás kérhetésének ezen kiterjesztését. Hogy az örökös hitelezője vagy az örökös hitelezőjének és az örökös hitelezőjének további hitelezője és mit tudom, bármely harmadik, kinek érdekében állhat az örökös vagyoni viszonyait megtudni, ezek mindannyian jogosítva legyenek a leltározást kérni, ezt indokolni és helyeselni nem lehet.

Hibának kell felhoznom azt is, hogy hiányzik intézkedés arra nézve, hogy mennyiben terheli a leltározási költség a hagyatékot és ki tartozik tehát ezen költséget viselni. A hagyatéki költségek közt a tervezet a leltározási költségeket nem sorolja fel. Ha jól fogom fel a tervezet 2012. §-ának második bekezdését, összefüggésben az első bekezdéssel, a tervezet úgy contemplálja a dolgot, hogy az örökös mindaddig, míg valamely hitelező által erre fel nem hivatik, vele szemben a hagyaték bevallására nézve sem magán-, sem közleltár bemutatásával, sem egyébként nyilatkozni nem tartozik, de a hitelező felhívására, tudomása szerint, a hagyatékot bevallani, esetleg helyesbiteni és esküjével megerősíteni köteles. A tervezetnek ezen álláspontját helyeslem, mert a hagyatékok háromnegyedrésszében, a midőn ugyanis a hivatalos beavatkozásnak van helye, a leltár különben is hivatalból vétetik fel, mert a legritkább esetekben történik, hogy az első leltár hü képét adná a hagyaték tárgyainak és kötelezettségeinek, és mert igen gyakran a leltár az örökös közreműködése nélkül vétetik fel és a felvétel időpontjában az örökös még azon

helyzetben sincsen, hogy alapos és kimerítő tudomással bír-hasson vagy birjon a hagyaték állapotáról.

De már most megint egész sora jön a kérdéseknek, amelyekre a tervezet a felvilágosítással adós marad. Mi uton hívja fel az örökös a hitelező a bevallásra és az esküvel való megerősítésre? a hagyatéki bíróságnál perenkívül vagy a per-bírósnál külön perben avagy a hitelező által folyamatba tett adóssági perben? Bir-e az egyik hitelezővel szemben tett bevallás és esküvel való megerősítés a többi hitelezőkkel szemben is valami joghatálylyal avagy minden egyes hitelező követelheti-e, hogy vele szemben az örökös külön-külön eszközölje a bevallást és az eskületételt? Mi joghatálya van annak, ha az örökös társak egyike a bevallást és eskületételt eszközli, a többiek pedig akár a bevallást, akár az eskületételt megtagadják vagy nem eszközlik?

A tervezet 2014. §-a első bekezdése nem fejezi ki azt, amit valósággal kifejezni akar. Ezen bekezdés azt akarja ugyanis kifejezni, amit csak helyeselni kell, hogy az örökösnek esküvel tett bevallása csak vélelmet állapít meg, hogy a bevallott vagyontárgyakon kívül más hagyatéki vagyontárgy nem maradt. A *leltár*, vagyis az írásbeli jegyzéke a hagyatéki vagyontárgyaknak, egymagában véve nem alapít meg semmi vélelmet; mert, amint már fentebb említém, a *leltár hivatalból* foganatosított nyomozás útján vétetik fel, igen gyakran egész közömbös személyek bemondata alapján, az érdekelt örökös közreműködése nélkül; miért is a *leltár* — amint azt az 1894: XVI. tcz. 47. §-a határozottan is kifejezi — egymagában véve semmi részben sem tekintethetik bizonyítéknak a leltárba felvett valamely vagyontárgynak a hagyatékhoz való tartozáságra nézve. Ép azért helytelennek is vagyok nyilvánítani kénytelen a második bekezdésnek «*ha leltár nincs*» szövegü kitételét; még pedig annál is inkább, mert a tervezetben megelőzőleg csak oly leltárról tétetik említés, mely valamely érdekelt hitelező kérelmére a hagyatéki bíróság intézkedése folytán felvétetik; és így tehát annak, «*hogy leltár nincs*», csak maga az érdekelt hitelező lehet az oka.

A tervezet 2015. §-a nem igen szerencsésen van szövegezve, mert az első és utolsó bekezdésének egybevetése nyomán a szöveg betűszerinti értelme arra az eredményre vezethetne, hogy a ki nem elégitett hitelezőnek a kielégített ellenében viszkeregete nincsen ugyan akkor, ha az örökös a hagyaték elégséges voltát feltételezhetvén, egyik hitelezőnek kielégítését eszközli; ellenben van abban az esetben, a midőn az örökös a hagyaték elégséges voltát fel nem tételezheti és mégis eszközli az egyik hitelezőnek kielégítését. A proponált szabályt pedig érdemleg helyesnek nem ismerhetem el: nem forog-e fen alaptalanul gazdagodás esete a ki nem elégitett hitelező rovására akkor, ha a másik hitelező az örökös-től menthető feltevés alapján többet kapott, mint a mennyi őt az adott körülmények közt arányos felosztás szerint megillette, holott a ki nem elégitett hitelező ép a miatt nem kapja meg azt, ami neki az adott körülmények közt arányos felosztás szerint járna? Nemcsak a ki nem elégitett hitelezőnek tartom megadandónak a viszkeregetet a kielégített hitelező ellenében, de magának a fizető örökösnek is, ha menthető feltevés alapján arányos jutaléknál többet fizetett és e miatt a ki nem elégitett hitelező által felelősségre vonatik.

Ajánlatosnak tartom annak megfontolását, hogy sem az örökös, sem pedig a felszámoló gondnok ne köteleztessék a csödkérésre, még ha a hagyatékban elégtelen volta nyilvánvaló is, hanem hogy a hagyaték gondnoki felszámolása akképp berendeztesse, hogy ennek folyamán az örökös hitelezői (és a hagyatéki költségek) arányos kielégítést nyerjenek a hagyatékból. Nyilvánvaló, hogy olcsóbban és gyorsabban juthatni a felszámolás útján ugyanazon eredményre, amelyet a csöddel elnyerni tudhatnánk, az összes érdekelt személyeknek érdeke pedig a most proponált rendelkezés mellett szól.

Hogy ezzel karöltve a hitelező a felszámolás folyama alatt (a már folyamatban levő végrehajtástól eltekintve) nem érvényesíthetné követelését az örökös ellen, vagy amennyiben az érvényesítés folyamatban van már, ez felfüggesztendő, magától értetődik, ugyanazon joghatály azonban csőd esetében is áll be. Épp úgy magától értetődik, hogy világosan kimondandó volna az is, hogy az örökös nemcsak jogosítva van a felszámolás elrendelését kérni, hanem hogy ezen elrendelést kérni köteles, ha nyilvánvaló, hogy a hagyaték a hitelezők teljes kielégítésére elégtelen.

De ha már köteleességévé tétetik az örökösnek és a felszámoló gondnoknak a csődkerés, miért nem határoztatik meg egyszerre mind a sanctiója annak, hogyha a csődkerés elmulasztatik? Kinek felelnek akkor az örökös és a felszámoló gondnok és meddig terjed ez a felelősség?

Nem vagyok képes megérteni, hogy miért rendeli a tervezet, hogy több örökös a gondnoki felszámolást csak együttesen kérhesse? Hiszen a felszámolás elrendelését az örökös rendszerint csak akkor kéri, amidőn a hagyaték elégtelenségéről tart és magát az abból származó következmények ellen megvédeni ohajtja. Képzeltető-e most már valamely okszerűség abban, hogy az örökös ebbeli ohajának keresztülvitelében örököstársának makacssága, indolentiája vagy éppen rosszakarata által meggátoltassék? Hiszen annak az lesz a következménye, hogy a vigyázatos és tisztességes örökös ezen esetek legtöbbszörében magát az örökség visszatartására fogja akarata ellenére is indíttatva érezni. Hogy pedig jó törvényhozási politika volna az örökségek visszatartásának eseteit szaporítani, ezt már csak nem állíthatni.

Intézkedés volna felveendő abban az irányban, hogy a felszámolás a hitelező kérelmére nem rendelhető el, ha követelése biztosítva van vagy az örökös őt kifizeti avagy biztosítja.

A logikai sorrenddel nem igen fér össze, hogy az itt szóban forgó fejezetbe a 2018. §. 3. pontja felvételik. De különben is kifejezendő volna, hogy az ezen pontban érintett esetben a felszámolás csak az érdekelt hagyományosok valamelyikének kérelmére rendelhető el és ez esetben is csak akkor, ha nem elégtettetik ki a kérelmező hagyományos a többi hagyományosok által. Akárhány eset fordult elő gyakorlatomban, hol hasonló esetben az érdekelt hagyományosok maguk közt az ügyet vezetésem alatt elintézték, sőt a hagyaték elégtelensége esetében is, anélkül, hogy e részben a hagyatéki bíróság felügyelete alatt álló, mindenesetre költséget okozó, valamint egy bizonyos nehézséggel járó hivatalos beavatkozásnak szüksége felmerült volna.

Elvégre nem tehetem, hogy kifejezést ne adjak csodálkozásomnak afelett, hogy a tervezet sem az itt megismertetett fejezetben, sem egyébként az öröklési jogról szóló részben nem intézkedik arra nézve, hogy mennyiben tartozik az örökhagyó tartozásaiért a köteles részre jogosított és a hagyományos is felelni? Párhuzamosan vonhatja-e a hitelező követeléseért való felelősségre az örökössel együtt a köteles részre jogosítottat és a hagyományost is, vagy csak abban az esetben, ha az örökösnél vagyoni elégtelensége folytán kielégítést nem nyer, avagy éppenséggel sehogy?

Dr. Weinmann Fülöp.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A mellékbeavatkozónak perbeli állása az 1893. évi XVIII. tcz. alapján.

A régi magyar jog ismerte a beavatkozás intézményét.

A Hármaskönyv II. rész 84. czim 1. §-a szerint a perdöntő ítélet előtt bárki is szabadon a perbe elegyedhetik és bocsátkozhatnak, aki tudja, hogy a per tárgyát képező birtokjog vagy örökösjogon vagy zálog- vagy bármely más czimen őt

illeti; a Hármaskönyv I. r. 31. czime szerint pedig ujonnan nyert adomány alapján királyi jogon az adományjóságról írást más személyek között folyamatban levő perbe lehetett beavatkozni.

A Hármaskönyv II. r. 84. czim 3. §-a szerint a bíró a perbeavatkozónak azt a perfolyamatot köteles megadni, amely az efféle perben szokásos.

A Hármaskönyv II. r. 85. czim 2. §-a szerint, ha a béke és egyezség a két fő fél, tudniillik a felperes és az alperes között a perdöntő bírói ítélet hozatala előtt létesült és ment végbe, a perbe avatkozó és elegyedő azt tovább nem folytathatja és az alperes sem tartozik többé ebben a perben ő ellenében felelni, mert a 3. §. szerint megdőlve az alap (tudniillik a főfelperes), mind annak, amit reá építettek, szükségképp össze kell omlania.

A beavatkozásnak előfeltétele tehát az volt, hogy az avatkozónak a felperessel közös igazsága legyen, t. i., hogy a peres jóságnak egy részét ugyanazon okból keresse, melyből a felperes.*

Az avatkozás egyszerű *jelentéssel* (*allegative*) történt, de csak *a végső ítélet előtt* (*ante sententiam definitivam*) és a felmerült és felmerülő költségek aránylagos elvállalása mellett.

A felperes a beavatkozást vagy elfogadta vagy ellene nyilatkozott.

Első esetben a felperessel egyesült és azután a pert egybemunkálva és közös erővel folytatták.

A felperes azonban avatkozás után is maga keresetének ura maradt és ha keresetét akár visszavonva (*causam depnendo*), akár egyezkedve (*transigendo*) a pert megszüntetné, úgy a per kereső nélkül lévén, azt az avatkozó magáévá nem tehetné és egyedül nem folytathatná** ellenben ha keresete igazságát már a bíró ítélete is elismerte, törvényes nyerevénye maradó alapon áll, melyet más akárkinek tette le nem ronthat és mivel a kimondott ítélet erejével saját keresete függetlenné vált, ő a felperes távozta után is a pert maga tovább viheti.**

Az 1853 január hóban hatályba léptetett ideiglenes perrendtartás nem ismerte a magyar jog beavatkozási intézményét.

Az *országbírói értekezlet* az avatkozást a következőleg szabályozta:

Beavatkozásoknak rendes szóbeli perekben a tárgyalás befejeztéig; rendes írásbeli perekben pedig helye van mindaddig, amíg a végső perirat vagy ítélet iránti (*submissio*) folyamodás be nem nyújtatott.

Ezentul a beavatkozó (*ingerens*) jogait már csak külön per után érvényesítheti. (VII. fejezet 79. §.)

A beavatkozási kereset, amely csatlományaival együtt annyi példányban és felzetben nyújtandó be, mint ez a főkeresetre nézve rendeltetett, minden esetben a rendes szóbeli eljárás szabályai szerint tárgyalatik. (VII. fejezet 80., 81. §§.)

Ha a beavatkozó jogát az ellenfél beismeri, úgy a fő per általuk továbbra közösen vezetendő. Ellenkező esetben a beavatkozási per a fő per folyamatát nem gátolhatja ugyan, de a fölött a bíróság a fő perben hozandó ítélet által egyúttal határoz. (VII. fejezet 82. §.)

Az 1868. évi LIV. tcz. 72. §-a szerint csupán a rendes eljárásban van helye beavatkozásnak, még pedig csak akkor, ha a beavatkozó *jogközösségnél* vagy *törvéynél* fogva magát *felperesi minőségben* érdekeltnek véli. Az érvényesítés formája a felperes ellen intézendő alkereset, mely csak addig adható be, míg az utolsó perirat vagy az ügynek ítélet alá terjesztése iránti kérelem be nem adatott. A beavatkozó minden más esetben jogait csak külön per után érvényesítheti.

A régi perrendtartás ezen intézkedéseivel szemben nagy haladást tüntet fel az új sommás eljárási törvény.

Az 1893. évi XVIII. tcz. ismeri már a beavatkozásnak két nemét, t. i. a *főbeavatkozást* és a *mellékbeavatkozást*. A régi magyar jog, amint látszik, e tekintetben különbséget nem tett.

A főbeavatkozás definitióját megadja a 22. §., valamint az ennek érvényesítése körüli eljárás szabályait is.

Aki valamely dolgot vagy jogot, mely iránt más személyek között per van folyamatban, egészen vagy részben maga részére igényel: igényét a pernek az elsőbírói ítélet előtt való eldöntéseig beavatkozási perrel érvényesítheti. A beavatko-

* *Frank* Közigazság törvénye. 46. l.

** *Frank*: Közigazság törvénye 386. §. — *Kövy-Fogarasy*: Közpolgári törvénytudomány 356. és köv. l. — *Kitonich*: Directio Methodica Processus judicarii juris consuetudinarii 228. l.

zási per a főpernek elsőfolyamodású bírósága előtt, mindkét fél ellen intézett keresettel indítandó meg. A beavatkozási per önálló perként tárgyalandó, a bíróság azonban a főperre a beavatkozási per jogerejű eldöntéseig felfüggesztheti és a pereknek együttes tárgyalását is elrendelheti.

A mellék beavatkozás létezéséről az 1893. évi XVIII. tcz. 140. §-ában szerzünk tudomást.

Ezen szakasz második bekezdése szerint... a perbe hivatott, valamint a jelen törvény 22. §-ának esetét kivéve, a beavatkozásra jogosítottak a felelbezési eljárásban is beavatkozhatnak és e végből felelbezéssel is élhetnek. Amennyiben már az elsőbírság előtti eljárásban részt vettek, a felelbezési tárgyalásra ők is felzetileg megidézendők.

A törvénynek ezen most hivatkozott intézkedéseiből nem állapíthatjuk meg, mi a mellékbeavatkozás, és milyen eljárást kell követnünk akár az első, akár a felsőbb fokon mellékbeavatkozás fenforgása esetén.

A perjogi tudományhoz kell tehát segítségül fordulnunk e kérdéseknél és a külföldi törvényhozásokhoz, amelyek szabályozzák ezen intézményt is.

Az elmélet ma fénnyel egyetért abban, hogy a mellékbeavatkozás esete akkor forog fel, ha valaki, ki jogilag érdekelve van abban, hogy egy más személyek között folyamatban levő per az egyik fél javára dőljön el, e fél győzelmének elősegítése céljából a perbe beavatkozik. (Lásd németbirodalmi perrendtartás 66. §., osztrák perrendtartás 17. §. Plósz-féle polgári perrendtartási tervezet 85. §.)

A francia perrendtartás nem ismeri a fő- és mellékbeavatkozási kitételeket. A code de procédure civile 399. és következő szakasza rendelkezik a beavatkozásról «de l'intervention».

A fogalom meghatározását a törvény azonban nem adja, feltételezi, hogy ezt mindenki ismeri. Kétségtelenül megállapítható azonban, hogy a beavatkozásnak említett két fajtát ismeri a francia jog is, mert a code de procédure civile 466. §-a a felelbezési bíróság előtt kizár minden beavatkozást «aucune intervention ne sera reçue» kivéve, ha oly egyéntől ered, aki jogosítva van «tièrce oppositioval» élni.

A perjog elvei és a hivatkozott külföldi perrendtartások tételes intézkedései szerint a mellékbeavatkozás nem bír önálló per jellegével, csupán accessorius természetű.

A mellékbeavatkozó tehát nem önálló perfél, akinek a perfelektől önálló érdeke van, hanem mintegy *segédje* azon félnek, akinek pernyertessége érdekében áll vagy pedig akit ellenőrizni akar a per folyamata alatt, tehát a fél mellett működik és nem vele ellentétesen.

Az 1868. évi LIV. tcz. 78. §-a és az 1881. évi LIX. tcz. 9. §-a érezte azt, hogy vannak esetek, midőn bizonyos perben nem áll harmadik személynek is lehet igen fontos jogi érdeke az iránt, hogy a folyamatban levő perbe álljon akár *segítség*, akár *ellenőrzés* céljából.

Epp azért engedte meg, hogy a szavatos jótálló vagy kezes az alperessel ugyanazon perbe idéztessék, mint az alperes, illetve hogy a pervezettség esetére netán támasztani kívánt szavatossági igény célyszerűbb érvényesíthetése céljából a perbehívás intézménye létesíttessék. Ugy a régi perrendtartás 78. §-a, mint novella 9. §-a eseteiben a szavatos, illetve perbe hivatott nem önálló peres fél, csupán mellékbeavatkozó, csak hogy a mellékbeavatkozás nem az ő jogából és akarataiból eredt, de csupán és kizárólag felperes jogából, illetve a peres felek jogából.

Egyes speciális törvények megengedték az új sommás eljárási törvény életbelépte előtt is a mellékbeavatkozást, így pl. az 1881. évi LX. tcz. 92. §-a szerint a bírói zár feloldása iránti perben (vulgo igényper) a végrehajtató jogának megvédése végett a végrehajtást szenvedett beavatkozhatott, vagy ugyanezen törvény 119. §-a alapján az érdekeltek birnak beavatkozási joggal, a törvényes zálogjoggal bíró hitelező által a végrehajtást szenvedő ellen indított perben stb. Ezen speciális törvények azonban szintén nem szabályozták a beavatkozási eljárás módját.

Az új sommás törvény belátta, hogy nemcsak azon esetekben van szükség a mellékbeavatkozásra, amelyekben ezt speciális törvények megengedik, de számtalan más esetben is, s épp azért ezen törvény életbelépte óta mindenki lehet mellékbeavatkozó, aki jogi érdekelttségét kimutatja az iránt, hogy a peres felek közül az egyik vagy a másik pernyertessé váljék.

Dr. Pap József,
ügyvéd, egyetemi magántanár.

A koronaügyész jogköre.

Minthogy a koronaügyész jogkörének kérdése legujabban ismét vita tárgyát képezi, egy indokkal kívánom kiegészíteni Tarnai János érvelését. Ezt az indokot különben már a *Jogtudományi Közlöny* folyó évi márczius 30-iki és április 27-iki számaiban röviden jeleztem, midőn felvettem a kérdést.

A koronaügyésznek, szerintem, a miatt sem szabad rendelkeznie a semmiségi panasz felett, mivel ő van hivatva a jogegység érdekében a rendkívüli perorvoslat emelésére.

Ez a perorvoslat igen nagy prerogatívát ad a koronaügyész kezébe. Minden jogerős határozatot megtámadhat, bármily régen hozatott is az. A koronaügyész számára nem létezik jogerejűség, nem létezik a non bis in idem elve, sőt bizonyos fokig az elévülés sem. Ez pedig azt jelenti, hogy Magyarországon, a curiai tárgyaláson keresztülment perekon kívül, nincs többé jogerejűleg befejezett per. Az alsóbírságok ugyszólván csak ideiglenes ítéleteket hoznak és csak ab instantia mentenek fel, mint tették sok esetben 1872 előtt, s van ismét egy forumunk az országban, mely a büntető pert, melyben a Curia érdemileg nem határozott, bármikor, új bizonyíték nélkül is, azon a czimen, hogy a törvény megsértetett, megújíthatja és tovább folytathatja a Curian.

A koronaügyész valósággal az igazságszolgáltatási szervezet fölébe van helyezve oly célból, hogy mint a közérdek és az igazság öre kezdeményezze a bíróságok által elkövetett hibák korrigálását.

E feljogosítás pedig azért volt szükséges: mivel egyrészt az új bünvádi eljárás megszüntette a főbenjáró ügyekben a felsőbírságokhoz való felterjesztés kötelezettségét, másrészt a közigazgatási közegeknek az eddiginél sokkal nagyobb tért engedett a nyomozatban, a vizsgálati stadiumot pedig, mely a vádlott védelmére volt szervezve, jórészt megszüntette, végül mivel az új bünvádi perrendtartás a perbeli formalismusra nagyobb súlyt helyezett, mint eddigi eljárásunk tette, és e miatt az alaki hiba, mely elkövetetett, könnyen végzetessé válhatik.

A formalismus tekintetében a curiai gyakorlat egy jelen-ségére kívánok utalni.

A Curia strictissime magyarázza a BP. 430. §-ának abbéli rendelkezését, mely szerint az a semmiségi panasz, melyben semmiségi ok megjelölve nincs, visszautasítandó. Vádlott a semmiségi panaszban a kiszabott büntetést súlyosnak találta; másik esetben vádlott semmiségi panaszt jelentett be «felmentése végett»; ismét máskor a semmiségi panaszban a vádlott azt mondotta, hogy a vádbeli cselekményben magát bűnösnek nem érzi, a vádbeli cselekményt nem ő követte el. (L. *Jogt. Közl. Melléklete* 1900. évf. 43., 47. és 49. sz.) Mind-ezen esetekben visszautasította a Curia a semmiségi panaszt azon a czimen, hogy a semmiségi okot világosan meg kell jelölni s az ily módon történt bejelentésben nem foglaltatik a semmiségi ok megjelölése. Ez a gyakorlat azonban szintén szaporítja azon eseteket, melyek csak formális indok miatt nem juthattak a Curia elé, tehát tulajdonképp véglegesen eldöntve nincsenek s eshetőleg a koronaügyészi rendkívüli jogorvoslatot igénylik.

Tagadhatatlan, hogy a per gyorsabb menetű lett, de a veszélyek, melyek a gyorsasággal rendszerint járnak, nagyon közvetlenekké váltak.

Ha ezek után figyelembe vesszük, hogy a jogegység érdekében használt perorvoslat eseteiben a Curia nyilvános ülésben ugyan, de csakis a koronaügyész előterjesztése alapján, tehát a védelem teljes kizárásával határoz, egyet fog velem érteni mindenki abban, hogy a koronaügyésznek az alapperben való perjogi állását a leggondosabban kell körülírni, nehogy a két functio egymással összeütközésbe jöjjön.

Legkevésbé sem gyengíti ezen tekintet az a körülmény, hogy a vádlott ellen a Curia a koronaügyész által megindított új eljárás folyamán büntetést nem róhat. Nem gyengíti azért, mert bűnösnek jelentheti ki a jogerejűleg felmentett vádlottat s ezzel megbélyegezheti őt, majd pedig súlyosabb bűncselekményben mondhatja bűnösnek a kisebb bűncselekményben elítélt s ilyképp átviheti a minősítést oly delictumba, mely diffamáló. Hogy pár példával éljék: a tulajdon elleni kihágásból alakíthatja a minősített lopás büntetettét, a hűnpártolásból az orgazdaságot, a Kbt. 71. §-ában foglalt kihágásból a közokirathamisítás büntetettét, a culposus emberölés vétségéből a szándékos emberölés büntetettét, a párbaj vétségéből a gyilkosság büntetettét azon a czimen, hogy a párbaj szabályait megsértették.

S nem szabad figyelmen kívül hagynunk a kérdés megítélésénél azt sem, hogy a koronaügyészi jogkör kihat a

közönséges bűnügyeken kívül a politikai perekre is. Az előbbieknél az egyéni szabadság érdeke játszsza a főszerepet; a politikai és sajtópereknél hozzájárul, mint egyenrangú tényező, az a fokozott érzékenység, mely nálunk ezen ügyekben minden körülmények közt jelentkezni szokott. A sajtó-eljárásnak beolvasztása az általános bűnvádi eljárásba a büntetőper minden kérdését eminenter politikai és közjogi jellegűvé tette. A koronaügyészség tehát egyszersmind politikai állás is és hatáskörének megállapítása a hatalmak megosztásának egyik fontos problémáját képezi. Amit a koronaügyésznek megengedünk a közönséges bűnperekben, azt eo ipso megengedjük neki a politikai és sajtóperekben is.

A bűnvádi eljárás szakembere pedig a kontrovers kérdések megítélésénél nem zárkozhatik el a politikai ügyekben való bíráskodás sajátosságai elől. S ha elzárkózni akar, struczpolitikát követ.

Most már rátérhetek közvetlenül annak az érvnek kifejtésére, melyet érvényesíteni kívánok.

Mint jeleztem, a koronaügyésznek a rendkívüli perorvoslat körül kifejtendő tevékenységében találok egyik okát annak, hogy ne avatkozzék az oly perek vitelében, amelyekben utóbb ő még a rendkívüli jogorvoslatot érvényesítheti. Ha a rendes semmiségi panaszt visszavonta, nem lesz teljesen elfogulatlan, midőn a felett kell döntenie, hogy helyén van-e a rendkívüli perorvoslat. Mert ha helyén van, miért vonta vissza az előbbi, mely módot adott volna a Curianak, eshetőleg hivatalból észlelt semmisség érvényesítésével, reparálni a tévedést. A főhibát tehát nem a bíróság, hanem a koronaügyész követte el. És ugyanő van hivatva a Curia a hiba orvoslására reábirni. Ez mindenesetre a két külön functio összekeveredését, vagyis a rendkívüli jogorvoslatban rejlő garancia gyengítését jelenti.

Másik tekintet az, hogy a koronaügyész ép a semmiségi panasz visszavonásával teszi *lehetővé* a rendkívüli perorvoslat használatát. Ha nem vonja vissza, a Curia érdemileg határoz az ügyben s a rendkívüli perorvoslat ki van zárva. A visszavonás tehát, különösen politikai ügyekben, arra a gyanúsításra adhatna alkalmat, hogy a koronaügyész nem akar a védelemmel szembe állani. Már ezen gyanúsítás kizárása végett is szükséges tartózkodnia a koronaügyészségnek a Curia elé nem kerülő alapperekbe való beavatkozástól, mert sohasem tudhatni, nem-e lesz szükséges a rendkívüli jogorvoslattal élnie.

Felfogásom szerint tehát annak, hogy a jogegység érdekében emelt perorvoslat ki legyen zárva azon ügyekben, melyekben a Curia érdemileg határozott, két indoka van. Egyik az, hogy a Curia ne jöjjön önmagával ellentétbe, a másik, hogy a koronaügyész ne functionáljon a pereknek rendes és egyszersmind rendkívüli stádiumában. Amely perekben fen van tartva eshetőleg ezen második stádium is, azoknak első stádiumában a koronaügyész ne vegyen részt és ne azonosítsa magát az ügyészséggel, mert ő reá magasabb feladatok várnak; ő a jog kirendelt őre és az ártatlanul elítéltek ügyvédje.

Ha ezeket elfogadjuk, úgy a Curia és a koronaügyész jogköre teljesen *egybeesőleg* van megállapítva. Amely perben nem működik a Curia, ott ki van zárva a koronaügyész működése is. Ez felel meg a törvény szerkezetének és a legis rationának. Ha ellenben a koronaügyész közreműködik oly perben is, amelyben a Curia érdemileg nem határozott, úgy a Curia nem jöhet ugyan önmagával conflictusba, de a koronaügyész igen.

Megjegyzendő ezeken kívül két dolog.

A Curia legujabban még messzebb megy, mint a koronaügyész és a semmiségi panasznak konkludens ténnyel való visszavonását is konstruálja. Kimondotta ugyanis egyik határozatában, hogy a koronaügyész azon kijelentése, mely szerint a semmiségi panaszsal nem foglalkozik, fentartásnak nem tekinthető. (*Jogt. Közl. Melléklete* id. sz.) A Curia tehát még jobban azonosítja a koronaügyészt a kir. ügyészséggel, mint amaz önmaga akarja. Vagyis a Curia levonja a koronaügyész elvi álláspontjából a gyakorlati konsequenttiát és lehetlenné teszi, hogy a koronaügyész oly ügyeket bocsásson a Curia elé, melyekben ő a maga részéről neutrális akar maradni.

A BP. 437. §-ánál a politikai és a személyes szabadsági veszélyt egyelőre kissé eltávolították egy apostrofáló miniszteri szóval, mely azt foglalta magában, hogy ha a Curia alkalmazná a törvényben foglalt jogkörét, akkor meg fogjuk változtatni a törvényt. De éppen mivel e szerint a Curia jogköre sincs még véglegesen megállapítva, nem volna szabad

a koronaügyész jogkörét is, újabb és újabb komplikációk bevonásával, ingadozóvá tenni.

Legyen végül szabad ideiglatnom kiegészítésképp még azon néhány sort, melyet e lapok f. é. április 27-iki számában Heil Fausztin cikkére válaszképp irtam:

«Már csak azért sem adható meg a visszavonás joga a koronaügyésznek, mivel a koronaügyész a jogegységi perorvoslat tekintetében *elfogulttá* válnék. Ha ő egy ügyben visszavonta a semmiségi panaszt, állást foglalt amellett, hogy azon ügyben lényeges sérelem nincs; ámde ha ezután bármi uton panasz jön hozzá ugyanezen ügy tekintetében, ő már éppen nem elfogulatlan annak megvizsgálásánál s mindenestre szívesebben határoz az abbanhagyás mellett, mert ha nem vonta volna vissza a semmiségi panaszt, eshetőleg a Curia segített volna a hibán s nem kellene a rendkívüli jogorvoslathoz folyamodni és talán évek múlva — az igazságszolgáltatást minden körülmények között kompromittáló bírói tévedés címén — újra felvenni a már jogerejüleg elintéztet ügyet. Ugyanilyen komplikáció állhat elő a perujítás tekintetében is. Ha semmi egyebet nem hajlandó is érv gyanánt elfogadni dr. Heil Fausztin, mi azt hisszük, az elfogulatlan-ság megőrzésének szempontja, a mi viszonyaink közt, elég nyomatékos indok a koronaügyész jogkörének az ügyészi teendőktől való különtartására. A mi viszonyainkat azért hangsúlyozzuk, mivel nálunk még jó ideig szükségképp több tere lesz a rendkívüli jogorvoslatnak, mint a külföldön van. A mi elsőfoku tárgyalásunk gyakran éppen nem kielégítő. Az ügyészek — az ismert «hetes» rendszernél fogva, mely előkészületlenül viszi az ügyészt a főtárgyalásba — csak fogyasztóan ismerik a pert s gyakran nemcsak a miatt használnak jogorvoslatot, a mit kifogásolnak, hanem azon érzetük-nél fogva: hátha van még nagyobb hiba is. A védelem sem kielégítő mindenben, mivel a hivatalból való védelem a dolog természeténél fogva lanya. Az eskütszékek sem állanak kivétel nélkül hivatásuk magaslatán. Csak ha a bünper jogerejüleg be lesz fejezve, fognak némely esetben napfényre jönni a nagy mulasztások s ekkor az egyedüli, a ki rögtön segíthet: a koronaügyész. Ezért kell nálunk a szóban levő hatáskörök szétválasztására s ezzel a koronaügyész állásának pontos elkülönítésére kiváló súlyt helyezni. Minél szabadabb magaslatra helyezzük őt, annál tisztább lesz látása, objectív-ebb megfigyelései.»

A többi indokról, mely felfogásomat támogatja, nem szólok ezuttal, mivel azokat tárgyaltam e lapok azon számaiban, melyeket fent idéztem, de kifejtették tüzetesen Tóth Gerő (*Jogt. Közl.* 15. sz.), Tarnai János (Jogászegyleti előadás, *l. Jogt. Közl.* 47. sz.) és Illés Károly (*Magyarország* nov. 25-iki sz.).
Dr. Fayer László.

Külföldi judikatura.

790. A végrendeletnek azon intézkedése, hogy az örök-hagyó paripáit agyon kell löni, hatályos és meg nem támadható, mert nincs jogszabály, amely tiltaná, hogy a tulajdonos megölje vagy megölessen a lovait és mert sem a közrend, sem a közérkölcök nincsenek abban érdekelve, hogy megölik-e a lovakat vagy nem. Ezenfelül nem is volna méltányos, hogy az örökös oly állatoknak vegye hasznát, a melyeket az örökhagyó nem neki szánt. (*Louviersi törvény-szék.*)

791. A tudakozó-irodának az a kijelentése, hogy előre minden felelősséget elhárít magáról culpa lata esetére is, semmisnek tekintendő, míg az a kijelentése, hogy nem szavatol közleményeiért és ügyfeleit kötelezi az ellenőrzésre, hatálylalyal bír és alkalmazandó tévedések és nem teljesség esetében. De nem alkalmazandó oly lényeges kérdésnek a ki nem nyomozása esetén, a melynek a kinyomozása könnyű volt, mint például az illető személynek jogképességére vonatkozóan. (*Párisi felelőviteli bíróság.*)

792. A földföldről villamos vezetékeknek a tulajdonosa felelős a drótnak elszakadása által okozott balesetért, ha be nem bizonyítja, hogy az elszakadást véletlen, erőhatalom vagy a károsultnak hibája okozta. (*Lioni felelőviteli bíróság.*)
Közl.: Dr. Gold Simon.

793. Valamely lelelenczház szerződésileg felel azon károkért, melyek a tápláló dajkának az által okozottak, hogy egy dajkálás végett reá bízott gyermek bujakóros betegsége által a dajka fertőztetve lett, és felel annál inkább, ha a lelelenczház szabályzatai is előírják, hogy csak a ragadós betegségektől ment

gyermek vehető fel az intézetbe táplálás végett. (*Turini semmitlenség.*)

794. Gondatlanságból okozott emberölésért felel az a gyógyszerész, aki magát nem képesített egyén által helyettesítetve, ez tapasztalatlanságból egy vény elkészítésénél megtévedt és ezzel a beteg halálát idézi elő. Ezen esetben a gyógyszerész hanyagsága az eredmény egyenes és közvetlen okául tekintendő. (*Római semmitlenség.*)

795. Egy löversenyprogram összeállítása a szerzői jogról szóló törvény értelmében nem képez írói művet. Ha azonban valamely kereskedő egy ily program adatait és jelzéseit egy más, a versenyigazgatóság által erre kizárólag felhatalmazott kereskedő programjából veszi ki, tisztességtelen versenyt követ el. (*Milánói felelősségi bíróság.*)

Közlő: Dr. Holló József,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

Az igazságügyminiszterium törvényelőkészítő munkásságában — úgy látszik — némi szünet állott be. Igaz, hogy megjelent a polgári törvénykönyv első tervezete és talán nem sok idő választ el bennünket a polgári perrendtartás második tervezetének megjelenésétől, de az előkészített fontos kisebb javaslatok egész sora, úgy látszik, lekerül a napirendről. A biztosítási magánvállalatokról, a részletügyletekről, a végrehajtási törvény módosításáról, a kereskedelmi üzletek átruházásáról, a büntetőtörvény módosításáról szóló törvényművek megalkotása igen sürgős volna, de mindezen tervezetek jövője újabb időben bizonytalanná vált, mert külön-külön mindegyik tervezetnél beállott valamely körülménynél fogva az újabb consideratio szüksége, ami előreláthatólag egy jelentésű azzal, hogy e tervezetek belátható időben nem kerülnek az országgyűlés elé. Nézetünk szerint a reformnak párhuzamosan kell haladnia az igazságügy egész vonalán és kár volna a nagyobb törvények előkészítési munkálatai miatt a kisebb, szintén nagyjelentőségű, igen sürgős és megoldásra megérett feladatokat elhanyagolni.

Reformatio in pejus. A lapunk jelen számának mellékletén 764. sz. a. közölt esetben a kir. Curia az alsóbíróságoknak négy egybehangzó felmentő ítélete ellenében egy asszonyt életfogytig tartó fegyházra ítelt. Négy felmentő ítélet hozott ez ügyben, mert a kir. Curia előbb a tényállás újabb megvizsgálása végett feloldotta az alsóbíróságok felmentő ítéleteit és az alsóbíróságok az új tárgyaláson újból felmentették a vádlottat. Merész dolgot mivel a felsőbíróság mindannyiszor, mikor pusztán az iratok alapján in pejus változtat az alsóbíróságok ítéletein. Ha a törvény megadja is a Curia-nak a súlyosítás hatalmát (és a BP. életbeléptét megelőző bírói gyakorlat a legszélesebb mérvben megadta a felsőbíróságoknak e hatalmat), nem észszerű és nem helyes dolog azzal élni, a legbizonyosabb és a legkirívóbb igazságtalanság eseteinek kivételével.

A kir. Curia pedig a szóban levő ügyben a vádlott tagadása ellenében, közvetlen bizonyítékok teljes hiján, pusztán az összetett bizonyítás alapján változtatta meg a négyszeres felmentő ítéletet.

A kir. törvényszék két ízben mondotta ki a közvetlenség teljes hatása alatt, hogy bár igen sok a gyanú, de nincs teljesen bebizonyítva, hogy vádlott követte el a cselekményt. A kir. ügyészség csak felbujtás iránt emelt vádat. A kir. Curia indokolásából is csak azt látjuk a leggondosabb mérlegelés mellett bizonyítva: 1. nem lehet megállapítani a tettes kilétét; 2. más ellen nem merült fel bizonyíték; 3. vádlott ellen többrendbeli terhelő körülmény van bizonyítva. Ezzel a negatív conclusióval szemben áll a megöltnek vallomása, mely két, névszerint megjelölt férfit gyanúsít a tett elkövetésével, akiknek bűnössége azonban be nem bizonyítható. E mellett a fontos mentő körülmény mellett komoly megfontolást igényel az a körülmény is, hogy az elhalton ejtett harmincz késszurás daczára, sem a vádlottnő, sem

ruháján egyetlen vérnyomot nem találtak, sem a véres ruháknak nyomára semmiképp nem akadtak.

A kir. Curia összetett bizonyításán ez a két momentum igen erős rést üt, olyan erőset, hogy azt semminemű következtetéssel és feltevessel betapasztani nem lehet.

Reméljük, a régi eljárásnak utolsó maradványa e súlyos, mindenütt kinos feltűnést keltett eset és reméljük, (bár nagyon félünk az ellenkezőtől), hogy ez ítélet nem sujt ártatlant. Hogy a kir. Curia-nak is scrupulusai lehettek, arra látszik mutatni az a körülmény, hogy ezen, a Papp Béláé-nál is súlyosabb esetben nem mondott ki halálos ítéletet.

— **A csendőrség visszaéléseit** végre-valahára az országgyűlésen is szóvá tették. Visontai Soma képviselő igen helyes képét festette a helyzetnek. Adatai kiegészítéseül utalunk a lapunkban közölt nagyszámu bírói határozatra, amelyekben a bíróságok felmentettek számos vádlottat azzal az indoklással, hogy a bíróság előtt visszavont beismerésüket a csendőri kínzások folytán tették. Hogy pedig a csendőrség legfőbb hatóságai is elismerik, hogy sok visszaélés fordul elő, azt a miniszterelnök statisztikájából látjuk, mely szerint 1899-ben 230 csendőr büntetett meg, kik közül bántalmazás és inhumánus bánásmód miatt 44-en ítéltettek el. Ezekből az adatokból is kitűnik, mily sok esetben élnek vissza hatalmukkal a csendőrök. Hát még ha azokra az esetekre gondolunk, amikor nem is indul meg a hivatali eljárás a csendőrök ellen, vagy éppen a csendőrök által «kivett» vallomás a vádlottak elítélését eredményezi. Mint már annyiszor hangsúlyoztuk, a csendőri kínzások egyik leggyakoribb rugója a fogdíj kecsegtető kilátása. *El kell törölni a csendőri fogdíjat* és akkor kissé enyhül a csendőrök tulbuzgalma.

— **A Magyar Jogászegylet** januárban kizárólag a polgári törvénykönyv tervezetével fog foglalkozni. Az első előadást Králik Lajos tartja, ezután Schwarz Gusztáv fogja két előadásban az örökjogi részt bemutatni.

— **A budapesti ügyvédvizsgáló-bizottság** elnökévé a nyugalomba vonult Veszprémy János kir. curiai tanácselnök helyébe Székely Ferencz kir. főügyész neveztetett ki. A távozó elnök érdemeinek elismerése mellett üdvözljük az új elnököt, aki az ügyvédi vizsga intézményének régi oszlopa. A Veszprémy János tiszteletére a bizottság tagjai folyó hó 29-ikén (este 8 órakor az István főherczeg szállóban) banketet rendeznek.

— **A kegyelmes Curia.** Nem képezheti akadályát az ügyvédi kamarába való felvételnek az, hogy a jelentkező különböző vagyon elleni delictumok miatt (csalás, sikkasztás, stb.) börtönbüntetést szenvedett, ha az illető kifogástalan magaviselete folytán kiszabadulása óta nem ad okot panaszra. (6447/1900.)

— **Dárday Sándor Igazságügyi Törvénytárából** most jelent meg az Athenæumnál az ötödik kiadás. Ez a munka egy decennium alatt immár ötödik kiadásban kerül a jogászközönség elé. Az elterjedtségnek oka abban rejlik, hogy ez a gyűjtemény több, mint a teljes érvényben levő joganyag halmaza. A Dárday-féle Törvénytárban az élő joganyag szakszerűen rendezve, feldolgozva áll a jogászközönség rendelkezésére. A betűsoros Tárgymutató, mely a munka kezelését nagyban megkönnyíti, ebben az ötödik kiadásban külön kötetet fog képezni. Az új kiadás hat kötetből és a betűsoros Tárgymutatóból áll és a törvények mellett közölt rendeletek és döntvények gazdagsága által ismét tökéletesedett az előbbiekhöz képest. A teljes mű ára kötve 60 korona. Most egyelőre a III., IV. és VI. kötet lett kibocsátva, de a többi három kötet és a Tárgymutató csakhamar és pedig legkésőbb két hó múlva, követni fogják ezeket a köteteket.

— **A tisztességtelen versenyről** szóló törvénytervezetnek tudvalevőleg azon intézkedései estek leginkább kifogás alá, melyek az ujonnan statuált kihágási ügyekben a bíráskodást a közigazgatási hatóságokra bízta. Hogy mennyire

jogosultak voltak e kifogások, azt még a törvényjavaslat benyújtása előtt beigazolta az a zaklató eljárás, melylyel némely budapesti előjáró a kereskedők ártatlan hirdetéseit censura alá fogta.

— **Ügyvédi reklám.** Egy berlini vállalkozó ily című gyűjteményes művet ad ki: *Wie treibt man Schuldforderungen im Auslande ein?* A 30 füzetre tervezett munka a világ összes jelentékenyebb államaait igéri felölelni. A magyar ügyvédeknek küldött prospectushoz egy minta is van csatolva Schweizről. Amely ügyvéd az egész gyűjteménynek 50 koronányi vételárát beküldi, annak neve felvételik a különösen ajánlott ügyvédek jegyzékébe. Természetesen csak ezeknek a vevőknek neve közöltetik a könyvben és hogy minden előfizető ügyvéd neve belekerül a «megbízhatók» jegyzékébe s így ez nem egyéb, mint az ügyvédi reklámnak burkolt formája.

— **A nemzetközi leánykereskedés ellen indított mozgalmat** a londoni National Vigilance Association, mely tudvalevőleg az e tárgyban tartott 1899-iki londoni kongresszust is szervezte. A társulat titkára *Coote W. A.* az összes európai fővárosokat bejárta nemzeti bizottságok szervezése céljából, melyek feladata a leánykereskedési mozgalom szemmel tartása. A londoni központi bizottság az egyes államok kormányait úgy a *præventio*, mint a *repressio* tekintetében egyöntetű eljárásra igyekszik bírni. *Coote* Budapesten az elmúlt héten egy népies gyűlésben fejtegette a mozgalom céljait s előadása után nyomban megalakult a nemzeti bizottság. Mint-hogy a téma nálunk sajnosan aktuális, kíváncsok, hogy a befolyásos tagokból álló bizottság munkásságát eredmény kísérelje.

— **Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok** anyaggyűjteményének harmadik kötete megjelent. A negyedik — záró — kötet munkában van és a jövő évben jelen meg.

NEMZETKÖZI SZEMLE.

— **Német bűnügyi statisztika.** Németországban az 1899. évben büntetett és vétség miatt 478,138 személy ítéltetett el. 1894-ben 446,110, 1895-ben 454,211, 1896-ban 457,000, 1897-ben 462,585, 1898-ban 477,807. Az emelkedés megfelel a népesség szaporulati arányának. Az élet és testi épség miatti cselekmények száma emelkedőben van, mert ezen rubrika alatt foglalnak helyet a verekedésből eredő testi sértések. Vagyon elleni bűncselekmény miatt 188,000 személy ítéltetett el, míg 1898-ban 191,000. 18 éven aluli elítélt volt 1897-ben 45,250, 1898-ban 47,970, 1899-ben 47,476. A fiatalok közül 48% lopás, 18% testi sértés miatt ítéltetett el.

— **A tisztességtelen verseny fogalmához.** A nálunk napirenden levő tulzások alkalmából érdekesnek tartjuk a dresdai Oberlandesgericht egy legutóbbi határozatát felemlíteni, mely felmentette vádlottat a tisztességtelen verseny címén amiatt emelt vád alól, hogy vádlott üzletét úgy hirdette: «Legnagyobb nyomdai, könyvkötészeti és papírüzlet, lithographiai műintézet.» Az Oberlandesgericht kifejti, hogy a *legnagyobb* oly jelző, amely nem a versenytársakkal való összehasonlítást és azok kisebbsítését akarja kifejezni, hanem az üzlet magasztalása, a milyen a «legjobb», «legkitünőbb», «legtartósabb» árumejelölés. A «műintézet» kifejezés sem inkriminálható. Igaz, hogy a közönséges kereskedelmi üzlet nem «intézet», de ez a jelző nem ténybeli körülményt jelöl meg, hanem csupán olyan és bevett «diszítő» elnevezés, amely nem mondható absolute valótlannak, a versenytársak érdekét sértőnek. Az sem állapítja meg a vétkességet, hogy a panaszolt üzletének berendezése csak igen kevésbé terjedelmes és a vállalt munkák legnagyobb részét magánmunkásoknál állíttatja elő, mert az inkriminált kifejezés ezen szempontból nem lépi túl az üzlet jelentőségét nagyító öndicséret mérvét.

— **A tisztességtelen verseny különös formája.** Egy bajor kerékpárkereskedő különös módot eszelt ki áruinak eladására. Egy barátja részére váltót állított ki, pereltette és végrehajtatta magát, hogy így áruaktára nyilvános árverés alá kerüljön. A végrehajtó kibocsátotta az árverési hirdetményt, mely több napilapban is közzétetett. A Reichsgericht a kereskedőt tisztességtelen verseny vétsége miatt elítélte.

— **Uj fajta törvénykiadás.** Krückman greifswaldi tanár a német polgári törvénykönyvnek oly kiadását bocsátja közre, melyben azon szavak, melyek első olvasásra könnyen át-

ugorhatók, jelentőségük könnyen és azonnal fel nem ismerhető, vastagabb betűk által lesznek kiemelve.

— **Franciaország igazságügyi költségvetése.** A francia képviselőház elé költségvetési bizottsága a múlt héten terjesztette be az igazságügyi költségvetésre vonatkozó jelentését. Panaszodik a jelentés, hogy a jogszolgáltatás igen drága és lassu, a költségek felemésztek a kisebb pereket, a bíróságok földrajzi beosztása nem felel meg az ország tényleges szükségének. A 27 felebbezési bíróság közül többnek fentartása felesleges, (így a rennes-i, melynek összes személyzete 33 ember, évenként átlag 400 contradictorius ügyet lát el), viszont vannak munkával túlságosan elhalmozott törvényszékek, melyek hiába kérnek személyzettszaporítást. Gambetta már 1881-ben kívánta, hogy a felebbezési bíróságok száma a viszonyok változása és közlekedés könnyűsége következtében csökkentessék. A közvélemény azonban annyira visszariad ilyen újításoktól, hogy a bizottság is óvakodik a budget során különben is nehezen megvalósítható gyökeres reformoktól, de hogy a kezdet mégis megtéssék, a felebbezési bíróságok személyzetének számát egy-egy bíróval apasztja és másrészt Párisban, Lyonban s még néhány városban, ahol szükség van rá, új állásokat rendszeresít. A felebbezési bírák számának apasztásával szemben a büntető eljárás ama szakaszainak, melyek szerint az esküdtbíró-ság három felebbezési bíróból áll, megváltoztatását javasolja, úgy, hogy az esküdtbíró-ság szavazó tagjai az illető törvényszék elnöke és bírái is lehessenek. A bizottság annak a kívánságának is kifejezést ad, hogy a békebírói intézmény a békebírák számának erős csökkentése, hatáskörük kiterjesztése és fizetésük felemelése mellett rendeztessék.

«Az igazságügyminiszter költségvetése, mondja a jelentés, az egyetlen Franciaországban, amely alig változott száz év óta. 1870-ben a budgetnek ez a része 35.600,000 frankra emelkedett, az 1901. évre javasolt összeg majdnem ugyanaz: 35.194,383. Ennek oka főleg az, hogy a bírák, és különösen az alsófoku bírák fizetésének felemelésére különböző időszakokban tett kísérletek sohasem vezettek sikerre. Ekként a francia igazságügyminiszteri budget a legrosszabbul javadalmazott igazságügyi költségvetés Európában. A német birodalom igazságügyi költségei például (1899-ben) 2.117,882 márkára rугtak. E mellett az egyes német államoknak külön, jelentékeny költségvetései vannak, így Poroszországnak (1899-ben) 103.145,000 márkát tesz ki, amiből 3.254,222 márka a büntető adminisztrációra esik. Anglia igazságügyi költségvetése (1898—1899-ben) 2.958,931 font sterling. Ebben az összegben nem foglaltatik benn a büntető adminisztráció, amely külön 798,681 fonttal szerepel. Ausztriában az igazságügyi költségvetés 21.815,000 forintra rуг (a büntető adminisztráció költségei nélkül); Olaszországban 40.200,718 lirára, Spanyolországban 54.748,649 frankra, Oroszországban 42.815,053 rubelre. — Ebből kitűnik, hogy a francia bírák, különösen az alsó fokon, a legrosszabbul vannak fizetve Európában. És nálunk sincs rosszabbul fizetett hivatalnok, mint a szerencsétlen békebíró.

Miként kellene módosítani a polgári ügyekben felmerülő költségek tételeit? Ennek megvizsgálása feladata a francia igazságügyminiszter folyó hó 4-én kibocsátott rendeletével kiküldött bizottságnak. E bizottság kiküldésére a minisztert az indította, hogy az 1807-iki és későbbi decretumokban megállapított tételek nem felelnek meg sem a modern élet szükségleteinek, sem a peres felek vagyoni módjával, a per fontosságával és a teljesített szolgálattal való arányosság eszméjének, holott az ilyen mű tételeknek ezen az eszmén kell alapulniok; de másrészt ma a fél a rendelkezések sokféleségénél és a mellékköltségeknek hasonló természetű ügyeknél is gyakran különböző voltánál fogva a per megindítása előtt nem vethet számot azzal a kérdéssel, minő költségekkel fog a per járni, a per megindítása után pedig nem ellenőrizheti a neki bemutatott költségjegyzéket.

A Magyar Jogászegylet f. hó 22-én délután hat órakor teljes-ülést tart, melynek tárgya: a biztosítási törvénytervezetről folytatott vita. Szólásra fel vannak írva: Dr. Rózsa Vilmos, dr. Gold Simon. — Vendégeket szívesen lát az egylet.

Pfeiffer Ferdinánd könyvkereskedése (Kossuth Lajos-utca) a Magyar Jogászegylet következő füzetét teljes árban megvásárolja: 143., 144., 145., 147.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐSÉG:

Zöldfa=utca 31-ik szám.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 12 kor.
negyedévre 6

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Küzdelem a hivatásszerű büntettes osztályokkal szemben. *Dr. Balogh Jenő* egyetemi tanártól. — A telekkönyvi előjegyzés a magyar polgári törvénykönyv tervezetében. *Dr. Fodor Armin* budapesti kir. törvényszéki bírótól. — Az örökös jogi helyzete hagyatéki hitelezővel szemben a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint. *Dr. Weinmann Fülöp* kir. közjegyzőtől. — A polgári törvénykönyv tervezete és a határidő-üzlet. *Dr. König Vilmos* budapesti ügyvéd. — *Törvénykezési Szemle:* A mellékbeavatkozóknak perbeli állása az 1893. évi XVIII. tcz. alapján. *Dr. Pap József* ügyvéd, egyetemi magántanártól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. közigazgatási bíróság általános közigazgatási osztályának V. számú döntvénye. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Küzdelem a hivatásszerű büntettes osztályokkal szemben.

A büntetőjogi reformmozgalomnak legfáradhatatlanabb munkása: *Liszt Ferencz*, a berlini jogászegyletben folyó évi október 13-án tartott előadásában* a német birodalom büntügyi statisztikája és a nagytehetségű *Krone*-nak helyes intézkedése alapján a porosz letartóztató intézetekben végzett összeírási munkálatok eredménye alapján rámutat arra, hogy Németországban az antiszociális existenciák serege, illetőleg az előadó által u. n. iparszerű büntettes osztály mind erősebben növekszik; továbbá adatokkal bizonyítja, hogy a visszaesőknek, különösen a többszörös visszaesőknek száma a német birodalomban 1882-től kezdve fokozatosan rendkívül gyarapodik és hogy a többszörös visszaesőknél az újabb bűncselekmény elkövetése (és pedig minél többszöri a visszaesés, annál rövidebb idő alatt) biztosan be szokott következni.

Ezen adatok alapján *Liszt* arra a következtetésre jut, hogy a veszélyes társadalmi osztályokkal szemben a német tételes büntetőjog egészen fölmondja a szolgálatot; továbbá, hogy a társadalom biztonsága az iparszerű büntetteseknek ártalmatlanná tevését teszi mellőzhetetlenné. Ez okokból *Liszt* oly törvényhozási intézkedést kívánna felvenni a büntető-törvénykönyv általános részébe, melynél fogva ha büntett vagy vétség miatt történt elítélés alkalmával a bíróság, illetőleg az esküdtszék külön határozattal megállapítja, hogy az elítélt büntetendő cselekmények elkövetését *iparszerűleg üzi*, akkor, ha már magára az elbírálás tárgyát tevő bűncselekményre nincs súlyosabb büntetés megállapítva, 5 éven felüli fegyház, ha pedig az illető legalább egyszer valamely bűncselekmény iparszerű elkövetése miatt már büntetve volt, 10 éven felüli fegyházbüntetés alkalmazandó.

Minthogy *Liszt* folyóirata szakférfiaink közt is széles körben el van terjedve, nincs szükség arra, hogy az előadás részleteit vagy az általa tett javaslatoknak, — melyeket hazai viszonyaink szempontjából *semmiképp sem tartok elfogadhatónak*, — indokolását e helyütt ismertessem.

Azt hiszem, viszonyaink szempontjából több haszonnal fog járni, ha e szűk cikk keretében vázlatosan levonom azon tanulságokat, melyek nem annyira magából az előadásból, mint az abban tárgyalt témának jelentőségéből kriminalitá-

sunk tanulmányozása és jövő kodifikációnk tekintetében megállapíthatók.

I. A büntető törvénykezésnek bizonyára egyik legfontosabb feladata: a jogrend fentartása és a társadalom megvédeése szempontjából eszközöket nyújtani a hivatásszerű büntettes osztályokkal szemben, amelyeknek fejlődése vagy növekedése egyuttal legbiztosabb próbaköve a büntetési rendszer gyakorlati eredményeinek.

Az idevágó kérdések irodalmi tárgyalása, illetőleg törvényhozási szabályozása jellemzően tünteti fel az u. n. klaszikus büntetőjogi iskola egyoldalúságát, illetőleg azt, hogy a tételes büntetőjogok mennyire elmaradtak a létező életviszonyok méltánylásától. A törvényhozások anélkül, hogy az életet, a bűncselekmények tényezőit, a kriminalitás veszélyesebb fajait tanulmányozták s a kodifikációnál figyelembe vették volna, az utolsó évtizedekben is arra szorítottak, hogy egyes bűncselekményeknél a szokásszerű, másoknál az üzletszerű, vagy iparszerű elkövetést részben mint minősítő, részben mint tényálladáshoz tartozó körülményt főlemittették és egészen a legújabb időkig a visszaesést is csupán a különös részben egyes, főleg vagyon elleni bűncselekményeknél állították fel minősítő körülmény gyanánt.*

Az irodalom, kezdve az olasz scholastikusoktól a reformirányok felléptéig, jóformán kizárólag a most említett fogalmak jogi ismerveinek abstract fejtegetésével, illetőleg a visszaesés tanának dogmatikájával foglalkozott és egészen elhanyagolta a hivatásszerű büntettes osztályok életviszonyainak tanulmányozását, e veszélyes büntettesek kifejlődésére vezető tényezők vizsgálatát; de lege ferenda pedig javaslatait nem a gyakorlati tapasztalatok alapján, hanem abstract dogmatikai deductiók gyanánt tette meg.**

II. A reformirányoknak maradandó érdeme, hogy ezen egyoldalúságot alaposan kimutatták s bebizonyították, hogy e téren a szakférfiakra és a törvényhozásra egészen új feladatokat várnak.

Törvényhozásunk szempontjából is kétségtelennek tartom, hogy *nem* az alkalmi büntettesek alkotják a jogrendre és a társadalomra az igazi veszélyt, hanem azon egyének, kik arra az elhatározásra jutnak, hogy a bűncselekményeknek ismét-

* Tételes büntetőjogunkban az *üzletszerűség* a következő bűncselekményeknél van felállítva: 1. mint *minősítő* körülmény: a) az orgazdaságnál (Btk. 372.), melynél üzletszerűség fenforgása esetére a rendes börtönbüntetés helyett ugyanoly tartamu fegyház állapítandó meg, b) az uzoránál (1883. évi XXV. tcz. 2. §.), melynél az üzletszerű elkövetésre szintén súlyosabb büntetési nem van megállapítva, c) a szerencsejátéknál (Kbtk. 87. és 89. §§.); 2. mint *tényálladási ismérv*: a) a zugirászatnál (1874: XXXIV. 39. §.), b) a kihágási törvénykönyv 79. §-ában említett közrend elleni kihágásoknál (csalárd szemfényvesztés). A *szokásszerűséget* és az *iparszerűséget*, mint büntető jogi fogalmat, tételes jogunk *nem* ismeri.

A *visszaesés* tételes jogunkban tudvalevőleg csak a vagyon elleni bűncselekmények egy részénél van felállítva részben minősítő, részben büntetést fokozó körülmény gyanánt és itt is teljesen következtetlenség és rendszertelenül. I. dr. Balogh Jenő: A visszaesésről; «Magy. Igazságügy» XXVI. köt. 102—104. lap.

** Hazai irodalmunkban I. különösen dr. Balogh Jenő: A delictum collectivum és a szokásszerű s üzletszerű bűncselekmények tana, Magyar jogászegyleti értekezések, XXX. füzet; dr. Finkey Ferencz: Az egység és többség tana a büntetőjogban, 91—109. l.

* «Das gewerbmässige Verbrechen», közölve a «Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft» XXI. kötet 120—141. lapján.

telt és egész existenciájuk alapjául vett elkövetéséből kizárólagos vagy legalább állandó keresetforrást fognak a maguk javára biztosítani, illetőleg akik nemcsak egyes elszigetelt bűncselekményeket követnek el, hanem azok egész sorozatát.

Kriminalitásunk a büntetőtörvénykönyv megalkotása óta ez irányban teljesen átalakult. Mig egyrészt örvendetes jelenség gyanánt állapíthatjuk meg a rablóbandák, illetőleg a régi betyárvilág teljes megszűnését s azt, hogy a súlyosabb és durvább, jellegű személy és vagyon elleni bűncselekmények mindinkább ritkulnak, másrészt felette kedvezőtlen jelenség, hogy nagyobb városainkban elszaporodtak a zsebtolvajok, a szokásszerű betörők, az orgazdák, a különböző csalások üzletszerű tettesei (kauziószedelgők stb., az üzletszerű uzsorának különböző nemei, a nemzetközi büntettek, a «traite des blanches» stb., a falvakban és a tanyákon pedig az üzletszerű orgazdákon s a szokásszerű verekedőkön felül azok, akik az uzsora különféle nemeivel, kuruzslással, magzatelhajtással stb. üzletszerűen foglalkoznak. Hazánkban e büntettes osztályok ezideig nem is voltak behatóbb tanulmányozás tárgyai, egyrészt azért, mert bűnügyi statisztikánk, a hivatalos köröknek kijelentései szerint is, a múlt évben történt újabb szervezéseig egészen megbízhatatlan volt és a szóban forgó kérdésben adatokat nem is szolgáltatott, másrészt, mert a bűncselekmények többszöri elkövetésére vezető társadalmi tényezők nem is voltak tüzetes vizsgálat tárgyai.

A büntető sociologusoknak, a statisztikusoknak és a törvényhozásnak kell tehát, nézetem szerint, nálunk is mielőbb foglalkozniok azon nagy veszélylyel, mely a többszörös visszaesés, illetőleg a szokásszerű és az üzletszerű büntettes osztályok kifejlődéséből és állandó növekedéséből a jogrendre és a társadalomra hárul.

Az 1899. évi 5401. I. M. E. számú rendelet alapján újjászervezett bűnügyi statisztikánk adatai néhány hó múlva általában véve megbízható képet fognak nyújtani a hazai kriminalitásról; a visszaesés nyilvántartására pedig kellő eszközül fog szolgálni az elítéltek nyilvántartó lajstromának intézménye, mely az 1897. évi XXXVI. tcz. 28.§-a alapján rövid idő alatt hazánkban is be fog hozatni. Ezenfelül azonban mellőzhetetlenül szükséges lesz pontos adatok gyűjtése arra nézve, hogy egyrészt a nagyobb városokban, különösen a székesfővárosban, másrészt a falvakban és a tanyákon ezidő szerint minő szokásszerű és üzletszerű büntettes osztályok fejlődtek ki, milyenek az ő életviszonyaik és kifejlődésüket, illetőleg a visszaesés növekedését minő társadalmi, gazdasági, kulturális és egyéb tényezők idézték elő?

Ezen adatok beszerzése végett részben a bűnügyi statisztikai adatok feldolgozására kell kiváló gondot fordítani, részben az adatgyűjtő lapokat kell megfelelően módosítani.

A rendőri hatóságoknak, főleg a nagyobb városokban, kiváló gondot kellene fordítaniok e veszélyes társadalmi osztályok állandó figyelemmel kísérésére és arra, hogy velük szemben a büntető törvényhozás részére is használható adatokat gyűjtsenek.* Ezenfelül a gyakorlati törvénykezés munkásainak kellene ez irányban tett tapasztalataik feldolgozásával előkészíteni a kodifikációt.

Csak ha hazai viszonyaink ez irányban is tüzetesen tanulmányozva és feltüntetve lesznek, foglalkozhatnak a büntető kodifikáció előkészítői és maga a törvényhozás sikeresen azzal a kérdéssel, hogy viszonyaink közt minő sociálpolitikai és büntetőtörvényhozási intézkedések tennék leghatályosabbá ezen büntettes osztályokkal szemben kifejtendő védekezést.

Dr. Balogh Jenő.

* Ez irányban, nézetem szerint, még a Budapest fő- és székvárosi állami rendőrség működéséről közzétett, különben igen becses, hivatalos jelentések sem tartalmaznak elegendő adatot.

A telekkönyvi előjegyzés a magyar polgári törvénykönyv tervezetében.

A magyar polgári törvénykönyvnek tervezete a telekkönyvi előjegyzés intézményét körülbelül ugyanoly alakban tartja fen, amint azt jelenlegi telekkönyvi rendtartásunk szabályozza. A tervezet 541. §-a szerint: «Előjegyzésnek helye van a jogváltozás törvényszerű előfeltételeinek valószínűvé tétele alapján. Tulajdon átruházása és épületjog megalapítása esetében elég azt az érvényes kötelezettséget valószínűvé tenni, amelynek értelmében a tulajdonosnak a telekkönyvi bekebelezést meg kell engednie. Szolgálat és telki teher szerzése esetében elég valószínűvé tenni a jog megengedését vagy a megállapításában történő megegyezést». Az 542 §. ezután a valószínűvé tétel módját határozza meg olyképp, hogy: «Valószínűvé tételre alkalmas minden okirat, mely a perrendtartás szerint bizonyít az ellen, aki ellen a kért telekkönyvi bejegyzés irányul. Ha a törvény a jogváltozás alapjául közokiratot kíván, a magánokirat a valószínűvé tételre sem alkalmas».

Ezek az intézkedések nem hagynak fen kételyt arra nézve, hogy mily feltételek mellett történhetik a tulajdon, az épületjog, a szolgálat és a telki teher előjegyzése. Mindezek a jogok előjegyezhetők az okirattal valószínűsített kötelmi igény alapján, anélkül, hogy a dologi igényt megalapító bekebelezési engedély igazoltatnék, épp úgy, miképp ez a telekkönyvi rendtartás 87. §-a szerint is történhetik.

Miképp vagyunk azonban a jelzálogjog előjegyzésével?

A tervezet 541. §-a alapján az előjegyzés alapja a «jogváltozás» előfeltételeinek valószínűsítése. Az 525. §. szerint az ingatlanok terhelése is jogváltozás, tehát a zálogjog szerzése is az. A jogváltozás ily értelemben használva talán nem egészen megfelelő kifejezés, azonban kétségtelen, hogy az 541. §. első mondata a jelzálogjog előjegyzését is megengedi, ha annak törvényszerű előfeltételei valószínűsítve vannak.

Azonban, melyek a jelzálogjog «törvényszerű előfeltételei?» A tulajdonra, az épületjogra, a szolgálatra és a telki teherre nézve az 541. §. azokat meghatározza, a jelzálogról pedig hallgat.

A jelzálogra nézve tehát e feltételeket másutt kell keresnünk; még pedig a tervezet 855. §-ában, amely szerint: «Jelzálogjog jogügylet útján való szerzéséhez szükséges, hogy a tulajdonos a pénzkövetelés biztosítása végett engedje meg a jelzálogjog telekkönyvi bekebelezését».

Ebből kiindulva a jelzálogjog előjegyzésének feltétele az, hogy az ingatlan tulajdonosa a zálogjog bejegyzését okiratban megengedte, habár az okirat nincs is olyképp kiállítva, hogy a polgári perrendtartás szerint teljes bizonyítékul szolgálhatna.

E tekintetben tehát a tervezet lényegesen eltér jelenlegi jogunktól, amely szerint a zálogjog a telekkönyvi tulajdonos engedélye nélkül is előjegyezhető lejárt követelésről szóló adóslevél, sőt hitelesített könyvkivonat alapján is. (Telekkönyvi rendtartás 88. §. b) és c) pont.)

Az előjegyzés intézménye törvényhozási szempontból sok vitára adott okot és jogosultsága meg volt támadva. E cikk kerete nem engedi meg, hogy e kérdésre bővebben kitérjek. A gyakorlati szükség ez intézmény fentartása mellett szól. Fentartotta azt a német polgári törvénykönyv is, azonban más módon, mint azt tervezetünk szabályozza.

A német polgári törvénykönyv abból indul ki, hogy az előjegyzés is, épp úgy, mint a bekebelezés, csak dologi követelés alapján történhetik, nem pedig kötelmi követelés alapján. Ennélfogva előjegyzésnek csak a bíróság előzetes biztosítási intézkedése vagy a telekkönyvi tulajdonos (illetőleg jogosított) engedélye alapján van helye. (885. §.) Az előjegyzés a veszélyeztetett igény védelmére szolgáló kényszer-

eszköz és ennél fogva ezt (a telekkönyvi jogosított engedélyének esetén kívül) csakis a bíróság rendelheti el. (Motive Bd. III. Sachenrecht 243. l.) Ellenkeznek a jogrenddel, ha akárki kötelmi követelés alapján egyoldalulag, tehát önhatalmulag, dologi igényt szerezhetne telekkönyvi bejegyzés útján. A telekkönyvi bejegyzésnek csak az a célja, ami az ingóknál az átadásnak. «Az ingókra vonatkozó jog terén annak, aki nem gondoskodott szerződésileg jogának biztosításáról, csak az a védelme van, amelyet a perrendtartás a zárlat és a biztosítási intézkedések alakjában ad. Az ingatlanokra vonatkozó jog terén az előjegyzés intézménye külön oltalmat nyújtana, de nem azért, mert a jogsérelem veszélye nagyobb, hanem csak azért, mert a telekkönyvi intézmény e különlegességet lehetővé teszi. Hogy erre szükség volna, azt nem lehet elismerni.» (Motive Bd. III. Sachenrecht 241. l.)

Ezt az álláspontot a német polgári törvénykönyv következetesen érvényesíti valamennyi dologi jogra. A magyar tervezet tehát abban tér el tőle, hogy ezt az álláspontot csak a jelzálogjognál tartja fen, a többi dologi jog előjegyzését pedig oly okirat alapján is megengedi, amely az ingatlanra vonatkozó kötelezettséget — habár bekebelezési engedély nélkül is — tartalmazza.

Nézetem szerint tervezetünk álláspontja itt helyesebb, mint a német polgári törvénykönyvé. Aki ingatlant elad, arról fel kell tenni, hogy az ingatlant telekkönyvileg is át akarja ruházni a vevőre. Aki azonban kölcsönt vesz fel, arról nem lehet feltenni, hogy egyuttal ingatlanára jelzálogjogot is akar adni a kölcsön biztosítására. A jelzálogjog és az annak alapját képező pénzkövetelés között az összefüggés sokkal lazább, mint például az ingatlan vételéből származó kötelmi követelés és a tulajdonjog bekebelezési engedélyből származó dologi követelés közt. Aki ingatlant eladja, nem panaszkodhatik amiatt, hogy a vevő az ingatlanra vonatkozó jogát előjegyezteti és a vevőnek jogos igénye van arra, hogy ezt a jogát előjegyzés által biztosítsa. A hitelező azonban adósának hitelét veszedelmesen megingathatná, ha követelését előjegyzés útján biztosíthatná, anélkül, hogy erre az adós vagy (veszély esetén) a bíróság feljogosítaná.

Egy kifogás azonban mindenesetre van polgári törvénykönyvünk tervezetének ezen rendelkezései ellen: hogy nagyon homályosan vannak kifejezve. Sőt fenti fejtegetéseimhez is hozzá kellene tennem: ha tervezetünk 541. és 542. §-ai tényleg úgy értelmezendők, amint fent tettem. Utóvégre a kereskedelmi könyvkivonat is bizonyít a perrendtartás szerint az ellen, aki abban adósnak van feltüntetve és így az 541. és 542. §-okból valaki arra a következtetésre is juthat, hogy a tervezet könyvkivonat alapján is megengedi az előjegyzést, főképp miután ez ma is így van. A 855. §, melyre hivatkoztam, távol esik, a tervezetnek más részében van, a kapcsolat vele semmiképp nincs kitüntetve. Az átdolgozásnak egyik fontos feladata lesz, hogy e ponton, mint sok más helyen, több világosságot hozzon a törvénykönyvbe.

Nem akar ez gáncs lenni a tervezet ellen. A törvényalkotás nemcsak tartalmánál, hanem a szerkesztés alakjánál fogva is a legnehezebb szellemi munka. Azt kívánjuk a törvényhozótól, hogy az esetek nagy tömegét minél kevesebb általános szabály alá vonja. Minél nagyobb az esetek komplexuma, amelyet munkája felölel és ezzel szemben minél kevesebb és minél rövidebb a szabály, melyet felállít: annál jobb a törvény, de annál nagyobb a veszély, hogy nehezen érthetővé válik. Ily körülmények közt természetes, hogy a törvénykönyv valamely szakaszának értelmét gyakran nem lehet magából e szakaszból megállapítani, hanem az értelmezésnél más szakaszokat segélyül kell venni. Minden egyes szakasz az egész jogrendszernek csak egy szálát képezi, amelybe az be van szöve. Ha valamely szellemi munkára, úgy a törvényalkotásra alkalmazhatók Goethe szavai: «Es ist mit der Gedankenfabrik — Wie mit einem Webermeister-

stück — Wo ein Tritt tausend Fäden regt — Ein Schlag tausend Verbindungen schlägt».

De ha igaz is, hogy a törvénykönyv egyes szakaszát rendszerint csak az értheti meg teljesen, aki annak egész rendszerét és tartalmát ismeri: a törvényhozás egyik legfontosabb feladata, hogy a mindennapi életben alkalmazandó jogszabályok és különösen azok, amelyek (mint a fent megbeszélte) a jogcselekmények alakjára vonatkoznak, világosan kidomborodjanak a törvényben.

Dr. Fodor Ármán.

Az örökös jogi helyzete hagyatéki hitelezővel szemben a magyar általános polgári törvénykönyv tervezete szerint.*

Hagyatéki költségek.

Ezen költségekre nézve, amelyek közé a leltározási költségeket, mint már említettem, a tervezet nem sorolja fel, kimondandó volna: hogy ezen költségek az örökös tartozásai előtti elsőséggel elégitendők ki. Az ilyen dispositio megfelelné az eddigi bírói joggyakorlatnak; de mellette szól a csődtörvény joghasonlatossága is.

A kötelesrészre jogosított és a hagyományos.

A kötelesrészre jogosítottnak azon követelése, melyet kötelesrészének kifizetése vagy kötelesrészének kiegészítése iránt az örökös támaszt, oda terjed, hogy *egy fix számszerű összegben megállapított tiszta hagyaték*ból fizetessék neki a kötelesrész hányadának megfelelő és részére egészben vagy részben még kijáró fix összeg. A kötelesrészre jogosítottal szemben az örökös felelősségének terjedelmét és mérvét nem az a tény határozza meg, hogy a hagyaték a hagyatéki tartozásokat fedezi, vagy nem fedezi-e, hanem az határozza meg, hogy tényleg mily értékkel bír a tiszta hagyaték, mert a kötelesrészre jogosított követelése éppen ezen tényleges értékhez idomul.

Ebből tehát következik, hogy a Tervezet 2014. §-a a kötelesrészre jogosítottal szemben éppenséggel nem alkalmazható; valamint következik, hogy a kötelesrészre jogosítottat terheli is a bizonyítási kötelezettség azon érték meglétére nézve, mely értéket ő követelésének alapjául számításba vétetni kíván. De következik ebből az is, hogy a kötelesrészre jogosítottal szemben ugyanannak követelésére nézve az örökös mindig korlátlanul saját vagyonával felel, mint közvetlen adós; mert ha egyszer megállapítva van, hogy a tiszta hagyaték egy bizonyos számszerűleg megállapított értéket képvisel, és ezzel megállapítva van, hogy a kötelesrészre jogosítottnak az őt megillető hányadnak megfelelő számszerűen meghatározott összeget az örökös fizetni tartozik és ez utóbbi a fizetést nem teljesíti: magától értetődik azután, hogy itt az örökös, aki nem adja ki a számszerűleg meghatározott hagyatéki értékéből a kötelesrészre jogosítottnak az utóbbit megillető számszerűen meghatározott összeget, ezért az összegért mint egyenes adós közvetlenül és egész vagyonával felel.

Ugyanaz a jogviszony alakul a hagyományosra nézve is, akinek valamely egyedileg meghatározott tárgy hagyományoztatott, feltéve, hogy bizonyította, hogy a hagyományozott tárgy a hagyatékhoz tartozik (nem számítva ide a hagyaték elégtelensége miatt esetleg beálló leszállítás esetét.)

Kitetszik ezekből, hogy a fenforgó jogviszonyok teljes félreismerésével azonos volna, ha a Tervezet 2008. és 2015. §§. intézkedéseit megkülönböztetés nélkül minden hagyatéki tartozásra alkalmaznók. Hogy mily értelme legyen a Tervezet 2016. §. intézkedésének, azt minden igyekezetem dacára fel fogni képes nem vagyok.

* Az előbbi közl. I. a mult heti számban. — Az itt közölt befejezés technikai okokból maradt el a mult heti közleményből.

Elvégre még hibáztatnom kell, hogy a Tervezet nem tartalmaz intézkedést arra nézve, hogy a hagyományos jogositva van-e, és mennyiben hagyományának biztosítását az örökösstől követelni; és hogy a Tervezet még sok más ide vonatkozó intézkedést fel nem ölelt, mely most ugyan az 1894. évi XVI. tcz.-ben foglaltatik, helyesebben azonban a szerves magánjogi törvénykönyvbe volna felveendő.

Dr. Weinmann Fülöp.

A polgári törvénykönyv tervezete és a határidő-üzlet.

Távol áll tőlünk, hogy a tervezetet bármelyik részében is kifogásoljuk német eredete miatt. Ellenkezőleg abban a véleményben vagyunk, hogy a német provenientia a legjobb ajánló-levél. Mindazonáltal különösnek tartjuk, ha tervezetünk a német törvényt még ott is követi, hol a gyakorlat az ajánlólevelet már szét tépte. Ez az eset forog fen, amidőn a tervezet a német polgári törvénykönyv 764. §-át egyszerűen átveszi. Nem akarjuk állítani, hogy a tervezet szerkesztői a német vajadásokat nem ismerik, de azt kijelenthetjük, hogy az ott kodifikált bajokat egyszerűen ignorálták.

Ismertessük röviden a momentan helyzetet Németországban. A tárgyalt kérdést szabályozza: a tőzsdetörvény s különösen annak 48., 66. és 69. §-ai, a polgári törvénykönyv 764. §-a és a kereskedelmi törvényhez készült életbeléptetési törvény 14. artikulusa. A tőzsdetörvény 48. §-a körülírja a tőzsdei terményügyletet és különösen kiemeli, hogy ilyennek csak az az ügylet tekinthető, mely a tőzsdei szokásokra való hivatkozással kötött; a 66. §. kijelenti, hogy az ilyen ügyletből kötelezettség nem keletkezik, ha a felek az ügylet megkötésekor a tőzsdejegyzékben felvéve nem voltak és a 69. §. másrésztől kizárja azt a kifogást, hogy az áru szállítása nem szándékoltatott, ha a felek a tőzsdejegyzékbe felvéve voltak. Ezt a törvényt kibővítette a német birodalmi törvényszéknek gyakorlata oly irányban, hogy még azon ügyletek is, melyeket nem jegyzékelt felek a kereskedelmi törvény alapján és a tőzsdei termszokások kizárásával kötnek, szintén a tőzsdei törvény 66. §-a alá esnek, abból indulván ki, hogy itt a felek a tőzsdetörvényt kijátszották. A német polgári törvénykönyv 764. §-a, mely a kormány ellenzése mellett került a bizottsági tárgyalásból a törvénybe, tág kéréssel még a tőzsdetörvényen is tulment és így a kereskedelmi életbeléptetési törvény 14. artikulusa kimondotta, hogy a tőzsdetörvény 69. §-ának hatálya a polgári törvénykönyv 764. §-a által nem érintetik. Látni való ebből, hogy a 764. §. szabályozó functiót nem végez, mert egyelőre a tőzsdetörvény okkupálja a kérdés összes határait. Ha azonban a 764. §. egymagában állana fen, úgy a határidő-üzlet — legitim és illegitim — egyszerűen megsemmisülne, mert, ha a szerződő felekre való tekintet nélkül a kérdés csak az, vajon a szállítás szándékoltatott-e vagy sem, úgy az a terményügylet, melyet a kereskedő vagy bankár köt, ép annyira megtámadható, mint az ügyvédé vagy az orvosé. Hogy mi fog kibontakozni abból a kaoszából, melybe ezek a törvények a német kereskedelmi életet sodorták, ez főleg a politikai alakulástól függ. Több oldalról proponálják az ellenszenves tőzsdei jegyzék helyettesítését a kereskedelmi cégjegyzékekkel. Bár mely irány győzzön azonban, annyi kétségtelen, hogy a polgári törvénykönyv 764. §-a egymagában nem lesz alkalmas a kérdést szabályozni és hogy feltétlenül szükség lesz oly szabályokra, melyek bizonyos körön belül a határidő-üzlet megtámadhatatlan voltát garantirozzák.

Áttérve most már a mi tervezetünk 1415. §-ára, teljesen érthetetlen volna, ha mi a német inventáriumából a legértékesebb részt kiszakítanók. Csak nem akarunk még a német tilalmakon is tulmenni, avagy hasonló utvesztőbe kerülni? Annak sem volna értelme, ha a polgári törvénykönyv egy általános tilalmat statuálna és egy külön törvénynek maradna

fentartva kivételeket engedélyezni. De az említett szakasz még birói gyakorlatunkra sem hivatkozhatik, mert a kir. Curia a konkrét eset körülményeiből vonta le következtetéseit és elvi kijelentései is a szerint ingadoztak, amint arra hivatott vagy nem hivatott személy kötött ily ügyletet. A tervezet radikalismusa egyszerűen kivihetetlen, hacsak nem fűzzük hozzá azt a reservatio mentalist, hogy a bíróságoknak sikerülni fog a szállítási szándékot az egyes esetekben úgy megállapítani, hogy a legitim ügylet megvédve legyen. Ez erkölcs-telen álláspont volna és e mellett a jogbiztonságot komolyan veszélyeztetné.

Már más helyütt (1. kodifikacionális kérdések 54. és 55. ll.) kifejtettük, hogy az átvételi szándék alapján kielégítő eredményhez nem juthatunk. Koncedáljuk, hogy ott, hol az átvételi szándék fenforog, a játék ki van zárva, de nem koncedálhatjuk ennek ellenkezőjét, vagyis azt, hogy ott, ahol az átvételi szándék hiányzik, már eo ipso játékkal volna dolgunk. Ez utóbbi kategóriába tartoznak az árhullámlások ellen biztosítás céljából kötött ügyletek, melyekben a játék típusát felfedezni nem lehet, dacára annak, hogy itt a szándék átvételre vagy szállításra nem irányul. De van egy harmadik csoport és ennek esetei leggyakoribbak, ahol ugyanis a szállítás vagy különbözet teljesen közömbös. A kereskedő az ügylet megkötésekor csakis a nyereségre gondol, szándéka éppen nem irányul szállításra vagy átvételre, de ha a másik fél szállítani vagy átvenni akar, úgy erre is hajlandó. Ki nem venné észre, hogy itt a polgári jog büntető fogalmakkal operál és hogy tényleg előáll az a kérdés, mi módon kell megoldani a differentiára irányuló alternatív vagy subsequens szándék esetét?

Ismételten utalunk arra, hogy a schweizi kötelmi jog 512. §-a helyesebb basist nyújt. Csak annyit mond, hogy nem származik követelési jog az olyan szállítási vagy árkülönbözeti ügyletből, mely játék vagy fogadás jellegével bír. De nézetünk szerint még tovább kell mennünk, támogatni kell nyújtani a bírónak, hogy hol keresse a játék vagy fogadás jellegét. Ezt objectiv momentumokban nem nyújthatjuk, mert ugyanaz az ügylet a kereskedő részéről legitim, az orvos részéről játék lesz. Tehát a személyben kell keresnünk a megkülönböztetést. De amint fent kiemeltük, negatív irányban van egy objectiv megkülönböztetésünk, hogy ugyanis ott, ahol az átvételi vagy szállítási szándék fenforog, ott a személyekre való tekintet nélkül a játék vagy fogadás ki van zárva. Ennek is kifejezést kell adnunk a törvényben. A tervezet 1415. §-a helyett tehát a következő intézkedést ajánljuk.

„Áruk vagy értékpapírokra vonatkozólag kötött szállítási vagy árkülönbözeti ügyletekből, melyek a szerződő felek vagy azok egyikére való tekintettel játék vagy fogadás jellegével bírnak, kötelezettség nem származik.

Ki van zárva a játék vagy fogadás kifogása oly szállításra irányuló szerződéseknél, melyeket a felek oly szándékkal kötnek, hogy a szállítás meg fog történni.

Dr. König Vilmos.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLÉ.

A mellékbeavatkozó perbeli állása az 1893. évi XVIII. tcz. alapján.*

Minthogy a mellékbeavatkozó perjogi állása az általa segíteni óhajtott peres félhez és illetve a másik peres félhez törvényileg szabályozva nincs, az intézmény maga azonban létezik, szükséges a perjogi elvek alapján a következőkben állást foglalni.

* Bef. közlemény. — Az előbbi közl. 1. a mult heti számban.

A jogtudomány már tisztázta a mellékbeavatkozó fogalmát annyira, hogy ma már senki sem tekinti a mellékbeavatkozót peres félnek, perbeli alanyának dominus litisnek.

A per tárgyát képező jog, illetve igény nem az ő joga.

A mellékbeavatkozó *nem is képviselője* a peres félnek, akinek segítségére fellép, de mindazonáltal joghatályosan végez perbeli cselekményeket *a peres fél javára, de nem helyette*. Ha a mellékbeavatkozó csupán az általa segített pertárs segédének lenne tekinthető, akkor nem hárihatná például a mulasztás következményeit és nem élhetne felebbezéssel, vagyis nem végezhetne oly cselekményeket, melyek joghatályosak a peres félre nézve is.

A mellékbeavatkozó saját jogánál fogva lép ugyan fel, nem törvényes képviselője az általa segített félnek, csupán segéde, dacára annak mégis bizonyos korlátozott képviseleti joggal bír, mert a fél tétlensége esetén perbeli cselekményeket épp oly joghatályosan végezhet, mint a peres fél.

Épp azért a közös jogban (*gemeine Recht*) és a német birodalmi perrend előzményeiül keletkezett perrendtartásokban és illetve tervezetekben a mellékbeavatkozó a peres fél képviselőjének is nevezetett.

A mellékbeavatkozó perbeli cselekményei nemcsak hogy bizonyos hatályal bírnak azon peres félre, akinek győzelme szempontjából történt a beavatkozás, de egyúttal *a peres fél helyett és a peres fél nevében* történnének foghatók fel, amennyiben a mellékbeavatkozó oly peres cselekményeket végez, melyeket csak maga a peres fél végezhet, illetve amelyeket köteles is véghez vinni, ha a perben győzedelmeskedni akar.

A mellékbeavatkozó cselekményei által a peres fél érdekeit épp úgy megóvjá, megvédi, mintha a peres fél maga cselekedett volna.

A peres fél a mellékbeavatkozónak perbeli cselekményeit, például felebbezését, visszavonhatja, már pedig ez éppenséggel lehetetlen lenne, ha a mellékbeavatkozó nem a perfél helyett cselekednék.

*Ezekből megállapítható, hogy a mellékbeavatkozó nem általános képviselője ugyan a peres félnek, de fel van jogosítva, ha a peres fél maga nem cselekszik, bizonyos korlátokon belül, helyette cselekedni.**

Mellékbeavatkozóként be lehet lépni a perbe úgy a felperes, mint az alperes érdekében, akár azért, hogy érdemi okokból legyen a kedvezményezett peres fél győztes, akár hogy perjogi okokból.

A mellékbeavatkozás helyt foghat a per bármely szakában, tehát a perfüggőségtől kezdve a jogerős ítélet meghozataláig, tehát az első fokon, a felebbezési fokon és a felülvizsgálati fokon is.

A közös jog (*das gemeine Recht*) szerint a mellékbeavatkozó csak hasznára lehetett a peres félnek, de sohasem hátrányára; élhetett tehát, a fenti cél szem előtt tartva, mindama támadási és védelmi eszközökkel, amelyek a peres fél hasznára lehettek, még pedig *akár a peres fél beleegyezésével, akár anélkül, sőt plane tiltakozása ellenére is.***

A mai eljárások nem adnak a mellékbeavatkozónak ilyen nagy függetlenséget. Ma már distinguálni kell, vajon a hozott ítélet jogereje kihat-e a mellékbeavatkozóra is, azaz eldönti-e a mellékbeavatkozónak az ellenfélhez álló viszonyát is, avagy nem? Az előbbi esetben a *mellékbeavatkozó nem segéd többé, de valóságos pertárs*, (lásd Plósz-féle perrendtartási tervezet 89. §., német birodalmi perrendt. 69. §., osztrák perrendtartás 20. §.) s épp azért ma is megvan a mellékbeavatkozó teljes függetlensége úgy a per folytatása, mikénti kezelése és tárgyalása tekintetében, míg az utóbbi esetben a mellékbeavatkozó és a peres felek között bizonyos függőségi viszony áll fenn.

* *Petersen*: Die Stellung des Nebenintervenienten in der von ihm veranlassten Rechtsmittelinstanz. Zeit. f. d. Civilproc. Band XXIV. 305. és 323. l.

** *Wach*: Civilprocessrecht 613.

Mi jelen cikkünk keretében nem fogunk beszélni azon esetekről, ha a mellékbeavatkozó valóságos pertárssá válik, csupán azon eseteket tartandjuk szem előtt, ha a mellékbeavatkozó a peres fél segéde s csak mint ilyen bír cselekvési körrel.

A mellékbeavatkozó jogi érdekekkel bírván, *saját jogán* avatkozik be a perbe és nem auctoritate vagy consensu partis.

A mellékbeavatkozónak visszautasítását kérheti bármelyik peres fél, ha a mellékbeavatkozó jogi érdekét valószínűvé tette, a bíróság az avatkozást vissza nem utasíthatja, tehát a mellékbeavatkozó a peres felek akarata nélkül is folytathat perbeli cselekményeket, de sohasem a peres fél akarata ellenére.

A mellékbeavatkozó oly állapotban lép a perbe, mint a minőben a pert találja; többet nem tehet, mint a peres fél maga. Ha a peres fél bizonyos perbeli cselekményeket elmulasztott, ezek a mellékbeavatkozó részéről is elmulasztottaként tekintendők.

A mellékbeavatkozó szándékos vagy vétkes gondatlanságból okozott mulasztása nem árt a peres félnek, míg fordítva a peres félnek akár szándékos vagy vétkes gondatlanságból okozott mulasztása lehetetlenné teszi a mellékbeavatkozónak a praeciudált cselekmény megtételét.

A mellékbeavatkozó nem rendelkezhetik a per tárgya, a res in iudicium deducta felett, nem terjeszthet elő különös ténybeli kérelmeket, nem tehet semmit a kereset megváltoztatása tekintetében, nem emelheti fel a keresetet, nem szállíthatja le, az eredetileg követelt tárgy helyett utóbb beállott változás miatt más tárgyat vagy kárpótlást nem követelhet.

Nem támaszthat viszontkeresetet, nem élhet elismeréssel, nem állhat el az érvényesített igénytől, nem köthet perbeli egyezséget.

Ezen korlátok még az esetre is fenállnak, ha evidens, hogy ezen említett cselekmények által a peres félnek haszna lenne. Nem tehet oly kifogásokat, amelyek az ő sajátos jogviszonyaiból eredhetnek, amelyekkel a peres fél azonban nem élhet.

A mellékbeavatkozó tanuképp kihallgatható, félként azonban eskü alatt ki nem hallgatható. Nem rendelhető el, hogy a mellékbeavatkozó leszármazási táblákat, terveket, vázlatokat és más felvilágosító rajzokat terjesztszen elő.

Nehezebb kérdések merülnek fel akkor, ha a peres fél nem száll perbe, engedi, hogy ellene mulasztási ítélet hozassék, illetve ha perbe is szállt, de a reá nézve kedvezőtlen ítéletbe belenyugodott, a mellékbeavatkozó pedig belépett a perbe a mulasztási ítélet elhárítása végett, illetve az ítéletet megfelebbezte. Vagyis ha *előáll azon eset, hogy a mellékbeavatkozó a peres fél közreműködése nélkül viszi a pert akár az első fokon, akár a felebbezési eljárásban*.

Az által, hogy a mellékbeavatkozó felebbezéssel él és ezzel kapcsolatosan avatkozik a perbe, holott a peres fél az ítéletbe megnyugodott, sem a mellékbeavatkozó, sem pedig az általa kedvezményezni kívánt peres fél helyzetén változás nem áll be, felebbező félnek a felebbező ellenfelével szemben csakis a peres fél fog tekintethetni és nem a mellékbeavatkozó.*

Hogy felebbezéssel kapcsolatosan is lehet beavatkozni a mellékbeavatkozónak, ez verbis expressis kitűnik az 1893. évi XVIII. tcz. 140. §-ából. Vajon a mulasztási ítélet elhárítása, megakadályozása ellen perbe szállhat-e a mellékbeavatkozó a peres fél közreműködése nélkül, azt kifejezetten sem nem engedi, sem nem tiltja a sommás eljárási törvény, de a német és az osztrák perrendtartás sem.

Minthogy azonban a német birodalmi perrendtartás

* *Petersen*: Nebenintervenient in der Rechtsmittelinstanz. Z. f. d. C. P. XXV. 307.

64. §-a, az osztrák perrendtartás 19. §-a és a Plósz-féle polgári törvénykezési tervezet 89. §-a szerint a mellékbeavatkozó jogosítva van a per állása szerint megtehetni minden támadási és védelmi eszközt, bizonyítékokat felajánlani és általában mindenféle percselekményeket végezni, amennyiben ezen perbeli cselekmények a peres fél perbeli cselekményeivel ellentétben nem állanak, ebből, ha még oly szűk magyarázatot is adunk ezen most kifejtett elvnek, okszerűen csak az következik, hogy a mellékbeavatkozó fel van jogosítva a peres fél passivitása esetén is oly perbeli cselekményeket végezni, amelyek a mulasztási ítélet meghozatalát megakadályozzák.

Ha a mellékbeavatkozó felelősséggel él, a következő esetek fordulhatnak elő:

a) a peres fél és a mellékbeavatkozó is tárgyal az első fokon és mindkettő élt felelősséggel;

b) csak a peres fél tárgyal az első fokon és csak a mellékbeavatkozó élt felelősséggel;

c) csak a mellékbeavatkozó tárgyal az első fokon és csak ő élt felelősséggel;

d) a peres fél tárgyal ugyan az első fokon, felelősséggel nem élt, de a mellékbeavatkozó felelősséggel adván be, a felelősségi fokon a peres fél is részt vesz.

e) a peres fél az első fokon nem tárgyal, a mellékbeavatkozó felelősséggel élt és a peres fél a felelősségi fokon részt vesz.

Ha csupán a mellékbeavatkozó adta be a felelősséget (b), c), d), e) esetek), teljesen közömbös, vajon a peres fél részt vesz-e a mellékbeavatkozó felelőssége folytán felelősségi eljárásban vagy sem.

A per ezen esetekben is csak a segített, kedvezményezett peres fél részére vitetik s épp azért a peres fél minden pillanatban átveheti a per folytatását és véget is vethet a további perlekedésnek, ha csak a mellékbeavatkozó — amint azt fentebb láttuk — egyuttal nem önálló pertárs is.

Ha a peres fél passzív is tartja magát és csupán a mellékbeavatkozó élt felelősséggel, ez esetben is felelősségi félnek nem a mellékbeavatkozó tekintendő, de maga a peres fél.

Merőben hibás lenne ily esetben a mellékbeavatkozót tekinteni felelősségi félnek.

A mellékbeavatkozó saját személyében nem is élhet felelősséggel (csak felfolyamodással a mellékbeavatkozás megengedhetősége kérdésében oly határozat ellen, amely directe a peres fél ellen hozatott).

A csatlakozás kérdésénél is kidomborodik a peres félnek perbeli önállósága és nem a mellékbeavatkozónak.

Csatlakozással élhet ugyanis a másik peres fél akkor is, ha csupán a mellékbeavatkozó élt felelősséggel, mert ha ezt megtagadnók, a felelősségi fél ellenfelét rosszabb helyzetbe hoznók az által, hogy a peres fél helyett a mellékbeavatkozó élt csupán felelősséggel.

A peres félnek jogi állása tehát ugyanaz marad, akár ő élt maga felelősséggel, akár a mellékbeavatkozó. A pernek jó, illetve rossz kimenetele magát a peres felet érinti.

Végül foglalkoznunk kell még a *perköltség* kérdésével is.

1. Meg kell különböztetnünk a perbeli költségeket (allgemeine Prozesskosten) a mellékbeavatkozásból eredő költségektől (die Kosten der Intervention).

2. Tekintettel kell lennünk továbbá arra is, vajon a mellékbeavatkozó az általa kedvezményezett féllel együtt szerepelt-e és vitte a pert akár az első-, akár a felelősségi fokon, avagy a mellékbeavatkozó a peres fél nélkül egyedül szerepelt?

3. És végre különböztetnünk kell azon esetek között, amidőn a mellékbeavatkozó valóságos pertárs, azon esetektől, amidőn csupán a peres félnek segít.

Ad 1. A mellékbeavatkozó költségei azon költségek, amelyek azon közbeeső vita által keletkeztek, amely lefoly-

tattatik azon kérdésben, van-e helye a mellékbeavatkozásnak vagy sem? Ezen költségeket a kedvezményezett peres fél ellenfele viseli, ha a bíróság a mellékbeavatkozást vissza nem utasította, ellenkező esetben pedig a mellékbeavatkozó, aki fellépése által okot szolgáltatott költségek keletkezésére. A kedvezményezett peres fél ezen költségek viselésében sohasem marasztalható.*

Ad 2. Ha a peres fél a mellékbeavatkozóval együtt vitte a pert, peresztesség esetén a peres fél fogja a perköltségeket az ellenfélnek megtéríteni. Ez az általános jogi elvekből folyik és perrendünk azon intézkedéséből, hogy a peresztes fél viseli az ellenfélnek okozott költséget is.

Hogy pedig ezen esetben peres félnek nem tekinthető a mellékbeavatkozó, csupán az általa kedvezményezett peres fél, az kétséget nem szenvedhet.

Vitás azonban a kérdés, hogy ha a peres fél akár az első fokon, akár a felelősségi eljárásban passzív maradt és csupán a mellékbeavatkozó vitte a pert, ki tartozzék peresztesség esetén a költségeket viselni: a mellékbeavatkozó-e avagy az általa segített, de passzívban maradt peres fél? Mi azon nézetben vagyunk, hogy a peres fél és nem a mellékbeavatkozó.

Nem szabad szem elől téveszteni, hogy a mellékbeavatkozó a *peres fél javára, részére és érdekében* cselekedett és hogy önmaga nem peres fél; továbbá, hogy a peres félnek mindig meg van adva annak a lehetősége, hogy kijelenti, miszerint a hozott ítéletbe belenyugszik, a jogorvoslatról lemond s így lehetetlenné teszi a mellékbeavatkozó fellépését.

Ha nem él a mellékbeavatkozó ezen jogával, valószínűleg számít azon előnyre, amely őt a perből érheti, ez pedig kettős lehet: vagy remény, kilátás pernyertességre, vagy pedig attól való félelem, hogy a mellékbeavatkozó az általa majdan a peres fél ellen indítandó szavatossági perben sikeresen fog élni az exceptio mali processus kifogásával s épp azért teljesen jogos, hogy peresztesség esetén a költségeket a peres fél viselje.

A mellékbeavatkozás intézménye megbéníthatná, mintegy csírájában elfojthatná, ha a mellékbeavatkozót terhelnék peresztesség esetén a költségek, mert akkor a mellékbeavatkozó sohasem merne fellépni, tárgyalni, felelősséggel élni. Már pedig a peres fél igen gyakran nagyon hanyagul és lányhán viszi a pert, kivált ha bizonyos abban, hogy szavatossági igényt van jogosítva támasztani peresztesség esetén a mellékbeavatkozó ellen.

Méltánytalannak annál kevésbé mondható a kifejtett álláspont, mert hiszen a mellékbeavatkozó a pert a peres fél kifejezett avagy hallgatóságos beleegyezésével viheti csak, és pereszteség esetén egész igényét, tehát a felmerült költségek összegét is jogosítva van a szavatossági perben a mellékbeavatkozótól követelni.

Végül a másik peres félnek érdeke is azt kívánja, hogy ne a mellékbeavatkozó fizesse a perköltségeket, hanem a peres fél, mert a mellékbeavatkozó az általa segített peres féllel könnyen összejátszhatik a vagyonos peres fél az esetleg vagyontalan mellékbeavatkozót fogja a perben szerepeltetni. A per előnyeit a peres fél élvezné, a hátrányokat pedig nem.

Ad 3. Midőn a mellékbeavatkozó valóságos pertárs, akkor a költségviselés tekintetében is állnak a perrendtartásnak általános szabályai.

Hazai irodalmunk csak elvétve foglalkozik a mellékbeavatkozás jogi természetével,** joggyakorlatunk e tekintetben igen szegény. A kir. Curianak és a kir. ítélő táblának felülvizsgálati tanácsai leginkább azon kérdésekben foglaltak állást,

* Petersen: Nebenintervenient in der Rechtsmittelinstanz. Z. f. d. C. P. 335. Német birodalmi perrendtartás 101. §. Plósz-féle perrendtartási tervezet 442. §.

** Baintner: Az avatkozás.

vajon a perbe idézett alperes tekinthető-e beavatkozónak vagy sem;¹ a beavatkozási per önálló perként tárgyalandó-e vagy sem;² a végrehajtási törvény 119. §-a alapján van-e helye főbeavatkozásnak.³

A végrehajtást szenvedő az igénylő részéről indított perben beavatkozási jogát a felelőzési eljárás során is érvényesítheti-e.⁴

Az utalványozónak az utalványozott követelés behajtására végrehajtásilag kirendelt gondnoka jogosítva van-e az utalványozót megillető számoltatási jogosultság alapján abba a perbe avatkozni, a melyet az utalványos az utalványozott ellen indított.⁵

Oly mellékbeavatkozó, aki a per tárgyát nem a maga részére igényli, hanem azért avatkozott a perbe, hogy a felperes által indított kereset sikerét elősegítse, beavatkozását a felelőzési eljárásban is érvényesítheti-e?⁶

A közadós ellen indított olyan perekben, melyekben a felperes egyedül a közadósnak a csődtömeghez nem tartozó vagyonából követel kielégítést, a tömeggondnok jogosan be nem avatkozhatik.⁷

Ha a beavatkozó beavatkozási kérelmét az 1893. évi XVIII. tcz. 140. §-ára alapítja, ez alapon a beavatkozás útján megvédeni kívánt peres fél kifejezett vagy tényekben nyilvánuló akaratával ellenkező nyilatkozatokat tenni s perbeli cselekményeket végezni nincs jogosítva.⁸

Ha a beavatkozást kérő azt adja elő, hogy a folyamatban levő per kimenetele által jogilag érdekelve van, kérelme az 1893. évi XVIII. tcz.-nek nem 22. §-a, hanem a 140. §-nak második bekezdése alapján bírálendő meg és ha kellő időben adatott be, hivatalból vissza nem utasítható.⁹

A német irodalom bőven foglalkozott a perköltség viselésének kérdésével is.¹⁰

A német törvénykezésben láttunk több idevágó, habár ellentétes határozatot is.¹¹

Mindezekből látjuk, hogy e kérdés nincs még teljesen átszűrődött elvekre fektetve, ma a polgári perrendtartás codificatioja előestéjén inkább kell tehát, mint valaha, ezen kérdéseket discussio tárgyává tenni.

Dr. Pap József,

ügyvéd, egyetemi magántanár.

Különfélék.

— **A visszaesésnek** a Btk. általános részében leendő egységes szabályozása tárgyában indokolással is ellátott törvénytervezet készült, mely előreláthatólag a novellatervezet kiegészítő része lesz. A tervezet megküldetett a novellatanácskozmány tagjainak.

— **Kérelem az igazságügyi miniszter urhoz.** A magyar magánjog tervezetének első szövegét a magyar jogász-közönség osztatlan örömmel fogadta és méltán, mert egy százados óhaj ment teljesezésbe eme egészében derék munka megszületésével. Most már mi ránk, magyar jogászokra vár az a nagy feladat, hogy ezt a munkát tanulmányozva, alaposan megrostáljuk, meghányjuk-vessük, hézagait, fogyatkozásait kimutassuk, egyes tételeinek formulázási hiányaira,

¹ *Fabinyi*: Felülvizsgálati határozatok. I. 291.

² *Fabinyi*: Felülvizsgálati határozatok. I. 293.

³ *Fabinyi*: Felülvizsgálati határozatok. II. 258.

⁴ *Fabinyi*: Felülvizsgálati határozatok. II. 294.

⁵ *Fabinyi*: Felülvizsgálati határozatok. II. 312.

⁶ *Fabinyi*: Felülvizsgálati határozatok. IV. 54.

⁷ *Térfi*: Felülvizsgálati határozatok. I. 370.

⁸ *Térfi*: Felülvizsgálati határozatok. II. 134.

⁹ *Térfi*: Felülvizsgálati határozatok. II. 334.

¹⁰ *Francke*: Nebenparteien S. 116., 117. *Petersen*: Sachsische Archiv Bd 6. S. 657. *Petersen*: Nebenintervenient in der Rechtsmittelinstanz. S. 335—342.

¹¹ *Jur. Wochenschrift*. S. 333. der VI. Civilsenat, Urtheil vom 11 Mai 1896. *Zeitschrift für den deutschen Civilprocess*. B. XXIV. S. 256. Urtheil des Oberlandesgericht zu Colmar vom 13 január 1897.

itt-ott mutatkozó magyartalanságaira a figyelmet felhívjuk és a törvényhozás számára előkészíteni segítsük a végleges szöveget. Biztosra veszem, hogy eme nagy nemzeti munkából kiveszi részét minden tollforgató jogász, kiki lelkesedéssel és nem lankadó türelemmel megy neki a komoly tanulmányozásnak, hogy minél magasabb tökélyűvé váljék a tervezet és kielégítsen minden irányu jogi, közgazdasági és ethikai követelményt.

Az első szöveg mégis indokolás híján jelent meg. Ez ugyan nem akadály a tüzetes beható tanulmányozásnak, de be kell vallani, hogy erősen nehezíti a tanulmányozást, midőn az egyes intézkedésekhez nélkülöznünk kell a szükséges okfejtést, a megokolást, a számotadást arra nézve, miért van így és nem másképp egyik-másik tétel vagy intézmény megoldva. Ha a gondolkodva olvasó mindjárt az indokolásba is elmélyedhetne, midőn az egyes szabályokat átveszi öntudatába, kiki azonnal képes volna észrevételeit papírra vetni, újabb megolvasás után fölöttük medítni, esetleg rá vonatkozó tanulmányt tenni és kész volna állásfoglalása arra nézve, vajon a gyakorlati igények szempontjából beválnak-e az intézkedések, mily irányban volna szükséges módosítást vagy kiegészítést tenni, esetleg világosabb szövegezést ajánlani helyébe.

Én részemről helyesebb eljárásnak tartottam volna azt, ha az első szöveg az indokolással együtt, ennek elkészülte után jelent volna meg.

De mert ezen már változtatni nem lehet, azért arra kell kérnünk az igazságügyi kormányt egész tisztelettel, hogy az Indokolás megjelenését minden eszközzel siettetni méltóztassék, hisz más, mint nyomdai akadály nem foroghat fen, mert — szerény nézetünk szerint — a szöveggel együtt az indokolásnak is készen kellett lenni, ilyent nem lehet utólag kidolgozni.

Ha az indokolásra sokáig kell várnunk, ebből az a hátrány származhatik, hogy az első szöveget áttanulmányozónak munkakedve időközben lelohad és mire az indokolás kezébe jut, nem veszi hasznát, holott ha együttesen fekszenek előtte, a szöveg tanulmányozását összeköti az indokok megoldásával.

Kérjük tehát az Indokolás mielőbbi megjelenését.

Egy jogtanár.

— **Az ügyész felelőzésének a főügyész által történő visszavonásáról** a budapesti kir. büntető törvényszék főtárgyalási elnökei közül némelyek a következő végzéssel értesítik a sértett felet felelőzési jogának gyakorolhatása végett: «A kir. ügyész által bejelentett felelőzést a budapesti kir. főügyész visszavonván, erről felek értesíttetnek és figyelmeztetjük a sértett, hogy a mennyiben ezen végzés kézhez vételétől számított nyolcz napon belül felelőzéssel nem él, az ítélet jogerősnek fog kimondatni.»

— **Igazságügyi administratio egyszerűsítése.** Az «Igazságügyi Közlöny» legutóbbi számában a bíróságoknál végzendő másolási munka ellátásáról és a teljesített munkamennyiség ellenőrzéséről egy olyan rendelet látott napvilágot, amely mosolyra kelt minden olyan embert, aki az igazságügyi igazgatás egyszerűsítésének barátja.

Minálunk oda törekszenek, hogy a bíróság vezetői, irodai igazgatói ambíciók kielégítésében találják életük feladatát a helyett, hogy oda működjenek, hogy az a vezető a jog valamely főágában a szakemberhez kötött igényeknek megfelelni tudjon.

Annak a furcsa rendeletnek 4. §-a így szól: «Vasárnapokon a 2. esetére egy napra megállapított munkaminimum fele teljesítendő.»

Az ügyviteli szabály szerint köznapokon 7, vasárnapokon pedig 3 órát tesz a hivatalos órák száma. Tehát sántít a rendelet ezen része, mert *hétnek fele nem három.*

Lengyel Imre,
kir. ítélő táblai bíró.

— **Utmutató a bírósági végrehajtók számára.** Ily czim alatt Gaár Vilmos budapesti törvényszéki bíró és Somlyói V. Ignác nagyszöllősi végrehajtó igen használható, praktikus kézikönyvet adtak ki. A könyv felöleli a bírósági végrehajtó-

nak szükséges minden tudnivalót, kezdve a végrehajtói vizsga letételétől a legkomplikáltabb bírósági megbízatásig. Törvények, miniszteri rendeletek, bírói határozatok teljes gyűjteményén kívül a szerzők minden részletet példákkal és mintákkal világítanak meg. A mű Nagyszöllősen jelent meg Somlyó Ignác kiadásában.

— **A társadalmi jólét feltételei** cím alatt Révai Sámuel 640 oldalra terjedő kötetben fejtegeti a társadalmi átalakulás problémáit. A nagyérdemű könyv tartalmáról a következő fejezet-címek tájékoztatnak: Az ember és a természet viszonya. A közösségi élet. A magántulajdon. A jelen társadalmi rendszer. A kereskedelmi rendszer. A társadalmi válság. Kísérletezések a mai rendszer keretében. A gazdasági kérdés a tudományban. Az új állam politikai szervezete. Az egyéni jogkör. Társadalmi és magánélet. A közgazdasági rendszer békés átalakításának módja.

— **Tartozik-e a fél a kézbesítendő iratot lakásán vagy üzlethelyiségén kívül elfogadni?** *A budapesti kir. ítéltő tábla:* Az elsőbíróság végzését megváltoztatja, végrehajtatót kielégítési végrehajtási kérelmével elutasítja, a netán foganatosított végrehajtást hatályon kívül helyezi stb.

Indokok: A sommás végzésnek kézbesítését eszközölő H. J. vallomásából az tűnik ki, hogy nevezett a sommás végzést alperesnek nem a lakásán, hanem a község házában akarta kézbesíteni s mivel utóbbi az átvételt megtagadta, azt tanuk jelenlétében elébe tette. Minthogy a polgári törvénykezési rendtartás 264. és a váltóeljárás 33. §-ának helyes magyarázata szerint az az intézkedés, hogy ha a fél a kézbesítendő iratot elfogadni vonakodik, az irat nála hagyatik, csak a fél lakásán vagy üzlethelyiségében szabályszerűen megkísérlett kézbesítés esetén alkalmazható, a sommás végzés kézbesítése szabálytalan volt s így joghatálylyal nem bír, mivel alperes a sommás végzést a község házában elfogadni nem tartozott; ennél fogva stb. (1900. november 22-én 3266.)

NEMZETKÖZI SZEMLE.

A vasut felelőssége a vasut-építés által magántulajdonban előidézett értékcsökkenésért. Egy igen élénk forgalmu közut és az újonnan épült vasut keresztezése folytán ezen közut egy telek mellett elzárattott és más irányba vezetett, miáltal a telek és város közti közvetlen közlekedés lehetetlenné vált s ezáltal a telek nagy értékcsökkenést szenvedett. A telek tulajdonosa kártérítést követelt a vasutól, keresetével azonban a másodbíróság elutasította, még pedig azon az alapon, hogy a közut közhasználatra szánt javat képez, azon magánjogok nem szerezhetők és a vasut az által, hogy a hatóság rendelkezésének megfelelően az utat áthelyezte, csak egy őt megillető jogot gyakorolt a kellő határok közt. Az osztrák legfelső bíróság ezen ítéletet megváltoztatta s az elsőbírósági ítélet helybenhagyásával a vasut kártérítési kötelezettségét megállapította, mert igaz ugyan az, hogy a telektulajdonos a szomszédos közuton a polgári törvénykönyvben felsorolt szolgalmak egyikét szerezte meg, azonban kétségtelen az is, hogy léteznek a polgári törvénykönyvben taxative fel nem sorolt s különösen a «rem suam intactam habere» elvéből folyó oly jogosultságok, amelyeknek megsértése az érdekeltet érzékenyen érintheti. És továbbá igaz az is, hogy egy város utai és utcái közhasználatra szánt javat képeznek és azon magánjogok nem szerezhetők, mégis a közutak egyéb céljaik között arra is szolgálnak, hogy az ut mentén vagy közelében fekvő telkek, házak vagy egyéb épületek megfelelő használatát, különösen pedig a hozzájárását, világosságot biztosítsák, miből a szomszédos telektulajdonosok azon jogosultsága folyik, hogy a mellette elvonuló utat használhassa. Ez pedig az ut szomszédjai jogának lényeges részét képezi, amelynek megsértése által okozott értékcsökkenésért a vaspálya nemcsak a vasut engedélyezési törvény, hanem a polgári törvénykönyv határozmányai szerint is felelős, mert a dolgok rendes folyása szerint a szomszédnak ily jogsértésre elkészülve nem kellett lennie. d.

— **Osztrák ügyvédek elleni fegyelmi judikaturából.** Az osztrák legfőbb bíróság fegyelmi tanácsa a kamara fegyelmi bíróságának felmentő ítélete ellenére fegyelmi büntetéssel sújtott egy ügyvédet, aki elnézte, hogy jogi képzettséget nélkülöző irnoka a feleknek az ő nevében szerződéseket készített és ez által három esetben jelentékeny kárt okozott, mivel az ügyvédi irodában három oly okirat készült, mely

közjegyzői kényszer alá esik. Az által, hogy az ügyvéd az így készült okiratokat meg sem nézve, a telekkönyvi kérvényeket signálta, oly hanyagságot követett el, mely fegyelmi megtorlásban részesítendő.

— **A boszorkányperekre** és általában az inquisitorius rendszer visszaéléseire nézve becses dolgozat jelent meg a «Historische Bibliothek» kiadványai között, Josef Hansen-től, «Zauberwahn, Inquisition und Hexenprozess im Mittelalter» cím alatt. Mélyreható vizsgálata az emberi elme azon szörnyű eltévelyedéseinek, melyek nemcsak a műveletlen néposztályok, de az azonkori vezető és irányadó egyéniségek felfogásában bírtak alapjukat és támaszukat, és tüzetes fejlődéstörténete azon eseményeknek és jelenségeknek, melyek az állami büntetőhatalom embertelen kinzásaival állanak összefüggésben. Nem mellőzi az európai jogfejlődés vázolásakor a régi magyar jog vonatkozó elemeit sem, idézve a Szent-István, Szent-László és Kálmán decretumainak illető helyeit.

A Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft legutóbb megjelent füzetével XXI. évfolyamába lépett. A szerkesztők, Liszt és Lilienthal, ez alkalommal, megemlékezve a folyóiratuk által kitűzött célokról s működésük irányáról, kilátásba helyezik, hogy ezután az eddignél nagyobb mértékben fogják a gyakorlati, különösen a legislatorius és törvénykezési kérdéseket kultiválni. Egyebekben, úgy beltartalmára, mint külső alakjára nézve változás nem lesz.

— **A francia senatusban** *Rot* senator indítványt terjesztett elő, amelynek értelmében a népszaporodás előmozdítása érdekében fenálló jutalmazó szabályok megfelelő hátrányokkal egészítenének ki. A javaslat szerint a) minden 30. életévét betöltött nőtlen férfi s hajadon nő a coelibatus címén külön adótétel alá esik; b) hasonlólag külön adóval sújtanak azon házasságok, kiknek házasságából öt évi együttélés után gyermek nem származott; c) ha további 10 év alatt sem születik gyermek a házasságból, az adótétel emel-tetik.

— **Az iskola igazgatójának felelőssége.** A II. osztály tanítója megbetegedvén, az igazgató a III. osztály tanítóját bízta meg, hogy felváltva ügyeljen fel a két osztályra. Míg a tanító az egyik osztályba benézett, a másikban egy tanuló társának szemét kiütötte. A szerencsétlenül járt gyermek atyja pert indított az igazgató ellen kártérítés iránt. A sajnai törvényszék megállapította az igazgató felelőségét és arra kötelezte, hogy az atyának 300 frank kártalanítási tőkét fizessen, a gyermeknek pedig nagykorúságától kezdve 400 frank évi járadékot, mert az a körülmény, hogy az osztály tanítója megbetegedett, nem menti fel az igazgatót azon kötelezettsége alól, hogy a gyermekeket nem szabad felügyelet nélkül hagynia.

A kriminalitás költségei Amerikában. A londoni *Lancet* december 8-iki számában olvassuk, hogy New-York városában a bűncselekményekből folyó költségek 1899-ben körülbelül 21 millió dollárra (körülbelül 100 millió korona) rugtak, vagyis fejenként hat dollárra. Az Egyesült-Államokban ugyane forrás szerint, mely az amerikai börtönegyesület titkáranak tanulmányából fakad, a bűncselekmény praeventiója és repressiója 1899-ben körülbelül 200 millió *dollár* költséget okozott. E tétel a legmagasabb az egyes államok és városok költségvetéseiben, a nagyság szerint utána következő tétel nyilvános iskolák fentartására vonatkozik s ugyanazon évben 139 millió dollárra rugott. A bűncselekmények által okozott kár természetesen statisztikailag ki nem számítható, de az említett cikk 400 millió dollárra becsüli, ami messze meghaladja a buza és gyapjuból eredő összes jövedelmet. Érdekes, hogy például *Garofalo* (Criminologie 442. old.) mily óriásnak mondja azt a 200 millió *korona* (körülbelül 40 millió *dollár*) költséget, melyet Európa hét állama (Franciaország, Németország, Anglia, Ausztria-Magyarország, Olaszország, Oroszország és Spanyolország) együttvéve a büntetések végrehajtására fordít.

V.